Academia de Științe a Moldovei (Secția Științe Sociale, Economice, Umanistice și Arte)

Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

CONFERINȚĂ ȘTIINȚIFICĂ COMEMORATIVĂ

dedicată omagierii a 100 de ani de la nașterea lui Andrei TIMUȘ,

membru corespondent, doctor habilitat în economie, profesor în sociologie

INVITAȚIE-PROGRAM

CHIȘINĂU, *21 octombrie 2021*

Academia de Științe a Moldovei (Secția Științe Sociale, Economice, Umanistice și Arte)
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

Vă invită să participați la conferința științifică comemorativă dedicată omagierii a 100 de ani de la nașterea lui Andrei TIMUȘ, membru corespondent, doctor habilitat în economie, profesor în sociologie

Conferința se va desfășura joi, **21 octombrie 2021**, ora 10:00, în regim on-line

Link-ul pentru conferință:

https://us02web.zoom.us/j/83654324856?pwd=RTRVRXljbW9HYUtqdkZEREUreFhGUT09

Identificator: 836 5432 4856
Cod de acces: 692286

Regulament

9.45 – 10.00: conectarea participanților

10.00 – 10.20: deschiderea reuniunii științifice. Alocuțiuni și mesaje.

10.20 – 11.20: prezentarea raportului și comunicărilor științifice.

11.20 – 11.50: intervenții, dezbateri.

11.50 – 11.55: închiderea lucrărilor reuniunii științifice. Cuvânt de totalizare.

Raport științific: 13 - 15 min.

Comunicări științifice: 5 - 7 min.

Intervenții: 3 -4 min.

COMITETUL ORGANIZATORIC

JUC Victor, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, directorul Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

MOCANU Victor, doctor în sociologie, conferențiar cercetător, director al Centrului Sociologie și Psihologie Socială, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

SPĂTARU Tatiana, doctor habilitat în sociologie, cercetător științific principal, Centrul Sociologie și Psihologie Socială, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

POTOROACĂ Mihai, cercetător științific, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

PROGRAM

Cuvânt de deschidere

JUC Victor, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, director al Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

Mesaje de salut

GAZEA Oleg, primarul comunei Molovata Nouă, raionul Dubăsari

Moderator:

MOCANU Victor, doctor în sociologie, conferențiar cercetător, director al Centrului Sociologie și Psihologie Socială, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

RAPORT ȘTIINȚIFIC

SPĂTARU Tatiana, doctor habilitat în sociologie, cercetător științific principal, Centrul Sociologie și Psihologie Socială, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

MOCANU Victor, doctor în sociologie, conferențiar cercetător, director al Centrului Sociologie și Psihologie Socială, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE

MORARU Victor, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, membru- corespondent, vicepreședinte al Academiei de Științe a Moldovei

MALCOCI Ludmila, doctor habilitat în sociologie, profesor cercetător, cercetător științific principal al Centrului Sociologie și Psihologie Socială, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

CIOBANU Ghenadie, doctor în economie, Academia de Științe Economice, București, România

GAGAUZ Olga, doctor habilitat în sociologie, vicedirector pentru activitate științifică, Institutul Național de Cercetări Economice

CUȘNIR Valeriu, doctor habilitat în drept, profesor universitar, vicedirector al Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

VERLAN Valentina, fostă bibliotecară, satul Molovata Nouă, raionul Dubăsari

COMENDANT Tatiana, doctor în sociologie, conferențiar universitar, prorector activitate științifică şi de creaţie, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

DUMBRĂVEANU Andrei, doctor în sociologie, cercetător științific coordonator, Centrul Sociologie și Psihologie Socială, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

MILICENCO Stela , doctor în sociologie, conferențiar universitar, șef Departament Sociologie și Asistență Socială, Universitatea de Stat din Moldova

ISAC Oxana, doctor în sociologie, conferențiar universitar, Departamentul Sociologie și Asistență Socială, Universitatea de Stat din Moldova

PASCARU Ana, doctor habilitat în filosofie, conferențiar cercetător, șef Secție Filosofie al Institutului de Istorie

MOVILEANU Pavel, doctor habilitat în economie, profesor universitar, Universitatea de Stat Agrară din Moldova

MÎNDRU Valeriu, doctor în sociologie, conferențiar cercetător, cercetător științific principal, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

TIMUȘ ANDREI (1921-2018), membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei.
Născut la 18 octombrie 1921, s. Molovata, r. Dubăsari. Doctor în economie (1966), doctor habilitat în economie (1979), profesor universitar (1988).
Autor/coautor a peste 250 de publicații științifice, inclusiv 27 monografii, un dicționar. Interesul științific: sociologie, sociologie economică.
Medalii și distincții: *Ordinul Drapelul Roşu de muncă, Ordinul Insigna de onoare, Ordinul Republicii, Medalia Pentru vitejie de muncă.*

Rezultate privind chestionarea experților din cadrul ICJPS și ai altor unități academice din RM

Chestionarea a avut loc prin aplicarea chestionarului sociologic online, anonim, în perioada 19-28 iunie 2020 cu referire la alegerile prezidențiale din anul curent. Chestionarul a fost elaborat pe suportul platformei Google, conține 8 întrebări, iar numărul de respondenți este de 49 de experți.

1. Veți participa la alegerile prezidențiale din 2020?

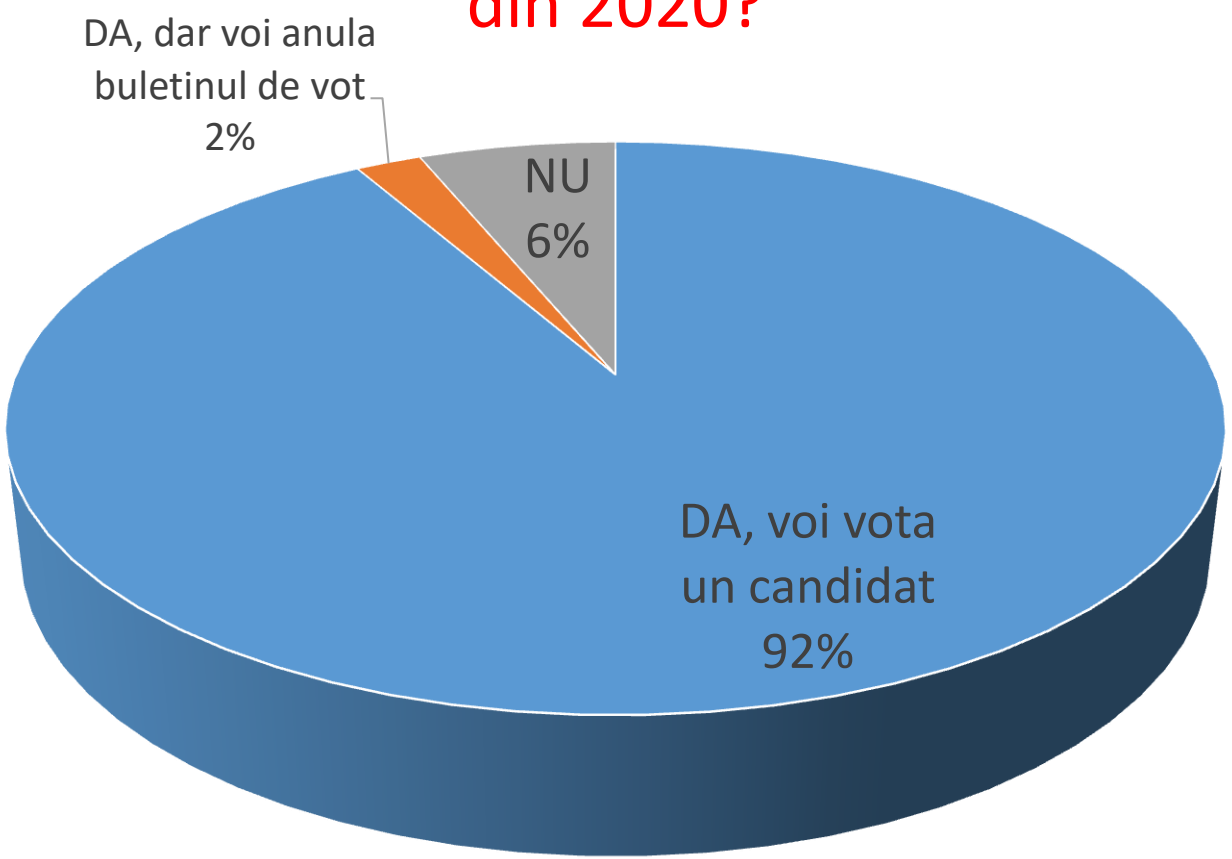

1. Veți participa la alegerile prezidențiale din 2020?	
DA, voi vota un candidat	44
DA, dar voi anula buletinul de vot	1
NU	3

2. Care credeți că va fi rata de prezență la vot la alegerile prezidențiale din 2020?

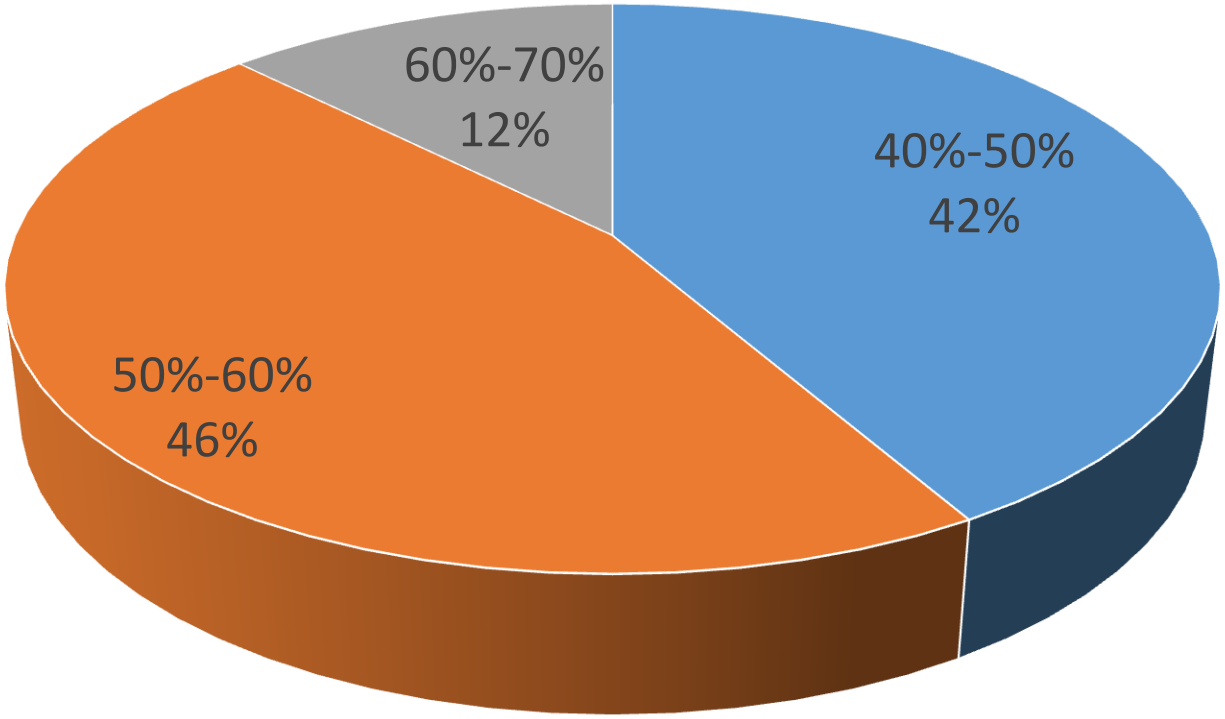

2. Care credeți că va fi rata de prezență la vot la alegerile prezidențiale din 2020?	
40%-50%	20
50%-60%	22
60%-70%	6

3. Cu cine ați vota la alegerile din toamna anului 2020?

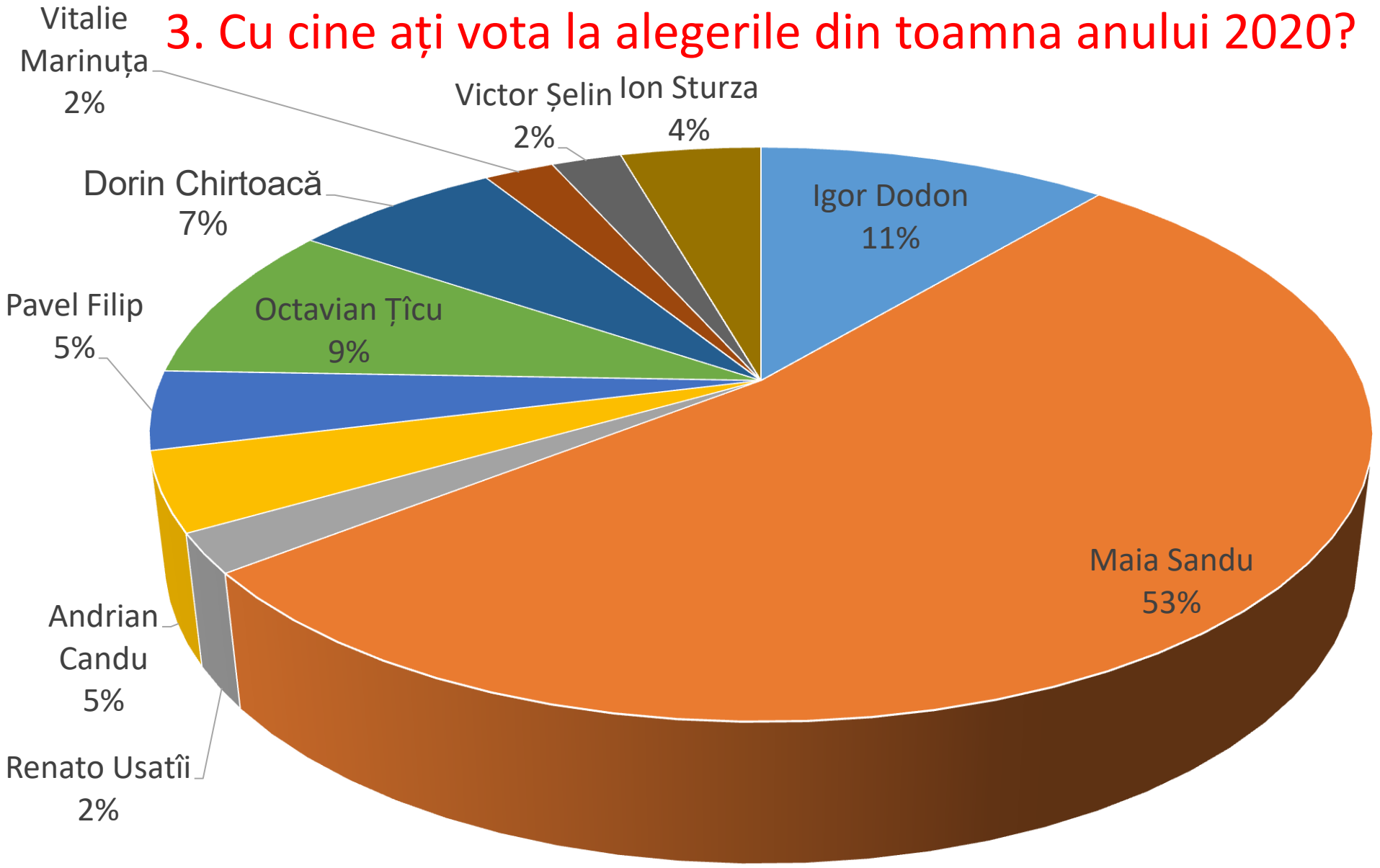

3. Cu cine ați vota la alegerile din toamna anului 2020?	
Igor Dodon	5
Maia Sandu	24
Andrei Năstase	-
Renato Usatîi	1
Andrian Candu	2
Ilan Șor	-
Pavel Filip	2
Octavian Țîcu	4
Dorin Chirtoacă	3
Vitalia Pavlicenco	-
Vitalie Marinuța	1
Vladimir Voronin	-
Victor Șelin	1
Ion Sturza	2

4. De ce ați ales să votați candidatul selectat?

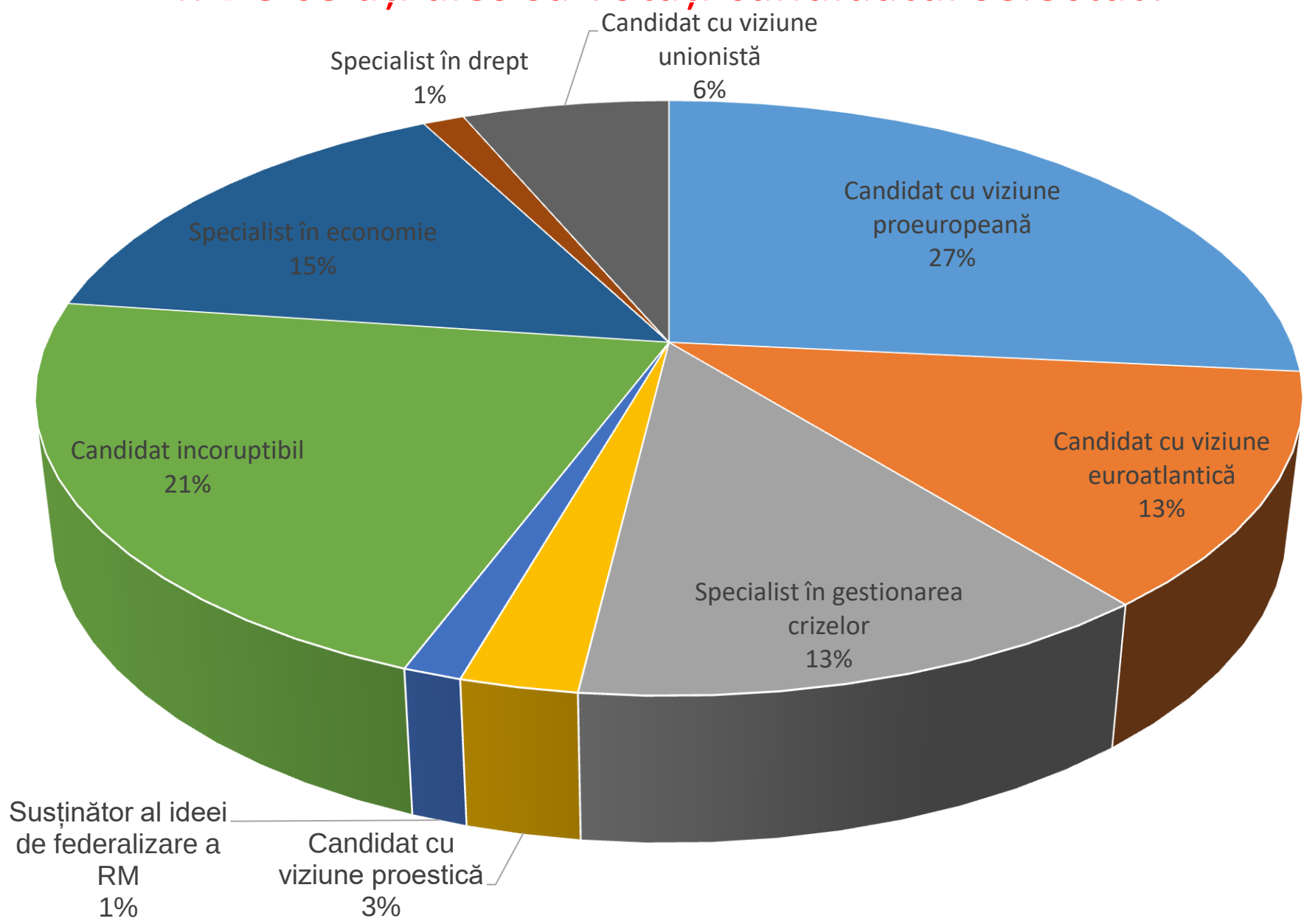

4. De ce ați ales să votați candidatul selectat?	
Candidat cu viziune proeuropeană	21
Candidat cu viziune euroatlantică	10
Specialist în gestionarea crizelor	10
Candidat cu viziune proestică	2
Susținător al ideei de federalizare a RM	1
Candidat incoruptibil	17
Specialist în economie	12
Specialist în drept	1
Candidat cu viziune unionistă	5

5. Cine credeți că va accede în turul 2 la viitoarele alegeri prezidențiale?

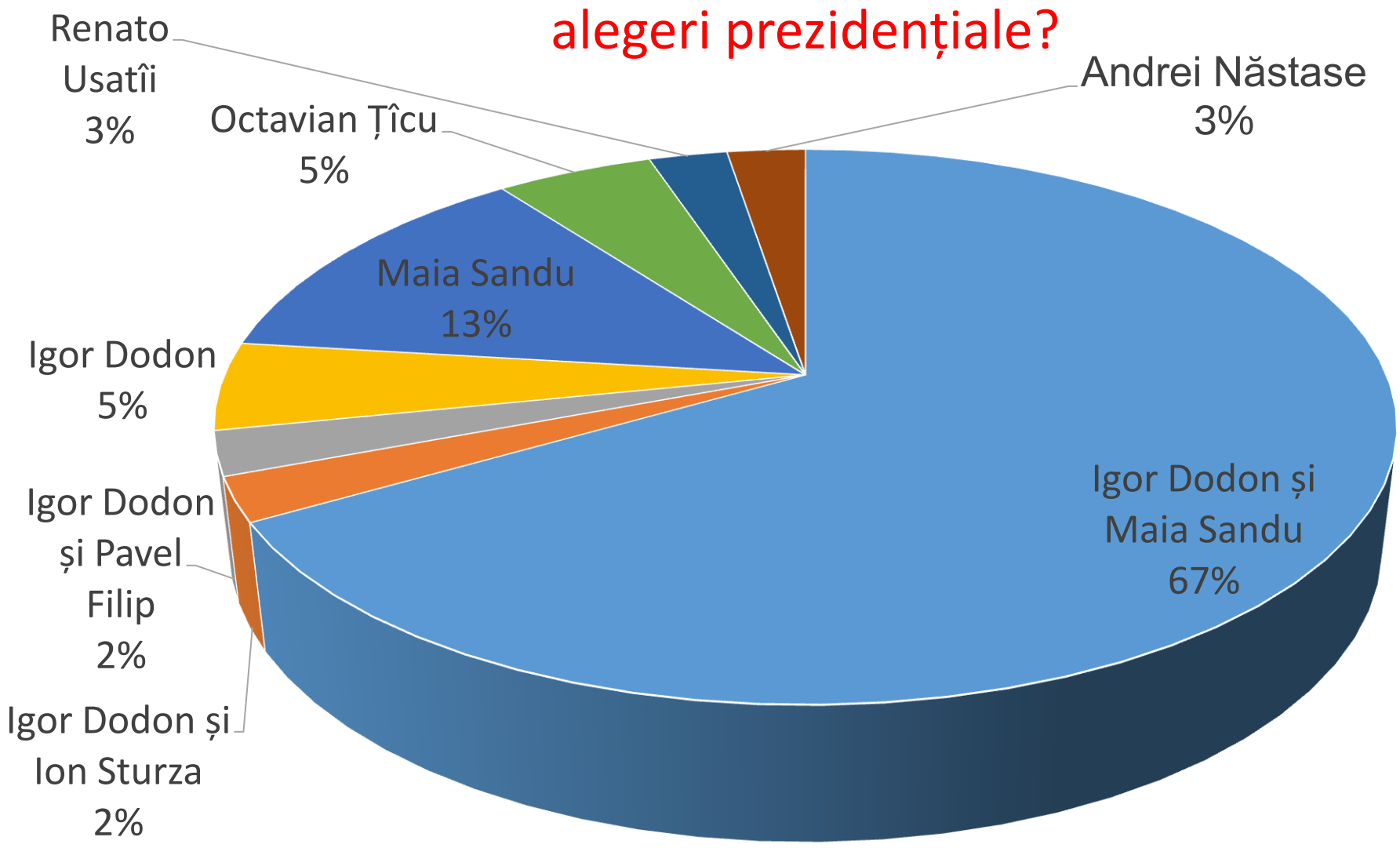

5. Cine credeți că va accede în turul 2 la viitoarele alegeri prezidențiale?	
Igor Dodon și Maia Sandu	26
Igor Dodon și Ion Sturza	1
Igor Dodon și Pavel Filip	1
Igor Dodon	2
Maia Sandu	5
Octavian Țîcu	2
Renato Usatîi	1
Andrei Năstase	1

6. Ce calități ați dori să aibă un candidat la Președinția Republicii Moldova?

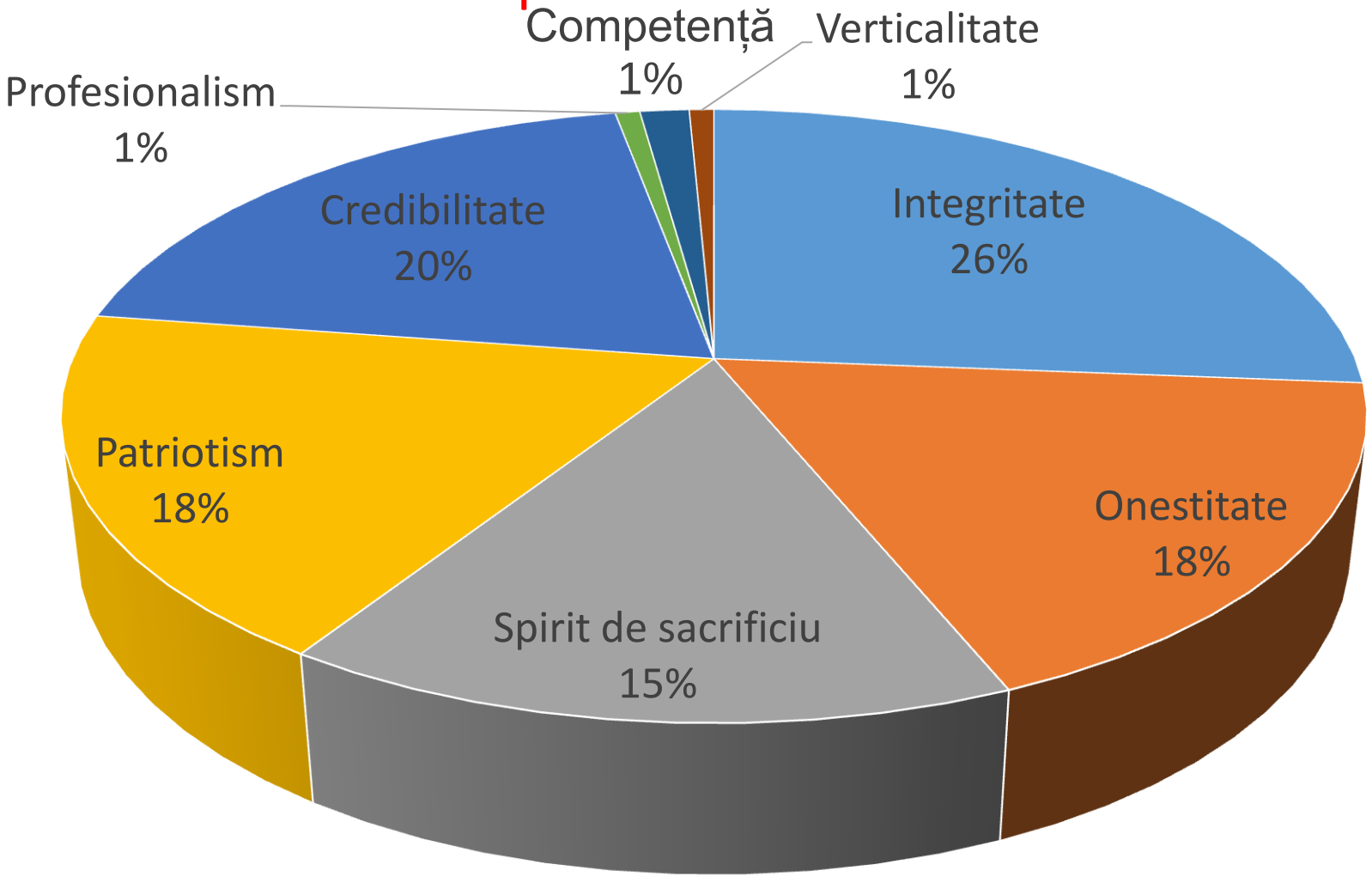

6. Ce calități ați dori să aibă un candidat la Președinția Republicii Moldova?	
Integritate	36
Onestitate	24
Spirit de sacrificiu	21
Patriotism	25
Credibilitate	27
Profesionalism	1
Competență	2
Verticalitate	1

7. Luând în considerare dinamica evenimentelor politice actuale, ce schimbări ar putea interveni în următoarele 2-3 săptămâni?

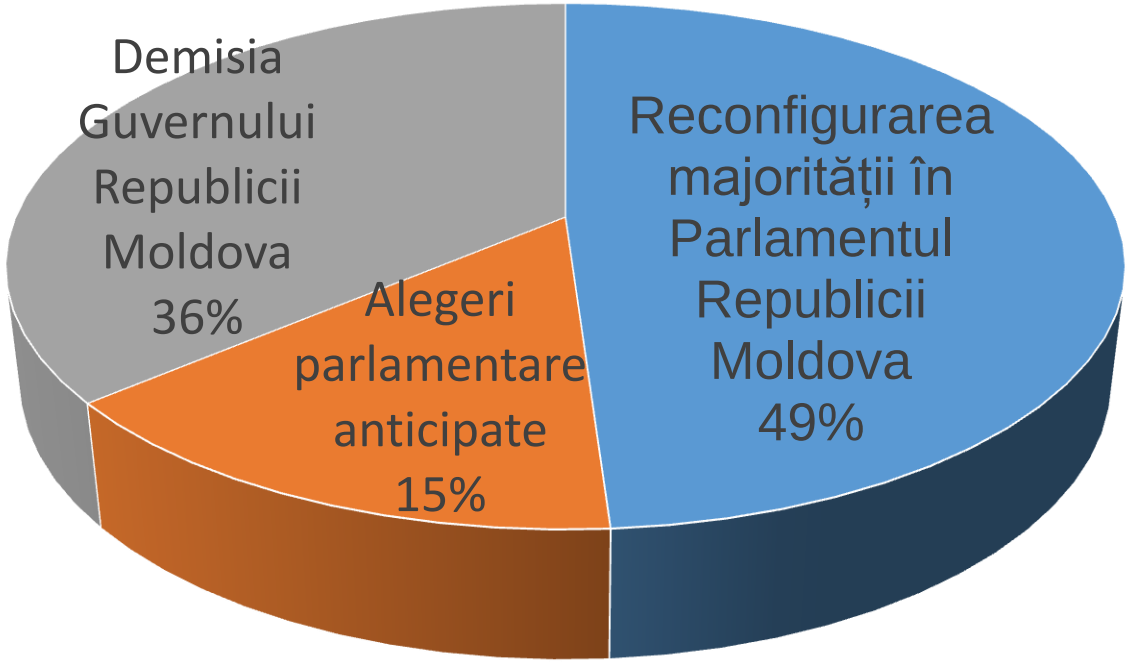

7. Luând în considerare dinamica evenimentelor politice actuale, ce schimbări ar putea interveni în următoarele 2-3 săptămâni?	
Reconfigurarea majorității în Parlamentul Republicii Moldova	23
Alegeri parlamentare anticipate	7
Demisia Guvernului Republicii Moldova	17

8. În contextul evoluțiilor politice actuale când considerați că vor avea loc următoarele alegeri parlamentare?

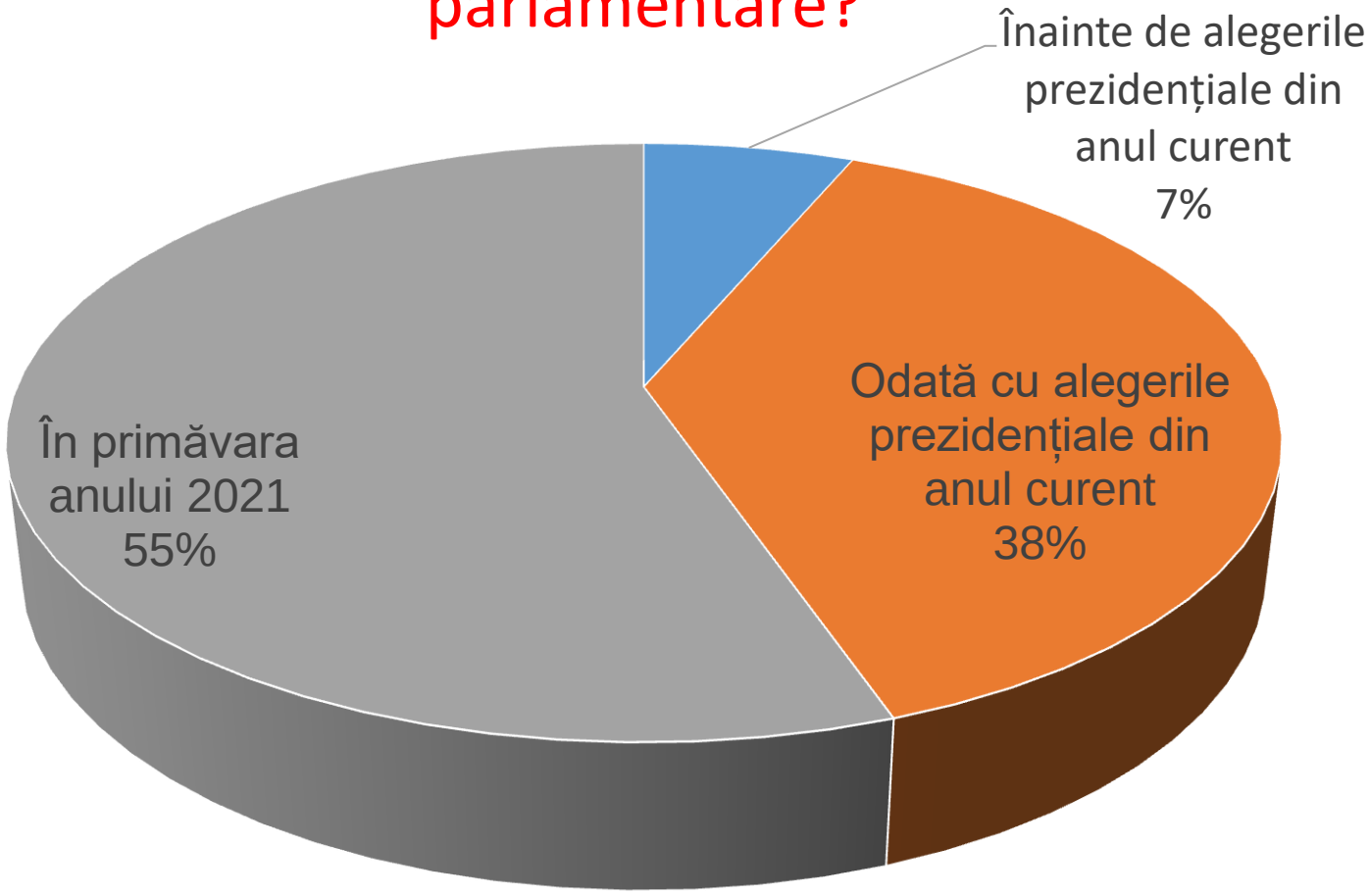

8. În contextul evoluțiilor politice actuale când considerați că vor avea loc următoarele alegeri parlamentare?	
Înainte de alegerile prezidențiale din anul curent	3
Odată cu alegerile prezidențiale din anul curent	18
În primăvara anului 2021	26

Rezultate privind chestionarea experților din cadrul ICJPS și ai altor unități academice din RM

Chestionarea a avut loc prin aplicarea chestionarului sociologic online, anonim, în perioada 31 august - 7 septembrie 2020 cu referire la alegerile prezidențiale din anul curent. Chestionarul a fost elaborat pe suportul platformei Google, conține 13 întrebări, iar numărul de respondenți este de 50 de experți.

1. Veți participa la alegerile prezidențiale din 2020?

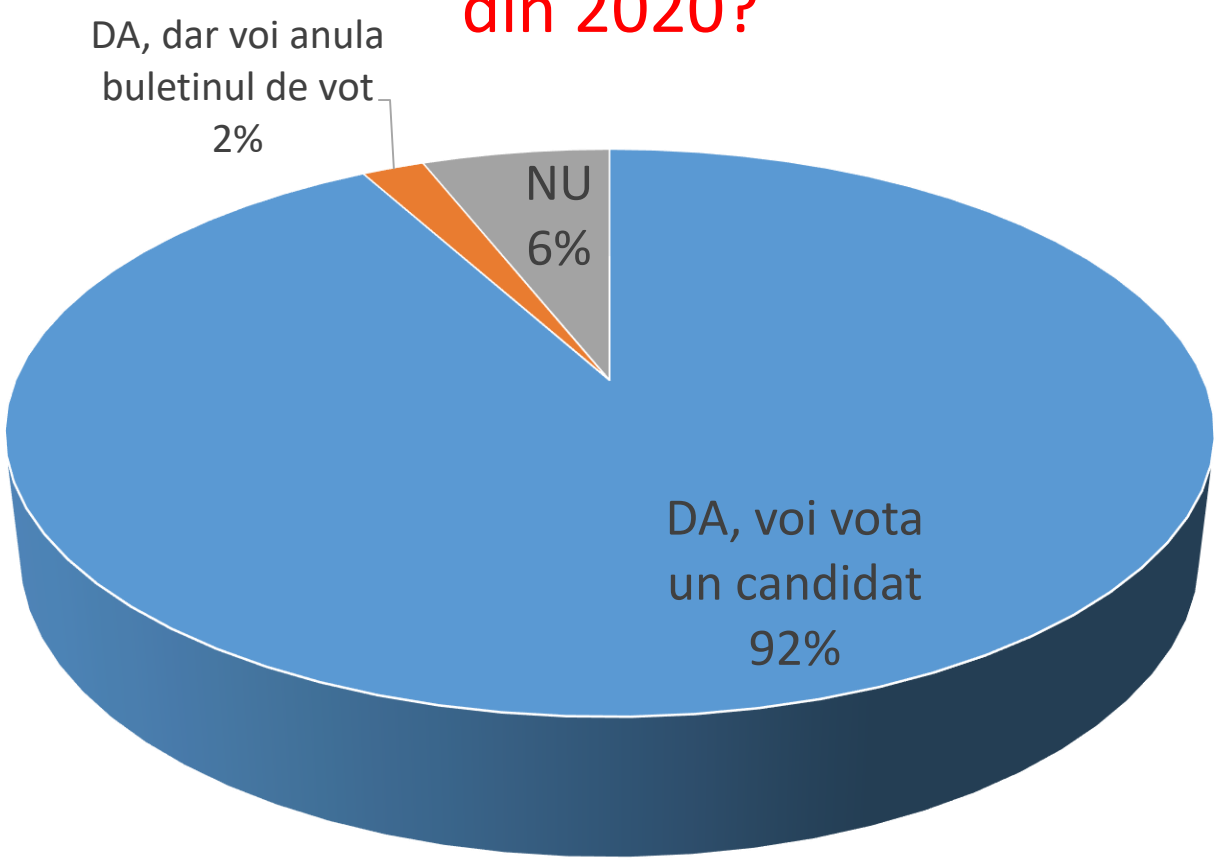

1. Veți participa la alegerile prezidențiale din 2020?	
DA, voi vota un candidat	46
DA, dar voi anula buletinul de vot	1
NU	3

2. Care credeți că va fi rata de prezență la vot la alegerile prezidențiale din 2020?

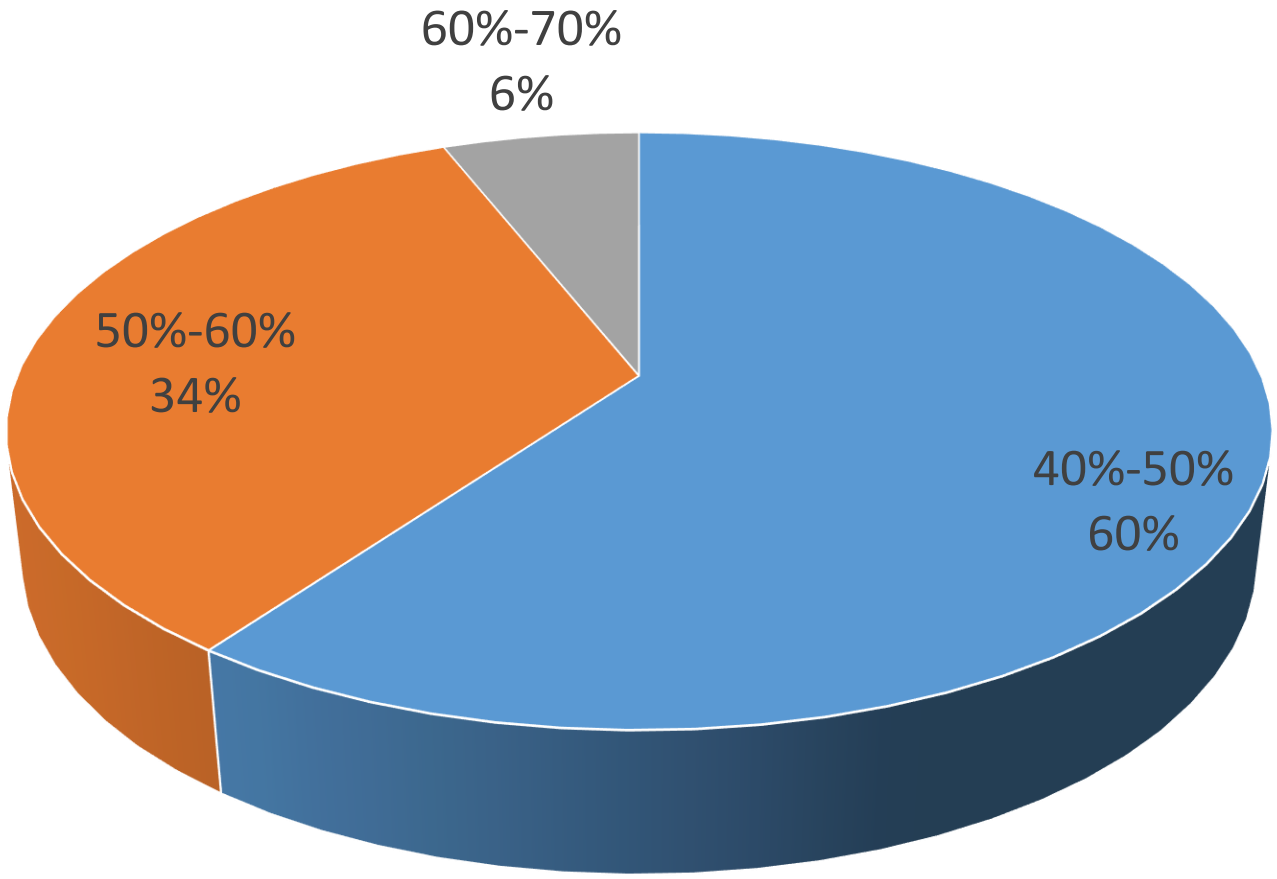

2. Care credeți că va fi rata de prezență la vot la alegerile prezidențiale din 2020?	
40%-50%	30
50%-60%	17
60%-70%	3

3. În opinia DVS alegerile prezidențiale din 1 noiembrie 2020 vor avea loc sau vor fi amânate?

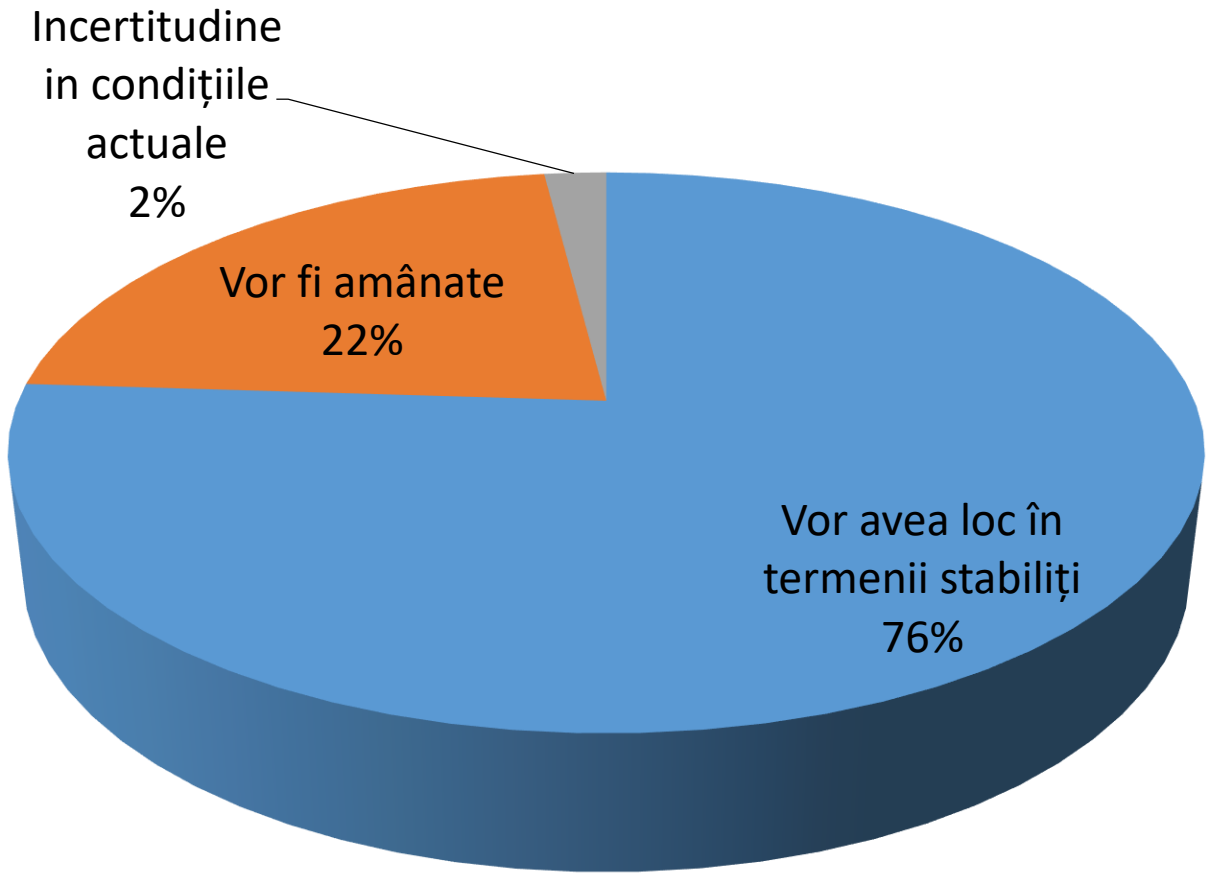

3. În opinia DVS alegerile prezidențiale din 1 noiembrie 2020 vor avea loc sau vor fi amânate?	
Vor avea loc în termenii stabiliți	38
Vor fi amânate	11
Incertitudine in condițiile actuale	1

4. În opinia DVS se vor face tentative de amânare a alegerilor prezidențiale din anul curent?

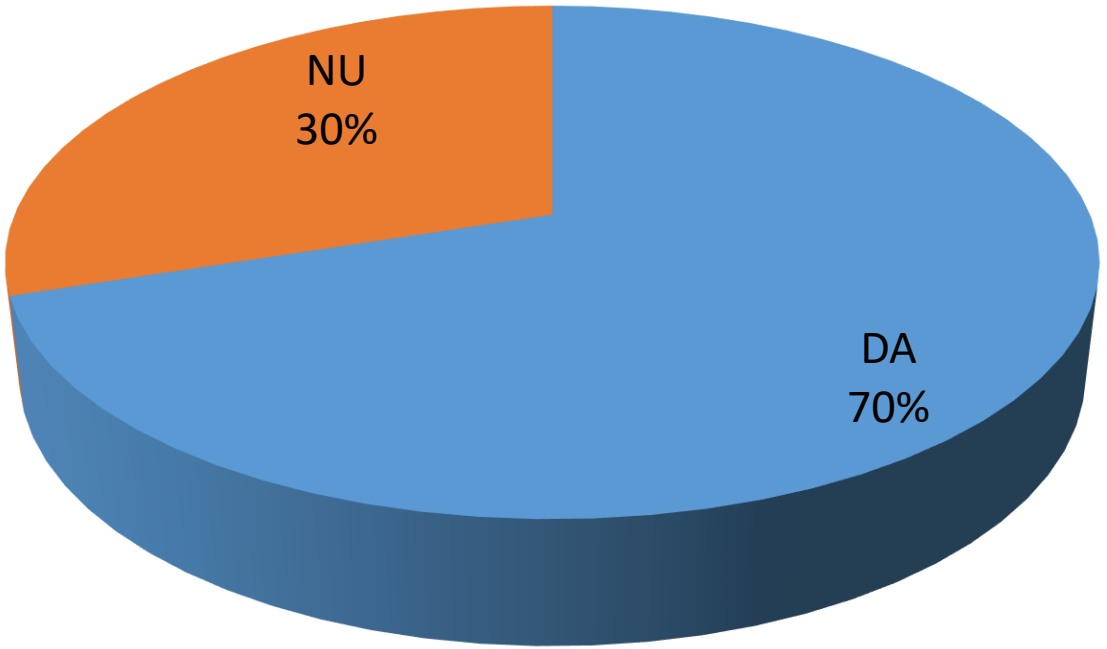

4. În opinia DVS se vor face tentative de amânare a alegerilor prezidențiale din anul curent?	
DA	35
NU	15

4.1. În cazul amânării alegerilor, inițiativa va aparține:

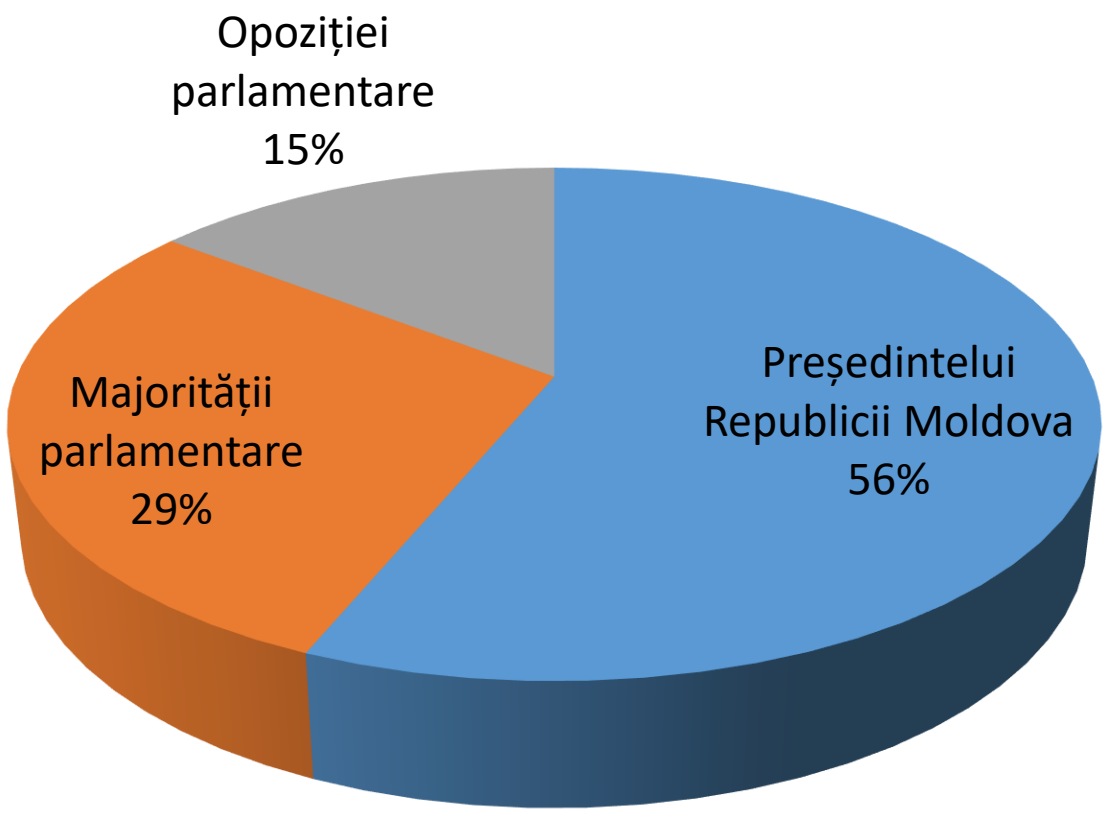

4.1. În cazul amânării alegerilor, inițiativa va aparține:	
Președintelui Republicii Moldova	27
Majorității parlamentare	14
Opoziției parlamentare	7

5. Ce calități ar trebui să aibă un candidat la Președinția Republicii Moldova?

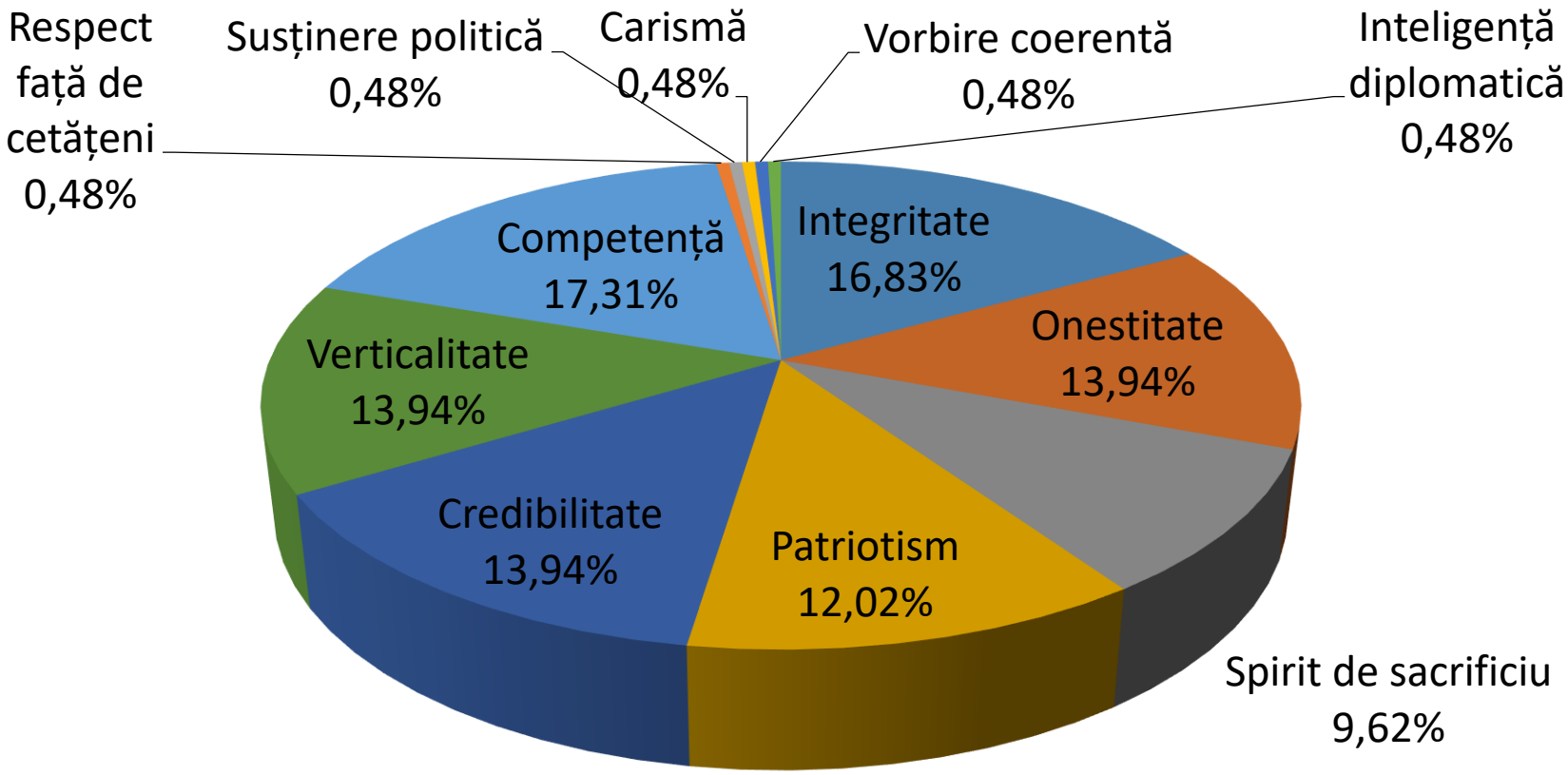

5. Ce calități ar trebui să aibă un candidat la Președinția Republicii Moldova?	
Integritate	35
Onestitate	29
Spirit de sacrificiu	20
Patriotism	25
Credibilitate	29
Verticalitate	29
Competență	36
Respect față de cetățeni	1
Susținere politică	1
Carismă	1
Vorbire coerentă	1
Inteligență diplomatică	1

6. Întru beneficiul dezvoltării Republicii Moldova, Președintele ales trebuie să aibă orientare geopolitică:

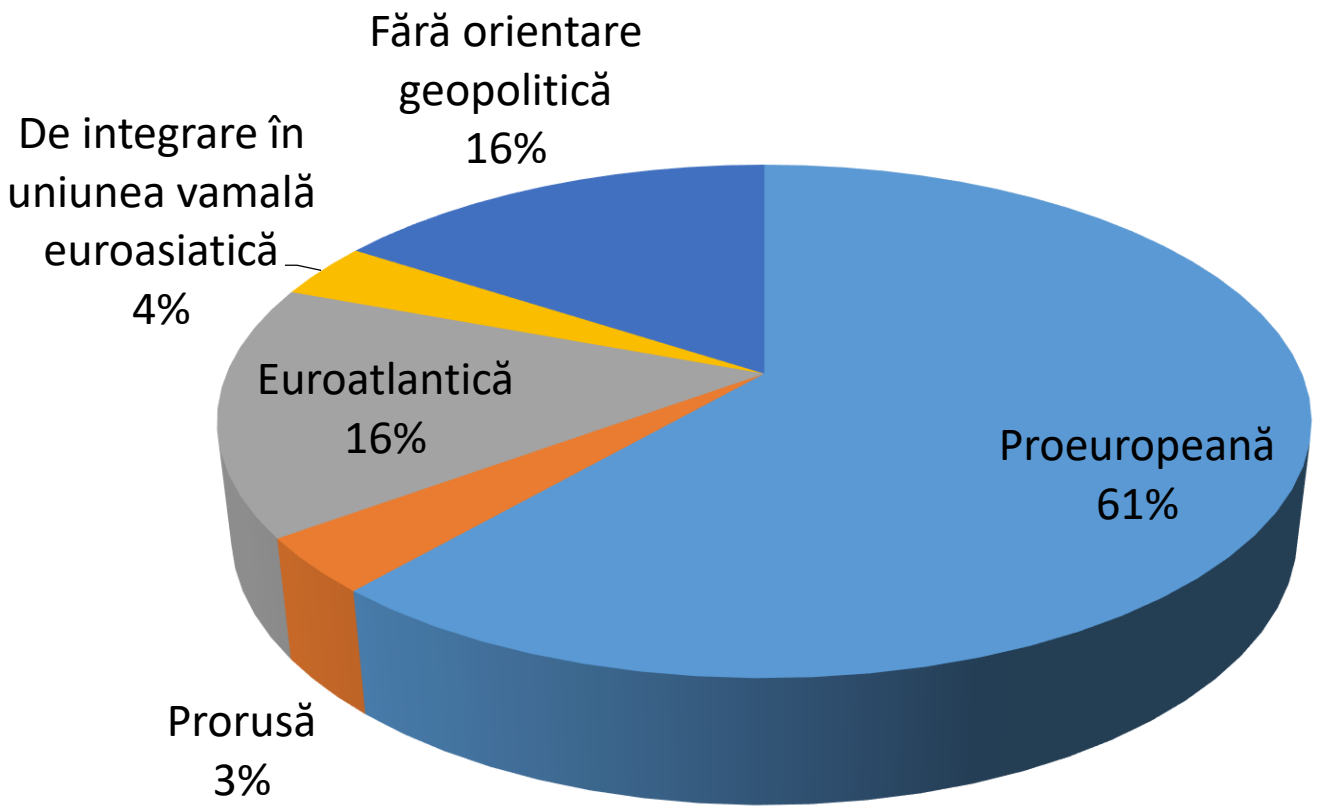

6. Întru beneficiul dezvoltării Republicii Moldova, Președintele ales trebuie să aibă orientare geopolitică:	
Proeuropeană	35
Prorusă	2
Euroatlantică	9
De integrare în uniunea vamală euroasiatică	2
Fără orientare geopolitică	9

7. În opinia DVS, partidele de dreapta vor înainta un singur candidat la alegerile prezidențiale din anul curent?

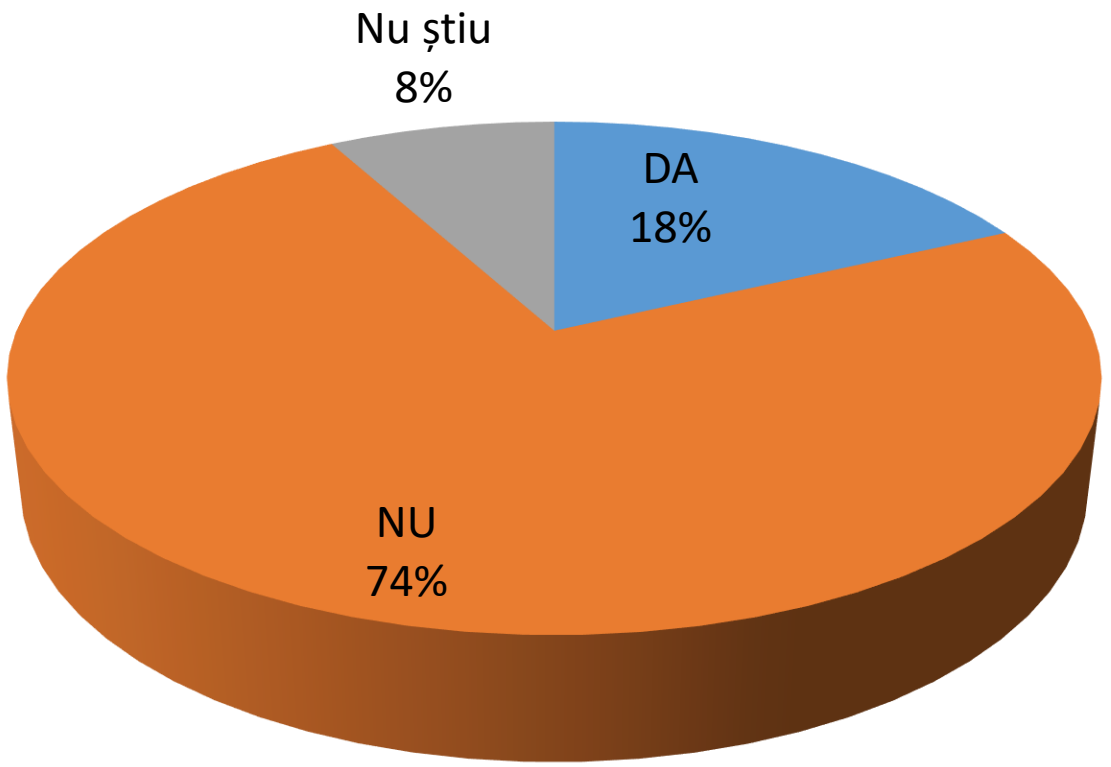

7. În opinia DVS, partidele de dreapta vor înainta un singur candidat la alegerile prezidențiale din anul curent?	
DA	9
NU	37
Nu știu	4

8. În opinia DVS, alegerile prezidențiale 2020 se vor desfășura:

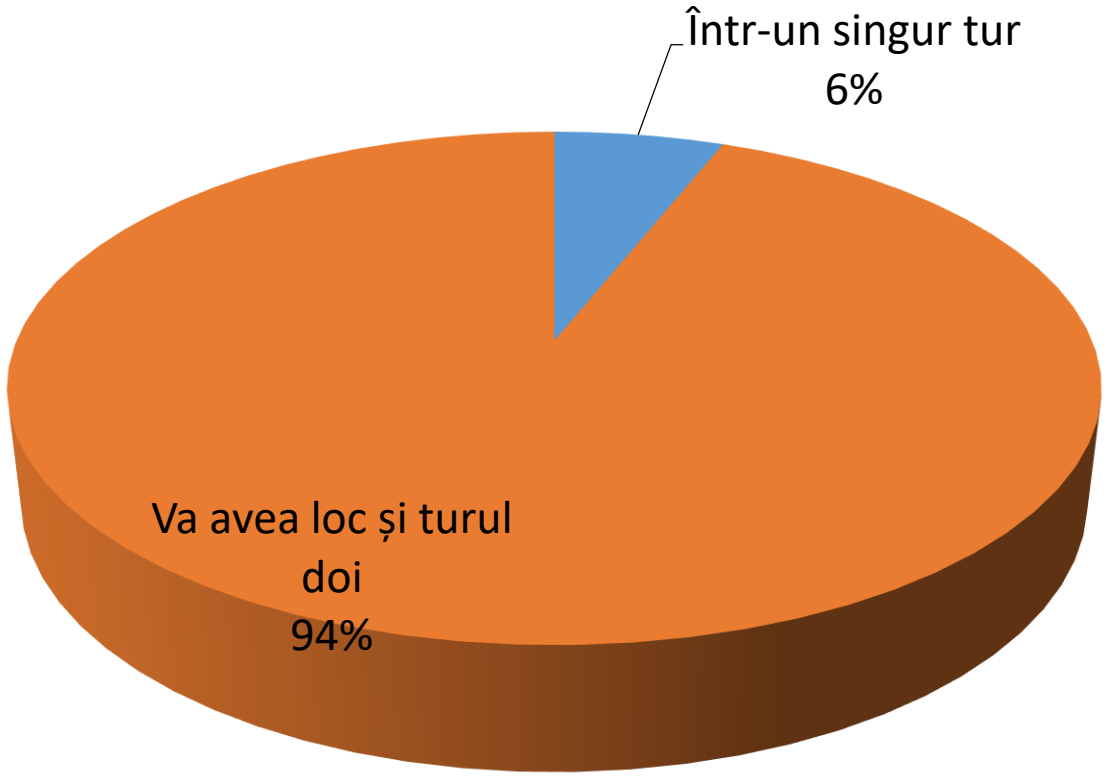

8. În opinia DVS, alegerile prezidențiale 2020 se vor desfășura:	
Într-un singur tur	3
Va avea loc și turul doi	47

8.1. În cazul în care alegerile prezidențiale 2020 se vor desfășura în 2 tururi, în opinia DVS, care candidați vor accede în turul 2?

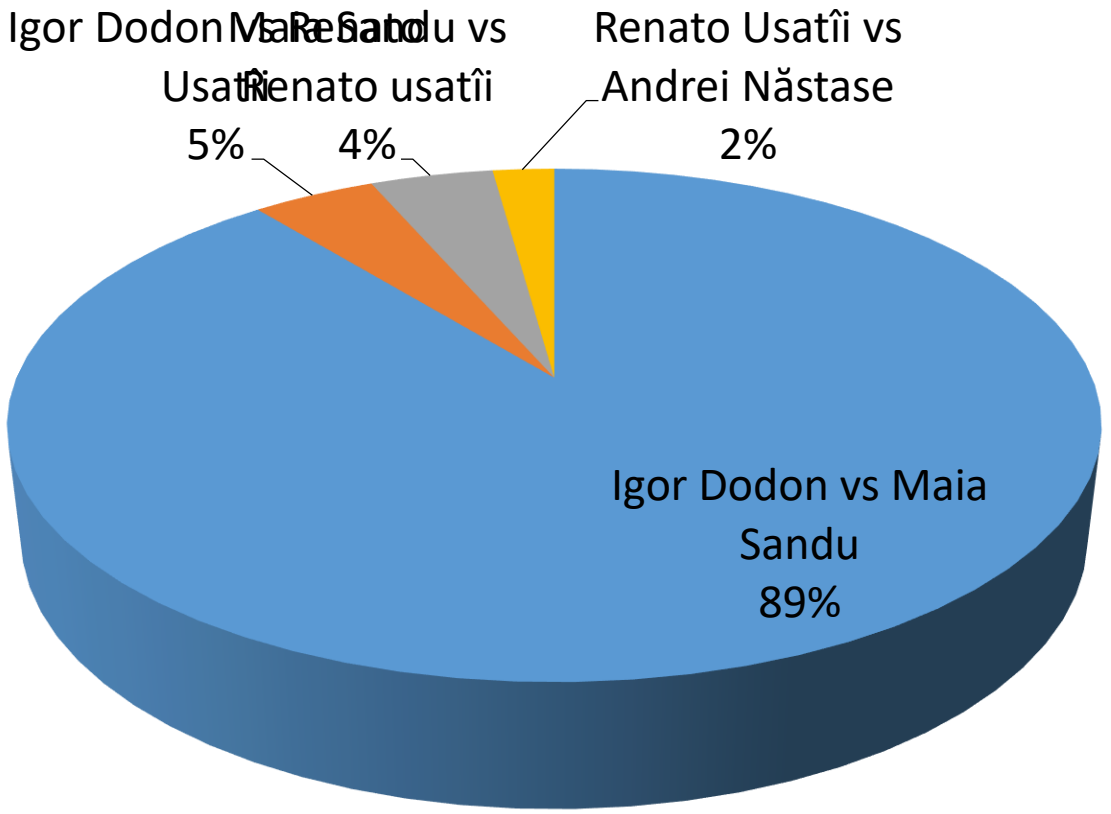

8.1. În cazul în care alegerile prezidențiale 2020 se vor desfășura în 2 tururi, în opinia DVS, care candidați vor accede în turul 2?	
Igor Dodon vs Maia Sandu	41
Igor Dodon vs Renato Usatîi	2
Maia Sandu vs Renato usatîi	2
Renato Usatîi vs Andrei Năstase	1

9. Cine va câștiga în opinia DVS alegerile prezidențiale din 2020?

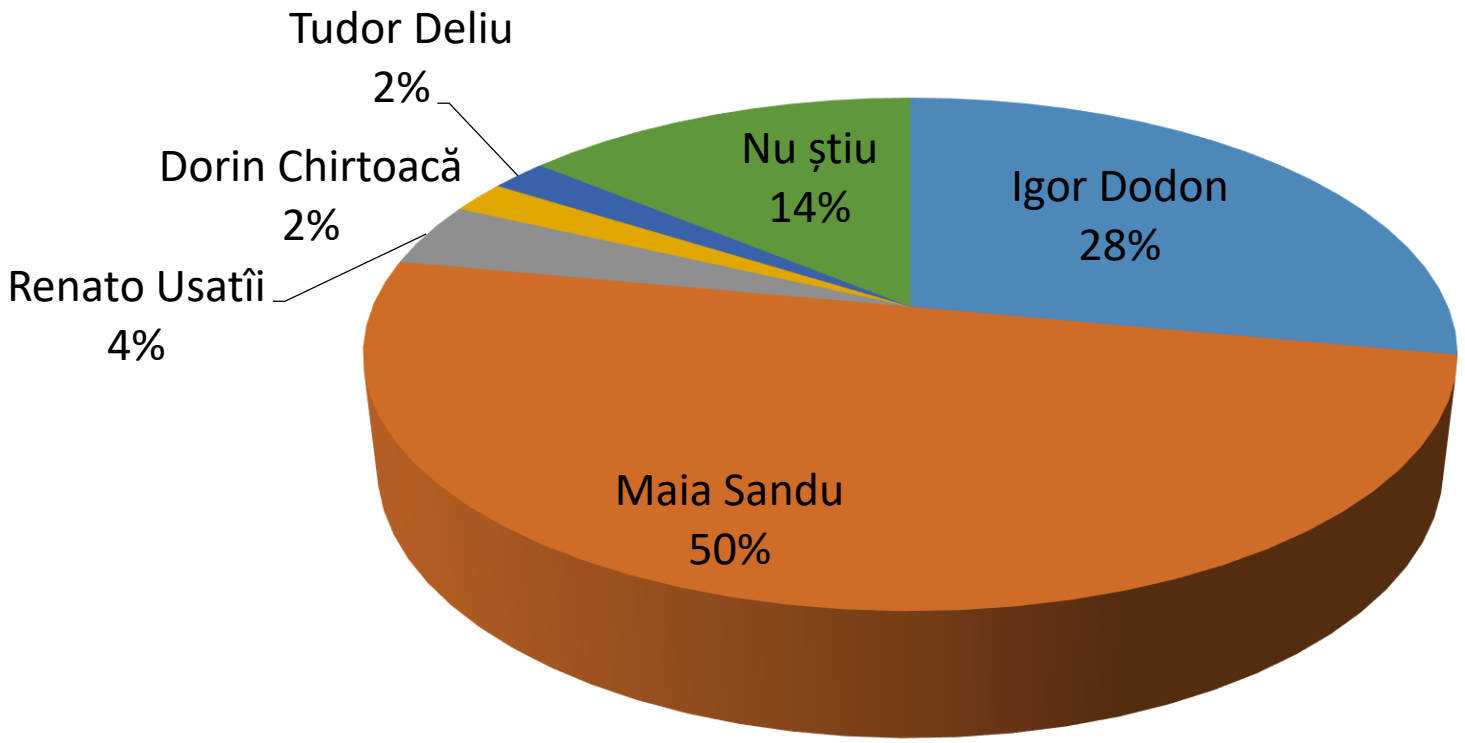

9. Cine va câștiga în opinia DVS alegerile prezidențiale din 2020?	
Igor Dodon	14
Maia Sandu	25
Renato Usatîi	2
Dorin Chirtoacă	1
Tudor Deliu	1
Nu știu	7

10. În opinia DVS, actualul Președinte Igor Dodon va câștiga alegerile prezidențiale 2020 din primul tur?

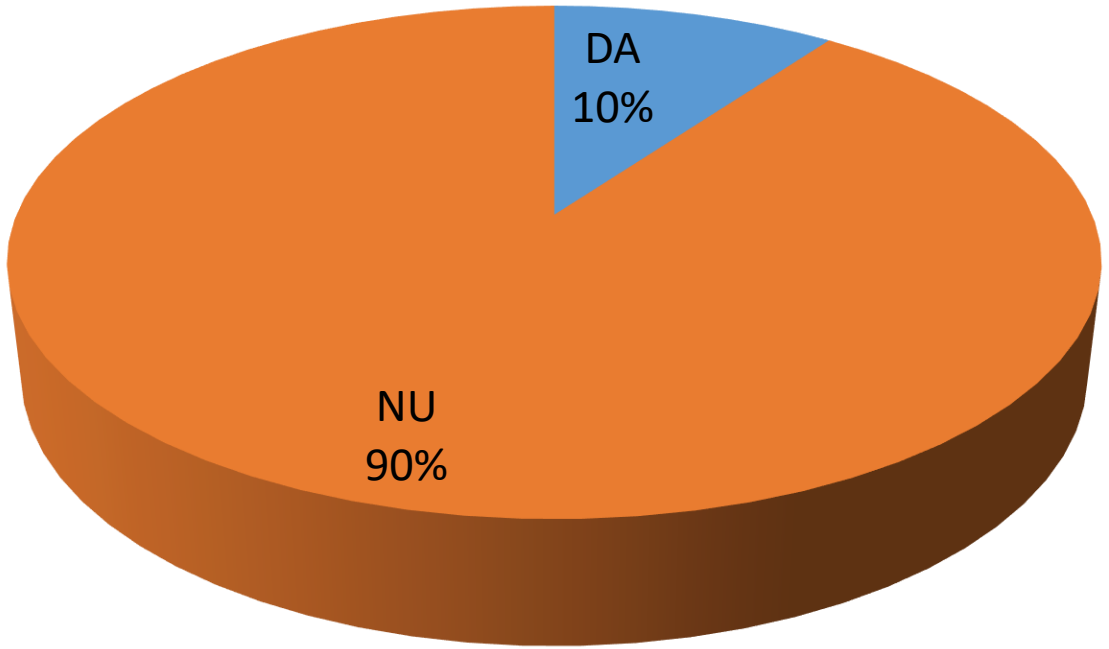

10. În opinia DVS, actualul Președinte Igor Dodon va câștiga alegerile prezidențiale 2020 din primul tur?	
DA	5
NU	45

11. În contextul evoluțiilor politice actuale când considerați că vor avea loc următoarele alegeri parlamentare?

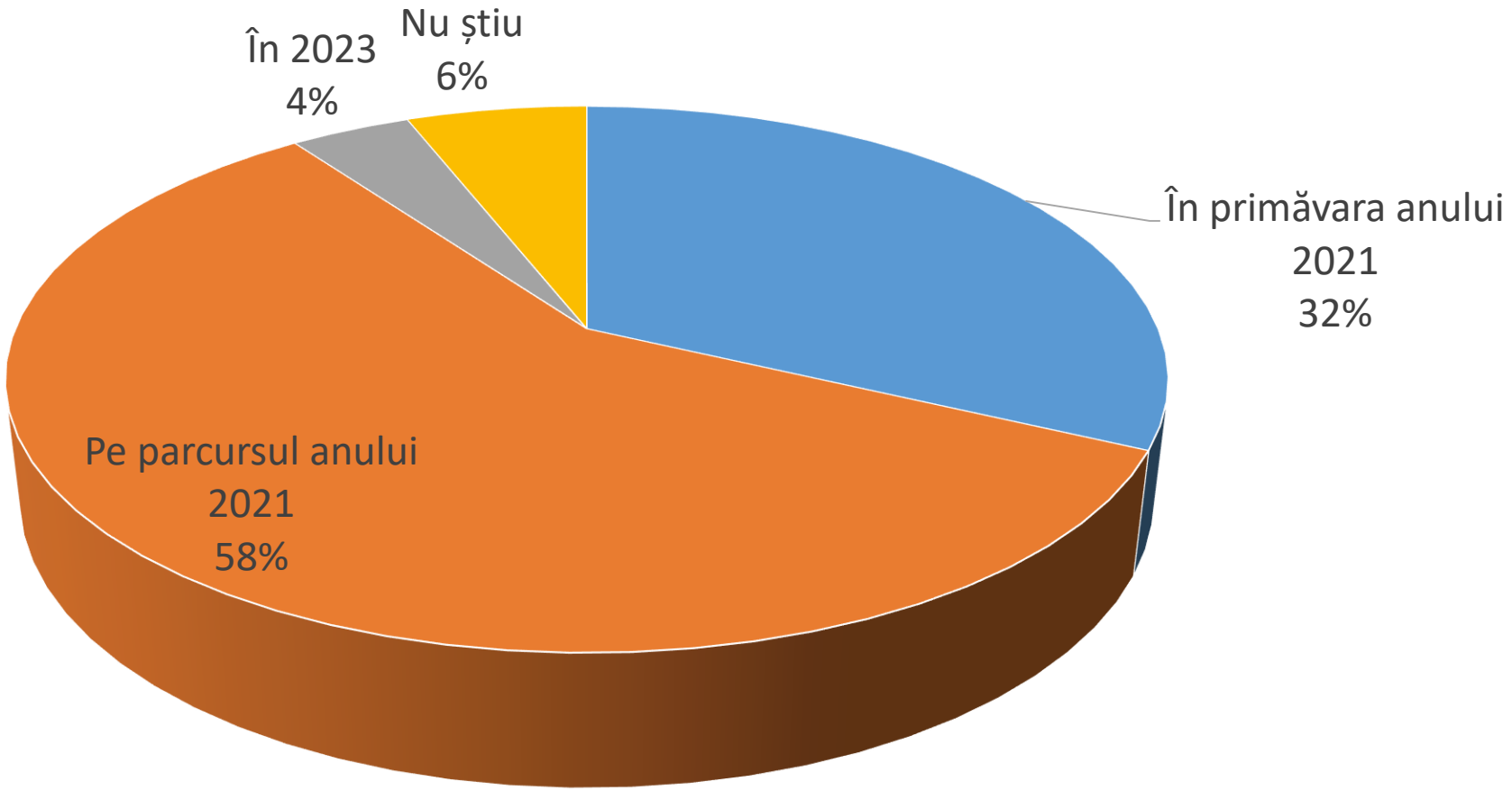

8. În contextul evoluțiilor politice actuale când considerați că vor avea loc următoarele alegeri parlamentare?	
În primăvara anului 2021	16
Pe parcursul anului 2021	29
În 2023	2
Nu știu	3

12. Care partide în opinia DVS vor accede în următorul Parlament?

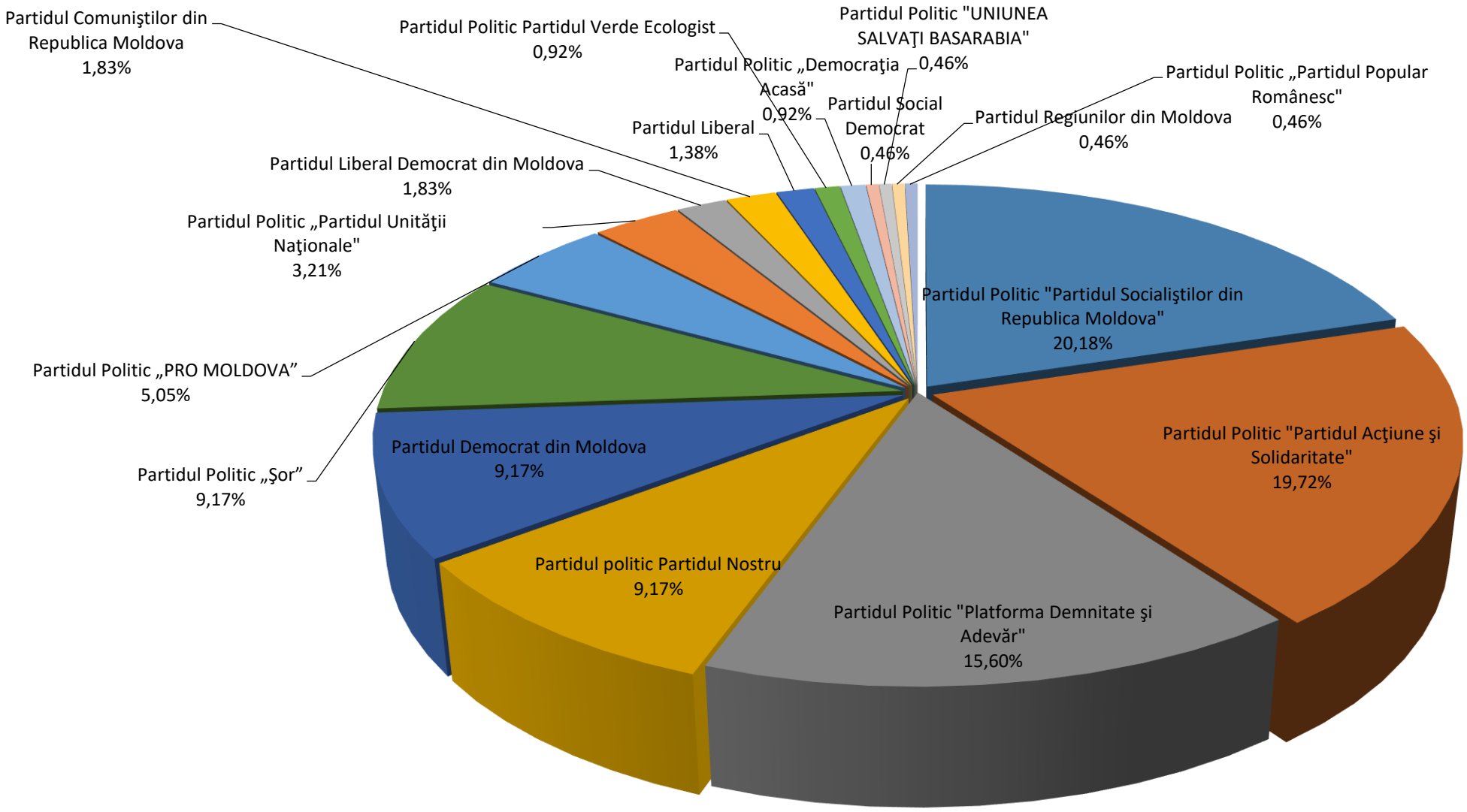

12. Care partide în opinia DVS vor accede în următorul Parlament?	
Partidul Politic "Partidul Socialiştilor din Republica Moldova"	44
Partidul Politic "Partidul Acţiune şi Solidaritate"	43
Partidul Politic "Platforma Demnitate şi Adevăr"	34
Partidul politic Partidul Nostru	20
Partidul Democrat din Moldova	20
Partidul Politic „Şor”	20
Partidul Politic „PRO MOLDOVA”	11
Partidul Politic „Partidul Unităţii Naţionale"	7
Partidul Liberal Democrat din Moldova	4
Partidul Comuniştilor din Republica Moldova	4
Partidul Liberal	3
Partidul Politic Partidul Verde Ecologist	2
Partidul Politic „Democraţia Acasă"	2
Partidul Social Democrat	1
Partidul Politic "UNIUNEA SALVAŢI BASARABIA"	1
Partidul Regiunilor din Moldova	1
Partidul Politic „Partidul Popular Românesc"	1

13. În opinia DVS, care este probabilitatea evoluției scenariului de la alegerile prezidențiale din Belarus, din august 2020 în Republica Moldova?

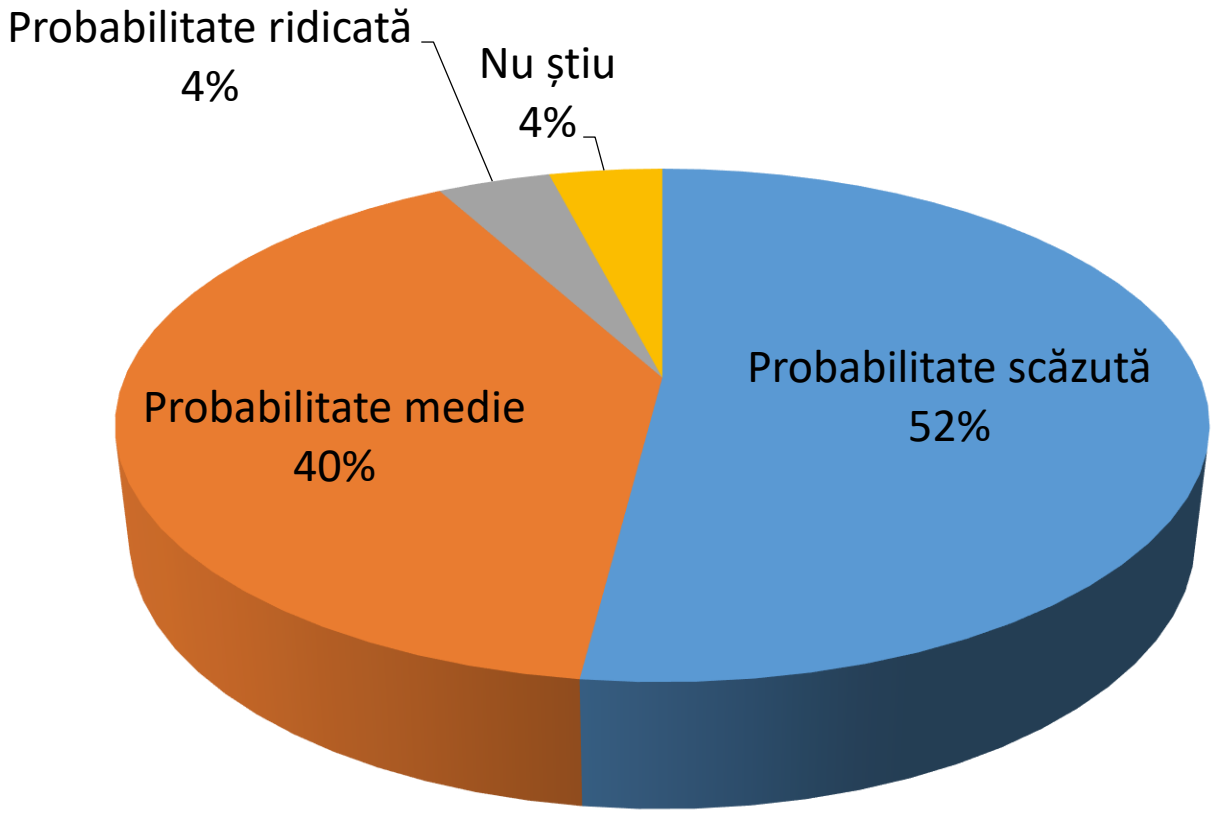

13. În opinia DVS, care este probabilitatea evoluției scenariului de la alegerile prezidențiale din Belarus, din august 2020 în Republica Moldova?	
Probabilitate scăzută	26
Probabilitate medie	20
Probabilitate ridicată	2
Nu știu	2

CHESTIONAR: REALITATEA SOCIO-POLITICĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA AVANT/ POST ELECTORALA 2021, ELABORAT DE CĂTRE LABORATORUL POLITOLOGIE COGNITIVĂ AL CCPRI AL ICJPS DIN CADRUL MINISTERULUI EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII.

Cercetare calitativă cu participarea a 70 de experți naționali și internaționali, reprezentanți din diferite instituții de cercetare.

29 iunie-04 iulie 2021

1. Care credeți că va fi rata de prezență la vot la alegerile parlamentare anticipate din 11 iulie?

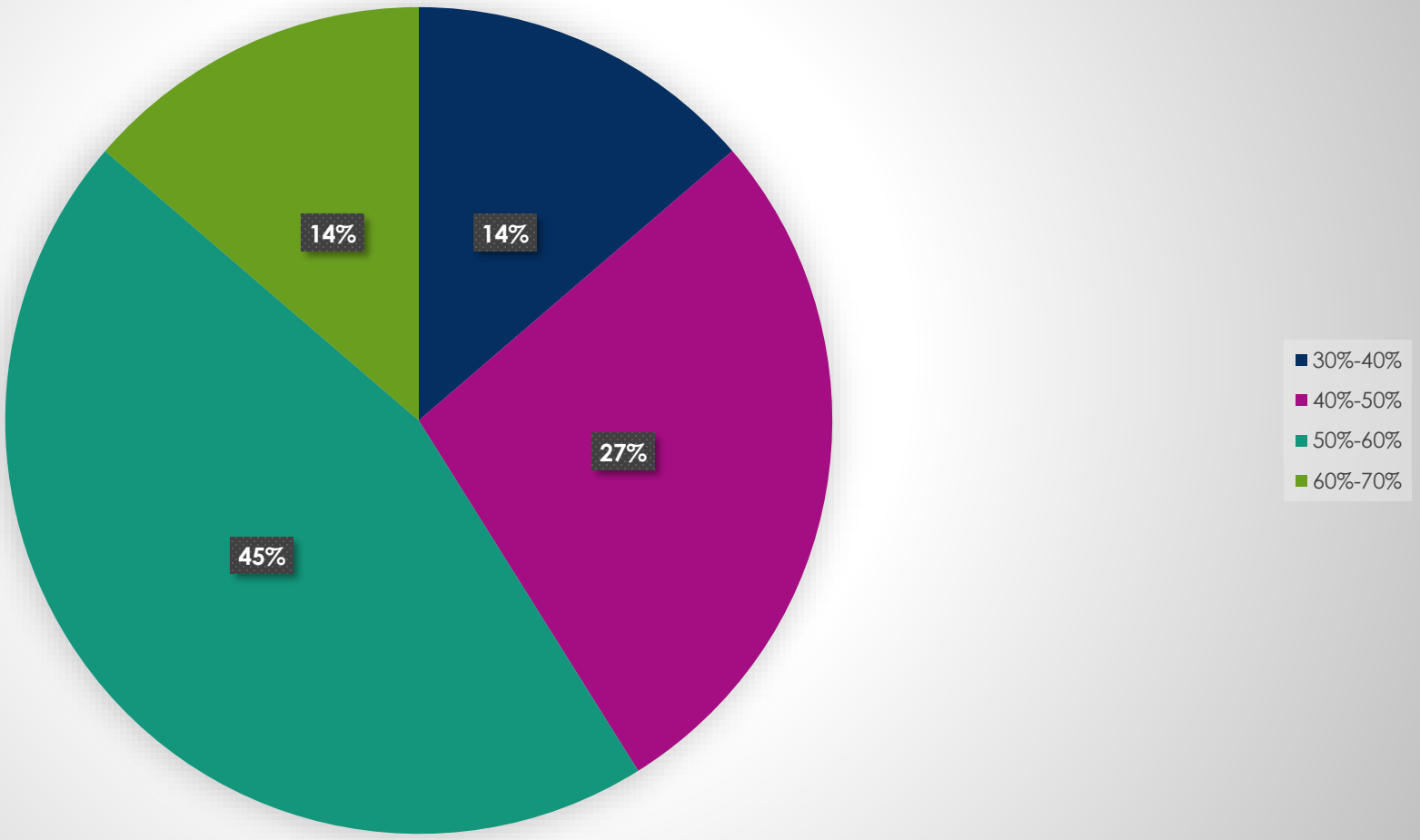

1. Care credeți că va fi rata de prezență la vot la alegerile parlamentare anticipate din 11 iulie?	
30%-40%	10
40%-50%	20
50%-60%	33
60%-70%	10

2. Ce fel de impact considerați că va avea Diaspora la alegerile parlamentare anticipate din 11 iulie 2021?

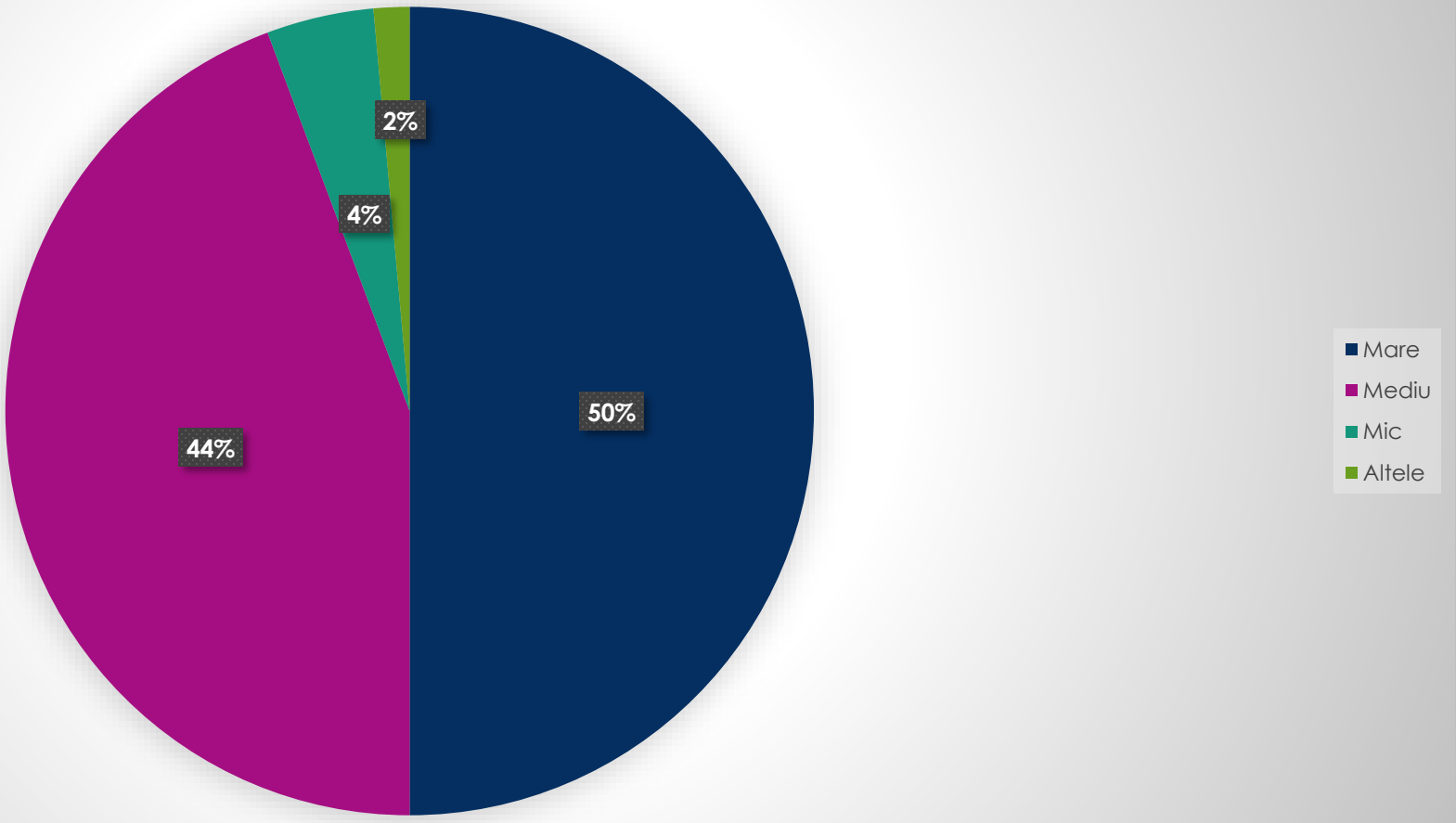

2. Ce fel de impact considerați că va avea Diaspora la alegerile parlamentare anticipate din 11 iulie 2021?	
Mare	35
Mediu	31
Mic	3
Altele	1

3. Care partide în opinia DVS vor accede în următorul Parlament?

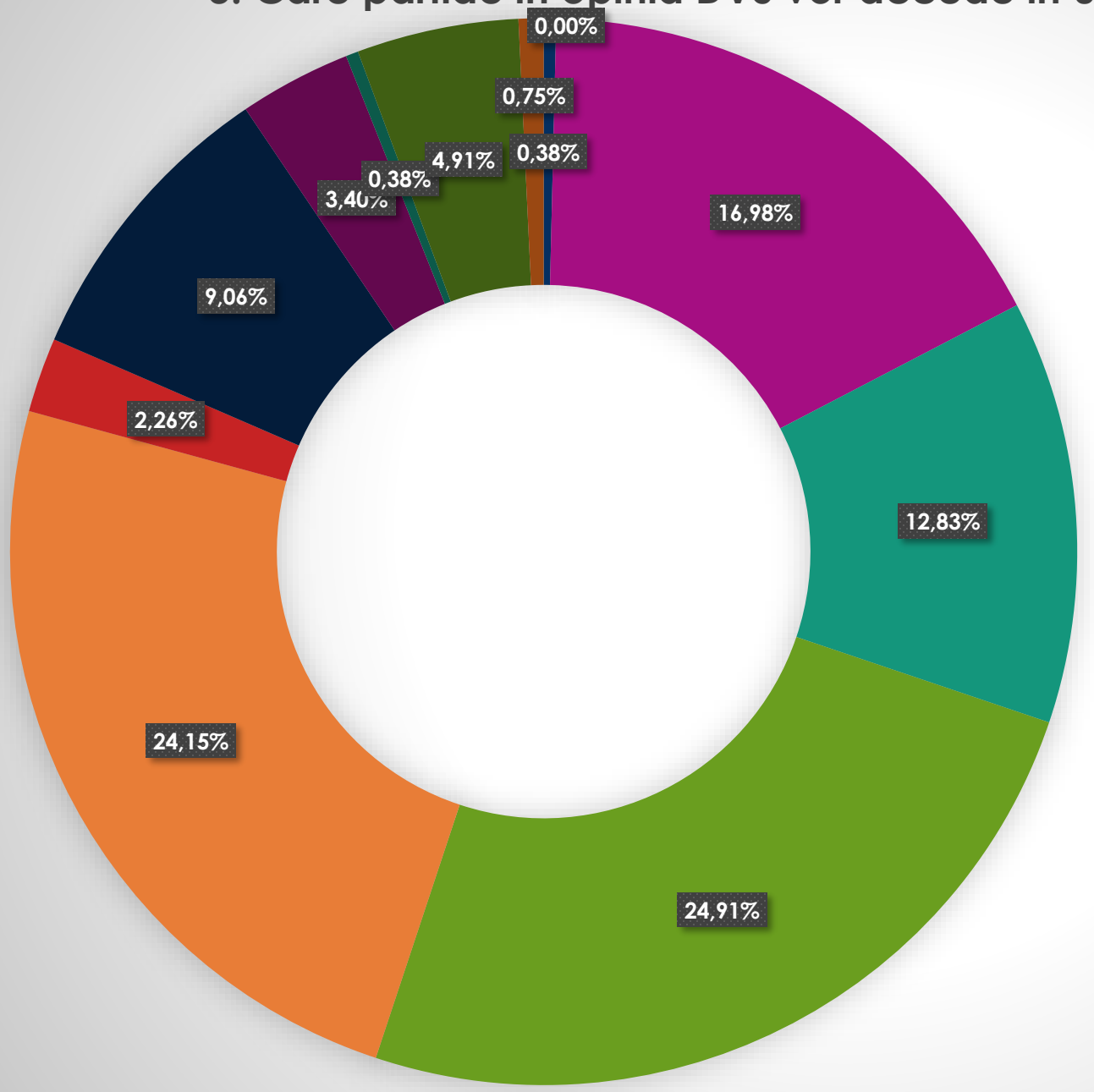

- Partidul Politic "Partidul Acțiunii Comune - Congresul Civic"
- Blocul electoral „RENATO USATÎI"
- Partidul Politic „Șor"
- Partidul Politic „Partidul Acțiune și Solidaritate"
- Blocul electoral al Comuniștilor și Socialiștilor
- Partidul Democrat din Moldova
- Partidului Politic „Platforma Demnitate și Adevăr"
- Partidul Politic „Partidul Unității Naționale"
- Partidul Politic "Partidul Dezvoltării și Consolidării Moldovei"
- Partidul Politic ALIANȚA PENTRU UNIREA ROMÂNILOR
- Partidul Politic Partidul Verde Ecologist
- Altele

3. Care partide în opinia DVS vor accede în următorul Parlament?(1)	
Partidul Politic "Partidul Acțiunii Comune - Congresul Civic"	1
Blocul electoral „RENATO USATÎI"	45
Partidul Politic „Șor"	34
Partidul Politic „Partidul Acțiune și Solidaritate"	66
Blocul electoral al Comuniștilor și Socialiștilor	64
Partidul Democrat din Moldova	6
Partidului Politic „Platforma Demnitate și Adevăr"	24
Partidul Politic „Partidul Unității Naționale"	9
Partidul Politic "Partidul Dezvoltării și Consolidării Moldovei"	1
Partidul Politic ALIANȚA PENTRU UNIREA ROMÂNILOR	13
Partidul Politic Partidul Verde Ecologist	2

3. Care partide în opinia DVS vor accede în următorul Parlament?(2)	
Partidul Politic Partidul Acasă Construim Europa „PACE”	0
Partidul Politic Mişcarea Profesioniştilor "Speranța-Надежда"	0
Partidul Politic ” Democrația Acasă”	0
Partidul Politic „NOI”	0
Partidul Politic „Partidul Legii şi Dreptății”	0
Partidul Politic „Puterea Oamenilor”	0
Partidul Regiunilor din Moldova	0
Partidul „Patrioții Moldovei”	0
PARTIDUL SCHIMBĂRII	0
PARTIDUL POLITIC NOUA OPȚIUNE ISTORICĂ	0
Partidul Politic Partidul Oamenilor Muncii	0
Veaceslav Valico - candidat independent	0

4. În opinia DVS, în caz de necesitate PAS va forma coaliții în noul Parlament ales cu forțele de centru-stânga (BE PCRM-PSRM, BE RENATO USATÎI, ș.a.)?

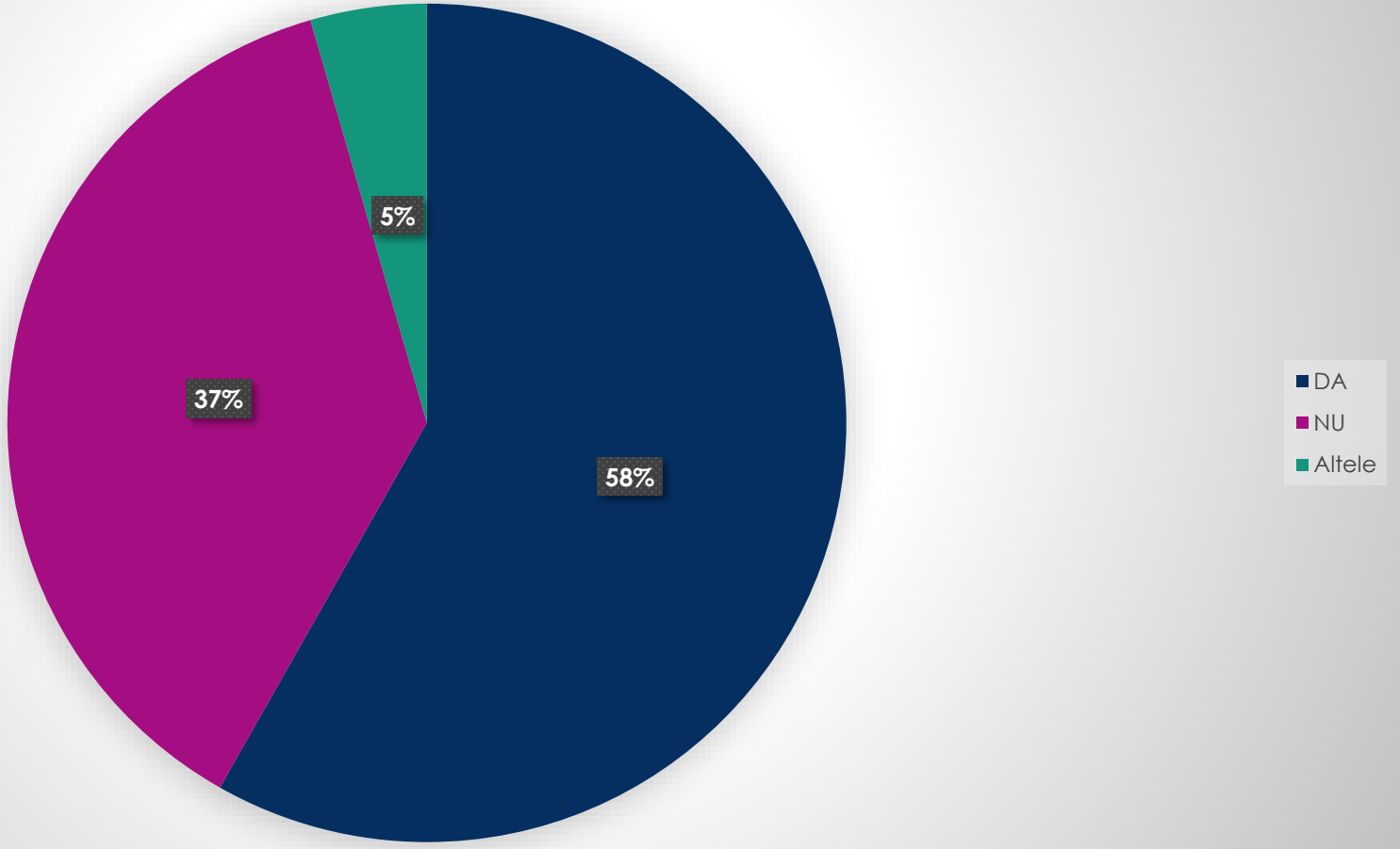

4. În opinia DVS, în caz de necesitate PAS va forma coaliții în noul Parlament ales cu forțele de centru-stânga (BE PCRM-PSRM, BE RENATO USATÎI, ș.a.)?	
DA	39
NU	25
Altele	3

5. Considerați că Blocul electoral al Comuniștilor și Socialiștilor va înainta inițiativa de schimbare a modalității de alegere a Președintelui Republicii Moldova în noul Parlament ales?

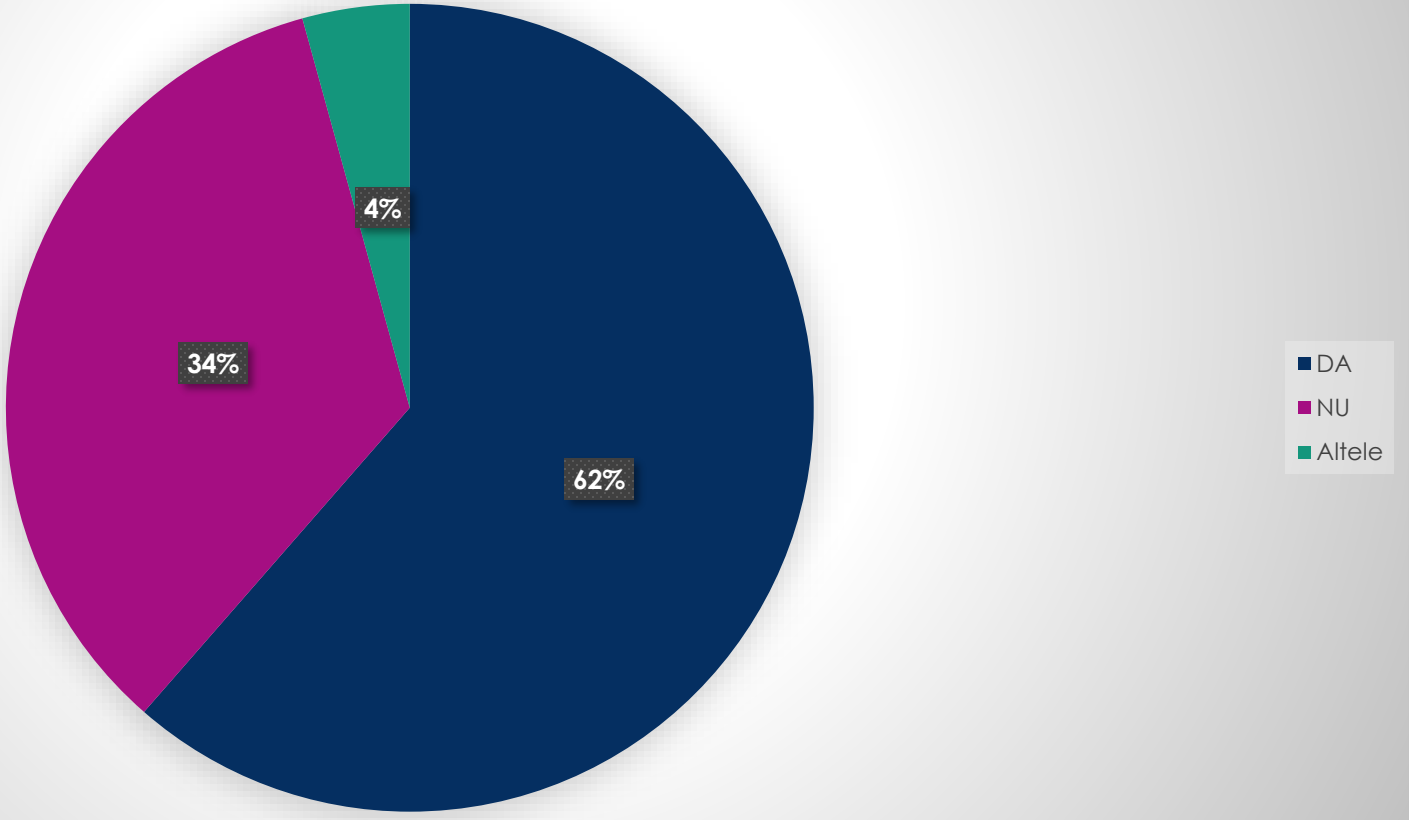

5. Considerați că Blocul electoral al Comuniștilor și Socialiștilor va înainta inițiativa de schimbare a modalității de alegere a Președintelui Republicii Moldova în noul Parlament ales?	
DA	43
NU	24
Altele	3

6. Care este probabilitatea de accedere a forțelor unioniste în noul Parlament după alegerile parlamentare anticipate din 11 iulie 2021?

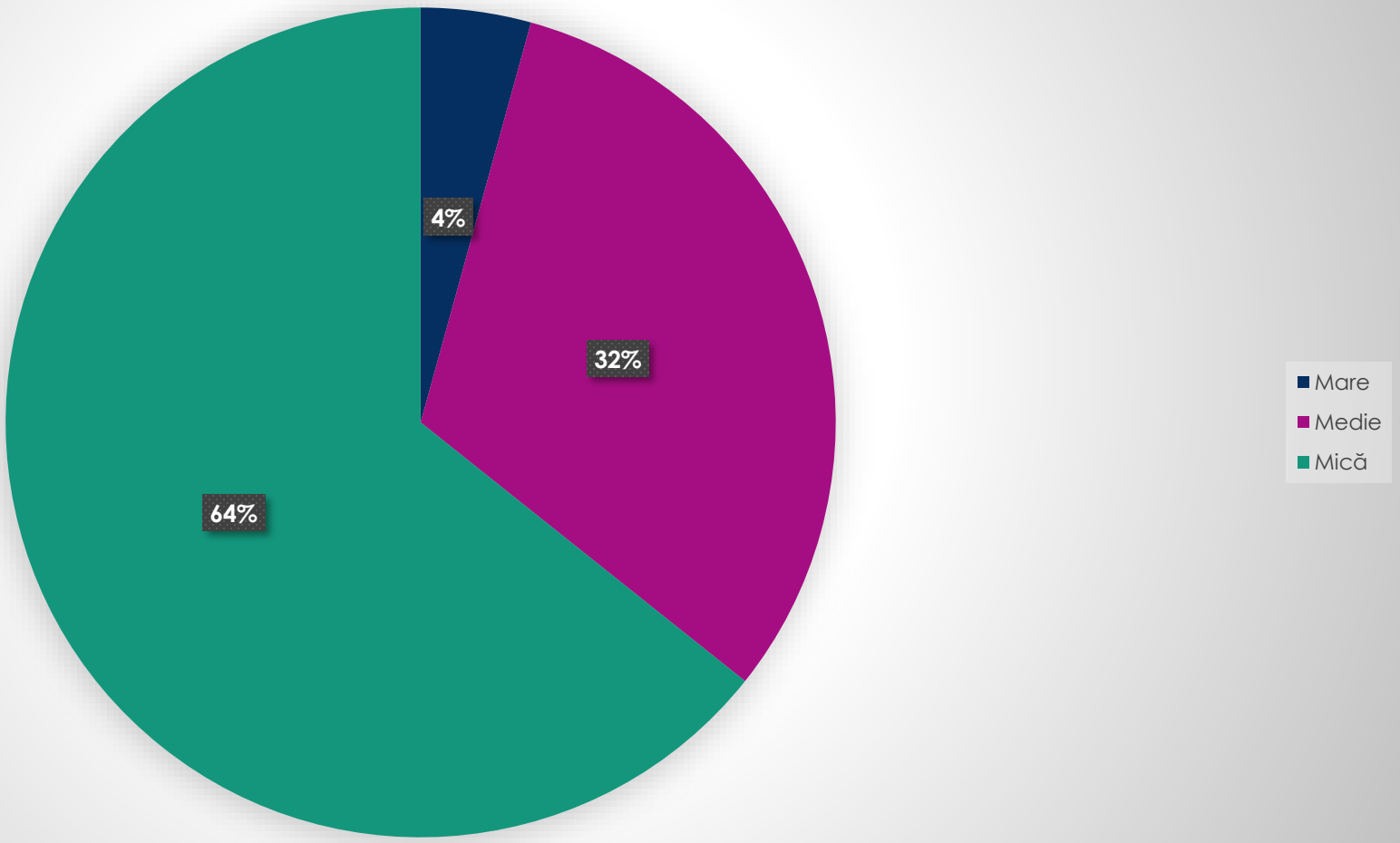

6. Care este probabilitatea de accedere a forțelor unioniste în noul Parlament după alegerile parlamentare anticipate din 11 iulie 2021?	
Mare	3
Medie	22
Mică	45

7. În opinia DVS, considerați benefică accederea forțelor unioniste în noul Parlament?

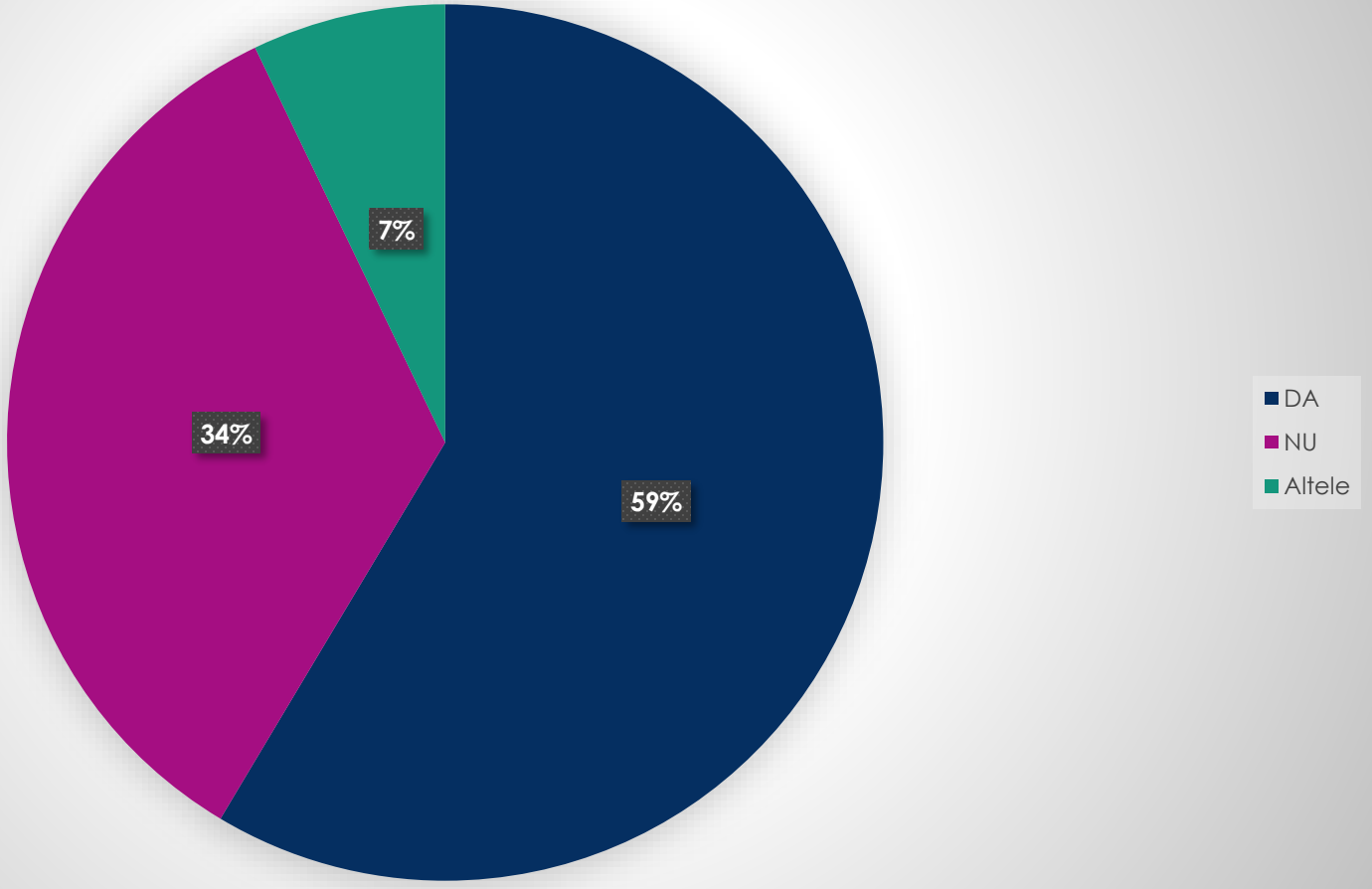

7. În opinia DVS, considerați benefică accederea forțelor unioniste în noul Parlament?	
DA	41
NU	24
Altele	5

8. În opinia DVS, are vreun impact criza provocată de pandemia COVID-19 asupra securității naționale a RM?

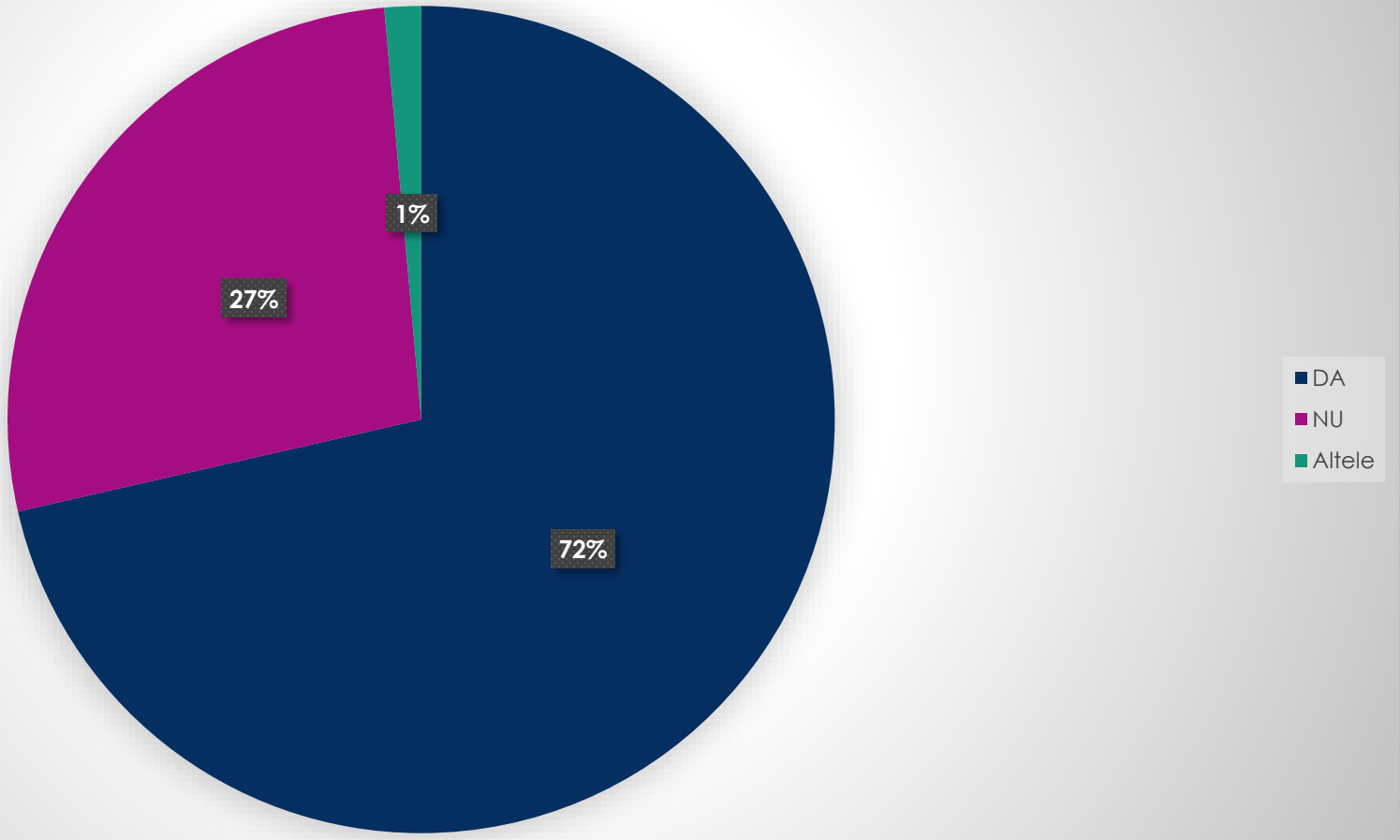

8. În opinia DVS, are vreun impact criza provocată de pandemia COVID-19 asupra securității naționale a RM?	
DA	50
NU	19
Altele	1

9. În opinia DVS, considerați că Republica Moldova continuă să fie un stat capturat?

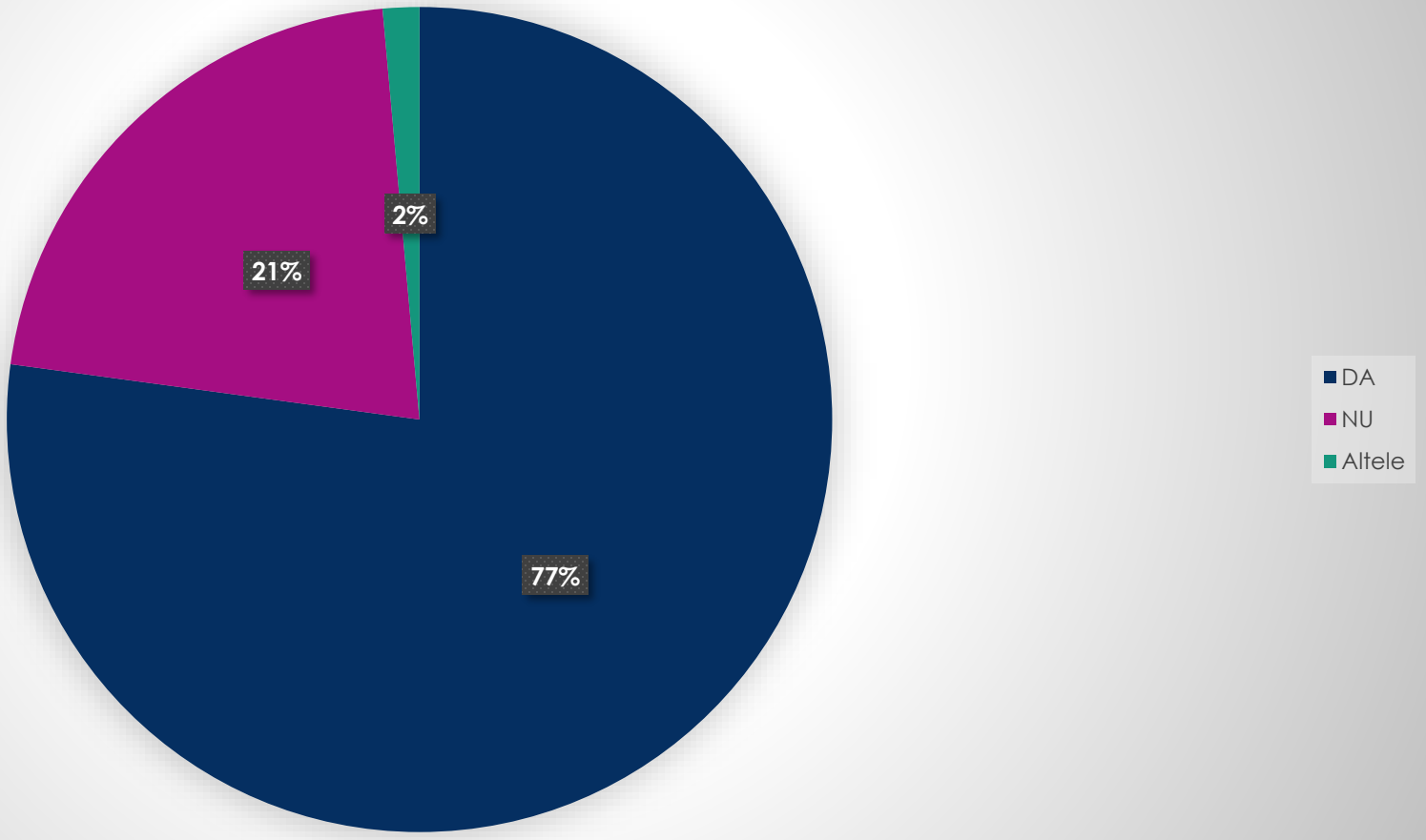

9. În opinia DVS, considerați că Republica Moldova continuă să fie un stat capturat?	
DA	54
NU	15
Altele	1

10. În opinia DVS, considerați că instituțiile statale ar putea face față pandemiei COVID-19 fără ajutor extern?

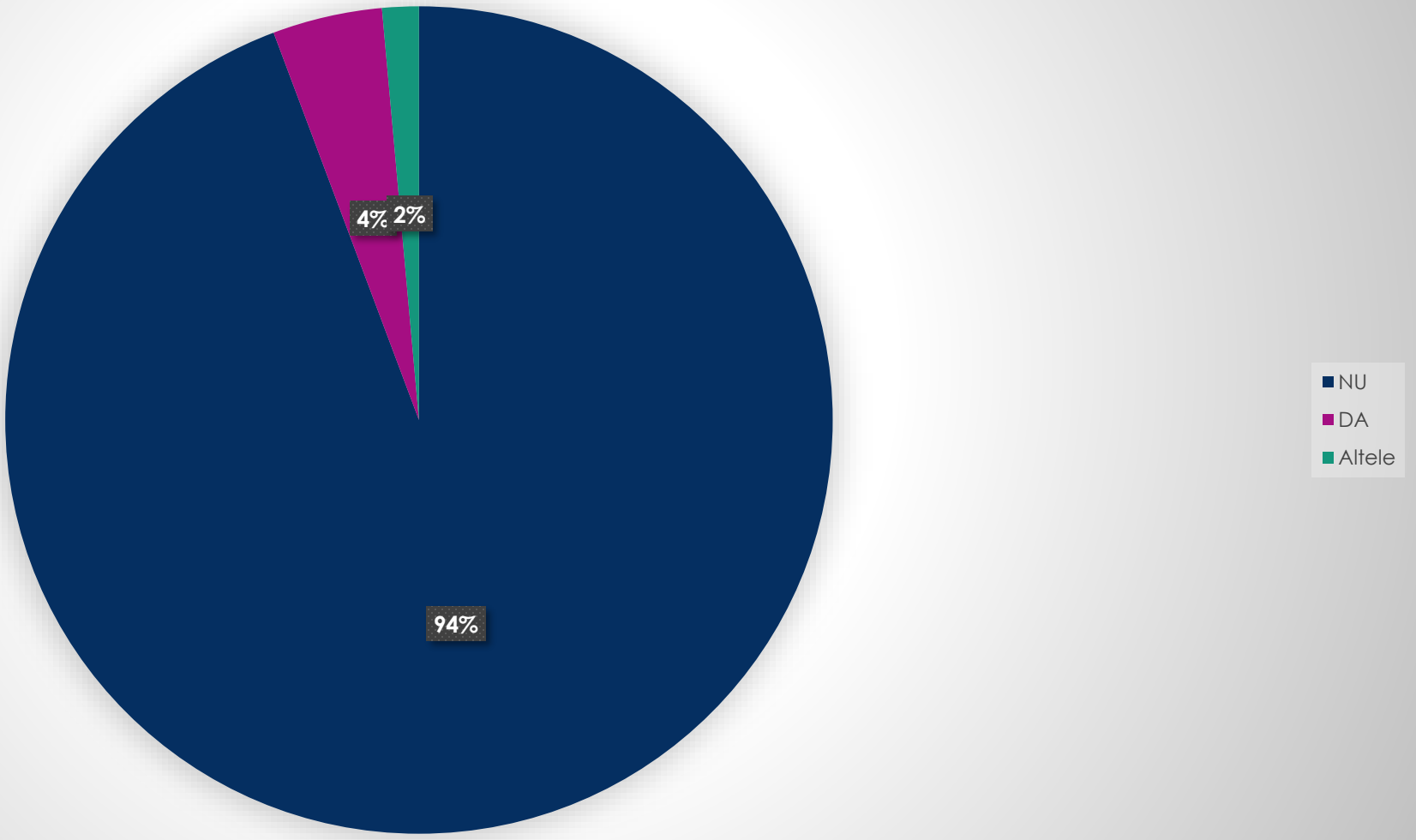

10. În opinia DVS, considerați că instituțiile statale ar putea face față pandemiei COVID-19 fără ajutor extern?	
NU	66
DA	3
Altele	1

11. Cum explicați rata scăzută a vaccinării contra COVID-19 în Republica Moldova?

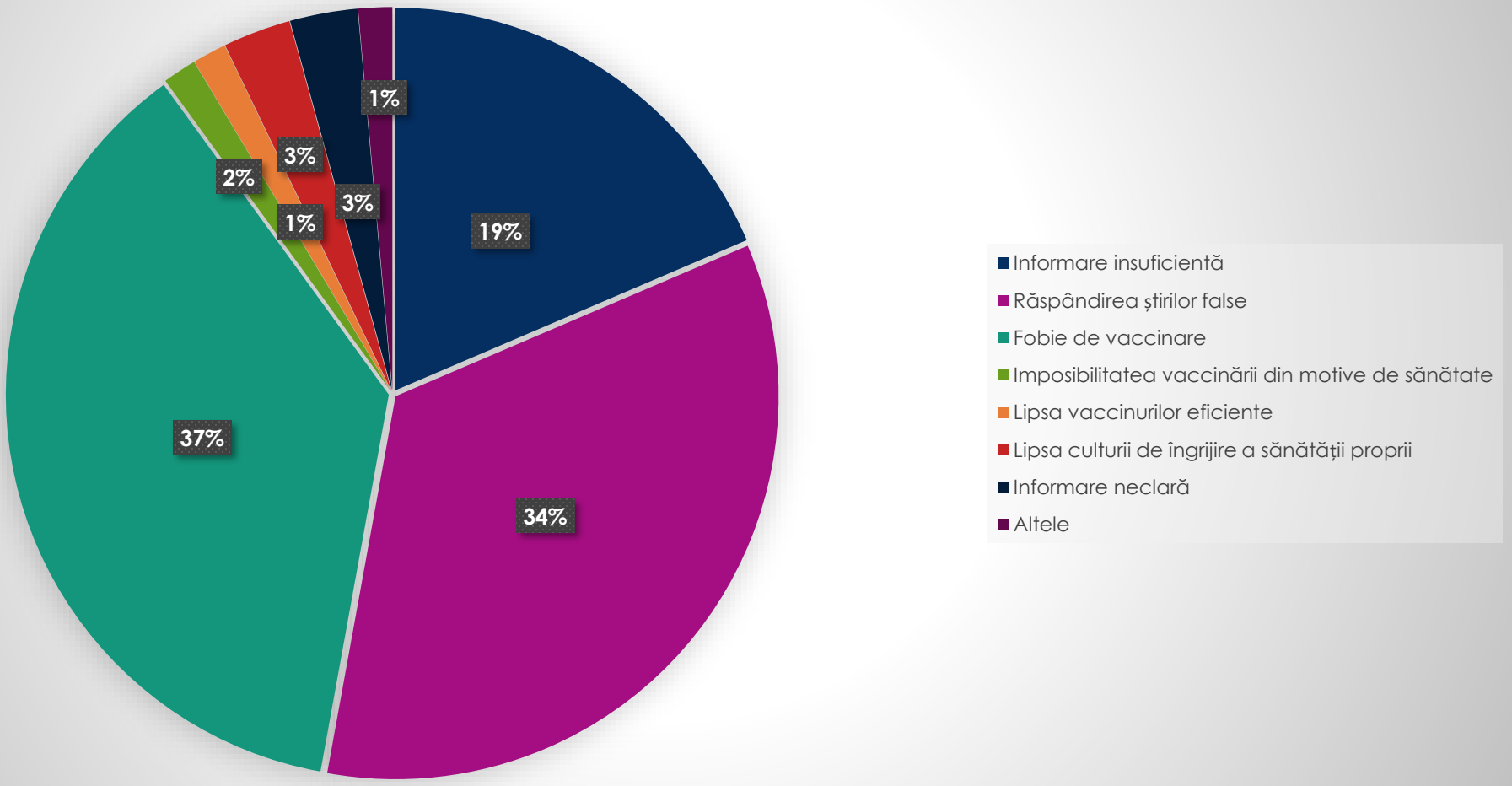

11. Cum explicați rata scăzută a vaccinării contra COVID-19 în Republica Moldova?	
Informare insuficientă	13
Răspândirea știrilor false	24
Fobie de vaccinare	26
Imposibilitatea vaccinării din motive de sănătate	1
Lipsa vaccinurilor eficiente	1
Lipsa culturii de îngrijire a sănătății proprii	2
Informare neclară	2
Altele	1

12. Cum apreciați viitorul raport/ relație dintre opoziție și guvernare după alegerile parlamentare anticipate din 11 iulie 2021?

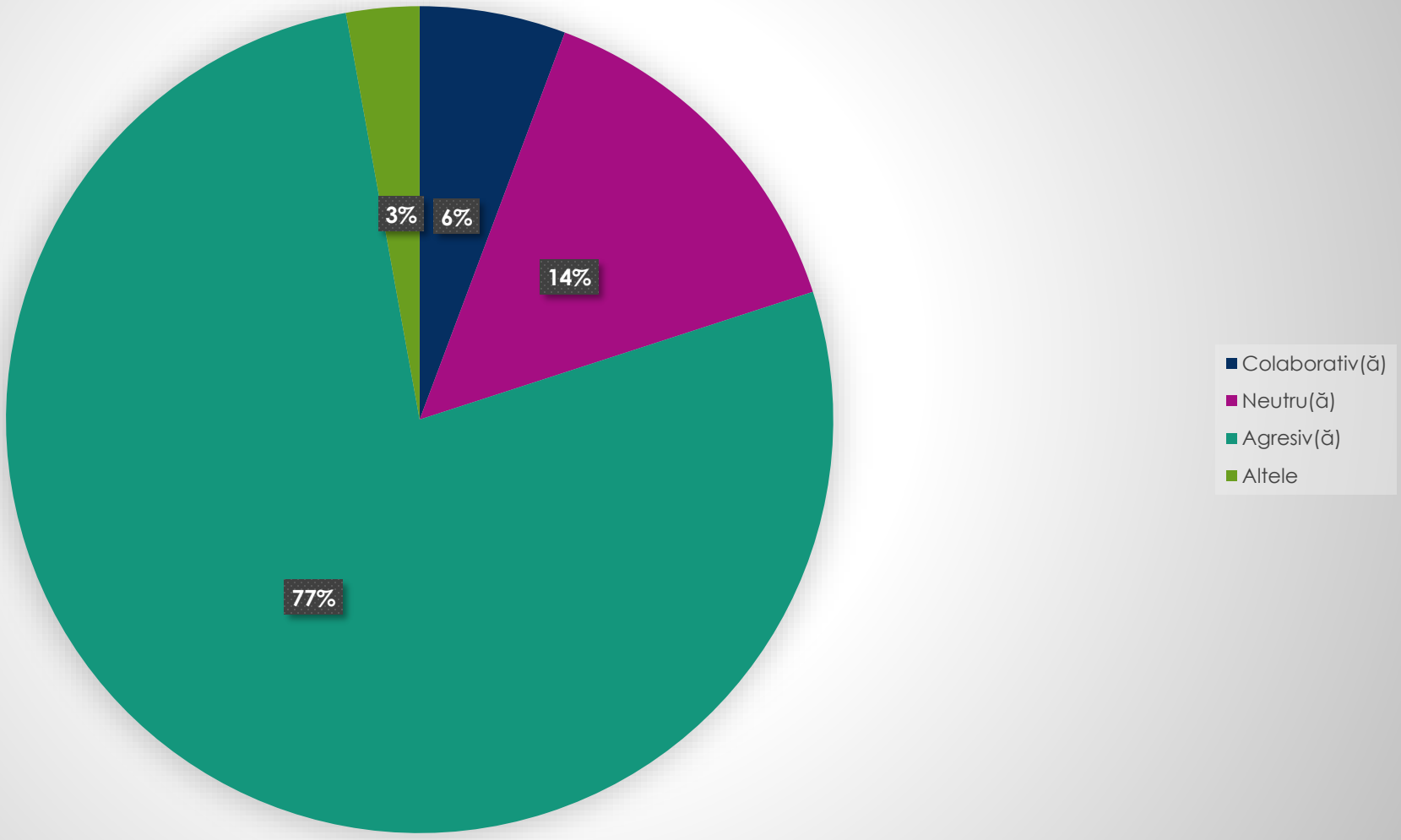

12. Cum apreciați viitorul raport/ relație dintre opoziție și guvernare după alegerile parlamentare anticipate din 11 iulie 2021?	
Colaborativ	4
Neutru	10
Agresiv	54
Altele	2

13. În opinia DVS, considerați că vor avea loc proteste după alegerile parlamentare anticipate din 11 iulie 2021?

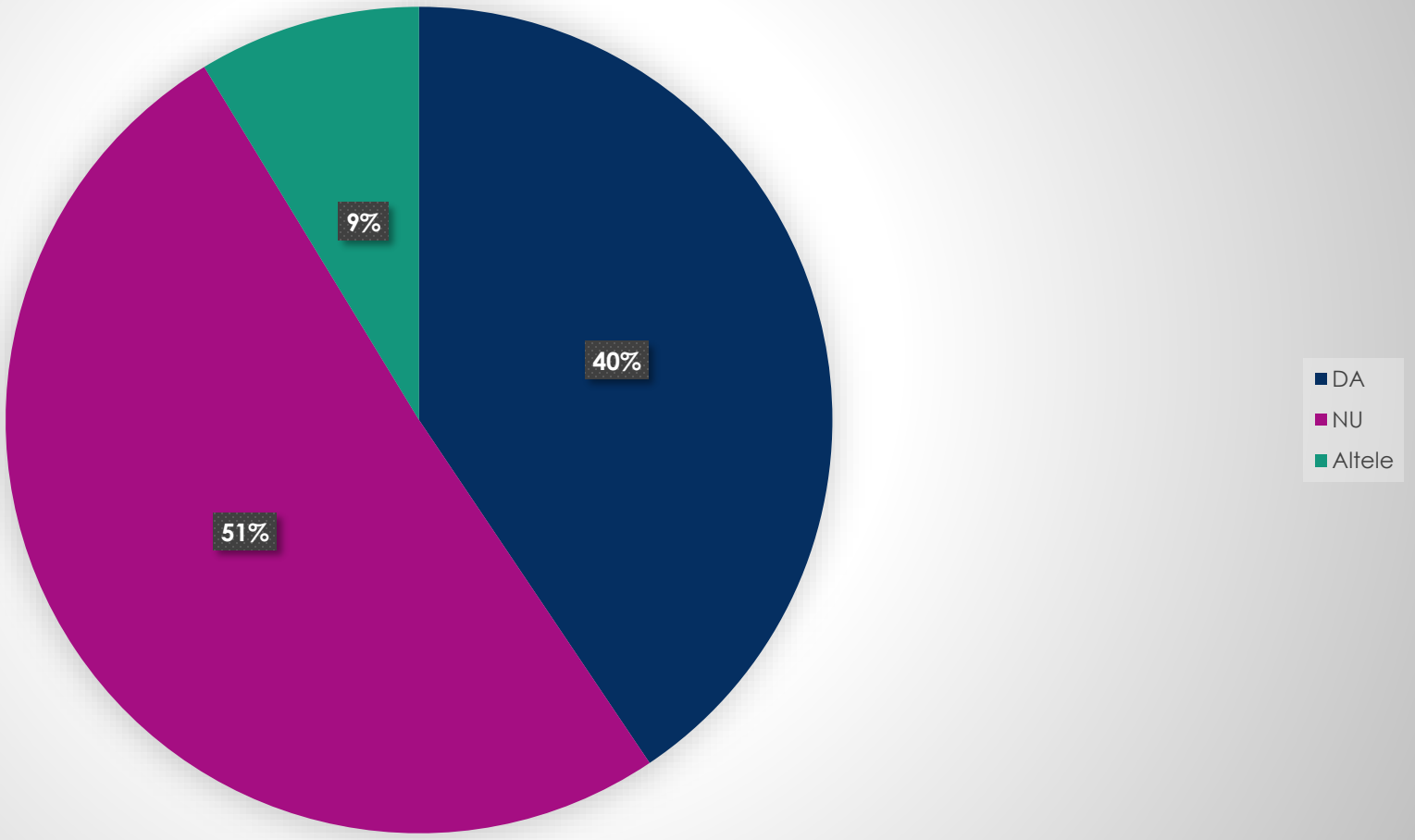

13. În opinia DVS, considerați că vor avea loc proteste după alegerile parlamentare anticipate din 11 iulie 2021?	
DA	28
NU	35
Nu știu	6

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII

INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE, POLITICE ȘI SOCIOLOGICE
Centrul Sociologie și Psihologie Socială

REZULTATELE STUDIULUI SOCIOLOGIC

PERCEPȚIA CRIZEI, COMPORTAMENTUL ȘI SOLIDARITATEA POPULAȚIEI ÎN PERIOADA PANDEMIEI COVID-19

AUTORI: VICTOR MOCANU, LUDMILA MALCOCI, ANDREI DUMBRĂVEANU, IRINA CEACÎR

CHIŞINĂU, aprilie 2020

Informație privind Programul de Stat

Centrul Sociologie și Psihologie Socială al Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

Proiectul instituțional: 20.80009.1606.13 Formarea și consolidarea coeziunii sociale în Republica Moldova în contextul apropierii de Uniunea Europeană

Termenul executării: 2020-2023

Director de proiect: dr. conf. cercet. Victor MOCANU

Prioritatea strategică: Provocări societate

Direcția strategică: Valorificarea capitalului uman si social

Profilul de acreditare: Modernizarea politică și socială a Republicii Moldova în contextul valorificării opțiunii europene

Caracterul cercetării: Fundamental

Rezultatul scontat, conform Hotărârii de Guvern nr.382/2019:

1) Studii teoretice în domeniul socio-economic, politic, juridic, umanistic, filosofic, enciclopedic, artistic, muzeografic și sportiv, care vor deveni suport temeinic pentru proiectele și cercetările aplicative (Direcția 3, a);

2) Cercetări științifice interdisciplinare a evoluției relațiilor dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană în contextul oportunităților de modernizare politico-economică și socio-economică a Republicii Moldova (Direcția strategică 1, h);

3) Creșterea ocupării forței de muncă și prognozarea competențelor pe domenii și profesii în corespundere cu cerințele pieței muncii (Direcția strategică nr. 1, d).

Importanța și necesitatea activităților de cercetare propuse

Coeziunea socială a devenit una din prioritățile enunțate de Comisia Europeană în materie de politică socială la nivelul Uniunii Europene. Valoarea acestui model nu este doar teoretică şi euristică, ci şi instrumentală: de a servi drept cadru teoretic pentru o politică socială echitabilă şi cuprinzătoare (Beck și alții, 2001). Ideea de coeziune socială este, pe deasupra, unul din punctele forte ale Strategiei 2030, elaborată și aprobată de Guvernul Republicii Moldova (HG nr. 1083 din 8 noiembrie 2018): „Agenda 2030 (...) mai presupune și edificarea unei societăți pașnice, solidare și de înaltă coeziune, compusă din oameni educați, cu gândire critică și liberi de obscurantism, o societate în care conflictele de orice tip și magnitudine se rezolvă prin dialog, argumente și respectarea strictă a drepturilor.” (Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2030”). În același timp, Acordul de Asociere dintre Republica Moldova și UE stipulează că „Părțile își consolidează dialogul și cooperarea pentru promovarea agendei de muncă decentă, politica de ocupare a forței de muncă, sănătatea și securitatea în muncă, dialogul social, protecția socială, incluziunea socială, egalitatea de gen și antidiscriminarea și drepturile sociale, contribuind astfel la promovarea de locuri de muncă din ce în ce mai bune, reducerea sărăciei, coeziune socială sporită, dezvoltare durabilă și îmbunătățirea calității vieții.” (Acordul de asociere, cap. 3, art. 31 și art. 32, p. 22).

Obiectivele proiectului

În acest proiect ne propunem să studiem coeziunea socială în societatea moldovenească din următoarele perspective: percepțiile privind solidaritatea socială, încrederea față de ceilalți cetățeni, gradul de apartenență a cetățenilor moldoveni la statul Republica Moldova, participarea și incluziunea cetățenilor moldoveni în procesele sociale, economice și politice.

• Proiectul va oferi o analiză generală asupra coeziunii sociale pe baza a unei cercetări cantitative extinse, realizată în noiembrie 2020 și replicată în noiembrie 2022. Cercetarea va fi realizată prin aplicarea metoda anchetei sociologice, pe un eșantion stratificat, multistadial și reprezentativ pentru populația adultă a Republicii Moldova, exclusiv regiunea transnistreană.

• Aceste date vor fi coroborate cu o serie de focus-grupuri, pe parcursul perioadei 2020-2023.

• Rezultatele acestor investigații vor fi comparate pe plan longitudinal (felul în care indicii au evoluat de la an la an).

• În plus, fiecare din cele cinci componente teoretice constitutive ale conceptului de coeziune socială vor fi analizate separat, prin realizarea unor studii de caz aprofundate. Acestea din urmă vor explora în profunzime anumite probleme cheie ale societății moldovene: diminuarea șomajului real, incluziunea persoanelor cu dizabilități, strategiile de integrare socio-profesională a persoanelor fără adăpost, copiii rămași fără îngrijire parentală în urma migrației, apartenența și coeziunea confesională, participarea politică și asociativă a tinerilor etc.

Activități planificate pentru 2020:

1. Elaborarea metodologiei de cercetare și a instrumentarului. Desfășurarea cercetării „Pilotaj”.
2. Organizarea a 2 conferințe științifice cu participare internațională, în comun cu Universitatea de Stat Pedagogică din Odessa și Filiala de Sud a Asociației Sociologice din Ucraina, pe subiectul proiectului comun „Fenomenul coeziunii sociale în Republica Moldova și Ucraina: abordare sociologică”
3. Organizarea unui seminar metodologic pe subiectul proiectului instituțional. Prezentarea și discutarea în cadrul manifestărilor ştiinţifice a bazei teoretico-metodologice, a datelor provizorii elaborate în cadrul proiectului instituțional și al cercetării individuale;
4. Continuarea colaborării cu colegii sociologi din Federația Rusă, Ucraina, Polonia, România, Azerbaidjan, Armenia și alte țări.
5. Dezbaterea temelor actuale social-politice prin participări la emisiuni televizate și publicarea articolelor de popularizare a științei.
6. Participarea la organizarea și desfășurarea activității în cadrul Seminarului Științific de Profil și în ședințele ad-hoc al Consiliului Științific Specializat al Institutului. Discutarea tezelor de doctorat în cadrul SSP
7. Organizarea și desfășurarea a următoarelor cercetări sociologice:
   a. 16 focus grupuri (în luna aprilie 2020)
   b. 90 de interviuri în profunzime
   c. Cercetare cantitativă – sondajul sociologic la domiciliul respondenților pe un eșantion de 1200 respondenți
   d. Cercetare on-line (motivele desfășurării)

Prezentarea rezultatelor generale ale studiului on-line:

PERCEPȚIA CRIZEI, COMPORTAMENTUL ȘI SOLIDARITATEA POPULAȚIEI ÎN PERIOADA PANDEMIEI COVID-19

Pașaportul cercetării: Volum: 1050 respondenți

21. Sexul Dvs
1,020 responses

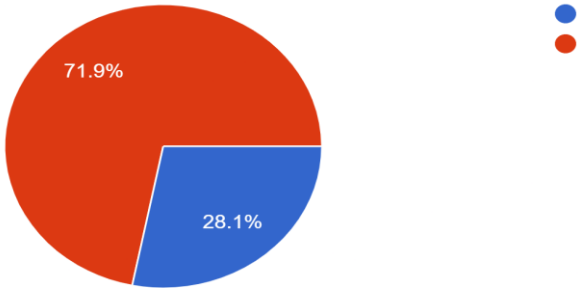

23. Studiile Dvs.
1,006 responses

22. Vîrsta Dvs
1,017 responses

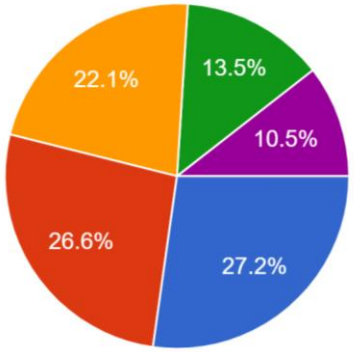

24. Locul de trai
1,023 responses

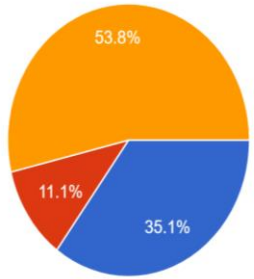

25. Regiune geografică
1,025 responses

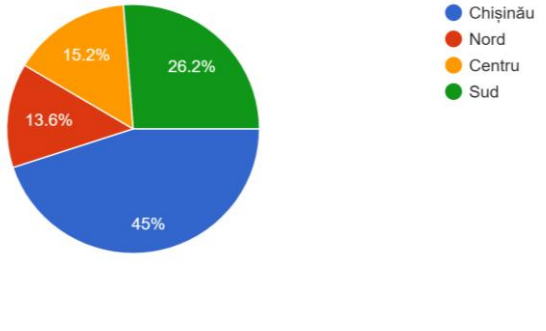

În viziunea Dvs., care a fost cea mai mare provocare pentru Republica Moldova în ultimii 15 ani?
(selectați nu mai mult de două opțiuni)

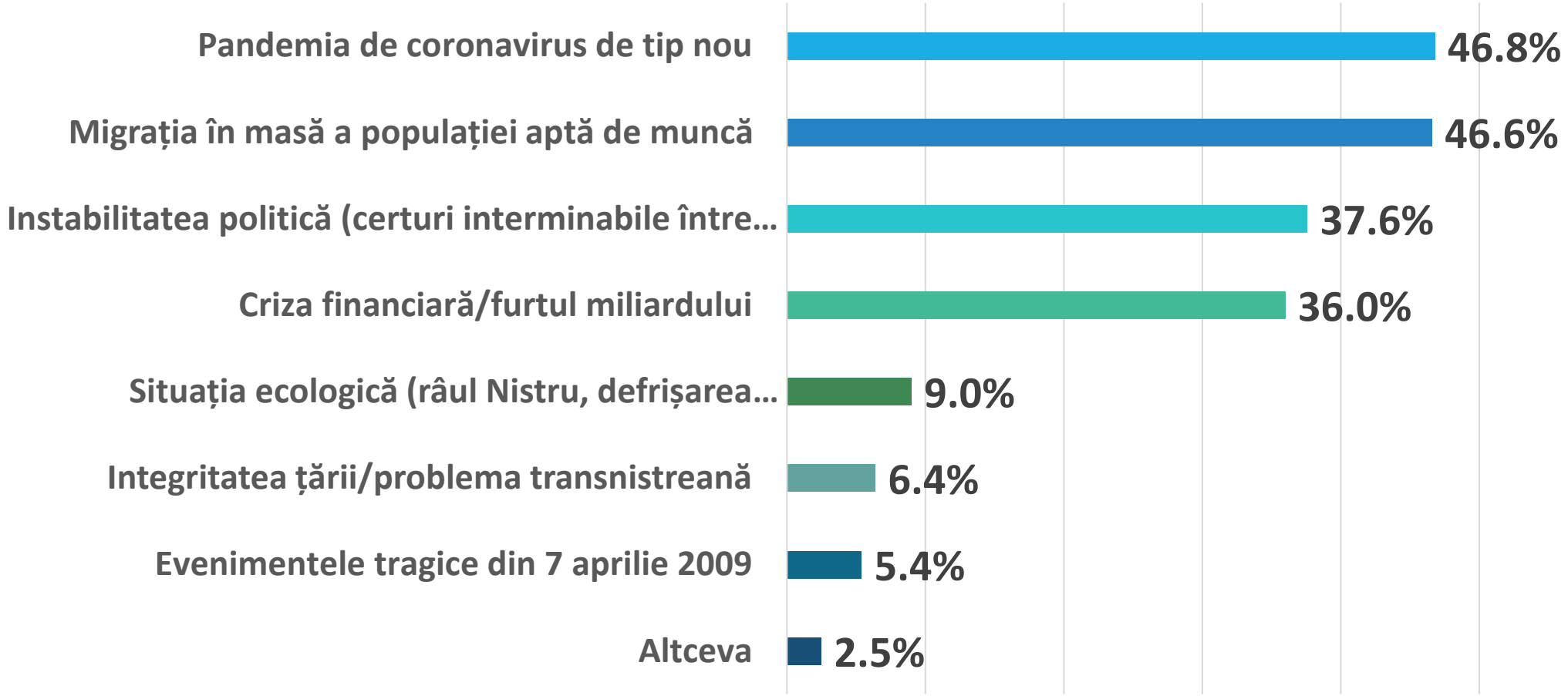

Cât de mult ați auzit/citit/văzut despre COVID-19?

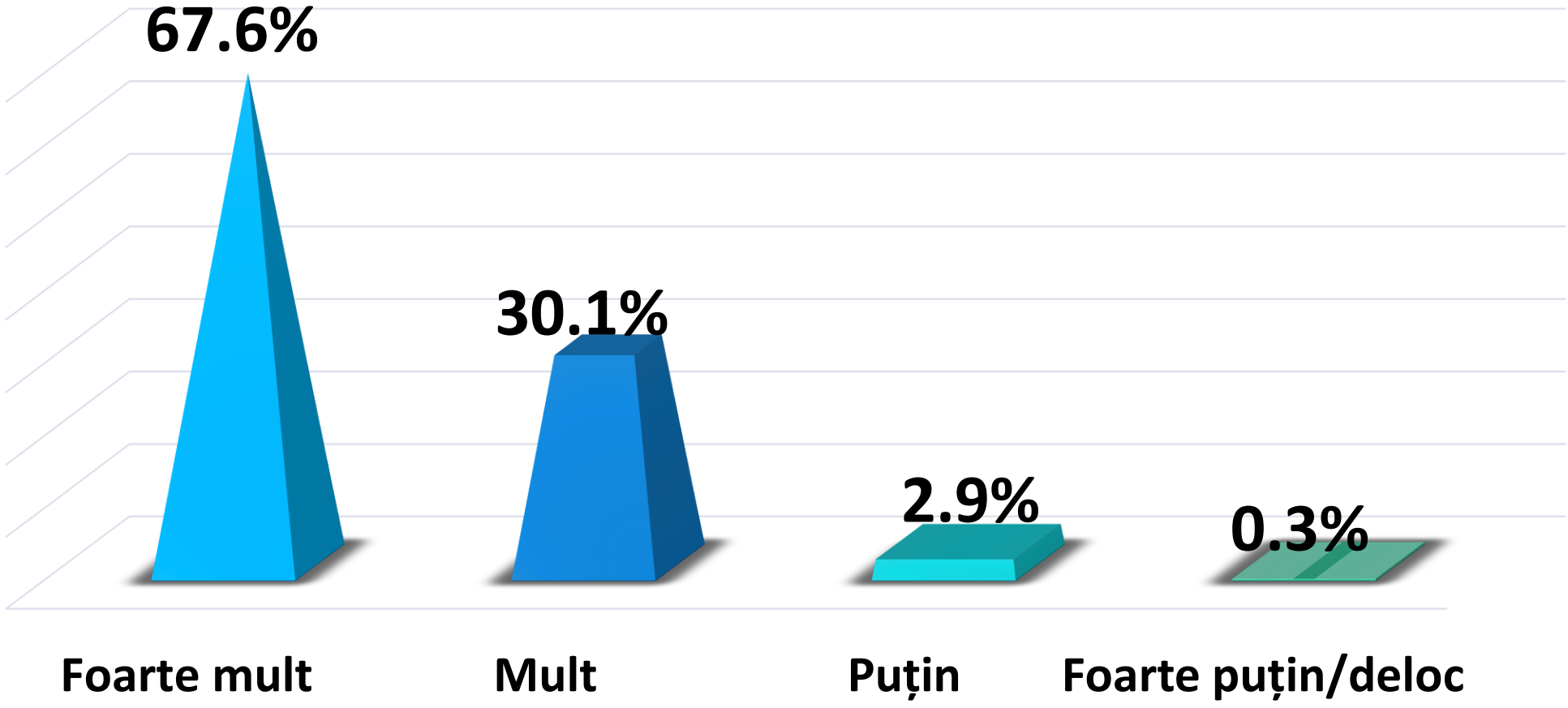

Cât de frecvent ați utilizat/utilizați următoarele surse de informare pentru a afla mai multe despre COVID-19? (Se va completa fiecare rând)

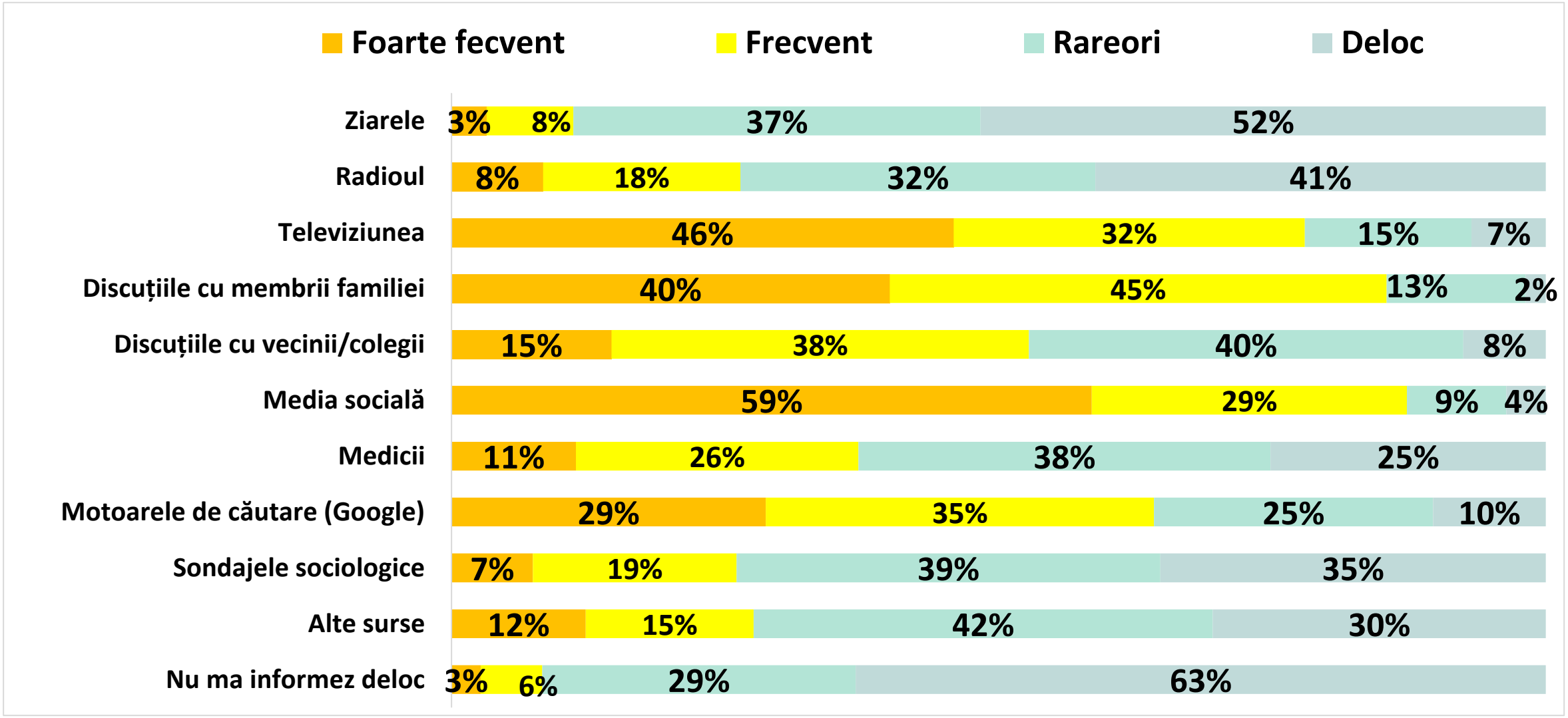

Cât de mult sunteți încrezut în faptul că următoarele persoane/instituții au acționat/acționează în direcția corectă în condițiile de COVID-19? (Se va completa fiecare rând)

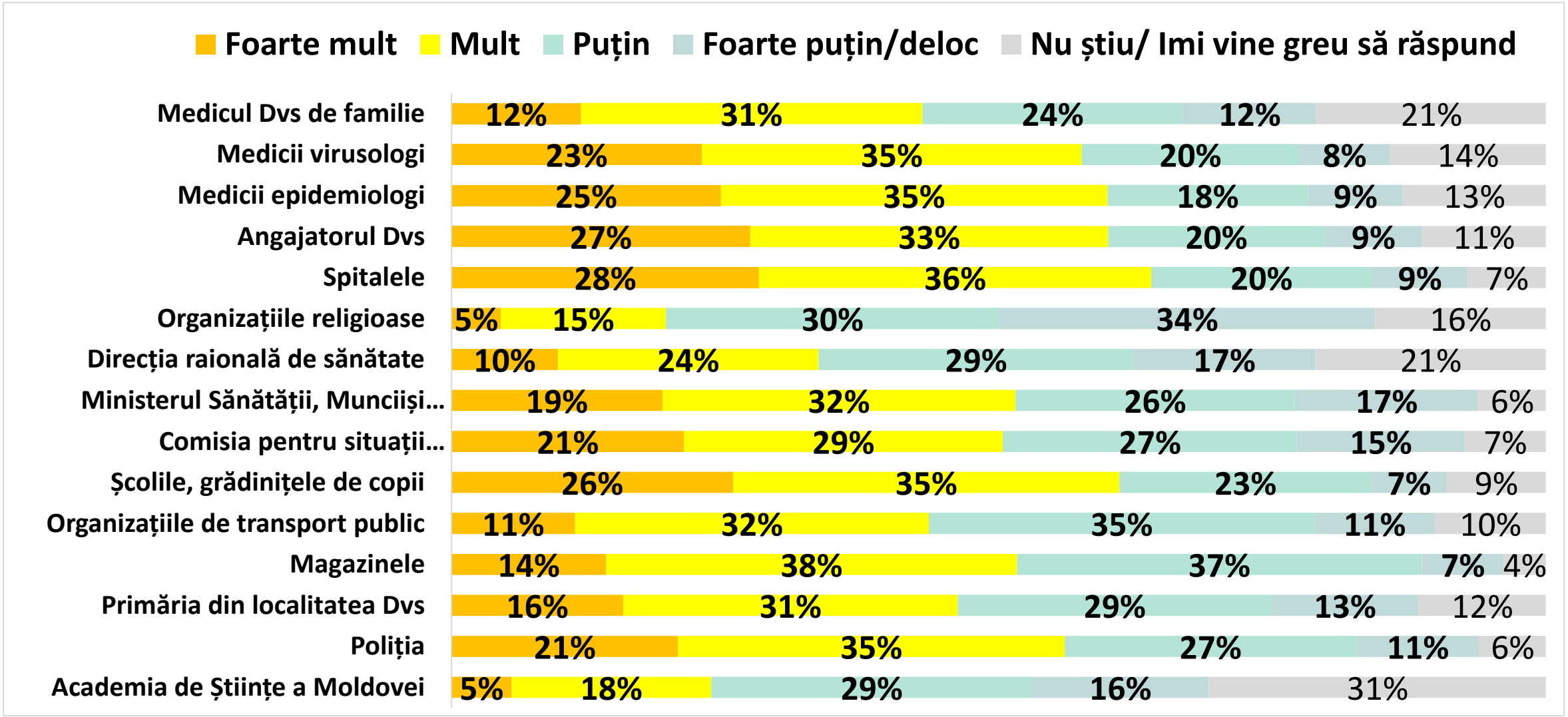

În ce măsură sunteți de acord cu următoarele afirmații?

(Se va completa fiecare rând)

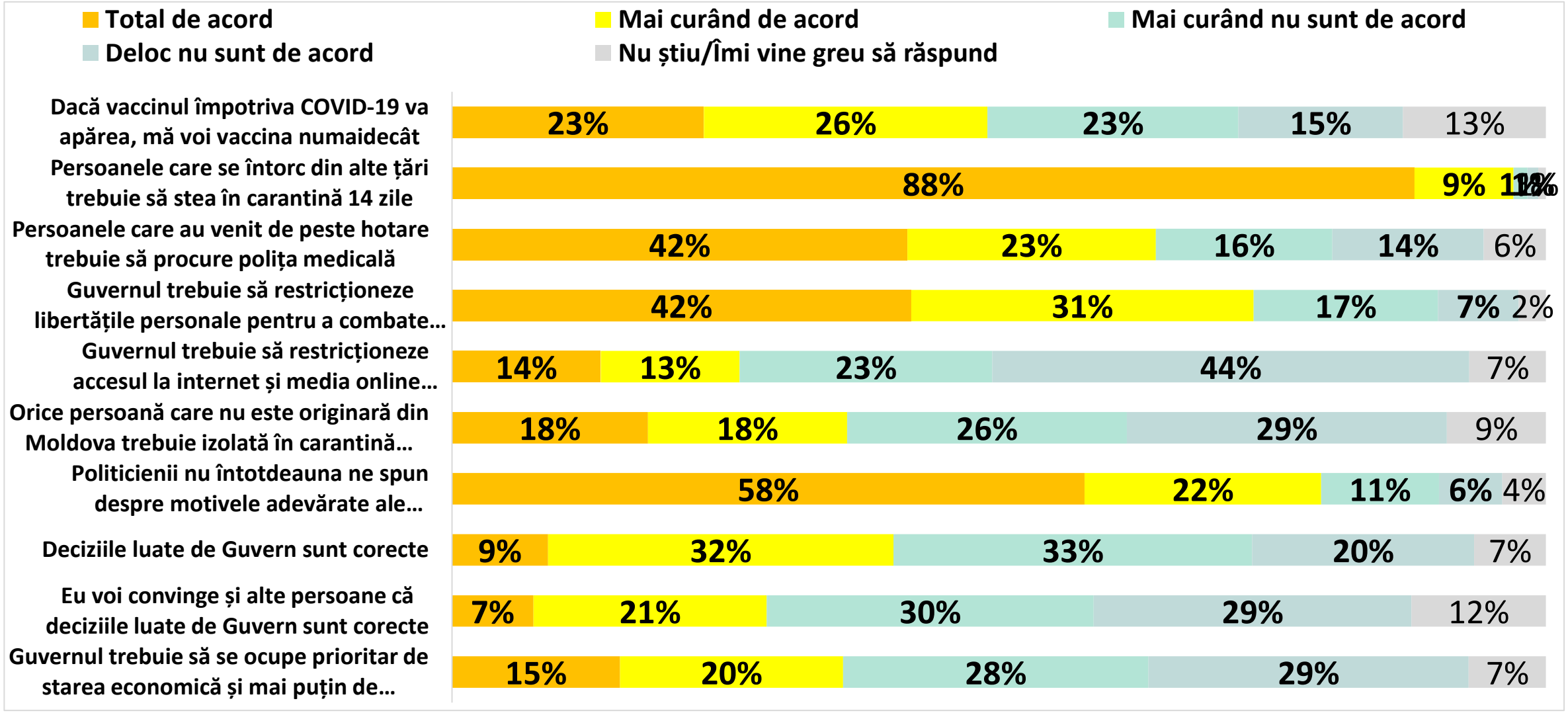

Referitor la experiența Dvs. personală în timpul pandemiei. Dvs. ați făcut deja sau planificați să faceți următoarele? (Se va completa fiecare rând)

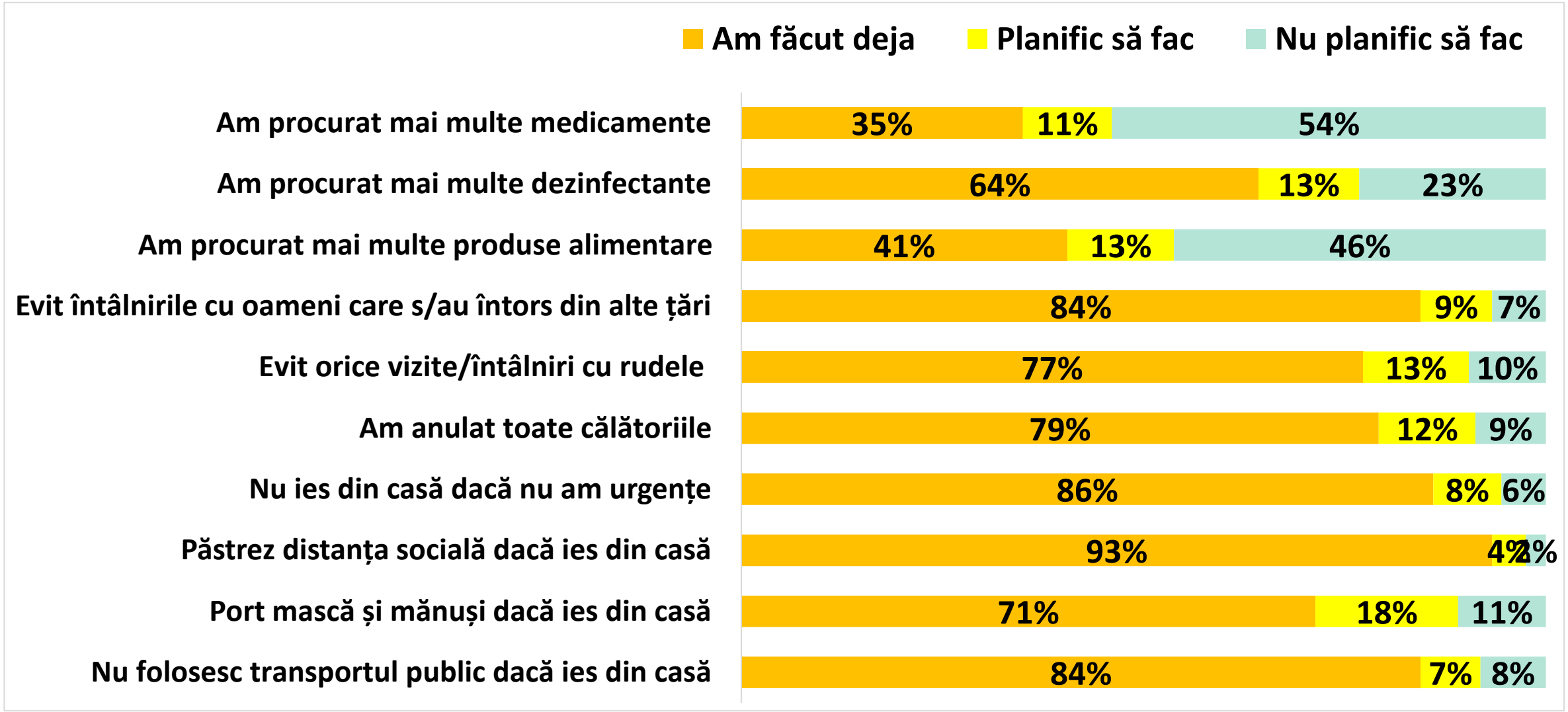

Referitor la frici. În condițiile de azi, în ce măsură Vă este frică de următoarele: (Se va completa fiecare rând)

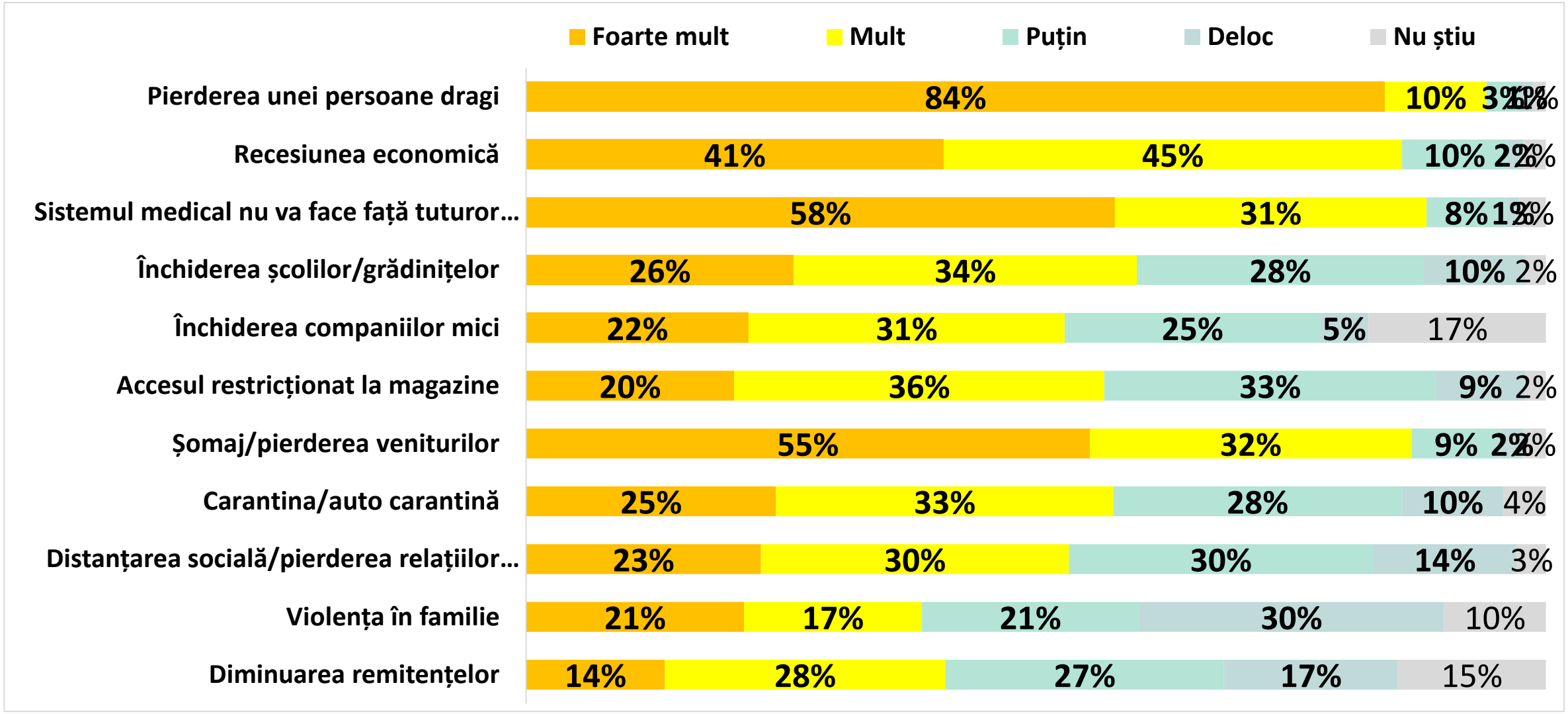

Săptămâna trecută cât de frecvent ați practicat următoarele activități? (Se va completa fiecare rând)

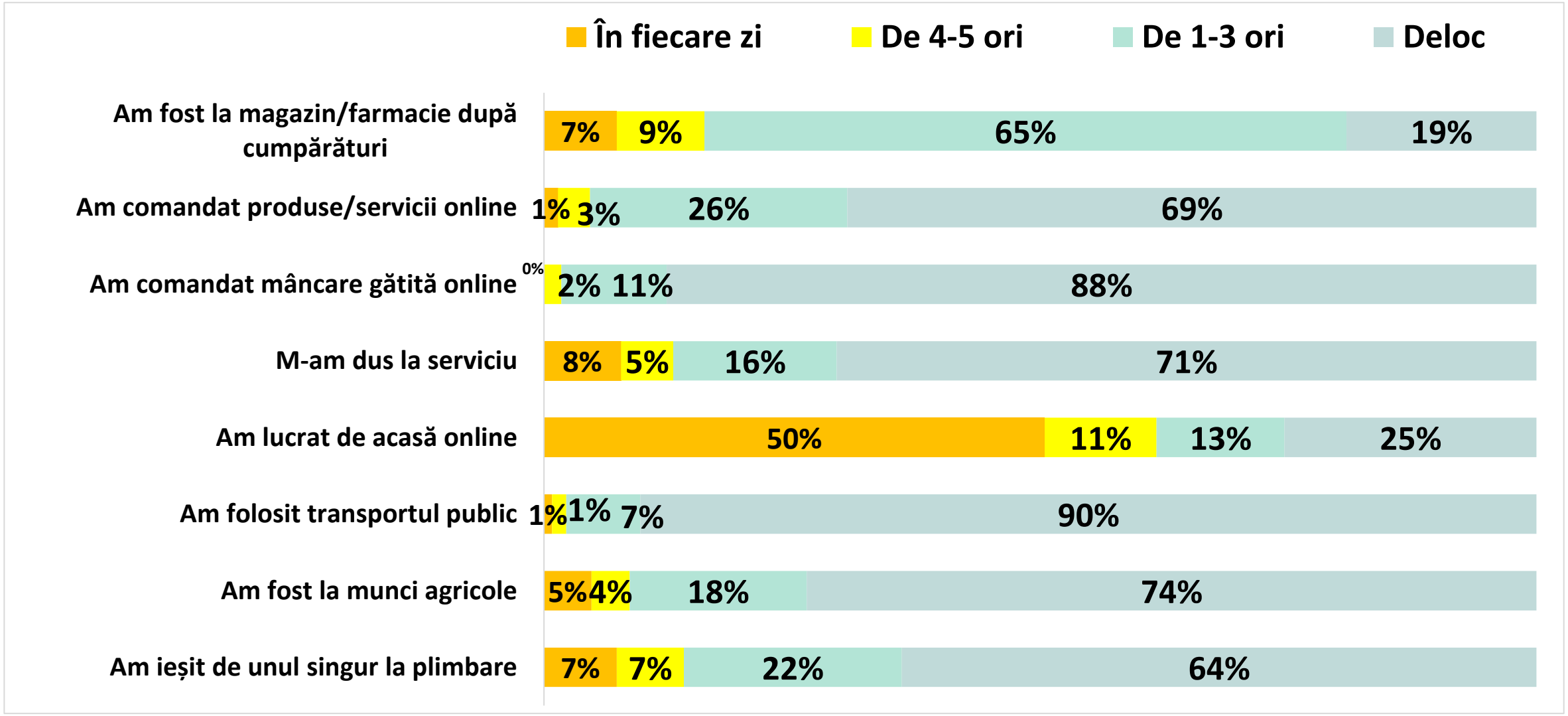

În ce măsură credeți că puteți pierde locul de muncă în următoarele 4 săptămâni?

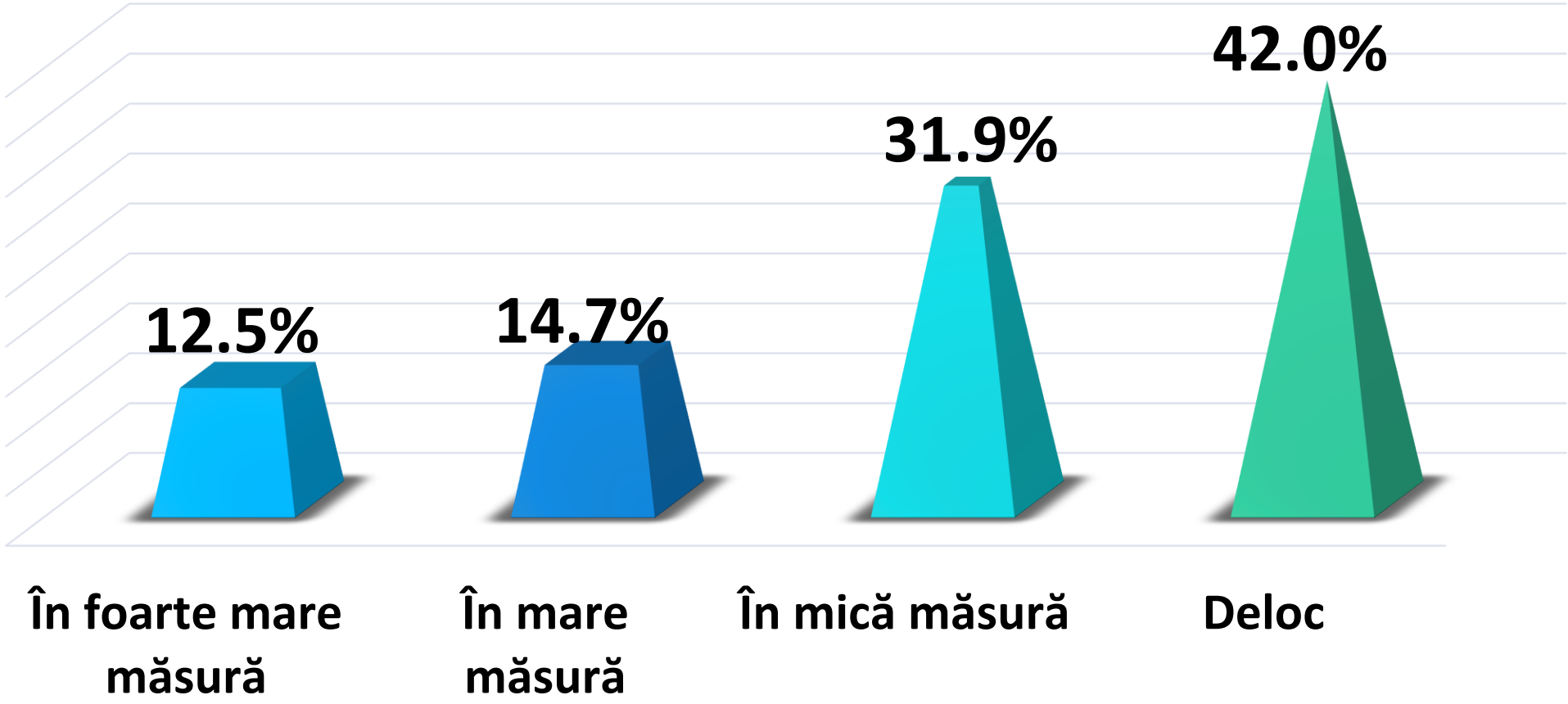

Cât de mare este impactul pandemiei de coronavirus de tip nou asupra obligațiilor Dvs. financiare (plata creditului, a serviciilor comunale etc.)

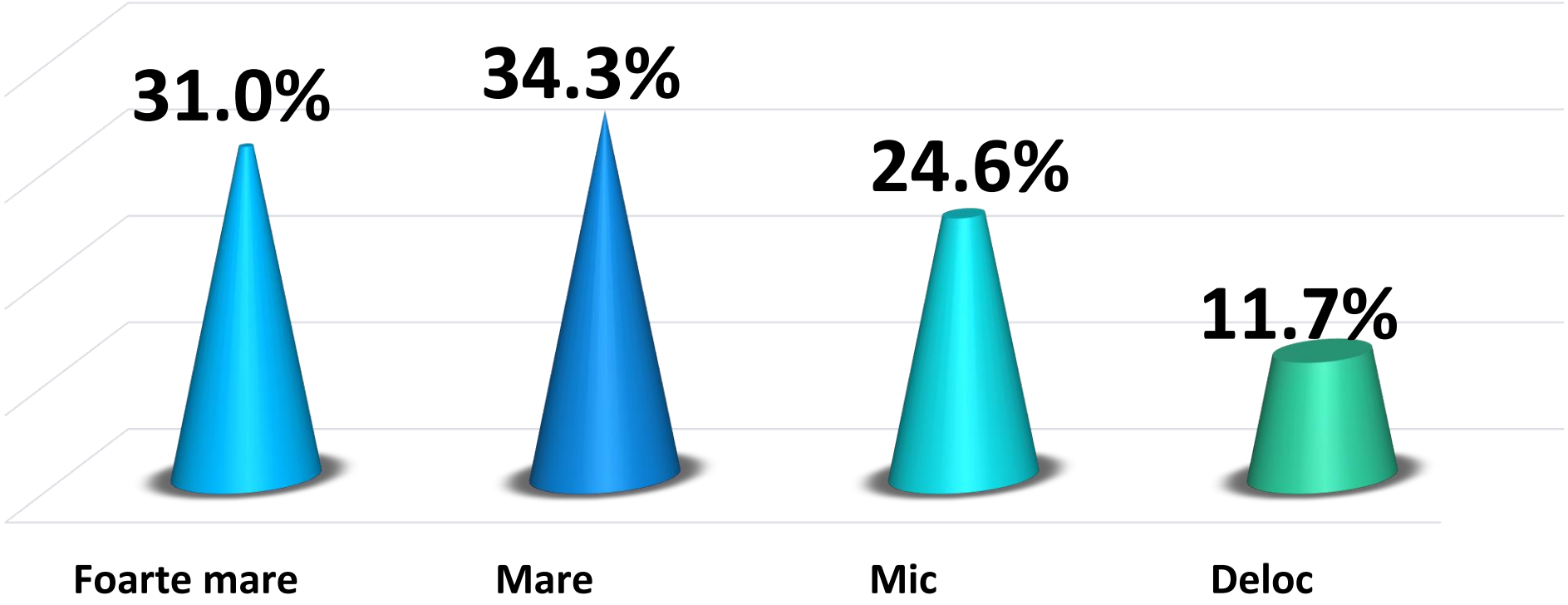

În condițiile de azi credeți că puteți avea încredere în majoritatea oamenilor?

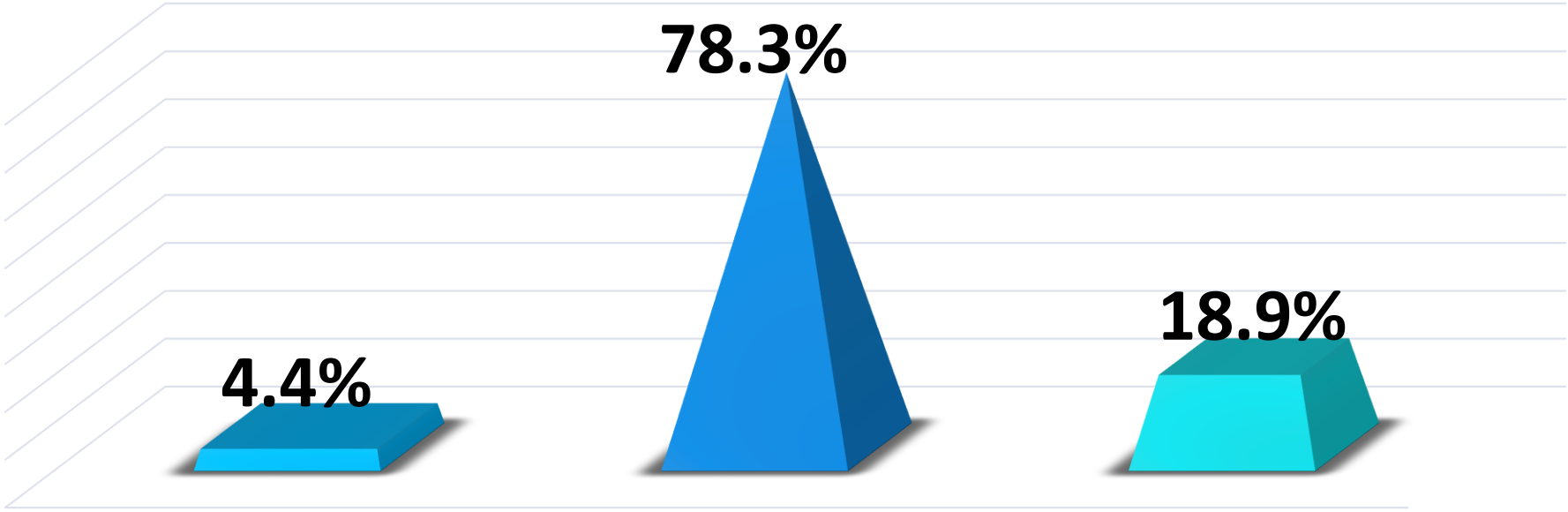

Cît de multă încredere aveți în prezent în următoarele persoane/instituții (Se va completa fiecare rând)

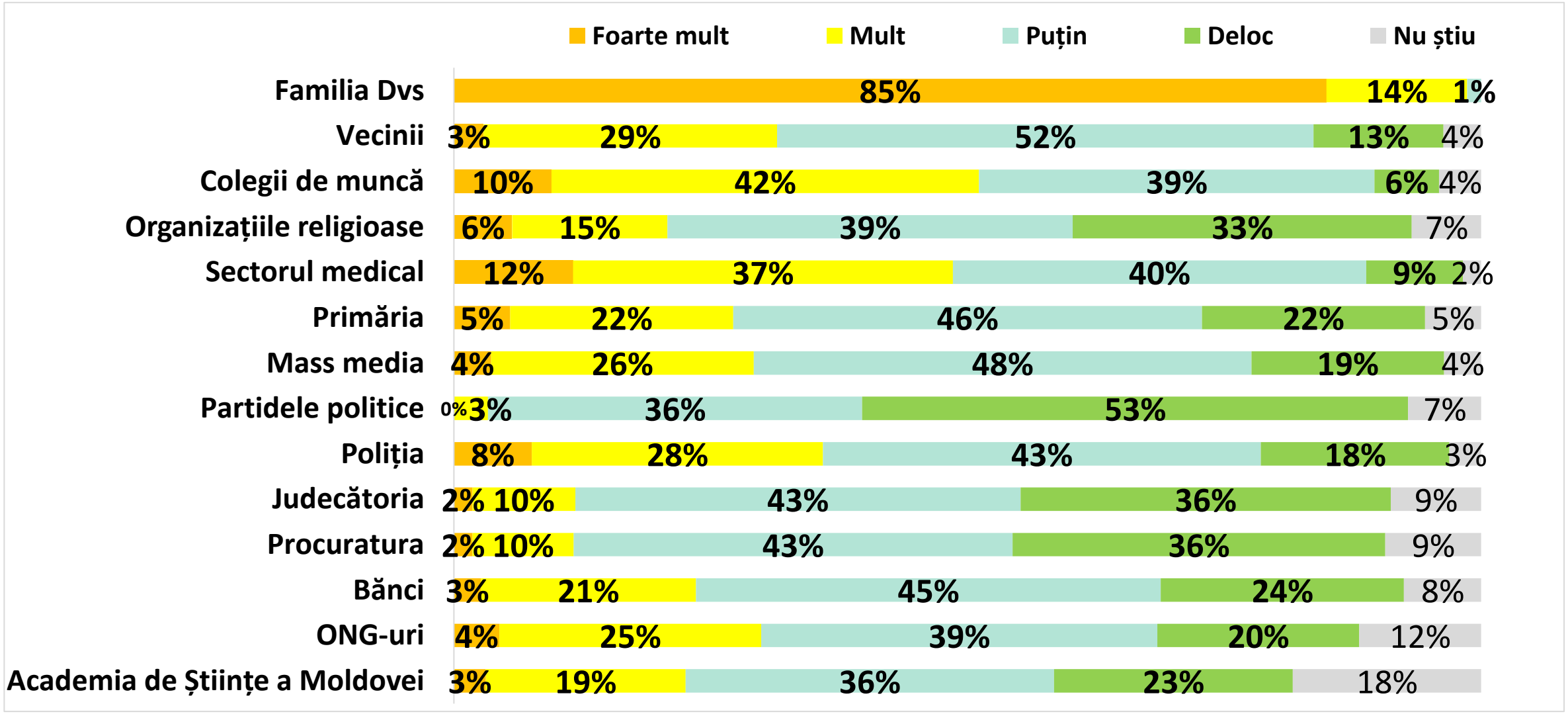

În ultima perioadă, Guvernul a adoptat mai multe măsuri de restricție pentru a preveni răspândirea coronavirusului COVID 19. În viziunea Dvs. care este procentul populației care nu respectă aceste măsuri? (indicați)

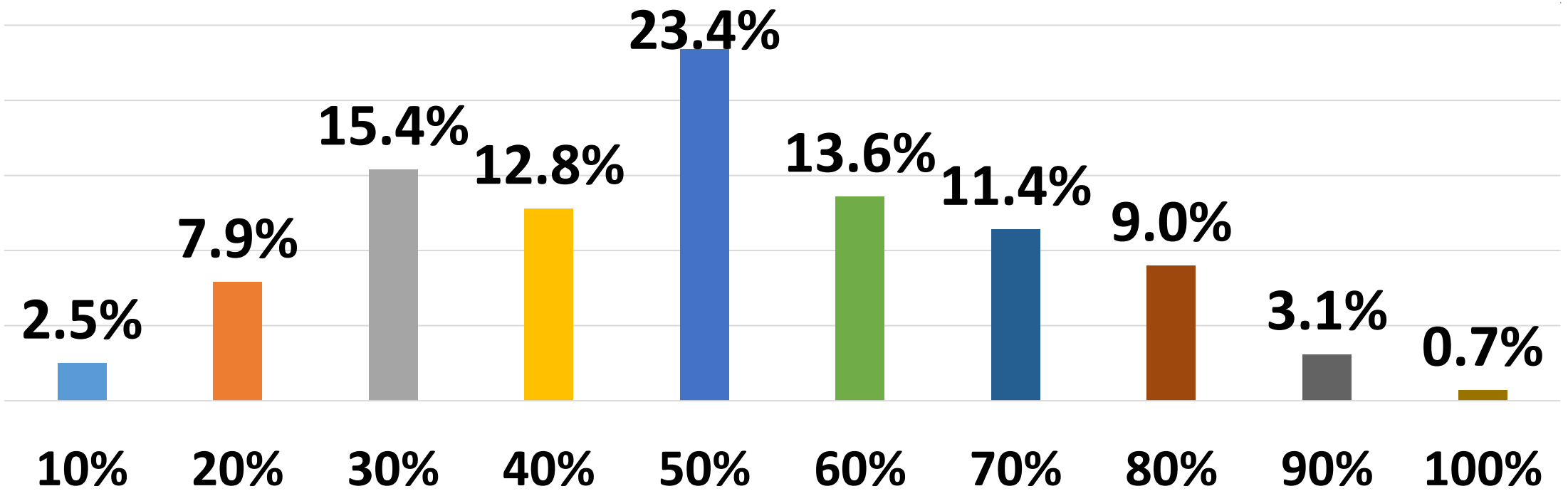

În ultimele două săptămâni, care din următoarele activități le-ați făcut? (Se va completa fiecare rând)

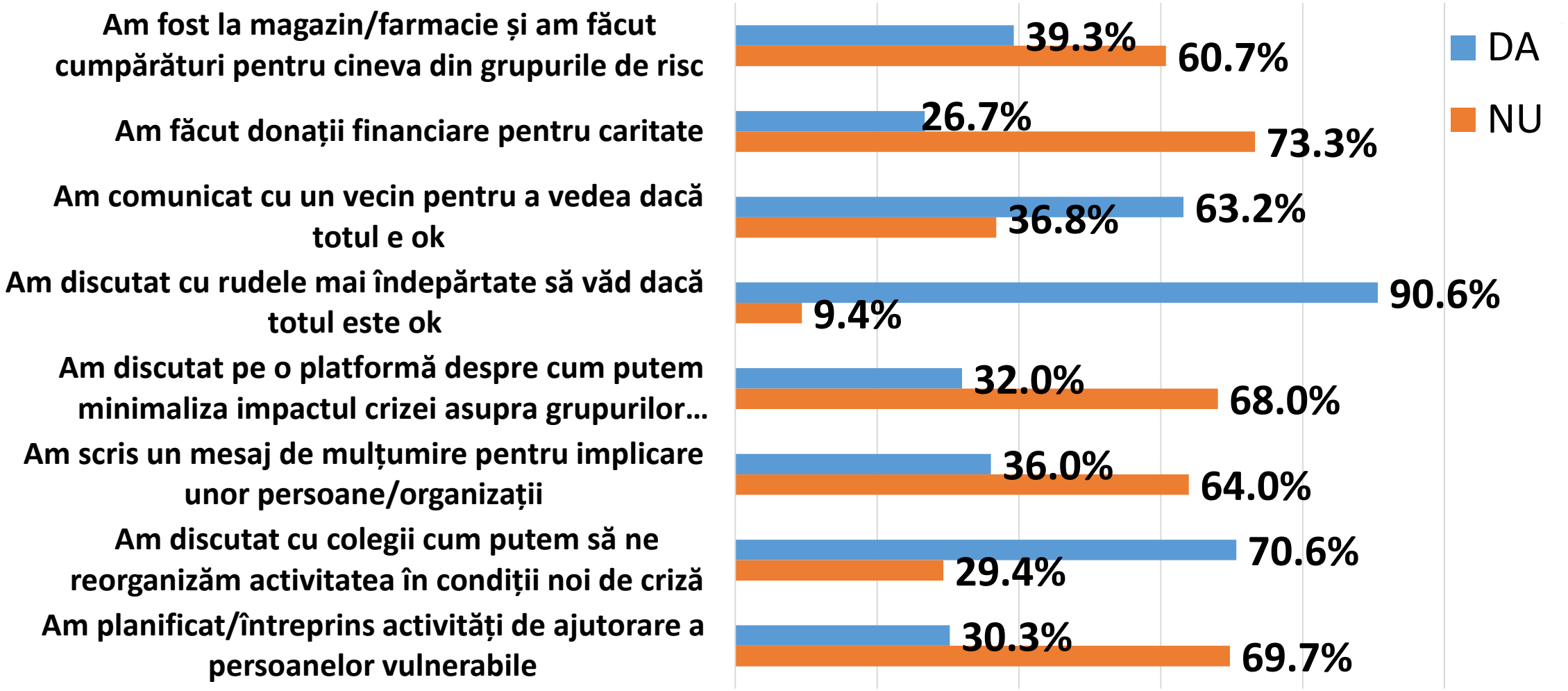

Să ne imaginăm că o companie din Republica Moldova a dezvoltat un vaccin împotriva corona virusului de tip nou. În aceste condiții, credeți că

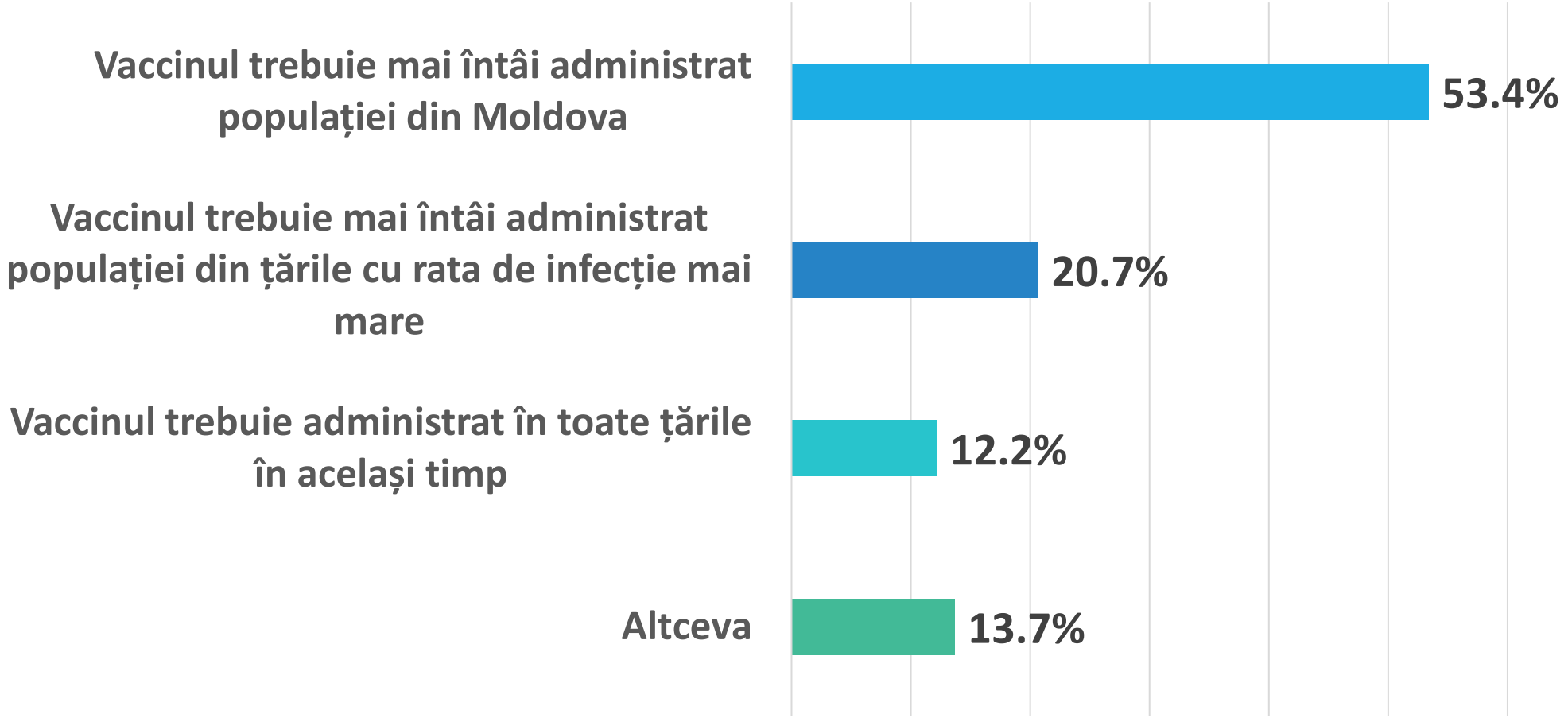

Imaginați-vă că ați fost rugat să vă autoizolați pentru două săptămâni. Cum ați proceda?

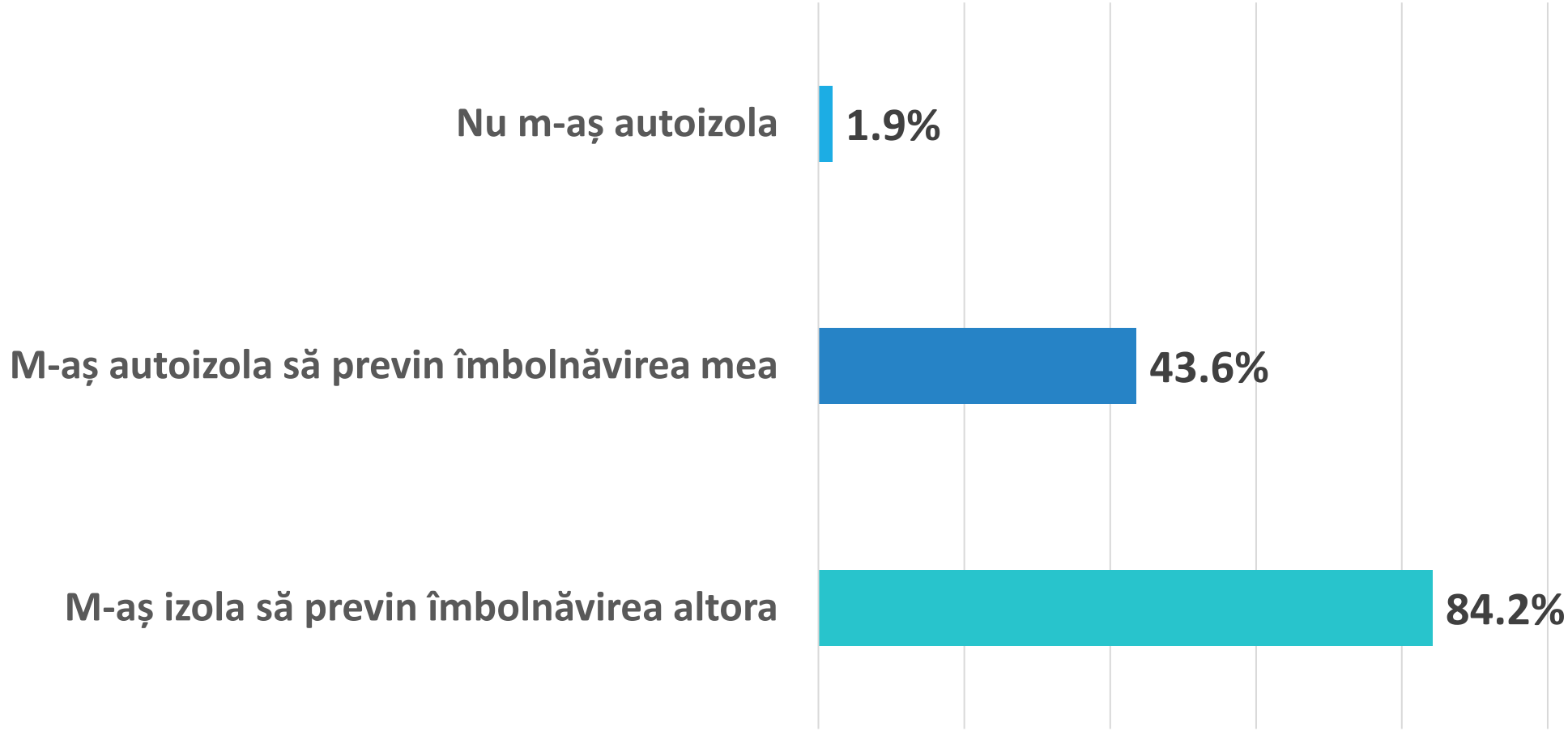

Dacă situația de criză cauzată de COVID -19 va fi prelungită, cum vă veți descurca cu cheltuielile pentru mâncare?

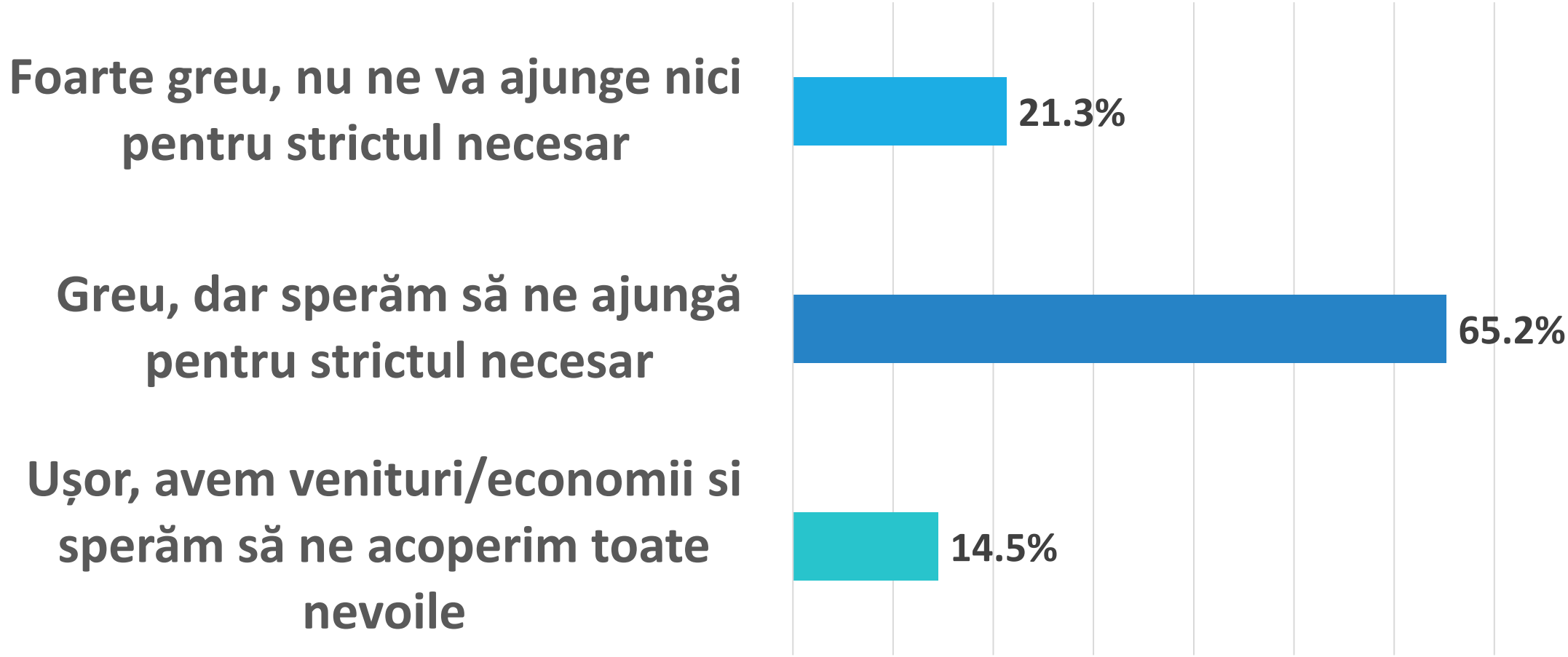

În condițiile în care nu ați avea bani să procurați alimente sau lucrurile necesare în această perioadă, cine credeți că vă poate oferi ajutor? (indicați în ordinea priorităților maxim trei poziții)

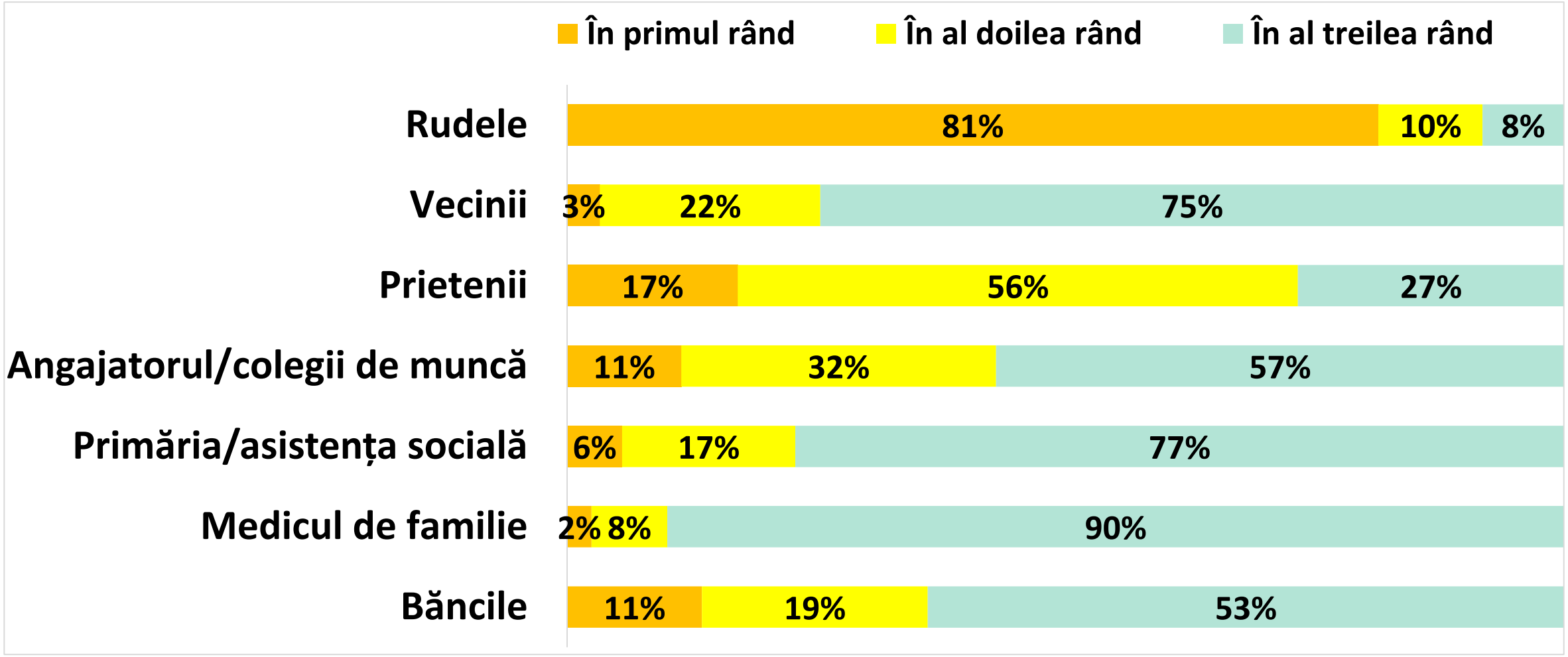

Cum credeți, ce atitudine au oamenii din comunitatea Dvs. față de persoanele care s-au întors de peste hotare în condițiile de pandemie COVID-19?

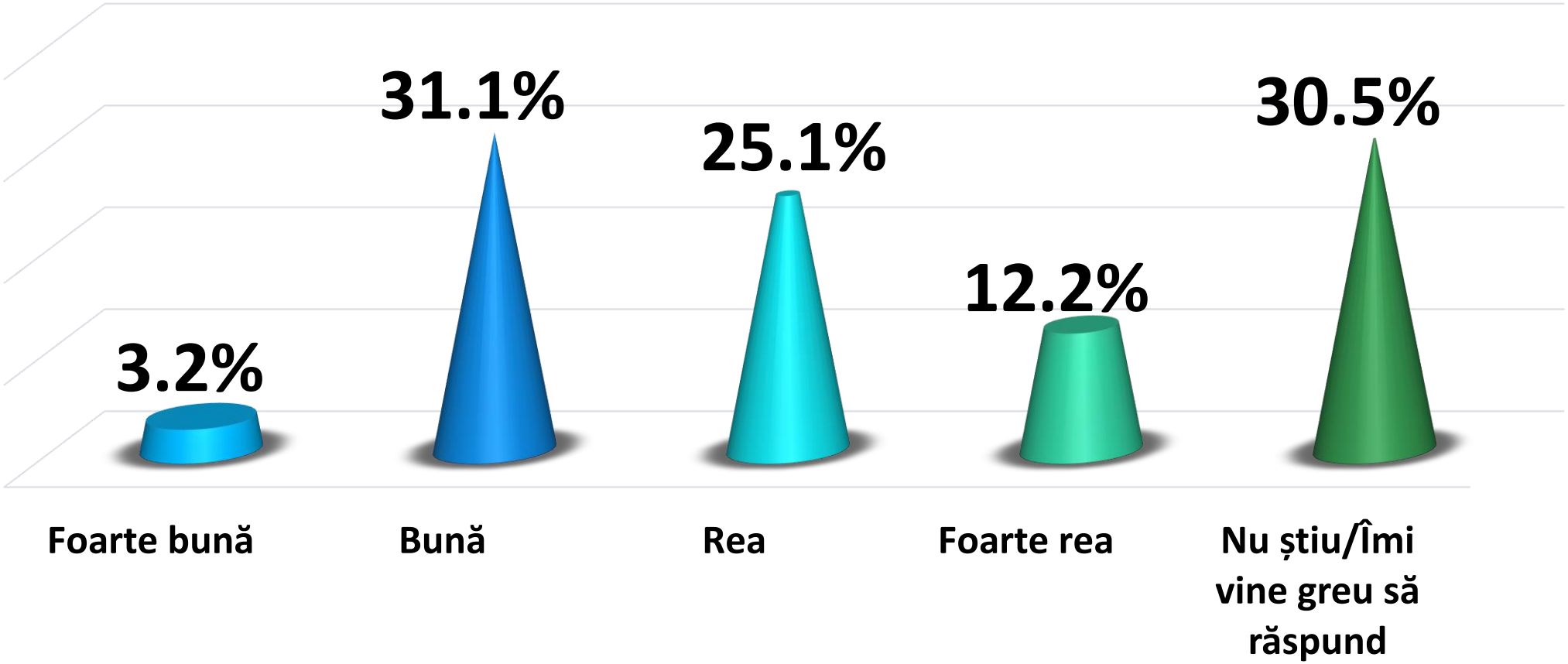

Care este atitudinea oamenilor din comunitatea Dvs. față de persoanele care au fost infectate de COVID-19, dar s-au recuperat?

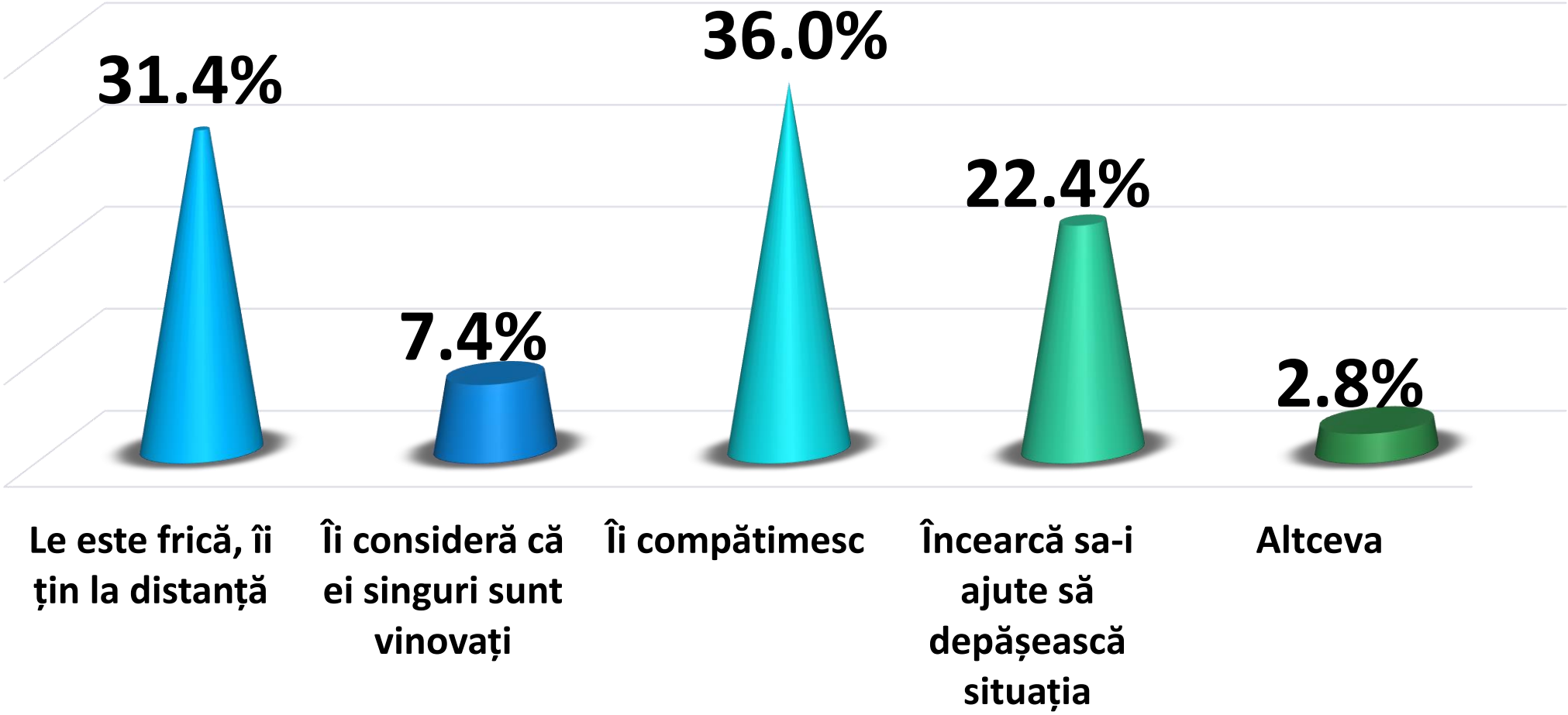

Recomandări către instituțiile statului și organizațiile societății civile

Considerăm că statul și organizațiile societății civile ar trebui să se implice mai mult în fortificarea coeziunii și conștiinței de coeziune socială în societatea noastră prin formarea unui cadru de identificare civică, de natură să apropie diferite segmente de cetățeni, dincolo de diferențele etnice, sociale, de gen sau vârstă. Un exercițiu participativ de identificare și de participare civică ar fi elaborarea unui proiect de țară – i.e. elaborarea unui cadru de trai comun – la care ar subscrie și ar contribui toți cetățenii interesați. Un asemenea proiect, inclusiv procesul de elaborare a acestuia, ar putea constitui o bază democratică de formare și consolidare a coeziunii sociale.

Potrivit respondenților, pentru o coeziune socială mai puternică ar trebui să se ridice nivelul de bunăstare, să se ridice gradul de încredere în guvernare și să se sporească nivelul de cultură și activism civic. Din punctul nostru de vedere, sprijinit pe anumite teorii (Putnam, 2000; Foe, 2011) un nivel ridicat de coeziune socială, inclusiv prin componentele sale de bază (identificarea, solidaritatea, încrederea socială, la care putem adăuga și participarea civică și politică și incluziunea socială) contribuie la un nivel sporit de dezvoltare și de bunăstare economică și socială.

Recomandări către instituțiile statului și organizațiile societății civile

Încrederea „pe orizontală”, între cetățeni, poate fi ridicată între altele printr-o justiție corectă, care ar încuraja un comportament corect și loial între cetățeni și ar împiedica proliferarea cazurilor de corupție și impunitate. În ceea ce privește încrederea „pe verticală”, între cetățeni și instituții, aceasta poate fi sporită prin creșterea transparenței instituționale și printr-o informare mai eficientă privind beneficiile aduse pentru comunitate de respectivele instituții.

În sfârșit, solidaritatea și incluziunea socială pot fi încurajate și sporite prin măsuri și politici îndreptate către acceptarea mutuală și întrajutorare: campanii de informare și solidaritate socială, crearea unei infrastructuri instituționale incluzive, o politică fiscală echitabilă și conștient asumată de contribuabili (prin transparență și informare), stimularea activismului civic și politic la firul ierbii („grass-roots activism”).

În final, am vrea să amintim că un nivel sporit de coeziune socială, în sensul definiției date acestui concept (constituită pe baza sentimentului de apartenență, solidaritate și încredere), nu trebuie neapărat înțeles ca un scop în sine, ci ca un mijloc pentru o calitate a vieții în societate (o calitate socială) mai ridicată. O calitate socială ridicată asigură la rândul său un cadru propice unei dezvoltări sociale și economice armonioase.

CHESTIONAR PENTRU REFLECTAREA SITUAȚIEI ACTUALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA, ELABORAT DE CĂTRE LABORATORUL POLITOLOGIE COGNITIVĂ AL CCPRI AL ICJPS DIN CADRUL MINISTERULUI EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII

Cercetare calitativă cu participarea a 58 de experți naționali și internaționali, reprezentanți din diferite instituții de cercetare.

11-18 martie 2021

1. În opinia DVS, considerați că vor avea loc alegeri parlamentare anticipate?

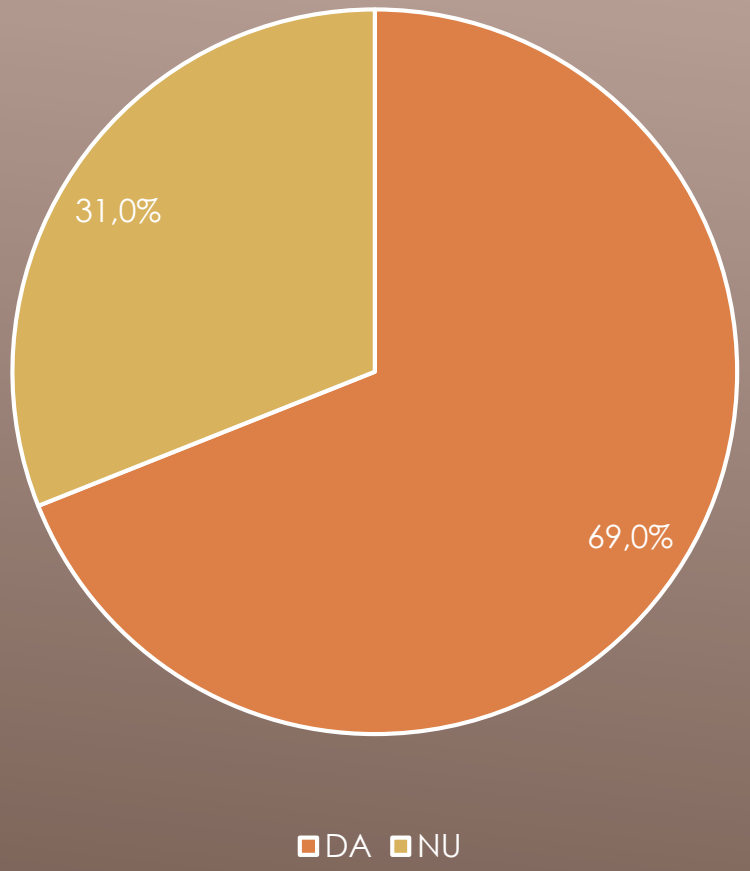

1. În opinia DVS, considerați că vor avea loc alegeri parlamentare anticipate?	
DA	40
NU	18

2. În cazul în care vor avea loc alegeri parlamentare anticipate, care credeți că va fi rata de prezență la vot?

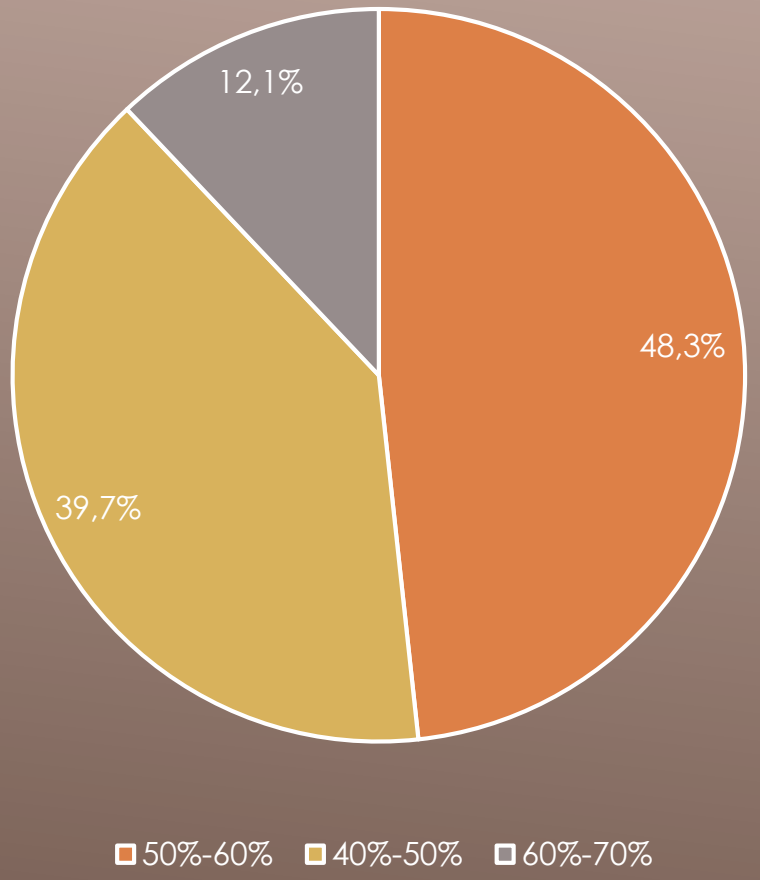

2. În cazul în care vor avea loc alegeri parlamentare anticipate, care credeți că va fi rata de prezență la vot?	
50%-60%	28
40%-50%	23
60%-70%	7

3. În cazul în care vor avea loc alegeri parlamentare anticipate, considerați că se va modifica componența Parlamentului?

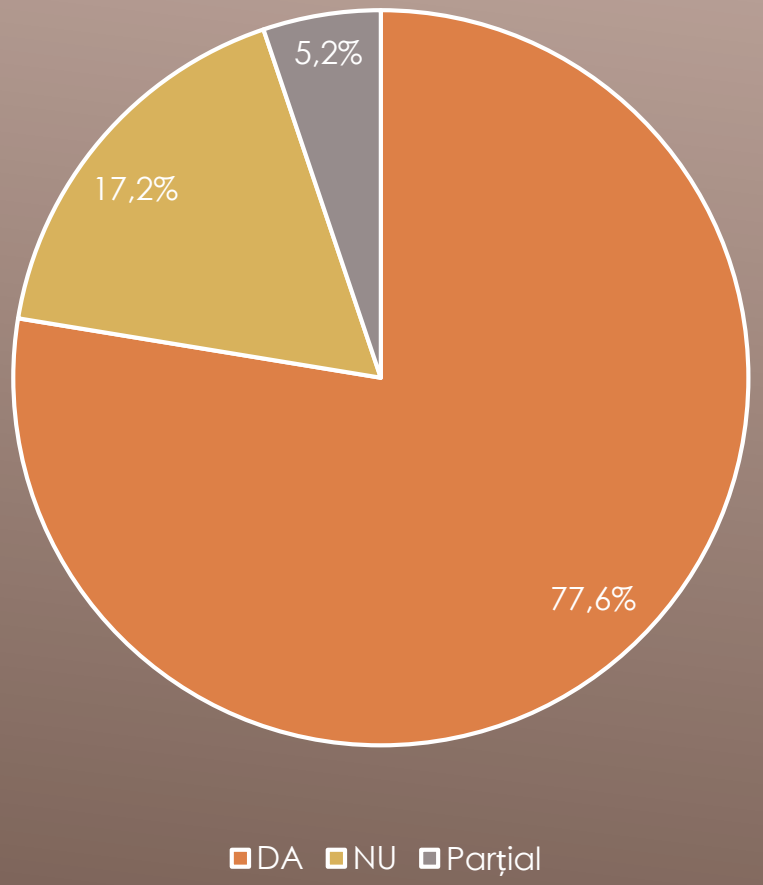

3. În cazul în care vor avea loc alegeri parlamentare anticipate, considerați că se va modifica componența Parlamentului?	
DA	45
NU	10
Parțial	3

4. Care partide în opinia DVS vor accede în următorul Parlament?

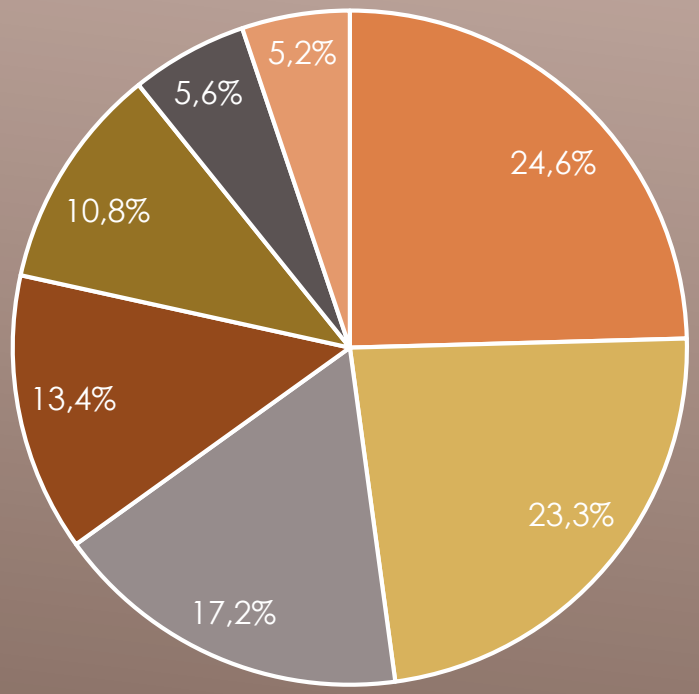

- Partidul Politic "Partidul Acțiune şi Solidaritate"
- Partidul Politic "Partidul Socialiştilor din Republica Moldova"
- Partidul politic Partidul Nostru
- Partidul Politic „Şor"
- Partidul Politic "Platforma Demnitate şi Adevăr"
- Partidul Democrat din Moldova
- Alte partide < 2%

4. Care partide în opinia DVS vor accede în următorul Parlament?	
Partidul Politic "Partidul Acțiune şi Solidaritate"	57
Partidul Politic "Partidul Socialiştilor din Republica Moldova"	54
Partidul politic Partidul Nostru	40
Partidul Politic „Şor”	31
Partidul Politic "Platforma Demnitate şi Adevăr"	25
Partidul Democrat din Moldova	13
Alte partide < 2%	12

5. În opinia DVS, partidele vor forma coaliții în noul Parlament ales?

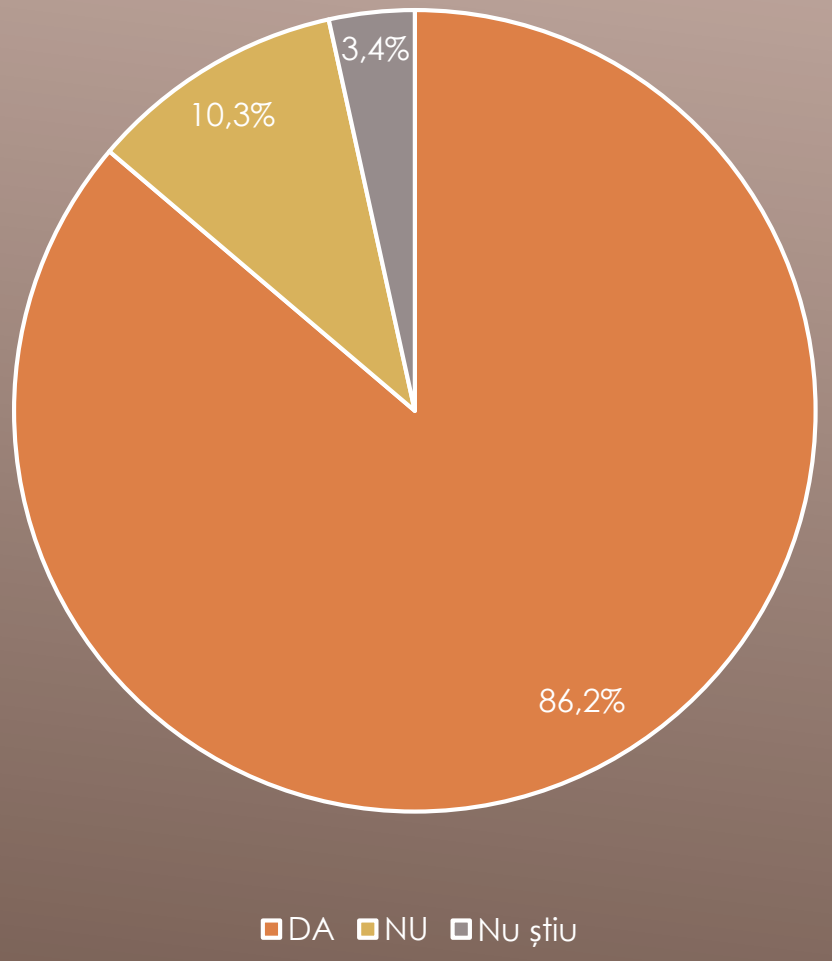

5. În opinia DVS, partidele vor forma coaliții în noul Parlament ales?	
DA	50
NU	6
Nu știu	2

6. Care tip de regim politic este mai eficient și mai adecvat pentru Republica Moldova la etapa actuală?

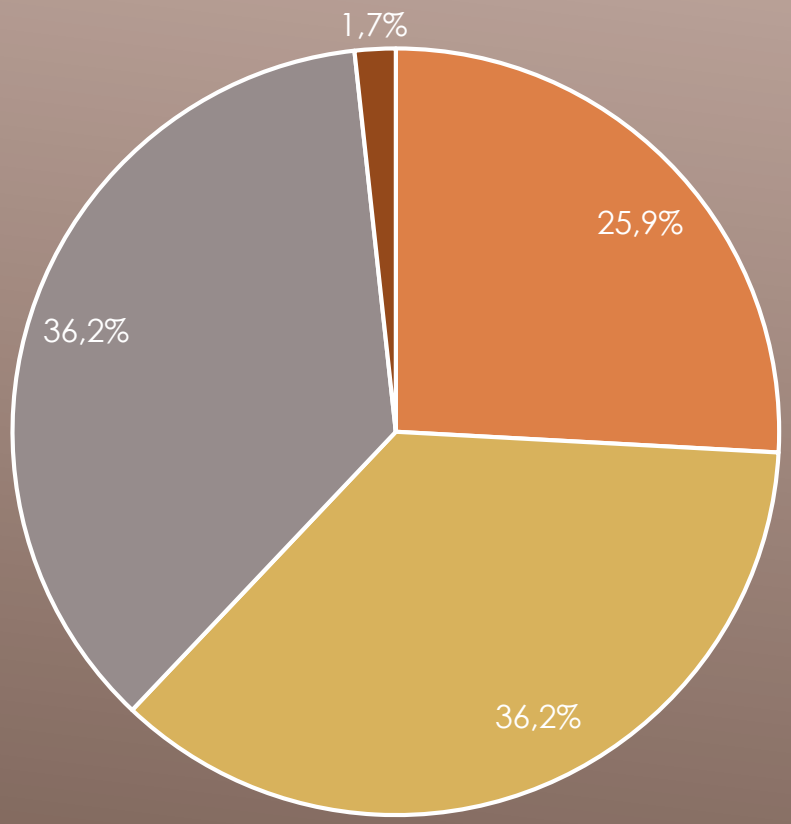

6. Care tip de regim politic este mai eficient și mai adecvat pentru Republica Moldova la etapa actuală?	
Prezidențial	15
Semiprezidențial	21
Parlamentar	21
Altele	1

7. În opinia DVS, considerați că este necesară modificarea Constituției în vederea schimbării tipului de regim politic republican?

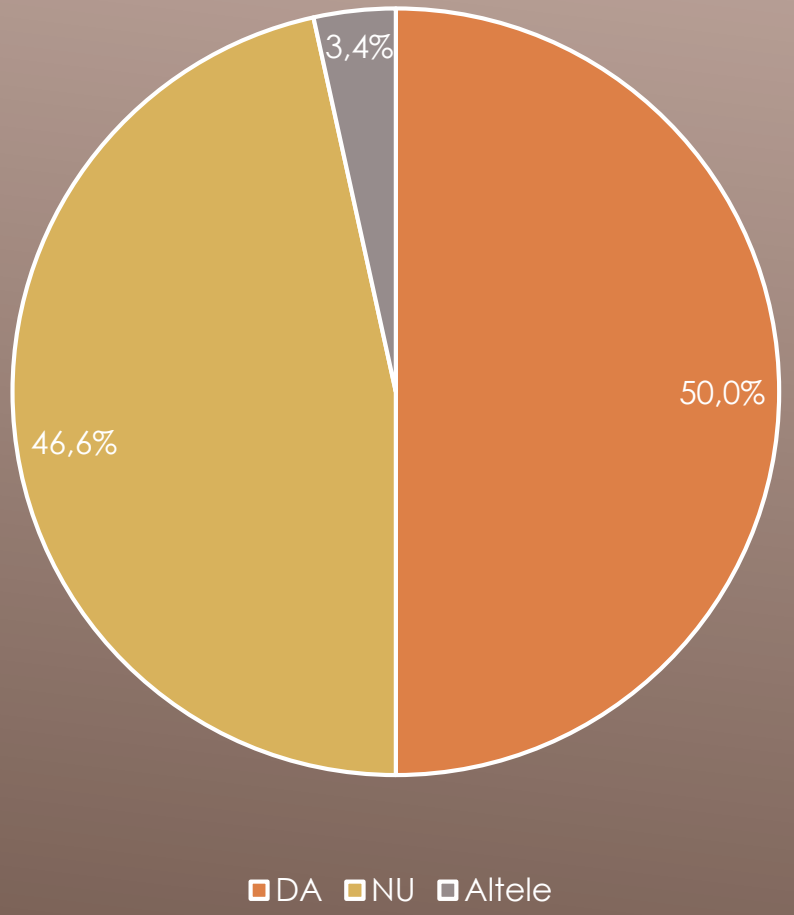

7. În opinia DVS, considerați că este necesară modificarea Constituției în vederea schimbării tipului de regim politic republican?	
DA	29
NU	27
Altele	2

8. În opinia DVS, au vreun impact crizele asupra securității naționale?

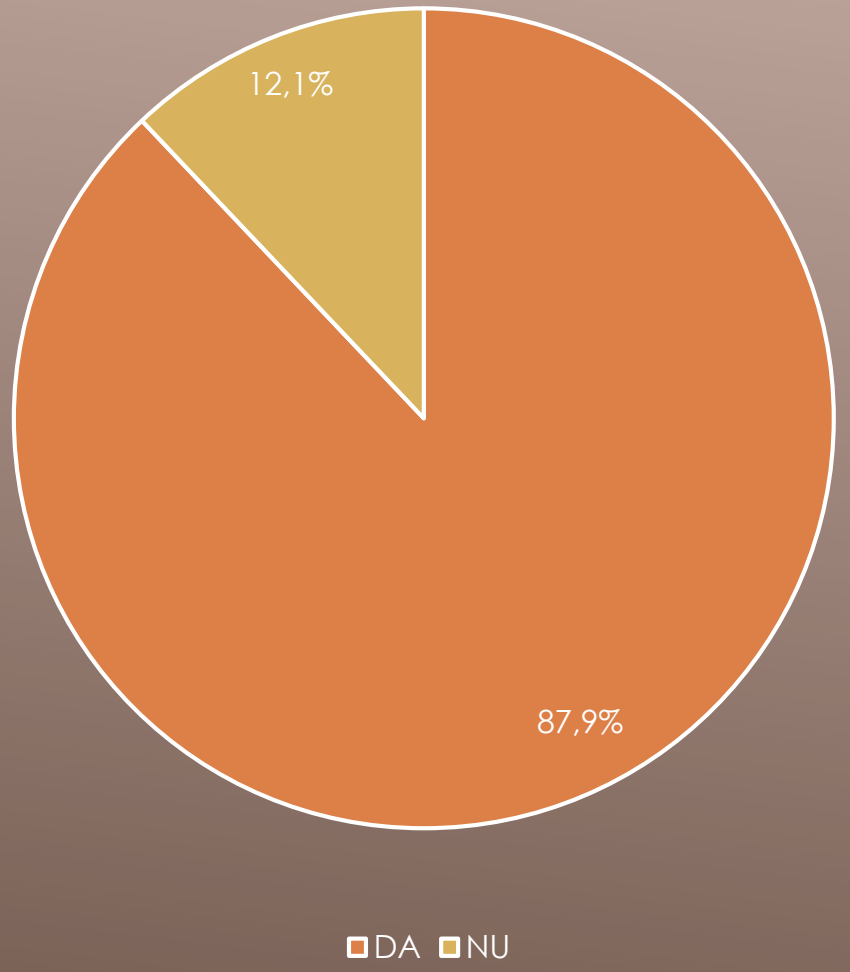

8. În opinia DVS, au vreun impact crizele asupra securității naționale?	
DA	51
NU	7

9. În opinia DVS, considerați că Republica Moldova continuă să fie un stat capturat?

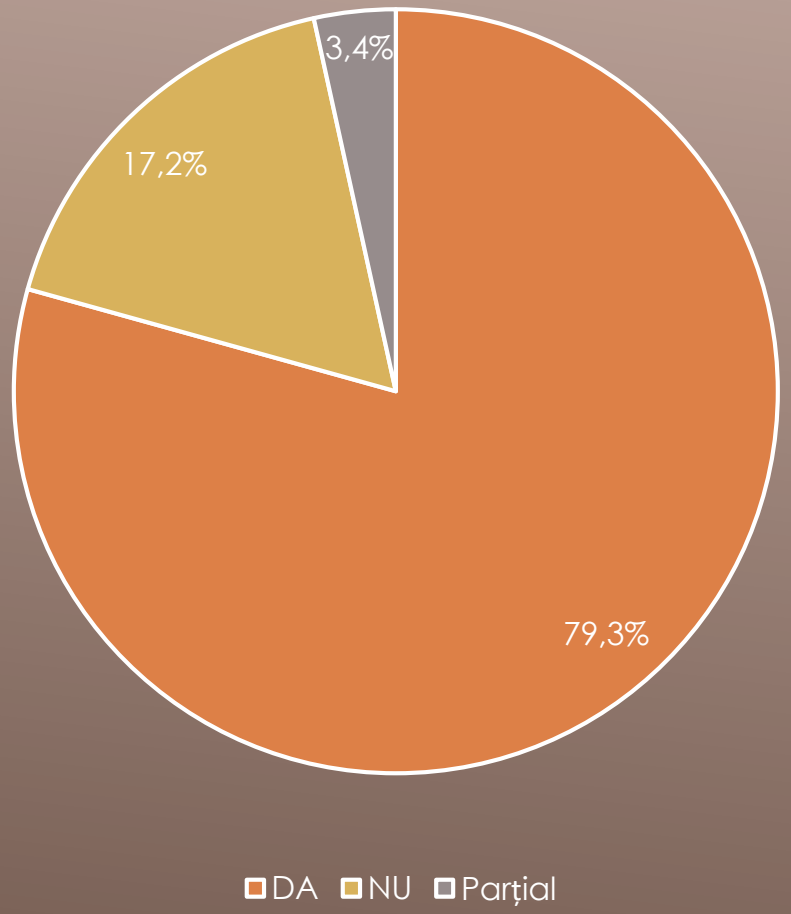

9. În opinia DVS, considerați că Republica Moldova continuă să fie un stat capturat?	
DA	46
NU	10
Parțial	2

10. În opinia DVS, considerați că instituțiile statale fac față pandemiei COVID-19?

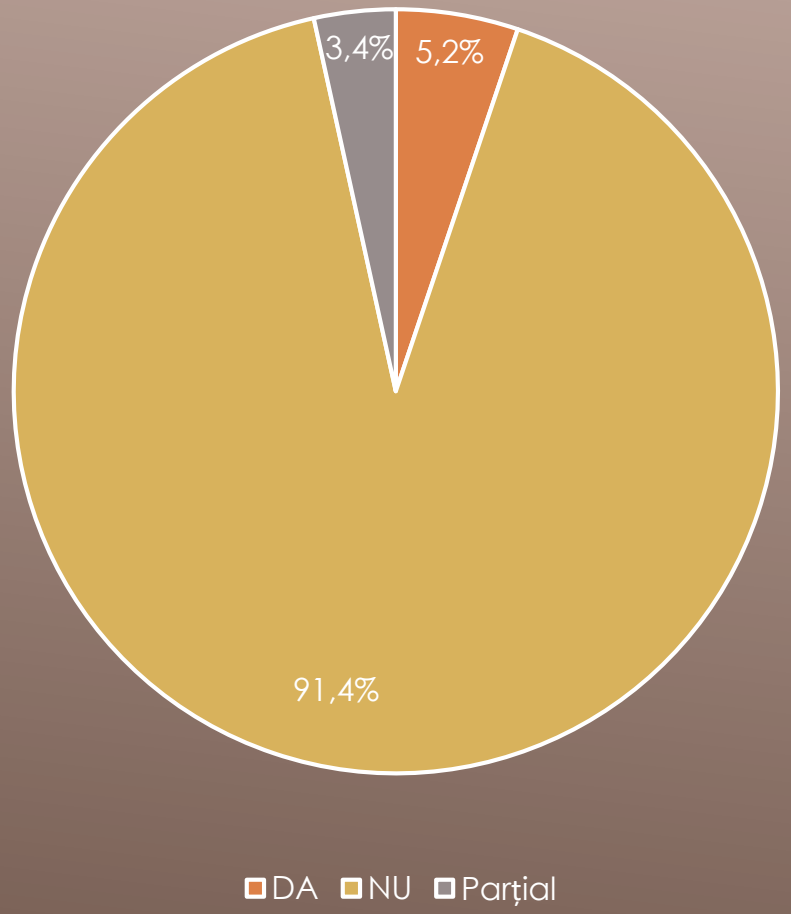

10. În opinia DVS, considerați că instituțiile statale fac față pandemiei COVID-19?	
DA	3
NU	53
Parțial	2

11. Cum apreciați raportul/ relațiile dintre opoziție și guvernare?

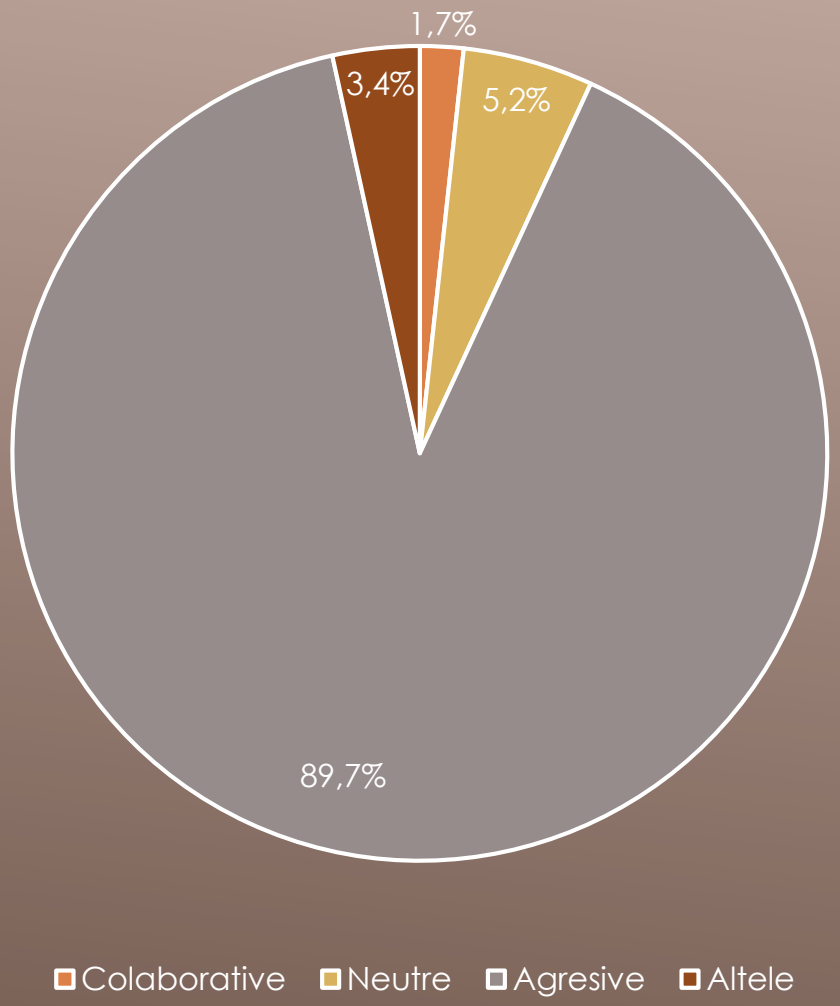

11. Cum apreciați raportul/ relațiile dintre opoziție și guvernare?	
Colaborative	1
Neutre	3
Agresive	52
Altele	2

12. În opinia DVS, considerați efectuarea și prezentarea publică a sondajelor de opinie ca fiind manipulatorii?

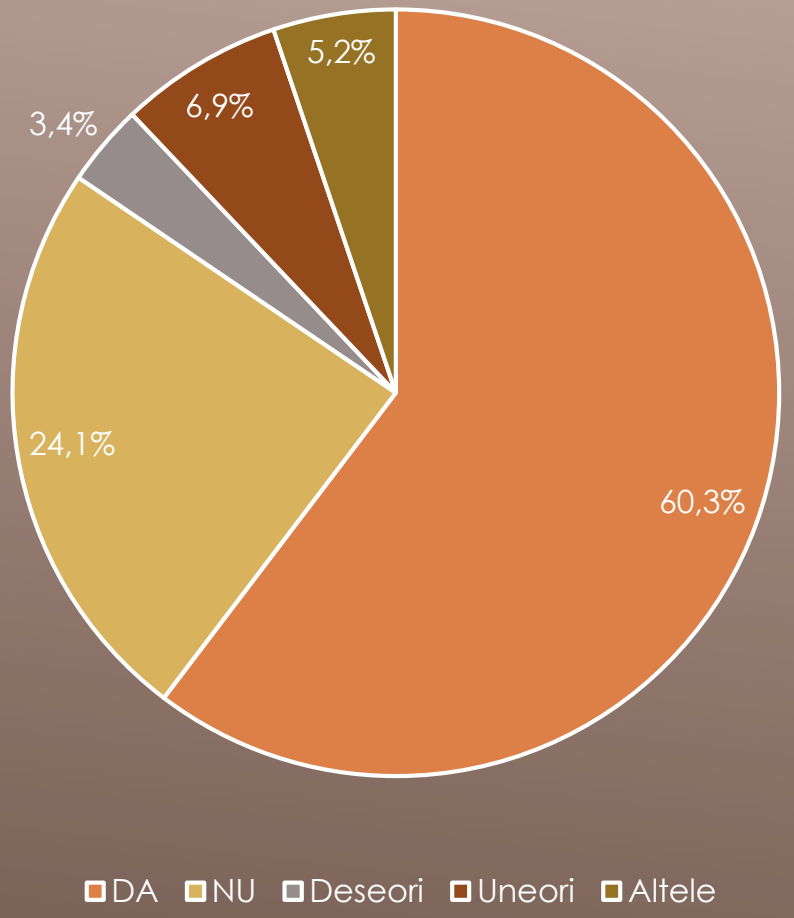

12. În opinia DVS, considerați efectuarea și prezentarea publică a sondajelor de opinie ca fiind manipulatorii?	
DA	35
NU	14
Deseori	2
Uneori	4
Altele	3

REZULTATELE STUDIULUI
„NOAPTEA CERCETĂTORILOR EUROPENI”

Concluzii

- Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice a efectuat la solicitarea Academiei de Științe a Moldovei, un studiu sociologic privind situația în domeniile cercetării și inovării, problemele cu care se confruntă comunitatea științifică din Republica Moldova. Studiul a fost realizat în perioada 23 octombrie – 10 noiembrie 2020 pe un eșantion de 351 de persoane, inclusiv: 54% sau mai mult de jumătate dintre aceeștea doctori în științe, 19% - doctori habilitați și 27% cercetători care nu dețin titluri științifice. Cei mai mulți dintre cercetătorii chestionați activează în domeniile cercetării și inovării mai mult de 20 de ani, fiecare al treilea sau 33% au o vechime în muncă de 11 – 20 de ani, iar fiecare al cincilea sau 21% dintre ei activează în domeniile respective mai puțin de 10 ani. Mai mult de jumătate dintre subiecții investigați (55%) își desfășoară activitatea în instituții de cercetare, 43 la sută - în instituții de învățământ superior și circa 2% în instituții conexe domeniilor de cercetare și inovare.

- Potrivit rezultatelor studiului, doar 18 la sută dintre reprezentanţii comunităţii ştiinţifice, consideră că situația actuală în domeniile cercetării și inovării este satisfăcătoare, în timp ce peste o jumătate din personalul științific chestionat este de părerea că situația în domeniile respective mai curând este puțin satisfăcătoare (26%) sau nesatisfăcătoare (26%) ori chiar critică (27%).

- În opinia celor mai mulți cercetători (47%), în ultimii 5-7 ani, în genere, în știința autohtonă se atestă mai multe tendințe negative și doar aproximativ fiecare al cincilea cercetător consideră că în știința din țara noastră prevalează totuși mai multe tendințele pozitive. O treime din personalul științific consideră că situația în domeniu rămâne aceiași, că nu se produc nici un fel de schimbări.

- O jumătate dintre reprezentanții comunității științifice apreciază nivelul actual de dezvoltare a cercetării și inovării în Republica Moldova ca fiind mediu, în timp ce 37% consideră că nivelul actual de dezvoltare este jos (30%) și chiar foarte jos(7%). Doar 11% apreciază nivelul actual de dezvoltare a cercetării și inovării în țara noastră înalt.

- Fiind întrebați în ce măsură sistemul autohton de cercetare și inovare face față actualmente provocărilor din societatea Republicii Moldova, luând în considerare schimbările ce se produc în societate în diverse domenii de activitate: *social, economic, politic, cultural,* circa 27% dintre cercetători consideră că comunitatea științifică face față acestor provocări în mare măsură. Totodată, aproximativ 2/3 sau 65% sunt de părere că sistemul autohton de cercetare și inovare nu este pe deplin pregătit pentru aceasta, de aceea face față provocărilor din societatea noastră doar în mică măsură (45%) și foarte mică măsură (20%).

- Comunitatea științifică apreciază destul de jos și nivelul de aplicare/ implementare în practică a rezultatelor cercetărilor și inovărilor științifice. Doar 17 la sută dintre subiecții investigați consideră că rezultatele științifice sunt utilizate la un nivel satisfăcător, în timp ce 3/4 sau 76% estimează nivelul de aplicare/ implementare în practică a rezultatelor cercetărilor și inovărilor ca fiind puțin satisfăcător (41%) ori chiar nesatisfăcător (35%).

- Comunitatea științifică este slab antrenată și în luarea deciziilor de către autoritățile centrale la elaborarea actelor normative, documentelor de politici, strategiilor de dezvoltare etc., care să contribuie la îmbunătățirea nivelului de trai al populației, la dezvoltarea țării în general. Doar 15% dintre cercetători susțin că oamenii de știință sunt implicați în mare măsură la luarea diferitor decizii la nivel central, în timp ce 76% consideră că oamenii de știință sunt foarte puțin antrenați în astfel de activități.

- Lasă de dorit și nivelul de integrare a domeniilor de cercetare și inovare din Republica Moldova în spațiul european de cercetare. De această părere sunt peste 70 la sută dintre cercetători. Doar aproximativ fiecare al patrulea reprezentat al comunității științifice consideră că domeniile respective sunt suficient de bine integrate în spațiul european de cercetare.

- La întrebarea *În ce măsură Academia de Științe și-a îndeplinit rolul de centru coordonator al științei în Republica Moldova, care i s-a atribuit conform prevederilor Codului cu privire la știință și inovare, adoptat în anul 2004,* aprecierile comunității științifice s-au divizat aproximativ în egală măsură: 44% dintre cercetători susțin că AȘM și-a îndeplinit misiunea încredințată în mare și foarte mare măsură, adică cu succes, și aproximativ tot același număr de cercetători (45%) consideră că Academia de Științe nu tocmai bine și-a îndeplinit rolul de centru coordonator al științei în Republica Moldova (în mică măsură 30% și în foarte mică măsură – 15%).

- Comunitatea științifică etichetează dur și modificările făcute acum doi ani (2018) în Codul cu privire la știință și inovare, care prevede, inclusiv, ca instituțiile de cercetare ale Academiei de Științe a Moldovei să fie transferate în gestiunea Ministerului Educației, Culturii și Cercetării. Astfel, aproximativ fiecare al treilea cercetător consideră că din perspectiva de dezvoltare a cercetării și inovării în Republica Moldova, reforma a fost făcută în grabă și cu multe lacune – 30%, iar cei mai mulți reprezentanți ai comunității științifice (45%), afirmă că în genere reforma a fost făcută în detrimentul științei și a personalului științific. De asemenea, unii cercetători consideră că reforma a fost promovată fără a analiza consecințele posibilele, că este un eșec cu repercusiuni grave pentru știință și în consecință pentru societate. Doar 11 la sută dintre cercetători menționează că decizia a fost absolut corectă și necesară.

- În opinia comunității științifice, după modificarea Codului cu privire la știință și inovare, situația în domeniile cercetării și inovării, în cea mai mare parte a rămas neschimbată sau la anumiți indicatori se observă și o anumită înrăutățire, în deosebi în ceea ce privește motivarea personalului ştiinţific (inclusiv stimularea materială) – 49%, organizarea şi finanţarea cercetărilor ştiinţifice 52,3%, corectitudinea, obiectivitatea evaluării proiectelor din cadrul concursului „Program de stat”, 2020-2023 – 45%.

- După modificarea Codului cu privire la știință și inovare nu a devenit mai bună nici atitudinea statului faţă de cercetare și inovare - 58,3%, iar din aceste considerente, știința nu are cum să fie un domeniu atractiv pentru tinerii cercetători. Astfel, peste 40 la sută din personalul științific care a participat la sondaj constată că locul tinerilor în cercetare s-a înrăutățit și mai mult – 41%. Despre aceste schimbări denotă și datele din tabelul de mai jos.

- În vederea ameliorării situației existente în domeniile cercetării și inovării și creării a noi oportunități de dezvoltare, comunitatea științifică consideră că mai întâi de toate este necesar de asigurat o finanțare satisfăcătoare a domeniilor cercetării și inovării -83,7%, precum și motivarea financiară și extrafinanciară a personalului științific – 74,5%, dar și schimbarea atitudinii statului față de domeniile cercetării și inovării – 78,5%. De asemenea se impune necesitatea formarii echipelor multidisciplinare de cercetare și extinderea relațiilor de colaborare cu instituțiile de profil din țară și de peste hotare–43,6%, introducerea comenzii de stat din partea Guvernului, ministerelor, altor structuri ale puterii de stat privind efectuarea cercetărilor concrete în diverse domenii de activitate–39,5%, asigurarea oportunităților reale de integrare a domeniilor de cercetare și inovare autohtone în spațiul european de cercetare și inovare – 42,1%.

Tabel. Cum s-a schimbat situația în domeniile cercetării și inovării după modificarea Codului cu privire la știință și inovare în ceea ce privește:

Indicatori	S-a îmbunătăţit	A rămas la fel	S-a înrăutăţit	NŞ/NR
1**.** Managementul instituției în care activați	22,4%	51,7%	17,24%	7,47%
2. Relaţiile cu administrația institutului /facultăţii	20,1%	63,8%	8,9%	5,2%
3. Relaţiile cu colegii de serviciu	10,3%	75,3%	7,8%	4,3%
4**.** Corectitudinea, obiectivitatea evaluării proiectelor din cadrul concursului „Program de stat”, 2020-2023	10,3%	26,4%	45,1%	15,2%
5. Organizarea şi finanţarea cercetărilor ştiinţifice	10,3%	21,1%	52,3%	10,3%
6. Motivarea personalului ştiinţific (inclusiv stimularea materială)	12,3%	31%	49,1%	4,9%
7. Calitatea cercetărilor ştiinţifice	10,4%	64,1%	15,6%	7,8%
8. Implementarea / utilizarea rezultatelor ştiinţifice	3,7%	58%	23,6%	12,6%
9. Atitudinea statului faţă de cercetare și inovare	3,4%	27,6%	58,3%	8,3%
10. Colaborarea cu instituţiile de profil din ţară	9,5%	62,6%	17,5%	7,8%
11. Colaborarea cu instituţiile de profil de peste hotare	10,9%	55,2%	25,3%	6,3%
12 Posibilităţile de autoafirmare, creştere profesională	8%	48,3%	35%	6,3%
13. Accesul la diferite programe de cercetare, schimb de experienţă	15,8%	49,1%	25,9%	6,6%
14. Locul tinerilor în cercetare	14%	34,8%	40,8%	7,7%

- Peste 40% dintre cercetătorii științifici consideră că un impact pozitiv asupra redresării situației existente în domeniile cercetării și inovării și creării de noi oportunități de dezvoltare a științei ar fi oportună revenirea instituțiilor de cercetare în cadrul Academiei de Științe a Moldovei cu asigurarea statutului AȘM de instituție autonomă.

09 noiembrie 2020

Academia de Științe a Moldovei (Secția Științe Sociale, Economice, Umanistice și Arte)

Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova

Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

Institutul de Istorie

Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hașdeu”

Centrul de Economia Industriei și Serviciilor al Institutului Național de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu” al Academiei Române

Institutul de Filosofie al Academiei Naționale de Științe din Belarus

Conferința științifico – practică națională cu participare internațională

RELAȚIILE DINTRE REPUBLICA MOLDOVA ȘI UNIUNEA EUROPEANĂ: OPORTUNITĂȚI ȘI CONSTRÂNGERI

11 mai 2021
Chișinău, Republica Moldova

Academia de Științe a Moldovei (Secția Științe Sociale, Economice, Umanistice și Arte)
Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice
Institutul de Istorie
Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hașdeu”
Centrul de Economia Industriei și Serviciilor al Institutului Național de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu” al Academiei Române
Institutul de Filosofie al Academiei Naționale de Științe din Belarus

au deosebită plăcere de a Vă invita să participați la lucrările conferinței științifico-practice naționale cu participare internațională (ediția a XV-a) dedicată celebrării Zilei Europei în Republica Moldova

Relațiile dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană: oportunități și constrângeri

Conferința se va desfășura marți, **11 mai 2021**, ora 10:00, în regim on-line

Link-ul pentru conferință:

https://us02web.zoom.us/j/82114459897?pwd=YkoyRnJoaS9rMHJRVmdRYWlwcTBOZz09

Identificator: 821 1445 9897
Cod de acces: 09051950

Regulament

9.45 – 10.00: conectarea participanților

10.00 – 10.30: deschiderea reuniunii științifice. Alocuțiuni și mesaje.

10.30 – 12.30: prezentarea rapoartelor și comunicărilor științifice.

12.30 – 12.55: intervenții, dezbateri.

12.55 – 13.00: închiderea lucrărilor reuniunii științifice. Cuvânt de totalizare.

Rapoarte științifice: 8 - 10 min.

Comunicări științifice: 5 - 7 min.

Intervenții: 3 -4 min.

COMITETUL ȘTIINȚIFIC

JUC Victor, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, director al Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, *preşedinte*

COJOCARU Gheorghe, doctor habilitat în științe istorice, conferențiar universitar, director al Institutului de Istorie

MUSCALU Mihai-Sabin, doctor în economie, director al Centrului de Economia Industriei şi Serviciilor din cadrul Institutului Naţional de Cercetări Economice „Costin C. Kiriţescu" al Academiei Române

CORCINSCHI Nina, doctor habilitat în filologie, conferențiar universitar, director al Institutului de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hașdeu"

SPRINCEAN Serghei, doctor habilitat în științe politice, conferențiar universitar, secretar științific al Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

COMITETUL ORGANIZATORIC

JUC Victor, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, director al Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, *preşedinte*

CIUMAC Svetlana, doctor în economie, conferențiar cercetător, cercetător științific coordonator, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice,

BĂDILEANU Marina, doctor în economie, CŞ I, Centrul de Economia Industriei şi Serviciilor din cadrul Institutului Naţional de Cercetări Economice "Costin C. Kiriţescu" al Academiei Române

SPRINCEAN Serghei, doctor habilitat în științe politice, conferențiar universitar, secretar științific al Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

CORLĂTEANU-GRANCIUC Silvia, doctor în istorie, conferențiar universitar, secretar științific al Institutului de Istorie

PROGRAM

Cuvânt de deschidere

JUC Victor, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, director al Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

Mesaje de salut

MORARU Victor, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, membru-corespondent, vicepreședinte al Academiei de Științe a Moldovei

TOPALĂ Anatolie, doctor în științe fizico-matematice, conferențiar universitar, secretar general al Ministerului Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova

LAZAREVICI Anatolii, doctor (habilitat) în filosofie, profesor universitar, director al Institutului de Filosofie al Academiei Naționale de Științe din Belarus

COJOCARU Gheorghe, doctor habilitat în științe istorice, conferențiar universitar, director al Institutului de Istorie

CORCINSCHI Nina, doctor habilitat în filologie, conferențiar universitar, director al Institutului de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hașdeu"

Moderator:

JUC Victor, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, director al ICJPS

RAPOARTE ȘI COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE

JUC Victor, doctor habilitat în științe politice, profesor cercetător, director al Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, **Relațiile dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană în contextul pandemiei: oportunități și constrângeri**

CIMPOI Mihai, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, academician, consultant științific, Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hașdeu", **Mihai Eminescu și dialogul valoric european**

CUȘNIR Valeriu, doctor habilitat în drept, profesor universitar, vicedirector al Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice **Republica Moldova - o nouă conjunctură politică și sporirea vectorului european**

VARZARI Pantelimon, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, cercetător științific principal, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, **Ideea europeană în istoria gândirii politice și juridice**

MUSCALU Mihai-Sabin, doctor în economie, director al Centrului de Economia Industriei şi Serviciilor din cadrul Institutului Naţional de Cercetări Economice „Costin C. Kiriţescu" al Academiei Române, **Criza pandemică și reziliența sistemelor economice**

ENCIU Nicolae, doctor habilitat în științe istorice, profesor universitar, vicedirector al Institutului de Istorie, **Premisele unificării europene postbelice: Robert Schuman, Konrad Adenauer și reconcilierea franco-germană**

CERVINSKII Alexandr doctor în filosofie, conferențiar universitar, cercetător științific superior al Institutului de Filosofie al Academiei Naționale de Științe din Belarus, **Качество окружающчей среды: проблема методологий**

UNGUREANU Veaceslav, doctor în științe politice, cercetător științific coordonator, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, **Perspectiva consolidării relațiilor de securitate dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană pe dimensiunea Politicii de Securitate și Apărare Comună.**

BĂDILEANU Marina, doctor în economie, CŞ I al Centrului de Economia Industriei şi Serviciilor din cadrul Institutului Naţional de Cercetări Economice "Costin C. Kiriţescu" al Academiei Române, **Tranziția energetică în situații de criză**

RUSANDU Ion, doctor în filosofie, conferențiar cercetăror, cercetător științific coordonator, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, **Realitățile politice actuale din Republica Moldova în contextul valorilor democratice**

BAHNARU Vasile, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, cercetător științific principal, Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hașdeu", **Comunicarea europeană: limba română în contextul limbilor europene**

SIMA Cristian, doctor în economie, CŞ II al Centrului de Economia Industriei şi Serviciilor din cadrul Institutului Naţional de Cercetări Economice "Costin C. Kiriţescu" al Academiei Române, **Efecte socio-economice ale pandemiei Covid-19**

PASCARU Ana, doctor habilitat în filosofie, conferențiar cercetător, șef al Secției Filosofie, Institutul de Istori, **Aspecte social-filosofice privind parteneriatul estic pentru societatea Republica Moldova sub incidența post pandemiei**

CIUMAC Svetlana, doctor în economie, conferențiar cercetător, cercetător științific coordonator, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, **Impactul pandemiei COVID-19 asupra relațiilor economice și politice internaționale**

GEORGESCU Luminița, CȘ al Centrului de Economia Industriei şi Serviciilor din cadrul Institutului Naţional de Cercetări Economice "Costin C. Kiriţescu" al Academiei Române, **Cooperarea internațională și încurajarea acțiunilor de minimizare a efectelor schimbărilor climatice prin utilizarea eficientă a resurselor**

DIACON Maria, doctor în științe politice, conferențiar universitar, cercetător științific coordonator, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, **Horizon și Politica europeană de cercetare în domeniul sănătății publice**

BULEARCA Marius, , CȘ al Centrului de Economia Industriei şi Serviciilor din cadrul Institutului Naţional de Cercetări Economice "Costin C. Kiriţescu" al Academiei Române, **Geopolitica hidrocarburilor in contextul pandemiei COVID-19**

SPRINCEAN Serghei, doctor habilitat în științe politice, conferențiar universitar, secretar științific al Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, **Siguranța persoanei prin prisma Acordului de Asociere RM-UE în contextul pandemiei Covid-19**

NEAGU Cornelia, CȘ al Centrului de Economia Industriei şi Serviciilor din cadrul Institutului Naţional de Cercetări Economice "Costin C. Kiriţescu" al Academiei Române, **Politici privind ajutorul de stat in unele tari UE, in contextul crizei Covid 19**

Proiecte de colaborare științifică

Proiecte bilaterale de cercetare între Centrul Cercetari Politice și Relații Internaționale al Institutului de Cercetări Juridice și Politice (Chișinău) şi Universitatea Româno-Americană din Bucureşti

- Responsabilitatea socială a guvernanței publice – componentă majoră a dezvoltării relațiilor dintre Romania si Republica Moldova **(2016-2018).**

Proiecte bilaterale de cercetare între Centrul Cercetari Politice și Relații Internaționale al Institutului de Cercetări Juridice și Politice (Chișinău) şi Institutul de Filosofie al Academiei Naționale de Științe din Belarus (Minsk)

- Metodologia evaluării complexe a calității mediului ambiant-bază a cercetării calității vieții umane în condițiile transformărilor socionaturale globale **(2015-2016)**
- Orientări noosferice în sfera dezvoltării durabile a Republicii Belarus și Republicii Moldova **(2010-2011)**
- Tehnologii avansate în structura dezvoltării durabile a sistemelor inovaționale din Republica Belarus și Republica Moldova: problema concordanței valorilor noosferice **(2008-2009)**

Proiecte comune de cercetare între Centrul Cercetari Politice și Relații Internaționale al Institutului de Cercetări Juridice și Politice (Chișinău), Centrul de Economia Industriei și Serviciilor al Institutului Național de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu" al Academiei Române (București) şi Institutul de Filosofie al Academiei Naționale de Științe din Belarus (Minsk)

- Procese de integrare în societatea modernă: dialectica abordărilor globale și sociale **(2012-2013)**

Institutul de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei

Ambasada Ucrainei în Republica Moldova

Conferință științifică cu participare internațională

25 de ani de cooperare: probleme actuale ale relațiilor moldo-ucrainene

Invitaţie – Program

Chișinău, 25 mai 2017

Institutul de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei și Ambasada Ucrainei în Republica Moldova au deosebită plăcere de a Vă invita să participați la Conferința științifică cu participare internațională **25 de ani de cooperare: probleme actuale ale relațiilor moldo-ucrainene**, care se va desfășura ***joi, 25 mai,*** *cu începere de la* ***ora 10^{00}***, în sediul central al Academiei de Științe a Moldovei, Sala Mică, etajul II, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, nr.1

Comitet organizatoric:

1. **Juc Victor,** doctor habilitat, vicedirector, *copreședinte*;
2. **Orlov Serghei,** prim secretar, Ambasada Ucrainei în Republica Moldova, *copreședinte*;
3. **Sprincean Serghei,** doctor, secretar științific, *secretar științific*;
4. **Rogovaia Galina**, doctor, cercetător științific superior,
5. **Staver Angela,** cercetător științific stagiar;
6. **Lazarenco Tatiana.**

Înregistrarea participanților: 9^{30}-10^{00}

Rapoarte:12-15 min

Intervenții: 3-5 min

PROGRAM

Cuvânt de deschidere:
Valeriu CUȘNIR, doctor habilitat, profesor universitar, director al ICJP al AȘM

Cuvânte de salut:
Gheorghe DUCA, doctor habilitat, profesor universitar, academician, președinte al AȘM;
Иван ГНАТИШИН, ambasador extraordinar și plenipotențiar al Ucrainei în Republica Moldova

Moderator:
Victor JUC, doctor habilitat, profesor cercetător, vicedirector al ICJP al AȘM

Rapoarte științifice:
Иван ГНАТИШИН, ambasador extraordinar și plenipotențiar al Ucrainei în Republica Moldova, 25 de ani de cooperare dintre Ucraina și Republica Moldova: realizări și perspective.
Victor JUC, doctor habilitat, profesor cercetător: 25 de ani de cooperare dintre Republica Moldova și Ucraina: realități și oportunități de valorificat.
Galina ROGOVAIA, doctor, cercetător științific superior, Евроинтеграционный курс Молдовы и Украины: объективные стимулы процесса.

COFFEE BREAK 11.00-11.30, Sala Aurie

Артём ФИЛИППЕНКО, эксперт, Первая гибридная: Приднестровский конфликт 1992 года в контексте войны на Донбассе.
Николай ОЛЕЙНИК, председатель украинской общины Республики Молдовы, Программа мероприятий относительно установления связей с украинцами, проживающими за рубежами Украины в Молдове.
Corneliu CIUREA, expert**,** probleme actuale în relațiile dintre Republica Moldova și Ucraina.

Intervenții

Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova

Academia de Științe a Moldovei (Secția Științe Sociale, Economice, Umanistice și Arte)

Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

Institutul de Istorie

Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hașdeu”

Conferința științifico - practică națională cu participare internațională

30 DE ANI DE LA ADOPTAREA DECLARAȚIEI DE INDEPENDENȚĂ A REPUBLICII MOLDOVA: ASPECTE POLITICO-JURIDICE ȘI SOCIAL-ECONOMICE

DECLARAȚIA
DE INDEPENDENȚĂ A REPUBLICII MOLDOVA

Chișinău, 26 august 2021

Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova
Academia de Științe a Moldovei (Secția Științe Sociale, Economice, Umanistice și Arte)
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice
Institutul de Istorie
Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hașdeu”

au deosebită plăcere de a Vă invita să participați la lucrările conferinței științifico-practice naționale cu participare internațională

30 DE ANI DE LA ADOPTAREA DECLARAȚIEI DE INDEPENDENȚĂ A REPUBLICII MOLDOVA: ASPECTE POLITICO-JURIDICE ȘI SOCIAL-ECONOMICE

Conferința se va desfășura **joi, 26 august 2021, ora 10.00**, **în regim online**

Link-ul pentru conectare la conferință:

https://us02web.zoom.us/j/82114310217?pwd=Z3JKQllJZk85cGxySHJxUis0U1ZwUT09

Identificator: 821 1431 0217
Cod de acces: 270891

Regulament

09.45 – 10.00: conectarea participanților

10.00 – 10.30: deschiderea reuniunii științifice: alocuțiuni și mesaje

10.30 – 12.00: prezentarea rapoartelor științifice

12.00 – 12.30: intervenții, dezbateri

12.30 – 13.00: pauză

13.00 – 14.30: activități în cadrul panelelor

14.30 – 14.45: totalizarea și încheierea lucrărilor conferinței

Rapoarte științifice: 10 min.

Comunicări științifice: 5 - 6 min.

Intervenții: 3 min.

COMITETUL ȘTIINȚIFIC

JUC Victor, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, directorul Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, *Președinte*

MORARU Victor, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, membru corespondent, coordonatorul Secției Științe Sociale, Economice, Umanistice și Arte a Academiei de Științe a Moldovei

COJOCARU Gheorghe, doctor habilitat în științe istorice, conferențiar universitar, directorul Institutului de Istorie

CORCINSCHI Nina, doctor habilitat în filologie, conferențiar universitar, directorul Institutului de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hașdeu"

CUȘNIR Valeriu, doctor habilitat în drept, profesor universitar, director adjunct al Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

COMITETUL ORGANIZATORIC

JUC Victor, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, directorul Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, *preşedinte*

CONDRATICOVA Liliana, doctor habilitat în științe istorice, conferențiar universitar, secretarul științific general al Academiei de Științe a Moldovei

CIUMAC Svetlana, doctor în economie, conferențiar cercetător, cercetător științific coordonator, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice,

BĂDILEANU Marina, doctor în economie, CȘ I, Centrul de Economia Industriei şi Serviciilor din cadrul Institutului Naţional de Cercetări Economice „Costin C. Kiriţescu" al Academiei Române

SPRINCEAN Serghei, doctor habilitat în științe politice, conferențiar universitar, secretarul științific al Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

BÎRLĂDEANU Virgiliu, doctor în istorie, conferențiar universitar, Institutul de Istorie

TOFAN Eugenia, cercetător științific, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

PROGRAM

Cuvânt de deschidere

JUC Victor, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, directorul Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

Mesaje de salut

TOPALĂ Anatolie, doctor în științe fizico-matematice, conferențiar universitar, ministru, Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova

MORARU Victor, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, membru-corespondent, vicepreședinte al Academiei de Științe a Moldovei

COJOCARU Gheorghe, doctor habilitat în științe istorice, conferențiar universitar, directorul Institutului de Istorie

CORCINSCHI Nina, doctor habilitat în filologie, conferențiar universitar, directorul Institutului de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hașdeu"

Moderator:

JUC Victor, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, directorul ICJPS

RAPOARTE ȘTIINȚIFICE

JUC Victor, doctor habilitat în științe politice, profesor cercetător, directorul Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. **Declarația de Independență a Republicii Moldova: aspirații versus realități**

CUȘNIR Valeriu, doctor habilitat în drept, profesor universitar, director adjunct al Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. **30 de ani de la adoptarea Declarației de Independență a Republicii Moldova: reflecții privind contextul realitățile și perspectivele**

ENCIU Nicolae, doctor habilitat în științe istorice, conferențiar universitar, director adjunct al Institutului de Istorie. **Moldografie: Republica Moldova la trei decenii de la proclamarea independenței de stat**

SMOCHINĂ Andrei, doctor habilitat în drept, profesor universitar, cercetător științific principal, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. **SMOCHINĂ Carolina,** doctor în drept, profesor universitar, Universitatea Europeană din Lefke (Cipru). **Declarația de Independență a Republicii Moldova – garant al exercitării drepturilor și libertăților tuturor cetățenilor**

MOCANU Victor, doctor în sociologie, conferențiar cercetător, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, **DUMBRĂVEANU Andrei,** doctor în sociologie, conferențiar universitar, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. **Republica Moldova la trei decenii de tranziție: abordare sociologică**

ȚĂRANU Anatol, doctor în științe istorice, conferențiar universitar, Institutul de Istorie. **Aspecte geopolitice ale Declarației de Independență a Republicii Moldova**

BAHNARU Vasile, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, cercetător științific principal, Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hașdeu”. **Declarația de Independență și Constituția Republici Moldova: aspecte juridice și lingvistice privind funcționarea limbilor pe teritoriul Republicii Moldova**

PASCARU Ana, doctor habilitat în filosofie, conferențiar cercetător, șeful Secției Filosofie, Institutul de Istorie. **Perspectiva filosofică în cunoașterea societății: cazul Republicii Moldova**

COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE

Panelul nr.1.

Moderatori

CUȘNIR Valeriu, doctor habilitat în drept, profesor universitar, director adjunct al Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice.
FRUNZĂ Iurie, doctor în drept, conferențiar universitar, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice.

1. BALMUȘ Victor, doctor habilitat în drept, profesor cercetător, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. **Impactul jurisprudenței „constante” a Curții Constituționale a Republicii Moldova asupra calității actelor normative și a drepturilor justițiabililor**

2. COSTACHI Gheorghe, doctor habilitat în drept, profesor universitar, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. **Accesul liber la justiție – premisă importantă a calității justiției**

3. OSOIANU Tudor, doctor în drept, profesor universitar, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. **Impactul hotărârilor Curții Constituționale a Republicii Moldova asupra jurisprudenței în materie de procedură penală**

4. COJOCARU Rodion, doctor în drept, conferențiar universitar, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. **Impactul jurisprudenței CtEDO asupra legislației și practicii judiciare naționale**

5. RUSU Vitalie, doctor în drept, conferențiar universitar, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. **Particularitățile și condițiile colectării informațiilor de la furnizorii de servicii de comunicații electronice în procesul penal**

6. ARSENI Igor, doctor în drept, cercetător științific superior, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. **Производство по делам с незначительной ценой иска как способ оптимизации искового производства**

7. NASTAS Andrei, doctor în drept, conferențiar universitar, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. **Asigurarea veridicității declarațiilor prin mijloace de drept penal: premisă privind calitatea actului de justiție**

8. IACUB Irina, doctor în drept, conferențiar universitar, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. **Expertiza juridică în sistemul activităților expertologice**

9. SCORPAN Alesea, doctorandă. **Urmărirea și recuperarea bunurilor infracționale: instrumentariul juridic național și internațional**

10. SECRIERU Natalia, doctorandă. **Scoaterea persoanei de sub urmărirea penală, suspendarea și reluarea urmăririi penale: reglementări naționale și exigențele CEDO**

11. LUTENCO Nadejda, doctorandă. **Incriminarea faptelor de violență sexuală: reglementări normative naționale și standarde internaționale**

12. DONICA Ina, doctorandă. **Bănuiala rezonabilă versus componența infracțiunii: temei pentru începerea urmăririi penale și tragerea la răspundere penală**

13. NEMȚANU Constantin, doctorand (România). **Investigarea infracțiunilor privind regimul armelor și munițiilor: reflecții privind probatoriul penal**

14. GOLODIN Oana Janina, doctorandă (România). **Bănuiala rezonabilă în cazul infracțiunilor de corupție**

15. FRUNZĂ Iurie, doctor în drept, conferențiar universitar, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. **Tendinte în dezvoltarea profesiei de avocat în 30 de ani de la obținerea indepentenței Republicii Moldova**

16. ZOSIM Alexandru, doctor în drept, conferențiar universitar, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. **Politica penală a Republicii Moldova: repere istorice, realități și tendințe**

17. PITERSCHI Eugeniu, doctorand. **Cercetarea delimitării infracțiunii falsificarea probelor și falsul în acte publice de la independența Republicii Moldova și până în prezent**

Panelul nr.2.

Moderatori

CIUMAC Svetlana, doctor în economie, conferențiar cercetător, cercetător științific coordonator, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

BĂDILEANU Marina, doctor în economie, CŞ I, Centrul de Economia Industriei şi Serviciilor din cadrul Institutului Naţional de Cercetări Economice „Costin C. Kiriţescu" al Academiei Române

1. CORNEA Sergiu, doctor habilitat în științe politice, rector Universitatea de Stat „B.P. Hașdeu" din Cahul. **Organizarea teritorială a puterii locale în programele partidelor politice din Republica Moldova**

2. MOCANU Ion, doctor în sociologie, cercetător științific superior, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. **Republica Moldova la 30 de ani de independență: evoluția încrederii populației în instituțiile puterii de stat**

3. CIUMAC Svetlana, doctor în economie, conferențiar cercetător, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. **Evaluări privind relatiile internationale ale Republicii Moldova în perioada de 30 ani de la adoptarea Declarației de Independență**

4. UNGUREANU Veaceslav, doctor în științe politice, cercetător științific coordonator, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. **Reflecții asupra dezvoltării Republicii Moldova pe dimensiunea asigurării securității naționale la 30 de ani de independență: realizări, eșecuri și perspective**

5. ROGOVAIA Galina, doctor în filosofie, conferențiar cercetător, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. **Развитие государственно-церковных отношений в Республике Молдова за годы демократического созидания**

6. DIACON Maria, doctor în științe politice, conferențiar universitar, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. **Evoluția afirmării internaționale a Republicii Moldova prin prisma activității partidelor politice**

7. POTOROACĂ Mihai, cercetător științific, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. **Schimbări și tendințe în structura profesional ocupațională a populației Republicii Moldova în perioada de independență**

8. BĂDILEANU Marina, doctor în economie, CŞ I al Centrului de Economia Industriei şi Serviciilor din cadrul Institutului Naţional de Cercetări Economice "Costin C. Kiriţescu" al Academiei Române. **Trei decenii de integrare si independenta in context european**

9. SIMA Cristian, doctor în economie, CŞ II al Centrului de Economia Industriei şi Serviciilor din cadrul Institutului Naţional de Cercetări Economice "Costin C. Kiriţescu" al Academiei Române. **30 de ani de colaborare economică între România și Republica Moldova**

10. GROSU Ruslana, doctor în științe politice, conferențiar universitar, Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun". **Vectorul oriental de politică externă a Republicii Moldova: de la conceptualizare la operaționalizarea cooperării cu unele state din Orientul Mijlociu**

11. TOFAN Eugenia, cercetător științific, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. **Declarația de Independență a Republicii Moldova – act de semnificație edificatoare**

12. CONSTANTINOV Valentin, doctor habilitat în științe istorice, cercetător ştiinţific principal, Institutul de Istorie. **Republica Moldova: dilemele identitare la trei decenii de la Independenţă**

13. NEGRU Gheorghe, doctor în științe istorice, cercetător științific coordonator, Institutul de Istorie. **PCM în apărarea moldovenismului sovietic (1986-1989)**

14. NEGRU Elena, doctor în științe istorice, cercetător științific coordonator, Institutul de Istorie. **Construcția identitară în Republica Moldova: interpretări ale istoriografiei occidentale**

15. GORBATIUC Marina, cercetător științific, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. **ОБСЕ/БДИПЧ и демократическое правление в период становления независимости Республики Молдова**

16. STRATAN Iuliana, doctorandă. **Colaborarea Republicii Moldova cu partenerii de dezvoltare la 30 de ani de independenta**

Panelul nr.3.

Moderatori

VARZARI Pantelimon, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

SPRINCEAN Serghei, doctor habilitat în științe politice, conferențiar universitar, secretar științific, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

1. VARZARI Pantelimon, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. **Puterea de coaliție a construcțiilor politice după alegerile parlamentare de legislatura a X-a**

2. RUSANDU Ion, doctor în filosofie, conferențiar cercetător, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. **Noua realitate politică din Republica Moldova postelectorală 2021**

3. PERU-BALAN Aurelia, doctor habilitat în științe politice, conferențiar universitar, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. **Alegerile parlamentare din Republica Moldova, 11 iulie 2021: mituri politice, mesaje electorale și confirmarea teoriei votului util**

4. CORNEA Valentina, doctor în sociologie, Universitatea „Dunărea de Jos" Galați (România). **Traseismul politic: implicații pentru buna guvernare**

5. ЧЕРВИНСКАЯ Ирина Александровна, научный сотрудник Института экономики НАН Беларуси. **Защита национального экспортера на международных торговых площадках как политическая проблема молодого государства**

6. GEORGESCU Luminița, CȘ al Centrului de Economia Industriei şi Serviciilor din cadrul Institutului Naţional de Cercetări Economice "Costin C. Kiriţescu" al Academiei Române. **Relațiile economice dintre România și Republica Moldova. Trecut, prezent și viitor**

7. BULEARCA Marius, doctor în economie, CȘ I, al Centrului de Economia Industriei şi Serviciilor din cadrul Institutului Naţional de Cercetări Economice "Costin C. Kiriţescu" al Academiei Române. **Infrastructura sistemului de transport al gazelor naturale din România și geo-politica resurselor energetice mai puțin poluante**

8. EȚCO Diana, doctor în științe istorice, cercetător ştiinţific superior, Institutul de Istorie. **Parcursul istoric al învățământului național din Republica Moldova. Perspective și realizări**

9. TAȘCĂ Mihai, doctor în drept, conferențiar cercetător, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. **Două proiecte de constituție elaborate în Basarabia în anul 1918**

10. ALBU Natalia, doctor în științe politice, conferențiar universitar, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. **Reziliența în sectorul de securitate - mecanism a bunei guvernări**

11. CUȘNIR Valeriu, doctor habilitat în drept, profesor universitar, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. **CARA Evghenii**, doctorand. **Terorismul și separatismul: interacțiunea pe plan național și internațional**

12. POSTICĂ Alexandru, cercetător științific, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. **Discursul fricii ca formă a discursului de ură si instigare la discriminare in campaniile electorale din Republica Moldova**

13. PROCA Florin, doctorand (România). **Cadrul juridic european privind drepturile și obligațiile deținuților**

14. BOLOȘ Petru, doctorand (România). **Obiectul mitei (coruperii): cerințele legii și practica judiciară**

15. SPRINCEAN Serghei, doctor habilitat în științe politice, conferențiar universitar, secretar științific, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. **Oportunități politice pentru implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană**

16. DRĂNICERU Mihai, doctorand. **Garanții juridice privind exercitarea atribuțiilor de serviciu de către magistrați: abordare comparative**

Panelul nr.4

Moderatori

BRAGA Lilia, doctor în filosofie, conferențiar cercetător, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

CERVINSKII Alexandr, кандидат философских наук, доцент, старший научный сотрудник отдела социальной экологии и биоэтики Института философии НАН Беларуси.

1. BRAGA Lilia, doctor în filosofie, conferențiar cercetător, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. **Направленность развития политического процесса в Республике Молдова в контексте современных глобальных общественно-политических изменений**

2. CEACÎR Irina, doctor în științe politice, cercetător științific superior, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. **Unele reflecții privind adaptarea culturii organizaționale la noile realități postpandemice**

3. DUMITRAȘCO Marica, doctor în economie, conferențiar cercetător, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. **Engagement of The Republic of Moldova and eastern partnership countries in the regional value chains: a cross country comparisons and convergence points**

4. MOVILEANU Pavel, doctor habilitat în economie, profesor universitar, Universitatea Agrară de Stat din Moldova. **Promovarea științei universitare în sectorul agro-alimentar din Republica Moldova**

5. ЗАХАРОВА Наталья Евгеньевна, кандидат философских наук, зав. отделом социальной экологии и биоэтики Института философии НАН Беларуси. **Социоэкологические приоритеты как фактор устойчивого развития государства**

6. ЛАЗАРЕВИЧ Наталья Александровна, кандидат философских наук, доцент, ведущий научный сотрудник отдела социальной экологии и биоэтики Института философии НАН Беларуси. **Развитие человеческого потенциала в условиях глобальных изменений**

7. ШИРОКАНОВ Дмитрий Иванович, академик НАН Беларуси, доктор философских наук, профессор, главный научный сотрудник отдела теории познания и методологии науки Института философии НАН Беларуси; **БУСЛОВА Марина Казимировна**, кандидат философских наук, доцент, доцент кафедры философии и истории Белорусского Государственного университета физической культуры. **Информационный вектор развития современного государства**

8. **КОЛЫЧЕВ Петр Михайлович**, доктор философских наук, профессор, профессор Санкт-Петербургского Государственного университета аэрокосмического приборостроения. **Релятивная онтология как теоретическая основа исследования социальной динамики**

9. ХАХАЛОВА Анна Алексеевна, кандидат философских наук, старший научный сотрудник Института социологии Российской академии наук. **Деятельностный подход: современные реалии и перспективы описания социальной динамики**

10. ЧЕРВИНСКИЙ Александр Сергеевич, кандидат философских наук, доцент, старший научный сотрудник отдела социальной экологии и биоэтики Института философии НАН Беларуси. **Академик АНМ Урсул А.Д. и его концепция устойчивого развития**

11. НИКИТИНА Юлия Федоровна, научный сотрудник отдела информационных и когнитивных процессов Института философии НАН Беларуси. **Технологические инновации как основа национальной безопасности государства**

12. NEAGU Cornelia, doctor în economie, CȘ I al Centrului de Economia Industriei şi Serviciilor din cadrul Institutului Naţional de Cercetări Economice "Costin C. Kiriţescu" al Academiei Române. **Globalizarea economica- beneficii, oportunitati si provocari in contextul pandemiei COVID 19**

13. CUCOȘ Diana, doctor în drept, conferențiar cercetător, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. **The Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration: Its Legal Impact on International Law**

14. CERNOMOREȚ Sergiu, doctor în drept, conferențiar universitar, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. **Relevanța mijloacelor de drept penal privind ocrotirea sănătății publice în condițiile pandemiei COVID-19**

15. JITARIUC Vitalie, doctorand. **Urmărirea penală în cauzele de trafic umane: actul de sesizare și algoritmul acțiunilor**

16. SOSNA Boris, doctor în drept, profesor universitar, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. **Изменение норм регулирующих социальную защиту в процессах европейской интеграции Республики Молдова**

17. RUSTANOVICI Ludmila, cercetător științific, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. **Некоторые аспекты обеспечения социальной сплоченности в обществе Республики Молдова**

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII
ȘI CERCETĂRII AL REPUBLICII MOLDOVA
INSTITUȚIA PUBLICĂ
INSTITUTUL DE CERCETĂRI
JURIDICE, POLITICE ȘI
SOCIOLOGICE

bd. Ștefan cel Mare, 1
MD-2001, Chișinău, Republica Moldova
tel/fax: (+373-22) 27-05-37,22 54-66-92
E-mail: icjps.mecc@gmail.com

MINISTRY OF EDUCATION, CULTURE AND
RESEARCH OF REPUBLIC OF MOLDOVA
PUBLIC INSTITUTION
INSTITUTE OF LEGAL, POLITICAL
AND SOCIOLOGICAL
RESEARCH

bd. Ștefan cel Mare, 1
MD-2001, Chișinău, Republica Moldova
tel/fax: (+373-22) 27-05-37,22 54-66-92
E-mail: icjps.mecc@gmail.com

DECLARAȚIA DE RĂSPUNDERE MANAGERIALĂ

În temeiul prevederilor art.l6 alin.(l) din Legea m.229/2010 privind controlul financiar public intern, subsemnatul, Victor JUC, dr. hab., prof. univ., in calitate de Director, declar că I.P. Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, dispune de un sistem de control intern managerial a cărui organizare și funcționare permite integral furnizarea unei asigurări rezonabile precum că fondurile publice alocate în scopul atingerii obiectivelor strategice și operaționale au fost utilizate in condiții de transparență, economicitate, eficiență, eficacitate, legalitate, etică și integritate.

Sistemul de control intern managerial și măsurile privind sporirea eficacității acestuia au la bază, managementul riscurilor.

Pe baza rezultatelor autoevaluării, apreciez că la data de 31 decembrie 2020, sistemul de control intern managerial al I.P. Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice este parțial conform cu Standardele naționale de control intern în sectorul public.

Această Declarație se întemeiază pe o apreciere realistă, corectă și completă a sistemului de control intern managerial al entității, emisă prin asumarea răspunderii manageriale.

Declarația are drept temei informalii și constatări consemnate in documentele aferente autoevaluării sistemului de control intern managerial al entității publice, precum și în rapoartele de audit intern și extern.

Data: 14 februarie 2021 Semnătura

Anexa nr.5
la Regulamentul privind evaluarea,
raportarea sistemului de management
financiar şi control şi emiterea
declaraţiei privind buna guvernare

DECLARAŢIA PRIVIND BUNA GUVERNARE

În temeiul prevederilor art. 16, alin. (1) din Legea nr.229 din 23.09.2010 privind controlul financiar public intern, subsemnatul, Valeriu Cușnir, dr. hab. în drept, prof. univ., în calitate de director al ICJP al AȘM, declar că Institutul de Cercetari Juridice si Politice al AȘM, dispune de un sistem de management financiar şi control a cărui organizare şi funcţionare permite furnizarea unei asigurări rezonabile precum că fondurile publice alocate în scopul atingerii obiectivelor strategice şi operaţionale au fost utilizate în condiţii de transparenţă, economicitate, eficienţă, eficacitate, legalitate, etică şi integritate.

Sistemul de management financiar şi control cuprinde mecanisme de autocontrol, iar măsurile privind creşterea eficacităţii acestuia au la bază evaluarea riscurilor.

Pe baza rezultatelor autoevaluării, apreciez că la data de 31 decembrie 2016, sistemul de management financiar şi control al Institutul de Cercetari Juridice si Politice al AȘM este conform cu Standardele naţionale de control intern în sectorul public.

Această declaraţie se întemeiază pe o apreciere realistă, corectă şi completă a sistemului de management financiar şi control al entităţii şi este emisă prin asumarea răspunderii manageriale şi are drept temei date, informaţii şi constatări consemnate în documentele aferente autoevaluării, precum şi în rapoartele de audit intern şi extern.

Data 24.02.2016 **Semnătura** _____

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII
ȘI CERCETĂRII AL REPUBLICII MOLDOVA

**INSTITUȚIE PUBLICĂ
INSTITUTUL DE CERCETĂRI
JURIDICE, POLITICE ȘI
SOCIOLOGICE**

bd. Ștefan cel Mare, 1
MD-2001, Chișinău, Republica Moldova
tel/fax: (+373-22) 27-05-37;22 54-66-92
E-mail: icjps.mecc@gmail.com

MINISTRY OF EDUCATION, CULTURE AND
RESEARCH OF REPUBLIC OF MOLDOVA

**PUBLIC INSTITUTION
INSTITUTE OF LEGAL, POLITICAL
AND SOCIOLOGICAL
RESEARCH**

bd. Ștefan cel Mare, 1
MD-2001, Chișinău, Republica Moldova
tel/fax: (+373-22) 27-05-37;22 54-66-92
E-mail: icjps.mecc@gmail.com

I.P. INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE, POLITICE ȘI SOCIOLOGICE
Intrare/Ieșire 56/104
«31» mai 2021

DISPOZIȚIE

privind activitatea Instituției Publice Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice nr. 56/104 din 31 mai 2021

În temeiul Hotărârii Comisiei Naționale Extraordinare de Sănătate Publică nr.54 din 29 aprilie 2021 (HCNESP nr.54/2021), executorie pentru autoritățile administrației publice centrale și locale, indiferent de domeniul de activitate și forma juridică de organizare și al Hotărârii Comisiei Extraordinare de Sănătate Publică a municipiului Chișinău nr. 39 sin 27 mai 2021 (HCESPMC nr. 39/2021), prin care s-a stabilit gradul de alertă Cod galben privind situația epidemiologică prin infecția Covid-19, **Dispun**:

1. Prezenta Dispoziție stabilește activitatea Instituției Publice Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice (în continuare: Institut) în perioada 01 iunie - 30 iunie 2021, inclusiv.
2. Se instituie regimul mixt de lucru, cu exercitarea activității de muncă atât de la distanță, cât și cu prezență. Până în data de 02 iunie 2021 șefii de Centre/șefii de proiecte vor prezenta conducerii și serviciului personal al Institutului graficul de prezență, prin atragerea la serviciu a personalului în baza unui regim flexibil și în strictă conformitate cu necesitățile de activitate.
3. Conferințele științifice planificate în perioada de valabilitate a prezentei Dispoziții, ședințele Centrelor și ale Seminarelor Științifice de Profil se vor desfășura în format mixt, atât în regim online, cât și cu prezență fizică, în funcție de împrejurări și cu informarea obligatorie a conducerii Institutului.
4. În timpul aflării la serviciu angajații vor respecta cu strictețe distanța socială între persoane de minimum 1 (un) metru, regulile de igienă a mâinilor, regulile de igienă respiratorie și regimul purtării obligatorie a măștilor de protecție.
5. Se instituie orarul de muncă de la 08.00 până la 16.30, pauza de masă de la 12.00 până la 12.30.

6. Conducătorii de proiecte, directorii de Centre şi şeful serviciului personal vor întreprinde toate acţiunile necesare pentru informarea tuturor angajaţilor Institutului cu textul prezentei Dispoziţii;
7. În funcţie de evoluţia situaţiei epidemiologice din Republica Moldova, termenul indicat şi măsurile de sănătate publică vor fi revizuite şi aduse la cunoştinţă tuturor angajaţilor.

Victor Juc, doctor habilitat în ştiinţe politice, profesor universitar, director al Institutului de Cercetări Juridice, Politice şi Sociologice

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII
ȘI CERCETĂRII AL REPUBLICII MOLDOVA

**INSTITUȚIE PUBLICĂ
INSTITUTUL DE CERCETĂRI
JURIDICE, POLITICE ȘI
SOCIOLOGICE**

**bd. Ștefan cel Mare, 1
MD-2001, Chișinău, Republica Moldova**
tel/fax: (+373-22) 27-05-37;22 54-66-92
E-mail: icjps.mecc@gmail.com

MINISTRY OF EDUCATION, CULTURE AND
RESEARCH OF REPUBLIC OF MOLDOVA

**PUBLIC INSTITUTION
INSTITUTE OF LEGAL, POLITICAL
AND SOCIOLOGICAL
RESEARCH**

**bd. Ștefan cel Mare, 1
MD-2001, Chișinău, Republica Moldova**
tel/fax: (+373-22) 27-05-37;22 54-66-92
E-mail: icjps.mecc@gmail.com

DISPOZIȚIE

privind activitatea Instituției Publice Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice nr. 56/86 din 04 mai 2021

În temeiul Hotărârii Comisiei Naționale Extraordinare de Sănătate Publică nr.54 din 29 aprilie 2021 (HCNESP nr.54/2021), executorie pentru autoritățile administrației publice centrale și locale, indiferent de domeniul de activitate și forma juridică de organizare, prin care s-a constatat că procesul epidemiologic comportă în continuare tendințe negative și s-au stabilit măsuri de prevenire și control al infecției Covid-19, **Dispun**:

1. Prezenta Dispoziție stabilește activitatea Instituției Publice Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice (în continuare: Institut) în perioada 04 mai – 31 mai 2021, inclusiv.
2. Se menține regimul flexibil de lucru, cu exercitarea activității de muncă de la distanță și atragerea la serviciu de către conducerea Institutului doar a personalului strict necesar pentru asigurarea funcționalității instituției. Controlul asupra activității angajaților la distanță va fi asigurat de șefii de subdiviziuni din cadrul Institutului prin mijloace reciproc agreate de comunicare electronică.
3. Conferințele științifice planificate în perioada de valabilitate a prezentei Dispoziții, dar și ședințele Centrelor, ale Seminarelor Științifice de Profil se vor desfășura exclusiv în regim online. Controlul asupra respectării acestei prevederi revine directorului adjunct pentru activitate științifică și secretarului științific.
4. În timpul aflării la serviciu angajații vor respecta cu strictețe distanța socială între persoane de minimum 1 (un) metru, regulile de igienă a mâinilor, regulile de igienă respiratorie și regimul purtării obligatorie a măștilor de protecție.
5. Se instituie orarul de muncă de la 08.00 până la 16.30, pauza de masă de la 12.00 până la 12.30.

6. Conducătorii de proiecte, directorii de Centre și șeful serviciului personal vor întreprinde toate acțiunile necesare pentru informarea tuturor angajaților Institutului cu textul prezentei Dispoziții;
7. În funcție de evoluția situației epidemiologice din Republica Moldova, termenul indicat va fi revizuit și adus la cunoștință tuturor angajaților.

Victor Juc, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar,
director al Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII
ȘI CERCETĂRII AL REPUBLICII MOLDOVA

**INSTITUȚIE PUBLICĂ
INSTITUTUL DE CERCETĂRI
JURIDICE, POLITICE ȘI
SOCIOLOGICE**

bd. Ștefan cel Mare, 1
MD-2001, Chișinău, Republica Moldova
tel/fax: (+373-22) 27-05-37;22 54-66-92
E-mail: icjps.mecc@gmail.com

L.Ș. INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE, POLITICE ȘI SOCIOLOGICE
Intrare/Ieșire 56/16
« 15 » ianuarie 2021

MINISTRY OF EDUCATION, CULTURE AND
RESEARCH OF REPUBLIC OF MOLDOVA

**PUBLIC INSTITUTION
INSTITUTE OF LEGAL, POLITICAL
AND SOCIOLOGICAL
RESEARCH**

bd. Ștefan cel Mare, 1
MD-2001, Chișinău, Republica Moldova
tel/fax: (+373-22) 27-05-37;22 54-66-92
E-mail: icjps.mecc@gmail.com

DISPOZIȚIE

privind activitatea Instituției Publice Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice nr. 56/16 din 15 ianuarie 2021

În temeiul Hotărârii Comisiei Naționale Extraordinare de Sănătate Publică nr.35 din 27 noiembrie 2020 (HCNESP nr.35/2020), executorie pentru autoritățile administrației publice centrale și locale, indiferent de domeniul de activitate și forma juridică de organizare, prin care s-a declarat starea de urgență în sănătate publică pe întreg teritoriul Republicii Moldova pe perioada 30 noiembrie 2020 -15 ianuarie 2021, fiind stabilit nivelul de alertă Cod Roșu, Hotărârii Comisiei Naționale Extraordinare de Sănătate Publică nr. 36 din 04 decembrie 2020 (HCNESP nr. 36/2020), prin care s-a stabilit organizarea desfășurării activității în regim special de lucru și al Hotărârii Comisiei Naționale Extraordinare de Sănătate Publică nr. 42 din 13 ianuarie 2021 (HCNESP nr 42/2021), prin care s-a prelungit starea de urgență în sănătate publică pe întreg teritoriul Republicii Moldova pînă la 15 februarie, inclusiv, **Dispun**:

1. Prezenta Dispoziție prelungește prevederile Dispoziției nr. 56/206 din 30 noiembrie 2020, Dispoziției nr.56/208 din 04 decembrie 2020, Dispoziției nr.56/212 din 14 decembrie 2020 și ale Dispoziției nr.56/01 din 04 ianuarie 2021 și stabilește activitatea Instituției Publice Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice (în continuare: Institut) în perioada 16 ianuarie – 15 februarie 2021, inclusiv.

2. Conducătorii de proiecte, directorii de Centre și șeful serviciului personal vor întreprinde toate acțiunile necesare pentru informarea tuturor angajaților Institutului cu textul prezentei Dispoziții;

3. În funcție de evoluția situației epidemiologice din Republica Moldova, termenul indicat va fi revizuit și adus la cunoștință tuturor angajaților.

Victor Juc, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, director al Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII
ȘI CERCETĂRII AL REPUBLICII MOLDOVA

**INSTITUȚIE PUBLICĂ
INSTITUTUL DE CERCETĂRI
JURIDICE, POLITICE ȘI
SOCIOLOGICE**

bd. Ștefan cel Mare, 1
MD-2001, Chișinău, Republica Moldova
tel/fax: (+373-22) 27-05-37;22 54-66-92
E-mail: icjps.mecc@gmail.com

I.P. INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE, POLITICE ȘI SOCIOLOGICE
Intrare/Ieșire 56/139
« 26 » august 2021

MINISTRY OF EDUCATION, CULTURE AND
RESEARCH OF REPUBLIC OF MOLDOVA

**PUBLIC INSTITUTION
INSTITUTE OF LEGAL, POLITICAL
AND SOCIOLOGICAL
RESEARCH**

bd. Ștefan cel Mare, 1
MD-2001, Chișinău, Republica Moldova
tel/fax: (+373-22) 27-05-37;22 54-66-92
E-mail: icjps.mecc@gmail.com

DISPOZIȚIE

privind activitatea Instituției Publice Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice nr. 56/139 din 26 august 2021

În temeiul Hotărârilor Comisiei Naționale Extraordinare de Sănătate Publică nr.54 din 29 aprilie 2021 (HCNESP nr.54/2021) și nr. 60 din 23 august 2021 (HCNESP nr. 60/2021), executorii pentru autoritățile administrației publice centrale și locale, indiferent de domeniul de activitate și forma juridică de organizare și al Hotărârii Comisiei Extraordinare de Sănătate Publică a municipiului Chișinău nr. 41 din 27 iulie 2021 (HCESPMC nr. 41/2021), prin care s-a stabilit gradul de alertă Cod galben privind situația epidemiologică prin infecția Covid -19 în mun. Chișinău, **Dispun**:

1. Prezenta Dispoziție stabilește activitatea Instituției Publice Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice (în continuare: Institut) în perioada 01 septembrie – 15 septembrie 2021, inclusiv.
2. Se prelungește regimul mixt de lucru, cu exercitarea activității de muncă atât de la distanță, cât și cu prezență fizică. Personalul va fi atras la serviciu în baza unui regim flexibil și în strictă conformitate cu necesitățile de activitate.
3. Conferințele științifice planificate în perioada de valabilitate a prezentei Dispoziții, ședințele Centrelor și ale Seminarelor Științifice de Profil se vor desfășura în format mixt, atât în regim online, cât și cu prezență fizică, în funcție de împrejurări și cu informarea obligatorie a conducerii Institutului.
4. În timpul aflării la serviciu angajații vor respecta cu strictețe distanța socială între persoane de minimum 1 (un) metru, regulile de igienă a mâinilor, regulile de igienă respiratorie și regimul purtării obligatorie a măștilor de protecție.

5. Se instituie orarul de muncă de la 08.00 până la 16.30, pauza de masă de la 12.00 până la 12.30.
6. Conducătorii de proiecte, directorii de Centre și șeful serviciului personal vor întreprinde toate acțiunile necesare pentru informarea tuturor angajaților Institutului cu textul prezentei Dispoziții;
7. În funcție de evoluția situației epidemiologice din Republica Moldova, termenul indicat și măsurile de sănătate publică vor fi revizuite și aduse la cunoștință tuturor angajaților.

Victor Juc, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, director al Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

ISSN 1987-5533

ПРАВО И ПОЛИТОЛОГИЯ

ПЕРИОДИЧЕСКИЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ

Law and politology

PERIODICAL SCIENTIFIC JOURNAL

№ 17

KISHINEU
JUNE - 2011

Stimaţi colegi.

Rog să primiţi cele mai calde felicitări cu ocazia ***Zilei Internaţionale pentru Pace şi Dezvoltare.***

Multă sănătate tuturor, pace în suflet şi succese mari de creaţie.

Cu înalte consideraţiuni Victor Juc

Dragi colegi,

Vă felicit călduros cu ocazia sfintelor sărbători de Paşte. Vă doresc să fiţi sănătoşi, să aveţi parte de noroc, prosperitate şi reuşite. Lumină şi pace în suflet şi în casă, perseverenţă pentru îndeplinirea obiectivelor pe care vi le propuneţi şi cât mai multe veşti bune să primiţi în acest an.

Cu cele mai calde gânduri şi urări de bine, Victor Juc

Paşte fericit

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII
Ministry of Education, Culture and Research

INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE, POLITICE ȘI SOCIOLOGICE
Institute of Legal, Political and Sociological Research

Policy brief

(studiu analitic)

IMPACTUL PANDEMIEI CORONAVIRUS DE TIP NOU: RECONFIGURAREA DIRECȚIILOR STRATEGICE DE DEZVOLTARE A REPUBLICII MOLDOVA

/ The impact of Coronavirus pandemic: reconfiguration of the strategic directions for the development of the Republic of Moldova /

25 martie 2020
March 25, 2020

CHIȘINĂU – 2020

IMPACTUL PANDEMIEI CORONAVIRUS: RECONFIGURAREA DIRECȚIILOR STRATEGICE DE DEZVOLTARE A REPUBLICII MOLDOVA

Simulările apocaliptice și scenariile ce vor marca viitorul, au trezit mereu interesul, atât din partea oamenilor de știință, cât și din cea a societății.

Spre exemplu, la 18 octombrie 2019, la New York, în cadrul unei mese rotunde, denumită **Evenimentul 201**, au avut loc simulări ale impactului unei pandemii asupra omenirii.[1] Desfășurat sub egida Johns Hopkins Center For Health Security în parteneriat cu World Economic Forum și Bill and Melinda Gates Foundation, evenimentul a dedus științific că o eventuală pandemie respiratorie va avea o durată de cel puțin 18 luni și va produce 65 milioane de decese în rândul omenirii, sau, procentual vorbind – până la 1% din populația planetei.[2]

Un alt efort a fost direcționat spre analiza impactului economic provocat de pandemie. În acest sens, cercetătorii științific de la **RAND Corporation** au estimat pierderi financiare devastatoare și creșterea rapidă a ratei șomajului.[3]

În studiul de față, echipa **Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice** din cadrul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării, ne propunem să analizăm unele elemente ale impactului pe care ar putea să-l aibă pandemia Coronavirus asupra societății noastre. Cu precădere fiind vorba de efecte pe dimensiunea antropologico-juridică.

Îndrăznim să credem că, noțiuni precum: Carantină, Distanțare socială, Telemedicină, E-learning – sunt doar unele dintre expresiile ce vor deveni frecvente în vocabularul uzual al cetățenilor Republicii Moldova în viitorul apropiat.

Prezentul și în special viitorul imediat va scoate în evidență o nouă realitate: practicile umane nu vor mai fi ca cele de altă dată.

În rândurile ce urmează, prezentăm unele dintre cele mai importante schimbări produse de pandemia COVID-19 și care ar putea avea impact asupra direcțiilor de dezvoltare societății din Republica Moldova:

[1] Event 201. http://www.centerforhealthsecurity.org/event201/ (accesat la 15.03.2020)
[2] Houser Kristin. In a recent simulation, a coronavirus killed 65 million people: we are woefully unprepared for a pandemic. A se vedea: https://futurism.com/neoscope/recent-simulation-coronavirus-killed-65-million-people (accesat la 16.03.2020)
[3] Bouey Jennifer. Assessment of COVID-19's Impact on Small and Medium-Sized Enterprises. Implications from China. Los Angeles, March 10, 2020. 15 p. A se vedea: https://www.rand.org/pubs/testimonies/CT524.html (accesat la 17.03.2020)

1. **Distanțarea umană**. Prezența personală, implicarea personală și interacțiunea cu alți indivizi va deveni o raritate, o apartenență la elitism sau o ciudățenie ancorată în trecutul arhaic, aidoma fotografiatului pe film sau ascultării muzicii prin intermediul plăcilor de pe un pick-up. Lumea va deveni mai distanțată și mai digitală. De teama unor viruși lumea va renunța la sărutări, strângerea mânii și îmbrățișări, dar și la contacte directe. Demonstrarea afecțiunii va fi rezervată doar pentru cei cu adevărat dragi și ai familiei. Fiind un popor cu rădăcini latine, vom trece cu greu peste această realitate nouă.
2. **Activitatea profesională online**. ON-line-ul va domina OFF-line-ul. Ședințele personale sau în grup se vor reduce dramatic. Managerii vor fi puși în situația de a organiza ședințe cu prezența angajaților doar atunci când acest lucru este absolut necesar și vital. În rest, ședințele vor avea loc online, fără contactul direct. Provocarea ține de faptul că se pierde acel contact personal. Dar pe de altă parte, recurgerea la instrumentele online va permite angajatorului să fie practic non-stop în contact cu angajații, să interacționeze mult mai operativ, atunci când apare nevoia. Iar angajatul se va simți mereu „conectat" la serviciu, fapt care ar putea induce o stare de stres.
3. **Centre de carantină**. Există șansa apariției unor centre de izolare – destinate tuturor celor care aparent prezintă careva semne de sănătate ce ar putea pune în pericol sănătatea publică și implicit ar răspândi anumiți viruși. Respectiv, aceste centre vor fi entități care vor găzdui persoanele bănuite de contaminare cu viruși, care prezintă pericol pentru restul societății. Descrise încă de Mihai Eminescu și implementate pe timpul luptei cu pandemia COVID-19, aceste centre ar putea depăși starea de urgență și respectiv, ar putea fi moștenite și utilizate în continuare. Opinia publică ar putea fi favorabilă activității unor astfel de centre de izolare, fiind ghidați de instinctul de autoapărare. Aceasta cu atât mai mult, cu cât, frica de a trăi o nouă epidemie va fi adânc implantată în ADN-ul oamenilor ce au supraviețuit pandemia actuală. De aici și acțiuni preventive drastice, care în situații obișnuite ar fi de neconceput. Prin urmare, se cere o reglementare detaliată a condițiilor de plasare și aflare în centrele de carantină.
4. **Program flexibil de muncă**. Conceput și aplicat pe scară largă în țările scandinave, acest concept modern de organizare a activității de muncă va cunoaște o dezvoltare în perioada ce urmează. Realitățile pandemiei COVID-19 au demonstrat că activitatea de muncă poate fi organizată nu neapărat după un program standard și rigid: 08:00-17:00, ci în funcție de binele cetățeanului. Prin urmare, acei pași timizi făcuți de legiuitorul Republicii Moldova privind introducerea în Codul Muncii a conceptului de program flexibil de muncă vor trebui să fie sprijiniți de către juriști, specialiști în domeniul dreptului muncii.
5. **Program redus de muncă**. Conceptul precum căruia cetățeanul trebuie să muncească 8 ore pe zi și 40 de ore pe săptămână pare să fi primit o lovitură grea din partea COVID-19. Chiar dacă

părea de neclintit, astăzi respectivul concept nu mai reprezintă o dogmă. Carantina pandemică a demonstrat că, pentru ca procesele sociale să se miște nu este nevoie de prezența neapărată la serviciu 8 ore pe zi. Respectiv, cetățenii vor conștientiza faptul că activitățile profesionale în Republica Moldova pot fi aranjate în felul ca lumea să petreacă la serviciu doar, spre exemplu, 6 ore pe zi și doar 4 zile lucrătoare. Pe termen îndelungat acest lucru aduce fericire și sănătate în societate. Prin urmare, succes la electorat vor avea acei politicieni care primii vor folosi aceste tendințe în beneficiul politic propriu. Iar specialiștilor în dreptul muncii nu le rămâne decât să susțină aceste tendințe prin elaborarea unui cadru legal adecvat.

6. **Concedieri forțate mai dificile.** Un alt aspect ce ține de dreptul muncii, influențat de pandemie constă în faptul că, vor fi instituite condiții mai drastice privind concedierea forțată a angajaților. Considerăm că, Codul Muncii urmează a fi completat cu dispoziții de natură să fortifice protecția socială a persoanelor. Capitalismul „sălbatic" va ceda și mai mult în fața abordării protecționiste din partea statului. Respectiv, aceste tendințe urmează a fi reflectate în legislația în vigoare. Or, riscul pandemiei va putea ceda locul riscului unei revolte sociale. Și nu se știe care dintre ele devine mai periculoasă.
7. **Stare de urgență perpetuă.** Există riscul ca starea de urgență declarată în Republica Moldova, apropo, pentru prima dată în istoria sa, să se perpetueze și să devină una ordinară, cotidiană. Evident că, motivarea extinderii acestei stări va fi una de interes național și colectiv. Nu este neapărat un rău în sine și pe de altă parte, societatea este cointeresată să supraviețuiască cu pierderi minimale diferite epidemii și pandemii. Totuși, se cere definitivarea clară a hotarelor dintre starea ordinară-normală și cea de urgență: motivele de instituire și aria de restrângere a drepturilor și libertăților fundamentale. Iar faptul că vor exista reglementări clare și algoritmice – sunt garanția neadmiterii derapării de la procesele democratice.
8. **Realitatea virtuală**. Realitatea virtuală va lua locul călătoriilor și socializării. Astfel, călătoriile vor deveni un lux, sau poate un risc, iar participările în cadrul unor ședințe (serviciile divine bisericești, întrunirile electorale, ședințele de lucru etc.) vor deveni periculoase și de evitat. În consecință, vor fi aplicate pe scară largă elemente ale realității virtuale, care vor crea iluzia călătoriilor sau a participării la diferite întruniri și aflării în diverse localuri. Credem că industria digitală va oferi foarte curând o multitudine de platforme ale realității virtuale și care vor asigura prezența virtuală a persoanei într-un anumit loc, fără necesitatea deplasării fizice. Este o realitate pe care pandemia de COVID-19 o va transpune în viață.
9. **Activități sportive individuale**. Sportul în grup va ceda în fața activităților sportive individuale. Astfel, activități sportive precum fotbalul, hocheiul, rugby-ul etc., ar putea pierde

din popularitate și substituite de acele activități care presupun un contact mai distanțat dintre sportivi și prin urmare, nu expun riscului unor contaminări.

10. **Reforma sistemului de sănătate**. Chiar dacă suntem la începutul materializării pandemiei în Republica Moldova, deja devine clară necesitatea unei reforme fundamentale a sistemului de sănătate. Finanțarea și Telemedicina (diagnoza și tratamentul la distanță) sunt direcțiile prioritare de acționat. Prin urmare, la publicul larg vor avea priză doar acele acțiuni ale politicienilor, care vor avea drept scop sporirea investițiilor în domeniul sănătății, modernizarea și accesibilitatea la servicii medicale de calitate. Sănătatea și viața sunt aspirațiile ce vor coagula societatea. Iar politicienii și cei care vor contribui cu reformarea legislației ar trebui să țină cont de noile realități.
11. **Reconceptualizarea sistemului de salarizare**. În lunile ce urmează vor fi martori ai redirecționării cheltuielilor bugetare spre segmente considerate a fi mult mai vitale. În acest sens, statul urmează să revitalizeze domeniul sănătății (părăsit de specialiștii plecați peste hotarele Republicii Moldova) prin majorarea substanțială a salariilor și avantajelor. Pandemia va aduce o reconfigurare a paradigmei: ce este mai vital pentru o societate – un procuror sau judecător cu un salariu de 30.000 lei și o pensie consistentă sau un medic cu un salariu de 6.000 lei și care luptă pe prima linie pentru salvarea vieților omenești?!
12. **E-learning**-ul este una din primele consecințe ale pandemiei COVID-19, cu aplicare imediată în practică. Suntem martorii reconfigurării paradigmei formării personale, care presupune faptul că, fiecare cadru didactic va deveni un moderator on-line al proceselor de instruire. Forma de predare clasică (face-to-face) va cădea în desuetudine. În consecință, platformele de studii online vor cunoaște o dezvoltare vertiginoasă, fiind solicitate de mediul academic. Prin urmare, urmează a fi elaborate standarde comune de instruire online, cu aplicare universală de către toate instituțiile de învățământ.
13. **Polarizarea societății va suferi un declin**. Prioritară va deveni sănătatea și viața fiecărui individ, supraviețuirea în caz de pandemii. Respectiv, divizarea societății pe criterii de limbă, etnii, teritoriu etc., va suferi o diminuare considerabilă. Prin urmare, anticipăm o coagulare a societății, o coabitare mai armonioasă dintre toți locuitorii Republicii Moldova.
14. **Purificare spirituală**. Pericolul ce planează asupra sănătății și vieții cetățenilor Republicii Moldova va duce spre explorarea și scoaterea în evidență a celor mai frumoase calități ale omenirii: altruismul, compasiunea, spiritul de ajutor al celor mai defavorizați, caritate etc. Prin urmare, societatea noastră va trece printr-o purificare spirituală și își va îndrepta atenția spre fapte mai bune, spre acțiuni de caritate și contribuție semnificativă la binele societății. Prin

urmare, se cere adoptarea unor reglementări legale și instituirea unor platforme electronice care ar facilita și ar încuraja aceste porniri umane.

15. **Reducerea consumator-ismului**. Aidoma generațiilor post-război, generația care va supraviețui epidemiei coronavirus de tip nou, se va abține de la cheltuieli, în special cele ce țin de obiecte de lux sau nu tocmai de primă necesitate. Multă lume, ghidați de reflexul autosalvării, vor reduce activitatea de consum doar la tot ceea ce este strict necesar, fiind permanent într-o stare de „așteptare" a unei noi pandemii sau unor cataclisme sociale de anvergură, gen război. Acest lucru înseamnă că statul fie că trebuie să identifice instrumente ce ar încuraja consumul, fie că identifică mecanisme de investiții profitabile ale mijloacelor financiare deținute de populație.
16. **Triumful colectivismului și riscul dictaturii**. În viitorul post-epidemic vom fi martorii edificării unei societăți în care individualismul este forțat să cedeze în fața unor interese și activități de grup. Putea oare să-și imagineze cineva că, vor veni timpurile când toată lumea va ședea în carantină la domiciliu, fără dreptul de a se afla în locuri publice?! Respectiv, o eventuală abatere a unui individ este privită de restul societății extrem de negativ, cu o doză de tolerare minimală. Prin urmare, binele societății va prevala asupra manifestării individuale. Altfel zis, individualismul va fi o manifestare de lux, accesibilă prioritar elementelor rare asociale și celor extrem de bogați. Pe de altă parte, această tendință poate aduce la putere forțe autoritare sau chiar dictatoriale, care, paradoxal, s-ar bucura de susținere din partea societății. Anume pe această dimensiune ar trebui să-și consacre efortul său științific specialiștii în domeniul dreptului constituțional: a modifica-completa legislația în sensul consacrării unei separații mai clare și categorice dintre cele trei puteri din stat.
17. **Universul gadgeturilor**. Situația pandemică va genera o extindere a ariei de aplicare a gadgeturilor. Respectiv, telefonul mobil, încărcat cu o multitudine de aplicații, va deveni instrumentul de interacțiune dintre individ și stat și dintre individ și alți indivizi. Tendințele actuale de petrecere a timpului în internet se vor amplifica, iar telefonul mobil va deveni indispensabil, aidoma televizorului în era socialistă. Prin urmare, statul ar trebui să-și îndrepte atenția spre instruirea vârstnicilor în ceea ce ține de operarea gadgeturilor. Totodată, comunicarea dintre stat și individ va cunoaște o îndepărtare de la televizorul clasic (și devenit deja arhaic) spre platforme digitale și programele din telefonul mobil.
18. **Fiecare individ poate avea propria televiziune**. În viitorul apropiat vom fi martori ai diminuării influenței televiziunii asupra vieții societății și transferul de forță ideologică și de influență către live-view-urile personale. Fiecare individ ce posedă un smartphone poate deveni o stație de emisie televizată, având publicul său (followers). Prin urmare, se vor accentua tendințe ca prin intermediul unor așa numiți „influenceri" și în interesul unor grupuri economice

sau politicieni, masele populare să fie manipulate spre anumite reacții și anumit comportament. Probabil că și astăzi există o categorie vastă de populație (preponderent generațiile mai tinere) pentru care opinia unui blogger cântărește mai mult decât cele auzite la televizor. Prin urmare, apare nevoia unor reglementări în domeniul dreptului în internet.

19. **Votul electroni**c. Dreptul electoral va simți foarte curând influența pandemiei. Astfel, în viitorul apropiat urmează a fi pus la punct sistemul de vot electronic. Așa cum procesele democratice nu pot fi suspendate (sau cel puțin, suspendarea lor poate atrage nemulțumirea societății), trecerea la sistemul de vot electronic devine vitală și nu suferă amânare. Ca o soluție intermediară, până la instituirea votului electronic, am putea institui un sistem de vot ce durează nu doar o singură zi, dar, spre exemplu, 30 de zile. Prin aceasta am putea evita aglomerări și riscuri de contaminare, chiar și în perioada de post-pandemie (când va continua să domine frica de contaminare).
20. **Businessul autohton**. Din punct de vedere economic, vom fi martorii producerii și consumului a tot ceea ce este autohton. Lumea va avea o mai mare încredere în ceea ce este produs în imediata apropiere, decât în ceea ce a fost produs la mii de kilometri. Prin urmare, se cere acordarea unui sprijin producătorilor autohtoni. Respectivul sprijin poate lua forma unor subvenții, credite cu fără dobânzi, facilități fiscale etc.
21. **Compensarea pierderilor**. Un alt aspect ce ține de economie, vizează o posibilă inechitate – drept una din consecințele pandemiei. Afacerile vor avea de suferit. Multe din entitățile economice vor ajunge în insolvență. Cetățenii vor suferi pierderi financiare majore. În aceste circumstanțe, este de datoria statului de a veni cu soluții și compensări care ar diminua și ar anihila diferențele economice considerabile dintre cei bogați și cei defavorizați. Sau cel puțin, să nu se admită situații când pandemia este privită drept un mijloc de îmbogățire a unor indivizi și de sărăcire a restului societății.
22. **Odihna în parcuri**. Amenajarea parcurilor și edificarea unei infrastructuri recreaționale este următoarea consecință a pandemiei. Societatea obosită de carantină și avidă de natură își va îndrepta atenția spre parcuri și păduri. Lumea va căuta modalități de a petrece în natură și a savura tot ceea ce oferă planeta. În aceste circumstanțe, statul urmează să investească în domeniul respectiv, să ofere cetățenilor posibilitatea de a fi în natură și a duce un mod de viață sănătos.
23. **Stat protector**. Pandemia va aduce cu sine și sporirea rolului statului în viața societății. Astfel, indivizii vor conștientiza necesitatea unei protejări din partea statului, vor simți nevoia unei griji permanente. Prin urmare, rolul și locul statului va fi reconceptualizat, fiind îndreptat prioritar spre asigurarea unei existențe decente către toți membrii societății.

24. **Brățară inteligentă.** Există motive întemeiate să credem că într-o perspectivă nu atât de îndepărtată, omenirea va fi obligată să poarte brățări inteligente, altfel zis – dispozitive electronice care în timp real efectuează scanarea întregului organism și care eventual ar depista prezența coronavirus-ului, altor agenți patogeni, sau altor stări ale sănătății conform setărilor electronice. Aparent, acest lucru ar aduce beneficii societății, ar fi manifestare de grijă pentru sănătatea individuală și colectivă. Dar există și reversul mai puțin plăcut: filajul total al cetățenilor și drept urmare generarea unui sentiment de o supraveghere permanentă și lipsă de intimitate. Totodată, ar putea exista și consecințe mult mai grave. Imaginați-vă pentru o clipă situația când toată lumea poartă o brățară inteligentă care va transmite la un centru de prelucrare a datelor orice informație privind schimbările din organismul nostru precum: pulsul, tensiunea arterială, starea hormonală etc. Iar toate aceste date sunt folosite de conducătorii statali autoritari care ar putea astfel verifica în ce măsură sunt loiali adepții săi sau cetățenii. Respectiv, centrele medicale de recepționare și prelucrare a datelor medicale personale, ar putea pune la dispoziția dictatorilor informația despre toți cei care în momentul audierii discursului dictatorului au demonstrat alte stări decât „fericirea" și „venerarea". Este simplu de prezis că, atare persoane ar putea fi plasați în categoria indivizilor „nedemne de încredere" cu perspectiva de a fi înlăturați de la serviciu sau chiar plasați în penitenciare. Credem că, chiar și în sec. XXI ar exista regimuri cu tentative de implementarea a acestor tehnologii.
25. **Noua ordine mondială**. Aidoma războaielor, pandemia COVID-19 poate genera o nouă ordine mondială, de natură să afecteze și dezvoltarea de mai departe a Republicii Moldova. Credem că, de gestiunea crizei pandemice din Italia depinde existența de mai departe a Uniunii Europene. Or, italienii frustrați de lipsa unui ajutor eficient din partea Uniunii Europene, ar putea să-și îndrepte frustrările și supărările către un ItalExit, adică părăsirea Uniunii Europene. Similar, se pot produce perturbări în vectorul strategic al Republicii Moldova. Trebuie să fim conștienți de faptul că, geostrategic vorbind, acel actor internațional care va fi alături de Republica Moldova în perioada tumultoasă și plină de tragism a pandemiei în derulare, va dobândi un credit de încredere în societatea noastră și drept rezultat – va fi în măsură să producă schimbări în paradigma vectorului strategic extern. Urmează să urmărim cu atenție aplicarea în practică a zicalei: „prietenul bun la nevoie se cunoaște". În consecință, acele state care vor fi alături de Republica Moldova pe timpul pandemiei și vor acorda sprijin cetățenilor, se vor bucura de simpatia societății noastre pentru următorii zeci de ani.
26. **Reconceptualizarea existenței**. În fine, vom fi martorii unei reconceptualizări fundamentale ale existenței. Reglementările de altă dată vor cădea în desuetudine și vor face loc pentru unele noi, de natură să satisfacă interesul societății. Anume la această etapă istorică de răscruce a

dezvoltării Republicii Moldova, comunitatea științifică trebuie să-și ofere sprijinul și întreaga diligență.

Evident, toate aceste previziuni nu sunt altceva decât niște scenarii relative, care în funcție de gestiunea crizei provocate de pandemia Coronavirusului de tip nou, pot accelera materializarea unor aspecte discutate mai sus, sau, eventual, ar putea imprima alte traiectorii evoluționiste. În acest sens, vom monitoriza îndeaproape evoluția evenimentelor și vom reveni cu actualizări ce vor cuprinde analize și soluții pentru societate.

25.03.2020

Dr. în drept, conf. univ. Andrei GUȘTIUC

Mag. în drept Ludmila GUȘTIUC

RECEPȚIONAT

Ministerul Educației și Cercetării

la data:_____

RAPORT ANUAL

privind activitatea organizației de drept public

din domeniile cercetării și inovării

finanțate instituțional

Organizația (denumirea): **Instituția Publică Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice**

termen de executare: **31 decembrie 2021**

Conducătorul organizației doctor habilitat, profesor universitar Victor JUC

_____

(numele, prenumele) (semnătura)

L.Ș.

Chișinău, 2021

Anexa nr. 1

LISTA PERSONALULUI FINANȚAT INSTITUȚIONAL

(separat pentru fiecare categorie specificată la pct. 6 din HG nr.53/2020)

Nr.	Numele/Prenumele	Anul nașterii	Titlul științific	Funcția	Forma de încadrare	Norma de muncă
Personal de specialitate cu funcții de conducere						
1.	Juc Victor	1967	dr.h.	Director institut	bază	1
2.	Cușnir Valeriu	1958	dr.h.	Director adjunct	bază	1
3.	Sprincean Serghei	1973	dr.h.	Secretar ştiinţific	bază	1
4.	Lazarenco Tatiana	1961		Contabil șef	bază	1
5.	Frunză Iurie	1966	dr.	Director CCJ	bază	0,5
6.	Mocanu Victor	1961	dr.	Director CSPS	bază	0,5
TOTAL unități Personal cu funcție de conducere						**5,00**
Personal de specialitate cu funcții de execuție						
CENTRUL CERCETĂRI POLITICE ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE						
1.	Roșca Alexandru	1980	dr.	Cercetător șt. coordonator	bază	0,75
2.	Roșca Alexandru N.	1934	dr.h.	Consultant ştiinţific	bază	0,25
3.	Rusandu Ivan	1950	dr.	Cercetător șt. coordonator	bază	0,25
4.	Ciumac Svetlana	1955	dr.	Cercetător șt. coordonator	bază	0,25
5.	Braga Lilia	1960	dr.	Cercetător șt. coordonator	bază	0,25
6.	Rogovaia Galina	1946	dr.	Cercetător șt. coordonator	bază	0,25
7.	Ungureanu Veceslav	1973	dr.	Cercetător șt. coordonator	bază	0,50
8.	Diacon Maria	1987	dr.	Cercetător șt. coordonator	bază	0,50
9.	Varzari Pantelimon	1946	dr.h.	Cercetător șt. coordonator	bază	0,25
10.	Șatbei Maria	1997		Cercetător ştiinţific stagiar	bază	1
11.	Ceacîr Irina	1983	dr.	Cercetător ştiinţific superior	bază	0,5
12.	Dumitrasco Marica	1965		Cercetător ştiinţific superior	bază	0,25
13.	Gorbatiuc Marina	1980	dr.	Cercetător ştiinţific	bază	0,25
TOTAL unități Personal cu funcție de execuție						**5,25**
Personal de deservire tehnică și auxiliar						
1	Staver Angela	1976		Specialist principal serv. pers.	bază	1
2	Neagu Natalia	1979		Contabil principal	bază	1
3	Ceacîr Irina	1983	dr.	Redactor	bază	0,5
4	Balasa Olesea	1979		Redactor	bază	0,25
5	Movileanu Andrei	1997		Redactor	cumul	0,125
6	Bodean Nicolae	1980		Inginer-programator	cumul	0,125
7	Mironov Alexandru	1975		Inginer-programator	cumul	0,25
8	Osmochescu Tamara	1949		Inginer-programator	bază	0,25
9	Lazarenco Tatiana	1961		Inginer cat. I de cercetare	bază	0,5
10	Neagu Natalia	1979		Inginer cat. I de cercetare	bază	0,25
11	Vrajitoru Diana	1991		Inginer principal	cumul	0,5
12	Gorbatiuc Marina	1980		Inginer principal	bază	0,25
13	Neagu Natalia	1979		Inginer principal	bază	0,25
14	Garabajiu Maria	1980		Ingrijitor încăperi de serviciu	bază	1
TOTAL unități Personal de deservire tehnică						**6,25**
TOTAL UNITĂȚI						**16,5**

Anexa nr.2

ACTIVITĂȚI REALIZATE ÎN CADRUL FINANȚĂRII INSTITUȚIONALE

Nr.	Denumirea activității	Rezultate
	I. Activități ce rezultă din îndeplinirea funcțiilor și a atribuțiilor prevăzute de statutul organizațiilor	
1.	Editarea de lucrări științifice și științifico-metodice, precum și de reviste științifice	Din contul finanțării instituționale au fost editate pe parcursul perioadei de referință numărul 1, 2 și 3 din anul 2021 al **Revistei de Filosofie, Sociologie și Științe Politice**. ISSN 1857-2294. **I. Articole în reviste internaționale de peste hotare:** 1. SPRINCEAN, S.; BECCIU, S. *Perspectiva postmodernă asupra problematicii siguranței omului în contextul provocărilor contemporane*. În: Revista de științe politice și relații internaționale (Institutul de științe politice și relații internaționale „Ion I. C. Brătianu") [București], Tomul XVIII, Nr. 2, 2021, p. 91-100 (0,75 c.a.). ISSN: 1584-1723. 2. GORBATIUC, M. One small step for e-voting, one giant leap for democracy. In: Journal of Geography, Politics and Society (Poland). Vol.10. No.1, 2020, p. 1-8. ISSN 2084-0497. https://czasopisma.bg.ug.edu.pl/index.php/JGPS/issue/view/335 **II. Articole în reviste naționale, Tipul B:** 3. RUSANDU I. *Democrația, rezistența instituțiilor statale şi opoziția politică în contextul pandemiei COVID-19 în Republica Moldova:analiza şi sinteza.* În: Revista de Filosofie, Sociologie şi Științe Politice. 2020, nr. 2 (183), p. 44-55. ISSN 1857-2294. 4. UNGUREANU, Veaceslav. *Geopolitica securității regionale din Europa Centrală şi de Est în contextul pandemiei COVID-19.* În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice [Chișinău], nr. 3, 2020, p. 5-20. (0,8 c.a.). ISSN 1857-2294. 5. UNGUREANU, Veaceslav. *Asigurarea rezilienței securității naționale a Republicii Moldova în contextul intensificării coordonatei geopolitice a fenomenului pandemiei COVID-19.* În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice [Chișinău], nr. 1, 2021, p. 18-33. (0,8 c.a.). ISSN 1857-2294. 6. SPRINCEAN, S.; BECCIU, S. *Problematica siguranței omului în contextul provocărilor contemporane din perspectivă postmodernă*. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe politice [Chișinău], Nr. 1, 2021, p. 34-41. (0,73 c.a.) ISSN 1857-2294. Tipul B. 7. SPRINCEAN, S.; MITROFANOV, Gh. *Impactul asigurării securității globale asupra modernizării sociopolitice a Republicii Moldova.* În: Moldoscopie. Publicaţie periodică ştiinţifico-practică. [Chişinău]. Anul 25 (2021), nr. 1 (92), p. 54-59. (0,55 c.a.). Tipul B. DOI: https://doi.org/10.52388/1812-2566.2021.1(92).05 ISSN 1812-2566. E-ISSN 2587-4063. 8. SPRINCEAN, S. *Sporirea securității şi siguranței persoanei şi progresul domeniului culturii ca deziderate ale Acordului de Asociere RM-UE*. În: Revista Studiul artelor şi culturologie: istorie, teorie, practică [Chișinău]. Nr. 1 (38), 2021, p. 243-248. (0,6 c.a.) ISSN 2345-1408 / ISSNe 2345-1831. Tipul B. 9. SPRINCEAN, S.; SOHOȚCHI, T-S. *Asigurarea securității umane prin optimizarea procesului decizional din Republica Moldova.* În: Moldoscopie. Publicaţie periodică ştiinţifico-practică. [Chişinău]. Anul 24 (2020), nr. 4 (91), p. 73-80. (0,72 c.a.). DOI: https://doi.org/10.52388/1812-2566.2020.4(91).07 ISSN 1812-2566. E-ISSN 2587-4063. Tipul B.

10. VARZARI, P. *Sistemul de guvernare al societății din Republica Moldova, între deziderat și realitate*. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, 2020, nr. 1 (182), p. 72-86 (1,3 c.a.) ISSN 1857-2294.
11. VARZARI, P. *Parteneriatele politice post-alegeri de guvernare în Republica Moldova: între deziderate și realități.* În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice", 2021, nr. 1 (185), p. 50-74 (2,25 c.a.). ISSN 1857-2294.
12. VARZARI P. *Democrația ateniană: democrația „față în față" sau primul exercițiu democratic*. În: Moldoscopie. Publicaţie periodică ştiinţifico-practică, An. 24, 2020, nr. 1 (88), p. 112-130 (1,75 c.a.) ISSN 1812-2566.
13. SPRINCEAN, Serghei; SOHOȚCHI, Tudorița-Sanda; MITROFANOV, Ghenadie. *Protecția și siguranța persoanelor: provocări ale securității umane în context global*. In: Relaţii internaţionale. Plus. 2021, nr. 1(19), p. 79-90. ISSN 1857-4440. DOI: https://doi.org/10.52327/1857-4440.2021.1(19).09 Tipul B.
14. SPRINCEAN, Serghei; SOHOȚCHI, Tudorița-Sanda; MITROFANOV, Ghenadie. *Protection and safety of individuals: challenges of human security in a global context.* In: *Relaţii internaţionale. Plus*. 2021, nr. 1(19), pp. 188-199. ISSN 1857-4440. DOI: https://doi.org/10.52327/1857-4440.2021.1(19).22 Tipul B.
15. JUC, Victor. STRATAN, Iuliana. *Problematica asistenței oferite de Banca Mondială ca partener de modernizare al Republicii Moldova*. În: Revista de Filozofie, Sociologie și Științe Politice, 2021 Nr. 2. p. 7-18. ISSN 1857-2294. E-ISSN 2587-4160. Tipul B.
16. MÎNDRU, Valeriu. *Parcursul european al Republicii Moldova: Aspecte socioeconomice și juridice.* În: Revista de Filozofie, Sociologie și Științe Politice, 2021 Nr. 2. p. 115-124. ISSN 1857-2294. E-ISSN 2587-4160. Tipul B.
17. BRAGA L. «Эффективность политического процесса в Республике Молдова в контексте усиления глобальных угроз с точки зрения реалистического подхода». În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, 2021, nr.1.Vol. 1,4 c.a. (21 p.) ISSN 1857-2294;
18. CEACÎR I. Corupția și meritocrația în sfera publică. În: Revista nr.1/2020 de Filosofie, Sociologie și Științe Politice. pp.87-100. ISSN 1857-2294;
19. DUMITRASCO, M. *Influence the Covid-19 pandemic on the integration of Republic of Moldova in the regional values chains*. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe politice [Chișinău], Nr. 1, 2021, p. 43-56. ISSN 1857-2294. Tipul B.
20. РОГОВАЯ Г. *Православная церковь в светском государстве: ситуация Республики Молдова и Украины* (II). În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, 2020, nr. 1 (182), p. 45-60. ISSN 1857-2294.
21. РОГОВАЯ Г. *Православная церковь в светском государстве: ситуация Республики Молдова и Украины* (III). În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, 2020, nr. 2 (183), p. 22-33. ISSN 1857-2294.

III. Articole în reviste naţionale, Tipul C:

22. SPRINCEAN, S.; CATAN, A. *Implicații securitare ale politicilor de promovare a drepturilor omului*. În:Vector European. 2021, nr. 1, pp. 46-49. ISSN 2345-1106. DOI: https://doi.org/10.52507/2345-1106.2021-1.08
23. VARZARI P. *Reactualizarea clivajelor sociopolitice în Republica Moldova: retrospective, realități și provocări*. În: Analele Științifice ale Universității de Studii Europene din Moldova, 2020, Ediția 6, p. 84-94 (1,25 c.a.). ISSN 2435-1114. ISBN 978-9975-3423-1-5.

IV. Articole în alte reviste naţionale:

24. SPRINCEAN, S.; SOHOȚCHI, T-S. *Incursiuni în studiul securității umane și siguranței persoanei*. În: Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației. Materiale ale Conferinţei Internaţionale, 4 iunie 2021, ediția a VII-a, Cahul, US "Bogdan Petriceicu Hasdeu". / Coord. S. Cornea. 2021. Volumul VIII, partea 1, p. 38-42. ISSN 2587-3563, E-ISSN 2587-3571.
25. UNGUREANU, Veaceslav; JUC, Victor. Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul adversităților geopolitice regionale. În: Studii naționale de securitate. Revistă științifico-practică [Chișinău], nr. 2 (2), 2020, p. 23-39. (1 c.a.). ISSN 2587-3822

V. Articole în culegeri ştiinţifice publicate în străinătate:

26. SPRINCEAN, S. *The role of civil unity in the process of ensuring human security in the Republic of Moldova*. / Роль гражданского единства в процессе обеспечения безопасности человека в Республике Молдова. In: Правовые аспекты нациестроительства в России: история и современность. Материалы Всероссийской научной конференции с международным участием. 2020 г. / Редколлегия: Г.П. Кулешова [и др.]. Саранск: ЮрЭксПрактик. 2020, p. 44-51. (0,575 c.a.). ISBN 978-5-907071-28-5.
27. RUSANDU I. *Democracy in the conditions of the COVID-19 pandemic in the Republic of Moldova: analysis and synthesis*. În: Интеллектуальная культура Беларуси: духовно-нравственные традиции и тенденции инновационного развития. Том 3. г. Минск, 2020. 191-194 с. ISBN 978-985-581-433-8.
28. SPRINCEAN, S.; SOHOȚCHI, T.-S. *Ensuring human security in the conditions of the COVID-19 pandemic / Обеспечение безопасности человека в условиях пандемии COVID-19.* În: Сахаровские чтения 2021 года: экологические проблемы XXI века. Sakharov readings 2021: environmental problems of the XXI century: материалы 21-й международной научной конференции, 20-21 мая 2021 г., Минск, Республика Беларусь: в 2 ч. / Междунар. гос. экол. ин-т им. А. Д. Сахарова Бел. гос. ун-та; редкол.: А. Н. Батян [и др.]; под ред. д-ра ф.-м. н., проф. С. А. Маскевича, к. т. н., доцента М. Г. Герменчук. Часть 1. Минск: ИВЦ Минфина, 2021, p. 95-98. (388 c.) (0,6 c.a.). ISBN: 978-985-7224-32-6. https://doi.org/1046646/SAKH-2021-1-95-98
29. DUMITRASCO M. *Patterns of external fragmentation of production in the Republic of Moldova.* In: the conference proceedings: "Knowledge in Digital Age", Matera (Italy), 9-11 September 2020, p. 1814-1826. ISBN 978-88-96687-13-0
30. SPRINCEAN, S. *Libertatea individuală şi siguranţa persoanei ca imperative didactice. În: Tradiție și perspective în didactica modernă.* / Camelia Augusta Roşu, Cristina Nanu, (editori). Vol. 4. Universitatea „1 Decembrie 1918" din Alba-Iulia. Alba-Iulia: Aeternitas. 2020, p. 82-89. (0,55 c.a.). ISBN: 978-606-31-0486-2.
31. BRAGA L. *Реалистический подход» как методологическая база исследования политических процессов современного мира*. În: Философия и вызовы современности: к 90-летию Института Философии НАН Беларуси. Материалы международной научной конференции (15-16 апреля, Минск). В 3 томах. Том 2. Минск: Изд-во «Четыре четверти», 2021, с. 81-84. (Vol. 0,3 c.a.) ISBN 978-985-581-489-5

32. CIUMAC, S., BĂDILEANU, M., *Knowledge advances in environmental performance indicators*. În Интеллектуальная культура Беларуси: духовно-нравственные традиции и тенденции инновационного развития: материалы Пятой междунар. науч. конф. (19–20 ноября 2020 г., г. Минск). В 3 т. Т. 1 / Ин-т философии НАН Беларуси; редкол. А. А. Лазаревич (пред.) [и др.]. Минск: Четыре четверти, 2020. с.27-29. ISBN 978-985-581-431-4 (т. 1).
33. CIUMAC, S., BĂDILEANU, M *Homogeneity Of The Granger Causality And Applications For Generated/Recycled Waste Dependence On Welfare* În: The Romanian Economy. A Century of Transformation (1918-2018), Peter Lang, Berlin, Internationaler Verlag der Wissenchaften, p. 1231-1243, ISBN 978-3-631-67332-4;
34. CIUMAC, S., NEAGU, C., *Approaches of sustainable development in the coal mining industr.y* În Интеллектуальная культура Беларуси: духовно-нравственные традиции и тенденции инновационного развития: материалы Пятой междунар. науч. конф. (19–20 ноября 2020 г., г. Минск). В 3 т. Т. 3 / Ин-т философии НАН Беларуси; редкол. А. А. Лазаревич (пред.) [и др.]. Минск: Четыре четверти, 2020. с.171-173. ISBN 978-985-581-433-8 (т. 3).
35. GROSU Ruslana. *The psychosocial dimension of individual (in)security in virtual space: from theoretical approach to empirical research*. În: Bogusław Pacek, Przemysław Mazur (eds.). The Young Generation Confronted with the Security Challenges in Europe and Asia. DEEP NATOProgramme. Brussels, Kraków: Uniwersytet Pedagogiczny, 2021, 114-125.

V. Articole în culegeri ştiinţifice publicate peste hotare:

36. RUSANDU, I. Democraţia în condiţiile epidemiei coronavirusului din Republica Moldova: analiză şi sinteză. În: Perspectivele şi Problemele Integrării în Spaţiul European al Cercetării şi Educaţiei. Volumul VII, Partea 1, Cahul, 2020. 54-62 p. ISBN 978-9975-88-060-2.
37. BRAGA, L. Авторитарные тенденции в развитии современного мира. În: Filosofia și perspectiva umană. Materialele conferinței științifice consacrată zilei mondiale a filosofiei, 21 noiembrie 2019, ediția a XVII-ea. Chișinău: Tipografia «Artpoligraf», 2020. 163 p. ISBN 978-9975-3036-7-5.
38. UNGUREANU, V. Afirmarea geopolitică a Republicii Moldova între oportunități și constrângeri de securitate. În: Perspectivele și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației. /Coord.: Sergiu Cornea. Cahul: US Cahul, Tipografia „Centrografic", 2020, volumul VII, partea 1, p. 20-31. ISBN 978-9975-88-060-2.
39. UNGUREANU, V. Riscurile și oportunitățile geopolitice ale securității naționale a Republicii Moldova în contextul necesității intensificării relațiilor de cooperare cu Organizația Tratatului Atlanticului de Nord. În: Analele ştiinţifice ale Universităţii de Studii Europene din Moldova. Chișinău: USEM, Tipografia „Adrilang", 2020, p. 73-84. ISBN 978-9975-3423-1-5.

VI. Articole în culegeri internaționale editate în Republica Moldova

40. UNGUREANU, Veaceslav. Redimensionarea geopolitică a paradigmei de asigurare a securității naționale a Republicii Moldova în contextul proceselor integraționiste regionale. În: Materialele conferinței științifice internaționale „Ştiinţa politică şi administrativă: provocări globale, soluţii locale", dedicată celei de-a 25-a aniversări a Facultăţii Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative a Universităţii de Stat din Moldova, organizată pe 13 noiembrie 2020. Chişinău: UNU, 2021, p. 174-180. (512 p.). (0,4 c.a.). ISBN 978-9975-3459-7-2.

		41. VARZARI P. Coaliţia de guvernare „Platforma Social-Democrată pentru Moldova” între PSRM și PDM – un aranjament politic asumat. În: Sănătatea, medicina și bioetica în societatea contemporană: studii inter- și pluridisciplinare. Ediția a III-a (Materialele Conferinței științifice internaționale, 6-7 noiembrie 2020) / Red. respons. și coord. V. Ojovanu. Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic Print Caro, 2020, p. 183-189 (0,45 c.a.). ISBN 978-9975-56-805-0. 42. DUMITRASCO, M. Afectarea regimurilor comerciale a țărilor din cadrul parteneriatul estic de către pandemia COVID-19. În: Meritocrație, profesionalism, integritate: deziderate versus realități: Materialele conferinței științifice cu participare internațională din 19 noiembrie 2020. / coord: V.Juc. Chișinău: Tipogr. Centrală. 2021, p. 263-281. ISBN 978-9975-157-25-4. 43. VARZARI, P. Constituirea regimului de bună guvernare în Repubica Moldova prin prisma depășirii crizei pandemice. În: Meritocrație, profesionalism, integritate: deziderate versus realități: Materialele conferinței științifice cu participare internațională din 19 noiembrie 2020 / Coord.: V. Juc. Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2021 (ÎS FEP „Tipografia Centrală”), p. 7-37 (1,5 c.a.). ISBN 978-9975-157-25-4. 44. UNGUREANU, Veaceslav. Emergența statutului geopolitic al Republicii Moldova în contextul consolidării capacității instituționale a securității naționale în perioada pandemiei COVID-19. În: Materialele conferinței științifice cu participare internațională „Meritocrație, profesionalism, integritate: deziderate versus realități”, organizată pe 19 noiembrie 2020./Coord.: Victor Juc. Chișinău: ICJPS, 2021 (ÎS FEP „Tipografia Centrală”), p. 160-189. (284 p.). (1 c.a.). ISBN 978-9975-157-25-4. 45. GROSU Ruslana. Inconsistența metodologică în cercetările politologice din Republica Moldova: între demersul inferențial și cel statistic. În: Putină Natalia, Solcan Alexandru (coord.) Știința politică și administrativă: provocări globale, soluții locale. Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative. Materialele Conferinței Științifice Internaționale. Chișinău, 13 noiembrie 2020. Chișinău, 2021, p. 43-49. 46. RUSANDU, I.; STERPU, V. Dimensiuni actuale ale relațiilor dintre opoziție și guvernare în Republica Moldova în condițiile pandemiei COVID-19. În: Știința Politică și Administrativă: Provocări Globale, Soluții Locale. Chișinău: UNU, 2021, p. 66-72. ISBN: 978-9975-3459-7-2. 47. SPRINCEAN, S. *Politica securității umane în condițiile pandemiei Covid-19.* În: Sănătatea, medicina și bioetica în societatea contemporană: studii inter și pluridisciplinare. Materialele Conferinţei Ştiinţifice Internaţionale, Ediţia a 3-a, 06-07 noiembrie 2020 / colegiul de redacție: Vitalie Ojovanu (redactor responsabil și coordonator). Chișinău: Print-Caro, 2020, p. 119-125. (0,475 c.a.). ISBN 978-9975-56-805-0. 48. SPRINCEAN, S.; SOHOȚCHI T.-S. *Importanța componentei educaționale în procesul de asigurare a securităţii umane.* În: Performanţa în educaţie: factor-cheie în asigurarea securităţii umane. Materialele Conferinţei ştiinţifico-practice internaţionale, 9-10 octombrie 2020. Academia de Administrare Publică. / Coord. Ludmila Roşca. Chişinău: Tipogr. „Print-Caro”. 2020, p. 97-104. (0,5 c.a.). ISBN 978-9975-3492-0-8. 49. UNGUREANU, Veaceslav. *Redimensionarea geopolitică a paradigmei de asigurare a securității naționale a Republicii Moldova în contextul proceselor integraşioniste regionale.* În: Materialele conferinței științifice internaționale „Știinţa politică şi administrativă: provocări globale, soluții locale”, dedicată celei de-a 25-a aniversări a Facultăţii Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative a USM, organizată pe 13.11.2020. Chişinău: UNU, 2021, p. 174-180. ISBN 978-9975-3459-7-2.

		50. VARZARI P. *Coaliția de guvernare „Platforma Social-Democrată pentru Moldova" între PSRM și PDM – un aranjament politic asumat*. În: Sănătatea, medicina și bioetica în societatea contemporană: studii inter- și pluridisciplinare. Ediția a III-a (Materialele Conferinței științifice internaționale, 6-7 noiembrie 2020) / Red. respons. și coord. V. Ojovanu. Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic *Print Caro*, 2020, p. 183-189 (0,45 c.a.). ISBN 978-9975-56-805-0. 51. SPRINCEAN, S.; SOHOȚCHI, T-S. *Problematica securității umane și drepturilor persoanei reflectată în acordul de asociere RM-UE*. În: Culegere de articole științifice. Conferința Științifică Internațională „Strategia Securității Uniunii Europene în contextul Metamorfozelor Relațiilor Internaționale (1)", 23 aprilie 2021, Acad. de Administrare Publică. / Comitet științific: O. Balan [et al.]; colegiul red.: L. Roșca [et al.]. Chișinău: Print-Caro. 2021, vol. 1, p. 115-121. (360 p.). (0,53 c.a.) ISBN 978-9975-56-874-6. 52. SPRINCEAN, S.; MITROFANOV, Gh. *Drepturile omului și securitatea globală.* În: Culegere de articole științifice. Conferința Științifică Internațională „Strategia Securității Uniunii Europene în contextul Metamorfozelor Relațiilor Internaționale (1)", 23 aprilie 2021, Acad. de Administrare Publică. / Comitet științific: Oleg Balan [et al.]; colegiul redacțional: Ludmila Roșca [et al.]. Chișinău: Print-Caro. 2021, vol. 1, p. 130-135. (360 p.). (0,45 c.a.) ISBN 978-9975-56-874-6. 53. VARZARI, P. *Constituirea regimului de bună guvernare în Repubica Moldova prin prisma depășirii crizei pandemice*. În: Meritocrație, profesionalism, integritate: deziderate *versus* realități: Materialele conferinței științifice cu participare internațională din 19 noiembrie 2020 / Coord.: V. Juc. Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2021 (ÎS FEP „Tipografia Centrală"), p. 7-37 (1,5 c.a.). ISBN 978-9975-157-25-4. 54. UNGUREANU, Veaceslav. *Emergența statutului geopolitic al Republicii Moldova în contextul consolidării capacității instituționale a securității naționale în perioada pandemiei COVID-19.* În: Materialele conferinței științifice cu participare internațională „Meritocrație, profesionalism, integritate: deziderate *versus* realități", organizată pe 19 noiembrie 2020./Coord.: Victor Juc. Chișinău: ICJPS, 2021 (ÎS FEP „Tipografia Centrală"), p. 160-189. (284 p.). (1 c.a.). ISBN 978-9975-157-25-4. 55. SPRINCEAN, S. *Actul guvernării și securitatea umană în contextul pandemiei COVID-19*. În: Meritocrație, profesionalism, integritate: deziderate versus realități: Materialele conferinței științifice cu participare internațională din 1911.2020. / coord. V. Juc. Cap. 3. Chișinău: Tipografia Centrală. 2021, p. 65-91. (284 p.) (1,35 c.a.). ISBN 978-9975-157-25-4. 56. DUMITRASCO, M. *Afectarea regimurilor comerciale a țărilor din cadrul parteneriatul estic de către pandemia COVID-19*. În: Meritocrație, profesionalism, integritate: deziderate versus realități: Materialele conferinței științifice cu participare internațională din 19 noiembrie 2020. / coordonator: Victor Juc. Chișinău: Tipografia Centrală. 2021, p. 263-281. (284 p.) ISBN 978-9975-157-25-4. 57. RUSANDU, I.; STERPU, V. *Democrația, statul și opoziția în condițiile pandemiei COVID-19: dimensiuni relaționale*. În: Meritocrație, profesionalism, integritate: deziderate versus realități: Materialele conferinței științifice cu participare internațională din 19 noiembrie 2020. / coordonator: Victor Juc. Chișinău: Tipografia Centrală. 2021, p. 38-64. (284 p.) ISBN 978-9975-157-25-4. 58. SPRINCEAN, S. *Impactul pandemic al maladiei COVID-19 asupra calității guvernării prin prisma asigurării securității umane*. În: Republica Moldova în contextul necesităților de modernizare și dezvoltare sub impactul negativ al crizei de pandemie COVID-19: Materialele conferinței științifice cu participare internațională din 25 mai 2021. / Coord. V. Juc. Chișinău: Tipografia Centrală. 2021, p.82-116. (244 p.). ISBN 978-9975-157-73-5.

59. SPRINCEAN, S.; SOHOȚCHI, T-S. *Siguranța persoanei și securitatea umană: dileme conceptuale*. În: Culegerea de articole la Conferința științifică națională cu participare internațională „*Știința în nordul Republicii Moldova: probleme, realizări, perspective*", ediția a 5-a, 29-30 iunie 2021, Bălți. / Coord. V. Capcelea. Chișinău: Tipografia Centrală. 2021, p. 362-367. (496 p.) (0,52 c.a.). ISBN 978-9975-62-432-9.
60. SPRINCEAN, S.; SOHOȚCHI, T-S. *Abordări securitare ale problematicii siguranței persoanei*. În: Culegerea de articole la Conferința științifică națională cu participare internațională „*Știința în nordul Republicii Moldova: probleme, realizări, perspective*", ediția a 5-a, 29-30 iunie 2021, Bălți. / Coord. V. Capcelea. Chișinău: Tipografia Centrală. 2021, p. 367-371. (496 p.) (0,53 c.a.). ISBN 978-9975-62-432-9.
61. SPRINCEAN, S.; SOHOȚCHI T.-S. *Filosofia securității umane în contextul provocărilor contemporane*. În: Filosofia și perspectiva umană: sustenabilitatea gândirii filosofice în societatea post-pandemie. Materialele conferinței științifice consacrate Zilei Mondiale a Filosofiei, 19 noiembrie 2020. Institutul de Istorie. / Coord. A. Pascaru. Chișinău: Tipogr. "Lexon Prim". 2020, p. 194-205. (0,6 c.a.). ISBN 978-9975-3334-2-9.
62. SPRINCEAN, S.; SOHOȚCHI, T.-S. *Particularități în procesul de asigurare a securității umane*. În: Conferința științifică "Rolul științei în reformarea sistemului juridic şi poilitico-administrativ", Ediția a 6-a, 10 decembrie 2020 / comitetul științific: Cornea Sergiu [et al.]; comitetul organizatoric: Chironachi Vladimir [et al.]. Secția: Științe juridice. Cahul: US "Bogdan Petriceicu Hasdeu" (Tipogr. "CentroGrafic"). 2021. 156-164 p. (202 p.) (0,8 c.a.) ISBN 978-9975-88-072-5.
63. JUC, Victor. *Declarația cu privire la suveranitatea RSS Moldova: dimensiunea politico-juridică*. În: Suveranitatea Republicii Moldova: concept și realitate. Materialele conferinței științifice internaționale online, 23 iunie 2020. Chișinău: Tipogr. „Balacron", 2020. p. 179-195. ISBN 978-9975-66-710-4.
64. SPRINCEAN, S.; SOHOȚCHI, T-S. *Importanța siguranței persoanei și securității umane în contextul pandemiei COVID-19 pentru dezvoltarea sustenabilă a Republicii Moldova în spațiul intercultural european.* În: Patrimoniul cultural: cercetare, valorificare, promovare: Materialele conferinței științifice internaționale. Ediția a 13-a, Inst. Patrimoniului Cultural, Chișinău. 27-28 mai 2021. / Coord.: A. Dolghi. Chișinău: Fox Traiding. Vol. 2. 2021, p. 181-188. (272 p.). ISBN 978-9975-3513-7-9. https://doi.org/10.52603/9789975351379.24
65. SPRINCEAN, S.; SOHOȚCHI, T-S. *Particularități de asigurare a securității umane și siguranței persoanei în condițiile pandemiei COVID-19*. În: Mediul strategic de securitate: provocări și tendințe. Materialele Conferinței Internaționale, 27 mai 2021. Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun". / Coord. M. Butuc. Chișinău: Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate al Academiei Militare a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun", 2021, p. 121-127. (202 p.). ISBN 978-9975-3346-7-9

VII. Rapoarte / teze ale comunicărilor la congrese, conferințe

66. SPRINCEAN, S. *Individual freedom and security of the person as didactic imperatives.* In: Book of abstracts. The International Conference „Didactics: past, present and future perspectives", 6th edition (online), 2020, "1 Decembrie 1918" University of Alba Iulia, Faculty of Law and Social Sciences, Department for Teacher Training. / ed. Cornel Victor Igna. Alba Iulia. 2020, p. 62. (73 p.). (0,25 c.a.). ISSN 2668-1749. ISSN-L 2668-1749.

		67. SPRINCEAN, S. *Cultura securitară a persoanei prin prisma Acordului de Asociere RM-UE în contextul pandemiei COVID-19*. În: „Învăţământul artistic – dimensiuni culturale", conferinţă ştiinţifică internaţională. Conferinţa ştiinţifică internaţională, 23 aprilie 2021: Tezele comunicărilor / col. de redacţie: Tatiana Comendant [et al.]. Vol. 2: Artă teatrală, cinematografică, coregrafică. Arte plastice, decorative şi design. Ştiinţe socio-umanistice şi culturologie. Chişinău: AMTAP, 2021, p. 70-71. (88 p.). ISBN 978-9975- 3453-5-4. 68. SPRINCEAN, S.; SOHOȚCHI, T-S. *Importanța siguranței persoanei și securității umane în contextul pandemiei COVID-19 pentru dezvoltarea sustenabilă a Republicii Moldova în spațiul intercultural european.* În: Conferinţa ştiinţifică internaţională «Patrimoniul cultural: cercetare, valorificare, promovare»: Programul şi rezumatele comunicărilor. 27-28 mai 2021. Ediţia a 13-a. / comitetul ştiinţific, comitetul de organizare: Victor Ghilaş (preşedinte) [et al.]. Chişinău: Tipogr. «Notograf Prim». 2021, p. 110. (138 p.). ISBN 978-9975-84-140-5. 69. SPRINCEAN, S. *Progresul domeniului culturii favorizat de Acordul de Asociere RM-UE în perspectiva sporirii securității și siguranței persoanei umane*. În: „Învăţământul artistic – dimensiuni culturale", conferinţă ştiinţifică internaţională. Conferinţa ştiinţifică internaţională, 2020: Tezele comunicărilor / col. de redacţie: Tatiana Comendant [et al.]. Vol. 2: Artă teatrală, cinematografică, coregrafică. Arte plastice, decorative şi design. Ştiinţe socio-umanistice şi culturologie. Chişinău: AMTAP, 2020, p. 71-73. (83 p.). (0,25 c.a.). ISBN 978-9975-3311-5-9. ISBN 978-9975-3311-7-3. 70. SPRINCEAN, S. *Promovarea patrimoniului cultural național în contextul implementării Acordului de Asociere Republica Moldova-UE*. În: Conferinţa ştiinţifică internaţională «Patrimoniul cultural: cercetare, valorificare, promovare»: Programul şi rezumatele comunicărilor. 2020. Ediţia a 12-a. / comitetul de organizare, comitetul ştiinţific: Victor Ghilaş (preşedinte) [et al.]. Chişinău: S. n., 2020 (Tipogr. «Notograf Prim»), p. 24. (98 p.). (0,25 c.a.). DOI: 10.6084/m9.figshare.12356093. ISBN 978-9975-84-123-8. http://patrimoniu.asm.md/?p=4541 71. DUMITRASCO, M. Aspectele globale ale pandemiei Covid-19: pregătirea țărilor de pretutindeni față de pandemie. În: „Învăţământul artistic – dimensiuni culturale", conferinţă ştiinţifică internaţională. Conferinţa ştiinţifică internaţională, 23 aprilie 2021: Tezele comunicărilor / col. de redacţie: Tatiana Comendant [et al.]. Vol. 2: Artă teatrală, cinematografică, coregrafică. Arte plastice, decorative şi design. Ştiinţe socio-umanistice şi culturologie. Chişinău: AMTAP, 2021, p. 72. ISBN 978-9975- 3453-5-4.
2.	Susținerea și dezvoltarea colaborării științifice cu organizații internaționale; dezvoltarea de legături directe cu organizații similare din domeniile cercetării și inovării din țară și din străinătate	**Membrii echipei de cercetare sunt participanți ai 11 proiecte de Cooperare Europeană în Știință şi Tehnologie, COST:** 1. CA15207 "Professionalization and Social Impact of European Political Science (ProSEPS)" 2. CA16211 Reappraising Intellectual Debates on Civic Rights & Democracy in Europe; 3. CA17114 Transdisciplinary solutions to cross sectoral disadvantage in youth (YOUNG-IN) 4. CA17119 EU Foreign Policy Facing New Realities: Perceptions, Contestation, Communication and Relations; 5. CA17127- Building on scientific literacy in evolution towards scientifically responsible Europeans 6. CA17132 European network for argumentation and public policy analysis; 7. CA18114 European Non-Territorial Autonomy Network; 8. CA18119 Who Cares in Europe?

		9. CA18129 Islamic Legacy: Narratives East, West, South, North of the Mediterranean (1350-1750). 10. CA18213 Rural NEET Youth Network: Modeling the risks underlying rural NEETs social exclusion; 11. CA18236 Multy-disciplinary innovation for social change-SHIINE **ICJPS a inițiat în perioada de referință și a continuat cooperarea cu următoarele instituții:** • Secretariatul Consiliului Adunării Interparlamentare a Statelor – membre ale Comunității Statelor Independente; • Universitatea Națională „Y. Fedkovych" din Cernăuți (Ucraina); • Centrul de Economia Industriei și Serviciilor, Institutul Național de Cercetări Economice "Costin C. Kirițescu", Academia Română, București, România (Marina Bădileanu. Cornelia Neagu, Luminița Izabell Georgescu, Cristian Sima); • Institutul de Filosofie al Academiei de Științe a Republicii Belarus,Minsk, Belarus (Aleksander Chervinski). • Istituto di studi sui sistemi regionali federali e sulle autonomie "Massimo Severo Giannini" (ISSIRFA, Roma, Italia). • Universitatea „Apollonia", Iași, România
3.	Susținerea și dezvoltarea bazei tehnico-ştiinţifice și celei experimentale	Din contul finanțării instituționale ICJPS a menținut și a dezvoltat baza tehnico-științifică prin procurarea a unui calculator (LENOVA LED IdeaCentre 3 241MBO Black 23,8"Core 5-10-128GB512GB)
4.	Stimularea creativității științifice, organizarea de cursuri de perfecționare și de recalificare a specialiștilor în domeniu, evaluarea personalului, conform prevederilor cadrului normativ	Pe 10-11 februarie 2021 s-a organizat, în cadrul ICJPS, online, împreună cu conducerea acțiunii CA 16211 Reappraising Intellectual Debates on Civic Rights and Democracy in Europe - RECAST Training School in the Humanities & the Social Sciences (2021 edition) - școala de formare în domeniul științelor umaniste și sociale cu titlul: Democratic Constitutionalism and Rights during COVID-19. COST Action 16211: Reappraising Intellectual Debates on Civic Rights and Democracy in Europe (RECAST). Efficiency vs Constitutionalism of the Pandemic Response. Membru al comitetului de organizare din partea ICJPS – dr. Alexandru Roșca.
5.	Participarea la diferite concursuri pentru obținerea finanțării domeniilor cercetării și inovării	Participarea la următoarele concursuri de proiecte în perioada de referință: **A.** Concursul lansat de ANCD: Ofertă de soluții privind promovarea conceptului de Știință deschisă și dezvoltarea tehnologiilor digitale în domeniile cercetării și inovării: Au fost depuse 3 propuneri pe data de 09.07.2021: - 13ȘD/08.07.21. Promovarea științei deschise în RM prin dezvoltarea științei politice participative (SD-SPP). Conducător: Sprincean S. - 23ȘD/09.07.21 Provocări și cadrul de politici pentru știință deschisă în Republica Moldova. Conducător: Dumitrașcu M. - 24ȘD/09.07.21 Creșterea nivelului cercetării științelor sociale din Republica Moldova prin colaborarea cu infrastructurile de cercetare europene și valorificarea posibilităților Claudului deschis al științelor socioumane (SSHOC). Conducător: Roșca A. S. *Toate proiectele au fost declarate neeligibile din motive ce țineau de întocmirea bugetului*.

		B. Concursul comun lansat de ANCD al proiectelor de cercetare moldo-belaruse (2019-2020) - 10/26.07/18 Intelectualitatea științifico-tehnică în structura clasei de mijloc a Moldovei și Bielorusiei moderne: strategii economice și socioprofesionale (analiză sociologică comparativă). Conducător: Spătaru T. În colaborare cu Academia Națională din Belarus, Institutul de Sociologie (prof. Artiuhin Mihail). *Proiectul nu a fost finanțat din cauza lipsei suportului financiar din partea autorităților pentru partenerii din Belarus.* **C.** Concursul de proiecte al ANCD privind programul de cooperare bilaterală cu Consiliul de Cercetare Științifică și Tehnologică din Turcia (TUBITAK). - Propunerea a fost pregătită de dr. hab. Spătaru T. în colaborare cu colegii de la Universitatea din Diyarbakır. *Propunerea nu a fost depusă din motive ce țineau de partenerii din Turcia*.
6.	Efectuarea de expertize și avize, inclusiv contra plată, asupra materialelor ce țin de profilul organizației	**Dumitrașco M**. • Coordonarea pregătirii scrisorilor către Comisia Europeană privind conectarea Republicii Moldova și altor țări din cadrul Parteneriatului Estic la *Comerțul cu valoarea adăugată (TiVA) instrument*, precum și *Instrumentul de analiză de piață al Centrului pentru comerț internațional (ITC) al Organizației Mondiale a Comerțului și a Organizației Națiunilor Unite*, în scopul obținerii informațiilor necesare pentru desfășurarea proiectului "Engagement of Eastern countries and the Republic of Moldova in external fragmentation of production: a cross country comparisons and convergence points"/ Implicarea țărilor din cadrul Parteneriatului Estic și a Republicii Moldova în fragmentarea externă de producere: comparații dintre țări și puncte de convergență". • Încheierea contractului cu RENAM pentru anul 2021 în scopul asigurării suportului în realizarea proiectului european EapConnect, programul prevăzut pentru RENAM; precum și acoperii costurilor convenite de participare la conferințe și alte costuri asociate cu realizarea proiectului „EYR @ EaP" "Engagement of Eastern countries and the Republic of Moldova in external fragmentation of production: a cross country comparisons and convergence points".
7.	Asigurarea testării, certificării şi standardizării unor produse, servicii şi procese noi sau perfecționate	**Juc V., Sprincean S., Cușnir V.** - Evaluarea propunerilor de proiecte prezentate pentru concursul din 2021 a proiectelor doctorale în domeniul științelor sociale (în baza de contract al expertului-evaluator pentru perioada anului 2021) în cadrul MEC. - Evaluarea rapoartelor pe proiectele în domeniul științelor sociale din cadrul concursului ANCD Program de stat (2020-2023), prezentate pentru evaluare către AȘM. **Sprincean S.** - Participare ca expert în cadrul comisiei de experți a ANACEC - Științe juridice, politice, militare și informații (ramurile științifice 55, 56, 58).
8.	Alte acțiuni statutare	

II. Activități ce rezultă din îndeplinirea acțiunilor din Programul național în domeniile cercetării și inovării pentru anii 2020-2023		
1.	Obiectivul general III: **Infrastructură corespunzătoare standardelor internaţionale** Obiectiv specific 3.3. *Conectarea infrastructurii de cercetare din Republica Moldova la infrastructurile paneuropene*	Din contul finanțării instituționale a fost implementată cercetarea c are contribuie la elaborarea mecanismului practic de integrare de facto a cercetării socio-umaniste din Republica Moldova în Spațiul European de Cercetare prin accesarea infrastructurilor europene de cercetare din domeniu. Ea este și o expresie a prevederilor "Foii naţionale de parcurs pentru integrarea Republicii Moldova în Spaţiul european de cercetare pe anii 2019-2021" şi a Planului de acţiuni privind implementarea acesteia. Documentele citate prevăd, între altele, sporirea rolului şi statutului sistemului naţional de cercetare şi inovare în calitate de resursă pentru dezvoltare şi bunăstare, promovând excelenţa în cercetare în contextul priorităţilor stabilite în SEC (știința deschisă fiind acum o prioritate declarată a SEC); dezvoltarea infrastructurii de cercetare la nivel naţional şi eliminarea barierelor legislative şi de altă natură pentru accesul la infrastructura de cercetare transfrontalieră; crearea şi consolidarea infrastructurii de cercetare şi utilizarea adecvată a celei disponibile;stimularea participării la apelurile pentru dezvoltarea infrastructurii de cercetare în cadrul Programului Orizont 2020 și Orizont Europa şi activităţile iniţiate în cadrul FŞEIC/ESFRI (Forului ştiinţific european pentru infrastructura de cercetare) pentru integrarea în consorţiile tematice; conectarea infrastructurii naţionale la cea regională şi europeană. Astfel, o parte din echipa de cercetători a fost implicată într-un schimb de experiență cu CESSDA (Consorțiul Arhivelor de Date pentru Științele), ceea ce va permite elaborarea mecanismului de conectare a organizațiilor din domeniile cercetării socio-umaniste din Republica Moldova la infrastructurile de cercetare europene. Cooperarea cuprinde următoarele dimensiuni: 1) Descoperirea și utilizarea datelor; 2) Gestionarea datelor pentru cercetare; 3) Păstrarea datelor și utilizarea instrumentelor și serviciilor CESSDA.
2.	Obiectivul general IV: **Cercetare şi inovare pentru necesităţile socio-economice** Obiectiv specific 4.1. *Dezvoltarea instrumentelor pentru transferul cunoştinţelor şi rezultatelor ştiinţifice către potenţialii utilizatori*	Cercetările efectuate a reușit să întrunească următoarele: 1) o inventariere a abordărilor teoretice și practice, la care au apelat guvernele lumii pentru a aplana efectele negative ale pandemiei COVID-19, cu accent pe coeziune socială; 2) o inventariere a strategiilor socio-politice și economice de depășire a crizei post-COVID-19; 3) o analiză a abordărilor care au reieșit în mod cert dintr-un dialog public cu societatea academică, cu accent pe politicile bazate pe evidență și guvernare deschisă; 4) o analiză a mecanismelor de coordonare a transferului de cunoștințe între științele socio-umaniste și politica publică; 5) un set de recomandări cu privire la crearea unui cadru juridic și guvernamental solid pentru partajarea și reutilizarea datelor și a metodelor de cercetare, mai ales în științele socio-umaniste; Potențialii beneficiari ai rezultatelor științifice și științifico-aplicative obținute vor fi instituțiile din domeniile științei și inovării (mai ales din domeniul cercetării socio-umaniste), Președinția, Parlamentul, Guvernul, alte autorități centrale, administrația publică locală, ONG-urile, reprezentanțele diplomatice ale Republicii Moldova, reprezentanțele organizațiilor internaționale acreditate în Republica Moldova etc.

3.	Obiectivul general V: **Politică coerentă de cooperare europeană şi internaţională** *Obiectiv specific 5.2. Pregătirea procesului de asociere la Programul-cadru al Uniunii Europene pentru cercetare şi inovare „ Orizont Europa "*	**Așa cum s-a menționat anterior, Membrii echipei de cercetare sunt participanți ai 11 proiecte de Cooperare Europeană în Știinţă şi Tehnologie, COST:** 1. CA15207 "Professionalization and Social Impact of European Political Science (ProSEPS)" 2. CA16211 Reappraising Intellectual Debates on Civic Rights & Democracy in Europe; 3. CA17114 Transdisciplinary solutions to cross sectoral disadvantage in youth (YOUNG-IN) 4. CA17119 EU Foreign Policy Facing New Realities: Perceptions, Contestation, Communication and Relations; 5. CA17127- Building on scientific literacy in evolution towards scientifically responsible Europeans 6. CA17132 European network for argumentation and public policy analysis; 7. CA18114 European Non-Territorial Autonomy Network; 8. CA18119 Who Cares in Europe? 9. CA18129 Islamic Legacy: Narratives East, West, South, North of the Mediterranean (1350-1750). 10. CA18213 Rural NEET Youth Network: Modeling the risks underlying rural NEETs social exclusion; 11. CA18236 Multy-disciplinary innovation for social change-SHIINE
III. Activități ce rezultă din îndeplinirea acțiunilor din alte documente de politici/acte normative		
1.	Reieșind din pct. 46 din Planul de Acțiuni privind implementarea Foii naționale de parcurs pentru integrarea RM în Spațiul european de cercetare pe anii 2019-2021 - *Asigurarea accesului eficient şi de lungă durată la informaţii şi publicaţii finanţate din bani publici (promovarea conceptului de ştiinţă deschisă (Open Science)).*	În perioada de referință (anul 2021) a fost publicată pe site-ul ICJPS varianta electronică a nr. 1, 2 și nr. 3 din 2021 a Revistei de Filozofie, Sociologie și Științe Politice, editată de ICJPS. Au fost puse în acces deschis următoarele lucrări: 1. MALCOCI, L.; MOCANU, V. *Coeziunea socială în Republica Moldova: dimensiuni și manifestări în condiții de urgență.* Chișinău: Tipografia Centrală. 2021. 176 p. ISBN 978-9975-157-01-8. 2. *Meritocrație, profesionalism, integritate: deziderate versus realități*: Materialele conferinței științifice cu participare internațională din 19 noiembrie 2020. / coordonator: Victor Juc. Chișinău: Tipografia Centrală. 2021. 284 p. ISBN 978-9975-157-25-4. 3. *Republica Moldova în contextul necesităţilor de modernizare şi dezvoltare sub impactul negativ al crizei de pandemie COVID-19*: Materialele conferinței științifice cu participare internațională din 25 mai 2021. / coordonator: Victor Juc. Chișinău: Tipografia Centrală. 2021. 244 p. ISBN 978-9975-157-73-5. 4. *Implementarea practică a conceptului "Politici bazate pe dovezi": experiența internațională și bune practici pentru Republica Moldova*: Materialele conferinței științifice cu participare internațională din 2 decembrie 2020. / coordonator: Victor Juc. Chișinău: Tipografia Centrală. 2021. 248 p. ISBN 978-9975-157-24-7. 5. *Formarea și consolidarea coeziunii sociale în Republica Moldova în contextul apropierii de Uniunea Europeană*. / coordonator: Victor Mocanu. Vol. 1: Studiu sociologic. Chișinău: Tipografia Centrală. 2021. 248 p. ISBN 978-9975-157-27-8. 6. COSTACHI, Gh. *Rolul justiției în edificarea statului de drept: Monografie*. Chişinău: Print-Caro, 2021. 1071 p. ISBN 978-9975-56-894-4. 7. Justiţia şi respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova: Materialele Conferinţei ştiinţifico-practice cu participare internaţională, 15 octombrie 2020 / colegiul de redacţie: Valeriu Cuşnir (redactor responsabil și coordonator) [et al]. Chişinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice şi Sociologice, 2020. 176 p. ISBN 978-9975-3201-4-6.

		8. Studii şi cercetări juridice: Culegere de lucrări ştiinţifice de specialitate / Ministerul Educaţiei, Culturii şi Cercetării, Institutul de Cercetări Juridice, Politice şi Sociologice; colegiul de redacţie: Valeriu Cuşnir [et al.]; redactor ştiinţific: Frunza Iurie. Chişinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice şi Sociologice. Partea 1-a. 2020. 224 p. ISBN 978-9975-3201-2-2. 9. Studii şi cercetări juridice: Culegere de lucrări ştiinţifice de specialitate / Ministerul Educaţiei, Culturii şi Cercetării, Institutul de Cercetări Juridice, Politice şi Sociologice; colegiul de redacţie: Valeriu Cuşnir [et al.]; redactor ştiinţific: Frunza Iurie. Chişinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice şi Sociologice. Partea a 2-a. 2020. 216 p. ISBN 978-9975-3201-3-9. 10. *Implicarea științei socioumaniste în oferirea expertizei pentru "Politici bazate pe dovezi" de contracarare a situațiilor de urgență: experiența internațională și bune practici pentru Republica Moldova"*: Materialele conferinței științifice naționale cu participare internațională din, 25 mai 2021. ICJPS. / coordonator: Victor Juc. Chișinău: Tipografia Centrală. 2021. 208 p. ISBN 978-9975-3201-6-0.
2.	Reieșind din pct. 43 din Planul de Acțiuni privind implementarea Foii naționale de parcurs pentru integrarea RM în SEC pe anii 2019-2021 - *Studierea experienţei europene unde au fost elaborate standarde ale egalităţii gender în cercetare*.	În perioada de referință (anul 2021), în cadrul ICJPS au fost promovate în comitete şi grupuri de lucru 8 doamne, care vor participa la elaborarea agendei organizației tinerilor cercetători din cadrul ICJPS, la promovarea imaginii Institutului în cadrul diverselor manifestații științifice organizate. La fel, un grup de cercetători ai ICJPS au efectuat deplasări și vizite de studiu, în baza cărora au fost elaborate rapoarte și recomandări care au fost prezentate direcției ICJPS, inclusiv cu referință la problematica egalității gender.
3.	Reieșind din pct. 39 din Planul de Acțiuni privind implementarea Foii naționale de parcurs pentru integrarea RM în Spațiul european de cercetare pe anii 2019-2021 - *Asigurarea transparenței angajării și promovării cercetătorilor.*	În perioada de referință (2021), în cadrul ICJPS au fost aprobate și aduse la cunoștința angajaților ICJPS următoarele acte interne referitor, inclusiv, la promovarea unor norme stipulate în Hotărîrea Guvernului RM nr.1231/2018, ajustate la standardele UE: 1. Regulament instituțional cu privire la modul de stabilire a sporului pentru performanță a personalului din cadrul Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice; 2. Regulament instituțional cu privire la modul de determinare a perioadei de vechime în muncă pentru stabilirea treptelor de salarizare.
4.	Reieșind din pct. 35 din Planul de Acțiuni privind implementarea Foii naționale de parcurs pentru integrarea RM în Spațiul european de cercetare pe anii 2019-2021 - *Integrarea doctoranzilor și tinerilor cercetători în proiecte de cercetare și inovare*	În perioada de referință (2021), în cadrul ICJPS au fost promovate pentru a participa sub diferite forme în diverse Acțiuni COST 14 cercetători tineri de până la 40 de ani: 1. CA18121 Cultures of Victimology: understanding processes of victimization across Europe: Alexandru POSTICĂ (MC member), Mihai POTOROACĂ (membru supleant), Vlad STERPU (membru supleant). 2. CA18115 Transnational Collaboration on Bullying, Migration and Integration at School Level: Lucia GROSU (MC member), Alexandru POSTICĂ (membru supleant), Mihai POTOROACĂ (membru supleant). 3. CA18123 - The European Family Support Network. A bottom-up, evidence-based and multidisciplinary approach: dr. Irina CEACIR (MC member), Lucia GROSU (membru supleant), Mihai POTOROACĂ (membru supleant). 4. CA17127 Building on scientific literacy in evolution towards scientifically responsible Europeans: dr. Ion MOCANU (MC member), dr. Alexandru S.

		ROȘCA (MC member), dr. Irina CEACIR (membru supleant), Lucia GROSU (membru supleant). 5. CA17102 Police Stops: dr. Ion MOCANU (MC member), Vlad STERPU (MC member), Alexandru POSTICĂ (membru supleant), Ludmila GUȘTIUC (membru supleant). 6. CA17119 EU Foreign Policy Facing New Realities: Perceptions, Contestation, Communication and Relations: dr. Diana CUCOȘ (MC member), dr. Maria DIACONU (MC member), Nicolae AFANAS (membru supleant). 7. CA17135 Constitution-making and deliberative democracy: dr. Diana CUCOȘ (membru supleant), dr. Maria DIACONU (membru supleant). 8. CA18119 Who Cares in Europe? dr. Ion MOCANU (MC member), dr. Alexandru S. ROȘCA (MC member), Nicolae AFANAS (membru supleant). 9. CA18114 European Non-Territorial Autonomy Network: dr. Natalia ALBU (MC member), dr. I. CEACIR (membru supleant), L. GUȘTIUC (membru supleant). 10. CA18129 Islamic Legacy: Narratives East, West, South, North of the Mediterranean (1350-1750): dr. Ruslana GROSU (MC member), Marina GORBATIUC (membru supleant), Nicolae AFANAS (membru supleant). 11. CA16211 Reappraising Intellectual Debates on Civic Rights and Democracy in Europe: dr. Alexandru S. ROȘCA (MC), dr. Vlad STERPU (membru supleant). 12. CA 15207 Professionalization and Social Impact of European Political Science: dr. Natalia ALBU (membru supleant), dr. Ruslana GROSU (membru supleant). 13. CA 17132 European network for argumentation and public policy analysis:dr. Natalia ALBU (membru supleant), dr. Ruslana GROSU (membru supleant) 14. CA 18213 Rural NEET Youth Network: Modeling the risks underlying rural NEETs social exclusion (RNYN): dr. Maria DIACON (membru supleant), Lucia GROSU (membru supleant). 15. CA18215 China in Europe Research Network: dr. Diana CUCOȘ (MC member) 16. CA 18228 Global Atrocity Justice Constellations: dr. Diana CUCOȘ (MC member), Vlad STERPU (MC member), Ludmila GUȘTIUC (membru supleant), Evgheni CARA (membru supleant) 17. CA 18236 Multi-disciplinary innovation for social change: dr. Maria DIACON (MC member), Marina GORBATIUC (membru supleant).
IV. Alte activități realizate		
1.	**Colaborarea cu instituțiile de învățământ superior în aspect didactic**	**Dumitrasco Marica:** Șefă a Secției Știință a Academiei de Muzică, Teatru și Artă Plastică **Roșca Alexandru** AUM, ciclul I: European Political History. AUM, ciclul I: Political Marketing. AUM, ciclul I: History of Political Thought. AUM, ciclul I: Political Parties and Ideologies.
2.	**Conducerea tezelor de licență, masterat, doctorat.**	**Roșca Alexandru:** • Conducerea tezelor de licență • Global terrorism as a threat to international cooperation (A. Kasumov); • The role of international organizations in promoting growth in developing countries (Cristina Iacuboi); • The worldwide evolution of political feminism (Alexandra Butuc).

Anexa nr.3

FIȘA DE PREZENTARE A ACTIVITĂȚILOR DE CERCETARE ȘI INOVARE ȘI A REZULTATELOR OBȚINUTE ÎN CADRUL FINANȚĂRII INSTITUȚIONALE[1]

I. Sumarul activităților realizate

Activităţi planificate	*Activităţi realizate şi rezultate obținute* în cadrul finanțării instituționale pentru anul 2021*
• Investigarea concepțiilor privind procesul politic în condițiile democratizării societății; • Cercetarea problematicii privind participarea politică în Republica Moldova; • Analiza impactului proceselor globale din domeniul politic asupra procesului politic din Republica Moldova; • Investigarea particularităților activităților desfășurate de către guvernanță pe piața internă și pe pieţele externe; • Identificarea mecanismelor politicilor economico-financiare, sociale în monitorizarea crizei cauzate de pandemie; • Cercetarea direcțiilor de dezvoltare ale politicii educaționale și de formare profesională a Uniunii Europene în condițiile provocărilor pandemice; • Studierea integrării ramurilor Republicii Moldova în rețele regionale de producere, în contextul oportunităților implementării Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană; • Cercetarea sistemului național de securitate și apărare al Republicii Moldova sub aspectul identificării nivelului de reziliență instituțională în contextul pandemiei globale COVID-19.	• A fost colectată informația privind impactul pandemiei COVID-19 asupra unor aspecte precum: șomajul, incluziunea, coeziunea confesională, participarea politică și asociativă a ceetățenilor; • Au fost colectate și analizate abordările guvernamentale și extraguvernamentale în timpul pandemiei, cu accent pe instrumentariul "guvernării deschise" și implementării "politicilor bazate pe dovezi". • A fost investigată capacitatea instituțională și funcționalitatea procesului de asigurare a securității naționale a Republicii Moldova în condițiile crizei sanitare globale generată de pandemia COVID-19; • Au fost examinate oportunitățile și constrângerile geopolitice de sporire a rezilienței instituționale a sistemului național de securitate și apărare al Republicii Moldova în contextul pandemiei globale COVID-19; • A fost investigat conceptul de transparență în procesul decizional în perioada de pandemie și postpandemie de COVID-19; • Au fost cercetate provocările și schimbările culturii organizaționale a administrației publice în perioada pandemiei de COVID-19;

[1] Se va completa doar de către organizațiile de drept public din domeniile cercetării și inovării care au beneficiat de finanțare instituțională pentru activități de cercetare și inovare

Lista rezultatelor publicate / prezentate (articole, comunicări la conferințe internaționale, etc.):

I. Articole în reviste internaționale de peste hotare:

1. SPRINCEAN, S.; BECCIU, S. *Perspectiva postmodernă asupra problematicii siguranței omului în contextul provocărilor contemporane*. În: Revista de științe politice și relații internaționale (Institutul de științe politice și relații internaționale „Ion I. C. Brătianu") [București], Tomul XVIII, Nr. 2, 2021, p. 91-100 (0,75 c.a.). ISSN: 1584-1723.
2. GORBATIUC, M. One small step for e-voting, one giant leap for democracy. In: Journal of Geography, Politics and Society (Poland). Vol.10. No.1, 2020, p. 1-8. ISSN 2084-0497. https://czasopisma.bg.ug.edu.pl/index.php/JGPS/issue/view/335

II. Articole în reviste naţionale, Tipul B:

3. RUSANDU I. *Democrația, rezistența instituțiilor statale şi opoziția politică în contextul pandemiei COVID-19 în Republica Moldova:analiza şi sinteza.* În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice. 2020, nr. 2 (183), p. 44-55. ISSN 1857-2294.
4. UNGUREANU, Veaceslav. *Geopolitica securității regionale din Europa Centrală și de Est în contextul pandemiei COVID-19.* În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice [Chișinău], nr. 3, 2020, p. 5-20. (0,8 c.a.). ISSN 1857-2294.
5. UNGUREANU, Veaceslav. *Asigurarea rezilienței securității naționale a Republicii Moldova în contextul intensificării coordonatei geopolitice a fenomenului pandemiei COVID-19*. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice [Chișinău], nr. 1, 2021, p. 18-33. (0,8 c.a.). ISSN 1857-2294.
6. SPRINCEAN, S.; BECCIU, S. *Problematica siguranței omului în contextul provocărilor contemporane din perspectivă postmodernă*. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe politice [Chișinău], Nr. 1, 2021, p. 34-41. (0,73 c.a.) ISSN 1857-2294. Tipul B.
7. SPRINCEAN, S.; MITROFANOV, Gh. *Impactul asigurării securității globale asupra modernizării sociopolitice a Republicii Moldova.* În: Moldoscopie. Publicaţie periodică ştiinţifico-practică. [Chişinău]. Anul 25 (2021), nr. 1 (92), p. 54-59. (0,55 c.a.). Tipul B. DOI: https://doi.org/10.52388/1812-2566.2021.1(92).05 ISSN 1812-2566. E-ISSN 2587-4063.
8. SPRINCEAN, S. *Sporirea securității și siguranței persoanei și progresul domeniului culturii ca deziderate ale Acordului de Asociere RM-UE*. În: Revista Studiul artelor şi culturologie: istorie, teorie, practică [Chișinău]. Nr. 1 (38), 2021, p. 243-248. (0,6 c.a.) ISSN 2345-1408 / ISSNe 2345-1831. Tipul B.
9. SPRINCEAN, S.; SOHOȚCHI, T-S. *Asigurarea securității umane prin optimizarea procesului decizional din Republica Moldova.* În: Moldoscopie. Publicaţie periodică ştiinţifico-practică. [Chişinău]. Anul 24 (2020), nr. 4 (91), p. 73-80. (0,72 c.a.). DOI: https://doi.org/10.52388/1812-2566.2020.4(91).07 ISSN 1812-2566. E-ISSN 2587-4063. Tipul B.
10. VARZARI, P. *Sistemul de guvernare al societății din Republica Moldova, între deziderat și realitate*. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, 2020, nr. 1 (182), p. 72-86 (1,3 c.a.) ISSN 1857-2294.
11. VARZARI, P. *Parteneriatele politice post-alegeri de guvernare în Republica Moldova: între deziderate și realități.* În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice", 2021, nr. 1 (185), p. 50-74 (2,25 c.a.). ISSN 1857-2294.
12. VARZARI P. *Democrația ateniană: democrația „față în față" sau primul exercițiu democratic*. În: Moldoscopie. Publicaţie periodică ştiinţifico-practică, An. 24, 2020, nr. 1 (88), p. 112-130 (1,75 c.a.) ISSN 1812-2566.
13. SPRINCEAN, Serghei; SOHOȚCHI, Tudorița-Sanda; MITROFANOV, Ghenadie. *Protecția și siguranța persoanelor: provocări ale securității umane în context global*. In: Relaţii internaţionale. Plus. 2021, nr. 1(19), p. 79-90. ISSN 1857-4440. DOI: https://doi.org/10.52327/1857-4440.2021.1(19).09 Tipul B.
14. SPRINCEAN, Serghei; SOHOȚCHI, Tudorița-Sanda; MITROFANOV, Ghenadie. *Protection and safety of individuals: challenges of human security in a global context*. In: *Relaţii internaţionale. Plus*. 2021, nr. 1(19), pp. 188-199. ISSN 1857-4440. DOI: https://doi.org/10.52327/1857-4440.2021.1(19).22 Tipul B.

15. JUC, Victor. STRATAN, Iuliana. *Problematica asistenței oferite de Banca Mondială ca partener de modernizare al Republicii Moldova*. În: Revista de Filozofie, Sociologie și Științe Politice, 2021 Nr. 2. p. 7-18. ISSN 1857-2294. E-ISSN 2587-4160. Tipul B.
16. MÎNDRU, Valeriu. *Parcursul european al Republicii Moldova: Aspecte socioeconomice și juridice.* În: Revista de Filozofie, Sociologie și Științe Politice, 2021 Nr. 2. p. 115-124. ISSN 1857-2294. E-ISSN 2587-4160. Tipul B.
17. BRAGA L. «Эффективность политического процесса в Республике Молдова в контексте усиления глобальных угроз с точки зрения реалистического подхода». În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, 2021, nr.1.Vol. 1,4 c.a. (21 p.) ISSN 1857-2294;
18. CEACÎR I. Corupția și meritocrația în sfera publică. În: Revista nr.1/2020 de Filosofie, Sociologie și Științe Politice. pp.87-100. ISSN 1857-2294;
19. DUMITRASCO, M. *Influence the Covid-19 pandemic on the integration of Republic of Moldova in the regional values chains*. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe politice [Chișinău], Nr. 1, 2021, p. 43-56. ISSN 1857-2294. Tipul B.
20. РОГОВАЯ Г. *Православная церковь в светском государстве: ситуация Республики Молдова и Украины* (II). În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, 2020, nr. 1 (182), p. 45-60. ISSN 1857-2294.
21. РОГОВАЯ Г. *Православная церковь в светском государстве: ситуация Республики Молдова и Украины* (III). În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, 2020, nr. 2 (183), p. 22-33. ISSN 1857-2294.

III. Articole în reviste naţionale, Tipul C:

22. SPRINCEAN, S.; CATAN, A. *Implicații securitare ale politicilor de promovare a drepturilor omului*. În:Vector European. 2021, nr. 1, pp. 46-49. ISSN 2345-1106. DOI: https://doi.org/10.52507/2345-1106.2021-1.08
23. VARZARI P. *Reactualizarea clivajelor sociopolitice în Republica Moldova: retrospective, realități și provocări*. În: Analele Științifice ale Universității de Studii Europene din Moldova, 2020, Ediția 6, p. 84-94 (1,25 c.a.). ISSN 2435-1114. ISBN 978-9975-3423-1-5.

IV. Articole în alte reviste naţionale:

24. SPRINCEAN, S.; SOHOȚCHI, T-S. *Incursiuni în studiul securității umane și siguranței persoanei*. În: Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației. Materiale ale Conferinţei Internaţionale, 4 iunie 2021, ediția a VII-a, Cahul, US "Bogdan Petriceicu Hasdeu". / Coord. S. Cornea. 2021. Volumul VIII, partea 1, p. 38-42. ISSN 2587-3563, E-ISSN 2587-3571.
25. UNGUREANU, Veaceslav; JUC, Victor. Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul adversităților geopolitice regionale. În: Studii naționale de securitate. Revistă științifico-practică [Chișinău], nr. 2 (2), 2020, p. 23-39. (1 c.a.). ISSN 2587-3822

V. Articole în culegeri științifice publicate în străinătate:

26. SPRINCEAN, S. *The role of civil unity in the process of ensuring human security in the Republic of Moldova*. / Роль гражданского единства в процессе обеспечения безопасности человека в Республике Молдова. In: Правовые аспекты нациестроительства в России: история и современность. Материалы Всероссийской научной конференции с международным участием. 2020 г. / Редколлегия: Г.П. Кулешова [и др.]. Саранск: ЮрЭксПрактик. 2020, p. 44-51. (0,575 c.a.). ISBN 978-5-907071-28-5.
27. RUSANDU I. *Democracy in the conditions of the COVID-19 pandemic in the Republic of Moldova: analysis and synthesis*. În: Интеллектуальная культура Беларуси: духовно-нравственные традиции и тенденции инновационного развития. Том 3. г. Минск, 2020. 191-194 с. ISBN 978-985-581-433-8.

28. SPRINCEAN, S.; SOHOȚCHI, T.-S. *Ensuring human security in the conditions of the COVID-19 pandemic / Обеспечение безопасности человека в условиях пандемии COVID-19.* În: Сахаровские чтения 2021 года: экологические проблемы XXI века. Sakharov readings 2021: environmental problems of the XXI century: материалы 21-й международной научной конференции, 20-21 мая 2021 г., Минск, Республика Беларусь: в 2 ч. / Междунар. гос. экол. ин-т им. А. Д. Сахарова Бел. гос. ун-та; редкол.: А. Н. Батян [и др.]; под ред. д-ра ф.-м. н., проф. С. А. Маскевича, к. т. н., доцента М. Г. Герменчук. Часть 1. Минск: ИВЦ Минфина, 2021, p. 95-98. (388 c.) (0,6 c.a.). ISBN: 978-985-7224-32-6. https://doi.org/1046646/SAKH-2021-1-95-98
29. DUMITRASCO M. *Patterns of external fragmentation of production in the Republic of Moldova.* In: the conference proceedings: "Knowledge in Digital Age", Matera (Italy), 9-11 September 2020, p. 1814-1826. ISBN 978-88-96687-13-0
30. SPRINCEAN, S. *Libertatea individuală şi siguranţa persoanei ca imperative didactice. În: Tradiție și perspective în didactica modernă.* / Camelia Augusta Roşu, Cristina Nanu, (editori). Vol. 4. Universitatea „1 Decembrie 1918" din Alba-Iulia. Alba-Iulia: Aeternitas. 2020, p. 82-89. (0,55 c.a.). ISBN: 978-606-31-0486-2.
31. BRAGA L. *Реалистический подход» как методологическая база исследования политических процессов современного мира*. În: Философия и вызовы современности: к 90-летию Института Философии НАН Беларуси. Материалы международной научной конференции (15-16 апреля, Минск). В 3 томах. Том 2. Минск: Изд-во «Четыре четверти», 2021, с. 81-84. (Vol. 0,3 c.a.) ISBN 978-985-581-489-5
32. CIUMAC, S., BĂDILEANU, M., Knowledge *advances in environmental performance indicators*. În Интеллектуальная культура Беларуси: духовно-нравственные традиции и тенденции инновационного развития: материалы Пятой междунар. науч. конф. (19–20 ноября 2020 г., г. Минск). В 3 т. Т. 1 / Ин-т философии НАН Беларуси; редкол. А. А. Лазаревич (пред.) [и др.]. Минск: Четыре четверти, 2020. – 390 с.(с.27-29) ISBN 978-985-581-431-4 (т. 1).
33. CIUMAC, S., BĂDILEANU, M *Homogeneity Of The Granger Causality And Applications For Generated/Recycled Waste Dependence On Welfare În*: The Romanian Economy. A Century of Transformation (1918-2018), Peter Lang, Berlin, Internationaler Verlag der Wissenchaften, p. 1231-1243, ISBN 978-3-631-67332-4;
34. CIUMAC, S., NEAGU, C., *Approaches of sustainable development in the coal mining industr.y* În Интеллектуальная культура Беларуси: духовно-нравственные традиции и тенденции инновационного развития : материалы Пятой междунар. науч. конф. (19–20 ноября 2020 г., г. Минск). В 3 т. Т. 3 / Ин-т философии НАН Беларуси; редкол. А. А. Лазаревич (пред.) [и др.]. Минск: Четыре четверти, 2020. – 353 с. (с.171-173) ISBN 978-985-581-433-8 (т. 3).
35. GROSU Ruslana. *The psychosocial dimension of individual (in)security in virtual space: from theoretical approach to empirical research*. În: Bogusław Pacek, Przemysław Mazur (eds.). The Young Generation Confronted with the Security Challenges in Europe and Asia. DEEP NATOProgramme. Brussels, Kraków: Uniwersytet Pedagogiczny, 2021, 114-125.

V. Articole în culegeri științifice publicate peste hotare:

36. RUSANDU, I. Democrația în condițiile epidemiei coronavirusului din Republica Moldova: analiză şi sinteză. În: Perspectivele şi Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării şi Educației. Volumul VII, Partea 1, Cahul, 2020. 54-62 p. ISBN 978-9975-88-060-2.
37. BRAGA, L. Авторитарные тенденции в развитии современного мира. În: Filosofia și perspectiva umană. Materialele conferinței științifice consacrată zilei mondiale a filosofiei, 21 noiembrie 2019, ediția a XVII-ea. Chișinău: Tipografia «Artpoligraf», 2020. 163 p. ISBN 978-9975-3036-7-5.
38. UNGUREANU, V. Afirmarea geopolitică a Republicii Moldova între oportunități și constrângeri de securitate. În: Perspectivele și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației. /Coord.: Sergiu Cornea. Cahul: US Cahul, Tipografia „Centrografic", 2020, volumul VII, partea 1, p. 20-31. ISBN 978-9975-88-060-2.
39. UNGUREANU, V. Riscurile și oportunitățile geopolitice ale securității naționale a Republicii Moldova în contextul necesității intensificării relațiilor de cooperare cu Organizația Tratatului

Atlanticului de Nord. În: Analele ştiinţifice ale Universităţii de Studii Europene din Moldova. Chișinău: USEM, Tipografia „Adrilang”, 2020, p. 73-84. ISBN 978-9975-3423-1-5.

VI. Articole în culegeri internaționale editate în Republica Moldova

40. UNGUREANU, Veaceslav. Redimensionarea geopolitică a paradigmei de asigurare a securității naționale a Republicii Moldova în contextul proceselor integraşioniste regionale. În: Materialele conferinței științifice internaționale „Știința politică şi administrativă: provocări globale, soluții locale”, dedicată celei de-a 25-a aniversări a Facultăţii Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative a Universităţii de Stat din Moldova, organizată pe 13 noiembrie 2020. Chişinău: UNU, 2021, p. 174-180. (512 p.). (0,4 c.a.). ISBN 978-9975-3459-7-2.
41. VARZARI P. Coaliția de guvernare „Platforma Social-Democrată pentru Moldova” între PSRM și PDM – un aranjament politic asumat. În: Sănătatea, medicina și bioetica în societatea contemporană: studii inter- și pluridisciplinare. Ediția a III-a (Materialele Conferinței științifice internaționale, 6-7 noiembrie 2020) / Red. respons. și coord. V. Ojovanu. Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic Print Caro, 2020, p. 183-189 (0,45 c.a.). ISBN 978-9975-56-805-0.
42. DUMITRASCO, M. Afectarea regimurilor comerciale a țărilor din cadrul parteneriatul estic de către pandemia COVID-19. În: Meritocrație, profesionalism, integritate: deziderate versus realități: Materialele conferinței științifice cu participare internațională din 19 noiembrie 2020. / coord: V.Juc. Chișinău: Tipogr. Centrală. 2021, p. 263-281. ISBN 978-9975-157-25-4.
43. VARZARI, P. Constituirea regimului de bună guvernare în Repubica Moldova prin prisma depășirii crizei pandemice. În: Meritocrație, profesionalism, integritate: deziderate versus realități: Materialele conferinței științifice cu participare internațională din 19 noiembrie 2020 / Coord.: V. Juc. Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2021 (ÎS FEP „Tipografia Centrală”), p. 7-37 (1,5 c.a.). ISBN 978-9975-157-25-4.
44. UNGUREANU, Veaceslav. Emergența statutului geopolitic al Republicii Moldova în contextul consolidării capacității instituționale a securității naționale în perioada pandemiei COVID-19. În: Materialele conferinței științifice cu participare internațională „Meritocrație, profesionalism, integritate: deziderate versus realități”, organizată pe 19 noiembrie 2020./Coord.: Victor Juc. Chișinău: ICJPS, 2021 (ÎS FEP „Tipografia Centrală”), p. 160-189. (284 p.). (1 c.a.). ISBN 978-9975-157-25-4.
45. GROSU Ruslana. Inconsistența metodologică în cercetările politologice din Republica Moldova: între demersul inferențial și cel statistic. În: Putină Natalia, Solcan Alexandru (coord.) Știința politică și administrativă: provocări globale, soluții locale. Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative. Materialele Conferinței Științifice Internaționale. Chișinău, 13 noiembrie 2020. Chișinău, 2021, p. 43-49.
46. RUSANDU, I.; STERPU, V. Dimensiuni actuale ale relațiilor dintre opoziție și guvernare în Republica Moldova în condițiile pandemiei COVID-19. În: Știința Politică și Administrativă: Provocări Globale, Soluții Locale. Chișinău: UNU, 2021, p. 66-72. ISBN: 978-9975-3459-7-2.
47. SPRINCEAN, S. *Politica securității umane în condițiile pandemiei Covid-19.* În: Sănătatea, medicina și bioetica în societatea contemporană: studii inter și pluridisciplinare. Materialele Conferinţei Ştiinţifice Internaţionale, Ediţia a 3-a, 06-07 noiembrie 2020 / colegiul de redacție: Vitalie Ojovanu (redactor responsabil și coordonator). Chișinău: Print-Caro, 2020, p. 119-125. (0,475 c.a.). ISBN 978-9975-56-805-0.
48. SPRINCEAN, S.; SOHOȚCHI T.-S. *Importanța componentei educaționale în procesul de asigurare a securității umane.* În: Performanţa în educaţie: factor-cheie în asigurarea securităţii umane. Materialele Conferinţei ştiinţifico-practice internaţionale, 9-10 octombrie 2020. Academia de Administrare Publică. / Coord. Ludmila Roşca. Chişinău: Tipogr. „Print-Caro”. 2020, p. 97-104. (0,5 c.a.). ISBN 978-9975-3492-0-8.
49. UNGUREANU, Veaceslav. *Redimensionarea geopolitică a paradigmei de asigurare a securității naționale a Republicii Moldova în contextul proceselor integraşioniste regionale.* În: Materialele conferinței științifice internaționale „Știința politică şi administrativă: provocări globale, soluții locale”, dedicată celei de-a 25-a aniversări a Facultăţii Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative a USM, organizată pe 13.11.2020. Chişinău: UNU, 2021, p. 174-180. ISBN 978-9975-3459-7-2.
50. VARZARI P. *Coaliția de guvernare „Platforma Social-Democrată pentru Moldova” între PSRM și PDM – un aranjament politic asumat*. În: Sănătatea, medicina și bioetica în societatea contemporană: studii inter- și pluridisciplinare. Ediția a III-a (Materialele Conferinței științifice

internaționale, 6-7 noiembrie 2020) / Red. respons. și coord. V. Ojovanu. Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic *Print Caro*, 2020, p. 183-189 (0,45 c.a.). ISBN 978-9975-56-805-0.

51. SPRINCEAN, S.; SOHOȚCHI, T-S. *Problematica securității umane și drepturilor persoanei reflectată în acordul de asociere RM-UE*. În: Culegere de articole științifice. Conferința Ştiințifică Internațională „Strategia Securității Uniunii Europene în contextul Metamorfozelor Relațiilor Internaționale (1)", 23 aprilie 2021, Acad. de Administrare Publică. / Comitet științific: O. Balan [et al.]; colegiul red.: L. Roşca [et al.]. Chişinău: Print-Caro. 2021, vol. 1, p. 115-121. (360 p.). (0,53 c.a.) ISBN 978-9975-56-874-6.
52. SPRINCEAN, S.; MITROFANOV, Gh. *Drepturile omului și securitatea globală.* În: Culegere de articole științifice. Conferința Ştiințifică Internațională „Strategia Securității Uniunii Europene în contextul Metamorfozelor Relațiilor Internaționale (1)", 23 aprilie 2021, Acad. de Administrare Publică. / Comitet științific: Oleg Balan [et al.]; colegiul redacțional: Ludmila Roşca [et al.]. Chișinău: Print-Caro. 2021, vol. 1, p. 130-135. (360 p.). (0,45 c.a.) ISBN 978-9975-56-874-6.
53. VARZARI, P. *Constituirea regimului de bună guvernare în Repubica Moldova prin prisma depășirii crizei pandemice*. În: Meritocrație, profesionalism, integritate: deziderate *versus* realități: Materialele conferinței științifice cu participare internațională din 19 noiembrie 2020 / Coord.: V. Juc. Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2021 (ÎS FEP „Tipografia Centrală"), p. 7-37 (1,5 c.a.). ISBN 978-9975-157-25-4.
54. UNGUREANU, Veaceslav. *Emergența statutului geopolitic al Republicii Moldova în contextul consolidării capacității instituționale a securității naționale în perioada pandemiei COVID-19.* În: Materialele conferinței științifice cu participare internațională „Meritocrație, profesionalism, integritate: deziderate *versus* realități", organizată pe 19 noiembrie 2020./Coord.: Victor Juc. Chișinău: ICJPS, 2021 (ÎS FEP „Tipografia Centrală"), p. 160-189. (284 p.). (1 c.a.). ISBN 978-9975-157-25-4.
55. SPRINCEAN, S. *Actul guvernării și securitatea umană în contextul pandemiei COVID-19*. În: Meritocrație, profesionalism, integritate: deziderate versus realități: Materialele conferinței științifice cu participare internațională din 1911.2020. / coord. V. Juc. Cap. 3. Chișinău: Tipografia Centrală. 2021, p. 65-91. (284 p.) (1,35 c.a.). ISBN 978-9975-157-25-4.
56. DUMITRASCO, M. *Afectarea regimurilor comerciale a țărilor din cadrul parteneriatul estic de către pandemia COVID-19*. În: Meritocrație, profesionalism, integritate: deziderate versus realități: Materialele conferinței științifice cu participare internațională din 19 noiembrie 2020. / coordonator: Victor Juc. Chișinău: Tipografia Centrală. 2021, p. 263-281. (284 p.) ISBN 978-9975-157-25-4.
57. RUSANDU, I.; STERPU, V. *Democrația, statul și opoziția în condițiile pandemiei COVID-19: dimensiuni relaționale*. În: Meritocrație, profesionalism, integritate: deziderate versus realități: Materialele conferinței științifice cu participare internațională din 19 noiembrie 2020. / coordonator: Victor Juc. Chișinău: Tipografia Centrală. 2021, p. 38-64. (284 p.) ISBN 978-9975-157-25-4.
58. SPRINCEAN, S. *Impactul pandemic al maladiei COVID-19 asupra calității guvernării prin prisma asigurării securității umane*. În: Republica Moldova în contextul necesităţilor de modernizare şi dezvoltare sub impactul negativ al crizei de pandemie COVID-19: Materialele conferinței științifice cu participare internațională din 25 mai 2021. / Coord. V. Juc. Chișinău: Tipografia Centrală. 2021, p.82-116. (244 p.). ISBN 978-9975-157-73-5.
59. SPRINCEAN, S.; SOHOȚCHI, T-S. *Siguranța persoanei și securitatea umană: dileme conceptuale*. În: Culegerea de articole la Conferința științifică națională cu participare internațională „*Știința în nordul Republicii Moldova: probleme, realizări, perspective*", ediția a 5-a, 29-30 iunie 2021, Bălți. / Coord. V. Capcelea. Chișinău: Tipografia Centrală. 2021, p. 362-367. (496 p.) (0,52 c.a.). ISBN 978-9975-62-432-9.
60. SPRINCEAN, S.; SOHOȚCHI, T-S. *Abordări securitare ale problematicii siguranței persoanei*. În: Culegerea de articole la Conferința științifică națională cu participare internațională „*Știința în nordul Republicii Moldova: probleme, realizări, perspective*", ediția a 5-a, 29-30 iunie 2021, Bălți. / Coord. V. Capcelea. Chișinău: Tipografia Centrală. 2021, p. 367-371. (496 p.) (0,53 c.a.). ISBN 978-9975-62-432-9.
61. SPRINCEAN, S.; SOHOȚCHI T.-S. *Filosofia securității umane în contextul provocărilor contemporane*. În: Filosofia și perspectiva umană: sustenabilitatea gândirii filosofice în societatea post-pandemie. Materialele conferinței științifice consacrate Zilei Mondiale a Filosofiei, 19

noiembrie 2020. Institutul de Istorie. / Coord. A. Pascaru. Chișinău: Tipogr. "Lexon Prim". 2020, p. 194-205. (0,6 c.a.). ISBN 978-9975-3334-2-9.

62. SPRINCEAN, S.; SOHOȚCHI, T.-S. *Particularități în procesul de asigurare a securității umane*. În: Conferinţa ştiinţifică "Rolul ştiinţei în reformarea sistemului juridic şi poilitico-administrativ", Ediţia a 6-a, 10 decembrie 2020 / comitetul ştiinţific: Cornea Sergiu [et al.]; comitetul organizatoric: Chironachi Vladimir [et al.]. Secţia: Ştiinţe juridice. Cahul: US "Bogdan Petriceicu Hasdeu" (Tipogr. "CentroGrafic"). 2021. 156-164 p. (202 p.) (0,8 c.a.) ISBN 978-9975-88-072-5.
63. JUC, Victor. *Declarația cu privire la suveranitatea RSS Moldova: dimensiunea politico-juridică*. În: Suveranitatea Republicii Moldova: concept și realitate. Materialele conferinței științifice internaționale, 23.06.2020. Chișinău: Balacron, 2020. p. 179-195. ISBN 978-9975-66-710-4.
64. SPRINCEAN, S.; SOHOȚCHI, T-S. *Importanța siguranței persoanei și securității umane în contextul pandemiei COVID-19 pentru dezvoltarea sustenabilă a Republicii Moldova în spațiul intercultural european*. În: Patrimoniul cultural: cercetare, valorificare, promovare: Materialele conferinţei ştiinţifice internaţionale. Ediţia a 13-a, Inst. Patrimoniului Cultural, Chişinău. 27-28 mai 2021. / Coord.: A. Dolghi. Chişinău: Fox Traiding. Vol. 2. 2021, p. 181-188. (272 p.). ISBN 978-9975-3513-7-9. https://doi.org/10.52603/9789975351379.24
65. SPRINCEAN, S.; SOHOȚCHI, T-S. *Particularități de asigurare a securității umane și siguranței persoanei în condițiile pandemiei COVID-19*. În: Mediul strategic de securitate: provocări şi tendinţe. Materialele Conferinţei Internaţionale, 27 mai 2021. Academia Militară a Forţelor Armate „Alexandru cel Bun”. / Coord. M. Butuc. Chişinău: Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate al Academiei Militare a Forţelor Armate „Alexandru cel Bun”, 2021, p. 121-127. (202 p.). ISBN 978-9975-3346-7-9

VII. Rapoarte / teze ale comunicărilor la congrese, conferinţe

66. SPRINCEAN, S. *Individual freedom and security of the person as didactic imperatives.* In: Book of abstracts. The International Conference „Didactics: past, present and future perspectives", 6th edition (online), 2020, “1 Decembrie 1918” University of Alba Iulia, Faculty of Law and Social Sciences, Department for Teacher Training. / ed. Cornel Victor Igna. Alba Iulia. 2020, p. 62. (73 p.). (0,25 c.a.). ISSN 2668-1749. ISSN-L 2668-1749.
67. SPRINCEAN, S. *Cultura securitară a persoanei prin prisma Acordului de Asociere RM-UE în contextul pandemiei COVID-19*. În: „Învăţământul artistic – dimensiuni culturale", conferinţă ştiinţifică internaţională. Conferinţa ştiinţifică internaţională, 23 aprilie 2021: Tezele comunicărilor / col. de redacţie: Tatiana Comendant [et al.]. Vol. 2: Artă teatrală, cinematografică, coregrafică. Arte plastice, decorative şi design. Ştiinţe socio-umanistice şi culturologie. Chişinău: AMTAP, 2021, p. 70-71. (88 p.). ISBN 978-9975- 3453-5-4.
68. SPRINCEAN, S.; SOHOȚCHI, T-S. *Importanța siguranței persoanei și securității umane în contextul pandemiei COVID-19 pentru dezvoltarea sustenabilă a Republicii Moldova în spațiul intercultural european*. În: Conferinţa ştiinţifică internaţională «Patrimoniul cultural: cercetare, valorificare, promovare»: Programul şi rezumatele comunicărilor. 27-28 mai 2021. Ediţia a 13-a. / comitetul ştiinţific, comitetul de organizare: Victor Ghilaş (preşedinte) [et al.]. Chişinău: Tipogr. «Notograf Prim». 2021, p. 110. (138 p.). ISBN 978-9975-84-140-5.
69. SPRINCEAN, S. *Progresul domeniului culturii favorizat de Acordul de Asociere RM-UE în perspectiva sporirii securității și siguranței persoanei umane*. În: „Învăţământul artistic – dimensiuni culturale", conferinţă ştiinţifică internaţională. Conferinţa ştiinţifică internaţională, 2020: Tezele comunicărilor / col. de redacţie: Tatiana Comendant [et al.]. Vol. 2: Artă teatrală, cinematografică, coregrafică. Arte plastice, decorative şi design. Ştiinţe socio-umanistice şi culturologie. Chişinău: AMTAP, 2020, p. 71-73. ISBN 978-9975-3311-5-9. SPRINCEAN, S. *Promovarea patrimoniului cultural național în contextul implementării Acordului de Asociere Republica Moldova-UE*. În: Conferinţa ştiinţifică internaţională «Patrimoniul cultural: cercetare, valorificare, promovare»: Programul şi rezumatele comunicărilor. 2020. Ediţia a 12-a. / comitetul de organizare, comitetul ştiinţific: Victor Ghilaş (preşedinte) [et al.]. Chişinău: S. n., 2020 (Tipogr. «Notograf Prim»), p. 24. (98 p.). (0,25 c.a.). DOI: 10.6084/m9.figshare.12356093. ISBN 978-9975-84-123-8.
70. DUMITRASCO, M. Aspectele globale ale pandemiei Covid-19: pregătirea țărilor de pretutindeni față de pandemie. În: „Învăţământul artistic – dimensiuni culturale", conferinţă ştiinţifică internaţională. Conferinţa ştiinţifică internaţională, 23 aprilie 2021: Tezele comunicărilor / col. de redacţie: Tatiana Comendant [et al.]. Vol. 2: Artă teatrală, cinematografică, coregrafică. Arte

plastice, decorative şi design. Ştiinţe socio-umanistice şi culturologie. Chişinău: AMTAP, 2021, p. 72. ISBN 978-9975- 3453-5-4.

II. Relevanța rezultatelor științifice obținute și impactul acestora asupra dezvoltării socio-economice

În cadrul finanțării instituționale a fost cercetată arhitectura geopolitică a mediului de securitate regională în perioada pandemiei globale COVID-19, în contextul necesității consolidării rezilienței instituționale a sistemului național de securitate și apărare al Republicii Moldova. A fost investigată capacitatea instituțională și a funcționalității procesului de asigurare a securității naționale a Republicii Moldova în condițiile crizei sanitare globale generată de pandemia COVID-19. Cercetătorii au examinat oportunitățile și constrângerile geopolitice de sporire a rezilienței instituționale a sistemului național de securitate și apărare al Republicii Moldova în contextul pandemiei globale COVID-19. De asemenea, a fost analizat impactul statutului de neutralitate permanentă asupra perspectivelor de asigurare a rezilienței instituționale a sistemului național de securitate și apărare al Republicii Moldova în condițiile crizei sanitare provocată de pandemia globală COVID-19. S-a efectuat și o cercetare a sistemului național de securitate și apărare al Republicii Moldova sub aspectul identificării nivelului de reziliență instituțională în contextul pandemiei globale COVID-19.

Cercetătorii au evaluat și au analizat impactului pandemiei COVID-19 asupra direcțiilor de dezvoltare a societății. Au fost efectuate sondaje de opinie, rezultatele cărora au fost plasate pe site-ul ICJPS. S-a efectuat inventarierea și analiza modalităților și practicilor internaționale de adaptare a societății la condițiile impuse de COVID-19 prin necesitatea de respectare a meritocrației.

A fost cercetat cadrul internațional al guvernării deschise în condițiile pandemiei COVID Aceasta a presupus și o inventariere și analiză a modalităților și practicilor internaționale de adaptare a societății academice la condițiile impuse de COVID-19. Au fost analizate și evaluate modelele internaționale ale cooperării educației și factorilor de decizie pentru soluționarea crizei, instituite de pandemia COVID-19. Evaluarea situației din mediul internațional de cercetare în condițiile pandemiei COVID-19 s-a întreprins în vederea adaptării reprezentanților mediului academic din Republica Moldova la noile rigori prin sporirea contribuției științifice cu valoare empirică.

Au fost, prin urmare, identificate și apreciate aranjamentele și experiențele internaționale de racordare a activității științifice în condițiile impuse de pandemia COVID-19 prin a le determina pe cele aplicabile în mediul de cercetare din Republica Moldova. Au fost estimate experiențele internaționale privind implicarea factorilor de decizie în facilitarea adaptării potențialului științific la constrângerile impuse de pandemia COVID-19 și determinate modelele de facilitare a compatibilității acestora cu posibilitățile cercetătorilor din Republica Moldova.

III. Lista evenimentelor organizate

În perioada de referință, din contul finanțării instituționale au fost organizate următoarele evenimente cu caracter științific:

1. În perioada 10-12 februarie 2021 ICJPS a găzduit ediția din 2021 a RECAST Training School in the Humanities & the Social Sciences cu genericul „Democratic Constitutionalism and Rights”. Evenimentul a avut loc online și este organizat în contextul Acțiuni COST 16211 „Reappraising Intellectual Debates on Civic Rights and Democracy in Europe” (RECAST) - proiect din cadrul inițiativei de Cooperare Europeană în domeniul Științei și Tehnologiei, finanțate de UE.

2. La 6 aprilie 2021, în cadrul Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice a fost organizat seminarul metodologic în regim on-line cu genericul „*Circumstanțe de dizolvare a Parlamentului și declanșarea alegerilor parlamentare anticipate: pro și contra*”.
3. Pe 27 aprilie 2021, în cadrul Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice s-a organizat seminarul metodologic în regim on-line cu genericul „*Dimensiunea sociologică a actului de justiție din Republica Moldova*”. Responsabili: doctor habilitat în drept V. Cușnir, doctor în drept Iu. Frunză și doctor în sociologie V. Mîndru.
4. La 11 mai 2021, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice în colaborare cu Academia de Științe a Moldovei (Secția Științe Sociale, Economice, Umanistice și Arte), Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, Institutul de Istorie, Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hașdeu”, Centrul de Economia Industriei și Serviciilor al Institutului Național de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu” al Academiei Române, Institutul de Filosofie al Academiei Naționale de Științe din Belarus, a organizat în regim online Conferința științifico-practică națională cu participare internațională (ediția a XV-a) dedicată celebrării Zilei Europei în Republica Moldova „*Relațiile dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană: oportunități și constrângeri*”.
5. La 15 iunie 2021 Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice a orgaizat Conferința Științifică Națională de totalizare a ofertelor de soluții pentru atenuarea și contracararea pandemiei de Covid 19 „Evoluția Republicii Moldova în contextul pandemiei: aspecte politico-juridice și sociale”.
6. La 17 iunie 2021 Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice a orgaizat Conferința Științifică Națională „Independența de stat și drepturile omului: aplicabilitatea bunelor practici internaționale în contextul pandemiei”.
7. La 23 iunie 2021 Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice a orgaizat Conferința Științifică Națională „Situațiile de urgență: experiență internațională și bunele practici pentru Republica Moldova”.
8. La 24 iunie 2021 Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice a orgaizat Conferința științifico-practică națională „Sistemul avocațional din Republica Moldova”.
9. La 26 august 2021, ICJPS a organizat online Conferința științifico - practică națională cu participare internațională cu genericul *30 de ani de la adoptarea Declarației de Independență a Republicii Moldova: aspecte politico-juridice și social-economice,* în parteneriat cu Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova, Academia de Științe a Moldovei (Secția Științe Sociale, Economice, Umanistice și Arte), Institutul de Istorie, Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hașdeu”.
10. Pe 14 septembrie 2021 Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice a orgaizat Conferința științifico-practică națională „Incluziunea versus excluziunea socială în contextul pandemiei”.
11. Pe 16 septembrie 2021 Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice a orgaizat Conferința științifico-practică națională „Mecanisme de asigurare a securității persoanei în statul de drept”.
12. Pe 21 octombrie 2021, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, în colaborare cu Academia de Științe a Moldovei (Secția Științe Sociale, Economice, Umanistice și Arte), a organizat online Conferința științifică comemorativă dedicată omagierii a 100 de ani de la nașterea lui Andrei TIMUȘ, membru corespondent, doctor habilitat în economie, profesor în sociologie.
13. La 28 octombrie 2021 Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice a organizat Conferința științifico-practică națională „Sistemul asigurărilor sociale din Republica Moldova”.
14. În perioada 07-08 decembrie 2021 Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice a organizat Conferința științifico-practică națională „Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul extinderii pericolelor în spațiul est-european”.

15. La 10 decembrie 2021 Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice a organizat Conferința științifico-practică națională „Drepturile persoanei: probleme actuale în lumina jurisprudenței Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova”.
16. Pe 14 decembrie 2021 Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice a organizat Conferința științifico-practică națională „Probleme de drept penal și de drept procesual penal în lumina solicitărilor opiniilor de către Curtea Constituțională a Republicii Moldova”.
17. La 16 decembrie 2021 Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice a organizat Conferința științifico-practică națională „Tendințe postneclasice în cercetările din domeniul relațiilor internaționale”.
18. Pe 23 decembrie 2021 Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice a organizat Conferința științifico-practică națională „Funcționalitatea instituțională în contextul aplicabilității mecanismelor democrației electorale”.

IV. Participări în cadrul evenimentelor internaționale peste hotare:

1. **10-11 februarie 2021**. RECAST Training School in the Humanities & the Social Sciences (2021 edition): Democratic Constitutionalism and Rights during COVID-19. COST Action 16211: Reappraising Intellectual Debates on Civic Rights and Democracy in Europe (RECAST). Efficiency vs Constitutionalism of the Pandemic Response. **Dr. Roșca A**.
2. **26 martie 2021**. Международная научная-практическая конференция - Всероссийский онлайн-симпозиум с международным участием: «**Защита прав человека в периоды внешнеполитической напряженности**». Средне-Волжский институт (филиал) ВГУЮ (РПА Минюста России) **г. Саранск. Federația Rusă**. Raport. The role of personal safety in ensuring the protection of human rights in the Republic of Moldova. **Dr. hab. Sprincean Serghei.**
3. **15–16 апреля 2021 г.** Conferința ştiinţifico-practică cu participare internaţională cu genericul: Философия и вызовы современности (к 90-летию Института Философии НАН Беларуси, **Minsk**, (prin corespondență). - «Реалистический подход» как методологическая база исследования политических процессов современного мира». **Dr. Braga L**.
4. **21-22 mai 2021.** Conferinţa internaţională „**Didactica: tradiţie, actualitate, perspective**”, ediția a VII-a, Alba-Iulia. Raport**:** Incursiuni educaționale în cercetarea problematicii securității umane și siguranței persoanei. **Alba Iulia, România**. **Dr. hab. Sprincean Serghei.**
5. **27 mai 2021**. Conferinţa internaţională «**The Development of Political Science: European Practices and National Perspectives**», Department of Political Science and Public Administration, Faculty of History, Political Science and International Relations, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. **Cernăuți, Ucraina**. Raport: Human security and personal safety approaches to the contemporary East-European security challenges. **Dr. hab. Sprincean Serghei.**
6. **20-21 mai 2021.** Круглый стол «**Экстремальная этика в экстремальных ситуациях**», в рамках Международной научно-практической конференции «Сахаровские чтения 2021 года: экологические проблемы XXI века» на базе Международного государственного института им. А.Д. Сахарова, **Минск, Республика Беларусь**. Raport: Ensuring human security in the conditions of the COVID-19 pandemic / Обеспечение безопасности человека в условиях пандемии COVID-19. **Dr. hab. Sprincean Serghei.**

7. **26 mai 2021**. Круглый стол «**Бытие и Бессмертие (Истина. Ценности. Познание)**» к 100-летию выдающегося белорусского философа А.К. Манеева. Институт философии Национальной Академии Наук Беларуси. **Минск, Республика Беларусь.** Raport: Демократические ценности: понятие и реальность. **Conf. Rusandu Ion.** Raport: Геополитические процессы как объект исследования. **Dr. Ungureanu V.**
8. **26-27 septembrie 2020** Conferința Internațională anuală „**The Political Consequences of the Pandemic**", organizată de Asociația de Științe Politice din Serbiei, Facultatea de Științe Politice a Universității din Belgrad. **Serbia**. Raport: The Impact of the COVID-19 Pandemic Phenomenon Evolution on the International Security Ensuring. **Dr. Ungureanu V.**
9. **30 octombrie 2020** Conferința științifică „**Dezvoltarea economico-socială durabilă a Euroregiunilor și a zonelor transfrontaliere**", secțiunea „Tendințe legislative în contextul globalizării" ediția a XVI-a. Iași**.** Organizatori: de Academia Româna Filiala Iaşi - Institutul de Cercetări Economice şi Sociale, "Gheorghe Zane". **Iași, România**. Raport: Strengthening human security and individual safety for reducing social inequalities in the Republic of Moldova. **Dr. hab. Sprincean Serghei.**
10. **19-20 noiembrie 2020** Conferința Ştiinţifică Internațională, a V-a ediție, **Интеллектуальная культура Беларуси: духовно-нравственные традиции и тенденции инновационного развития. Минск, Республика Беларусь.** Raport: Democracy in the conditions of the COVID-19 pandemic in the Republic of Moldova: analysis and synthesis. **Conf. Rusandu Ion, dr. Sterpu Vladimir**

V. Dificultăți/ impedimente apărute

O oarecare dificultate o prezintă necesitatea adaptării subiectelor de cercetare individuale la prioritățile de cercetare. Practica arată, însă, că cercetătorii se adaptează cu reușit la noile condiții. Dificultățile de bază sunt subfinanțarea și incertitudinea, precarități care condiționează exodul cercetătorilor științifici.

Dificultățile au vizat, în principal, următoarele aspecte:

1) Subfinanțarea – din acestă cauză nu se poate procura tehnică pentru menținerea și dezvoltarea infrastructurii
2) Cercetătorii titulari sunt angajați pe 0,25, 0,5 normă, ceea ce face ca cercetătorul să se orienteze către alte surse de venit și să dea dovadă de un randament scăzut în munca de cercetare.
3) Din cauza că, odată cu finalizarea la 01.07..2021 a două expresii de interes în cadrul ofertei de soluții de cercetare-inovare privind combaterea și atenuarea impactului pandemiei COVID-19 (2020-2021), nu a fost anunțat nici un alt apel pentru proiectele de cercetare la ANCD, o parte din mijloacele financiare din finanțarea instituțională au fost redirecționate pentru remunerarea personalului științific de execuție pe o normă întreagă.

Anexa nr.4

LISTA PROIECTELOR NAȚIONALE ȘI INTERNAȚIONALE ÎN CURS

Nr.	Denumirea proiectului/contractului	Conducătorul / coordonatorul proiectului	Termene de executare	Tipul proiectului
Programe de Stat 2020-2023				
1.	20.80009.1606.05 *Calitatea actului de justiție și respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova: cercetări interdisciplinare în contextul implementării acordului de asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană*	dr. hab., prof. univ. CUȘNIR Valeriu	2020-2023	Proiect de cercetare în cadrul concursului "Program de stat 2020-2023".
2.	20.80009.1606.13 *Formarea și consolidarea coeziunii sociale în Republica Moldova în contextul apropierii de Uniunea Europeană*	dr., conf. cercet. MOCANU Victor	2020-2023	Proiect de cercetare în cadrul concursului "Program de stat 2020-2023".
Inovare și transfer tehnologic				
1.				
Bi-/multilaterale				
1.				
Programe de postdoctorat				
1.				
Alte proiecte				
1.	20.70086.13/COV *Atenuarea impactului negativ al pandemiei COVID-19 asupra funcționalității instituțiilor puterii de stat din Republica Moldova* (FUNCOV)	dr. hab., conf. univ. SPRINCEAN Serghei	Iulie 2020-Iunie 2021	Proiect de cercetare în cadrul ofertei de soluții de cercetare - inovare privind combaterea și atenuarea impactului pandemiei COVID-19.
2.	20.70086.20/COV *Politici publice bazate pe dovezi în perioada pandemiei COVID19: Perspectivele aplicării practice a concepțiilor „Guvernării deschise” și „Științei deschise” în Republica Moldova* (GOVSCIENCE)	dr. ROȘCA Alexandru S.	Iulie 2020-Iunie 2021	Proiect de cercetare în cadrul ofertei de soluții de cercetare - inovare privind combaterea și atenuarea impactului pandemiei COVID-19.

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA

INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE, POLITICE ȘI SOCIOLOGICE

IMPLEMENTAREA PRACTICĂ A CONCEPTULUI „POLITICI BAZATE PE DOVEZI”: EXPERIENȚA INTERNAȚIONALĂ ȘI BUNE PRACTICI PENTRU REPUBLICA MOLDOVA

Materialele conferinței științifice cu participare internațională din 2 decembrie 2020

Chișinău • 2021

Implementarea practica___corectura.indd 1 15.04.2021 11:16:34

CZU 3:616-036.21(082)=135.1=161.1
I-48

Culegerea de materiale este recomandată pentru publicare de către Consiliul Științific al Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

Lucrarea este elaborată în baza rapoartelor științifice prezentate la conferința științifică cu participare internațională „Implementarea practică a conceptului" politici bazate pe dovezi"; experiența internațională și bune practici pentru Republica Moldova" (Chișinău, 02 decembrie 2020) din cadrul Proiectului 20.70086.20/COV Politici bazate pe dovezi în perioada pandemiei COVID-19: perspectivele aplicării practice a conceptelor „Guvernării deschise" și „Științei deschise" în Republica Moldova" (director de proiect: doctor în științe politice Alexandru S. Roșca).

Coordonator: Victor Juc, doctor habilitat în științe politice
Redactor: Tamara Osmochescu
Procesare computerizată: Elena Curmei
Copertă: Vitalie Leca

Descrierea CIP a Camerei Naţionale a Cărţii din Republica Moldova

"Implementarea practică a conceptului "Politici bazate pe dovezi": experiența internațională și bune practici pentru Republica Moldova", conferință științifică cu participare internațională (2020; Chișinău). Implementarea practică a conceptului "Politici bazate pe dovezi": experiența internațională și bune practici pentru Republica Moldova: Materialele conferinței științifice cu participare internațională din 2 decembrie 2020 / coordonator: Victor Juc. – Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2021 (ÎS FEP "Tipografia Centrală"). – 248 p.: fig.

Antetit.: Min. Educației, Culturii și Cercet. al Rep. Moldova, Inst. de Cercet. Juridice, Politice și Sociologice. – Text: lb. rom., rusă. – Rez.: lb. engl. – Cuprins paral.: lb. rom., engl. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art.

ISBN 978-9975-157-24-7.
3:616-036.21(082)=135.1=161.1
I-48

ISBN 978-9975-157-24-7.

© Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2021

Implementarea practica___corectura.indd 2 15.04.2021 11:16:34

Cuprins

Victor JUC. Cuvânt înainte 5

Alexandru ROȘCA. Răspunsul public la pandemia COVID-19: eficiență versus constituționalism 6

Irina CEACÎR. Transparența în procesul decizional în perioadele de pandemie și postpandemie de coronavirus Studiu comparativ. 28

Ruslana GROSU. Pandemia COVID-19 – o oportunitate de adaptare a potențialului științific din Republica Moldova la paradigma unei noi culturi de cercetare 58

Lilia BRAGA. Политический процесс и политическое участие в Республике Молдова: между теоретическим идеалом и реальностью наших дней 80

Svetlana CIUMAC. Marina BĂDILEANU. Acțiuni ale Comisiei Europene în domeniul combaterii pandemiei COVID-19 ... 114

Maria DIACON. Direcțiile de dezvoltare ale politicii educaționale și de formare profesională a Uniunii Europene în condițiile provocărilor pandemice 153

Ludmila RUSTANOVICI. Ценностно-политические ориентации и пути повышения социальной активности молодежи Республики Молдова 194

Marina GORBATIUC. Организация по безопасности и сотрудничеству в Европе в период COVID-19..... 231

Implementarea practica___corectura.indd 3 15.04.2021 11:16:34

Contents

Victor JUC. Foreword 5

Alexandru ROȘCA. Public response to the COVID-19 pandemic: efficiency versus constitutionalism 6

Irina CEACÎR. The transparency in the decision-making process in the periods of coronavirus pandemic and postpandemic. Comparative study 28

Ruslana GROSU. COVID-19 pandemic - an opportunity to adapt the scientific potential of the Republic of Moldova to the paradigm of a new research culture 58

Lilia BRAGA. The political process and political participation in the Republic of Moldova: between theoretical ideal and nowaday reality 80

Svetlana CIUMAC. Marina BĂDILEANU. European Commission's actions tackling the COVID-19 pandemic 114

Maria DIACON. Development directions of the European Union's educational and vocational training policy under pandemic challenges 153

Ludmila RUSTANOVICI. Value – political orientations and ways for youth social activity increase in the Republic of Moldova 194

Marina GORBATIUC. The organization for security and co-operation in Europe amid pandemic..... 231

Implementarea practica___corectura.indd 4 15.04.2021 11:16:34

Cuvânt înainte

Pandemia de coronavirus de tip nou a demonstrat vulnerabilitățile Republicii Moldova la toate capitolele și, totodată, a marcat la modul concret indispensabilitatea apropierii europene, chiar dacă Uniunea Europeană și statele membre parcurg o perioadă destul de dificilă și trebuie, incontestabil, să respecte principiul solidarității, dar pot apela, în același timp, la aplicabilitatea principiului subsidiarității. Apropierea europeană a Republicii Moldova se exprimă, la etapa actuală, prin identificarea, preluarea în mod critic și implementarea bunelor practici în vederea facilitării integrării în spațiul european. Perioada romantismului în relațiile dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană practic a devenit istorie: bidimensionalitatea voințelor politice și deschiderea părților rămân, însă trebuie de ținut cont și de eventualitatea unor situații de răcire, similare celei din jumătatea a doua anului 2018 – prima jumătate a anului 2019.

Lucrarea este elaborată în baza rapoartelor științifice prezentate de către echipa expresiei de interes la conferința științifică cu participare internațională „Implementarea practică a conceptului" politici bazate pe dovezi"; experiența internațională și bune practici pentru Republica Moldova" (Chișinău, 02 decembrie 2020) din cadrul proiectului 20.70086.20/COV Politici bazate pe dovezi în perioada pandemiei COVID-19: perspectivele aplicării practice a conceptelor „Guvernării deschise" și „Științei deschise" în Republica Moldova".

Victor Juc,
doctor habilitat în științe politice,
coordonator al ediției

Implementarea practica___corectura.indd 5 15.04.2021 11:16:34

RĂSPUNSUL PUBLIC LA PANDEMIA COVID-19: EFICIENȚĂ *VERSUS* CONSTITUȚIONALISM

PUBLIC RESPONSE TO THE COVID-19 PANDEMIC: EFFICIENCY *VERSUS* CONSTITUTIONALISM

Alexandru ROȘCA, ***doctor în științe politice, cercetător științific coordonator, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice***

Summary

Crises are always a tough test for governance. During a crisis, a true liberal democracy can only rely on the use of open information and the consent of the population. Unlike them, authoritarian regimes may as well add up force, fear and manipulation to the act of governing. Furthemore, unlike authoritarian regimes, democracies cannot hide their failures for too long. Once citizens lose confidence in the legitimacy of democracy as the best form of government, because its institutions cannot function effectively during a crisis, that very moment democracies are at serious risk of failure. That's even more true once the idea that authoritarian regimes manage the crisis more „efficiently" starts spreading quickly. This article documents various public health responses in different countries, including those less ideal in terms of classical liberal democracy, just to test the idea that authoritarian regimes are more efficient during public health crises, such as the COVID-19 pandemic.

Crizele sunt mereu un test dur pentru guvernare. Spre deosebire de regimurile autoritare, care pot folosi forța, frica și frauda pentru a-și controla populațiile, democrațiile se bazează pe utilizarea informațiilor deschise și pe consimțământul celor guvernați. La fel de adevărat este și faptul că, spre deosebire de regimurile autoritare,

Implementarea practica___corectura.indd 6 15.04.2021 11:16:34

democrațiile nu își pot ascunde eșecurile prea mult timp. Odată ce cetățenii își pierd încrederea în legitimitatea democrației ca cea mai bună formă de guvernare, în momentul în care instituțiile nu pot funcționa eficient în timpul unei crize, și mai ales dacă se încetățenește ideea că regimurile autoritare gestionează criza mai „eficient", din acel moment democrațiile sunt expuse unui risc grav de eșec. Acest studiu vine să documenteze răspunsurile de sănătate publică din diferite țări, inclusiv cele mai puțin ideale din punctul de vedere al democrațiilor liberale clasice, pentru a testa ideea că regimurile autoritare sunt mai eficiente în condițiile crizelor de sănătate publică, pe exemplul pandemiei COVID-19.

COVID-19 s-a dovedit a fi o provocare pentru guvernele din întreaga lume, schimbând percepțiile existente cu privire la disponibilitatea statului de a reacționa la situațiile de urgență. Concluziile preliminare, ce pot fi făcute, sunt următoarele:

1) Unele dintre guverne considerate a avea cea mai înaltă capacitate de răspuns la o izbucnire pandemică nu au reușit să răspundă eficient la COVID-19. Prin urmare, în lumina COVID-19 se pune problema modificării înțelegerii conceptelor de capacitate de reacționare și disponibilitate. În plus, capacitatea politică trebuie încorporată în conceptualizarea pregătirii și reacționării la situațiile de criză pandemică.

2) Unele mecanisme tipice statelor democrate în domeniul sănătății publice au funcționat precar după izbucnirea COVID-19, ceea ce i-a făcut pe unii experți să afirme că instrumentele de natură autoritară ar putea fi mai eficiente pentru performanțele guvernamentale în stăvilirea pandemiei și depășirea sitațiilor de criză legate de aceasta.

3) După decenii, în care măsurile coercitive de sănătate publică au fost considerate contraproductive, COVID-19 a adus implementarea pe scară largă a izolării și carantinei, supravegheate, une-

Implementarea practica___corectura.indd 7 15.04.2021 11:16:34

ori, de forțele de ordine. Printre măsurile guvernamentale din cele mai lăudate se numără carantinle rigide, care în alt context și alte circumstanțe n-ar fi fost etichetate ca și etice. Acest lucru implică o analiză detalizată a rezultatelor atinse de reacțiile coercitive, mai ales din moment ce acestea continuă să fie aplicate în prezent.

Pandemia COVID-19 nu a fost o surpriză pentru cei inițiați în subiectul și istoria epidemiilor. În 2010, după pandemia H1N1, Bill Gates, apreciind că numărul victimelor acesteia a putut fi mult mai mare din cauza capacităților reduse de contracarare, a afirmat, că „rămâne să sperăm ca această izbucnire să servească drept un apel să investim în creșterea capacităților, pentru că în decadele ce vin vor urma alte epidemii, și nu avem nicio garanție că vom avea noroc de acea dată"[1]. În 2018, Tedros Adhanom Ghebreyesus, directorul general al OMS, a afirmat că „nu avem cum să știm când anume va izbucni o nouă pandemie globală, însă știm că aceasta va impune un preț imens atât în termenii vieților umane, cât și al economiei globale»[2].

Anterior, izbucnirea pandemiei SARS (sindrom respirator acut sever) în Wuhan, China, a devenit prima pandemie a secolului XXI. În urma ei, statele membre ale ONU au revizuit Regulamentele Internaționale de Sănătate (RIS) în numeroase moduri, inclusiv prin includerea angajamentului comun de a consolida opt capacități de pregătire și reacție în domeniul sănătății publice: 1) legislație națională, politică și finanțare; 2) coordonarea și comunicarea punctelor focale naționale; 3) supraveghere; 4) reacție; 5) pregătire; 6) comunicarea riscurilor; 7) resurse umane; 8) laborator[3].

Astfel, s-a consolidat paradigma siguranței sanitare globale, ce presupune că lacunele de gestionare a unei crize sanitare într-o țară ar putea amenința rapid sănătatea și bunăstarea economică a oamenilor din întreaga lume. Această paradigmă a fost conso-

Implementarea practica___corectura.indd 8 15.04.2021 11:16:34

lidată și de izbucnirea de Ebola în 2014 în Africa de Vest. Drept urmare, au fost întreprinse eforturi considerabile pentru a depista țările cele mai puțin pregătite să răspundă la izbucnirile de boli infecțioase. În cadrul RIS au fost efectuate oficial evaluările externe comune, OMS a efectuat și ea diferite evaluări, dar mai ales se evidențiază și Indicele Global al Siguranței Sanitare (Global Health Security Index), elaborat de un grup de think tank-uri și conceput pentru a „evalua capacitatea unei țări de a preveni și atenua epidemiile și pandemiile". Indicele cuprinde 6 categorii, 34 indicatori și 85 subindicatori, măsurând o gamă de capacități - de la capacitatea de laborator și forța de muncă din domeniul sănătății până la conformitatea cu normele internaționale, capacitatea de planificare și stabilitatea politică (de exemplu, nivelul de tulburări sociale și transferul ordonat de putere).

O asemenea conceptualizare a capacității de pregătire pentru pandemie este strâns asociată conceptului mai larg al capacității statului: cât de capabil este acesta să elaboreze politici eficiente și să furnizeze bunuri publice precum securitatea, siguranța sanitară și infrastructura fizică. Conceptul capacității de pregătire se aliniază strâns cu indicele Băncii Mondiale a guvernării (Worldwide Governance Indicators, WGI[4]) la capitolul eficacității guvernării, astfel încât de multe ori pozițiile ierarhice ale GHS și WGI se intersectează. SUA sunt clasate pe primul loc în ratingul GHS cu un scor de 83.5 (având în WGI cu un punctaj de 91.35/100, unde 0 se atribuie celei mai inferioare poziționări), pe locul doi urmând Marea Britanie, cu un scor de 77.9 (WGI – 90.38), pe locul 11 vine Franța – 68.2 (WGI – 89.42), pe locul 31 vine Italia – 56.2 (WGI – 69.23), pe locul 15 vine Spania – 65.9 (WGI – 79.81). China vine pe locul 51 (WGI – 71.63). Republica Moldova se situează pe locul 78 (scor GHS 43.9; scor WGI – 37.98).

Implementarea practica___corectura.indd 9 15.04.2021 11:16:34

Asemenea evaluări au fost în repetate rânduri etichetate ca incomplete și părtinitoare față de țările bogate. De exemplu, ele tind să acorde un scor mai mare atunci când țările cheltuiesc mai mulți bani pentru sănătate în principiu, fără să reflecte o prioritizare de succes atunci când resursele sunt limitate, măsurând astfel uneori bogăția relativă și nu calitatea luării deciziilor. Oricum însă, aceste măsuri reflectă totuși perceperea dominantă a ceea ce înseamnă conceptul de capacitate.

Pandemia COVID-19 marchează necesitatea revizuirii limitelor acestei conceptualizări și a gradului, în care o asemenea capacitate sinonimizează cu posibilitatea unui răspuns eficient.

Așa cum se vede în *Fig. 1*, primele 35 de țări clasate în conformitate cu Indicele Global al Siguranței Sanitare au avut rezultate foarte diferite la situația din data de 1 mai 2020. Astfel, în SUA, Marea Britanie și Coreea de Sud s-a raportat un număr relativ limitat de infectări de COVID-19 până la jumătatea lunii februarie, care după aceasta a crescut vertiginos, mai ales în aglomerările urbane. Însă spre începutul lunii mai, Coreea de Sud a reușit să ia situația sub control (cel puțin temporar) - cu un număr total de cazuri marcând doar 10% din cele din Marea Britanie și 1% din cele din SUA. Coreea de Sud a înregistrat mai puțin de 1 deces la 100.000 de oameni de pe urma COVID-19, în timp ce SUA și Marea Britanie au înregistrat 19 și, respectiv, 40 de decese.

Scara acestor diferențe oferă un tablou al variației semnificative între țări, care sugerează că acestea nu au fost pregătite pentru pandemie în mod similar.

Variația arătată între țările presupuse cele mai pregătite ridică problema reflectării mai complexe a capacității politice de a răspunde la epidemii, din moment ce o infrastructură dezvoltată și stabilitatea politică nu mai sunt condiții suficiente. Statul, cu

Implementarea practica___corectura.indd 10 15.04.2021 11:16:34

toată capacitatea sa, se mobilizează prin procese politice. Factori extrem de diverși, de la organizarea administrativ-teritorială până la polarizarea politică și prioritățile ideologice ale partidelor de guvernământ sau dinamismul și competența liderilor, accentuează diferențele dintre țări în ceea ce privește valorificarea capacității în sănătatea publică.

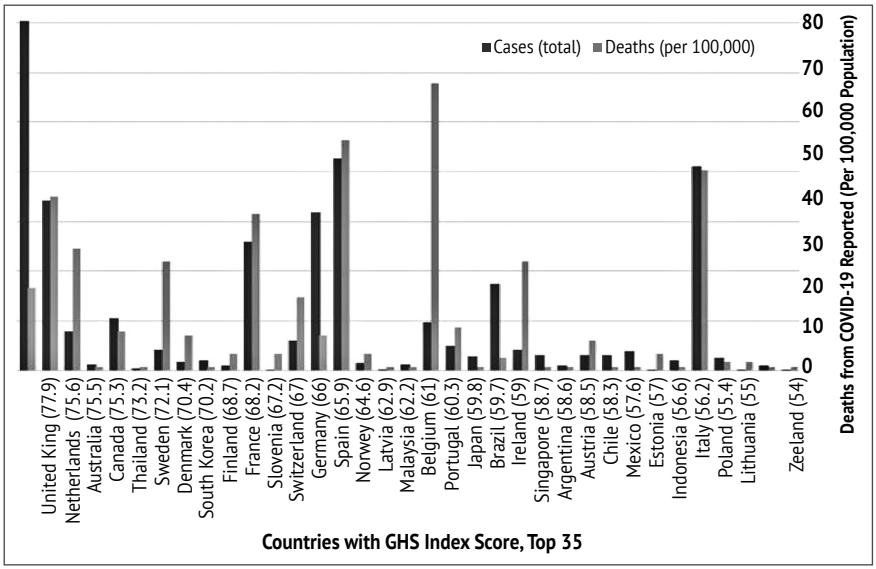

***Fig. 1.* Top 35 de state din Indicele Global al Siguranței Sanitare. Numărul absolut de cazuri de COVID-19 coraportat la 100000 de decese. Situația din 1 mai 2020**

De exemplu, Președintele Coreei de Sud, Moon Jae-In, a intrat în politică în calitate de militant pro-democrație și a devenit președinte în urma demiterii pașnice a predecesorului său. Coreea de Sud pare să exemplifice un fir comun care traversează istoriile de succes din Germania, Noua Zeelandă, Vietnam, Singapore și Africa de Sud a unei conduceri care a luat în serios amenințarea,

Implementarea practica___corectura.indd 11 15.04.2021 11:16:34

a ascultat de experți și a reușit să pună politicile necesare în aplicare rapid și eficient. Exemplul lui Moon Jae-In a fost edificator și în sensul feedbackului societății pentru politicile implementate într-o perioadă tumultuoasă. Alegerile parlamentare din aprilie 2020 au înregistrat o participare la 66,2%, cea mai înaltă din ultimii 28 de ani. Victoria Partidului Democrat, din care face parte Președintele Moon, este interpretată ca o aprobare clară a deciziilor guveramentale în combaterea eficientă a COVID-19. Coreea de Sud a fost una dintre primele țări afectate de virus, ceea ce nu este surprinzător, având în vedere traficul său masiv de turism și afaceri cu China. Însă strategia sud-coreeană de diagnosticare și urmărire a persoanelor infectate, testare masivă, izolare eficientă a contactelor, carantină și tratamentul prompt au dus la o limitare rapidă a epidemiei. Strategia sud-coreeană a fost laudată pe scară largă atât de experți, cât și de OMS pentru promptitudine, cuprindere la nivel național, claritate și eficiență.

Coreea de Sud a reușit să aplatizeze curba cazurilor COVID-19 până pe 15 martie fără să introducă un lockdown complet și strict. Cu aproximativ 10.000 de cazuri, a fost exemplul cel mai de succes, printre top-10 țări cele mai afectate, în privința controlului pandemiei. Accentul a fost pus pe testarea pe scară largă a posibilelor cazuri de contact, după ce membrii Bisericii „Shinchionjee" au fost identificați ca sursă principală de infecție. Deja spre mijlocul lunii ianuarie 2020, autoritățile sanitare, instituțiile de cercetare și dezvoltare și reprezentanții industriei farmaceutice au fost mobilizați pentru a produce cantități masive de truse de testare și alte echipamente. Cu o populație de 50 de milioane de locuitori, Coreea de Sud a recurs la o testare agresivă de 18.000 de teste pe zi (pentru comparație, India, cu o populație de 1.35 miliarde, făcea 15.000 de teste pe zi în aprilie). În luna aprilie, în țară existau 650 de centre

Implementarea practica___corectura.indd 12 15.04.2021 11:16:34

de testare, unde oricine putea fi testat în câteva minute și primi rezultatul prin SMS chiar a doua zi. În consecință, Coreea de Sud, împreună cu Singapore și Hong Kong, a reușit să mențină deschise majoritatea fabricilor, centrelor comerciale și chiar a restaurantelor. Pierderea locurilor de muncă și perturbarea vieții de zi cu zi a oamenilor obișnuiți au fost, așadar, minimizate.

Coreea de Sud a folosit masiv strategia numită „Trace-Test-Treat" („umărește-testează-tratează"). Folosind inteligența artificială și nivelul extrem de înalt al penetrării Internet, Coreea de Sud a recurs la o analiză în timp real a datelor de pe telefoanele mobile, tranzacțiile cu cardul de credit și camerele de supraveghere pentru a cartografia deplasările și contactele purtătorilor de viruși reali și suspecti. Persoanele identificate ca fiind expuse la contact cu un transportator de COVID-19 au fost rapid testate și puse în carantină. Ca urmare, ratingul de aprobare al Președintelui Moon Jae-In este de peste 52%, după ce s-a aflat în intervalul 45-47% pentru o lungă perioadă de timp. Pentru Președintele Moon Jae-in, strategia de combatere a COVID-19 a funcționat atât din perspectiva unui rezultat pozitiv, cât și din perspectiva ameliorării percepției publice a guvernării. În contrast, încercările Președintelui american Donald Trump de a câștiga lupta pentru percepția eficacității pe terenul combaterii COVID-19 în vederea realegerii sale a fost dezastruoasă, ca rezultat al abordării sale cinice și a uzului de fals, ceea ce a fost penalizat de către poporul american.

Răspunsul Africii la COVID-19 a câștigat recunoaștere globală pentru promptitudine și eficiență. Centrul African pentru Controlul Maladiilor a contribuit la direcționarea celor 54 de țări ale continentului pentru un răspuns concertat la această provocare. Pe 22 februarie 2020 miniștrii din 40 de țări africane s-au întrunit la Addis-Ababa pentru a produce Strategia Continentală Comună Afri-

Implementarea practica___corectura.indd 13 15.04.2021 11:16:34

cană pentru COVID-19, un plan pentru coordonarea acțiunilor guvernamentale pentru combaterea coronavirusului. În Africa de Sud, un lockdown a fost implementat pe 27 martie 2020, înainte de a fi înregistrate chiar și primele 1.000 de cazuri de COVID-19. Numărul cazurilor în țări precum Africa de Sud ar fi putut fi de peste două ori mai mare dacă nu ar fi fost luate astfel de măsuri drastice. Așa sau altfel, Africa de Sud a fost prima țară pe continental african, care a efectuat testarea comunității la scară largă, dar s-a confruntat cu critici privind restanțele masive și o perioadă de timp de două săptămâni pentru obținerea rezultatelor. RAS a fost prima țară africană ce a depășit cifra de 100.000 de infectări, ei revenindu-i aproape jumătate din cazurile de coronavirus pe continent[5].

În iunie 2020, Centrul African pentru Controlul Maladiilor a lansat o platformă comună de achiziții publice, astfel încât guvernele să poată obține echipament personal de protecție și alte consumabile medicale. O campanie de testare a dus la realizarea a peste 15 milioane de teste pe tot continentul până la începutul lunii octombrie 2020[6].

Totodată, în cazul Africii, trebuiesc luați în calcul factori precum condițiile climatice, vârsta medie mult mai tânără a cetățenilor, genetica și prezența anticorpilor din infecțiile preexistente, un număr sporit de populație ce folosește medicamente antivirale. Însă capacitatea de a acționa prompt și concertat, în condițiile finanțării infinit mai modeste decât acea a altor state din top-35 al GHS, vorbește edificator despre aspectele variate ale conceptului de capacitate în sfera sanitară.

În cadrul științei sociale, până recent, părea să existe un acord unanim cu privire la faptul că democrația este benefică pentru sănătatea publică. COVID-19 a ridicat întrebări importante cu privire la această afirmație, deoarece unele exemple notorii arată că țările

Implementarea practica___corectura.indd 14 15.04.2021 11:16:34

autoritare uneori pot să aibă o reacție foarte eficientă, în timp ce democrațiile de vârf au eșuat la acest capitol. Acest lucru complică explorarea relației dintre democrație și sănătatea publică.

Teoretic, valoarea democrației pentru sănătate este greu de contestat. Presiunile electorale și libertățile politice ale regimurilor democratice contribuie la îmbunătățirea sănătății și la o viață mai lungă. O serie de mecanisme proprii democrației explică relația sa eficientă cu sănătatea publică:

- *stimulente* – alegătorul mediu dorește redistribuire, și o promisiune a egalizării șanselor în domeniul sănătății crește sprijinul acestuia pentru serviciile de sănătate accesibile;
- *informație* – mass-media deschisă și opoziția asigură faptul că informațiile despre sănătate circulă atât către public, cât și de la public la guvern, oferindu-i datele despre modul de calibrare a politicii; *responsabilitate* - alegătorii pot penaliza liderii care eșuează;
- *asociere* – permițând rețelelor de cunoștințe și grupurilor de interese să promoveze o politică bună.

Exemplele succesului chinez și al eșecului SUA au trezit îngrijorarea cu privire la potențialul guvernării democratice în situații de criză sanitară. Anumite studii realizate deja indică o corelație nefastă dintre democrație și izbucniri mai grave ale COVID-19, precum și răspunsuri politice mai puțin eficiente. Răspunsul la o pandemie cere un efort de o natură calitativă sporită, capacitatea de a acționa rapid, de a implementa politici în mod eficient și, totodată, de a obține susținerea populației. Cu excepția HIV, relația dintre epidemii și instituțiile politice a fost insuficient studiată de politica comparativă, o mare parte din literatura de specialitate fiind axată pe mortalitatea infantilă sau pe speranța de viață, adică tendințe de lungă durată cu mecanisme totalmente diferite de o pandemie. În cazul regimului democratic, mecanismele de responsabilizare, care

Implementarea practica___corectura.indd 15 15.04.2021 11:16:34

le ajută să funcționeze mai bine, pot să nu fie la fel de benefice. Liderii politici cu orizonturi scurte de timp de guvernare pot avea stimulente relativ neconvingătoare pentru a investi în pregătirea și răspunsul la o pandemie. Unele dintre beneficiile rețelelor asociative și ale societății civile pot fi abandonate în fața unei situații de urgență. Democrațiile se confruntă și cu provocarea suplimentară de a gestiona facțiuni și instituții politice concurente, unele dintre care pot avea stimulente politice pentru a submina reacția eficientă la o pandemie. Însă, odată ce epidemia a izbucnit și guvernul chinez a fost nevoit să acționeze, acesta a reușit să închidă rapid piața din Wuhan, să oprească mișcarea a zeci de milioane de oameni, să examineze și să izoleze bolnavii și chiar să construiască două spitale timp (cu un total de 2600 de internați) la interval de două săptămâni din momentul anunțării construcției acestora[7].

Exemplul Chinei a și fost crucial pentru apariția narațiunii mediatice și politice, care încearcă să acrediteze ideea conform căreia controlul semi-totalitar sau cel puțin autoritar al oamenilor și informațiilor este singura modalitate de a gestiona o astfel de pandemie. După parametrii democrației liberale contemporane, o atare narațiune ar fi greșită din două puncte de vedere. În primul rând, instinctul autoritar al Chinei de a suprima veștile proaste a permis virusului să explodeze la Wuhan în decembrie, când acesta ar fi putut fi stăvilit de fluxul liber de informații și de o reacție urgentă. În al doilea rând, așa cum am văzut parțial, societățile democratice din Asia - Coreea de Sud și în special Taiwanul (împreună cu o nedemocrație mai transparentă, Singapore) - au reușit să conțină virusul fără măsurile draconice ale Chinei. În mare măsură, au reușit acest lucru, deoarece au învățat lecțiile epidemiei SARS și bazându-se pe sisteme de sănătate puternice și fundamentele solide de legitimitate și încredere publică pentru a testa rapid populația pe scară largă și pentru a urmări deplasările în spațiu ale persoanelor infectate.

Implementarea practica___corectura.indd 16 15.04.2021 11:16:34

Singapore este o autocrație care a câștigat laudele experților și a comunității internaționale pentru răspunsul său rapid la pandemie, explorarea experienței SARS fiind una notorie în acest caz. Singapore a făcut multe concluzii din izbucnirea SARS-CoV din 2002, care, fiind asociată cu o morbiditate și mortalitate scăzute, a expus, totuși, slaba pregătire a țării pentru a face față pandemiilor. Pentru a depăși această situație, autoritățile au înființat în toată țara 900 de clinici de răspuns rapid de pregătire în domeniul sănătății publice (rapid response public health preparedness clinics, PHPC), menite să asigure o reacție sanitară mai performantă la pandemii și focare de maladii. Acestea servesc ca intermediar între comunitate și spitale, examinând toți pacienții cu simptome asemănătoare gripei sau pneumonie în grupuri cu risc scăzut și cu risc ridicat. Grupul cu risc crescut este trimis apoi la un spital de boli infecțioase pentru evaluare și gestionare ulterioară. Examinarea tuturor pacienților cu simptome asemănătoare gripei a fost importantă, deoarece la prima vedere simptomele COVID-19 erau slab definite și adesea confundate cu gripa sezonieră. Deși modelul din Singapore al clinicilor permanente de reacție rapidă pentru pandemii (care, din fericire, se întâmplă destul de rar) pare a fi o risipă de resurse și un lucru inaccesibil statelor subdezovoltate, acest model poate fi adoptat în sistemele de sănătate cu resurse limitate prin înființarea aripilor de tip PHPC în clinicile obișnuite, care pot fi utilizate pentru alte scopuri în timpuri obișnuite, însă reprofilate rapid în cazul emergenței unei epidemii.

Prima linie de apărare, adoptată de Singapore, a fost diminuarea importului bolii prin efectuarea screeningului de temperatură la porturile de intrare. În plus, Singapore a distribuit măști pentru fiecare gospodărie spre a fi purtate în cazul prezenței persoanelor infectate asimptomatic cu SARS-CoV-2, astfel încât să protejeze indivizii din

Implementarea practica___corectura.indd 17 15.04.2021 11:16:34

jurul lor. Autoritățile din Singapore nu s-au limitat la screeningul la porturile de intrare, extinzând aceste măsuri la nivelul comunității, prin efectuarea de verificări ale temperaturii la intrările în restaurante și magazine.

Un alt factor-cheie, care a făcut din Singapore un exemplu de înfruntare a pandemiei, a fost testarea în masă. Pe termen scurt, testarea în masă părea o opțiune costisitoare, însă comparată cu costurile pe termen lung ale spitalizării și ale altor resurse utilizate pentru tratarea pacienților cu COVID-19, controlul rapid se dovedea a fi singura alegere potrivită. Testarea în masă a devenit o caracteristică comună a statelor care o puteau permite, necesitând o capacitate sporită de prevenire a transmiterii nosocomiale. Astfel, triajul extern (de exemplu, prin clinicile private) pentru testarea SARS-CoV-2 a crescut la nivel global. Producător de masă al testelor COVID-19, Singapore este unul dintre liderii exercițiului testării masive, la nivel regional și internațional, raportând 4.68, teste pe o mie de locuitori/zi (comparabil cu țări precum Statele Unite – 2.86, Canada – 1.83, Germania – 1.35; dar mult mai masiv decât Coreea de Sud cu 0.97, Japonia cu 0.43 sau Indonezia cu 0.13[8]. Însă testarea singură este puțin eficientă, dacă efectele ei nu sunt augmentate de urmărirea contactelor celor infectați și carantină. Or, identificarea timpurie a contactelor unei persoane infectate cu SARS-CoV-2 este esențială pentru ruperea lanțului de transmitere. Majoritatea țărilor au aplicat chestionarea, menită să confirme unde a fost pacientul, cu cine a contactat și să verse lumină asupra clusterelor locale de potențiali infectați. Această abordare s-a dovedit a fi foarte limitată, deoarece capacitatea de amintire completă a informațiilor poate fi slabă sau, alternativ, de teama stigmatizării, pacienții omit unele informații pertinente. Astfel, în Singapore s-au raportat situații în care pacienții cu COVID-19 au ignorat instrucțiunile de carantină și nu au dorit să raporteze istoricul că-

Implementarea practica___corectura.indd 18 15.04.2021 11:16:34

lătoriilor efectuate. Pentru a îmbunătăți urmărirea contactelor și respectarea normelor de carantină, Singapore a devenit prima țară din lume unde au fost dezvoltate două aplicații mobile care funcționează prin Bluetooth, *TraceTogether* (https://www.tracetogether.gov.sg) și *SafeEntry* (https://www.safeentry.gov.sg), pentru a detecta persoane aflate în rază de contact și durată de timp limitate cu o persoană infectată. TraceTogether este descărcată voluntar, în timp ce SafeEntry este obligatorie pentru toate companiile, ce operează în timpul pandemiei. În mod similar, Israelul a dezvoltat o aplicație mobilă de urmărire a locației, generând un mesaj de avertizare dacă utilizatorii au fost în contact strâns cu cineva care a fost testat pozitiv de COVID-19. Coreea de Sud, așa cum am punctat, a folosit urmărirea telefoanelor prin sistemul de poziționare globală (GPS), precum și urmărirea cardurilor de credit, recurgând, după necesitate, și la videoclipurile de supraveghere, ca resurse auxiliare de urmărire.

Există diferențe marcante ce ține de cadrul juridic al accesării datelor de urmărire a contactelor. De exemplu, atât TraceTogether, cât și aplicațiile mobile concepute în Israel solicită consimțământul prealabil, exprimat atunci când aplicația este descărcată. Cu toate acestea, nu s-ar cunoaște amploarea datelor extrase și alte aspecte posibile ale utilizării lor, ceea ce face dificilă aplicarea acestor metode în democrații eficiente, ce acordă o atenție cuvenită legilor privind confidențialitatea datelor. Spre deosebire de aplicațiile mobile, în țările care utilizează urmărirea prin GPS și informațiile despre operațiunile cu cardul de credit, nu există un consimțământ prealabil al persoanei urmărite. Desigur, guvernele proclamă că datele colectate vor fi utilizate exclusiv pentru informațiile ce țin de panemia COVID-19 și nu pentru alte motive. Oricum, cu recunoașterea firească a potențialului benefic, utilizarea tehnologiilor de comunicații pentru urmărirea contactelor ridică controverse de ordin etic și legal:

Implementarea practica___corectura.indd 19 15.04.2021 11:16:34

când exact este oportună și motivată suspendarea intimității personale pentru binele public?

Implementarea tehnologiilor de urmărire a contactelor în țări asiatice, cum ar fi Singapore și China, a fost o sarcină mai ușoară, deoarece aceste state deja dispuneau de un sistem de supraveghere extins, cu control centralizat, menit să mențină ordinea socială și să protejeze securității și intereselor naționale. Exact același lucru ridică și îngrijorări cu privire la impactul tehnologiilor asupra guvernanței democratice și asupra vieții cotidiene. Pe de altă parte, Legea privind protecția datelor cu caracter personal (Personal Data Protection Act, 2014) din Singapore este destul de permisivă pentru implementarea tehnologiilor de supraveghere într-un context de confidențialitate[9], însă sfera și capacitatea la care se efectuează supravegherea în practică rămân neclare. Aceasta ar oferi Singapore un avantaj suplimentar în ceea ce privește eficiența urmăririi digitale, ridicând în același timp îngrijorări cu privire la impactul social mai larg al unei supravegheri pe scară atât de largă, cum este aceea legată de urmărirea contactelor.

Aplicarea unui asemenea model în statele cu protecție strictă a confidențialității prezintă un risc sporit de acuzare a erodării libertăților civice, care sunt asociate cu drepturile de confidențialitate și intimitate. Astfel, preluarea unor practice de succes se poate dovedi mai dificilă în altă parte. Succesul, analizat mai atent, uneori poate părea și el dubios: conform datelor oferite de Privacy International, răspândirea aplicațiilor a fost una slabă. *TraceTogether* a fost descărcat de doar 13% din populație[10], deși alte surse indică cifra de 40%[11]. Tocmai de aceea, deja în iunie 2020, Singapore intenționa să introducă un dispozitiv portabil (*TraceTogetherToken*)care să identifice persoanele care au interacționat cu purtătorii de coronavirus pentru fiecare dintre cei 5,7 milioane de locuitori ai săi, ceea ce ar putea deveni unul dintre cele mai cuprinzătoare eforturi de urmărire

Implementarea practica___corectura.indd 20 15.04.2021 11:16:35

a contactelor la nivel global. În septembrie 2020, programul a trecut în stadiu de implementare, după ce guvernul a aplanat îngrijorările publicului cu privire la datele personale, declarând că dispozitivele nu sunt dotate cu GPS sau conectivitate prin internet sau telefon. Însă acest exercițiu a demonstrat că, chiar și într-o țară cu nivel înalt al centralizării și digitalizării, implementarea unui asemenea modus operandi de urmărire a contactelor trebuie să conștientizeze reacția adversă a publicului larg, care ar invoca o încălcare a libertăților civile.

Concluzii

Începând cu secolul al XIV-lea și pandemia de ciumă, măsurile coercitive, inclusiv examinarea forțată, carantina, izolarea, cordoanele sanitare și actele publice de sănătate au fost consacrate de lege, pentru a reduce contactul dintre cei bolnavi sau potențial expuși la boli infecțioase și cei care sunt sensibili la boală. Odată cu scăderea dramatică a bolilor infecțioase din ultimele decenii s-a produs și o distanțare de la măsurile forțate, care au ajuns să fie privite ca ineficiente și contraproductive în majoritatea cazurilor, subminând încrederea și înstrăinând comunitățile. Un consens internațional în continuă creștere a sprijinit menținerea forțelor de ordine în afara punerii în aplicare a măsurilor de sănătate publică și s-a pronunțat pentru luarea măsurilor voluntare în măsura posibilului.

Dar, în cadrul COVID-19, o mare parte din acest consens s-a spulberat, iar măsurile coercitive au început să domine. China a impus un cordon sanitar fără precedent, restricționând circulația a peste 50 de milioane de oameni în întreaga provincie Hubei (pe când contorul deceselor globale nu a ajuns decât la cifra de 130!) Mulți experți au exprimat atunci frica că măsurile, pe care unii le consideră inumane, ar putea provoca panică și neîncredere în guvern și, în cele din urmă, ar putea împiedica eforturile de

Implementarea practica___corectura.indd 21 15.04.2021 11:16:35

prevenire[12]. Peste 80 de orașe au aplicat politici de blocare cu un modus operandi, ce prescria în multe locuri că doar o persoană din fiecare gospodărie avea voie să părăsească locuința într-o anumită zi. În loc să avertizeze împotriva măsurilor excesiv de coercitive, directorul general al Organizației Mondiale a Sănătății, Tedros Adhanom Ghebreyesus, a lăudat China pentru a „stabili un nou standard pentru răspunsul la focar"[13]. Acest lucru a provocat o serie de discuții despre faptul dacă alte societăți mai deschise ar putea împrumuta abordarea dată a stăvilirii COVID-19, fără a avea și capacitatea Chinei de control social. Oricum, țările din întreaga lume au urmat exemplul, gradul de constrângere impus nefiind aliniat cu tipul de regim politic. Italia, bunăoară, a aplicat unele dintre cele mai restrictive politici din lume - aplicarea măsurilor de blocare cu amenzi impunătoare ($232, plus până la șase luni de închisoare) și utilizarea dronelor de către poliție, autorizată de Autoritatea Națională a Aviației Civile[14]. În Spania, mii de soldați au fost dislocați în orașe aflate în carantină pentru a patrula străzile și a impune blocarea[15].

Dintr-o perspectivă, aceste măsuri coercitive ar putea părea, mai curând, o anomalie, acceptată în calitate de răspuns idiosincratic și izolat la o amenințare fără precedent a unui virus nou, mortal, cu răspândire rapidă, într-o eră a interconectării globale. Într-adevăr, nici măcar nu este clar cum ar trebui să fie clasificate blocajele impuse în multe țări. Carantinele se referă în general la izolarea indivizilor asimptomatici despre care se crede că incubează o boală. Cordoanele sanitare extind carantina la o zonă geografică mai largă. La carantină regulată se recurge în întreaga lume atunci când persoanele sunt expuse, de exemplu, la tuberculoză rezistentă la medicamente sau Ebola. Cordoanele sanitare la nivel de cartier sau oraș au fost impuse în China și Canada în 2003, în perioa-

Implementarea practica___corectura.indd 22 15.04.2021 11:16:35

da epidemiei SARS, sau în Liberia, în timpul epidemiei Ebola din 2014. Pandemia COVID-19 prezintă un contrast puternic cu aceste exemple, din moment ce provincii sau țări întregi au primit ordine de a rămâne acasă - în parte, deoarece testarea insuficientă a creat situația în care nu se putea cunoaște cu certitudine cine a fost expus. Scopul urmărit nu a fost acela de a-i separa pe cei expuși de cei care, probabil, nu au fost expuși, ci de a reduce mișcarea generală a populației, pentru a opri transmisia infecției dincolo de gospodăriile casnice. Luând în calcul variația largă de semnificație, implementare și aplicare a ordinelor de ședere la domiciliu, este nevoie de un efort de înțelegere și clasificare a acestor utilizări ale puterii de stat. În unele privințe, acestea sunt mai aproape de exercitarea legii marțiale decât de aplicarea tradițională a carantinei și, probabil, dincolo de contextul extraordinar impus de COVID-19 nu vor fi relevante.

Aceste politici pot fi analizate în lumina unor întrebări mai largi despre exercitarea puterii, constrângerii și controlului de către stat, deoarece în viitor amenințările vor continua, cel mai curând, să crească. O concluzie ar fi că aceste politici funcționează prin schimbarea paradigmei de gândire cu privire la sănătatea publică. Dovezile din diferite țări au sugerat că distanțarea socială a fost o componentă importantă a exercițiului de „aplatizare a curbei". Totodată, unii cercetători au sugerat că anumite măsuri au întârziat, mai degrabă decât au prevenit infectarea (așa cum a fost în cazul carantinei, introduse în Wuhan începând cu 23.01.2020, care doar a întârziat progresul epidemic cu 3 până la 5 zile în cadrul Chinei, în timp ce restricțiile de călătorie au întârziat același proces până la jumătatea lunii februarie 2020)[16]. Ceea ce nu este încă clar în mod definitiv este rolul constrângerii și al executării. Dacă succesul Chinei este autentic și susținut, exemplul ei, al controlului social

Implementarea practica___corectura.indd 23 15.04.2021 11:16:35

strict și al aplicării rigide a dispozițiilor guvernamentale, ar fi un exemplu de bune practici. Atunci cum rămâne cu țările care au aplicat constrângerea la un grad mai redus, dar cu rezultate remarcabile, cum ar fi Coreea de Sud? Ultima s-a concentrat pe combinarea măsurilor de sănătate publică cu măsuri voluntare, combinate cu sugerarea unor modele comportamentale dezirabile. Prin urmare, Coreea de Sud a obținut rezultate care ar întrece rezultatele unor țări ce au aplicat mobilizarea armatei pentru patrularea străzilor. Însă și aici dezlegarea lanțului cauzal este foarte complicată.

O concluzie prealabilă ar fi aceea că, coerciția este eficientă inițial, însă reduce încrederea, subminând eficacitatea răspunsului anti-pandemic pe termen mediu și lung. Astfel, sondajele timpurii au arătat sprijinul populației pentru distanțarea forțată. În Statele Unite, 80% dintre americani au spus că ordinele de lockdown sunt justificate; sondajele din Italia, Spania și Franța au arătat peste 85% de suport pentru măsurile de blocaj; iar în Africa de Sud, 84% din populație, conform unui sondaj online, a susținut un „blocaj total"[17]. Cu toate acestea, există o îngrijorare rezonabilă că utilizarea pe scară largă a măsurilor coercitive ar putea da naștere reacțiilor adverse. Până la implementarea masivă a vaccinărilor, majoritatea autorităților de sănătate publică vor menține distanțarea socială, ceea ce va necesita un nivel ridicat de respectare a ordinelor de sănătate publică, chiar dacă unele restricții vor fi ridicate. În plus, implementarea blocajului și distanțării sociale impun costuri economice imense, care se suprapun cu costurile economice ale respectării propziu-zise ale acestor măsuri. În India, sute de mii de oameni au sfidat recomandările de sănătate publică și au evadat din orașele mari spre zone rurale din moment ce a fost anunțat blocajul, potențial răspândind virusul în toată țara[18]. S-au înregistrat proteste anti-lockdown pretutindeni în lume, care

Implementarea practica___corectura.indd 24 15.04.2021 11:16:35

nu doar au creat circumstanțe propice răspândirii virusului, dar și au arătat potențialul unei reacții adverse.

Având în vedere amploarea politicilor coercitive asumate de statele din întreaga lume în timpul COVID-19, putem constata că la unele dintre acestea nu se va renunța nici după depășirea pandemiei. Acest efect este bine documentat în istoricul elaborării politicilor în perioade de criză. Prerogativele de urgență, asumate după atacurile teroriste, descrise inițial ca fiind temporare, au devenit permanente: de la US Patriot Act la puterile de supraveghere adoptate în Franța după atentatele de la Paris din 2015. Ca răspuns la coronavirus, Belgia a înființat puncte de control ale poliției pe străzi pentru a spori monitorizarea respectării comenzilor de ședere la domiciliu. Supravegherea în timpul pandemiei implică din ce în ce mai multe parteneriate cu companii private pentru a urmări deplasările individuale și focarele de contagiune în numele sănătății publice. Întrebarea retorică este dacă liderii de stat și managerii de top ai corporațiilor private se vor putea abține de la utilizarea abuzivă a mecanismelor și tehnicilor de control al deplasărilor populației în timpul viitoarelor crize sanitare și non-sanitare, cu care omenirea se va ciocni inevitabil?

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Bill Gates. A better response to the next pandemic. January 18, 2010// https://www.gatesnotes.com/Health/A-Better-Response-to-the-Next-Pandemic
2. https://www.who.int/dg/speeches/2018/pandemic-free-world/en/
3. Lessons learnt from implementation of the International Health Regulations: a systematic review. https://www.who.int/bulletin/volumes/96/2/16-189100/en/
4. Vezi: http://info.worldbank.org/governance/wgi/Home/Reports

Implementarea practica___corectura.indd 25 15.04.2021 11:16:35

5. Vezi: How Africa has tackled covid-19// https://www.bmj.com/content/370/bmj.m2830
6. Vezi: https://www.voanews.com/africa/tackling-covid-19-africa-gives-world-lesson
7. Vezi: How China Built Two Coronavirus Hospitals in Just Over a Week // https://www.wsj.com/articles/how-china-can-build-a-coronavirus-hospital-in-10-days-11580397751
8. Conform datelor interactive pe portalul https://ourworldindata.org/coronavirus-testing#how-many-tests-are-performed-each-day (actualizat 10.01.2001)
9. Vezi: PDPA – Singapore's Personal Data Protection Act. https://www.cookiebot.com/en/singapore-pdpa/?gclid=Cj0KCQiA6Or_BRC_ARIsAPzuer8-uWK1GckfMFHzDWWyQAwLc9bcnUu140sSATLL2Ye2PQp0MLQb_lMaAi8cEALw_wcB
10. Vezi: Apps and Covid-19. https://privacyinternational.org/examples/apps-and-covid-19
11. Singapore to begin nationwide distribution of COVID-19 contact tracing wearables. https://www.zdnet.com/article/singapore-to-begin-nationwide-distribution-of-covid-19-contact-tracing-wearables/
12. Coronavirus: China has quarantined 50 million people. Experts worry that might backfire. 28.01.2020. https://www.latimes.com/science/story/2020-01-28/wuhan-chinas-coronavirus-50-million-people-quarantined
13. WHO Director-General's statement on IHR Emergency Committee on Novel Coronavirus (2019-nCoV). 30.01.2020 https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-statement-on-ihr-emergency-committee-on-novel-coronavirus-(2019-ncov)
14. Italian police can now use drones to monitor people's movements, aviation authority says. 24.03.2020. https://edition.cnn.com/world/live-news/coronavirus-outbreak-03-24-20-intl-hnk/h_b5c13ce244635a6e5b945f6462b4a374

Implementarea practica___corectura.indd 26 15.04.2021 11:16:35

15. Armies are mobilising against the coronavirus. 23.03.2020. https://www.economist.com/international/2020/03/23/armies-are-mobilising-against-the-coronavirus
16. Chinazzi, Matteo et al. "The effect of travel restrictions on the spread of the 2019 novel coronavirus (COVID-19) outbreak." Science (New York, N.Y.) vol. 368,6489 (2020): 395-400. doi:10.1126/science.aba9757
17. As we head into level 4, South Africans strongly support lockdown. 30.04.2020. https://www.ipsos.com/en-za/we-head-level-4-south-africans-strongly-support-lockdown
18. Covid-19: One Lakh Daily Wagers Flee Mumbai ahead of Lockdown. Times of India, 22.03.2020. https://timesofindia.indiatimes.com/city/mumbai/covid-19-one-lakh-daily-wagers-flee-mumbai-ahead-of-lockdown/articleshow/74755595.cms

Implementarea practica___corectura.indd 27 15.04.2021 11:16:35

TRANSPARENȚA ÎN PROCESUL DECIZIONAL ÎN PERIOADELE DE PANDEMIE ȘI POSTPANDEMIE DE CORONAVIRUS. STUDIU COMPARATIV

THE TRANSPARENCY IN THE DECISION-MAKING PROCESS IN THE PERIODS OF CORONAVIRUS PANDEMIC AND POSTPANDEMIC. COMPARATIVE STUDY

Irina CEACÎR, ***doctor în științe politice, cercetător științific superior, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice***

Summary

2020 is a year of global change. The spread of the COVID-19 virus was an impetus for transformation. The entire globe confronts impediments hard-to-anticipate, but who endangers people's life. This article refers to the transparency of the decision-making process in the pandemic period. Also, it is explained the communication problems that can appear in complicated situations between the public administration and the citizen. Both the authorities of the European Union, in general, and of the Republic of Moldova, in particular, encounter social problems, which must be resolved in a very short period. Many decisions must be made promptly and unforeseen. It is important that this process does not affect the quality of public services provided and does not infringe on the rights of citizens. Thus, the decision-making process must be transparent and accessible to citizens.

Societatea Republicii Moldova se consideră a fi una deschisă, astfel încât orice cetățean se poate manifesta în viața politică și socială a țării. Legislația prevede clar că cetățenii pot participa la procesul de luare a deciziilor, la formularea politicilor publice, la

Implementarea practica___corectura.indd 28 15.04.2021 11:16:35

monitorizarea etapelor de aplicare în practică și la evaluarea rezultatelor. Eficiența actului de guvernare poate spori odată cu implicarea cetățenilor. Orice activitate ce ține de interesul public trebuie să fie transparentă. Transparența procesului decizional se manifestă prin furnizarea în formă deschisă, clară și adecvată situației de către guvernanți și membrii administrației publice a informațiilor de interes public privind actul de guvernare și orice activitate care poate să afecteze cetățeanul de rând. Astfel, necesitatea participării cetățeanului la toate etapele de luare a deciziilor reprezintă singura cale de eficientizare a întregului proces decizional. Interelația dintre administrația publică și societatea civilă trebuie să permită ca cetățeanul să se poată implica în procesul de luare a deciziilor fără careva impedimente, deoarece schimbările care se produc în ultima perioadă în sfera administrației publice cer tot mai mult implicare cetățenească și comunitară. Cu cât mai strânsă este colaborarea dintre administrația publică și comunitate, cu atât mai mult sporește încrederea cetățeanului în actul guvernării, și viceversa, cu cât mai greu se poate de implicat, cu atât mai mici șanse ca cetățeanul să sprijine reformele care vor să fie implimentate.

Principiul transparenței este în conexiune strânsă cu dreptul la informație, la administrarea treburilor publice, precum și cu dreptul la petiționare, fapt stabilit la nivel național și internațional. Declarația Universală a Drepturilor Omului prevede în art. 19 dreptul persoanei de a primi informații prin orice mijloace, iar art. 21 stabilește dreptul de a lua parte la conducerea treburilor publice ale țării sale, în consecință toate statele lumii, care sunt parte la Declarația Universală a Drepturilor Omului, acceptă prevederile acesteia și le transpun în legislația lor internă. La nivel național, Republica Moldova consacră principiul transparenței în procesul decizional în Constituția Republicii Moldova, în art. 34 Dreptul la informație, care prevede dreptul persoanei de a avea acces la orice

Implementarea practica___corectura.indd 29 15.04.2021 11:16:35

informație de interes public și obligația autorităților statului de a asigura informarea corectă a cetățenilor asupra treburilor publice și asupra problemelor de interes personal, precum și obligativitatea de a proteja acest drept al cetățeanului [1]. Pe lângă prevederile constituționale, există și o serie de alte acte legislative care vin să reglementeze, într-un mod mai exact, implementarea principiului transparenței în procesul decizional [2].

Legea nr. 239 din 13.11.2008 privind transparența în procesul decizional stabilește normele aplicabile pentru asigurarea transparenței în procesul decizional din cadrul autorităților administrației publice centrale și locale, altor autorități publice și reglementează raporturile lor cu cetățenii, cu asociațiile constituite în corespundere cu legea, cu alte părți interesate în vederea participării la procesul decizional. La fel, sunt menționate principiile transparenței procesului decizional: informarea, în modul stabilit, a cetățenilor, a asociațiilor constituite în corespundere cu legea, a altor părți interesate despre inițierea elaborării deciziilor și despre consultarea publică pe marginea proiectelor de decizii respective; asigurarea de posibilități egale pentru participarea cetățenilor, asociațiilor constituite în corespundere cu legea, altor părți interesate la procesul decizional. Cetățenii, asociațiile, alte părți interesate au dreptul: să participe, la orice etapă a procesului decizional; să solicite și să obțină informații referitoare la procesul decizional, inclusiv să primească proiectele de decizii însoțite de materialele aferente; să propună autorităților publice inițierea elaborării și adoptării deciziilor; să prezinte autorităților publice recomandări referitoare la proiectele de decizii supuse discuțiilor. În același context, autoritățile publice sunt obligate să: întreprindă măsurile necesare pentru asigurarea posibilităților de participare a cetățenilor, a asociațiilor constituite în corespundere cu legea, a altor părți intere-

Implementarea practica___corectura.indd 30 15.04.2021 11:16:35

sate la procesul decizional, inclusiv prin: diseminarea informației referitoare la programele (planurile) anuale de activitate prin plasarea acestora pe pagina web oficială a autorității publice, prin afișarea lor la sediul acesteia într-un spațiu accesibil publicului și/sau prin difuzarea lor în mass-media centrală sau locală, după caz; informarea, în modul stabilit, asupra organizării procesului decizional; instituționalizarea mecanismelor de cooperare și de parteneriat cu societatea; recepționarea și examinarea recomandărilor cetățenilor, asociațiilor constituite în corespundere cu legea, ale altor părți interesate în scopul utilizării lor la elaborarea proiectelor de decizii; consultarea opiniei tuturor părților interesate de examinarea proiectelor de decizii [3].

Astfel, cadrul legislativ stipulează foarte clar care ar trebui să fie modalitățile de informare a publicului larg în procesul decizional. Deja dacă se ține cont de toate aceste aspecte, sau nu este de datoria cetățeanului să verifice și să ceară atunci când nu i se oferă. Acesta trebuie să se implice, să fie informat și ținut la curent cu tot ceea ce se petrece. Un aspect relevant, care ar trebui să se evidențieze, este modalitatea de informare în cadrul consultărilor publice. Astfel, informarea privind procesul decizional se face pe calea informării generale, pentru un public larg nedefinit, și pe calea informării direcționate, pentru părți interesate definite, sau alte părți interesate care au solicitat în scris informarea. Informarea generală este obligatorie în cazul anunțării despre inițierea elaborării proiectului de decizie și organizarea tuturor consultărilor publice, iar cea direcționată poate fi aplicată complementar informării generale, la decizia autorității publice. Solicitarea în scris din partea părților interesate privind informarea despre procesul decizional din cadrul autorităților publice este expusă în forma unei cereri în care se consemnează: doleanța de a recepționa informații despre

Implementarea practica___corectura.indd 31 15.04.2021 11:16:35

procesul decizional al autorității și despre inițierea consultărilor publice, după caz, denumirea proiectului de decizie elaborat de autoritatea publică și supus consultării publice, numele, prenumele cetățeanului sau denumirea, în cazul asociațiilor constituite în corespundere cu legea sau altor părți interesate, modalitatea preferabilă de recepționare a informației (adresa poștală, poșta electronică). Informarea generală se efectuează prin plasarea informației pe pagina web oficială a autorității publice, afișarea la sediul său într-un spațiu accesibil publicului, difuzarea, după caz, a unui comunicat de presă în mijloacele de informare centrale sau locale. Informarea direcționată se efectuează prin transmiterea informației privind procesul decizional prin intermediul poștei electronice sau expedierea scrisorilor la adresa părților interesate sau cea indicată de solicitant. Informarea despre inițierea elaborării deciziei se face prin intermediul unui anunț redactat și difuzat în condițiile Legii nr.239-XVI din 13 noiembrie 2008 privind transparența în procesul decizional.

În scopul facilitării accesului părților interesate la informația privind procesul de elaborare și adoptare a deciziilor de către autoritatea publică, pe pagina web oficială a acesteia sunt create compartimente dedicate transparenței decizionale, unde se plasează informația cu privire la: regulile interne privind procedurile de informare, consultare și participare în procesul de elaborare și adoptare a deciziilor; numele și informația de contact ale coordonatorului procesului de consultare publică în procesul decizional în cadrul autorității publice; programele anuale (trimestriale) de elaborare a proiectelor de acte normative, cu indicarea proiectelor de decizii care urmează a fi supuse consultării publice; anunțurile privind inițierea elaborării deciziei; anunțurile privind organizarea consultării publice; proiectele de decizii și materialele aferente acestora, precum și deciziile adoptate; rezultatele consultării publice (procese-verbale

Implementarea practica___corectura.indd 32 15.04.2021 11:16:35

ale întrunirilor publice consultative, sinteza recomandărilor); raportul anual al autorității publice privind transparența procesului decizional; alte informații.

Autoritățile publice sunt obligate să facă publice programele (planurile) anuale de activitate, programele anuale (trimestriale) de elaborare a proiectelor de acte normative, elaborate conform Legii nr. 317-XV din 18 iulie 2003 privind actele normative ale Guvernului și ale altor autorități ale administrației publice centrale și locale [4], cu indicarea proiectelor de decizii care urmează a fi supuse consultării publice.

Alt aspect relevant de care trebuie să se țină cont este anunțul privind organizarea consultării publice. Informația despre organizarea consultărilor publice pe marginea unui proiect de decizie este redactată în forma unui anunț care include obligatoriu: argumentarea necesității de a adopta decizia; data plasării anunțului; termenul-limită de prezentare a recomandărilor; modalitatea în care părțile interesate pot avea acces la proiectul de decizie; modalitatea consultărilor publice; modalitatea în care părțile interesate pot prezenta sau expedia recomandări; numele și informația de contact (numărul de telefon, adresa poștei electronice, adresa poștală) ale persoanelor responsabile de recepționarea și examinarea recomandărilor referitoare la proiectul de decizie supus consultării. Anunțul este însoțit de proiectul deciziei și materialele aferente acestuia (note informative și, după caz, studii analitice, acte de analiză a impactului de reglementare, alte materiale care au stat la baza elaborării proiectului de decizie etc.). Anunțul de organizare a consultării publice este făcut public cu cel puțin 15 zile lucrătoare înainte de inițierea procedurii de întocmire a variantei finale a proiectului deciziei. Anunțul se face public prin informarea generală a publicului larg și informarea direcționată a părților interesate.

Implementarea practica___corectura.indd 33 15.04.2021 11:16:35

Argumentarea necesității elaborării și aprobării proiectului de decizie este formulată într-un limbaj concis, explicit și accesibil publicului larg, cu explicarea termenilor de specialitate. Argumentarea se referă la scopul urmărit de proiectul deciziei, impactul acestuia, compatibilitatea proiectului cu legislația în vigoare, prevederile corespondente ale legislației comunitare și cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, alte detalii relevante. Proiectele de decizii asupra cărora a fost inițiată procedura de consultare publică sunt puse la dispoziția părților interesate.

Al treilea aspect relevant este informarea despre rezultatele consultării publice. Rezultatele consultării (procese-verbale, sinteza recomandărilor), după aprobarea acestora de către conducerea autorității publice, sunt făcute publice prin informarea general până la adoptarea deciziei respective [5]. Deciziile adoptate ale autorităților publice, supuse consultării publice, sunt făcute publice, conform Legii nr.982-XIV din 11 mai 2000 privind accesul la informație .

Pentru a nu i se încălca dreptul la informare, fiecare cetățean ar trebui să cunoască că furnizorii de informații au anumite obligații pe care trebuie să le respecte. Astfel, furnizorul de informații, în conformitate cu competențele care îi revin, este obligat: să asigure informarea activă, corectă și la timp a cetățenilor asupra chestiunilor de interes public și asupra problemelor de interes personal; să garanteze liberul acces la informație; să respecte limitările accesului la informație, prevăzute de legislație, în scopul protejării informației confidențiale, vieții private a persoanei și securității naționale; să respecte termenele de furnizare a informației, prevăzute de lege; să dea publicității propriile acte adoptate în conformitate cu legea; să păstreze, în termenele stabilite de lege, propriile acte, actele instituțiilor, ale căror succesoare sunt, actele ce stabilesc statutul lor juridic; să asigure protejarea informațiilor ce se află

Implementarea practica___corectura.indd 34 15.04.2021 11:16:35

la dispoziția sa de accesul, distrugerea sau modificarea nesancționate; să mențină informațiile, documentele aflate la dispoziția sa, în formă actualizată; să difuzeze de urgență pentru publicul larg informația care i-a devenit cunoscută în cadrul propriei activități, dacă această informație: poate preântâmpina sau diminua pericolul pentru viața și sănătatea oamenilor; poate preântâmpina sau diminua pericolul producerii unor prejudicii de orice natură; poate opri răspândirea informației neveridice sau diminua consecințele negative ale răspândirii acesteia; comportă o deosebită importanță socială. să asigure furnizarea datelor din registrele de stat prin intermediul platformei de interoperabilitate.

În scopul garantării liberului acces la informațiile oficiale, furnizorul de informații: va asigura un spațiu amenajat pentru documentare, accesibil solicitanților; va numi și va instrui funcționarii responsabili pentru efectuarea procedurilor de furnizare a informațiilor oficiale; va elabora, în conformitate cu prezenta lege, regulamente cu privire la drepturile și obligațiile funcționarilor în procesul de furnizare a documentelor, informațiilor oficiale; va acorda asistența și sprijinul necesar solicitanților pentru căutarea și identificarea informațiilor; va asigura accesul efectiv la registrele furnizorilor de informații, care vor fi completate în conformitate cu legislația cu privire la registre; va asigura accesul efectiv, prin intermediul platformei de interoperabilitate, la registrele furnizorilor de informații, care vor fi completate în conformitate cu legislația cu privire la registre; va desfășura întrunirile și ședințele sale în mod public, în conformitate cu legislația; în scopul facilitării liberului acces la informație, furnizorul de informații va publica sau va face în alt mod general și direct accesibile populației informațiile ce conțin: descrierea structurii instituției și adresa acesteia; descrierea funcțiilor, direcțiilor și formelor de activitate ale instituției;

Implementarea practica___corectura.indd 35 15.04.2021 11:16:35

descrierea subdiviziunilor cu competențele lor, programului de lucru al acestora, cu indicarea zilelor și orelor de audiență a funcționarilor responsabili de furnizarea informațiilor, documentelor oficiale; deciziile finale asupra principalelor probleme examinate.

În scopul asigurării transparenței activității instituțiilor, eficientizării accesului la informație, creării condițiilor pentru căutarea, identificarea operativă a documentelor și informațiilor, autoritățile publice, instituțiile publice vor edita, cel puțin o dată pe an, îndrumare ce vor conține liste ale dispozițiilor, hotărârilor, altor documente oficiale, emise de instituția respectivă, și domeniile în care poate furniza informații, vor pune la dispoziția reprezentanților mijloacelor de informare în masă date oficiale despre propria activitate, inclusiv despre domeniile în care poate furniza informații. Furnizorul de informații va utiliza, la necesitate, și alte forme de informare activă a cetățenilor și a mijloacelor de informare în masa [6].

Implicarea cetățenilor în procesul decizional la nivel local este reglementată în cuprinsul Legii privind administrația publică locală, în care se prevede expres că în problemele de importanță deosebită pentru unitatea administrativ-teritorială, populația poate fi consultată prin referendum local, organizat în condițiile Codului Electoral. În problemele de interes local care preocupă o parte din populația unității administrativ-teritoriale pot fi organizate, cu această parte, diverse forme de consultări, audieri publice și convorbiri, în condițiile legii. Proiectele de decizii ale consiliului local se consultă public, în conformitate cu legea, cu respectarea procedurilor stabilite de către fiecare autoritate reprezentativă și deliberativă a populației unității administrativ-teritoriale de nivelul întâi sau al doilea, după caz. Concomitent, este important că ședințele consiliului local sunt publice. Orice persoană interesată poate asista la ședințele acestuia. Cetățenii, asociațiile constituite în cores-

Implementarea practica___corectura.indd 36 15.04.2021 11:16:35

pundere cu legea și alte părți interesate au dreptul: de a participa, în condițiile legii, la orice etapă a procesului decizional; de a avea acces la informațiile privind bugetul localității și modul de utilizare a resurselor bugetare, la proiectele de decizii și la ordinea de zi a ședințelor consiliului local și ale primăriei; de a propune inițierea elaborării și adoptării unor decizii; de a prezenta autorităților publice locale recomandări, în nume propriu sau în numele unor grupuri de locuitori ai colectivităților respective, privind diverse proiecte de decizie supuse dezbaterilor. Autoritățile publice locale și funcționarii publici ai unităților administrativ-teritoriale respective sunt obligați să întreprindă măsurile necesare pentru asigurarea posibilităților efective de participare a cetățenilor, a asociațiilor constituite în corespundere cu legea și a altor părți interesate la procesul decizional, inclusiv prin intermediul: informării adecvate și în timp util asupra subiectelor dezbătute de consiliul local; recepționării și examinării, în timp util, a tuturor recomandărilor, sesizărilor, scrisorilor, adresate de către cetățeni autorităților lor reprezentative, la elaborarea proiectelor de decizii sau a programelor de activitate; promovării unei politici de comunicare și dialog cu cetățenii; publicării programelor, strategiilor, agendei ședințelor pe diverse suporturi informaționale [7, p. 35-36].

M. Platon menționa că participarea cetățeanului nu trebuie redusă la simpla exprimare a opțiunilor electorale, la desemnarea democratică a aleșilor și organismelor puterii locale, ci trebuie creat un parteneriat continuu între aleși și public, între ofertanții de servicii publice și utilizatorii lor, îmbunătățirea managementului în administrația publică locală, presupune expres stabilirea și perfecționarea mecanismelor de consultare și de participare a publicului. O participare reușită nu apare însă spontan, mai ales când partenerii implicați nu au experiența acestui gen de acțiune

Implementarea practica___corectura.indd 37 15.04.2021 11:16:35

civică. Este importantă prezența unor forme de încurajare, de formare și de susținere pentru ca tentativele de participare să aibă succes. Trebuie organizată o infrastructură formativă în materie de însușire a participării, mergând de la chestiuni dintre cele mai simple până la chestiuni legate de luarea deciziilor [8, p.60-61]. În acest sens, subliniază S. Cobăneanu, consiliile locale trebuie să găsească soluțiile optime pentru o comunicare eficientă cu cetățenii, rezolvarea problemelor locale, să găsească modelul cel mai reușit de dezvoltare pentru zona respectivă [9, p.9]. Rolul autorităților publice locale ține de rezolvarea problemelor publice locale potrivit necesităților, cerințelor exprimate de comunități, aflându-se într-o relație strânsă cu specificul unității administrativ-teritoriale. Exercitând atribuțiile, autoritățile administrației publice locale dispun de autonomie garantată prin Constituție, tratatele internaționale, prin Carta Europeană a autonomiei locale la care Republica Moldova este parte, precum și prin alte acte normative. În această bază rezultă expres că menirea administrației publice locale constă în rezolvarea și în gestionarea prin autoritățile sale autonome în numele propriu și sub responsabilitatea sa o parte foarte importantă a afacerilor publice în interesul colectivităților locale [10].

În Republica Moldova, tendința de implicare a comunității crește pentru că se încearcă a se identifica problemele majore văzute prin prisma cetățenilor și găsirea soluțiilor în acest sens. Astfel, surprindem un cadru sociolpolitic transformator al societății în schimbare, însoțit de factori evolutivi, complecși și multivalenți ca semnificație și rezonanță socială majoră pentru binele comun, dar și pentru binele în parte a fiecărui cetățean. La astfel de factori se raportează îndeosebi modernizarea sociopolitică și democratizarea (fără de care transparența ar fi imposibil de realizat), considerați drept factori decisivi în realizarea obiectivelor strategice ale

Implementarea practica___corectura.indd 38 15.04.2021 11:16:35

societății în schimbare. Factorii în cauză, percepuți în întreaga lor arie valorică de manifestare și influență, depinde de ordinea politică din societate, aceasta, la rândul său, fiind dependentă, în bună parte, după cum remarcă Samuel P. Huntington, citat de V. Saca, de ,,dezvoltarea instituțiilor politice și mobilizarea noilor forțe sociale în politică" [11, p.55]. Ceea ce se necesită a înțelege în acest context este faptul că autoritățile administrației publice trebuie să perceapă orice schimbare ca o necesitate, iar forțele politice, care nu ar trebui, conform prevederilor legale, să se implice direct în activitatea administrației publice să manifeste totuși o atitudine binevoitoare și deschidere spre colaborare cu cetățenii și societatea civilă. Interesul cetățeanului nu ar trebui să intereseze clasa politică doar înainte de alegeri, dar pe întreaga durată a mandatului. Întrebările incomode trebuie adresate permanent, pentru a se lua atitudine. Un proces decizional transparent va facilita soluționarea problemelor primordiale ale societății, iar cetățeanul trebuie să fie subiectul de bază pentru care se iau decizii. Funcționarii publici și oficialii aleși trebuie să perceapă cetățeanul prin prisma următoarelor categorii: cetățeanul este persoana cea mai importantă pentru funcționarul public - prin telefon, prin poștă sau când vine personal; cetățeanul nu depinde de autoritățile locale - autoritățile locale depind de el; cetățeanul nu este cel care întrerupe din muncă - dar este chiar scopul acestei munci; cetățeanul nu este în afara activității administrației publice locale – dar o parte a acesteia; cetățeanul este persoana care comunică dorințele sale administrației publice locale. Menirea administrației publice locale este să le trateze într-o manieră avantajoasă pentru ambele părți. În același context menționăm că cetățeanul achită taxe și impozite locale, plătește servicii. Cetățeanul are dreptul să cumpere servicii de calitate și să cumpere acele servicii de care are nevoie, iar aceasta

Implementarea practica___corectura.indd 39 15.04.2021 11:16:35

o poate face prin participarea directă sau indirectă (prin oficialii aleși de ei) la procesul decizional. Cadrul normativ al Republicii Moldova asigură dreptul cetățenilor de a participa în procesul decizional, dar în același timp cetățenii au și reponsabilități: să observe ce face administrația locală și în ce scop; să fie pregătiți să își aducă o contribuție când administrația planifică să facă ceva ce poate să le afecteze interesele; să abordeze reprezentanții administrației cu o atitudine pozitivă; să manifeste interes în a înțelege problemele, incluzând restricțiile cu privire la ceea ce poate să facă administrația; să-și exprime interesele și ideile clar și complet; în situațiile potrivite, să încerce să colaboreze constructiv cu oficialii administrației locale pentru a găsi și implementa soluții satisfăcătoare pentru ambele părți [12, p.23-24]. Un lucru cert este că la moment, în perioada de pandemie COVID-19, este mult mai complicat să participi la procesul de luare a deciziilor. Restricțiile impuse pot crea o barieră între cetățean și funcționarii publici, astfel încât cetățeanul să se simtă limitat în acțiuni și drepturi. Majoritatea deciziilor pot fi luate inopinat, fără consultări publice sau cu acces minim, ceea ce creează mari probleme de comunicare în relația comunitate-administrație publică. Tergiversarea adoptării unor decizii drept rezultat al restricțiilor impuse pot avea impact negative în timp. Cetățeanul își simte bariere deoarece se ciocnește de realitatea, care este altfel decât era înainte și anume: nu poate participa la ședințele Consiliului, rezolvarea problemelor cetățenilor (considerate de către funcționarii publici minore) sunt amânate, activitatea redusă a funcționarilor publici poate crea impedimente în timp în soluționarea unor probleme urgente, frica unor persoane de a relaționa scade performanța, înăsprirea sistemului de birocratizare din cauza nesiguranței în ziua de mâine. Toate acestea sunt consecințele care apar din cauza acestei pandemii, situație

Implementarea practica___corectura.indd 40 15.04.2021 11:16:35

neprevăzută atât în Republica Moldova, cât și în întreaga lume. Încrederea cetățenilor în forțele de guvernare era destul de șubredă, acum a diminuat și mai mult, iar autoritățile trebuie să muncească mult pentru a recâștiga încrederea deplină a cetățenilor. Liderii Republicii Moldova trebuie să își dubleze eforturile pentru a combate corupția și pentru a asigura o justiție imparțială pentru toți cetățenii. Reforma reală a justiției necesită o viziune pe termen lung, o consultare extinsă și continuă cu societatea civilă și partidele politice și un angajament constant de consolidare a statului de drept. Redresarea economică a Republicii Moldova, care este deja o sarcină dificilă, va fi și mai grea dacă corupția va continua să înflorească. Corupția facilitează imixtiunile exterioare în sistemele de justiție și financiar, descurajează investițiile străine și antreprenoriatul, încetinește procesul de creare a noilor locuri de muncă și îi impune pe tinerii talentați să caute oportunități în altă parte. Efectele negative ale corupției vor fi doar agravate de actuala criză economică [13]. De asemenea, transparența trebuie să fie omniprezentă și să nu se manipuleze cu opinii controversate. Informațiile eronate au fost promovate la mai multe televiziuni, riscând să provoace panică. În condițiile unei pandemii globale, a situației șubrede a sistemului de sănătate, al numărului mare de cetățeni ai Republicii Moldova ce revin din zonele afectate de COVID-19, este necesară o responsabilizare maximală a întregii societăți și, în primul rând, a autorităților [14], prin informare corectă și prin imparțialitate. În această perioadă, tot mai des se poate manipula cu informațiile în defavoarea clasei politice de la guvernare, iar transparența rămâne a fi doar o noțiune din legislație, pentru că fiecare clasă politică dorește să-și exprime părerea în favoarea sa, excluzând adesea unele realități. Cu toate că era digitală a deschis oportunități pentru formarea și dezvoltarea gândirii critice a cetățenilor, adesea opinia

Implementarea practica___corectura.indd 41 15.04.2021 11:16:35

publică poate fi dusă în eroare prin declarații neadevărate sau cu o parte din adevăr ascuns. Totuși, un cetățean activ și informat, care își cunoaște drepturile, se informează din diverse surse pentru a nu fi dus în eroare. În realitatea Republicii Moldova, unde într-un procent mare mass-media activează pe criterii politice, este mult mai complicat de depistat unde este adevăr, transparență și unde este interes. La acest capitol mai este mult de muncit. Într-un stat democratic, în care se respect legea și drepturile omului, interesul cetățeanului reprezintă scopul autorităților administrației publice. Indiferent de statutul ocupațional, poziția în societate sau viziunile politice toți sunt egali în fața legii și au dreptul să solicite servicii de calitate și oferite cu promptitudine [15, p.97], chiar dacă este pandemie. Nu trebuie criza să afecteze interesul cetățeanului, sau funcționarul public să se ascundă sub aceste pretexte. Deciziile luate în perioada pandemică nu trebuie să diminueze eficacitatea serviciilor oferite către cetățean. Chiar dacă efectele pandemiei sunt adesea neprevăzute, trebuie de acționat cu raționalitate și nu în defavoarea cetățeanului.

Conform Raportului de țară SIGMA, legislația privind accesul la informațiile de interes public este în vigoare, dar aceasta nu acoperă componența informațiilor publice care ar trebui să fie dezvăluite în mod proactiv de către administrație, responsabilitatea pentru monitorizarea implementării legii nu a fost atribuită nici unei instituții. Prin urmare, nu există date statistice cu privire la această chestiune, și nici nu se asigură dezvăluirea proactivă a informațiilor publice sau sensibilizarea opiniei publice cu privire la dreptul de acces la informație. Asigurarea transparenței în activitatea administrației publice nu a devenit pentru autorități o regulă de urmat. Astfel, paginile web ale autorităților publice centrale nu sunt în suficientă măsură actualizate. În particular, pe web deseori

Implementarea practica___corectura.indd 42 15.04.2021 11:16:35

nu se publică o serie de informații obligatorii, în special: bugetele planificate și executate; rezultatele achizițiilor publice; activitățile anticorupție; rezultatele controalelor desfășurate în autorități; nu există o abordare unică a interfeței paginilor web, căutarea informațiilor este dificilă. Mai mult, nu există o lege care să stabilească cerințe față de paginile web ale autorităților publice centrale autonome; studiul privind principalele probleme și necesități în domeniu, inclusiv propuneri de modificare a cadrului normativ nu a fost elaborat; mecanismul de monitorizare permanentă a respectării prevederilor actelor normative nu a fost instituit. Obligația de instituire a acestui mecanism survine odată cu adoptarea Legii cu privire la actele normative nr. 100 din 22.12.2017 [16]. Legea reglementează categoriile și ierarhia actelor normative, etapele și regulile elaborării proiectelor, cerințele față de structura și conținutul actelor normative, precum și regulile privind monitorizarea implementării prevederilor actelor normative. Potrivit art. 75 din legea citată, monitorizarea actelor normative se va efectua în scopul evaluării gradului de aplicare și executare a acestora, identificării consecințelor neprevăzute sau negative, precum și elaborării recomandărilor de remediere a consecințelor negative. Monitorizarea implementării prevederilor actului normativ se va efectua de instituția responsabilă în cel târziu după 2 ani de la intrarea în vigoare a actului. Mecanismul de monitorizare a implementării actelor normative va fi stabilit de Guvern; modificări ale cadrului normativ, inclusiv pentru stabilirea răspunderii disciplinare a conducătorilor autorităților publice nu au fost operate [17].

Transparența în activitatea administrației publice reprezintă un concept multidimensional, care a suscitat discuții controversate în cercul savanților, analiștilor și politicienilor din diverse societăți contemporane. Aceasta nu este echivalentă doar cu dreptul cetă-

Implementarea practica___corectura.indd 43 15.04.2021 11:16:35

țenilor de avea acces la informație, chiar dacă anume acesta reprezintă latura cea mai importantă și mai larg deschisă diverselor interpretări. În afara dreptului de a fi informat, o administrare pe deplin transparentă presupune recunoașterea și respectarea drepturilor cetățeanului de a înțelege procesul administrativ, dreptul de a face cunoscută propria opinie și dreptul de a expune opinia altora unei critici obiective și argumentate. Din interferența acestor două drepturi rezultă trei domenii distincte ale unei administrări publice transparente, și anume: informarea, controlul și participarea cetățenilor la procesul decizional. Dreptul cetățenilor de a fi informați și obligația autorităților de a informa sunt consfințite în norme constituționale care obligă autoritățile administrației publice să asigure informarea corectă a cetățenilor asupra treburilor publice și asupra problemelor de interes personal. Dezvoltarea și corelarea dispozițiilor constituționale cu celelalte prevederi legislative ne aduce la concluzia că dreptul cetățenilor de a avea acces la orice informație de interes public nu poate fi îngrădit. Autoritățile administrației publice, în limita competențelor care le revin, sunt obligate să asigure informarea corectă a cetățenilor asupra treburilor publice, prevedere care se referă și la mijloacele mass-media. Principiul consultării cetățenilor, prin formele prevăzute de lege, atunci când se adoptă decizii cu impact deosebit asupra colectivităților locale, exprimă ideea democrației participative [18]. Această idee, preluată de la statele comunitare care dețin deja o experiență în acest sens, se încercă a fi promovată tot mai des și în Republica Moldova. Democrația participativă a devenit o parte integrantă a modelului european de societate. În Tratatul de la Lisabona este consacrată complementaritatea dintre democrația reprezentativă și democrația participativă, menționate la art. 10, respectiv 11. În plus, art. 10 alin. (3) conferă cetățenilor dreptul de a participa la

Implementarea practica___corectura.indd 44 15.04.2021 11:16:35

viața democratică a Uniunii Europene și mai prevede că deciziile se iau în mod cât mai deschis și la un nivel cât mai apropiat posibil de cetățean, o trimitere la cerința de respectare a principiului subsidiarității. Astfel, participarea devine un drept cetățenesc, iar subsidiaritatea devine un pilon al democrației participative. Articolul 11 prevede că instituțiile acordă cetățenilor și asociațiilor reprezentative, prin mijloace corespunzătoare, posibilitatea de a-și face cunoscute opiniile și de a face schimb de opinii în mod public, în toate domeniile de acțiune ale Uniunii Europene. Instituțiile Uniunii Europene mențin un dialog deschis, transparent și constant cu asociațiile reprezentative și cu societatea civilă. În vederea asigurării coerenței și a transparenței acțiunilor Uniunii Europene, Comisia Europeană procedează la ample consultări ale părților interesate. La inițiativa a cel puțin un milion de cetățeni ai Uniunii Europene, resortisanți ai unui număr semnificativ de state membre, Comisia Europeană poate fi invitată să prezinte, în limitele atribuțiilor sale, o propunere corespunzătoare în materii în care acești cetățeni consideră că este necesar un act juridic al Uniunii Europene, în vederea aplicării tratatelor. Procedurile și condițiile necesare pentru prezentarea unei astfel de inițiative sunt stabilite în conformitate cu art. 24 primul paragraf din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene [19].

În general, modul de luare a deciziilor publice este o reflectare a sistemului de guvernământ. În autocrație, deciziile publice sunt luate de unul sau câțiva decidenți. În democrație, deciziile se iau direct de către cetățeni (democrație directă) sau de către reprezentanții aleși ai acestora (democrație reprezentativă). În sistemele moderne, reprezentanții aleși ai cetățenilor au, evident, drept de decizie publică. Ei pot lua această decizie singuri, pe baza discuțiilor dintre ei sau dintre ei și experți, sau dintre ei, experți și public. Implicarea cetățenilor sau a unor grupuri de interese în luarea

Implementarea practica___corectura.indd 45 15.04.2021 11:16:35

deciziilor face ca democrația să fie participativă. În același timp, este important a conștientiza că implicarea publicului nu înseamnă că decizia este luată de public, dar înseamnă că opiniile și sugestiile publicului cu privire la o anumită decizie publică sunt luate în considerare de către administrație. Democrația participativă deci nu poate fi confundată cu democrația directă, întrucât coordonarea politicii promovate nu presupune transmiterea prerogativelor cetățenilor, delegate persoanelor alese. Atrăgând oamenii spre participare, reprezentanții puterii își asumă obligația de a elabora soluții în corespundere cu părerile și doleanțele cetățenilor. De obicei, ei își rezervează rolul de arbitru în procesul de luare a deciziilor, cu excepția deciziilor adoptate prin referendum. Astfel, participarea reprezintă un scop distinct, dar importantă este și prin sine însăși, întrucât dreptul de a participa la procesele sociale este de facto recunoscut de către comunitatea internațională ca un drept fundamental al omului. Participarea este importantă și prin aceea că reprezintă un instrument cu ajutorul căruia pot fi realizate și alte scopuri importante. În concret, participarea contribuie la dezvoltarea democrației, la consolidarea capitalului social, la sporirea eficienței, egalității și echității sociale. Dreptul cetățenilor de a iniția proiecte de legi sau a organiza referendumuri, de a fi consultați pe diverse proiecte de decizii constituie elemente ale „democrației participative", care vine astfel să compenseze anumite carențe ale „democrației reprezentative". Altfel spus, „democrația participativă" este relația continuă dintre ales și alegător, dintre funcționarul public și cetățean. Este practic „dialogul cu cetățeanul". În modul ideal, toți membrii unei comunități trebuie să aibă posibilitatea de a participa la luarea deciziilor în comun. Sintetizând esența și semnificația democrației participative, menționăm că aceasta implică în mod necesar următoarele momente importante: într-o democrație

Implementarea practica___corectura.indd 46 15.04.2021 11:16:36

participativă, administrația publică trebuie să fie cu și pentru oameni; dreptul cetățenilor de a fi informați cu privire la activitatea autorităților, dar și dreptul de a participa la procesul de luare a deciziilor; buna guvernare trebuie să devină un parteneriat între cetățeni și oficialii aleși, în care ei și-au învestit încrederea; încrederea se manifestă prin onestitate, transparență din partea celor aleși, oportunitatea oferită cetățenilor de a avea un rol important atât în procesul guvernării, cât și în activitatea de zi cu zi; conceptul democrației participative reprezintă esența drepturilor oamenilor de a fi consultați, astfel, cetățenii, în general, asociațiile legal constituite, alte părți interesate au dreptul de a participa și de a se implica în procesul decizional al autorităților publice. În același timp, e necesar a conștientiza adevărul că democrația în sine nu garantează nimic. Ea oferă în schimb posibilitatea succesului, dar și riscul eșecului. Democrația este atât o promisiune, cât și o solicitare. Ea este promisiunea că oamenii liberi, cooperând, se pot autoguverna într-un mod în care va satisface aspirațiile lor la libertate personală, șanse economice și dreptate socială. Ea este, în același timp, și o solicitare, pentru că succesul democrației depinde de cetățenii societății respective și de nimeni altcineva [7, p. 35-36].

Perioada pandemică a pus în calea guvernării noi obstacole ce țin de democrația participativă, de posibilitatea angajării cetățeanului în monitorizarea actului guvernării și în general în realizarea reformelor care erau preconizate. Declararea stării de urgență a fost începutul unei noi și complicate perioade, atât pentru Republica Moldova, cât și pentru întreaga lume. Cu toate acestea, în Raportul privind monitorizarea crizei COVID-19 în Republica Moldova, perioada mai-septembrie 2020, Asociația pentru Democrație Participativă ADEPT cu sprijinul Departamentului Buna Guvernare al Fundației Soros Moldova, la capitolul informarea opiniei publice au venit cu

Implementarea practica___corectura.indd 47 15.04.2021 11:16:36

următoarele constatări. Campania de informare a cetățenilor despre ce este un coronavirus de tip nou și cum te protejezi împotriva COVID-19 a fost lansată la 24.02.2020, urmând convocarea primei ședințe a Grupului de lucru al comunicatorilor la nivel național, instituit de Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, care a discutat pe marginea Planului Național de Comunicare a Riscurilor în Urgențe de Sănătate Publică. În Grupul de lucru al comunicatorilor la nivel național au fost incluși reprezentanții Parlamentului, Președinției, Guvernului, Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, precum și ai altor autorități ale administrației publice și reprezentanți ai organizațiilor internaționale. În consecință, Grupul de lucru al comunicatorilor la nivel național a stabilit acțiunile de comunicare, care s-au rezumat la: distribuirea on-line a materialelor informative pe paginile oficiale ale instituțiilor importante din stat; crearea banerelor pe pagina web oficială a Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale cu toată informația concentrată; distribuirea pliantelor la punctele de trecere a frontierei terestre și aeriene; transmiterea mesajelor informative clienților din rețelele mobile Moldcell, Orange și Unite; difuzarea pe ecranele led din mijloacele de transport în comun a info-graficelor și ulterior plasarea afișelor informative pe panourile din oraș, cu sprijinul autorităților locale; elaborarea materialelor suplimentare pentru distribuire la punctele de frontieră, precum și elaborarea unor spoturi video cu suportul Organizației Mondiale a Sănătății, conținând instrucțiuni clare privind regulile ce trebuie respectate pentru prevenirea infectării cu COVID-19 etc [20]. Despre toate măsurile de prevenție a coronavirusului cetățenii au fost informați la maximum. Cu toate acestea problemele creșteau, iar conducerea se ciocnea cu tot mai multe bariere care trebuiau rezolvate cu maximă seriozitate și prudență. Au existat și cazuri când s-a tergiversat luarea anu-

Implementarea practica___corectura.indd 48 15.04.2021 11:16:36

mitor decizii din cauza pandemiei în favoarea unor grupuri de interese. În Raport se mai menționează că eficiența administrării crizei a avut de suferit din cauza implicării factorului politic în detrimentul celui profesionist în procesul adoptării și aplicării măsurilor de prevenire și combaterea a răspândirii infecției COVID-19. Discutarea și adoptarea deciziilor pe multiple platforme, cu participarea reprezentanților conducerii de vârf a țării, a fost urmată de formalizarea deciziilor respective de către instituțiile abilitate. Acest fapt a diminuat considerabil ponderea vocii profesioniștilor din domeniul medical în procesul de adoptarea a deciziilor. În general, este de remarcat că nu s-a dispus de un mecanism clar și transparent de adoptare a deciziilor. În consecință, a ieșit la iveală un șir de efecte adverse, cu impact negative, nu doar asupra evoluției stării epidemiologice, ci și asupra respectării drepturilor omului [20].

Dacă despre măsurile luate de către autorități în stoparea virusului COVID-19 cetățenii erau zilnic informați, atunci despre restul deciziilor se știa mai puțin. În primul rând, autoritățile erau primordial ocupate de situațiile create de pandemie și în al doilea rând însăși cetățenii erau mai puțin interesați de ce se mai întâmplă pe lângă situația creată la nivel mondial. Cu toate acestea, unele decizii erau luate, indiferent dacă cetățenii se implicau sau nu. Conform legii, autoritățile publice trebuie să utilizeze toate instrumentele posibile pentru asigurarea transparenței și accesul la datele de interes public. Așa cum unul din instrumentele utilizate de autoritățile publice este panoul informativ, această metodă nu a fost relevantă în contextul în care cetățenilor li s-a interzis prin lege ieșirea neîntemeiată din casă. O metodă mult mai modernă și mai eficientă în era digitalizării sunt instrumentele de diseminare a informațiilor de interes public, și anume portalurile web ale autorităților administrației publice și rețelele de socializare, unde

Implementarea practica___corectura.indd 49 15.04.2021 11:16:36

autoritatea publică trebuie să plaseze informații relevante despre activitatea sa chiar și în timp de pandemie. Cu toate acestea, pe multe platforme guvernamentale au fost lipsă astfel de informații.

COVID-19 a evoluat rapid într-o urgență globală. Guvernele multor state au reacționat la pandemie ca la o problemă de securitate națională. De exemplu, unele țări membre ale Consiliului Europei au impus restricții, cu derogarea temporară de la obligațiunile asumate în tratatele în domeniul drepturilor omului, precum Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Republica Moldova nu a fost o excepție, fiind printre primele zece țări care au anunțat despre o posibilă neconformare cu prevederile Convenției din motive de securitate națională. În conformitate cu art. 15 din Convenție, derogarea se permite ,,în caz de război sau de alt pericol public ce amenință viața națiunii…în măsura strictă în care situația o impune". Această prevedere permite statelor să-și exercite împuternicirile naționale în stare de urgență, care ar putea avea ca rezultat devierea de la protecția drepturilor fundamentale, inclusiv libertatea de opinie și de exprimare. Cu toate acestea, necesitatea apărării națiunii în situație de criză trebuie cântărită în raport cu o necesitate la fel de vitală – cea de a proteja drepturile fundamentale. În conformitate cu declarația comună a Oficiului Înaltului Comisar ONU pentru Drepturile Omului (OHCHR), Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) și a Comisiei interamericane pentru drepturile omului (IACHR): ,,Dreptul la libertatea de exprimare, care include și dreptul de a căuta, de a primi și de a răspândi informații și idei de toate genurile… poate face obiectul doar a unor restricții restrânse" în timpul crizei de sănătate. Pentru a asigura aceste libertăți, prin această declarație țările sunt îndemnate să asigure corectitudinea, accesibilitatea și transparența informației despre pandemie pentru cetățeni și jurnaliști, precum și să elimine

Implementarea practica___corectura.indd 50 15.04.2021 11:16:36

riscurile reale ale dezinformării în conformitate cu standardele stricte de proporționalitate și necesitate. De asemenea, OCHCR avertizează că împuternicirile în stare de urgență trebuie utilizate pentru atingerea obiectivelor legitime de sănătate publică, și nu pentru a suprima disidența sau pentru a reduce la tăcere apărătorii drepturilor omului sau jurnaliștii. Mai mult decât atât, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) impune cerințe stricte pentru țările care invocă art. 15 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, inclusiv obligația autorităților naționale de a justifica în mod transparent caracterul relevant, adecvat și proporționalitatea ingerinței guvernului în drepturile fundamentale ale omului cu scopurile legitime urmărite". Mai exact, pentru a demonstra proporționalitatea și necesitatea măsurilor, statul trebuie să demonstreze caracterul adecvat și aplicarea îngustă a unei restricții pentru ca aceasta să-și realizeze funcția de protecție; să demonstreze că măsura este instrumentul cel mai puțin intruziv față de alte măsuri de protecție; să asigure încetarea efectului restricțiilor impuse odată cu diminuarea și eliminarea pericolului. Primul pas decisiv care a determinat necesitatea identificării acelui echilibru între securitatea națională și drepturile omului în Republica Moldova a fost făcut odată cu declararea de către Guvernul țării pe 16 martie 2020 a stării de urgență pentru o perioadă de 60 de zile. În rezultatul instituirii regimului de stare de urgență, Comisia pentru Situații Excepționale convocată de primul ministru, din componența căreia făceau parte membrii Cabinetului de Miniștri, a fost împuternicită să adopte măsuri extra-legale de combatere a pericolului pentru sănătatea publică, inclusiv coordonarea activității mijloacelor de informare în masă privind informarea populației despre cauzele și proporțiile situației excepționale, precum și alte restricții largi. Aceste măsuri au fost luate în conformitate cu Legea nr. 212 privind regimul

Implementarea practica___corectura.indd 51 15.04.2021 11:16:36

stării de urgență, de asediu și de război [21], care îi dă Guvernului dreptul de a aplica măsuri temporare cu caracter politic, economic și social de asigurare a ordinii publice în situații excepționale.

Unele state post-sovietice au adoptat măsuri de urgență împotriva răspândirii pandemiei care afectează direct libertatea mass-mediei. Printre țările care au adoptat cele mai severe măsuri sunt Belarus și Rusia. Guvernele ambelor țări au fost acuzate de impunerea unor restricții grave pentru accesul la informații și utilizarea forțelor de poliție pentru a limita mediatizarea răspândirii virusului care vine în dezacord cu mesajele transmise de guvern. Accesul la informația de interes public a fost printre primele ținte ale restricțiilor impuse în Republica Moldova în legătură cu pandemia. La data de 18 martie 2020, Comisia pentru Situații Excepționale a extins termenul de răspuns la solicitările de informații ale jurnaliștilor pentru instituțiile statului de la 15 la 45 de zile, fără vreo explicație oficială a motivelor care au stat la baza acestei decizii, decât invocarea mandatului Legii nr.212 de a sprijini ordinea publică. Neoficial, purtătorii de cuvânt guvernamentali le-au spus reporterilor că angajații lor erau prea ocupați făcând față pandemiei pentru a răspunde la solicitările de informații. Restricții problematice pentru dreptul de acces la informație au existat întotdeauna în Republica Moldova încă de la independență, iar noile prevederi adoptate în legătură cu starea de urgență agravează și mai mult problemele existente. Extinderea termenului de răspuns la solicitările de informații, pe lângă toate celelalte menționate mai sus, compromite capacitatea jurnaliștilor din Republica Moldova de a oferi cetățenilor informații vitale și la zi. Mai mult decât atât, decizia de a tripla termenul de examinare a solicitărilor de informații vine în contradicție cu standardele de proporționalitate și necesitate, pe care țara trebuie să le respecte în conformitate

Implementarea practica___corectura.indd 52 15.04.2021 11:16:36

cu dreptul internațional. Informarea cetățenilor Republicii Moldova în situație de urgență globală de sănătate este de o importanță majoră și trebuie să fie o prioritate clară a Guvernului în perioada stării de urgență. Prin refuzul de a veni cu o justificare de securitate națională transparentă pentru aplicarea unei astfel de măsuri, decizia Comisiei este inutilă, dar și provoacă un prejudiciu disproporționat pentru cetățenii țării [22]. Astfel, este clar că principiul transparenței a fost încălcat prejudicios pe toată perioada situației excepționale și nu doar. Perioada pandemiei COVID-19 se caracterizează prin lipsa transparenței și incertitudine. Cetățenilor le este greu să înțeleagă ceea ce se petrece cu adevărat în viața socio-economică și politică a țării, din cauza că multe fapte nu sunt aduse la cunoștință publică. Cetățenii sunt grupați în categorii: care cred și care nu cred în existența virusului. Este o perioadă stresantă cu urmări pe termen mediu și lung.

Uniunea Europeană este angajată în protejarea societăților, a cetățenilor și a libertăților împotriva amenințărilor hibride, inclusiv a acțiunilor de răspândire de informații eronate și de dezinformare, așa cum se subliniază în Agenda strategică 2019-2024. Obiectivul urmărit este intensificarea cooperării în ceea ce privește identificarea, prevenirea și contracararea atacurilor, sporind în același timp reziliența la aceste amenințări. În contextul intensificării activităților de dezinformare legate de pandemia de COVID-19, instituțiile Uniunii Europene au acționat pentru a crește gradul de sensibilizare cu privire la pericolele dezinformării și au promovat utilizarea surselor sigure. În plus, Uniunea Europeană a încurajat platformele online să contribuie la combaterea știrilor false și a altor încercări de răspândire de informații eronate prin eliminarea conținuturilor ilegale sau false. Comisia Europeană și Înaltul Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securi-

Implementarea practica___corectura.indd 53 15.04.2021 11:16:36

tate au publicat, la 10 iunie 2020, o comunicare comună intitulată „Combaterea dezinformării în legătură cu COVID-19 – Asigurarea unei informări corecte", propunând acțiuni concrete de sporire a rezilienței Uniunii Europene împotriva provocării reprezentate de dezinformare. Acestea includ sporirea sprijinului Uniunii Europene pentru verificatorii de fapte și cercetători, consolidarea capacităților de comunicare strategică ale Uniunii Europene și consolidarea cooperării cu partenerii internaționali, cu garantarea, în același timp, a libertății de exprimare și a pluralității [23].

În Republica Moldova, scepticismul referitor la libertatea de exprimare și veridicitatea informațiilor este încă omniprezent. Cetățenii sunt confuzi și adesea indecișI în acțiuni. Astfel, pentru ca cetățeanul să se simtă în siguranță, trebuie să fie informat corect și să poată acționa în vederea satisfacerii necesităților sale în țara în care ar trebui să i se respecte toate drepturile, indiferent de situațiile create. Autoritățile trebuie să manifeste interes față de cetățean și să ocolească interesele personale. Situația neprevăzută, care a afectat întreaga lume prin răspândirea virusului COVID-19, a făcut mai complicată realizarea unor sarcini ale autorităților publice, dar nu ar trebui să împiedice informarea corectă și la timp a cetățenilor referitor la toate deciziile care se iau. Astfel, venim cu următoarele recomandări: implicarea activă a societății civile în monitorizarea deciziilor luate de către autoritățile public; implicarea cetățenilor în procesul de luare a deciziilor și reclamarea cazurilor în care le sunt încălcate drepturile; colaborarea eficientă între mass-media, societatea civilă și autoritățile publice; angajarea fiecărui funcționar public onest în satisfacerea interesului public; afișarea tuturor informațiilor care ar trebui, conform legii, aduse la cunoștința publicului larg.

Implementarea practica___corectura.indd 54 15.04.2021 11:16:36

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Constituția Republicii Moldova. http://www.parlament.md/CadrulLegal/Constitution/ tabid/ 151/language/ro-RO/Default.aspx. (vizitat 02.11.2020).
2. Ciobanu. I. Latco. A. Asigurarea transparenței procesului decizional prin intermediul tehnologiilor informaționale. Studiul de caz în municipiul Bălți. http://dspace.aap.gov.md/bitstream/handle/123456789/1426/tpap_2020-336-339.pdf?sequence=1&isAllowed=y. (vizitat 02.11.2020).
3. Legea nr. 239 din 13.11.2008 privind transparența în procesul decizional. http://lex. justice.md/md/329849/. (vizitat 19.10.2020).
4. Legea nr. 317-XV din 18 iulie 2003 privind actele normative ale Guvernului și ale altor autorități ale administrației publice centrale și locale. https://www.legis.md/ cautare /getResults?doc_id=28260&lang=ro. (vizitat 19.10.2020).
5. Hotărârea Nr. 96 din 16.02.2010 cu privire la acțiunile de implementare a Legii nr. 239-XVI din 13 noiembrie 2008 privind transparența în procesul decizional. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=22618&lang=ro. (vizitat 20.10.2020).
6. Legea nr. 982 din 15.05.2000 privind accesul la informație. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=108552&lang=ro. (vizitat 22.10.2020).
7. Pînzaru. T. Asigurarea juridică a implicării cetățeanului în procesul decizional al autorităților de guvernare și reprezentative. Teză de doctor în drept. http://www.cnaa.md/files/theses/2015/21918/pinzaru_tudor_thesis.pdf. (vizitat 25.10. 2020).
8. Platon M. Serviciul public în Republica Moldova. Chișinău: AAP, 1997. 224 p.
9. Cobăneanu S. Administrația publică: aspecte practico-științifice, probleme și perspective. În: Administrația publică: aspecte practico-științifice, probleme și perspective. Conferință științifico-practică. Chișinău: CEP USM, 2004, p. 5-13.

Implementarea practica___corectura.indd 55 15.04.2021 11:16:36

10. Ceacîr I. Cultura organizațională în contextual modernizării administrației publice locale: abordare politologică. Teza de doctor în științe politice. http://www.cnaa.md/files/ theses/2018/53945/ irina_ceacir_thesis.pdf. (vizitat 02.11.2020).
11. Saca V. Raportul dintre democratizare și modernizare în condițiile societății în schimbare. În: Republica Moldova în contextual necesităților de modernizare. Chișinău: 2018, p. 55-83.
12. Șaptefrați T. Buna guvernare prin prisma participării cetățenilor la procesul decizional. În: Administrarea publică, 2020, nr. 1, p. 22-31.
13. Chiar și în timpul pandemiei trebuie să fim atenți și la sănătatea democrației Republicii Moldova. https://md.usembassy.gov/ro/ chiar-si-in-timpul-pandemiei-trebuie-sa-fim-atenti -si-la-sanata-tea-democratiei-republicii-moldova/. (vizitat 22.09.2020).
14. Apel COVID-19 în Republica Moldova: Vrem adevăr și transparență. https://cpr.md/ 2020/03/12/apel-covid-19-in-r-moldova-vrem-adevar-si-transparenta/. (vizitat 22.09. 2020).
15. Ceacîr I. Meritocrația și rolul ei în funcția publică. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, 2019, nr.2 (180), p. 97-112.
16. Legea cu privire la actele normative nr. 100 din 22.12.2017. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=105607&lang=ro. (vizitat 22.09. 2020).
17. Palihovici S., Palihovici L. Responsabilitatea și transparența în administrația publică: element cheie în procesul de reformare a administrației publice. https://ibn.idsi.md /sites/ default/files/ imag_file/59-66_10.pdf. (vizitat 04.11.2020).
18. Fotescu V. Participarea cetățenilor la procesul de administrare publică. https://ibn.idsi.md /sites/default/files/imag_file/173_179_ Participarea%20cetatenilor%20la%20procesul%20de%20administrare% 20 publica.pdf . (vizitat 19.09.2020).
19. Democrația participativă în 5 puncte. https://www.eesc.europa.eu/resources/docs/pd-in-5-points-ro.pdf. (vizitat 22.09.2020).

Implementarea practica___corectura.indd 56 15.04.2021 11:16:36

20. Raportul privind monitorizarea crizei COVID-19 în Republica Moldova. http://www.e-democracy.md/files/raport-covid-19-moldova.pdf. (vizitat 23.10.2020).
21. Legea nr. 212 privind regimul stării de urgență. https://www.legis.md/cautare /getResults?doc_id=27024&lang=ro. (vizitat 23.10.2020).
22. Pandemia COVID-19: Lecții pentru libertatea mass-media în Republica Moldova. https: // freedomhouse.org/sites/default/files/2020-06/Balan%20and%20Stegniy_FINAL-RO_0. pdf. (vizitat 23.10.2020).
23. COVID-19: răspunsul UE în domeniul sănătății publice. https://www.consilium.europa.eu /ro/policies/coronavirus/covid-19-public-health/. (vizitat 12.10.2020).

Implementarea practica___corectura.indd 57 15.04.2021 11:16:36

PANDEMIA COVID-19 – O OPORTUNITATE DE ADAPTARE A POTENȚIALULUI ȘTIINȚIFIC DIN REPUBLICA MOLDOVA LA PARADIGMA UNEI NOI CULTURI DE CERCETARE

COVID-19 PANDEMIC - AN OPPORTUNITY TO ADAPT THE SCIENTIFIC POTENTIAL OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA TO THE PARADIGM OF A NEW RESEARCH CULTURE

Ruslana GROSU, ***doctor în științe politice, cercetător științific superior, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice***

Summary

The paper has started from the idea that a huge social experiment in all fields became related to the COVID-19 pandemic, the actors being represented from the individual to the community, from the institutional level to the state level. The researcher believes that the COVID-19 pandemic has created a favorable environment for the scientific community to join forces to collect, organize, process and distribute data about the new crisis, thus providing answers to this challenge.

In the conditions of the pandemic crisis, the author pointed out that an enormous volume of scientific data was generated, being developed the problems regarding the speed of information, availability and scientific collaboration in the first stages of the pandemic. In the highlighted circumstances, the researcher identified that there are different levels of state involvement during a global crisis. Also, the existence of vulnerabilities regarding international cooperation was detected in the conditions of a geopolitical rivalry.

The author expresses the belief that scientific researchers will act like the others, find ways to comply with the rigors of the field and

Implementarea practica___corectura.indd 58 15.04.2021 11:16:36

reflect on the positive and benefits they can get during the pandemic by their honest involvement in research and social responsibility.

In conclusion, concludes by calling for the opportunity to promote a global and open science that deepens the interactions between the political, economic, security, environmental and social dimensions in the context of the pandemic crisis.

Pandemia COVID-19 a impactat nu doar domeniul sănătății publice, cel economic sau politic, pentru domeniul științelor sociale, în mod deosebit, aceasta a venit ca una din cele mai importante provocări capabile să aducă schimbarea în domeniul cercetării și inovării din Republica Moldova. Subiectul respectiv are două fațete ale aceleiași dileme. În opinie, una dintre acestea este pe nedrept considerată reversul medaliei, dimpotrivă, odată cu declanșarea acestei pandemii s-a creat contextul favorabil unei trieri riguroase printre reprezentanții mediului de cercetare, dar și printre instituțiile din domeniu. Deschiderea accesului pe parcursul anului 2020 la informații și conținuturi valoroase, inaccesibile în alte condiții, reprezintă o platformă de consolidare a infrastructurii existente sau reconstruirea acesteia pe lângă un sistem de publicare mult mai elaborat și pregătit pentru crizele din prezent și cele care urmează.

Eforturile conjugate ale comunităților de cercetare, prin a oferi acces deschis la baze de date, nu sunt recente, cercetătorii urmărind acest obiectiv nobil de mai bine de un deceniu prin a distribui cercetări în interesul științei fundamentale și al binelui public. [1] La baza celor realizate la etapa actuală au fost o serie de politici, metodologii, instrumente și o infrastructură cu capabilități să faciliteze și să garanteze accesul la cunoștințe critice în criza pandemică. Printr-un concurs de circumstanțe, am devenit martori la fenomenul când tot mai mulți cercetători reușesc să distribuie și să-și facă vizibile publicațiile cu o rapiditate fără precedent.

Implementarea practica___corectura.indd 59 15.04.2021 11:16:36

Crearea noilor resurse de date deschise încurajează cercetătorii și îi stimulează să-și facă publice rezultatele cercetărilor, decât să le stocheze, mai ales dacă acestea sunt valoroase pentru domenii cum sunt medicina și sănătatea publică. Organismele internaționale își conjugă eforturile pentru a oferi un suport considerabil științei, iar în acest sens menționăm: obiectivul Comisiei Națiunilor Unite pentru Știință și Tehnologie pentru Dezvoltare (CSTD), care a devenit punctul focal al ONU în domeniul științei, tehnologiei și inovării [2], dar și scopul UNESCO, care își aduce contribuția la promovarea elementelor definitorii pentru consolidarea rezilienței, prin soluții științifice și cooperare științifică sporită. [3]

Dincolo de practica publicării elaborărilor științifice există o serie de rigidități culturale în colaborarea pe dimensiunea interdisciplinară. Abordarea fundamentată pe o anumită disciplină este susținută reieșind din modalitatea de evaluare a acesteia, dar și a resurselor disponibile. După cum afirma B. Fecher, șeful programului de cercetare „Dimensiunea cunoașterii" de la Institutul Humboldt pentru Internet și Societate, cercetările elaborate pe problematica diversă, cu referire la COVID-19, se disting printr-o abordare orientată spre probleme care au estompat granițele disciplinelor, motivul fiind unul evident – incapacitatea unei singure discipline să pătrundă în esența unei probleme complexe de cercetare. Subscriem la remarca lui B. Fecher cu privire la reușita unor cercetători de a îmbrățișa complexitatea în elaborările lor academice [4], fapt care îi stimulează să debordeze mecanismele instituționale. Cercetătorii ignoră acele granițe disciplinare artificiale, practic trec peste tradițiile sistemului și cu pricepere se fac vizibili pentru comunitatea științifică și publicul larg prin mijloacele personale.

Abordând subiectul cooperării în domeniul cercetării, identificăm o serie de noi proiecte într-un ritm rapid, cum ar fi colaborări

Implementarea practica___corectura.indd 60 15.04.2021 11:16:36

pe date de cercetare sau diverse subiecte extrem de sensibile și inedite. În aceeași ordine de idei, condițiile pandemiei COVID-19 impun racordarea la standardele internaționale privind cercetarea în diverse domenii, inclusiv cele conexe. Obiectivele acestei recadrări și racordări forțate ale potențialului științific la etapa actuală încă mai pierd din fezabilitate din cauza unei conectări modeste la procesul de „datificare".

Finanțarea consistentă, direcționată spre soluționarea crizei COVID-19, reprezintă un suport fără precedent pentru sporirea performanței în domeniu, iar crearea unor platforme inteligente de colectare a ideilor, generate de cercetătorii din întreaga lume, sporesc șansele ca cele mai interesante inovații să ajungă să fie introduse în mai multe domenii de cercetare, producând efecte atât în prezent, cât și în perspectivă. În acest sens, surprindem repetat unele tendințe de a recurge la principiul interdisciplinarității și explorarea acestei modalități de transfer al cunoștințelor. Arealul aplicării interdisciplinarității variază foarte mult de la o țară la alta, iar în Republica Moldova interdisciplinaritatea cucerește teren, devenind tot mai prezentă în apelurile de finanțare a proiectelor de cercetare, la fel cum și în strategiile universitare. Cu toate acestea, rămân încă multe de făcut pentru a facilita integrarea ideilor și dialogul între domeniile de cercetare, mai ales că orientarea spre paradigma interdisciplinară a implicat întotdeauna un angajament serios față de o altă dimensiune de valorificat, cum este internaționalizarea.

Nu poate fi negat faptul că experiența realizării obiectivelor de cercetare într-un context nefavorabil, cu necunoscute în ecuația reușitei, unde certitudinea este aproape inexistentă, a fost una ce nu a lăsat sechele asupra cercetătorilor mai puțin atrași de provocări. La început, gravitatea pandemiei COVID-19 era percepută de

Implementarea practica___corectura.indd 61 15.04.2021 11:16:36

unii cercetători ca o depravare de a ajunge la o conferință într-o altă țară sau pe un alt continent, la fel cum a desfășura activitatea de documentare în marile biblioteci ale lumii. Partea bună a lucrurilor, una fără precedent, a fost deschiderea accesului la fondurile bibliotecilor universitare, și nu doar ale acestora, care a contribuit la transformarea unei aspirații ce a durat în timp, declarată de mai mulți cercetători, - să intre în posesia unor articole sau cărți valoroase absolut gratuit și la un clic distanță pentru a obține o finalitate a proiectului său.

Odată cu interzicerea deplasărilor, prin intermediul tehnologiilor avansate au adoptat rapid moduri neimaginate anterior, pentru a conecta savanții, cercetătorii și profesorii din mediul universitar aflați în regiuni îndepărtate. Pentru reprezentanții mediului academic deja a devenit o realitate firească să participe în aceeași zi la diverse evenimente științifice și de informare, desfășurate în diferite colțuri ale lumii. Practic foarte puțin s-a alocat discuțiilor asupra emoțiilor de disperare și asupra sentimentului de neîncredere privind perspectiva diferitor proiecte sau impactul închiderii frontierelor interstatale asupra carierei academice și a cunoștințelor interdisciplinare atât în țările-gazdă, cât și la nivel global.

Experiența unor cercetători de a pune în comun idei interesante, pornind de la expertiză și lecțiile învățate în acest proces, ne determină să recunoaștem importanța deplasărilor, care era fundamentală pentru interdisciplinaritate din mai multe motive. Prin acestea se regăsesc: expunerea într-un cadru cultural nou, cu tradiții și practici unice; extinderea rețelei de colegi și schimbarea perspectivei, crearea unor consorții, promovarea cooperării, coordonării și colaborării internaționale și naționale; angajarea în proiecte intersectoriale și construirea resurselor; generarea unor noi programe de cercetare etc.

Implementarea practica___corectura.indd 62 15.04.2021 11:16:36

Cu toate acestea, este cazul să amintim de o altă categorie de cercetători și studenți, acei care nu au avut niciodată ocazia să călătorească. Barierele instituționale și intelectuale au împiedicat mulți studenți și cercetători să acceseze domenii de interes reciproc. Finanțarea și subvențiile sunt deseori modeste, astfel încât deplasările și mobilitățile internaționale au fost în general o „activitate elitistă" a facultăților consacrate și a studenților erudiți și privilegiați. Mai mult, unii cercetători și studenți cu diferite tipuri de nevoi speciale sunt deseori excluși de la participare, limitând sfera reprezentării lor. Pe lângă dezavantajele pandemiei COVID-19, totuși aceasta este o oportunitate de a ne recunoaște propriile privilegii și de a lua în considerare modul în care perspectiva, fie în format fizic sau virtual, poate deveni una mai incluzivă. Este cazul să menționăm unele avantaje ale mediului virtual oferite de așa instrumente de comunicare precum aplicațiile Zoom, GoToMeeting, Cisco Webex, Microsoft Teams, bloguri și vloguri, platforme locale pentru predare și conferințe, schimburi sincronizate de materiale ale conferințelor online. Pentru a sistematiza activitățile de interes public și a le ordona, o utilizare foarte largă au obținut-o instrumentele de coordonare: calendare partajate, soft-uri de programare a activităților, agende virtuale, afișaje vizuale, instrumente de cartografiere pentru planificare, implementare, importante în procesul decizional.

Recursul la depozitarea de informații a devenit indispensabil din cauza volumului extrem de mare al acestora în ultimul timp și necesită o sistematizare riguroasă, dar și un spațiu generos. Acestea sunt necesare pentru bazele de date cu volumul în continuă creștere, stocare (fișiere și documente partajate, portofolii electronice, pagini electronice, arhive online pentru memorie tranzacțională, editori de documente partajate, sisteme de gestionare a conținutului, seturi de instrumente online etc.). Cu toate acestea, identificăm și

Implementarea practica___corectura.indd 63 15.04.2021 11:16:36

unele limite pe care prestatorii de astfel de servicii depun efort să le înlăture, astfel performând în această sferă de servicii. Însă există unele impedimente ce creează doar un disconfort, în depășirea căruia se solicită fie înțelegere și receptivitate (fuse orare diferite, toleranță la diversitatea expertizei; „accesul deschis" nu presupune și gratuitate), fie promptitudine (diferențe dintre termenele limite, programul de lucru, capabilitățile locale și sentimentul de angajament), fie adaptare treptată (adecvarea pentru sarcini și obiective; diferențe între stilurile de comunicare; creșterea volumului de muncă, dar și a așteptărilor din partea superiorilor). În acest sens, cercetătorul A. Oleksiyenko susține că administrația universităților se axează mai mult pe contorizare, considerând-o mai importantă decât calitatea demersurilor intelectuale și manifestarea integrității academice. [5, p. 6]

Reflectând asupra „angajamentului dublu", sintagmă utilizată de K. Cheas cu referire la îmbunătățirea și extinderea atât a conexiunilor fizice, cât și a conexiunilor virtuale, subliniind obiectivele internaționalizării și incluziunii [6], ne determină să consolidăm experiența respectivă. Planificarea activă a evenimentelor viitoare în lumea virtuală, urmărind în același timp creșterea accesului în persoană și atragerea experților din diverse medii, este indispensabilă, deoarece asemenea provocări complexe precum problemele generate de pandemia COVID-19 pot fi rezolvate în exclusivitate prin colaborare internațională.

În acest context, scientometria își reafirmă poziția contestată de unii cercetători, deși mai mulți au susținut cu vehemență importanța acesteia. J. Homolak și alții și-au demonstrat ipotezele de lucru în ideea că, contextul pandemic developează o serie de variabile cu valență mixtă, aceștia pornind de la ipoteza că volumul de informații științifice despre COVID-19 ar crește rapid pe

Implementarea practica___corectura.indd 64 15.04.2021 11:16:36

măsură ce sunt colectate și stocate altele noi. De asemenea, aceiași autori au înaintat presupoziția că în perioada de criză, oamenii de știință ar alege opțiuni transparente și deschise de partajare a datelor științifice, ca cel mai rapid și mai eficient mod de a distribui informații importante. Cercetătorii au elaborat ipoteza privind interesul la scară globală pentru acest subiect științific complex, astfel încurajând colaborări științifice internaționale masive. Aceste trei ipoteze reflectă o strategie multidirecțională pentru gestionarea optimă a datelor în acest scenariu, caracterizată printr-un accent semnificativ pe colectarea datelor mari, distribuția rapidă a datelor și disponibilitatea datelor, cu prelucrare și analiză descentralizată și deschisă. Rezultatele analizelor efectuate susțin prima ipoteză în ideea că pandemia COVID-19 ar stimula generarea unui volum mare de date pe această temă, iar surprinzător este faptul că celelalte două ipoteze de lucru nu au fost confirmate. [7, pp. 2695-2696]

Analizând dihotomic, la polul celălalt al cooperării se situează competitivitatea, care este motorul progresului, iar în acest sens unii cercetători au găsit tangențe cu domeniul geopoliticii, lansând dezbateri pe o direcție mai puțin explorată – *geopolitica științei academice*. [8, p. 130] Citându-l pe O. Smith, experții susțin același punct de vedere cu privire la faptul că investigațiile științifice sunt deseori găzduite în cadrul universităților ca un mijloc de a izola știința și oamenii de știință de presiunile politice și economice. În același sens de idei, cercetătorii sunt motivați de interesul pentru un anumit subiect și o valoare intrinsecă a cunoașterii, însă ei de asemenea operează într-un perimetru în care stimulentele de ordin politic și economic modelează considerabil știința academică. [8, p. 130]

Urmând aceeași coordonată teoretică, cercetătorii au identificat două direcții distincte și consideră că geopolitica implică competiția dintre state, iar aceasta se manifestă în diferite modalități. Cele

Implementarea practica___corectura.indd 65 15.04.2021 11:16:36

două direcții proeminente privind competitivitatea includ: cercetătorii „mobili" în plan internațional și dezvoltarea universităților de top. Autorii consideră că este necesar să fie identificate avantajele când un stat încearcă să-și controleze știința, punând accent pe sursele potențiale ce derivă din aceasta.

Sintagma *globalism științific*, utilizată de rând cu un alt concept similar, *globalism tehnic* [9], va constitui unul din reperele cadrului conceptual al cercetării respective, de aceea considerăm necesar să subliniem misiunea fundamentală a acesteia, care, potrivit lui C. Sá și E. Sabzalieva, constă în promovarea cunoașterii și a științei deschise, ce pot fi puse în contrast cu concentrarea *naționalismului științific* pe competitivitatea economică și construirea națiunii. [10] *Naționalismul științific,* la rândul său, promovează progresul științific și tehnologic ca o modalitate de asigurare a securității naționale, de consolidare a avantajelor economice și de semnalare a prestigiului național. Subscriem la ideea că ambele logici coexistă, în ciuda diferitelor tensiuni și contradicții în politică. S. Marginson afirma că succesul Chinei din ultimii 40 de ani poate fi explicată după cum urmează: „... performanța Chinei în știința și învățământul superior se află, pe de o parte, în condițiile globale (știința globală în evoluție sistemică), pe de altă parte, în condițiile naționale și, în special, la camuflarea factorilor globali și naționali pe care i-a atins politica națională ". [11, p. 492]

Din punctul de vedere al *globalismului științific*, știința globală este avansată, așa cum demonstrează creșterea numărului lucrărilor științifice în coautorat, cel puțin înainte de COVID-19. În esență, *globalismul științific* (precum și *naționalismul științific*) va rezista atâta timp cât există colaborare internațională în cercetare, dar conceptele nu sunt interschimbabile. În cercetarea globală, participarea este inechitabilă și va fi întotdeauna oarecum modelată

Implementarea practica___corectura.indd 66 15.04.2021 11:16:36

sub aspect național, multinațional și în interes comercial. Pe baza analizei rețelelor lor sociale a științei globale, C. Wagner și L. Leydesdorff au constatat că rețeaua globală de cercetare se autoorganizează, fără nici o centrală autoritatea care conduce știința și că nu doar interesele naționale explică amploarea interacțiunilor internaționale create. Adică, rețelele de colaborare internațională „cresc în mod independent și ortogonal față de sistemele naționale de știință. Sistemele naționale continuă să funcționeze, dar sunt afectate de sistemul global emergent" [12, p. 205]. Acest sistem global emergent este, în mare măsură, modelat de state cu resurse considerabile. M. Peters a remarcat că știința globală a fost mult timp supusă controlului și favorizării occidentale, transformând colaborările internaționale într-un *proxy* imperfect al științei globale [13]. Relațiile dintre centru și periferie nu sunt întotdeauna egale sau reciproc avantajoase. Colaborările internaționale pot reflecta agende naționale competitive sau interese private și, prin urmare, nu sunt întotdeauna destinate unui bun public de nivel global. De asemenea, produsul unor cercetări la nivel național a fost pus în uzanța societății globale. Astfel, sistemul științific global trebuie înțeles în raport cu importanța că mai multe colaborări internaționale au rolul de a permite punerea în comun a resurselor și exploatarea maximă, uneori cercetările la nivel național fiind limitată. Astfel, sistemele științifice la nivel național tind să nu permită cercetări la niveluri mai ridicate de specializare, transformând colaborarea internațională în una deosebit de vitală. [14; 15]

Astfel, dincolo de concentrarea asupra bunurilor publice globale, *globalismul științific* direcționează rețelele transfrontaliere către scopul extinderii științei, indiferent de impactul social. Colaborarea internațională devine un mijloc-cheie pentru atingerea acestui obiectiv. Ca o extensie a *globalismului științific*, acest stu-

Implementarea practica___corectura.indd 67 15.04.2021 11:16:36

diu a luat în considerare și accesul deschis. În timp ce generarea cunoștințelor, sub forma publicațiilor de cercetare, este sinonimă cu progresul științific, accesibilitatea la cunoștințe tinde să fie asumată sau ignorată. Statele cu un PIB mai mic se află la „periferia" științifică, deoarece au fost mult timp dezavantajate de inabordabilitatea abonamentelor la diverse reviste de specialitate indexate sau cu factor de impact înalt.

Unii cercetători sunt ferm convinși de faptul că statutul economic al unei țări este strâns legat de nivelul de productivitate în domeniul cercetării. [16; 17] Prin urmare, accesul deschis permite utilizarea nerestricționată a rezultatelor științifice sub formă de publicații online gratuite. Accesul liber nu este, însă, fără limitările sale, inclusiv modele de plată, uneori fără control al calității, dând naștere unor editori controversați. În ciuda unor astfel de provocări, accesul deschis permite cercetătorilor mai puțin reprezentabili să devină parte a comunității internaționale de cercetare, oferind, în același timp, cercetătorilor din țările cu PIB înalt accesul la cercetările și cunoștințele generate de experții de nivel național în vederea soluționării unor probleme majore ale lumii. [18]

Prioritizarea interdisciplinarității și transdiciplinarității în cercetările academice devine din ce în ce mai valorificată și reprezintă un instrument relevant de cercetare a complexității diverselor fenomene, oferind posibilitatea de a supune observației și investigației varii subiecte, cu determinarea factorilor de impact și elaborarea unor analize predictive. Deja peste 40 de ani, canalizarea pe probleme din arealul metodologic constituie o direcție strategică de cercetare orientată spre abordarea sistemică. Într-un asemenea context, studiile cu caracter interdisciplinar au asigurat plenitudinea cadrului academic de cercetare, astfel deschizând un alt orizont, prin oferirea unei imagini integre a fenomenelor și proceselor

Implementarea practica___corectura.indd 68 15.04.2021 11:16:36

care deseori sunt investigate separat. O asemenea situație a favorizat cercetările interdisciplinare, mai ales în contextul că mai multe domenii s-au dovedit a fi un câmp favorabil pentru desfășurarea lor și nu este absolut necesar ca fiecare știință să dispună sau să aplice în exclusivitate metodele proprii de investigație, iar tabloul științific ilustrat este cu mult mai bogat în condițiile interdisciplinarității. Deci, nu surprindem cu ideea unei flexibilități metodologice în cercetarea calitativ-cantitativă, deși unele disensiuni metodologice pe marginea paradigmei, apărute în ultimele trei decenii, și a prejudecăților persistente care au rezultat, ideea de a combina metodele calitative și cele cantitative nu are o susținere unanimă.

Un fenomen relativ nou pentru Republica Moldova, cum este „operarea cu date" sau „datificarea", nu este singurul ingredient al revoluției în știința datelor, în viziunea cercetătorilor W.R. Clark și M. Golder [19, p. 65], celălalt ingredient fiind democratizarea analizei datelor, după cum afirmau L. Igual și S. Seguí. [20, p. 2] La începutul secolului, imensele resurse de calcul ale multor instituții le-au permis să profite de datificare utilizând tehnici analitice pentru a dezvolta politicile și chiar să ia decizii cu privire la perspectivele lor. Astăzi, decalajul analitic dintre unele instituții și restul lumii (companii și oameni) se micșorează. Accesul la serviciul *cloud* permite oricărei persoane să analizeze cantități uriașe de date în perioade scurte de timp. Cunoașterea analitică este gratuită și majoritatea algoritmilor importanți necesari pentru a crea o soluție pot fi ușor găsiți, deoarece dezvoltarea prin surse deschise constituie norma în acest domeniu. Ca urmare, posibilitatea utilizării datelor consistente pentru a lua decizii bazate pe dovezi este deschisă practic oricărei persoane sau companii.

Știința datelor este în mod obișnuit definită ca o metodologie prin care informațiile utile se pot deduce din date, aceasta

Implementarea practica___corectura.indd 69 15.04.2021 11:16:36

reprezentând o diferență subtilă, dar importantă față de abordările anterioare ale analizei datelor, cum ar fi statistica exploratorie. Constatăm, recursul la principiile, metodologia, instrumentele și strategiile Științei datelor facilitează procesul luării deciziilor, de aceea am abordat un asemenea subiect sensibil. În absența datelor, deciziile, în cele mai multe cazuri, se bazează pe bunele practici, lecțiile învățate sau intuiție. În acest context, Știința datelor interferează cu o altă dimensiune relevantă, cea a Politicii datelor în diverse domenii. [21] Doar prin a enumera cele patru strategii relevante în explorarea lumii prin intermediul datelor este suficient ca să fie dedusă importanța acestui domeniu: sondarea realității, descoperirea tiparului, analiza predictivă, înțelegerea individuală a persoanelor și a lumii în ansamblu. [22, p. 2-3]

Reieșind din cele afirmate, este necesar ca aceste date să fie testate pentru a le proba veridicitatea, iar în acest sens instrumentarul s-a remarcat prin diversitate. Cu referire la gradul de verificabilitate a datelor, G. Azgaldov susține că acesta reprezintă o condiție necesară prin a le transforma în rezultate științifice și un criteriu important [23, p. 50], mai ales că ponderea științei aplicate a devenit semnificativă în societatea contemporană, această tendință fiind valabilă și pentru domeniul științelor politice. Mai mult ca atât, extinderea dimensiunii interdisciplinare a contribuit la valorificarea a numeroase cercetări empirice și teoretice complexe care elucidează diverse fenomene și procese în interacțiune, acestea fiind la confluența dintre domenii, adică politic și social, și niveluri: internațional, regional, subregional sau național.

În plus, discursul științific despre sustenabilitate și rolul științei a dezvăluit că știința sustenabilă necesită mai mult decât o combinație de discipline academice, adică un nou model de generare a cunoștințelor, ceea ce presupune debordarea cadrului

Implementarea practica___corectura.indd 70 15.04.2021 11:16:36

interdisciplinar și interferența cu cel transdisciplinar. [24, p. 150] Societățile moderne au fost modelate și funcționează în perimetrul cunoștințelor științifice tradiționale și continuă să existe pe baza acestui model, fenomenul și problemele derivate fiind încetățenite sub genericul „modernitate reflexivă", noțiune propusă în 1994 de Beck și colaboratorii săi. [24, p. 151] Noile rigori privind generarea cunoștințelor deja obligă științele politice și relațiile internaționale spre o deschidere către metodele matematice, prin intermediul cărora va fi posibilă integrarea cunoștințelor din cadrul diferitor discipline fundamentale și aplicative, precum și cunoașterea contextuală a actorilor concreți, prin a-i plasa relevant în poziții de variabile independente sau dependente, dar și de a măsura semnificația statistică în cazul corelațiilor pozitive sau negative.

Multitudinea de provocări teoretice și empirice semnificative abordate în manieră critică, care este în ascensiune în cadrul unui domeniu complex, determină cercetătorii să conceptualizeze cunoașterea și înțelegerea problemelor transversale puse pe tapet, atunci când explorează diverse componente ale lumii eterogene. Atunci când se aduce în discuții o perspectivă de criză sau post-criză, în aplicarea unor sisteme riguroase de evaluare și a politici etice stricte alături de standarde la lucrările prezentate este necesară o cultură a promovării cercetării de înaltă calitate a articolelor. [25] Cu toate acestea, mesajul transmite un semnal ce reflectă statutul și standardele negociabile. Adică, este necesară o conștientizare că rolul revistelor științifice în cadrul comunității academice poate fi mai mult decât doar imaginea unui editor de rezultate ale cercetării, dar poate acționa și pentru a produce schimbări reale în cultura cercetării.

În cadrul Științei digitale, dimensiunile sunt poziționate în mod unic pentru a satisface nevoile nu numai ale cercetătorilor care

Implementarea practica___corectura.indd 71 15.04.2021 11:16:36

se confruntă cu transformările accelerate în modul de publicare a elaborărilor ce elucidează întreaga paletă a problematicii legate de COVID-19, dar și pentru instituțiile academice, care vor trebui să se ocupe de o activitate fundamentală prin a schimba peisajul de cercetare pe măsură ce lumea iese din blocare. În această realitate nouă, considerăm că o nouă paradigmă pentru identificare și analiză sunt esențiale în atingerea succesului cercetătorilor și al cercetării per ansamblu. Instrumentele aplicate vor sprijini comunicarea rapidă a cercetării prin actualizarea frecventă; vor include contribuții în comunicările de cercetare care vin mai devreme în ciclul de cercetare, cum ar fi reimprimările și seturile de date; vor ajuta cercetătorii să contextualizeze rapid cercetarea astfel încât, dacă evaluarea nu este disponibilă, cercetătorii au cele mai mari șanse să înțeleagă proveniența unei cercetări; vor ajuta cercetătorii să identifice colaboratorii care ar putea fi în măsură să asiste în traducerea unei lucrări de cercetare, plasând instituțiile de cercetare într-o poziție mai puternică pentru a justifica valoarea cercetării lor către factorii de decizie politică; vor facilita înțelegerea peisajului global al cercetării într-o abordare holistică și cu o capacitate mai mare de a opera cu date pentru a obține informații.

Deci, acest demers poate fi considerat drept un apel către cercetători de a fi onești și angajați într-un mod mai formativ, astfel aducând beneficii tuturor membrilor comunității științifice. Calitatea cercetărilor reprezintă realizarea unor acțiuni corespunzătoare ce cuprind un angajament față de principiile echității, credința în beneficiile diversității, promisiunea de a încuraja dezvoltarea celorlalți dincolo de noi ambiții egoiste și înțelegerea rolului de cercetător în cadrul comunității. Ceea ce contează cu adevărat nu este propria promovare, ci modul în care încurajăm dezvoltarea reciprocă și promovăm punctele forte ale comunității academice, unul dintre care ar fi *cultura calității*.

Implementarea practica___corectura.indd 72 15.04.2021 11:16:36

Într-un asemenea context se admit și situații unde realitatea subiectivă poate crea mai multe probleme etice de luat în considerare sub diverse aspecte: profesional, statistic, psihometric, cvalimetric, editorial etc. [26] O perioadă îndelungată a planat mitul cum că știința rămâne neutră sub aspectul moralității prin însăși natura sa, deoarece din momentul în care știința începe să sorteze faptele după principiul bine/rău aceasta deja nu mai poate fi considerată știință. Actualmente, fiecare contribuție, inclusiv cea științifică, este privită ca fiind realizată în conformitate cu anumite valori, având la bază niște motive și pornind de la anumite obiective. Având în vedere numărul sporit al mandatelor etice, nu este deloc surprinzător faptul că fiecare fațetă a științei este provocată din perspectiva unor dezbateri în plan moral pe anumite segmente. Considerăm că există un alt mod de a-l privi, iar limitele impuse de morală pot deveni noi orizonturi care generează alte unghiuri de vedere atunci când metodologia în cercetarea științifică interferează cu standardele etice.

Creșterea nivelului competitivității și presiunii generate de excelență în mediul de cercetare și cel universitar determină adoptarea unei culturi în domeniul cercetării în care sănătatea mintală a cercetătorilor este compromisă, iar comportamentele discriminatorii sunt trecute cu vederea, mai apoi încorporate în practica de cercetare ca prescripții atitudinale și de conduită. Pandemia COVID-19 a demonstrat că un impuls inovator este capabil să genereze schimbarea. [27] Prin urmare, există încă multe elemente ale culturii de cercetare care au nevoie de recadrare, cum ar fi diferențele de gen, avantajarea cuiva în detrimentul altcuiva și indispensabilitatea de a beneficia de mai multe oportunități pentru a încuraja cariera tinerilor cercetători. [28] Între timp, am putea folosi impulsul COVID-19 pentru a încorpora ferm onestitatea și integritatea cercetătorilor în practica de cercetare, extinzându-le până dincolo de această situație temporară.

Implementarea practica___corectura.indd 73 15.04.2021 11:16:37

Prin urmare, nu există îndoieli că pandemia COVID-19 este o provocare pentru știință și relația acesteia cu societatea, ultima numărând milioane de cetățeni care aderă la teoriile conspirației, unde dezinformarea se răspândește pe rețelele de socializare și în anumite mijloace de informare, unde populismul câștigă spațiu în comparație cu cadrul instituțional. În acest context pandemic, cultura de cercetare a fost profund impactată, iar situația creată determină cercetătorii mai degrabă să profite și să învețe lecțiile deloc simple, decât să se lamenteze de faptul că dezbaterea din cadrul comunității științifice nu poate fi înlocuită cu cea din mass-media, iar metoda științifică nu poate fi înlocuită cu unele opinii diletante. [29] De aceea, reprezentanții comunității științifice trebuie să beneficieze de această ocazie pentru a împărtăși cunoștințe factuale și epistemice, pentru a convinge și reprezentanții mediului politic din Republica Moldova că statul are nevoie de știință, iar știința are nevoie de sprijinul autorităților statului.

În cele din urmă, dacă această agendă de schimbare pragmatică, dar progresivă, va avea succes, este clar că nu poate fi implementată prin diverse camuflări, ci prin acțiuni deschise. Măsurile de implementare a politicilor profund populiste cu articularea prin fraudă a unei agende sociale constructive și pragmatice din start pare a fi o demagogie, iar în termeni de impact asupra dezvoltării statului Republica Moldova, acestea pot avea consecințe nefaste pentru domeniile vitale. Acest demers de implicare în politică prin mijloace duplicitare, de a face anumite declarații în public și altele cu sens diametral opus în privat indică asupra unei degradări avansate a clasei politice din Republica Moldova, o apreciere similară fiind valabilă și pentru o bună parte din cercetătorii autohtoni care simulează activitatea în domeniu fără a avea minim de abilități cognitive și competențe de cercetare.

Implementarea practica___corectura.indd 74 15.04.2021 11:16:37

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

• Pandemia COVID-19 a determinat comunitatea științifică să-și conjuge eforturile pentru a colecta, organiza, prelucra și distribui date despre noua criză, astfel oferind răspunsuri la această provocare prin cuantificarea tiparelor de distribuție și disponibilitate ale informațiilor academice legate de subiectul vizat. În contextul crizei pandemice s-a ajuns la generarea unui volum enorm de date științifice, fiind developate problemele cu privire la viteza informației, disponibilitatea și colaborarea științifică în primele etape ale pandemiei. Mai precis, rezultatele indică o supraîncărcare precară a sistemelor de publicare standard, probleme semnificative cu disponibilitatea datelor și o colaborare aparent deficitară. Cu toate acestea, exprimăm convingerea că în asemenea condiții comunitatea științifică ar fi capabilă să utilizeze datele mai eficient prin crearea unor baze adecvate în scopul identificării soluțiilor optime pentru domeniile vitale ale statului.

• Identificând posibilele dimensiuni ale globalismului științific, considerăm că există diferite niveluri de implicare a statelor în timpul unei crize globale, mediată de nivelul PIB-ului și de impactul crizei globale. De asemenea, pentru cercetările elaborate pe plan intern, deși unele cu acces restricționat, există o serie de premise să devină un produs de talie internațională, amploarea participării internaționale fiind limitată atunci când cercetările se desfășoară într-o singură țară. Spre regret, în ecuația colaborării internaționale rămâne o necunoscută cu privire la existența acesteia în condițiile unei rivalități geopolitice, iar măsura în care una o împiedică pe cealaltă, în special în timpul unei crize globale, devine o problemă pentru care se așteaptă găsirea urgentă a soluțiilor științifice.

Implementarea practica___corectura.indd 75 15.04.2021 11:16:37

• Similar adaptării statelor și cetățenilor acestora la realitățile pandemiei COVID-19 vor proceda și cercetătorii științifici, găsind modalități de a se conforma rigorilor domeniului „datelor deschise", cu adoptarea regulamentelor privind accesul deschis. Considerăm că cercetătorii trebuie încurajați să reflecteze asupra aspectelor pozitive și avantajelor pe care le pot obține din pandemie prin implicarea lor onestă în activitatea de cercetare și responsabilitatea socială.

• Comunitatea științifică a jucat un rol semnificativ în generarea strategiilor de gestionare eficientă a acestei crize globale, lucrând pentru a găsi soluții relevante în timp util pentru guverne și societate în ansamblu. Trebuie să profităm de această ocazie pentru a promova o știință globală și deschisă, care să aprofundeze interacțiunile dintre dimensiunile politice, economice, securitare, de mediu și sociale în contextul crizei pandemice, punând la îndoială mecanismele actuale de gestionare a crizei și impactul acestora asupra mediului de securitate și al sănătății umane la nivel mondial.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Jamali Dima, Barkemeyer Ralf, Leigh Jennifer, Samara Georges. Open Access, Open Science, and Coronavirus: Mega trends with historical proportions. În: Business Ethics: A European Review, 2020; 00, p. 1–3. https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7276852/pdf/BEER-9999-na.pdf. (accesat la: 28.10.2020).
2. Science, technology and innovation efforts to address COVID-19. https://unctad.org/topic/commission-on-science-and-technology-for-development/covid-19. (accesat la: 19.10.2020)
3. COVID-19 - Open science and reinforced scientific cooperation. https://en.unesco.org/covid19/sciencesresponse. (accesat la: 19.10.2020).

Implementarea practica___corectura.indd 76 15.04.2021 11:16:37

4. Ala-Kyyny Juuso P. Open science during coronavirus outbreak – an overview of the manifestations of openness. https://blogs.helsinki.fi/thinkopen/open-science-coronavirus/. (accesat 20.10.2020).
5. Oleksiyenko A., Blanco G., Hayhoe R., Jackson L., Lee J. et al. Comparative and international higher education in a new key? Thoughts on the post-pandemic prospects of scholarship. În: Compare: A Journal of Comparative and International Education, 2020.
6. Cheas Kirsi. Internationalising Interdisciplinarity–Global Access Amid COVID-19. https://www.shapeid.eu/internationalising-interdisciplinarity-global-access-amid-covid-19/. (accesat la: 26.10.2020)
7. Homolak J., Kodvanj I., Virag D. Preliminary analysis of COVID-19 academic information patterns: a call for open science in the times of closed borders. În: Scientometrics, 2020, No. 124, pp. 2687–2701.
8. Cantwell B., Grimm A. The geopolitics of academic science. În: B. Cantwell, H. Coates, & R. King (eds.). Handbook on the Politics of Higher Education. Londra: Edward Elgar Publishing, 2020, pp. 130-148.
9. Lee Jenny J., Haupt John P. Scientific globalism during a global crisis: research collaboration and open access publications on COVID-19. În: High Education, 2020, 24 iulie, pp. 1–18.
10. Sá C., Sabzalieva E. Scientific nationalism in a globalizing world. În: B. Cantwell, H. Coates, R. King (ed.), Handbook on the politics of higher education. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2020, pp. 130–148.
11. Marginson S. National/global synergy in the development of higher education and science in China since 1978. Frontiers of Education in China, 2018, No. 13, pp. 486–512.
12. Wagner C. S., Leydesdorff L. Mapping the network of global science: comparing international coauthorships from 1990 to 2000.

Implementarea practica___corectura.indd 77 15.04.2021 11:16:37

În: International Journal of Technology and Globalisation, 2005, No. 1(2), pp. 185–208.
13. Peters M. A. The rise of global science and the emerging political economy of international research Collaborations. În: European Journal of Education, 2006, No. 41, pp. 225–244.
14. Iglic H., Doreian P., Kronegger L., Ferligoj A. With whom do researchers collaborate and why? În: Scientometrics, 2017, No. 112, pp. 153–174.
15. Luukkonen T., Persson O., Siversten, G. Understanding patterns of international scientific collaboration. În: Science, Technology & Human Values, 1992, No. 17, pp. 101–126.
16. King D. The scientific impact of nations. În: Nature, 2006, No. 430, pp. 311–316.
17. Jaffe K., ter Horst E., Gunn L. H., Zambrano J. D., Molina G. A network analysis of research productivity by country, discipline, and wealth. În: PLoS One, 2020, No. 15(5). https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0232458. (accesat la: 27.10.2020)
18. Uribe-Tirado Alejandro, Del Río Riande Gimena, Raiher Sandra, Ochoa-Gutiérrez Jaider. Open Science since COVID-19: Open Access + Open Data. În: SSRN Electronic Journal, 2020. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3621047. (accesat la: 31.10.2020).
19. Clark W. R., Golder M. Big Data, Causal Inference, and Formal Theory: Contradictory Trends in Political Science? În: Political Science & Politics, 2014, No. 48 (01), pp. 65–70.
20. Igual Laura, Seguí Santi. Introduction to Data Science. A Python Approach to Concepts, Techniques and Applications. Cham: Springer, 2017. 218 p.
21. Bigo Didier, Isin Engin, Ruppert Evelyn. Data Politics. Worlds, Subjects, Rights. New York, London: Routledge, 2019. 294 p.

Implementarea practica___corectura.indd 78 15.04.2021 11:16:37

22. Howe Kenneth R. A Critic of Experimentalism. În: Plano Clark Vicki L., Creswell John W. The Mixed Methods Reader. London: SAGE Publications, 2008, pp. 337- 360.
23. Azgaldov Garry G., Kostin Alexander V., Omiste Alvaro E. Padilla. The ABC of Qualimetry. Toolkit for measuring the immeasurable. Ridero, 2015. 168 p.
24. Heinrichs Harald, Martens Pim, Michelsen Gerd, Wiek Arnim. Sustainability Science. An Introduction. Heidelberg, New York, London: Springer, 2016. 366 p.
25. COVID-19 Impact on International Higher Education: Studies & Forecasts. https://www.daad.de/en/information-services-for-higher-education-institutions/centre-of-competence/covid-19-impact-on-international-higher-education-studies-and-forecasts/. (accesat 01.11.2020).
26. Derrick Gemma E. Editorial – Embracing How Scholarly Publishing Can Build a New Research Culture, Post-COVID-19. Centre for Higher Education Research & Evaluation, Lancaster University, Lancaster LA1 4YD, UK, 2020, No. 8(2), 26.
27. Porter Simon J., Hook Daniel W. Digital Research Report „How COVID-19 is Changing Research Culture". Landscape trends and cultural changes in the global research system. Londra: Digital Science, 2020. 27 p.
28. Derrick Gemma. How COVID-19 lockdowns could lead to a kinder research culture. https://www.nature.com/articles/d41586-020-01144-8. (accesat la: 28.10.2020).
29. Cárdenas-González M., Álvarez-Buylla ER. The COVID-19 Pandemic and Paradigm Change in Global Scientific Research. https://europepmc.org/article/med/32478700. (accesat la: 01.11.2020).

Implementarea practica___corectura.indd 79 15.04.2021 11:16:37

ПОЛИТИЧЕСКИЙ ПРОЦЕСС И ПОЛИТИЧЕСКОЕ УЧАСТИЕ В РЕСПУБЛИКЕ МОЛДОВА: МЕЖДУ ТЕОРЕТИЧЕСКИМ ИДЕАЛОМ И РЕАЛЬНОСТЬЮ НАШИХ ДНЕЙ

THE POLITICAL PROCESS AND POLITICAL PARTICIPATION IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA: BETWEEN THEORETICAL IDEAL AND NOWADAY REALITY

Lilia BRAGA, ***doctor în filosofie,***
cercetător științific coordonator,
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

Summary

The article deals with the problem of political process and political participation in the Republic of Moldova. The author draws on the realistic concept of D. Dzolo about the "social complexity" in the context of the post-industrial era in the studying of this issue. The author shows that the evolution of the political process in the Republic of Moldova reflects the global processes of democracy crisis, being a product of the modern age development. Also the author pays a special attention to the problem of political participation, concluding that such a problems like the "COVID-19", finally remove demos from political life. In the same conditions the mane subject of the political process is represented by the executive branch. The concentration of power requires strengthening of the professionalism and of the responsibility of the management team.

Проблема эффективности функционирования политической системы, сформировавшейся в Республике Молдова в контексте развития процессов демократизации, сегодня является одной из наиболее злободневных. В наши дни, когда все человечество, равно как и наша страна, сталкивается с беспрецедентными глобальными вызовами, испытывающими народы на способность к

Implementarea practica___corectura.indd 80 15.04.2021 11:16:37

выживанию, каким, в частности, стала пандемия *COVID-19*, вопрос об эффективности политического управления, требующего от властных политических элит быстрых и грамотных решений, поистине направленных на сохранение жизни людей, приобретает особое практическое значение. Стремительность перемен и их угрожающий характер более не оставляют ни места, ни времени для «проб и ошибок», но, напротив, требуют концентрации совместных усилий общества, направленных на эффективное решение спонтанно возникающих реальных проблем, не терпящих отлагательства.

Сложившаяся сегодня в стране в связи с пандемией ситуация в особо острой форме ставит вопрос о том, на сколько политическая система, выстроенная в Республике Молдова за годы демократического реформирования общества и более всего соответствующая статусу «фасадной демократии», отвечает наиболее насущным для наших дней задачам выживания? Осмысление данного вопроса не представляется возможным без его тесной увязки с проблемой развития политического процесса, его характера, направленности и общей динамики. Дело в том, что политическая система может быть одновременно рассмотрена и как статическое и как динамическое явление политической жизни. С одной стороны, политическая система, взятая как таковая, выражает, согласно политической теории, целостность политики, характер взаимосвязи ее элементов, позволяющий ей выживать, достигать стабильности и самосохранения [1, с. 393]. С другой, любая политическая система всегда находится в состоянии становления, перехода от одного состояния к другому. Характер движения, социодинамики, эволюции политической системы, изменение ее состояний во времени и пространстве отчетливее всего показывает политический процесс [2, с. 605].

Implementarea practica___corectura.indd 81 15.04.2021 11:16:37

Иными словами, политический процесс отражает изменчивость политики, т.е. ту грань, которая способна существенным образом влиять на характер функционирования политической системы, вплоть до ее перевода в новое качественное состояние. Поэтому понять направленность реальных изменений в политической сфере, попытавшись интерпретировать происходящие перемены, невозможно без уяснения особенностей развития актуального политического процесса.

Осмысление того, как в рамках демократической системы управления должно выстраиваться политическое взаимодействие в процессе принятия решений, т.е. каким образом должен развиваться политический процесс во многом зависит от трактовки самой демократии. Исследователи в области политических наук давно осознали разницу между целеполаганием в общественно-политическом развитии общества, а также существованием некоего «идеального» образа демократии, к которому необходимо стремиться, но которого почти никогда невозможно достичь в полной мере [3, с 18], и теми реальными моделями демократии, которые формируются в различных странах и специфических общественно-исторических контекстах. Поэтому, несмотря на существование «широкой» трактовки демократии, согласно которой демократию буквально трактуют как реализацию власти народа, понимая под ней систему, в рамках которой демос посредством многообразия форм участия напрямую влияет на формирование политической повестки дня, политологи уже традиционно преимущественно ориентируются на ее «узкую» трактовку, получившую условное название «концепции Шумпетера» [4, с. 45]. Сформулированная еще в первой половине XX века, данная концепция сводит понимание демократии к ее практическому значению. А именно, концентрирует внимание не столько

Implementarea practica___corectura.indd 82 15.04.2021 11:16:37

на ее идеалах, сколько на механизмах функционирования демократической системы, раскрывая место и роль различных политических субъектов в процессе управления обществом.

Понимая демократию как власть народа, Иозеф Шумпетер основное внимание обращает на то, каким образом народ реализует эту власть: через артикуляцию своих интересов в процессе выборов. Поэтому согласно «узкому пониманию» Иозефа Шумпетера, измерение демократичности общества прежде всего опирается на установление факта наличия/отсутствия в данном обществе всеобщих честных, свободных и справедливых выборов. Исходя из «доктрины Шумпетера», роль демоса в осуществлении политического процесса сводится к участию в выборах, на которых демос призван осуществить отбор представителей своих интересов в структурах власти, вручив им право на принятие решений от имени избирателей. Таким образом, осуществление политической власти посредством принятия решений, в соответствии с минималистским пониманием демократии, входит в компетенцию профессиональных политических элит, в то время, как задачей демоса является формирование указанных элит с помощью выборных процедур, которым они вручают рычаги управления и которым послушно подчиняются. В то же время, не участвуя непосредственно в формировании политической повестки дня, в период между выборами народ может и должен оказывать давление на власть с целью корректировки общего стратегического курса развития общества в соответствии с интересами широкой общественности [4, с. 45-48].

Указанный подход к осмыслению демократии являлся доминирующим на протяжении всего XX века. Да и в наши дни многие исследования продолжают преимущественно ориентироваться на классическую модель демократии, понимая ее как предста-

Implementarea practica___corectura.indd 83 15.04.2021 11:16:37

вительную демократию, опирающуюся на участие, а также на постклассические модели демократического плюрализма, несмотря на то, что в политической науке уже сравнительно давно идут споры о современном «кризисе демократических теорий» [5, с. 32-50]. Развитие постиндустриальной эпохи внесло столь ощутимые изменения в политическую жизнь демократизирующихся обществ, что, по признанию многих специалистов, сегодня вообще неясно, что следует понимать под словом «демократия» [6, с. 9]? А широкое применение данного понятия в языке политической риторики лишь вносит путаницу в осмысление тех процессов, которые происходят в современном демократическом мире, отражая, по большей части, некие идеологические и геополитические установки массового политического сознания. Очевидно, что более нельзя игнорировать те процессы, которые происходят сегодня с демократией в глобальном масштабе, прячась за привычной терминологией, пребывая в плену иллюзий и морализаторства, и не замечая того, как политическая система под названием «демократия» существенно меняет свой облик.

Сегодня вопрос о выживании стоит крайне остро перед всем человечеством, независимо от форм организации политической жизни. Поэтому принятие политических решений, направленных на реализацию эффективного управления общественными делами в кризисных условиях, должно быть, как никогда, взвешенным, быстрым и точным. Понятно, что такие решения требуют не только высокого профессионализма и ответственности со стороны управляющего субъекта, но и трезвого реалистического подхода, а также четкого понимания сущности тех объективных процессов, с которыми общество вынуждено считаться. Таким образом, само наше «жесткое время», характеризующееся предельной хрупкостью и негарантированностью общественного

Implementarea practica___corectura.indd 84 15.04.2021 11:16:37

блага, не оставляет более места каким бы то ни было «гуманитарным утопиям», требуя эффективных решений, направленных на выживание в агрессивной среде и, тем самым, перенося главные акценты в осмыслении развивающихся в политической сфере процессов с «должествования» (по сути пропаганды демократических ценностей) на глубокий анализ складывающейся в современных условиях политической реальности.

Представляется совершенно логичным, что в современном «агрессивном», «кризисном» контексте общественного бытия, когда от тщательно выверенной политики без преувеличения зависит выживание, особый смысл и значение с необходимостью приобретает та исследовательская методология, которая в специальной литературе известна как «реалистический подход». Указанный исследовательский подход, опирающийся на идею политического реализма, уходит своими корнями далеко в прошлое, солидаризируясь с традицией европейского политического реализма, идущей от Макиавелли к Гоббсу, Марксу, итальянским теоретикам элит, Веберу, Шумпетеру и пр. Формулировка и изложение основных положений реалистического подхода применительно к реальностям современного мира принадлежит перу итальянского политического теоретика Данило Дзоло, который опубликовал первое издание своего труда под соответствующим названием «Демократия и сложность: реалистический подход» *(D. Dzolo, 1992)* уже около 30 лет назад.

Дистанцируясь от ставшего привычным для западной политологии «моралистического подхода» к проблеме демократического развития, Д. Дзоло попытался сосредоточить преимущественное внимание на изучении той реальности, в которой вынуждены сегодня функционировать политические системы, и проанализировать, как эта реальность влияет на систему де-

Implementarea practica___corectura.indd 85 15.04.2021 11:16:37

мократии, вынуждая ее деформироваться. Для изучения и характеристики той социально-политической реальности, которая складывается в условиях развития постиндустриальной эпохи, Д. Дзоло использует ключевое понятие «сложность», полагая, что оно лучше всего способно отразить специфику нынешнего общественного существования. Считая идею сложности ключевой в осмыслении социальной реальности наших дней, автор в разработке своей концепции исходит из гипотезы о том, что «путь к реалистическому анализу состояния и будущего демократии открывают идея сложности и тесно связанная с нею концепция социальной сложности» [6, с. 26].

Опираясь на постулат о возрастании социальной сложности в условиях развития постиндустриального общества, Д. Дзоло попытался проанализировать как возрастающая сложность современных обществ влияет на западную демократическую традицию. Д. Дзоло, в частности, показывает, что демократия в современных постиндустриальных обществах подвергается беспрецедентным эволюционным стрессам, существенно меняющим ее облик, тем самым, лишая классические и неоклассические теории демократии способности оказывать сегодня сколько-нибудь реальную помощь. Правда, как отмечает автор, состоит в том (и это, по его мнению, подтвердит любой серьезный ученый), что модель демократии, основанной на участии, абсолютно не актуальна в эпоху глобальной экспансии политической, экономической и военной власти [6, с. 10]. В современном обществе тот фактор развития политического взаимодействия в процессе принятия решений, который именуют участием, перестает быть действенным. Д. Дзоло требует отрыто и честно признать, что сегодня в эффективном функционировании тех систем, которые мы называем демократическими, нет практически ничего, что называется

Implementarea practica___corectura.indd 86 15.04.2021 11:16:37

«народным суверенитетом», «участием», «представительством», «общественным мнением», «консенсусом», «равенством».

Основной вывод, вытекающий из реалистического анализа современного мира политики, сводится, таким образом, к идее о том, что появление новых и беспрецедентных форм эволюционных стрессов, характерных для все более усложняющегося общества, приводит, по сути, к разрушению тех ценностей, которые традиционно связывают с демократией, и, прежде всего, таких как участие. Тенденции общественного развития уводят с политической сцены индивидов в качестве главных субъектов политической жизни, которые в рамках демократической традиции мыслились обладающими автономией, измеряемой в категориях суверенитета, рациональности и ответственности. Главным «автономным субъектом» политической жизни отныне становятся группы (крупные общественные и частные организации, партии, профсоюзы), в то время, как индивид, не связанный ни с какой организацией, по сути, лишается какой-либо автономной политической субъектности [6, с 187]. В то же время, свое первоначальное политическое значение утрачивают и массовые политические партии, будучи вытесненными в этом смысле новыми политическими субъектами [6, с. 11]. На этом фоне формируются новые политические субъекты, представленные уже не партиями, а узким кругом «элитарных предпринимателей», реально участвующих в выборных кампаниях. В результате, складывается ситуация, при которой узкий круг избранных контролирует массы избирателей, а не наоборот.

Эффективное управление сложными современными обществами, характеризующимися усилением атомизации и повышением дифференциации вследствие внедрения технологических новшеств, требует соответствующего уровня политического

Implementarea practica___corectura.indd 87 15.04.2021 11:16:37

мышления и способности к управлению. В рамках постиндустриальных обществ создается ситуация, при которой решение сложных проблем оказывается доступным только для специалистов, в то время, как широкая общественность в лице отдельных индивидов демонстрирует свою недостаточную компетентность. Поэтому в политической жизни на роль главных действующих лиц все больше выдвигаются ученые, эксперты, профессиональные консультанты, представляющие некие могущественные и престижные организации, в то время, как средний, рядовой гражданин, руководствующийся исключительно личным опытом и предпочтениями, становится все более маргинальной фигурой. К тому же, разнообразие и изменчивость дифференцированных интересов, что характерно для сложных обществ, крайне затрудняют выработку консенсуса, необходимого для обеспечения эффективного демократического управления. Необходимость снижения социальной сложности в контексте растущей уязвимости информационных обществ, с одной стороны, усиливает привлекательность «децизионизма» - стратегии принятия политических сиюминутных решений без учета каких-либо общих интересов. С другой – требует все более жестких и скрытых форм снижения социальной сложности.

В условиях, когда проблема выживания приобретает особую остроту, главной функцией политической системы, с точки зрения реалистического подхода, должно стать «снижение страха посредством селективного регулирования социальных рисков» [6, с. 308]. Поэтому политика сегодня должна заниматься не поиском конечных целей и насаждением ценностей, а выполнением своих непосредственных светских функций организации конкретных интересов, улаживания конфликтов, гарантирования безопасности и защиты гражданских прав [6, с. 307]. Исходя

Implementarea practica___corectura.indd 88 15.04.2021 11:16:37

из этой задачи, эффективность политической власти должна определяться тем, на сколько эта власть способна уменьшить сложность. Вопрос о реализации политической системой своей основной функции, таким образом, упирается в проблему эффективности форм правления и, по существу, в вопрос о том, на сколько демократическая форма правления соответствует сегодня защитным функциям политической системы?

Стремясь соответствовать вызовам времени, демократия подвергается стрессам, существенно деформирующим ее сущность. Результатом подобной деформации становится формирование некой постдемократической модели, все еще сохраняющей выборы, но выводящей на главную политическую сцену принципиально новых ведущих субъектов политической жизни – группы, явно занятые «представительством» того, что по своей природе может быть только групповыми интересами [6, с. 188]. По сути, режимы известные сегодня под названием демократических, с точки зрения реалистического подхода, являются своеобразным политическим ответом на «вызовы времени» и скорее представляют собой, по убеждению Д. Дзоло, дифференцированные и ограниченные автократические системы, т.е., по традиционной терминологии, либеральные олигархии. Выборные олигархии имеют все более узкую социальную опору и ограничены как в смысле несменяемости политического персонала партий (новой корпорации собственников, установившей неопатримониальные отношения с государством), так и в смысле растущего уровня политического абсентиизма. Олигархическая (не монократическая) структура власти гарантируется плюрализмом «частных властей», а этот плюрализм функционально взаимосвязан с множеством дифференцированных и автономных социальных доменов [6, с. 309]. В рамках указанной системы максимальная социальная

Implementarea practica___corectura.indd 89 15.04.2021 11:16:37

интеграция осуществляется не путем насаждения тоталитарных идеологий или прямых репрессий, а посредством деструктуризации общественной сферы, изоляции и разобщения политических игроков [6, с. 313].

Таким образом, следуя реалистическому подходу, необходимо признать, что развитие современного общества объективно все менее благоприятствует демократии, несмотря на сохраняющийся в мире запрос на демократические ценности и на декларируемые демократизирующимися обществами требования о необходимости достижения более высоких уровней демократии. В политической сфере современных сложных обществ формируются иные, отличные от демократических, действенные факторы политической жизни и субъекты политических взаимодействий, выдвижение которых на передний план обусловлено самим характером эволюции общественных систем в условиях развития постиндустриального общества и информационной революции. Эффективность функционирования политической системы в складывающихся условиях, призванной к «уменьшению страха посредством селективного регулирования социальных рисков», напрямую зависит от того, на сколько обществам удастся снизить сложность, неизбежно сопровождающую демократический процесс принятия решений. А это закономерно ведет к концентрации власти и существенному ограничению/изоляции числа политических игроков на политической сцене, но, в то же время, выдвигает и особые требования к субъектам политического процесса, такие как компетентность и ответственность, способность действовать быстро и профессионально.

Выводы и предположения, содержащиеся в труде «Демократия и сложность: реалистический подход», написанном уже около 30 лет назад, сегодня находят свое реальное подтверждение

Implementarea practica___corectura.indd 90 15.04.2021 11:16:37

в развитии современных политических процессов. Достаточно уже сослаться на данные мониторинга развития демократии в современном мире, содержащиеся в Отчете *Freedom House*, опубликованном в 2019 г. под названием «Демократия отступает» [7], которые можно дополнить также ссылкой на опубликованный несколько ранее Отчет той же мониторинговой организации под названием «Авторитаризм 2.0» [8]. Сегодня уже многие аналитики указывают на то, что авторитарные тенденции в современном мире нарастают, в то время как эпоха торжества глобализма несет с собой кризис государственных суверенитетов, а также закат парламентов и партийного представительства [9, 10].

«Реалистическая теория», безусловно, как и любая другая научная теория, не может претендовать на универсальность и завершенность. Тем не менее, нельзя не учитывать ее плодотворного характера в условиях кризиса классических/неоклассических демократических теорий, позволяющего избавиться от иллюзий и морализаторства в отношении процессов демократизации, разворачивающихся в современном мире, и с более реалистических позиций подойти к анализу актуальных феноменов политической жизни, а также сосредоточиться на поиске эффективных механизмов решения проблем выживания общества, не терпящих отлагательства. Представляется, что применение реалистического подхода к изучению молдавского политического опыта могло бы внести существенные изменения в расстановку отечественных исследовательских акцентов, переориентировав научные интересы с проблем освоения опыта демократического развития западных стран, относящегося к иному историческому этапу развития современной цивилизации, в пользу непредвзятого поиска ответов на те вызовы, которые исходят из реалий сегодняшнего дня.

Implementarea practica___corectura.indd 91 15.04.2021 11:16:37

Если следовать реалистическому подходу, отправной точкой в осмыслении характера развития политического процесса в Республике Молдова должно стать признание того, что эволюция политических процессов в настоящее время, несмотря на определенную национальную специфику сформировавшегося в нашей стране институционального дизайна, подчинена общей логике исторического развития обществ в эпоху глобализации и информационной революции. Поэтому характер функционирования политической сферы жизни молдавского общества, несмотря на ряд некоторых специфических черт, свойственных миру политики Республики Молдова, в общем и целом, является отражением тех объективно-исторических закономерностей, которые характеризуют современную эпоху.

Итогом развития процессов демократизации, стартовавших в Республике Молдова на рубеже последних столетий и разворачивавшихся на фоне развития процессов глобализации, стало установление некоего национального варианта системы постдемократии. Сегодня в стране «демократия отступает», а авторитаризм, напротив, берет свой реванш [11]. Стремительное «сползание в авторитаризм» сопровождается выстраиванием соответствующего указанной форме политического правления институционально-правового дизайна. Указанные тенденции с необходимостью накладывают свой специфический отпечаток на характер развития политического процесса в Республике Молдова, моделируя его преимущественно по лекалам упрочивающегося в стране неоавторитарного режима.

Характеризуя актуальный политический процесс в Республике Молдова, первое, что необходимо отметить, – это расхождение между прописанной в Конституции страны основной целью/вектором политического развития, сформулированной как дви-

Implementarea practica___corectura.indd 92 15.04.2021 11:16:37

жение к демократии, призванное предопределять общую направленность развития общества, и той реальной траекторией, по которой движется политическая реальность, формирующаяся сегодня на «молдавской почве». В классификации демократизирующихся стран «продукт» политического переустройства, подобный тому, который был за годы реформирования «произведен» в Республике Молдова, получил наименование «гибридного режима», особенностью которого является сочетание черт как демократического, так и авторитарного свойства. В последние годы в Республике Молдова тенденция к усилению последних стремительно нарастает, что ставит нашу страну на самую грань с полуавторитарными странами [12].

Изучая траекторию развития процессов демократизации в Республике Молдова, в настоящее время еще нельзя сказать, что наша страна окончательно «сошла с рельс». Тем не менее, в движении страны очевиден крутой крен, или, как его еще называют, «движение вспять», в специальной литературе идентифицируемое как «обратная демократизация» [4, с. 531]. Это значит, что несмотря на декларативно заявляемую общую цель политического развития страны, Республика Молдова на сегодняшний день, по устойчиво сохраняющемуся общественному мнению, развивается «не в том направлении» [13], реально демонстрируя попятное движение. В итоге, в Республике Молдова все большее укрепление получает режим «фасадной демократии», внешне богато украшенный демократической риторикой, но на деле все менее умело скрывающий свою неоавторитарную суть.

Каков же на самом деле сложившийся к настоящему времени в Республике Молдова характер взаимодействий политических субъектов в процессе принятия решений, предопределяющий специфические особенности политической жизни в стране? Если

Implementarea practica___corectura.indd 93 15.04.2021 11:16:37

придерживаться системы Л. Пая [1, с. 395-396], то приходится констатировать, что, несмотря на декларативную приверженность молдавского общества демократическим ценностям, политический процесс, развивающийся в Республике Молдова, располагает нашу страну в категории «незападного мира». Основанием для подобного вывода служит специфический «культурный код» страны, характеризующийся доминированием патриархально-подданических установок, который моделирует практические ориентации и поведение людей в сфере политики, специфичные для «незападного мира».

Выделенные Л. Паем пункты для характеристики политической сферы «незападных стран» как нельзя лучше отражают актуальное положение дел в нашей стране. Поэтому имеет смысл привести данную характеристику, которая содержит 17 пунктов, в полном объеме: 1) сфера политики не отделена четко от сферы общественных и личных отношений; 2) политические партии склонны претендовать на выражение мировоззрения и представительство образа жизни; 3) политический процесс отличается доминированием в нем клик; 4) характер политических ориентаций таков, что допускает наличие у руководства политических группировок значительной свободы в определении стратегии и тактики; 5) оппозиционные партии и стремящиеся к власти элиты часто выступают в качестве революционных движений; 6) политический процесс отличается отсутствием интеграции среди участников; 7) масштабы рекрутирования новых элементов для исполнения политических ролей весьма значительны; 8) для политического процесса типично резкое различие в политических ориентациях поколений; 9) консенсус относительно узаконенных целей и средств политического действия незначителен, непрочен; 10) интенсивность и широта политических

Implementarea practica___corectura.indd 94 15.04.2021 11:16:37

дискуссий мало связаны с принятием политических решений; 11) политическому процессу свойственна высокая степень совмещения и взаимозаменяемости ролей; 12) в политическом процессе значение явных, организованных групп интересов, играющих функционально специализированные роли, невелико; 13) национальное руководство вынуждено апеллировать к недифференцированной общественности; 14) неконструктивный характер политического процесса вынуждает лидеров придерживаться более определенных взглядов во внешней, а не во внутренней политике; 15) эмоциональные и символические аспекты политики оттесняют на второй план рациональные поиски решений конкретных вопросов и общих проблем; 16) существенна роль харизматических лидеров; 17) политический процесс обходится, как правило, без участия политических «брокеров».

Тот факт, что подавляющее число пунктов можно безоговорочно применить к характеристике политического процесса в Республике Молдова, не только снимает всякие сомнения относительно ее положения на карте демократизирующихся стран, но и свидетельствует о том, что несмотря на некую особую национальную специфику выстроенного в стране институционального дизайна, политическая жизнь, развивающаяся в нашей стране на данном этапе, не является чем-то уникальным, но, напротив, представляет собой типичный пример политических отношений, утвердившихся во многих обществах современного мира.

Придерживаясь другой системы классификации, разработанной в свое время М. Вебером, которая выделяет две основные «версии» политического процесса, обозначая их, соответственно, как «вертикально» и «горизонтально» организованные процессы, приходится признать, что политический процесс в Республике Молдова с самого начала перемен принял форму вертикально

Implementarea practica___corectura.indd 95 15.04.2021 11:16:37

организованного процесса. Особенностью подобным образом организованного процесса является так называемое движение «сверху-вниз», отражающее реальный характер распределения политических ролей в обществе, их четкое разделение на управляющих/власть, которым принадлежит основная инициатива как в генерировании целей и ценностей политического развития, так и в принятии политических решений, и управляемых/общество, которые ввиду своего актуального маргинализированного положения в политической жизни в массе своей занимают пассивную позицию наблюдателя и реципиента навязываемых властью ценностей. Ведущая роль в реформаторском процессе, таким образом, принадлежит политической элите. В результате в стране, вовлеченной в процессы демократической модернизации, складывается парадоксальная ситуация: все «тяготы», связанные с укреплением «власти народа», вынуждена нести на своих «плечах» действующая власть в лице политических элит.

В условиях, когда участие народа в политике сведено к минимуму, механизм демократического управления превращается в инструмент, которым практически безраздельно распоряжаются властные политические элиты, и при помощи которого, прежде всего, реализуются интересы правящих кругов, впрочем, умело подаваемые как интересы всего общества. Наличие выстроенного демократического дизайна в лице демократических институтов нисколько не мешает реально функционирующему в стране клановому режиму элитной конкуренции, скрывающемуся за «демократическим фасадом», решать стоящие перед ним задачи управления обществом прежде всего с учетом своих узкокорпоративных интересов.

За годы, прошедшие с начала процессов демократического реформирования общества, сформировавшиеся в стране поли-

Implementarea practica___corectura.indd 96 15.04.2021 11:16:37

тические элиты/кланы, пробивающиеся во власть, хорошо научились манипулировать демократическими механизмами политического управления, превратив их по существу в эффективный механизм решения собственных проблем и достижения собственных латентных, связанных преимущественно с материальными интересами, целей, существенно отличающихся от официально декларируемых. Поэтому для властных элит действующие в стране демократические институты – это прежде всего инструмент, функционирование которого приспособлено для службы узкокорпоративным интересам, которые имеют слишком мало общего с интересами электората, избравшего их для «службы народу».

Таким образом, для политических элит Республики Молдова приверженность демократии носит прежде всего инструментальный характер. В то же время, для широких народных масс демократическое реформирование общества/демократия представляет собой по большей мере своего рода идеологему, приверженность которой отражает извечные чаяния простого народа о всеобщем равенстве, справедливости, благополучии и процветании. И даже если «демократическая эйфория» первых лет реформирования давно прошла, а на смену ей пришли глубоко укоренившиеся в политическом самочувствовании народа разочарование, апатия и скептицизм как реакция на деятельность властных элит, демократическая идея как таковая все еще вселяет в людей надежду на лучшее будущее в нашей стране. А это значит, что «продемократический консенсус» в Республике Молдова все еще сохраняется, тем самым обеспечивая некое формальное единство общества вокруг идеи демократии, даже если «дивиденды», получаемые от функционирования демократических институтов, для различных участников политического процесса слишком ощутимо различаются.

Implementarea practica___corectura.indd 97 15.04.2021 11:16:37

Распределение политических ролей на управляющих и управляемых заложено уже самим положением различных субъектов политики в иерархии власти. Близость властных элит к инструментам власти, как бы они ни клялись в своей преданности интересам народа, обеспечивает их неоспоримыми преимуществами в использовании указанных инструментов в собственных интересах перед индивидами, вручающими посредством выборов указанным элитам право управлять собой от имени народа. Отсутствие развитых и глубоко укорененных в жизни общества демократических традиций, как это можно видеть, в частности, на примере Республики Молдова, превращает процесс управления обществом согласно схеме «сверху-вниз», где правила игры и условия должного политического поведения в одностороннем порядке определяет власть, в норму политической жизни. Согласно установившейся «норме», роль властных элит в демократическом процессе в реальности сводится к манипулированию демократическими институтами в своих интересах, в то время, как роль масс - обеспечивать властные элиты посредством участия в избирательном процессе легитимностью, а также обличать и ждать, когда избранные для управления страной властные элиты, наконец, «дозреют» до высоких демократических идеалов и начнут работать в интересах народа.

В рамках системы «урезанной/фасадной демократии», установившейся на данном этапе в Республике Молдова, развитие политического процесса, направленного преимущественно «сверху-вниз», обладает своими специфическими особенностями. Одной из таких особенностей является двойственный характер принимаемых в стране политических решений, продиктованный двойственным же характером выдвигаемых властвующими элитами целей/ценностей, которые могут быть как явного/декларативного, так и латентного свойства. Поэтому следует иметь ввиду,

Implementarea practica___corectura.indd 98 15.04.2021 11:16:38

что за разворачивающимся на поверхности политическим процессом, рассматриваемым как специфическое взаимодействие субъектов и носителей политической власти, который строится с учетом декларативно заявленных страной ценностей и целей развития и публично подается как реализация «воли народа», латентно протекает другой, реальный политический процесс, в рамках которого принятие решений принимает форму «тайного сговора» между заинтересованными сторонами, целью которого является реализация клановых/групповых интересов. В этой связи представляется далеко неслучайным широкое использование политическими/властными элитами некоего «совещательного» приема, который условно можно обозначить, в прямом и переносном смысле, как «ночное управление/правительство» *(«guvernul/guvernarea de noapte»)*, уже ставшего для Республики Молдова традицией. Достаточно только вспомнить факт ночного избрания Правительства П.Филипа и приведения его к присяге в 2016 году [14], а также факт ночного формирования парламентского большинства после Парламентских выборов 2019 года [15].

Логика функционирования «урезанной демократии», в рамках Республики Молдова приобретающей форму кланово-олигархического режима элитной конкуренции, рельефно проявляет себя и посредством особого принципа политического взаимодействия участников политической жизни, характеризующегося отсутствием консенсуса между ними относительно узаконенных целей и средств политического действия, конфронтационностью и конфликтогенностью. Единства между различными субъектами, вовлеченными в политическое взаимодействие, по сути нет ни в чем: ни относительно конечных целей развития страны, ни касательно путей их достижения. Различное видение основных путей/векторов развития общества (пророссийский/проевропейский/промолдавский вектор) распределяет политическое сообщество

Implementarea practica___corectura.indd 99 15.04.2021 11:16:38

по различным, противостоящим друг другу политическим лагерям, превращая различных участников политического процесса в непримиримых соперников и даже врагов.

Установившийся в стране режим «урезанной демократии» - это режим, в рамках которого политическая борьба суть борьба за власть как таковую, которая допускает, в том числе, всевозможные нарушения закона. Победа в указанном политическом состязании открывает для победителей огромные преимущества, позволяющие использовать политические механизмы для успешного решения узкокорпоративных/клановых задач. Поэтому приверженцы различных политических сил, ведущих между собой борьбу за власть, это – непримиримые конкуренты в борьбе за интересы своей группы/клана, превращающие политику в поле для борьбы «всех против всех». Понятно, что в подобных обстоятельствах не может даже идти речи о ни о каком консенсусе. Возможно лишь временное соглашение, представляющее взаимную выгоду для сторон на ограниченном этапе времени, как это можно было видеть, в частности, на примере создания уникальной для истории Республики Молдова коалиции между «левыми» и «правыми» после Парламентских выборов 2019 года, которая, впрочем, очень скоро развалилась, как только один из влиятельных политических игроков (Партия Социалистов Республики Молдова) не нашел себе нового, более выгодного, партнера для реализации задач стабилизации и концентрации власти, остро стоящих на текущем этапе перед претендентами на ведущую политическую роль в стране.

Политическая сфера развивается в стране по сути по законам бизнеса, где складывающиеся отношения между участниками политических взаимодействий строятся по принципу жестокой конкуренции за доступ к источникам, приносящим экономические/материальные выгоды. В этой связи, неудивительно и вполне ло-

Implementarea practica___corectura.indd 100 15.04.2021 11:16:38

гично, что одной из наиболее характерных черт политического процесса, разворачивающегося на данном этапе в Республике Молдова, является конфронтационность в отношениях между его участниками, исключающая саму возможность диалога. Как показывает складывающаяся политическая реальность, конкурентами в борьбе за власть являются не только представители различных политических и геополитических убеждений, но и те, кто придерживается однотипных взглядов относительно идеалов и путей социально-политического развития общества.

Данное обстоятельство хорошо объясняет сам факт существования огромного количества политических партий на фоне отсутствия развитых политических идеологий (на сегодняшний день официально зарегистрировано 53 политических партий и объединений) на политическом поле такой маленькой по численности населения страны, каковой является Республика Молдова. Современные молдавские партии – это, скорее всего, своего рода клиентелы, которые объединяют единомышленников вокруг политических лидеров, нежели форма связи политиков с гражданским обществом. Однотипность указанных партий как нельзя лучше свидетельствует об их истинной, клановой природе и целях борьбы за власть как за политический инструмент решения проблем определенной группы людей. Укоренившаяся в стране жестокая конкуренция политических элит в борьбе за власть не позволяет выступать единым фронтом даже тем партиям и политическим силам, которые придерживаются единых политических ценностей, взглядов и геополитических стратегий развития. Одним из примеров тому, в частности, могут служить партии, исповедующие либеральные устремления унионистской направленности, которые будучи приверженцами идеи объединения двух стран – Республики Молдова и Румынии, и создания единого государства как с целью восстановления «исторической

Implementarea practica___corectura.indd 101 15.04.2021 11:16:38

справедливости», так и с целью скорейшей реализации устремлений страны к евроинтеграции, тем не менее никак не могут объединить свои усилия, договорившись о том, «кто тут главный».

Конфронтация и отсутствие диалога между политическими акторами в конце концов приводят к тому, что партии, рассчитывающие на поддержку одного и того же сегмента электората, становятся не только самыми главными политическими противниками, но и непримиримыми врагами, как это, в частности, видно из установившихся отношений между Партией Социалистов Республики Молдова и Партией Коммунистов Республики Молдова, которые являются наиболее яркими игроками на левом фланге политического поля страны. Более того, конкурентная борьба за «свой электорат» как за «билет во власть» приводит к парадоксальным результатам, порой объединяя между собой политические силы, разделяющие принципиально противоположные политические взгляды и геополитические устремления: «левых» и «правых», «проевропейцев» и «пророссиян». Не менее наглядно отсутствие здорового диалога, доминирование принципа конфронтационности и отсутствие консенсуса во взаимодействиях политических акторов проявляет себя и в самом ходе работы Парламента, когда предложения, исходящие от оппозиции, каких бы сторон общественной жизни они бы ни касались, уже по сложившейся традиции практически полностью блокируются, не получая необходимой поддержки со стороны правящего большинства [16]. В результате, даже в таких сложных, переломных по своей сути, общественно-политических условиях, как нынешние, политические элиты, от деятельности которых зависит судьба страны, оказываются неспособными к диалогу и консенсусу. Напротив, пандемия «*COVID-19*», обострив общественные противоречия, стала тем фактором, который еще более усилил и ожесточил борьбу между акторами политики, стремящимися

Implementarea practica___corectura.indd 102 15.04.2021 11:16:38

извлечь из сложившейся в обществе сложной ситуации выгоды политического характера, способные прежде всего укрепить их собственные позиции в структурах власти.

В числе особенностей, характеризующих актуально развивающийся в Республике Молдова политический процесс, следует особо выделить и его неструктурированность, которая проявляет себя в устойчивой тенденции к совмещению и взаимозаменяемости политических ролей различных ветвей власти, порой выливающееся в их открытое противостояние и блокаж. Наиболее заметным образом указанная тенденция реализует себя в стремлении исполнительной власти руководить остальными ее ветвями, разрушая систему разделения властей. Стремление к концентрации власти, активно проявившее себя в политической жизни Республики Молдова уже в начале 2000-х годов [17], подстегнув процессы «сползания» в авторитаризм, впоследствии привело к формированию в стране феномена «захваченного государства», когда одна из парламентских партий (Демократическая Партия Молдовы во главе с ее председателем В. Плахотнюком, известным в стране как «олигарх №1») сумела подчинить своему влиянию и контролю деятельность всех ветвей власти, нередко с этой целью прибегая к открытому блокажу деятельности президента. Однако изменение политического расклада сил после новых парламентских выборов 2019 года способствовало усилению в политической жизни страны уже позиций Института Президентства, что де факто вылилось в претензии актуально действующего президента, избранного согласно существующему ныне законодательству всенародным голосованием, но обладающего, в соответствии с Конституцией, ограниченными полномочиями, выполнять не только представительские, но и исполнительные функции, а также обладать законодательными полномочиями [18].

Implementarea practica___corectura.indd 103 15.04.2021 11:16:38

Маргинальное положение в политике широких масс простых людей, равно как и не всегда высокая активность влиятельных политических сил, позволяют создавать в качестве ведущих субъектов политического процесса некие жесткие структуры власти. По сути это - «политические клики», которые концентрируют в своих руках значительный объем властных полномочий и получают особые возможности использования власти. В частности, после Парламентских выборов 2019 года в Республике Молдова сформировались такие политические условия, которые способствуют перерастанию существующей структуры власти по существу в «президентскую клику/семью», претендующую на полный контроль над политическим процессом. Стремление действующего президента к концентрации всей полноты власти обнажает складывающуюся в стране тенденцию к формированию политического процесса харизматического типа, в центре которого располагается личность, а не учреждение.

Концентрация власти, как полагают некоторые аналитики, представляет собой на сегодняшний день одно из необходимых условий выживания общества, призванного принимать быстрые, не терпящие отлагательства, решения. Однако подобные стратегические решения, принимаемые без консультаций с широкой общественностью, предполагают высокую степень компетентности политических субъектов, берущих на себя ответственность за принимаемые решения. Поэтому идея формирования так называемого «технического правительства», состоящего из профессионалов, в условиях усложняющейся социальной реальности, сопряженной с ростом «вызовов современности» и реальной политической маргинализацией общества, представляется одной из наиболее плодотворных.

Для политического мира Молдовы идея создания «технического правительства» не нова. На протяжении последних лет

Implementarea practica___corectura.indd 104 15.04.2021 11:16:38

данную идею молдавские политики тиражируют особенно широко. Муссирование в молдавской политической риторике идеи «технического правительства» призвано убедить широкие массы в том, что отныне решением проблем, связанных с различными аспектами общественной жизни, будут заниматься профессионалы. В условиях, когда доверие общества к политическому классу снижено до минимального уровня, подобная идея способна возродить надежды людей на более эффективное управление общественными делами, осуществляющееся ответственными профессионалами, а не скомпрометировавшими себя политиками, а значит и на «лучшую жизнь».

Примеры реализации указанной идеи на практике призваны были продемонстрировать сменявшие друг друга кабинеты министров П. Филипа, М. Санду, И. Кику. Однако, как показывает политическая реальность, ответственные посты в указанных правительствах, тем не менее, как и прежде распределялись в зависимости от партийной/клановой принадлежности. Кроме того, ни один из указанных кабинетов, будучи, так или иначе, втянутыми в политическую борьбу, так и не смог доказать свой высокий профессионализм в решении насущных проблем общества. Война «вотумов недоверия» по отношению к правительству, развязанная политиками, как раз опирается на обвинения в инкомпетентности и низком профессионализме его членов [19]. Понятно, что использование политиками указанного приема является одним из механизмов борьбы за власть. Вместе с тем, учитывая ухудшающееся положение дел в стране, где более 60% населения живут за чертой бедности [20, с. 131], где хроническая нерешаемость насущных проблем заводит общество в тупик, ставя его на грань существования, трудно будет спорить с указанным выше мнением.

Implementarea practica___corectura.indd 105 15.04.2021 11:16:38

Постоянная и ожесточенная борьба между политическими элитами за власть, сопровождающаяся взаимными обвинениями в безответственности и инкомпетентности, в условиях стремительного падения уровня жизни людей и хронической нерешаемости их насущных проблем с необходимостью приводит к кризису доверия к власти [13]. Отсутствие доверия и уважения к власти со стороны общества порождает, в свою очередь, неуважение к закону, что, по существу, разрушает сам принцип общественного самоуправления, сея в обществе настроения анархии и неподчинения закону. В результате политическое сообщество, состоящее из различных субъектов политики, оказывается расколотым на две неравные и, по существу, противостоящие друг другу части – управляющих, преследующих преимущественно цели реализации узкокорпоративных интересов, и управляемых, находящихся на периферии политической жизни, не уважающих ни закон, ни власть, погруженных в решение своих узких каждодневных проблем выживания. Таким образом, налицо – отсутствие интеграции среди участников политического процесса.

Таковы некоторые, наиболее характерные черты современного политического процесса в Республике Молдова. Пандемия «*COVID-19*» придала указанным выше особенностям политического процесса, развивавшегося в общем контексте политического реформирования и несущего на себе отпечаток сложившейся в стране системы «урезанной демократии», еще более рельефный характер. Неизбежная в условиях пандемии самоизоляция широких слоев общества не только выявила со всей очевидностью роль «наблюдателя», характерную для широких масс людей, но и еще более закрепила за массами простых людей их политически маргинализированное положение, поставив общество в полную зависимость от характера деятельности элит. Поэтому не будет

Implementarea practica___corectura.indd 106 15.04.2021 11:16:38

преувеличением сказать, что создавшаяся в связи с пандемией политическая ситуация наносит огромный удар по демократическому процессу, грозя окончательно отсечь демос от участия в политике под предлогом «чрезвычайной ситуации», не только не допускающей развертывания акций массового характера, но и закрепляющей социальный страх перед ними.

В то же время, создается уникальная общественная ситуация для властных элит, не только способствующая концентрации силы и власти, но и требующая подобной концентрации. В условиях стремительно меняющейся общественной ситуации, угрожающей жизни всего общества в целом, только концентрация усилий компетентных и ответственных лиц, наделенных государственными полномочиями, может способствовать принятию быстрых и правильных решений, отвечающих на злобу дня и обладающих силой закона для всех. В подобной «чрезвычайной ситуации» политический процесс, понимаемый как процесс взаимодействия политических субъектов по поводу принимаемых решений, отвечающих интересам развития общества, сводится исключительно к взаимодействию властных элит в процессе принятия решений. В этой связи, эффективность политического процесса в угрожающей обществу ситуации всецело зависит как от компетентности властных структур, так и от их способности к осуществлению политического взаимодействия и диалога по поводу принятия решений острой общественной важности, отвечающих интересам выживания общества.

Однако, как это продемонстрировала актуальная политическая реальность, сложившаяся в Республике Молдова в контексте пандемии, политическая элита страны испытывает острый дефицит как в отношении компетентности, так и умения договариваться. Ожидаемого многими «объединения усилий» перед

Implementarea practica___corectura.indd 107 15.04.2021 11:16:38

лицом растущей жизненной угрозы обществу так и не произошло. Напротив, в этих сложных условиях элиты не прекратили вести ожесточенную борьбу за власть, нередко в ущерб общественному благу. А принимаемые властями решения не только не стали более взвешенными и обдуманными с точки зрения контроля над создавшейся в связи с пандемией общественной ситуацией, но, напротив, продемонстрировали пример крайней противоречивости и метаний из крайности в крайность, обнажив недостаточную компетентность лиц, облеченных государственными полномочиями в плане принятия решений, требующих высокого профессионализма в соответствующих сферах развития общественной жизни.

В связи с этим, напрашивается лишь один вывод: все более усиливающиеся в последнее время «вызовы времени», угрожающие не только благополучию, но и самой жизни людей, делают отбор кандидатов на государственные функции исключительно согласно партийной принадлежности, без учета их опыта и профессионализма в той или иной сфере деятельности, опасным для общества. Лимит времени, отпущенный на безответственную демагогию и политическую риторику, в которой так хорошо преуспели молдавские политики с начала «эпохи перемен», близится к завершению.

Ситуация с пандемией позволила осознать, что сегодня уже сама жизнь выдвигает новые требования к субъектам политического процесса, к тем, которые стремятся к управлению общественными процессами на государственном уровне, расставляя главные приоритеты на деловых качествах и компетентности управляющего звена в целях обеспечения выживания общества, страны, государства. Таким образом, сегодня сама жизнь требует ухода политиков от морализаторства, выдвигая на передний

Implementarea practica___corectura.indd 108 15.04.2021 11:16:38

план такие ценности как ответственность, компетентность, деловой стиль, одновременно делая менее значительными для блага людей политические споры об идентичности (политической/геополитической), глубоко укоренившиеся в молдавской политической риторике.

Другим, не менее важным требованием времени, которое, впрочем, уже ощутимо пробивает себе дорогу посредством усиления глобальных тенденций к неоавторитаризму, является концентрация силы и власти, идущее «в одном пакете» с требованием уменьшения сложности социальной среды, позволяющего селективно регулировать социальные риски. Если согласиться с тем тезисом, что стремление к усилению концентрации силы и власти, проявляющее себя в «сползании» современного мира в неоавторитаризм, является проявлением некой объективно-исторической закономерности в развитии современного мира, то становится понятным, что в подобных условиях лишь компетентность и ответственность субъектов, принимающих решения, от которых поистине зависит судьба всего общества в целом, могут стать гарантией его выживания в условиях нарастания угроз.

В целом, анализируя политический процесс, протекающий в настоящее время в Республике Молдова, можно сделать ряд обобщающих выводов, выявляющих его основные особенности:

1) Политический процесс в Республике Молдова разворачивается в общем контексте актуального глобального объективно-исторического развития, в специфической национальной форме отражая свойственные ему специфические особенности, проявляющие себя в тенденциях к снижению качества демократии, формированию режима «фасадной демократии»/«постдемократии», к усилению неоавторитаритарных проявлений в управлении страной;

Implementarea practica___corectura.indd 109 15.04.2021 11:16:38

2) Тенденции, доминирующие в настоящее время в развитии политического процесса в Республике Молдова, располагают его в категории «незападного» типа, прежде всего характеризующегося отсутствием четкой структурированности и наличием возможностей совмещения и взаимозаменяемости политических ролей, что заметно отличает его от стандартов, принятых в обществах классической демократии;

3) Политический процесс, разворачивающийся на современном этапе в Республике Молдова, представляет собой преимущественно вертикально организованный политический процесс, направленный «сверху-вниз», в ходе которого взаимодействуют два основных субъекта – управляющие и управляемые, т.е. власть, генерирующая политические ценности, цели, идеалы и односторонне определяющая правила и условия политического поведения, и общество, представленное иррациональными политически маргинализированными массами;

4) Свойственная для актуальной политической жизни Республики Молдова политическая маргинализация широких масс людей, сопровождающаяся «энтропией участия», неразвитость гражданского общества существенно ограничивает число активных участников политического процесса, а также оказывает влияние на характер распределения политических ролей между субъектами политического взаимодействия и на механизмы их реализации: широким массам отведена пассивная роль «наблюдателей» за процессом принятия решений, в то время, как его главными активными участниками являются государственные институты, представленные главным образом институтами исполнительной власти;

5) Для властных институтов как активных участников политического процесса характерно стремление к концентрации власти, что сопряжено с попытками совмещения и взаимозамены

Implementarea practica___corectura.indd 110 15.04.2021 11:16:38

политических функций: налицо стремление к установлению в стране президентского контроля над остальными ветвями власти;

6) Неуклонное снижение уровня благосостояния населения, превращающее Республику Молдова в беднейшее государство Европейского континента, свидетельствует о низкой эффективности актуального политического процесса как процесса принятия решений, направленных на развитие общества.

В условиях ситуации, сложившейся в связи с пандемией «*COVID-19*», эффективность политического процесса как процесса принятия решений, отвечающих интересам всего общества в целом и обязательных для исполнения всеми, становится поистине залогом выживания. Подобная ситуация сопряжена с введением множества ограничений социального характера, необходимых для осуществления контроля над развитием ситуации в стране, что окончательно закрепляет за широкими массами людей пассивную роль реципиета. В этих условиях для повышения эффективности политического процесса в Республике Молдова иного пути, как наращивание профессионализма управляющего звена, а также усиление компетентности и ответственности его главных активных субъектов – представителей властных структур, наделенных государственными полномочиями, сегодня, на наш взгляд, не существует.

В этой связи, основные рекомендации, направленные на повышение эффективности политического процесса, по нашему мнению, должны быть адресованы его главному активному субъекту, каковым сегодня являются, прежде всего, структуры исполнительной власти. Таковыми могли бы стать следующие важные меры:

1) Строгое соблюдение принципа разделения властей и вывод исполнительного звена из-под узкополитического контроля и давления;

Implementarea practica___corectura.indd 111 15.04.2021 11:16:38

2) Усиление ответственности управляющего звена через строгое соблюдение законности;

3) Формирование на открытой и конкурентной основе «технического правительства», представленного профессионалами, обладающими опытом и компетенцией в решении проблем, касающихся самых различных сфер общественной жизни;

4) Широкое привлечение специалистов узкого профиля в качестве консультантов к разработке стратегических направлений общественного развития и выработке решений государственного уровня;

5) Усвоение и применение положительных практик управления общественными делами, прошедших широкую апробацию в международном опыте.

ПРИМЕЧАНИЯ

1. Мухаев Р. Т. Политология. Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2006. 495 с.
2. Ирхин Ю.В. Политология. Москва: Издательство «Экзамен», 2007. 894 с.
3. Крауч К. Постдемократия. Москва: Издательский дом Государственного университета – Высшей школы экономики, 2010. 192 с.
4. Демократизация /Под ред. Харпфера К., Бернхагена П., Инглхарта Р., Вельцеля К. Москва: Издательский дом высшей школы экономики, 2015, с. 708.
5. Ирхин Ю. В. Всемирный Конгресс политологов в Японии. Работает ли демократия? В: Полития, 2006, №2, с. 32-50.
6. Дзоло Д. Демократия и сложность. Реалистический подход. Москва: Издательский дом государственного университета – Высшей школы экономики, 2010. 320 с.
7. http://tv8.md/2019/02/06/freedom-house-democratia-din-lume-in-declin-cum-sta-moldova-la-acest-capitol/ (10.05.2019)
8. Авторитаризм 2.0. Исследование Freedom House нашло в России новый тип авторитаризма // https://www.gazeta.ru/politics/2009/06/04_a_3206755.shtml (21.01.2019)

Implementarea practica___corectura.indd 112 15.04.2021 11:16:38

9. Кузь М. Новый авторитарный мир// https: // inosmi.ru/ world/20140322/ 218865194. html (21.01.2019)
10. Dăianu D. / "Democrație liberală" vs. "democrație iliberală". De ce cresc înclinațiile autoritariste?//http://cursdeguvernare.ro/daniel-daianu-democratie-liberala-vs-democratie- iliberala-de-ce-cresc-inclinatiile-autoritariste.html (21.01.2019)
11. Брага Л. Авторитарный тренд Республики Молдова. В: Modernizarea social-politică a Republicii Moldova în contextul extinderii procesului integraționist european. Chișinău: ÎS FEP „Tipografia Centrală", 2019. 364 c.
12. http://infoprut.ro/49810-freedom-house-rep-moldova-risc-de-alunecare-in-autoritarism-coruptia-ramane-marea-problema. html (21.01.2019)
13. Barometrul Opiniei Publice. Republica Moldova. (2010-2020).
14. https://www.zdg.md/stiri/politic/noaptea-investirii-mesajul-lui-timofti-dupa-ce-guvernul-filip-a-depus-juramantul-aproape-de-miezul-noptii/
15. https://cotidianul.md/2019/11/04/la-miez-de-noapte-dodon-anunta-ca-sustine-guvernul-sandu-dar-are-unele-propuneri-pe-care-le-va-inainta-in-cat
16. Creangă I., Furdui V. Controlul parlamentar și problemele de echilibrare a raporturilor de putere. www.viitorul.orgfiles/24./pdf
17. Брутер В. Политические процессы в Молдове в 1988-2003 гг. http://www.igpi.ru/bibl/igpi_publ/moldova-brooter.html (14.08.2020)
18. https://moldova.europalibera.org/a/30638097.html
19. https://newsmaker.md/rus/novosti/nestase-posle-provala-votuma-nedoveriya-pravitelstvu-kiku-moldova-proigrala-esche-odnu-bitvu-no-ne-voynu/
20. Stratificarea socială în condițiile transformării societății din Republica Moldova. Chișinău: Î.S.F.E.-P. "Tipografia Centrală", 2014. 272 c.

Implementarea practica___corectura.indd 113 15.04.2021 11:16:38

ACȚIUNI ALE COMISIEI EUROPENE ÎN DOMENIUL COMBATERII PANDEMIEI COVID-19

EUROPEAN COMMISSION'S ACTIONS TACKLING THE COVID-19 PANDEMIC

Svetlana CIUMAC, *doctor în economie, cercetător științific coordonator, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice*

Marina BĂDILEANU, *doctor în economie, cercetător științific principal I, Centrul de Economia Industriei și Serviciilor, Institutul Național de Cercetări Economice, Academia Română București*

Summary

This study analyzes the activities of the European Commission in an extremely difficult environment that states are today facing globally - the pandemic. Unlike other historical challenges, this phenomenon takes place in different parts of the world, deeply affecting segments of the social, political, economic etc. areas. Monitoring the processes caused by the pandemic is particularly actual and important for the European Union given the interference, interdependence and complementarity of EU Member States.

Dintre toate evenimentele majore actuale - geopolitice, tehnologice, demografice, culturale, militare, migraționale etc., cu certitudine, cel mai dramatic episod al anilor 2019 și 2020 este apariția și răspândirea noului coronavirus. Schimbările care au marcat trecerea omenirii de la o epocă la alta au fost adesea abrupte, neașteptate. În acest context, este evident că următorii ani ai acestui nou secol vor fi afectați ireversibil de noile provocări induse de pandemie care vor duce, în cele din urmă, la schimbări profun-

Implementarea practica___corectura.indd 114 15.04.2021 11:16:38

de în toate domeniile sociale, politice, economice, afectând îndeosebi relațiile interumane. Fără precedent în istoria umanității prin caracterul său global, pandemia a impus națiunilor să acționeze atât individual, cât și solidar pentru a ieși dintr-o criză ale cărei consecințe nu pot fi nici acum pe deplin imaginate. Uniunea Europeană (UE) și fiecare stat membru au luat o serie de măsuri în vederea stopării pandemiei. În această ordine de idei, V. Juc, menționa că UE a adoptat și implementează un set diferențiat și extins de măsuri ghidate spre atenuarea consecințelor pandemiei de coronavirus și redresarea economiei, acțiuni care nu reprezintă altceva decât exemple ale solidarității. Acest principiu de funcționalitate, această valoare morală se dovedesc a fi determinante pentru noua construcție europeană.

Vom încerca să analizăm cele mai relevante activități ale Comisiei Europene în depășirea acestei perioade de maximă încordare pentru sistemul global. Sistematizate trimestrial, pe parcursul anului de referință, activitățile întreprinse sunt prezentate în continuare.

În trimestrul I (ianuarie-martie 2020)

ianuarie

Direcția Generală Sănătate și Siguranță Alimentară (DG SANTE) a implementat Sistemul de alertă precoce și răspuns rapid (SAPR), în cadrul căruia statele membre ale UE pot efectua schimburi de informații cu privire la măsurile de răspuns și comunicare.

Comitetul pentru securitate sanitară a organizat prima reuniune cu privire la noul coronavirus. Activarea mecanismului de protecție civilă al UE pentru repatrierea cetățenilor UE. Pe măsură ce epidemia provocată de noul coronavirus se intensifică, are loc activarea mecanismului de protecție civilă al UE, în urma unei cereri de asistență formulată de Franța, care solicită acordarea de sprijin consular cetățenilor UE aflați în Wuhan.

Implementarea practica___corectura.indd 115 15.04.2021 11:16:38

Primul caz european de coronavirus a fost raportat de Franța la 24 ianuarie 2020.

Se mobilizează primele fonduri pentru cercetarea cu privire la noul coronavirus. 10 milioane EUR sunt acordate din programul de cercetare și inovare al UE, Orizont 2020, pentru a sprijini cercetarea cu privire la noul coronavirus. Comisia a lansat o cerere de exprimare a interesului pentru proiecte de cercetare.

februarie

Cetățenii UE, repatriați. Primele zboruri de repatriere, organizate de Franța și Germania și cofinanțate prin mecanismul de protecție civilă al UE, au ajutat 447 de cetățeni europeni să se întoarcă din Wuhan. Comisia Europeană lucrează pe toate fronturile pentru a sprijini eforturile de combatere a coronavirusului, ajutând statele membre să își repatrieze cetățenii și să furnizeze servicii de urgență Chinei.

Primul ajutor acordat Chinei. Ca prim răspuns imediat, statele membre ale UE au mobilizat și au livrat către China un total de 12 tone de echipamente de protecție. Din spirit de solidaritate, UE îi furnizează Chinei echipamente suplimentare de protecție. Comisia a cofinanțat livrarea a peste 25 de tone de echipament individual de protecție în China, după activarea mecanismului de protecție civilă al UE. Acestea se adaugă la alte peste 30 de tone de echipamente de protecție mobilizate de statele membre ale UE și deja livrate în februarie 2020.

Sprijinirea eforturilor globale de combatere a pandemiei. Pentru a stimula eforturile de pregătire, de prevenire și de ținere sub control a virusului la nivel mondial, Comisia a anunțat un nou pachet de ajutor în valoare de 232 milioane EUR. De asemenea, Comisia și-a intensificat sprijinul acordat statelor membre în contextul acțiunilor de planificare a pregătirii, a contingenței și a reacției.

Implementarea practica___corectura.indd 116 15.04.2021 11:16:38

Achiziționarea de echipament medical împreună cu statele membre. Prima din cele patru proceduri de achiziții comune de echipamente individuale de protecție a fost lansată împreună cu statele membre. Astfel, UE devine un „mare cumpărător", încurajând furnizorii să se mobilizeze rapid și să ofere cât mai multe echipamente cu putință, la cel mai bun preț. La data de 24 martie, producătorii făcuseră oferte care acopereau sau, în unele cazuri, chiar depășeau cantitățile solicitate.

martie

Crearea unei echipe de răspuns la coronavirus. Președinta von der Leyen a format, la nivel politic, o echipă de răspuns la coronavirus, care are rolul de a coordona reacția la această pandemie, reunind toate ariile de acțiune – de la domeniul medical și economic până la mobilitate și transporturi.

Intensificarea activităților de cercetare și finanțare pentru combaterea coronavirusului. Comisia a intensificat procedura de urgență lansată în ianuarie pentru a combate coronavirusul. La 31 martie, aceasta a decis să sprijine încă un proiect, ridicând la 18 numărul de proiecte finanțate. Acestea implică 140 de echipe de cercetare din întreaga UE și din afara acesteia și beneficiază de un buget total de 48,5 milioane EUR prin programul Orizont 2020.

Atenuarea impactului pandemiei de COVID-19 asupra industriei aeronautice și asupra mediului. O legislație specifică a fost anunțată pentru a scuti temporar companiile aeriene de la obligațiile de utilizare a sloturilor orare prevăzute în legislația UE. Acest lucru ar reduce presiunea asupra industriei aviatice și, de asemenea, ar contribui la scăderea emisiilor, prin evitarea așa-numitelor „zboruri fantomă" (avioane care zboară cu încărcătură foarte redusă doar pentru ca operatorul să își poată păstra sloturile). INTRARE ÎN VIGOARE la 1 aprilie 2020.

Implementarea practica___corectura.indd 117 15.04.2021 11:16:38

Inițiativa pentru investiții, ca reacție la coronavirus. În timpul videoconferinței liderilor UE cu privire la răspunsul la epidemia de COVID-19, Comisia a primit un mandat pentru a-și intensifica reacția și pentru a coordona acțiunile statelor membre. Președinta von der Leyen a anunțat o „Inițiativă pentru investiții ca reacție la coronavirus", prin care aproximativ 60 miliarde EUR din fondurile alocate politicii de coeziune care au rămas neutilizate ar urma să fie redirecționate către acțiuni privind combaterea coronavirusului. INTRARE ÎN VIGOARE la 1 aprilie 2020

Elaborarea unui răspuns coordonat pentru a contracara impactul economic al coronavirusului. Comisia a elaborat un răspuns imediat pentru a reduce impactul socioeconomic al pandemiei de coronavirus, bazându-se pe o coordonare la nivel european și utilizând o serie de instrumente, precum ajutoarele de stat, flexibilitatea cadrului bugetar european, acordarea de lichidități sectorului bancar, bugetul UE etc. INTRARE ÎN VIGOARE la 1 aprilie 2020.

Asigurarea aprovizionării cu echipamente individuale de protecție în UE. Comisia a luat măsuri pentru a asigura disponibilitatea echipamentelor individuale de protecție, solicitând ca exporturile de astfel de echipamente în afara Uniunii Europene să fie supuse autorizării de către statele membre.

Finanțare din partea UE pentru CureVac, o companie producătoare de vaccinuri inovatoare. Comisia a oferit un sprijin financiar în valoare de până la 80 milioane EUR companiei CureVac, un dezvoltator inovator de vaccinuri din Tübingen (Germania), pentru a accelera dezvoltarea și producerea unui vaccin împotriva coronavirusului în Europa.

Protejarea sănătății și punerea la dispoziție a bunurilor și serviciilor esențiale. Comisia a prezentat orientări adresate statelor membre cu privire la măsurile de gestionare a frontierelor în contextul crizei sanitare. Scopul lor este de a proteja sănătatea cetățenilor, de

Implementarea practica___corectura.indd 118 15.04.2021 11:16:38

a respecta drepturile persoanelor care trebuie să călătorească și de a garanta disponibilitatea bunurilor și serviciilor esențiale.

Comisia instituie o echipă de experți științifici. Un grup consultativ privind COVID-19, alcătuit din epidemiologi și virusologi din diferite state membre, este chemat să formuleze orientări europene cu privire la măsurile de gestionare a riscurilor, bazate pe date științifice.

Protejarea drepturilor pasagerilor. Comisia a publicat orientări pentru a garanta că drepturile pasagerilor din UE sunt protejate și aplicate în mod coerent în întreaga Uniune, având în vedere anulările și întârzierile de o frecvență fără precedent.

Un cadru temporar pentru a sprijini în continuare economia. Comisia Europeană a adoptat un cadru temporar pentru a le permite statelor membre să utilizeze toată flexibilitatea prevăzută de normele privind ajutoarele de stat pentru a sprijini economia în contextul pandemiei de COVID-19.

Până la data de 31 martie, Comisia aprobase deja mai multe scheme bazate pe cadrul temporar, în valoare de câteva sute de miliarde EUR, pentru a sprijini economiile statelor membre care se confruntă cu impactul pandemiei de coronavirus. Comisia a adoptat 18 decizii de aprobare a 27 de măsuri naționale.

RescEU, prima rezervă de echipamente medicale din UE. Comisia Europeană a decis să creeze rescEU, o rezervă strategică de echipamente medicale, cum ar fi ventilatoarele și măștile de protecție, pentru a ajuta țările UE în contextul pandemiei de COVID-19.

Standardele europene pentru materiale medicale puse la dispoziție gratuit. Comitetul European de Standardizare și Comitetul European de Standardizare în Electrotehnică au stabilit o serie de standarde europene pentru anumite dispozitive medicale și echipamente individuale de protecție. Această acțiune va ajuta atât întreprinderile

Implementarea practica___corectura.indd 119 15.04.2021 11:16:38

din UE, cât și pe cele din țări terțe să înceapă rapid producția și să introducă produse pe piața internă, asigurând în același timp un nivel ridicat de siguranță.

Activarea clauzei derogatorii generale din cadrul bugetar pentru a reacționa la pandemie. Comisia a propus activarea clauzei derogatorii generale din Pactul de stabilitate și de creștere. Odată aprobată de Consiliu, clauza le va permite statelor membre să ia măsuri pentru a face față crizei, abătându-se de la cerințele bugetare care s-ar aplica în mod normal în baza cadrului bugetar european.

Protejarea tehnologiilor și a activelor europene esențiale. Au fost emise orientări pentru a se asigura o abordare fermă la nivelul UE în ceea ce privește examinarea investițiilor străine într-o perioadă de criză sanitară și de vulnerabilitate economică. Scopul este de a proteja întreprinderile din UE și activele critice în domenii precum sănătatea, cercetarea medicală, biotehnologia și altele fără a submina deschiderea generală a UE față de investițiile străine.

Reafirmarea angajamentului față de cooperarea internațională. Participând la o reuniune extraordinară a liderilor G20, derulată prin videoconferință, președinta von der Leyen și președintele Consiliului European, Charles Michel, au subliniat că UE s-a angajat să coopereze la nivel internațional în lupta împotriva pandemiei și va continua să asiste țările și comunitățile vulnerabile din întreaga lume.

Asigurarea transportului esențial de marfă pe cale aeriană. Comisia Europeană a făcut apel la statele membre ale UE să sprijine operațiunile de transport aerian de marfă pe durata crizei provocate de coronavirus. Noile orientări recomandă măsuri operaționale și organizatorice destinate să mențină fluxurile esențiale de transport, inclusiv circulația materialelor medicale și a personalului sanitar.

Majorarea bugetului pentru zborurile de repatriere și rezerva rescEU. 75 de milioane EUR de la bugetul UE ar urma să fie puse la

Implementarea practica___corectura.indd 120 15.04.2021 11:16:38

dispoziție pentru a ajuta statele membre să repatrieze cetățenii UE și pentru a crește bugetul rezervei medicale rescEU. Datorită zborurilor de repatriere organizate prin intermediul mecanismului de protecție civilă al Uniunii, aproape 10 000 de persoane au fost deja repatriate în Europa.

Facilitarea liberei circulații a lucrătorilor care desfășoară activități esențiale. Comisia a emis noi orientări practice pentru a se asigura că lucrătorii mobili din UE, în special cei care exercită ocupații esențiale în lupta împotriva pandemiei provocate de coronavirus, pot ajunge la locul de muncă. Împreună cu orientările privind punerea în aplicare a restricției temporare asupra călătoriilor neesențiale în UE, acestea urmăresc să abordeze preocupările practice ale cetățenilor și întreprinderilor afectate de măsurile luate pentru a limita răspândirea coronavirusului.

Solidaritatea UE cu țările din Balcanii de Vest și din vecinătatea estică. Comisia a realocat 140 milioane EUR pentru nevoile cele mai urgente ale țărilor din vecinătatea estică și va redirecționa utilizarea instrumentelor existente în valoare de până la 700 milioane EUR pentru a contribui la atenuarea impactului socioeconomic al crizei provocate de coronavirus. De asemenea, Comisia a anunțat un sprijin imediat pentru Balcanii de Vest, în valoare de 38 de milioane EUR pentru abordarea crizei sanitare, precum și realocarea sumei de 374 milioane EUR pentru sprijinirea redresării socioeconomice.

Consolidarea rezilienței în țările care găzduiesc refugiați sirieni. În urma pandemiei de coronavirus, UE și-a consolidat sprijinul pentru refugiații din Siria și persoanele vulnerabile din Irak, Iordania și Liban printr-un nou pachet de măsuri cu un buget de aproape 240 milioane EUR, asistența totală acordată prin intermediul Fondului fiduciar regional al UE ca răspuns la criza siriană ridicându-se acum la peste 2 miliarde EUR.

Implementarea practica___corectura.indd 121 15.04.2021 11:16:38

În trimestrul II (aprilie-iunie 2020)

aprilie

Oamenii de știință din cadrul Comisiei dispun de un nou material de control pentru teste viabile de depistare a coronavirusului. Oamenii de știință din cadrul Comisiei Europene au conceput un nou material de control pe care laboratoarele îl pot folosi pentru a verifica funcționarea corectă a testelor de depistare a coronavirusului și pentru a evita rezultatele negative false.

Mobilizarea tuturor resurselor pentru protejarea vieții și a mijloacelor de subzistență. Comisia își intensifică și mai mult reacția la criza actuală, propunând crearea unui instrument de solidaritate în valoare de 100 miliarde EUR, denumit SURE, care îi va ajuta pe lucrători să își păstreze veniturile și va sprijini întreprinderile pentru ca acestea să se mențină pe linia de plutire. Comisia propune, de asemenea, redirecționarea tuturor fondurilor structurale disponibile către măsurile de reacție la criza provocată de coronavirus. INTRĂ ÎN VIGOARE, la 24 aprilie, normele menite să îi protejeze pe cei mai defavorizați cetățeni ai UE și să le ofere sprijin pescarilor din UE.

Facilitarea tratării pacienților și a detașării de personal medical la nivel transfrontalier. Pentru a sprijini cooperarea transfrontalieră în domeniul asistenței medicale, Comisia a emis orientări practice pentru statele membre. Cooperarea transfrontalieră poate contribui la reducerea presiunii căreia trebuie să îi facă față spitalele suprasolicitate prin transferarea de pacienți sau detașarea de echipe medicale calificate care să ofere asistență în țările învecinate.

Scutiri de la plata taxelor vamale și a TVA la importul de echipamente medicale. Comisia a aprobat cererile primite din partea statelor membre și a Regatului Unit privind o scutire temporară de la plata taxelor vamale și a TVA la importurile de dispozitive medicale

Implementarea practica___corectura.indd 122 15.04.2021 11:16:38

și de echipamente de protecție din țări terțe, pentru a contribui la combaterea coronavirusului. Această măsură va facilita, din punct de vedere financiar, accesul la echipamente medicale de care medicii, asistenții medicali și pacienții au atât de multă nevoie.

Deblocarea de fonduri pentru 100000 de întreprinderi mici și mijlocii. Comisia Europeană a deblocat 1 miliard EUR din Fondul european pentru investiții strategice (FEIS), sub formă de garanție pentru Fondul European de Investiții (FEI). Acest lucru va permite FEI să emită garanții speciale pentru ca băncile și alți creditori să poată oferi lichidități pentru cel puțin 100000 de IMM și întreprinderi mici cu capitalizare medie afectate de impactul economic al pandemiei de coronavirus, finanțarea disponibilă fiind estimată la 8 miliarde EUR.

Echipe medicale europene detașate în Italia. O echipă europeană de medici și asistenți medicali din România și Norvegia, mobilizată prin intermediul mecanismului de protecție civilă al UE, a fost trimisă la Milano și Bergamo pentru a veni în ajutorul cadrelor medicale italiene în lupta împotriva coronavirusului. Austria i-a oferit Italiei peste 3 000 de litri de dezinfectant prin intermediul aceluiași mecanism.

Răspunsul global al UE pentru combaterea pandemiei. Comisia Europeană și Înaltul Reprezentant au propus planuri pentru un răspuns solid și bine direcționat al UE în vederea sprijinirii eforturilor depuse de țările partenere pentru combaterea pandemiei de coronavirus. UE va asigura sprijin financiar pentru țările partenere în valoare de peste 15,6 miliarde EUR din resursele existente pentru acțiuni externe.

Comisia face apel la statele membre să optimizeze aprovizionarea cu medicamente și disponibilitatea lor. Orientările elaborate de Comisie pentru statele membre vizează aprovizionarea cu medica-

Implementarea practica___corectura.indd 123 15.04.2021 11:16:39

mente vitale pentru tratarea pacienților afectați de noul coronavirus, distribuirea și utilizarea rațională a acestora, precum și asigurarea disponibilității medicamentelor care ar putea lipsi din cauza pandemiei. Acțiunile propuse ar trebui să permită o abordare mai coordonată în întreaga UE, păstrând integritatea pieței unice și protejând totodată sănătatea publică.

Apel către statele membre să prelungească până la 15 mai restricția privind călătoriile neesențiale în UE. Comisia a solicitat adoptarea unei abordări coordonate în ceea ce privește prelungirea restricției, deoarece acțiunea la frontierele externe poate fi eficace numai dacă este pusă în aplicare de toate statele membre ale UE și ale spațiului Schengen, la toate frontierele, cu aceeași dată de încetare și în mod uniform.

Sprijinirea strategiilor de ieșire din criza actuală prin intermediul aplicațiilor mobile și de date. Comisia a recomandat luarea de măsuri pentru dezvoltarea unei abordări comune la nivelul UE în ceea ce privește utilizarea aplicațiilor mobile ca răspuns la pandemie. Aceasta stabilește principiile-cheie pentru utilizarea aplicațiilor și a datelor în raport cu securitatea datelor și respectarea drepturilor fundamentale ale UE, cum ar fi dreptul la viață privată și la protecția datelor.

2,7 miliarde EUR de la bugetul UE pentru a sprijini sectorul sanitar. La 2 aprilie, Comisia Europeană a propus activarea Instrumentului de sprijin de urgență al UE pentru a ajuta în mod direct sistemele de asistență medicală ale statelor membre în lupta lor împotriva pandemiei. La 14 aprilie, propunerea a fost aprobată rapid de către Consiliu, astfel încât instrumentul în valoare de 2,7 miliarde EUR să înceapă imediat să ofere sprijin direct acolo unde este cel mai necesar.

Măsuri suplimentare pentru o testare sigură și fiabilă. Comisia a prezentat orientări privind metodologiile de testare pentru corona-

Implementarea practica___corectura.indd 124 15.04.2021 11:16:39

virus. Ele au scopul de a sprijini statele membre în utilizarea eficace a instrumentelor de testare în contextul strategiilor lor naționale și în cursul diferitelor etape ale pandemiei, inclusiv atunci când elimină treptat măsurile de izolare.

Foaia europeană de parcurs trasează o abordare comună privind ridicarea măsurilor de izolare. Comisia, în cooperare cu președintele Consiliului European, a prezentat o foaie europeană de parcurs pentru ridicarea treptată a măsurilor de izolare luate în urma pandemiei cauzate de coronavirus. Foaia de parcurs prezintă recomandările concrete pe care statele membre ar trebui să le ia în considerare atunci când planifică ridicarea măsurilor de izolare.

Măsuri suplimentare de sprijinire a sectorului agroalimentar. Au fost adoptate două noi măsuri pentru a sprijini în continuare sectorul agroalimentar. Măsurile vor spori fluxul de lichidități al fermierilor și vor reduce sarcina administrativă atât pentru autoritățile naționale și regionale, cât și pentru fermieri în aceste momente deosebit de dificile.

Orientări pentru asigurarea unor standarde de protecție deplină a datelor de către aplicațiile care combat pandemia. Comisia a publicat orientări referitoare la protecția datelor în contextul dezvoltării de noi aplicații care sprijină lupta împotriva coronavirusului. Aceste orientări oferă cadrul necesar pentru a garanta că cetățenii beneficiază de o protecție suficientă a datelor cu caracter personal și că ingerințele sunt limitate atunci când se utilizează astfel de aplicații. Aceste orientări însoțesc un set de instrumente ale UE privind aplicațiile de localizare a contacților, care a fost publicat la 16 aprilie.

Printr-o operațiune consulară unică, UE a adus acasă peste 500 000 de cetățeni europeni. Până la 17 aprilie, UE a reușit, într-un efort de repatriere fără precedent, să aducă acasă peste o jumătate

Implementarea practica___corectura.indd 125 15.04.2021 11:16:39

de milion de cetățeni europeni blocați în lumea întreagă din cauza restricțiilor de călătorie impuse în contextul crizei provocate de coronavirus. La începutul pandemiei, aproximativ 600 000 de cetățeni ai UE erau blocați în afara Uniunii. Majoritatea se aflau în regiunea Asia-Pacific și în cele două Americi.

Comisia lansează o platformă de schimb de date pentru cercetători. Comisia Europeană, în colaborare cu mai mulți parteneri, a lansat o platformă europeană de date privind COVID-19 pentru a permite colectarea rapidă și schimbul datelor de cercetare disponibile. Platforma, care face parte din planul de acțiune ERAvsCorona, reprezintă o etapă suplimentară în eforturile UE de a sprijini cercetătorii din Europa și din întreaga lume în lupta cu pandemia.

UE mobilizează ajutor pentru Italia, Croația și țările învecinate. În urma solicitărilor de asistență pentru combaterea pandemiei de coronavirus, transmise prin intermediul mecanismului UE de protecție civilă, Uniunea coordonează și cofinanțează livrarea ajutoarelor în statele membre și în țările învecinate.

Măsuri suplimentare de sprijinire a sectorului agroalimentar. Au fost propuse măsuri excepționale suplimentare pentru a sprijini în continuare cele mai afectate piețe agricole și alimentare. Este vorba, printre altele, despre măsuri privind ajutoarele pentru depozitarea privată în sectorul produselor lactate și în cel al cărnii, autorizarea adoptării unor măsuri de auto-organizare în cadrul pieței de către operatorii din sectoarele grav afectate și flexibilitatea programelor de sprijinire a pieței în sectorul fructelor și al legumelor, al vinului și al altor produse.

Pachet de asistență macrofinanciară pentru sprijinirea a zece țări învecinate. Comisia a propus un pachet de asistență macrofinanciară în valoare de 3 miliarde EUR pentru zece țări din cadrul politicii europene de extindere și de vecinătate, pentru a le ajuta să

Implementarea practica___corectura.indd 126 15.04.2021 11:16:39

limiteze impactul economic negativ al pandemiei de coronavirus. Propunerea vine în completarea strategiei Team Europe, răspunsul ferm și specific al UE pentru sprijinirea eforturilor depuse de țările partenere în combaterea pandemiei de coronavirus.

Regulamentul privind dispozitivele medicale. Comisia a salutat adoptarea de către Parlamentul European și Consiliu a propunerii referitoare la data aplicării Regulamentului privind dispozitivele medicale. Modificarea adoptată ia în considerare necesitatea unei disponibilități sporite a unor dispozitive medicale de importanță vitală în întreaga UE și, în același timp, continuă să garanteze sănătatea și siguranța pacienților până la intrarea în vigoare a noii legislații.

Răspunsul mondial la coronavirus – UE lansează o campanie de strângere de fonduri. Uniunea Europeană își unește forțele cu partenerii globali pentru a demara, la 4 mai 2020, o campanie de strângere de fonduri ca răspuns mondial la coronavirus. Organizația Mondială a Sănătății (OMS) și organizațiile globale din domeniul sanitar au lansat un apel comun la acțiune pentru dezvoltarea unui acces rapid și echitabil la metode de diagnosticare, la terapii și la vaccinuri împotriva coronavirusului, care să fie sigure, de calitate, eficace și la prețuri accesibile.

Un pachet de măsuri privind sectorul bancar va facilita acordarea de împrumuturi pentru cetățenii și întreprinderile din UE. Comisia a adoptat un pachet de măsuri privind sectorul bancar care să contribuie la facilitarea împrumuturilor acordate gospodăriilor și întreprinderilor din întreaga UE. Scopul acestor măsuri este de a garanta că băncile pot acorda în continuare împrumuturi pentru a sprijini economia și pentru a contribui la atenuarea impactului economic semnificativ al crizei provocate de coronavirus.

Balcanii de Vest – UE consolidează sprijinul pentru combaterea crizei de COVID-19. Comisia Europeană a anunțat acordarea de către

Implementarea practica___corectura.indd 127 15.04.2021 11:16:39

UE a unui sprijin financiar de peste 3,3miliarde EUR, împreună cu Banca Europeană de Investiții, în beneficiul cetățenilor din Balcanii de Vest. Acest pachet financiar vine în întâmpinarea nevoilor sanitare și umanitare imediate, în contextul pandemiei de COVID-19, fiind destinat să contribuie și la redresarea economică și socială.

Măsuri de ajutor de stat. În aprilie, Comisia a aprobat 127 de măsuri de ajutor de stat pentru a sprijini întreprinderile și pentru a proteja mijloacele de subzistență în întreaga Europă pe durata pandemiei de coronavirus. Continuăm să colaborăm îndeaproape cu țările UE pentru a ne asigura că economia noastră se poate redresa rapid după criză.

mai

Măști livrate în Spania, Italia și Croația din rezerva rescEU. După o livrare precedentă către Italia, alte loturi de măști de protecție de tip FFP2 au fost trimise către Spania, Italia și Croația din rezerva rescEU (prima rezervă europeană comună de echipamente medicale, creată în luna aprilie, pentru a ajuta țările afectate de epidemia de coronavirus).

Răspunsul mondial la coronavirus: donații în valoare de 7,4 miliarde EUR pentru asigurarea accesului universal la vaccinuri. Cu ocazia conferinței donatorilor, organizate în cadrul răspunsului mondial la coronavirus, Comisia a înregistrat angajamente financiare asumate de donatori din întreaga lume în valoare de 7,4 miliarde EUR, echivalentul a 8 miliarde USD. În această sumă sunt incluse și cele 1,4 miliarde EUR furnizate de Comisie. Astfel, obiectivul inițial de 7,5 miliarde EUR este pe punctul de a fi atins și reprezintă un bun început pentru maratonul mondial al donatorilor care s-a lansat la data de 4 mai. Scopul acestuia este de a colecta fonduri importante pentru a asigura dezvoltarea colaborativă și distribuirea universală

Implementarea practica___corectura.indd 128 15.04.2021 11:16:39

a metodelor de diagnosticare, a tratamentelor și a vaccinurilor împotriva coronavirusului.

UE creează un pod aerian umanitar. Comisia Europeană a creat un pod aerian umanitar al UE pentru transportul lucrătorilor umanitari și al materialelor de urgență necesare răspunsului la coronavirus în unele din zonele cele mai afectate din lume.

Comisia livrează primul lot de 1,5 milioane de măști din cele 10 milioane achiziționate pentru a sprijini cadrele medicale din UE. 1,5 milioane de măști medicale vor fi livrate în 17 state membre și în Regatul Unit, pentru a proteja cadrele medicale. Această livrare face parte dintr-o achiziție de 10 milioane de măști, finanțată de Comisie, în cadrul Instrumentului pentru sprijin de urgență. Scopul este de a oferi ajutor direct statelor membre pentru a atenua consecințele imediate ale pandemiei și pentru a anticipa nevoile legate de ieșirea din criză și de redresarea economică.

Comisia face apel la statele membre să prelungească până la 15 iunie restricția privind călătoriile neesențiale către UE. Comisia a invitat statele membre ale spațiului Schengen și statele asociate spațiului Schengen să prelungească cu încă 30 de zile, până la 15 iunie, restricția temporară privind călătoriile neesențiale către UE. Eliminarea restricțiilor de călătorie ar trebui să fie eșalonată: după cum se subliniază în Foaia europeană comună de parcurs privind eliminarea măsurilor de izolare, controalele la frontierele interne vor trebui să înceapă să fie eliminate treptat și în mod coordonat, înainte ca restricțiile la frontierele externe să poată fi ridicate într-o a doua etapă.

117 milioane EUR pentru tratamente și metode de diagnosticare prin intermediul Inițiativei privind medicamentele inovatoare. Opt proiecte de cercetare de mare anvergură vizând elaborarea de tratamente și metode de diagnosticare a noului coronavirus, au fost

Implementarea practica___corectura.indd 129 15.04.2021 11:16:39

selectate în urma unei cereri accelerate de propuneri lansate în luna martie de Inițiativa privind medicamentele inovatoare (IMI), un parteneriat public-privat.

Orientări privind reluarea în condiții de siguranță a călătoriilor și relansarea turismului european în 2020 și ulterior. Comisia a prezentat un set de orientări și recomandări pentru a ajuta statele membre să ridice treptat restricțiile de călătorie și pentru a le permite întreprinderilor din domeniul turismului să își reia activitatea, după luni de izolare. De îndată ce situația sănătății va face posibil acest lucru, europenii ar trebui să se poată reîntâlni cu prietenii și familia, în propria țară sau în alte părți din UE, știind că s-au luat toate măsurile de siguranță și de precauție necesare. Orientările urmăresc, de asemenea, să ajute sectorul turismului din UE, sprijinind întreprinderile și făcând în așa fel încât Europa să rămână în continuare principala destinație pentru vizitatori

UE sprijină regiunea Cornului Africii. UE furnizează fonduri suplimentare în valoare de 105,5 milioane EUR țărilor din Cornul Africii, deoarece pandemia de coronavirus riscă să agraveze situația umanitară în această regiune, unde mulți oameni suferă în continuare de pe urma conflictelor armate, a strămutărilor și a secetelor și inundațiilor repetate.

Stimularea cercetării și inovării de care este nevoie urgent. Comisia a mobilizat încă 122 de milioane EUR prin programul Orizont 2020 pentru activități urgente de cercetare legate de coronavirus. Noua cerere de exprimare a interesului, deschisă până la data de 11 iunie, se înscrie în cadrul angajamentului în valoare de 1,4 miliarde EUR al Comisiei în favoarea inițiativei „Răspunsul mondial la coronavirus", lansată de președinta Ursula von der Leyen la 4 mai 2020.

Un proiect de cercetare finanțat de UE aduce pe piață o nouă metodă de diagnosticare rapidă. Unul din cele 18 proiecte care

Implementarea practica___corectura.indd 130 15.04.2021 11:16:39

au fost selectate recent pentru a primi o finanțare în valoare de 48,2 milioane EUR prin programul Orizont 2020 și care au drept scop să dezvolte metode de diagnosticare, tratamente, vaccinuri și acțiuni de pregătire a început să dea rezultate. Cercetătorii implicați în proiectul privind dezvoltarea testului „HG nCoV19" de diagnosticare rapidă a COVID-19 au obținut aprobarea pentru comercializarea sa. Reunind organizații publice și private din Irlanda, Italia, Regatul Unit și China, proiectul „HG nCoV19" a dezvoltat un nou sistem portabil de diagnosticare pentru detectarea infecției virale cu noul coronavirus, care oferă rezultate precise și fiabile în 30 de minute.

UE alocă alte 50 de milioane EUR pentru ajutorul umanitar. Comisia Europeană a anunțat suplimentarea cu 50 milioane EUR a ajutorului umanitar pentru a răspunde creșterii dramatice a nevoilor umanitare survenite la nivel mondial ca urmare a pandemiei de COVID-19. Această finanțare va contribui la sprijinirea persoanelor vulnerabile care se confruntă cu crize umanitare de mare amploare, în special în regiunea Sahel și a Lacului Ciad, în Republica Centrafricană, în regiunea Marilor Lacuri din Africa, în Africa de Est, Siria, Yemen, Palestina și Venezuela, precum și la ajutorarea populației rohingya.

Consiliul adoptă norme temporare privind prelungirea termenului pentru adunările generale ale „societăților europene" (SE) și ale „societăților cooperative europene" (SCE). Consiliul a adoptat propunerea Comisiei privind o derogare temporară de la normele care reglementează societățile europene (SE) și societățile cooperative europene (SCE), după doar patru săptămâni de la prezentarea sa de către Comisie. Parlamentul European și-a dat acordul la 14 mai. Aceste măsuri le vor permite societăților europene și societăților cooperative europene să organizeze adunările generale, în mod excepțional, în termen de douăsprezece luni de la încheierea exercițiului financiar, în loc de șase luni, așa cum prevede legislația.

Implementarea practica___corectura.indd 131 15.04.2021 11:16:39

Comisia prezintă un plan de redresare pentru Europa. Pentru a garanta că redresarea este sustenabilă, echilibrată, favorabilă incluziunii și echitabilă pentru toate statele membre, Comisia Europeană a propus crearea unui nou instrument de redresare, Next Generation EU, integrat într-un buget UE pe termen lung puternic, modern și revizuit. De asemenea, Comisia a prezentat versiunea ajustată a programului său de lucru pentru 2020, în care se acordă prioritate acțiunilor necesare pentru stimularea redresării și rezilienței Europei.

Răspunsul mondial la coronavirus – lansarea unei noi campanii cu sprijinul Global Citizen. În cadrul maratonului donațiilor, care a început la 4 mai, va fi acum lansată, împreună cu Global Citizen, o organizație internațională de promovare și apărare a drepturilor civile, o nouă campanie intitulată „Obiectiv mondial: uniți pentru viitorul nostru". Momentul culminant îl va constitui organizarea, la data de 27 iunie, a unui summit internațional pentru strângerea de donații. Împreună cu Global Citizen, Comisia va intensifica mobilizarea de fonduri pentru a sprijini eforturile internaționale de depășire a crizei declanșate de această pandemie și pentru a evita apariția alteia.

iunie

Comisia ia măsuri pentru a pune la dispoziție 11,5 miliarde EUR în 2020 pentru remedierea consecințelor crizei și redresarea economiei. Comisia a propus o serie de modificări la bugetul său pentru 2020 pentru a pune la dispoziție încă din 2020 fonduri în valoare de 11,5 miliarde EUR pentru a remedia consecințele crizei și redresa economia. Pentru a acoperi perioada până la ratificarea Deciziei modificate privind resursele proprii și pentru a pune la dispoziție încă din 2020 fondurile atât de necesare pentru angajați, între-

Implementarea practica___corectura.indd 132 15.04.2021 11:16:40

prinderi și statele membre, Comisia a propus ajustarea actualului buget pe termen lung 2014-2020 pentru a permite efectuarea unor cheltuieli mai mari încă din 2020. Propunerea prezentată la 3 iunie este prioritară, garantând că cele 11,5 miliarde EUR suplimentare alocate pentru REACT-UE, Instrumentul de sprijinire a solvabilității și Fondul european pentru dezvoltare durabilă (FEDD) vor deveni disponibile cât mai curând posibil în cursul acestui an.

Comisia Europeană se angajează să doneze 300 de milioane EUR în favoarea Gavi. Cu ocazia Summitului mondial privind vaccinarea, Comisia s-a angajat să doneze 300 de milioane EUR în favoarea Gavi (Alianța pentru vaccinuri) în perioada 2021-2025. Această sumă va contribui la imunizarea a 300 de milioane de copii din întreaga lume și va finanța constituirea de rezerve de vaccinuri utile în cazul epidemiilor de boli infecțioase.

Zboruri efectuate către Republica Democratică Congo în cadrul podului aerian umanitar al UE. În cadrul podului aerian umanitar al UE se efectuează trei zboruri către Republica Democratică Congo, transportând lucrători umanitari și bunuri esențiale menite să ajute țara să facă față pandemiei de COVID-19. De la începutul lunii mai, UE a organizat alte patru zboruri în cadrul podului aerian umanitar – trei în Republica Centrafricană și unul în São Tomé și Príncipe. Alte zboruri sunt planificate spre Africa, dar și către alte regiuni cu nevoi umanitare ridicate.

UE acordă finanțare în valoare de 314 milioane EUR unor companii inovatoare în scopul combaterii virusului și al sprijinirii redresării. Comisia a acordat aproape 166 milioane EUR prin proiectul pilot „Accelerator" al Consiliului European pentru Inovare unui număr de 36 de companii, pentru a combate pandemia de coronavirus. Totodată, mai mult de 148 milioane EUR vor fi acordate altor 36 de companii care s-au angajat să contribuie la planul de redresare

Implementarea practica___corectura.indd 133 15.04.2021 11:16:40

pentru Europa, investiția totală din Orizont 2020 (programul pentru cercetare și inovare al UE) ajungând astfel la 314 milioane EUR în această rundă.

55 de milioane EUR pentru refugiații sirieni și comunitățile locale din Iordania și Liban. În cadrul reacției globale a UE la pandemia de coronavirus, Fondul fiduciar regional al UE ca răspuns la criza siriană a mobilizat încă 55 milioane EUR pentru a ajuta refugiații din Siria și persoanele vulnerabile din Iordania și Liban să lupte împotriva pandemiei. Fondul va oferi un sprijin esențial și orientat în domenii-cheie, cum ar fi sănătatea, apa, salubritatea și igiena. Pachetul recent adoptat aduce asistența totală mobilizată prin intermediul Fondului fiduciar al UE la peste 2,2 miliarde EUR începând din 2015, dublând obiectivul stabilit inițial.

Consolidarea acțiunilor de combatere a dezinformării. Pandemia de coronavirus a fost însoțită de un val masiv de informații false sau înșelătoare, inclusiv de tentative ale unor actori străini de a influența cetățenii și dezbaterile din UE. Într-o comunicare comună, Comisia și Înaltul Reprezentant al UE au analizat răspunsul imediat și au propus acțiuni concrete care pot fi puse în aplicare rapid pentru a combate dezinformarea legată de coronavirus.

Comisia recomandă eliminarea parțială și treptată a restricțiilor de călătorie către UE după 30 iunie, pe baza unei abordări coordonate comune. Comisia le-a recomandat statelor membre ale spațiului Schengen și statelor asociate spațiului Schengen să elimine controalele la frontierele interne până la 15 iunie 2020 și să prelungească restricția temporară privind călătoriile neesențiale către UE până la 30 iunie 2020. De asemenea, a stabilit o abordare pentru ridicarea treptată a restricțiilor.

Banca Europeană de Investiții furnizează BioTAN o finanțare în valoare de 100 milioane EUR pentru dezvoltarea de vaccinuri îm-

Implementarea practica___corectura.indd 134 15.04.2021 11:16:40

potriva COVID-19. Banca Europeană de Investiții și BionNTech SE, o companie din domeniul imunoterapiei, au semnat un acord de finanțare în valoare de 100 milioane EUR pentru sprijinirea dezvoltării BNT162, programul de vaccinuri al companiei. BioNTech este prima companie europeană care a introdus testarea clinică, după ce a început un trial clinic în Germania în luna aprilie și un altul în Statele Unite la începutul lunii mai. Finanțarea BEI este susținută atât de InnovFin din cadrul programului Orizont 2020, cât și de Fondul european pentru investiții strategice.

„Re-open EU": o nouă platformă care contribuie la reluarea în siguranță a liberei circulații și a turismului în UE. Comisia a lansat „Re-open EU", o platformă web unde pot fi găsite informații esențiale care permit relansarea în condiții de siguranță a liberei circulații și a turismului în întreaga Europă. Pentru a-i ajuta pe cetățeni să își planifice călătoriile și vacanța în timpul verii și după aceea, platforma va furniza informații în timp real privind frontierele, mijloacele de transport disponibile, restricțiile de călătorie, măsurile de sănătate publică și de siguranță, precum și alte informații practice.

Comisia dezvăluie strategia UE privind vaccinurile. Comisia a prezentat o strategie europeană de accelerare a dezvoltării, fabricării și utilizării de vaccinuri împotriva COVID-19. Un vaccin eficace și sigur împotriva virusului este cea mai bună modalitate de a combate pandemia. Prin strategia sa, Comisia va sprijini eforturile ce vizează accelerarea dezvoltării și a punerii la dispoziție a unor vaccinuri sigure și eficace într-un interval de timp cuprins între 12 și 18 luni, sau chiar mai devreme.

UE finanțează transportul de materiale medicale și deplasarea echipelor medicale și a pacienților. Prin intermediul Instrumentului pentru sprijin de urgență, țările din Uniunea Europeană pot solicita în prezent fonduri suplimentare pentru transportul de bunuri

Implementarea practica___corectura.indd 135 15.04.2021 11:16:40

esențiale și pentru deplasarea echipelor medicale și a pacienților afectați de coronavirus. Acest tip de sprijin se adaugă asistenței deja disponibile prin intermediul mecanismului de protecție civilă al UE și echipamentelor de protecție livrate anterior prin intermediul rescEU. La 18 iunie, în cadrul unei operațiuni-pilot, au fost livrate în Bulgaria peste 7 tone de echipamente de protecție individuală, inclusiv 500 000 de măști. Materialele au fost achiziționate de Bulgaria, costurile de transport fiind acoperite de UE

Sprijinirea Republicii Centrafricane și a răspunsului regional la pandemie în Cornul Africii pentru limitarea riscurilor socioeconomice. Ca parte a răspunsului Uniunii Europene la criza COVID-19 din zona Africii, Comisia Europeană a decis să acorde 54 de milioane EUR Republicii Centrafricane pentru a ajuta guvernul să crească cheltuielile publice afectate de lupta împotriva virusului. De asemenea, la 17 iunie, Comisia a anunțat un pachet de măsuri în valoare de 60 de milioane EUR menit să contribuie la combaterea impactului socioeconomic al pandemiei, sprijinind Autoritatea Interguvernamentală pentru Dezvoltare în mandatul său de coordonare a reacțiilor la pandemia de COVID-19 în Cornul Africii.

UE sprijină Sudanul prin zboruri efectuate în cadrul podului aerian umanitar al UE. La 24 iunie, a sosit în Sudan cel de-al doilea zbor efectuat în cadrul podului aerian umanitar al UE , pentru a le permite lucrătorilor umanitari și furnizorilor de servicii esențiale să ajungă la persoanele care au nevoie de ajutor și să contribuie la combaterea coronavirusului în această țară. Acest zbor, finanțat de UE, a fost posibil datorită eforturilor coordonate în cadrul „Team Europe", o echipă la care participă Uniunea Europeană, Suedia, Franța și rețeaua de logistică umanitară.

Sprijin sporit pentru agricultorii din UE afectați de criza COVID-19. Consiliul a adoptat un regulament care le permite statelor membre

Implementarea practica___corectura.indd 136 15.04.2021 11:16:40

să efectueze, ca măsură excepțională, o plată de cel mult 7 000 EUR pentru agricultori și de cel mult 50 000 EUR pentru întreprinderile mici și mijlocii (IMM-uri) care își desfășoară activitatea în domeniul prelucrării, comercializării sau dezvoltării de produse agricole sau bumbac, cu excepția produselor din pescuit. Scopul este de a utiliza fondurile disponibile în cadrul programelor de dezvoltare rurală existente pentru a le oferi sprijin agricultorilor și IMM cel mai grav afectate de criza COVID-19 și pentru a oferi o soluție la problemele legate de lichidități și de fluxul de numerar care decurg din închiderea magazinelor, a piețelor și a restaurantelor.

Consiliul convine asupra amânării anumitor norme fiscale. Consiliul a adoptat o modificare la directiva privind cooperarea administrativă în domeniul fiscal, oferindu-le statelor membre posibilitatea de a amâna, până la 6 luni, termenele pentru depunerea și schimbul următoarelor informații: schimbul automat de informații privind conturile financiare ale căror titulari sunt rezidenți fiscali în alt stat membru și modalitățile de planificare fiscală transfrontalieră care fac obiectul raportării.

Răspunsul mondial la coronavirus – BEI și Comisia se angajează să aloce încă 4,9 miliarde EUR. Summitul donatorilor „Obiectiv mondial: uniți pentru viitor", organizat la 27 iunie de Comisia Europeană și Global Citizen, a mobilizat 6,15 miliarde EUR pentru a contribui la dezvoltarea de vaccinuri, teste și tratamente împotriva noului coronavirus și pentru a garanta un acces echitabil la acestea. Suma cuprinde un angajament de 4,9 miliarde EUR din partea Băncii Europene de Investiții în parteneriat cu Comisia Europeană și un altul de 485 milioane EUR din partea statelor membre UE. Angajamentele asumate cu ocazia summitului donatorilor în cadrul răspunsului mondial la coronavirus ajung la 15,9 miliarde EUR.

Cadrul temporar privind ajutoarele de stat se extinde pentru a sprijini în continuare microîntreprinderile, întreprinderile mici și startup-

Implementarea practica___corectura.indd 137 15.04.2021 11:16:40

urile și pentru a încuraja investițiile private. Comisia a adoptat a o treia modificare prin care extinde domeniul de aplicare al cadrului temporar privind ajutoarele de stat, adoptat la 19 martie 2020, pentru a le permite statelor membre să sprijine în continuare microîntreprinderile, întreprinderile mici și startup-urile. Scopul principal al Cadrului temporar este de a oferi un sprijin specific întreprinderilor viabile care au intrat în dificultate financiară ca urmare a pandemiei de coronavirus.

În trimestrul III (iulie-septembrie 2020)

iulie

Un nou pachet de asistență pentru sprijinirea grupurilor vulnerabile și combaterea COVID-19 în Africa de Nord. Ca parte a contribuției sale la răspunsul global la epidemia provocată de noul coronavirus, UE a adoptat, prin intermediul Fondului fiduciar de urgență pentru Africa, un nou pachet de asistență pentru protejarea migranților, stabilizarea comunităților locale și combaterea COVID-19 în Africa de Nord. Acest pachet include fonduri noi în valoare de 80 milioane EUR, precum și alte 30 milioane EUR realocate de la acțiunile care nu au fost contractate în cadrul Fondului fiduciar de urgență pentru Africa.

Comisia și BEI pun la dispoziția CureVac o finanțare de 75 milioane EUR pentru dezvoltarea și extinderea producției de vaccinuri. Banca Europeană de Investiții (BEI) și CureVac, o întreprindere biofarmaceutică activă în experimentarea clinică și dezvoltarea unei noi clase de medicamente transformaționale, au încheiat un acord pentru un împrumut în valoare de 75 milioane EUR care va sprijini dezvoltarea de vaccinuri împotriva bolilor infecțioase, inclusiv vaccinul experimental CVnCoV pentru prevenirea infecțiilor cu SARS-CoV-2.

Implementarea practica___corectura.indd 138 15.04.2021 11:16:40

Comisia adoptă noi măsuri excepționale de sprijin pentru sectorul vitivinicol. Comisia a adoptat un pachet suplimentar de măsuri excepționale pentru a sprijini viticultura, unul din sectoarele agroalimentare cel mai grav afectate de criza COVID-19. Printre aceste noi măsuri se numără autorizația temporară care le permite operatorilor să-și organizeze propriile măsuri de piață, majorarea contribuției UE la programele naționale de sprijinire a sectorului vitivinicol și introducerea unor plăți în avans pentru distilarea și depozitarea de criză.

24 milioane EUR pentru Uganda, pe fondul pandemiei de coronavirus. În 2020, UE va furniza 24 milioane EUR sub formă de asistență umanitară persoanelor celor mai vulnerabile din Uganda, cu un accent special pe refugiați și comunitățile lor gazdă. În plus, UE a direcționat 1 milion EUR către organizațiile de sprijin din Uganda pentru finanțarea măsurilor de pregătire și control în contextul pandemiei de coronavirus, în conformitate cu planul național de intervenție.

Comisia crește gradul de pregătire pentru a contracara apariția unor eventuale noi focare. Comisia a prezentat măsuri imediate pe termen scurt menite să crească nivelul de pregătire sanitară al UE pentru eventualitatea apariției unor noi focare de COVID-19. Măsurile includ acțiuni de testare și depistare a contacților, îmbunătățirea supravegherii sănătății publice și extinderea accesului la contramăsuri medicale. Se prevăd, de asemenea, măsuri privind îmbunătățirea capacității sistemului sanitar de a gestiona creșterea bruscă a numărului de pacienți, contramăsuri nefarmaceutice, sprijinirea minorităților și a persoanelor vulnerabile, precum și activități de reducere a presiunii generate de gripa sezonieră.

Protecția lucrătorilor sezonieri. Comisia Europeană a prezentat orientări menite să asigure protecția lucrătorilor sezonieri din UE

Implementarea practica___corectura.indd 139 15.04.2021 11:16:40

în contextul pandemiei de coronavirus. Orientările ajută autoritățile naționale, inspectoratele de muncă și partenerii sociali să garanteze drepturile, sănătatea și siguranța lucrătorilor sezonieri și să se asigure că aceștia își cunosc drepturile.

Sprijin pentru categoriile cele mai vulnerabile din Africa de Sud. Comisia oferă ajutor umanitar în valoare de 64,7 milioane EUR pentru țările din regiunea Africii de Sud cu scopul de a ajuta persoanele aflate în nevoie să facă față pandemiei de coronavirus, condițiilor meteorologice extreme, cum ar fi seceta persistentă din regiune, precum și altor crize.

Liderii UE convin asupra planului de redresare și a cadrului financiar multianual pentru perioada 2021-2027. După patru zile de negocieri, liderii UE au convenit asupra planului de redresare pentru Europa. Circa 1 800 miliarde EUR (peste 50 % din bugetul UE pe termen lung, plus instrumentul Next Generation EU) vor sprijini o serie de politici moderne și vor pune Europa pe calea unei redresări durabile și reziliente.

Măsuri menite să garanteze faptul că piețele de capital contribuie la redresarea Europei. Comisia a adoptat un pachet privind redresarea piețelor de capital, ca parte a strategiei generale de relansare în urma pandemiei provocate de coronavirus. Măsurile urmăresc să faciliteze sprijinirea de către piețele de capital a întreprinderilor europene pentru ca acestea să-și revină în urma crizei. Pachetul propune modificări specifice ale normelor pieței de capital, ceea ce va încuraja investițiile mai substanțiale în economie, va permite recapitalizarea rapidă a întreprinderilor și va spori capacitatea băncilor de a finanța redresarea.

Lansarea unei cereri privind constituirea unor parteneriate pentru redresare între regiunile UE. Comisia Europeană a lansat o cerere de exprimare a interesului vizând constituirea de parteneriate tematice pentru a testa proiecte interregionale inovatoare care să sprijine

Implementarea practica___corectura.indd 140 15.04.2021 11:16:40

acțiuni de răspuns și redresare în urma pandemiei cauzate de noul coronavirus. Scopul acestei cereri este de a ajuta regiunile să profite de oportunitățile care se ivesc în contextul crizei, să-și crească reziliența și să-și centreze eforturile pe transformarea digitală și ecologică pentru redresarea celor mai afectate sectoare, cum ar fi sănătatea și turismul.

Asigurarea accesului UE la Remdesivir pentru tratarea bolnavilor de COVID-19. Comisia a semnat un contract cu compania farmaceutică Gilead pentru a garanta aprovizionarea cu Veklury, denumirea comercială a Remdesivir. Veklury a fost primul medicament autorizat la nivelul UE ca tratament împotriva COVID-19. Începând cu prima parte a lunii august, pentru a răspunde nevoilor imediate, vor fi puse la dispoziția statelor membre și a Regatului Unit loturi de Veklury, sub coordonarea și cu sprijinul Comisiei.

Cele 45 de zboruri efectuate în cadrul podului umanitar al UE livrează peste 1 000 de tone de ajutoare medicale. Odată cu noul zbor din 29 iulie către Sudanul de Sud, care a fost efectuat în cadrul podului aerian umanitar al UE și a transportat 41 de tone de materiale, Comisia a coordonat și a finanțat furnizarea a peste 1 100 de tone de echipamente medicale către zone critice din Africa, Asia și America. Printre țările care au beneficiat de sprijin se numără și Afganistan, Burkina Faso, Republica Centrafricană, Republica Democratică Congo, Iran, Sudan, Sudanul de Sud, Haiti, Somalia, Guineea-Bissau, Irak și Yemen. Podul aerian al UE a fost lansat la 8 mai 2020, în cadrul acestuia efectuându-se 45 de zboruri care au transportat inclusiv 1 475 de membri ai personalului medical și umanitar.

Comisia finalizează discuțiile pe tema asigurării unui viitor vaccin împotriva COVID-19 pentru europeni. Comisia Europeană a încheiat discuțiile preliminare cu două companii farmaceutice (Sanofi și GSK) în vederea achiziționării unui potențial vaccin împotriva

Implementarea practica___corectura.indd 141 15.04.2021 11:16:41

COVID-19. Un eventual contract ar oferi posibilitatea ca toate statele membre ale UE să obțină vaccinul. Se preconizează că, de îndată ce un vaccin se dovedește sigur și eficace împotriva COVID-19, Comisia ar dispune de un cadru contractual pentru achiziționarea a 300 milioane de doze, în numele tuturor statelor membre ale UE. Comisia continuă discuțiile și cu alți producători de vaccinuri.

august

UE expediază către Croația, Muntenegru și Macedonia de Nord măști suplimentare prin rescEU. Alte loturi de măști de protecție de tip FFP2 și FFP3 au fost trimise către Croația, Muntenegru și Macedonia de Nord prin rescEU (rezerva europeană comună de echipamente medicale creată în acest an pentru a ajuta țările afectate de pandemia de coronavirus). În același timp, UE continuă să constituie rezerve de echipamente medicale.

Finanțare UE pentru 23 de proiecte noi de cercetare privind coronavirusul. Comisia va sprijini 23 de noi proiecte de cercetare cu un buget de 128 milioane EUR, în cadrul programului Orizont 2020 (programul UE pentru cercetare și inovare). Finanțarea face parte din angajamentul de 1,4 miliarde EUR al Comisiei în favoarea inițiativei „Răspunsul mondial la coronavirus", lansată de președinta Ursula von der Leyen în mai 2020. Ea le va permite cercetătorilor să abordeze pandemia și consecințele acesteia prin consolidarea capacității industriei de a produce și de a utiliza soluții ușor accesibile, de a dezvolta tehnologii medicale și instrumente digitale, de a îmbunătăți înțelegerea impactului socioeconomic și comportamental al pandemiei, precum și de a studia grupuri mari de pacienți (cohorte) din întreaga Europă. Aceste acțiuni de cercetare se alătură altor eforturi anterioare pentru a dezvolta tehnici de diagnosticare, tratamente și vaccinuri și sunt rezultatul celei de-a doua cereri urgente de exprimare a interesului, lansată de Comisie la 19 mai.

Implementarea practica___corectura.indd 142 15.04.2021 11:16:41

Continuarea discuțiilor pentru a garanta punerea la dispoziția cetățenilor europeni a unui vaccin împotriva coronavirusului. În urma primelor contacte pozitive cu Sanofi și GSK, care au avut loc la 31 iulie, Comisia a încheiat alte discuții preliminare cu Johnson & Johnson pentru achiziționarea unui potențial vaccin împotriva COVID-19. În baza unui potențial contract, toate statele membre ale UE ar putea să cumpere vaccinul. Se preconizează că, odată ce un vaccin se dovedește a fi sigur și eficace împotriva COVID-19, Comisia ar dispune de un cadru contractual pentru achiziționarea inițială a 200 de milioane de doze, în numele tuturor statelor membre ale UE, precum și pentru o posibilă achiziționare ulterioară a până la 200 de milioane de doze suplimentare.

Comisia a ajuns la un prim acord privind un potențial vaccin împotriva coronavirusului. Comisia a ajuns la un prim acord cu compania farmaceutică AstraZeneca pentru a achiziționa un potențial vaccin împotriva COVID-19, precum și pentru a dona doze de vaccin țărilor cu venituri mici și medii sau pentru a redirecționa doze de vaccin către alte țări europene. Acest acord reprezintă baza unui cadru contractual pentru achiziționarea a 300 milioane de doze de vaccin, cu posibilitatea de a achiziționa alte 100 milioane de doze suplimentare, în numele statelor membre ale UE.

Comisia propune prelungirea titulaturii de „capitală europeană a culturii 2020" până în 2021. Comisia a propus prelungirea titulaturii de „capitală europeană a culturii 2020" până la 30 aprilie 2021 pentru Rijeka (Croația) și Galway (Irlanda). De asemenea, Comisia a propus ca Novi Sad (Serbia) să devină capitală europeană a culturii în 2022 (în loc de 2021), iar Timișoara și Elefsina (Grecia) în 2023 (în loc de 2021). De la începutul crizei provocate de coronavirus, Comisia colaborează îndeaproape cu organizatorii acțiunilor legate de desemnarea capitalelor europene ale culturii din 2020 până în

Implementarea practica___corectura.indd 143 15.04.2021 11:16:41

2023, pentru a înțelege mai bine impactul asupra pregătirii evenimentelor conexe actuale și viitoare.

Podul aerian umanitar al UE sprijină Venezuela. Ca parte a răspunsului global la pandemia de coronavirus, UE a finalizat o operațiune în cadrul podului aerian umanitar, constând în două zboruri către Venezuela. Acestea au permis livrarea a 82,5 tone de materiale pe care partenerii de pe teren le vor putea folosi pentru a salva vieți. Primul zbor a decolat la 19 august din Madrid (Spania) către Caracas (Venezuela), urmat de cel de-al doilea zbor la 21 august. Aceste zboruri finanțate de UE fac parte din operațiunile organizate în cadrul podului aerian umanitar în zone critice ale lumii.

Comisia propune acordarea unui sprijin financiar în valoare de 81,4 miliarde EUR în cadrul Instrumentului SURE pentru 15 state membre. Comisia Europeană a prezentat Consiliului propuneri de decizii privind acordarea, în cadrul Instrumentului SURE, a unui sprijin financiar în valoare de 81,4 miliarde EUR pentru 15 state membre. Instrumentul SURE este un element esențial al strategiei cuprinzătoare elaborate de UE pentru protejarea cetățenilor și atenuarea consecințelor socioeconomice foarte grave ale pandemiei de coronavirus. De îndată ce Consiliul aprobă aceste propuneri, sprijinul financiar le va fi furnizat statelor membre sub formă de împrumuturi din partea UE, în condiții avantajoase.

Comisia semnează primul contract cu AstraZeneca. Primul contract pe care Comisia Europeană l-a negociat în numele statelor membre ale UE cu o companie farmaceutică a intrat în vigoare. Contractul va permite achiziționarea unui vaccin împotriva COVID-19 pentru toate statele membre ale UE, precum și donarea către țările cu venituri mici și medii sau redirecționarea către alte țări europene. Prin intermediul contractului, toate statele membre vor fi în măsură să achiziționeze 300 de milioane de doze de vaccin

Implementarea practica___corectura.indd 144 15.04.2021 11:16:41

produs de AstraZeneca, cu opțiunea de a achiziționa suplimentar încă 100 de milioane de doze, care vor fi distribuite proporțional cu populația. Comisia continuă discuțiile privind încheierea unor acorduri similare cu alți producători de vaccinuri și a finalizat discuțiile preliminare cu Sanofi-GSK la 31 iulie, cu Johnson & Johnson la 13 august, cu CureVac la 18 august și cu Moderna la 24 august.

Comisia aderă la mecanismul pentru accesul mondial la vaccinuri împotriva COVID-19 (COVAX). Comisia Europeană și-a confirmat interesul de a participa la mecanismul COVAX care vizează accesul echitabil la vaccinuri împotriva COVID-19, disponibile peste tot în lume la prețuri accesibile, pentru toate persoanele care au nevoie de acestea. De asemenea, ca parte a unui efort al „Echipei Europa" (Team Europe), Comisia a anunțat o contribuție de 400 milioane EUR sub formă de garanții, menită să sprijine mecanismul COVAX și obiectivele acestuia în contextul răspunsului mondial la criza provocată de coronavirus.

septembrie

Comisia propune o mai mare claritate și previzibilitate cu privire la măsurile de restrângere a liberei circulații în UE. Comisia a adoptat o propunere de recomandare a Consiliului menită să garanteze faptul că toate măsurile care restrâng libera circulație ca răspuns la pandemia de COVID-19 adoptate de statele membre sunt coordonate și comunicate clar la nivelul UE.

Comisia completează portofoliul de vaccinuri în urma discuțiilor cu un al șaselea producător. Comisia a încheiat o serie de discuții preliminare cu BioNTech-Pfizer pentru achiziționarea unui potențial vaccin împotriva COVID-19. BioNTech-Pfizer este cea de-a șasea companie cu care Comisia a încheiat discuțiile, după Sanofi-GSK, Johnson & Johnson, CureVac și Moderna. Primul contract, semnat cu AstraZeneca, a intrat în vigoare pe 27 august.

Implementarea practica___corectura.indd 145 15.04.2021 11:16:41

OMS și Comisia lansează Consiliul de facilitare pentru a consolida colaborarea la nivel mondial. Președinta Comisiei Europene, Ursula von der Leyen, împreună cu directorul general al OMS, Tedros Adhanom Ghebreyesus, au găzduit în comun prima reuniune a Consiliului de facilitare la nivel înalt, exercitându-și rolul conducător în activitatea cadrului global de colaborare reprezentat de acceleratorul accesului la instrumentele de combatere a COVID-19 (ACT-A), pentru a favoriza crearea și punerea la dispoziția populației de vaccinuri, teste și tratamente împotriva COVID-19, precum și pentru a îmbunătăți sistemele de sănătate.

Podul aerian umanitar al UE către Peru și 30,5 milioane EUR pentru America Latină și zona Caraibilor. În cadrul contribuției sale la răspunsul mondial la criza provocată de coronavirus, UE a organizat o operațiune de pod aerian umanitar: trei zboruri către Lima (Peru) au livrat peste 4 tone de materiale esențiale pentru organizații umanitare care își desfășoară activitatea în această țară. De asemenea, UE a anunțat că va acorda asistență umanitară în valoare de 30,5 milioane EUR pentru a sprijini persoanele cele mai vulnerabile din America Latină și din zona Caraibilor în 2020.

Comisia semnează un al doilea contract pentru a asigura accesul la un potențial vaccin. Pe data de 18 septembrie a intrat în vigoare un al doilea contract cu o companie farmaceutică, în urma semnării sale oficiale de către Sanofi-GSK și Comisie. Contractul le va permite tuturor statelor membre ale UE să achiziționeze până la 300 de milioane de doze din vaccinul produs de Sanofi-GSK.

Alte patru state membre se alătură rezervei medicale rescEU. Danemarca, Grecia, Ungaria și Suedia s-au alăturat Germaniei și României, devenind state-gazdă pentru rezerva de echipamente medicale rescEU. Cu sprijin financiar din partea Comisiei Europene, în prezent 6 state membre ale UE constituie stocuri europene comune

Implementarea practica___corectura.indd 146 15.04.2021 11:16:41

de echipamente medicale de protecție pentru salvarea de vieți și alte echipamente vitale; acestea pot fi distribuite în întreaga Europă în perioadele de urgențe medicale, de exemplu atunci când sistemele naționale de sănătate sunt copleșite de numărul pacienților infectați cu COVID-19.

Consiliul aprobă acordarea unui sprijin financiar în valoare de 87,4 miliarde EUR pentru statele membre în cadrul Instrumentului SURE. Consiliul a aprobat un sprijin financiar în valoare de 87,4 miliarde EUR pentru 16 state membre. Acesta ia forma unor împrumuturi acordate de UE în cadrul Instrumentului SURE, un instrument temporar al UE menit să atenueze riscurile șomaj pe durata crizei cauzate de COVID-19.

În trimestrul IV (octombrie-decembrie 2020)

octombrie

Emisiune de obligațiuni cu impact social în valoare de până la 100 miliarde EUR în cadrul Instrumentului SURE al UE. Comisia a anunțat că va emite în cadrul Instrumentului SURE al UE obligațiuni cu impact social în valoare de până la 100 miliarde EUR. În acest scop, ea a adoptat un cadru privind obligațiunile cu impact social, care a făcut obiectul unei evaluări independente. Acest cadru demonstrează comunității investitorilor faptul că fondurile atrase prin intermediul emiterii de obligațiuni în cadrul Instrumentului SURE vor fi utilizate pentru un obiectiv clar identificat: atenuarea impactului social al pandemiei de COVID-19 și a consecințelor acesteia în întreaga UE.

Comisia aprobă al treilea contract menit să asigure accesul la un potențial vaccin. Comisia a aprobat un al treilea contract cu o companie farmaceutică, Janssen Pharmaceutica NV, una dintre companiile farmaceutice Janssen ale concernului Johnson & Johnson.

Implementarea practica___corectura.indd 147 15.04.2021 11:16:41

Contractul le va permite țărilor UE să achiziționeze vaccinuri pentru 200 milioane de persoane imediat ce se dovedește că vaccinul împotriva COVID-19 este sigur și eficace. Statele membre vor avea și posibilitatea de a achiziționa vaccinuri pentru alte 200 de milioane de persoane. Comisia a semnat contracte cu AstraZeneca și cu Sanofi-GSK și a încheiat discuții preliminare pozitive cu CureVac, BioNTech-Pfizer și Moderna.

Comisia prezintă etapele principale pentru strategiile de vaccinare și distribuirea eficace a vaccinurilor. Înaintea reuniunii liderilor UE, Comisia a prezentat principalele elemente care trebuie luate în considerare de către statele membre în ceea ce privește strategiile lor de vaccinare împotriva COVID-19 în vederea pregătirii Uniunii și a cetățenilor săi pentru momentul în care va fi disponibil un vaccin sigur și eficace, precum și grupurile prioritare care trebuie avute în vedere pentru vaccinare în primul rând.

25 de milioane EUR pentru atenuarea efectelor crizei provocate de coronavirus în Gambia. Uniunea Europeană a plătit 25 de milioane EUR sub formă de sprijin bugetar pentru răspunsul Gambiei la criza provocată de coronavirus. Ca parte a pachetului global al Team Europe, aceste fonduri contribuie la redresare după pandemie și susțin tranziția către democrație și către atingerea obiectivelor de dezvoltare pe termen mediu.

Gateway-ul de interoperabilitate al UE intră în funcțiune, primele aplicații de depistare a contacților și de avertizare sunt legate la sistem. Pentru a valorifica întregul potențial al aplicațiilor de depistare a contacților și de avertizare în vederea întreruperii lanțului de infectare cu COVID-19 la nivel transfrontalier, Comisia, la invitația statelor membre ale UE, a instituit la nivelul întregii UE un sistem care să asigure interoperabilitatea – un așa-numit „gateway" (sau „pasarelă"). După încheierea cu succes a fazei-pilot, sistemul

Implementarea practica___corectura.indd 148 15.04.2021 11:16:41

a intrat în funcțiune pe 19 octombrie. Un prim grup de aplicații naționale sunt acum interconectate prin acest sistem: aplicația Corona-Warn-App a Germaniei, aplicația COVID Tracker a Irlandei și aplicația immuni a Italiei.

Comisia emite primele obligațiuni cu impact social în cadrul Instrumentului SURE al UE. Comisia Europeană a emis o obligațiune inaugurală cu impact social în valoare de 17 miliarde EUR în cadrul Instrumentului SURE al UE pentru a contribui la protejarea locurilor de muncă și la menținerea nivelului de ocupare a forței de muncă. Emisiunea a constat în două obligațiuni, suma de 10 miliarde EUR fiind exigibilă pentru rambursare în octombrie 2030, iar suma de 7 miliarde EUR fiind exigibilă pentru rambursare în 2040. Investitorii s-au arătat foarte interesați de aceste instrumente cu rating ridicat. Cererile de subscriere au depășit de peste 13 ori capacitatea, ceea ce a mărit valoarea ambelor obligațiuni.

Primele ventilatoare din rezerva rescEU sunt expediate în Cehia. Ca urmare a unei cereri de asistență din partea Cehiei, UE a trimis imediat un prim lot de 30 de ventilatoare din rezerva rescEU - rezerva europeană comună de echipamente medicale creată la începutul acestui an pentru a ajuta țările afectate de pandemia de COVID-19.

Acestea sunt principalele măsuri luate de către Comisia Europeană în vederea stopării pandemiei. Dacă eficacitatea acestora se va dovedi în timp, prezența măsurilor este un fapt de necontestat. Un alt aspect evident este nivelul ridicat de responsabilitate dovedit de Comisia Europeană în monitorizarea fenomenului pandemiei.

Profesorul universitar V. Juc atenționa că În accepția noastră, problema de bază care se află pe agenda zilei Uniunii Europene rezidă în necesitatea elaborării unui plan de redresare, iar aceasta trebuie să înceapă cu adoptarea cadrului financiar pentru un nou

Implementarea practica___corectura.indd 149 15.04.2021 11:16:41

buget multianual. Vom preciza că în cadrul Uniunii Europene bugetul se aprobă pentru șapte ani, urmând să fi fost adoptat pentru perioada 2021-2027 încă în anul 2019. [1, pag.14]. În contextul acestei expuneri menționăm, că pentru a ajuta la repararea prejudiciilor economice și sociale produse de pandemia COVID-19, pentru a demara procesul de redresare a economiei europene și pentru a proteja locurile de muncă existente și a crea altele noi, Comisia Europeană a propus la 26 mai 2020 un important plan de redresare pentru Europa, bazat pe valorificarea întregului potențial al bugetului UE.

La 21 iulie 2020, liderii UE au convenit asupra acestui plan de redresare și asupra cadrului financiar multianual pentru perioada 2021-2027, trasând calea către ieșirea din criză și punând bazele unei Europe moderne și mai durabile.

În vederea mobilizării investițiilor necesare, Comisia a prezentat o dublă soluție:

- NextGenerationEU– un nou instrument de redresare, în valoare de 750 miliarde EUR, care va consolida bugetul UE cu noi fonduri obținute de pe piețele financiare în perioada 2021-2024
- Un buget UE pe termen lung consolidat pentru perioada 2021-2027 (1 100 miliarde EUR)

Cea mai mare parte a măsurilor de redresare propuse vor fi implementate cu ajutorul noului instrument temporar de redresare „Next Generation EU". Acesta are la bază trei piloni:

Sprijinirea redresării statelor membre

Mecanismul de redresare și reziliență

Asistența în materie de redresare pentru coeziune și teritoriile europene (REACT-UE)

Implementarea practica___corectura.indd 150 15.04.2021 11:16:41

Programe consolidate de dezvoltare rurală
Mecanismul consolidat pentru o tranziție justă
Sprijinirea investițiilor și a reformelor
Sprijinirea unei tranziții juste
(În cadrul semestrului european)

- măsuri de stimulare a investițiilor private și de sprijinire a întreprinderilor aflate în dificultate;

Relansarea economiei și sprijinirea investițiilor private

Instrumentul de sprijin pentru solvabilitate
Mecanismul de investiții strategice
Programul InvestEU consolidat
Sprijinirea principalelor sectoare și tehnologii
Investiții în principalele lanțuri valorice
Sprijin în materie de solvabilitate pentru întreprinderile viabile

- consolidarea principalelor programe ale UE pentru a valorifica învățămintele desprinse din criză, pentru a spori soliditatea și reziliența pieței unice și pentru a accelera dubla tranziție verde și digitală.

Valorificarea învățămintelor desprinse din criză

Noul program în domeniul sănătății
Consolidarea rezervei rescEU
Consolidarea programelor de cercetare, inovare și acțiune externă
Sprijinirea unor programe-cheie pentru crize viitoare
Sprijinirea partenerilor la nivel mondial

După cum am putut constata, activitățile Comisiei Europene în domeniul combaterii pandemiei s-au concentrat pe următoarele domenii prioritare: sănătate publică, cercetare și inovare, combaterea dezinformării, ocupare și economie, managementul crizei și

Implementarea practica___corectura.indd 151 15.04.2021 11:16:41

solidaritate, soluții digitale, sprijin de urgență, transporturi și mobilitate. Pentru viitor, speranțele legate de implementarea Planului de redresare se îndreaptă către remedierea grabnică a efectelor negative ale crizei și valorificarea experienței globale oferită de această încercare.

BIBLIOGRAFIE

1. Victor JUC. Uniunea Europeană - o provocare majoră în condițiile pandemiei. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, 2020, nr.1, p.7-22.
2. UE împotriva COVID-19. https://europa.eu/european-union/coronavirus-response_ro
3. Platforma Europeană privind COVID 19. https://www.covid19dataportal.org/
4. Coronavirus Global Response. https://global-response.europa.eu/index_en (vizitat: 07.06.2020).
5. Coronavirus: Solidaritatea europeană în acțiune. https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/coronavirus-european-solidarity-action_ro
6. Covid-19: planul de redresare economică al UE. https://www.europarl.europa.eu/news/ro/headlines/priorities/
7. Consiliul Uniunii Europene: Prezentare de ansamblu a acțiunilor UE împotriva COVID-19. https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/coronavirus/
8. Comisia Europeană: Răspunsul la coronavirus. https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response_ro)
9. https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2020/09/25/covid

Implementarea practica___corectura.indd 152 15.04.2021 11:16:41

DIRECȚIILE DE DEZVOLTARE ALE POLITICII EDUCAȚIONALE ȘI DE FORMARE PROFESIONALĂ A UNIUNII EUROPENE ÎN CONDIȚIILE PROVOCĂRILOR PANDEMICE

DEVELOPMENT DIRECTIONS OF THE EUROPEAN UNION'S EDUCATIONAL AND VOCATIONAL TRAINING POLICY UNDER PANDEMIC CHALLENGES

Maria DIACON, ***cercetător științific coordonator,***
doctor în științe politice,
Institutul de Cerectări Juridice, Politice și Sociologice

Summary

Determined by digital technology, jobs are becoming more flexible and complex. More important than ever is the ability of people to have a proper education and training, entrepreneurship, to manage complex information, to think autonomously and creatively, to use resources, including digital ones, to communicate effectively and be resilient. Europe also needs more high-performing people who can develop cutting-edge technologies and solutions on which our future prosperity depends. At the same time, combating the growing polarization of our societies, the lack of trust in democratic institutions and the significant increase of the pandemic impact caused by COVID-19, it is necessary for all people, including higher education staff and students, to be more actively involved, within the communities around them and to promote social inclusion and mobility.

Pandemia de coronavirus a adus multe schimbări. Ne-a forțat pe toți să găsim noi moduri de a lucra, interacționa și trăi. A ridicat întrebări cu privire la modul în care sunt ordonate societățile

Implementarea practica___corectura.indd 153 15.04.2021 11:16:41

noastre și cu privire la locul în care dorim și trebuie să investim pentru viitor. Ne-a arătat punctele noastre forte și ne-a evidențiat punctele slabe. Ne-a pus noi provocări, dintre care cel mai important este să încercăm să găsim un remediu. Tehnologia digitală este o componentă-cheie a efortului nostru colectiv de a combate virusul și de a ne sprijini noile moduri de a trăi și de a lucra în această perioadă excepțională.

Pandemia de COVID-19 din Europa și măsurile naționale necesare pentru combaterea răspândirii virusului pot provoca perturbări semnificative în cadrul activităților de educație, formare și mobilitate pentru cursanții, profesorii și educatorii din Uniunea Europeană (UE). Reieșind din această situație fără precedent, au fost create diverse instrumente online și offline care pot fi utilizate pentru: a conecta educatorii și elevii atunci când aceștia se află în locuri diferite; a accesa informații și platforme care nu sunt disponibile în mod obișnuit la domiciliu sau în instituția de învățământ; a sprijini dezvoltarea profesională continuă a educatorilor într-un mod flexibil. Pentru a contribui la asigurarea continuității în activitățile de educație și formare, pot fi accesate online diverse materiale didactice plasate pe platforme on-line de educație, care au fost create prin proiecte specializate finanțate de Uniunea Europeană:

- **Platforme online pentru profesori și educatori**. Acest catalog online conține materiale didactice și cursuri de formare pentru profesori și alte părți interesate din sectorul educației școlare din Europa (disponibil în 23 de limbi europene) și cuprinde: publicații, tutoriale și materiale didactice create de instituțiile UE și de proiecte cu finanțare europeană, cursuri online gratuite, seminare online, cele mai recente știri și resurse privind politica și practica în dome-

Implementarea practica___corectura.indd 154 15.04.2021 11:16:41

niul educației școlare în Europa, sondaj privind învățarea online și la distanță. [1]

- **eTwinning**. Această platformă colaborativă le permite profesorilor să comunice, să facă schimb de resurse, să urmeze cursuri de dezvoltare profesională și să creeze împreună proiecte (disponibilă în 30 de limbi). Platforma cuprinde kituri pentru pregătirea de proiecte eTwinning, exemple de bune practici, m**ărturii ale profesorilor**, **î**nregistrare pe platformă. [2]
- Spațiul învățării cuprinde materiale didactice, inclusiv jocuri online și concursuri pentru a ajuta elevii din toate grupele de vârstă să descopere Uniunea Europeană. [3]
- **SALTO-YOUTH**. Catalog online cu instrumente de formare care promovează și sprijină activitățile pentru tineret. [4]
- **EPALE Platforma electronică pentru educația adulților în Europa**. Comunitate online deschisă și multilingvă care îi conectează pe profesioniștii din sectorul educației adulților din Europa, pentru a contribui la sporirea calității și diversității ofertei în domeniu. [5]
- **Schimburi virtuale Erasmus+.** Explorarea oportunităților inovatoare de schimburi virtuale online pentru tinerii din Europa și din sudul Mediteranei. [6]
- **Săptămâna UE a programării** este o inițiativă la nivel local, sprijinită de Comisia Europeană. Scopul său este de a facilita accesul tuturor la tehnicile de codificare, programare, gândire computațională și alfabetizare digitală, într-un mod distractiv și antrenant, fiind disponibilă în 29 de limbi. [7]
- **EduHack** este un program de consolidare a capacităților destinat cadrelor universitare care doresc să învețe cum să producă experiențe de învățare digitalizate, experimentând abordări și instrumente inovatoare. [8]

Implementarea practica___corectura.indd 155 15.04.2021 11:16:41

- **Penji protejează planeta**. O activitate ludică pentru elevii din învățământul primar și secundar, despre importanța durabilității mediului. [9]
- **Bio talent**. În conformitate cu obiectivele Strategiei Europa 2020 de a crea o creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii, proiectul Bio talent a dezvoltat un program mixt și inovator de formare online în domeniul biodiversității. [10]
- **Sundial.** Cinci lecții online de astronomie pentru cadrele didactice din învățământul primar, în engleză și olandeză. Fiecare dintre ele este însoțită de obiective didactice și de materiale care pot fi tipărite. Acest proiect a primit finanțare prin inițiativa UE „Acțiunile Marie Skłodowska-Curie (MSCA)". [11]
- **Open Mind**. Acest proiect are ca obiectiv promovarea antreprenoriatului social în rândul elevelor și studentelor fără studii în domeniul gestiunii, prin intermediul unui curs online inovator și ludic. [12]
- **Moby Click**. Materiale de e-learning în sprijinul dezvoltării unor metode de învățare bazate pe tehnologie. [13]
- **Code n' Social**. O platformă interactivă de învățare care oferă acces la metode de calitate de învățare în domeniul TIC (programare, competențe de bază etc.) pentru persoanele expuse riscului de sărăcie sau de excluziune socială. [14]
- **CREATIONS.** Proiect finanțat de UE, care dezvoltă metode creative și participative, bazate pe artă, pentru predarea materiilor științifice. [15]
- **Go-Lab**. Inițiativa „Go-Lab" facilitează utilizarea de laboratoare online și de aplicații pedagogice pentru educația științifică în școli. Acest proiect a primit finanțare prin programul „Orizont 2020" al UE. [16]

Implementarea practica___corectura.indd 156 15.04.2021 11:16:41

- **Scientifix**. Acest proiect promovează și sprijină colaborarea la nivel european în rândul cadrelor didactice din domeniul „STIM" (știință, tehnologie, inginerie și matematică), al cercetătorilor din domeniul educației, al factorilor de decizie și al altor profesioniști STIM. Scientifix a primit finanțare prin programul „Orizont 2020" al UE. [17]
- **Up2U**. Proiectul urmărește să îmbunătățească învățarea online în școlile din învățământul secundar, oferind un cadru pedagogic adaptat și instrumente pentru crearea de cursuri, stocarea de conținut și participarea de la distanță. „OpenUp2U" este o inițiativă lansată în cadrul proiectului Up2U. Proiectul a primit finanțare prin programul „Orizont 2020" al UE. [18]
- **Resurse pentru învățarea de limbi străine**. Comisia Europeană cooperează cu ECML (Centrul european pentru limbi moderne - Consiliul Europei) pentru a promova multilingvismul și accesul la o formare de calitate în domeniul limbilor străine pentru toți cetățenii interesați, inclusiv cei mai vulnerabili. [19]
- **Toy project**. Cursul online „Together Old and Young: o abordare intergenerațională" urmărește să aducă laolaltă adulți în vârstă și copii mici (4-8 ani) pentru a face schimb de cunoștințe, de competențe și de valori și pentru a se distra. [20]
- **Mutual Open and Online Skills (MOOS).** Obiectivul acestui proiect este de a îmbunătăți utilizarea TIC și a resurselor educative cu acces deschis în cadrul programelor instituțiilor europene de învățământ superior, pentru a favoriza dezvoltarea de noi metode de învățare. [21]
- **European Distance and e-Learning Network (EDEN).** Rețeaua europeană de predare la distanță și de învățare online (European Distance and Learning Network – EDEN) există

Implementarea practica___corectura.indd 157 15.04.2021 11:16:41

pentru a face schimb de cunoștințe și pentru a îmbunătăți înțelegerea între profesioniștii din domeniul predării la distanță și al învățării online. Aceasta urmărește să promoveze diverse politici și practici în Europa și nu numai. [22]

- **European Association of Distance Teaching Universities (EADTU).** Asociația europeană a universităților care oferă predare la distanță (EADTU) este principala asociație instituțională europeană în domeniul învățământul superior online, deschis și flexibil. Joacă un rol central în cadrul programului de modernizare a universităților europene. [23]

Viitoarea revizuire a Planului de acțiune pentru educația digitală, prevăzută pentru jumătatea lui 2020, va sprijini în continuare dezvoltarea învățării online la diferite niveluri de educație în Europa. Comisia Europeană coordonează un răspuns european comun la pandemia de coronavirus și depune eforturi pentru a coordona, suplimenta și iniția măsurile necesare pentru a aborda toate aspectele legate de pandemia de coronavirus. Sectorul digital, mass-media și telecomunicațiile joacă un rol esențial în procesul de identificare a acțiunilor ca răspuns la pandemia de coronavirus. Acest plan de acțiune stabilește măsuri menite să ajute statele membre UE să facă față provocărilor din domeniul educației în era digitală și să fructifice oportunitățile aferente.

Comisia Europeană depune eforturi pentru a coordona, suplimenta și iniția măsurile necesare pentru a aborda toate aspectele legate de pandemia de coronavirus. Sectorul digital, media și al telecomunicațiilor joacă un rol esențial. Tehnologiile digitale nu au fost niciodată mai importante în viața noastră și asigurarea faptului că Europa are infrastructura, conectivitatea și reglementările în vigoare pentru a răspunde la coronavirus și pentru

Implementarea practica___corectura.indd 158 15.04.2021 11:16:41

a menține oamenii activi și în siguranță. Tehnologiile digitale tind să formeze acțiuni în răspuns la pandemia de coronavirus. Datele, inteligența artificială și supercomputerele reprezintă un atu major în detectarea tiparelor în răspândirea virusului, dezvoltarea potențialelor tratamente și conceperea strategiilor de reconstrucție. Telecomunicațiile, rețelele și conectivitatea sunt mai vitale ca oricând, întrucât o mare parte din societatea noastră se limitează la casele lor și economia lor depinde de ele. Platformele online sunt surse importante de informații și activitate. Dar, mai presus de toate, în perioade de criză, acestea reprezintă un canal vital de informare. Rețelele digitale oferă platforme care, la rândul lor, oferă o mulțime de informații și surse de învățare, de la partajarea abilităților și munca colaborativă, până la accesarea culturii și creativității online. Trebuie să avem încredere că rețelele noastre sunt protejate de atacuri și trebuie să fim siguri că noi, ca persoane, suntem în siguranță atunci când suntem online. [24]

Transformarea digitală a Europei continuă să se accelereze prin dezvoltarea de tehnologii emergente, cum ar fi inteligența artificială și stocarea de informație computerizată. Digitalizarea aduce cu sine multe noi oportunități, dar prezintă și provocări sociale semnificative. Tehnologiile digitale pot spori flexibilitatea și creativitatea, pot contribui la îmbunătățirea eficienței și a rezultatelor învățării. Totuși, fenomene precum dezinformarea amenință, de asemenea, să submineze societățile deschise și democratice și să marginalizeze și mai mult grupurile vulnerabile. Integrarea tehnologică în scopuri educaționale rămâne în urmă în toate statele membre ale Uniunii Europene (UE). Divergențele persistă în ceea ce privește furnizarea de infrastructură și echipamente digitale, precum și prezența competențelor digitale. Este esențial ca societățile să fie pregătite în mod adecvat pentru un viitor

Implementarea practica___corectura.indd 159 15.04.2021 11:16:41

globalizat din ce în ce mai interconectat, investind în abilitățile și competențele necesare pentru a prospera și a se angaja pozitiv în societate în era digitală.

Cu referire la procesul educațional propriu-zis, menționăm aici că la 7 decembrie 2010, miniștrii europeni pentru educație și formare profesională (EFP), partenerii sociali europeni și Comisia Europeană au adoptat Comunicatul de la Bruges privind dezvoltarea cooperării europene în domeniul educației și formării profesionale pentru perioada 2011-2020. Comunicatul este important prin faptul că definește obiective comune pentru 2020 și un plan de acțiune pentru următorii ani, combinând măsuri naționale cu sprijinul european.

Europa continuă să se refacă după o criză financiară gravă și ratele șomajului, în special pentru tineri, sunt mari. În Europa sunt 76 de milioane de persoane cu grad scăzut de calificare sau fără calificări. În condițiile extinderii concurenței la nivel mondial, persoanele cu grad scăzut de calificare sau lipsite de calificări formale întâmpină dificultăți mai mari la obținerea unui loc de muncă. Salariile sunt în creștere, de regulă, pentru lucrătorii cu înaltă calificare, în timp ce scad pentru lucrătorii slab calificați și necalificați. Confruntându-se cu concurența din economia mondială, Europa are și problema unei societăți care îmbătrânește. Ca urmare, lucrătorii în vârstă trebuie să își actualizeze și să își extindă competențele prin perfecționare profesională. Pe lângă criza financiară, această situație evidențiază necesitatea de reformare a economiilor și societăților europene. Pentru a sprijini această reformă, formarea profesională trebuie să fie concepută în așa fel încât să încurajeze adulții să își actualizeze competențele pe întreaga durată a vieții lor active.

Implementarea practica___corectura.indd 160 15.04.2021 11:16:41

Aproximativ 50 % dintre tinerii Europei își finalizează educația și intră pe piața muncii pe o cale de educație și formare profesională, îndreptându-se către o gamă largă de locuri de muncă, atât în industrie, cât și în servicii. Așadar, pentru a menține poziția competitivă a Europei, reformele sistemelor de educație și formare profesională sunt esențiale. Viitoarele locuri de muncă necesită persoane cu calificări de nivel înalt. În contextul economic actual, Europa trebuie să se asigure că toți tinerii săi dobândesc competențele care îi ajută să intre pe piața muncii. De asemenea, Europa are nevoie de o forță de muncă flexibilă, care să poată reacționa la evoluții în „economia ecologică", la o concurență în creștere și la schimbări tehnologice rapide. Pentru a concura pe piața mondială, Europa trebuie să fie mai inteligentă și să promoveze creșterea în industrii durabile și adaptabile la schimbare. Pentru a atinge acest obiectiv, Europa are nevoie de sisteme de educație și de formare care să răspundă cererilor pieței forței de muncă și ale cursanților. O formare eficace și relevantă oferă angajatorilor cele mai bune șanse să recruteze persoane competente care sunt în măsură să le asigure succesul întreprinderii. În plus, aceasta oferă persoanelor mai multe oportunități pentru o carieră plină de satisfacții. Într-o lume în rapidă schimbare, învățarea de-a lungul vieții trebuie să reprezinte o prioritate – ea fiind cheia către ocuparea unui loc de muncă, succes economic și posibilitatea oamenilor de a participa deplin la viața socială.

Pentru tineri, educația și formarea profesională ar trebui să ofere opțiuni atât pentru ocuparea unui loc de muncă, cât și pentru continuarea studiilor. Aceasta ar trebui să îi ajute să obțină competențele practice esențiale pentru multe locuri de muncă și să le deschidă porți pentru calificări de nivel superior. Oferind ambele opțiuni, Europa își poate îndeplini obiectivul de a avea o pro-

Implementarea practica___corectura.indd 161 15.04.2021 11:16:41

porție mai mică de 10 % de tineri care părăsesc școala timpuriu. Dezvoltarea de noi abordări pentru formarea profesională poate să contribuie și la asigurarea îndeplinirii obiectivului european de participare a cel puțin 15 % dintre adulți la procesul de învățare pe tot parcursul vieții. [25]

Pentru a răspunde acestor provocări, miniștrii responsabili pentru educație și formare, prin Comunicatul de la Bruges, vizează îmbunătățirea calității și atractivității educației și formării profesionale. Comunicatul de la Bruges prezintă o viziune pentru educația și formarea profesională a anului 2020 împreună cu un set de măsuri prin care să se ajungă la aceasta. În centru se află un sistem de formare profesională modern și atractiv pentru cursanți și pentru părinții lor. Trebuie ca toți să aibă încredere în calitatea acestuia și să știe că cei care învață vor dobândi competențe și cunoștințe care pot fi utilizate imediat într-un rol de salariat sau de lucrător care desfășoară o activitate independentă [26].

Formarea profesională include competențe de bază, cursuri care dezvoltă expertiză în domenii de specialitate și calificări de nivel superior care se caracterizează prin inovare și excelență. Această gamă largă de dispoziții permite cursanților să își continue studiile la un nivel superior și absolvenților de universitate să participe în cursuri profesionale care să le completeze cunoștințele cu o pregătire mai tehnică și practică. Pe viitor, cei mai mulți lucrători vor participa la formare continuă pentru a-și menține competențele la nivelul actual sau pentru a obține altele noi. Până în 2020, studiile profesionale ar trebui să fie ușor accesibile și practice. Toate cursurile profesionale ar trebui să includă formare la locul de muncă în afaceri sau în industrie. Prin colaborarea cu angajatorii, organizațiile de formare ar trebui să sprijine cursanții cu un interes mai scăzut în studiile universitare.

Implementarea practica___corectura.indd 162 15.04.2021 11:16:41

Aceasta ar trebui să reducă numărul de persoane care părăsesc școala timpuriu.

Internaționalizarea ar trebui să devină o caracteristică obișnuită a formării profesionale. Calificările ar trebui să includă limbi străine, iar cooperarea internațională între instituții ar trebui să încurajeze noi abordări pentru predare și învățare. Elevii care învață într-un cadru internațional ar trebui să fie mai bine pregătiți să lucreze în mediul respectiv. Pentru a transforma această viziune în realitate, este nevoie de angajamentul și contribuția tuturor părților interesate. Sprijinul organizațiilor de formare și al personalului acestora, al directorilor și profesorilor din școli, precum și al formatorilor de întreprindere este esențial pentru implementarea schimbărilor. Un rol în reformarea sistemelor de formare profesională revine autorităților naționale, regionale și locale. Instituțiile Uniunii Europene vor susține aceste reforme prin dezvoltarea unor abordări la nivel european pentru a maximiza beneficiile de pe urma traiului și muncii într-o comunitate cu libertate de circulație a angajaților și a întreprinderilor. Odată ce aceste modificări se realizează:

- cursanții vor beneficia de o formare de calitate superioară. Aceștia vor primi sfaturi la alegerea formării pe care să o urmeze și a carierei care se potrivește cel mai bine cu talentul lor. Ei vor face o parte din studii în străinătate sau vor avea colegi străini în clasele lor. După obținerea calificării lor, ei vor avea șanse mai bune de a găsi un loc de muncă și de a avea succes la muncă, deoarece formarea lor a fost mai relevantă și practică. Odată ce aceștia intră pe piața forței de muncă, vor beneficia și de opțiuni flexibile de formare care să le susțină învățarea continuă;

Implementarea practica___corectura.indd 163 15.04.2021 11:16:41

- formatorii vor avea mai multe posibilități de colaborare cu colegi din străinătate. Mediul lor de lucru, precum și metodele lor de predare și învățare vor fi diferite și vor utiliza materiale de învățare actualizate care reflectă ultimele evoluții în industrie și întreprinderi;
- instituțiile de formare vor coopera cu mai mare ușurință la nivel internațional datorită abordărilor la nivel european, cum ar fi Cadrul European al Calificărilor (CEC) și Sistemul european de credite pentru formare profesională (ECVET), care facilitează transferul elevilor între organizații. Acestea vor câștiga și datorită contactelor mai bune pe care le vor avea cu întreprinderile prin care au acces la echipamente moderne, precum și prin angajarea de profesori și formatori care sunt familiarizați cu viața profesională de astăzi. În sfârșit, prin asigurarea unor modalități mai flexibile de formare, instituțiile vor beneficia de mai mulți cursanți care doresc să-și termine studiile;
- întreprinderile vor putea angaja mai ușor lucrători calificați după ce formarea va fi schimbată pentru a răspunde mai bine cerințelor lor. Această schimbare le va încuraja să asigure mai multe oportunități pentru personalul lor și le va întări angajamentul în favoarea dezvoltării forței de muncă. Calitatea celor care intră în rândul forței de muncă va crește, deoarece întreprinderile vor contribui și vor modela conținutul formării. De asemenea, întreprinderile se vor implica în formare, oferind stagii practice pentru cursanți.

Aceste reforme în educația și formarea profesională sunt susținute prin finanțare europeană prin Programul de învățare pe tot parcursul vieții (în special prin programul Leonardo da Vinci). Cooperarea în toate aceste domenii va apropia abordările europene

Implementarea practica___corectura.indd 164 15.04.2021 11:16:41

și va crea sisteme de educație și formare profesională care sunt construite pe baze solide de calitate, relevanță și atractivitate. Începând cu 2002 s-au înregistrat progrese importante în dezvoltarea unor abordări la nivel european pentru a sprijini educația și formarea profesională. Autoritățile naționale și partenerii sociali din 33 de țări lucrează împreună la modernizarea educației și formării profesionale. Împreună aceștia s-au angajat să îndeplinească obiectivele Comunicatului de la Bruges ca parte a sprijinului lor pentru Cadrul strategic pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării (ET 2020) [27]. Activitatea anterioară a instituțiilor Uniunii Europene, a autorităților naționale și a partenerilor sociali, ca parte a acestui cadru, a contribuit la îmbunătățirea calității și întărirea încrederii. Ca urmare a dezvoltării lor în comun, autoritățile naționale introduc inițiative la nivel european care sprijină formarea profesională:

- Cadrul European al Calificărilor (CEC). Prin conectarea cadrelor naționale ale calificărilor, acesta facilitează înțelegerea calificărilor de la țară la țară și de la sector la sector.
- Cadrul Europass. Un set comun de documente destinate să ajute persoanele să își prezinte cu claritate toate competențele, aptitudinile și calificările, inclusiv un serviciu popular de CV online.
- Sistemul european de credite pentru educație și formare profesională (ECVET). Acesta permite studenților să dobândească o calificare într-o țară și să obțină recunoașterea acestei calificări într-o altă țară.
- Cadrul european de referință pentru asigurarea calității în educație și formare profesională (EQAVET). Acesta asigură o abordare consecventă a monitorizării și îmbunătățirii calității formării profesionale.

Implementarea practica___corectura.indd 165 15.04.2021 11:16:41

Progresul va depinde de angajamentul puternic și susținut al tuturor părților interesate, în frunte cu statele membre ale Uniunii Europene și partenerii sociali europeni. Directorii generali pentru formare profesională, partenerii sociali europeni și Comitetul consultativ pentru formarea profesională ar trebui să continue să joace un rol activ în guvernanța procesului, cu sprijinul Comisiei Europene și cu contribuția experților din Centrul European pentru Dezvoltarea Formării Profesionale, Centrul European pentru Dezvoltarea Educației și Formării Profesionale și Fundația Europeană de Formare (ETF).

În încercarea de a defini starea educației și a formării profesionale pentru Europa de mâine, observăm că spațiul comunitar încearcă să se redreseze în urma unei crize economice și financiare grave. Ratele șomajului sunt ridicate – în special în rândul tinerilor. Criza a scos în evidență necesitatea reformării economiilor și a societăților noastre. Europa dorește să devină mai inteligentă, mai durabilă și mai favorabilă incluziunii. În acest sens, sunt necesare sisteme de educație și formare flexibile și de înaltă calitate, care să răspundă necesităților actuale și viitoare.

În prezent, în Europa, aproximativ 76 de milioane de persoane cu vârste cuprinse între 25 și 64 de ani, reprezentând aproape echivalentul populațiilor Italiei, Ungariei și Austriei, fie au un nivel scăzut de calificare, fie nu au niciun fel de calificare. Prea multe persoane cu vârste cuprinse între 18 și 24 de ani continuă să abandoneze educația și formarea fără a fi obținut o calificare. Este nevoie urgent de măsuri de prevenire sau de remediere a abandonului școlar prematur. Proiecțiile Centrului European pentru Dezvoltarea Formării Profesionale în ceea ce privește necesarul de competențe pentru următorul deceniu indică faptul că schimbările tehnologice vor spori cererea de persoane cu un nivel ridicat și

Implementarea practica___corectura.indd 166 15.04.2021 11:16:42

mediu de calificare în detrimentul persoanelor cu un nivel scăzut de calificare. Chiar și acele ocupații care în trecut necesitau în cea mai mare parte un nivel scăzut de competențe solicită din ce în ce mai mult calificări de nivel mediu sau chiar de nivel ridicat. Aceasta înseamnă că persoanele cu un nivel oficial scăzut de calificare (sau fără calificare) se vor confrunta cu mai multe dificultăți în găsirea unui loc de muncă în viitor. Există, de asemenea, date care arată polarizarea ocupării forței de muncă, salariile persoanelor foarte calificate crescând, în timp ce salariile persoanelor cu un nivel scăzut de calificare și cele ale persoanelor necalificate sunt în scădere. Elevii și studenții de astăzi se vor afla încă la începutul carierei în anul 2020, având în față cel puțin 30 de ani de viață profesională, unii dintre aceștia având profesii care astăzi nu există, iar alții – profesii care poate sunt pe cale de dispariție. [28]

Este necesar să îmbunătățim capacitatea educației și formării profesionale de a răspunde la cerințele în schimbare ale pieței forței de muncă. Integrarea necesităților pieței muncii în schimbare în furnizarea educației și formării profesionale pe termen lung necesită o mai bună înțelegere a sectoarelor și competențelor emergente și a modificărilor care vor afecta ocupațiile existente. În cooperare cu părțile interesate relevante, trebuie să revizuim frecvent standardele profesionale și de educație/formare care definesc așteptările pe care trebuie să le satisfacă titularul unui certificat sau al unei diplome. Aceasta înseamnă o colaborare mai strânsă între părțile interesate care desfășoară activități în domeniul anticipării competențelor, inclusiv reprezentanți ai sectoarelor profesionale, ai partenerilor sociali, organizații relevante ale societății civile și furnizori de servicii de educație și formare. Este necesar a fi adaptate, în mod regulat, conținutul, infrastructura și metodele educației și formării profesionale, pentru a men-

Implementarea practica___corectura.indd 167 15.04.2021 11:16:42

ține același ritm cu tranziția către noi tehnologii de producție și modalități de organizare a muncii.

Tranziția către o economie ecologică este o tendință uriașă, care afectează necesarul de competențe în ceea ce privește numeroase locuri de muncă și sectoare diferite. Multe dintre competențele necesare pot fi găsite în profesii existente. În mod concret, piața forței de muncă necesită un echilibru între dezvoltarea competențelor generice în materie de ecologie (de exemplu, reducerea deșeurilor, îmbunătățirea eficienței energetice) și competențele specifice. La fel cum competențele în ceea ce privește tehnologia informației și comunicațiilor sunt în prezent esențiale pentru toate persoanele, competențele în materie de ecologie vor fi importante pentru aproape fiecare loc de muncă în viitor. Europa se confruntă în prezent cu o societate în curs de îmbătrânire. Viitoarea piață europeană a forței de muncă se va confrunta simultan cu o populație îmbătrânită și cu efective din ce în ce mai mici de persoane tinere. Prin urmare, adulților și, în special, lucrătorilor mai în vârstă li se va cere din ce în ce mai mult să își actualizeze și să își lărgească sfera de competențe și abilități prin continuarea educației și formării profesionale. Această necesitate din ce în ce mai mare de învățare de-a lungul vieții înseamnă că ar trebui să dispunem de moduri mai flexibile de furnizare, de oferte de formare personalizate și de sisteme bine stabilite de validare a învățării non-formale și informale. Potențialul tehnologiei informației și comunicațiilor (TIC) poate fi utilizat pentru stimularea educației și formării în rândul adulților prin învățarea la distanță.

Educația și formarea profesională inițială și cea continuă au în comun obiectivul dublu de a contribui la creșterea gradului de ocupare și la creșterea economică și de a răspunde provocărilor

Implementarea practica___corectura.indd 168 15.04.2021 11:16:42

mai extinse de la nivelul societății, în special promovarea coeziunii sociale. Ambele ar trebui să ofere tinerilor, precum și adulților, oportunități atractive și provocatoare de carieră și ar trebui să atragă în mod egal bărbații și femeile, persoanele cu un potențial ridicat și cele care, indiferent din ce motive, se confruntă cu riscul excluderii de pe piața forței de muncă. Având în vedere rolul educației și formării profesionale în societățile și economiile europene, este esențial să se asigure durabilitatea și excelența educației și formării profesionale. Dacă Europa dorește să își păstreze poziția ca cel mai puternic exportator de produse industriale din lume, aceasta trebuie să dispună de educație și formare profesională de talie internațională. În societatea bazată pe cunoaștere, abilitățile și competențele profesionale sunt la fel de importante ca abilitățile și competențele academice. Diversitatea sistemelor europene de educație și formare profesională reprezintă un avantaj pentru învățarea reciprocă. Este însă nevoie de transparență și de o abordare comună a asigurării calității pentru consolidarea încrederii reciproce, ceea ce va facilita mobilitatea și recunoașterea abilităților și competențelor între aceste sisteme. În deceniul care va urma, trebuie să acordăm o mare prioritate asigurării calității în cadrul cooperării europene în materie de educație și formare profesională.

Nu doar piețele forței de muncă, ci și societățile în ansamblu sunt în permanentă schimbare. Persoanele trebuie să aibă capacitatea necesară adaptării la noile evoluții și pentru a putea gestiona schimbarea. Aceasta înseamnă facilitarea dobândirii de către persoane a unor cunoștințe, abilități și competențe care nu sunt pur profesionale. Aceste competențe mai extinse – competențe-cheie – sunt importante pentru succesul în viață, iar dobândirea acestora ar trebui să fie posibilă în cadrul educației și formării profesionale, precum și în cadrul oricărei alte forme de educație.

Implementarea practica___corectura.indd 169 15.04.2021 11:16:42

De asemenea, educația și formarea profesională trebuie să ofere cursanților posibilitatea de a recupera, de a-și completa și consolida competențele-cheie fără a neglija competențele profesionale. Competențele în materie de TIC și competențele de limbi străine, în special, vor deveni din ce în ce mai importante pentru obținerea și păstrarea unui loc de muncă și pentru gestionarea vieții de zi cu zi. Învățarea la locul de muncă reprezintă o modalitate prin care oamenii își pot dezvolta potențialul. Componenta învățării la locul de muncă are o contribuție substanțială la dezvoltarea unei identități profesionale și poate stimula încrederea în sine a persoanelor care, în caz contrar, ar putea să considere că au eșuat. Învățarea la locul de muncă le permite celor încadrați în muncă să își dezvolte potențialul, păstrându-și în același timp veniturile. Un sistem funcțional de educație și formare profesională, care permite învățarea la locul de muncă și în afara acestuia pe bază de fracțiune de normă sau cu normă întreagă poate astfel să contribuie foarte mult la coeziunea socială în societățile noastre.

În calitate de actori pe piața globală a educației, sistemele naționale de educație și formare profesională trebuie să fie conectate la nivel global pentru a rămâne actuale și competitive. Acestea trebuie să aibă o mai mare capacitate de atragere a persoanelor care învață din alte țări europene și din țări terțe, oferindu-le educație și formare, precum și facilitând recunoașterea competențelor acestora. Schimbările demografice și migrația internațională sporesc relevanța acestor aspecte. Deși un spațiu european al educației și formării este în curs de apariție, încă nu am atins obiectivul inițial de îndepărtare a obstacolelor din calea mobilității și se poate observa că mobilitatea cursanților în cadrul educației și formării profesionale rămâne scăzută. Furnizarea mai adecvată și mai bine orientată a informațiilor și orientărilor este necesară

Implementarea practica___corectura.indd 170 15.04.2021 11:16:42

pentru atragerea mai multor cursanți străini în sistemele de educație și formare profesională. Creșterea substanțială a mobilității transnaționale a cursanților și a cadrelor didactice din cadrul educației și formării profesionale și recunoașterea cunoștințelor, abilităților și competențelor dobândite în străinătate vor reprezenta o provocare importantă pentru viitor.

Conturarea educației și formării profesionale reprezintă o responsabilitate comună a guvernelor naționale, a partenerilor sociali, a furnizorilor de educație și formare profesională și a cadrelor didactice, stagiarilor și cursanților: cu toții au un interes reciproc în sensul cooperării mai strânse. Importanța din ce în ce mai mare acordată în ultimii ani învățării în rândul adulților necesită, de asemenea, resurse suplimentare. Încetinirea ritmului de creștere economică nu ar trebui să conducă la reducerea investițiilor în educație și formare profesională. Constrângerile de ordin bugetar ne vor impune găsirea unor soluții inovatoare pentru a obține finanțarea durabilă a educației și formării profesionale și pentru a asigura alocarea eficientă și distribuția echitabilă a resurselor.

Procesul de la Copenhaga a avut un rol esențial în creșterea gradului de conștientizare a importanței educației și formării profesionale atât la nivel național, cât și la nivel european. Progresul este cel mai vizibil în instrumentele europene comune, în principiile și orientările care au fost elaborate pentru a spori transparența, comparabilitatea și posibilitatea transferului calificărilor, precum și pentru a îmbunătăți flexibilitatea și calitatea învățării. Acestea creează o bază pentru tranziția către un spațiu european real al educației și formării. Impactul procesului de la Copenhaga asupra politicilor naționale în materie de educație și formare profesională a fost rapid și puternic: acesta a generat reforme profunde, printre altele dezvoltarea cadrelor naționale de calificare,

Implementarea practica___corectura.indd 171 15.04.2021 11:16:42

în vederea punerii în aplicare a Cadrului European al Calificărilor (CEC) și trecerea la o abordare bazată pe rezultatele învățării. Prin schimbarea perspectivei de la un proces de învățare axat pe furnizarea de informație la un proces de învățare orientat către rezultate, cadrele cuprinzătoare care includ educația generală, educația și formarea profesională și învățământul superior pot contribui la crearea unor sisteme naționale de calificare transparente, permeabile și flexibile. Activitățile de învățare reciprocă și schimbul de bune practici au contribuit la reponsabilizarea cu privire la proces și au stimulat activitățile ulterioare. Totuși, sporirea și îmbunătățirea comunicării sunt necesare în vederea implicării părților interesate: partenerii sociali, furnizorii de educație și formare profesională, societatea civilă și cursanții. Politicile educației și formării profesionale nu sunt în sine suficiente pentru abordarea provocărilor socioeconomice și pentru a transforma în realitate mobilitatea și învățarea de-a lungul vieții. Sunt necesare abordări cuprinzătoare, care stabilesc legături între educație și formare profesionale și alte politici, în special politicile sociale și cele privind ocuparea forței de muncă. [29]

Având în vedere contextul politic în continuă evoluție în perioada 2011-2020, în special în perspectiva strategiei Europa 2020, Declarația de la Copenhaga din 2002 ar trebui să beneficieze de un nou impuls. Deoarece procesul de la Copenhaga este parte integrantă din cadrul strategic „Educație și formare 2020", obiectivele în domeniul educației și formării profesionale ar trebui să rămână consecvente obiectivelor generale stabilite. Educația și formarea profesională ar trebui să își asume rolul în atingerea celor două obiective principale ale strategiei Europa 2020 din domeniul educației, și anume reducerea, până în 2020, a ratei abandonului școlar prematur la mai puțin de 10% și creșterea la cel

Implementarea practica___corectura.indd 172 15.04.2021 11:16:42

puțin 40%, până în același an, a proporției persoanelor cu vârste între 30 și 34 de ani care au finalizat un nivel terțiar sau echivalent de educație. A fost elaborată o listă de obiective concrete pe termen scurt, pentru a indica acțiunile efective care sunt necesare pentru progresul către obiectivele strategice. Lista obiectivelor concrete pe termen scurt va facilita, de asemenea, viitoarele revizuiri periodice.

Luând în considerare prioritățile și obiectivele generale ale cadrului și strategiei europene sus-menționate și respectând principiul subsidiarității, au fost adoptate următoarele: o viziune globală pentru educație și formare profesională în 2020; 11 obiective strategice pentru perioada 2011-2020 pe baza acestei viziuni; 22 de rezultate concrete pe termen scurt la nivel național pentru primii 4 ani (2011-2014), cu indicarea sprijinului la nivelul Uniunii Europene; principii generale care stau la baza guvernanței și asumării responsabilității cu privire la procesul de la Copenhaga.

Succesul proiectului european depinde de capacitatea Uniunii Europene de a construi un viitor mai bun pentru cetățenii europeni. Acesta este un mesaj-cheie din Cartea Albă a Comisiei privind viitorul Europei [30]. De asemenea, acesta stă la baza inițiativei „Investiția în tinerii Europei" [31] și a Noii agende pentru competențe în Europa [32]. Acestea au clarificat faptul că sistemele eficace de educație și de formare sunt fundamentale pentru societăți echitabile, deschise și democratice, precum și pentru o creștere economică și o ocupare durabilă a forței de muncă. Pilonii drepturilor sociale ai Uniunii Europene și documentul de reflecție recent privind valorificarea oportunităților oferite de globalizare [33] identifică educația și competențele ca fiind o prioritate pentru cooperarea europeană.

Învățământul superior joacă un rol unic. Cererea de persoane înalt calificate și implicate din punct de vedere social este în

Implementarea practica___corectura.indd 173 15.04.2021 11:16:42

creștere și în continuă schimbare. În perioada de până în 2025 se preconizează că jumătate din toate locurile de muncă vor necesita calificări de nivel înalt. Deja există o lipsă de personal înalt calificat. Fără instituțiile de învățământ superior și sistemele care sunt eficace în educație, cercetare și inovare, și care sunt conectate la propriile societăți, Europa nu poate răspunde acestor provocări. Reforma învățământului superior este responsabilitatea statelor membre și face parte din eforturile lor de a dezvolta o educație și o formare de nivel mondial. Uniunea Europeană poate ajuta statele membre în eforturile lor de reformă educațională. Această agendă nouă pentru învățământul superior urmărește să se asigure că inițiativele Uniunii Europene care sprijină modernizarea învățământului superior sunt axate pe problemele care contează, contribuind totodată la pregătirea pentru următoarea perioadă de finanțare din partea Uniunii Europene.

Uniunea Europeană are un istoric de succes în sprijinirea învățământului superior prin cooperarea în domeniul politicii și prin programele de finanțare. Semestrul european este un factor determinat pentru reformă, în special datorită recomandărilor în materie de educație specifice fiecărei țări. Ca parte din Strategia Europa 2020 și din cadrul strategic pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării profesionale (ET 2020), Consiliul a convenit că 40 % din tineri ar trebui să aibă o calificare în învățământul terțiar sau un echivalent până în 2020. În sprijinul atingerii acestei ținte, începând din 2011, proiectul de modernizare pentru învățământul superior a oferit o direcție strategică pentru activitățile Uniunii Europene și ale statelor membre pentru:

- A consolida datele concrete legate de ceea ce funcționează în învățământul superior (în educație, cercetare, inovare și conceperea sistemelor) prin studii, grupuri de experți și

Implementarea practica___corectura.indd 174 15.04.2021 11:16:42

analize, precum și prin monitorizarea criteriilor de referință și a indicatorilor;

- A sprijini cooperarea, învățarea reciprocă și consilierea orientată în materie de politici între guverne și autoritățile responsabile de învățământul superior;
- A consolida capacitatea și rezultatele instituțiilor de învățământ superior prin finanțarea proiectelor inovatoare de cooperare între instituții și partenerii lor (ERASMUS+, Horizont 2020) și, prin fondurile structurale și de investiții europene (fondurile ESI), investițiile în infrastructură, instalații, competențe și proiecte inovatoare. Proiectele Băncii Europene de Investiții au sprijinit, de asemenea, investițiile în infrastructura învățământului superior, inclusiv prin Fondul european pentru investiții strategice (FEIS);
- A sprijini mobilitatea internațională a studenților, a personalului și a cercetătorilor ca modalitate pentru aceștia de a-și îmbogăți experiența și a-și dezvolta competențele (ERASMUS+ și acțiunile Marie Skłodowska-Curie);
- A consolida colaborarea dintre învățământul superior, cercetare și mediul de afaceri.

Impactul pozitiv al activităților Uniunii Europene și dimensiunea internațională pe care o aduc acestea au fost recunoscute de statele membre, de partenerii sociali și de sectorul învățământului superior. Uniunea Europeană se află pe drumul cel bun către atingerea țintei de 40 %, dar, astfel cum a evidențiat consultarea publică privind viitorul sprijin al Uniunii Europene pentru învățământul superior desfășurată în 2016,8 sistemele de învățământ superior ale Uniunii Europene se confruntă cu provocări, inclusiv :

- O necorelare între competențele de care are nevoie Europa și competențele pe care le deține: numeroase părți din

Implementarea practica___corectura.indd 175 15.04.2021 11:16:42

Uniunea Europeană se confruntă cu deficite de anumite profesii înalt calificate în ceea ce privește atât calificările, cât și calitatea competențelor aferente. În același timp, prea mulți studenți sunt absolvenți cu competențe de bază slabe (alfabetizare, competențe numerice și digitale) și fără a deține gama de competențe transversale (rezolvarea problemelor, comunicare etc.) care le este necesară pentru a rezista într-o lume aflată în schimbare.

- Diviziuni sociale persistente și aflate în creștere: persoanele din grupuri socioeconomice dezavantajate și din medii de migranți au o probabilitate mult mai mică de a intra în învățământul superior și de a-l finaliza; persoanele din mediul academic și absolvenții de studii superioare sunt adeseori percepuți ca fiind detașați de restul societății; de asemenea, segregarea de gen în funcție de domeniul de studiu este încă răspândită.
- Un decalaj în materie de inovare: instituțiile de învățământ superior adeseori nu contribuie atât de mult cât ar trebui la inovare la nivelul întregii economii, în special în regiunile lor. Performanța învățământului superior în materie de inovare variază mult între regiunile Uniunii Europene.
- Diferitele componente ale sistemelor de învățământ superior nu colaborează întotdeauna în mod corespunzător: finanțarea, stimulentele și mecanismele de recompensare în învățământul superior nu sunt întotdeauna configurate pentru a recompensa munca de calitate în ceea ce privește predarea și cercetarea, inovarea, incluziunea și implicarea socială. Cooperarea cu școlile, cu furnizorii de formare profesională și cu furnizorii de cursuri de învățare pentru adulți este adeseori limitată.

Implementarea practica___corectura.indd 176 15.04.2021 11:16:42

Este momentul să se ofere o nouă direcție sprijinului Uniunii Europene pentru învățământul superior. Aceasta va aborda cele patru probleme de mai sus, concentrându-se asupra a patru priorități corespunzătoare de acțiune, sprijinite prin activități la nivelul Uniunii Europene. Pentru combaterea necorelărilor în materie de competențe și promovarea excelenței în dezvoltarea competențelor sunt necesare acțiuni concrete. În primul rând, mai multe persoane trebuie să fie atrase către domeniile de studiu care pregătesc studenții pentru locurile de muncă în care există sau apar deficite. În multe state membre ale Uniunii Europene există o cerere nesatisfăcută de absolvenți de studii superioare în domeniul științei, tehnologiei, ingineriei și matematicii [STI(A)M], în profesiile medicale și în rândul cadrelor didactice. În al doilea rând, toți studenții aflați la un nivel avansat de învățare, indiferent de disciplină, trebuie să obțină competențe transversale avansate și competențe-cheie care le vor permite să reușească. Competențele digitale la nivel înalt, competențele numerice, autonomia, gândirea critică și o capacitate de rezolvare a problemelor sunt atribute din ce în ce mai importante.

Ceea ce aleg oamenii să studieze în învățământul superior depinde de motivația personală, de o bună orientare și de disponibilitatea unor opțiuni atractive de învățare și de carieră. Oportunitățile de carieră depind în final de angajatori și de situația întregii economii, dar educația și formarea joacă un rol esențial. Școlile pot motiva elevii să fie interesați de toate materiile, inclusiv matematică și științe, și îi pot ghida în alegerile lor. Acestea sunt, de asemenea, esențiale pentru abordarea subreprezentării femeilor, a minorităților și a altor grupuri subreprezentate în domeniile științifice și tehnice din învățământul superior și, ulterior, în profesiile aferente. Buna informare legată de ceea ce

Implementarea practica___corectura.indd 177 15.04.2021 11:16:42

fac absolvenții de studii superioare, contactele cu foștii studenți și prefigurarea viitoarelor necesități în materie de competențe sunt foarte valoroase pentru consilierii de orientare profesională. Învățământul superior are datoria de a se asigura că conținutul este actualizat, de a oferi programe de studii relevante în domeniile în care există o lipsă de personal calificat și de a elabora metode de învățare și de predare care să le permită studenților să dobândească competențele de care au nevoie cu complexitatea și profunzimea necesare.

Programele pentru învățământul superior bine concepute, concentrate asupra nevoilor de învățare ale studenților sunt esențiale pentru dezvoltarea eficientă a competențelor. O gamă mai largă de cursuri disponibile, inclusiv studii care durează doi ani și opțiuni pentru dezvoltarea profesională continuă, ajută învățământul superior să răspundă mai bine nevoilor oamenilor. Tehnologia oferă noi modalități de a structura modul în care sunt organizate învățarea și predarea, inclusiv prin învățarea deschisă, online și mixtă, pentru o creștere a flexibilității și a interacțiunii dintre cadrul didactic și student. Resursele educaționale deschise și analiza învățării au potențialul de a îmbunătăți învățarea, dar rămân subexploatate. Deși o mare parte din predare în învățământul superior are loc în instituții care realizează cercetare, ea nu este exploatată suficient pentru a oferi informații pentru predare, în timp ce adeseori studenții nu sunt implicați în cercetare. Acest fapt limitează oportunitățile studenților de a explora problemele contemporane și de a-și dezvolta competențele de cercetare. Știința deschisă digitală oferă noi posibilități de abordare a acestei situații.

Învățământul superior ar trebui să permită, de asemenea, studenților să obțină competențe și experiențe prin activități ba-

Implementarea practica___corectura.indd 178 15.04.2021 11:16:42

zate pe probleme din lumea reală, să includă învățarea la locul de muncă și, după caz, să ofere mobilitate internațională. Cooperarea cu angajatorii poate permite instituțiilor de învățământ superior să sporească relevanța propriilor programe de învățământ și să le pună în practică în mod eficace, precum și să crească oportunitățile studenților de a accesa învățarea de înaltă calitate la locul de muncă.

Nu este ușor să se conceapă, să se elaboreze și să se pună în practică programe de studii bune. Cadrele didactice de calitate sunt esențiale. Prea multe cadre didactice din învățământul superior au beneficiat de prea puțină sau de niciun fel de instruire pedagogică, iar investițiile sistematice în dezvoltarea profesională continuă a cadrelor didactice rămân o excepție. Strategiile naționale și instituționale de îmbunătățire a oportunităților de carieră și a recompenselor pentru cadrele didactice de calitate devin din ce în ce mai uzuale, dar sunt departe de a reprezenta un standard.

Pentu realizarea ideilor trasate mai sus, Comisia Europeană va demara o inițiativă europeană de monitorizare a parcursului profesional al absolvenților pentru a îmbunătăți cunoștințele la nivel național și al Uniunii Europene legate de modul în care aceștia progresează în carierele lor sau în învățământul complementar. Acest lucru va sprijini îmbunătățirile în ceea ce privește orientarea profesională, conceperea programelor, strategia instituțională și elaborarea de politici. La baza recomandării Consiliului propuse ca parte din acest pachet se vor afla un sondaj al absolvenților la nivelul Uniunii Europene și cooperarea pentru a îmbunătăți mecanismele naționale de monitorizare a parcursului profesional al absolvenților. De asemenea, va fi lansată coaliția STI(A)M a Uniunii Europene la scară mai largă, reunind diferite sectoare ale educației, angajatori din mediul de afaceri și din sectorul public,

Implementarea practica___corectura.indd 179 15.04.2021 11:16:42

pentru a promova adoptarea unor subiecte STI(A)M relevante și pentru a moderniza STI(A)M și alte programe de învățământ, inclusiv prin mai multe programe multidisciplinare și prin cooperare între facultățile relevante și instituțiile de învățământ superior. [34].

Comisia Europeană va încuraja integrarea stagiilor profesionale, recunoscute prin puncte ECTS, în programele de învățământ superior, va consolida și mai mult consorțiile de afaceri pentru ERASMUS+ pentru a spori disponibilitatea și calitatea stagiilor profesionale, va sprijini stagiile profesionale ale studenților din cadrul ERASMUS+, concentrându-se în special asupra competențelor digitale. De asemenea, va fi elaborat și prezentat un model de pregătire digitală pentru a ajuta instituțiile de învățământ superior, personalul acestora și studenții să pună în aplicare strategiile de învățare digitală și să exploateze potențialul tehnologiei moderne, inclusiv analiza învățării. Acesta va fi însoțit de orientări privind inițiativele de educație deschisă. Vor fi depuse eforturi concentrate pe sporirea sprijinului strategic pentru cadrele didactice din învățământul superior, candidații la învățământul doctoral și absolvenții de studii postdoctorale prin ERASMUS+ pentru a-i ajuta să dezvolte competențe pedagogice și de concepere a programelor de învățământ prin oportunități orientate pentru mobilitatea personalului în vederea formării pedagogice și a unei cooperări consolidate între centrele de formare pedagogică de pe teritoriul Uniunii Europene.

În procesul creării unor sisteme de învățământ superior incluzive și conectate, acestea trebuie să joace un rol deosebit în abordarea problemelor de natură socială și cu care se confruntă democrația din Europa. Aceasta înseamnă că trebuie să se asigure faptul că învățământul superior este favorabil incluziunii, deschis la talente din toate mediile și că instituțiile de învățământ su-

Implementarea practica___corectura.indd 180 15.04.2021 11:16:42

perior nu sunt turnuri de fildeș, ci grupuri de învățare cu gândire civică, conectate la comunitățile proprii. Persoanele din mediul academic și studenții joacă un rol esențial în apărarea faptelor empirice și a datelor concrete, precum și în comunicarea rezultatelor cercetării în mod eficace și la scară largă.

Profilul populației de studenți care intră în învățământul superior și care îl finalizează ar trebui să reflecte societatea în ansamblu. Este nevoie, pentru acest lucru, de intervenția din partea guvernului, a școlilor și a învățământului superior. Este mai probabil ca grupurilor sociale celor mai puțin reprezentate în învățământul superior să le lipsească competențe de bază (alfabetizarea, competențele numerice și digitale), experiența învățării în mod independent și o idee clară legată de ceea ce presupune învățământul superior. Cooperarea sistematică dintre instituțiile de învățământ superior, școli și furnizorii de formare a educației vocaționale este necesară pentru a-i pregăti și orienta pe studenți pe baza talentelor lor, nu doar pe baza instruirii anterioare, și pentru a oferi căi flexibile între diferitele tipuri de educație și de formare. Sunt esențiale orientarea profesională și mentoratul adecvate.

Pentru a spori caracterul favorabil incluziunii al sistemelor de învățământ superior este nevoie, de asemenea, de condițiile propice pentru ca studenți din diferite medii să reușească. Acestea nu se rezumă numai la acordarea de sprijin financiar pentru grupurile dezavantajate, deși acest aspect este esențial pentru persoanele care provin din medii cu venituri reduse. Pentru a promova absolvirea studiilor, furnizorii de învățământ superior ar trebui să adopte o viziune holistică legată de felul în care sunt organizate predarea și evaluarea, să pună în practică măsuri de mentorat al studenților și să ofere sprijin academic și nonacademic. Campusurile instituțiilor de învățământ superior ar trebui să fie locuri

Implementarea practica___corectura.indd 181 15.04.2021 11:16:42

sigure pentru toți studenții, lipsite de violență bazată pe gen și de discriminare. Detectarea timpurie a problemelor este esențială pentru a identifica sprijinul de care au nevoie studenții. Sunt, de asemenea, necesare opțiuni de studiu flexibile (cu jumătate de normă sau online) și recunoașterea la scară mai largă a studiilor anterioare pentru a spori accesibilitatea învățământului superior, în special pentru cursanții adulți. Strategiile pentru a ajuta studenții dezavantajați să aibă acces la studiile superioare și să le finalizeze reprezintă un mod promițător de a atinge aceste obiective, Depășirea barierelor dintre învățământul superior și restul societății îi poate ajuta pe studenți să își dezvolte competențele sociale și civice. Unele instituții își dezvoltă profilul de „universități civice" prin integrarea problemelor locale, regionale și societale în programele de învățământ, prin implicarea comunității locale în proiectele de predare și de cercetare, prin furnizarea de cursuri adulților și prin comunicare, precum prin crearea unor legături cu comunitățile locale. Munca voluntară și în folosul comunității bine organizată poate fi o modalitate deosebit de eficace de a-i ajuta pe studenți să își dezvolte experiența practică mai extinsă și competențele. Instituțiile de învățământ superior ar trebui să fie implicate în dezvoltarea orașelor și regiunilor lor, contribuind la strategiile de dezvoltare, la sectoarele cooperării cu întreprinderile, la cel public și cel de voluntariat sau sprijinind dialogul public pe tema problemelor societății. Extinderea dincolo de comunitatea academică în limbile locale ar trebui să fie stimulată și recompensată, inclusiv ca parte din dezvoltarea carierei.

În acest scop, Comisia Europeană va orienta sprijinul pentru ERASMUS+ în scopul de a ajuta instituțiile de învățământ superior la elaborarea și punerea în aplicare a unor strategii instituționale integrate pentru incluziune, egalitatea de gen și reușita în studii

Implementarea practica___corectura.indd 182 15.04.2021 11:16:42

de la admitere până la absolvire, inclusiv prin cooperarea cu școlile și furnizorii de formare a educației vocaționale. Vor fi organizate condiții pentru promovarea, dezvoltarea și testarea modelelor flexibile și modulare de cursuri pentru a sprijini accesul la un nivel mai înalt de învățare prin priorități specifice pentru parteneriatele strategice ERASMUS+. Comisia va sprijini instituțiile de învățământ superior care doresc să acorde puncte ECTS studenților pentru activitățile voluntare și în folosul comunității, pe baza unor exemple pozitive existente. Vor fi create oportunități pentru sprijinirea recunoașterii calificărilor deținute de refugiați pentru a facilita accesul acestora la învățământul superior. Activitățile vor porni de la un proiect ERASMUS+ în curs care oferă orientări practice și include activități de consiliere *inter pares* între Centre naționale de informare pentru recunoaștere academică și părțile interesate și module de învățare online și va completa instrumentul de stabilire a profilului de competențe al resortisanților din țări terțe.

Asigurarea faptului că instituțiile de învățământ superior contribuie la inovare vine cu soluții noi la probleme economice, sociale și de mediu. Nu este simplu să se asigure că aceste eforturi sunt bine țintite și că ajută la soluționarea atât a problemelor imediate, cât și a celor pe termen lung. Inovarea este cel mai important factor al creșterii economice. Institutele de cercetare, universitățile care se ocupă intensiv de cercetare și universitățile de științe aplicate contribuie la inovare în moduri diferite, interdependente, în interiorul și în afara mai multor granițe geografice. Pentru consolidarea contribuției învățământului superior la inovare este nevoie de acțiuni la nivelul tuturor activităților instituțiilor de învățământ superior — educație, cercetare și implicare în relațiile cu lumea întreagă. Instituțiile trebuie să creeze o cultură a inovării și a spiritului antreprenorial orientată spre

Implementarea practica___corectura.indd 183 15.04.2021 11:16:42

exterior. Noile idei și descoperiri își au sursa în curiozitatea umană, în creativitate și inițiativă. Toate formele de studii superioare ar trebui să urmărească să înzestreze studenții cu abilitatea de a înțelege concepte noi, de a gândi critic și creativ și de a acționa în mod antreprenorial pentru a elabora și a aplica noi idei. Sunt esențiale studiile postuniversitare și formarea doctorală de înaltă calitate. Acestea formează cercetători, dezvoltatori și „gestionari ai inovării" datorită cărora se fac descoperiri științifice și care contribuie la promovarea și adoptarea de idei noi. În comparație cu SUA și Japonia, în Uniunea Europeană prea puțini deținători ai titlului de doctor lucrează în afara mediului academic. Instituțiile de învățământ superior trebuie să promoveze acest lucru printr-o mai bună concentrare a programelor doctorale asupra aplicării cunoștințelor și a interacțiunii cu viitorii angajatori. Instituțiile de învățământ superior ar trebui, de asemenea, să joace un rol mai mare în dezvoltarea locală și regională. Investițiile Uniunii Europene în dezvoltarea regională prin inovare sunt ghidate de principiul specializării inteligente – concentrarea investițiilor regionale și a eforturilor asupra inovării în sectoarele cu potențial ridicat de creștere. Instituțiile de învățământ superior pot depune mai multe eforturi pentru a facilita legăturile dintre persoanele din mediul academic, antreprenori și autoritățile publice, pentru a-și alinia oferta educațională la nevoile identificate în strategiile de specializare inteligentă, pentru a profita de oportunitățile de inovare în sectoarele prioritare și pentru a ajuta întreprinderile locale și alte organizații să înțeleagă și să adopte noi modalități de gândire. Concretizarea tuturor acestor aspecte ar trebui să facă parte dintr-o schimbare culturală mai complexă, în urma căreia instituțiile de învățământ superior să devină „actori antreprenoriali". Instrumentul HEInnovate susținut de Uniunea Europeană contribuie la

Implementarea practica___corectura.indd 184 15.04.2021 11:16:42

plasarea inovării și spiritului antreprenorial în centrul strategiei instituționale globale [35]. Marca de excelență oferă o oportunitate în plus pentru investiții în cercetare și inovare. Inovațiile de mâine depind de cercetarea întreprinsă astăzi și de talentul creativ de exploatare a rezultatelor. Guvernele și sistemele de învățământ superior trebuie să investească în mod inteligent pentru a dezvolta domeniile ce s-au consacrat deja drept puternice în cercetarea inovatoare. Atingerea excelenței în cercetare este corelată cu cooperarea și mobilitatea internațională, care reprezintă o misiune-cheie a programului Horizont 2020. Uniunea Europeană poate însă face mai multe pentru a consolida centrele de excelență în cercetare în mai multe părți ale Europei și pentru a încuraja transpunerea avantajelor științifice în inovații comercializabile. [36]

În scopul realizării obiectivelor menționate mai sus, Comisia Europeană își propune să extindă modelul schemei de inovare regională a Institutului European de Inovare și Tehnologie (EIT) și eticheta EIT [37] la mai multe universități și regiuni, pentru a consolida dezvoltarea spiritului antreprenorial și a competențelor de inovare, precum și pentru a pregăti mai bine candidații la studii doctorale și absolvenții acestora pentru a munci în întreprinderi inovatoare. În context, instituția va sprijini dezvoltarea în continuare și testarea metodelor de predare pentru creativitate și inovare în învățământul superior, dezvoltând eforturile comune ale OCDE și ale Comisiei Europene 28 în sectorul școlar. Învățământul superior va deveni cheia de acces pentru specializarea inteligentă, pentru a oferi consiliere autorităților publice în ceea ce privește implicarea îndeaproape a instituțiilor de învățământ superior și, atunci când este posibil, a comunităților de cunoaștere și inovare (CCI) ale EIT în conceperea și punerea în aplicare a strategiilor de specializare inteligentă.

Implementarea practica___corectura.indd 185 15.04.2021 11:16:42

Acțiunile Marie Skłodowska-Curie vor crește în relevanță, prin oportunitățile oferite, pentru a ajuta la eliminarea discrepanțelor dintre statele membre și regiuni în domeniul cercetării și inovării și pentru a contribui la tratarea problemei exodului creierelor din regiunile mai puțin dezvoltate. Eforturile vor fi concentrate și pe sprijinul Uniunii Europene pentru cooperarea dintre universități și întreprinderi, făcând ca forumul bianual universități-întreprinderi să devină un punct focal pentru realizarea de schimburi în ceea ce privește instituțiile de învățământ superior și dezvoltarea regională la nivel european și promovând crearea unor forumuri regionale și naționale universități-întreprinderi pe întregul teritoriu al Uniunii Europene.

Sprijinirea sistemelor de învățământ superior eficiente rămâne a fi unul din obiectivele principale ale Uniunii Europene, realizat prin toate instituțiile sale de resort. Capacitatea instituțiilor și sistemelor de învățământ superior de a oferi ceea ce îi trebuie Europei se bazează pe resurse umane și financiare adecvate, pe stimulente și pe recompense utilizate în mod eficient. Guvernele rămân principalii finanțatori ai învățământului superior în majoritatea statelor membre ale Uniunii Europene și, în toate situațiile, joacă un rol esențial în crearea de stimulente și în stabilirea de obiective și de standarde de calitate pentru sistemul de învățământ superior în ansamblu.

Pe măsură ce sunt solicitate mai multe eforturi din partea învățământului superior, pentru guverne și pentru instituțiile de învățământ superior este tot mai greu să identifice cele mai bune modalități de a orienta și de a echilibra investițiile. Se pune problema dacă mai multe fonduri din mediul privat pot fi folosite și ar trebui folosite pentru a finanța învățământul superior. O a doua problemă este modul de concepere a unor sisteme de

Implementarea practica___corectura.indd 186 15.04.2021 11:16:42

finanțare care să încurajeze învățământul superior să ofere ceea ce este necesar societății și să reconcilieze obiectivele de eficacitate, echitate și eficiență. Multe state membre testează finanțarea bazată pe performanță și acordurile instituționale care stabilesc obiective convenite pe care instituțiile de învățământ superior individuale le vor atinge în schimbul unor fonduri publice. Deși rezultatele inițiale ale acestor activități sunt promițătoare, definirea unor indicatori suficient de ampli pentru măsurarea progreselor constituie o provocare.

Pe lângă măsurile structurale din sistemul global de finanțare, unele țări introduc stimulente orientate pentru a îmbunătăți aspecte specifice ale învățământului superior. Pentru a spori prestigiul și recompensele aferente unei predări de calitate, unele țări au introdus noi forme de asociații de predare și de cadre pentru excelența în predare. Alte inițiative vizează consolidarea relației dintre predare și cercetare prin mai buna integrare a cadrelor și a sistemelor de finanțare de calitate. Inițiativele de finanțare au fost utilizate, de asemenea, pentru a stabili legături între instituțiile de învățământ superior și parteneri externi, pentru a promova predarea bazată pe cercetare, pentru a sprijini educația și cercetarea interdisciplinară și pentru a aduce inovarea practică în sala de curs.

Deși instituțiile de învățământ superior operează într-un cadru creat de autoritățile publice (finanțare, acreditare, asigurarea calității), alocarea de resurse și crearea de stimulente *în cadrul* instituțiilor au un impact major. O bună conducere instituțională, o cooperare internă și o gestionare a resurselor eficace devin și mai importante atunci când gama de sarcini a instituțiilor crește și când se pune accent mai mare pe măsurarea și demonstrarea performanței.

Pentru a înregistra progrese, activitățile și finanțarea Uniunii Europene trebuie să fie mai bine coordonate. Prioritățile prezentate

Implementarea practica___corectura.indd 187 15.04.2021 11:16:42

aici ilustrează măsura în care sunt corelate rolurile învățământului superior în educație, cercetare, societate și inovare – cele patru elemente ale modelului cvadripartit al cunoștințelor. Pentru ca sistemele de învățământ superior să funcționeze în mod eficace, aceste legături trebuie să fie recunoscute și consolidate în strategiile instituțiilor individuale de învățământ superior, în politica de învățământ superior națională și regională și la nivelul activităților întreprinse de Uniunea Europeană.

Prin măsurarea performanței politicilor în domeniul învățământului superior, a sistemelor și a instituțiilor individuale de învățământ superior într-un mod comparabil, Uniunea Europeană contribuie la furnizarea unor informații despre ceea ce funcționează. Acest lucru poate fi utilizat pentru a iniția discuții în cadrul sistemelor și instituțiilor naționale, precum și pentru a oferi o bază pentru găsirea unor soluții mai bune la probleme.

În scopul consolidării și ameliorării colectării de date concrete referitoare la învățământul superior, Comisia Europeană va optimiza sinergiile dintre instrumentele Uniunii Europene care conțin date concrete prin crearea unui centru de cunoaștere privind învățământul superior. Încorporând Registrul European al Învățământului Superior (ETER) [38] și etapa-pilot propusă a studiului de monitorizare a parcursului profesional al absolvenților, acesta va îmbunătăți calitatea și comparabilitatea datelor, colectarea datelor și indicatorii și va trage învățăminte din punerea în aplicare până în prezent a instrumentelor de date ale Uniunii Europene referitoare la învățământ superior. Instituția va consolida eforturile rețelei Eurydice și cooperarea Comisiei cu OCDE și cu țările sale membre în domeniul învățământului superior, al cercetării și inovării în scopul de a evita duplicarea eforturilor și de a beneficia de activitatea comună.

Implementarea practica___corectura.indd 188 15.04.2021 11:16:43

În plus față de finanțarea ERASMUS+, au fost alocate fonduri structurale și de investiții europene semnificative pentru a sprijini învățământul superior în multe părți din Uniunea Europeană, în special în regiunile mai puțin dezvoltate. Proiectul HESS [39] este o componentă importantă din strategia actuală a Comisiei de sprijinire a instituțiilor de învățământ superior în optimizarea acestor resurse prin îmbunătățirea impactului lor asupra economiilor regionale și asupra capacității de inovare. Fondul european pentru investiții strategice (FEIS) începe, de asemenea, să fie utilizat în scopul de a atrage investiții private pentru anumite activități ale învățământului superior care oferă perspective pozitive de rentabilitate financiară, dar descurajează creditorii tradiționali din sectorul privat.

Prin acțiunile sale, Comisia Europeană urmărește să se asigure că bunele practici și cele mai recente evoluții în materie de educație, cercetare și inovare sunt partajate și aplicate la scară cât mai largă în Europa și în lume. Această circulație internațională a ideilor este stimulată de cooperarea dintre studenți, cercetători, personal, instituții și guverne, de mobilitatea fizică a persoanelor și de sprijinul față de „internaționalizarea în țara de origine" în cadrul instituțiilor europene de învățământ superior. La rândul său, acest fapt ajută instituțiile să devină mai deschise față de lume și să oprească exodul creierelor.

Programele Uniunii Europene în domeniul învățământului superior și al cercetării pun un mai mare accent pe cooperarea internațională, reflectând gama de cunoștințe de specialitate necesare pentru a rezolva probleme complexe la nivel mondial. Comisia va continua să faciliteze mobilitatea studenților și a personalului, asigurându-se că statele membre pun în aplicare Directiva reformată privind studenții și cercetătorii și promovând schimbul

Implementarea practica___corectura.indd 189 15.04.2021 11:16:43

electronic de date între instituțiile europene de învățământ superior, studenții și personalul mobil. Având în vedere Conferința Ministerială a Procesului de la Bologna din 2018, Comisia va convoca, de asemenea, statele membre ale Uniunii Europene pentru a discuta direcția cooperării viitoare în Spațiul European al Învățământului Superior.

Transformarea digitală, pentru economia și societatea Europei, este o prioritate-cheie a Comisiei Europene, subliniată în strategia „O Europă potrivită pentru era digitală". Educația și formarea joacă un rol esențial în atingerea acestei ambiții și asigurarea faptului că toată lumea din Europa poate trăi, munci și prospera în era digitală. Pandemia COVID-19 a văzut închiderea pe scară largă a școlilor și campusurilor într-un efort de a reduce răspândirea virusului. Au fost afectați milioane de cursanți, educatori, personal de educație și formare din Europa și din întreaga lume. Pentru a se asigura că învățarea, predarea și evaluarea pot continua, tehnologiile digitale au fost utilizate la o scară masivă și fără precedent. În septembrie 2020, Comisia Europeană și-a actualizat planul de acțiune în domeniul educației digitale și lucrează în continuare pentru a promova educația și formarea de înaltă calitate și incluzivă în era digitală. Noul plan de acțiune va fi o parte importantă a planului de redresare a UE de nouă generație, sprijinind statele membre, instituțiile de educație și formare, precum și cetățenii în eforturile lor de a face față schimbării digitale.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Coronavirus: Resusre de învățare on-line. https://ec.europa.eu/education/resources-and-tools/coronavirus-online-learning-resources/online-platforms_ro (vizitat la 10.08.2020)
2. eTwinning is the community for schools in Europe. https://www.etwinning.net/en/pub/index.htm (vizitat la 10.08.2020)

Implementarea practica___corectura.indd 190 15.04.2021 11:16:43

3. Learning corner. https: // europa.eu/learning-corner/home_en (vizitat la 10.08.2020)
4. SALTO-YOUTH. https: // www.salto-youth.net/ (vizitat la 10.08.2020)
5. EPALE - Electronic Platform for Adult Learning in Europe. https: // epale.ec.europa.eu/en/about (vizitat la 12.08.2020)
6. ERASMUS+ Virtual Exchange. https://europa.eu/youth/erasmus-virtual/activity/exchanges_en (vizitat la 12.08.2020)
7. Săptămâna UE a programării. https://codeweek.eu/ (vizitat la 15.08.2020)
8. Hacking education with digital pedagogies. https://eduhack.eu/ (vizitat la 15.08.2020)
9. Penji protejează planeta. http://penjiithegame.com/ (vizitat la 15.08.2020)
10. Biotalent. Talent in biodiversity. http://biotalent.ucdc.uoc.gr/ (vizitat la 15.08.2020)
11. SUNDIAL. Innovative training network. https://www.astro.rug.nl/~sundial/outreach.php (vizitat la 16.08.2020)
12. Open Mind. http://open-mind-project.eu/ (vizitat la 16.08.2020)
13. Moby Click. http://www.mobyclick.eu/ (vizitat la 20.08.2020)
14. Promoting Social Inclusion through Coding and ICT skills. https://codensocial.eu/en/learning-platform (vizitat la 20.08.2020)
15. Creations. http://creations-project.eu/ (vizitat la 25.08.2020)
16. Go-Lab Initiative. https://nextlab.golabz.eu/initiative (vizitat la 25.08.2020)
17. Scientifix. The community for science education in Europe. http://www.scientix.eu/home (vizitat la 25.08.2020)
18. Up2U https://up2university.eu/open/ (vizitat la 25.08.2020)
19. Treasure chest of resources for learners, parents and teachers in times of Covid-19 https://www.ecml.at/Resources/TreasureChestofResources/tabid/4397/language/en-GB/Default.aspx (vizitat la 25.08.2020)

Implementarea practica___corectura.indd 191 15.04.2021 11:16:43

20. TOGETHER OLD AND YOUNG. http://www.toyproject.net/ (vizitat la 03.09.2020)
21. Mutual Open and Online Skills. http://www.moos-online.eu/ (vizitat la 03.09.2020)
22. European Distance and E-learning Network. https://www.eden-online.org/ (vizitat la 03.09.2020)
23. Empower higher education. https://empower.eadtu.eu/corona-crisis (vizitat la 03.09.2020)
24. Digital technologies - actions in response to coronavirus pandemic. https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/content/digital-technologies-actions-response-coronavirus-pandemic (vizitat la 15.08.2020)
25. Diacon Maria. Politica eduacțională și de formare profesională a Uniunii Europene. Chișinău: ÎS F E P „Tipografia Centrală", 2020. 152 p.
26. Prioritățile în domeniul educației și formării profesionale (2011-2020). https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:ef0028 (vizitat la 04.05.2020)
27. Cadrul strategic pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării (ET 2020). https://ec.europa.eu/education/policies/european-policy-cooperation/et2020-framework_ro (vizitat la 04.05.2020)
28. CEDEFOP European Centre for the Development of Vocational Trening. https://www.cedefop.europa.eu/en (vizitat la 04.05.2020)
29. Cooperarea pentru atingerea obiectivelor politicilor în domeniul educației (cadrul ET 2020). https://ec.europa.eu/education/policies/european-policy-cooperation/et2020-framework_ro (vizitat la 04.05.2020)
30. Cartea Albă privind viitorul Europei. Reflecții și scenarii pentru UE-27 până în 2025. https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2017/RO/COM-2017-2025-F1-RO-MAIN-PART-1.PDF (vizitat la 04.05.2020)

Implementarea practica___corectura.indd 192 15.04.2021 11:16:43

31. Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor. Investiția în tinerii Europei. COM/2016/0940 final. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:52016DC0940 (vizitat la 04.05.2020)
32. Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor. O nouă agendă pentru competențe în Europa. Să lucrăm împreună pentru consolidarea capitalului uman, a capacității de inserție profesională și a competitivității. COM/2016/0381 final. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:52016DC0381 (vizitat la 10.05.2020)
33. Document de reflecție privind valorificarea oportunităților oferite de globalizare https://ec.europa.eu/commission/publications/reflection-paper-harnessing-globalisation_ro (vizitat la 10.05.2020)
34. What do you know about the EU STEM Coalition? http://www.stemcoalition.eu/publications/what-do-you-know-about-eu-stem-coalition (vizitat la 10.05.2020)
35. How innovative is your higher education institution? https://he-innovate.eu/en (vizitat la 10.05.2020)
36. Seal of Excellence. https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/funding/funding-opportunities/seal-excellence_en (vizitat la 10.05.2020)
37. European Institute of Innovation and Technology. https://eit.europa.eu/our-activities/education/eit-label (vizitat la 10.05.2020)
38. Educație și formare. https://ec.europa.eu/education/resources/european-tertiary-education-register_ro (vizitat la 10.05.2020)
39. Higher education for smart specialization. https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/documents/20182/167532/HESS+presentation.pdf/4fa687ab-d041-45c6-93fb-6016c3536b9c (vizitat la 10.05.2020)

Implementarea practica___corectura.indd 193 15.04.2021 11:16:43

ЦЕННОСТНО-ПОЛИТИЧЕСКИЕ ОРИЕНТАЦИИ И ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ СОЦИАЛЬНОЙ АКТИВНОСТИ УЧАЩЕЙСЯ МОЛОДЕЖИ РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА

VALUE – POLITICAL ORIENTATIONS AND WAYS FOR YOUTH SOCIAL ACTIVITY INCREASE IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Ludmila RUSTANOVICI, ***cercetător științific,***
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

Summary

The article describes the youth political and valuable orientations of the Republic of Moldova. The characteristics reveal among youth a decrease in the political life interest of the country, social indifference and distrust of the political class country. The author identified and comprehensively evaluated the motivations of the youth part that nevertheless shows political activity. The social institution role: family, school, civil society and parties - in increasing political literacy and, ultimately, youth social activity is noted. Attention is drawn to the state tasks in conditions aimed directly at promoting the young generation social formation, ensuring the rights and opportunities for the young generation successful development and task set implementing, called "youth policy".

Неоспоримой истиной является то, что настоящее и будущее каждой страны в значительной мере зависит от молодежи, состояния этой социальной группы, ее представительства в обществе, социализации, образованности, направлений жизнедеятельности и, конечно, ценностных ориентаций. В нынешней ситуации в Республике Молдова вопрос о роли молодого поколения в социально-политическом развитии страны имеет особое значение. Известно, что для молдавского общества, в котором на протяже-

Implementarea practica___corectura.indd 194 15.04.2021 11:16:43

нии последних десятилетий происходили колебания общественно-политических настроений, наблюдались инверсии в ценностных ориентациях населения, подъемы и спады гражданской активности, перемены политического курса. Поэтому изучение отношения молодежи к политике актуально и дает возможность выявить результаты состояния общественного сознания в возрастных рамках молодежи, свидетельствующие о направлении и скорости происходящих в будущем общественных изменений. В целом, молодежь воспроизводит спектр основных политических ориентаций и установок, существующих в обществе. Вместе с тем она привносит в политическую среду новые запросы, ожидания, мотивации и практики поведения. На этом фоне особенно важным становится вопрос о ценностной системе, которая складывается сегодня в молодежной среде и призвана стать основой ориентации молдавского общества в ближайшем будущем. В то же время молодежь как социально-демографическая группа зависима от социально-экономических и политических отношений, существующих в обществе. Исключительно молодежных феноменов, которые были бы в равной степени справедливы для любого социума и всех времен, не существует. В молодежной среде, в той или иной форме, присутствуют все проблемы и противоречия, присущие обществу в целом. Политические настроения молодежи, как и то с какими политиками она будет связывать свои ожидания, во многом будут зависеть от ее социального статуса, социокультурных установок и ценностей. Отсюда следует необходимость изучения самых различных групп и слоев молодежи. Очевидна целесообразность изучения учащейся (школьной) молодежи как социальной общности, особенностей ее социализации, социальной преемственности, унаследования знаний и опыта старших поколений, особенностей молодежной субкультуры,

Implementarea practica___corectura.indd 195 15.04.2021 11:16:43

формирования жизненных планов и ценностных ориентаций, социальной мобильности, выполнения социальных ролей. Уже на основе этих знаний сформируется столь необходимая для современной Молдовы молодежная политика. Необходимость выработки специфической молодежной политики, адаптированной к потребностям современного общества, продиктована уже статистикой состояния молодежной среды, ее количественным и качественным представительством. Печальная статистика свидетельствует о том, что молодое поколение в Молдове неуклонно сокращается. Доля возрастной группы предположительно учащейся молодежи 14-19 лет за последние годы сократилась на 58, 2 тысяч человек, что означает сокращение в процентном отношении с 24,6% на 1 января 2014 года до 22,8% на 1 января 2019 года[1]. По данным эксперта «Idis Viitorul», экономиста Вячеслава Ионицэ, на сентябрь 2020 года большее число уехавших за границу за минувшие четыре года составили молодые люди в возрасте от 18 до 29 лет - 43 тысячи человек. Таким образом, в стране остается лишь 60 процентов молодежи, а 40 процентов навсегда выехали за рубеж[2]. «Мы говорим о прогрессивном, с интеллектуальной точки зрения, поколении, которое обладает знаниями и навыками, но не ценится по достоинству с социальной и экономической точек зрения», – считает молдавский социолог Зинаида Грибинча[3]. Сокращается численность и интересующей нас страты населения – школьной молодежи. По данным Национального Бюро Статистики в 2019/20 учебном году число учащихся сократилось на тысячу - до 333,1 тысячи. В государственных учебных заведениях насчитывается 98% учащихся, 80,7% из них получают образование на государственном языке[4]. Таким образом, демографически проблема обозначена чрезвычайно ярко. Поколение, от которого зависит будущее страны, резко со-

Implementarea practica___corectura.indd 196 15.04.2021 11:16:43

кратилось. Тем более важно знать мировоззренческую позицию молодых людей, остающихся в Молдове, их ценностно-политические ориентации.

В обывательском мнении, да и в некоторых исследованиях опрометчиво делается вывод о полной аполитичности юного (подросткового) поколения. Однако, данные по Молдове, обнародованные Ассоциацией социологов и демографов Республики Молдова, показывают, что при всей отчужденности от политики потенциал участия в ней у молдавской молодежи, частично относящихся к категории учащейся молодежи, показателен: очень интересуются политикой 5,6% респондентов; много интересуются 31,1%; мало интересуются 47,8%; не интересуются вовсе 12,4% [5, с.57]. Этого следовало ожидать, ведь история показывает, что в каждом обществе на любом витке его развития всегда присутствует определенный градус политизации молодежи. Примером может стать поколение «хиппи», которое декларировало абсолютную аполитичность, но со временем овладело политическими программами. С молодежных хиппи-демонстраций началось антивоенное и антиядерное движение. Представители этой субкультуры выступали также за права животных, за права женщин, детей и человека. Данная субкультура не могла пройти бесследно, и, несомненно, навсегда осталась в памяти человечества. В данную субкультуру входили тинейджеры и молодые люди, которые отличались личными убеждениями в несправедливости общественных правил. Богатство и пресыщенность, бездуховность обывательской жизни, мещанская скука - все это, более или менее вносило политическую окраску в ряды бунтующей молодежи хиппи-движения.

Подростковому поколению наших дней, возможно, и неведомо содержание движения 60-х-70-годов, но влияние политизированной общественной жизни, проявляющееся в семье, в

Implementarea practica___corectura.indd 197 15.04.2021 11:16:43

школе, в средствах массовой информации непременно воздействуют на молодое поколение. Иное дело, в какой мере, с какими ожиданиями и мнениями политические настроения в обществе воспринимаются учащейся молодежью. Это как раз и составляет задание современных направлений политологии, социологии и педагогики - исследовать социальные и политические ориентации учащейся молодежи, выявить тенденции и основные противоречия процесса их формирования, определить пути влияния общества на процесс формирования социальных и политических ориентаций учащихся, целесообразность, необходимость и возможность такого влияния. Предложить методы успешного усвоения учащимися политических знаний и навыков в процессе социализации – это еще более насущное задание.

Каждое новое поколение «творит» свою историю. Конкретное ее воплощение реализуется в практике отношений в обществе, в котором молодое поколение осваивает опыт прошлого и соучаствует в «производстве» новых взаимодействий. Ценностная шкала юного поколения формируется в процессе деятельности, общения, образования, саморазвития, что, в общем, называется процессом социализации. Под этим понятием подразумевается «процесс» усвоения и активного воспроизводства индивидом социального опыта, системы социальных связей и отношений в его собственном опыте. В процессе и итоге социализации человек приобретает знания, качества, убеждения, необходимые ему для нормальной жизнедеятельности. Это многогранная деятельность по усвоению человеком опыта общественной жизни и общественных отношений»[6,с.595]. От того, насколько эффективно и результативно усвоит молодежь этот опыт, зависит ее мировоззрение, шкала ценностей, а в целом будущее страны, качество жизни последующих поколений.

Implementarea practica___corectura.indd 198 15.04.2021 11:16:43

Если хотя бы частично проанализировать, как формируется мировоззрение «социально-стартовой страты» общества (юношества), то, по мнению Владимира Блажко, следует остановиться на следующих факторах: «во-первых, на социальном самочувствии молодежи, которое зависит от наличия и использования объективных условий в рамках парадигмы возможность – реальность; во-вторых, на качестве ее ценностных ориентаций как жизненных целей и формах активности их достижения» [7, с. 290].

Несмотря на определенный интерес к политике, реальная вовлеченность учащейся молодежи в политические действия все же низка, а политическая и гражданская активность не являются приоритетной сферой интересов молодого поколения. Формирование политических ориентаций лежит в области социально-экономических условий Республики Молдова: политической стабильности, уровня благосостояния, обеспечении образовательного ценза, профессионального роста, возможности приложить свои знания и способности к деятельности на благо страны. В ситуации Республики Молдова, «где доход 60% населения ниже прожиточного минимума»[8,с.83],«молодежи не до гражданской активности, важнее завершить учебу и уехать из страны» заявляли интервьюированные нами подростки. Очевидно, что важнейшей составляющей сегодняшнего отношения к политике стало ухудшение материального положения населения. Чем ниже уровень материального благополучия в семьях, тем более негативно молодежь оценивает деятельность государства и правительства. Подобное положение порождает не только изменения в установках молодежи, ее жизненных ориентирах, но и негативное отношение к молдавской политике и деятельности властей, которые не могут кардинально улучшить показатели уровня жизни населения.

Implementarea practica___corectura.indd 199 15.04.2021 11:16:43

Показательны данные наблюдения и одобрения молодым поколением социально-экономической ситуации в стране. По данным 2019 года, 19, 9% молодежи возраста 18 лет заявили, что «дела в стране идут в правильном направлении», 64,6% - в неверном[9,с.51]. Это, к сожалению, свидетельствует о, во многом, не реализованных ожиданиях молодежи.

Как показывают результаты опроса учащейся молодежи, общая направленность ее политических интересов в принципе демократическая. Большинство респондентов отдают предпочтение демократическим реформам даже в условиях негативных последствий этих реформ. Молдавские лицеисты критически оценивают процесс развития демократии в стране, но не выступают против этого процесса. Характерным является низкий уровень оценки молодыми развития демократии в стране. Позитивно оценивают развитие демократии в стране 3,1% молодежи, удовлетворительно - 13,0%, не удовлетворены в определенной степени 42,2%, совсем не удовлетворены 34,8%[5,с.27].

Показателен уровень доверия юношества властным структурам. Почти все институты государственной власти набрали невысокие баллы доверия. Молодежь (в целом) больше доверяет другим социальным институциям: Церкви 60%, армии 44,4%,СМИ 47,5%,, науке 58,8%[9,с.8]. Налицо кризис доверия молодых к деятельности властных структур. В интервью учащиеся лицеев характеризуют представителей власти как «погрязших в политических распрях, собственной наживе и коррупции». Молодежь (вместе со всем населением Молдовы - авт.) не верит в то, что политиков интересует «о чем думают люди». В интересующей нас возрастной категории верят в это 10,6%, не верят 70,6%[9,с.43].

На фоне социально-экономической и политической ситуации в стране проявляется не только политическая неактивность

Implementarea practica___corectura.indd 200 15.04.2021 11:16:43

юношества, но и пассивность социальная. О печальной статистике сетуют власти предержащие: молодежь Молдовы теряет интерес к высшему образованию. Численность студентов в государственных вузах в последнее время уменьшилась на 4,7% или на 4,7 тысяч студентов. В негосударственных учреждениях студентов стало меньше на 2,1%. В 2018 году в вузы Молдовы поступили 60,6 тысяч студентов, это приблизительно на 5 000 студентов меньше, чем в предыдущем году. В процентном соотношении «недобор» составил 7,5%, говорится в отчете Национального Бюро Статистики [10]. Более того, «молодежь Молдовы предпочитает не работать и не учиться» - свидетельствует известный государственный деятель Корнелиу Попович, в свое время курировавший вопросы культуры, образования и науки. Доля молодежи, которая не получает образование и не работает, составила 27.1% из общего числа населения в возрасте от 15 и до 29 лет. В 2018 году около двух третей (64%, 728 тысяч) молодежи в возрасте от 15 до 34 лет являются экономически неактивными. Таковы приведенные данные Национального Бюро Статистики за четвертый квартал 2018 года[11].

Приведенные статистические и социологические данные дают представление о том, какие политические качества, ориентации и ценности приобретает учащаяся молодежь в процессе политической социализации в современном молдавском обществе, обществе неконсолидированной демократии, обществе, которое, если следить за политологическими изысканиями прошедших лет, казалось бы прошло «переходный период», искало и не нашло признаки «качества жизни» и утратило надежду на «устойчивое развитие». Теоретические понятия, внедренные в контекст нашей страны извне, не воплотились практически. И в нашем реальном случае «нельзя не признать что в современных

Implementarea practica___corectura.indd 201 15.04.2021 11:16:43

условиях территориальной расколотости страны, сложной социально-экономической ситуации, существования большого количества политических партий с практически однородными программами, неопределенности внешнеполитического курса страны и т.д. сделать молодежи правильный выбор крайне трудно[12, с.60]. А стать политически активным тем более. Наивысшим проявлением политической активности молодежи, в нашем случае юношества, достигшего возрастного ценза, это участие в выборах. Хотя политологи, экстраполируя электоральную активность на все молдавское общество, замечают, «что для молдавского электората возможность осуществления политического выбора сегодня представляет собой наивысшую демократическую ценность. При том, что в своем подавляющем большинстве, он мало верит в демократические механизмы решения общественных проблем, молдавский электорат, тем не менее, устойчиво демонстрирует свою высокую готовность (около 80%) принять участие в выборах, если таковые будут иметь место в ближайшее время». При всем при этом, показатель электоральной активности молодежи не может не радовать. В предполагаемых Парламентских выборах уверенно приняли бы участие 60,6%, скорее приняли бы 20,6%, не принявших участие гораздо меньше - от 4 до 8%[9, с.36]. Наиболее распространёнными причинами, которые останавливают учащуюся молодежь перед участием в выборах, оказывается уверенность в том, что их участие все равно ничего не изменит и отсутствие политической партии или лидера, которые отражают их интересы. Основной целью, по которой молодежь принимает участие в голосовании, является выражение гражданской позиции. Участвуя в выборах, молодежь проявляет при этом практически неизменное стремление к переменам, к созданию во всех сферах общественной жизни альтернативных, оппозиционных существующим (и в этом

Implementarea practica___corectura.indd 202 15.04.2021 11:16:43

смысле инновационных-авт.) форм. Поэтому мы рассматриваем учащуюся молодежь как динамичный субъект социальных отношений, находящийся в состоянии становления, поиска жизненных ориентиров и оцениваем как проявление в молодежной среде социального оптимизма.

Проявление социального оптимизма мы усматриваем и в том, что именно молодежь как поколение, смотрящее вперед и мыслящее на опережение, определяет перспективный внешнеполитический курс Молдовы. Движению в Европейский Союз отдают предпочтение 46,0% участвующей в социологическом исследовании молодежи, в Евроазийский Экономический Союз – 25,5% [5, с.63], в отличие от всего (включая, взрослых) населения, которое проголосовало за Европейский Союз 36%, за Евразийский Экономический Союз - 40% [5, с.74]. В данном случае динамизм молодого поколения проявляется в том, что «в среде молодых людей любые новые идеи укореняются и развиваются значительно быстрее - нет еще той социальной инерции, которая называется «благоразумием» [14, с.74]. Это объясняется особенностями молодежи как поколения, наименьшей степенью интегрированного в социальные связи и пребывающего в «свободном поиске».

Неоспоримой истиной является то, что первичным институтом социализации подрастающего поколения является семья. В семье формируются основные поведенческие навыки, в семейной среде детям прививаются жизненные ценности: семейные и этико-моральные, эстетические и экологические, духовные и материальные, интеллектуальные и эмоциональные, гражданские и политические, которыми, повзрослев, человек будет руководствоваться в социальных коллизиях. Семья, по мнению психологов, формирует до 70% навыков поведения человека [15, с.76].

Implementarea practica___corectura.indd 203 15.04.2021 11:16:43

Безусловно, на личностном уровне ценности, прививаемы в семье, трансформируются в зависимости от характера личности, позитивного или критического отношения к данным ценностям. Что касается политических ценностей, то они чаще других подвергаются критике со стороны подрастающего поколения, поскольку взгляды и мнения старшего поколения порой грешат патриархальностью, анахронизмом, особенно когда в семье сосуществуют несколько поколений родственников. В данном случае, дети, более восприимчивые к контексту современности, безусловно, вступают в противоречия с ценностями старшего поколения и на основе своих убеждений создают собственные политические ориентиры.

На формировании политических ценностей, их качестве и приоритетах, безусловно, сказывается материальное положение семьи. Важнейшей составляющей сегодняшнего отношения учащейся молодежи к политике становится материальное положение населения. Чем ниже уровень материального благополучия в семьях, тем более негативно молодежь оценивает деятельность Государства и Правительства. Подобное положение порождает не только изменения в установках молодежи, ее жизненных ориентирах, но и негативное отношение в целом к политике и деятельности властей, которые не могут кардинально улучшить показатели уровня жизни населения.

Шкала семейных ценностей меняется и под влиянием рыночных отношений. Вызовы рыночных отношений мотивируют многие семьи переосмысливать свое место в обществе. Необходимость выживания, диктат рыночных отношений, востребованность личной инициативы, ориентация на индивидуальный успех вынудило многие семьи перенаправить основную энергию в русло частной жизни, что значительным образом повлияло на характер политического участия членов семьи. В семье, как в со-

Implementarea practica___corectura.indd 204 15.04.2021 11:16:43

циальной группе, происходит разрыв процесса передачи любого межпоколенческого опыта. Прежняя система политических ориентаций и ценностей старших поколений в новых условиях рыночных отношений «не работает». Изменяются и сами ценности, переместившиеся из общего в сферу индивидуального. Молдавские исследователи отмечают, что в среде современной молодежи воспринимаются ценности материального ценза. Повысился престиж «человека имеющего много денег», «статус удачливого и изворотливого дельца», снизился рейтинг «мастера своего дела, хорошего профессионала», «уважаемого человека», «порядочного человека». Эти, по мнению юношества, востребованные сегодня личные качества обуславливают и их гражданские позиции. Среди качеств личность, которые утрачивают свою значимость в жизни юноши и девушки Молдовы называют наличие идеалов, твердых собственных критериев и оценок (совсем не важно - 41%), действия ради будущего страны (совсем не важно – 51%). Настораживают ответы молодежи, касающиеся политических ценностей. Патриотом настоящим гражданином своей страны хотят видеть себя 1% [7, с.291-292].

Нельзя обойти вниманием и то обстоятельство, что в современных условиях социальный институт семьи претерпевает значительные изменения под влиянием активных миграционных процессов. Активная миграция из Молдовы приводит к межгенерационному конфликту ценностей, не только политических, но и семейных, межличностных. Массовая миграция породила такие формы семьи как «дистанционная семья», «неполная семья», «гостевая семья» и т.д. Такие семьи, как показывает опыт, не в состоянии в полной мере выполнять функции образования и воспитания детей. О каком воспитании гражданственности, формировании осознанного восприятия единства со своей Родиной - чувства

Implementarea practica___corectura.indd 205 15.04.2021 11:16:43

патриотизма - может идти речь, когда родители десятилетиями находятся за рубежами родины в положении гастарбайтеров. А ведь, по утверждению Френсиса Бэкона, «любовь к Родине начинается с семьи» [16].

Да и внутри страны значительное число семей не воспроизводят гражданские ценности, существуя вдали от сфер политики и гражданственности. «Синдром «обманутых ожиданий» широко разлил в общественном восприятии политической реальности чувства усталости от политики, разочарования, апатии, превратившие массы людей в простых наблюдателей. В этих условиях единственной формой массового участия в политической жизни осталось участие в выборах, предполагающее минимальное действие в виде голосования» [17, с.152].

Сегодня в нашей стране лицеи и гимназии являются наиболее стабильными и устойчивыми образовательными учреждениями, сохранившими значение в политической социализации и гражданском образовании подрастающего поколения. В куррикулумах учебных заведений отмечается необходимость воспитания учащихся в духе патриотизма, осознанного исполнения гражданских обязанностей, законопослущного поведения, заинтересованности политическим курсом собственной страны и т.д. Вместе с тем, выборочный опрос студентов первокурсников в нескольких вузах Кишинева показал, что они лишь в некоторых чертах представляют и знают основные положения Конституции Республики Молдова, Всеобщей Декларации Прав Человека, Конвенции о правах ребенка, не знают основных законов нашей страны. Первокурсники – это вчерашние выпускники лицеев. Скорее всего, эти данные можно экстраполировать и на учащихся, и в их массе наблюдается низкий уровень знаний основных законов страны и всеобщих прав человека. Владимир Блажко проводит

Implementarea practica___corectura.indd 206 15.04.2021 11:16:43

мысль о том, что в вузах страны назрела необходимость внедрения хотя бы факультативного курса «Граждановедения». «Ведь сегодня возникают вопросы: «Как и в какой мере осознанно могут защищать свои права молодые люди? В каких формах они могут успешно участвовать в управлении общественными процессами? Какого патриота своей страны можно воспитать, изучая историю других государств? Какая система этно-национальных ценностей сформируется в условиях неопределенной самоидентификации? Где и какие навыки самоуправления политической культуры и активности приобретает молодое поколение, если формы самоуправления не развиты? На каком идеологическом и моральном фундаменте, в общем, может сегодня в стране формироваться гражданская личность?» [15, с.79]. Продолжим мысль исследователя: необходимость системного гражданского и политического обучения назрела и в гимназически-лицейском звене образования. Это направление гражданской социализации также интересуют молдавских исследователей. Ими рекомендуется содержание учебных программ, куррикулумов гимназий, лицеев, вузов по гражданскому образованию, «задачами которого является формирования у молодежи активной гражданской позиции, воспитания чувства патриотизма, любви к родине, любви к труду на благо общества, приобщение к правовым знаниям, конституционным правам, правам человека, правам ребенка, экологическим правам» [18, с.105].

Проблема формирования ценностных ориентаций особую актуальность приобретает в отроческие годы. У подростка впервые пробуждается интерес к своему внутреннему миру, который проявляется в самоуглублении и размышлении над собственными переживаниями, мыслями, кризисе прежнего, детского отношения к самому себе и к миру, негативизме, неопределенности,

Implementarea practica___corectura.indd 207 15.04.2021 11:16:43

крушении авторитетов. В подростковый период осуществляется переход от сознания к самосознанию, «выкристаллизовывается» личность. Как показывает наше интервьюирование, подростковая группа учащихся в выработке гражданских ценностей требует к себе особенного внимания. Педагогической наукой доказано наличие значимых различий в уровне выраженности ценностных ориентаций подростков. Различны терминальные ценностные ориентации: счастье других, здоровье, красота природы и искусства. Различны инструментальные ценностные ориентации: непримиримость к недостаткам других, рационализм, высокие запросы к жизни. В результате построения иерархии ценностных ориентаций определено, что у подростков первые места в терминальных ценностях занимают такие ценности как: наличие хороших и верных друзей, состоятельная жизнь, любовь. Наименее значимыми ценностями для учащихся лицеев явились: продуктивная жизнь, познание, счастье других, творчество, красота природы и искусства. Малоценными для учащихся представляются такие ценности как: эффективность в делах, высокие запросы, широта взглядов, рационализм[19]. Замеченные особенности подросткового возраста санкционируют проявление в их политическом поведении нетерпимости, резкости суждений, отрицания авторитетов. Современные подростки испытывают острый кризис в процессе формирования их ценностных ориентаций. Прежде всего, он проявляется в отсутствии у большинства из них базовых ценностей (смысл жизни, понятие о жизни, духовность, патриотизм и многое другое).

Трудно переоценить роль школы в подготовке учащейся молодежи к участию в избирательном процессе. Проблема участия молодежи в выборах является одной из самых актуальных, так как именно возрастная группа – начинающих путь к политическому

Implementarea practica___corectura.indd 208 15.04.2021 11:16:43

участию – представляет собой социально-активную часть населения в будущем. Это основной электоральный резерв молдавского общества. Одна из главных на сегодняшний день задач – реализовать основные направления и наиболее эффективные формы работы по широкому вовлечению молодежи (учащихся старших классов) в избирательный процесс. Не оставляя ангажирование молодежи на время предвыборной кампании, уже на уроках гражданского воспитания можно уделять внимание такому разделу как избирательное право Молдовы. Нелишне разъяснять учащимся, какие существуют принципы избирательного права. В рамках внешкольной работы для учащейся молодежи старших классов Избирательные Комиссии могли бы проводить День молодого избирателя, практиковать посещение старшеклассниками Избирательных Комиссий с целью ознакомления с их работой по организации и проведению выборов. Это тем более возможно в условиях организации избирательных участков в школьных помещениях, что встречается очень часто, как в сельской местности. так и в городах Молдовы. Мероприятия такого рода призваны ознакомить будущих избирателей с законодательством о выборах, повысить электоральную активность молодежи и мотивировать политическое участие молодежи. Главное, чтобы полезные рекомендации исследователей не оставались лишь на бумаге, а воплощались в практику учебно-воспитательного процесса [20, с.76-77].

Важно, чтобы занятия по гражданскому воспитанию не превращались в открытую агитацию, в навязывание учащимся политических симпатий, предпочтений и убеждений педагога. Такая работа должна быть методически грамотно выполнена, иначе она может не достичь своих целей или даже привести к противоположным результатам. Важно построить воспитательную деятельность так, чтобы работа, направленная на формирование

Implementarea practica___corectura.indd 209 15.04.2021 11:16:43

ценностных ориентаций школьников, стала личным выбором каждого учащегося. Особенно это касается молодого поколения, которому предстоит развивать демократию в своей стране, быть патриотами своего государства в будущем. Поэтому важнейшим результатом гражданского воспитания молодежи является, прежде всего, формирование гражданской активности, ответственности за судьбы общества, государства, гражданского сотрудничества.

Из социальных институтов, имеющих ощутимое влияние на формирование политических ценностей у молодежи, в том числе учащейся, следует выделить средства массовой информации. Анализируя воспитательные возможности существующих каналов политической социализации, исследователи отмечают особую роль СМИ. В современных условиях средства массовой информации не только характеризуются революционными изменениями, но и трансформируются в «четвертую силу» политической системы, способную не только информировать, но и кардинально влиять на ход политических событий. По масштабам охвата, по оперативности, интенсивности, систематичности и востребованности воздействию СМИ и, прежде всего, телевидению и Интернету сегодня нет равных. В этой связи приходиться признать, что средствам массовой информации в современных условиях превращается в основной канал коммуникации и политического воспитания. Можно смело заявлять, что телевидение выходит на первое место по возможностям влиять на мировоззрение подрастающего поколения, формировать у юношества навыки гражданственности, воспитывать политические ориентации, и, в конечном итоге способствовать приобщению молодежи к политической активности, к демократическому развитию государства. По мнению молдавских наблюдателей, за развитием политиче-

Implementarea practica___corectura.indd 210 15.04.2021 11:16:43

ской жизни по телевидению сегодня постоянно следит около 80% населения страны, информируясь из просмотров передач на политическую тематику[13,с.159]. Заметим, что ни телевидение, ни, впрочем, пресса практически не включают материалы строго дидактического характера, специально направленные на обучение широких слоев общества навыкам политического поведения, тем не менее, можно смело утверждать, «что любой информационный контакт СМИ с потребителями их продукции априори задает их деятельности определенную образовательную и воспитательную направленность, тем самым способствуя формированию у людей эмоциональной приверженности системе, осмыслению собственной политической идентичности, формированию плюрализма мнений, политического недоверия, навыков потенциальной включенности граждан в политический процесс» [13, с.160].

Навыки политической активности учащаяся молодежь получает, главным образом, приобщаясь к возможностям Интернета. Можно сказать, что это наиболее востребованное современной молодежью средство коммуникации и информации. Компьютерной грамотности и использованию компьютерной техники для удовлетворения своих социальных потребностей обучены широкие слои молодежи Молдовы. Общаясь со сверстниками на политические темы, обсуждая текущий политический момент в стране, симпатизируя одним политическим лидерам и критически воспринимая других, юноши и девушки опираются на устоявшиеся (или неустоявшиеся), но собственные, политические ориентации. Особые положительные результаты в политической социализации молодежи достигаются с возможностью интерактивных связей Интернета, с возможностью открыто или анонимно высказать собственное мнение по поводу текущих политических событий в

Implementarea practica___corectura.indd 211 15.04.2021 11:16:43

стране, прислушаться к мнению других людей. Положительные воспитательные результаты от Интернете достигаются обеспечением открытого доступа к парламентским законопроектам и правительственным постановлениям для их обсуждения, возможностью устранить или хотя бы минимизировать чиновничий произвол и бюрократические поползновения должностных лиц, снизить уровень коррупции, наконец, повысить степень доверия граждан к властным органам. Утвердившийся в деятельности молдавских СМИ и Интернета, в том числе, принцип плюрализма мнений является одним из важнейших завоеваний на поприще политической социализации молодежи, что необходимо всемерно поддерживать.

Известно, что политическое воспитание это не просто обучение, а в первую очередь формирование личности с определенной социальной направленностью, определенными жизненными позициями, определенной системой социально-политических ценностей и ориентаций. Важным показателем политической активности юношей и девушек является их непосредственное членство в партийных рядах, что практически означает сделанный ими собственный политический выбор. Разумеется, значительность и качество молодежной прослойки в рядах того или иного политического формирования во многом связаны с тем, насколько программа политического формирования отвечает насущным потребностям и интересам молодежи: гарантированном обеспечении образовательного ценза, профессионального роста, повышением уровня благосостояния, возможности приложить свои знания и способности в своей стране.

Важнейшим направлением привлечения молодежи к политическому участию, плодотворной средой формирования твердых политических убеждений у юношества являются институты

Implementarea practica___corectura.indd 212 15.04.2021 11:16:43

гражданского общества, целенаправленные на повышение политической культуры, обучение основам демократии, лидерской инициативе. Подобные занятие в начале демократических преобразований в Молдове проводили представительства международных организаций: Fundația Soros-Moldova, Fundația Est-Europeană, UNISEF, TACIS, UNDP и другие. К международным впоследствии присоединились продвинутые молдавские общественные организации с таким же заданием - гражданского обучения: Молдавский Хельсинский Комитет по правам человека, Центр плюрализма в Молдове, Институт развития и социальных инициатив(IDIS), Ассоциация за демократию через участие ADEPT, Центр «Contact», Центр ресурсов по правам человека, Институт публичных политик и др. И хотя тренинги названных организаций предполагались для более возрастных групп молодежи, их влияние воспринималось всем обществе через утверждение демократических ценностей. Большое место в образовательных программах неправительственных организаций занимают темы «конституционные права личности», «права ребенка в обществе», «развитие гражданской инициативы через образование», «культура участия в выборах», «организация мониторингов выборов» и др. актуальны и сегодня. Все эти темы, рассчитанные на образование молодежи, интересны и учащимся, поскольку нацелены на приобретение юношеством основ политической культуры и ее повышение. О выдающейся роли НПО в гражданском воспитании свидетельствуют приоритетные направления деятельности институтов гражданского общества в Молдове. Из 8 тысяч действующих на сегодня в нашей стране НПО защита социальных прав интересует 48% от их общего числа, защита политических прав – 14,1% [21, с.189].

Implementarea practica___corectura.indd 213 15.04.2021 11:16:43

Социально активная молодежь принимает участие в НПО, предпринимающих инициативы, направленные на формирование культуры демократии на базе государственных структур: учреждение Молодежного Парламента, Политической Академии, обучение и стажировки молодых политиков - инноваторов в рамках совместных программ с международными организациями. Гордостью Молдовы являются активисты молодежных организаций, выходящие на международный уровень с решением глобальных проблем. Владислав Каим, молодой человек из Республики Молдова, стал членом первой Молодежной Консультативной группы по изменению климата, созданной при Генеральном Секретаре Организации Объединенных Наций. В заявлении, опубликованном на странице Организации Объединенных Наций, Владислав Каим описывается как «молодой экономист, приверженный созданию экологически чистых и достойных рабочих мест для молодежи, получению глубоких знаний в области международной торговли и миграции». «Мне очень приятно объявить, что Генеральный Секретарь ООН Его Превосходительство Антонио Гутеррес назначил меня членом первой в истории Молодежной Консультативной Группы по изменению климата при Генеральном Секретаре. Будучи членом Группы, я сообщу Его Превосходительству о том, как стратегии устойчивого экономического возрождения после COVID могут обеспечить более зеленое и процветающее будущее для современной молодежи и общества в целом». написал молодой человек на своей странице в Facebook [22]. Популяризация подобных достижений молодых молдавских активистов через СМИ и Интернет позитивно сказывается на социальной активности учащейся молодежи в целом.

Необходимой и ценной является деятельность молодежных организаций, направленных на решение насущных проблем

Implementarea practica___corectura.indd 214 15.04.2021 11:16:44

молодежи, ведь сегодня как никогда необходимо привлекать внимание общества к больным точкам молодежного поведения, таким как кризис образования, безработица, потребление наркотиков, алкоголя, политический экстремизм и т.д. Нельзя закрывать глаза на то, что, по данным статистики, 15% подростков в Молдове находятся в сложных ситуациях и зачастую остаются со своими проблемами один на один. Это, как правило, дети из неполных или неблагополучных семей Специалисты считают, что только при участии и поддержке всего общества молодые люди смогут вернуться к нормальной жизни [23]. Нужно помнить, что именно подростки подвержены негативному влиянию «улицы» в виде наркомании, алкоголизма и криминала. Ценно, что в борьбе за искоренение этих бед современности молодежные общественные организации видят и свою задачу – задачу помочь государству [24].

Говоря в целом о взаимоотношении государства и гражданского общества, мы осознаем, что при имманентном несовпадении их задач, но в сфере демократического гражданского образования их интересы полностью совпадают. Гражданское общество, в котором воспитываются молодые люди с активной гражданской позицией, в борьбе за права, общее благо и прогресс становятся, по словам А. Фергюсона, «истинными орудиями Провидения», и «везде, где они есть, государству уготована жизнь и процветание» [25, с. 130].

В демократическом обществе возможности развития институтов гражданского общества, проявления социальной инициативы и демонстрации политического плюрализма чрезвычайно широки. Задача состоит лишь в том, чтобы привлечь в ряды гражданского общества как можно более широких масс молодежи, в том числе и такой структурированной ее части как учащаяся молодежь.

Implementarea practica___corectura.indd 215 15.04.2021 11:16:44

Все вышеизложенное означает, что в государстве и обществе в целом возникает необходимость принятия мер, направленных на изучение проблем и потребностей молодежи, выработка законодательно поддержанных программ обеспечения потребностей и прав молодого поколения. Сегодня, когда участие молодежи в общественной работе, членство в политических организациях, не являются мерилом ее общественно-политической активности, назрело задание привлечение молодежи к действенным формам участия молодежи в политической деятельности. Исследователям, политическим экспертам и государственным деятелям должны быть понятны будущие трудности молодежного движения, являющиеся результатом сегодняшних социально-политических ориентаций молодого поколения. Сегодняшнее юношество не склонно слепо доверять каким бы то ни было официальным структурам, партиям. Новые политические условия внесли существенные коррективы в процессы политической социализации и адаптации молодежи, что нашло отражение в специфике ее политических предпочтений. Реальная вовлеченность молодежи в политические действия, ее гражданская активность становится насущной задачей соответствующих структур.

В молодежной среде крепнут и индивидуалистические ориентации, стремление уйти от общих задач социума в решение личных проблем. Экономические и политические тенденции в обществе отпечатываются на политических ценностях молодого поколения. Таким образом, подрастающее поколение наследует достигнутый уровень развития общества и государства; имеет свои цели и интересы, которые не всегда совпадают с государственными и общественными. Его мировоззрение отличается своеобразными ценностными ориентациями, нравственными установками и недостатком жизненного опыта, что

Implementarea practica___corectura.indd 216 15.04.2021 11:16:44

повышает вероятность ошибки при воспринятии политических ориентиров, поэтому молодёжь, и в том числе учащаяся, является обязательным объектом и субъектом социализации, адаптации и воспитания.

Вместе с тем юное поколение привносит в политическую среду новые запросы, ожидания, мотивации и практики поведения. Поэтому то, на какие ценностные ориентации нацелено юношество, вызывает обеспокоенность, как власти, так и общества в целом. История показывает, что на определенном этапе развития в государстве в ответ на возникающие вызовы молодого поколения, возникают структуры, которые начинают выполнять специфическую функцию: реализовать комплекс заданий которые принято называть «молодежная политика». Нельзя сказать, что в Республике Молдова мало обращено внимания на молодежь и разрабатывалась молодежная политика. Со времен демократических преобразований в государстве принимались соответствующие законодательные акты, нацеленные на определение и защиту прав молодежи, удовлетворение социальных потребностей и создание условий для всемерного развития молодежи. С учетом изменения объективных условий в молодежное законодательство вносились изменения и дополнения. Закон Республики Молдова «О молодежи» 279-X1У от 11 февраля 1999 года, был существенно усовершенствован и дополнен Законом «О молодежи» Республики Молдова №215 от 29 июля 2016 года. В рамках действия положений данных законодательных актов руководством страны принимались подзаконные документы: Постановление «Об утверждении мер по поддержке мероприятий молодежи №1213 от 27 декабря 2010 года, Постановление «О создании Правительственной Комиссии по молодежной политике» от 29 сентябре 2011 года. До нынешнего времени (2020 год)

Implementarea practica___corectura.indd 217 15.04.2021 11:16:44

действует принятая в 2014 году, «Национальная стратегия развития молодежного сектора».

В дальнейшем государственным структурам совместно с гражданским обществом предстоит продолжить разработку молодежной политики и принять соответствующие меры по реализации ее мероприятий. В молодежной политике должно быть учтено, что будущие трудности социально-политических ориентаций молодежного движения, являющиеся результатом сегодняшних социально-экономических условий. Следовательно, ожидаемы мероприятия по нивелированию этих вызовов. Известно, что сегодняшняя молодежь не склонна слепо доверять каким бы то ни было официальным структурам, партиям, отсюда важность присутствия в разработке мер по молодежной политике институтов гражданского общества. Должно быть учтено и то, что новые политические условия внесли существенные коррективы в процессы политической социализации и адаптации молодежи, что находит отражение в специфике ее политических предпочтений. Реальная вовлеченность молодежи в политические действия, ее гражданская активность оставляет желать большего. Такая ситуация во многом вызывает к жизни меры по возвращению политической активности из периферии его интересов в гражданскую жизнь подрастающего поколения.

Нужно иметь в виду, что, в целом, молодежь воспроизводит спектр основных политических ориентаций и установок, существующих в молдавском обществе. Вместе с тем подрастающее поколение привносит в политическую среду новые запросы, ожидания, мотивации и практики поведения. И к этому стоит прислушиваться. В данном случае государство обязано всячески поддерживать социально-политические инициативы юношества, популяризировать успехи этих инициатив. При всей отчужденности

Implementarea practica___corectura.indd 218 15.04.2021 11:16:44

от политики потенциал участия в ней молдавской молодежи достаточно ощутим и успешные социальные инициативы молодежи должны становиться достоянием общества. О молодежи нужно и важно говорить, писать, рассуждать, проблемы молодежи необходимо исследовать. К сожалению, до настоящего времени вопросами молодежи и задачами молодежной политики в Молдове занимались лишь отдельные ученые, упомянутые в данном исследовании. Немного информации об успехах социально активной молодежи и подростков республики содержится и в передачах телевидения, и в электронных массмедиа. А между тем, активная молодежь Молдовы совместно с молодыми активистами стран СНГ и международной организацией UNFPA в Молдове ярко демонстрирует готовность подставить плечо государственным структурам в решении молодежных проблем. Более 130 молодых людей со всей страны обсудили направления развития молодежной политики и услуг в Республике Молдова в ходе Национальной конференции, состоявшейся 21-22 ноября 2019 года. Конференция „Молодежные программы и услуги для каждого молодого человека из Республики Молдова" проходит во второй раз и представляет собой платформу взаимодействия для специалистов из молодежной сферы со всей страны. Показательно, как юношеско-молодежное движение в Молдове активно поддерживается ведущими международными организациями. Координатор-резидент ООН, представитель ЮНИСЕФ в Молдове Дезире Юнсма сказала, что семья ООН в Молдове выступает за использование потенциала молодежи в качестве агентов изменений для повестки дня Целей устойчивого развития 2030: „Мы взяли на себя обязательство продолжить нашу работу и с молодежью Молдовы, чтобы положить конец нера-

Implementarea practica___corectura.indd 219 15.04.2021 11:16:45

венствам и обеспечить, чтобы все парни и девушки, независимо от этнической принадлежности, потенциала, сельской или городской среды, пользовались равными правами и шансами на процветание", - отметила Дезире Юнсма.

Забота о подрастающем поколении провозглашена одним из важнейших заданий ООН с самого начала ее деятельности. На протяжении лишь последних десяти лет ООН было принято свыше 50 резолюций касающихся молодежи. Главная их цель – осуществление координации наиболее общих молодежных проблем достижение сотрудничества с неправительственными молодежными организациями и учреждениями, которые непосредственно занимаются решением проблем молодого поколения в разных странах. Задача Республики Молдова как государства, развивающего демократию, состоит в том, чтобы идти в русле политики ООН, усиленно работать с молодежью, вовлекая ее в активную общественную жизнь и формируя в молодежной среде прогрессивные политические ориентиры.

Молодежная политика, рассчитанная на безопасное развитие молдавского общества, не может не учитывать коррективы, которые вносят события последнего времени, а именно кризисные условия пандемии COVID-19. Кризис, который в настоящий момент переживает весь мир, существенно повлиял на экономику, политику, социальное положение, состояние культуры, образования, церкви и психологический климат общества. Это значит, что кризис затронул все институты возможной социализации подрастающего поколения. Повлиял и на шкалу ценностей и ориентаций молодежи, в том числе и политических. Кризис, вызванный пандемией новой вирусной инфекции, привел к тому, что страны вынуждены в первую очередь обращать внимание на проблемы

Implementarea practica___corectura.indd 220 15.04.2021 11:16:45

здравоохранения и серьезно сокращать финансирование в других сферах. Это может привести к тому, что многие инициативы, которые были направлены на молодежь (ее социализацию, образование, профориентацию, дальнейшее трудоустройство), так и останутся нереализованными. Тем не менее, именно молодежь, которая, в отличие от старшего поколения, еще не имеет опыта преодоления подобных потрясений, нуждается в поддержке. Поколение, которое столкнулось с ограничением доступа к образованию, снижением уровня экономики, уменьшением прожиточного уровня семьи и разрушенными планами и мечтами, в дальнейшем рискует не реализовать свой потенциал, что серьезным образом отразится на качестве человеческого капитала в нашей стране. Эти и другие проблемы, с которыми сейчас столкнулась молодежь, не должны остаться без внимания властей, потому что именно их решение позволит справиться нам не только с кризисом, но и преодолеть его последствия. Молодые люди, которые родились в период между 2005 и 2020 годами, еще не сталкивались с подобным глобальным потрясением, но их семьи еще помнят финансовый кризис в 2008–2009 годах, который затронул членов их семьи, сказался на поисках работы, повлиял на уровень благосостояния. Данный экономический кризис привел к серьезным долгосрочным последствиям для молодежи во всем мире, прежде всего, потому, что государства приостановили финансирование сферы образования и большого количества молодежных проектов, многие дети и подростки не смогли осуществить свои планы на получение качественного образования и достойной работы. Большинство стран, не успев справиться со сложностями, вызванными предыдущим кризисом, вынуждены вновь сократить финансирование во многих сферах, которые касаются молодежи, и отказаться от планов по реализации

Implementarea practica___corectura.indd 221 15.04.2021 11:16:45

намеченных инициатив. Молодежь, которая потеряла возможность осуществить свои цели и мечты в 2020 - 2021 годах - например, о получении лицейского аттестата, о поступлении в вуз - имеет высокие шансы попасть в наиболее уязвимую группу при последующих экономических потрясениях, что серьезным образом отразится на ее качестве как стратегического человеческого ресурса в долгосрочной перспективе.

Меры, предпринимаемые правительствами разных стран по предотвращению распространения коронавируса, породили социальные проблемы, которые могут болезненно отразиться на уровне жизни молодежи, снижении уровня доступности образования, уменьшении доверия к государственным институтам – власти всех стран ищут ответы на эти вызовы. Ищет ответы на вызовы пандемии и руководство Молдовы. Предпринимаются меры по ограничению деятельности отдельных экономических агентов, образовательных учреждений, заведений культуры, религиозных организаций. Граждане призваны и обязаны соблюдать профилактические меры. Иное дело, как относятся граждане Молдовы и к принятым санитарным мерам, и к обязанностям личной профилактики. Население Молдовы, включая и учащуюся молодежь, поделено обывательской мыслью (инфодемическим слоганом) на категории «ковид-параноиков» и «ковид-дисидентов». К первой группе относятся люди, поверившие в опасность неизвестного до селе вируса и, к другой – считающие, что суета вокруг коронавируса не что иное, как очередная шумиха, отвлекающая общественность от насущных проблем или что поднятие такой паники – это просто всемирный заговор. Соответственно к первой категории относятся граждане, серьезно воспринимающие угрозу пандемии и к собственным обязанностям соблюдения правил карантина и санитарных норм. К другой – те, что вы-

Implementarea practica___corectura.indd 222 15.04.2021 11:16:45

зывающе не соблюдают социальную дистанцию, не надевают маски в общественных местах, демонстрируя неверие в опасность болезни, пренебрегая мнением медицины и демонстрируя неповиновение властям. В расхожем мнении утвердилось, что основную массу «ковид-диссидентов» составляет именно молодежь. В электронных масс-медиа широко пропагандируется информация о том, что « в распространении коронавируса больше виновата молодежь». «Молодежь не верит в смерть, она думает, что будет жить вечно. Молодые, если заболеют, скорее всего, на ногах перенесут ковид. Страшно другое - они могут заразить своих родителей, бабушек-дедушек. А вот это уже будет посерьезнее» [26] - уверяют блогеры. Такое мнение существует и в Молдове. Похожее мнение существует и в Евросоюзе, где в новой вспышке COVID-19 винят молодежь, поэтому ЕС думает о новом закрытии границ. Обвинения в адрес молодежи заканчиваются даже тем, что немецкий ученый Александр Кекуле призвал заразить коронавирусом молодежь и снять карантин. Профессор уверен, что надо позволить молодым людям заразиться коронавирусом. «Люди моложе 50 лет вряд ли умрут или серьезно заболеют. Но мы должны дать им переболеть, чтобы они могли выработать иммунитет», – пояснил эпидемиолог. Он отметил, что наименьшему риску подвергаются дети, поэтому сначала карантин нужно снять в школах и детских садах. Мы не можем все это время сидеть под замком. В противном случае, наше общество и наша культура будут полностью разрушены», – заявил профессор [27].

Моральный прессинг, устроенный в адрес молодежи совершенно не обоснован. Во-первых, не подтверждены данные о том, что молодежь и дети не подвержены заболеванию коронавирусом. Вторая волна COVID-19 оказалась куда более опасна и показала рост заболевших среди молодежи, в том числе и учащейся.

Implementarea practica___corectura.indd 223 15.04.2021 11:16:46

«Помолодел» и летальный исход. Не подтверждены и данные о количестве молодых людей в стане «ковид-диссилентов». Научно не доказано, что они чаще нарушают предписания властей, чем люди других возрастов. Есть множество доказательств того, что молодежь особенно тяжело переживает экономические и психологические последствия пандемии. Это как раз то поколение, у представителей которого не такой высокий уровень благосостояния, как и у их родителей, а также бабушек и дедушек. А пандемия, скорее всего, к тому же в будущем вызовет рецессию и рост безработицы, захватив, в том числе, и категорию нынешних подростков.

Нельзя отрицать, что среди подростков, в силу их психологии, нередко встречаются те, что не придерживаются предписаний, ограничивающих физические и социальные контакты во время пандемии, и являются вольными или невольными распространителями коронавируса. Как отмечалось выше, у подростков «нет еще той социальной инерции, которая называется «благоразумием» [14, с.74], и в социальном их поведении порой проявляется нетерпимость, резкость суждений, отрицание авторитетов, черты неповиновения. Но прошедшие месяцы пандемии не могли не отразиться на приобретении подростками необходимого социального опыта. Ни одна семья из окружения родных и знакомых подростков успела переболеть, а то и потерять близких. Информация об этом должна была достигнуть сознания подрастающего поколения и отразиться на их поведении. Это означает, что количество «ковид-диссидентов» среди молодежи в период второй волны коронавируса значительно сократится.

Перемены в сознании учащихся повлекут за собой изменения в установках, в ее жизненных ориентирах, отразятся на шкале ценностей. В контексте испытаний (и потерь) коронавируса можно

Implementarea practica___corectura.indd 224 15.04.2021 11:16:46

смело предположить, что у подрастающего поколения (как и в целом у всего общества) произойдет выдвижение на передний план ценности семьи. «Семьи стали сейчас более сплоченными, более внимательными и толерантными друг к другу, - делает серьезные наблюдения немецкий футуролог, советник канцлера Ангелы Меркель Хорст Опашовски, - … «Старшее поколение, которое сетовало на непонимание и равнодушие молодежи, сейчас может только поражаться ее готовности помочь. Главной в жизни снова становится не работа, а семья, квартира, в которой живешь, свой дом и сад. В этом, в сущности, нет ничего необычного: во все времена люди перед лицом внешней угрозы «уходили» к «своим» - туда, где чувствовали себя защищенными - замечает Опашовски. Основой общественных отношений в большей степени, чем до пандемии, становятся взаимопомощь, солидарность» [28].

Пережитые испытания коронавирусом – режим самоизоляции, дискомфорт от отсутствия живого общения со сверстниками - непременно привлекут внимание молодежи на ценность школы, ее познавательно-коммуникативную ценность. Юное поколение, прошедшее через время короны, станет уверенней в себе, в нем усилится чувство общности. Хорст Опашовски считает, что произойдет отход от индивидуального эгоизма к осознанию общности. А это, в дальнейшем, предположительно, отразится на шкале социальных и духовных ценностей молодого поколения.

Серьезные кризисы часто приводят к переоценке ценностей, пересмотру приоритетов, особенно среди молодых людей, а это обычно не проходит безболезненно. Но тенденция, по мнению Хорста Опашовски, ясна: в общении больше будут цениться чувство ответственности, возможность положиться на человека, его готовность помочь, честность [28].

Implementarea practica___corectura.indd 225 15.04.2021 11:16:46

В контексте кризиса COVID-19 намного более важное значение будет отводиться медицине, здравоохранению, и это тоже будет обсуждаться в семье, в СМИ и в Интернете. Речь пойдет не только о подвижничестве медиков в борьбе с коронавирусом, о повышении зарплаты медикам. В целом, должны возрасти статус, общественная и экономическая роль здравоохранения, что значительно повлияет на профессиональную ориентацию выпускников лицеев, не говоря уже о возрастающей ценности самого здоровья. Предположительно, изменится статус института СМИ и Интернета. Нет, механизм влияние этого института на социализацию молодежи не изменится. Изменится оценка предлагаемой информации, она станет более критичной. В кризисных условиях коронавируса молодежь не раз видела и слышала, как беззастенчиво менялась информация: о количестве заразившихся в мире и до особенностей влияния на организм человека, от объективных медицинских данных до теории заговоров – от «страшилок» до вызывающего оптимизма. В пору пандемии появилось даже понятие «инфодемия», то есть засилье слухов и непроверенной информации, сеющее среди населения панику или неоправданный оптимизм. Неадекватное содержание СМИ и электронных масс-медиа, предположительно, укрепит в сознании учащейся молодежи критическое отношение в оценке получаемой информации, что придет на замену безусловного доверия.

То, что мир после победы над пандемией и возвращения к нормальной жизни не будет прежним, уже не вызывает сомнений. Изменится и мировая политика, что не пройдет мимо внимания юного поколения нашей страны, ориентированного на европейские ценности. Конечно, еще рано судить, какой выйдет из коронавирусного кризиса политическая система объединенной Европы. Насколько будет подорвана вера в европейскую интеграцию,

Implementarea practica___corectura.indd 226 15.04.2021 11:16:46

насколько усилят свои позиции национально ориентированные движения, выступающие за укрепление государственного суверенитета, покажет ближайшее будущее. Но некоторые изменения в европейской жизни налицо уже сейчас. Государства Европы предпочитают решать проблемы коронавируса единолично, каждое само за себя. Возросший уровень заболеваемости во многих странах Старого Света заставил европейские власти задуматься о возможном закрытии внешних и внутренних границ Евросоюза. Не исключено, что после завершения эпидемии и в части европейских ценностей, о которых порой ломают копья в Молдове, произойдет переосмысление, хотя бы частичное [29].

Приведенные факты кризиса COVID-19 убеждают: не учитывать их нельзя, и, особенно, касательно выработки современных государственных молодежных политиков. Важно уже сегодня изучать влияние, которое пандемия коронавируса оказала на молодежную политику в разных странах мира. Невозможна разработка современной молодежной политики в государстве без новых идей в области новых форм развития и поддержки молодежи. Интересное исследование в преддверии форума «Сильные идеи для нового времени» провело Агентство стратегических инициатив вместе с экспертами Высшей школы экономики России, с разбором практик для одного из треков Форума – «Новая молодежная повестка». Подобные исследования, невзирая на испытания коронавируса, предпринимаются и в других государствах. Важно перенимать лучший опыт для выработки собственных молодежных политик с «новой молодежной повесткой». Ведь молодежь — для любого народа это его будущее, его золотой фонд. Во имя будущего, сегодня, наряду с решением острых проблем пандемии, задач социально-экономического развития, необходима также новая концепция формирования политических

Implementarea practica___corectura.indd 227 15.04.2021 11:16:46

ценностей, учитывающих поучительный опыт пандемии. Необходимо принятие мер законодательного и воспитательного характера, в результате которых должен формироваться новый механизм мотивационных установок, стимулирующий включение молодежи в общественно полезную деятельность, ее вовлеченность и заинтересованность общественно значимыми проблемами.

ПРИМЕЧАНИЯ

1. https://point.md/ru/novosti/obschestvo//natsionalnoe-biuro-statistiki-pokolenie-molodezhi-neuklonno-umenshaetsia(дата посещения: 04.11.2020).
2. https://ru.sputnik.md/radio_ peredacha_utro_na_sputnike /20200917/31697626/ionitse-pugayuschaya-demografiya-moldovy-ili-molodym-tut-ne-mesto.html (дата посещения: 04.11.2020).
3. https://www.ng.ru/cis/2020-08-13/1_7937_moldova.html (дата посещения: 04.11.2020).
4. https://m.ru.sputnik.md//society/20191227/28692286/pechalnaya-statistika-moldova-stalo-menshe-uchaschikhsya-i-shkol.html (дата посещения: 06.11.2020).
5. Influența schimbării sistemului elektoralasupra rezultatelir comportamentului electoral al cetețenilor la alegerile parlamtntare din februarie 2019 Vox Populi-Martie-Aprilie. Chișinău, 2019.74p.
6. Энциклопедический социологический словарь. Под ред. Г. В. Осипова. Москва: НОРМА, 2008. 608с.
7. Блажко В.А. Социализация молодежи и качество жизни. В: Стратегия устойчивого развития: современный мир-Приднестровье. Тирасполь: Литера, 2003.316 с.
8. Кылкей Г.А. Влияние экономического фактора на электоральное поведение. В: Электоральные процессы в Республике Молдова: реальность, тенденции, перспективы. Международная научно-практическая конференция. Сборник тезисов 5 июня 2015. Chişinău. 82 с.

Implementarea practica___corectura.indd 228 15.04.2021 11:16:46

9. Общие результаты социологического исследования «Vox Populi - Апрель 2017 года. Chișinău, апрель 2017. 50 с.
10. https://bloknot-moldova.md/news/pechalnaya-statistika-molodezh-moldovy-teryaet-int-1051760 (дата посещения: 22.10.2020).
11. https://bloknot-moldova.md/news/v-moldove-rastet-kolichestvo-molodezhi-kotoraya-ne-1077999?sphrase_id=844006 (дата посещения: 22.10.2020).
12. Аникин В.И. Гражданское воспитание через развитие общественной и политической активности молодежи. В: Активные методы гражданского образования. Научно-практическая конференция. Комрат:MITRA- GROUP SA, 2013.260 с.
13. Брага Л.И. Формирование гражданской культуры в Республике Молдова проблемы и решения. В: Активные методы гражданского образования. Научно-практическая конференция. Комрат: MITRA- GROUP SA, 2013. 260 с.
14. Зубок Ю.А. Исключение в исследовании проблем молодежи. В: Социологические исследования. 1998. № 8. с. 39-49.
15. Блажко В. Социальные факторы формирования гражданской личности в современной Молдове. В: Активные методы гражданского образования. Научно-практическая конференция. Комрат: MITRA- GROUP SA, 2013, 260 с.
16. https://poezdonlin.ru/idealnyjj-dom/lyubov-k-rodine-nachinaetsya-s-semi-f-bekon-esse-lyubov-k/ (дата посещения: 11.11.2020)
17. Брага Л.И. Политический режим и политическое участие в Республике Молдова. В: Strategia supraviețuirii din perspectiva bioeticii filosofiei și medicinei/ Culegere de articole științifice cu participare internaționale. Vol. 22/ Chișinău: CEP «Medicina», 2016, 258 p.
18. Рустанович Л., Роговая Г. Воспитание гражданской культуры молодежи в Республике Молдова. В: Процессы демократизации в Республике Молдова: реалии, тенденции, перспективы. Материалы Международной научно-практической конференции, 20 мая 2014. Chișinău: Tipografia Reclama. 140 с.

Implementarea practica___corectura.indd 229 15.04.2021 11:16:46

19. Алексеев В.Г. Ценностные ориентации личности и проблема их формирования. Москва: Педагогика, 1979.158с.
20. Рустанович Л. Роль школы в подготовке учащейся молодежи к участию в избирательном процессе.В: Электоральные процессы в Республике Молдова:реальность, тенденции, перспективы. Международная научно-практическая конференция. Сборник тезисов 5 июня 2015. Chișinău.82 с.
21. Роговая Г. Морально-этическое образование как часть гражданского образования. В: Активные методы гражданского образования. Научно-практическая конференция. Комрат: MITRA-GROUP SA, 2013. 260 с.
22. https://www.yaneuch.ru/cat_08/molodezhnaya-politika-stran-sng/92902.1551444.page18.html (дата посещения: 07.11.2020).
23. https://point.md/ru/novosti/obschestvo/15-podrostkov-v-moldove-nahodyatsya-v-slozhnih-situaciyah (дата посещения: 13.11.2020).
24. https://point.md//ru/novosti/obschestvo//moldavskie-molodezhnie-organizacii-viskazivayutsya-protiv-provedeniya-ksenofobskih-mitingov-v-kishineve (дата посещения: 13.11.2020).
25. Фергюсон А. Опыт истории гражданского общества. Москва: РОССПЭН, 2000. 392 с.
26. https://www.dw.com/ru/ в-распространении-коронавируса-больше-виновата-молодежь/a-53364035 (дата посещения: 19.11.2020).
27. https://profile.ru/news/society/nemeckij-uchenyj-nazval-sposob-pokonchit-s-pandemiej-koronavirusa-282180/(дата посещения: 19.11.2020).
28. https://www.dw.com/ru/неожиданный-прогноз-немецкого-футуролога-о-жизни-после-короны/a-53561585(дата посещения: 19.11.2020).
29. https://www.kommersant.ru/doc/4291388 (дата посещения: 17.11.2020).

Implementarea practica___corectura.indd 230 15.04.2021 11:16:46

ОРГАНИЗАЦИЯ ПО БЕЗОПАСНОСТИ И СОТРУДНИЧЕСТВУ В ЕВРОПЕ В ПЕРИОД COVID-19

THE ORGANIZATION FOR SECURITY AND CO-OPERATION IN EUROPE AMID PANDEMIC

Marina GORBATIUC, ***cercetător științific,***
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

Summary

The article devoted to the questions connected with the place and role of the OSCE in the architecture of the European security in the context of the COVID-19 pandemic and its influence on the activities of global and regional organizations. The author underlines incompatibility of the block approach to the maintenance of the European security and the need for collective actions of the regional organizations. The article analyses the potential and comparative advantages of the OSCE in the European security's system. The perspective of possible renaissance of the OSCE as a pillar of the European security's system are defined. The OSCE Mission to Moldova participation in the problem elimination caused with the crisis.

Пандемия в контексте европейской безопасности

Пандемия COVID-19 показала, что усилия ведущих международных организаций по решению проблем, связанных с глобальными вызовами безопасности и стабильности, по-прежнему остаются недостаточно адекватными в условиях продолжающейся геополитической напряжённости.

Наша точка зрения о злободневной проблеме всего мира совпадает с мнением профессора И. Щербак, который рассматри-

Implementarea practica___corectura.indd 231 15.04.2021 11:16:46

вает эффективность международных организаций и их быстрое реагирование в нынешней ситуации. Совет Безопасности ООН не смог в самый разгар пандемии принять резолюцию о солидарном противодействии мирового сообщества распространению новой инфекции из-за разногласий между США и Китаем вокруг происхождения вируса. Противоречия между США, КНР и Россией – постоянными членами СБ ООН – также серьёзно сказываются на результативности Совета в урегулировании региональных конфликтов (Сирия, Ливия, Ирак и т. д.). [1]

Сложившаяся ситуация усилила критику международных организаций и их роли в поддержании международной безопасности и стабильности. Среди экспертов бытует мнение, что пандемия обострила назревшие проблемы с эффективностью ООН, ЕС, НАТО, ВТО, ВОЗ из-за их замедленного реагирования на новые вызовы, разобщенности, отсутствия прозрачности и пассивности. В связи с этим делается вывод о необходимости модернизации существующих международных институтов, либо о создании альтернативных им структур. [2]

Приоритетным направлением повышения уровня глобального управления станет перераспределение ролей в кризисном управлении между глобальными международными организациями и их региональными партнёрами при большем акценте на повышении роли региональных организаций, усиление реальной согласованности действий между глобальными и региональными организациями.

Новые реалии могут привести к корректировке сложившейся архитектуры европейской безопасности, в которой доминирующую роль играет западная конгломерация под эгидой ЕС-НАТО-США. После окончания холодной войны обострение геополитической напряжённости между Западом и Россией и сплочение

Implementarea practica___corectura.indd 232 15.04.2021 11:16:46

западных стран вокруг блоковых по своей сути образований – ЕС и НАТО – привело к оттеснению Организации по безопасности и сотрудничеству в Европе (ОБСЕ) – единственной универсальной региональной организации на континенте – на периферию архитектуры европейской безопасности. [3]

С точки зрения эффективности антикризисной стратегии и обеспечения безопасности и стабильности на европейском континенте, наибольшим потенциалом будут обладать региональные структуры, которые способны объединить и координировать антикризисные действия всех государств без разделительных линий – от Ванкувера до Владивостока.

Преимущества ОБСЕ в кризисном регулировании

В настоящее время этим критериям полностью отвечает ОБСЕ. В пользу Организации работают такие её качества, как определённая гибкость в выборе оптимальных инструментов для регулирования ключевых вопросов безопасности и стабильности Европы, децентрализованная организационная структура при достаточно широком мандате и главное – принцип консенсуса при принятии важнейших решений, который обеспечивает равенство всех членов. Одним из важнейших достоинств ОБСЕ в условиях геополитической напряженности является то, что в силу своей многосторонности и принципа консенсуса организация по-прежнему остаётся важной платформой для диалога между государствами-членами.

ОБСЕ за последние годы предприняла ряд мер по повышению эффективности своего антикризисного потенциала. Ключевое место в структуре ОБСЕ по управлению кризисами занимает Центр по предотвращению конфликтов (ЦПК), созданный под эгидой Секретариата ОБСЕ в Вене. Центр объединяет целый ряд

Implementarea practica___corectura.indd 233 15.04.2021 11:16:46

вспомогательных служб, оказывающих всестороннюю поддержку в эффективном осуществлении им своих функций. В частности, в его состав включены Служба поддержки по стратегическим вопросам, Оперативная Служба и её подразделения (Планово-аналитическая группа, Группа по содействию посредничеству, Ситуационный центр, Группа программно-оценочной деятельности и Группа Сети связи). В свою очередь Сеть связи ОБСЕ обеспечивает организацию безопасным и практически круглосуточным обменом информацией на уровне министерств иностранных дел и обороны, в том числе по конфиденциальным вопросам деятельности вооруженных сил государств-членов.

Важным преимуществом ОБСЕ становится рáзвитый потенциал посреднических инструментов, имеющийся в распоряжении организации. Они, согласно установкам ОБСЕ, должны использоваться на всех стадиях конфликтного цикла: как для предотвращения и урегулирования конфликта, так и при его разрешении и постконфликтном восстановлении. В частности, посредничество рассматривается как эффективное средство раннего упреждения конфликта, что позволяет не допустить его перерастания в стадию силового противостояния. Оно способно внести свой вклад и в урегулирование уже начавшегося конфликта: посредники могут использовать неформальные подходы, чтобы побудить враждующие стороны к диалогу, началу политических переговоров по перемирию, подготовке основы для полноценных переговоров о завершении и урегулировании конфликта. [4]

Как представляется, линия ОБСЕ на развитие и совершенствование инструментов и механизмов посредничества в контексте “кризисного управления” в целом повышает авторитет и влияние организации в вопросах предотвращения и урегулирования кризисных ситуаций на европейском континенте.

Implementarea practica___corectura.indd 234 15.04.2021 11:16:46

ОБСЕ обладает также развитой системой мер доверия в военной области и контроля над обычными вооружёнными силами и вооружениями, которая является одним из важнейших элементов архитектуры европейской безопасности. Основу этой системы представляет Венский документ по мерам доверия.

Итак, преимущества ОБСЕ создают предпосылки для трансформации организации в долгосрочной перспективе в центральное звено архитектуры европейской безопасности. Ренессанс ОБСЕ в качестве опоры архитектуры европейской безопасности может стать реальностью в том числе и в силу стремления западноевропейских государств использовать организацию как инструмент для обеспечения своих стратегических интересов.

“Не оправданные ожидания ОБСЕ” быстрого реагирования

После окончания холодной войны на концептуальном уровне сложилось единое мнение о том, что Организация по безопасности и сотрудничеству в Европе следует расширять и углублять свои внешние контакты и сотрудничество. Это отчасти явилось следствием осознания того, что многогранный характер вызовов в области безопасности требует многоинституционального реагирования. [5]

Необходимо отметить, что сегодня ОБСЕ сталкивается с рядом трудностей. Исследователи впервые заговорили об этом после военной операции НАТО в Косово без санкции Совета Безопасности ООН, когда ОБСЕ была отодвинута на задний план. Организация “ не оправдала ожидания, высказанные в Париже в 1990 году. Она не смогла стать главенствующей общеевропейской структурой по вопросам безопасности.” [6]

Организация по безопасности и сотрудничеству в Европе не имеет устава, что влечет за собой и отсутствие четкого определе-

Implementarea practica___corectura.indd 235 15.04.2021 11:16:46

ния места Организации в общей структуре безопасности. Многие политики и политологи часто задают вопрос: если на европейском континенте существуют такие структуры как ЕС и НАТО, то есть ли необходимость в ОБСЕ? Еще с начала 1990-х, Североатлантический альянс "все увереннее присваивал себе те функции, которые ранее принадлежали ОБСЕ." [7]

Мы утверждаем, что стратегической задачей ОБСЕ остаётся создание единого пространства безопасности на основе разделяемых государствами-участниками ценностей и принципов, предотвращение появления новых разделительных линий.

Работа ОБСЕ должна сфокусироваться на решении значимых проблем безопасности, имеющих практическую ценность для всех государств и требующих объединения усилий в преодолении новых вызовов и угроз; контроле над вооружениями, который является, по словам представителя Российской Федерации на ежегодной конференции ОБСЕ А.В.Глушко, фирменным знаком Организации; укреплении доверия в военно-политической сфере; совершенствовании партнерских отношений в экономической, экологической и гуманитарных областях. [8]

Все масштабные изменения, как мы полагаем, требуют корректировки прежних приоритетов и методов функционирования, модернизации её структуры и основных инструментов. Центральной политической задачей ОБСЕ становится противодействие угрозам и вызовам безопасности и стабильности в XXI веке. Будучи авторитетной международной организацией, объединяющей США, Канаду, все европейские государства, ряд стран Центральной Азии и Закавказья, ОБСЕ призвана энергичнее использовать свой потенциал для укрепления мира и безопасности.

Ввиду широкого спектра и сложного характера проблем и вызовов в области безопасности, с которыми сейчас сталкива-

Implementarea practica___corectura.indd 236 15.04.2021 11:16:46

ется Европа, важнейшее значение имеет сотрудничество между ОБСЕ и другими взаимоподкрепляющими организациями и институтами, занимающимися вопросами безопасности, как на уровне политических консультаций, так и на местах. Одной из главных составляющих модели европейской безопасности должна стать отработка взаимоотношений международных институтов, отлаживание механизма разделения труда и координации их деятельности. [9]

В последнее время стали модными утверждения о снижении роли профессиональной дипломатии в осуществлении внешней политики. По нашему мнению, речь сегодня должна идти не об отмирании дипломатии как политического института, а возникновении новой модели дипломатии. Будущее дипломатии во многом зависит от того, насколько она сумеет, по мнению Р. Хейла и П. Внитлима, стать институтом, который "постоянно эволюционирует, переосмысливает свое значение и как бы изобретает себя заново." [10]

Что касается ОБСЕ, то в будущем ее ждут серьезные испытания на прочность. От того, насколько она сможет ответить на современные вызовы времени, пройти процесс реформирования ее институтов в полноценную международную организацию, которая стремится построить свободную и процветающую Европу без разделительных линий, будет зависеть судьба новой архитектуры европейской безопасности в XXI в.

При оценке роли и места ОБСЕ в современной Европе нельзя быть оптимистом или пессимистом. Необходимо быть реалистом и реально представлять себе возможности организации, которые достаточно обширны, и использовать их в интересах всех государств-участников.

Implementarea practica___corectura.indd 237 15.04.2021 11:16:46

Возврат к идее активного вовлечения ОБСЕ, которая пока что не стала основой безопасности в Европе, в решение проблем европейской безопасности усилит эту Организацию и может превратить ее в конечном итоге в своего рода европейский филиал ООН. Главное – добиваться укрепления правосубъектности, полномочий ОБСЕ – этого инклюзивного органа.

Разумеется, необходимы согласие и готовность к политическим решениям ключевых участников европейского процесса. Только открытый диалог и готовность к компромиссным решениям позволят создать основу для более прочной безопасности в Европе и в мире. Достичь согласия по модернизации системы европейской безопасности будет непросто, но, исходя из уроков сегодняшнего дня, следует помнить, что альтернативой работе по достижению такого решения может стать очередной катастрофический срыв, гарантий урегулирования которого никто дать не может.

Все более востребованной представляется роль ОБСЕ как важной платформы ведения диалога между государствами-членами в целях преодоления конфронтационных противоречий и обеспечения стабильной и предсказуемой обстановки на континенте. Особенно это важно в условиях, когда внешняя политика и антикризисные стратегии становятся объектами поведенческого подхода узкого круга лиц, принимающих ответственные политические решения, связанные с применением оружия, прежде всего ядерного.

Предупреждение конфликтных ситуаций и строительство прочного мира это и есть центральный мандат ОБСЕ. Организация располагает необходимым инструментарием для разрешения всех фаз конфликтного цикла, который включает раннее предупреждение, управление кризисной ситуацией, постконфликтное восстановление и примирение.

Implementarea practica___corectura.indd 238 15.04.2021 11:16:46

Мандат Миссии не является ограничительным в этом отношении и предоставляет рычаги для привлечения усилий по мониторингу, анализу и сообщению проблем, выявленных в периметре приднестровского региона и зоны безопасности. Экспертиза миссии должна быть направлена на преодоление кризисных ситуаций, осуждая любые действия, посягающие на суверенитет Республики Молдова и существующих обязательств. Миссия ОБСЕ в Республике Молдова может сыграть ключевую роль в управлении ситуацией, вызванной беззакониями тираспольского режима.

Кризис COVID-19 был использован тираспольской администрацией для совершения ряда беззаконий и злоупотреблений. С марта по настоящее время эти действия были отмечены и доведены до сведения общественности конституционными властями, которые неоднократно требовали поддержки у международных партнеров. В отсутствие формата конструктивного диалога с сепаратистским режимом левобережья Днестра, который отказался отвечать на запросы, поступившие от Кишинева, существует опасность эскалации ситуации в регионе с серьезными последствиями для прав человека.

Более полугода после установления чрезвычайного положения в приднестровском регионе и более четырёх месяцев после его аннулирования, нет никаких сигналов о том, что тираспольские лидеры готовы пересмотреть свои так называемые „санитарные меры" для реагирования на нынешний эпидемиологический кризис. Предлог защиты „общественного здоровья" был использован для ограничения доступа Кишинева в зону безопасности и ограничения движения между двумя берегами. В этом

Implementarea practica___corectura.indd 239 15.04.2021 11:16:46

контексте приостановление в одностороннем порядке обязательств, взятых восточным регионом перед Кишиневом, должно быть предметом активного мониторинга и механизма быстрой реакции со стороны Миссии ОБСЕ в Республике Молдова как главного международного актора.[11]

Согласно указу приднестровского лидера Вадима Красносельского от 16 марта 2020 года, утвержденного 18 марта фактическим верховным советом Тирасполя, был учрежден режим чрезвычайного положения в приднестровском регионе.[12] Этот документ содержал ряд мер, направленных на решение проблем, связанных с COVID-19, в том числе запрет на въезд в приднестровский регион лиц, не имеющих его гражданство и запрет на выезд с территории левобережья Днестра жителей региона, за некоторыми исключениями.

Помимо официально объявленных „зеркальных мер", началась постепенная установка незаконных пограничных постов в периметре Зоны безопасности. В частности, с 17 по 30 марта было установлено 16 контрольно-пропускных пунктов и ограничено движение, отмеченные в Обращении Делегации Республики Молдова в Объединенной контрольной комиссии (ОКК) представителям Российской Федерации, Приднестровья, Украины и Миссии ОБСЕ в этой структуре. После 1 апреля число этих КПП увеличилось.[13]

Также с 16 марта была ограничена деятельность военных наблюдателей Смешанных миротворческих сил в зоне безопасности. Ограничение доступа военных наблюдателей лишило Кишинев жизнеспособного инструмента документирования злоупотреблений, совершенных Тирасполем, что является серьезным нарушением механизма функционирования Совместных миро-

Implementarea practica___corectura.indd 240 15.04.2021 11:16:46

творческих сил. Несмотря на неоднократные оклики делегации Республики Молдова в ОКК к разблокированию доступа военных наблюдателей, до сих пор нет серьезных успехов в этом направлении.[14]

Позиция Миссии ОБСЕ в Молдове в отношении злоупотреблений

Несмотря на то, что глава Миссии ОБСЕ Клаус Нойкирх подтвердил необходимость того, чтобы Тирасполь переосмыслил свой подход к ограничению свободы передвижения, позиция ОБСЕ оказалась двойственной по этому вопросу. С одной стороны, Миссия ОБСЕ неоднократно приглашала стороны к диалогу, в том числе на уровне рабочих групп, чтобы управлять ситуацией, связанной с кризисом COVID-19. С другой стороны, Миссия ОБСЕ не потребовала незамедлительного удаления незаконно установленных Тирасполем постов и не осудила односторонний характер решений об их установке.[15]

Беря во внимание, что Миссия ОБСЕ разрабатывает ежемесячные отчеты по мониторингу ситуации в приднестровском регионе и зоне безопасности, совершив более 30 мониторинговых визитов в течение первых шести недель после объявления чрезвычайного положения, результаты этого мониторинга не отразились в официальных сообщениях Миссии последних месяцев. Более того, ОБСЕ не ответила на ходатайства Кишинева о созыве заседания в формате 5+2 в апреле этого года. И это несмотря на то, что деятельность рабочих групп по отраслевым вопросам была приостановлена в течение двух месяцев, а формат 5+2 оставался единственной жизнеспособной альтернативой многосторонним консультациям по эпидемиологической ситуации и безопасности.[16]

Implementarea practica___corectura.indd 241 15.04.2021 11:16:46

Мандат Миссии ОБСЕ дает ей возможность фиксировать и расследовать инциденты, выявленные в приднестровском регионе. Выполнение этих обязанностей очень важно для объективного отражения незаконных действий, совершаемых тираспольским режимом и предоставления альтернативного мониторинга ситуации в зоне безопасности. В контексте ситуации, произошедшей в последние месяцы, а также в случае других отклонений, совершенных Тирасполем, необходим анализ последствий этих инцидентов для суверенитета и безопасности Республики Молдова. Выводы ежемесячных отчетов должны быть представлены Кишиневу и международным партнерам, а также предложения и рекомендации по минимизации выявленных рисков. Кроме того, синтезированные сообщения должны быть переданы СМИ и широкой общественности.[17]

Учитывая нынешнюю ситуацию обострения ситуации в стране, связанной с пандемией COVID-19, Миссия должна разработать антикризисный рабочий формат с участием Кишинева и Тирасполя. Этот трехсторонний формат может быть использован для обсуждения актуальных вопросов повестки дня и оказания давления на Тирасполь.

Кроме того, Миссия должна открыто осуждать несоблюдение протокольных решений, подписанных в последние годы Кишиневом и Тирасполем. Меры, согласованные в рамках пакета Берлин Плюс, не будут устойчивыми до тех пор, пока сепаратистские власти будут отменять их в одностороннем порядке. Миссия должна активно следить за реализацией положений этих протоколов и публично сообщать о любых отклонениях от согласованных пунктов. Переговоры и подписание новых протокольных решений (в области телекоммуникаций и банковских услуг) должны

Implementarea practica___corectura.indd 242 15.04.2021 11:16:46

быть связаны с немедленным закрытием 37 постов, установленных в последние месяцы приднестровской стороной и выполнением Тирасполем всех действующих обязательств.

В то же время Миссия должна активизировать усилия по диалогу и видимости, конечными бенефициарами которых должны быть жители обоих берегов Днестра. Исходя из опыта последних месяцев, ОБСЕ может разработать инструменты для диалога по ситуации в зоне безопасности, а также по последним событиям, связанным с внедрением пакета Берлин Плюс. Медийное присутствие Миссии необходимо, в частности, в приднестровских СМИ, где распространяются ошибочные сведения о приднестровском конфликте.

В течение последних месяцев предпринятые действия восточным регионом в периметре зоны безопасности, должны быть объективно оценены и проанализированы. Миссия ОБСЕ имеет право и должна повторно требовать немедленного вывода этих постов и соблюдения прав человека. Эти шаги должны быть переданы жителям обоих берегов Днестра посредством более активного присутствия Миссии в средствах массовой информации для преодоления текущих проблем.

На заседании Постоянного совета ОБСЕ в Вене, которое состоялось 22 октября 2020 г.по результатам полугодовалого отчёта главы Миссии ОБСЕ в Молдове ввиду ухудшения ситуации в приднестровском регионе, мы ставим акцент на усиление мандата Миссии и роли Председательства в ОБСЕ, в том числе сотрудничество в целях реализации совместных мер, направленных на предупреждение и борьбу с COVID - 19. В свою очередь, международные партнеры призвали восточный регион ликвидировать незаконные посты, обеспечить свободное передвижение по ад-

Implementarea practica___corectura.indd 243 15.04.2021 11:16:46

министративной линии, уважать права человека в соответствии с международным правом, освободить незаконно задержанных людей, обеспечить полное осуществление прав собственности и образования. Мы полагаем о необходимости синхронизации усилий и мобилизации потенциала для прекращения незаконных действий и серьезных злоупотреблений.

ВЫВОДЫ

- Пандемия в перспективе может привести к серьёзным изменениям в международных отношениях и сместить традиционные приоритеты ЕС и НАТО в обеспечении европейской безопасности с доминирования военно-политических и торгово-экономических аспектов в сторону начала поиска коллективных решений общеевропейских проблем, связанных с масштабной миграцией, пандемиями, урегулированием затяжных конфликтов, стихийными бедствиями, угрозами окружающей среде. Подобная перемена в свою очередь способна положить начало более предметному обсуждению перспектив сотрудничества с ОБСЕ и повышению эффективности её потенциала.
- Геополитические последствия пандемии в долгосрочной перспективе могут возродить интерес европейских стран к ОБСЕ как оптимальной платформе для коллективного обсуждения и принятия решений по ключевым проблемам европейской безопасности. Преимущества ОБСЕ и принцип консенсуса делают организацию привлекательной в плане реализации национальной идентичности, которая всё больше становится «ахиллесовой пятой» для членов ЕС (выход Великобритании тому подтверждение).

Implementarea practica___corectura.indd 244 15.04.2021 11:16:46

РЕКОМЕНДАЦИИ

- Создать специальную платформу в рамках Форума ОБСЕ по безопасности и сотрудничеству для проведения срочных консультаций в случае возникновения чрезвычайных ситуаций (пандемии как, например, COVID-19, стихийные бедствия, техногенные катастрофы), создающих угрозу европейской и глобальной безопасности.
- Дальнейшее развитие "структурированного диалога" для обсуждения мер доверия нового поколения, снижения потенциальных рисков кризисных ситуаций, а также контроля над вооружениями.
- Осуществить перезапуск ОБСЕ. Это долговременный процесс в силу инерции превалирующих настроений поддержания евроатлантической солидарности в политических элитах ряда европейских стран. Исход этого процесса будет зависеть от активизации конструктивного политического диалога по всем проблемным узлам с целью выхода на необходимый уровень доверия и предсказуемости.

ПРИМЕЧАНИЯ

1. Щербак И.Н. ОБСЕ на фоне пандемии: шансы на Ренессанс. В: Научно-аналитический вестник ИЕ РАН, 2020, №3, с. 28. DOI: http://dx.doi.org/10.15211/vestnikieran320202833
2. Matthew Continetti America Can't Face China Alone, National Review, 25.04.2020. https://www.nationalreview.com/2020/04//china-american-foreign-policy-facing-threat-requires (дата посещения: 10.10.2020)
3. Rojansky M. Key platform for reducing risks of direct confrontation between major powers; Ettore Greco, Relaunching the «spirit of Helsinki»; Heinz Gartner, «Engaged Neutrality»; Andrei Zagorski, «Controversial perception» in «Perceptions of the OSCE in Europe

Implementarea practica___corectura.indd 245 15.04.2021 11:16:46

and the USA» Ed. by Alexandra Dienes and Reinhard Krumm, Vienna 2018, FES Regional office for Cooperation and Peace in Europe.
4. Посредничество и содействие диалогу в контексте ОБСЕ, Справочное руководство. с. 8. www.osce.org (дата посещения: 12.10.2020)
5. Ingo Peters *Europaische Sicherheitsinstitutionen: Arbeitsteilung oder Konkurrenz?* Sicherheitspolitik fur Europa zwischen Kosens und Konflikt / Erhard Forndran, Hans-Dieter Lemke (Ed.). Baden-Baden, 1995, p.277.
6. Цыкало В.В. ОБСЕ в европейской архитектуре безопасности. В: Обозреватель – Observer, 2008, №5, с.55-63.
7. Егоров А.И. Противоречие между Германией и Россией в рамках ОБСЕ (1990-е годы). В: Вестник Томского государственного университета. История, 2012, № 3, с. 98-103.
8. Устинов В. Военно-политическое измерение ОБСЕ. В:Обозреватель-Observer,2007, № 10. http://www.observer.materik.ru/observer/N10_2007/025_032.pdf (дата посещения: 11.10.2020)
9. Рахманинов Ю.Н. ОБСЕ в XXI в.: на пути к новой модели безопасности США. В:Экономика. Политика. Идеология,1997, № 1, с.47.
10. Hale R. and Wnitlam P. *Towards the virtual organization*. Maidenhead, McGrawHill, 1997.
11. IPN ПРЕСС-АГЕНСТВО. Участие Миссии ОБСЕ в устранении проблем, связанных с кризисом COVID-19: можно добиться большего? Op-Ed 17.07.2020 https://www.ipn.md/index.php/ru/-7978_1074945.html (дата посещения: 12.10.2020)
12. Указ О введении чрезвычайного положения на территории Приднестровской Молдавской Республики. http://president.gospmr.org/pravovye-akty/ukazi/o-vvedenii-chrezvichaynogo-polojeniya-na-territorii-pridnestrovskoy-moldavskoy-respubliki.html (дата посещения: 13.10.2020)

Implementarea practica___corectura.indd 246 15.04.2021 11:16:46

13. Обращение Объединенной Контрольной Комиссии Делегации Республики Молдова Об осложнении обстановки на Центральном участке Зоны Безопасности и в Районе с повышенным режимом безопасности - гор. Бендеры в связи с незаконным выставлением пограничных постов. №23-18-1036 от 01.04.2020 https://gov.md/sites/default/files/2020_04_01_obrashchenie_otn_vystavleniya_postov_v_zb_i_g.bendery.pdf (дата посещения: 14.10.2020)
14. Probleme actuale din Zona de Securitate examinate de Comisia Unificată de Control. Delegația Republicii Moldova. 2020-07-09. https://gov.md/ro/content/probleme-actuale-din-zona-de-securitate-examinate-de-comisia-unificata-de-control (дата посещения: 14.10.2020)
15. Dialogul trebuie să continue -acum chiar mai mult decât înainte de pandemia COVID-19, declară șeful Misiunii OSCE în Moldova. 30.04.2020 https://www.osce.org/ro/mission-to-moldova/451285 (дата посещения: 15.10.2020)
16. Chișinăul a luat act și regretă decizia OSCE cu privire la lipsa planurilor pentru convocarea ședinței în formatul 5+2 pe durata situației de urgență. 2020-04-28. https://gov.md/ro/content/chisinaul-luat-act-si-regreta-decizia-osce-cu-privire-la-lipsa-planurilor-pentru-convocarea (дата посещения: 17.10.2020)
17. CSCE Mission to the Republic of Moldova. CSO VIENNA GROUP 11 March 1993 Journal No. 7. https://www.osce.org/files/f/documents/6/0/41137.pdf (дата посещения: 19.10.2020)

Implementarea practica___corectura.indd 247 15.04.2021 11:16:47

Bun de tipar 15.04.2021. Formatul 14,5×20,0
Hîrtie ofset nr. 1. Coli de tipar 16,75. Coli de autor 18,0

Î. S. Firma Editorial-Poligrafică „Tipografia Centrală”,
MD-2068, Chişinău, str. Florilor, 1;

Implementarea practica___corectura.indd 248 15.04.2021 11:16:47

Institutul de Cercetări Juridice şi Politice al Academiei de Ştiinţe a Moldovei

bd. Ştefan cel Mare, 1
MD-2001, Chişinău, Republica Moldova
tel: (+373-22) 27-05-37
fax: (+373-22) 54-66-92; 27-14-69
E-mail: icjp.asm@gmail.com

Institute of Legal and Political Research Academy of Sciences of Moldova

bd. Ştefan cel Mare, 1
MD-2001, Chişinău, Republica Moldova
tel: (+373-22) 27-05-37
fax: (+373-22) 54-66-92; 27-14-69
E-mail: icjp.asm@gmail.com

20 iunie 2017

Stimată/e Doamnă/Domn,

Avem deosebita plăcere de a Vă invita să participați la **masa rotundă *„Riscuri și amenințări la adresa securității naționale a Republicii Moldova: cum să le evaluăm?”,*** organizată de Centrul de Cercetări Strategice al Institutului de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei și Centrul de Informare și Documentare privind NATO în Moldova, cu începere de la ora 09.30, în sediul central al Academiei de Științe a Moldovei, Sala Mică, etajul II, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, nr.1, Chișinău.

În cadrul mesei rotunde vor fi discutate principalele riscuri și amenințări la adresa securității naționale a Republicii Moldova prin prisma abordării sectoriale și metodelor de analiză și evaluare a acestora.

Sperăm că discuțiile din cadrul mesei rotunde vor contribui la definitivarea și publicarea unui ghid metodologic privind analiza și evaluarea riscurilor la nivel național, în scopul (1) asigurării unui cadru comun de abordare a riscurilor și amenințărilor de securitate și (2) furnizării informațiilor cu privire la tipurile de riscuri și amenințări prezente pe teritoriul Republicii Moldova.

În speranța unei colaborări fructuoase, vă rugăm să primiți asigurarea înaltei noastre considerații.

Cu respect,

Valeriu CUȘNIR,
Director Institutul de Cercetări Juridice și Politice,
Academia de Științe a Moldovei

COMITETUL ORGANIZATORIC

Valeriu CUȘNIR, doctor habilitat în drept, director al Institutului de Cercetări Juridice și Politice al AȘM

Vitalie CIOBANU, doctor în istorie, colonel (r) directorul Centrului de Cultură și Istorie Militară al Ministerului Apărării Naționale

Victor JUC, doctor habilitat în politologie, profesor cercetător, vice-director al Institutului de Cercetări Juridice și Politice al AȘM

Mihai TAȘCĂ, dr. în drept, Centrul Cercetări Juridice, ICJP AȘM

Alexandru Chirilenco, cercet. șt. căpitan, Centrului de Cultură și Istorie Militară al Ministerului Apărării Naționale

INFORMAŢII

INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE ȘI POLITICE AL AŞM
MD-2001, or. Chişinău, bd. Ştefan cel Mare şi Sfânt, 1
web: http://www.icjp.asm.md
e-mail: iiesp.asm@gmail.com
tel./fax: (+373-22) 27-14-69

Centrul de Cultură și Istorie Militară al Ministerului Apărării Naționale
MD-2001, or. Chișinău, str. Tighina 47,
*web:*http://www.army.md/
e-mail: istorie_militara@ yahoo.com
tel.: (+373-22) 27 23 12
fax: (+373-22) 27 20 56

ACADEMIA DE ŞTIINŢE A MOLDOVEI
Institutul de Cercetări Juridice și Politice

MINISTERULUI APĂRĂRII NAȚIONALE
Centrul de Cultură și Istorie Militară

MASĂ ROTUNDĂ

ANUL 1917 ÎN DESTINUL BASARABIEI – CONSECINȚE JURIDICE ȘI POLITICE

Invitație – Program

Chișinău, 2017

Stimate dle _____

Institutul de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Ştiinţe a Moldovei și Centrul de Cultură și Istorie Militară al Ministerului Apărării al Republicii Moldova are o deosebită onoare de a Vă invita să participaţi la Masa rotundă cu genericul:

ANUL 1917 ÎN DESTINUL BASARABIEI – CONSECINȚE JURIDICE ȘI POLITICE

care va avea loc la 19 octombrie 2017 în Sala Mică a Academiei de Științe a Moldovei, (bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, nr.1, et. 2.)
În speranţa că veţi accepta această invitaţie, Vă asigurăm de înalta noastră consideraţiune.

Începutul la ora 09.30

Ora 9.30-10.00 – Deschiderea și vizitarea expoziției **„Mișcarea de renaștere națională din Basarabia în anii 1917-1918”,** (holul et. 2)

Cuvânt de deschidere:

Valeriu CUȘNIR, doctor habilitat în drept, director al Institutului de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Ştiințe a Moldovei
Vitalie Ciobanu, doctor în istorie, conf. univ. colonel (r) directorul Centrului de Cultură și Istorie Militară al Ministerului Apărării Naționale

Moderatori:

Valeriu CUȘNIR, doctor habilitat în drept, prof. univ., director al Institutului de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Ştiințe a Moldovei
Vitalie Ciobanu, doctor în istorie, conf. univ., colonel (r) directorul Centrului de Cultură și Istorie Militară al Ministerului Apărării Naționale

Rapoarte științifice:

Andrei Groza, doctor în istorie, conf. univ., Academia de Administrare Publică, Prim-prorector „**Cunoașterea istoriei neamului – *pilon important în menținerea și fortificarea unității naționale*”.**

Vitalie Ciobanu, doctor în istorie, conf. univ., colonel (r) directorul Centrului de Cultură și Istorie Militară a Ministerului Apărării Naționale ***„Rolul Congresului Militarilor Moldoveni din 20-27 octombrie 1917 în destinul Basarabiei”.***

Elena Aramă, dr. hab. în drept, prof. univ., Facultatea de drept, USM ***„Manifestări de renaștere națională și activism politic în satele Basarabiei în toamna anului 1917”.***

Mihai Tașcă, dr. în drept, Centrul Cercetări Juridice, ICJP „***Sfatul Țării – organ plenipotențiar al Basarabiei***”.

Mihai Adauge, doctor în istorie, conf. univ., ***„Amintirile deputatului Dumitru Mârza despre Sfatul Țării”.***

Dumitru Grama, doctor în drept, conf. univ., ICJP, ***„Noi aspecte privind formarea Republicii Democratice Moldovenești la 2 decembrie 1917”.***
NOTĂ: 10-15 min. pentru fiecare raport.

Intervenţii:

1. **Victor Juc**, doctor habilitat în politologie, prof. cercet., Centrul Cercetări Politice, ICJP
2. **Iurie Frunză,** dr. în drept, conf. univ., Centrul Cercetări Juridice, ICJP
3. **Pantelimon Varzari,** dr. hab. în politologie, conf. univ., Centrul Cercetări Politice, ICJP
4. **Andrei Smochină,** dr. hab. în drept, prof. univ., Centrul Cercetări Juridice, ICJP
5. **Ion Rusandu,** dr. în filozofie, conf. univ., Centrul Cercetări Politice, ICJP

Cuvânt de încheiere:

Valeriu CUȘNIR, dr.r hab. în drept, prof. univ., director al Institutului de Cercetări Juridice și Politice al AŞM
Vitalie Ciobanu, dr. în istorie, colonel (r) directorul Centrului de Cultură și Istorie Militară al Ministerului Apărării Naționale

COMITETUL ORGANIZATORIC

Valeriu CUȘNIR, doctor habilitat în drept, director al Institutului de Cercetări Juridice și Politice al AȘM

Elena MÂRZAC, director Centrul de Informare și Documentare privind NATO în Moldova

Victor JUC, doctor habilitat în politologie, profesor cercetător, vice-director al Institutului de Cercetări Juridice și Politice al AȘM

Serghei SPRINCEAN, doctor în politologie, conferențiar universitar, secretar științific al Institutului de Cercetări Juridice și Politice al AȘM

Natalia ALBU, doctor în politologie, director al Centrului de Cercetări Strategice al Institutului de Cercetări Juridice și Politice al AȘM

Sanda SANDU, coordonator programe, Centrul de Informare și Documentare privind NATO în Moldova

INFORMAŢII

INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE ȘI POLITICE AL AŞM
MD-2001, or. Chişinău, bd. Ştefan cel Mare şi Sfânt, 1
web: http://www.icjp.asm.md
e-mail: iiesp.asm@gmail.com
tel./fax: (+373-22) 27-14-69

Centrul de Informare și Documentare privind NATO în Moldova
MD-2009, or. Chișinău,
str. Mitropolitul B. Bodoni 2A,
web: http://nato.md/
e-mail: info@nato.md
tel.: (+373-22) 57-78-24
fax: (+373-22)57-78-15

PERSOANE DE CONTACT

Natalia ALBU, dr., conf. univ.
e-mail: albu_nataly@yahoo.com
tel: (+373-22) 54-67-72
mob: +373 79555807

Sanda SANDU, CID NATO,
e-mail: sanda.sandu@nato.md
tel: (+373-22) 57-78-24
mob: +373 79305849

ACADEMIA DE ŞTIINŢE A MOLDOVEI

INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE ȘI POLITICE

Centrul Cercetări Strategice

MASĂ ROTUNDĂ

RISCURI ȘI AMENINȚĂRI LA ADRESA SECURITĂȚII NAȚIONALE A REPUBLICII MOLDOVA: CUM LE EVALUĂM?

Invitație – Program

Chișinău, 2017

Stimate dle _____

Institutul de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Ştiinţe a Moldovei și Centrul de Informare și Documentare privind NATO în Moldova are o deosebită onoare de a Vă invita să participaţi la Masa rotundă cu genericul:

Riscuri și amenințări la adresa securității naționale a Republicii Moldova: cum le evaluăm?

care va avea loc la 27 iunie 2017 în Sala Mică a Academiei de Științe a Moldovei, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, nr.1, et. 2.

Începutul la ora 09.30

În speranţa că veţi accepta această invitaţie, Vă asigurăm de înalta noastră consideraţiune.

Cuvânt de deschidere:

Valeriu CUȘNIR, doctor habilitat în drept, director al Institutului de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Ştiințe a Moldovei

Cuvânt de salut:

Gheorghe DUCA, doctor habilitat, profe sor universitar, academician, președinte al AȘM;

Elena MÂRZAC, director Centrul de Informare și Documentare privind NATO în Moldova

Moderator:

Natalia ALBU, doctor în politologie, conferențiar universitar

Rapoarte științifice:

Victor JUC, dr. hab., profesor cercet., vice-director al Institutului de Cercetări Juridice și Politice al AȘM
Republica Moldova în contextul regional de securitate
Natalia ALBU, dr., conf. univ., CCS al ICJP, AȘM
De ce avem nevoie de o abordare integrată al riscurilor și amenințărilor?
Veaceslav BERBECA, expert în politică, IDIS „Viitorul”, *Cele mai importante riscuri și amenințări pentru Republica Moldova în 2017: metode de evaluare*
Elena MÂRZAC, director Centrul de Informare și Documentare privind NATO în Moldova,
Războiul informațional și impactul asupra securității naționale a Republicii Moldova
Rosian VASILOI, expert independent, *Riscuri și amenințări la adresa securității de frontieră a Republicii Moldova*
Marin BUTUC, dr., conf. cercet., director Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, Academia Militara
Factori de risc în contextul războiului informațional: consecințe pentru Republica Moldova
Nicolai AFANAS, cercet. șt., CCS al ICJP, AȘM, *Evaluarea stării de securitate națională: cazul Republicii Moldova*

NOTĂ: 10 min. pentru fiecare raport

Intervenţii:

1. Dr. Serghei Sprincean, ICJP al AȘM
   Insecuritatea umană în contextul securității naționale: oportunități de evaluare
2. Vasile Croitoru, ANAS
   Aspecte sociale ale securității naționale a Republicii Moldova
3. Col.(r) Iurie Gîrneț, AMFA
   Riscuri și amenințări la adresa securității militare a Republicii Moldova
4. Dr. Veaceslav Ungureanu, ICJP al AȘM
   Neutralitatea și asigurarea securității naționale a Republicii Moldova
5. Dr. Marcel Bencheci, ICJP al AȘM
   Fenomenul terorist și securitatea națională a Republicii Moldova.
6. Dr. Viorel Cibotaru, IESPM
7. Ion Tăbîrță, IDIS Viitorul
8. Dr. Valeriu Mija, Centru Marshal
9. Lina Grâu, APE
10. Dr. Silîi Vitalii, Institutul SIS

Cuvânt de încheiere:

Valeriu CUȘNIR, doctor habilitat în drept, director al Institutului de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Ştiințe a Moldovei

INFORMAŢII

INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE ŞI POLITICE AL AŞM
MD-2001, or. Chişinău, bd. Ştefan cel Mare şi Sfânt, 1
site: http://icjp.asm.md
e-mail: iiesp.asm@gmail.com
tel./fax: (+373-22) 27-05-37

PERSOANE DE CONTACT

Valeriu CUȘNIR, doctor habilitat, director al ICJP al AȘM
e-mail: cusnirvm@gmail.com
telefon de contact: (+373-22) 54-67-72

Victor JUC, doctor habilitat, vice-director al ICJP al AȘM
e-mail: juc.victor@gmail.com
telefon de contact: (+373-22) 54-66-92

Serghei SPRINCEAN, dr. în politologie, conf. cercetător, secretar științific al ICJP al AȘM
e-mail: sprinceans@yahoo.com
telefon de contact: (+373-22) 27-14-69

Academia de Științe a Moldovei

Institutul de Cercetări Juridice și Politice

CONFERINȚĂ ȘTIINȚIFICĂ

MODERNIZAREA REPUBLICII MOLDOVA: REALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE

Invitaţie - Program

Chișinău, 2016

Avem deosebită plăcere de a Vă invita să participați la conferința științifică:

MODERNIZAREA REPUBLICII MOLDOVA: REALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE

care se va desfășura în data de 8 noiembrie 2016
în Sala Mică a Academiei de Științe a Moldovei
(bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, nr.1)

Înregistrarea participanților: $9^{45} – 10^{00}$
Începutul lucrărilor: 10^{00}

COMITETUL ORGANIZATORIC:

1. **SPRINCEAN Serghei**, doctor în științe politice, conferențiar cercetător, secretar științific al ICJP al AȘM;

2. **ROȘCA Alexandru**, doctor în științe politice, Centrul Cercetări Politice și Relații Internaționale al ICJP al AȘM;

3. **VARZARI Vitalie**, doctor în științe politice, Centrul Cercetări Strategice al ICJP al AȘM;

4. **CHINDÎBALIUC Oleana**, doctor în științe politice, Centrul Cercetări Juridice al ICJP al AȘM;

5. **POTOROACĂ Mihai**, magistru, Centrul Sociologice și Psihologie Socială al ICJP al AȘM.

PROGRAM

Cuvânt de deschidere:
Valeriu CUȘNIR, doctor habilitat, profesor universitar, director al ICJP al AȘM.

Cuvânt de salut:
- Ion GUCEAC, membru-corespondent al AȘM; vicepreședinte al AȘM.
- Vitalie VARZARI, doctor în științe politice; președintele Consiliului tinerilor cercetători ai ICJP al AȘM.

Moderator:
Serghei SPRINCEAN, doctor, conferențiar cercetător, secretar științific al ICJP al AȘM

Raportori:
1. Alexandru S. ROȘCA, doctor. *Poziționarea concurenților electorali din campania prezidențială și convergerea acesteia cu perceperea externă;*
2. Vitalie VARZARI, doctor. *Consolidarea securității naționale a Republicii Moldova: reformarea cadrului juridic;*
3. Oleana CHINDIBALIUC, doctor. *Securitatea energetică în contextul transformărilor geopolitice contemporane;*
4. Ion MOCANU, doctor. *Fraudele electorale in viziunea cetățenilor Republicii Moldova;*
5. Ruslana GROSU, doctor. *Conceptul de neutralitate prin prisma experienței statelor europene și perspectiva statutului de neutralitate permanentă a Republicii Moldova;*
6. Natalia ALBU, doctor. *Perspectiva gender în sectorul de securitate și apărare;*
7. Sergiu CERNOMOREȚ, doctor. *Carențe tehnice legislative în aplicarea prevederilor Codului Penal al Republicii Moldova;*
8. Maria DIACON, doctor. *Cooperarea subregionala a Republicii Moldova: de la prevederi programatice la rezultate palpabile;*
9. Nicolae ȚVEATCOV, doctor. *Dimensiunea politică a procesului de consolidare a societății în contextul modernizării instituționale;*
10. Cristina CEBAN, doctor. *Dreptul comunitar și problemele protecției mediului;*
11. Alexandru SOSNA, doctor. *Некоторые аспекты защиты прав граждан в Европейском Суде по Правам Человека;*
12. Victoria ȚARĂLUNGĂ, doctor. *Protecția drepturilor persoanelor cu dizabilități: aspecte internaționale și naționale;*
13. Ion CIOBANU, doctor. *Reglementarea juridică a E-votingului în Republica Moldova: realități și perspective;*
14. Olga DORUL, doctor. *Relațiile internaționale și modernizarea socială în Republica Moldova;*
15. Mihail POTOROACĂ. *Structura populației Republicii Moldova conform recensămintelor populației din anii 1989 și 2004;*
16. Vladislav ȘARAN. *Aspecte actuale ale războiului informațional în Republica Moldova;*
17. Marina GORBATIUC. *Диалектика двусторонних и многосторонних межгосударственных отношений в системе деятельности ОБСЕ;*
18. Vladimir STERPU. *Contribuția organizațiilor internaționale în securitatea globală;*
19. Lucia GROSU. *Modernizarea politicii de comunicare a instituțiilor publice din Republica Moldova;*
20. Ludmila GUȘTIUC. *Persistența impedimentelor integrării profesionale și sociale a cetățenilor RM reveniți în țară – impact negativ asupra asigurării securității naționale;*
21. Alexandru POSTICĂ. *Necesități de îmbunătățire a sistemului de organizare si desfășurare a întrunirilor publice;*
22. Veronica BULBA. *Provocările actuale ale crizei migrației și impactul acesteia asupra dreptului european în materie de azil și migrație;*
23. Nicolae AFANAS. *Managementul riscurilor și amenințărilor securității naționale a Republicii Moldova în contextul procesului de integrare europeană*;
24. Ina FILIPOV. *Viziuni asupra migrației în programele electorale ale partidelor politice din Republica Moldova;*
25. Igor SEROTILA. *Garantarea drepturilor omului în contextul dezvoltării tehnologiilor informaționale;*
26. Natalia DRUȚĂ. *Particularitățile realizării dreptului la inițiativă legislativă în cadrul Uniunii Europene*;
27. Elvira CIOBANU. *Probleme sociale ale tinerilor delicvenți.*

Concluzii:
Serghei SPRINCEAN doctor, conferențiar cercetător, secretar științific al ICJP al AȘM

Cuvânt de încheiere:
Victor JUC, doctor habilitat, profesor cercetător, vicedirector al ICJP al AȘM.

COMITETUL ORGANIZATORIC

Valeriu CUȘNIR, doctor habilitat în drept, director al Institutului de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Ştiințe a Moldovei

Victor JUC, doctor habilitat în științe politice, profesor cercetător, vicedirector al Institutului de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Ştiințe a Moldovei

Iurie CARAMAN, doctor în sociologie, Centrul Cercetări Strategice, Institutul de Cercetări Juridice și Politice al AȘM

Valeriu MÎNDRU, doctor în sociologie, Centrul Cercetări Strategice, Institutul de Cercetări Juridice și Politice al AȘM

INFORMAŢII

INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE ȘI POLITICE AL AŞM
MD-2001, or. Chişinău, bd. Ştefan cel Mare şi Sfânt, 1
web: http://www.icjp.asm.md
e-mail: iiesp.asm@gmail.com
tel./fax: (+373-22) 27-14-69

PERSOANA DE CONTACT

Valeriu MÎNDRU, dr. în sociologie
e-mail: vmindru@yahoo.com
tel: (+373-22) 27-05-37
mob: +373 79602974

ACADEMIA DE ŞTIINŢE A MOLDOVEI

INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE ȘI POLITICE

CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ

Campania electorală: manipulare, moralitate, răspundere

Invitație – Program

Chișinău, 2016

INVITAŢIE

Institutul de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Ştiinţe a Moldovei are o deosebită onoare de a Vă invita să participaţi la Conferința științifică cu genericul

Campania electorală: manipulare, moralitate, răspundere

care va avea loc la 18 noiembrie 2016 în Sala Mică a Academiei de Științe a Moldovei, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, nr.1, et. 2.

Începutul la ora 11.00

în speranţa că veţi accepta această invitaţie, Vă asigurăm de înalta noastră consideraţiune

***Moderatori*:**

Valeriu CUȘNIR, doctor habilitat în drept, profesor universitar
Victor JUC, doctor habilitat în științe politice, profesor cercetător

Mesaj de salut

Acad. **Gheorghe DUCA,** Președinte al Academiei de Ştiințe a Moldovei

Comunicări:

Aurelia PERU-BALAN ,,Votul sub influența manipulărilor din spațiul politico-mediatic din Republica Moldova”

Valeriu MÎNDRU „Alegerile prezidențiale și mecanismele de influență asupra opiniei publice”

Ion Mocanu ,,Practica internațională în domeniul combaterii manipulărilor și fraudelor electorale. Aspecte juridice și deontologice”

Vladislav Șaran ,,Geopolitica : element de manipulare în actuala campanie electorală”

***Intervenţii*:**

1. Dr. hab. Victor Juc (ICJP)
2. Dr.hab.Constantin Solomon (USM)
3. Dr. hab. Vladimir Blajco (ICJP)
4. Dr. hab Valeriu Capcelea (AŞM)
5. Dr. hab. Victor Moraru (ICJP)
6. Dr. Sergiu Sprincean (ICJP)
7. Dr. hab. Pantelimon Varzari (ICJP)
8. Dr. Anatol Ţaranu (II al AŞM)
9. Dr. Alexandru Cauia (ULIM)
10. Dr. Vitalie Rusu (Un ,,A. Russo”)
11. Dr. Ion Rusandu (ICJP)
12. Dr. Lilia Braga (ICJP)
13. Alți participanți

Institutul de Cercetări Juridice și Politice al AȘM (ICJP) reprezintă unul dintre principalele centre academice din țară axat pe desfășurarea cercetărilor în sfera științelor sociale și juridice.

Cercetările efectuate abordează o problematică largă privind tranziţia de la totalitarism la democraţie, sistemul politic actual al Republicii Moldova, dezvoltarea pluralismului politic şi a societăţii civile, elucidate din perspectiva principalelor teorii şi ideologii politice contemporane; procesele de integrare europeană și relațiile internaționale, dezvoltarea socială și problematica din domeniul dreptului național și internațional. O constantă importantă o reprezintă activitatea ştiinţifică desfăşurată în domeniul sociologiei și științelor juridice.

Structura actuală a ICJP include patru subdiviziuni de cercetare: Centrul Cercetări Juridice, Centrul Cercetări Politice și Relații Internaționale, Centru Sociologie și Psihologie Socială și Centrul Cercetări Strategice.

O preocupare permanentă a cercetătorilor din cadrul ICJP al AȘM o constituie asigurarea unei implicări directe în viața societății, axate pe investigarea tendințelor caracteristice proceselor social-politice și juridice actuale, cât și pe identificarea și propunerea unor soluții pertinente privind rezolvarea celor mai stringente probleme cu care se confruntă societatea.

Institutul de Cercetări Juridice şi Politice al Academiei de Ştiinţe a Moldovei

bd. Ştefan cel Mare, 1
MD-2001, Chişinău, Republica Moldova
tel: (+373-22) 27-05-37
fax: (+373-22) 54-66-92; 27-14-69
E-mail: iiesp@asm.com

Institute of Legal and Political Research Academy of Sciences of Moldova

bd. Ştefan cel Mare, 1
MD-2001, Chişinău, Republica Moldova
tel: (+373-22) 27-05-37
fax: (+373-22) 54-66-92; 27-14-69
E-mail: iiesp@asm.com

Lista membrilor Consiliului Ştiinţific al ICJP

15.12.2016 **prezenţi 14 din 16**

Nr	Numele, prenumele	Partea reprezentată	Semnătura
1	**CUŞNIR VALERIU** doctor habilitat în drept, profesor universitar, Director al ICJP	Preşedintele Consiliului Ştiinţific al ICJP	
2	**SPRINCEAN SERGHEI** doctor în ştiinţe politice, conferenţiar cercetător, secretar ştiinţific al ICJP	Secretar ştiinţific al Consiliului Ştiinţific al ICJP	
3	**JUC VICTOR** doctor habilitat în ştiinţe politice, profesor cercetător, director adjunct pentru probleme de ştiinţă, ICJP	Membru al Consiliului Ştiinţific al ICJP	
4	**ROŞCA ALEXANDRU** academician, doctor habilitat în filosofie, consultant ştiinţific, ICJP	Membru al Consiliului Ştiinţific al ICJP	
5	**MORARU VICTOR** doctor habilitat în ştiinţe politice, profesor universitar, coordonator al SŞSE	Secţia Ştiinţe Sociale şi Economice a AŞM, Membru al Consiliului Ştiinţific al ICJP	
6	**BARBANEAGRA ALEXEI** doctor habilitat în drept, profesor universitar	Comunitatea ştiinţifică din Republica Moldova Membru al Consiliului Ştiinţific al ICJP	
7	**BALMUŞ VICTOR** doctor habilitat în drept, profesor cercetător, director al Centrului Cercetări Juridice, ICJP	Centrul Cercetări Juridice al ICJP Membru al Consiliului Ştiinţific al ICJP	
8	**MOCANU VICTOR** doctor în sociologie, conferenţiar cercetător, director al Centrului Sociologie şi Psihologie Socială, ICJP	Centrul Sociologie şi Psihologie Socială al ICJP, Membru al Consiliului Ştiinţific al ICJP	
9	**VARZARI VITALIE** doctor în ştiinţe politice, director al Centrului Studii Strategice, ICJP	Reprezentant al tinerilor cercetători Centrul Studii Strategice al ICJP, Membru al Consiliului Ştiinţific al ICJP	
10	**ROŞCA ALEXANDRU S.** doctor în ştiinţe politice, director al Centrului Cercetări Politice şi Relaţii Internaţionale, ICJP	Centrul Ştiinţe Politice şi Relaţii Internaţionale al ICJP, Membru al Consiliului Ştiinţific al ICJP	
11	**RUSANDU IVAN** doctor în filozofie, conferenţiar cercetător, Cercetător ştiinţific coordonator, ICJP	Sindicatul angajaţilor ICJP Membru al Consiliului Ştiinţific al ICJP	
12	**BURIAN ALEXANDRU** doctor habilitat în drept, profesor universitar, consultant ştiinţific, ICJP	Centrul Cercetări Juridice al ICJP Membru al Consiliului Ştiinţific al ICJP	
13	**MÎNDRU VALERIU** doctor în sociologie, conferenţiar cercetător, Centrului Studii Strategice, ICJP	Centrul Studii Strategice al ICJP Membru al Consiliului Ştiinţific al ICJP	
14	**FRUNZA IURIE** doctor în drept, conferenţiar universitar Centrul Cercetări Juridice, ICJP	Centrul Cercetări Juridice al ICJP Membru al Consiliului Ştiinţific al ICJP	
15	**OSOIANU TUDOR** doctor în drept, conferenţiar universitar Centrul Cercetări Juridice, ICJP	Centrul Cercetări Juridice al ICJP Membru al Consiliului Ştiinţific al ICJP	
16	**UNGUREANU VEACESLAV** doctor în ştiinţe politice Centrul Cercetări Politice şi Relaţii Internaţionale, ICJP	Centrul Ştiinţe Politice şi Relaţii Internaţionale al ICJP, Membru al Consiliului Ştiinţific al ICJP	

ISSN 1987-5533

LAW AND POLITOLOGY

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL

Право и политология

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ

№ 29

CHISINAU

MARCH - 2015

Academia de Științe a Moldovei
Institutul de Cercetări Juridice și Politice

Masă rotundă

Sistemul electoral din Republica Moldova: oportunități de reformă

Invitaţie – Program

Chișinău, 17 martie 2017

Avem plăcerea de a Vă invita să participați la lucrările Mesei rotunde **Sistemul electoral din Republica Moldova: oportunități de reformă**, care se va desfășura ***vineri, 17 martie 2017,*** *cu începere de la* ***ora 10^{00}***, în sediul central al Academiei de Științe a Moldovei, Sala Mică, et. II, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, nr.1

Comitet organizatoric:

1. Ion Guceac, doctor habilitat, membru corespondent, vicepreședinte al AȘM , *președinte*;
2. Valeriu Cușnir, doctor habilitat, director ICJP al AȘM,
3. Victor Juc, doctor habilitat, vicedirector ICJP al AȘM, *secretar științific*
4. Victor Balmuș, doctor habilitat, șef Centru, ICJP al AȘM
5. Victor Mocanu, doctor, șef Centru, ICJP al AȘM
6. Alexandru Roșca, doctor, șef Centru, ICJP al AȘM
7. Eugenia Tofan , doctorandă, șef Centru Media AȘM

Înregistrarea participanților: 9^{30}-10^{00}

PROGRAM

Cuvânt de deschidere:
Gheorghe DUCA, doctor habilitat, academician, președinte AȘM

Moderatori:
Ion GUCEAC, doctor habilitat, membru corespondent, vicepreședinte AȘM
Victor JUC, doctor habilitat, vicedirector al ICJP al AȘM

Rapoarte științifice:
Ion GUCEAC, doctor habilitat, membru corespondent, *Exercitarea suveranităţii prin reprezentare. Dimensiunea juridică*
Victor JUC, doctor habilitat, *Sisteme electorale: oportunități și constrîngeri pentru Republica Moldova.*

Comunicări științifice:
1. **Valeriu Cușnir,** doctor hab. în drept, prof. univ., director ICJP al AȘM
2. **Andrei Smochină,** doctor hab. în drept, prof. univ., ICJP al AȘM
3. **Victor Mocanu**, doctor în sociologie, șef Centru, ICJP al AȘM
4. **Aurelia Peru Balan**, doctor în politologie, cercetător șt. coordonator
5. **Valeriu Mîndru,** , doctor în sociologie, cercetător șt. coordinator
6. **Pantelimon Varzari**, doctor hab. în științe politice, prof. univ., ICJP al AȘM
7. **Ion Ciobanu,** doctor în drept, ICJP al AȘM
8. **Ion Mocanu,** doctor în sociologie, ICJP al AȘM

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA

INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE, POLITICE ȘI SOCIOLOGICE

MERITOCRAȚIE, PROFESIONALISM, INTEGRITATE: DEZIDERATE *VERSUS* REALITĂȚI

MATERIALELE CONFERINȚEI ȘTIINȚIFICE CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ DIN 19 NOIEMBRIE 2020

Chișinău • 2021

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 1 15.04.2021 11:11:45

CZU 3:616-036.21(082)=135.1=111=161.1
M 60

Culegerea de materiale este recomandată pentru publicare de către Consiliul Științific al Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice.

Lucrarea este elaborată în baza rapoartelor științifice prezentate la conferința științifică cu participare internațională „Meritocrație, profesionalism, integritate: deziderate *versus* realități" (Chișinău, 19 noiembrie 2020) din cadrul Proiectului 20.70086.13/COV Atenuarea impactului negativ al pandemiei de COVID-19 asupra funcționalității instituțiilor puterii de stat din Republica Moldova (Director de proiect: doctor habilitat în științe politice Serghei Sprincean).

Coordonator: Victor Juc, doctor habilitat în științe politice
Redactor: Tamara Osmochescu
Procesare computerizată: Elena Curmei
Copertă: Vitalie Leca

Descrierea CIP a Camerei Naţionale a Cărţii din Republica Moldova

"Meritocrație, profesionalism, integritate: deziderate versus realități", conferință științifică cu participare internațională (2020; Chișinău). Meritocrație, profesionalism, integritate: deziderate versus realități: Materialele conferinței științifice cu participare internațională din 19 noiembrie 2020 / coordonator: Victor Juc. – Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2021 (ÎS FEP "Tipografia Centrală"). – 284 p.: tab.

Antetit.: Min. Educației, Culturii și Cercet. al Rep. Moldova, Inst. de Cercet. Juridice, Politice și Sociologice. – Texte : lb. rom., engl., rusă. – Cuprins paral.: lb. rom., engl. – Rez.: lb. engl. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art.

ISBN 978-9975-157-25-4.
3:616-036.21(082)=135.1=111=161.1
M 60

ISBN 978-9975-157-25-4.
© Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2021

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 2 15.04.2021 11:11:45

CUPRINS

Victor JUC. Cuvânt înainte 5

Pantelimon VARZARI. Constituirea regimului de bună guvernare în Republica Moldova prin prisma depășirii crizei pandemice 7

Ion RUSANDU. Vladimir STERPU. Democrația, statul și opoziția în condițiile pandemiei COVID-19: dimensiuni relaționale 38

Serghei SPRINCEAN. Actul guvernării și securitatea umană în contextul pandemiei COVID-19 65

Ion MOCANU. Încrederea populației Republicii Moldova în instituțiile puterii de stat în contextul pandemiei COVID-19 92

Aurelia PERU-BALAN. Eugenia TOFAN. Mecanismele comunicării electorale în scrutinul prezidențial din Republica Moldova, 2020 (studiu de caz) 111

Lucia GROSU. Eficientizarea comunicării guvernamentale în contextul pandemiei de COVID-19 în Republica Moldova .145

Veaceslav UNGUREANU. Emergența statutului geopolitic al Republicii Moldova în contextul consolidării capacității instituționale a securității naționale în perioada pandemiei COVID-19 160

Galina ROGOVAIA. Церковно-государственные отношения в Республике Молдова в кризисных условиях пандемии COVID-19 190

Oleana CHINDÎBALIUC. Энергетическая политика Республики Молдова в условиях пандемии COVID-19: испытание кризисом 237

Marica DUMITRASCO. Affecting the trade regimes of eastern partnership countries by COVID-19 pandemic 263

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 3 15.04.2021 11:11:45

CONTENTS

Victor JUC. Foreword 5

Pantelimon VARZARI. Constitution of the good government regem of the Republic of Moldova in the prism of the pandemic crisis 7

Ion RUSANDU. Vladimir STERPU. Democracy, state and opposition in the conditions of the COVID-19 pandemic: relational dimensions 38

Serghei SPRINCEAN. Act of governance and human security in the context of the COVID-19 pandemic 65

Ion MOCANU. The trust of the population of the Republic of Moldova in the institutions of state power in the context of the COVID-19 pandemic 92

Aurelia PERU-BALAN. Eugenia TOFAN. The mechanisms of electoral communication in the presidential election of the Republic of Moldova, 2020 (case study) 111

Lucia GROSU. Government communication effectiveness in the context of the COVID-19 pandemic in the Republic of Moldova 145

Veaceslav UNGUREANU. The emergence of the geopolitical status of the Republic of Moldova in the context of strengthening the institutional capacity of the national security during the COVID-19 pandemic 160

Galina ROGOVAIA. Church-state relations in the Republic of Moldova amid COVID-19 pandemic 190

Oleana CHINDÎBALIUC. Energy policy of the Republic of Moldova in the conditions of the COVID-19 pandemic: a crisis test 237

Marica DUMITRASCO. Affecting the trade regimes of eastern partnership countries by COVID-19 pandemic 263

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 4 15.04.2021 11:11:45

CUVÂNT ÎNAINTE

Pandemia de coronavirus de tip nou a pus în lumină întregul spectru de vulnerabilități ale instituțiilor puterii de stat din Republica Moldova, marcând capacitățile de funcționalitatea lor și, implicit, eficiența rezultatelor, exprimate prin politici, programe și servicii prestate. Tabloul deficiențelor este completat de faptul că unii actori politici au încercat să folosească instituțiile statului în scopuri înguste (electorale, corporativiste sau de partid), cum ar fi, exemplificând, alegerile pentru funcția de președinte al Republicii Moldova desfășurate pe 1/15 noiembrie 2020. În rezultat, pandemia nu este gestionată eficient, dezvoltarea social-economică suferă, criza politică este complementată de criza instituțională, iar relațiile cu partenerii de dezvoltare au fost o anumită perioadă răcite substanțial, în special cu Uniunea Europeană.

Republica Moldova este un stat cu democrație tranzitorie precară, tendințele autoritare și oligarhice sunt omniprezente, funcționalitatea instituțiilor puterii de stat se confruntă constant cu probleme de sustenabilitate democratică și eficiență, situație care se soldează cu percepția redusă a autorității lor de către cetățeni și dificultăți în relațiile cu partenerii de dezvoltare. În această ordine de idei, gestionarea defectuoasă a pandemiei de coronavirus se dovedește a fi un exemplu elocvent, dat fiind că în cea mai mare parte oamenii au rămas singuri cu epidemia.

În Republica Moldova nu s-a format o clasă politico-administrativă eficientă, recrutată în baza meritocrației și profesionismului, acest proces fiind foarte dificil din cauza durabilității scăzute a partidelor politice abordate ca mecanism principal de accedere la exercitarea puterii de stat. Nu s-a format, de asemenea, nici un sistem corporativ birocratico-funcționăresc durabil și bine pregătit, menit să asigure continuitatea și eficiența instituțională,

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 5 15.04.2021 11:11:45

fluctuația și lipsa unei bunei pregătiri spunându-și cuvântul cu impact negativ. Totodată vom sublinia că nu sunt bine definite și implementare anumite criterii stimulative de creștere în carieră, fapt care alimentează incertitudinea și lipsa de interes.

Lucrarea este elaborată în baza rapoartelor și comunicărilor științifice prezentate de către membrii expresiei de interes la conferința științifică cu participare internațională Meritocrație, profesionalism, integritate: deziderate versus realități (Chișinău, 19 noiembrie 2020) din cadrul proiectului 20.70086.13/COV Atenuarea impactului negativ al pandemiei de COVID-19 asupra funcționalității instituțiilor puterii de stat din Republica Moldova.

Victor Juc,
doctor habilitat în științe politice,
coordonator al ediției

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 6 15.04.2021 11:11:46

CONSTITUIREA REGIMULUI DE BUNĂ GUVERNARE ÎN REPUBLICA MOLDOVA PRIN PRISMA DEPĂȘIRII CRIZEI PANDEMICE

CONSTITUTION OF THE GOOD GOVERNMENT REGEM OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA IN THE PRISM OF THE PANDEMIC CRISIS

Pantelimon VARZARI,
doctor habilitat în științe politice,
cercetător științific principal,
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

Summary

The present study aims to examine some issues regarding the establishment of the good governance regime based on fundamental principles that should become a public trend in overcoming the pandemic crisis. Special attention is paid to conceptual delimitations (terms of governance, governance regime, „well-governed" and „well-administered") and to the identification of the content of these terms. The idea is that the application of the principles of good governance must be based on the firm enforcement of the rule of law and ensuring equal access to justice for all citizens of the country. The conclusions of the study call for an adequate consideration of the complexity of the governance act at national level by defining a rigorous plan of action on good governance, based on strengthened measures to rehabilitate all spheres of social life, including health.

Republica Moldova pe parcursul a trei decenii de independență continuă să se confrunte cu multiple crize cu un impact major asupra evoluției economiei și situației social-politice a țării, fapt ce a condiționat apariția mai multor consecințe nefaste asupra

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 7 15.04.2021 11:11:46

destinului cetățenilor și a societății în ansamblu, așa încât ultima urmărește în continuare o traiectorie sinuoasă a devenirii sale democratice. Pentru a-și asigura parcursul pe calea democrației, țara noastră trebuie să depășească numeroase crize, inclusiv cea economică generată de COVID-19. Criza pandemică, cauzată de blocajele impuse de *Comisia pentru Situații Excepționale*, 17 martie – 15 mai 2020 (a introdus starea de urgență în legătură cu răspândirea coronavirusului de tip nou și a aprobat mai multe decizii atât restrictive, cât și de „relaxare" a unor interdicții), și de *Comisia Națională Extraordinară de Sănătate Publică*, 16 mai – 30 septembrie 2020, starea de urgență în sănătate publică pe întreg teritoriul țării fiind prelungită de câteva ori, ca urmare a creșterii numărului de cazuri de infectare cu COVID-19 atât în Republica Moldova, cât și în țările vecine (a instituit cod roșu de alertă pe fundalul răspândirii coronavirusului de tip nou), structuri instituite conform deciziilor Parlamentului din 17 martie 2020, criză ce a bulversat politicul, socialul și economicul în țara noastră. Toate acțiunile întreprinse de autorități au avut drept scop impunerea respectării de către public a unor interdicții și a regulilor ce țin de prevenirea răspândirii coronavirusului în rândul cetățenilor, amplificând și mai mult problemele de ordin social, politic și economic existente în societatea noastră.

În sensul reliefat de idei, prezentul demers științific se rezumă la identificarea unor principii fundamentale ale bunei guvernări ce pot contribui la depășirea crizei pandemice. Pentru aceasta, studiul este orientat mai întâi spre examinarea unor delimitări terminologice (termenii de guvernare, regimul de guvernare, precum și termenii „bine guvernat" și „bine administrat") și stabilirea conținutului acestor termeni, iar mai apoi spre argumentarea ideii că instituirea regimului de bună guvernare în Republica Moldova trebuie să devină un trend public în depășirea crizei pandemice.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 8 15.04.2021 11:11:46

Prin urmare, investigațiile noastre constau în a pune în lumină și a obține claritate în ceea ce privește aplicarea unor principii ale bunei guvernări (responsabilitate și receptivitate, transparență și orientarea spre succes, echitate și primordialitatea dreptului, eficacitatea și eficiența acțiunilor inițiate etc.) pentru atenuarea impactului negativ al pandemiei de COVID-19 asupra funcționalității puterii de stat. Însă piatra de temelie a bunei guvernări constituie consolidarea supremației legii, căci guvernarea propriu-zisă reprezintă activitatea de aducere la îndeplinire a legii și de organizare sau realizare efectivă a serviciilor publice. Această activitate se realizează în regim de putere publică, adică prin intermediul prerogativelor acordate de Constituție, ce fac să prevaleze interesul public-general, atunci când este în conflict cu interesul particular [1].

Vom observa că câmpul hermeneutic și analitic al conceptului de bună guvernare este destul de vast și variază în funcție de *modus operandi*, de unghiul de abordare teoretică a problematicii discutate, reprezentând astfel o acțiune extrem de anevoioasă din punct de vedere operațional ce presupune o serie de dificultăți teoretico-metodologice. De aceea o primă întrebare este cea referitoare la examinarea unor delimitări conceptuale de guvernare și regimul de (bună) guvernare.

Majoritatea autorilor consideră că noțiunea sau/și termenul de guvernare are cel puțin două semnificații: guvernarea ca instituție – atunci când este folosit în sens strict, și guvernarea ca proces – în cazul în care este utilizat în sens larg al cuvântului [2].

Actul de guvernare, în sens general, este înfaptuit prin intermediul diverselor instituții publice, fie legislative, precum Parlamentul, sau cele executive ale administrației publice naționale și locale: Președintele, Guvernul, autoritățile administrative autonome centrale și autoritățile administrative autonome locale. Guvernarea ca instituție solicită un set de reguli care ar ghida acțiunile

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 9 15.04.2021 11:11:46

organizației și membrilor acesteia într-un cadru normativ bine stabilit. În plus, orice guvernare cere implicit acel set de reguli primare bazate pe lege astfel încât să se mențină un sistem legal eficient și imparțial. Într-un cuvânt, buna guvernare solicită iminent instituții bune, ținând cont de implicarea cetățenilor în procesul decizional, de nevoile și cerințele acestora [3].

Politologul D. Cenușă susține că funcționalitatea instituțiilor a devenit unul din obiectivele cel mai des pomenite în perioada Guvernului M. Sandu (8 iunie – 12 noiembrie 2019) [4]. Conceptul ce ar defini modelul de „instituții funcționale", dorit pentru adminisrația publică națională, ar trebui să lămurească următoarele aspecte: 1) depolitizarea instituțiilor; 2) reorganizarea acestora, la nivel funcțional și de competență; 3) creșterea eficienței instituțiilor printr-o sporire a gradului de transparență; 4) investirea în capacități instituționale, reflectată într-o performanță mai ridicată etc. După cum se poate vedea, există diferite modalități de a înțelege „funcționalitatea instituțiilor". Totuși, luând ca reper dimensiunile semnalate asupra modelului de „instituții funcționale", vom specifica faptul că în sfera guvernării în Republica Moldova capacitatea funcționalității instituțiilor puterii de stat este slab dezvoltată. Vom aminti aici doar despre activitatea neadecvată și adesea lipsită de fermitate a *Comisiei pentru Situații Excepționale* substituită ulterior prin *Comisia Națională Extraordinară de Sănătate Publică* în luarea unor decizii cu puține șanse de reușită (cazul maratonului automobilistic de 9 mai 2020 la Chișinău, al protestelor din Chișinău și Bălți, sau al amenzilor aplicate pentru încălcarea măsurilor de prevenire și combatere a răspândirii coronavirusului de tip nou (din luna martie până la sfârșitul lunii iulie 2020 au fost documentate 4.014 contravenții legate de nerespectarea cerințelor autorităților, în contextul prevenirii răspândirii

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 10 15.04.2021 11:11:46

COVID-19. Cifra a fost prezentată de către autorități, care continuă desfășurarea acțiunilor de prevenire și control a răspândirii infecției COVID-19 pe teritoriul țării, în contextul relaxării măsurilor de restricție, aprobate de *Comisia Națională Extraordinară de Sănătate Publică* [5]), ori cazul Președintelui I. Dodon, în care poliția examina la sfârșitul lunii mai 2020 sesizarea depusă de deputatul Partidului Acțiune și Solidaritate S. Litvinenco, solicitând sancționarea șefului statului pentru încălcarea măsurilor de prevenire a răspândirii COVID-19 [6; 7].

Modelul de „instituții funcționale" poate fi viabil pentru Republica Moldova în condițiile lipsei riscurilor de ordin instituțional, adică a existenței unei coabitări instituționale. Diferite aranjamente instituționale reflectă, în esență, dificultățile și deficiențele actului de guvernare în țara noastră. Dacă în perioada activității coaliției majoritare de guvernare asumată de PDM între anii 2015–2019 nu a existat o coabitare instituțională între Președinție, pe de o parte, și Guvern și Parlament, pe de alta (a condiționat, de altfel, și prezența dualității puterii de stat, a unei puteri hibride, a unui „război" nedeclarat între autoritățile publice, un conflict instituțional între ramurile puterii de stat, fapt recunoscut și de Președintele I. Dodon [8]), atunci în perioada parteneriatului politic PSRM-Blocul „ACUM Platforma DA și PAS", 8 iunie – 12 noiembrie 2019, aceste riscuri de ordin instituțional au fost reduse, practic, la minim, dar au sporit în perioada coaliției de guvernare PSRM-PDM „Platforma Social-Democrată pentru Moldova", 16 martie 2020 – prezent, odată cu micșorarea numărului de deputați (amintim că, începând cu 17 iunie 2020, alianța PSRM-PDM nu mai deținea majoritatea simplă de 50%+1 deputați pentru a putea aproba legi și hotărâri de sine stătător, posedând doar 50 mandate de deputați, iar pentru inițiativele legislative ale coaliției vota și deputatul neafiliat Al. Oleinic). În același

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 11 15.04.2021 11:11:46

timp, după instalarea Guvernului I. Chicu, Președintele I. Dodon a instituit la mijlocul lunii noiembrie 2019 un mecanism nou de colaborare între instituții, avându-se în vedere organizarea unor ședințe săptămânale în formatul Președinte – Premier – Speaker, în fiecare zi de luni, unde sunt punctate prioritățile și sarcinile pentru întreaga săptămână și diseminate prin intermediul mass-mediei [9], precum și în cadrul platformei „Președintele răspunde" la întrebările cetățenilor [10]. Dar „nimic nou sub soare", pentru că astfel de reforme procedurale au loc și în alte țări, spre exemplu, în Regatul Unit [11]. Ultimele două construcții politice menționate mai sus au încercat, mai mult sau mai puțin reușit, să promoveze unele politici publice reformatoare în contextul modernizării politice a statului Republica Moldova. Iată de ce arta coabitării politice se învață greu, iar unii comentatori mai susțin că sistemul coalizării dăunează democrației pentru că o privează de o opoziție puternică și articulată. Cu toate riscurile pe care le comportă o guvernare de coaliție, analiștii politici cred că aceasta este singura formă viabilă la moment pentru Republica Moldova, iar fără vreo coabitare instituțională disensiunile (de multe ori doctrinare, ideologice, politice, dar și personale dintre lideri) continuă să persiste în activitatea actorilor politici din cadrul aranjamentelor politice, determinând în acest fel diminuarea funcționalității instituțiilor puterii de stat.

În această ordine de idei se înscriu și activitatea celor două comisii pentru reglementarea crizei pandemice instituite la 17 martie 2020 prin *Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova privind declararea stării de urgență* [12] (*Comisia pentru Situații Excepționale*, care a emis 30 de dispoziții în perioada 18 martie – 15 mai 2020, și *Comisia Națională Extraordinară de Sănătate Publică*, care a emis 30 de hotărâri în perioada 2 februarie – 11 septembrie 2020 [13]).

Pe fundalul crizei pandemice, guvernarea PSRM-PDM, devenind instabilă, a încercat să gestioneze pe cât era posibil criza

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 12 15.04.2021 11:11:46

pandemică. Totuşi, ea a luat mai multe decizii la nivel politic axate pe dominarea mecanismelor administrative, politizarea subiectului epidemiei, prioritizarea măsurilor anti-COVID în funcţie de interesele electorale, ignorând astfel elementele-cheie ale bunei guvernării. În plus, comisiile sus-menţionate au evitat adesea recomandările specialiştilor epidemiologi şi ale altor specialişti în domeniu (imunologi, virusologi etc.), ducând, evident, la eşuarea gestionării COVID-19 [14] pe plan naţional, dar şi local. Spre exemplu, primarii din raionul Orhei susţineau la mijlocul anului 2020 că în criza pandemică au fost lăsaţi pe cont propriu de către autorităţile centrale, iar unii actori politici din guvernare prin declaraţiile lor au derutat cetăţenii. Multe dintre deciziile guvernării au fost contradictorii, iar acţiunile acesteia au fost mai mult declarative. Pandemia, îngheţurile şi seceta din primăvara-vara anului 2020 au lovit crunt în economia rurală şi aşa firavă, iar Guvernul nu se grăbeşte să le întindă o mână de ajutor ţăranilor [15]. Totodată, fosta ministră a Sănătăţii, Muncii şi Protecţiei Sociale, A. Nemerenco, susţine că autorităţile nu au întocmit niciun plan de acţiuni privind controlul şi prevenirea COVID-19, iar la următoarea etapă a pandemiei ele trebuiau să elaboreze un plan complex de acţiuni odată cu eliminarea mai multor restricţii impuse de criza pandemică [16].

Aceste şi alte activităţi haotice ale decidenţilor politici în perioada pandemiei, comportamentul neadecvat al guvernării, dominat de egoism politic şi interese electorale, au provocat nemulţumiri din partea unor categorii sociale şi grupuri din diferite sectoare ale societăţii (comercianţii, deţinătorii de patentă, agenţii economici din sectorul *HoReCa*, transportatorii, veteranii de război, combatanţii, angajaţii din domeniul *beauty*, proprietarii de buticuri, chiriaşii de la Piaţa Basarabiei etc.). Profitând de anomia creată, aceştia au desfăşurat mai multe proteste. Ei şi-au exprimat

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 13 15.04.2021 11:11:46

nemulțumirea față de modul în care guvernul a gestionat criza economică generată de COVID-19 (în or. Chișinău și or. Bălți) prin organizarea *flashmob*-urilor pe timp de pandemie în centrul capitalei care puteau ușor să se transforme în protestocrație. Unii cetățeni și agenți economici s-au ales cu amenzi usturătoare în timpul pandemiei COVID-19, amenzi contestate la Ministerul Justiției și sesizate la Curtea Constituțională de către unii deputați ai Legislativului (spre exemplu, Oc. Țâcu, V. Năstase) și avocați ai poporului (M. Cotorobai, N. Bayram). Chestiunea constă în faptul că persoanele fizice care nu respectau măsurile de profilaxie, prevenire și combatere a bolilor epidemice, punând în pericol de contaminare populația, riscau amenzi de până la 25 de mii de lei. Pentru persoanele juridice amenda era de până la 75 de mii de lei. Prevederile se conțineau într-un proiect de lege votat în două lecturi în Parlament la 12 martie 2020. Pe lângă modificările la Codul Contravențional, au fost adoptate modificări și la Codul Penal, fiind înăsprite sancțiunile pentru răspândirea bolilor epidemice [17]. De altfel, Curtea Constituțională a examinat în data de 30 iunie 2020 legalitatea amenzilor aplicate cetățenilor pentru nerespectarea normelor sanitare de prevenire și răspândire a COVID-19, acestea fiind declarate neconstituționale. Astfel, „Curtea a hotărât că textul ,,de la 450" din articolul 76^1 alin. (1) din Codul Contravențional este neconstituțional") [18], amenzi exagerate introduse de deputați la începutul pandemiei de coronavirus, prin care cetățenii, care nu respectau regulile sanitar-epidemiologice impuse de autorități să fie sancționați cu 22.500 de lei, iar persoanele juridice cu până la 75 mii lei, iar ulterior aceste amenzi, totuși, au fost reduse.

Despre logica disproporționată a guvernării în perioada crizei generată de coronavirus s-a subliniat nu o dată de mai mulți politologi, comentatori și analiști politici. Spre exemplu, politologul

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 14 15.04.2021 11:11:47

D. Cenuşă arată că „în loc de strategii pentru menţinerea sau preluarea puterii, clasa politică este obligată să se gândească la modul cum poate fi asigurat un act al guvernării profesionist, stabil şi responsabil. Iar valoarea vieţii unui cetăţean moldovean trebuie să fie apreciată atât la nivel de retorică, cât şi prin acţiuni concertate ale actorilor politici, din sectorul privat şi cel public. Arta concesiilor şi compromisurilor este mai mult ca niciodată necesară pentru a găsi cât mai multe soluţii durabile pentru a proteja cetăţenii, medicii şi economia" [19]. La fel, este relevantă şi opinia publica la subiectul examinat. La întrebarea: „Sunteţi mulţumit de acţiunile autorităţilor Republicii Moldova în împiedicarea răspândirii coronavirusului" dintr-un chestionar, realizat de portalul de ştiri *oficial.md* în perioada lunii mai 2020, au fost obţinute următoarele rezultate: foarte nemulţumit – 53%; nu prea mulţumit – 27%; mulţumit – 13%; nu ştiu / nu răspund – 1% [20], adică majoritatea absolută a respondenţilor (80%) sunt nemulţumiţi cum a fost gestionată de către factorul decizional criza pandemică provocată de coronavirus. O situaţie similară este demonstrată şi în studiul sociologic *on-line* „Percepţia crizei, comportamentul şi solidaritatea populaţiei în perioada pandemiei COVID-19", realizat de cercetătorii Institutului de Cercetări Juridice, Politice şi Sociologice în luna aprilie 2020 pe un eşantion de 1050 respondenţi, care a arătat că pentru 46,8% din cei chestionaţi pandemia de coronavirus de tip nou a fost cea mai mare provocare pentru Republica Moldova în ultimii 15 ani, însă 53% din respondenţi nu sunt de acord că deciziile luate de Guvern sunt corecte [21].

În continuare vom aduce şi alte referinţe relevante referitoare la „osârdia" în activitatea decidenţilor politici de astăzi şi de altădată. De pildă, Em. Constantinescu, fostul Preşedinte al României, într-un discurs în deschiderea reuniunii „Cum va arăta lumea după pandemie?" (*How will the World look like after the Pandemic?*),

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 15 15.04.2021 11:11:47

desfăşurată ca video-conferinţă la 14 mai 2020, organizată de Institutul de Studii Avansate pentru Cultura şi Civilizaţia Levantului şi Reţeaua Universităţilor de la Marea Neagră, a subliniat că „guvernele actuale, obsedate de respectarea reglementărilor de prevenire a răspândirii virusului şi de restricţiile bugetare, văd copacii, dar nu mai văd pădurea" [22].

Este interesantă în acest context şi ideea renascentistului italian N. Machiavelli, considerat „părintele politicii ştiinţifice" şi primul teoretician al politicii moderne, care aborda politica drept o ştiinţă cu obiect propriu, o artă de a guverna, conserva şi dezvolta statele văzute ca nişte organisme vii, dotate cu o viaţă proprie. În *Comentarii la prima decadă a lui Titus Livius* (1517) el afirma că nu întotdeauna cei care au dreptul să guverneze ştiu să o facă, căci „păcatele popoarelor ... se nasc sau din nesocotinţa lor, sau pentru că ei (*principii*, guvernanţii – P.V.) înşişi au greşit de asemenea" [23, p. 28]. Iar C. Beccaria, cunoscut gânditor iluminist italian şi filosof al dreptului, în *Despre infracţiuni şi pedepse* (1764), arăta că „trebuie să existe o echitate între infracţiune şi pedeapsă" [24, p. 216].

Cea de-a doua specificare asupra unor precizări conceptuale se referă la sintagma „regimul de (bună) guvernare". În opinia unor specialişti în dreptul constituţional, T. Cârnaţ şi Cr. Popa, regimul de guvernare semnifică sistemul de organizare şi exercitare a puterii de stat prin intermediul căruia se realizează distribuirea puterii între diferite categorii de organe şi care asigură independenţa, colaborarea şi controlul reciproc al instituţiilor politice [25, p. 9]. Alţi autori subliniază că, strict vorbind, regimul politic, care reprezintă barometrul, indicatorul sintetic cel mai expresiv pentru calificarea unei societăţi ca fiind una real democratică sau antidemocratic, constituie totalitatea metodelor, mijloacelor şi instituţiilor prin care se realizează puterea" [26, p. 5].

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 16 15.04.2021 11:11:47

Scopul instituirii regimului de (bună) guvernare este de a asigura o bună guvernare a statului, de a îmbunătăți eficiența și responsabilitatea instituțiilor politice în raport cu cetățenii, astfel încât se va readuce încrederea cetățenilor în instituțiile statului, în actul de guvernare. Acesta din urmă, în sens general, este înfăptuit prin intermediul diverselor instituții publice, fie legislative, precum parlamentul, fie cele executive ale administrației publice naționale și locale (președintele, guvernul, autoritățile administrative autonome centrale și autoritățile administrative autonome locale), adică de întregul sistem național de guvernare.

Unii editorialiști se întreabă, pe bună dreptate, ce fel de regim guvernează Republica Moldova [27]. Nimeni nu pune la îndoială faptul că în țara noastră s-a constituit regimul de opțiune democratică cu diferite modele de guvernare, astăzi constituindu-se regimul parlamentar de guvernare începând cu reforma constituțională din anul 2000, însă Președintele I. Dodon subliniază nevoia de un model prezidențial de guvernare a țării [28], idee susținută nu numai de unii politicieni, dar și de mai mulți reprezentanți ai mediului academic [26, p. 11], dat fiind faptul că parlamentarismul s-a discreditat datorită fenomenului traseismului politic care s-a înrădăcinat în ultimii ani în organul legislativ al țării noastre, dar și în rândul primarilor unităților administrativ-teritoriale.

Nu este de prisos să menționăm și faptul că țara noastră îmbrățișează la moment un regim politic hibrid, adică un regim de tranziție de la cel totalitar, închis, la unul democratic, deschis, care are un impact dezolant asupra întregului organism social. „Noile" democrații (din spațiul postsovietic) sunt regimuri hibride, deoarece tranziția a impus amestecul de instituții democratice (au rolul de a interveni în economie, care afirmă prioritatea executivului asupra parlamentului și asigură subordonarea asociațiilor societății civile la aparatul de stat) și de elemente importante

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 17 15.04.2021 11:11:47

moștenite dintr-un trecut autoritar recent. Printre aceste elemente se găsește, mai întâi, continuitatea relativă a structurilor de stat moștenite de la regimul autoritar anterior și apoi menținerea relativă a conducătorilor apăruți în regimul precedent (se poate astfel vorbi de „conversiunea ideologică" la valorile democrației) [29, p. 235-238]. Deci, ceea ce este indispensabil oricărei democrații, vechi sau noi, este existența unui țesut solid de relații și instituții politice, ca și responsabilitatea conducătorilor de reafirmare a acestor instituții și de a asigura buna lor funcționare în situații de criză, iar șansele consolidării democratice sunt cu atât mai mari cu cât conducătorii sunt conștienți de rolul lor democratic.

Altfel spus, regimul de guvernare al unei societăți aflată în plină tranziție democratică influențează modul în care ea evoluează, ilustrând, concomitent, un nivel ierarhic de conducere de către stat și structurile sale a treburilor publice, implicit o structură de conducere ierarhică, în sensul că putem sesiza o guvernare de subordonare ierarhică (raporturile cu ministerele etc.), de colaborare (raporturile cu alte autorități administrativ centrale) și de tutelă administrativă (raporturile cu administrația publică locală). Aplicarea adecvată a elementelor-cheie și/sau a principiilor unei bune guvernări poate conduce la atenuarea crizei economice, inclusiv a impactului negativ al pandemiei COVID-19 și, în cele din urmă, la instituirea unui regim de bună guvernare în Republica Moldova în condițiile în care o guvernare „bună" este un factor-cheie pentru dezvoltarea social-economică și modernizarea politică a societății. De aceea guvernarea aleasă în mod democratic își poate îndeplini funcțiile și atribuțiile sale prin instituțiile de putere legislativă, executivă și judecătorească, iar viața socială se va baza pe convergența intereselor majore ale societății și a obiectivelor trasate de guvernanți.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 18 15.04.2021 11:11:47

În opinia noastră, dreptul cetățenilor de a fi „bine informat" se află într-o relație de reciprocitate cu alte două drepturi cunoscute în spațiul comunitar – dreptul de a fi „bine guvernat" și dreptul de a fi „bine administrat". De aceea ultima, cea de-a treia, precizare vizează delimitarea a două noțiuni – „bine guvernat" și „bine administrat", care obțin o nouă conotație consistentă în condițiile crizei pandemice, deoarece aceasta din urmă aprofundează în continuare criza economică, socială și politică.

Ținând cont despre evoluția raporturilor de guvernare în statele europene (tendințe privind evoluția raporturilor dintre sfera politică și sfera administrativă a administrației, tendințe și limite în integrarea instituțională, legități în evoluția sferei guvernării în statul european contemporan etc.), putem afirma că raporturile dintre diferiți actori ai sferei politice și agenți guvernamentali ai sferei administrative devin tot mai complexe, unde statul contemporan, conform opiniei cercetătorului român D.M. Vesmaș, face astăzi mai curând guvernare (*governance*) decât guvernământ (*government*), în condițiile în care centrele clasice de putere sunt suplinite sau asistate de o serie de alte subiecte participante la procesul politico-decizional precum organisme internaționale, organizații ne-guvernamentale, autorități și agenții autonome, partide politice, grupuri de interese, mass-media etc. [30]. De aceea orice cetățean european este pus în situația când el trebuie să fie nu numai informat despre starea social-politică, economică și de altă natură reală la un anumit moment, pe termen scurt, mediu și lung, dar și cum statul cu structurile sale conduce o anumită stare de lucruri în sectorul public și cum le gestionează prin structurile sale administrative. Cu alte cuvinte, statul, care în ultimul timp concentrează tot mai multă putere (politică, decizională, informațională, administrativă etc.), apare în fața cetățeanului european într-o triplă

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 19 15.04.2021 11:11:47

ipostază: de „stat cu cetățeni bine informați", de „stat bine guvernat" și de „stat bine administrat".

Conform opiniei cercetătorului ieșean M. Lupu, ținând cont de trei categorii principale (stat de drept, personalitate și democrație), cetățenii se pot găsi în trei ipostaze: alegător/ales, guvernat/guvernant, titular de drept/cel care încalcă dreptul subiectiv. Raportul guvernat/guvernant este sub semnul jocului între profesarea drepturilor și limitele moralității. Puterea își trage seva din exprimarea voinței poporului, prin alegeri și, în mod excepțional, prin revoluții. Poporul este întreaga colectivitate sau suma indivizilor care alcătuiesc această colectivitate. Interesele de apărat sunt multiple și variate. De la instituirea puterii până la modul direct în care cetățeanul simte guvernarea este drum lung [31, p. 37].

În UE buna guvernare capătă valențe multidimensionale (unele referiri la concept se regăsesc în documentele Uniunii – *Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene*, 1957; *Tratatul privind Uniunea Europeană*, 1992; *Tratatul de la Lisabona*, 2007; *Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene*, 2009 etc.) și tendințe noi privind raporturile de guvernare (unele dintre acestea având valențe nu numai politico-administrative, dar și juridice, în sensul obligației ce revine autorităților de a o implementa și al dreptului cetățenilor de a o revendica), cu o largă aplicabilitate, fiind catalogată ca o obligație a statelor membre ale spațiului comunitar. În acest context, a fost instituit chiar și un mecanism supranațional de bună guvernare la nivel european, și anume acela de a se acorda cetățenilor UE dreptul la o „bună administrare" în raporturile cu instituțiile și organele Uniunii.

Astfel, art. 41 al *Cartei Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene – dreptul la bună administrare* este instituit ca un nou drept fundamental, fiind aplicat „oricărei persoane" care intră în contact cu „instituțiile, organele, oficiile și agențiile Uniunii", include

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 20 15.04.2021 11:11:47

în principal: (a) dreptul oricărei persoane de a fi ascultată înainte de luarea oricărei măsuri individuale care ar putea să îi aducă atingere; (b) dreptul oricărei persoane de acces la dosarul propriu, cu respectarea intereselor legitime legate de confidențialitate și de secretul profesional și comercial; (c) obligația administrației de a-și motiva deciziile [32, p. 9-10]. Articolul dat descrie, în patru secțiuni distincte, obligațiile instituțiilor comunitare și drepturile fundamentale ale persoanelor care intră în contact cu ele (obligația de imparțialitate, tratament echitabil, respectarea termenului rezonabil, motivarea actelor adoptate și obligația de a răspunde solicitărilor primite în limba în care s-au efectuat și dreptul fiecărei persoane de a fi ascultată înainte de luarea oricărei măsuri individuale, dreptul de acces la dosarul propriu, de a primi reparații pentru prejudiciile cauzate și de a se adresa în scris în una dintre limbile oficiale ale Uniunii). Caracterul obligatoriu al dispozițiilor *Cartei*, prevăzut în art. 41, subliniază încă o dată faptul că dreptul la buna administrare a devenit unul din drepturile fundamentale ale cetățenilor UE.

Se poate spune că în cadrul spațiului comunitar, „buna guvernare" este asimilată uneori unui nou drept al omului – dreptul de a fi „bine administrat", *id est* de a avea dreptul la o bună administrare a intereselor generale ale societății. În acest sens, unii autori constată că există diverse opinii referitoare la delimitarea conceptuală dintre „buna guvernare" și „buna administrare" [33, p. 8, 38].

Încă de la gânditorii politici moderni începe să se contureze distincția între o ordine politico-juridică, căreia îi corespunde guvernarea înțeleasă ca exercitare a autorității, și o ordine economică, în care guvernarea trimite la capacitatea de a administra oameni și lucruri. De aici înainte, spunea filosoful și istoricul francez M. Foucault spre sfârșitul anilor '80 ai sec. XX, „introducerea economiei în interiorul exercițiului politic (...) va fi miza esențială a guvernării (...). Guvernarea unui stat va însemna, deci, activarea

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 21 15.04.2021 11:11:47

economiei la nivelul statului întreg, adică exercitarea față de locuitori, de bogății, față de conduita tuturor și a fiecăruia, a unei forme de supraveghere, de control, nu mai puțin atentă decât cea a tatălui de familie asupra persoanelor casei și a bunurilor sale", conform politologilor ieșeni R. Ivan și V. Pleșca [31, p. 9].

La rândul său, cercetătorul R.C. Pavel pledează pentru ideea că dreptul la o bună administrare este exercitat în raporturile cetățenilor cu administrația publică, căreia în temeiul acestui raport îi corespund anumite obligații corelative față de cetățeni în calitatea lor de administrați [34, p. 271-272]. Astfel, acest drept poate fi privit ca o multitudine de obligații pe care le are o instituție publică și/sau administrativă față de cetățeni, dar, totodată, și obligațiile pe care le au cetățenii față de stat. La baza dreptului la o bună guvernare stă principiul legalității, conform căruia autoritățile trebuie să acționeze în baza și în limitele stabilite de lege.

Desigur, dreptul la o bună administrare se află într-o legătură directă cu buna conduită administrativă, însă acest drept fundamental nu este consacrat în mod expres și explicit în legislația țării noastre, inclusiv în *Codul de conduită a funcționarului public din Republica Moldova* [35]. Drept că conținutul juridic al dreptului la o bună administrare include câteva acte normative definitorii pentru activitatea funcționarilor publici (fapt specificat în legislația noastră națională: *Legea privind Codul de conduită a funcționarului public, 2008; Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public*, 2008; *Legea cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică*, 2010, ș.a.), denumiți în lmbajul sociologic al lui M Weber birocrați [36, p. 252-333]. Deci, estre vorba despre o abordare cunoscută care include reflecții asupra comportamentului guvernaților, activității guvernanților și a efectelor acestei activități. Într-un cuvânt, toate aceste trei drepturi la care facem referire („bine informat", „bine guvernat" și „bine administrat") se rezumă la metodele și practicile de guvernare,

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 22 15.04.2021 11:11:47

adică la diverse „arte" ale guvernanților de a ghida și direcționa conduitele guvernaților cu toate manifestările sale.

Au dreptate autorii care afirmă că lipsa unei definiții general acceptate a conceptului de bună guvernare este compensată cu identificarea anumitor principii, aplicarea cărora de către guvernanți în raport cu guvernații consolidează regimul de bună guvernare în orice societate, în special pentru acele care se află de mai mulți ani în crize multidimensionale, iar mai recent și în criză pandemică COVID-19, ce au afectat și mai mult economia națională a țării noastre.

Reieșind din indicatorii bunei guvernări propuși de organizațiile internaționale (*Banca Mondială*, *Fondul Monetar Internațional*, *Transparency International*, *Freedom House*, *UE* etc.) și preluați de factorii decizionali din Republica Moldova pentru a fi implementați, putem afirma că punerea în aplicare a elementelor-cheie [37] și/sau a principiilor bunei guvernări (responsabilitate și receptivitate, transparență și orientarea spre succes, echitate și primordialitatea dreptului, eficacitatea și eficiența acțiunilor inițiate etc.) determină în mod mai decisiv și mai credibil funcționalitatea puterii politice în contextul europenizării societății și modernizării social-politice a țării, astfel încât societatea și cetățenii săi vor fi afectați pozitiv de deciziile luate și acțiunile inițiate de un guvern profesionist, transparent și responsabil. Prin urmare, în contextul unei vieți sociale democratice, principiile bunei guvernări trebuie să devină tangibile și semnificative pentru public, să asigure o atitudine corespunzătoare a instituțiilor statului în raport cu cetățenii și viceversa, o încredere adecvată a lor față de instituțiile publice.

Principiile asumării responsabilității și receptivității în actul guvernării sunt, în același timp, conform opiniei profesorului italian L. Morlino, și principii ale unei democrații „bune" [38, p. 3, 8, 42-47], pentru că o guvernare responsabilă și reprezentativă înseamnă mai întâi de toate abilitatea puterii de a lua anumite decizii și de a-ți

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 23 15.04.2021 11:11:48

asuma răspundere pentru ele în pofida criticilor opozanților politici. Puterea înseamnă responsabilitate politică în procesul public, iar relația subiectul-obiectul puterii face ca guvernații, reieșind din regulile jocului democratic, să delege puterea guvernanților. Aceștia din urmă deja sunt obligați să fie responsabili în totalitate în fața celor care i-au ales să guverneze, pe lângă toate celelalte aspecte și dimensiuni ale vieții sociale, și de sănătatea cetățenilor în contextul crizei pandemice.

În plus, obligativitatea factorilor decizionali de a răspunde prompt la cererea socială, de a informa corect cetățenii și de a fi receptivi la nevoile lor reiesă din obligațiile și îndatoririle funcționarilor publici. Drept exemplu servește așa-numitul jaful secolului sau furtul miliardului, echivalând cu a opta parte din PIB-ul întregii țări [39], care nici pe de parte nu a fost elucidat de vreo guvernare (de la scrutinul parlamentar de la sfârșitul anului 2014 până la mijlocul anului 2020 la cârma țării s-au perindat cinci coaliții de guvernare și un guvern minoritar). Astfel, megafrauda bancară rămâne în continuare un mister, cum cea mai săracă țară din Europa a fost aruncată într-o criză profundă și nici o guvernare nu și-a asumat responsabilitatea vizavi de acest furt.

Transparența decizională și orientarea spre succes în calitate de principii ale bunei guvernări subliniază modul de lucru al organelor de referință, aceștia făcând cunoscută public, în permanență, întreaga lor activitate. În acest sens, factorul guvernamental este obligat să se conducă în actul guvernării de ideea că deciziile luate sau acțiunile inițiate pot avea efecte pozitive sau reacții negative din partea publicului, a unui sau altui actor social colectiv ori individual. De aceea orice decizie luată trebuie privită doar din perspectiva orientării spre succes a guvernării, pentru că deciziile adoptate deschid noi perspective pentru viitor persoanelor care devin mai optimiste și implicate întru realizarea unui scop.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 24 15.04.2021 11:11:48

Reieșind din faptul că transparența trebuie privită ca un instrument-cheie pentru creșterea responsabilității, performanței și încrederii în sectorul public, prin *Legea nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional* (cu modificările ulterioare) legiuitorul, în art. 2 „Noțiuni", oferă noțiunii de transparență următoarea semnificație: „transparență – oferirea, în vederea informării în mod deschis și explicit, de către autoritățile publice care cad sub incidența prezentei legi a tuturor informațiilor privind activitatea lor și consultarea cetățenilor, asociațiilor constituite în corespundere cu legea, altor părți interesate în procesul de elaborare și de adoptare a deciziilor" [40]. Tocmai peste 10 ani doar Guvernul M. Sandu a lansat pentru prima dată, la 2 iulie 2020, linia pentru transparență a Guvernului Republicii Moldova [41]. În pofida faptului că *Regulamentul Parlamentului Republicii Moldova* a fost modificat încă la mijlocul lunii martie 2020 pentru a-i da Legislativului mai multă transparență, 43 de ONG-uri naționale au cerut Parlamentului țării mai multă transparență decizională [42]. Și mai inadecvată devine situația cu transparența în domeniul medicamentului. În pofida recomandărilor internaționale de a face domeniul mult mai transparent, nu există măsuri eficiente din partea autorităților din țara noastră. Unele idei și modele de transparență care ajută cetățenii din alte țări să aibă mai multă claritate privind disponibilitatea medicamentelor pot fi implementate cu succes și în Republica Moldova [43], inclusiv prin diseminarea informațiilor respective.

Buna guvernare nu se rezumă doar la publicarea informațiilor pe *site*-urile oficiale ale autorităților publice, experții în domeniul transparenței în procesul decizional sunt de părere că autoritățile publice locale (APL) trebuie să gestioneze corect nevoile localităților. Totodată, experții recomandă ca orice decizie să parcurgă cele trei nivele de interacțiune dintre APL și cetățeni:

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 25 15.04.2021 11:11:48

informarea, consultarea, dar și participarea activă a contribuabililor în procesul decizional [44], iar respectarea etapelor transparenței în procesul decizional (de informare, de implicare și de monitorizare) ar responzsabiliza nu numai reprezentanții APL, dar și cetățenii localităților [45].

Fără îndoială, echitatea socială și primordialitatea dreptului, ca alte două principii ale bunei guvenări, au ca bază protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, respectarea legii, independență, imparțialitate și incoruptibilitatea judecătorească. Sistemul național de protecție a drepturilor omului presupune, ca unul din principiile fundamentale, regula după care orice restrângere a drepturilor și libertăților fundamentale nu poate fi făcută decât pe baza unei legi preexistente, care trebuie să emane de la puterea legislativă. Una dintre problemele majore, căreia i s-a acordat o atenție specială, a reprezentat-o promovarea drepturilor omului în activitatea justiției și administrației. Importanța care se acordă acestei probleme, decurge din faptul că respectarea efectivă a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, așa cum sunt ele enunțate în convențiile internaționale, depind, în cea mai mare măsură, de modul în care organele de justiție și administrație și-au exercitat funcțiile și competențele în acest domeniu.

Când se vorbește despre instituția drepturilor omului, se are în vedere un proces complex de activități, ce pornește de la elaborarea de către stat a instrumentelor juridice, în care sunt menționate drepturile inerente persoanei umane și mecanismele de protecție și garantare a lor, și continuă cu adoptarea acestora în sistemul legislativ intern și cu crearea cadrului instituțional național, care să permită aplicarea efectivă a acestor legi [46].

Făcând referință la Republica Moldova, vom arăta că, spre exemplu, analiza nivelului de încredere a populației în justiție în perioada 2001–2018 denotă o puternică legătură între percepția

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 26 15.04.2021 11:11:48

populației față de instituțiile centrale ale statului (Parlament, Guvern, Președintele țării) și percepția față de justiție. Încrederea în justiție este determinată de un set foarte complex de factori, care pot fi sistematizați într-un mod generalist în câteva grupuri. Primul rând de factori ține de interdependența încrederii în justiție și încrederea în alte instituții ale statului. Un alt grup de factori ține de fundalul mediatic în jurul justiției. Al treilea set de factori ține de experiența proprie sau a cercului social restrâns al persoanei care vine în contact cu justiția [47; 48]. La fel, experții Asociației Promo-LEX remarcă că primele două *Planuri Naționale în domeniul Drepturilor Omului* s-au realizează cu carențe importante, unele domenii de implementare fiind transformate în documente de politici formale cu impact redus. În pofida măsurilor întreprinse de către instituțiile responsabile de implementarea activităților înserate, în înfăptuirea *Planului Național de Acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru 2018–2022* se mențin în continuare unele provocări care împiedică atingerea obiectivului general, printre care și lipsa unui mecanism eficient de coordonare, monitorizare și evaluare a următoarei perioade de implementare a documentului vizat [49].

În contextul crizei pandemice, oamenii de știință de talie mondială și experții naționali au constatat nu o dată faptul că au fost încălcate unele drepturi ale omului. De pildă, 13 laureați ai Premiului Nobel și alte peste 500 de personalități internaționale menționează în textul scrisorii inițiate de *National Endowment for Democracy* (SUA) și *Institutul Internațional pentru Democrație și Asistență Electorală* (IDEA), cu sediul la Stockholm, că, „chiar și unele guverne alese democratic luptă contra pandemiei prin concentrarea unor atribuții de urgență care limitează drepturile omului și consolidează supravegherea din partea statului fără a ține cont de constrângeri juridice, de supravegherea parlamentară sau de perioade pentru restabilirea ordinii constituționale" [50].

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 27 15.04.2021 11:11:48

Experții autohtoni (constituționaliștii T. Cârnaț și Al. Tănase, avocatul poporului M. Cotorobai ș.a.), de asemenea, au semnalat nu o dată despre îngrădirea unor drepturi și limitarea anumitori libertăți ale omului. Societatea civilă atrage însă atenția că unele limitări sunt exagerate și se creează impresia că autoritățile doar se folosesc de situația de pandemie pentru a le aplica. „Știind că există o criză în domeniul medicinii și că vor urma cazuri de import a infecției, nu e bine să vii în Parlament cu o hotărâre care nu oferă soluții. Guvernul trebuia să analizeze fiecare drept încălcat în această perioadă – dreptul la muncă, dreptul la salariu, dreptul la libera circulație, dreptul la profit pe care îl au agenții economici și să vină cu rectificări: ce vor primi în schimb cetățenii în urma limitării acestor drepturi", opinează T. Cârnaț [51]. De asemenea, este important de subliniat că în sistemul drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, a intereselor legitime ale cetățenilor protejarea dreptului la viață și a dreptului la sănătate a căpătat noi valențe.

În ceea ce privesc alte principii ale unei guvernări de succes, este de specificat că eficacitatea și eficienta acțiunilor inițiate, ca alte două caracteristici fundamentale ale bunei guvernări pentru o societate democratică determină, în ultima instanță, randamentul activității și performanței profesionale a agenților guvernamentali. Unii experți propun o grilă de analiză, formată din șase indicatori, ai bunei guvernări: 1) participarea – gradul de implicare a decidenților politici; 2) decența – gradul în care crearea și implementarea legilor ține cont de demnitatea umană; 3) corectitudinea – gradul în care regulile se aplică tuturor la fel, indiferent de statusul social; 4) responsabilitatea – gradul în care oficialii publici, aleși sau numiți, își asumă responsabilitatea pentru acțiunile lor și răspund cerințelor formulate de public; 5) transparența – gradul în care deciziile luate de oficialii publici sunt clare și deschise votului

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 28 15.04.2021 11:11:48

cetățenilor sau reprezentanților acestora și 6) eficiența – gradul în care regulile și mecanismele democratice facilitează procesul decizional rapid și la timp [52, p. 19-20].

Indicatorii bunei guvernări elaborați de către organizația internațională neguvernamentală *Freedom House* (autoritatea organelor legislative, gradul de descentralizare, responsabilitățile, procedurile de alegere și activitatea autorităților locale, gradul de respectare a drepturilor și libertăților individuale, precum și transparența legislativă și executivă), indicatorii propuși de către experții *Băncii Mondiale* (posibilitatea de exprimare și responsabilitatea, stabilitatea politică, eficiența guvernului, calitatea reglementărilor, supremația legii, controlul asupra corupției) și de alte organisme analitice internaționale (*Transparency International*, *Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare*, *Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică* etc.) pot clarifica unele chestiuni legate de responsabilitatea guvernanților în activitatea instituțiilor puterii de stat, participarea cetățenilor în procesul decizional, echitatea și incluziunea socială, nivelul domniei legii, gradul transparenței etc., astfel încât ar fi evidentă eficiența din punctul de vedere al rezultatelor instituțiilor și proceselor democratice într-o țară sau alta. În acest sens, sunt cunoscute sistemele de evaluare – *Indicatorii de Guvernare la Nivel Mondial* (IQM) și *Evaluarea Guvernării la Nivel Mondial* (EGM), care au drept scop identificarea modalității în care experții evaluează calitatea guvernării întrt-o țară sau alta, fiind publicate anual de Institutul Băncii Mondiale [53, p. 25-26].

La nivel național, în vederea necesității stringente de a promova o serie de politici și reforme pentru a consolida buna guvernare în sectoarele-cheie de dezvoltare, trei *think-tank*-uri din țara noastră – *Centrul Analitic Independent* „Expert-Grup", *Institutul pentru Politici și Reforme Europene* și *Centrul de Resurse Juridice din Moldova* –

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 29 15.04.2021 11:11:48

și-au unit eforturile la elaborarea *Cărții Albe a Bunei Guvernări*, care prezintă o sinteză succintă a principalelor recomandări de politici și reforme în domeniile economice, sociale, justiție, politică externă, securitate și apărare, reforma administrației publice, precum și implementarea *Acordului de Asociere* și a *Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător* cu UE [54], acestea fiind valabile și pentru actualii guvernanți, dar în mod special în condițiile pandemiei de COVID-19.

Concluziile studiului pledează pentru o considerare adecvată a complexității actului de guvernare la nivel național prin definirea unui plan consolidat de acțiuni strategice în materie de bună guvernare, bazat pe măsuri complexe de asanare a tuturor sferelor vieții sociale, inclusiv a domeniului sănătății. Agenda guvernării este foarte importantă pentru societățile aflate în plină schimbare democratică și modernizare politică doar atunci când integrarea instituțională și eficiența guvernării se realizează în numele unor anumite scopuri bine determinate și ar ține cont de o multitudine de factori, inclusiv de adoptarea unui plan de acțiuni riguros etapizat, pe termen scurt, mediu și lung, care ar sta la baza unor progrese social-politice și economice multașteptate.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Guvernământ și relația cetățeanului cu autoritățile publice. [on-line] http://legislatie.resurse-pentru-democratie.org/guvernamant.php (vizitat 13.05.2020).
2. Noțiunile de „guvernare" și de „guvernanță". [on-line] https://www.punctulcritic.ro/bogdan-berceanu-guvernanta-cheia-reusitei-procesului-de-integrare-europeana.html (vizitat 30.12.2018).
3. Thos L. De ce avem nevoie de guvernare? [on-line] https://lorelaithos.wordpress.com/ 2010/01/13/de-ce-avem-nevoie-de-guvernare/ (vizitat 13.01.2010).

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 30 15.04.2021 11:11:48

4. Politolog, despre misiunea noii guvernări: „Să explice pentru ce obiectiv sau set de obiective pledează". [on-line] http://oficial.md/politica/politolog-despre-misiunea-noii-guvernari-sa-explice-pentru-ce-obiectiv-sau-set-de-obiective-pledeaza (vizitat 20.07.2019).
5. 4.000 de amenzi pentru nerespectarea cerințelor autorităților, în contextul prevenirii răspândirii COVID-19. [on-line] https://www.bizlaw.md/4000-de-amenzi-pentru-nerespectarea-cerintelor-autoritatilor-in-contextul-prevenirii-raspandirii-covid-19 (vizitat 24.07.2020).
6. Un deputat cere Ministerului de Interne să-l sancționeze pe Dodon, pentru că nu respectă recomandările CSE și CNESP (DOC). [on-line] https://www.realitatea.md/un-deputat-cere-ministerului-de-interne-sa-l-sanctioneze-pe-dodon-pentru-ca-nu-respecta-recomandarile-cse-si-cnesp--doc-110073.html (vizitat 21.05.2020).
7. Președintelui i se permite? Voicu nu vede abateri în acțiunile lui Dodon pe perioada pandemiei. Litvinenco îl contrazice. [on-line] https://tvc.md/presedintelui-i-se-permite-voicu-nu-vede-abateri-in-actiunile-lui-dodon-pe-perioada-pandemiei-litvinenco-il-contrazice-video (vizitat 27.05.2020).
8. Igor Dodon: Cel mai mare regret este că doi ani și jumătate a fost o perioadă de lupte dure între instituțiile statului. [on-line] https://telegraph.md/igor-dodon-cel-mai-mare-regret-este-ca-doi-ani-si-jumatate-a-fost-o-perioada-de-lupte-dure-intre-institutiile-statului/ (vizitat 08.07.2020).
9. Șeful statului a anunțat despre lansarea unor măsuri de protecție socială. [on-line] http://www.presedinte.md/rom/comunicate-de-presa/seful-statului-a-anuntat-despre-lansarea-unor-masuri-de-protectie-sociala (vizitat 18.11.2019).
10. Președintele Răspunde, ediția din 11 septembrie 2020. [on-line] https://noi.md/md/politica/presedintele-raspunde-editia-din-11-septembrie-2020 (vizitat 11.09.2020).

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 31 15.04.2021 11:11:49

11. Agenda zilei 27 iunie. [on-line] https://www.gazetadenavodari.ro/agenda-zilei-27-iunie/ (vizitat 27.06.2020).
12. Parlamentul a declarat stare de urgență pe perioada 17 martie – 15 mai 2020. [on-line] http://parlament.md/Actualitate/Noutati/tabid/89/NewsId/2374/language/ro-RO/Default.aspx (vizitat 17.03.2020).
13. Informații privind coronavirus / Guvernul Republicii Moldova. [on-line] https://gov.md/ro/content/informatii-privind-coronavirus (vizitat 11.09.2020).
14. Nemerenco: 8 gereșeli fatale care au dus la eșuarea gestionării COVID-19. [on-line] https://emedicina.md/nemerenco-8-gereseli-fatale-care-au-dus-la-esuarea-gestionarii-covid-19/ (vizitat 02.06.2020).
15. Primarii din raionul Orhei: guvernarea mai mult a derutat decât a ajutat. [on-line] https://tvc.md/primari-din-raionul-orhei-guvernarea-mai-mult-a-derutat-decat-a-ajutat (vizitat 06.06.2020).
16. Ex-ministra Sănătății, Ala Nemerenco, despre eliminarea restricțiilor: „Iar nu avem niciun plan. ascult ce spune împăratul și toată speranța mi-e la specialiștii epidemiologi...". [on-line] https://www.ziarulnational.md/ex-ministra-sanatatii-ala-nemerenco-despre-eliminarea-restrictiilor-iar-nu-avem-niciun-plan-ascult-ce-spune-imparatul-si-toata-speranta-mi-e-la-specialistii-epidemiologi/ (vizitat 25.05.2020).
17. Untila St. Votat în Parlament: Până la 3 ani de închisoare pentru cei care nu respectă măsurile de prevenire și răspândesc boli epidemice. [on-line] https://newsmaker.md/ro/votat-in-parlament-pana-la-3-ani-de-inchisoare-pentru-cei-care-nu-respecta-masurile-de-prevenire-si-raspandesc-boli-epidemice/ (vizitat 12.03.2020).
18. Cuantumul minim de 450 unități convenționale al amenzii aplicate persoanei fizice pentru nerespectarea măsurilor de profilaxie, prevenire și/sau combatere a bolilor epidemice, dacă acest fapt a pus în pericol sănătatea publică – neconstituțional (sesizările nr. 61a/2020, nr. 62a/2020 și nr. 67g/20120). [on-line] http://

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 32 15.04.2021 11:11:49

www.constcourt.md/libview.php?l=ro&idc=7&id=1884&t=/Media /Noutati/Cuantumul-minim-de-450-unitati-conventionale-al-amenzii-aplicate-persoanei-fizice-pentru-nerespectarea-masurilor-de-profilaxie-prevenire-sisau-combatere-a-bolilor-epidemice-daca -acest-fapt-a-pus-in-pericol-sanatatea-publica-neconstitutional-sesizarile-nr-61a2020-nr-62a2020-i-nr-67g20120 (vizitat 30.06.2020).
19. Declarație: Republica Moldova este deja cu un picior într-o furtună a crizelor multiple. [on-line] https://tribuna.md/2020/06/06/declaratie-republica-moldova-este-deja-cu-un-picior-intr-o-furtuna-a-crizelor-multiple/ (vizitat 06.06.2020).
20. (SONDAJ) Sunteți mulțumiți de acțiunile autorităților RM în împiedicarea răspândirii Coronavirusului? Iată răspunsurile! [on-line] http://oficial.md/politica/sondaj-sunteti-multumiti-de-actiunile-autoritatilor-rm-in-impiedicarea-raspandirii-coronavirusului-iata-raspunsurile (vizitat 22.05.2020).
21. Rezultatele studiului sociologic „Percepția crizei, comportamentul și solidaritatea populației în perioada pandemiei COVID-19". [on-line] http://icjp.asm.md/content/cercetare-sociologic% C4%83-privind-impactul-pandemiei-covid-19 (vizitat 13.06.2020).
22. Emil Constantinescu: Criza sanitară mondială, o șansă istorică pentru un nou proiect politic global. [on-line] https://www.cotidianul.ro/emil-constantinescu-criza-sanitara-mondiala-o-sansa-istorica-pentru-un-nou-proiect-politic-global/ (vizitat 23.05.2020).
23. Fundamentele gândirii politice moderne (Antologie comentată) / Coord. A.-P. Iliescu, E.-M. Socaciu. Iași: Editura Polirom, 1999. 294 p.
24. Беккария Ч. О преступлениях и наказаниях. Москва: Юридическое издательство НКЮ СССР, 1939. 464 p. [on-line] https://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/Bekkar/_Index.php (vizitat 13.08.2020).
25. Cârnaț T., Popa Cr. Considerații teoretice privind guvernarea, regimul politic și regimul de guvernare. În: Legea și Viața. Publicație științifico-practică, 2017, nr. 5 (305), p. 4-10.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 33 15.04.2021 11:11:49

26. Costache Gh. Republica Moldova: de la parlamentarism la prezidențialism. În: Legea și Viața. Publicație științifico-practică, 2019, nr. 1 (325), p. 4-12.
27. Saharneanu V. Ce fel de regim guvernează Republica Moldova? [on-line] https://observatorul.md/social/2018/01/18/39607_ce-fel-de-regim-guverneaza-republica-moldova (vizitat 18.01.2018).
28. Igor Dodon: Moldova are nevoie de un model prezidențial de guvernare a țării. [on-line] http://ntv.md/index.php?newsid=34861 (vizitat 04.07.2020).
29. Frigioiu N. Politologie și doctrine politice. Vol. 1. Introducere în științele politice. București: Editura Economică, 2007. 296 p.
30. Vesmaș D.M. Dezvoltări și tendințe actuale privind raporturile de guvernare în statele europene. [on-line] https://www.academia.edu/7069207/Dezvolt%C4%83ri_%C8%99i_tendin%C8%9Be_actuale_privind_ raporturile_de_guvernare_%C3%AEn_statele_europene (vizitat 22.12.2018).
31. A guverna / a fi guvernat: ipostaze ale raportului dintre stat și cetățean / Coord. R. Ivan, V. Pleșca. București: Pro Universitaria, 2015. 296 p. [on-line] https://www.academia.edu/29091868/ Imunitateaparlamentar%C4%83_puterea_politic%C4%83_%C8%99i_guvernarea.Schimb%C4% 83ri_conceptuale_din_Evul_Mediu_%C8%99i_p%C3%A2n%C4%83_%C3%AEn_epoca_ modern%C4%83 (vizitat 27.08.2019).
32. Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene (2010/C 83/02). În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, 30.03.2010. [on-line] https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ: C:2010:083:0389:0403:ro:PDF (vizitat 03.06.2020).
33. Marinică C.E. Promovarea și protejarea drepturilor omului prin mijloace contencioase. București: Editura I.R.D.O., 2011. 184 p.
34. Pavel R.C. Dreptul la bună administrare – un drept garanție împotriva deciziilor administrative arbitrare în spațiul Uniunii Europe. În: Revista Studii Juridice Universitare, 2014, nr. 1-2, p. 270-280.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 34 15.04.2021 11:11:49

35. Aplicarea Codului de conduită a funcționarului public din Republica Moldova. Ghid metodic / Cancelaria de stat a Republicii Moldova. Chișinău, 2013. [on-line] https://cariere.gov.md/downloads/ghid_ conduita_functionar_public.pdf (vizitat 11.06.2020).
36. Вебер М. Хозяйство и общество. Очерки понимающей социологии. Том 1: Социология. Москва: Изд-ский дом Высшей школы экономики, 2016. 445 p.
37. Rubra A. Quels sont les éléments d'une bonne gouvernance? #2 Pourquoi la transparence est-elle si importante en matière de gouvernance? [on-line] https://rightforeducation.org/fr/2017/04/19/quels-sont-les-elements-dune-bonne-gouvernance-2-pourquoi-la-transparence-est-elle-si-importante-en-matiere-de-gouvernance/ (vizitat 19.04.2017).
38. Morlino L. Democrație și democratizări. Iași: Editura Institutul European, 2015. 302 p.
39. Furtul unui miliard de dolari de la trei bănci din Moldova echivalează cu a opta parte din PIB-ul întregii țări. [on-line] https://noi.md/md/societate/fiul-lui-filat-a-ramas-fara-bani-la-londra (vizitat 07.02.2019).
40. LEGE Nr. 239 din 13-11-2008 privind transparența în procesul decizional. [on-line] http://www.asp.gov.md/ro/node/1304 (vizitat 15.06.2020).
41. Guvernul lansează linia pentru transparență. [on-line] https://noi.md/md/societate/guvernul-lanseaza-linia-pentru-transparenta (vizitat 01.07.2020).
42. 43 de ONG-uri „relevante" cer Parlamentului transparență decizională, dar numai trei s-au implicat cu adevărat. [on-line] https://telegraph.md/43-de-ong-uri-relevante-cer-parlamentului-transparenta-decizionala-dar-numai-trei-s-au-implicat-cu-adevarat/ (vizitat 02.05.2020).
43. Papuc I. Modele de transparență în domeniul medicamentelui: raportarea medicamentelor lipsă. [on-line] http://sanatateinfo.md//News//item//9363 (vizitat 15.06.2020).

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 35 15.04.2021 11:11:49

44. Zaharia L. Buna guvernare nu se rezumă la publicarea informațiilor pe site-urile oficiale. [on-line] https://ziuadeazi.md/post/buna-guvernare-nu-se-rezuma-la-publicarea-informatiilor-pe-site-urile-oficiale? utm_source=feedburner&utm_medium=feed&utm_campaign=Feed%3A+Ziuadeazimd+%28ZIUADEAZI. MD%29 (vizitat 22.04.2020).
45. Proiectele mici unesc comunitățile și responsabilizează cetățenii. [on-line] https://www.expresul.md/2020/05/20/proiectele-mici-unesc-comunitatile-si-responsabilizeaza-cetatenii/ (vizitat 20.05.2020).
46. Popescu Gh., Pantea M. Instrumentele juridice folosite de instituțiile de ordine și siguranță publică în protecția drepturilor omului. [on-line] http://www.ugb.ro/Juridica/Issue2RO/9_Prot.drept.om. Pantea.RO.pdf (vizitat 15.06.2020).
47. Cantarji V. Notă analitică: încrederea în justiția din Republica Moldova 2001–2018. Evoluții și determinante. [on-line] https://crjm.org/wp-content/uploads/2019/02/2018.12-Increderea-in-justitie.-Evolutii.pdf (vizitat 25.06.2020).
48. Încrederea populației și avocaților în justiția din Republica Moldova. [on-line] https://juridicemoldova.md/9151/increderea-populatiei-si-avocatilor-in-justitia-din-republica-moldova.html (vizitat 25.06.2020).
49. Promo-LEX, despre Planul Național de Acțiuni în domeniul Drepturilor Omului pentru 2018–2022. [on-line] https://www.realitatea.md/promo-lex--despre-planul-national-de-actiuni-in-domeniul-drepturilor-omului-pentru-2018-2022_111130.html (vizitat 16.06.2020).
50. Laureații Nobel avertizează că restricțiile amenință democrația și drepturile omului. [on-line] http://hotnews.md/articles/view.hot?id=64066 (vizitat 25.06.2020).
51. Cârnaț Teodor. Guvernarea nu este pregătitită pentru starea de urgență. [on-line] https://theworldnews.net/md-news/teodor-carnat-guvernarea-nu-este-pregatita-pentru-starea-de-urgenta (vizitat 19.03.2020).

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 36 15.04.2021 11:11:49

52. Sarcinschi A. Dimensiunile nonmilitare ale securității. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I", 2005. 42 p.
53. Șaptefrați T. Buna guvernare: caracteristici, dimensiuni și metode de evaluare. În: Administrarea Publică. Revistă metodico-științifică trimestrială, 2015, nr. 3 (87), p. 21-27.
54. Cartea Albă a Bunei Guvernări. Priorități de politici pentru următoarele 12 luni pentru Guvernul Republicii Moldova / Centrul Analitic Independent „Expert-Grup", Institutul pentru Politici și Reforme Europene, Centrul de Resurse Juridice din Moldova, 19 iulie 2019. [on-line] http://ipre.md/2019/07/19/cartea-alba-a-bunei-guvernari-propuneri-privind-prioritatile-de-politici-pentru-urmatoarele-12-luni-pentru-guvernul-republicii-moldova/ (vizitat 17.06.2020).

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 37 15.04.2021 11:11:49

DEMOCRAȚIA, STATUL ȘI OPOZIȚIA ÎN CONDIȚIILE PANDEMIEI COVID-19: DIMENSIUNI RELAȚIONALE

DEMOCRACY, STATE AND OPPOSITION IN THE CONDITIONS OF THE COVID-19 PANDEMIC: RELATIONAL DIMENSIONS

Ion RUSANDU, ***doctor în filosofie, cercetător științific coordonator, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice***

Vladimir STERPU, ***doctor în științe politice, cercetător științific, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice***

Summary

The article analyzes the problems regarding democracy and the relation of power and political opposition in the context of COVID-19 pandemics. The authors consider that the pandemic revitalized old philosophical issues as the relations between state – individual, freedom – constraint, democracy – tyranny, democracy – oligarchy. Based on methodological landmarks, the Republic of Moldova socio - political situation was reviewed on the eve of presidential elections of November 2020 as well as the result of these elections. The phenomenon of political migration among the members of the Parliament lead to the deepening of political crisis generating as a result the lack of a legal majority of the Parliament. In this context, early elections become mandatory in order to reflect the real options of the citizens. Republic of Moldova currently at the crossroads, a critical moment for the sustainable development of the country.

Odată cu proclamarea independenței, în Republica Moldova a demarat și procesul de democratizare a societății, debarasându-se în același timp de consecințele sistemului / regimului totalitar.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 38 15.04.2021 11:11:49

Democrația în comparație cu sistemul / regimul precedent proclamării independenței țării oferă cetățenilor posibilități reale de participare la guvernarea problemelor sale întru asigurarea dezvoltării continue a calității vieții lor.

La mod general, democrația, fiind un regim politic / formă de guvernământ, creează condiții favorabile cetățenilor ca aceştia să participe direct sau prin intermediul reprezentanților aleşi la rezolvarea problemelor publice.

Democrația, altfel spus, este forma organizării politice, care reflectă alegerea liberă a poporului pentru una sau altă alternativă de dezvoltare a omului şi societății.

Despre esența democrației s-au dus discuții de-a lungul anilor, însă până în prezent nu vom găsi o definiție exhaustivă atotcuprinzătoare a ei. Probabil, aceasta se datorează şi faptului că democrația este într-o permanentă dezvoltare şi transformare. În acelaşi timp vom constata existența unui şir de indici / proprietăți care sunt inseparabile democrației. Printre acestea vom menționa următoarele: egalitatea tuturor oamenilor în drepturi, libertatea de opinii, libertatea presei, libertatea de exprimare şi organizarea alegerilor libere.

Din momentul apariției sale şi până în zilele noastre, democrația a cunoscut diferite modele de guvernare, dar pentru a înțelege esența acesteia este mai facil de a arăta ce nu reprezintă democrația. În acest caz, democrația nu este autocrație sau dictatură când o singură persoană conduce cu toate treburile statului, nu este nici oligarhie când țara este condusă de o mică parte a societății. Democrația, teoretic vorbind, este guvernarea în numele poporului şi intereselor sale. Totodată, vom menționa că în lume nu există sisteme democratice „gemene", particularitățile lor fiind diferite de la o țară la alta.

Vorbind despre esența democrației în comparație cu ceea ce ea nu este – autocrația, tirania, oligarhia etc., vom menționa că

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 39 15.04.2021 11:11:49

Republica Moldova în cei 30 de ani de existență a cunoscut unele dintre elementele nedemocratice legate de oligarhie, capturarea statului ș.a. În acest context vom remarca și faptul că orice insucces al guvernanților este asociat cu perceperea negativă a democrației ca sistem politic ce nu poate rezolva problemele reale ale oamenilor.

Astfel, vom afirma că alegerile reprezintă prin sine un element primordial al democrației reprezentative, iar organizarea lor se află permanent în centrul politicului, dat fiind faptul că alegerile prin însăși esența lor legitimează puterea în stat.

Patrick Merloe pe bună dreptate subliniază că alegerile nu sunt un simplu exercițiu, ci una din componentele principale ale procesului care în linii mari este prin esență politic, iar încrederea societății în procesul electoral este o condiție sine qua non a alegerilor libere și corecte. [1]

Alegerile au ca scop formarea organelor puterii, alegerea vectorului politic al dezvoltării societății, țării, reînnoirea elitelor politice, aprecierea activității statului și a instituțiilor sale și ce este mai important, fiecare cetățean are posibilitatea de a participa la procesul guvernării statului, alegând acele persoane / candidați care prezintă cea mai mare eficiență și responsabilitate în viziunea acestuia.

Conform afirmațiilor profesorului de drept Richard K. Sherwin, democrațiile „ar trebui să fie capabile să se apere de cuvintele și imaginile care sunt utilizate în mod conștient și care seamănă neîncredere, pentru a termina discuțiile publice la această temă".[2] Această afirmație este foarte sugestivă pentru Republica Moldova, unde democrația încă nu a prins rădăcini trainice și avem un nivel scăzut al culturii politice.

Pe tot parcursul său istoric – de la apariția sa în Grecia Antică până în prezent, democrația permanent a fost supusă unor presiuni, provocări, care în majoritatea cazurilor provin din spațiul

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 40 15.04.2021 11:11:50

social, economic, politic, psihologic etc. În altă ordine de idei, vom evidenția în acest context: sărăcia, flagelul corupției, lipsa unei echități sociale adecvate, nivelul scăzut al culturii politice al populației și, nu în ultimul rând, imposibilitatea cetățenilor de a influența guvernarea în perioada dintre alegeri. Însă azi, în topul factorilor cu impact asupra dezvoltării democrației, a apărut inopinat și accidental (?) unul nou cu repercusiuni greu de urmărit. Este vorba de COVID-19 și pandemia provocată de această molimă.

Anul 2020 va intra în istoria omenirii ca fiind anul pandemiei coronavirusului. Această criză mondială în domeniul sănătății a cauzat închiderea granițelor între state, a intervenit în viața personală a oamenilor, a limitat libertatea lor, a stopat activitatea întreprinderilor și companiilor. Oamenii sunt nevoiți să-și analizeze viața prin prisma efectelor acestei pandemii: cum a fost până la răspândirea coronavirusului și după.

Fenomenul autoizolării este, în opinia noastră, un nou domeniu de cercetare pentru psihologi și filosofi, având în vedere un nou aspect al singurătății, și anume sporirea rolului rețelelor de socializare.

Vom remarca aici că această pandemie a dus și la faptul că în circuit au fost lansate noi cuvinte / termeni, care până la declanșarea pandemiei păreau fără sens. Este vorba de așa noțiuni precum: *doomscrolling, covidiot, zoombombing, quaranteam, covidivorce și abreviatura* WFH (*work from home*).

Criza epidemiologică a amplificat starea de neliniște practic a întregii populații. Dacă neliniștea pentru om – segment al vieții, de exemplu, scăderea nivelului de trai, era compensată de speranța de a găsi posibilități în scopul redresării situației, acum neliniștea ține de viitorul personal nedeterminat atât pe plan profesional, cât și cel legat de starea sănătății cu consecințele respective.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 41 15.04.2021 11:11:50

Criza legată de coronavirus pune în evidenţă necesitatea „reevaluării valorilor" (după Friedrich Nietzsche) a statului şi a instituţiilor sale, a societăţii civile, a partidelor politice şi a opoziţiei. Aceşti actori ai scenei sociale şi politice din Republica Moldova trebuie să-şi revadă scopurile şi să înţeleagă că numai în unitate şi coordonare se pot obţine rezultate sustenabile.

În clipe de mari încercări, dileme sociale, apar fisuri în idealuri şi valori, care stau la baza vieţii cotidiene, ceea ce duce la identificarea noilor repere pentru a conştientiza locul nostru în societate şi noile relaţii cu statul.

Epidemia COVID-19 a resetat una dintre marile probleme filosofice despre valoarea fiinţei umane, care de mult timp era în vizorul discuţiilor doar în contextul valorilor democratice şi drepturilor omului. În prezent observăm că în prim – plan apare abordarea privind viaţa şi securitatea omului.

În acest context vom remarca o „recitire" a romanelor cu subiecte referitoare la pandemii şi democraţie. Analiştii, dar şi cititorul de rând, fac trimiteri la celebrele romane precum *Ciuma* (Albert Camus), *1984* (George Orwell), *Minunata lume nouă* (Aldous Huxley), *Noi* (Evheny Zamyatin), *Farenheit 451* (Ray Bradbury), dar şi la cele mai puţin cunoscute publicului larg: *Jurnal din anul ciumei* (Daniel Defoe), *Logodnicul* (Alessandro Manzoni) ş.a.

Esenţa impactului coronavirusului asupra oamenilor nu este numai una biologică. Prin necesitatea autoizolării se atentează şi la natura socială a omului: viaţa unui om în prezent este practic redusă la starea lui biologică. Desigur, realitatea socială a suferit transformări esenţiale, lumea înconjurătoare a devenit mai străină şi mai agresivă, iar frica ce s-a cuibărit în multă lume va rămâne acolo pe termen lung. Criza pandemică indică şi faptul că oamenii ar trebui să îşi schimbe comportamentul de la cel anterior crizei,

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 42 15.04.2021 11:11:50

când pe primul plan era consumul, la o schimbare radicală a vectorului de dezvoltare.

Este absolut evident că impactul aceleiași pandemii COVID-19 asupra fiecărei țări va fi diferit indiferent de regimul politic, atât după nivel, cât și de profunzimea consecințelor. Pentru Republica Moldova, pandemia COVID-19 va adânci inegalitatea socială, va crește sărăcia și ca urmare va duce la o destabilizare politică și socială spre deosebire de țările cu economii mai puternice, dat fiind faptul că posibilitățile guvernării de a susține păturile sociale largi sunt foarte limitate.

Democrația în condițiile în care este supusă sub amenințare viața cetățenilor este nevoie să-și ajusteze resursele instituționale întru asigurarea supraviețuirii atât pentru întreg sistem sociopolitic, cât și pentru contracararea efectelor negative privind sănătatea populației. Problema majoră în acest caz se reduce la înțelegerea când încălcarea normelor democratice de dirijare a proceselor sociale direcționate spre asigurarea existenței vieții sociale pun în pericol viabilitatea principiilor democratice și când se trece de „liniile roșii" ale însăși existenței democrației. Această problemă devine esențială mai cu seamă în cazul declarării stării de urgență. COVID-19 a reanimat trăsăturile represive ale statului. În această situație acesta poate dispune de soarta și comportamentul oamenilor datorită fricii infernale care a cuprins societatea și fiecare om în parte.

Parlamentul Ungariei, pe data de 30 martie 2020, a confirmat largile împuterniciri ale prim-ministrului Victor Orban pe o perioadă indeterminată în legătură cu pandemia COVID-19. Sunt prevăzute restricții cu privire la imposibilitatea declanșării alegerilor anticipate și, iar guvernarea are dreptul să stopeze acțiunile unor legi.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 43 15.04.2021 11:11:50

Mark Lynas remarcă că, criza epidemiologică COVID-19 are un impact pozitiv asupra ecologiei, dat fiind faptul că industriile țărilor lumii și-au încetinit activitățile și în urma acestei situații emisiile de carbon s-au micșorat cu 7%. Or această situație benefică prin intermediul carantinei (și în domeniul economiei) nu poate duce la nesfârșit. Va avea loc relansarea economiei, care necesită investiții financiare enorme. Mark Lynas propune, în pofida faptului că se vor auzi voci critice, ca guvernele să ia bani în credit, care vor fi reîntoarse de către copii și nepoți în viitor.[3]

Declarația Ambasadei SUA în Republica Moldova din 18 iunie 2020 relatează plastic oportunitatea susținerii democrației pe timp de pandemie. Astfel, în declarație se menționează: „Însă chiar și în lupta cu această pandemie trebuie să fim atenți și la sănătatea democrației Republicii Moldova".

Într-un studiu recent, elaborat de către Veaceslav Ioniță și Diana Enachi, cu privire la starea democrației în Republica Moldova, se afirmă că în urma fraudei bancare, a corupției și a guvernării ineficiente democrația în Republica Moldova a degradat în ultimii 5 ani (2015-2020).

Deci, în plan politologic, pandemia a evidențiat vechile dihotomii (stat-individ; democrație-autoritarism; libertate-siguranță etc.)

Aplicarea restricțiilor pe timpul pandemiei COVID-19 a dus la declanșarea multiplelor proteste în mai multe țări din lume. Oamenii nu sunt de acord cu regimul de măști, anularea manifestărilor, închiderea localurilor etc. În opinia protestatarilor, aceste restricții limitează drepturile și libertățile omului. Restricțiile, ca urmare, se răsfrâng asupra relațiilor dintre putere și cetățeni, care își doresc revenirea la modul de viață anterior pandemiei COVID-19. Întrebarea principală care reiese din aceste proteste se reduce la termenul când se va termina această molimă. În același timp, este evident faptul că anume statul cu instituțiile sale joacă

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 44 15.04.2021 11:11:50

un rol primordial în combaterea pandemiei COVID-19 și pe parcurs acest rol va crește. Vom remarca faptul că oamenii (avizați), vrând-nevrând, își amintesc de romanele celebre, care reflectă starea societății, a oamenilor în situații similare.

Consecințele crizei epidemice, care sunt majore pentru țară și populație, sunt deja comparate ca gravitate cu criza financiară din 2008, sau cu altele de acest gen cu care s-a confruntat omenirea în secolele XX-XXI. Unii analiști o identifică ca fiind cel de-al treilea război mondial.

Criza cu certitudine nu cunoaște limite în impactul său atât la nivel mondial, cât și regional și local. Se creează impresia că pandemia COVID-19 își impune agenda sa, și nu autoritățile publice centrale sau locale. Planurile cotidiene ale politicienilor sau ale oamenilor simpli au fost date peste cap de la țări cu o democrație dezvoltată până la cele cu tentă de autoritarism. Experții în domeniul politicii, economiei, relațiilor sociale au identificat coronavirusul ca fiind „Lebăda neagră". Expresia „Lebăda neagră" a intrat în discursurile specialiștilor pe problemele dirijării riscurilor în anul 2007, odată cu apariția cărții lui Nassim Taleb cu aceeași denumire.[4] Criza coronavirusului ridică întrebări nu doar în domeniul sănătății publice, ci ține și de capacitatea tuturor instituțiilor statului de a dirija/ rezolva crizele cu efect plurivectorial.

În pofida acestui fapt, Nassim Taleb nu identifica coronavirusul cu „Lebăda neagră". Conform autorului, cele mai mari riscuri pentru omenire se prezintă nu atât în formă de războaie, nici mari crize economico-financiare, ci în primul rând epidemiile, care nu arareori apar ca niște „lebede negre".

Pandemia a scos în evidență teme generale cu un trecut filosofic bogat. Ne referim aici la eterna întrebare cu privire la raportul dintre stat și individ sub aspectul nou parvenit: până la care linie roșie poate interveni statul în viața cetățenilor? Într-o

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 45 15.04.2021 11:11:50

lumină nouă trebuie analizată teoria liberală cu principiul său de bază care accentuează dreptul persoanei la libertate ca valoare supremă. În cazul pandemiei, însă, oamenii au nevoie de mai multă ocrotire decât anterior. În acest context se prefigurează problema cu privire la întâietatea celui mai eficient model, cel democratic sau autoritar, criteriul aprecierii fiind capacitatea de a rezolva problemele și consecințele pandemiei.

Francis Fukuyama a scris pentru revista „Foreign Affairs" un articol cu denumirea „Pandemia și ordinea politică". Una din ideile principale se rezumă la afirmația că succesul în lupta cu COVID-19 nu va depinde de regimul politic al unei sau al altei țări. Autorul menționează că unele societăți democratice au obținut rezultate bune, iar altele nu. Această afirmație este valabilă și pentru regimurile autocratice.[5]

Odată cu apariția și răspândirea coronavirusului, mulți analiști/ experți și-au expus opiniile cu privire la viitorul lumii. Unii afirmă că această pandemie va duce la distrugerea globalizării, pe când alții consideră că globalizarea se va accelera sub impactul amenințărilor parvenite din exterior.

Filosoful român Emil Cioran atenționa încă în a doua jumătate a sec. XX că „fiecare zi sporește primejdiile ce pândesc omenirea" și „ea va plăti scump progresul pe care îl înregistrează neîncetat".[6]

Vom constata un fapt interesant: alături de filosofi, un aport în acest context l-au adus și savanții din alte domenii. Astfel, fizicianul David Deutsch atenționa, la rândul său, despre pericolul unor epidemii globale.[7]

Într-un articol de sinteză publicat de sindicatul ziaristic Project Syndicate se arată că serviciile secrete avertizau din timp apariția și riscurile legate de răspândirea COVID-19, care în ultimă instanță au fost ignorate.[8]

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 46 15.04.2021 11:11:50

Cunoscutul istoric Yuval Noah Harari, autorul cărților de succes internațional: *Sapiens. Scurtă istorie a omenirii, Homo Deus. Scurtă istorie a viitorului și 21 de lecții pentru secolul XXI*, consideră că această criză legată de pandemia coronavirusului conduce către următoarele două alegeri esențiale pentru omenire și cetățeni. Prima opțiune se referă la alegerea dintre o supraveghere totalitară și susținerea și informarea cetățenilor. A doua se referă la alegerea dintre o izolare naționalistă și o solidaritate internațională.[9]

Pentru a face față pandemiei COVID-19, conform lui Carlo Ratti, profesor la Institutul Tehnologic din Massachusetts, printr-o resetare a colaborării internaționale este necesar de a demola 3 mituri:

1) COVID-19 ar fi „Lebăda neagră", eveniment, apariția căruia nu fusese anticipată. În realitate, savanții epidemiologi avertizau de ani buni despre riscurile sistemice care pot apărea din cauza coronavirusului și a gripei, iar în prezent COVID-19 este ca o repetiție costumată care ne paște în urma încălzirii globale.

2) COVID-19 a discreditat fenomenul globalizării. Globalizarea, menționează autorul, rămâne acel suport care ne asigură informație, medicamente, tehnologii etc.

3) Instrumentele politice și mecanismele instituționale ne ajută să trecem peste această criză pandemică. Însă, ne spune în continuare autorul, organizațiile internaționale doar într-o mică măsură au reușit să mobilizeze resursele existente pentru a învinge molima și a depăși consecințele economice.[10]

Pentru Republica Moldova, pandemia coronavirusului a devenit trigger pentru declanșarea sau aprofundarea crizelor care au cuprins practic toate domeniile vieții.

În istoria Moldovei au avut loc deja diferite epidemii descrise în letopisețe și nu numai. Dmitrie Cantemir, în capitolul al doilea din lucrarea *Descrierea Moldovei,* scria: „Cu toate acestea, față de

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 47 15.04.2021 11:11:50

alte țări mai călduroase, nu se prea cunosc molime în Moldova. Din când în când, arareori însă, izbucnesc ciuma și frigurile rele".[11]

Eforturile guvernării în perioada declanșării stării de urgență se reduc, la mod general, la menținerea sub control a situației, reieșind din resursele foarte limitate, pentru a asigura supraviețuire populației în lipsa unei economii reale, cauzată de închiderea întreprinderilor, firmelor ș.a. Miza în plan extern este legată de susținerea partenerilor externi, speranța de a obține noi credite, inclusiv și din partea Rusiei.

În acest context, considerăm că este necesar de a elabora planul ieșirii din crizele care însoțesc pandemia COVID-19, care ar prevedea relansarea economiei, ecologiei, sistemului educațional în noile condiții de existență a țării, Totodată, dacă se va ajunge la modificarea Constituției, sau elaborarea unei noi, considerăm că principiile statutului de drept ale democrației trebuie consfințite în continuare, împotriva dovezii unora de a conduce țara cu o „mână de fier".

Desigur, într-o măsură oarecare criza pandemică are un impact sensibil asupra principiilor democrației. Aici avem în vedere că odată cu protejarea vieților umane, guvernarea/ puterea este împinsă să limiteze unele drepturi și libertatea cetățenilor, mai cu seamă atunci când declară stare de urgență sau situație excepțională, care, la rândul lor, atentează la principiul separării puterilor în stat. Această disbalanță a fost sesizată de o adresare a unor deputați la Curtea Constituțională, care au formulat o hotărâre ce accentuează unele limite ale ramurilor puterilor de stat. Astfel, pe 23 iunie 2020, Curtea Constituțională a examinat constituționalitatea unor prevederi din Legea nr. 212 din 24 iunie 2004 privind regimul stării de urgență, de asediu și de război și a unor prevederi din Hotărârea Parlamentului nr. 55 din 17 martie 2020 privind declararea stării de urgență. Înalta Curte

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 48 15.04.2021 11:11:50

a decis că majoritatea prevederilor conținute în Legea 212 sunt constituționale atât timp cât autoritățile responsabile de gestionarea stării de urgență au doar atribuții sau acțiuni necesare pentru scopul care a stat la baza declarării stării de urgență: atribuțiile, măsurile sau acțiunile necesare nu depășesc sfera de competență a puterii executive. Parlamentul poate exercita un control efectiv al măsurilor în discuție. În același timp, Curtea Constituțională a declarat neconstituțional art. 225, alin. 3 din Codul Administrativ în partea în care limitează competența instanțelor de judecată de a efectua controlul proporționalității măsurilor dispuse de către autoritatea publică.[12]

Dintre consecințele/ impactul directe ale coronavirusului menționăm amânarea alegerilor. Astfel s-a procedat în Franța, unde alegerile din turul doi au fost amânate pentru o altă perioadă. Serbia la fel și-a amânat alegerile parlamentare până la ridicarea stării de urgență, sau în România, unde alegerile municipale de asemenea au fost amânate. În Republica Moldova, discuții aprinse în contradictoriu s-au dus în jurul alegerilor din circumscripția uninominală nr. 38, Hîncești, care s-au desfășurat pe 15 martie 2020. Menționăm că starea de urgență în legătură cu situația epidemiologică prin infecția cu COVID-19 a fost declarată de către Parlament pe 17 martie 2020 pentru perioada 17.03-15.05.2020. Opoziția nu a solicitat amânarea alegerilor de la Hîncești, deși erau deja confirmate cazuri de coronavirus în localitățile din raion (s. Bălceana). În acest context, experiența defectuoasă/ păgubașă a opoziției în urma participării la alegerile din raionul Hîncești trebuie iradiată în cazul alegerilor prezidențiale din 1 noiembrie 2020, dacă vom avea al doilea sau al treilea val al epidemiei coronavirusului.

Ca rezultat, pandemia coronavirusului a condus la anularea sau transferarea pentru alte perioade a alegerilor și a referendumurilor constituționale în circa 20 de state ale lumii.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 49 15.04.2021 11:11:50

În urma restricțiilor și sancțiunilor expuse de către guvernare în cadrul stării de urgență, legată de criza epidemiologică în contextul COVID-19, se inițiază formarea unei stări ce ține de forma regimului de guvernământ care va avea atât caracteristici instituționale democratice, cât și autocratice. Acest regim politic poate fi considerat ca regim anocratic.[13]

În acest context vom menționa că Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei a elaborat la 4 noiembrie 2020 „Propuneri de Rezoluție" referitoare la măsurile contra COVID-19 asupra democrației, statului de drept și drepturilor fundamentale.[14]

Este vorba despre hibridizarea autoritarismului și democrației. În literature de specialitate acest fenomen politic poartă denumirea de democrație neliberală.

Această situație pandemică a ridicat noi întrebări cu privire la relațiile dintre guvernare și opoziție. Astfel, înafară de criticile aduse guvernării, axate concret pe activitatea guvernării privitor la modul de depășire a crizei epidemiologice, apar întrebări pur politice: se va menține societatea pe făgașul firav al democrației sau ne vom trezi cu un nou autoritarism, de astă dată nu oligarhic, cum a fost cel al lui Plahotniuc, ci cu o combinație dintre oligarhie și ideologie postsovietică, care va stopa de facto vectorul european.

În pofida situației foarte stresante pentru populație în legătură cu COVID-19, puterea și opoziția politică își continuau la maximă turație discuțiile cu privire nu numai la starea epidemiologică, dar și la un șir de probleme mai vechi și mai noi din domeniul politicului și nu numai. Astfel, opoziția politică insistă pe demisia actualului guvern și a Președintelui țării, ca mijloc pentru desfășurarea alegerilor parlamentare anticipate. Părțile s-au lansat în discuții aprinse referitor la adoptarea legii cu privire la organizațiile nonguvernamentale.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 50 15.04.2021 11:11:51

Opoziția a insistat pentru adoptarea acestei legi din considerente atât financiare (tranșa de 20 milioane euro din partea UE este o precondiție pentru această lege), cât și din cele etico-politice. Practica ultimelor alegeri, nivel republican sau local, arată că fundațiile de pe lângă partide masiv au susținut candidații și partidele sub tutela cărora activează. Opoziția consideră că adoptarea acestei legi va aduce mai multă transparență în activitatea diferitor fonduri, totodată fiind expres reglementată imposibilitatea susținerii partidelor sau a candidaților în timpul campaniei electorale.

Una din consecințele politice ale stării de urgență în contextul pandemiei este faptul că puterea executivă (Guvernul) tinde să iasă de sub controlul organelor reprezentative ale puterii (Parlamentul). Este semnificativ în acest sens decizia Guvernului Chicu de a-și asuma răspunderea pentru 4 proiecte referitoare la un șir de modificări: în legile bugetare anuale, decizia care ridică semne de întrebare dat fiind faptul că legislativul era/ este funcțional la ora asumării răspunderii. Când am scris funcțional, am avut în vedere nu eficacitatea sa și a fiecărui deputat în parte, ci faptul că este deliberativ pentru a lua deciziile corespunzătoare. În ceea ce privește eficiența activității legislative, recent a fost publicat un studiu în care a fost analizată participarea deputaților în ceea ce privește elaborarea proiectelor de legi. S-a constatat că 3 deputați nu au fost autorii niciunei legi, iar 20 dintre ei au fost autorii a maxim 5 legi într-un an și jumătate, dintre care aproape niciuna cu statut „Adoptare" sau „Adoptat". În topul celor mai „leneși" deputați se regăsesc practic din toate fracțiunile parlamentare.[15]

Se observă o tensiune între centru și regiuni, mai cu seamă în acele localități (mari) unde sunt la putere (primari) reprezentanți ai opoziției politice. Astfel, am putut observa cum era folosită situația cu deschiderea pieței în Bălți, unde primar este liderul „Partidului Nostru", Renato Usatîi. Aceeași situație s-a creat în

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 51 15.04.2021 11:11:51

Orhei cu privire la decizia autorităților de la Chișinău de a stopa activitatea Orheilandului.

Reprezentanții Partidului „Șor" (partid dominant la nivelul raionului și orașului Orhei) au învinuit Guvernul și pe Președintele Igor Dodon în parte de duble standarde și stoparea activității Orheilandului din considerente politice. În plan teoretico-politologic, în opinia noastră, este vorba despre drepturile și competențele organelor centrale și locale, care în ultimă instanță duc la creșterea conflictelor și sporesc tensiunile atrăgând în aceste dispute cetățenii. Aceste stări conflictuale trebuie să fie obiectul discuțiilor dintre centru și regiuni (localități) pentru a diminua focarele tensiunii și a canaliza eforturile spre o coeziune socială eficientă în condițiile stării de urgență.

Nu este exclusă nici varianta cu viitorul partidelor de la guvernare: există o tendință care denotă faptul că practic toate partidele care s-au perindat la guvernare sfârșesc precum elementele radioactive (dispariție sau semidispariție: partidul agrar „Alianța Moldova Noastră", PCRM, PL, acum PDM etc.)

Până în iunie 2019, în Republica Moldova existau de facto două sisteme politice: pe de o parte, partidul puterii PDM, reprezentantul oligarhiei cu toate instituțiile statului captive, iar pe de altă parte, opoziția în persoana Blocului ACUM. Această situație a durat până la demiterea Guvernului Sandu. În prezent avem o criză a întregului sistem politic alimentată și de criza epidemică, care se caracterizează ca fiind o paralizie a guvernării și este acoperită cu retorică optimistă din partea acesteia.

Dacă în iunie 2019 a fost formată o coaliție situativă (PSRM+Blocul ACUM), urmată de o altă coaliție conjuncturală (PSRM+PDM), în prezent se preconizează o coaliție anti guvernare, care poate fi numită universală sau sumară, dat fiind faptul că întrunește în sine diferite fracțiuni (partide), precum PAS, PPDA

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 52 15.04.2021 11:11:51

și grupul parlamentar "Pentru Moldova", în care se regăsesc foștii deputați ai PDM.

Scena politică din Republica Moldova a suferit schimbări în urma scindării PDM și ulterioara sa descompunere legată de părăsirea rândurilor sale a mai multor adepți și deputați. Se poate spune că politica din Republica Moldova se va afla într-o suspendare până nu se va stabiliza centrul său.

În present, în sistemul politic din Republica Moldova s-a format o stare pluripolară de actori politici fără ca cineva dintre ei să poată deține un control asupra situației create, totodată, vom menționa că, în Republica Moldova nu se regăsesc lideri spirituali la nivel național care ar consolida societatea.

S-ar părea că democrația care a „venit" în Republica Moldova odată cu declararea independenței ar trebui să contribuie la o selectare a celor care acced în piramida puterii / guvernării, însă în realitate ne trezim cu faptul că ajung la putere nu cei mai buni. Ar fi bine să se realizeze măcar o parte din teza lui Karl Popper, că democrația ar trebui să-i elimine pe cei mai răi și neprofesioniști.

În acest context vom menționa abordarea metodologică a rolului democrației în cadrul alegerilor propusă de filosoful englez Karl Popper. Reieșind din ideea că activitatea umană presupune mai întâi de toate rezolvarea problemelor cu care se confruntă oamenii. În acest sens, democrația, ca formă de organizare politică, împreună cu instituțiile sale are menirea de a tria soluțiile problemelor în curs de rezolvare. În viziunea lui Karl Popper este mult mai important cum se efectuează o conducere decât cine efectuează această conducere. Karl Popper în lucrarea sa *În căutarea unei lumi mai bune*, [16] afirmă că problema majoră în cadrul democrației nu se reduce la întrebarea „Cine să dețină puterea?" precum considerau anterior Platon, Hegel, Marx, ci „Cum putem să structurăm instituțiile noastre politice astfel, încât nici

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 53 15.04.2021 11:11:51

cârmuitorii incompetenți sau necinstiți să nu poată provoca mari prejudicii?". Democrația în conceptul popperian trebuie să asigure inaccederea la putere a celui mai rău, ca el să nu poată dăuna considerabil pe parcursul deținerii puterii. Anume acest moment este important pentru societatea noastră, care se află în punctul bifurcației: alegerea vectorului de dezvoltare europeană sau cel de dezvoltare eurasiatică.

În ultimul timp, în fostul bloc electoral ACUM au apărut divergențe cu privire la un șir de probleme ce țin de alegerile prezidențiale, formarea noului guvern (în cazul realizării unui scenariu verosimil) ș.a. Recent liderii ambelor componente ale blocului dat s-au pronunțat diferit și opus asupra desfășurării unor alegeri parlamentare anticipate. Astfel, liderul PPDA, Andrei Năstase consideră alegerile parlamentare anticipate ca fiind inoportune, iar liderul PAS, Maia Sandu, le consideră unica soluție pentru depășirea situației create în societate în diverse domenii, plus că actualul Parlament nu mai este ales în urma regulilor promovate de Vlad Plahotniuc, fostul lider al PDM.

Vom constata că odată cu constituirea noii formațiuni politice Pro-Moldova, care a întrunit în sine deputații transfugi de la PDM, tot sistemul politic a fost supus unei turbulențe majore. În primul rând, traseismul politic a contribuit la dispariția majorității parlamentare. În al doilea rând, a fost afectată ponderea fiecărui partid parlamentar. În prezent, nici un partid parlamentar nu este în stare să facă o alianță durabilă cu alt/ alte partide.

Această situație ne amintește de acea problemă logică atunci când țăranul trebuie să treacă un râu cu lupul capra și varza. În barcă nu încap toți, așa că va trebui sa îi ia pe rând. Dar cum? Obiectivul este să treci lupul, capra și cu varza pe celălalt mal. Nu poți trece decât unul singur cu barca. Nu trebuie să lași lupul cu capra sau capra cu varza. PPDA declară că nu va face coaliție cu

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 54 15.04.2021 11:11:51

Partidul „Șor", nici PAS nu dorește coaliție cu acest partid, dar nici cu PDM, până când acesta nu se va „curăța" de trecutul său, PSRM la fel nu-și dorește coaliție cu Partidul „Șor", dar totodată ignoră și Partidul Pro Moldova.

În linii mari, se conturează un vid al puterii legislative cu performațiuni fundamentale pe fundalul crizelor epidemice și economice, iar procesele politice din ultimul timp denotă clar faptul cât de autonome sunt fracțiunile față de alegătorii lor.

Trebuie de menționat aici că declarația privind condamnarea traseismului politic rămâne numai o doleanță a liderilor de partide ai căror deputați transfug în timpul deținerii mandatului de ales al poporului. Rămâne o doleanță, dat fiind faptul că rămâne neschimbat statutul de mandat imperativ. Ultimele plecări din PDM demonstrează această idee, când numai la câteva zile de la declarația privind traseismul politic de putere deputata Efrosinia Grețu a părăsit rândurile PDM și a aderat la grupul Pro Moldova.

Scandalul farsă cu deputatul Ștefan Gațcan, care în decurs de o zi a reușit să părăsească rândurile fracțiunii PSRM aderând la Partidul Pro Moldova, apoi sechestrarea/ bruscarea sa de către foștii colegi socialiști și depunerea cererii pentru a părăsi rândurile parlamentarilor. Plângerea cu privire la abuzarea/ maltratarea sa depusă la Procuratura Generală denotă faptul că PSRM este în linii mari un partid autoritar, iar aceasta ne face să constatăm că încă nu suntem un stat de drept.

Diferența dintre comportamentul guvernării anterioare (PDM) și guvernării actuale (PSRM-PDM), discursul anunțat cetățenilor, atitudinea față de opoziție nu este atât de relevantă, iar dacă să folosim expresia teoreticianului politic francez Chantal Mouffe, putem afirma că este tot atâta diferență ca între pepsi-cola și coca-cola.

Problema constă în faptul că orice propunere, fie ea arhijudicioasă, dar dacă vine din partea opoziției se respinge din oficiu.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 55 15.04.2021 11:11:51

Reformele nu vor fi implementate atâta timp cât abordările vor fi filtrate prin prisma identității partinice. Se creează situația când identitatea partinică duce la stigmatizarea propunerilor opoziției ca fiind neadecvate sau, în linii mari, practic ilegale. În acest context, orice guvernare trebuie să înțeleagă că reprezentanții opoziției aleși la diferite niveluri (consilieri, primari, deputați) nu au fost votați doar de marginali. Anume scandalurile de corupție, furtul miliardului au adus voturi noi opoziției.

În opinia noastră, criza pandemică declanșează apariția noilor preferințe politice, dat fiind faptul că oamenii sesizează cine este preocupat/ îngrijorat de starea lor (materială în primul rând). Tot aici vom menționa că cel mai mult vor fi afectați întreprinzătorii mici și mijlocii, cu alte cuvinte, clasa de mijloc, care și așa e de abia pe calea de a se constitui.

Pentru Republica Moldova este valabilă constatarea teoretică pe care a enunțat-o Joseph Schumpeter, că trebuie să considerăm democrație situația în care elitele conduc, iar masele își pot exercita influența doar votând pentru reprezentanții elitelor, iar elitele luptă între ele pentru a fi alese de mase. După Joseph Schmpeter, „metoda democratică este sistemul instituțional care ajunge la decizii politice, în care indivizii capătă puterea de a statua în legătură cu aceste decizii la sfârșitul unei lupte concurențiale vizând voturile poporului.[17]

Ar fi de dorit ca organele statale să accepte opoziția ca fiind *amicus curiae* (prieten al curții*). Amicus curiae* este un termen care își are începuturile în dreptul roman și avea ca scop să sporească calitatea și legitimitatea procesului judiciar, fiind vorba despre oameni care nu sunt parte a examinării unei sau altei cauze, ci sunt cointeresați (opoziția) să-și exprime opinia ca experți. Epopeea cu asumarea răspunderii de către Guvernul Chicu cu privire la cele 4 proiecte ce țin de rectificarea bugetului, majorarea salariilor pentru medici ș.a. este foarte elocvent în acest aspect.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 56 15.04.2021 11:11:51

Aducem aici o remarcă a Directorului științific al Institutului de Economie al Academiei de Științe din Rusia, membru corespondent Ruslan Grinberg, remarcă de altfel valabilă nu numai pentru conducerea Rusiei, dar și pentru guvernarea noastră. După Ruslan Grinberg, deciziile reale nu se află în sfera economică, ci este necesară schimbarea filosofiei, modificarea ideologiei, dar „se vede că pentru schimbarea filosofiei, modificarea ideologiei și politicii economice nu există dorințe arzătoare la guvernanți".[18]

Vom menționa în acest context necesitatea analizei unei probleme cu caracter științific.Este vorba despre problema timpului, o veche problemă filosofică, iar în cazul nostru o „bâtă" populistă împotriva opoziției. Pe scurt, avem cunoștințe despre timpul social – timpul existenței umane și avem timpul politico-juridic care se referă la timpul când apar condițiile/ circumstanțele pentru un eveniment sau altul, ca de exemplu, când apare necesitatea / timpul pentru demararea alegerilor ordinare sau anticipate, sau când încetează mandatul deputatului. Este o temă nouă pentru cercetare mai aprofundată în contextul proceselor politice (cum a fost dispariția majorității parlamentare la 1 iulie 2020 și reapariția ei la 9 iulie).

În urma „mutărilor" pe tabla de șah a eșichierului politic din Republica Moldova, odată cu scindarea PDM, apariției Partidului Pro Moldova, grupului parlamentar Pentru Moldova, vidul de putere/ disbalanța între puterile de stat apărută în urma dispariției majorității parlamentare, se profilează următoarea întrebare: oare din logica dezvoltării sistemului politic au reieșit schimbările formei de guvernământ precum urmează: prezidențial (03.09.1990-27.08.1994); semiprezidențial (27.08.1994-05.07.2000); parlamentar (05.07.2000-prezent). În aceeași cheie, ce vom avea dacă nu mint sondajele după alegerile posibile anticipate din 2021, când socialiștii vor lua mult peste majoritatea parlamentară?

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 57 15.04.2021 11:11:51

Concluzii

Din cauza evoluției epidemiei COVID-19, care s-a răspândit în întreaga țară, „activitatea guvernării este în prezent mai degrabă o reacție la creșterea numărului de îmbolnăviri, decât o activitate propriu-zisă de dirijare a proceselor economice și sociale.

Aici vom constata necesitatea creșteriiîn aceste condiții și a rolului statului, a capacităților și activismului instituțiilor sale de rând cu sporirea calității întregului sistem politic, ceea ce va lua în calcul atât interesele sociale și naționale, cât și cele individuale. Anume opoziția politică, societatea civilă în ansamblu trebuie să aibă ca scop dezvoltarea adecvată a democrației, a implementării standardelor europene în domeniul democrației, dar nu o democrație, dacă folosim termenul lui Jean Baudrillard, un similar cu al ei.

Alegerile prezidențiale din 1 noiembrie 2020 au arătat clar că tinerii (diaspora) nu doresc să vadă o dezvoltare a țării în afara valorilor europene, pe care ei le cunosc nu numai de pe rețelele de socializare.

În cadrul posibilelor riscuri care pot afecta toate domeniile vitale ale societății este necesară o resetare a relațiilor dintre stat și cetățean, stat și societate civilă, stat și afaceri ș.a.m.d.

Totodată sunt necesare estimările ce țin de creșterea tensiunilor sociale, estimări care trebuie să evalueze impactul acestor tensiuni asupra eventualelor acțiuni ale statului și ale politicului. În același context pot apărea întrebări cu privire la „dorința" statului de a continua într-o altă manieră, de a controla societatea și indivizii, având deja implementate instrumentele de supraveghere a populației în timpul epidemiei/ stării de urgență.

Este necesar, în opinia noastră, de revenit la decizia luată în iunie 2019 de coaliția de guvernământ din acea perioadă repre-

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 58 15.04.2021 11:11:51

zentată de Blocul ACUM și PSRM cu privire la statul capturat. Această hotărâre a coaliției rămâne actuală și în present, dat fiind faptul că elementele oligarhice și promotorii acestei capturări se află în toate instituțiile statului, inclusiv în Parlamentul țării. Anume lipsa unei lupte adecvate cu elementele de corupție, inclusiv cele politice, va contribui la torpilarea activității Președintelui nou ales – Maia Sandu, și va spori confruntarea dintre Parlament și Președinție.

Nu este necesar să fii foarte mare expert în economie și sociologie ca să tragi concluzia că situația COVID-19/ starea de urgență/ carantina va aprofunda și mai tare sărăcia, va mări decalajele dintre diferite straturi sociale, care va indica nivelul de creștere în țară a inegalității sociale, care vine într-o mare măsură și din faptul incompetenței celor care ne conduc și care au favorizat furtul miliardului. Considerăm că de la independență și până la ziua de azi nu există o dirijare a afacerilor interne (economie, justiție ș.a.m.d.), ci avem ca atare o substituire a dirijării complexe și competente cu un control mimat, acoperit cu retorica standardelor europene.

În legătură cu programele electorale ale candidaților la alegerile prezidențiale din 1 noiembrie 2020 și aspirațiile cetățenilor, dar și cu absenteismul (obișnuit), putem concluziona că marea majoritate a alegătorilor sunt departe de a se gândi la viitorul țării. După cum arată statistica scrutinului din primul tur al acestor alegeri, majoritatea din cei 42,7% (din cei 3290312 alegători) au fost oameni în vârstă, care în marea lor parte au ca doleanță achitarea și majorarea pensiilor (nu facem aici referire la votul dat lui Igor Dodon, unde el a obținut 84,35%, iar Irina Vlah la alegerile anterioare a băscanului a fost aleasă cu votul a 91,93% dintre alegători).

Rezultatele turului 2 al alegerilor prezidențiale arată că aproape 65% dintre alegătorii din diasporă care au participat la vot au

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 59 15.04.2021 11:11:51

vârste între 18 și 40 de ani, pe când aceeași categorie de vârstă participantă la votare a constituit 33%. În acest context este îngrijorător faptul că cetățenii nu ies la votare, ignorându-le, fapt ce denotă nu atât poziția lor civică, cât dezamăgirea lor față de guvernare, de starea lucrurilor în țară etc.

După cum afirmă politologul Victor Juc, în alegerile Prezidențiale din turul doi trebuia să se facă o alegere între o schimbare a lucrurilor în țară și o stabilitate, iar Republica Moldova, ca atare, merită mai mult în apropierea ei europeană și nu doar pentru integrare sau acces la instituțiile europene, ci mai mult pentru modernizare prin dezvoltare și democratizare.[20]

În cei 30 de ani de la independență, oamenii nu au devenit liberi și independenți în adevăratul sens al cuvântului, ci într-o mai mare măsură dependenți de instituțiile statale, iar această dependență s-a adâncit în condițiile pandemiei COVID-19. Participarea masivă a diasporei (occidentale) la alegerile din 1 noiembrie 2020 denotă, în opinia noastră, că aceasta este îngrijorată de situația și viitorul Republicii Moldova.

Generalizând aceste aspecte, vom constata că societatea, țara se află în prezent în punctul bifurcației, sau cu alte cuvinte, în punctul critic. Situația actual, probabil, poate fi depășită doar în cadrul noilor alegeri parlamentare anticipate în condiții transparente și liber-democratice care pot avea loc pe parcursul anului 2021 și vor duce la schimbarea elitelor parlamentare actuale. Vom menționa că în aceste condiții (criza demografică, criza economică, existența corupției și nereformarea reală a justiției) crește rolul factorului timpului necesar pentru încetinirea subdezvoltării țării, agravată și de pandemia COVID-19.

Considerăm că este totalmente contraproductiv organizarea întâlnirilor conducătorilor de orice rang, a liderilor de partid, a deputaților cu cetățenii la locurile lor de muncă în timpul zilei de lucru și nu numai în perioada electorală.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 60 15.04.2021 11:11:51

Pandemia coronavirusului care a atins un nivel global se află încă departe de a fi iradiată. Însă, o concluzie generală unanimă constă în faptul că această pandemie are repercusiuni/ consecințe socioculturale, economice și politice esențiale pentru om și societate. La o simplă privire, una dintre consecințe se referă la un nou raport/ relație dintre cetățean și stat, care evidențiază activitatea statului, interacțiunea/ comunicarea cu cetățenii și nivelul participării cetățenilor în gestionarea treburilor societății. La mod general, este vorba de o testare a capacităților instituțiilor statale pe timpuri de multiple riscuri pentru stat, societate și cetățean.

În plan politic, pandemia COVID-19 va avea rolul de trigger pentru declanșarea unor procese, de exemplu, urgentarea/ apropierea alegerilor anticipate ca urmare a amalgamului de crize economice, epidemiologice, creșterea sărăciei și a șomajului etc. Concomitent își fac apariția noi partide (unele cu tentă populistă). În cazul Republicii Moldova, la cele 47 de partide anterior înregistrate s-au mai adăugat în perioada martie- iunie 2020 încă 2 partide: Pro Moldova (lider AndrianCandu) și PACE (Acasă construim Europa – lider Gheorghe Cavcaliuc).

Dintre consecințele politice ale alegerilor prezidențiale din 1 noiembrie 2020 vom menționa următoarele:

1. Alegerile prezidențiale au confirmat iarăși situația creată la momentul actual în societatea din Republica Moldova, aceasta fiind în continuare divizată pe criteriul geopolitic: Occident-Est.

În pofida lipsei masive a temei vectorului dezvoltării în discursurile candidaților la președinție, cetățenii i-au stigmatizat apriori pe Igor Dodon ca fiind candidat prorus, iar Maia Sandu – proeuropean. În confirmare vine votul masiv al diasporei – din cei 262103 de alegători, 92,94% au votat-o pe Maia Sandu și doar 7,06% pentru contracandidat.

2. În acest context, alegerile au demonstrat cu prisosință că cetățenii (atât din diasporă, cât și de pe loc) sunt atașați de

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 61 15.04.2021 11:11:52

democrație și își doresc schimbări reale în societate, dar nu mimări. Totodată, putem constata că la mod general opoziția politică s-a mobilizat în turul 2 al alegerilor prezidențiale, candidatul acesteia – Maia Sandu obținând o victorie clară.

3. Alegerile prezidențiale au arătat că în cei 4 ani de președinție Igor Dodon a pierdut mulți dintre susținătorii săi, fapt ce se va răsfrânge negativ și asupra imaginii PSRM, lider al căruia se consideră fostul președinte.

În aceste condiții, eforturile ex-președintelui și ale PSRM vor fi îndreptate către formarea unei noi majorități parlamentare în vederea evitării alegerilor anticipate, micșorând astfel șansele opoziției de a-și consolida pozițiile și în plan parlamentar.

4. La nivelul relațiilor internaționale, alegerile prezidențiale soldate cu victoria candidatului proeuropean Maia Sandu desemnează la modul general o „mică înfrângere" a politicii externe a Rusiei față de Republica Moldova.

Concluzia care reiese din istoria epidemiilor cu care s-a ciocnit omenirea se rezumă la constatarea vulnerabilității statelor, care sunt cel mai puțin eficiente în plan economic și social.

Criza pandemică în Republica Moldova are loc pe fundalul unei societăți atomizate și geopolitic separată, instituțiilor statale care încă nu și-au revenit din faza „captivității" instituită de guvernarea PDM-istă, economie dezechilibrată și în mare parte fără o revenire la normalitate în următoarele 6-12 luni, plus un parlament practic nereprezentativ și ineficient care ar trebui „renovat" la următoarele posibile alegeri anticipate în 2021.

Criza pandemică legată de răspândirea coronavirusului e pe departe de a se încheia, în același timp, unii încearcă să elaboreze prognoze futurologice cu privire la evoluția societății în perioada postcovid, alții se reîntorc la textele romanelor în care sunt descrise diferite pandemii cu care s-a confruntat omenirea anterior.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 62 15.04.2021 11:11:52

Urmând unele clișee, vom afirma că pandemia COVID-19 a devenit „lebăda neagră" atât la nivel global, regional cât și la cel local, care își are și va continua să aibă un impact major asupra tuturor sferelor vieții sociale și umane: socioculturale, economice și politice etc. În termeni ai jocului de șah, impactul pandemiei coronavirusului se asociază cu un procedeu numit „șah", care uneori duce inevitabil și la „mat".

Pandemia a devenit ca o hârtie de turnesol cu privire la capacitatea instituțiilor statale de a reacționa la răspândirea molimei. Democrația, economia și justiția sunt supuse unei testări privind viabilitatea transformărilor radicale care ar dovedi durabilitatea statului Republica Moldova. Este necesar ca modelul statului proiectat în Constituția țării să devină din virtualitatea sa un model real.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. https://www.civisbook.ruifiles/file/1995_4_Merlo.pdf (disponibil 15.11.2020)
2. project-syndicate.org/commentary/bad-faith-is-roffing-america-s-constitution-by-richard-sherwin-2020-07/russian (disponibil 17.11.2020)
3. proiect-syndicate.org/commentary/covid19-could-save-us from-climate-change-by-mark-lynas-2020-06/russian(vizitat, 10 august 2020)
4. Nicholas Nassim Taleb. Lebăda neagră. București: Curtea Veche, 2018.
5. Фукуяма Фрэнсис пандемия и политический порядок — статья в Foreign Affairs. Disponibil : https://www.aravot-ru.am/2020/06/11/329799/(vizitat, 10 august 2020)
6. Cioran Emil Caiete (1957-1972)
7. Дойч Дэвид Начало бесконечности. М.: Альпина нонфикшн, 2014.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 63 15.04.2021 11:11:52

8. Project Syndicate (США): разведчики которые предсказали COVID-19. inosmi.ru/politic/20200418/247288697.html
9. Харари ЮвальНой О том как справиться с кризисом. Disponibil: https://i.nv.ua/option/recommends/koronavirus-yuval-noy-hararri-o-tom-kak-spravitsya-s-krizisom-poslednie-novosti-50077922.html(vizitat, 10 august 2020)
10. Экономическое обозрение, 2020, № 24.
11. Dmitrie Cantemir Descrierea Moldovei. Chișinău: Litera; București: Litera Int., 2001, p.16.
12. Curtea Constituțională a admis parțial sesizările cu privire la legea 7967. Disponibil: i.ipn.md/ro/cc-a-admis-partial-sesizarile-cu-privire-la-legea-7967_1074376.html (vizitat, 10 august 2020)
13. Définition de anocratie. Disponibil: https://motsavec.fr/definition/anocratie
14. europarl.europa.eu/doceo/document/B-9-2020-0343_20.html (vizitat 10.11.2020)
15. Topul celor mai leneși deputați din Moldova. Disponibil: noi.md/md/politica/topul-celor-mai-lenesi-deputati-creat-de-doi-tineri-din-moldova.
16. Popper Karl Raimund În căutarea unei lumi mai bune. București: Humanitas, 1998.
17. Dicționar de gândire politică. București: Editura Univers Enciclopedic, 2003, p.80.
18. Последствия пандемии vs ценности: кто кого? Dis 10 august 2020)
19. ipn.md/ro/victor-juc-recomandarile-privind-al-doilea-tur-al-alegerilor-8004_1077389.html (vizitat 06.11.2020)

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 64 15.04.2021 11:11:52

ACTUL GUVERNĂRII ȘI SECURITATEA UMANĂ ÎN CONTEXTUL PANDEMIEI COVID-19

ACT OF GOVERNANCE AND HUMAN SECURITY IN THE CONTEXT OF THE COVID-19 PANDEMIC

Serghei SPRINCEAN, ***doctor habilitat în științe politice, cercetător științific coordonator, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice***

Summary

The global crisis has been updated as a separate topic of analysis and has gained new values as the direct and direct effects of the pandemic in 2020. The wide range of security challenges and risks has been further diversified in the context of the current COVID-19 pandemic. The practical challenges to human security, humanity in general and its future, have been doubled by the theoretical and methodological ones during the rampant expansion of the current COVID-19 pandemic throughout 2020. In the newly created conditions following the outbreak, in the wake of the COVID-19 pandemic, states and governments need to be creative in maximizing their chances of overcoming the crisis. Effective governance in the conditions of the post-pandemic crisis requires a high degree of social solidarity, of participation of the broad masses in the implementation of policies and strategies to get out of the created crisis. Global solidarity and cooperation are essential, given that no state is able to prevent or fully control the COVID-19 pandemic on its own.

Problematica crizei globale, reactualizată în condițiile amplificării efectelor colaterale și directe ale pandemiei de COVID-19, a indus atât în conștiința socială, cât și în discursul științifico-teoretic aspecte ce provin dintr-o îngrijorare generală și nesiguranță în ziua de mâine. Acestea sunt convergente subiectului

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 65 15.04.2021 11:11:52

securității și calității actului de guvernare, precum și elaborării unei metodologii eficiente de asigurare a securității în contextul bunei guvernări la toate cele trei niveluri instituțional-obiectuale: la nivel internațional pe glob, la nivelul securității și managementului statului și comunității, precum și la cel al securității și siguranței persoanei umane. La sfârșitul sec. XX se discutau în cercurile largi printre oamenii de știință de diverse specialități, printre cercetători din cadrul științelor sociale, din domeniul științelor economice, dar mai cu seamă din sfera științelor politice, despre influențele determinante complexe care tindeau să domine în viitorul apropiat viața sociopolitică, precum: digitalizarea și computerizarea ca trenduri și extensiuni naturale ale globalizării, inclusiv în procesul exercitării puterii politice, în procesul de guvernare (e-guvernare, e-democrație etc.), în domeniul presiunilor sociopolitice sau al proceselor electorale (e-voting), așa încât, după trecerea perioadei menționate, acele presupuneri și estimări au devenit certitudini care lasă un impact adânc, mai cu seamă în cultura și conștiința sociopolitică, atât la nivel mondial, cât și la micronivel politic, referindu-se nemijlocit la individul uman și anturajul său imediat. Însă, la începutul sec. XXI, atenția cercurilor științifice, a oamenilor politici și a tehnocraților din diverse domenii ale economiei este captată, în mod deosebit, de subiectul priorităților și potențialului sociopolitic al comunităților umane de a face față la provocarea crizei globale multidimensionale, amplificată și aprofundată de pandemia de COVID-19, care tot mai mult se extinde și se diversifică structural și funcțional, fiind înainte de toate cauzată în mod pregnant de involuția și regresul moralei sociale și a degradării standardelor etico-valorice ale omului contemporan în mod general, a funcționarului public și factorilor de decizie în mod special, ca elemente-cheie în procesele de guvernare. În sens natural și logic, au fost deduse și edificate un șir

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 66 15.04.2021 11:11:52

de noi concepții cu privire la salvgardarea și securizarea persoanei, dar și a omenirii în întregime, prin depășirea impasului în care se află civilizația umană în etapa contemporană de evoluție, printre care este și concepția securității umane, divizată în mai multe direcții și abordări, în funcție de factorii securitar, civilizațional și politic. Aceasta s-a evidențiat de la bun început ca o disciplină cu un real potențial praxiologic, dar și ca un mecanism instituțional aplicativ, cu un impact social semnificativ, confirmat de istoria și evoluția sa pe parcursul anilor. Securitatea umană, ca o concepție exhaustivă cu privire la siguranța persoanei umane, posedă o istorie nu prea îndelungată, dar fiind din ce în ce mai populară și referențială atât în mediul academic, cât și în cel politic.

Pe bună dreptate se consideră că scopul esențial al strategiilor și politicilor în sferele securității umane și biosecurității, mai cu seamă în contextul pandemiei de COVID-19, ale activității instituțiilor din aceste sectoare, ale instituțiilor puterii de stat implicate în procesele de guvernare și gestionare socială, nu constă în conferirea unui sentiment abstract și fals, de confort și siguranță atât pentru individul uman, cât și pentru colectivitate, ci în crearea și menținerea unor condiții favorabile pentru soluționarea celor mai stringente probleme securitare, politice, economice, sociale, demografice, tehnologice, dar mai întâi de toate a dilemelor și crizei morale ale omenirii, care continuă să fie supusă impactului distructiv al amenințător și pericolelor globale la nivelul fiecărei persoane luate în parte. Din acest motiv, cercetarea minuțioasă a problematicii securității umane în context politologic, dar și sociocivilizațional, interdisciplinar, sistemic și comparativ, reprezintă o soluție viabilă, laolaltă cu alte pârghii, precum și o posibilă ieșire din criza mondială multiaspectuală ce marchează civilizația umană pe parcursul ultimelor secole, dar mai cu seamă în perioada recentă a istoriei omenirii, profund afectată de impactul pandemiei COVID-19.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 67 15.04.2021 11:11:52

În ultimul secol au avut loc un șir de evenimente care au determinat afirmarea pe plan mondial a concepției securității umane, în perspectiva generării unui reviriment moral și spiritual al civilizației mondiale contemporane și o securizare a persoanei umane contra oricăror pericole în contextul găsirii unor soluții viabile la criza globală care s-a agravat continuu până în perioada actuală, pentru un viitor mai bun și mai sigur pentru generațiile ce urmează. În calitate de premise pentru apariția și lansarea acestei concepții securitare, a acestei mișcări social-politice și academice totodată, vom remarca degradarea continuă și în proporții nemaiîntâlnite a stării mediului ambiant, a schimbărilor climaterice și a încălzirii globale din cauze antropice și naturale, acutizarea, pentru majoritatea populației planetei, problemei accesului la apă potabilă, creșterea numărului de maladii noi din cauze tehnogene și ecologice, întinerirea multor maladii, precum cele oncologice, cardiace sau care țin de dereglările metabolismului [1, 34 p.]. Toate acestea, potrivit prognozelor, vor face imposibilă viața omului pe Terra, influențând drastic calitatea vieții, securitatea sănătății omului, cea alimentară etc. Totodată, se acutizează către sfârșitul sec. XX criza energetică și a resurselor naturale, din cauza creșterii exponențiale a consumului de către om a resurselor naturale cu un caracter neregenerabil al majorității acestora. Are loc aprofundarea discrepanțelor demografice dintre diverse regiuni ale lumii, atunci când în unele zone, precum Europa de Est, inclusiv Republica Moldova, are loc o depopulare a teritoriilor, o îmbătrânire bruscă a populației, iar în alte regiuni, preponderent subdezvoltate socioeconomic, are loc o creștere galopantă a numărului populației planetei. Acest fenomen demografic periclitează eforturile guvernelor și instituțiilor mondiale de a implementa strategia cu privire la dezvoltarea durabilă și de a controla procesele sociale pentru o prognozare realistă și adecvată a evoluției proceselor sociopolitice, cu scopul de a evita cele mai pesimiste scenarii de viitor.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 68 15.04.2021 11:11:52

Amploarea crescândă a provocărilor globale în ultimele decenii, precum necesitatea ameliorării situației privind drepturile omului, a teoriei și practicii dezvoltării durabile [2, p. 189; 3, p. 374], a generat apariția acestei concepțiilor – a securității umane, care a schimbat accentele și în paradigma securității naționale, înlocuind statul ca obiect al activităților de securizare prin aplicarea forței militare, cu individul uman, protejat multilateral [4, p. 83]. Pentru prima dată conceptul de securitate umană a fost propus în anul 1994 în Raportul asupra dezvoltării umane a ONU. Evoluția securității umane în plan teoretic și practic a fost destul de anevoioasă în ultimul sfert de secol, după lansarea noțiunii de către PNUD. Totuși, concepția dată a făcut un progres vizibil prin acceptarea ei, în mare parte, prin efortul deosebit al ONU, de către comunitatea științifică mondială, dar și de către practicienii din domeniul securității, prin includerea plenară a acestei concepții în strategiile de securitate ale celor mai importante state de pe glob și ale celor mai influente structuri internaționale de securitate [5, p. 14]. O rezonanță deosebită l-a avut concepția securității umane în rândurile comunității academice mondiale prin lansarea a numeroase lucrări dedicate dezvoltării metodologice a conceptului și a valențelor sale aplicative în soluționarea unor probleme stringente de pe glob prin restabilirea echității, demnității umane, prin apărarea și asigurarea oamenilor contra diverselor suferințe și amenințări securitare [6, p. 192; 7, p. 109]. În spațiul Est-European, inclusiv în Republica Moldova, se atestă un interes semnificativ pentru problematica securității umane în corelație cu dezvoltarea durabilă sau cu procesul globalizării din diverse perspective: filosofică, bioetică, securitară, politologică, militară, juridică etc.

Conceptualizarea noțiunii de securitate, din perspectiva cercetărilor științifice contemporane, a fost realizată din multiple perspective, aparținând unor școli și direcții bine cristalizate și

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 69 15.04.2021 11:11:52

argumentate factologic în ultimele două secole. Școala tradițional-realistă, cea liberal-idealistă, behavioristă, constructivistă și altele au determinat evoluția conceptului de securitate de la stadiul de caracteristică a puterii de stat în relația cu alte entități statale pe arena internațională (în accepțiune tradiționalistă) la stadiul de stare sinergetică specifică tuturor tipurilor de sisteme: tehnice, sociale și biologice (în accepție post-neclasică), însemnând un echilibru, armonizare și prosperare, mai ales la nivel individual al personalității umane ca măsură a lucrurilor și element de referință pentru toate tipurile de sisteme [8, p. 16].

Cu toate acestea, studiile de securitate posedă o istorie nu prea extinsă comparativ cu științele despre societate și majoritatea teoriilor social-politice, dar desemnând o arie relativ complexă cu aspecte interdisciplinare, ce au ca obiect de cercetare, în cele mai dese cazuri, problematica asigurării securității, vizând direct laturile subiective și obiective ale anticipării pericolelor și a estimării riscurilor, vulnerabilităților, precum și a anvergurii și consecințelor fragilității sistemelor social-politice. Printre primii, dubla perspectivă subiectiv-obiectivă asupra conștientizării problemelor de securitate a fost remarcată în 1962 de către importantul teoretician al fenomenului securității A. Wolfers în opera sa *Discord and collaboration: Essays on international politics* [9], în care se desprinde ideea că securitatea, alături de forța bunăstării, reprezintă o valoare și o cale prin care o națiune poate accede la o poziție superioară în raport cu alte națiuni. Dar vom considera, spre deosebire de bunăstare, care se referă mai mult la aspecte materiale, implicând posibilitatea de a controla acțiunile altora, „securitatea, în sens obiectiv, denotă absența amenințărilor la adresa valorilor achiziționate, iar în sens subiectiv, absența fricii că aceste valori ar putea fi atacate".

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 70 15.04.2021 11:11:52

Securitatea semnifică faptul de a fi la adăpost de orice pericol, e un sentiment de încredere și de liniște pe care îl dă cuiva absența oricărui pericol, este mereu în tandem cu noțiunile de protecție și apărare, ceea ce denotă o dată în plus dublul aspect (subiectiv-obiectiv) ale termenului de *securitate*. Acest aspect cu dublu sens se pliază cel mai natural pe concepția constructivistă de la sfârșitul sec. XX, precum că securitatea nu mai poate continua să fie percepută exclusiv în contextul intereselor naționale ale statului, ci trebuie să fie extinsă la nivelul individului uman. În acest context, B. Buzan, întemeietorul Școlii de la Copenhaga, în 1993, în opera sa *People, States, and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era* [7], remarcă deficiențele concepției realiste și a celei liberale a securității, precum și ambiguitatea termenului, considerând că percepția securității, ca produs al puterii în sens tradițional, fie ca o consecință a păcii în sens idealist, nu contribuie la o explicare deplină a noțiunii. Ilustrul cercetător susține că, în sens tradițional, „securitatea reprezintă un concept ideologizat, politizat, limitat, căci, dacă ea este doar o consecință a puterii militare, nu are mijloace pentru a defini noile amenințări, fiind subordonată specificității studiilor strategice și devenind dependentă de evoluția tehnologiei". În viziunea lui B. Buzan, concepția securității devine una subiectivă, transpusă în plan social, dar edificată pe baza percepției unor date și fapte cu caracter obiectiv. Fondatorul Școlii de la Copenhaga a conceptualizat securitatea în perioada de după finalizarea „războiului rece", a desființării tuturor clișeelor și miturilor din acest domeniu. Împreună cu alți reprezentanți ai acestei Școli – O. Wæver și J. de Wilde [10], a combinat în teoriile sale cu privire la securitate diverse elemente specifice concepțiilor realismului, idealismului, dar, mai cu seamă, ale constructivismului, în efortul său de a redefini securitatea ca o preocupare complexă a fiecărui individ, a

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 71 15.04.2021 11:11:53

societății și a statului, de a asigura respectarea drepturilor persoanei și dezvoltarea umană în locul conceptului vechi al securității centrat pe inviolabilitatea statului în fața amenințărilor externe și aspectul său militar.

Odată cu încheierea „războiului rece" și căderea Cortinei de Fier, a devenit clar faptul că goana înarmărilor și simpla deținere a armelor nucleare nu mai pot garanta securitatea statului și, cu atât mai mult, a cetățenilor din statele ce posedă acest tip de armament, fiind supuși la o presiune psihologică semnificativă, conștientizând că pot fi ținta directă a unor atacuri cu arme asemănătoare din partea statelor rivale. În acest context, securitatea a fost necesar să fie conceptualizată în limite mult mai largi, iar dimensiunile non-militare ale securității, cele ecologice, economice, de bunăstare și dezvoltare durabilă și altele au devenit din ce în ce mai importante pentru perceperea securității de către individul uman. În acest fel, persoana umană devine atât subiect, cât și obiect de referință al procesului de asigurare a securității, iar starea de securitate a persoanei devine punctul de pornire al oricărui studiu din acest domeniu, inclusiv la nivel comunitar, național, regional sau global. Prin urmare, extrapolând concepția Școlii de la Copenhaga cu privire la securitate, în cel mai general sens posibil, putem să afirmăm că securitatea umană exprimă percepția individuală și a societății referitor la absența riscurilor, pericolelor și amenințărilor în adresa persoanei umane.

Medii de securitate complexe, situații corespunzătoare de securitate umană și crizele necesită abordări optime. Abordările parțiale, la care participă numai un actor, poate fi mai mult sau mai puțin eficiente, însă situațiile complexe nu pot fi rezolvate prin abordări parțiale. Cooperarea interorganizațională și interdisciplinară este, prin urmare, o necesitate în formularea politicii de securitate umană, în luarea deciziilor și punerea lor în aplicare.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 72 15.04.2021 11:11:53

Sectorul securității, și mai ales cel al securității umane – noțiune de origine constructivistă, se află într-o relație de interdependență nemijlocită cu specificul personalității și potențialului intelectual și creativ al fiecărui membru al comunității, semnificativ din punct de vedere politic, de a transforma și converti interesele, ambițiile și orgoliile sale individuale expuse în spațiul politic, referitor la atitudinea sa față de viață, moarte, sănătate, față de ființele vii, biosferă, cât și față de componenta biosomatică a propriei sale existențe, față de propriul său corp biologic și necesitățile sale instinctuale, în interese general-sociale, vizând corelarea și coevoluția durabilă dintre natură și colectivitățile umane, societatea în întregime [11, p. 31].

La etapa actuală a dezvoltării conceptului securității umane la mijlocul deceniului doi al sec. XXI, securitatea nu mai e considerată o simplă absență a războiului și a violenței într-o anumită regiune sau țară, ci constituie o abordare comprehensivă și complexă, bazându-se pe trei principii fundamentale: lipsa sau eliberarea de teamă, tratată și ca securitate contra violențelor; eliberarea de nevoi ce țin de asigurarea cu alimente și hrană a protecției personale, cu îngrijire medicală și securitatea sănătății sau de securitatea locuinței și mediului; libertatea de a trăi cu demnitate prin promovarea principiilor dezvoltării umane sustenabile și protecția drepturilor omului [12].

Securitatea umană trebuie să se bazeze pe dezvoltarea umană. Acest lucru este foarte important pentru securitatea umană, așa cum îl plasează într-o perspectivă durabilă. De fapt, dezvoltarea durabilă duce spre un mediu în care securitatea umană este mai puțin amenințată de apariția unor conflicte violente, această situație fiind mai puțin probabilă. Acesta este motivul pentru care conceptul de securitate umană este în mod inerent și puternic legat de conceptul de dezvoltare umană durabilă. O precondiție

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 73 15.04.2021 11:11:53

fundamentală pentru dezvoltarea durabilă este responsabilizarea oamenilor, o referință în acest sens este educația lor. Prin educarea oamenilor, bariera-cheie pentru dezvoltarea umană - mentalitatea umană - poate fi depășită. În calitate de mijloace de realizare a dezvoltării umane durabile pot fi: statul de drept, respectarea drepturilor omului, dezvoltarea economică, dezvoltarea socială, protejarea mediului, crearea unor norme și regimuri adecvate.

Este important de remarcat că securitatea umană poartă un caracter eminamente sintetic și complementat cu cel puțin alte două concepte, precum este cea a drepturilor omului, pe de o parte, iar pe de altă parte, problematica dezvoltării umane. Împreună cele trei noțiuni – securitatea umană, drepturile omului și dezvoltarea umană – reprezintă un complex conceptual armonios destinat elucidării și explicării proceselor de evoluție și transformare a omului în contextul lumii contemporane, cu toate provocările, pericolele și amenințările pe care le comportă pentru persoana umană. Fără securitate umană, drepturile omului și dezvoltarea pierd din conținut și nu mai pot atinge obiectivul pentru care au fost propuse – crearea unui mediu adecvat de evoluție atât pentru persoana umană, cât și pentru comunitățile de oameni. Dintr-o altă perspectivă, asigurarea unei securități umane și a drepturilor omului în afara paradigmei dezvoltării reprezintă o ocupație inutilă, cramponată de o situație statică și lipsită de sustenabilitate. La fel și realizarea unei dezvoltări umane și a securității individului uman, fără un nivel adecvat al asigurării respectării drepturilor omului, devine desuetă, din moment ce drepturile și libertățile individuale sunt considerate mai puțin importante sau secundare celor comunitare, prioritatea fiind pusă pe securitatea și dezvoltarea statului în detrimentul și din contul cetățeanului.

Dintre cele trei elemente organic legate, securitatea umană, drepturile omului și dezvoltarea umană – primul apare cel mai

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 74 15.04.2021 11:11:53

târziu în circuitul social și academic, cronologic vorbind. Securitatea umană a venit să desăvârșească concepția progresului civilizației umane contemporane, bazată pe bunăstare, toleranță și libertăți individuale. Securitatea umană tinde să cuprindă celelalte noțiuni, transformându-le decisiv, în conformitate cu prioritatea siguranței și sustenabilității eforturilor de realizare a progresului. Astfel că toate cele trei elemente – securitatea umană, drepturile omului și dezvoltarea umană – devin parte a unei concepții unice a dezvoltării sigure și libere. În aceeași ordine de idei, fostul secretar general al ONU, K. Annan, s-a pronunțat că nu ne vom putea bucura de securitate fără dezvoltare, nu ne vom putea bucura de dezvoltare fără securitate, și nici de una dintre ele fără respect pentru drepturile omului [13]. Cu alte cuvinte, triumviratul celor trei concepte reprezintă cheia succesului strategiei progresului și bunăstării umanității la scară globală. Totodată, este important de remarcat, concepția securității umane nu diminuează din actualitatea securității statului.

În lungul șir de premise și condiții de fundamentare și promovare a concepției securității umane, atât la nivel mondial, cât și la nivel național în Republica Moldova, se impune și pandemia COVID-19, care s-a abătut asupra Terrei la finele anului 2019 [14, p. 105].

Procesul de democratizare și de extindere a unor modele de instituții care tind către valorile democratice a atins către începutul anului 2020 un nou nivel atât la nivel mondial, cât și în țările în curs de dezvoltare, printre care e și Republica Moldova, în contextul în care democratizarea a devenit o componentă a modernizării statelor și un obiectiv global al comunității internaționale [15, p. 490]. Acest lucru a însemnat, de asemenea, că viața umană individuală a obținut o mai mare importanță și mai multă atenție. Prin urmare, rolul drepturilor și libertăților omului și punerea lor în aplicare la nivel național și pe plan extern a devenit mult mai

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 75 15.04.2021 11:11:53

important. La nivel internațional, se atestă procesul de creștere a nivelului de globalizare, ceea ce duce la o contracție a spațiului și timpului, precum și la lichidarea treptată a frontierelor.

În contextul globalizării, amplificată de pandemia de COVID-19, poziționarea geografică a unui stat și distanța fizică au scăzut ca importanță, iar rolul tehnologiilor a crescut cu viteză, amplificând la scară globală diverse conexiuni și contacte, comunicarea și schimbul de informații [16, p. 108]. Din toată istoria gândirii universale, se poate observa că problematica omului și perspectivelor sale de a deveni mai bun și mai elevat în diverse domenii și sfere specifice pentru activitatea sa a însoțit mereu civilizația umană pe tot parcursul evoluției sale. Această tendință și interes al omului de a se autoperfecționa se remarcă a fi unul constant pe parcursul diverselor perioade și se evidențiază în operele savanților, în paradigmele vehiculate, un anumit specific al sporirii în valoare a omului. Acest lucru are loc în dependență de tehnologiile disponibile la o anumită etapă istorică ce poate să permită o dezvoltare a umanității în întregime dar și a persoanei în mod particular, în funcție de importanța aspectelor spirituale definitorii pentru colectivitatea umană unde era generată acea abordare nouă. Însă, aspectul cel mai controversat reprezintă modul de viață ca proces de definire și valorificare a funcțiilor psihosociale, a abilităților și calităților ideale spre care ar trebui să tindă ființa umană în contextul social dominat de interese de grup, naționale sau globale. În contextul istoric contemporan, a ieșit la rampă tot mai mult conceptul de securitate umană, căruia i s-a atras o atenție deosebită din partea lumii științifice, de politicieni, de practicieni în diverse domenii ale economiei. Conceptul de securitate umană a evoluat din construcția teoretică privitor la securitate ce aparținea Școlii de la Copenhaga [10, p. 216]. În cadrul concepției securității umane se pune un accent important pe individul uman ca o compo-

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 76 15.04.2021 11:11:53

nentă fundamentală a societății viitorului, fiind, totodată, și cea mai vulnerabilă, cea mai puțin protejată și distructibilă. Problemele și situațiile ce conțin amenințări și riscuri semnificative la adresa securității subiecților umani inoculează opiniei publice, factorilor de decizie o nouă atitudine și abordare la un cu totul alt grad de vigilență și preocupare pentru problema priorității intereselor publice în fața celor individuale [17, p. 83].

În contextul actualei pandemii de COVID-19, concepția securității umane se regăsește într-un proces de reconceptualizare și regândire a priorităților. Devine limpede că se prefigurează necesitatea fundamentării și promovării, de comun acord dintre comunitatea academică și clasa politică din Republica Moldova, a unei politici a securității umane în Republica Moldova care să țină cont de problemele social-sistemice evidențiate de actuala pandemie COVID-19. Elaborarea acestei direcții științifice calitativ noi în științele politice din Republica Moldova trebuie să transforme și abordările clasei politice cu referință la agenda sociopolitică în care sunt trecute și prioritizate cele mai stringente probleme cu care se confruntă societatea din Republica Moldova, inclusiv pandemia COVID-19.

Pandemia de COVID-19 a evidențiat derapajele sistemului sănătății publice atât la nivel mondial, prin prestația defectuoasă a OMS, cât și la nivel local și regional de organizare a sistemelor medicale și de ocrotire a sănătății, cu consecințe negative încă neevaluate în totalitate și în complex asupra sănătății populației. Se estimează că, dat fiind procentul mic al populației infectate și imunizate, se așteaptă, pe plan mondial, în decursul următorilor 2 ani, cel puțin 2-3 valuri cu infectări în masă de COVID-19, cu mici devieri și particularități pentru diferite state și regiuni geografice în funcție de asemenea factori cum ar fi densitatea populației, capacitatea sistemului medical, nivelul de sărăcie al populației, nive-

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 77 15.04.2021 11:11:53

lul culturii medicale, obișnuința de purtare a măștii de protecție, de păstrare a distanței sociale etc. În contextul în care există în mod oficial un procent mic de cazuri critice din cei infectați de COVID-19, măsurile adoptate de către majoritatea statelor la începutul perioadei pandemice, în mare parte au fost fără un fundament științific solid, fiind adoptate într-o situație de panică și sub impactul atacurilor de fake news. În acest context se impune critica inițiativei OMS de prelungire a măsurilor de protecție pe toată perioada existenței virusului în natură, cu toate că nu există niciun dubiu că virusul SARS CoV-2 va face parte din mediul de viață al omului mulți ani înainte, potrivit savanților, care constituie o nouă cauză de mortalitate pe Glob.

Pandemia recent declanșată, apărută în orașul chinez Wuhan în noiembrie 2019, a ajuns în Republica Moldova la începutul lunii martie 2020. Pandemia maladiei COVID-19, care este generată de coronavirusul SARS-Cov-2, a funcționat ca o hârtie de turnesol pentru funcționalitatea sistemului contemporan al sănătății publice, precum și pentru viabilitatea modelului securitar pe care-l promovează, evidențiind derapajele sistemului sănătății publice. Specialiștii din domeniul sănătății publice, înarmați cu paradigma securitară specifică, în majoritatea cazurilor nu au fost capabili să observe pădurea din cauza copacilor. La începutul declanșării pandemiei, o astfel de atitudine era justificată. Nu se știa mai nimic despre pandemia maladiei COVID-19. Nu se cunoștea morbiditatea, prevalența, contagiozitatea, gravitatea etc. Se știa doar structura virusului SARS-Cov-2. După recunoașterea oficială, prin intermediul Organizației Mondiale a Sănătății, a crizei sanitare în lume, în ianuarie 2020 multe aspecte ale vieții au căpătat un nou sens, au fost reconceptualizate și re-evaluate. Provocările și riscurile securitare se amplifică substanțial în perioada crizei sanitare, generată de pandemia COVID-19, care a ajuns să afecte-

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 78 15.04.2021 11:11:53

ze și Republica Moldova începând din 7 martie 2020, când a fost recunoscută în mod oficial de către autorități în contextul înregistrării primului pacient afectat de maladia COVID-19 pe teritoriul Republicii Moldova. Organizația Mondială a Sănătății, începând din 1946, a promovat următoarea definiție a stării de sănătate: „Sănătatea este o stare pe deplin favorabilă atât fizic, mintal cât și social, și nu doar absența bolilor sau a infirmităților". Această definiție a sănătății a OMS a fost completată în 1978, prin Declarația de la Alma-Ata, precizându-se că sănătatea omului înseamnă și „capacitatea de a duce o viață productivă social și economic" [18, p. 7]. Această definiție este valabilă și în prezent. Prin urmare, sănătatea umană reprezintă rezultatul adaptării optime a organismului omului la mediul cotidian de viață.

Aprecierea stării de sănătate nu înseamnă numai absența maladiei sau a suferinței. Din acest punct de vedere se impune constatarea că sănătatea umană este condiționată de o serie de factori foarte individualizați, cum ar fi moștenirea genetică a persoanei, comportamentul individual, conduita sanogenă legată de respectarea normelor sanitare și a cerințelor pentru un mod sănătos de viață, dar și de factori exogeni, cum ar fi mediul în care trăiește persoana, condițiile familiale, tradițiile și cutumele pe care le practică și care au un anume impact asupra sănătății sale etc., factorii sociali, ce țin de profesia practicată, și maladiile profesionale acumulate în perioada vieții, particularități spiritual-religioase ale vieții sociale a persoanei și altele [4, p. 63]. Preocupările societății umane pentru diversitatea aspectelor ce țin de asigurarea securității sănătății în contextul unei crize sanitare globale devin tot mai accentuate în contextul amplificării provocărilor, a riscurilor și pericolelor la adresa sănătății umane în sec. XXI, mai ales cele ce țin de dezvoltarea tehnologiilor și a științelor ce comportă un grad înalt de risc în cazul în care sunt utilizate contra intereselor comunității umane [19, p. 149].

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 79 15.04.2021 11:11:53

În sec. XX, s-a consolidat o nouă specialitate medicală – sănătatea publică. Potrivit OMS, domeniul sănătății publice este axat pe știința și arta prevenirii bolilor, prelungirii vieții și promovării sănătății prin eforturile organizate ale societății. În acest context, sănătatea publică are ca obiect de preocupare starea de sănătate a populației, corelată cu factorii care o influențează, pentru a reduce, la nivel populațional, disconfortul, boala, incapacitatea de muncă, inclusiv de a combate efectele dificile legate de invaliditate și handicap, dar și decesul prematur. Acest obiectiv major pentru societatea contemporană presupune un efort organizat al întregii colectivități pentru a se elabora și aproba legi, programe cu caracter preventiv, a fonda și a fortifica instituții și servicii specializate în domeniul sanitar, care ar presta servicii sociale, cu caracter educativ, mizând pe participarea întregii populații. Prin urmare, se mizează pe o dezvoltare a solidarității și coeziunii sociale în contextul identificării și combaterii riscurilor la adresa sănătății publice. De la începuturile apariției concepției cu privire la sănătatea publică, acest domeniu a evoluat semnificativ către o totalitate de elemente ce s-au constituit într-un sistem rigid și autoritar față de societate, față de libertățile cetățenești și drepturile fundamentale ale omului.

În contextul pandemiei de COVID-19, constatăm că este pe cale de a se cristaliza o abordare dictatorială față de securitatea societății, o dictatură medicală, potrivit unor autori, prin tendința de a limita drepturile individului în favoarea drepturilor colectivității, în disonanță cu concepția constructivistă a securității care favoriza persoana umană în fața colectivului și societății în ansamblu. Regulamentele de sănătate publică privează individul de o serie de drepturi cum ar fi dreptul la liberă circulație, dreptul la autonomie, dreptul la respectul vieții private, dreptul la libertate etc. Un șir de metode preventive în sănătatea

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 80 15.04.2021 11:11:53

publică pot avea un asemenea efect. De exemplu, prin carantină strictă, prin internare și izolare obligatorie a persoanelor infectate, inclusiv prin alte metode coercitive și punitive față de cetățeanul care potențial poate fi un pericol pentru sănătatea publică, se promovează un model dictatorial de organizare a societății, în care primează interesul supraviețuirii nu atât a persoanei umane, cât a colectivității ca sistem sociobiologic. Așa sau altfel, teoria și practica domeniului sănătății publice afectează sensul tuturor principiilor fundamentale care se utilizează în practica medicală și în cea socială [7, p. 275]. Prin urmare, paradigma securitară și a riscurilor de securitate au necesitat o nouă reconceptualizare prin prisma imperativelor și specificului sănătății publice în contextul pandemiei de COVID-19.

Se impune să fie bine investigat impactul colateral al măsurilor luate în contextul pandemiei COVID-19 asupra stării generale de sănătate a populației, în conformitate cu definiția dată de OMS, pentru sustenabilitatea demersului și abordării, analizei și evaluării riscurilor securitare în contextul pandemiei COVID-19 și a atacurilor cu știri false pentru a agrava situația generală. Este important de luat în calcul, inclusiv în contextul întețirii atacurilor cu știri false, lansate cu scopul de a agrava situația generală, în procesul de evaluare și adoptare a măsurilor de combatere și pe viitor a pandemiei COVID-19, asemenea aspecte precum: cu cât a crescut frecvența tulburărilor psihice legate de izolarea socială; cu cât s-a agravat situația legată de alte afecțiuni și maladii în societate; cu cât a crescut mortalitatea generată de alte afecțiuni; evaluarea consecințelor șomajului și a recesiunii economice asupra bunăstării persoanei umane, dar și a colectivităților, al omenirii în general; impactul asupra calității învățământului în condițiile studiilor la distanță etc.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 81 15.04.2021 11:11:53

În mod imperativ se impune aplicarea universală a principiului securitar al proporționalității măsurilor de precauție, corelate cu pericolele reale, estimate cu exactitate și în baza unui suport științific fundamental. Strategiile și politicile ce se adoptă pentru combaterea pandemiei COVID-19 trebuie să fie proporționale cu gravitatea pericolului. Aplicarea acestui principiu este un mecanism de evitare a derapajelor referitor la încălcarea drepturilor omului și libertăților fundamentale, mai ales în contextul în care se impune implementarea unei strategii eficiente de contracarare a atacurilor campaniilor mediatice de știri false asupra opiniei publice în contextul pandemiei de COVID-19, care ar consta în implicarea plenară a expertizei, experților, apelarea la cunoștințe științifice veridice și general aprobate de către comunitatea științifică. Gama largă a provocărilor și riscurilor de securitate a suferit o diversificare și mai mare în contextul pandemiei actuale COVID-19.

În acest context, este evident că abordările riscurilor de securitate au suferit o diversificare și mai mare în contextul pandemiei actuale COVID-19, care, inevitabil, va conduce către o necesitate a societății umane, a specialiștilor din domeniul protecției și securității, de a sistematiza și organiza în mod radical și drastic cunoștințele cu privire la securitate și studiile securitare în viitorul cel mai apropiat, pentru a câștiga în eficiență.

Această nouă condiție, care este contextul pandemic cauzat de COVID-19, a arătat cu lux de amănunte că există o lipsă evidentă, la nivel internațional, dar mai ales în Republica Moldova, a unui cadru normativ și legislativ adecvat gravității situației create de pandemie în ceea ce privește nivelul actual scăzut al securității umane, aspect ce poate fi ameliorat doar printr-un efort comun al comunității mondiale solidarizate, prin contribuția metodologică și logistică a unui șir de instituții internaționale / mondiale și

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 82 15.04.2021 11:11:53

discipline academice noi cum ar fi bioetica, pentru o contracarare mai eficientă a celor mai grave amenințări de securitate la adresa persoanei umane și societății contemporane, printre care putem plasa și actuala pandemie COVID-19 [20, p. 67; 21, p. 9]. Această lipsă a unui cadrul normativ adecvat în domeniul securității umane a dus la instaurarea unor practici sociale și politice nocive pentru stabilitatea, prosperitatea, progresul și coeziunea societății, inclusiv a celei din Republica Moldova, precum cele legate de acceptarea tacită în societatea autohtonă a unor forme de corupție, nepotism sau cumetrism, a toleranței excesive a populației față de proasta guvernare și devierea de la normele morale ale clasei politice și elitei sociale, indiferența și dezamăgirea electoratului, în majoritatea cazurilor față de necesitatea implicării personale, în calitate de societate civilă, în chestiuni de interes public sau național [22, p. 121]. Aceste maladii sociale s-au agravat și au ieșit la suprafața în perioada actualei pandemii. Au cauzat disfuncții grave în toate sistemele sociale, dar mai ales în sistemul de ripostă la asemenea probleme grave cum continuă să fie actuala pandemie COVID-19. În același timp, promovarea și înrădăcinarea unor deprinderi și obișnuințe sociale, foarte des degradante pentru ființa umană și descurajatoare pentru cetățeanul simplu, în raport cu funcționarul public, cu organele de stat și de supraveghere a ordinii publice și constituționale, precum cele menționate, au apărut ca rezultat al nivelului scăzut al culturii sociopolitice și securitare atât a majorității populației Republicii Moldova, cât și a clasei politice și elitelor, dar mai ales a gestionarilor actualei pandemii de COVID-19 [19, p. 149]. Această situație se datorează atât crizei morale și identitare din societatea autohtonă [23, p. 154], cât și lipsei unui nivel adecvat de competență a funcționarilor publici și al reprezentanților statului în domeniul securității umane, a drepturilor omului, precum și a necunoașterii în măsură acceptabilă

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 83 15.04.2021 11:11:54

de către aceştia a normelor internaţionale referitoare la reglementarea domeniilor date [24, p. 107].

Provocările de ordin practic la adresa securităţii umane, a omenirii în genere şi a viitorului acesteia, au fost dublate de cele teoretico-metodologice în perioada extinderii galopante a actualei pandemii de COVID-19 pe tot parcursul anului 2020. Comunitatea ştiinţifică mondială a reacţionat prompt la aceste provocări şi a făcut eforturi importante pentru a se adapta la priorităţile momentului de ordin practic. Au fost iniţiate studii de amploare pentru a cerceta această nouă maladie, au fost alocate surse financiare enorme de instituţiile mondiale şi companiile farmaceutice pentru elaborarea de medicamente pentru un tratament adecvat, dar mai ales pentru elaborarea vaccinului contra maladiei COVID-19.

Promovarea şi implementarea unor politici şi strategii de stat în domeniul securităţii umane, a securităţii naţionale cu extensiune normativă şi de reglementare în diverse sectoare ale activităţii sociale se impune ca imperativ, mai cu seamă în condiţiile pandemiei COVID-19, care a lovit grav omenirea în 2019 şi în 2020, şi continuă să facă ravagii, distrugând sectoare întregi ale economiei mondiale, diminuând semnificativ nivelul de trai şi calitatea vieţii, mai ales în societăţile cele mai sărace şi în grupurile sociale cele mai vulnerabile, dar, mai grav, luând deja milione de vieţi. Nu încape îndoială că pandemia COVID-19 reprezintă una dintre principalele provocări la adresa securităţii în plan mondial, şi mai ales la adresa securităţii umane în anul 2020. Cunoştinţele acumulate de către comunitatea ştiinţifică mondială, inclusiv cea din Republica Moldova, cu privire la combaterea acestei maladii noi care s-a abătut peste umanitate şi care se pot constitui în nişte răspunsuri adecvate şi eficiente, pot oferi pentru factorii de decizie din cadrul instituţiilor de stat abilitate cu elaborarea, promovarea şi implementarea politicilor din domeniul asigurării securităţii

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 84 15.04.2021 11:11:54

naționale și internaționale, soluții utile și relevante obținute în baza rezultatelor științifice cu privire la maladia COVID-19, cunoștințe axate pe eficientizarea mecanismelor securității umane.

Sistemul de asigurare a securității, la scară internațională, dar și la cea națională, a necesitat mari ajustări după finalizarea „războiului rece" în anii '90 ai secolului trecut, așa încât la etapa contemporană concepția securității umane vine să substituie pe cea a securității naționale bazată pe forță militară, promovând persoana umană cu interesele sale specifice, ca element central în sistemul de asigurare a securității, înlocuind în această postură statul și interesele naționale care se transformă din element central al sistemului securitar în perioada „războiului rece", într-un mecanism de bază pentru promovarea securității umane. Dar, în condițiile actualei pandemii de COVID-19, sistemul de asigurare a securității umane necesită nu doar o reconceptualizare, ci și o redimensionare a priorităților, îmbogățind bagajul metodologic cu noi input-uri. Procesul de modernizare și ajustare la imperativele timpului a sistemului internațional și a celui național al securității este unul continuu și necesită permanent noi idei și propuneri de îmbunătățire și de eficientizare, deoarece în perioada contemporană, mai cu seamă în perioada expansiunii pandemiei de COVID-19, asigurarea securității umane a devenit o preocupare complexă și multidimensională, încorporând astfel de componente precum securitatea personală, a sănătății, de mediu, alimentară, a comunității, securitatea politică și economică. Politica securității umane, care se cere a fi promovată în condițiile actualei pandemii de COVID-19, trebuie să devină o componentă de bază a politicii ample de modernizare socială în Republica Moldova în condițiile necesității depășirii crizei globale în general, și de depășire a actualei pandemie de COVID-19 în mod particular, inclusiv a manifestărilor acestor probleme globale la nivel

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 85 15.04.2021 11:11:54

local, al Republicii Moldova, ca pericole și riscuri de securitate umană. În condițiile în care actuala pandemie COVID-19 nu își diminuează ritmurile de extindere, constatăm că această provocare majoră globală nicidecum nu reduce riscul agravării concomitente a altor provocări la adresa securității umane, precum: degradarea mediului ambiant, sărăcia și subdezvoltarea socioeconomică etc. În condițiile nou create în urma declanșării pandemiei de COVID-19, statele și guvernele trebuie să dea dovadă de creativitate pentru a maximiza posibilitățile de ieșire din criză [25]. În acest sens, politica securității umane în condițiile actualei pandemii de COVID-19, trebuie să devină o strategie viabilă de edificare în Republica Moldova a unui sistem funcțional al securității umane, valorificând contribuția și aportul logistic și metodologic pe care teoria și practica securității umane sunt capabile să le ofere factorilor sociopolitici și decizionali [26, p. 121].

Este extrem de important ca în condițiile actuale guvernele statelor să se bazeze mai mult pe tehnologie, inovație și guvernanță digitală pentru a furniza servicii publice de calitate. Pentru a face acest lucru, guvernele statelor, în colaborare cu sectorul privat și partenerii internaționali de dezvoltare, ar trebui să pună în aplicare măsuri pentru a asigura diminuarea decalajului digital dintre diferite grupuri sociale în societățile în curs de dezvoltare din care face parte și Republica Moldova.

Solidaritatea și cooperarea globală sunt esențiale, având în vedere că niciun stat nu este capabil să prevină sau să controleze pe deplin pandemia COVID-19 pe cont propriu [27]. Prin urmare, este nevoie ca guvernele statelor să colaboreze și să construiască sinergii globale pentru a contracara impactul negativ al pandemiei. Colaborarea internațională, acum ca niciodată, poate asigura coordonarea și sinergia activităților și acțiunilor guvernelor statelor în planul controlului pandemiei, prevenind în același timp duplicitatea și populismul guvernelor în statele cu un sistem demo-

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 86 15.04.2021 11:11:54

cratic precar, reducând la minim excesele sistemelor corupte și autoritare și îmbunătățind managementul resurselor disponibile, destul de puține și de o calitate adesea nepotrivită în comparație cu necesitățile de combatere a efectelor nocive ale pandemiei.

Cu toate acestea, este important să nu uităm că lumea în general, dar mai cu seamă societatea din Republica Moldova, alături de alte state și regiuni cu deficiențe grave de guvernare, de democratizare și eficiență managerială a instituțiilor statului, actualmente pășește în hău sub semnul COVID-19, într-o nouă criză fără precedent în ultimul secol, comparabilă doar poate cu Marea criză economică din 1929-1933 și cu dezastrele de după cele două războaie mondiale din sec. XX.

Tocmai din aceste motive, azi nu avem dreptul să discutăm numai despre ieșirea din criză ca despre o restabilire sau revenire la situația de până la pandemie, criză multidimensională, care, potrivit unor estimări, va dura în medie până în anul 2023, cu efecte mult mai tragice și prelungite pentru statele pauperizate din categoria din care face parte și Republica Moldova.

Azi suntem obligați să vorbim despre reconstrucția din temelie a societății umane, inclusiv a celei din Republica Moldova, proces pe care îl poate iniția numai un nou tip de guvernare, cu un alt fel de atitudine, de comportament, cu un cu totul alt nivel de profesionalism.

Pentru a spori șansele de eficientizare, consolidare și fortificare a unei guvernanțe echitabile și care ar face față provocărilor generate de pandemia COVID-19, în statele cu un sistem politic cu mai puține tradiții democratice în mod special, e nevoie stringentă ca procesul de guvernare să adopte o abordare analitică și critică față de propriile deficiențe de guvernanță din trecut și să contribuie decisiv la redefinirea și prioritizarea îmbunătățirii și optimizării relațiilor dintre stat și societate, precum și la revitalizarea și revederea critică a contractului social în societatea respectivă. Aceasta ar

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 87 15.04.2021 11:11:54

trebui să includă în mod obligatoriu și abuzurile legate de recurgere la impunitate, la corupție, nepotism și de capturare a instituțiilor statului în interesul grupărilor politice de la guvernare în aceste state cu o funcționalitate deficientă a instituțiilor puterii de stat.

Inevitabil, pentru a avea suficient suport social și capacitate de organizare în vederea ieșirii din criza legată de pandemia COVID-19, guvernele statelor autoritare, corupte, nedemocratice sau ineficiente vor fi nevoite să se pătrundă de o anumită responsabilitate față de propria perpetuare la guvernare, dacă nu de bunăstarea populației, și vor fi nevoite să facă uz de implementarea principiilor drepturilor omului și a securității umane și de acordarea unei atenții sporite celor mai marginalizate segmente ale populației în contextul unui proces global al liberalizării și democratizării care ar veni să echilibreze și să umanizeze actul de guvernare după etapa incipientă de abordare a consecințelor pandemiei de sporire a autoritarismului și militarizare a mecanismelor civile de guvernare. O guvernare eficientă și în condițiile crizei post-pandemice necesită un grad înalt de solidaritate socială, de participare a maselor largi la implementarea politicilor și strategiilor de ieșire din criza creată, de cooperare și colaborare a acestor guverne naționale, ca emanații ale sistemelor cu o democrație precară cum e cea din Republica Moldova, cu actori geopolitici regionali și globali.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Sprincean S. Dimensiuni biopolitice ale securității umane: Compendiu. Chișinău: Biotehdesign, 2018. 90 p.
2. Ursul A.D., Ursul T.A., Ţîrdea T.N. Главное управление переходом к устойчивому развитию: социально-политический ракурс. În: Moldoscopie (Probleme de analiză politică), 2012, nr. 1 (LVI), p. 183-201.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 88 15.04.2021 11:11:54

3. Sprincean S. Noi riscuri și amenințări la adresa siguranței persoanei în epoca intensificării biopericolelor globale. În: Știința în nordul Republicii Moldova: probleme, realizări, perspective. Conferința științifică națională cu participare internațională. Ediția a 4-a, 26-27 iunie 2020 / Colegiul redacțional: Valeriu Capcelea (coordonator) [et al.]. Bălți: Tipogr. „Indigou Color", 2020, p. 372-378.
4. Sprincean S. Securitatea umană și bioetica. Monografie. Chișinău: Tipografia Centrală, 2017. 304 p.
5. Урсул А. Д. Природа безопасности. În: Безопасность Евразии, 2008, № 1, p. 7-36.
6. Sprincean S. Perspective de asigurare a siguranței persoanei în contextul realizării securității umane. În: Studii Naționale de Securitate. Revistă științifico-practică, 2020, nr. 1(1), p. 185-200.
7. Buzan B. Popoarele, statele și teama. O agendă pentru studii de securitate internațională de după războiul rece. Chișinău: Cartier, 2000. 386 p.
8. Sprincean S. Unele stringențe și imperative în studiile contemporane de securitate. În: Dezvoltarea cadrului juridic al Republicii Moldova în contextul necesităților de securitate și asigurare a parcursului european. Partea a III. / Republica Moldova în contextul provocărilor interne și externe la adresa securității naționale. Chișinău: Tipografia Centrală, 2019, p. 5-20.
9. Wolfers A. Discord and collaboration: Essays on international politics. Baltimor: John Hopkins University Press, 1962. 312 p.
10. Buzan B., Wæver O., de Wilde J. Securitatea. Un nou cadru de analiză. Cluj-Napoca: CA Publishing, 2011. 306 p.
11. Sprincean S. Imperativele securitare ale societății contemporane. În: Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației. Vol. VI. Partea 1, Cahul: Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu", 2019, p. 29-33.
12. Human security in theory and practice. An overview of the human security concept and the United Nations Trust Fund for

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 89 15.04.2021 11:11:54

Human Security. New York, USA: Human Security Unit. United Nations. 2009. [on-line] http://www.un.org/humansecurity/sites/www.un.org.humansecurity/files/human_security_in_theory_and_practice_english.pdf (vizitat 04.12.2020).
13. Annan K. In Larger Freedom: Toward Development, Security and Human Rights for All. UN A/59/2005. [on-line] www.un.org/largerfreedom/contents.htm (vizitat 12.12.2020).
14. Sprincean S. Provocări securitare în perioada crizei sanitare și pandemiei Covid-19. În: Mandatul de securitate: probleme actuale de interpretare, legislație și practică. Conferință științifico-practică națională, Chișinău: Print-Caro, 2020, p. 104-109.
15. Sprincean S. Asigurarea securității umane și modernizarea sociopolitică a Republicii Moldova. În: Statul, securitatea și drepturile omului în condițiile societății informaționale. Chișinău: „Artpoligraf", 2019, p. 487-500.
16. Барбур И. Этика в век технологии. Москва: ББИ им. Св. Апостола Андрея, 2001. 382 с.
17. Sprincean S. Conceptual, Methodological and Bioethical Perspectives of Strengthening Human Security in the Republic of Moldova. În: Cross Border Journal for International Studies / University „Dunărea de Jos" Galați. Vol. 2, 2017, no. 4, p. 81-94.
18. Cioca V.L. Organizația Mondială a Sănătății – obiectivele și viziunile pentru sănătate și pentru sănătatea publică în sec. XXI. În: Acta Medica Transilvanica. Vol. II, 2011, nr. 2, p. 6-7.
19. Sprincean S. Cultura securitară ca fundament al bunăstării societății. În: Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică. 2019, nr. 2 (35), p. 148-153.
20. Sprincean S. Reconceptualizarea riscurilor securitare la adresa sănătății publice în contextul pandemiei COVID-19. În: Combaterea știrilor false în condițiile provocărilor de securitate – COVID 19. Institutul Național de Informații și Securitate "Bogdan, Întemeietorul Moldovei". Materialele Mesei rotunde cu participare internațională, 20.05.2020. Chișinău: Garamont Studio, 2020, p. 65-76.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 90 15.04.2021 11:11:54

21. Ţîrdea T.N. Problema asigurării securităţii umane din perspectiva principiului biosferocentrist şi paradigmei noosferice: analiza teoretico-metodologică. În: Bioetica, Filosofia şi Medicina în strategia de asigurare a securităţii. Conf. a XIII-a Ştiinţ. Internaţ., USMF, 26-27 martie 2008. Chişinău: CEP Medicina, 2008, p. 8-13.
22. Sprincean S. Aspecte etice în procesele electorale în perspectiva eficientizării instituţiilor puterii de stat. În: Impactul sistemului electoral asupra capacităţii de funcţionalitate a instituţiilor puterii de stat din Republica Moldova. Chişinău: Tipografia Centrală, 2018, p. 118-130.
23. Ţîrdea T. Unitatea memoriei sociale şi identităţii – imperativ-cheie în strategia de asigurare a securităţii umane: analiză teoretico-filosofică. În: Anale ştiinţifice ale USMF „N. Testimiţanu" / Probleme actuale de sănătate şi management. Ediţia a IX-a. Volumul 2. Chişinău: CEP „Medicina", 2008, p. 153-158.
24. Sprincean S. Insecuritatea umană în contextul securităţii naţionale: oportunităţi de evaluare. În: Riscuri şi ameninţări la adresa securităţii naţionale: tehnici de analiză şi evaluare. Ghid metodologic. Chişinău: Tipografia Centrală, 2019, p. 105-114.
25. Jayaram K., Leke A., Ooko-Ombaka A., Sun Y.S. Finding Africa's path: Shaping bold solutions to save lives and livelihoods in the COVID-19 crisis. 17.04.2020. [on-line] https://ecdpm.org/great-insights/navigating-eu-au-post-covid/covid-19-good-governance-africa (vizitat 14.12.2020).
26. Sprincean S. Politica securităţii umane în condiţiile pandemiei Covid-19. În: Sănătatea, medicina şi bioetica în societatea contemporană: studii inter şi pluridisciplinare. Materialele Conferinţei Ştiinţifice Internaţionale. Ediţia a 3-a, 06-07 noiembrie 2020. Chişinău: Print-Caro, 2020, p. 119-125.
27. Mukundi Wachira George. COVID-19 reaffirms the importance of good governance and effective states in Africa. In: ECDPM Great Insights magazine, Volume 9, Issue 3. 26.10.2020. [on-line] https://ecdpm.org/great-insights/navigating-eu-au-post-covid/covid-19-good-governance-africa (vizitat 14.12.2020).

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 91 15.04.2021 11:11:54

ÎNCREDEREA POPULAȚIEI REPUBLICII MOLDOVA ÎN INSTITUȚIILE PUTERII DE STAT ÎN CONTEXTUL PANDEMIEI COVID-19

THE TRUST OF THE POPULATION OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA IN THE INSTITUTIONS OF STATE POWER IN THE CONTEXT OF THE COVID-19 PANDEMIC

Ion MOCANU, ***doctor în sociologie, cercetător științific superior, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice***

Summary

This article aims to investigate trust in institutions during the COVID-19 pandemic, using a set of sociological methods. The research includes the study of bibliographic sources, statistical data, the application of the secondary data analysis method. The author investigates the impact of the pandemic on the level of trust in institutions and concludes that understanding the dynamics of trust, how it facilitates and impedes policy responses, and the likely effects of these responses on trust will be key questions in researching trust in political institutions in the future.

În litaratura de specialitate există dispute cu privire la modul de măsurare a încrederii politice, sociale și care sunt consecințele prezenței sau absenței încrederii față de guvernare. Considerăm importante aceste probleme, or situația pandemică în care se află societatea nu doar pune viața în pericol, ci și introduce schimbări substanțiale în viața de zi cu zi a cetățenilor. Constatăm că este destul de sporit interesul față de consecințele pandemiei și măsurările nivelului de încredere în instituții, cât și față de rolul pe care îl are încrederea în răspunsurile societale față de situația

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 92 15.04.2021 11:11:54

pandemică. După cum menționează sociologul Van Bavel, nivelul ridicat de încredere este considerat drept o condiție necesară pentru implementarea cu succes a politicilor restrictive și pentru respectarea acestora de către public [1]. Un obiectiv important pentru cercetătorii din acest domeniu îl constituie acumularea cunoștințelor, implementarea pe larg a cărora de către instituții ar putea să sporească respectarea normelor legale și ar încetini ratele de transmitere a coronavirusului.

De asemenea, trebuie să ducem cont și de faptul că dinamica încrederii sociale și politice poate să se schimbe pe măsura desfășurării crizei, astfel încât cetățenii reevaluează amenințarea pandemiei la adresa sănătății publice și eficacitatea măsurilor întreprinse de instituții. Astfel, se necesită o înțelegere holistică a acestor dinamici, folosind în cercetare mai multe metode, inclusiv diverse studii cantitative și calitative.

În literatura de specialitate, o problemă aparte ține de geneza încrederii. Robert Putnam susține că încrederea provine din participarea la grupuri și că aceasta rezultă din interacțiunile repetate dintre indivizi în asociații, uniți prin normele colective. El susține acest lucru pentru SUA, menționând că persoanele care se alătură asociațiilor au mai multe șanse să aibă încredere [2]. Cu toate acestea, așa cum au demonstrat alți cercetători, această corelație nu se menține în toate țările [3]. Eric Uslaner oferă o analiză mai nuanțată a naturii încrederii. Autorul face distincție între „încrederea strategică", la baza căreia stă un calcul dacă persoanele date sunt sau nu de încredere, și „încrederea morală", care se bazează pe trăsături de caracter fundamentale, precum optimismul și sentimentul de control, ce încurajează oamenii să aibă încredere în alții. Primul este condiționat și poate fi modificat în funcție de context și experiența celorlalți în cauză. Al doilea nu depinde atât de mult de contextul social și de experiență și este mai stabil în timp [4].

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 93 15.04.2021 11:11:55

La fel ca în cazul încrederii sociale, încrederea politică - măsurată aici în termeni de încredere în parlament - a scăzut semnificativ în ultimele trei decenii în multe țări avansate. De asemenea, au fost examinate tendințele de încredere la nivel de cohorte, deoarece este posibil ca criza economică să fi afectat diferit grupele de vârstă. Tinerii, care au adesea locuri de muncă temporare, sunt mult mai susceptibili să își piardă locul de muncă decât generațiile mai în vârstă, deoarece reducerea personalului temporar este, de obicei, una dintre primele măsuri pe care angajatorii le iau atunci când se confruntă cu o criză economică. În timp ce atât nivelul social, cât și cel de încredere politică au scăzut practic la același nivel la toate grupele de vârstă din Regatul Unit, încrederea a scăzut semnificativ în rândul cohortelor tinere din Germania. Aici, încrederea politică în rândul grupei de vârstă înaintată chiar a crescut.

Încrederea în persoanele din jur, încrederea în parlament și toleranța față de migranți par să fie în declin în majoritatea regiunilor din lumea dezvoltată. Deși țările nordice par a fi substanțial mai încrezătoare și puțin mai tolerante decât în urmă cu 30 de ani. Percepția conflictelor dintre grupurile sociale și generații pare a fi, de asemenea, mai scăzută în această regiune decât în altă parte. Cum putem explica acest aparent excepționalism? Analiza între țări demonstrează că dimensiunea și densitatea populației nu corelează cu nivelurile de încredere socială [5]. Unele țări mai puțin populate, precum Danemarca, au un nivel ridicat de încredere. Altele, cum ar fi Portugalia, dimpotrivă. În schimb, unele țări foarte populate, cum ar fi Brazilia, au un nivel foarte scăzut de încredere, în timp ce altele, precum Japonia și Canada, se bucură de rate înalte de încredere.

În această cercetare vom analiza două aspecte foarte actuale. Primul constă în încercarea de a stabili rolul prezenței sau absenței

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 94 15.04.2021 11:11:55

încrederii în politicile pe care le elaborează guvernarea. Cel de al doilea aspect presupune impactul pandemiei asupra încrederii. Există două preocupări generale care apar în procesul cercetării încrederii pe timp de panddemie. Prima preocupare ține de impactul prezenței sau absenței încrederii asupra politicilor guvernamentale. Al doilea este impactul pandemiei asupra încrederii. În ce privește primul aspect, am identificat în literatură faptul că niveluri mai mari de încredere al publicului facilitează adoptarea și implementarea politicilor restrictive de izolare în sistemele democratice. Mark Hetherington susține că nivelurile mai scăzute de încredere subminează capacitatea guvernului de a implementa politici redistributive [6], în timp ce Sofie Marien afirmă că încrederea sporește respectarea legii [7]. Dacă însă ne referim strict la criza pandemică actuală, Van Bavel subliniază ideea că o mai mare încredere în guvern duce la o mai mare respectare a politicilor de sănătate: măsuri legate de carantină, testare și restricționarea adunărilor în masă [1]. Aceste idei sunt în concordanță cu experiența epidemiilor din trecut, cum ar fi focarul de Ebola din Africa de Vest, sindromul respirator acut sever (SARS), gripa aviară și pandemiile H1N1 [8].

Cercetătorii din domeniul sociologiei au acumulat deja în perioada pandemiei dovezi că pandemia a influențat încrederea în instituții. Astfel, Will Jennings susține că în urma declarării stării de urgență, încrederea în autoritățile politice a crescut [9]. Mark Hetherington menționează că încrederea este determinată de vizibilitatea și randamentul politicilor implementate [6]. Chanita Intawan stabilește că încrederea are mai degrabă un caracter inductiv decât explicit [10].

Pentru a stabili impactul pandemiei asupra încrederii în instituții, trebuie să găsim răspunsul la următoarele întrebări: Este oare încrederea în instituții un fenomen continuu sau aceasta

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 95 15.04.2021 11:11:55

poate să se risipească? Care sunt factorii determinanți ai încrederii în acest context? Dacă în trecut au existat șocuri capabile să facă lumină asupra acestor întrebări, pandemia COVID-19 reprezintă o experiență mondială unică, comună pentru toate statele, deși cu un grad de impact diferit de la o țară la alta.

În unele țări occidentale, pandemia a avut un efect coeziv, astfel încât încrederea în instituții și actori politici a crescut. Spre exepmlu, politologul Damien Bol stabilește că măsurile de carantină au contribuit la sporirea încrederii în guvern în țările europene [11]. O părere contrară o are sociologul Francesc Amat, care menționează că în Spania respondenții care, fie personal s-au îmbolnăvit de COVID-19, fie cineva din prieteni sau apropiați, exprimă niveluri mai scăzute de încredere politică [12]. Pare să fie un efect plauzibil, deoarece suferința de infecție ar putea duce la nemulțumiri cu privire la eficacitatea guvernului în lupta cu efectele pandemiei. Datele unui sondaj panel din Olanda arată că impunerea măsurilor de carantină nu a sporit încrederea, ci a creat un efect coeziv datorită creșterii numărului de persoane infectate [13]. Se presupune că consecințele pandemiei se vor extinde pe termen lung. Cel puțin experiența omenirii de la începutul sec. XX, când a avut loc epidemia de gripă spaniolă, a demonstrat că a existat un impact negativ asupra încrederii sociale, care a persistat cel puțin o generație [14].

Conform sociologului Lucy Gilson, încrederea instituțională reprezintă un răspuns specific la complexitatea societăților moderne, ce implică numeroase tranzacții interdependente între grupuri sociale, pe distanțe extinse de timp și spațiu [15]. Încrederea în instituțiile sociale este importantă, deoarece servește drept bază pentru exercitarea legitimă a autorității de stat. După cum afirmă David Robertson, noțiunea de legitimitate se referă la faptul dacă guvernele sunt în drept să fie ascultate [16]. Implementarea efici-

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 96 15.04.2021 11:11:55

entă a oricărei politici publice necesită ca acțiunile statului să fie legitime și astfel să fie acceptate și acceptabile. O astfel de legitimitate se reflectă în măsura în care cetățenii tolerează intervențiile instituțiilor publice, acceptă deciziile acestor instituții și cooperează pentru atingerea obiectivelor [17]. În situațiile de risc social, cum ar fi epidemiile, încrederea în faptul că guvernul va gestiona eficient situația, încrederea că instituțiile de sănătate vor furniza informații exacte despre prevenire și tratament și încrederea că mass-media va furniza informații exacte sunt importante pentru ca publicul să simtă că sănătatea fiecărui cetățean reprezintă o valoare pentru instituțiile de resort. Astfel, organizațiile publice își construiesc legitimitatea atunci când practicile lor organizaționale și manageriale generează încredere.

Instituțiile sociale, precum guvernul sau spitalele, pot fi privite ca un sistem de soluționare a problemelor în mod organizat pentru a îmbunătăți sănătatea cetățenilor și pentru a servi drept principala linie de apărare împotriva contagiilor [18]. Prin urmare, sistemul de ocrotire a sănătății este obiectul unui control public și, în cele din urmă, se prezumă a fi unul pozitiv. În unele state, însă, instituțiile nu au acordat suficientă atenție luării măsurilor împotriva pandemiei COVID-19. Respectiv, este necesar de a diferenția încrederea în capacitatea guvernului de a combate focarele și încrederea în capacitatea spitalelor și a lucrătorilor din domeniul sănătății. Astfel, în unele state încrederea în guvern poate fi negativă, acesta fiind asociat cu adoptarea unor măsuri de protecție ineficiente, în timp ce încrederea în spitale și lucrătorii din domeniul sănătății poate fi pozitivă, datorită muncii asidue pe care o prestează.

O altă instituție importantă este mass-media. În timpul pandemiei COVID-19, publicul are nevoie de sursele de informare în masă pentru a recepționa informații exacte pe baza cărora să poată lua decizii în cunoștință de cauză cu privire la comportamentul

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 97 15.04.2021 11:11:55

de protecție a sănătății [19]. Astfel, mass-media poate influența publicul la nivel de atitudini față de ceea ce se poate considera un pericol pentru sănătate, cât și evaluarea activității guvernului și a instituțiilor de sănătate publică în soluționarea problemei [20]. În consecință, încrederea în informațiile furnizate de mass-media influențează asupra credințelor, atitudinilor și comportamentului oamenilor. Acceptarea informațiilor depinde de sursele de încredere transmise de mass-media în ceea ce privește incidența și decesele, iar eficiența măsurilor luate depinde de gradul de încredere pe care îl manifestă populația față de calitatea informațiilor primite [20]. Sursele mediatice de încredere furnizează informații publicului pentru a promova un comportament adecvat de protecție a sănătății și răspunsuri instituționale eficiente. În timpul pandemiei MERS din 2015, s-a constatat că expunerea la mass-media a avut ca efect adoptarea comportamentelor de protecție recomandate [21]. Deci, încrederea în mass media are un efect pozitiv asupra adoptării comportamentelor preventive.

La elaborarea articolului am utilizat datele mai multor cercetări cantitative și calitative din țară. Am utilizat datele cercetărilor Centrului de Sociologie și Psihologie Socială al Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice: un sondaj realizat online, o cercetare calitativă care cuprinde 100 de interviuri aprofundate la tema coeziunii sociale, cu referințe la pandemia COVID-19 și, respectiv, încrederea în instituții. De asemenea au fost utilizate datele a 2 cercetări sociologice pe un eșantion național realizate de către Institutul de Politici Publice (Barometrul de Opinie Publică), în baza cărora am stabilit cum a evoluat dinamica încrederii în instituții până la pandemie și după jumătate de an de pandemie.

Analiza secundară a datelor demonstrează cu prisosință faptul că în Republica Moldova criza pandemică a afectat substanțial

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 98 15.04.2021 11:11:55

gradul de încredere în instituțiile statului. Aici vom veni cu datele Barometrului de Opinie Publică. În perioada decembrie 2019 – octombrie 2020, încrederea a scăzut în următoarele instituții: Guvern, Parlament, Președinte, justiție, primărie, partide politice, bănci, mass-media, CNA, Procuratura Generală, Serviciul de informații și Securitate, Curtea Constituțională, Comisia Electorală Centrală, Fisc, Avocatura (vezi *Tabelul 1*). Dacă în unele instituții încrederea nu a scăzut simțitor (primăria: -2%), atunci în altele se atestă o scădere mai mare (Președinția: -13,9%, mass-media: -10%; Parlament: - 8,2%; Partide politice: - 9,2% etc).

În interviurile aprofundate, unii respondenți au admis că măsurile întreprinse de către autorități ar putea fi corecte, dar au menționat că nu au încredere în autoritățile care și-au asumat actul de guvernare. Unul dintre respondenți a relatat că instituțiile statului sunt slabe și cu puține resurse, motiv pentru care și acțiunile sale s-au dovedit a fi ineficiente în gestionarea pandemiei. Un alt respondent menzționează, la general, că modul în care statul Republica Moldova a fost administrată din 1990 până acum este unul ineficient, iar gestionarea crizei provocate de pandemie denotă absența unei strategii pe termen lung.

Alți participanți la interviuri aprofundate consideră că măsurile luate de autorități sunt în mare parte corecte, dar nu au fost realizate pe deplin din câteva motive:

- Înșiși cetățenii au sabotat executarea măsurilor întreprinse de Guvern;
- Autoritățile au avut capacități reduse de implementare și monitorizare a măsurilor întreprinse;
- Situația pandemică a fost una complexă și imprevizibilă. S-a menționat faptul că Republica Moldova în toată istoria sa nu s-a confruntat cu o asemenea problemă. Respectiv, autoritățile duc lipsa de experiență de administrare a situațiilor de pandemie.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 99 15.04.2021 11:11:55

***Tabelul 1*. Comparația încrederii populației în instituții până la pandemia COVID-19 și după jumătate de an de pandemie**

	Distribuția răspunsurilor cumulate „Foarte multă încredere”, „Oarecare încredere”	
Instituția	Decembrie 2019	Octombrie 2020
Guvern	27,8%	23,2%
Parlament	23,7%	15,5%
Președinte	42,2%	28,3%
Justiție	26,1%	19,0%
Armată	43,4%	45,7%
Biserică	73,0%	74,2%
Primărie	57,1%	55,1%
Partide politice	20,1%	11,3%
Bănci	38,0%	26,6%
Poliție	39,5%	41,0%
Mass-media	50,4%	40,4%
CNA	25,9%	16,3%
Procuratura Generală	25,7%	18,5%
Serviciul de informații și securitate	32,2%	22,6%
Curtea Constituțională	25,8%	19,6%
Comisia Electorală Centrală	30,2%	17,7%
Fisc	30,3%	22,8%
Avocatura	31,0%	23,9%

Sursa: Barometrul de Opinie Publică, decembrie 2019 și octombrie 2020, n1=1187 r și n2=1124 r.

Însă, după cum menționează și respondenții, Republica Moldova nu este nici pe departe unica țară care întâmpină probleme serioase în această perioadă. Până și instituțiile internaționale (inclusiv Organizația Mondială a Sănătății) nu au reușit să ofere informație suficientă pentru limitarea răspândirii virusului atât în China, cât și în întreaga lume.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 100 15.04.2021 11:11:55

În acest context, analiza secundară a datelor cercetărilor efectuate de către Institutul de Politici Publice sugerează o scădere a aprecierii pozitive a faptului cum evoluează lucrurile atât în țară, cât și peste hotare. Dacă în decembrie 2019 circa o pătrime din respondenți menționau că în țara noastră lucrurile merg într-o direcție bună, iar 2/3 spuneau că lucrurile merg într-o direcție greșită, atunci în octombrie 2020 aprecierile pozitive au scăzut la 17%, iar cele negative au crescut până la ¾ din respondenți (vezi *Tabelul 2*).

Tendințe asemănătoare observăm și în atitudinile populației față de evoluția lucrurilor în general în lume. Astfel, dacă în decembrie 2019 puțin peste o treime din respondenți menționau că în lume lucrurile merg într-o direcție bună, iar 45% spuneau că lucrurile merg într-o direcție greșită, atunci în octombrie 2020 aprecierile pozitive au scăzut la 26%, iar cele negative au crescut până la 54% din respondenți (vezi *Tabelul 2*).

Tabelul 2. **Aprecierea direcției de dezvoltare în țară și în lume**

		Direcția este bună	Direcția este greșită	Nu știu	Nu răspund
Credeți că în țara noastră lucrurile merg într-o direcție BUNĂ sau merg într-o direcție greșită?	Decembrie 2019	23,9%	65,9%	9,5%	0,7%
	Octombrie 2020	16,7%	75,1%	7,8%	0,3%
Dar, în general, în lume credeți că lucrurile merg într-o direcție bună sau merg într-o direcție greșită?	Decembrie 2019	35,4%	44,9%	18,9%	0,9%
	Octombrie 2020	26,4%	54,1%	18,8%	0,7%

Sursa: Barometrul de Opinie Publică, decembrie 2019 și octombrie 2020, n1=1187 r și n2=1124 r.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 101 15.04.2021 11:11:55

Referindu-se la eficiența instituțiilor în a asigura cu un anumit suport populația, respondenții mai degrabă sunt de părerea că cetățenii se susțin între ei la nivel individual. Atunci când se susțin persoanele apropiate are loc o susținere pe orizontală, iar când se ajută persoane necunoscute, mai des are loc o relație pe verticală, or persoanele din medii soiale mai înstărite ajută persoanele vulnerabile. De asemenea, se practică ajutorul organizat, prin acțiuni de voluntariat. Mai rar a fost menționat suportul instituționalizat acordat de către autoritățile publice locale sau centrale, asistenți sociali, instituții medicale, precum și instituțiile de cult, care oferă o anumită susținere nevoiașilor, persoanelor cu o vârstă înaintată etc. Au fost menționate nemulțumiri de impactul pe care îl are pandemia asupra sferei economice, sociale, sanitare. Dar, indiferent de faptul că situația este una critică, au fost oferite și exemple când s-a oferit ajutor la timp, sau când autoritățile au administrat o problemă eficient. Au fost înaintate și anumite propuneri de a îmbunătăți politicile publice chiar și la nivel de mesaje, fapt ce nu necesită suport financiar. Unul din respondenți a menționat că mesajul "Stați acasă" nu transmite cu exactitate un comportament adecvat la nivelul întregii societăți, or acesta poate contribui la atomizare, la pasivitate. Acest mesaj trebuie să fie suplinit cu idei de solidaritate, care ar mobiliza cetățenii să susțină grupurile sociale vulnerabile, dacă nu prin acțiuni personale, atunci prin contribuție financiară.

Odată ce încrederea în instituțiile sociale continuă să scadă, aceasta se exprimă și în atitudinea populației față de direcția în care se dezvoltă țara. În 2020, doar 16,7% consideră că lucrurile merg într-o direcție bună. În același timp, numărul scepticilor constituie 75% [22]. Distribuirea răspunsurilor la această întrebare semnalează și frica față de schimbări, nepătrunderea în esența lor, orientările spre vechile forme de dezvoltare economică. Nostalgia

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 102 15.04.2021 11:11:55

pentru stabilitatea precedentă împiedică o parte a populației să accepte modificările ce au loc în viața economică a țării. Răspunsurile la această întrebare se deosebesc puțin, în funcție de caracteristicile social-demografice. În cadrul unei cercetări calitative, respondenții au menționat că principala lor dezamăgire în dezvoltarea țării constă în faptul că la începutul perioadei de tranziție liderii statului le-au promis edificarea unui stat social, ca după 30 de ani să constatăm că în Republica Moldova s-a constituit un stat neofeudal cu elemente de capitalism oligarhic. Într-o societate bazată pe elemente feudale corupția se simte ca la ea acasă. Politicienii au acaparat instituțiile statului şi le folosesc doar în interes personal. În rezultat, cei bogați au devenit mai bogați, iar cei săraci - mai săraci.

Cercetarea noastră a demonstrat că sărăcia populației afectează toate laturile vieții sociale. În condițiile sărăciei majorității, multe dintre procesele sociale nu decurg în felul în care, potrivit opiniei organizațiilor sociale de prestigiu, ar trebui să decurgă. Situația materială a respondenților determină, în cea mai mare măsură, modul lor de viață. În țările democratice dezvoltate, situația patrimonială determină doar consumul persoanei, accesul la obiectele de lux, dar nu exercită o influență decisivă asupra tuturor laturilor vieții, după cum se întâmplă astăzi în Republica Moldova.

Ca urmare a analizei măsurilor întreprinse de către Guvern în perioada de pandemie, considerăm că acesta prin instituțiile sale a acționat în conformitate cu legislația națională şi cea internațională privind stările de urgență, reușind să-şi concentreze eforturile în vederea stopării răspândirii virusului COVID-19. Activitățile de bază au constat în mobilizarea tuturor subdiviziunilor guvernamentale, care au acționat colectiv sub conducerea nemijlocită a Comisiei pentru Situații Excepționale. A fost elaborat şi implementat etapizat Planul de Acțiuni bazat pe recomandările

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 103 15.04.2021 11:11:56

Organizației Mondiale a Sănătății în vederea prevenirii răspândirii pandemiei. S-a efetuat o monitorizare strictă a implementării tuturor acțiunilor restrictive și s-au mobilizat resursele umane și financiare interne în vederea satisfacerii unor nevoi materiale și procurarea echipamentului de protecție. S-au implementat mecanisme eficiente de informare a populației privind situația la zi și s-au organizat campanii de informare despre căile de infectare și tratamentul persoanelor infectate.

Cercetarea online efectuată de către Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice în luna aprilie 2020 denotă faptul că 47% din respondenți consideră pandemia COVID-19 drept cea mai mare provocare pentru țară și pentru familiile lor în ultimii 15 ani. Pandemia și situația de urgență au afectat în mare măsură populația din Republica Moldova, influențând atât schimbări de atitudini și comportamente, cât și calitatea vieții multor familii. Ca rezultat al măsurilor de carantină adoptate de către autorități, o bună parte din populație s-a autoizolat și a urmat măsurile de protecție indicate de autoritățile sanitare și de drept, cum ar fi ieșirea din casă doar în situații de urgență, păstrarea distanței sociale, evitarea vizitelor și a întrunirilor. De asemenea, datele cercetării indică faptul că 94% din cei chestionați au menționat că păstrează distanța socială când ies din casă, 88% nu ies din casă dacă nu au urgențe, 87% au anulat toate călătoriile, 86% evită întâlnirile cu oamenii care au venit din alte țări, 84% nu folosesc transportul public dacă ies din casă, 77% evită orice vizite, întâlniri cu rudele, iar 72% poartă mănuși și mască dacă ies din casă. Referindu-se la aspectele economice ale pandemiei, mai bine de 60% din cei chestionați au menționat că le este frică că nu vor face față obligațiilor financiare în viitorul apropiat, precum plata creditelor și serviciilor comunale. Ponderea persoanelor care se tem foarte mult de faptul că nu vor face față obligațiilor financiare este mai mare în orașele mici și în mediul tinerilor.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 104 15.04.2021 11:11:56

Aproape 2/3 din populație consideră că autoritățile Republicii Moldova au acționat bine și foarte bine în condițiile stării de urgență, iar peste jumătate consideră că au acționat corect. La fel, peste 60% din respondenți, conform cercetării Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, sunt încrezuți sau foarte încrezuți că angajatorul, spitalele, instituțiile de învățământ au întreprins măsuri corecte pe timp de pandemie . Jumătate din respondenți sunt încrezuți sau foarte încrezuți că Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, Comisia pentru Situații Excepționale, Ministerul Afacerilor Interne au acționat corect pe timp de pandemie.

Patru din zece chestionați sunt încrezuți sau foarte încrezuți că medicul lor de familie, transportatorii publici, primăriile au acționat corect pe timp de pandemie. Totodată, doar circa 20% din respondenți a fost de părerea că organizațiile religioase au acționat corect, iar 64% au indicat că nu prea sunt încrezuți în faptul că acestea au acționat corect. În interviurile aprofundate, unii respondenți, la fel, și-au arătat nedumerirea de faptul cum unele instituții de cult au procedat în perioada de carantină.

Centrul Analitic Independent „Expert-Grup" a elaborat un document de politici întitulat "COVID-19: Cum salvăm economia națională și pregătim terenul pentru o relansare post-criză". Autorii acestui document stabilesc că în ultima perioadă tot mai multe gospodării au credite la bănci și dețin economii foarte puține. După părerea economiștilor, "pentru cei mai mulți angajați pierderea bruscă a locului de muncă ar agrava stabilitatea financiară personală și familială. La aceștia se mai adaugă și persoanele angajate informal sau zilierii cu venituri sezoniere care nu au nici un fel de protecție în față oricărui șoc economic. De asemenea, emigranții întorși de peste hotare pot prezenta o situație de două ori mai gravă. Pe de o parte imposibilitatea reîntoarcerii imediate

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 105 15.04.2021 11:11:56

la locurile de muncă, iar pe de altă parte lipsa veniturilor pentru ei și familiile a căror venituri se bazau pe remitențe. Astfel, o criză economică de durată se poate transforma într-o criză socială cu urmări mult mai grave" [22].

Concluzii și recomandări

Analizând atitudinea populației din Republica Moldova în contextul pandemiei de COVID-19, am ajuns la concluzia că majoritatea structurilor guvernamentale, organizațiile non-guvernamentale și populația s-au mobilizat activ în vederea luptei cu virusul și efectele socioeconomice cauzate de acesta. Guvernul a depus eforturi concentrate, implementând măsurile necesare conform recomandărilor Organizației Mondiale a Sănătății. Totuși, chiar dacă au fost înregistrate unele succese, există și neajunsuri, din care instituțiile publice trebuie să înușească lecții pentru viitor. Atât autoritățile statului, cât și societatea trebuie să fie mai pregătite pentru astfel de situații excepționale, or apariția acestora în viitor nu este exclusă. În acest sens este binevenită elaborarea ghidurilor metodice pentru diverse structuri, în care să se regăsească măsurile care trebuie să fie întreprinse și responsabilitățile instituțiilor de resort. De asemenea, instituțiile ar trebui să se implice mai activ în monitorizarea și identificarea nevoilor grupurilor vulnerabile, astfel încât ajutorul direcționat să aducă efect imediat. Mass-media trebuie să fie mai active în mobilizarea cetățenilor, a societății civile, în vederea implicării active pentru asistența grupurilor vulnerabile. Să fie implementate măsuri de ordin fiscal și financiar-bancar, pentru a ajuta în condițiile de criză acută agenții economici, ceea ce ar redresa situația economică a țării. Eforturi aparte trebuie să fie întreprinse pentru a ajuta persoanele cu dizabilități să aibă acces la informații și la suport material.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 106 15.04.2021 11:11:56

Încrederea va fi foarte importantă pentru ieșirea din criza actuală. Aceasta influențează și, la rândul ei, este influențată de politicile implemenate de către instituțiile statului. După criza pandemică, guvernele vor fi nevoite să reconstruiască încrederea în condițiile unui peisaj politic foarte diferit atât la nivel național, cât și internațional. Înțelegerea dinamicii încrederii, modul în care facilitează și împiedică răspunsurile politice, precum și efectele probabile ale acestor răspunsuri asupra încrederii vor fi probleme fundamentale în cercetarea încrederii în instituțiile politice în viitor.

Cercetările referitoare la acest subiect arătă modul în care încrederea este asociată cu o mai mare conformitate cu măsurile politice. În același timp se sugerează că soluțiile rezidă nu doar în subiecții care aplică politici, ci și în atitudinile celor din jur. Există, de asemenea și unele rezultate conflictuale: deși încrederea este asociată cu rate mai scăzute de mortalitate, este legată și de adoptarea mai tîrzie a măsurilor restrictive. În cele din urmă, studiile arată modul în care încrederea a crescut considerabil la începutul implementării măsurilor restrictive, când încrederea instituțională a alimentat încrederea socială (cazul Suediei), însă această expunere directă la COVID-19 a redus încrederea.

Cercetările recente desfășurate la tema în speță semnalează că societățile care fac față cel mai bine pandemiei sunt cele care dispun de un capital social și un nivel de coeziune socială ridicate. Aceste caracteristici pozitive se exprimă prin sentimentul de solidaritate al cetățenilor și prin capacitatea lor de a acționa colectiv, pentru a susține acțiunile statului în luptă cu pandemia, chiar și atunci când instituțiile statului nu reușesc să facă față pandemiei. Respectiv, manifestările de activism civic, spre deosebire de nihilismul și anomia manifestată prin neîncredere față de instituțiile statului, reprezintă o alternativă viabilă, care ar putea contribui semnificativ la depășirea impasului în care au

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 107 15.04.2021 11:11:56

ajuns foarte multe societăți în ziua de zi. Indubitabil, criza actuală va servi drept o experiență utilă și pentru instituțiile statului, și pentru societatea civilă, astfel încât pe viitor să existe niște priorități clare, ce ar spori capacitatea instituțiilor statului de a soluționa eficient crizele sanitare sau de oricare altă natură care vor parveni ulterior. Una dintre aceste priorități ar fi cu siguranță sporirea coeziunii sociale, prin creșterea capacității societății de solidaritate, încredere și incluziune socială.

În cele din urmă, este important ca discuțiile științifice care au loc să nu fie pur academice. Aceste dezbateri ar trebui să aibă consecințe reale asupra modului de elaborare și implementare a politicilor publice. Deși prima prioritate ar trebui să fie sănătatea publică, încercarea de a implementa o politică nerealistă nu va da efectul scontat. Cercetătorii ar trebui să facă tot posibilul pentru a se implica activ în procesul decizional. Pentru a veni cu recomandări pertinente, sunt necesare date exacte și holistice. Astfel, colectarea datelor de tip panel, desfășurarea cercetărilor cantitative, dar și a celor calitative (inclusiv online) nu numai că vor contribui la dezvoltarea științei, dar și vor facilita următorii pași pe care urmează să-i întreprindă instituțiile de resort.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Van Bavel J.J., Baicker K., Boggio P.S., Using Social and Behavioural Science to Support COVID-19 Pandemic Response. Nature Human Behaviour 2020 4: 460–471.
2. Putnam R., Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community. Simon and Schuster, New York, 2000.
3. Newton K., „Social and Political Trust in Established Democracies", in P. Norris (ed) Critical Citizens, Oxford University Press, Oxford, 1999.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 108 15.04.2021 11:11:56

4. Uslaner E. The Moral Foundations of Trust. Paper for the Symposium, „Trust in the Knowledge Society", University of Jyvaskyla, Jyvaskala, Finland, Department of Government and Politics, University of Maryland, 2002.
5. Delhey J., Newton K., „Predicting Cross-National Levels of Social Trust: Global Pattern or Nordic Exceptionalism?" European Sociological Review, 2005, p. 331–27.
6. Hetherington M.J., Rudolph T.J. Why Washington Won't Work: Polarization, Political Trust, and the Governing Crisis. Chicago, IL: Chicago University Press, 2015.
7. Marien S., Hooghe M., Does Political Trust Matter? An Empirical Investigation into the Relation between Political Trust and Support for Law Compliance. European Journal of Political Research 2011 50 (2): 267–291.
8. Siegrist M., Zingg A. The Role of Public Trust During Pandemics: Implications for Crisis Communication. European Psychologist 2014, 19 (1): 23–32.
9. Jennings W., Covid-19 and the 'Rally-Round-the Flag' Effect, UK in a Changing Europe. 2020 https://ukandeu.ac.uk/covid-19-and-the-rally-round-the-flag-effect/ (accesat la 24.11.2020).
10. Intawan C., Nicholson S.P., My Trust in Government Is Implicit: Automatic Trust in Government and System Support. The Journal of Politics 2018 80 (2): 601–614.
11. Bol D., Giani M., Blais A., (accepted) The Effect of COVID-19 Lockdowns on Political Support: Some Good News for Democracy? European Journal of Political Research. 2020 https://ejpr.onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/1475-6765.12401 (accesat la 24.11.2020).
12. Amat F., Arenas A., Falcó-Gimeno A. Pandemics Meet Democracy. Experimental Evidence from the COVID-19 Crisis in Spain. SocArXiv. 2020 6 April. DOI: 10.31235/osf.io/dkusw (accesat la 24.11.2020).
13. Schraff D. Political Trust During the Covid-19 Pandemic: Rally Around the Flag or Lockdown Effects? SocArXiv. Epub ahead of print 8 June. 2020 DOI: 10.31235/osf.io/pu47c (accesat la 24.11.2020).

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 109 15.04.2021 11:11:56

14. Aassve A., Alfani G., Gandolfi F. Epidemics and Trust: The Case of the Spanish Flu. Working Papers 661. IGIER (Innocenzo Gasparini Institute for Economic Research), 2020, March. Milano, MI: Bocconi University.
15. Gilson L. Trust and the development of health care as a social institution Soc. Sci. Med., 56 (7) (2003), pp. 1453-1468.
16. Robertson D. The Penguin Dictionary of Politics Penguin Books, Suffolk 1985.
17. Rothstein B. Just Institutions Matter: the Moral and Political Logic of the Universal Welfare State Cambridge University Press, Cambridge 1998.
18. Gilles A., Bangerter A., Clémence E. Trust in medical organizations predicts pandemic (H1N1) 2009 vaccination behavior and perceived efficacy of protection measures in the Swiss public Eur. J. Epidemiol., 26 (3) (2011), pp. 203-210.
19. Garfin D.R., Silver R.C., Holman E.A. The novel coronavirus outbreak: amplification of public health consequences by media exposure Health Psychol., 39 (5) (2020), pp. 355-357.
20. Mesch G.S., Schwirian K.P., Kolobov T. Attention to the media and worry over becoming infected: the case of the swine flu (H1N1) Robert Dingwall, Lilly M. Hoffman, Karen Staniland (Eds.), Pandemics and Emerging Infectious Diseases: the Sociological Agenda, Wiley-Blackwell, Malden, MA (2013).
21. Seo M. Amplifying panic and facilitating prevention: multifaceted effects of traditional and social media use during the 2015 MERS crisis in South Korea 1077699019857693, Journalism and Mass Communication Quarterly (2019).
22. Lupusor A., Pântea D., Gaibu S. COVID-19: Cum salvăm economia națională și pregătim terenul pentru o relansare post-criză , aprilie 2020, p.6. [online] [citat 12 mai, 2020]. Disponibil: https://www.expert-grup.org/media/k2/attachments/COVID-19_Cum_salvIm_economia_nayionalI_ui_pregItim_terenul_pentru_o_relansare_post-crizI_2.pdf. (accesat la 24.11.2020).

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 110 15.04.2021 11:11:56

MECANISMELE COMUNICĂRII ELECTORALE ÎN SCRUTINUL PREZIDENȚIAL DIN REPUBLICA MOLDOVA, 2020 (STUDIU DE CAZ)

THE MECHANISMS OF ELECTORAL COMMUNICATION IN THE PRESIDENTIAL ELECTION OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA, 2020 (CASE STUDY)

Aurelia PERU-BALAN, ***doctor habilitat în științe politice, cercetător științific coordonator, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice***

Eugenia TOFAN, ***cercetător științific, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice***

Summary

In this study we analyze the mechanisms of electoral communication in the 2020 presidential elections - electoral offers, slogans, the impact of the external factor, the diaspora vote, manipulation techniques and persuasion of voters. They were also analyzed campaign errors and candidate discrediting technologies.

Alegerile prezidențiale din 1 noiembrie 2020 s-au desfășurat pe fundalul unei crize de imagine și credibilitate a Parlamentului Republicii Moldova. Tentativa din vară a opoziției de demitere a Guvernului, destrămarea fracțiunii PDM și formarea unei noi fracțiuni din foștii deputați democrați „Pro-Moldova", apoi ulterioarele plecări din fracțiunea „Pro-Moldova" în plină campanie electorală - toate acestea au generat o percepție negativă a Legislativului în societate. Concludent în această ordine de idei este și „cazul sechestrării" deputatului socialist Gațcan (circumstanțe neelucidate până în prezent), care aderă la „Pro-Moldova", apoi revine scandalos la PSRM. În acest context, mai mulți concurenți

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 111 15.04.2021 11:11:56

electorli (M.Sandu, R.Usatîi, O.Țîcu) promit, în caz de victorie, dizolvarea Parlamentului. Pe lângă acuzațiile de corupție în rândul deputaților, se invocă și faptul că aceasta este ”o emanație a lui Vlad Plahotniuc”.

Totodată, se constată o situație inedită de rivalitate fățișă dintre fostele componente ale Blocului electoral ACUM – Platforma DA și PAS. Concurența dintre cei doi lideri și candidați electorali au determinat o retorică agresivă între simpatizanții acestora pe rețelele de socializare, intensificarea mesajelor agresive și triviale pe *social media*.

Tradițional, alegerile nu s-au desfășurat fără impactul factorului geopolitc**.** Schimbul de replici dintre înalți oficiali de la Moscova și Washington au dinamizat spiritele electorale.

Nu în ultimul rând, pentru prima dată alegerile se desfășoară în condițiile dictate de respectarea unor reguli de securitate sanitară în contextul pandemiei de COVID-19. Este perioada în care zilnic sunt înregistare peste 1000 de cazuri de infectări.

Ca și în 2016, corupția la nivel înalt și subiectul „miliardului furat” au fost prezente în retorica candidaților.

Campania pentru candidații aflați în funcție și cei din opoziție: specificul comunicării electorale

Comunicarea electorală este un exercițiu al negocierii și seducției în care este implicată clasa politică, ce dorește să seducă alegătorii, electoratul, care vrea să-și negocieze viitorul, și mass-media care se orientează la condițiile de cerere și ofertă și oscilează între putere și opoziție, după obiectivele pe care și le propune și pe care le slujește: banii sau deontologia, puterea sau etica/morala.

La o primă vedere, între electorat și clasa politică există un gen de comunicare-negociere, prin care votul se dă ca o recompensă pentru politici sociale, facilități economice, condiții de dezvoltare

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 112 15.04.2021 11:11:56

bazate pe principiul liberalismului etc., dar în mod real acțiunea de comunicare-negociere este expresia acțiunii unui sistem complex de schimbare, de manipulare.

Comunicarea-seducție ia o formă spectaculară, prin faptul că apelează la mituri, simboluri, scenarii și răspunde mai degrabă unei funcții de seducție decât unei cunoașteri autentice a adevărului. Comunicarea-seducție în campania electorală ia cele mai diverse forme ale publicității politice: discursuri, slogane electorale, machete de presă și spoturi electorale [1].

Candidații aflați în funcție au o serie de avantaje în momentul în care își încep campania, avantaje care decurg din natura poziției politice deținute la acel moment. Funcția, însă, aduce cu sine și dezavantaje. Acești candidați au ca scop principal apărarea funcției și prelungirea mandatului cu încă patru ani. Asta înseamnă că ei trebuie să dovedească că sunt potriviți pentru această funcție și că au avut realizări în timpul mandatului lor, dar și că merită să o păstreze pentru încă un mandat. Este o sarcină dublă, spre deosebire de candidații aflați în opoziție.

Candidatul aflat în opoziție va pune un mai mare accent pe campania negativă, pentru a-l pune cât mai mult pe oponent în postură defensivă și pentru a-l face să piardă timp dezmințind și justificându-se. Campania candidatului din opoziție presupune atât o strategie *de convingere* a electoratului că este nevoie de o schimbare, cât și una *de persuadare,* că numai acel candidat este potrivit să aducă această schimbare. Cele două strategii trebuie derulate simultan.

Există multe asemănări între metodele folosite de candidații aflați în funcție și cei din opoziție pentru a face campanie. De cele mai multe ori se constată combinarea strategiilor de campanie și a metodelor în scopul maximizării efectului.

Candidații aflați în funcție își încep campania electorală având o imagine creată pe parcursul anilor de mandat. Dacă imaginea

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 113 15.04.2021 11:11:57

este bună, atunci ei au din start un avantaj. Dacă prestația lor politică în cei patru ani nu a fost pe măsura aşteptărilor electoratului, ei pornesc în campanie cu un handicap şi trebuie să recupereze terenul pierdut. De aceea, o parte din strategiile de campanie implică atât atacuri, în măsura în care acestea sunt cu putință, cât şi metode de contraatac, de prevenire şi diminuare a atacurilor reale sau posibile. Unele metode au un caracter simbolic, altele un caracter pragmatic. Cele cu caracter simbolic sunt absolut necesare, deoarece există o imagine deja creată a funcției în cauză, un set de aşteptări, impresii şi credințe ce sunt proiectate de electorat asupra funcției şi asupra celui care o ocupă. Oamenii pot fi nemulțumiți de caracterul şi personalitatea unui candidat care ocupă o funcție, însă există şi o imagine a instituției şi a funcției, indiferent de cel care o reprezintă sau o ocupă la un anumit moment. Pot fi diferențe între aceste două imagini. De exemplu, imaginea insituției preşedinției poate fi una bună, iar cetățenii să fie nemulțumiți doar de cel care e în funcție. Dacă ambele imagini sunt bune, atunci candidatul se poate folosi de avantajele pe care le conferă suprapunerea lor.

Metode cu caracter simbolic: folosirea simbolurilor pe care le presupune funcția sa; folosirea legitimității funcției; invocarea competenței profesionale; transferul de simpatie de la funcție la persoană [2].

Candidații aflați în opoziție, care aspiră la preluarea puterii, au şi ei la îndemână o serie întreagă de metode prin care pot face campanie în general şi campanie negativă în special. Acestea sunt: *atacarea contracandidatului* (se atacă realizările sale trecute sau prezente, ideile politice şi intențiile electorale); *adoptarea unei poziții de ofensivă permanentă* (atât față de toate problemele din agenda electorală, cât şi față de oponent şi acțiunile sale); *militarea pentru schimbare; abordarea unui discurs opus celui al contracandi-*

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 114 15.04.2021 11:11:57

datului (dacă acesta pune accent pe valorile tradiționale, el trebuie să aducă în dezbatere nevoia de reînnoire a valorilor existente, de adaptare a lor la noile realități) și reprezentarea sa ca purtător al adevăratelor valori morale, al soluțiilor reale; delegarea atacurilor către coechipieri și înspre anumite teme.

Așa cum evidențierea realizărilor din timpul mandatului său reprezintă principala metodă din strategia celui aflat la putere, tot la fel atacarea contracandidatului reprezintă partea centrală a campaniei unui candidat aflat în opoziție. De fapt, unul dintre avantajele de a fi în opoziție îl reprezintă posibilitatea de a critica nestingherit.

Obiectivele principale:

- crearea de îndoieli în mintea alegătorilor privind prestația oponentului;
- punerea reflectoarelor pe orice problemă, reală sau inventată, a oponentului;
- inducerea unui sentiment de nemulțumire privind o situație anume și extinderea acesteia;
- nemulțumiri asupra întregului context politic, economic și social.

Comunicarea pe canale social media: democrația cibernetica

În acest scrutit prezidențial, competiția electorală a fost transpusă, în mare parte, în spațiul virtual de comunicare. Toți cei 8 candidați înscriși în cursa prezidențială, gestionându-și propriile conturi de Facebook, și-au promovat spoturile video, imagini și filmulețe de la întâlnirile cu alegătorii, live-uri cu diferite ocazii.

Astfel, e cazul să conchidem că democrația directă se manifestă în noua eră digitală print-un nou concept, cel de „ciberdemocrație", o democrație virtuală într-un spațiu artificial creat.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 115 15.04.2021 11:11:57

Umberto Eco spunea în acest sens: „Dacă e imposibil de a reuni cetățenii într-o piață pentru procesul de legiferare, se creează piața informatică, online, în care toți vorbesc unii cu alții și se recreează agora atenianã" [3]

Promovarea prin noile canale de comunicare a devenit o provocare pentru concurenții electorali.Astfel, pe lângă contul de Facebook, președintele Igor Dodon și-a *făcut cont și* pe TikTok, pentru a fi mai aproape de generația tânără. În perioada campaniei electorale, acesta încărcase 58 de video-uri - secvențe din emisiunea „Președintele răspunde" sau „Igor Dodon răspunde", mai multe filmulețe alături de familia sa. Bunăoară, acesta ne arată cum joacă ping-pong cu fiul mijlociu sau șah cu mezinul familiei. Pe același profil, vedem cum Dodon merge cu familia la pescuit sau cum se plimbă printr-o livadă de cireși [4].

Și candidatul PAS, Maia Sandu, este prezentă pe TikTok. În unul dintre primele video-uri încărcate pe pagina sa, intitulat „Omletă sau scrob? Ce preferați pe 15 noiembrie ?", Maia Sandu sparge niște ouă pe care le bate cu un tel, ironizând pe seama declarațiilor anterioare ale lui Igor Dodon despre faptul că o femeie i-a ghicit în ouă că va câștiga alegerile din primul tur[5].

Într-un studiu intitulat *Internetul și practicile politice*, apărut în 2003, Thierry Vedel arată că internetul prezintă patru avantaje principale: diminuarea costurilor de difuzare și stocare a informațiilor; accesul direct la textele originale și integrale ale discursurilor, declarații, diferite rapoarte etc. la informația primară, utilizatorii de internet putând consulta și formula propria opinie, fără medierea altor factori; posibilitatea de cercetare personalizată în vederea constituirii unei baze de date proprii, realizată în baza percepțiilor și clasificărilor personale; diversificarea surselor de informare, internetul fiind o retea descentralizată în care se poate intra printr-o mare varietate de căi [6].

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 116 15.04.2021 11:11:57

Oferte electorale și poziționarea pe piața electorală a candidaților

Renato Usatîi, candidatul din partea „Partidului Nostru". Sloganul de campanie: *Puterea e în Adevăr! Moldova are nevoie de un președinte, nu de un kuliok boțit.*

Usatîi este candidatul „anti-sistem", nonconformist, imprevizibil, incontrolabil. Acest lucru a vrut să-l scoată în evidență pe parcursul campaniei, inclusiv în timpul provocărilor electorale din Fălești, când a reușit să-i compromită întâlnirea lui Igor Dodon cu alegătorii. În principal, Usatîi este modelul liderului populist, model pe care îl alege electoratul dezamăgit de politicienii care s-au perindat până în prezent la guvernare. Principalele oferte pentru alegători:

- Alegeri parlamentare anticipate.
- Elaborarea unui plan de modernizare a Moldovei, de restabilire a economiei naționale distruse în decurs de 30 de ani.
- Lichidarea administrațiilor raionale, care vor economisi sute de milioane de lei în buget, iar banii vor fi direcționați spre dezvoltarea orașelor și satelor.
- Eradicarea corupției. Centrul Național Anticorupție va fi lichidat, deoarece el însuși a devenit un simbol al corupției, crearea unei noi instituții numită, deocamdată convențional, "Mossadul moldovenesc". Această instituție va trebui să distrugă sistemul corupt în decurs de un an.
- Moldova trebuie să-și conceapă o politică externă corectă, în primul rând, în ceea ce ține de relațiile cu țările vecine – Ucraina și România; să colaboreze în interesele Moldovei atât cu Vestul, cât și cu Estul. Totodată, în nici un caz să nu fie vasalul cuiva [7].

Andrei Năstase, candidatul partidului Platforma „Demnitate și Adevăr". Sloganul de campanie: *ACUM e timpul de spus DA*!

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 117 15.04.2021 11:11:57

În „valul zero", candidatul a folosit slognul „Lucrurie bune încep cu Doamne Ajută !", care ar fi o altfel de decodare a acronimului DA (Demnitate și Adevăr). Se poziționează ca un lider luptătot, revoluționar. Programul electoral : „Proiectul de țară „Moldova de Mâine".

Principalele oferte electorale:

➢ Revenirea și implementarea Declarației politice cu privire la statul captiv, votată în Parlament după alegerile parlamentare din 2019, textul fiind elaborat de candidat.

➢ Modificarea Constituției, art.47, astfel încât statul să fie obligat să asigure cetățenii cu salarii și pensii ce nu vor fi mai mici de minimul de existență.

➢ Candidatul promite o pensie minimă de 2500 lei.

➢ Lupta anticorupție, statul de drept- „componentă esențială a mandatului meu de președinte". o constantă pe termen lung care să permită demafiotizarea completă a țării într-un termen rezonabil de 5-10 ani de zile. .

➢ Politica externă: integrare europeană, predictibilitate diplomatică.

Tudor Deleu, candidatul partidului PLDM. Slogan de campanie: *Competent, Curajos, Devotat!*

Este candidatul care respectă, în ofertele electorale, prerogativele constituționale ale Președintelui Republicii Moldova. În felul acesta, Deleu ironizează pe seama celorlalți concurenți, care promit pensii și salarii majorate, că ar organiza „o lictație pentru pensii."

Candidatul promite: în primul an de mandat, declanşarea unui referendum privind principalele probleme ce ne frământă şi ne dezbină de 29 de ani. În primul rând, voi oferi cetățenilor posibilitatea de a se pronunța asupra vectorului de dezvoltare a Republicii Moldova și asupra perspectivei de integrare în Uniunea Europeană. O altă

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 118 15.04.2021 11:11:57

problemă de interes major pe care o voi supune referendumului este modul de alegere a Preşedintelui. Eu voi opta pentru ca şeful statului să fie ales de către Parlament. O politica externă inteligentă**:** restabilirea relaţiilor cu UE, SUA şi, în mod prioritar, cu România şi Ucraina. Promovarea unei politici externe inteligente în interesul statului în colaborare cu Parlamentul şi Guvernul. Relansarea procesului de Integrare Europeană. Demilitarizarea regiunii din stânga Nistrului.

Igor Dodon, candidat independent. Sloganul electoral: *Împreună vom reuși!*

În acelaşi timp, candidatul a susţinut că lansează şi platforma electorală pentru următoarea perioadă, ce se bazează pe 7 piloni:

1. Grija faţă de oameni –politica socială, medicină, sectorul educaţiei.
2. Oraş confortabil şi sate moderne – programele naţionale de reparaţie a drumurilor, de asigurare cu apă şi canalizare, de salubritate, iluminare şi gazificarea localităţilor.
3. Economia durabilă – o nouă abordare pentru agricultură, platforme industriale în toate raioanele.
4. Apărarea şi consolidarea statalităţii, reintegrarea teritorială a Republicii Moldova şi rezolvarea problemei transnistrene.
5. Politica internă – ne propunem să venim cu o reformă constituţională: regim prezidenţial, reducerea numărului de deputaţi de la 101 la 61.
6. Politica externă echilibrată.
7. Păstrarea valorilor creştine şi tradiţionale.

Violeta Ivanov, candidata Partidului „Şor". Sloganul electoral: *Moldova merită schimbări!* Conform experţilor, propune cel mai populist program electoral, inclusiv, promiţând pensii de 5000 de lei.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 119 15.04.2021 11:11:57

Maia Sandu, candidata PAS**.** Sloganul electoral: *E vremea oamenilor buni!*

Oferte electorale :

Lupta anti-corupție. Judecătorii și procurorii corupți vor fi dați afară din sistem. Hoții vor fi pedepsiți, iar averile acestora vor fi confiscate. Funcționarii care vor cere mită sau vor hărțui oamenii de afaceri vor fi pedepsiți și eliberați din funcție.

Pensie minimă de 2 000 de lei.

Politica externă: scoaterea Moldovei din izolare și apropierea de Uniunea Europeană. Voi asigura extinderea suportului financiar și a asistenței externe din partea UE și a țărilor UE, în special pentru 3 fonduri orientate spre necesitățile oamenilor: Fondul de Argint - un program de asistență pentru vârstnici, pentru a le asigura o bătrânețe ușoară și demnă. Programul „Satul European" - un program pentru investiții în sate. Fondul de Antreprenoriat și Creștere Economică a Moldovei - un fond local de investiții care să ofere diverse tipuri de finanțare pentru creșterea întreprinderilor mici și mijlocii, în special a întreprinderilor noi.

Dorin Chirtoacă, candidat PL. Sloganul electoral: *Unirea pentru toți!*

Ofertă electorală:

➢ Unirea „ne va aduce pace şi securitate, prin NATO, precum şi prosperitate în cadrul UE" [8].

➢ Avantajele Uniri: 1. Alocații pentru copii până la 18 ani: 50–100 euro / lună 2. Burse: 50–200 euro. 3. Salarii în economie: de la 500 la 1000 de euro şi mai mult. 4. Salarii pentru profesori şi educatori: 500–1000 euro. 5. Salarii medici: 1000–2000 euro 6. Pensii: 200–500 euro.

Octavian Tîcu, candidat PUN. Sloganul electoral: *Președintele care ne Unește.*

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 120 15.04.2021 11:11:58

Priorități de program: Unirea, „pentru că în afara reunificării nu există o șansă de viitor pentru cetățenii acestei țări".

Ca președinte, candidatul își asumă cinci angajamente:

- Dizolvarea Parlamentului, despre care spune că „nu mai este reprezentativ, întrucât „este un parlament care miroase a Plahotniuc, Dodon și Șor".
- Ieșirea din izolarea internațională „în care ne-a băgat politica nesăbuită a lui Igor Dodon, prin servilismul față de Moscova și atitudinea descalificantă față de România".
- Reunificarea infrastructurii cu România: terestră, cale ferată, energie, digitală și de comunicare.
- Racordare la sistemul educațional românesc.
- Reîntregirea sistemului de securitate, de apărare și de ordine legală cu cel din România și din structurile euroatlantice [9].

A. Lupușor, director–executiv Expert Grup: «Majoritatea promisiunilor electorale depășesc mandatul conferit de Constituție funcției de președinte.» Majoritatea promisiunilor vin cu un impact bugetar extrem de puternic. Unii candidați au venit cu promisiuni estimate la zeci sau chiar sute de miliarde de lei pentru tot mandatul prezidențial. Cu impact bugetar enorm»[10].

Rezultatele turului I de scrutin

După primul tur de scrutin, cei doi favoriți care vor accede în turul doi al campaniei au obținut: Maia Sandu - 36,16% din voturi; Igor Dodon - 32,61%.

Surpriza campaniei a constituit-o candidatul „Partidului Nostru", primarul de Bălți, Renato Usatîi – cu 16,90%, poziția a treia în competiție. Dacă în 2016 Usatîi l-a susținut în turul II pe Dodon, în această campanie Usatîi a avut un mesaj tranșant și dur anti-Dodon: „președintele –kuliok".

Un rezultat - „surpiză" a fost și lipsa de performanță în campanie a candidatului Platformei DA, Andrei Năstase, acesta acumulând

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 121 15.04.2021 11:11:58

doar 3% din sufragii. Eroarea mare a lui Andrei Năstase a fost adresarea acestuia către Maia Sandu, din 15 octombrie, în care îi solicită să se retragă din cursa prezidențială în favoarea sa. Astfel, Năstase îi propune liderei PAS: „1. *Revenirea PAS în cadrul Blocului ACUM în vederea consolidării forțelor pro-europene, stabilirea unei liste comune pentru alegerile parlamentare anticipate. 2. Îi solicit doamnei Maia Sandu să renunțe la cursa electorală pe care, conform tuturor analizelor sociologice, nu o poate câștiga în fața lui Igor Dodon. 3. Mă angajez public ca imediat după câștigarea alegerilor prezidențiale, voi demara procedurile legale și constituționale prin care să constituim o majoritate parlamentară cu desemnarea doamnei Maia Sandu în una din funcțiile centrale ale statului.*" Aceasta în contextul în care toate sondajele preectorale o plasau pe poziția a doua, la mică distanță de Igor Dodon, și lider incontestabil în tabăra opoziției de dreapta.

O turnură neverosimilă a campaniei s-a produs ca rezultat al mobilizării diasporei. Voturile din diasporă au schimbat detașat scorul în favoarea candidatei PAS. Potrivit datelor oferite de CEC, la secțiile de votare deschise peste hotare s-au prezentat la urne 149.840 de alegători. Cea mai activă participare la urnele de vot s-a înregistrat în Italia - 46 442 de alegători, Marea Britanie - 16 847; Franța-15 616; Germania -12 924; România - 12 912; Irlanda - 7 046; SUA - 5755; Federația Rusă - 5 603; Spania – 4 300[11]. O surpriză a campaniei a fost și votul diasporei din Federația Rusă. Președintele în exercițiu Igor Dodon s-a clasat pe poziția a doua, fiind depășit de Renato Usatîi.

Votul transnistrenilor în primul tur de scrutin a fost, comparativ cu prezența în scrutinul parlamentar din 2019, redus – peste 14 mii față de 37 de mii de alegători. În turul doi din 2016 au fost 15 mii. Voturile au fost distribuite astfel: Igor Dodon – 74%; Maia Sandu – 13%; Renato Usatîi -7%.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 122 15.04.2021 11:11:58

Ca reacție la activismul diasporei, candidatul independent Igor Dodon o numește ”electorat paralel al Republicii Moldova, care are propria viziune și propriile preferințe politice și în mare parte aceste preferințe se află în disonanță cu preferințele populației majoritare care locuiește și muncește acasă”. Această frază va deveni modelul de comunicare eronat, ce va mobiliza și mai mult electoratul contracandidatei sale.

De remarcat, cu un rezultat modest au ieșit din scrutin cei doi candidați unioniști : O. Țîcu – 3%, D. Chirtoacă– 1,8%. “Unioniștii sunt pierdanții principali ai acestor alegeri, cel puțin la nivelul proiectului politic distinct. „Moldovenismul europenist” al Maiei Sandu nu este anti-românesc, dar nici nu poate fi foarte pro-românesc; nu se află în contradicție/opoziție cu unionismul basarabenilor, dar nici nu se suprapune cu el. Suportul liderilor unioniști pentru Maia Sandu a fost explicit și de înțeles. Dar de aici înainte e de urmărit cum va funcționa această relație”, consideră Dungaciu. În opinia analistului citat, în perspectiva unor alegeri parlamentare anticipate, unionismul nu se poate identifica cu proiectul politic al Maiei Sandu fără riscul anihilării lui politice. În politică, nimeni nu votează copia când are la îndemână originalul [12].

Maia Sandu intră favorită în turul doi al campaniei prezidențiale. Și în 2020, ca și în 2016, Sandu candidează pe o platformă anticorupție. In 2016 – „anti-Plahotniuc”, acum- „anti-Dodon”. Cei doi finaliști vor miza pe dispersarea electoratului lui Renato Usatîi, care este unul flexibil și foarte neomogen.

Geopolitica alegerilor: competiția Vest *versus* Est

Două mesaje rivale au bulversat opinia publică în context electoral. La 19 octombrie, în spațiul mediatic autohton, apare informația cu privire la investigația RISE și Dossier, potrivit căreia Igor Dodon, pe perioada carierei sale politice, a colaborat cu

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 123 15.04.2021 11:11:58

foşti, dar şi actuali angajaţi ai serviciilor speciale ruseşti. De asemenea, în cadrul administraţiei prezidenţiale a Rusiei ar exista aşa-numitul „departament moldovenesc", condus de colonelul Serviciului de Securitate (fost KGB), Igor Maslov. Subordonaţii săi ar pregăti note informative pentru conducerea rusă despre politicienii, personalităţile publice şi organizaţiile neguvernamentale din Republica Moldova.

La 20 octombrie, şeful Serviciului de Informaţii Externe al Federaţiei Ruse (SVR), Serghei Narîşkin, acuză SUA că „vor să instige la o revoluţie coloră în Republica Moldova, în contextul alegerilor prezidenţiale ce vor avea loc aici pe 1 noiembrie, după modelul Republicii Belarus şi Kârgâzstanului, unde în prezent au loc ample revolte populare [13].

Un alt mesaj din Occident : alegerile din 1 noiembrie trebuie să fie libere, echitabile şi să respecte voinţa cetăţenilor Republicii Moldova. Despre aceasta a vorbit Subecretarul de Stat pentru afaceri politice, Davide Hale, în două discuţii separate, cu Igor Dodon şi Maia Sandu. Conform comunicatului Departamentului de Stat al SUA, oficialul de la Washington a subliniat sprijinul Statelor Unite pentru observarea solidă a alegerilor, inclusiv prin observatori pe termen lung de la Biroul OSCE pentru instituţii democratice şi drepturile omului.

De notat că ambasadorul Statelor Unite în Republica Moldova, Dereck J. Hogan, a declarat în cadrul unui interviu că există riscuri ca alegerile prezidenţiale să fie falsificate. El a făcut trimitere la un raport al OSCE, care atenţionează asupra folosirii resurselor administrative. Totodată, Hogan spune că ar putea fi manipulate voturile din regiunea transnistreană şi din diasporă :„*Anul trecut, la alegerile parlamentare, a fost un număr enorm de voturi din regiunea transnistreană. Desigur, noi ştim şi bănuim o anumită "înţelegere" între cele două maluri, şi eu sper foarte mult că aceasta nu se va repeta..» [14]*

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 124 15.04.2021 11:11:58

În emisiunea pe Youtube „Igor Dodon răspunde",[15] cu periodicitate săptămânală, din 23 octombrie, Dodon se referă la cele două mesaje geopolitce - Narîșkin și Departamentu de Stat al SUA. „Narîșkin a răspuns americanilor", a punctat Dodon. „Nu vă băgați, nu luptați geopolitic în Republica Moldova".

Cu puțin timp înainte de startul capmaniei de agitație electorală, Președintele Igor Dodon a încercat să intensifice dialogul cu Moscova. Astfel, la 28 septembrie, Igor Dodon a avut o discuție online cu Președintele Federației Ruse, Vladimir Putin, inclusiv despre evoluția negocierilor privind obținerea de către Republica Moldova a împrumutului rus în valoare de 200 milioane de euro, tot același acord care a fost declarat drept neconstituțional de către Curtea Constituțională în mai 2020. Mai mult, Vladimir Putin, la 23 octombrie, în cadrul clubului de discuții Valdai, a menționat că își exprimă speranța că "cetățenii moldoveni vor aprecia actualul președinte pentru restabilirea relațiilor dintre Moldova și Rusia și îi vor oferi susținerea pe 1 noiembrie[16].

V.Putin: „*Noi vedem ce se întâmplă în Moldova și știm de ce are nevoie poporul Moldovei în ceea ce privește dezvoltarea democrației, dezvolatarea economiei. Dar vinul moldovenesc cine îl cumpără? Cei din Franța vor cumpăra vinul moldovenesc? Cine are nevoie de el pe piețele europene? Acolo nu au ce face cu vinul propriu. Acolo, în timpul transportării producției vinicole dintr-o țară în altă, chiar și în cadrul Uniuneii Europene, agricultorii sunt opriți pe drum și totul este aruncat, vărsat în câmp deschis. Și nu doar vinul. Sunt și alte ramuri ale economiei moldovenești care sunt atât de dependente de Rusia încât altfel nu pot funcționa normal*".

Pe de altă parte, candidatul PAS este susținută de către lideri politici europeni, în special pe dimensiuea familiei popular-europenilor. Primul mesaj de susținere pentru șefa partidului de opoziție „Acțiune și Solidaritate" a fost lansat de către Președin-

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 125 15.04.2021 11:11:58

tele Partidului Popular European (PPE), Donald Tusk în ajun de primul tur de scrutin. Oficialul a postat o înregistrare video pe Facebook în limba română:

”Când mă întreabă în Europa dacă merită să susțin Moldova, răspund imediat: Da! Și când se întreabă cineva cine poate să ducă cel mai rapid Moldova spre succes, răspund imediat: Maia Sandu. Chiar şi moldovenii care au alte simpatii politice, care votează pentru alte partide sau nu votează deloc, ştiu bine că Maia Sandu iubeşte Moldova şi că este cinstită şi competentă. ..Permiteți-mi să vă spun personal că aş dori ca politicienii din ţara mea şi din Europa să aibă astfel de calificări şi o asemenea moralitate ca a ei”[17].

Candidatul PAS a fost susținut și de CDU-ul german. La 13 octombrie, Annegret Kramp-Karrenbauer, președinta Uniunii Creştin-Democrate (Christian Democratic Union), partidul cancelarului german, a anunțat că Angela Merkel o susține pe candidata PAS, Maia Sandu, în cadrul alegerilor prezidențiale ce se vor desfășura pe data de 1 noiembrie. Șefa CDU a postat un filmuleț pe pagina sa de Twitter, menționând că cetățenii Republicii Moldova se află „în fața unei alegeri decisive” [18].

A doua zi după primul tur de scrutin, președintele Partidului Popular European, Donald Tusk, mai transmite pe pagina sa de Twitter un mesaj în care apreciază „rezultatul excelent” al Maiei Sandu obținut la scrutinul din 1 noiembrie și face apel la toate forțele pro-europene să o susțină pe Sandu în turul II: „Este un momemt decisiv în construirea unei Moldove Europene” [19], salutând și sprijinul promis de Andrei Năstase și Platforma DA.

Cu puțin timp înainte de turul doi de scutin, cu un mesaj de susținere vine și Președintele României Klaus Iohannis, chiar dăcă acesta s-a abținut de la orice declarații în primul tur: “M-am bucurat să văd în primul tur un vot al cetățenilor pentru candidata

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 126 15.04.2021 11:11:58

Maia Sandu, acesta fiind de fapt un vot în favoarea unei evoluții democratice ireversibile a Republicii Moldova, pe care România a susținut-o permanent și o susține fără rezerve." [20]

Scandaluri și „conspirație electorală"?

Scandalurile legate de finanțarea staff-urilor celor doi concurenți electorali finaliști au fost omniprezente în ultimele zile de camapnie. Învinuirile au fost reciproce.

În plină campanie electorală, deputatul PSRM, Bogdan Țîrdea, lansează cartea "Societatea civilă a Republicii Moldova: Sponsori. ONG-crație. Războaie culturale". Lucrarea reflectă activitatea în creștere pe teritoriul Republicii Moldova a unei rețele de ONG-uri și mass-media finanțate din exterior, ca fiind „o imixtiune puternică în treburile interne ale țării." Autorul susține că „această rețea de ONG-uri a devenit o caracatiță, care s-a infiltrat în toate ramurile puterii, mass-media și domeniul științific. Potrivit cercetării, din anul 1992 și până în prezent, numărul ONG-urilor pe teritoriul țării a crescut impunător, de la 38 la aproape 14 mii". Țîrdea susține că este „ o armată finanțată din exterior și în situațiile de criză sau momentele strategice această armată postmodernistă se implică în anumite războaie politice. Potrivit lui, 102 dintre ONG-uri au fost fondate de rețeaua „Soros", și, în opinia sa, „au luat țara sub controlul lor"[21]. Țîrdea concluzionează că echipa Maiei Sandu se bucură de sprijinul mai multor specialiști moldoveni, care beneficiază de proiecte sociopolitice finanțate de ONG-uri străine. Printre organizațiile străine implicate în campania Maiei Sandu ar fi: Fundația „Soros" în Moldova; National Endowment for Democracy (NED); International Republican Institute (IRI), NDI; Konrad-Adenauer-Stiftung (KAS) ș.a.[22]. Cu câteva ziale anticipând turul doi, deputatul socialist va mai prezenta într-o conferință de presă informații despre operațiunea KAER: „Cum

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 127 15.04.2021 11:11:59

a obținut Sandu 3.5 milioane de lei și i-a pompat prin ONG-uri direct la fondul ei de partid în 2016!"[23]

De partea cealaltă, primarul de Bălți, Renato Usatîi, a declarat în cadrul emisiunii că a obținut anumite documente din Rusia, care demonstrează că Igor Dodon a beneficiat de „peste 11 milioane de euro finanțare din Federația Rusă pentru campania electorală"[24]

- **Sondajele de opinie – informare sau manipulare?**

Cercetătorul român Claudiu Coman susține că rezultatele sondajelor de opinie care se publică influențează atât atitudinea, cât și comportamentul actorilor politici, dar și atitudinea și comportamentul potențialilor alegători [25]. Pericolul puterii de manipulare pe care îl comportă sondajele de opinie pre-electorale este o consecință directă a politizării acestui instrument sociologic. Totuși, este greu să se facă distincția dintre erorile intenționate și erorile neintenționate din sondajele preelectorale.

Referindu-ne la impactul asupra deciziei de vot, studiile arată că există tentația psihologică a electoratului de a nu-şi irosi votul și a se ralia celui care are cele mai mari șanse să câștige. Analizând acest fenomen, Elisabeth Noelle Neumann constată că „fiecare vrea să fie de partea învingătorului, să facă parte dintre învingători", iar atunci când conceptual nu te poți ralia favoritului, întrucât nu ai încredere în potențialul învingător, renunți să mai participi la vot. „Teama de izolare pare a fi forța care pune în mișcare procesul „spiralei tăcerii". Cercetătoarea germană susține că cei mai mulți oameni se asociază opiniei publice majoritare, chiar dacă au convingerea că aceasta este falsă. Alexis Tocqueville descrie astfel această atitudine și poziționare: „Pentru că se temeau mai mult de izolare decât de eroare, s-au alăturat masei, chiar dacă nu gândeau ca ea."

Efectele publicării sondajelor de opinie sunt însă mari sau semnificative când se au în vedere alte influențe decât schimbarea

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 128 15.04.2021 11:11:59

deciziei de vot, cum sunt mobilizarea susținătorilor, atragerea de fonduri, orientarea politicienilor spre anumite partide, alegerea temelor și mesajelor de campanie, captarea atenției mass-mediei [26]. Dar, din această perspectivă se poate vorbi mai degrabă de o influență indirectă asupra rezultatului votului.

În această campanie prezidențială a avut loc o inflație de sondaje și cu rezultate neunivoce. Aceste oscilații generează reducerea credibilității față de sondajele de opinie, care sunt tratate mai mult ca instrument persuasiv și manipulator al comunicării politice.

În *Tabelul 1* avem de-a face cu o piață a sondajelor total „necontrolabilă".

Tabelul 1. **Discrepanțe sociologice**

Concurenți	**CBS AXA [27] la comanda Watch Dog /19.10.20/**	**Intellect Group [28] /20.10.20/**	**Barometrul Opiniei Publice [29] / BOP /23.10.20/**	**Asociația Sociologilor și Demografilor din Moldova / 23.10.20/ [30]**	**Fondul Opiniei Publice (FOP) /26.10.20/ [31]**
1. Usatîi Renato	6%	6,2%	10,9%	6,5 %	9,8%
2. Năstase Andrei	1,1%	8,9%	1,3%	9,4%	4,2%
3. Deleu Tudor	0,1 %	1,2%	0,6%	1,3%	0,6%
4. Dodon Igor	17% ;	32%	23,2% ; turul II 32,4%	32,5%, turul II 47,5%	46.1%
5. Sandu Maia	13,3%	18,6%	19,7% ; turul II 31,4%	18,4 % ; turul II 38,4%	33, 3%
6. Ivanov Violeta	1,6%	5,2%	4,8%	4,9%	4,2%
7. Țîcu Octavian	1,5%	1,9%	1,6%	1,6%	1,2%„
8. Chirtoacă Dorin	1,1%	1,2%	0,9%	1,2%	0,7%

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 129 15.04.2021 11:11:59

Unicul sondaj pre-electoral, realizat în august 2020 de către Institutul Republican Internațional (IRI), dar publicat în septembrie, arată că cele mai mari șanse le-ar avea Maia Sandu. Aceasta ar acumula, în primul tur, 20% din sufragii, în timp ce Dodon -18%, Usatîi -7%, Năstase -3%.[32]

Totodată, un sondaj realizat de Fondul Opinie Publice arată, în 26 octombrie, că 51,1 % din respondenți sunt convinși că Igor Dodon va obține cel de-a doilea mandat, iar 26,3% că învingătoare va ieși Maia Sandu. Conform acesluiași sondaj, dacă în turul doi vor ieși Dodon și Sandu, actualul președinte va obține 42,7% din voturi, iar lidera PAS – 34, 4%.[33]

Există însă studii mai rafinate prin care se demonstrează că electoratul utilizează sondajele ca un mod de a-și obține sau a-și menține o stare *de consistență cognitivă*. Astfel, Vicki G. Morwitz și Carol Pluzinski (1996) utilizează *teoria consistenței cognitive*. Autorii ajung la următoarea concluzie. Dacă există consistență cognitivă înainte de expunerea la sondaje și sondajele infirmă așteptările privind rezultatul alegerilor, atunci votanții își vor menține așteptările și preferințele neglijând sondajele (deci fără efect) [34].

- **Comunicarea-spectacol**

Astăzi, marketingul politic are în centrul său crearea unei imagini vandabile a liderului politic, caracterizată prin simplitate, sinceritate și intimism. Sociologul francez G. Lipovetski consideră că seducția contribuie în același timp la menținerea și înrădăcinarea instituțiilor democratice. Nu poate fi criticat divertismentul ca înlocuind informația atâta timp cât este foarte greu să se tragă o linie clară de demarcație între *divertisment* și *informație*. Spectacolul constrânge la moderația discursului politic, efectul lui nemaifiind fanatismul și angajarea oarbă, generatoare de extremisme. [35] Toate acestea sunt menite să-l seducă pe alegător,

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 130 15.04.2021 11:11:59

pentru a suscita dincolo de mobiluri iraționale, un fenomen de atracție emoțională. Omul politic încearcă o detașare de emfatic și distant, fiind înfățișat în sânul familiei sau pe terenul de sport**.** Simbolistica grea și imaginea gravă sunt înlocuite cu zâmbetul și dezinvoltura. Sloganele uzează tot mai mult de tonalitatea afectivă, emoțională: „Forța liniștită" – sloganul lui Mitterand; „Un om pentru liniștea noastră" - sloganul electoral al lui Ion Iliescu [36]. În cazul Republicii Moldova: „Voteaza cu inima"(PPCD); „E timpul oameilor buni!" (PAS), „Lucrurile bune încep cu Doamne Ajută!" (Platforma DA).

Se consideră că această tendință ar fi o pervertire a democrației, pentru că transformă poporul cetățean în spectator pasiv, mascând problemele de fond și amputând spiritul critic și capacitatea de judecare sau substituind programele politice cu șarmul personalităților politice. Totuși, în acest trend al comunicării electorale, candidata PAS, Maia Sandu, își prezintă familia numeroasă într-un filmuleț intitulat „*Familia mea, ca toate familiile din Moldova*". Stafful și- a propus astfel să distrugă miturile create despre ea, precum că ar fi împotriva bisericii sau că nu ar înțelege copiii întrucât nu-i are. Publicul află că rudele din partea mamei (familia David) se trag dintr-o familie de creștini. Povestește mătușa Iulia Golban: „Noi avem în familie trei preoți, avem dascăli. Noi am fost crescuți cu frica lui Dumnezeu. La noi Postul e post și sărbătoarea-i sărbătoare și duminica-i pentru rugăciuni".„Până la vârsta de 5-6 ani, până a se duce la școală, Maia a trăit la mămucă sa, la Răciula. Mămuca o ducea la biserică. Maia îi păștea bobocii, îi mai prăpădea și nu-i găsea și apoi venea și plângea", își amintește o altă mătușă[37].

În modul acesta , stafful PAS utilizează cea mai simplă tehnică de „umanizare" a candidatei. În contextul apropierii de valorile

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 131 15.04.2021 11:11:59

creştine (persuasiune clandestină), Maia Sandu şi stafful său electoral au folosit, într-un spot electoral, apărut în data de 7 octombrie 2020, vizita candiatului prezidenţial la mănăstirea „Naşterea Maicii Domnului"din satul Răciula, Călăraşi.

Un altfel de spectacol electoral ne propune Renato Usatîi. De exemplu, participând la dezbaterile electorale pe platoul Pro TV, acesta vine cu macheta lui Dodon. („Dodon a refuzat să participe la dezbateri electorale, dar eu l-am adus pe Igor Nicolaevici", a comentat candidatul, plasând macheta cu *kuliokul* negru pe platoul rezervat).

Un alt moment de spectacol ar fi difuzarea filmuleţului video "*Cum am devenit oleacă tractorist*", în care Usatîi apare la volanul unui tractor de mici dimensiuni. Candidatul susţine că a procurat din banii proprii un mini-tractor pentru spălarea asfaltului şi a ţinut să-l testeze personal. A mers cu el pe străzile şi trotuarele din Bălţi, spălându-le [38].

În ultima zi de agitaţie electorală, 30 octombrie, Renato Usatîi a susţinut un miting electoral în scuarul Teatrului de Operă şi Balet din capitală, la care simpatizanţii au venit cu mături, pentru „a mătura corupţia de la Preşedinţie". Apoi participanţii la miting s-au deplasat spre sediul Preşedinţiei, unde au scandat: „1 noiembrie să fie sărbătoarea de boţire *a kuliokului*. Măturăm *kuliokul* şi corupţia!"

Şi candidatul Platformei DA, Andrei Năstase, a recurs la tehnica persuasiunii clandestine prin amplificarea unor simboluri doctrinare. Relevantă în acest sens este orgnizarea evenimentului de lansare în campanie în faţa Bisericii din lemn de la marginea Chşinăului, aceasta fiind un monumet arhitectural valoros din sec. XV, dar şi un simbol al doctrinei creştin-democrate de care se conduce formaţiunea.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 132 15.04.2021 11:11:59

Tactica victimizării – persuasiune clandestină

Candidatul Partidului Acțiune și Solidaritate la funcția de președinte, Maia Sandu, anticipează atacurile la adresa sa din partea lui Igor Dodon. Fostul premier susține că deja au fost fabricate mai multe falsuri despre ea, care vor inunda spațiul public în următoarele zile și săptămâni. Aflată în raionul Nisporeni, acolo unde urmează să aibă mai multe întâlniri electorale, Maia Sandu a vorbit, într-un spot electoral, despre strategia consultanților lui Dodon.

„*Vreau să fac un anunț important. Oameni buni, cei 30 de mii de sirieni trăiesc. De ce vă spun asta? Pentru că în următoarele zile și săptămâni o să auziți cele mai neverosimile lucruri, cele mai deocheate falsuri despre mine. O să auziți sau auziți, probabil, faptul că se vor închide bisericile sau că mi-am schimbat orientarea sexuală, că sunt agent al extratereștrilor, al masonilor sau că voi pune hotar pe Nistru... Să știți că toate aceste minciuni vin de la consultanții lui Igor Dodon. Nu m-ar mira să aud că voi închide alimentarele, cimitirele sau Președinția. Prieteni, începe etapa cea mai murdară a acestei campanii electorale. Eu zic să ne punem centurile de siguranță și să nu ne lăsăm prinși în capcanele mincinoase ale lui Igor Dodon și să mergem cu încredere spre victorie*”[39].

Acesta a fost înregistrat în mijlocul unui câmp de grâu, în preajma unui sat din Nisporeni, acoperit de ceață. Se joacă pe imagini care sunt aproape de inima alegătorului și se referă mai degrabă la emoții, decât la rațiune. Sandu și-a prefațat mesajul video cu titlul „30.000 de sirieni sunt în viață”, făcând aluzie la scandalul din 2016, când pe rețelele de socializare au apărut mesaje care anunțau despre planurile de acordare a azilului în Republica Moldova pentru 30.000 de cetățeni sirieni. Analistul român Iulian Chifu menționează despre o „victimizare virtuoasă”: „Toată aura victimizării virtuoase ca și înălțimea morală a revenit și s-a consolidat în dreptul Maiei Sandu”[40].

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 133 15.04.2021 11:11:59

• Elemente de PR „negru" în campania electorală

Pe lângă strategia pozitivă de poziționare, candidații au recurs și la tacticile aferente stratgiei negative, încercând astfel să compromită imaginea oponentului politic și a celui electoral. Stafful candidatului Igor Dodon a încerat să „identifice" câteva argumente care demonstrează că electoratul de dreapta nu va merge la vot în data de 1 noiembrie. Opinia a fost publicată de autor anonim pe canalului de Telegram "Bazar politic". Printre acestea : „Maia Sandu și-a călcat în picioare angajamentul semnat public că nu va face niciodată alianță cu PSRM; Maia Sandu a trădat decizia blocului ACUM și recomandările europenilor și a mers la tocmire cu Dmitri Kozak; Maia Sandu a trădat repetat când a semnat, în septembrie 2019, al doilea acord cu PSRM, evitând alegerile parlamentare anticipate; Maia Sandu a trădat partenerii de bloc când a dat de pământ, conștient, cu propriul guvern, provocând căderea prin asumarea responsabilității; Alegătorii cu viziuni de dreapta sunt dezamăgiți de cearta interminabilă între Maia Sandu și Andrei Năstase, o ceartă care a durat mai bine de jumătate de an pentru a stabili al cui rating e mai mare" [41].

Un alt scandal electoral din panoplia PR-ului „negru" a fost și apariția în presă a unei presupuse „cochetării" între președintele Dodon și o maseuză profesionistă, căreia președintele i-ar fi cerut poze nud și ar fi invitat-o la Președinție. Mai mult, ea chiar a și fost în instituția prezidențială, conform unor poze anexate în postare [42]. Dodon a reacționt imediat în emisiunea sa de pe Youtube, din 23 octombrie, făcând aluzie la cotracandidata sa: *„Noi am înțeles că sunteți pentru candidații care nu au copii și nici nu vor să-i aibă. Ați demonstrat că nu aveți nimic sfânt în voi, atunci când atacați familia, copiii"*[43].

Imaginea președintelui a fost compromisă și prin unele confesiuni făcute de acesta la una din întâlnirile cu electoratul din

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 134 15.04.2021 11:11:59

Taraclia, unde Igor Dodon susținea că o bătrână i-a ghicit în ouă că va câștiga alegerile din primul tur [44]. Aceste afirmații poporaniste au generat un val de sarcasme și pampflete pe internet. A fost generată o contradicție imagologică – pe de o parte, imaginea creștinului ortodox Dodon, care urcă pe muntele Athos pentru a se ruga pentru Moldova, pe de alta – păgânismul cu ghicitoarea. A fost nu doar o un eșec în comunicare, dar o eroare imagologică.

- **Absenteismul candidaților favoriți la dezbaterile televizate**

Cei doi favoriți ai campaniei prezidențiale – Dodon și Sandu, au anunțat că nu vor participa la dezbateri în primul tur. Sandu a declarat ca în acest scrutin are un singur oponent – Dodon, și numai cu el va participa la dezbateri. La rândul său, Igor Dodon a argumentat refuzul prin faptul că a decis să-și dedice timpul pentru întâlnirile directe cu cetățenii.

Refuzul celor doi poate fi motivat prin utilizarea de către aceștia a altor canale de comunicare. Actorii politici au beneficiat în această campanie de canalele de comunicare electorală virtuală. Din acest considerent au pus un preț mai mic pe dezbaterile față în față. În acest scrutin prezidențial, campania a trecut preponderent de la media clasice la new media. Comunicarea politică a sesizat rapid prioritatea mediului virtual în diseminarea știrilor și promovarea candidaților. S-a produs o personalizare a comunicării candidaților prin propriile pagini de Facebook, Youtube, blogging. Iar odată cu aceasta a sporit și limbajul violent, licențios în comunicarea electorală, mai cu seamă între simpatizanții candidaților și trollingu*l* care nu a lipsit în campanie. În acest fel, am ajuns să vorbim despre așa-numita „guerillă digitală", termen deja utilizat de cercetătorii în domeniul comunicării. Fake-news, atac la persoane, discurs sexist, de discriminare – toate acestea au devenit instrumente de luptă electorală.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 135 15.04.2021 11:12:00

Totuși, după cum afirmă cercetătorul Marius Ghilezan**,** „campania electorală este o competiție politică în care se evidențiază cei puternici, care au ceva de spus, care știu ce trebuie să spună și când să spună. Succesul este garantat pentru acei care, cunoscând psihologia maselor, știu să creeze stări de exuberanță publică, menite să pregătească exaltarea războinică a liderilor de opinie, astfel încât mulțimea psihologică să fie manipulată conform necesităților grupului"[45].

Voturile nu se câștigă ușor.

Turul II de scrutin prezidențial: abundența retoricii agresive

Ca și în 2016, în turul doi ajung aceiași candidați – Sandu, Dodon. În 2016, în primul tur, Maia Sandu obține 38,71%; Igor Dodon – 47, 89%. În turul II din 2016 – Sandu – 49,17%; Dodon – 53,52%.

În turul doi, candidatul PAS schimbă sloganul de campanie: „*Oamenii au decis – vor schimbarea! 15 noiembrie este ziua schimbării*." Deși declarase anterior că va participa la o singură dezbatere televizată „din respect pentru alegători", în cele din urmă Sandu refuză să participe la dezbateri cu contracandidatul său, argumentând că acesta „nu este cointeresat de o discuție veritabilă", iar ea „nu se va lăsa atrasă în noroiul pe care-l propagă contracandidatul său [46]". Și acesta a fost, de asemenea, un mesaj și un comportament PR-istic, care a avut ca scop discreditarea contracandidatului și accentuarea dihotomiei „corupt-necorupt".

În contrariu, stafful lui Igor Dodon aplică tehnica manipulării prin provocarea sentimentului de frică. „*Dacă Maia Sandu devine președinte, Moldova are ce pierde* !" Este genericul „pliantelor - clone", după modelul pliantelor Maiei Sandu, cu utilizarea culorilor PAS negru-galben, în care sunt enumerate zece amenințări, în caz de victorie a Maiei Sandu. Prinre acestea: „*Lichidarea altor școli; vânzarea pământurilor la străini; lichidarea raioanelor și uni-*

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 136 15.04.2021 11:12:00

rea satelor în județe; Interzicerea sărbătorii oficiale Ziua Victoriei; Legalizarea căsătoriilor dintre homosexuali și adoptarea copiiilor de către aceste familii; D; Relații ostile cu Rusia, promovarea unei politici rusofobe; Interdicții pentru business în condiții de pandemie; Blocarea plăților la pensii și salarii; instaurarea haosului în parlament, deoarece Sandu nu are majoritate parlamentară și nu are capacități de negociere cu liderii, nici competențe necesare pentru conducerea statului."

Candidatul Igor Dodon încearcă să-și asigure un transfer de imagine dinspre Guvernul Chicu, care, între cele două tururi de scrutin, a reușit să aprobe mai multe hotărâri de guvern cu impact social. Astfel, Guvernul a majorat lista medicamentelor care vor fi acordate gratuit bolnavilor cu bronșită acută. De asemenea, Guvernul promite angajaților din sectorul bugetar premiul anual până la sfârșitul lunii decembrie etc.

Totodată, se recurge la o mobilizare instituționalizată a electoratului prin intervenția președinților de raioane și a primarilor din 400 de localități. Miercuri, cu două zile înaine de ziua tăcerii", într-un briefing organizat în sediul staffului lui Igor Dodon, președinții din 22 de raioane dau citire unei declarații de susținere a candidatului independent Igor Dodon**.** Primarii și președinții de raioane au afirmat că Igor Dodon, șef de stat, este garant al faptului că nu se vor închide școlile, spitalele și policlinicile. În schimb, „*dacă Maia Sandu vine la conducere, vor fi lichidate jumătate din satele țării și peste două treimi din raioane. La fel, vor fi falimentați agricultorii din țară, cu scopul ca ulterior pământurile să fie vândute corporațiilor străine, iar moldovenii să fie transformați în argați ai străinilor. De aceasta noi toți alegem un președinte echilibrat, care să poată vorbi atât cu Rusia, cât și cu Europa. Votăm Igor Dodon.* Să *oprim catastrofa*" [47].

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 137 15.04.2021 11:12:00

Campania de comunicare negativă împotriva M. Sandu s-a axat pe: reforma din învățîmânt, precum și votul dat în guvernele oligarhice, în perioada când se dădea în concesiune Aeroportul Internațional Chișinău și când se vota pentru acoperirea „găurilor" după frauda bancară: „În cei trei ani de mandat în funcția de ministru al Educației, deținută de Maia Sandu, în țară au fost lichidate 111 instituții de învățământ preșcolare și școlare, închise 19 școli profesionale și 5 colegii, și reorganizate 213 școli. [48]

Elementul de culminație al campaniei lui Igor Dodon l-a constituit un miting în fața Teatrului de Operă și Balet. După declarația candidatului despre „electoratul paralel", după primul tur de scrutin, candidatul mai debitează o declarție electorală conta-productivă, amenințând opoziția: „Oponenții noștri au întrecut orice limită, până nu vor primi la bot, nu vor înțelege. O echipă de ONG -ști prin minciună și manipulare încearcă să dea jos președintele."

Declarația a avut efectul *primares*-ului în majoritatea media și a provocat și mai mult electoratul contracandidatei sale. Rezonanța acestor două declarații, în opinia noastră, judecând după preluările de către mass- media clasice din țară, dar și în *social media*, au și determinat o prezență masivă la vot a diasporei - peste 260 mii, comparativ cu 149 în primul tur. La alegerile prezidențiale din 2016, în secțiile de votare din străinătate, în primul tur, s-au prezentat la vot 67 205 de alegători, iar în turul II din 13 noiembrie 2016 – 138 720 de alegători. La alegerile prezidențiale din anul 1996, în primul tur al scrutinului, peste hotarele țării au votat 3 072 de alegători ; în al doilea tur de scrutin au votat 4 295 de alegători.

Am făcut calculele și cum ar arăta votul fără diasporă, dar și fără regiunea transnistreană. În stânga Nistrului au votat 31.072 de oameni, dintre care 26.659 pentru Dodon și 4.413 pentru Sandu.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 138 15.04.2021 11:12:00

Astfel, după ce din total am scăzut votul diasporei, am mai scăzut și votul din Transnistria. Rezultatul arată așa: fără Transnistria și diasporă, Maia Sandu ar fi acumulat 694.999 de voturi – 51.84%, fără Transnistria și diasporă, Igor Dodon ar fi luat 645.454 de voturi – 48.15%

Stafful lui Igor Dodon a utilizat tactica compromiterii „politicianului curat", insistând pe subiectul finanțării din exterior al ONG-urilor, care ar fi contribuit la formarea opiniei publice favorabile candidatei PAS. Cu trei zile înainte de turul doi, deputatul socialist B. Țârdea, într-o conferință de presă, vine cu informații suplimentare privind conexiunea societății civile cu stafful M. Sandu. Potrivit acestuia, una din aceste scheme a fost pusă în practică prin intermediul Asociației "Centrul de Analize și Promovare a Reformelor" (CAER), sponsorizat de Fondul European pentru Democrație - 45 de mii de euro și IPP - 37,5 mii de dolari. Ulterior, banii fiind transferați către PAS și de acolo în Fondul electoral al candidatei Sandu.

Un impact sezizabil asupra formării opiniei publice l-a avut și parodia electorală**.** Parodia muzicală – o armă eficientă, utilizată împotriva candidatului Igor Dodon. Aceasta are ca subiect declarația președintelui Dodon despre virusul COVID-19: "Trece prin tine și nici nu simți, așa ca o gripă…"[49].

Concluzie. În pofida faptului că alegerile prezidențiale s-au desfășurat în contextul pandemiei COVID-19, prezența la urnele de vor a fost în primul tur de 42,7%, iar în turul doi - de 52,5%. Peste 1 milion 637 de mii de cetățeni s-au prezentat la urnele de vot.

În acest scrutin Internetul a devenit nu doar un spațiu al practicilor politice obișnuite, dar un spațiu în care se inventează noi modalități de a face politică. Datorită internetului, *social media*, electoratul nu a fost niciodată la fel de bine informat și mobilizat.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 139 15.04.2021 11:12:00

Sintetizând compartimentul dedicat programelor electorale ale candidaților, concluzionăm că promisiunile candidaților la funcția de președinte al Republicii Moldova au tendința de a depăși atribuțiile șefului statului statuate în Constituție. De asemenea, marea majoritate a promisiunilor electorale privind domeniile sociale și economice nu sunt fezabile din punct de vedere financiar. În multe cazuri, promisiunile creează senzația unei licitații pentru voturi și nu reprezintă o luptă reală între viziuni, doctrine sau ideologii privind dezvoltarea țării.

Nici unul dintre sondajele pre-electorale naționale nu au desemnat-o pe candidata PAS ca învingătoare. Sondajul de opinie devine, după cum s-a demonstrat în ultimii ani, un instrument de analiză sociologică tot mai puțin veridic și concludent. Unii politologi susțin chiar că sondajele de opinie pre-electorale nici măcar nu ar avea ca rol principal predicția electorală, întrucât este evident că rezultatele acestor cercetări sociologice, realizate chiar cu o lună sau mai multe luni anterior scrutinului electoral, arareori coincid cu rezultatul votului propriu-zis. Și, tocmai din acest motiv, sondajele nu trebuie tratate cu prejudecată, întrucât acestea nu neapărat mint, fiind vorba mai degrabă de așteptări inadecvate acestui instrument de analiză, investigare și evaluare.

Pentru prima dată de când în Republica Moldova au loc alegeri prezidențiale directe, favoriții competiției au refuzat să participe la dezbaterile televizate în primu tur, iar Maia Sandu a refuzat dezbaterile și în turul doi, afirmând că oponentu ei „va dezbate cu procurorii", amplificând imaginea de lider politic corupt. Pentru comparație, și Președintele României, Klaus Iohannis, în campania prezidențială din 2019 a ignorant-o in acest sens pe Viorica Dăncilă. Totuși, Iohannis a găsit soluția PR- dezbaterile publice din Biblioteca unei Universități din București. Dacă nu confruntări directe, ar fi trebuit o alternativă.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 140 15.04.2021 11:12:00

În această campanie electorală s-au folosit tehnici de discreditare și dezinformare, pliante-*fakenews* etc. Atât din partea staffurilor electorale, cât și a mass- mediei controlate și necontrolate ca formator de opinie. Simbolul „*kuliokului boțit*" a fost cel mai mobilizator pentru votul „anti-Dodon". Aroganța, retorica construită eronat, excesul de sarcasm irelevant, etalarea luxului (vila de la Condrița, vacanțele exotice) – toate au generat o reticență colectivă față de candidatul independent și chiar votul „anti". Credem că imaginea liderului altruist este una persuasivă și atractivă pentru electoratul autohton. *"Fătuca din dvuskă"*, inteligentă - expresia unui formator de opinie, a fost imaginea candidatului spre care s-a reorientat electoratul moldovean.

Recomandări

✓ Continuarea cercetării metodelor de formare a opiniei publice prin utilizarea noilor metode de comunicare electorală, în special în contextul dezvoltării *social media* și utilizarea acestora de către actorii politici.

✓ Cercetarea impactului mesajelor defectuoase în context electoral, dar și a celor cu potențial persuasiv în funcție de tradiție, stereotipuri și cultură politică.

✓ Estimarea importanței susținerii actorilor politici autohtoni de către opinia publică intenațională, de către actori politici din exterior.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Teodorescu B., Guțu D., Enache R. Marketing politic și electoral. București: SNSPA, 2001.
2. Ibidem.
3. Diamanti Ilvo. Democrazia ibrida, 2014. Roma - Bari: Editura „Gius Laterza & Figli Spa", 2014, p. 78-79.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 141 15.04.2021 11:12:00

4. https://unica.md/monden/igor-dodon-si-a-facut-cont-pe-tiktok-cate-aprecieri-a-reusit-sa-adune-pe-platforma/
5. https://cotidianul.md/2020/11/04/video-omleta-sau-scrobce-preferati-de-15-noiembrie-maia-sandu-si-a-creat-cont-pe-tiktok/, 4 noiembrie
6. Thierry Vedel. Internetul şi practicile politice, pe http://cogito.ucdc.ro/en/nr_1/9%20-%20Calin%20Sinescu%20-%20INTERNETUL%20SI%20COMUNICAREA%20POLITICA.pdf
7. http://alegeri.md/images/c/c4/Program-electoral-renato-usatii-2020-ro.pdf
8. http://alegeri.md/images/e/e7/Program-electoral-dorin-chirtoaca-prezidentiale-2020-ro.pdf
9. http://alegeri.md/images/6/6d/Program-electoral-octavian-ticu-2020-ro.pdf
10. https://www.ipn.md/ro/majoritatea-promisiunilor-electorale-din-domeniile-social-si-economic-nu-8008_1076877.html, 16.10.20
11. https://www.publika.md/diaspora-vot-masiv-la-prezidentiale-topul-sectiilor-de-votare-unde-s-au-prezentat-la-vot-cei-mai-multi-conationali_3087982.html#ixzz6cct9DCWk
12. http://livenews.md/dan-dungaciu-unionistii-sunt-perdantii-principali-ai-acestor-alegeri/
13. https://www.timpul.md/articol/rusia-acuza-statele-unite-ca-orchestreaza-o-revoluie-in-republica-moldova-160565.html
14. https://www.jurnaltv.md/news/16b4d1e6169af80a/departamentul-de-stat-al-sua-atentionari-privind-alegerile.html
15. https://www.youtube.com/watch?v=mRIS7QAFI_A
16. „https://www.jurnaltv.md/news/5d985cb1e5df8823/vladimir-putin-si-a-anuntat-deschis-sustinerea-pentru-igor-dodon-la-alegerile prezidentiale.html?utm_source=RSS&utm_medium=RSS&utm_campaign=RSS
17. https://blacknews.ro/donald-tusk-o-sustine-in-limba-romana-pe-maia-sandu-la-alegerile-din-r-moldova-video/
18. https://cotidianul.md/2020/10/13/video-partidul-cancelarei-angela-merkel-cdu-germania-sprijina-candidatura-maiei-sandu/, 13 octombrie.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 142 15.04.2021 11:12:01

19. https://www.timpul.md/articol/donald-tusk-mesaj-in-limba-romana-pentru-maia-sandu-in-cursa-pentru-alegerile-prezideniale-din-republica-moldova-159450.html
20. http://tvrmoldova.md/electorala-2020/klaus-iohannis-votul-pentru-maia-sandu-un-vot-in-favoarea-evolutiei-democratice-ireversibile-a-tarii/, 10 noiembrie
21. https://sputnik.md/opinie/20201105/32340762/Caracatita-ONG-Moldova.html
22. https://abcnews.md/2020/10/15/watchdog-institute-for-european-policy-and-reforms-tv8-in-lista-ong-urilor-din-moldova-care-o-promoveaza-pe-maia-sandu-pe-bani-din-exterior/
23. https://www.facebook.com/AccentTVMoldova/videos/2745617072420631/
24. https://cotidianul.md/2020/11/12/video-usatii-dodon-ar-fi-primit-11-milioane-de-euro-din-rusia-pentru-campania-electorala-unde-au-mers-banii/,12 noiembrie
25. Coman Claudiu. Sondajul de opinie și manipularea. În: S. Chelcea și G. Jedru (eds). Refracția sociologicã și reflexia jurnalisticã. București: Editura Economicã, 2005, p.127-140.
26. Abraham Dorel. Influența mass-media asupra comportamentului civic și electoral. În: Sociologie Românească, 2004, vol. II, 3.
27. https://cotidianul.md/2020/10/19/sondaj-cbs-axa-presedinteleva-fi-ales-in-turul-ii-aproape-34-dintre-alegatori-nu-au-decis-pentru-cine-sa-voteze/, accesat 19.10.20
28. https://www.politics.md/?article=36046, accesat 20.10.20
29. https://www.ipn.md/ro/bop-232-ar-vota-cu-igor-dodoniar-8008_1077052.html, accesat 23.10.20
30. https://breakingnews.md/sondaj-diferenta-de-voturi-dintre-igor-dodon-si-maia-sandu-in-turul-doi-creste-la-aproape-11/, accesat 23.10.20
31. http://www.infotag.md/press-conferences-ro/777847/, accesat 26.10.20
32. http://www.infotag.md/politics-ro/287538/, accesat 28.10.20
33. https://breakingnews.md/sondaj-511-din-respondenti-sunt-convinsi-ca-actualul-presedinte-al-tarii-igor-dodon-va-obtine-cel-de-al-doilea-mandat/, accesat 26.11.20

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 143 15.04.2021 11:12:01

34. Lipovetsky G. Le pub sort ses griffes. În: Publicité et société //D:/System/Downloads/Comunicarea_ simbolica_Analiza_discursulu.
35. Ibidem.
36. Dâncu Vasile S. Comunicare simbolică//// Critica publicității. Prestructurare şi reconstrucţie simbolică a realității.
37. https://paranteze.md/news/video-in-premiera-maia-sandu-si-a-prezentat-familia.-noi-avem-in-familie-trei-preoti-avem-dascali%22
38. https://www.facebook.com/watch/?v=2576984939228923**,** 18 august.
39. https://www.facebook.com/maia.sandu/posts/
40. https://deschide.md/ro/stiri/editorial/75338/Iulian-Chifu--De-ce-va-pierde-Igor-Dodon-alegerile-preziden%C8%9Biale-(%C8%99i-va-fi-aleas%C4%83-Maia-Sandu-Pre%C8%99edinte).htm, 13 noiembrie 2020
41. https://telegraph.md/de-ce-electoratul-de-dreapta-nu-va-merge-la-vot-cele-10-argumente/, 30 octombrie 2020.
42. https://protv.md/actualitate/amicitia-lui-dodon-cu-tinere-maseuze-si-randevuurile-misterioase-la-presedintie-este-un-fake-spune-candidatul-independent-sustinut-de-psrm---2544256.html
43. https://www.realitatea.md/---nu-aveti-nimic-sfant-in-voi-----dodon-a-reactionat-la-tanara-care-spune-ca-i-a-cerut-poze-nud--video-_116210.html
44. https://cotidianul.md/2020/10/27/video-dodon-mi-au-ghicit-in-oua-ca-voi-castiga-din-primul-tur/, 27 octombrie.
45. Ghilezan Marius. Manual de campanie electorală. Elemente de New Media. Timișoara: Editura Brumar, 2011, p. 102
46. https://www.ipn.md/ro/maia-sadu-despre-refuzul-de-a-participa-la-o-8008_1077508.html, 10.11.20
47. https://www.publika.md/mai-multi-presedinti-de-raioane-si-primari-din-tara-si-au-declarat-sustinerea-pentru-dodon-in-turul-doi_3088634.html#ixzz6dNwsamT8
48. http://livenews.md/peste-400-profesori-au-devenit-someri-iar-65-mii-elevi-au-fost-nevoiti-sa-si-caute-alta-scoala-dupa-reformele-maiei-sandu/, 10.11.20.
49. https://www.facebook.com/watch/?v=695926941333616https://www.youtube.com/watch?v=iKvz9v30K4o

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 144 15.04.2021 11:12:01

EFICIENTIZAREA COMUNICĂRII GUVERNAMENTALE ÎN CONTEXTUL PANDEMIEI DE COVID-19 ÎN REPUBLICA MOLDOVA

GOVERNMENT COMMUNICATION EFFECTIVENESS IN THE CONTEXT OF THE COVID-19 PANDEMIC IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Lucia GROSU, ***cercetător științific,***
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

Summary

This article argues that the capacity to communicate effectively with constituents is a fundamental function of modern governance. Government communication capacity is not just about efficient and effective information dissemination. The willingness and ability to speak with citizens must be coupled with a willingness and ability to listen to them, incorporate their needs and preferences into the policy process. The ability of a government to communicate with its citizens has important implications. Well organized, the government communication apparatus and skilled staff will play more of roles, all of which are central to the evolution of effective, responsive, and accountable governance.

In the same order of ideas, this article contends that effective government communication performs major roles in successfully responding to pandemics. The more challenging the pandemic is, the more attention needs to be focused on effective government communication. Guiding an effective response to the global pandemic has required leaders to demonstrate not only effective planning and coordination skills, but the ability to communicate clear consistent messages in an empathetic manner as well.

Capacitatea de a comunica eficient cu cetățenii este o funcție fundamentală a guvernării moderne. Astăzi, cu certitudine, nu există nici un guvern care să nu comunice cu publicurile sale, deşi

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 145 15.04.2021 11:12:01

mijloacele și metodele de comunicare publică diferă considerabil de la un guvern la altul. Deosebit de vizibile sunt diferențele în ceea ce privește înțelegerea comunicării și a activităților de comunicare conexe. Există țări cu sisteme de comunicare guvernamentală bine dezvoltate, pe parcursul mai multor decenii, cu o structură eficientă și standarde înalte de activitate, în care comunicarea se regăsește la același nivel cu alte funcții guvernamentale, iar menirea acestora nu constă doar în promovarea unor puncte de vedere politice, ci ține de informarea și consultarea publicurilor referitor la activitățile guvernamentale (politici și acțiuni). Există însă și guverne care, adesea, nu realizează că activitatea de comunicare este o parte integrantă esențială a activității guvernamentale, fundamentală pentru asigurarea funcționalității guvernamentale. În aceste țări nu există o conștientizare a necesității dezvoltării/consolidării propriilor capacități de comunicare, deoarece se consideră că mijloacele de informare în masă ar fi suficiente pentru răspândirea mesajelor guvernamentale către populație, capacitatea de comunicare guvernamentală fiind redusă, în acest caz, la diseminarea informațiilor. În mod evident, informarea cetățenilor este o activitate necesară în procesul guvernamental, dar insuficientă dacă nu este corelată cu disponibilitatea de a dialoga cu cetățenii, de a-i asculta și de a le integra nevoile și interesele în procesul politic decizional [1, p. 1]. Încă în 2005, Comisia Europeană lansa, în contextul modernizării politicii de comunicare a Uniunii Europene, un plan de acțiune numit *Action Plan to Improve Communicating by the Commission*, important prin faptul că recunoștea comunicarea ca fiind mai mult decât informație: "...aceasta stabilește o relație și inițiază un dialog cu cetățenii, ascultă și stabilește o legătură cu aceștia. Este o parte esențială a procesului politic" [2, p. 3]. Din aceste considerente, guvernarea trebuie să se bazeze tot mai mult pe un dialog deschis între toate

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 146 15.04.2021 11:12:01

părțile și să contribuie la crearea și menținerea discuțiilor prin intermediul cărora nevoile și interesele cetățenilor sunt luate în considerare și, într-un mod participativ, sunt soluționate [3, p. 26].

Capacitatea unui guvern de a comunica cu cetățenii săi are implicații majore asupra credibilității activității acestuia. Consolidarea capacității de comunicare a Guvernului se referă, în esență, la consolidarea capacității funcționarilor publici de a se angaja într-un dialog deschis cu cetățenii. Aparatului de comunicare guvernamentală, bine organizat și calificat, îi revin mai multe roluri, fiecare dintre acestea fiind esențiale pentru evoluția unei guvernări eficiente, receptive și responsabile [1, p.10]:

- de explicare: să explice politicile guvernamentale și acțiunile guvernului;
- de conștientizare: să crească gradul de conștientizare a drepturilor, beneficiilor și obligațiilor cetățenilor;
- de persuadare: să convingă cetățenii să acționeze în acord cu politicile convenite în circumstanțe definite;
- de consiliere: să consilieze guvernul cu privire la reacțiile cetățenilor și ale mass-media referitoare la politicile și activitățile guvernamentale.

Modul în care instituțiile puterii de stat comunică influențează percepțiile și evaluările cetățenilor privind calitatea activității de guvernare. Atașamentul, loialitatea și susținerea deciziilor, directivelor, dispozițiilor, măsurilor și inițiativelor propuse nu derivă exclusiv din problemele de fapt sau din rezultatele cuantificabile, ci și din calitatea dialogului stabilit cu cetățenii. Guvernul trebuie să cunoască nevoile cetățenilor, să răspundă, să comunice și să explice problemele reale. O bună guvernare își va asuma responsabilitatea de furnizare a mecanismelor de răspuns la nevoile societății, cu atât mai mult cu cât nivelul de încredere sau de apreciere acordat de către cetățeni rezultă din reputația guvernamentală construită și consolidată prin comunicare.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 147 15.04.2021 11:12:01

Felul în care comunică un guvern este influențat în mod decisiv de modul în care decidenții se raportează la anumite chestiuni acute. O guvernare eficientă este legată de comunicarea articulată, coerentă, pe teme de interes public. Pentru orice administrație, a comunica în mod constant, a genera dezbateri pornind de la decizii adoptate sau de la măsuri care urmează a fi luate, a menține trează atenția publică în jurul activității, priorităților guvernamentale, a genera un tip de înțelegere publică sau chiar de acceptanță socială pentru o idee, pentru o strategie sau politică reprezintă cerințe care nu pot fi puse sub semnul îndoielii.

În situații de urgență publică, comunicarea guvernamentală eficientă reprezintă un mijloc important pentru asigurarea încrederii populației în deciziile autorității centrale. Dimpotrivă, atunci când este lipsă, atrage după sine reacții negative din partea populației și o aderență scăzută față de măsurile preventive recomandate ca răspuns la situația de urgență.

Pandemia de COVID-19 ar putea fi considerată un punct de cotitură pentru conștientizarea necesității eficientizării comunicării guvernamentale, dat fiind contextul provocator și incert, care a determinat o responsabilitate sporită asupra comunicatorilor din sectorul public în dezamorsarea crizei pandemice. Crizele de orice tip au la bază acumulări de divergențe, de unde și necesitatea menținerii unui contact permanent, a cultivării încrederii, accesibilității, posibilității controlului reciproc, a dialogului activ și creării unui climat de normalitate. Comunicarea în asemenea context este chemată să asigure un echilibru generator de stabilitate și să excludă stările de psihoză generală sau de anxietate socială, prin mesaje capabile să furnizeze date și informații corecte, nedistorsionate, utile și credibile.

Criza sanitară generată de pandemia de COVID-19 este prima criză de acest gen care s-a manifestat simultan la nivelul în-

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 148 15.04.2021 11:12:01

tregului glob. Referindu-se la modul de manifestare a pandemiei, Tedros Adhanom Ghebreyesus, Director General al Organizației Mondiale a Sănătății (OMS), menționa că de-a lungul anilor a realizat multe rapoarte, recomandări și analize, toate conducând la aceeași concluzie: lumea nu este pregătită pentru o pandemie. ”COVID-19 ne-a pus în fața evidenței: când a fost lovită de pandemie, lumea nu a știut cum să o gestioneze”. [4].

Un raport al Global Preparednes Monitoring Board (GPMB) (un Consiliu tehnic aflat sub auspiciile ONU și ale Băncii Mondiale), întitulat *A World in Disorder* (*O lume aruncată în haos*) [5], publicat în septembrie 2020, realizează o evaluare dură a răspunsului global la criza COVID-19, numindu-l ”un eșec colectiv de a lua în serios prevenirea epidemiei, pregătirea răspunsului la criză și prioritizarea măsurilor necesare”. [5] Una dintre concluziile raportului vizează abordările trunchiate, binare, care poziționează țările lumii într-unul din cele două clustere: ”țări care au gestionat criza” *versus* ”țări care sunt depășite de situație”. În aceeași logică, se conchide în raport, există lideri care s-au străduit să ia, din timp, măsuri bazate pe dovezi științifice și bune practici, dar și lideri caracterizați de iresponsabilitate, ceea ce a condus la adâncirea deficitului de încredere publică și a încetinit efortul de redresare [5].

Republica Moldova și instituțiile sale publice au intrat în cea mai mare criză de sănătate globală, pe care trebuie să o gestioneze la nivel local, cu un capital de încredere aflat la cote reduse atât în ceea ce privește instituțiile guvernamentale, cât și cele medicale. Criza sanitară a developat și criza cronică de încredere între populație și guvernare, care s-a acutizat pe fundalul repercusiunilor sociale ale pandemiei, în paralel cu un răspuns ineficient anticriză din partea Executivului [6]. Potrivit Raportului de stare a țării 2020, coeziunea slabă dintre populație și guvernare a fost mereu o problemă acută, care a definit starea țării de la un an

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 149 15.04.2021 11:12:01

la altul [6]. Majoritatea sondajelor de opinie relevă faptul că cea mai mare parte a cetățenilor consideră că lucrurile în Republica Moldova merg într-o direcție greșită, iar principalele instituții ale statului (Guvernul, Parlamentul, partidele politice, sistemul de justiție) sunt la limita inferioară a încrederii.

Efectele pandemiei de COVID-19 au scos în evidență atât slăbiciunile sistemice ale statului, cât și ineficiența guvernării pe timp de criză. Structurile de stat au fost luate prin surprindere și au eșuat să se adapteze repede la noile circumstanțe. Provocările generate de criza pandemică necesită soluții viabile, pragmatice, implementabile într-un ritm alert și într-un timp relativ scurt. În Republica Moldova, per ansamblu**,** Guvernul nu a dezvoltat o viziune strategică în ceea ce privește gestionarea crizei pandemice. Mai mult, autoritățile au comunicat ineficient cu populația, începând cu depistarea primului caz de import. Centrul de comunicare anticriză, numit *Grupul de lucru al comunicatorilor la nivel național* (GLCNN), în atribuțiile căruia se regăsește sarcina principală de mediatizare a evoluției pandemiei și a acțiunilor întreprinse de autoritățile centrale și locale, deși a fost instituit [7], nu a reușit să-și demonstreze plenar funcționalitatea. Din contra, rolul de comunicatori a fost dominat de politicieni sau de oficiali de rang înalt, care nu dispun de pregătire în domeniul sănătății și al comunicării publice.

Acest lucru a generat dezaprobare în societate, slăbind și mai mult relația de încredere între cetățean și autorități/stat și subminând și mai mult eficiența măsurilor de atenuare și de gestionare a epidemiei – oamenii au ignorat și continuă să ignore aproape în totalitate cerințele elementare de protecție, cum ar fi purtarea măștilor și respectarea distanței fizice, fapt ce a agravat și mai mult situația pandemică. Principala cauză a nerespectării restricțiilor este tradiționala atitudine a populației față de restricțiile venite „de

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 150 15.04.2021 11:12:01

sus", de la autorități. Și aici credibilitatea emitentului (autoritățile) este esențială, mai exact lipsa credibilității emitentului are ca efect respingerea/ignorarea de către destinatar a mesajelor oficiale. În Republica Moldova, un factor de subminare a eforturilor de combatere a răspândirii infecției l-a reprezentat comportamentul neglijent, pe alocuri sfidător, față de restricții tocmai din partea înalților demnitari care le-au impus [8, p. 6].

Datele statistice arată că Republica Moldova este o țară preponderent rurală, populația urbană constituind doar 42.7%. Aceasta înseamnă că cultura politică a cetățenilor este preponderent parohială, mai mult contemplativă decât pro-activă. Pentru majoritatea cetățenilor din astfel de comunități este caracteristic să accepte modele comportamentale practicate de instituțiile și persoanele cu autoritate. Barometrul de Opinie Publică (BOP) relevă gradul de încredere pe care cetățenii l-au avut în ultimii ani: Biserica (65-85%); Primăriile (40-50%); Poliția (30-45%); Președinția (25-40%); și Guvernul (20-25%). Este evident că în perioada pandemică, de comportamentul exponenților acestor instituții a depins foarte mult și comportamentul simplilor cetățeni [8, p. 57].

Situația actuală de neîncredere, accentuată în măsurile de gestionare a pandemiei, este generată de un cumul de factori. Printre aceștia vom menționa lipsa de coerență și de unitate a mesajelor oficiale; caracterul, uneori, contradictoriu sau greu inteligibil al regelementărilor; "patologiile" spațiului public – polarizarea, politizarea, dictatura emoțiilor, ethos-ul anti-instituțional, anti-regulă, anti-autorități; nivelul scăzut de alfabetizare informațională, în special pentru mediul digital; dezinformarea.

Lipsa de coerență și de unitate a mesajelor oficiale reprezintă una dintre cele mai mari probleme ale comunicării guvernamentale alături de stilul de comunicare mai degrabă reactiv al politicienilor, și nu doar în Republica Moldova. În multe țări, ezitarea

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 151 15.04.2021 11:12:02

inițială a guvernelor de a comunica într-o manieră coerentă, hotărâtă, chiar și despre incertitudini și necunoscute referitoare la pandemie, a contribuit la crearea unui vid informațional propice pentru proliferarea dezinformării [9]. Din aceste considerente, valul de dezinformare, care a însoțit răspândirea globală a pandemiei de COVID-19, a contribuit la subminarea, în mare măsură, a răspunsului autorităților politice și la amplificarea neîncrederii și îngrijorării în rândul cetățenilor. În întreaga lume, guvernele au folosit comunicarea pentru a contracara dezinformarea și pentru a sprijini inițiativele oficiale. Eficacitatea acestor acțiuni a depins de modul în care acestea au fost fundamentate pe principiile guvernării deschise, îndeosebi pe principiul transparenței, esențial în eforturile de reconstruire a încrederii în instituțiile publice [10].

”Explozia” de informații false, trunchiate, dăunătoare pentru sănătatea publică, care a însoțit, peste tot în lume, pandemia de COVID-19 este cunoscută sub numele de ”infodemie”. Infodemia este un termen consacrat în analizele pe tema COVID-19 și este considerată a fi un obstacol în calea implementării strategiilor de răspuns la criză. Termenul, utilizat de OMS, face referire la supraabundența de informații – unele dintre ele adevărate, altele nu – care îi împiedică pe cetățeni să identifice sursele credibile de informații, tocmai când au nevoie mai multă de orientare [11].

Pandemia de COVID-19 a accentuat o serie de vulnerabilități ale ecosistemului informațional, printre care și puterea de a genera și disemina un conținut imens de informații false, neverificate și înșelătoare [12]. În contextul unor circumstanțe excepționale cauzate de pandemia de COVID-19 și al numeroaselor posibilități oferite de noile tehnologii, spațiul digital a devenit un teren fertil pentru răspândirea rapidă și, de multe ori, coordonată a unor ample campanii de dezinformare, zvonuri, narațiuni toxice sau informații manipulatoare, unele cu potențial dăunător pentru să-

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 152 15.04.2021 11:12:02

nătate. De la teorii despre crearea virusului cu scopul de a controla, testa sau vaccina forțat populația până la afirmații ce legau transmiterea virusului de tehnologia 5G și instaurarea unei dictaturi mondiale de către elitele oculte, infodemia derulată în paralel cu pandemia de COVID-19 a reprezentat o provocare pentru economiile naționale, pentru sistemele de sănătate și pentru capacitatea guvernelor de a obține sprijinul și cooperarea cetățenilor.

Asaltul informațional raportat la o criză poate crea ”confuzie și neîncredere în rândul cetățenilor” și poate face dificilă găsirea unei soluții eficiente în materie de sănătate publică [13, p. 2]. În acest sens, pentru a gestiona infodemia, OMS a dezvoltat o platformă inovatoare de comunicare numită *Rețeaua OMS pentru informare în contextul epidemiilor* (EPI-WIN). În timpul situațiilor de urgență, cererea de informații este mare, există adesea multe necunoscute și oamenii vor căuta informații de la surse, persoane și entități în care au încredere. Cu ajutorul EPI-WIN, Organizația Mondială a Sănătății a reușit să identifice astfel de surse de încredere, creând așa-numitele ”lanțuri de încredere”, și le-a angajat nu numai ca amplificatoare ale informațiilor corecte și în timp util, ci și în calitate de consilieri cu privire la selectarea informațiilor necesare pentru o informare corectă [13].

Capacitatea de a gestiona spațiul informațional, de a preveni răspândirea infodemiei și de a menține încrederea cetățenilor face parte din ”arsenalul” pe care statele îl pot mobiliza pentru a limita efectele negative ale pandemiei. Comunicarea guvernamentală, având drept ingrediente de bază profesionalismul, empatia, credibilitatea, are un rol esențial în restabilirea încrederii și a stărilor de spirit care să predispună la solidaritate și acțiune comună. În situații de criză sanitară majoră, încrederea echivalează cu existența unui vaccin [12, p. 55]. Nu întâmplător, nivelurile ridicate de încredere sunt o trăsătură comună a țărilor cu cele mai

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 153 15.04.2021 11:12:02

eficiente răspunsuri la pandemia de COVID-19, eficiență măsurată prin răspândirea lentă și mortalitatea scăzută în țări precum Coreea de Sud sau Germania.

Dezinformarea alimentată de zvonuri, stigmatizări și teorii conspiraționiste se poate dezvolta până când ajunge la o stare în care societatea în ansamblul ei să fie afectată, îndeosebi pe dimensiunea implicațiilor severe asupra sănătății publice, dacă populația preferă dezinformarea în locul informațiilor și argumentelor științifice despre COVID-19. În literatura privind managementul situațiilor de risc și de criză, ignorarea semnalelor care indică apariția riscurilor (proliferarea dezinformării) poate duce la o situație de criză (colapsul sistemului de sănătate publică). De aceea se spune că o situație de risc ignorată este o criză sigură [14, p. 42]. Atenția care se acordă gestionării situațiilor de risc poate face diferența dintre o criză scăpată de sub control și o soluție proactivă [14].

Mai mult, în eforturile de management al comunicării în situații de criză trebuie să se țină seama de faptul că riscurile pot fi percepute diferit de către indivizi în funcție de context, de implicare, de experiența anterioară, de modul cum sunt conștientizate, de nivelul de conștientizare. Conștientizarea riscurilor este, în cele mai multe cazuri, rezultatul influențării sociale. Atunci când oamenii consideră o situație ca fiind reală, ea devine reală prin consecințele ei. Dar oamenii percep majoritatea realităților indirect, prin intermediul entităților de informare și de opinie, care definesc aceste realități. Cu alte cuvinte, o situație este percepută așa cum este definită [15, p. 59]. În acest sens, guvernele și celelalte instituții trebuie să analizeze și să înțeleagă tiparele și modul de operare a acestor fenomene de dezinformare care circulă în întreaga lume, pentru a putea formula mesaje corecte și eficiente de comunicare a riscurilor.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 154 15.04.2021 11:12:02

Din această perspectivă, consecințele dezinformării nu pot fi trecute cu vederea. În contextul actual, asemenea ”injecții” de informații și încadrări toxice ale faptelor au determinat subminarea încrederii în instituții, ignorarea sfaturilor și recomandărilor oficiale și adoptarea de către cetățeni a unor comportamente riscante [16, p. 2].

Un aspect important al actualei crize provocată de pandemia de COVID-19 ține de existența riscului de utilizare a unora dintre măsurile menite să rezolve problema infodemiei ca pretext de subminare a drepturilor și libertăților fundamentale. Respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ar trebui să fie în centrul răspunsului la pandemia de COVID-19. În acest context, mass-media liberă și pluralistă este esențială pentru combaterea dezinformării și pentru informarea cetățenilor [16, p.13].

Potrivit unor recomandări ale Comisiei Europene [16], libertatea de exprimare și dreptul mass-mediei și al societății civile de a examina acțiunile statului sunt mai importante ca oricând în timpul acestei crize: responsabilitatea autorităților publice nu ar trebui redusă, pe motiv că funcționează în temeiul prerogativelor pentru situații de urgență. Autoritățile publice trebuie să asigure transparența activității lor, ceea ce contribuie la consolidarea încrederii cetățenilor și permite monitorizarea procesului decizional. Fluxul liber de informații contribuie la protecția vieții și a sănătății și facilitează și promovează dezbaterea și procesul decizional din domeniul social, economic, politic și din alte domenii.

Recomandările Comisiei Europene au fost exprimate în contextul problemelor semnalate, legate de libertatea de exprimare, inclusiv cu privire la restricționarea accesului la informații în cazul jurnaliștilor, cu privire la riscurile în adresa siguranței jurnaliștilor, inclusiv amenințări și intimidări, sau cu privire la acuzații neîntemeiate la adresa acestora de răspândire a dezinformării.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 155 15.04.2021 11:12:02

În Republica Moldova, accesul la informații de interes public a fost printre primele ținte ale restricțiilor impuse în contextul crizei pandemice. Pe 18 martie 2020, Comisia pentru Situații Excepționale a extins termenul de răspuns la solicitările de informații ale jurnaliștilor pentru instituțiile statului de la 15 la 45 de zile, fără vreo explicație oficială a motivelor care au stat la baza acestei decizii, decât invocarea mandatului Legii nr.212 "de a sprijini ordinea publică". Extinderea termenului de răspuns la solicitările de informații, pe lângă toate celelalte menționate mai sus, compromite, în opinia jurnaliștilor, capacitatea acestora de a oferi cetățenilor informații vitale și la zi [17, p. 2].

În perioadele de criză, mai cu seamă, democrația își arată adevărata sa forță și valoare [16]. Din acest motiv, în contextul pandemiei de COVID-19, instituțiile puterii de stat trebuie să acorde o atenție deosebită nevoilor cetățenilor, deoarece drepturile și libertățile lor fundamentale, cum ar fi dreptul de acces la informații de interes public sau libertatea de mișcare, sunt restrânse ca modalitate de răspuns la răspândirea coronavirusului. Acum, mai mult ca oricând, cetățenii ar vrea să poată participa la luarea deciziilor și, în același timp, să poată înțelege deciziile autorităților, deoarece multe dintre deciziile adoptate îi afectează personal și într-o manieră foarte concretă. În acest context, Cancelarul german Angela Merkel, argumentând măsurile de izolare stabilite pentru stoparea răspândirii pandemiei de COVID-19, a evidențiat faptul că „democrație înseamnă explicarea deciziilor politice adoptate și transparentizarea acestora. În acest sens, trebuie să se facă tot posibilul ca să fie comunicate și justificate acțiunile autorităților, astfel încât acestea să fie corect înțelese" [18].

În concluzie, orice guvernare, indiferent de culoarea sa politică ori de gradul său de eficiență, este vulnerabilă atunci când nu reușește să se impună drept sursă principală și credibilă de

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 156 15.04.2021 11:12:02

informații cu privire la subiectele aflate pe agenda publică. Dacă luăm în considerare nivelul scăzut de încredere pe care o au cetățenii în instituțiile publice din Republica Moldova, reevaluarea politicii de comunicare a acestor instituții devine fundamentală pentru restabilirea unui climat de încredere și pentru generarea unor dezbateri constructive privind modul în care este gestionată pandemia de COVID-19, și nu doar. Accentul trebuie să cadă pe cooperare, pe înțelegere și încredere reciprocă. În acest sens, necesare ar fi câteva acțiuni esențiale de comunicare: comunicatorii trebuie să arate că înțeleg îngrijorarea publicurilor, chiar să spună că o împărtășesc; simplificarea mesajelor, în sensul clarității, al unui impact semantic cât mai mare (înțelesul cuvintelor să fie clar pentru cât mai mulți oameni); adaptarea mesajelor la bagajul cultural al diferitelor publicuri, în vederea unui impact semiotic cât mai mare (interpretarea fidelă a mesajului să fie făcută de cât mai multe categorii de oameni).

Pe termen scurt, eficientizarea comunicării instituțiilor de stat ar putea avea drept consecințe câștigarea încrederii cetățenilor și ascultarea, în sensul ordinii sociale, disciplinării eforturilor, mobilizării unor resurse mai numeroase, mai multă responsabilizare individuală, coordonare mai eficientă, depășire a crizei cu pierderi minimale.

Pe termen mediu și lung, instituțiile puterii de stat ar putea reconstrui încrederea în relația dintre ele și cetățenii săi.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. CommGAP. The Contribution of Government Communication Capacity to Achieving Good Governance Outcomes. World Bank. [on-line] http://siteresources.worldbank.org/ EXTGOVACC/ Resources/BriefGovCommCapacity.pdf

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 157 15.04.2021 11:12:02

2. Action Plan to improve communicating by the Commission. Brussels, 2005. [on-line] https://ec. europa.eu/transparency/regdoc/rep/2/2005/EN/2-2005-985-EN-F-0.Pdf
3. Șaptefrați T. Administrația publică postmodernistă și noul serviciu public. În: Administrarea Publică, 2015, nr. 2, pp. 24-29.
4. WHO. The best time to prevent the next pandemic is now: countries join voices for better emergency preparedness. Octombrie 2020. [on-line] https://www.who.int/news/item/01-10-2020-the-best-time-to-prevent-the-next-pandemic-is-now-countries-join-voices-for-better-emergency-preparedness
5. WHO. A World in Disorder. Global Preparednes Monitoring Board. Annual Report 2020. [on-line] https://apps.who.int/gpmb/assets/annual_report/GPMB_AR_2020_EN.pdf
6. Republica Moldova 2020. Raport de stare a țării. [on-line] https://www.expert-grup.org/media/k2/attachments/Raportul_de_Stare_a_uIrii_2020_ro.pdf
7. Ședință privind coordonarea acțiunilor de comunicare la nivel național în contextul prevenirii și controlului infecției cu Coronavirusul de tip nou. [on-line] https://msmps.gov.md/comunicare/comunicate/sedinta-privind-coordonarea-actiunilor-de-comunicare-la-nivel-national-in-contextul-prevenirii-si-controlului-infectiei-cu-coronoviru sul-de-tip-nou/
8. Raport privind monitorizarea crizei COVID-19 în Republica Moldova. Mai – septembrie 2020. [on-line] http://www.e-democracy.md/files/raport-covid-19-moldova.pdf
9. OECD Policy Responses to Coronavirus (COVID-19). Transparency, communication and trust : The role of public communication in responding to the wave of disinformation about the new Coronavirus. [on-line] https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses /transpar ency-communication-and-trust-bef7ad6e/
10. Governance responses to disinformation. How open government principles can inform policy options. OECD 2020. [on-li-

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 158 15.04.2021 11:12:02

ne]. https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/d6237c85-en.pdf?expires=1606121306&id=id&accname=guest&checksum=4E16C9524D1A3642C5B33F B4C19E75A2
11. WHO. Novel Coronavirus (2019-nCoV). Situation Report – 13. Februarie 2020. [on-line] https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200202-sitrep-13-ncov-v3.pdf
12. Infodemia COVID-19 în România. O analiză a dezinformării în spațiul digital. Coord. Alina Bârgăoanu. Octombrie 2020. [on-line] https://www.antifake.ro/wp-content /uploads/2020/11/Eurocomunicare_Raport-Infodemia-COVID-19-in-Romania octombrie-2020-1.pdf?fbclid =IwAR3 GgzrsBMg6rZpb4EjdJh1Q5XhpsTxyt 5Dc05jdn5z Ixm9UU3sGfBsZucI
13. WHO. Coronavirus disease 2019 (COVID-19). Situation Report – 45. Martie 2020. [on-line] https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200305-sit rep-45-covid-19.pdf?sfvrsn=ed2ba78b_4
14. Regester M., Larkin J. Managementul crizelor și al situațiilor de risc. București: Comunicare.ro, 2003.
15. Chiciudean I., David G. Managementul comunicării în situații de criză. București: Comunicare.ro, 2011.
16. Comisia Europeană. Combaterea dezinformării în legătură cu COVID-19 – Asigurarea unei informări corecte. [on-line] https://eur-lex.europa.eu/legal-content /RO/TXT /PDF /? Uri = CELEX:52020JC0008&from=EN
17. Pandemia COVID-19. Lecții pentru libertatea mass-media în Republica Moldova. Media Forward, iunie 2020, nr. 11. [on-line] https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-06/Balan%20and%20Stegniy_FINAL-RO_0.pdf
18. COVID-19 Has Democratic Lessons to Teach. Has Angela Merkel Helped Germany to Learn Them? [on-line] https://www.gmfus.org/publications/covid-19-has-democratic-lessons-teach-has-angela-merkel-helped-germany-learn-them

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 159 15.04.2021 11:12:02

EMERGENȚA STATUTULUI GEOPOLITIC AL REPUBLICII MOLDOVA ÎN CONTEXTUL CONSOLIDĂRII CAPACITĂȚII INSTITUȚIONALE A SECURITĂȚII NAȚIONALE ÎN PERIOADA PANDEMIEI COVID-19

THE EMERGENCE OF THE GEOPOLITICAL STATUS OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA IN THE CONTEXT OF STRENGTHENING THE INSTITUTIONAL CAPACITY OF THE NATIONAL SECURITY DURING THE COVID-19 PANDEMIC

Veaceslav UNGUREANU, ***doctor în științe politice, cercetător științific coordonator, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice***

Summary

The importance and topicality of the subject matter under scientific research is determined by the need to carry out an analysis of the emergence process of the buffer-state geopolitical status of the Republic of Moldova in terms of ensuring/ non-ensuring the national security during the global health crisis caused by the COVID-19 pandemic that contributes to the enhancement of the current risks and threats, but also to the emergence of some new challenges to the political component of the national security of the Republic of Moldova. The geopolitical architecture of the regional security environment in the South-Eastern Europe puts pressure on the permanent neutrality status of the Republic of Moldova and gives shape to the two geopolitical scenarios: to preserve the geopolitical status of permanent neutrality with a low level of ensuring national security and defence or to leave the collision area between the great powers and to join the North-Atlantic Alliance, thus ensuring its security and defence on its entire territory recognized by

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 160 15.04.2021 11:12:02

the international community. Investigating the matter of the geopolitical status of the Republic of Moldova during the COVID-19 global pandemic, which triggered the decrease of the level of stability in the security area, brings out the low geopolitical potential of the Republic of Moldova that defines the insufficient level of the institutional capacity of the national defence and security system to ensure territorial integrity that is jeopardised by the geopolitical conflict in the Eastern districts (rayons), whose settlement or conservation process perpetuation can only be achieved through geopolitical talks between the great powers concerning the reconfiguration of the spheres of influence and the ensuring of a sustainable regional security.

După proclamarea independenței, Republica Moldova a fost determinată de declanșarea proceselor geopolitice regionale din Europa de Est, care ulterior au configurat o nouă structură geopolitică de securitate europeană să-și identifice identitatea sa geopolitică, situație care și-a găsit expresie în stabilirea priorităților geopolitice în politica de securitate, în determinarea statutului geopolitic și a poziției geopolitice în cadrul arhitecturii securității regionale și internaționale a sistemului internațional postrăzboi rece. Adoptarea Constituției Republicii Moldova, la 29 iulie 1994, a legiferat prin art. 11 statutul de neutralitate permanentă, care nu admite dislocarea de trupe militare ale altor state pe teritoriul suveran al său. Această clauză constituțională, în accepția noastră, a supraapreciat situația geopolitică a Republicii Moldova, considerând-o ca fiind favorabilă pentru a fi realizată, însă prevederea enunțată nici pe departe n-a fost realizată, dat fiind că Republica Moldova și-a supraevaluat potențialul său geopolitic și practic n-a sesizat transformările geostrategice cardinale care se produceau în cadrul arhitecturii geopolitice mondiale, inclusiv în sistemul de securitate europeană. Actualmente, în condițiile crizei sanitare la nivel global generată de pandemia COVID-19, care contribuie

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 161 15.04.2021 11:12:04

la amplificarea riscurilor și amenințărilor regionale periclitând securitatea națională a Republicii Moldova, determină dezbateri substanțiale la nivelurile mediului academic, societății civile și clasei politice privind necesitatea regândirii dimensiunii geopolitice a paradigmei de asigurare a securității naționale. În același timp, ezitarea realizării de către Republica Moldova a alternativei geopolitice de consolidare a capacității instituționale a securității naționale considerându-le drept un pericol la adresa integrității teritoriale, opțiune care reprezintă acțiuni de intensificare a relațiilor de cooperare în cadrul procesului integraționist euroatlantic ce s-au dovedit a fi un beneficiu și o oportunitate pentru dezvoltarea și modernizarea sistemelor naționale de securitate și apărare ale statelor cu priorități geopolitice occidentale irevocabile, ar determina conservarea statutului geopolitic de *stat-tampon* între două centre de putere cu o neutralitate permanentă nefuncțională care nu asigură, ci doar sporește gradul de vulnerabilitate al securității naționale.

Declarația de Independență circumscrie geopolitic Republica Moldova în spațiul de securitate central-european, atribuind relațiilor cu statele din această subregiune un rol important, dar care au manifestat interese ce nu se însriau în spațiul geopolitic al Comunității Statelor Independente, una dintre cauze fiind trecutul socialist. La rândul ei, Uniunea Europeană a tratat Republica Moldova ca pe un actor din sfera de influență geopolitică a Federației Ruse, iar tentativele sporadice ale Republicii Moldova de revizuire a politicii de orientare geopolitică conjuncturală, prin acceptarea participării în cadrul Pactului de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est nu s-au soldat cu succese durabile, dat fiind că a fost tratată de către Uniunea Europeană ca o țară din arealul est-european, fiind inclusă în Politica Europeană de Vecinătate prin semnarea, în 2005, a Planului de Acțiuni Republica Moldova – Uniunea Europeană, prin admiterea, în 2009 a participării în cadrul

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 162 15.04.2021 11:12:04

Parteneriatului Estic și semnarea în 2014 a Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană, care permite asocierea politică și integrarea economică. Totodată, situația incertă în definirea statutului geopolitic al Republicii Moldova nu s-a dovedit a fi o oportunitate benefică de valorificat, ci s-a soldat cu precarități și incertitudine în realizarea priorității de interes național privind consolidarea securității naționale menită să asigure o reziliență instituțională a sistemului național de securitate și apărare.

V. Juc exprimă supoziția că Republica Moldova s-a afirmat geopolitic grație consolidării poziției sale ca subiect geopolitic în spațiul european, în sensul că independența ei nu este pusă sub semnul întrebării de niciun actor internațional, dar are de soluționat mai multe probleme ce vizează asigurarea securității naționale și participarea activă la realizarea stabilității subregionale, cu repercusiuni la nivel regional. Însă, dinamica transformărilor geopolitice regionale din Europa de Sud-Est determină Republica Moldova să se afle într-o situație geopolitică precară, provenită nu numai din cauza factorilor obiectivi, cum ar fi situația geopolitică nefavorabilă, fiind poziționată la interferența intereselor geostrategice ale unor actori majori, dar și a celor de nuanță subiectivă, în sensul că rămâne sub incidența monitorizării din partea Consiliului Europei, statutul de neutralitate permanentă nu este respectat, n-au fost identificate soluții durabile ale conflictului din raioanele de est [1, p. 177]. Considerăm că Republica Moldova n-a reușit să elaboreze o strategie viabilă de edificare a statutului geopolitic ancorată pe valorile europene și euroatlantice care ar stabili irevocabilitatea vectorului de dezvoltare și de modernizare a țării, astfel contribuind la perpetuarea incertitudinii sale geopolitice, care este determinată substanțial de factorul extern, dar și de conjunctura politică internă provizoriu edificată de partidele politice în scopul menținerii la putere și nu pentru realizarea interesului național

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 163 15.04.2021 11:12:04

de asigurare a geopoliticii securității naționale. Complexitatea acestui obiectiv derivă din faptul că statele din regiunea Europei de Sud-Est, inclusiv și Țările Baltice s-au angajat în procese de transformări profunde, însoțite, ca regulă, de numeroase perturbații atât în inteior, cât și în plan regional. Republica Moldova se regăsește la interferența intereselor geopolitice ale actorilor majori, doar factorii externi fiind în măsură să influențeze decisiv asupra realizării politicii de asigurare a securității unui stat mic, el fiind o figură ușoară pe tabla de șah, în același timp, un stat mic este impus de situație să promoveze o geopolitică univectorială activă care să-i ofere oportunitatea de a valorifica contextul geopolitic pentru asigurarea securității naționale și regionale.

Potrivit lui V. Juc, deja a devenit axiomatică prezumția că Republica Moldova se află geopolitic poziționată într-o „zonă gri", exprimată prin riscuri politico-militare elevate și cu interes redus din partea investitorilor din străinătate. În acord cu O. Serebrian și în dezacord cu Concepția politicii externe a Republicii Moldova, cercetătorul afirmă că datorită amplasării sale geografice și conjuncturii regionale Republica Moldova nu are la moment o semnificație nici geopolitică și nici geoeconomică deosebită, aflându-se la periferia spațiului integrării europene și securității euroatlantice. Contrar așteptărilor optimiste, expuse de O. Serebrian, dar și de alți experți, V. Juc este de părere că statutul geopolitic a Republicii Moldova, precum și valoarea geopolitică a acesteia nu s-au mărit cu extinderea Alianței Nord-Atlantice și Uniunii Europene spre Est, continuând să rămână vulnerabilă din punctul de vedere al independenței economice și asigurării „suveranității reale", în special la capitolul resurse energetice. Cercetătorul susține că din punctul de vedere al situației geopolitice, Republica Moldova se află într-un spațiu geopolitic de intensitate majoră, la hotarele sferelor de influență a două mari puteri cu care trebuie să coopere-

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 164 15.04.2021 11:12:04

ze abordând pragmatic aspectul neutralității permanente, și care va determina o nouă perspectivă în soluționarea problemelor din domeniul securității și apărării naționale, în contextul necesității elaborării unei noi paradigme care să prevadă strategia etapizării acțiunilor concrete pe termen scurt, mediu și lung de consolidare a capacității instituționale a sistemului național de securitate și apărare. În același timp, Republica Moldova nu poate să facă abstracție de interesele Federației Ruse, care rămâne un partener strategic, important fiind de a le canaliza nu în detrimentul, ci în beneficiile sale. În aceeași ordine de idei se înscrie necesitatea de a imprima relațiilor cu vecinii imediați, România și Ucraina, un spirit mult mai pragmatic, deoarece România este membru deplin al Alianței Nord-Atlantice și al Uniunii Europene și poate promova interesele și pozițiile Republicii Moldova în structurile euroatlantice și instituțiile comunitare, iar Ucraina o desparte teritorial de Federația Rusă, fiind un obstacol serios în calea presiunilor și tentativelor de a o recruta în structurile pe care le dezvoltă [1, p. 177-178].

În opinia noastră, Republica Moldova se află într-un permanent proces de identificare a locului și rolului său în contextul geopolitic regional, adică a statutului său geopolitic, ea tinde să-și fixeze propriile obiective reieșind din necesitatea asigurării intereselor naționale vitale. Astfel, potențialul geopolitic de asigurare a securității naționale a Republicii Moldova nu este sub nici o formă avantajos în raport cu marile puteri, ordine care provine din indicatorii economici, demografici și spațiali, dar și statutul său de neutralitate permanentă, care, în condițiile noilor reconfigurări geopolitice din Europa de Sud-Est, nu este în stare să asigure securitatea națională a Republicii Moldova. Astfel, marile puteri abordează Republica Moldova din perspectiva în special geostrategică, deoarece reprezintă un element al unei scheme geostrategice cu mult mai extinse, a cărei centru se

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 165 15.04.2021 11:12:04

regăsește în spațiul Mării Negre [2, p. 89]. Suntem de acord cu supoziția susținută de V. Juc, că Republica Moldova se regăsește la interferența intereselor geopolitice din Europa de Sud-Est ale actorilor majori și doar factorii externi sunt în măsură să influențeze decisiv asupra asigurării securității unui stat mic, care este impus să promoveze o politică externă activă [1, p. 177]. În această ordine de idei, subliniem că datorită situației geopolitice regionale create, menținerea statutului geopolitic de neutralitate permanentă a Republicii Moldova este contraproductiv procesului de asigurare a unei reziliențe instituționale viabile a sectorului de securitate și apărare națională, context în care Republica Moldova ar trebui mai insistent să promoveze o politică de cooperare predictibilă în cadrul proiectelor geostrategice ce ar permite să părăsească zona de coliziune dintre Occident și Federația Rusă, iar perspectiva posibilă de transcendere a situației geopolitice de conflict și a statutului geopolitic al Republicii Moldova de *stat-tampon* poate fi regândită și prin abordarea ideii de integrare în structurile euroatlantice, care presupune includerea Republicii Moldova cu întregul teritoriu recunoscut internațional. Ignorarea acestor oportunități ar suprima reforma sectorului de securitate și, ulterior, ar duce la stagnarea procesului de modernizare și la lipsa de atractivitate pentru statele europene [3, p. 435-436]. În prezent, capacitatea instituțională a sistemului național de securitate și apărare al Republicii Moldova de a depăși amenințările externe la adresa securității naționale este insuficientă, mai ales în condițiile pandemiei COVID-19 care au intensificat procesul de re/apariție a acestora. Prin urmare, contracararea lor trebuie să devină un imperativ fundamental în redimensionarea geopoliticii securității naționale, dat fiind faptul că riscurile și amenințările geopolitice la adresa securității naționale sunt generate, în special, de arhitectura

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 166 15.04.2021 11:12:04

geopolitică a mediului securității regionale din Europa de Sud-Est și de statutul geopolitic de *stat-tampon* al Republicii Moldova.

Ținem să precizăm că, conceptul de neutralitate a fost adoptat de către unele state urmărind obiectivul de a se ține departe de război, pe parcursul perioadei în care războiul era un instrument principal de promovare a politicii militare expansioniste. Însă nu întotdeauna neutralitatea a asigurat protejarea țărilor cu acest statut. Nefiind respectată, în cele mai dese cazuri, inviolabilitatea teritorială se solda cu ocuparea forțată a teritoriului de către una din statele beligerante, ca, ulterior, acest teritoriu să fie utilizat pentru acțiuni militare ofensive împotriva statului aflat în stare de război. Actualmente, fenomenul globalizării a determinat apariția unor noi riscuri și amenințări, astfel reducând substanțial din importanța asigurării securității naționale a statelor care au acceptat implementarea conceptului de neutralitate. De asemenea, amplificarea interdependenței relațiilor dintre state în domeniul asigurării securității internaționale, dar și faptul încălcării normelor dreptului internațional de către marile puteri garante ale neutralității, au subminat din temelie ideea neutralității, precum și a diminuat valoarea și utilitatea practică a acesteia. Totodată, relevanța neutralității s-a atenuat și în sensul că nu mai oferă o protecție în fața principalei amenințări în adresa securității naționale ca exploatarea slăbiciunilor interne prin intermediul unor mijloace mai sofisticate decât războiul, limitând oportunitățile de a beneficia de avantajele oferite în condițiile apărării colective și securității cooperative. Mai mult ca atât, conceptul de neutralitate adoptat de statele europene a suferit transformări fundamentale în ideea de autoizolare militară și diminuării potențialului militar, evoluând în a amplifica procesul de modernizare a capacității militare prin intensificarea relațiilor de cooperare cu structurile euroatlantice, precum și prin participarea

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 167 15.04.2021 11:12:04

activă în cadrul misiunilor de pacificare sub egida Organizației Națiunilor Unite, Organizației Tratatului Atlanticului de Nord sau Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa. Conceptul de neutralitate a obținut și o abordare geopolitică, care urmărește obiectivul confirmării rolului și locului statelor neutre într-o ecuație de putere, confirmând potențialul militar al acestora prin asigurarea securității regionale, însușind un statut geopolitic, care, potrivit opiniei lui A. Miroiu, reprezintă semnificația actorului în ierarhia globală sau în cadrul unui câmp geopolitic, rezultând din potențialul geopolitic ce include capacitatea statului de a se extinde, penetra sau influența zone sau regiuni care se află în afara spațiului său de suveranitate. Capacitatea de extindere sub o anumită formă (economică, politică, militară, culturală), precum și raza de acțiune depind de putere, pe care K. Waltz o atribuie diferit statelor în dependență de numărul populației, mărimea teritoriului, capacitatea resurselor naturale și potențialul economic [4, p. 30].

M. Wight exprimă supoziția determinării statutului geopolitic de *stat-tampon* al țării de către adoptarea la nivel de stat a politicii de neutralitate. Nici o putere nu este în stare să-și realizeze politica externă fără a se baza pe alte puteri, chiar dacă acestea sunt neutre. Rivalitățile locale dintre puterile minore sunt eliminate sau susținute prin exercitarea presiunii geopolitice a procesului concurențial de valorificare a intereselor geopolitice regionale ale marilor puteri, în așa mod ca micile puteri să fie reduse la o *zonă-tampon* între marile puteri, aceasta fiind reprodusă la o scară mai largă în aranjamentele dintre marile puteri. Expertul specifică că un *stat-tampon* este o putere slabă între două sau mai multe state mai puternice, menținut sau chiar creat cu scopul reducerii conflictului dintre ele. O *zonă-tampon* este o regiune ocupată de una sau mai multe puteri slabe aflate între două sau mai multe puteri de forță, care este definită ca fiind un *vid de putere*. Fiecare

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 168 15.04.2021 11:12:04

putere de forță va avea un interes vital de a împiedica alte puteri să controleze *zona-tampon* și va realiza acest interes în două moduri, corespunzător forței sale. Va căuta să mențină *zona-tampon* neutră sau independentă, ori să stabilească propriul ei control, care poate conduce la anexarea, pe termen lung, a *zonei-tampon* și convertirea ei într-o regiune de frontieră. Din acest punct de vedere, *statele-tampon* pot fi împărțite, în linii mari, în *oscilante*, *neutre* și *satelite*. *Oscilante* sunt statele a căror politică este încurajarea prudentă a rivalității dintre vecinii ei puternici. *Neutre* sunt statele fără nici o politică externă activă, sperând să rămână neobservate. *Satelite* sunt statele a căror politică externă este controlată de o altă putere. Dacă statul mai slab a cedat formal acest control printr-un tratat, încât prin lege și în fapt a renunțat la o parte din suveranitatea sa, este cunoscut ca fiind un protectorat. Trecerea de la statutul de stat oscilant la cel neutru, de la statutul de stat neutru la cel aliat, de la statutul de stat aliat la cel satelit este obscură și incertă. În opinia sa, fluctuațiile de putere ale actorilor majori determină situația geopolitică în majoritatea *zonelor-tampon* definindu-le ca fiind instabile și ambigue. O politică adoptată de o mare putere pentru a păstra neutralitatea unui *stat-tampon* poate fi percepută de rivalii săi ca o tranziție de la statutul de *stat-tampon* la cel de satelit, ca în circumstanțe diferite *statul-tampon* să se transforme într-un bastion defensiv, fie ca o pistă de lansare pentru eventualele expansiuni [5, p. 165-169].

Consolidarea capacității instituționale a securității naționale a Republicii Moldova în perioada crizei sanitare cauzată de fenomenul pandemiei COVID-19 necesită o abordare pragmatică și acțiuni concrete prin a ține cont de conjuncturа geopolitică mondială, mediul regional și subregional de securitate, precum și de interesul național. Elementul fundamental al asigurării securității naționale a Republicii Moldova, în contextul apariției noilor pro-

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 169 15.04.2021 11:12:04

vocări, dar și confruntarea cu cele existente, este statutul geopolitic de *stat-tampon*, fiind determinat de neutralitate permanentă, care generează o instabilitate pluridimensională la adresa securității naționale, necesitând o reevaluare geopolitică a acestuia utilizând mecanismele integraționiste de orientare euroatlantică. Pentru Republica Moldova, care este o mică putere cu potențial militar redus și cu o capacitate economică limitată, neutralitatea permanentă se dovedește a fi o constrângere în realizarea deplină a reformelor instituționale în domeniul securității și apărării naționale și, totodată, o oportunitate pentru reflecții, în contextul pandemii la nivel global de COVID-19, cât de eficient/ineficient este asigurată securitatea națională atunci când statul rămâne de unul singur și încearcă pe cont propriu să facă față provocărilor sau când statul are un nivel avansat de relații de cooperare ori fiind membru cu drepturi depline al Alianței Nord-Atlantice în care securitatea și apărarea este asigurată colectiv. Cert este că Republica Moldova trebuie să acorde mai mare atenție cercetării academice a componentelor securității naționale și a identificării resurselor privind asigurarea acestora, mai ales în condițiile pandemiei COVID-19, care a surprins majoritatea statelor nepregătite pentru a combate un număr masiv de contaminări și decese într-o perioadă scurtă de timp, ceea ce amplifică vulnerabilitatea statelor din punctul de vedere al securității naționale.

W. Thompson relevă opinia că orice stat care tinde să acționeze ca actor politic suveran în relațiile internaționale trebuie să întreprindă măsuri pentru asigurarea propriei securități și să plătească pentru ea. Aceasta este o năzuință costisitoare, și încercând de a o promova de unul singur este și mai costisitor, decât atunci când un stat s-ar afilia la o înțelegere de securitate colectivă. Expertul specifică că asigurarea securității naționale și realizarea integrității teritoriale de unul singur, pentru statele mici cum este Republica

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 170 15.04.2021 11:12:04

Moldova, este în majoritatea cazurilor o afacere imposibilă [6, p. 158-162]. O. Knudsen abordează noțiunea de neutralitate prin prisma opțiunii de acomodare. Potrivit acesteia, neutralitatea se solicită din partea unui stat vecin pentru a garanta că nu va fi lansat niciun atac asupra „marii puteri" de pe teritoriul statului vecin. Republica Moldova nu este vecinul imediat al Federației Ruse, fiind separată de o suprafață semnificativă a teritoriului ucrainean. Cererea neutralității Republicii Moldova de către Federația Rusă este mai curând determinată de intenția Federației Ruse de a nu permite Republicii Moldova aderarea la Alianța Nord-Atlantică, deoarece ar diminua din vulnerabilitățile curente din sectorul de securitate și apărare națională al Republicii Moldova. Federația Rusă impune neutralitatea Republicii Moldova în scopul de a preveni plecarea ei sub umbrela protectoare a Occidentului [7, p. 61-65]. C. Hemmer și P. Katzenstein sunt de părere că există o explicație suplimentară de ce Federația Rusă ar dori să prevină aderarea Republicii Moldova la Alianța Nord-Atlantică, fiindcă Federația Rusă dorește să mențină regionalismul cu rădăcini sovietice, ce atașează Republica Moldova de Federația Rusă prin legături economice, sociale și politice. Aderarea Republicii Moldova la Alianța Nord-Atlantică va diminua treptat din influența regionalismului geopolitic, care nu are hotare stabilite geografic, deși sunt descrise în termeni geografici. Însă, chiar și regiunile firești și nealterabile sunt produsul creării geopolitice și sunt susceptibile tentativelor de reconfigurare [8, p. 587-588].

V. Juc susține că securitatea națională a Republicii Moldova ar putea fi asigurată cel mai eficient în condițiile integrării euroatlantice. Fără îndoială, amendarea prevederilor constituționale ce se referă la statutul de neutralitate permanentă (art. 11 (1) și 142 (1)) prezintă în sine un proces complex, anevoios și de lungă durată, care solicită voință politică, eforturi de caracter internațional,

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 171 15.04.2021 11:12:05

transformări la nivel conceptual, menținerea dialogului permanent cu partenerii europeni, realizarea studiilor de fezabilitate privind beneficiile și costurile de integrare, activități care s-ar solda cu elaborarea și implementarea unei strategii de integrare euroatlantică a Republicii Moldova. În același timp, abrogarea statutului de neutralitate permanentă nu presupune expres integrarea euroatlantică a Republicii Moldova, însă calitatea de stat membru al Alianței Nord-Atlantice este în măsură cel mai eficient să-i asigure securitatea națională, în contextul că Organizația Tratatului Atlanticului de Nord s-a dovedit a fi cea mai viabilă organizație în materie de asigurare a securității și se asociază nu numai cu dimensiunea politico-militară, ci o pondere semnificativă revine politicilor investiționale, în domeniul ecologiei și al cercetărilor științifice [9, p. 207-208].

I. Chifu precizează în contextul ordinei de idei reliefate de V. Juc că un stat este obligat să-și asigure singur securitatea națională și apărarea teritoriului. Din acest punct de vedere, chiar admițând că neutralitatea proclamată a Republicii Moldova ar fi și recunoscută, însă între obligațiile statelor care recunosc neutralitatea (sau garanțiile neutralității) nu intră garanții privind apărarea suveranității, a integrității teritoriale a statului dacă este amenințat, garanții privind securitatea statului respectiv sau sprijin pentru recuperarea unor asemenea drepturi pierdute de statul în sine. Neutralitatea nu este nici soluție de securitate, nici angajament pentru rezolvarea de către comunitatea internațională/garanți a unor probleme ale statului în cauză, cum sunt trupe străine pe teritoriul său, secesionism, nu scutește statul neutru și nu reprezintă un transfer către eventualii garanți, a obligațiilor de a respecta angajamentele luate ca stat neutru neadmiterea de trupe străine pe teritoriul său. Oficial, Republica Moldova nu a reușit să formuleze o soluție de securitate credibilă, din contra, formula

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 172 15.04.2021 11:12:05

demilitarizării teritoriului și păstrării doar a unui contingent pentru participarea la misiuni internaționale nu doar contrazice neutralitatea permanentă, consacrată juridic, dar nici nu oferă comunității internaționale o soluție credibilă de securitate pentru ca neutralitatea permanentă proclamată să fie credibilă. În cazul Elveției și Finlandei, ambele state care au fost luate drept modele în declarația despre neutralitatea Republicii Moldova, au armate puternice și soluții de securitate credibile, care le oferă un statut geopolitic bine definit în arhitectura mediului de securitate europeană. Demilitarizarea, în sensul eliminării complete a trupelor militare, înseamnă incapacitatea de a asigura apărarea statului de unul singur. În cazul Republicii Moldova, acest lucru face necredibilă proclamarea neutralității, presupunând că în timp de conflict armat sau în caz de agresiune cineva trebuie să intervină, totodată, generând și o vulnerabilitate care se poate transforma în risc sau chiar amenințare la adresa statelor vecine, acestea fiind obligate, în consecință, să planifice și să aloce resurse și forțe pentru a contracara această amenințare a unui stat lipsit de capabilități credibile de apărare la hotarele statelor vecine. Prin urmare, adoptarea neutralității permanente de către Republica Moldova și a statutului geopolitic de *stat-tampon* nu este consecința unei strategii sau a unei argumentații solide, urmărindu-se de fapt cedarea responsabilității apărării și asigurării securității statului în exterior și neasumarea costurilor acestei obligații a statului [10, p. 17].

D. Dungaciu este de părere că la Summitul Organizației Tratatului Atlanticului de Nord din 4-5 septembrie 2014 din Țara Galilor, în contextul securității regionale din Europa de Sud-Est au fost adoptate decizii care oferă Republicii Moldova oportunități de a beneficia de un statut de partener privilegiat al Alianței Nord-Atlantice, însă din lipsă de voință politică de a-și consolida capacitatea instituțională a sistemului național de securitate și apărare nu

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 173 15.04.2021 11:12:05

le-a valorificat în deplină măsură. Potrivit expertului, actualmente, Republica Moldova nu își poate asigura securitatea națională, dat fiind faptul că statutul de neutralitate nu determină calitatea capabilităților militare de care are nevoie Republica Moldova, care sunt la un nivel aproape inutilizabil. Un stat care își asumă un statut de neutralitate va trebui să cheltuie mai multe resurse financiare decât un stat membru al Organizației Nord-Atlantice. Neutralitatea costă extrem de mult și Republica Moldova este un stat neutru care nu a cheltuit suficiente mijloace financiare pentru reforma armatei naționale. Prin urmare, pentru realizarea acestei reforme, Organizația Tratatului Atlanticului de Nord va trimite experți în Republica Moldova și nu va ajuta în mod direct cu surse financiare sau echipamente militare, dar va fi mai mult o formă de protecție, în condițiile situației tot mai tensionate din Europa de Sud-Est [11].

Accentuăm că neutralitatea permanentă proclamată unilateral de Republica Moldova n-a fost negociată, recunoscută și garantată de marile puteri pornind de la obiectivul major: realizarea necesității asigurării securității naționale, dar s-a purces la autoproclamarea și menținerea acestui statut doar prin propria voință, care n-a contribuit, până în prezent, la realizarea scopului strategic urmărit, și anume la soluționarea conflictului din raioanele de est ale Republicii Moldova prin evacuarea trupelor, armamentelor, munițiilor și echipamentului rusesc, astfel neutralitatea fiind sfidată și depreciată de prezența forțelor militare ale Federației Ruse de pe malul stâng al Nistrului, chiar dacă provizoriu se află sub controlul autorităților secesioniste. Deși a încălcat permanent statutul de stat neutru al Republicii Moldova, Federația Rusă sprijină menținerea acestei calități pentru descurajarea autorităților centrale și manipularea societății în relațiile de cooperare cu Organizația Tratatului Atlanticului de Nord, solicitând,

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 174 15.04.2021 11:12:05

totodată, obținerea garanțiilor din partea Republicii Moldova că își va păstra statutul geopolitic de *stat-tampon* și nu va deveni stat membru al acestei entități politico-militare, solicitări care urmăresc scopul realizării intereselor geopolitice regionale din Europa de Sud-Est. Conceptul de neutralitate postrăzboi rece este în strânsă interacțiune cu relațiile geopolitice ale marilor puteri și evoluția mediului geostrategic de securitate regională ce conferă conceptului o dimensiune conjuncturală, imprimând o incertitudine referitor la asigurarea securității naționale. Exemplu elocvent este statutul de neutralitate permanentă al Republicii Moldova, care reprezintă o vulnerabilitate la adresa securității naționale, diminuând capacitatea de prevenire și contracarare a noilor riscuri și amenințări, intensificarea cărora s-a produs în contextul pandemiei globale COVID-19. Astfel, Republica Moldova, devenind o sursă regională de insecuritate latentă și fiind determinată de reconfigurarea arhitecturii geopolitice regionale să elimine constrângerile în aprofundarea relațiilor de cooperare cu Alianța Nord-Atlantică, ignoră acest fapt, invocând statutul geopolitic de neutralitate permanentă în detrimentul echilibrului raportului de forțe a securității europene, diminuând statutul său de partener predictibil și stat furnizor de securitate regională [12, p. 39].

Considerăm că modelele de neutralitate elvețiană, austriacă, suedeză și finlandeză, la care deseori se face referință, sunt percepute eronat în Republica Moldova, evoluând acestea au dezvoltat un nivel sporit de asigurare a securității naționale și un grad avansat de cooperare cu Alianța Nord-Atlantică și nu pot fi comparate cu statutul geopolitic de neutralitate permanentă propus Republicii Moldova de către Federația Rusă. Acceptarea de către Republica Moldova a unui statut de neutralitate permanentă, care prin definiție exclude posibilitatea unei cooperări mai consolidate cu Organizația Tratatului Atlanticului de Nord, ar limita instru-

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 175 15.04.2021 11:12:05

mentele de interacțiune, ce se vor solda cu diminuarea capacității de apărare și oportunităților de asigurare a securității naționale. În același timp, Republica Moldova, declarându-se stat neutru, este parte componentă a sistemului internațional de securitate colectivă, beneficiind de pachetul de asistență privind consolidarea capacității de apărare și securitate, urmare a Rezoluției Summitului Alianței Nord-Atlantice din 2014, participând cu contingente militare la operațiunile de menținere a păcii și securității în *zonele fierbinți* alături de alte state neutre europene, care, în consecință, nu sunt neutre în chestiunile legate de pacea mondială, contribuind efectiv la fortificarea securității internaționale. V. Juc accentuează că, pentru a asigura respectarea neutralității Republicii Moldova, se impune, mai întâi de toate, dar nu numai, ca Federația Rusă să-și onoreze angajamentele asumate și să evacueze trupele, armamentele, munițiile și echipamentul neîntârziat, ordonat și complet de pe teritoriul ocupat. În același timp, efectele benefice așteptate din realizarea neutralității autoproclamate s-au dovedit a fi iluzorii, dat fiind că însuși proiectul a fost conceput și dezvoltat ca un model ideal și autosuficient, pe motivul că această calitate nici nu reprezintă o formulă consacrată internațional, nici nu are o explicație concretă. Statutul de neutralitate, consfințit constituțional, nu asigură în regim automat securitatea națională a Republicii Moldova, iar rezultatul cel mai important se dovedește a fi neparticiparea la procesele de cooperare militară din cadrul Comunității Statelor Independente. Securitatea națională a Republicii Moldova ar putea fi asigurată cel mai eficient în condițiile integrării euroatlantice. Amendarea prevederilor constituționale ce vizează statutul de neutralitate permanentă prezintă în sine un proces complex, anevoios și de lungă durată, solicitând voință politică, consens național, eforturi din partea comunității internaționale, transformări esențiale la nivel conceptual, menținerea

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 176 15.04.2021 11:12:05

dialogului permanent cu partenerii europeni, realizarea studiilor de fezabilitate privind beneficii și costuri de integrare, activități care s-ar solda cu elaborarea și implementarea unei strategii de integrare euroatlantică. Calitatea de stat membru al Organizației Nord-Atlantice ar putea să-i asigure securitatea națională, în contextul în care, actualmente, organizația dată este cea mai viabilă în materie de securitate [9, p. 207].

În ordinea de idei reliefate, V. Juc acreditează opinia că Republica Moldova se află într-un spațiu de înaltă intensitate geopolitică, reprezentând teritorial linia de demarcațiune dintre sferele de influență a doi actori majori și este indispensabil de a transfera această linie spre Est, redimensionând aranjamentele de cooperare și securitate prin aprofundarea relațiilor cu Alianța Nord-Atlantică, dar și luând parte la programele și politicile care ar permite realizarea procesului de consolidare a capacității instituționale din sectorul de securitate și apărare națională pentru a contracara provocările geopolitice regionale generate de pandemia globală COVID-19 [1, p. 178]. Cercetătorul exprimă aserțiunea că relațiile dintre Republica Moldova și Alianța Nord-Atlantică sunt marcate esențial de doi factori – statutul autoproclamat de neutralitate și prezența forțelor militare ale Federației Ruse pe teritoriul Republicii Moldova, ambii având repercusiuni în procesul de fortificare a securității naționale. Republica Moldova nu poate să facă abstracție de parteneriatul cu un asemenea actor important cum este Organizația Nord-Atlantică, cu suportul căruia va evolua redimensionarea instituțională a securității naționale, iar evenimentele din Ucraina din 2014 au demonstrat, cu lux de amănunte, precaritatea acestui statut geopolitic de neutralitate [1, p. 175]. În opinia noastră, statutul de neutralitate permanentă, care se regăsește la baza fundamentării și instituționalizării securității naționale a Republicii Moldova, determină incoerență în viziunea strategică

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 177 15.04.2021 11:12:05

privind asigurarea securității naționale, reprezentând o provocare la adresa securității naționale și un impediment pentru dezvoltarea și modernizarea Republicii Moldova. Considerăm că menținerea statutului de neutralitate permanentă de către Republica Moldova, care nu oferă mecanisme clare de funcționalitate a sistemului național de securitate și apărare, necesitând resurse enorme pentru asigurarea securității naționale, precum și lansarea ideii de consolidare a statutului de neutralitate permanentă prin adoptarea unei concepții/strategii cu privire la statutul de neutralitate permanentă în condițiile prezenței trupelor militare ale Federației Ruse (GOTR) pe teritoriul Republicii Moldova, va diminua și mai mult din capacitatea instituțională a securității naționale, dat fiind faptul că la baza elaborării nu se regăsește obiectivul asigurării securității naționale, ci condiționalitatea Federației Ruse pentru intensificarea relațiilor bilaterale cu Republica Moldova, având drept scop obținerea garanției din partea Republicii Moldova de diminuare a relațiilor politico-militare și de neaderare la Alianța Nord-Atlantică, precum și reconfirmarea, o dată în plus, a atașamentului față de statutul de neutralitate permanentă, astfel contracarând extinderea valorilor euroatlantice spre hotarele Federației Ruse. Acceptarea de către Republica Moldova a acestei constrângeri demonstrează exercitarea puterii geopolitice de către Federația Rusă și intenția de a păstra Republica Moldova în sfera sa de influență, ceea ce va oferi o viziune eronată în asigurarea securității naționale pe termen lung, fapt care, puțin probabil, va contribui la fortificarea capacității și funcționalității instituționale a sistemului național de securitate și apărare și va exclude posibilitatea unei cooperări consolidate cu Alianța Nord-Atlantică, limitând instrumentele de interacțiune și interoperabilitate, eliminând, totodată, toate oportunitățile de edificare a unei noi paradigme geopolitice de asigurare a securității naționale [13, p. 285-286]. Subliniem

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 178 15.04.2021 11:12:05

că statutul de neutralitate permanentă este elementul esențial în realizarea procesului de redimensionare a unei noi paradigme de asigurare a securității naționale a Republicii Moldova în care dimensiunea geopolitică va fi una fundamentală, ce va oferi noi viziuni de diminuare a vulnerabilităților și de fortificare a capacității instituționale de identificare, prevenire și contracarare a noilor riscuri și amenințări cu caracter geopolitic la adresa securității regionale și naționale care s-au intensificat în condițiile crizei sanitare provocate de pandemia globală COVID-19.

În accepția lui A. Flenchea, în perioada pandemiei COVID-19 s-au amplificat riscurile la adresa componentei politice a securității naționale pe dimensiunea conflictului din raioanele de est ale Republicii Moldova. Conform asumpției expertului, impunerea restricțiilor de circulație de la începutul pandemiei în zona de securitate au culminat cu autoizolarea regiunii prin instituirea interdicțiilor de traversare a liniei administrative (cu puține excepții) la mijlocul lunii martie 2020, după ce liderul regiunii secesioniste din stânga Nistrului a decretat începând cu 17 martie „stare de urgență" în legătură cu situația pandemică COVID-19. Deși „starea de urgență" a fost ridicată două luni mai târziu, restricțiile de circulație au rămas în vigoare, operându-se mici modificări la procedura de eliberare a permisiunii de călătorie care, în fond, nu au schimbat situația privind libertatea de circulație, îngrădind efectiv acest drept pentru sute de mii de oameni de pe ambele maluri ale Nistrului [14, p. 17].

Potrivit lui A. Flenchea, cele mai frecvente încălcări ale drepturilor omului cauzate de măsurile restrictive întreprinse de autoritățile regiunii separatiste din stânga Nistrului în contextul pandemiei COVID-19 au fost următoarele: îngrădirea accesului la servicii medicale pentru cetățenii Republicii Moldova domiciliați în stânga Nistrului, asigurați la Compania Națională de Asigurări

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 179 15.04.2021 11:12:05

în Medicină și arondați la instituții medicale din dreapta Nistrului; încălcarea dreptului la muncă al locuitorilor regiunii angajați în dreapta Nistrului și al rezidenților din localitățile aflate sub jurisdicția autorităților constituționale angajați în stânga Nistrului; separarea familiilor; încălcarea dreptului la educație, or, absolvenții din regiune au fost privați de dreptul de a continua studiile la instituțiile de învățământ superior din dreapta Nistrului, precum și transportarea elevilor școlilor cu predare în limba română din stânga Nistrului care se prefigurează a fi o problemă cu repercusiuni în perioada imediat următoarea; în plus, locuitorii din platoul Cocieri (în special comunele Cocieri și Molovata Nouă) s-au pomenit în situație de izolare, singura legătură cu malul drept fiind feribotul care este suprasolicitat. Din această cauză au avut de suferit atât afacerile, cât și oamenii din regiune, fiindu-le îngreunată aprovizionarea cu produse de primă necesitate. Accesul locuitorilor platoului la serviciile medicale și publice rămâne a fi limitat de capacitatea de transportare a feribotului [14, p. 17-18].

Este de precizat, în opinia expertului, urmare a realizării analizei multianuale privind interdependența dintre incidente și instalarea abuzivă a posturilor de control în zona de securitate, se constată o dinamică a dezvoltării infrastructurii de control în zona de securitate cu o creștere alarmantă în ultima perioadă. La fel, este de menționat că numărul de incidente nu reflectă numărul de posturi noi amplasate, or, exemplul cel mai recent de lipsă de dependență reciprocă, este documentarea unui singur incident și amplasarea a 37 de posturi noi, în perioada lunii martie 2020, identificate de autoritățile Republicii Moldova [14, p. 25]. Prin urmare, în condițiile crizei sanitare provocate de pandemia COVID-19, încălcarea dreptului la libera circulație în zona de securitate, dislocarea ilegală în zona de securitate a posturilor de control ale administrației secesioniste din raioanele de est ale

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 180 15.04.2021 11:12:05

Republicii Moldova, verificarea ilegală a documentelor tuturor persoanelor care traversează linia administrativă, cazurile de refuz de intrare în regiune și, mai nou, de părăsire a regiunii sunt cele mai frecvente în perioada martie – octombrie 2020.

Cu titlul de precizare exprimăm opinia că involuția dramatică fără precedent în perioada de pandemie COVID-19, care demonstrează cu prisosință obiectivele autorităților secesioniste din stânga Nistrului, în zona de securitate pot fi considerate riscuri la adresa componentei politice a securității naționale a Republicii Moldova. Interdicția de intrare în regiune sau părăsire a regiunii, impusă în martie 2020 sub pretextul măsurilor antiepidemice, a fost o decizie cu impact politico-diplomatic pe termen lung asupra procesului de reglementare a conflictului transnistrean în formatul 5+2, în general, și asupra implementării documentelor, cum ar fi: Acordul cu privire la principiile reglementării pașnice a conflictului armat în regiunea transnistreană a Republicii Moldova, semnat la 21 iulie 1992, Acordul cu privire la menținerea păcii și garanțiile de securitate între Republica Moldova și Transnistria, semnat la 05 iulie 1995 și Acordul cu privire la măsurile de consolidare a încrederii și dezvoltării contactelor între Republica Moldova și Transnistria, semnat la 20 martie 1998, în particular. Adoptarea unor asemenea decizii creează un precedent periculos când administrația regiunii separatiste din stânga Nistrului impune autorităților centrale ale Republicii Moldova reguli noi în zona de securitate, prin adjudecarea dreptului de precedent de a schimba și ulterior aceste reguli, situație acceptată tacit de autoritățile constituționale ale Republicii Moldova. Decizia unilaterală de amplasare a 37 de posturi de carantină în martie 2020 și ulterior reducerea acestora, potrivit administrației regiunii secesioniste la 10, nu sunt decât un instrument abuziv de restricționare a circulației în zona de securitate, anularea căre-

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 181 15.04.2021 11:12:05

ia trebuie să prevadă inițierea din partea autorităților Republicii Moldova a unor acțiuni prompte și consecvente în aplicarea capacităților și mecanismelor instituționale interne, dar și utilizarea celor internaționale de reglementare pașnică a conflictului din raioanele de est ale Republicii Moldova.

Un alt risc major la adresa securității politice a Republicii Moldova în contextul perioadei de pandemie COVID-19 este prohibirea exercitării dreptului la vot a cetățenilor Republicii Moldova aflați peste hotare prin aplicarea de către majoritatea statelor europene a măsurilor de prevenire și combatere a „valului doi/trei" de răspândire a noului tip de coronavirus COVID-19, utilizând măsuri de carantină în plan național care nu prevede organizarea suplimentară a secțiilor de vot decât în incinta misiunilor diplomatice și oficiilor consulare ale Republicii Moldova, interzicerea deplasării dintr-o regiune în alta, precum și obligativitatea respectării măsurilor de autoizolare la domiciliu fără ieșiri în spații publice. Un alt risc major la adresa securității politice a Republicii Moldova în contextul perioadei de pandemie COVID-19 este prohibirea exercitării dreptului la vot a cetățenilor Republicii Moldova aflați peste hotare prin aplicarea de către majoritatea statelor europene a măsurilor de prevenire și combatere a „valului doi/trei" de răspândire a noului tip de coronavirus COVID-19, utilizând măsuri de carantină în plan național, care nu prevăd organizarea suplimentară a secțiilor de vot decât în incinta misiunilor diplomatice și oficiilor consulare ale Republicii Moldova, care interzic deplasările dintr-o regiune în alta, precum și obligă la respectarea măsurilor de autoizolare la domiciliu fără ieșiri în spații publice. De asemenea, criza sanitară la nivel mondial, generată de pandemia COVID-19 care plasează statele, inclusiv Republica Moldova, în „zona roșie", având un numar mare de contaminări și decese raportate la numărul populației, a subminat procesul de

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 182 15.04.2021 11:12:06

monitorizare extinsă a celor trei etape ale alegerilor prezidențiale (preelectorală, în ziua alegerilor și postelectorală) prin nedelegarea observatorilor internaționali pe dimensiunea parlamentară de către organizații internaționale cu o bogată experiență în domeniul observării scrutinelor electorale în diferite țări, acestea fiind Adunarea Parlamentară a Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa și Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei, ceea ce a determinat amplificarea riscului de săvârșire a fraudelor în cadrul scrutinului prin utilizarea masivă a metodelor de corupere a alegătorilor de pe ambele maluri ale Nistrului, precum și a posibilității de aplicare unilaterală, de către regimul secesionist din raioanele de est ale Republicii Moldova, a măsurilor de interzicere pentru concurenții electorali de a-și promova în mod democratic mesajul electoral în regiunea separatistă. Lipsa accesului liber al alegătorilor din stânga Nistrului la programele politice ale subiecților electorali relevă nivelul redus al capacității instituționale de asigurare a componentei politice a securității naționale, intensificând riscul de nerecunoaștere a alegerilor de către organismele internaționale occidentale, statele europene, dar și de către reprezentanții misiunilor diplomatice din Republica Moldova acreditați în calitate de observatori internaționali, ca fiind libere, corecte și democratice. Probabilitatea repetării aceluiași scenariu în 2021, în cadrul unui eventual scrutin parlamentar anticipat din Republica Moldova, în contextul pandemiei globale provocate de COVID-19, este unul sporit, iar rapoartele finale ale organizațiilor internaționale interparlamentare cauzează un impact semnificativ asupra opiniei comunității europene, dar și celei internaționale referitor la nivelul de funcționare a instituțiilor democratice în Republica Moldova.

Necesitatea consolidării capacității instituționale a securității naționale în contextul vulnerabilității statutului geopolitic de *stat-*

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 183 15.04.2021 11:12:06

tampon al Republicii Moldova este determinată de noile transformări ale arhitecturii geopolitice regionale postrăzboi rece din Europa de Sud-Est, care în condițiile pandemiei globale COVID-19 au intensificat și mai mult presiunile exercitate de factorul geopolitic extern asupra rezilienței neutralității permanente a Republicii Moldova. Punctăm că abordarea securității naționale din perspectiva reflecției geopolitice este un imperativ în realizarea politicilor contemporane de asigurare a securității naționale pentru orice stat ce aspiră la edificarea unui nivel înalt de securizare și care va oferi un cadru analitic mai profund al situației la zi privind reconfigurarea conjuncturii geopolitice mondiale și evoluția evenimentelor geopolitice regionale ce definesc mediul de securitate regională care generează o serie de riscuri și amenințări cu repercusiuni asupra tuturor componentelor securității naționale. În cazul Republicii Moldova, discursul geopolitic va contribui la o mai bună percepție de către societate în general și clasa politică în particular privind statutul geopolitic al Republicii Moldova de *stat-tampon*, care nu asigură securitatea națională, ci generează multiple vulnerabilități la adresa acesteia. Rezultatul analizelor geopolitice va demonstra existența provocărilor de ordin extern, precum și eventualitatea prezenței acestora pe termen mediu și lung la adresa securității naționale cu care se va confrunta Republica Moldova. În contextul crizei sanitare mondiale generate de noul tip de coronavirus COVID-19, reflecțiile geopolitice privind asigurarea securității naționale a Republicii Moldova vor reliefa oportunitățile și soluțiile pentru fortificarea capacității instituționale a sistemului național de securitate și apărare, care sunt oferite de contextul geopolitic regional, în condițiile utilizării strategice de către Republica Moldova a amplasării sale geopolitice regionale importante în realizarea intereselor geostrategice ale actorilor majori, aderând la valorile de securitate cooperativă și apărare colectivă euroatlantică [13, p. 269-270].

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 184 15.04.2021 11:12:06

Considerăm poziționarea geopolitică a Republicii Moldova în contextul extinderii Alianței Nord-Atlantice ca fiind o oportunitate pentru asigurarea securității naționale, însă pentru securitatea europeană Republica Moldova reprezintă un risc sporit datorită existenței conflictului din raioanele de est și fragilitatea instituțională, ceea ce se dovedește a fi un impediment substanțial în implicarea politică mai consistentă a Organizației Nord-Atlantice în procesul de reformare și modernizare a sistemului național de securitate și apărare. Chiar dacă prioritar asigurarea securității naționale revine factorilor interni, potențialul calității statutului de neutralitate permanentă al Republicii Moldova este unul redus, fiind oportună asistența externă, urmărind obiective de factură atât internă, cât și externă, pentru a nu permite proliferarea instabilității. În același timp, statutul de neutralitate permanentă al Republicii Moldova, care a fundamentat și instituționalizat sistemul național de securitate, s-a dovedit a fi unul perimat, generând instabilitate pluridimensională în domeniul securității. Utilizarea mecanismelor integraționiste de aderare la Organizația Nord-Atlantică ar contribui la renunțarea statutului geopolitic de *stat-tampon* și la sporirea capacităților de contracarare a noilor riscuri, amenințări și vulnerabilități cu care se confruntă Republica Moldova. Posibilitățile politico-militare oferite de Alianța Nord-Atlantică vor impulsiona fortificarea sistemului național de securitate și apărare al Republicii Moldova, iar angajamentele asumate vor consta în amplificarea interoperabilității și atașarea la standardele euroatlantice. În acest sens, Republica Moldova este interesată să materializeze un cadru de relații mult mai dezvoltat cu structurile de securitate euroatlantice, prin constituirea Comisiei de cooperare NATO – Republica Moldova, care ar reprezenta nu doar un factor de stabilizare a statului, dar și un instrument-cheie de aderare la Alianța Nord-Atlantică. Deocamdată, relațiile

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 185 15.04.2021 11:12:06

de cooperare dintre Republica Moldova și Alianța Nord-Atlantică se rezumă doar la implementarea prevederilor Planului Individual de Acțiuni al Parteneriatului Republica Moldova – NATO actualizat, în contextul participării Republicii Moldova la Programul Parteneriatul pentru Pace. Accentuăm asupra importanței procedurii de actualizare și realizare de către Republica Moldova a Planului Individual de Acțiuni al Parteneriatului Republica Moldova – NATO pentru anii 2017-2019, care a fost un element destinat individualizării, sistematizării și concretizării relațiilor de cooperare, intensificării dialogului și consultărilor între parteneri și Alianța Nord-Atlantică la nivel interstatal. Prin actualizarea Planului Individual de Acțiuni al Parteneriatului Republica Moldova – NATO țara noastră își exprimă dorința de a intensifica dialogul politic și cooperarea cu Organizația Nord-Atlantică în domeniile: militar, științific, protecția mediului, urgențe civile etc, implicând în acest proces majoritatea instituțiilor naționale.

Precizăm că consolidarea capacității instituționale a securității naționale a Republicii Moldova poate fi realizată dacă se regăsește într-o coaliție de state cu o pondere majoră în sistemul de securitate internațională și dacă au vreo importanță pentru realizarea intereselor geopolitice/geostrategice regionale ale unor mari puteri sau ale actorilor non-statali. Din acest punct de vedere, Republica Moldova este eminamente o putere mică, a cărei securitate se dovedește a fi vulnerabilă la riscurile și amenințările care sunt furnizate ca urmare a impactului confluenței intereselor geopolitice ale marilor puteri pentru *zona-tampon* în care este poziționată. Republica Moldova are nevoie de reforme instituționale substanțiale în domeniul securității naționale pentru contracararea provocărilor și gestionarea mai eficientă a crizelor cu care se confruntă, în special cu cea sanitară. Realizarea acestui deziderat depinde în mare măsură de relațiile geopolitice ale marilor puteri, la baza cărora se

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 186 15.04.2021 11:12:06

află interesele geostrategice din regiunea Europei de Sud-Est, care exercită un impact asupra dimensiunii geopolitice a securității naționale a Republicii Moldova. Totodată, riscurile și amenințările ce periclitează componentele securității naționale sunt generate de factorul extern și necesită a fi abordate în termeni geopolitici. De asemenea, un rol substanțial în consolidarea instituțională a securității naționale îl va juca locul pe care îl va ocupa Republica Moldova în aranjamentele arhitecturii geopolitice ale securității regionale, ceea ce ar contribui în final și la modificarea statutului geopolitic al Republicii Moldova din cel de consumator în furnizor de securitate regională.

În concluzie vom reliefa că sistemul național de securitate și apărare a Republicii Moldova parcurge un proces plurivalent de identificare a reformei instituționale potrivită pentru fortificarea acestuia, dat fiind că se confruntă cu o multitudine de provocări de ordin geopolitic. Arealul sud-est european a devenit zona de confluență a intereselor geopolitice ale unor mari puteri, care au intensificat confruntările geopolitice în regiunea Caucazului de Sud în contextul, deloc întâmplător al crizei sanitare provocate de pandemia COVID-19, exercitând presiuni asupra statelor din regiune determinându-le politicile interne de securitate, precum și direcțiile de realizare a acestora, consolidând factorul geopolitic în regiune prin atribuirea rolului primordial în asigurarea securității naționale. Dimensiunea geopolitică a securității naționale a Republicii Moldova necesită o abordare academică permanentă, deoarece interesele geopolitice ale marilor puteri din cadrul sistemului internațional au un caracter fluctuant, determinând nivelul de stabilitate/instabilitate a mediului de securitate regională prin declanșarea/inhibarea provocărilor geopolitice în adresa securității naționale a Republicii Moldova, chiar și contribuind la gestionarea crizei epidemiologice generate de noul tip de

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 187 15.04.2021 11:12:06

coronavirus COVID-19 de către statele din regiune. Capacitatea instituțională a securității naționale a Republicii Moldova de a depăși pe cont propriu amenințările geopolitice, dar și criza sanitară declanșată de pandemia mondială COVID-19 este una redusă, alternativa fiind examinarea oportunității combaterii colective a acestora, care trebuie să devină un imperativ în necesitatea realizării intereselor vitale ale Republicii Moldova și o chestiune fundamentală pentru asigurarea securității naționale.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Juc Victor. Securitatea națională și politica externă ale Republicii Moldova în contextul transformărilor structurale de sistem postrăzboi rece. Chișinău: F.E.-P. Tipografia Centrală, 2015. 200 p.
2. Ungureanu Veaceslav. Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul reconfigurării geopoliticii Uniunii Europene. În: Republica Moldova și Uniunea Europeană: dimensiunile cooperării. Chișinău: „Tipografia Sirius", 2016, p. 84-114.
3. Ungureanu Veaceslav. Redimensionarea securității naționale a Republicii Moldova în contextul noilor transformări ale arhitecturii geopolitice regionale. În: Modernizarea social-politică a Republicii Moldova în contextul extinderii procesului integraționist european/ Coord.: Juc Victor. Chișinău: F.E.-P. „Tipografia Centrală", 2018, p. 420-443.
4. Miroiu Andrei. Balanță și Hegemonie: România în politica mondiala 1913-1989. București: Tritonic, 2005. 206 p.
5. Wight Martin. Politica de putere. Chișinău: Editura ARC, 1998. 328 p.
6. Thompson William R. Democracy and Peace: Putting the Cart Before the Horse? În: International Organization, 1996, Vol. 50, No. 1, p. 141-174.
7. Knudsen Olav Fagelund. Did Accommodation Work? Two Soviet Neighbors 1964-1988. În: Journal of Peace Research, 1992, Vol. 29, No. 1, p. 53-69.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 188 15.04.2021 11:12:06

8. Hemmer Christopher, Katzenstein Peter J. Why is There No NATO in Asia? Collective Identity, Regionalism and the Origins of Multilateralism. În: International Organization, 2002, Vol. 56, No. 3, p. 575-607.
9. Juc Victor. Edificarea relațiilor internaționale postrăzboi rece: aspecte teoretico-metodologice și replieri geostrategice. Chișinău: Tipografia-Sirius, 2011. 248 p.
10. Chifu Iulian. Neutralitatea între mit, imagine și realitate. În: Infosfera, 2009, nr. 4, p. 9-17.
11. Dungaciu Dan. Securitatea Republicii Moldova. Neutralitatea costă extrem de mult. În: http://www.digi24.ro (vizitat 24.10.2020).
12. Ungureanu Veaceslav. Trăsăturile fundamentale ale conceptului de neutralitate permanentă al Republicii Moldova: dimensiunea funcțională. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, 2018, nr. 1, p. 31-43.
13. Ungureanu Veaceslav. Consolidarea dimensiunii geopolitice în noua paradigmă de asigurare a securității naționale a Republicii Moldova. În: Modernizarea social-politică a Republicii Moldova în contextul extinderii procesului integraționist european. Partea a II-a. Chișinău: F.E.-P. Tipografia Centrală, 2019, p. 269-289.
14. Flenchea Alexandru. Incidentele din zona de securitate din perspectiva drepturilor omului. O analiză calitativă și cantitativă 2001 – 2020. Chișinău: 2020. 39 p.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 189 15.04.2021 11:12:06

ЦЕРКОВНО-ГОСУДАРСТВЕННЫЕ ОТНОШЕНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ МОЛДОВА В КРИЗИСНЫХ УСЛОВИЯХ ПАНДЕМИИ COVID-19

CHURCH-STATE RELATIONS IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA AMID COVID-19 PANDEMIC

Galina ROGOVAIA, ***doctor în filosofie, cercetător științific superior, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice***

Summary

The article analyzes the crisis period life of the Republic of Moldova, when the Covid-19 pandemic aggravated relations between state structures and the Orthodox Church. The priests of the Church opposed the government's extraordinary measures to limit the spread of a viral infection: the churches' closing, the church utensils disinfection introduction. The Church in the form of an ultimatum also opposed vaccination forcing, which was seen as a conspiracy against humanity. The author examines the aggravation reasons of relations between the State and the Church. First of all, the reasons are in the state policy immaturity of the religious-state relations, in the absence of the Church and power institution function definition. There is a lack of knowledge in society about the social role of religion and the Church. The tense atmosphere of the pandemic crisis conditions and the infodemic spread - unverified information, rumors and phobias - in the media had a negative impact on the conflict emergence between the Church and State leaders in the Republic of Moldova.

Известно, что на каждом этапе развития общества возникают особенные вызовы времени, существенно отражающиеся на взаимодействии различных институтов общественной

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 190 15.04.2021 11:12:06

жизни, этих исторически сложившихся устойчивых форм организации совместной деятельности людей (государственные структуры, политические партии, армия, суд, семья, право, мораль, религия, образование и др.). Особо ощутимо это влияние в кризисные моменты, когда общество подвергается значительным испытаниям: стихийным бедствиям, лишениям, тревогам и потрясениям. К таким испытаниям последнего времени относится постигшая мировое сообщество пандемия COVID-19. Именно в данном контексте предметом нашего исследования являются взаимоотношения государства и религии (церкви) в Республике Молдова, которую достаточно серьезно затронула вирусная пандемия. Взаимоотношения этих институтов в контексте пандемии интересны уже исторически, ведь в далеком прошлом государства мира уже переживали подобные потрясения и, в огромных потерях, приобретали собственный опыт построения государственно-церковных отношений. Со времен древности, средних веков и до двух прошлых столетий большие эпидемии, а точнее, пандемии чумы, оспы, холеры, «испанки» и различных типов гриппа не только уносили тысячи жизни людей, но и меняли историю государств, в которых они проходили. Влиянию подвергались экономика, политическая сфера, культурные и религиозные взгляды, мораль и обычаи людей, социальный уклад стран. В различной степени - положительного или отрицательного влияния на ход пандемий = проявлялась роль религии и церкви[1].При кажущейся отдаленности сфер – политика и духовность - взаимоотношения государства и церкви тесно переплетены. Их гармоничность обуславливается объективной потребностью общества в специальном регулировании сфер социальных отношений и социальной деятельности. Во все времена, касаемо и современности, для

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 191 15.04.2021 11:12:07

исследователей находился повод поразмыслить о важности совершенствования взаимоотношений религии и церкви с государством. Об этом свидетельствуют и ученые Республики Молдова[2,с.240-252].

Рассмотрение конкретных обстоятельств и конкретного периода во взаимоотношениях государства и церкви в Республике Молдова, в данном случае, кризисных условий пандемии COVID-19, невозможно без углубленного рассмотрения теоретических основ данных взаимоотношений в светском обществе, без проникновения в особенности современного молдавского контекста, в специфику взаимодействия церкви и государства, без усвоения принципов, на которые они опираются сегодня. Исследование особенностей социокультурных форм взаимодействия церкви и государства на опыте Республики Молдова конца XX и начала XX1 века позволяет проследить эволюцию этих взаимоотношений, проанализировать возможные просчеты и противоречия в прошлом опыте и выработать пути к поиску их совершенствования, путем диалога и социального партнерства между этими общественными институтами. Своеобразной «прививкой» к изживанию просчетов и установлению гармоничного сотрудничества церкви и государства, возможно, станет опыт кризисных условий, испытание которыми, надеемся, выявит новые перспективы консолидации усилий, как со стороны церкви, так и государства. Напомним, что анализ современного состояния церковно-государственных отношений в Молдове проводится здесь в том контексте, что с признанием молдавского общества как поликонфессионального эти взаимоотношения рассматриваются в аспекте отношений между Православной Церковью и Государством. Ведь традиционной культурно-исторической формой христианства в

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 192 15.04.2021 11:12:07

нашей стране является Православие и, следовательно, говоря «церковь», в своем исследовании мы подразумеваем доминирующую Православную Церковь в ее возможных канонических и организационных воплощениях на территории страны. Такой аспект является одной из особенностей религиозной карты Республики Молдова.

Историческое развитие общества демонстрирует, что комфортные уравновешенные и справедливые взаимоотношения государства и церкви имеют возможность воплощаться именно в демократическом государстве как взаимоотношения государственных структур и институтов гражданского общества. Любое нарушение равновесия в этих взаимоотношениях, будь то превышение своих полномочий со стороны церкви или вмешательство политической власти в церковную деятельность чревато нарушением законодательства, социальным напряжением и вовлечением в конфликт широких слоев общественности. Законодательство демократических государств, особенно в тех что являются светскими, наилучшим способом определяет (разводит) сферы деятельности государства и церкви. В демократических государствах, как правило, признаются равноправие религий и церквей, свобода совести и вероисповедания, церковь отделена от государства, любые привилегии и любая дискриминация по религиозным мотивам запрещены. Как правило, политическое и социальное благополучие в государствах сохраняется в ситуации невмешательства политических кругов в дела церкви и церкви – в дела политики.

Республика Молдова, взяв курс на демократию, позиционирует себя и как государство светское. Светское государство предполагает отделение церкви от государства, разграничение сфер их деятельности. Церковь не выполняет поли-

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 193 15.04.2021 11:12:07

тических функций и, следовательно, в этом случае не является элементом политической системы общества. Светское государство не вмешивается во внутри-церковную деятельность, не оказывает церкви материальной поддержки, однако охраняет законную деятельность религиозных организаций и регулирует наиболее важные с точки зрения общего интереса аспекты этой деятельности. В Конституции Республики Молдова в статье 31 зафиксированы права на свободу совести, как в любом светском государстве: «Свобода совести гарантируется. Она должна проявляться в духе терпимости и взаимного уважения. Религиозные культы свободны и организуются сообразно собственным уставам и в соответствии с законом. В отношениях между религиозными культами запрещаются любые проявления вражды. Религиозные культы самостоятельны, отделены от государства и пользуются его поддержкой»[3,с.39]. В «Законе о свободе совести, мысли и вероисповедания» Республики Молдова в дальнейшем положения Конституции трактуются вполне демократически, закрепляя основы секулярности и светскости государства.

Следует, однако, отметить, что при общих возможностях в демократических государствах реальное состояние государственно-церковных взаимоотношений имеет свои особенности. Влияние религиозных общин и церквей на политическую жизнь зависит, прежде всего, от уровня развития демократии в стране, от характера политического режима. В демократических государствах, как правило, признаются равноправие религий и церквей, свобода совести и вероисповедания, церковь отделена от государства, любые привилегии и любая дискриминация по религиозным мотивам запрещены. Как правило, политическое и социальное благополучие в светских государствах сохраняется в ситуации

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 194 15.04.2021 11:12:07

невмешательства политических кругов в дела церкви и церкви – в дела политики[4,с.40]. Имеются такие особенности во взаимоотношениях церкви и государства и в нашей стране. Следует признать, что в Республике Молдова периодически создаются ситуации, в которых государственные и церковные структуры вступают в противоречия, а то и вовлекаются в массовые противостояния. Причина здесь, частично, кроется в том, что в странах нашего региона «политический переход к демократии продолжается и, вероятно, закончится… с переходом от поверхностной и хрупкой демократии к демократии подлинной» [5,с.75]. Демократия в наших странах развивается, сохраняя черты того, что она вышла из недр государства атеистического, с тоталитарным типом правления. В тоталитарно-распределительных политических же системах формальные покровы невмешательства скрывали фактическое вмешательство государства в дела церкви, контролирование священнослужителей и прихожан. Частично ситуации нарушения статусных ролей государственными структурами и церковью в Молдове объясняются самим склонным к доминированию характером вероисповедания – Православия. Известно, что Православие в отличие от Католицизма не подвергалось реформации, а потому ощутимо носит признаки тяготения к автократии. Особую роль здесь играет Русское Православие, на протяжении веков являвшееся частью официальной власти по формуле «самодержавие и православие». В государствах преобладания православного вероисповедания церковь обычно претендует на особый статус. Такое положение сложилось в православных государствах исторически, отражая глубокое убеждение в благотворном воздействии религии на политику и общественную мораль. Положение Православной Церкви как суще-

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 195 15.04.2021 11:12:07

ственной «составной части духовной жизни» [6,с.113] характерно для Молдовы, России, Украины и Беларуси. К тому же, похоже, что в названных государствах развитие демократии позитивно связывают с повышением роли религии и церкви в обществе. Молдавские исследователи, к примеру, приветствуют, что «сфера деятельности и влияния церкви в условиях широкой демократии увеличилась, влияние религии усилилось». Правительства государств ареала влияния Русской Православной Церкви, похоже, во многом перенимает именно греческий опыт в плане «сотрудничества правительства и церкви»[6,с.113]. Ведь Православная церковь в Греции является господствующей религией, что официально закреплено в Конституции страны. Православное вероисповедание воспринимается как значительная идеологическая подпорка в государстве, как «духовные скрепы» общества. Следует отметить, что склонности к доминированию среди религиозных организаций и к тесной связи с государственной властью, в той или иной мере, сохраняет Православие и в других поместных церквях. Следовательно, деятельность и Молдавской Митрополии Московского Патриархата, и Бессарабской Митрополии, принадлежащей Румынской Православной Церкви, в Молдове содержат те же имманентные признаки Православия. Известно, что Православная Церковь в Румынии имеет де-факто государственный статус, и жалование духовенству выплачивается из государственной казны[7]. Подобное положение провоцирует смещение статусов и функций государства и церкви, вызывая к жизни вмешательство церкви в дела государства, а государства – в дела церкви, что недопустимо в государствах развитой демократии.

Известный польский социолог Ян Щепаньский, указывая на основные условия эффективного функционирования

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 196 15.04.2021 11:12:07

социальных институтов – четкое определение этих функций, - утверждает: «Если функции института определены нечётко, он не может без конфликтов включиться в глобальную систему институтов данного общества и наталкивается на различные противодействия» [8,с.189]. В Молдове же, как мы помним из 90-х, демократические перемены происходили половинчатыми мерами. Эта половинчатость, «неопределенность» внутренней политики, в том числе и сфера деятельности социальных институтов в стране, декларирующей прогрессивное развитие и в то же время сохраняющей патриархальный атавизм в стратегии, во многом является причиной для переживаемого непростого процесса трансформации, «центральной проблемой процессов трансформации выступает категория «неопределенности» как структурная характеристика трансформации»[9,48]. Похоже, такое положение складывалось и в Республике Молдова относительно четкого определения функций государственной власти и церкви. Выдающийся русский философ И.А. Ильин так определил соотношение функций государства и церкви: «Церковь и государство взаимно инородны - по установлению, по духу, по достоинству, по цели и по способу действия. Государство, пытающееся присвоить себе силу и достоинство церкви, творит кощунство, грех и пошлость. Церковь, пытающаяся присвоить себе власть и меч государства, утрачивает свое достоинство и изменяет своему предназначению. Церковь не должна брать меча - ни для насаждения веры, ни для казни еретика или злодея, ни для войны, в этом смысле церковь «аполитична», задача политики не есть ее задача; средства политики не суть ее средства; ранг политики не есть ее ранг» [10,с.174].

Попытки смещения статусов и функций во взаимоотношениях государства и церкви случаются в Молдове. Вспом-

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 197 15.04.2021 11:12:07

ним, как восторженно было принято в Республике Молдова новое законодательство о культах с одной стороны, и с другой – придание Православной Церкви Молдовы статуса Митрополии, самоуправляемой клерикальной единицы, с предстоятелем Митрополитом Владимиром (Кантаряном). В связи с образованием независимой Республики Молдовы решением Священного Синода Русской Православной Церкви Молдавская Митрополия с этого времени осуществляет свою деятельность на основе Томоса Патриарха Алексия II от 2 декабря 1994 года. Тогда же на заре демократических преобразований в Республике Молдова ярко проявился антиконституционный альянс церкви и органов государственной власти. Расширение полномочий церкви проявилось в предоставлении радио и телевидения для религиозной пропаганды, телевизионных трансляций богослужений, финансировании строительства церквей, иной финансовой и материальной помощи религиозным организациям, в участии религиозных деятелей в мероприятиях, проводимых государством, участии священнослужителей в парламентских и местных выборах. Церковь предпринимала активные действия по введению в образовательных учреждениях специальных дисциплин религиозного просвещения и по созданию религиозных организаций в воинских частях и исправительных подразделениях[11]. Анамнез этой «болезни левизны» в Республике Молдова, пожалуй, заключается в изначальной неопределенности векторов движения молодого демократического государства. Неопределенность была оформлена уже в лозунгах демократического движения 90-х годов, провозглашающих «приобщение к общечеловеческим ценностям», в том числе и к передовому либеральному законодательству, мировоззрению, моральным установкам. И, в то же время,

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 198 15.04.2021 11:12:07

«общечеловеческий» (либеральный) выбор лидеров революционного движения в Молдове сосуществовал, (но слабо сочетался-авт.) с призывом «возврата к собственным корням» (родному языку, традициям предков, традиционному вероисповеданию), ибо невозможно одновременно двигаться вперед и назад [12, с.1]. О подобные противоречия в стратегии политических элит невозможно было не споткнуться. Неопределенность векторов развития государства порождало неопределенность и в статусах институтов общества.

К чести церкви и государственных структур Республики Молдова, очень скоро, обоюдным осознанием ошибок, без социального напряжения и без моральных потерь, политика была откорректирована и со стороны государственных структур, и со стороны культовых учреждений. В разделении полномочий церкви и государства в Республике Молдова определенную роль сыграло преобразование в 1994 году Министерства Культуры и Культов, существовавшее с 1990 года, в светское Министерство Культуры. Духовенство Православной Церкви и государственные служащие занялись деятельностью, соответствующей законодательству и их статусу. Преподаванию религии (Православия) в государственных школах было придано статус факультатива, а священникам, желающим преподавать основы вероисповедания, вменено было овладеть основами педагогики. Делами религии и культов со стороны государства, как и прописано в законодательстве, занялась Государственная Служба по делам религии и культов, деятельность которой, как и следовало из статей Конституции, заключалась в «охране законной деятельности религиозных организаций», в регистрации новых приходов и прочее.

Новый опыт во взаимоотношениях был приобретен и государственными структурами, и Православной церковью

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 199 15.04.2021 11:12:07

с возникновением в Молдове тенденций движения за отделение части церкви от Молдавской Митрополии и присоединения к Румынской Православной церкви посредством создания Бессарабской Митрополии [4, с. 50]. В данной ситуации Государственные структуры пошли на поводу у Московского Патриархата и отреагировали далеко не демократично. 17 сентября 1993 года Государственная Служба по религиозным культам при Правительстве Молдовы признала единственным носителем православного культа на территории страны Молдавскую Православную Церковь, находящуюся в юрисдикции Московского Патриархата. Соответственно проявили себя и религиозные организации. Напряжение в самой Молдавской Митрополии, подогреваемое прессой, росло месяц от месяца. 8 сентября 1992 года на съезде духовенства в Кишиневе было выражено почти единодушное желание остаться в юрисдикции Московской Патриархии. Однако уже через неделю, 14 сентября, группа недовольных иереев провела отдельную епархиальную ассамблею и заявила о создании отдельной Бессарабской Митрополии и о переходе в Румынскую Церковь. Во главе Бессарабской Митрополии стал епископ Бельцкий, викарий Кишиневской Епархии Петру (Пэдурару) Далее в разных местах Молдовы начались столкновения за приходы: в городах Фалешты и Калараш, в селах Гырбова (Окницкий район), Канья (Кантемирский район), Хулубоая (Кагульский район), в Сурученском монастыре (Страшенский район). Параллельно представители Бессарабской Митрополии Румынского Патриархата и депутаты из Молдовы и Румынии принялись атаковать с помощью исков и жалоб различные европейские и американские структуры с просьбой о регистрации культа. Руководство государства не спешило с узакониванием Митрополии. Более того,

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 200 15.04.2021 11:12:07

в сентябре 2001 года (не без влияния церковных структур) правительство Республики Молдова утвердило новый статус Молдавской Митрополии Русской Православной Церкви. Согласно этому документу, единственным правопреемником исторической Бессарабской Митрополии на территории Молдавии признавалась каноническая структура Московского Патриархата.

Высшая Судебная Палата Молдовы неоднократно отказывала в регистрации устава Бессарабской Митрополии. Митрополит Владимир не раз заявлял, что конфликт является "компетенцией церковных инстанций и должен быть решен на высшем уровне между Русской и Румынской Православными Церквями с участием Молдавской Митрополии"[13]. Призыв к соблюдению церковных канонов - это, своего рода, требование невмешательства светских властей в церковные дела. Однако на протяжении всего времени эта просьба игнорировалась как Правительством Румынии, так и бывшим руководством Молдовы. В конфликт церквей была вовлечена Парламентская Ассамблея Совета Европы. Совет Европы полностью встал на сторону Бессарабской Митрополии и потребовал у руководства Молдовы ее регистрации. 30 июля 2002 Министерство Юстиции Республики Молдова зарегистрировало Бессарабскую Митрополию [14]. Таким образом, акт регистрации новой религиозной организации явился торжеством права и закона в демократическом государстве. Ведь «в демократическом обществе любая группа верующих, считающая себя отличной от других, должна иметь право создать новую церковь, и что государство не вправе решать, существует ли в действительности различие между разными группами и какие верования должны считаться отличными от других. Также государство не должно

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 201 15.04.2021 11:12:07

оказывать предпочтения какой-либо церкви перед другими посредством признания, или подвергать цензуре наименование церкви по той простой причине, что оно относится к какому-либо историческому периоду в прошлом», - упоминалось в переписке заявителей о регистрации Бессарабской Митрополии с судебными инстанциями Республики Молдова[15].

На годы сохранилось организационное, каноническое и имущественное противостояние Православных церквей в Молдове. И это напряжение между митрополиями во многом усугублялось вмешательством политических сил, которые перманентно становились на сторону то одной, то другой Митрополии в зависимости от политической ситуации [4, с. 49-50].

По мере того, что вмешательство политических кругов в жизнь Митрополий ослабевало, ослабевало и внутрицерковное напряжение. К нашему времени (2019-2020гг.) канонические и организационные противоречия между Митрополиями в Молдове были исчерпаны и взаимоотношения приобрели характер перемирия. По словам клирика Молдавской Митрополии Московского Патриархата протоиерея Виталия (Шинкаря), эти взаимоотношения можно назвать состоянием «священного статус-кво – вы нас не тронете, и мы вас не тронем» [16].

Безусловно, во всех разногласиях Православных Митрополий в Молдове в определенной мере, присутствует политическая подоплека. Самый острый характер приобретают именно политические конфликты, в которых происходит провоцирование Православной Церкви со стороны политической власти, когда нарушаются рамки законодательства светского государства, провозглашающего отделение церкви от государства, когда происходит использование властью

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 202 15.04.2021 11:12:07

церкви в своих целях или задевание канонических основ Православия. Именно так случилось, когда Парламент Республики Молдова, в качестве теста на лояльность и условия для предоставления безвизового режима со странами Евросоюза в мае 2012 года принял так называемый «Закон об обеспечении равенства», что вызвало многочисленные протесты со стороны Митрополита Владимира, духовенства и прихожан Молдавской Митрополии. Продвигающий в республику так называемые «европейские ценности», в том числе толерантное отношение к сексуальным меньшинствам Альянс «За европейскую интеграцию», принял ряд либеральных законов, в том числе «Закон № 121 от 25.05.2012 об обеспечении равенства». Политические оппоненты моментально использовали традиционность Православной Церкви Московского Патриархата. Молдавская Митрополия срочно собрала Заседание Синода, на котором действия Парламента Молдовы получило резкое осуждение. Как сообщали средства массовой информации, на заседании Синода было принято решение о так называемом «малом отлучении» тогдашнего руководства Молдовы. «Малое отлучение» заключается в запрете на участие в церковных церемониях, в частности, на причащение. Поводом для введения данных церковных санкций послужило именно принятие в стране закона о борьбе с дискриминацией, который содержит помимо прочего запрет на притеснение людей нетрадиционной сексуальной ориентации. Иереи Молдавской Митрополии и верующие, которых они возглавили, выступили против данного запрета, заявив, что он «легализует содомию» и готовит почву для легализации в стране однополых браков. Под их влиянием власти Молдовы согласились внести в текст Закона определенные поправки (уточнив, что он не оспаривает традиционное понятие семьи

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 203 15.04.2021 11:12:07

как союза женщины и мужчины), но пассаж о запрете дискриминации людей нетрадиционной сексуальной ориентации остался в законе. За нарушение данного запрета были установлены штрафы[17]. Согласно этому Закону, приверженцев нетрадиционной сексуальной ориентации нельзя дискриминировать при приёме на работу. Этот пункт прямо противоречит Основам Социальной Концепции Русской Православной Церкви (Московского Патриархата), в пункте XII. в которой говорится: «Лица, пропагандирующие гомосексуальный образ жизни, не должны допускаться к преподавательской, воспитательной и иной работе среди детей и молодежи, а также занимать начальственное положение в армии и исправительных учреждениях»[18]. Представители Альянса «За европейскую интеграцию», стоявшие в тот момент у власти в Молдове, в ответ на «малое отлучение» пригрозили обложить Церковь налогами. Таким образом, власти в то время ответили на решение Синода Православной Церкви Молдавской Митрополии о так называемом «малом отлучении». «Не будем забывать, что много стран ставили вопросы о доходах Церкви, о том, что они не декларируются, — отметил, в частности, экс-спикер Адриан Канду. - Вероятно, мы должны будем обговорить налогообложение Церкви, если они (представители Православной Церкви Молдовы (МП) - авт.) полагают, что у них главенствующая роль в развитии молдавского общества, то они должны сделать и свой вклад» [18]. Этот пример - подтверждение посыла о том, что политические противостояния и борьба Церквей в Молдове являются отражением политического выбора действующей власти.

Это не единственный случай провоцирования политиками конфликта с Православной Церковью. В марте 2016 года в Республике Молдова проходили президентские выборы, в

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 204 15.04.2021 11:12:07

которых были активно ангажированы деятели Православной Церкви. Выступления священства в поддержку того или иного кандидата вызвало напряжение как в межцерковных отношениях, так и церковно-государственных. Победа представителя Партии Социалистов Игоря Додона породила отчаянные споры, и главные обвинения оппозиции были направлены в сторону Православной Церкви Московского Патриархата, как активного сторонника избранного Президента. Дело дошло до заявлений в Конституционный Суд, которые судебная власть приняла к сведению и отреагировала в известном Постановлении №34 от 13.12.2016. Хотя в ходе выборов проигравшая сторона нашла немало недостатков и нарушений, совершенных участниками выборов, средствами массовой информации, органами государственной власти и прочее. Но Конституционный Суд решил прибегнуть к самым радикальным оценкам и мерам только в отношении Православной Церкви. Только представителей Церкви обвинили в «агрессивном вмешательстве» в процесс выборов и использовании «экстремистского, ксенофобского, гомофобного и сексистского» языка. Только в отношении Православной Церкви заявители в Конституционный Суд предлагали приостановление ее деятельности в течение года – и даже больше – полное прекращение деятельности. Далее инстанции предлагалось обратиться в Парламент с предложением ввести уголовную ответственность за вмешательство религиозных культов в избирательные кампании[20].

На Постановление Конституционного Суда Молдавская Митрополия ответила, пространно и аргументировано, обратившись к прихожанам, средствам массовой информации и международной общественности. В контробвинении Православной Церкви Конституционный Суд обличался в пре-

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 205 15.04.2021 11:12:07

вышении полномочий, присвоении права, принадлежащего исключительно судебным инстанциям, относительно лишении Православной Церкви права на защиту, права на справедливое судебное разбирательство и т.д., что отмечалось серьезным и грубым нарушением Конституции Республики Молдова. Справедливым в документе было обвинение в том, что Конституционный Суд обратил санкции исключительно в адрес Православной Церкви, не инкриминируя нарушения в выборной кампании другим институтам власти, СМИ, неправительственным организациям[21].

К чести Конституционного Суда Республики Молдова высшая судебная инстанция своим Постановлением №34 только критически высказалась об участии Православной Церкви в выборной кампании, но не дала хода своим выводам, сославшись на присущие ей полномочия. «Конституционный Суд подтверждает или не подтверждает законность выборов», - подчеркивалось и говорилось в Заявлении Конституционного Суда. А «с учетом доводов, изложенных в Постановлении № 34 от 13 декабря 2016 года, Конституционный Суд подчеркивает необходимость прямого регламентирования Парламентом незамедлительных и четких механизмов применения санкций, в том числе в уголовном праве, за любую попытку вмешательства религиозных культов в избирательные кампании» [20]. Иными словами, высокая инстанция обратила внимание на необходимость четко определить социальную роль и статус института Церкви.

Данный пример продемонстрировал как поспешность в решениях любой ветви государственной власти дает основание для политической и социальной нестабильности, о которой предупреждают иерархи Православной Церкви: «В Молдове сохраняется высокая степень религиозной од-

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 206 15.04.2021 11:12:08

нородности населения. Поэтому любой закон или правило, противоречащее общественным устоям православного генезиса, тем более в такой чувствительной сфере, как вера, коллективное и индивидуальное самосознание, навязанное извне, пусть даже из Европы, будет провоцировать конфликты, протесты и массовые нарушения его предписаний со стороны народа»[22]. Однако, время от времени политики умышленно окрашивают Православную Церковь политическими красками, экстраполируя свои действия на Церковь и вовлекая Церковь в политические противостояния. Иллюстрацией является факт, когда представители про-европейских и про-унионистских политических партий из Молдовы и Румынии в 2018 году праздновали 100-летие объединения Молдовы и Румынии, и о своём участии в мероприятии заявили жители населенных пунктов, подписавших символические декларации по объединению с Румынией. Политик Виктор Степанюк усмотрел в явлении роль Православной Церкви Бессарабской Митрополии, считая действия Бессарабской Митрополии «синхронизированными с декларациями 10 сел Молдовы о присоединении их к Румынии». «Эта Церковь (Бессарабская Митрополия. – авт), безусловно, идеологизирована и политизирована. Она придерживается канонов Румынской Православной Церкви, и поэтому в числе ее прихожан немало сторонников унионизма». Вовлеченность храмов Бессарабской Митрополии в популяризацию «унирий», по мнению В. Степанюка, в свою очередь вызвало протест у последователей Молдавской Митрополии. «Но на скандал, который уже две недели как разгорелся между Митрополиями Бессарабии и Молдовы, не реагирует молдавская власть. И это говорит о том, что власти это выгодно с электоральной точки зрения» [23]. Скорее всего, приписываемая, в данном

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 207 15.04.2021 11:12:08

случае, политиками роль Бессарабской Митрополии в популяризации идеи объединения Молдовы с Румынией явно завышена. Возможно, что определенная часть прихожан храмов Бессарабской Митрополии и являются сторонниками этой идеи, но активная проповедь этой идеи с амвонов Митрополии маловероятна. Столь же эвентуально и усиление реакции Православной Церкви Молдавской Митрополии на празднование 100-летия объединения Молдовы и Румынии и сопутствующих этому событию мероприятий, в том числе идеологических.

С трудом, но все же политические власти Молдовы набираются опыта во взаимоотношениях с институтами Православной церкви. Показательным является случай межцерковного конфликта, в который политические силы, к счастью, не были вовлечены, а, следовательно, политики не воспользовались соблазном использовать его в своих интересах. Исчерпанным представляется конфликт Митрополий по поводу церковной символики: утверждения герба и знамени Православной Церкви Молдавской Митрополии. Копья ломались на ниве заимствования интеллектуальной собственности. Речь шла о том, что представленные Молдавской Митрополией на утверждение в Национальную Комиссию по геральдике варианты символов герба, флага и знамени оспаривались представителями Бессарабской Митрополии. Молдавскую Митрополию обвиняли в плагиате геральдических символов. По мнению представителей Бессарабской Митрополии, некоторые элементы герба взяты с их варианта символики. Однако и этот конфликт успешно улажен. Митрополия Молдовы добилась утверждения герба, флага и знамени в Национальной комиссии по геральдике. Специалисты признали доводы представителей Бессарабской Митрополии, обви-

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 208 15.04.2021 11:12:08

нявших Молдавскую Митрополию в плагиате геральдических символов, безосновательными. Герб, флаг и знамя Молдавской Митрополии на законных основаниях отныне будут использоваться во время протокольных мероприятий и визитов на официальном уровне. Осуществленный в социальных сетях опрос по существу проблемы «похожи ли гербы Молдавской и Бессарабской Митрополий» и превалирование ответов «нет» у 82,35% респондентов (против 17,65 – «да»), думается, положил конец препирательствам Митрополий[24]. Приведенный случай ярко демонстрирует, как успешно решаются внутрицерковные конфликты без вовлечения третьей стороны.

Осуществляемый нами экскурс в ретроспективу взаимоотношений Государства и Церкви очерчивает опыт, накопленный Государством и Церковью в развитии обоюдного сотрудничества. Из изложенного следуют чаянья на то, что рассматриваемые социальные институты сделают надлежащие выводы, а приобретенный опыт наметит тенденции поступательного совершенствования их взаимодействия.

События последнего времени, а именно пандемия COVID-19, охватившая мир и, в том числе, православные государства и Молдову, отчетливо показали, как важно для успешного преодоления последствий общественного катаклизма конструктивное и слаженное сотрудничество всех институтов общества, включая Государство и канонические церковные структуры. Введение в государствах, охваченных пандемией, Чрезвычайного положения, принятия мер, направленных на сдерживание распространения вируса: введение карантина, ограничение или полное прекращение деятельности предприятий, экономических агентов, культурно-просветительских, научных и образовательных учреждений запрет на посещение массовых мероприятий, регла-

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 209 15.04.2021 11:12:08

ментирование транспортных передвижений, настоятельное санитарное просвещение граждан по соблюдению санитарных норм в условиях пандемии. Принятое решение предусматривало и ограничения на проведение богослужений в церквях в присутствии прихожан. Предлагалось совершать богослужения с трансляцией по телевидению и в интернете, но без присутствия верующих. В целом религиозные структуры Молдовы осознали необходимость карантинных мер и проявили достаточную дисциплину, позитивно откликнулись на принятые светскими властями меры, правда, не без оглядки на канонические предписания вероисповеданий. Католическая церковь объявила, что приостанавливает все службы и религиозную деятельность за исключением похорон. О переходе на онлайн-службы объявили протестанты и другие религиозные культы Молдовы. И только Православная Церковь отказалась закрыть церкви. Молдавская Митрополия призвала всех священников и верующих молиться, соблюдать постановления центральных и местных органов власти, а также Министерства Здравоохранения, касающиеся гигиены и общественного здоровья, но «продолжить совершать литургии» Ведь карантин охватывал период важнейших событий Православной Церкви, двунадесятые праздники Вербного Воскресенья, Пасхи, Вознесения Господня и Святой Троицы. Если касаться канонов, то усмотрение в храмах Господних возможности заразиться вирусом протаскивает в «веру живую» моменты скептицизма и подрывает основы Православия. «Если родной отец не положит камня в руку сына своего, просящего хлеба, Отец ли Небесный не подаст Своей милости в руку того, кто простирает ее к Нему с верою, что любовь Небесного Отца не-

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 210 15.04.2021 11:12:08

исчерпаема?»- проповедует "Журнал Московской Патриархии"[25]. Но очевиднее всего, руководство доминирующей в стране Молдавской Митрополии возмутилось принятием карантинных мер, касающихся православных приходов, без привлечения к обсуждению проблем пандемии иерархов, «без должного уважения к Церкви». Потому реакция Молдавской Митрополии была соответствующая. В Обращении руководства Митрополии было указано на то, что, согласно Конституции, «церковь отделена от государства». «Митрополия Кишинева и всей Молдовы с сожалением и обеспокоенностью оценивает критическую ситуацию, сложившуюся в Молдове и во всем мире, призывая служителей и верующих сохранять внутреннее спокойствие и проводить время в посте и молитве. В то же время, духовенство мира и монашества призваны продолжать совершать священную литургию - нашу тайную связь с Богом», - говорилось в заявлении Митрополии от 14 марта [26].

В свою очередь, Митрополия Бессарабии, которая входит в состав Румынской Патриархии, указала на то, что на протяжении тысячелетий службы в церквях не прекращались – и во время войн, распространения холеры, чумы или голода. В обращении Митрополии Бессарабии указывалось, что «принятые меры не должны наносить ущерб отношениям между человеком и Богом, а верующие не должны быть лишены возможности молиться в церквях». Митрополия Бессарабии предложила проведение новой встречи представителей культов с членами Национальной Чрезвычайной Комиссии общественного здоровья. Такая встреча состоялась. По ее итогам Православная Церковь (обеих Митрополий) приняла решение, что на определенный срок карантина богослужения будут проводиться во дворах церквей.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 211 15.04.2021 11:12:08

В дальнейшем же в Молдове, где большинство православных храмов относятся к Московской Патриархии, духовенство, было ориентировано на инструкции Русской Православной Церкви. Русская Православная Церковь своевременно выпустила инструкции для совершения таинств во время распространения коронавируса нового типа. Правила были разработаны с учетом исторической практики Православной Церкви, но и с учетом современных правил санитарии в условиях эпидемий. В результате состоявшейся консультативной встречи между архиереями Православной Церкви Молдовы и членами Национальной Чрезвычайной Комиссии общественного здоровья, принимая во внимание критическую ситуацию из-за распространения нового коронавируса COVID- 19, следуя инструкциям Русской Православной Церкви, а также указаниям Синодального обращения к духовенству и пастве Православной Церкви Молдовы от 17 марта 2020 года священнослужители призвали своих прихожан придерживаться карантинных мер[28].

В условиях карантина и вмененных государственными структурами мер профилактики прошел главный для православных граждан Молдовы праздник Пасха. Это было непривычно и непросто и для священнослужителей, и для прихожан, поскольку нарушало вековую традицию. Богослужения проводились в отсутствии прихожан, руководство Православных Митрополий и священнослужители, проявляя и законопослушность, и сознательность активно включились в пропаганду самоизоляции и личной молитвы. Сегодня «Православная Церковь Молдовы призывает верующих оставаться дома, разделяя в условиях самоизоляции светлый праздник Христова Воскресения и поминая усопших», заявлял журналистам настоятель Покровской церкви села Гидигич

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 212 15.04.2021 11:12:08

Максим Мелинти, «в этот период надо быть более стойкими, трезво оценивать, что все происходящее - испытание, через которое надо пройти с достоинством». В эти дни страх не должен преобладать над сознанием человека, необходимо жить с верой в Бога, в профессионализм медиков и самопожертвование, которое они проявляют в эти дни испытаний для нашей республики и для всего мира, охваченного пандемией, - заявил священнослужитель [29].«В условиях кризиса проявляются истинные человеческие черты, настоящее лицо человека, его способность преодолевать испытание». Такое мнение в интервью радиостудии «Спутник» - Молдова высказал протоиерей Свято-Георгиевской Церкви Кишинева Виталий Шинкарь. «В этот период вся борьба с ситуацией должна происходить на уровне души и сердца человека. Добро должно побеждать в сознании человека страх перед ситуацией, в этом - смысл», сказал клирик [29]. В подтверждение слов о победе добра над злом Кишиневско-Молдавская Митрополия обратилась к гражданам с просьбой расширить благотворительную деятельность, соблюдая строгие правила и рекомендации, установленные властями. «На уровне епископии, монастырей, молодежных организаций и других представителей гражданского общества мы будем отслеживать, в какой ситуации сейчас пенсионеры, люди из социально-уязвимых слоев населения и будем продумывать, как можно им всем помочь», - заявлено в письме Митрополии, подписанном Митрополитом Кишиневским и всея Молдовы Владимиром. В условиях чрезвычайного положения, объявленного в Молдове из-за эпидемии COVID-19, Православная Церковь Молдовы собирала волонтеров, которые помогали пожилым и нуждающимся людям, попавшим в трудную ситуацию[30], доставляя нуждающимся продукты и медикаменты.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 213 15.04.2021 11:12:08

Как мы могли наблюдать, в кризисных условиях пандемии Православная Церковь подчинилась волевым решениям властных структур в Пасхальные дни, но когда, на фоне послабления карантина торговым и транспортным предприятиям, оставались закрытыми храмы и кладбища, а праздник Радоница, являющийся неотъемлемой частью патриархальных верований населения Молдовы, традицией поминовения предков, перенесен, руководство Митрополий стало выражать недовольство чрезвычайными мерами властей. Вызвано это было и каноническими, и организационными причинами. Что касается организационных вопросов, руководство Молдавской Митрополии выразило озабоченность положением сельских приходов, которые, будучи самоокупаемыми, и без того находятся в бедственном положении, но еще и за нарушение карантина были оштрафованы.

Но главными являются вероисповедные канонические притязания Молдавской Митрополии. Митрополит Владимир изложил тревоги Церкви в Обращении к Премьер-Министру Иону Кику. «Мы с большой тревогой отмечаем, что в пасхальный период мы подверглись радикальным мерам: Святые мессы и Страстная неделя без участия верующих и Пасха Блаженных без доступа к кладбищам. говорилось в Обращении.-"Наше духовенство справедливо спрашивает нас, как руководство Церкви Христа в Молдове, почему мы так легко уступили, почему мы приняли эти решительные меры, учитывая, что другие страны мира не прибегали к таким ограничениям"… "Еще печальнее было то, что государственная власть с легкостью действовала, отдавая приоритет рынкам и магазинам, а Церковь была объединена со строительными супермаркетами, магазинами и предприятиями, предоставляющими услуги и досуг. Для нас позиция правительства

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 214 15.04.2021 11:12:08

тревожная и совершенно недопустимая. Молдавская Православная Церковь - это не тема сфера услуг гостеприимства и общественного питания(HoReCa) или бизнеса, который можно остановить во время эпидемии. Православная Церковь - это божественно-человеческое учреждение, которое на протяжении двух тысячелетий действует на благо людей, даже во времена эпидемий, что проявлялось веками. Православная Церковь Молдовы существовала до образования государства Республика Молдова и была и остается основной опорой нравственности и благополучия граждан этого государства, полностью обеспечивая духовную пищу, столь необходимую каждому. Церковь по закону отделена от государства и в то же время вне светских и политических интриг. Ввиду вышеизложенного, мы с уважением требуем умерить враждебное и презрительное отношение к Церкви, униженной и преклонившей колени в последнее время. Церковь по праву является колыбелью нашего выживания как нации и, по преимуществу, основной ячейкой общества" [31].

Молдавскую Митрополию поддержали и руководители Бессарабской Митрополии, обоюдно возражая против инструкций практиковать одноразовую посуду во время богослужений. Бессарабская Митрополия вслед за Румынской Патриархией подчеркивала, что «для Православной Церкви не существует священных предметов для одноразового использования, так как все они – для вечного пользования (такие как, чаша, диск, звездица и лжица)». «Поэтому Румынская Православная Церковь, согласно своей многовековой литургической традиции, не может принять, даже во время пандемии, использование одноразовой чаши и ложки для причастия верующих во время Божественной Литургии». В практике Православной Церкви «использование общей ложки

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 215 15.04.2021 11:12:08

в Евхаристии не было источником заражения для любого православного верующего ни в прошлом, ни в последние два месяца пандемии», отмечают в Румынской Церкви[32]. При этом Румынская Православная Церковь, а, следовательно, и Бессарабская Митрополия в Молдове все же рекомендовали верующим соблюдать дистанцию в 2 метра, а пожилым людям и людям, которые имеют проблемы со здоровьем, советовали оставаться дома. Святое Причастие, указано в инструкциях Бессарабской Митрополии, можно принять по предварительной договоренности со священником.

Конфликт между властями Молдовы и Православной Церковью уже нельзя было скрыть. Православная Церковь из-за тотального карантина считала себя «униженной». Но власти, в сложившейся ситуации, объясняются с Церковью, между прочим, через социальные сети. Так ответил Премьер-Министр на Обращение Митрополита, "найдя время в напряженном графике работы", заверяя, что ослаблять санитарно-эпидемиологический режим еще рано: "Я хочу от всего сердца поблагодарить всех служителей религиозных конфессий, включая православных христиан, за понимание и поддержку усилий правительства по защите здоровья людей во время этого беспрецедентного кризиса. Я кланяюсь всем за эту поддержку, и на этапе, когда мы сможем ходить в церкви, я приду помолиться Богу о прощении грехов"[33].

В принципе это понятно, ведь в условиях кризиса, вызванного мировой пандемией, на государственные институты обрушилось бремя многочисленных проблем: экономических, социальных, медицинских, культурных, образовательных и т.д. При столь огромном бремени задач в условиях кризиса руководство страны, на фоне устрашающей статистики заболевших в стране и общей ситуации с пандемией в мире, на

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 216 15.04.2021 11:12:08

первый план выдвинуло задачу сохранения здоровья граждан. Отсюда - принятие принудительно-запретительных карантинных мер, на которые как раз болезненно отреагировали церковные лидеры Православной Церкви.

Известно, что общество в период кризисных условий, определяется исследователями как нестабильное и характеризуется «неожиданными, резкими, быстрыми и непредсказуемыми изменениями социальной среды». «Люди вынуждены готовить себя к непредвиденному» … «тут не действует и не может действовать логика рациональной выработки решений» [34]. В политике и общественной жизни возможны волевые. субъективистские произвольные решения, игнорирующие «объективно существующие условия и закономерности». Условия «кризиса» рассматриваются как состояние, когда существующие средства (механизмы) достижения целей становятся неадекватными, в результате чего возникают непредсказуемые ситуации и проблемы, для преодоления которых нужны новые модели мышления и действия[34]. В условиях кризиса, вызванного пандемией, немудрено было упустить аспект взаимопонимания и взаимодействия с институтами церкви. Тем более, что в Молдове еще не полностью выработана политика взаимопонимания и взаимодействия в государственно-церковных взаимоотношениях. В общественном же сознании, по опросам исследователей, наиболее распространенными элементами кризисного мироощущения оказываются «смирение, принятие вечных ценностей, стойкость, самоирония, объективность»[35], то есть категории, близкие Православному вероисповеданию. Как отмечалось в средствах массовой информации: в условиях «когда надо было бежать из храма, они (люди) устремились к храму». Поведение православной паствы в дни карантина

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 217 15.04.2021 11:12:08

можно определить как проявление бескомпромисного поведения то есть своего рода поведения, которое проявляется в открытом неповиновении и протесте, продиктованном в том числе и религиозной традицией, ритуализмом [36].

Следует отметить роль, которую в усложнении взаимоотношений Государства и Православной Церкви сыграли средства массовой информации, раздувая огонь с разных сторон: обвиняя государственные службы в невнимании к проблемам Церкви или Церковь в мракобесии. В печати, на телевидении, в электронных средствах информации появились определения, которые не назовешь политкорректными: «Церковь вмешивается в политику и распространяет фейковые новости», (Митрополит) «Владимир пригрозил Главе Правительства»[37],«иерархи молдавской церкви решили подыграть некоторым политиканам, жаждущим возвращения во власть»[38]. Возвращены, казалось, давно забытые эпитеты типа «религиозная зараза», возникли вновь приобретенные «COVID-диссиденты» [39]. Не без подачи средств массовой информации, время от времени запускающих в мировое в том числе и молдавское сообщество новые и новые фобии типа: «глобальное внедрение микрочипов» (чипирование)», «опасность антенн 5 G», «мифы о COVID-19»,- эти фобии удивительным образом слились воедино в Молдове, вызвав экстраординарную реакцию Православной Церкви[40]. Хотя власти и вменяемые СМИ рекомендовали членам общества получать информацию только из официальных и надежных источников, молдавское общество среди прочих проблем столкнулось с инфодемией - невиданным потоком дезинформации, слухов и фейков, спровоцированных пандемией COVID-19. В распространении информации из рода «теории заговора» приняли участие и представители Церкви.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 218 15.04.2021 11:12:08

В мае 2020 года Синод Молдавской Православной Церкви обратился ко всем ветвям светской власти с ультимативными обращениями. В первом документе Синод выражал недовольство решениями властей ограничить доступ прихожан в храмы. Синод упрекнул власти в том, что ограничения для церкви принимались без консультаций с ее представителями и потребовал возвращения к обычному режиму деятельности церкви. «Возвращение к традиционному богослужению также будет способствовать прекращению распространения эпидемии, а люди, духовно укрепленные, будут чувствовать себя в большей безопасности. Для искоренения эпидемий необходимо активизировать духовную жизнь людей через пост, молитву, исповедь, а не через их подавление. <...> Мы будем приветствовать инициативу пригласить представителей Молдавской Православной Церкви как можно скорее и пересмотреть решение в соответствии с нормами христианской морали, следуя примеру других европейских государств. В противном случае мы берем на себя каноническое и моральное право не поминать вас в молитвах наших», - подчеркнуто в синодальном обращении. «Решение изменять или вводить новые церковные правила должны принадлежать церкви и никому другому. Поэтому мы призываем всех к уважению нашей веры и нашему выбору жить и любить без страха и неуверенности», — заявляют священнослужители[41].

Следует согласиться, что данный инцидент, усложняющий отношения церкви и властей, подхваченный средствами массовой информации, произошел исключительно по той причине, что властные структуры в принятия столь важных в кризисных условиях решений, касаемо внутренней жизни Церкви, не посоветовались со служителями церкви.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 219 15.04.2021 11:12:08

Второе Обращение Синода как раз и стало нарративом инфодемии. Все началось с обращения епископа Бельцкого и Фалештского Маркела(Михэеску), (известного консервативными взглядами-авт.), выложенного в Интернете. Он сообщал мирянам, что осенью (2020) правительство якобы планирует развернуть массовую и бесплатную вакцинацию от коронавируса. Епископ Маркел предостерегал, что вакцина представляет угрозу жизни людей, ведь под видом препарата, по его убеждению, власть будет вживлять в тела граждан чипы, чтобы управлять человеческим поведением, контролировать их жизнь с помощью технологии 5G, разработанной на Западе и в скором времени внедряющейся в Молдове. «Та новая субстанция, которую навязывают нам сатанинские глобалисты, является ядовитой, как дьявольская змея ... Это ловушка, которая лишает нас свободы, святого дара», - убеждал епископ своих верных[42].

На следующий день Синод Молдавской Православной Церкви опубликовал Обращение к руководству страны - Президенту Игорю Додону, Премьеру Иону Кику и Спикеру Парламента Зинаиде Гречаной - с просьбой не привлекать верующих этой конфессии к принудительной вакцинации, которую, по его информации, правительство планирует развернуть в ноябре в ответ на новую волну пандемии. Церковь призвала руководство Молдовы «уважать права верующих и выбрать добровольную вакцинацию»[42]. Со своей стороны, глава Кабинета Министров Ион Кику, используя политкорректную (религиозную) риторику, выразил сожаление по поводу низкой образованности местных церковных деятелей и призвал граждан молиться за ясность ума «бюрократов от церкви". Да и к моменту Обращения Синода Православной Церкви упомянутые в документе «фобии» уже были разо-

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 220 15.04.2021 11:12:08

блачены специалистами, учеными и политическими деятелями. Уже к началу 2020 года опровергнуто мнение о вредном влиянии на организм человека антенн 5G, предубеждением уже отстрадало население европейских государства[43]. Что же касается «насильственной» вакцинации, то по этому поводу не было никаких специальных распоряжений Правительства или Министерства здравоохранения Молдовы. Да и сама вакцина еще не была создана. По словам Президента США Дональда Трампа, американская вакцина от коронавируса может быть готова в октябре 2020 года. О создании эффективной российской вакцины Всемирная Организация Здравоохранения сообщила только в сентябре. Так что опасения лидеров Православной Церкви были частью запоздалые, частью опережающие события. Относительно «теории глобального чипирования», к которому ее распространители относят Билла Гейтса, то сам основатель Microsoft в июне сего года, прокомментировал слухи о том, что он устроил пандемию коронавируса, чтобы продавать вакцину под видом вживляемых в тело микрочипов. По словам Гейтса, он никогда не имел никакого отношения к микрочипам: «Это довольно трудно опровергать, потому что это так глупо и странно»[44].

Протестный демарш Молдавской Митрополии коснулся не только недовольства карантинными мерами государственных институтов Молдовы. Это акт неповиновения инструкциям вышестоящего руководства, а именно указаниям Патриарха Кирилла, который рекомендовал священнослужителям «до изменения эпидемиологической ситуации в лучшую сторону» применять правила дезинфекции при причастии, использовать одноразовую посуду и одноразовые перчатки, воздержаться от практики лобызания чаши, икон и рук свя-

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 221 15.04.2021 11:12:09

щенства[45]. Наблюдательные СМИ сразу отреагировали на несоответствие инструкций Патриарха Кирилла и требований Митрополита Владимира вернуться к традиционной практике богослужений: «Почему Митрополит Владимир пошел против Патриарха Кирилла?»[46].

Не прошло ультимативное Обращение Митрополии к государственным структурам Молдовы мимо внимания Москвы. О принятых синодальных заявлениях, а также о современной ситуации в Православном мире с епископом Бельцким и Фэлештским Маркелом, широко известным своей последовательной консервативной позицией, побеседовал представитель православного телеканала «Царьград». И первым вопросом со стороны корреспондента было: «Что побудило вас, молдавских архипастырей, обратиться к Премьер-Министру Республики фактически с ультиматумом, со словами «Мы оставляем за собой каноническое и моральное право исключить вас из упоминаний во время храмовой молитвы»? Известно, что в условиях пандемии пострадали многие Поместные Церкви, но только Синод Молдавской Православной Церкви выступил со столь жестким требованием к Правительству»[47]. Православный телеканал отреагировал еще и потому, что молдавский инцидент вышел за рамки страны. Демарш Кишиневской Митрополии поддержали пастыри Украины. Наместник Почаевской лавры Митрополит Владимир, который также является викарием Киевской Митрополии Украинской Православной Церкви Московского Патриархата, присоединился к заявлению Синода Православной Церкви Молдовы Московского Патриархата считая, что Молдавская Православная Церковь **справедливо** объявила войну «сатанинской» вакцинации от коронавируса**.** «Поддерживаем Вашу проповедническую позицию. Желаем,

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 222 15.04.2021 11:12:09

чтобы Вы и впредь твердо и решительно защищали христианские ценности и предупреждали православных христиан об опасностях нашего времени», – заявлял наместник Почаевской лавры.

Следовало бы обратить внимание на ответы епископа Маркела телеканалу: «Причина этого обращения – очевидно предвзятое отношение к Церкви со стороны Национальной Чрезвычайной Комиссии. Ее откровенно дискриминационные действия уже породили среди верующих слухи, что эта Комиссия выполняет некий внешний заказ по унижению Православной Церкви Молдовы как единственной канонической Церкви на территории нашей республики»[47]. В основе притязаний Молдавской Митрополии к государственным институтам, как видим, заведомо были слухи. Инфодемия становится опаснее пандемии. Последствия информационных заражений и вирусов значительно дольше действуют на людей и формируют долгосрочные модели их поведения. Только коллективный иммунитет может помочь полностью излечиться от инфодемии. Формирование такого иммунитета – сложная задача, зависящая в первую очередь от формирования способности людей критически воспринимать информацию, проверять источники, ориентироваться в современном коммуникационном изобилии.

Из всего изложенного видно, что столкновение интересов Государства и Церкви детерминировано не столько пандемией, сколько инфодемией. Триггером для недовольства Молдавской Православной Церкви Московского Патриархата, частично поддержанного Православной Церковью Бессарабской Митрополии, стал афронт, усмотренный Церковью в поведении Правительства Молдовы, а именно Чрезвычайной Комиссии общественного здоровья, которая в период

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 223 15.04.2021 11:12:09

действия карантина предписала Церкви неприемлемые для нее условия служения. Вливаниями инфодемии Чрезвычайную Комиссию наделили конспирологическими качествами. Нельзя не усмотреть в драматизированной коллизии Церкви и Государства роль средств массовой информации, придавших этому обстоятельству преувеличенное значение. Замечено: как только СМИ утратили интерес к теме, наступило негласное примирение сторон. В настоящий момент (осень 2020 года) со стороны Церкви мы наблюдаем, что православные храмы все же соблюдают основные санитарно-профилактические правила пандемии: проводят богослужения вне храмов, дозируют допуск прихожан в помещение храмов, придерживаются требований дезинфекции церковной утвари. Гипотетически, на мировоззрение священства повлияла статистика пандемии коронавируса.[49] Отметим, что показатель следования требованиям Национальной Чрезвычайной Комиссии общественного здоровья в каждом случае напрямую зависит от просвещенности священнослужителя и дисциплинированности прихожан. От этих же показателей зависит и призыв отказываться (в будущем-авт.) от коронавирусной вакцины[49,48]. По нашим данным, даже в ареале, окормляемом епископом Маркелом, сельские священники высказывают сомнения только в отношении вакцины против короновируса. «Традиционная» вакцинация против кори, туберкулеза, оспы, дифтерита, полиомелита и прочих «известных» болезней не возбраняется священством. То есть, можно сказать, что задача соблюдения мер общественного здоровья и Инструкции о мерах по предупреждению и контролю инфекции COVID-19 переходит на личностный уровень, уровень личной ответственности и дисциплины. Относительно жестких заявлений, что пандемия «никак не должна повли-

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 224 15.04.2021 11:12:09

ять на то, чтобы Церковь начала изменяться в угоду современному миру, отходить от своего Священного Предания, от духовного опыта, практикуемого Святыми Отцами во все времена» [42], то Церковь под влиянием кризисных условий пандемии все же подвинулась в сторону прогресса. По нашему наблюдению, в Православной Церкви Молдовы проявилось свободное творчество, и самые консервативные священники внедрили в богослужение звуковое усиление, стали проводить интернет-богослужения, импровизировать, читать вместе с мирянами молитвы, переводить богослужения в Zoom, в богослужении появились новые практики. Возможно, последствия пандемии для Православной Церкви будут длительными, и кризис для нее стал точкой запуска процессов поиска новых ответов на запросы времени. И деятельность Православной Церкви еще сыграет положительную роль в преодолении коронавирусной напасти, ведь пока что пандемия все еще с нами и угрожает здоровью граждан, в том числе и Молдовы.

Но исследователи проблемы отдают себе отчет в том, что фоном для «пандемического» прецедента между государственными и православными структурами стало отсутствие в стране взвешенной и устоявшейся политики государственно-церковных отношений, где существует господство законодательства демократического, светского государства и где определена роль церкви как значимого института гражданского общества, пользующегося признанием и уважением[2,с.240-252]. Опыт последнего времени вскрыл и ту проблему, что плодотворному сотрудничеству между Церковью и Государством в кризисный момент пандемии практически не уделили внимания. На эту проблему все же указали члены общества, которые не просто «грели уши» в нарративном

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 225 15.04.2021 11:12:09

информационном потоке, а пытались найти пути к согласию светских властей и церкви. Редко, но раздаются в контексте пандемического конфликта голоса здравомыслящих экспертов, указывающих на то, чтобы уделять должное внимание институтам Церкви, более того – привлекать их к преодолению пандемии. Историк Иван Думиника еще в марте 2020 года при первом уязвленном Обращении Синода Православной Церкви Молдовы об «унизительном» и «враждебном» отношении Правительства к Церкви» предложил: «Сложившуюся непростую ситуацию между светскими властями и духовенством можно преодолеть только посредством постоянного и более тесного сотрудничества. Для этого необходимо в Национальную Комиссию по чрезвычайным ситуациям в качестве постоянного члена включить и представителя духовенства» [50].

Опираясь на опыт прошлых лет, историк показывает, что в период эпидемий, светские власти всегда сотрудничали с Церковью. Именно эта институция была рупором, посредством которого прихожанам сообщалось о тех или иных предпринимаемых властями и медициной мерах. Так, например, на дверях вывешивались «Воззвания» гражданских властей к жителям с тем, чтобы те строго соблюдали карантинные правила. Предписывалось эти «Воззвания» публично зачитывать в храмах в праздничные дни. Сам Митрополит Гавриил Бэнулеску-Бодони (28 февраля 1814 г.) по просьбе Бессарабского Областного Правительства обращался к мирянам с пастырскими посланиями, в которых призывал всех православных христиан «со всею ревностью и усердием» соблюдать требования гражданских властей: не посещать места, затронутые эпидемией, не скрывать от очистки вещи и

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 226 15.04.2021 11:12:09

предметы, которые затем будут возвращены хозяевам и т.д. Кроме того, церковнослужителям надлежало вести беседу с мирянами по вопросу о том, как соблюдать гигиену с тем, чтобы уберечься от заражения чумой. «Власти понимали тесную связь мирян с Церковью и то, что люди в первую очередь прислушивались к словам своих духовных пастырей. Именно поэтому они включали в различные комиссии авторитетных священнослужителей. Так, например, когда в 1829 г. Бессарабия была охвачена чумой, для борьбы с эпидемией (27 августа) под председательством Гражданского Губернатора Бессарабии А. И. Сорокунского был образован «Особый Совещательный Комитет». В состав этого органа наряду с различными чиновниками и врачами вошел и протоиерей Кишиневского Кафедрального Собора. После прекращения эпидемий учреждались так называемые Очистительные комитеты, которые еще долгое время производили у всех жителей розыск вещей и товаров подлежащих дезинфекции. По просьбе гражданских властей Церковь делегировала в эти комитеты по два священника с тем, чтобы они убеждали жителей показывать для осмотра вещи переболевших[51]. «Таким образом, мы видим, как в прошлом гражданские и епархиальные власти приходили к единению перед лицом эпидемий. В сложные для Бессарабии времена Церковь также активизировалась в силу своих возможностей и своего влияния на прихожан. Надеюсь, что и в современной Республике Молдова сотрудничество между духовными и светскими властями станет ярким примером взаимопомощи в условиях всеобщей угрозы для государства и его граждан»,- экстраполировал на современность благой опыт прошлого исследователь[51]. Но его оптимистическими предвосхищениями, к сожалению, не воспользовались.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 227 15.04.2021 11:12:09

Конечно, для нас прошлое – другой исторический контекст, предполагающий иную модель государственно-церковных отношений. Но и в современном обществе вопрос совершенствования взаимоотношений между институтами власти и Церкви, их сосуществования и сотрудничества предстоит решать, тем более, в обществе демократическом, декларирующем защиту прав и свобод граждан, утверждение в обществе уважительного отношения к вероисповеданию как составному элементу духовной культуры. В ситуации светского общества провозглашаемый принцип отделения Церкви от Государства наполняется особым содержанием. Относительная независимость Церкви и Государства друг от друга подразумевает взаимную ответственность данных институтов перед обществом. По сравнению с предыдущими периодами истории, когда (до начала XX века), во всем ареале ее распространения Русская Православная Церковь находилась в подчиненном положении[52], и когда (в тоталитарном атеистическом государстве) Церковь объявлялась рассадником «опиума для народа» [53], Церковь в демократическом государстве получает широкие социальные полномочия. На смену одностороннему характеру церковно-государственного взаимодействия приходит сотрудничество на базе диалога и учета религиозных потребностей формирующегося правового общества. Востребованы и поиски наиболее совершенной модели этого диалога и сотрудничества светских властей и Церкви, в нашем случае Православной Церкви как доминирующей в Молдове.

В ходе истории и при различном государственном строе складывались различные модели взаимоотношений между Православной Церковью и Государством. В православной традиции сформировалось определенное представление об идеальной форме взаимоотношений между Церковью и Го-

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 228 15.04.2021 11:12:09

сударством. С точки зрения Православия, поскольку церковно-государственные взаимоотношения — явление двустороннее, то их идеальная форма - «симфонические отношения» Государства и Церкви - исторически могла быть выработана лишь в Государстве, признающем Православную Церковь величайшей народной святыней, иными словами, в Государстве Православном [53, с.231-233]. Государство, при симфонических отношениях с Церковью, ожидает от нее духовной поддержки, молитвы за себя и благословения на деятельность, направленную на достижение целей, служащих благополучию граждан, а Церковь, подчиняясь законам, получает от Государства помощь в создании условий, благоприятных для проповеди и для духовного окормления своих чад, являющихся одновременно гражданами Государства. Не обязательно разделять формулировку Московской Патриархии о том, что государственно-церковные отношения как особый тип отношений, который удовлетворяет обе стороны, на данном этапе должны базироваться на политическом и мировоззренческом единстве, но обязательно ожидать от церковно-государственных отношений взаимопонимания, толерантности и конструктивного сотрудничества[55,с.3-37]. Предпосылки к такому состояния церковно-государственных отношений имеются. Имея различные природы, Церковь и Государство используют различные средства для достижения своих целей. Государство опирается в основном на материальную силу, включая силу принуждения, а также на соответствующие светские системы идей. Церковь же располагает религиозно-нравственными средствами для духовного руководства паствой и для приобретения новых прихожан. Но в организационном плане Государство и Церковь одинаково используют модель колле-

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 229 15.04.2021 11:12:09

гиальности: Государство - принципы демократии, Церковь – соборности. Оценка особой роли Церкви в обществе в формировании церковно-государственных отношений может варьироваться от признания точки зрения Макса Вебера о «консолидирующей и интегрирующей функции Церкви в обществе, что сплачивает общество» [55, с.221-249] до мнения Эмиля Дюркгейма о главной социальной функции церкви (интегрирующей), направленной на поддержку и укрепление политического строя [56,с. 173-197].

Православная Церковь играет огромную роль и в общественной жизни Молдовы. Согласно социологическим исследованиям православные верующие в Молдове (по данным 2019 года) насчитывают 93,3% населения страны [57], По данным Ассоциации Социологов и Демографов от 24 февраля 2019 года в Молдове Церкви как институту доверяют 64,7% (в том числе 18,6% -полностью, 44,8-частично) [58]. Исходя из значения Религии и Церкви в общественной жизни исследования этой темы не теряют своей актуальности и сегодня, и есть все основания полагать, что многие мыслители, ученые и исследователи настоящего и будущего не станут пренебрегать изучением взаимоотношений Государства и Церкви, открыв и объяснив многие вопросы взаимодействия, взаимовлияния столь мощных влиятельных сил, как Государство и Религия. Подтверждается мысль Макса Вебера, о том, что в критические моменты истории общество «нуждается в религии» [55, 221-249]. Взаимодействие Государства и Церкви оказывается востребованным при решении многих социальных проблем, в данном случае, речь идет о вопросах охраны здоровья граждан. Церковь и ее структуры способны проявлять себя как фактор, способствующий сохранению социального благополучия и тем самым укрепляющий положение властных структур. Учитывая тот факт, что Церковь посто-

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 230 15.04.2021 11:12:09

янно взаимодействует с массой верующих, над которыми она возвышается как особый институт духовной власти, жизнь заставляют прислушиваться и к тем ценностям, которые проповедует Православие: к идеям духовности, милосердия и внимания к человеку. Только разведение сфер влияния политики и религии, Государства и Церкви атмосфера свободы и толерантности, господствующая в обществе, благотворно отразится на массовом сознании, послужит делу утверждения нравственности, справедливости, мира и гармонии в обществе, и, в конечном итоге, снятию напряженности и угроз в обществе. Согласие в обществе, в том числе и в государственно-церковных отношениях, несомненно, благим образом скажется на преодолении кризисных условий пандемии COVID -19 в Молдове, достойно представляющий себя в мировом сообществе.

Исходя из этого, напрашивается вывод о необходимости поддержания и развития в каждом государстве научного направления религиоведения. В данном случае для Республики Молдова будет весьма прогрессивным то, чтобы исследовательские круги страны ориентировались на достижения этого направления науки. И тогда Государство и Церковь, как две могущественные общественные силы, смогут еще больше сплотить людей, дадут им веру и надежду на лучшее будущее.

ПРИМЕЧАНИЯ

1. Михель Д.В. Болезни и всемирная история». Саратов: Научная книга,2009. 196 с.
2. Брага Л.И. Место религии в обществе в свете интеграционистских идей переходного периода. B:Procesele integraționaliste din Republica Moldova. Elaborarea strategiei naționale. Chișinău: Vector. 304 с.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 231 15.04.2021 11:12:09

3. Конституция Республики Молдова принята 29 июля 1994.
4. Роговая Г. Православная церковь в светском государстве :ситуация Республики Молдова и Украины. В: Revista de Filosofie, Sociologie şi Ştiinţe Politice,2019, nr.3,p.37-51.
5. Варзарь П. Современные демократические преобразования и их последствия. В: Процессы демократизации в Республики Молдова: реалии, тенденции, перспективы. Материалы международной научно-практичной конференции. 20 мая 2014 года. Кишинев: Типография Реклама,2014.140 с.
6. Калкей Г. Демократия и религия в кризисном обществе. В: Процессы демократизации в Республики Молдова: реалии, тенденции, перспективы. Материалы международной научно-практичной конференции, 20 мая 2014 года.
7. https://dic. Academic.ru/dic.nsf/ruwiki/36339 (дата посещения: 23.05.2019).
8. Щепаньский Ян Элементарные понятия социологии.Москва:Прогресс,2003.228с.
9. Банс В.Є. Элементы неопределенности в переходный период.В:Политические исследования,1993,№ 4,с.47-55.
10. Ильин И.А. Теория права и государства. Издание 2-е, дополненное (с биографическим очерком В.А. Томсинова). – Москва: Зерцало, 2008. 405 с.
11. https://studwood.ru/602334/pravo/vzaimodeystvie-gosudarstva-tserkvi (дата посещения: 13.05.2019).
12. Роговая Галина Християнські моральні цінності в сучасній політиці. В: Релігійна свобода. Науковий щорічник, Київ, 2008, №13,с.209-213.
13. html pravoslavie/ru/5182.htlm (дата посещения: 27.09.2019).
14. http://www.ng.ru/cis/2001-11-01/5_strasbourg (дата посещения: 11.09.2019).
15. www.sclj.ru/court_practice/detail.php?SECTION_ID=152&ELEMENT_ID=1195 (дата посещения: 15.08.2019).
16. https://newsmaker.md/rus/novosti//voyna-tserkvey-kak-raskoly-

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 232 15.04.2021 11:12:09

v-mirovom-ravoslavii-proshlis-po-moldove-40131/ (дата посещения: 04.10.2019).
17.1lex.justice .md/viewdoc .php?action= view&view =doc&id= 343361&lang=2(посещен 10.01. 2020).
18.1https://orthodox-newspaper.ru/numbers/at29776 (дата посещения: 11.01.2020).
19. https://novostimira.com/news_60575.htm (дата посещения: 11.01.2020).
20. www.constcourt.md/ccdocs.php&!=ru (дата посещения: 20.01.2020).
21. https:// noi.md/ gagauznews.md › kto-narushaet-konstitutsiyu-tserkov-ili-konstitutsionnyj-sud (дата посещения: 11.01.2020).
22. Епископ Бельцкий и Фалештский Маркелл.Состояние Православной Церкви Молдавии в условиях расширяющейся секуляризации».В: Радонеж, , Кишинев:Интерфакс-Религия. 03.09.2013 (дата посещения: 11.01.2020).
23. http://www.ng.ru/cis/2018-02-07/1_7167_moldova.html (дата посещения: 20.01.2020).
24. https://blok/news/mitrop-poluchila-svoy-gerb-posle-zhes-940958oliya-moldovy-not-moldova.md/ (дата посещения: 09.09.2019).
25. http://www.jmp.ru/ya43.php?ys=52&my=12&rm=R4IP&sr=52121226.https://newsmaker.md//rus/novosti/tserkov-ignoriruetzapret-pravitelstva-mitropoliya-moldovy-prizvala-svyaschennikov-prodolzhat-liturgii/ (дата посещения: 19.03.2020).
27. https://newsmaker.md/rus/novosti/. mitropoliya-moldovy-dogovorilas-s pravitelstvom-kak-budut-rabotat-tserkvi-vo-vremya-pandemii/(дата посещения: 09.10.2020).
28. http://www.infotag.md/m9_populis/283354/ (дата посещения: 22.04.2020).
29. https://ru.sputnik.md /society/20200413/29864028// Pravoslavnye-svyaschenniki-o -tom-kak-vesti-sebya-pri-pandemii-koronavirusa.html (дата посещения: 09.10.2020).

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 233 15.04.2021 11:12:09

30. https://ru.sputnik.md/ society/20200402/29733493/ pravoslavnaya-tserkov-moldovy- -pomozhet-nuzhdayuschimsya.html(дата посещения: 04.10.2020).
31. https://newsmaker.md//rus/novosti/pravoslavnaya-tserkov-nebiznes-kotoryy-mozhno-ostanovit-na-vremya-epidemii-na-vremya-epidemii-mitropolit-vladimir-osudil-pravitelstvo-kiku/ (дата посещения: 17.09.2020).
32. https://basilica.ro//en/romanian-orthodox-churchs-guidelines-for-priests-and-faithful-during-state-of-alert/(дата посещения: 04.10.2020).
33. https://mk.kn.md/social/2020/04/30/ pandemiya-pochemu-mitropolit-vladimir-poshel-protiv-patriarkha-kirilla.html(дата посещения: 27.09.2020).
34. Наумова Н.Ф.Человек и кризисное время: преодоление. В: Свободная мысль,1991,№17, с.8-20.
35. Наумова Н.Ф. Типология поведения в нестабильном обществе: механизмы устойчивости и неустойчивости. В: Устойчивость и неустойчивость целостных структур как предмет системного исследования, 1994, вып.1, с.38-56.
36. www.grandarsru/college/sociologiya/deviantnoe-povedenie.html(дата посещения: 16.10.2020)
37. https://www.zdg.md /stiri/stiri-sociale/episcopu l-de-balti-si-falesti-marchel- -despre-vaccinul-impotriva-noului-tip-de-coronavirus-este-pericolul-cel-mare-pentru-om-fugiti-de-vaccin-nu-il-primiti-caci-vaccinul-este-punctul-fi/(дата посещения: 18.10.2020).
38. https://mk.kn.md/social/2020/04/30/pandemiya-pochemu-mitropolit-vladimir-poshel-protiv-patriarkha-kirilla.html(дата посещения: 12.10.2020).
39. https://www.vedomosti.ru/opinion/articles/2020/05/12/830057-religioznaya-zaraza o (дата посещения: 27.09.2020.)
40. https://www.zdg.md /stiri/stiri-sociale/ episcopul-d despre-vaccinul-impotriva-noului-tip-de-coronavirus-este-pericolul-cel-mare-pentru-om-fugiti-de-vaccin-nu-il-primiti-caci-vaccinul-este-punctul-fi/(дата посещения: 18.10.2020).

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 234 15.04.2021 11:12:10

41. https://point.md/ru/novosti/obschestvo/mitropoliia-prigrozila-neupominat-rukovodstvo-strany-vo-vremia-sluzhb (дата посещения: 18.10.2020).
42. https://esp.md/sobytiya/2020/05/20/mitropoliya-moldovy-vakcinaciya-protiv-covid-19-i-vzhivlenie-mikrochipov-dolzhny(дата посещения: 18.10.2020).
43. https://newsmaker.md/ rus/novosti/zhitelej-moldovy- budut-obluchat-s-vyshek-5g-i-vzhivyat-vsem-chipy-teorii-zagovora-razbor-nm/(дата посещения: 21.10.2020).
44. https://www.dw.com/ru ru/билл-гейтс-прокомментировал -слухи-о-чипировании-им-людей/a-53691871(дата посещения: 21.10.2020).
45. www.patriarchia .ru/db/text/5608418.html(дата посещения: 23.09.2020).
46. https://mk.kn.md/social/2020/04 social/30/pandemiya -pochemu-mitropolit-vladimir r-poshel-protiv-patriarkha-kirilla.html(дата посещения: 21.10.2020).
47. https://tsargrag.tv/heroes/9(дата посещения: 18.10.2020).
48. georgievskaia. md/index.php/ru/(дата посещения: 22.10.2020).
49. https://regnum.ru/news/2020-06-14.html (дата посещения: 16.04.2020).
50. russophile.ru/2020/03/26/православная-церковь-и-эпидемии-в-бес/ (посещен 22.10.2020).
51. https://gagauzinfo.md/ top2/52794-istorik- edinstvo-vlasti-i-cerkvi- pomozhet-spravitsya-s-coronavirusom.html (дата посещения: 22.10.2020).
52. Бабий А.И. Православие в Молдавии: история и современность, Кишинев: Картя Молдовеняскэ, 1988. 85 с.
53. Осавелюк А.М. Церковь и государство. М: Проспект, 2019.432 с.
54. Доклад Митрополита Смоленского и Калининградского Кирилла Председателя Отдела внешних церков сношений Московской Патриархии. Об основах Социальной Концепции Московской Патриархии. В: Основы Социальной Концепции

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 235 15.04.2021 11:12:10

Московской Патриархии. Москва:Издательство Московской Патриархии.2000.170 с.
55. Вебер М. Хозяйство и общество. Очерки понимающей социологии. Т.2. Москва: Издательский Дом ВШЭ, 2017.432 с.
56. Трофимов С.В. Эмиль Дюркгейм о роли религии в общественной жизни. Обоснование выбора элементарной религии. В: Вестник Московского университета. Серия 18. Социология и политология. 2019;25(3):173-197.
57. https://ru.wikipedia.org /wiki/Православие_по_странам (дата посещения: 16.04.2020).
58. https://bloknot-moldova.md//news/bolshe-vsego-moldavane-veryat-v-tserkov-i-preziden-1099763. (дата посещения: 28.03.2020).

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 236 15.04.2021 11:12:10

ЭНЕРГЕТИЧЕСКАЯ ПОЛИТИКА РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА В УСЛОВИЯХ ПАНДЕМИИ COVID-19: ИСПЫТАНИЕ КРИЗИСОМ

ENERGY POLICY OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA IN THE CONDITIONS OF THE COVID-19 PANDEMIC: A CRISIS TEST

Oleana CHINDÎBALIUC, ***doctor în științe politice, cercetător științific coordonator, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice***

Summary

The article is devoted to the analysis of the energy policy of the Republic of Moldova in the context of the COVID-19 pandemic, the main trends and development processes of the energy sector. It is noted that the country is faced with the general negative economic consequences of the pandemic, the complication of which will certainly affect the „green" energy, the development of which will slow down significantly.

The author examines the role of the EU4Energy initiative program in promoting European energy standards, expresses the opinion that Moldova's foreign energy policy is a vivid example of the continuation of domestic policy due to the country's low self-sufficiency in primary energy resources. Particular attention is paid to the prospects for rapprochement with the European gas market. The author analyzes the efforts of the Moldovan authorities to join the Third Energy Package of the European Union (TEP). In practice, it provides for the separation of the system of production and supply of energy from the system of its transportation.

It is emphasized that the energy agenda is important in the dialogue between Moldova and the European Union. First of all for Moldova. However, the EU's energy policy towards Eastern European countries should not be viewed as an unprecedented guar-

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 237 15.04.2021 11:12:10

antee of energy security. In fact, we can talk a lot about the „advantages" of the TPP, the need to implement it, but it is important to understand the real „cost" of our energy security, the limits of energy security and its flexibility, as well as the resilience of the energy sector to political risks and external challenges.

По мере того как международный кризис, вызванный пандемией COVID-19, продолжает воздействовать на систему международных отношений, всё большую актуальность сохраняют проблемы энергетической безопасности. [23] Смещение фокуса внимания с глобальной риторики на национальную – на уровень государственной политики в энергетическом секторе, продиктован сложностью тех проблем и вызовов, с которыми пришлось столкнуться государствам. [26] Тезис о том, что энергетическую безопасность не всегда следует сводить к независимости [4, с. 5] лишь подчеркнул углеводородный характер мировой энергетики. Несмотря на индустрию новых возобновляемых источников энергии (ВИЭ), мировая экономика по-прежнему привязана к традиционным источникам. И эта зависимость еще долго будет довлеть над мировой политикой. А государства, в первую очередь, энергозависимые испытывать на себе всё бремя политизации этих процессов, стремясь к укреплению своей безопасности.

По мере воздействия коронавируса и карантинных мер на различные мировые энергетические рынки, страны, экономика которых относится к числу зависимых от внешних поставок, по-своему переживают «недостатки» собственной незащищенности. Не удивительно, что они постоянно находятся в поиске новых механизмов, с помощью которых можно было бы если не решить вопрос энергетической уязвимости, то хотя бы смягчить возможность появления новых рисков.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 238 15.04.2021 11:12:10

Особенно это касается стран практически полностью лишённых собственных энергоресурсов, безопасность которых зависит от внешних рынков, колебаний цен на энергоресурсы, международно-политической ситуации и не в последнюю очередь от региональных трансформаций. Казалось бы, энергетическая незащищенность таких государств предсказуема, однако при её оценке всегда нужно учитывать особенности каждой страны в отдельности. С этой точки зрения энергетический сектор Республики Молдова является неустойчивым к внешним воздействиям. Энергетическая система плохо адаптирована к текущим тенденциям мировой экономики и сильно зависима от региональных конфигураций. К сожалению, молдавская энергетика обладает слабым «запасом прочности» и способностью к «самовыживанию».

Актуальные вопросы энергобезопасности Республики Молдова на современном этапе: нерешенные проблемы и вызовы

Республика Молдова вписана в энергетическую парадигму как страна потребитель энергоресурсов с низкой долей вовлеченности в мировой ТЭК. Влияние Молдовы на региональный рынок энергоносителей следует расценивать как незначительное, однако геополитические, энергетические изменения и конфигурация сил на этом рынке могут оказать существенное влияние на энергобезопасность страны. Коронакризис, приведший к спаду экономической активности, [31] отразился и на энергетике. С февраля 2020 г. основные экономические показатели в Молдове демонстрируют негативную динамику. Пандемия явилась реальным фактором, который напрямую повлиял на экономические процессы. Спад отмечен во всех отраслях промышленности: перераба-

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 239 15.04.2021 11:12:10

тывающей – 4,5 %, добывающей – 12,1 %, производстве и поставке энергии – 8,9 %. [9]

В результате пандемии произошло снижение глобального спроса на нефть. В долгосрочной перспективе это существенно отразится на развитии «зелёных» технологий, которые нацелены на решение проблемы изменения климата.

Тем не менее, рассуждая о влиянии пандемии на экономику страны и ее связь с энергобезопасностью, важно отметить, что экономика Молдовы является одной из наиболее углеродоемких и энергоемких. Потребление энергии двукратно превышает средний показатель по Евросоюзу, а энергетический сектор является одним из крупнейших источников выброса парниковых газов. [11]

Однако нужно отметить, что влияние коронакризиса на внешнюю энергетическую политику стало не столь существенным, как на другие сферы. Внешняя энергетическая политика, ориентированная на диверсификацию маршрутов поставок природного газа, сближение с европейским газовым рынком, а также на создание конкурентного рынка электроэнергии, [12] не претерпела сколь-нибудь серьезных изменений. Однако нужно отметить многосложную структуру внешнеэнергетических отношений, сильно подверженную влиянию политических и геополитических факторов.

Несмотря на то, что внимание ученых и экспертов к энергетической политике Молдовы не такое большое как к внутриполитическим процессам и тенденциям, анализ текущих показателей энергетического сектора позволяет более детально оценить реальную ситуацию. Через призму энергетической безопасности можно сделать определенные выводы относительно эффективности внешней энергетической политики, определить, какие из текущих направлений явля-

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 240 15.04.2021 11:12:10

ются наиболее актуальными для страны и окажут наиболее сильное влияние на развитие энергетического рынка в последующие годы.

Энергетическую «проблемность» государства определяют несколько факторов. Это низкий уровень самообеспеченности первичными энергоресурсами, крайне высокая зависимость ТЭК от внешних источников энергии и недостаток инвестиций в его развитие. Очевидно, что стабильность и надежность поставок энергоносителей является для государства вопросом первостепенной важности, а внешнее сотрудничество в энергетической сфере – обусловленной необходимостью. По существу, энергетическая уязвимость Молдовы определяется сильной зависимостью от импортируемых природного газа и электричества, а также устаревшей инфраструктурой. И в этом отношении у нас есть серьезный повод для беспокойства.

Размышления об энергетической политике Молдовы это прежде всего рассуждения с позиции страны-импортера. Именно непрерывность и надежность поставок являются краеугольным камнем обеспечения энергетической безопасности. Энергетическая политика, в свою очередь, является лакмусовой бумагой, по которой можно судить о ключевых проблемах в энергетическом секторе, решение которых не в последнюю очередь лежит в политической плоскости.

Исходя из этого, остановимся на следующем определении энергетической политики – это политика, ориентированная на стабильное обеспечение экономики энергетическими ресурсами в необходимых объемах и по приемлемым ценам. По сути, в основе данной дефиниции лежит классическое определение энергобезопасности, сформулированное Д. Ергином,

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 241 15.04.2021 11:12:10

согласно которому энергобезопасность – это «доступность достаточного количества поставок энергии по допустимым ценам». [22, с. 70–71].

В условиях, когда судьба энергетической безопасности зависит от субъектов энергетических отношений, их влияния на формирование и реализацию современной энергетической политики, она становится несамостоятельным видом политической деятельности. Что побуждает нас взглянуть на реализацию внешнеэнергетической политики через призму ее субъектов. Именно в таком ключе Джон Э. Чабб анализирует данное понятие. Согласно его определению, современную энергетическую политику следует понимать с точки зрения относительного влияния многочисленных групп, борющихся за защиту или поощрение в сфере энергетики со стороны правительства. [6, с. 18].

Казалось бы, от определения мало что зависит, да и сам взгляд на энергетическую политику не отображает всей той сложной и многоликой палитры геополитических вкраплений и противоречий в формировании энергетического нарратива, которую мы наблюдаем. Однако не все так однозначно. Ведь присутствие энергетического фактора во внешней политике в известной мере уже является отражением того, правомерно ли воспринимать целенаправленный курс на обеспечение энергетической безопасности страны как составную часть государственной политики, в какой степени реализуется на практике энергетический вектор, какие факторы и параметры определяют его направленность.

Как известно, чем выше энергетическая зависимость, тем острее необходимость диверсификации поставщиков, т. е. увеличения числа торговых партнеров и маршрутов доставки. В этой связи внешняя энергетическая политика Молдовы

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 242 15.04.2021 11:12:10

является наглядным примером продолжения внутренней политики с учетом объективных и субъективных особенностей энергетической уязвимости.

Предваряя анализ европейского содержания молдавской энергетической политики, отметим, что Молдова медленно приспосабливается к европейским стандартам в области энергетики, в частности, по газу, нефтепродуктам и показателям энергоэффективности. Что будет рассмотрено нами ниже.

Среди важных показателей незащищенности энергетического сектора следует отметить отсутствие минимальных запасов нефтепродуктов. [2, с. 127] В настоящее время в Молдове нет таких запасов на случай возникновения кризисной ситуации из расчета на 30-90 дней. Запасы мазута, находящиеся в распоряжении Агентства материальных резервов, государственных закупок и гуманитарной помощи составляют несколько тысяч тонн и не могут приниматься во внимание. Согласно *Годовому отчету Секретариата Энергетического сообщества о реализации за 2017-2018 гг.*, в частности, разделу посвященному поддержанию минимального уровня запасов нефти в Молдове, нужно сказать, что страна сильно отстает по этому показателю, тогда как степень выполнения обязательств составляет всего 10 %. [2]

При этом в Молдове до сих пор отсутствует геодезическое и технологическое решение по идентификации, освоению и эксплуатации нефтяных и газовых месторождений, расположенных на юге страны. Например, газовые бассейны из резидентских зон Готешть, Баурчи, Алуат, Манта, на которые сделан акцент в *Энергетической стратегии Республики Молдова до 2030 года*. Их освоение позволило бы повысить уровень энергетической защищённости страны в условиях серьезных вызовов на внутреннем рынке. [12]

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 243 15.04.2021 11:12:10

Обращая внимание на действующие склады нефтепродуктов, следует иметь в виду, что они были построены в расчете на обеспечение их нормальной рабочей деятельности в период между ввозом топлива. При этом их объем варьируется, а не является строго фиксированным в то время как возможность обеспечения рассчитана в среднем на 15-30 дней потребления. Согласно вышеупомянутому отчету Энергетического сообщества, наличие необходимых запасов нефтепродуктов на указанный период потребления находится под большим вопросом.

В отношении особенностей энергетического сектора Молдовы, нельзя не отметить существующее разделение на правобережный (дефицитный по генерирующим мощностям) и левобережный (избыточный по генерирующим мощностям) регионы. [25] При этом оба «берега» используют в качестве основного энергоносителя природный газ, импортируемый из России, который транзитом через территорию Молдовы поставляется на Балканы. Следует подчеркнуть, что на протяжении последних лет объем транзита варьируется от 20 до 25 млрд куб. м в год. Не следует забывать, что со сдачей в эксплуатацию газопровода «Турецкий поток» транзит российского газа через территорию Молдовы значительно снизился. Так, в 2019 г., по сравнению с 2018 г., транзит уменьшился почти в 2 раза. А в начале января 2020 г. – почти в 17 раз по сравнению с 2018 г. Естественно, такой сильный скачок привел к снижению валютных поступлений в бюджет. По экспертным оценкам, это примерно 60 млн долл. [29] Однако поставки российского газа в Молдову выросли почти с 9 млн куб. м газа в сутки до почти более 12 млн куб. м газа.

Отметим, что в Правобережье действуют три ТЭЦ мощностью 240, 66, 24 МВт, блок-станции сахарных заводов

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 244 15.04.2021 11:12:11

суммарной мощностью 97,5 МВт, а также Костештская ГЭС (16 МВт), расположенная на пограничной с Румынией р. Прут. В Левобережье сосредоточена основная часть генерирующих мощностей. Здесь находится самый крупный генерирующий энергообъект – ЗАО «Молдавская ГРЭС» (2520 МВт) и Дубоссарская ГЭС (48 МВт). Также были построены дополнительные мощности в суммарном объеме 32 МВт.

В данном контексте следует иметь в виду высокую степень изношенности оборудования электростанций, что является серьезной проблемой функционирования и развития молдавского ТЭК. Также не следует забывать, что топливно-энергетический баланс Молдовы искажен в пользу природного газа, а рынок электроэнергии на 80 % зависит от одной электростанции.

В настоящее время «Молдавская ГРЭС» является одной из крупнейших тепловых станций подобного типа на европейском континенте. Она обеспечивает электроэнергией не только регион Приднестровья, но и всю территорию Молдовы. Вместе с тем является одним из бюджетообразующих предприятий региона. Важным является тот факт, что станция, как генерирующий узел, является неотъемлемой частью единой энергосистемы Молдовы и Украины. К тому же её открытые распределительные устройства (ОРУ 110, 330, 400 кВ) играют исключительную роль в передаче электроэнергии для потребителей нашей страны, соседней Украины и возможной передаче в страны Евросоюза. [32] В 2005 г. «Молдавская ГРЭС» вошла в состав ОАО «Интер РАО ЕЭС».

В целом собственное производство электроэнергии обеспечивает потребности Молдовы менее чем на 20 %. Недостающие объемы импортируются из Украины. При этом ГК «Energocom» закупает электроэнергию у «Молдавской ГРЭС»

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 245 15.04.2021 11:12:11

и украинского предприятия ДТЭК «Павлоградуголь» в пропорции 85 % на 15 %. [10] В соответствии с заключенными контрактами на 2019-2020 гг., с 1 апреля 2019 г. по 31 марта 2020 г. цена на электроэнергию, обозначенная в новом контракте, выше прежней на 2 % и составляет 54,2 долл. за МВт/час. В свою очередь, импорт электроэнергии из Украины обходится дороже, чем из Приднестровья на 23 %.

Еще одним важным компонентом энергетического баланса является использование ВИЭ. По мнению молдавских исследователей Института энергетики Молдовы, несмотря на растущий интерес государства к производству энергии из ВИЭ, таких как: ветроэлектростанции, солнечные батареи и биотопливо, этот вид энергии еще долгое время не сможет заменить традиционные источники по экономическим соображениям. [17] Строительство объектов генерации на основе ВИЭ пока не покрывает потребности страны в электроэнергии. Согласно *Энергетической стратегии Республики Молдова до 2030 года*, долю производства электроэнергии из ВИЭ планируется повысить до 10 % в год к 2020 г. и до 15 % – к 2030 г. [12]

Стоит заметить, что на фоне достижений и общеевропейской динамики развития ВИЭ успехи Молдовы в этом направлении смотрятся более чем скромно. Так, в 2018 г. общий объем потребления электроэнергии из ВИЭ составил лишь 2,6 %. [16] Как видим, до планки, указанной в Энергетической стратегии еще нужно стремиться. Поэтому возникает вполне обоснованный вопрос о том, уместно ли вообще утверждение, что цена на возобновляемую энергию станет конкурентоспособной с ценой на традиционную энергию в Республике Молдова и в какие сроки. [18, с. XII]

Традиционно высокая зависимость страны от импорта природного газа и электроэнергии усугубляется ростом потребления нефтепродуктов в транспортной сфере. [5] Это

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 246 15.04.2021 11:12:11

существенный фактор, поскольку с ростом сегментов транспортной отрасли увеличивается импортозависимость страны. Анализ показателей и уровень потребления энергоресурсов, представленных в статистическом сборнике *«Топливно-энергетический баланс Республики Молдова»*, отражающих подробную картину формирования первичных ресурсов и энергии, распределения и конечного энергетического потребления по основным видам деятельности национальной экономики, за период 2015-2018 гг. [*] позволил обозначить рост зависимости молдавского внутреннего рынка от импортных топливных ресурсов.

Обратимся к выводам, представленным в данном сборнике. Отметим, что обеспеченность страны запасами традиционных видов топлива составляет лишь 26,2 %, остальные – импортируются. Нефтепродукты являются основным используемым энергоресурсом, доля которого в энергетическом балансе страны составляет одну треть. Основными потребителями природного газа являются бытовые потребители, а также АО «Termoelectrica». Последняя использует природный газ для выработки тепла, распределяемого в Кишиневе. В свою очередь, только 9,1 % энергетических ресурсов приходится на сектор преобразования, в то время как 90,9 % – на конечных потребителей. Для производства электроэнергии и тепловой энергии в 2017 г. использовался главным образом природный газ, доля которого составила 91,1 %. Общее потребление энергии в сфере перевозок занимает около 28 % конечного потребления энергии и только 10% – в секторах торговли и общественных услуг, промышленное потребление составило 8%.

При таких показателях очевидно, что обеспечение энергетической безопасности и энергоэффективность становятся основной задачей внешней энергетической политики страны.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 247 15.04.2021 11:12:11

В отношении показателей за 2019 г., нельзя не отметить, что в структуре молдавского импорта, более 71 % нефтепродуктов пришлось на дизельное топливо, на долю бензина – 20%. Молдова практически все топливо импортирует. В целом около 99 % бензина и более 87 % дизельного топлива импортируется из Румынии. По информации Национального агентства по регулированию в энергетике (НАРЭ) значительное присутствие Румынии на молдавском энергетическом рынке обусловлено географической близостью государства. Это позволяет импортировать нефтепродукты автомобильным транспортом при относительно низких затратах. Не последнюю роль в этой цепочке играет тот факт, что нефтяные компании, присутствующие на внутреннем рынке, имеют собственные нефтеперерабатывающие заводы в соседнем государстве.

Обращаясь к показателям за первую половину 2020 г, отметим, что поставки нефтепродуктов в страну выросли почти на 2% и составили 377 726,7 тонн. В свою очередь, импорт бензина остался на уровне 80 000 тонн, а импорт сжиженного газа (СПГ) сократился примерно на 16 % до 28 826,6 тонн.

Молдова импортирует СПГ в основном из России, Казахстана и Румынии. Россия занимает первое место в этом списке стран. Ее доля достигает 43,25 %. На Казахстан приходится 32,5 %, на Румынию – 24,24 %

В списке основных поставщиков дизельного топлива выступают Россия, на долю которой приходится 7,83 %, Беларусь – 4,17 % и Болгария – 1,18 %.

Жидкое топливо используется преимущественно в транспортной сфере и его показатели постоянно растут из-за увеличения количества транспортных средств в стране. Как видно, несмотря на растущую популярность и спрос на электро-

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 248 15.04.2021 11:12:11

мобили, потребление нефтепродуктов и особенно дизельного топлива возрастает.

Республика Молдова, декларируя свою заинтересованность в дифференциации источников поставки энергоносителей, придерживается мнения, что эта цель не может быть достигнута без содействия Евросоюза. Определённость такой внешнеполитической ориентации придает не только зависимость страны от внешних поставок энергоносителей, но и постоянная финансовая поддержка и техническое содействие ЕС через различные программы и инициативы. Евросоюз не раз открыто заявлял, что энергетика является одной из наиболее слабых отраслей экономики страны. Принимая во внимание необходимость создания единого энергетического рынка, ЕС старается максимально расширить пространство практического сотрудничества в сфере энергетики: от либерализации рынка до создания зон свободной конкуренции, повышения энергоэффективности и развития «зелёной» энергетики.

Энергетическая политика сегодняшней Молдовы в полной мере отражена в документе под названием «*Энергетическая Стратегии Республики Молдова до 2030 года*». В нем выделены такие общие для ЕС направления как:

- ✓ обеспечение бесперебойности поставок энергоресурсов;
- ✓ создание конкурентных рынков и их региональная и европейская интеграция;
- ✓ экологическая устойчивость и борьба с климатическими изменениями.

Вообще, необходимо отметить, что для Молдовы все более важным становится поиск собственной ниши в европейской политике энергетической безопасности.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 249 15.04.2021 11:12:12

Европейский нарратив в энергетическом дискурсе Республики Молдова: от деклараций к реализации

В поисках своего энергетического «я» Евросоюз ориентируется прежде всего на обеспечение энергетической стабильности в Европе. Молдове отводится в этом важная роль транзитной страны. Логично, что именно этот подход нашел свое отражение в Энергетической *стратегии Республики Молдова до 2030 года.* Согласно данному документу, укрепление нынешней роли Республики Молдова в качестве транзитной страны для природного газа основывается на сохранении нынешнего направления транзита и создании пути безопасного транзита в альтернативном направлении. [11]

Пандемия COVID-19 стала серьёзным вызовом для безопасности Союза и Молдовы, однако запущенные ранее процессы в энергетической сфере во многом развиваются по инерции, в соответствии с разработанным планом действий.

Энергетическая политика ЕС в отношении стран «Восточного партнерства» (прежде всего Азербайджана, Армении, Беларуси, Грузии, Молдовы и Украины) является важным направлением внешней политики Брюсселя в области энергетики на современном этапе. На географическую привлекательность Молдовы влияет не только тот факт, что это страна-тразитер энергоносителей, но и то, что в будущем она может стать полноценным участником единого европейского энергетического пространства. Прежде всего речь идет о присоединении Молдовы к единой энергосистеме ЕС, а также о поставках газа и электроэнергии из Румынии, т.е. государства Евросоюза.

Включение Молдовы в европейскую энергетическую повестку дня началось с *Плана действий Евросоюз-Республика Молдова,* который был принят 22 февраля 2005 г. О концептуальном подходе Союза к энергетической безопасности гово-

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 250 15.04.2021 11:12:12

рят разработанные и принятые законодательные акты в сфере регулирования электроэнергетического и газового секторов.

Напомним, что в октябре 2005 г., в Афинах был подписан договор об учреждении Энергетического сообщества, вступивший в силу в июле 2006 г. Договор предусматривал распространение правил и принципов функционирования внутреннего энергетического рынка Евросоюза на страны Юго-Восточной Европы, в частности, на регион Черного моря и за его пределы. Это своего рода региональный инструмент сотрудничества, при помощи которого ЕС плавно перемещает свое внимание на Балканский регион, выстраивая по своим лекалам архитектуру европейского энергетического рынка. Участники сообщества обязуются применять на своей территории законодательство ЕС, а также участвуют в работе всех институциональных органов Договора. При этом «каждая страна Энергетического сообщества, – пишет Т. Г. Биткова, – имеет свои особенности, не сводимые к общему знаменателю». [24, с. 121]

Одна из важнейших задач создания Энергетического сообщества сводится к поэтапному формированию общего энергетического рынка государств Юго-Восточной Европы, который в перспективе планируется объединить с энергетическим рынком Евросоюза. [21] Первоначально акцент ставился на создание единого рынка газа и электроэнергии, но в 2008 г. сфера взаимодействия сообщества расширилась, охватив сектор нефти и нефтепродуктов. [8]

Еще один важный показатель тяготения Молдовы в сторону европейского энергетического рынка – участие в инициативной программе Евросоюза INOGATE (Interstate Oil and Gas Transport to Europe), к которой страна присоединилась в 1996 г. В соответствии с данной программой, государ-

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 251 15.04.2021 11:12:12

ствам-участникам оказывалась техническая помощь в целях постепенного сближения их энергетических рынков с нормами и стандартами ЕС. Энергетический сектор – одна из сфер многослойного интеграционного проекта. Региональная программа INOGATE действовала до весны 2016 г. Затем была заменена на более амбициозную европейскую программу EU4Energy, которая осуществляется в рамках деятельности Энергетического сообщества. [20] В 2020 г. программа завершается (хотя не исключено, что она будет продлена).

В рамках EU4Energy намечена интеграция рынков электроэнергии Молдовы и Украины, создание внутренних конкурентных рынков, отвечающих европейским стандартам. Интеграция энергетических рынков обеих стран должна привести к созданию единого рынка, с общими для всех правилами допуска на этот рынок.

Следует отметить, что на протяжении нескольких последних лет европейские интеграционные проекты действительно стали набирать силу и явились привлекательными для стран, для которых европейские «блага» в некотором смысле стали путеводной звездой на пути к европейской интеграции и преобразованиям. Например, как это можно наблюдать на примере «Восточного партнёрства», страны-участники которого уже были частью программы Европейской политики соседства (European Neighborhood Policy).

Уместно будет напомнить, что в ноябре 2006 г. Молдова получила статус наблюдателя, а в мае 2010 г. стала полноправным членом Энергетического сообщества, обязавшись до 2015 г. имплементировать нормы Третьего энергетического пакета (ТЭП), вступившего в силу 3 сентября 2009 г. В данном контексте отметим, что Республика Молдова подписала соответствующее соглашение о присоединении к ТЭП в 2010 г.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 252 15.04.2021 11:12:14

В 2014 г. было подписано Соглашение об Ассоциации с Евросоюзом, в рамках которого Молдова обязалась соблюдать нормы Третьего энергопакета. [19] Дата 1 июля 2016 г. стала знаковой для страны, поскольку Соглашение об ассоциации полностью вступило в силу.

После заключения Соглашения об ассоциации инструментарий политики ЕС в отношении Молдовы получил новое качественное измерение. Так, основными механизмами реализации принципа кондициональности стали: вхождение страны-партнера в углубленную и всеобъемлющую зону свободной торговли (DCFTA), доступ к ресурсам европейского энергетического рынка, обеспечение альтернативных маршрутов доставки энергоносителей, Соглашение о либерализации визового режима и т.д. Вышеуказанные факторы являются ключевыми для обеспечения эффективного реформирования энергетического сектора с последующей его интеграцией в европейское пространство. Понятно, что внедрение европейской практики требует своего организационного оформления, создания структур планирования и реализации этих нововведений.

По существу, ТЭП направлен на либерализацию газового и электрического рынков страны, [14] установление прозрачной системы регулирования энергетических отношений. Речь идет об отделении системы производства и поставки энергии от системы её транспортировки. В практической плоскости должно произойти следующее – компании, которые контролируют производство и поставку энергии, с одной стороны, и компании, которые контролируют транспортировку и распределение, с другой, должны быть отделены друг от друга, а также независимы в принятии решений. В итоге, это должно привести к демонополизации молдавского энергети-

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 253 15.04.2021 11:12:14

ческого рынка. Иными словами, это исключает монополию ПАО «Газпром» на этом рынке. Тем не менее, имплементация норм Третьего энергопакета делает практически неизбежным реструктуризацию АО «Молдовагаз» и переход от монополистической к более диверсифицированной рыночной модели, которая характеризуется конкуренцией не только между поставщиками, но и между способами поставок.

Хотя нужно признать, что у Молдовы пока нет альтернативы поставкам природного газа из России. В рассматриваемом контексте отметим, что по данным за 2019 г., ПАО «Газпром» поставил в Молдову 2,89 млрд куб. м газа. В 2020 г. объем может возрасти до 3,15 млрд куб. м газа. Говорить о том, что газопровод «Яссы-Унгены-Кишинев» („Iași-Ungheni-Chișinău") на сегодняшний день может выступить альтернативой пока преждевременно. Напомним, что строительство газовой ветки «Унгены–Кишинев» началось в феврале 2019 г. и было завершено в августе 2020 г. Протяженность этого участка – 120 км. Проект «Унгены–Кишинев» является продолжением 43-км трансграничного газопровода «Яссы–Унгены», который был сдан в эксплуатацию в 2014 г. пропускной способностью 1,5 млрд куб. м газа в год.

При этом ежегодные потребности Молдовы в природном газе составляют примерно 1,3 млрд куб. м, а вместе с Приднестровским регионом – около 2,9 млрд куб. м. Газ импортируется из России через территорию Украины.

Со сдачей в эксплуатацию участка «Яссы–Унгены» нелишне напомнить, что главные вопросы обеспечения энергобезопасности страны не были решены. Прежде всего цена на газ, импортируемый из Румынии, в итоге оказалась выше, чем цена на газ, импортируемый из России. Что было вполне прогнозируемо. К тому же не были завершены работы по

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 254 15.04.2021 11:12:14

модернизации двух компрессорных и регулирующих станций в Румынии – Силиштя и Онешть, а также двух станций измерения и регулирования давления газа в Молдове – в Гидигиче и Тохатине. Более того, газопровод «Яссы–Унгены» изначально не мог пропускать большие объемы газа, поскольку не был протянут до основных потребителей. Как следствие было принято решение о его продлении до Кишинева.

В целях повышения эффективности «Яссы–Унгены–Кишинев» было принято решение о строительстве в Румынии нового газопровода «Онешть–Гэрэешть–Лецкань» („Oneşti-Gherăeşti-Leţcani") и компрессорных станций. Планируется, что после реализации проекта в 2021 г. будут обеспечены необходимое давление и пропускная способность объемом 1,5 млрд куб. м газа в год. [13] Изначально газопровод планировалось сдать в эксплуатацию в 2017 г.

Стоит заметить, что реализация проекта «Яссы–Унгены–Кишинев» стала возможной благодаря поддержке Энергетического сообщества, которое объявило газопровод проектом, представляющим общий интерес для всех государств Энергетического сообщества и стран-партнёров. Газопровод соединяет молдавскую газотранспортную систему с румынской и европейской. Это событие действительно можно назвать успехом в укреплении энергобезопасности страны. Однако, как бы мы не расценивали данный шаг, нужно понимать, что речь в первую очередь идет об укреплении энергетической безопасности, диверсификации маршрутов доставки, а не обретении Молдовой энергетической независимости. [13]

Оглядываясь назад, следует отметить, что в 2019 г. был разработан *Кодекс сетей природного газа*, [30] который предусматривает обеспечение равного доступа к сетям передачи природного газа, в том числе и к трансграничным сделкам,

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 255 15.04.2021 11:12:14

установление единых процедур взаимодействия между системными операторами передающих систем (ОПС) из Молдовы и соседних стран.

В соответствии с данным Кодексом, в начале 2020 г. НАРЭ утвердило План действий по отделению оператора системы транспортировки природного газа ООО «Молдаватрансгаз», а также правила обеспечения независимости других операторов газотранспортной системы. [3] Между тем, за этой важной проблемой видится другая, не менее значимая – комплекс вопросов, связанных с перспективой российско-молдавского взаимодействия в энергетической сфере и внедрения норм Третьего энергопакета. [27; 28]

Для того, чтобы обеспечить фактическую имплементацию норм Евросоюза в области энергетики, в рамках соответствующего договора предусмотрены сроки исполнения для каждого государства. Положения Третьего энергопакета предусматривают разделение АО «Молдовагаз» по видам деятельности: транспортировка, распределение и продажа газа. Разделение планировалось завершить в 2010 г., но из-за неуспеваемости и неготовности срок исполнения обязательств пришлось продлить до 2020 г. Реформирование может коренным образом изменить функционирование молдавского рынка газа. К концу 2020 г. будет создан независимый оператор транспортировки природного газа ООО «Молдоватрансгаз». Иными словами, вместо 12 предприятий по распределению природного газа до конца года планируется создать одно. Согласно новой организационной реформе АО «Молдовагаз», на энергетическом рынке страны будет действовать одно предприятие по транспортировке газа, одна компания по дистрибьюции, одно предприятие по поставке газа конечным потребителям, одно занимающееся вспомогательной

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 256 15.04.2021 11:12:14

деятельностью и т.д. [7] Напомним, что главными акционерами АО «Молдовагаз» являются ПАО «Газпром», который владеет 50% акций (145,3 млн долл.), Агентство публичной собственности Республики Молдова – 35,33% акций (102,7 млн долл.), Приднестровский регион – 13,44% акций (39 млн долл.), физические и юридические лица – 1,23% акций (3,5 млн долл.). [1] Сложность вопроса состоит еще и в том, что в собственности АО «Молдовагаз» находится большая часть газотранспортных и газораспределительных сетей страны.

Тем не менее, у ПАО «Газпром» сохраняется сильный рычаг влияния через большую задолженность АО «Молдовагаз». Согласно данным, на конец 2019 г. задолженность перед ПАО «Газпром» составила около 7 млрд долл., из которых 6 млрд 819 млн долл. – задолженность ООО «Тираспольтрансгаз» и почти 732 млн – правобережья Днестра. [7]

По словам главы АО «Молдовагаз» В. Чебана, в настоящее время компания работает над Концепцией и Планом действий по созданию механизма оплаты задолженности перед ПАО «Газпром», который будет представлен на экспертизу акционерам в первой половине 2020 г. [15]

Таким образом, с реформой энергетического сектора, сильно привязанного к импорту, изменилось и меняется многое. Однако, несмотря на определенные позитивные тенденции, было бы весьма поспешно и даже вредно констатировать обретение страной энергетической независимости. Как правило, за завышенными ожиданиями следуют более масштабные преобразования и выстраивание отношений с традиционными партнёрами. Только комплексное и целостное видение проблем позволят выработать адекватные формулы повышения энергетической безопасности.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 257 15.04.2021 11:12:14

* * *

На фоне сложной экономической ситуации, сложившейся из-за пандемии коронавируса, внешняя энергетическая политика Молдовы, ориентированная на интеграцию в европейский энергетический рынок, продемонстрировала свою последовательность. Евросоюз, декларируя свою заинтересованность в создании единого энергетического рынка, рассматривает тесное сотрудничество с транзитными государствами главным образом как важный фактор обеспечения собственной энергетической безопасности. Значение Молдовы в выстраивании европейской энергетической архитектуры придает ее географическому расположению некоторую «добавленную стоимость».

Пандемия COVID-19 оказала существенное влияние на развитие энергетических рынков, способствуя резкому снижению цен на нефть и газ. Не располагая запасами энергоресурсов, Молдова, не смогла создать «подушку безопасности», в связи с чем степень ее устойчивости к вызовам коронакризиса явилась весьма низкой. Повышенная энергоемкость экономики страны, практически полная зависимость национальной энергетической системы от внешних источников энергии указывают на то, что обеспечение энергобезопасности зависит не только от сроков прекращения пандемии и устранения ее последствий, но и от достижения баланса интересов между производителями энергоресурсов и их потребителями.

ПРИМЕЧАНИЯ

1. Adunarea generală anuală a acționarilor SA „Moldovagaz". [Online]: https://www.moldovagaz.md/rom/centrul-de-presa/adunarea-generala-anuala-a-actionarilor-sa-moldovagaz-1604 (дата посещения: 01.09.2020).

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 258 15.04.2021 11:12:14

2. Annual Implementation Report 2017/2018. Energy Community Secretariat. 1 September 2018. [Online]: file:///C:/Users/User/Downloads/ECS_IR2018.pdf (дата посещения: 27.07.2020).
3. ANRE a aprobat Planul de măsuri privind separarea operatorului sistemului de transport al gazelor naturale SRL „Moldovatransgaz". [Online]: http://www.anre.md/anre-a-aprobat-planul-de-masuri-privind-separarea-operatorului-sistemului-de-transport-al-gazelor-naturale-srl-moldovatransgaz-3-98 (дата посещения: 21.08.2020).
4. Ayres Robert U., Ayres Edward H. Crossing the energy divide: moving from fossil fuel dependence to a clean-energy future. Upper Saddle River, N.J.: Wharton School Pub., 2010, xii. 240 p.
5. Balanța energetică a Republicii Moldova. Ediția 2019. Biroul Național de Statistică. [Online]: https://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/balanta_energetica/BE_2019_RO.pdf (дата посещения: 09.09.2020); The energy balance of the Republic of Moldova, in user-friendly language. [Online]: https://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/balanta_energetica/Bilanta_energetica_2017.pdf (дата посещения: 09.09.2020).
6. Chubb J.E. Interest groups and the bureaucracy: the politics of energy. Stanford: Stanford University Press, 1983. 333 p.
7. Datoriile regiunii transnistrene nu vor fi puse pe umerii consumatorilor din Republica Moldova. [Online]: https://www.moldovagaz.md/rom/centrul-de-presa/mesajul-presedintelui/datoriile-regiunii-transnistrene-nu-vor-fi-puse-pe-umerii-consumatorilor-din-republica-moldova (дата посещения: 11.08.2020).
8. DECISION NO. 2008/03/MG-EnC of 1l December 2008 concerning the implementation to the oil sector of certain provisions of the Treaty and the creation of an Energy Community Oil Forum. [Online]: file:///C:/Users/User/Downloads/Decision_2008_03_MC_OIL.pdf (дата посещения: 17.09.2020).

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 259 15.04.2021 11:12:14

9. Efecte în lanț: Transporturile, în cădere liberă, consumul se comprimă, iar veniturile la buget – tot mai puține. [Online]: https://capital.market.md/ro/content/efecte-lant-transporturile-cadere-libera-consumul-se-comprima-iar-veniturile-la-buget-tot (дата посещения: 15.10.2020).
10. Furnizarea energiei electrice. [Online]: http://www.energocom.md/services/electricity-supply (дата посещения: 11.09.2020).
11. Hotărâre nr. 1470 din 30-12-2016 cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare cu emisii reduse a Republicii Moldova până în anul 2030 şi a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia. Publicat: 24-03-2017 în Monitorul Oficial Nr. 85-91, art. 1470.
12. Hotărârea Guvernului nr. 102 din 05.02.2013 cu privire la Strategia energetică până în anul 2030. Publicat: 08-02-2013 în Monitorul Oficial Nr. 27-30, art. 146.
13. How the Ungheni–Chișinău gas pipeline will help Moldova to gain the energy independence. [Online]: https://www.euneighbours.eu/en/east/eu-in-action/stories/how-ungheni-chisinau-gas-pipeline-will-help-moldova-gain-energy (Дата посещения: 11.08.2020).
14. Infrastructură energetică. [Online]: https://mei.gov.md/ro/content/infrastructura-energetica (дата посещения: 11.08.2020).
15. Interviu pentru NewsMaker: „Noi vom reuși să ne înțelegem cu SAP „Gazprom" din 30 martie 2020. [Online]: https://www.moldovagaz.md/rom/centrul-de-presa/mesajul-presedintelui/interviu-pentru-newsmaker-noi-vom-reusi-sa-ne-intelegem-cu-sap-gazprom (дата посещения: 01.09.2020).
16. O treime din consumul de energie electrică din Europa provine din surse regenerabile. Ce are de învățat Republica Moldova? În: Ecopresa.md din 20 mai 2020. [Online]: https://ecopresa.md/infografic-o-treime-din-consumul-de-energie-electrica-din-europa-provine-din-surse-regenerabile-ce-are-de-invatat-republica-moldova/ (дата посещения: 09.09.2020).

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 260 15.04.2021 11:12:15

17. Postolati V. M. Suportul procesului de adaptare națională a Republicii Moldova la schimbările climaterice pentru sectorul Energie. [Online]: http://adapt.clima.md/public/publications/3658282_md_raport_final_s.pdf (дата посещения: 09.09.2020).
18. Renewables Readiness Assessment: Republic of Moldova. In: International Renewable Energy Agency. February 2019, p. XII.
19. Securitatea energetică a Republicii Moldova – între trecut și viitor. În: Buletin informativ, 2019, nr. 6, p. 1. [Online]: http://www.viitorul.org/files/Buletin%20informativ%206%20%282%29.pdf (дата посещения: 11.08.2020).
20. „The key is implementing laws in real life": why Moldova needs energy efficiency. [Online]: https://www.euneighbours.eu/en/east/eu-in-action/stories/key-implementing-laws-real-life-why-moldova-needs-energy-efficiency (дата посещения: 11.08.2020).
21. Whose Energy Community? Treaty improvements urgently needed. In: Bankwatch Mail. 20 March 2014. Issue 58, p. 1. [Online]: https://bankwatch.org/wp-content/uploads/2014/03/bankwatchmail58.pdf (дата посещения: 15.08.2020).
22. Yergin D. Ensuring Energy Security. In: Foreign Affairs. 2006, Vol. 85, No. 2, p. 70-71.
23. Zogopoulos E., Michalopoulos K. Fighting Tomorrow: The COVID19 Impact on Energy. [Online]: https://energyindustryreview.com/analysis/fighting-tomorrow-the-covid19-impact-on-energy/ (дата посещения: 27.08.2020).
24. Биткова Т. Г. Энергетика Румынии в контексте общеевропейского развития. В: Энергетический фактор в экономике и политике стран Восточной Европы. М.: ИНИОН РАН, 2010, с. 120-138.
25. Быкова Е. В., Кириллова Т. И. Система индикаторов энергетической безопасности Молдовы и вычислительный комплекс для её мониторинга. [Online]: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/93-98_16.pdf (дата посещения: 11.09.2020).

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 261 15.04.2021 11:12:15

26. Контуры мирового энергетического перехода. М.: ИМЭМО РАН, 2020. 122 с.
27. Лавренов С. Я. Энергетическая политика Молдавии в условиях эпидемии коронавируса. Геоэкономика энергетики. 2020, Т. 10, № 2, с. 38-51.
28. Лавренов С. Я. Новый этап газовых отношений России и Молдавии. Геоэкономика энергетики. 2020, Т. 9, № 1, с. 41-55.
29. Моисеев С. Тенденции газового рынка. В: Экономическое обозрение. 24 мая 2019, № 19 (1281).
30. Постановление № 420 от 22-11-2019 об утверждении Кодекса сетей природного газа. В: Monitorul Oficial № 14-23, ст. № 60. [Online]: https://www.chisinaugaz.md/files/files/shares/Legi/Hot420ru.pdf (дата посещения: 21.08.2020).
31. Реагирование на кризис, связанный с пандемией COVID-19, в странах Восточного партнерства. [Online]: https://www.oecd.org/eurasia/competitiveness-programme/eastern-partners/Covid-19-crisis-response-in-eu-eastern-partner-countries-RUS.pdf (дата посещения: 11.11.2020).
32. [Online]: http://moldgres.com/ (дата посещения: 11.07.2020).

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 262 15.04.2021 11:12:15

AFFECTING THE TRADE REGIMES OF EASTERN PARTNERSHIP COUNTRIES BY COVID-19 PANDEMIC

AFECTAREA REGIMURILOR COMERCIALE ALE ȚĂRILOR DIN CADRUL PARTENERIATULUI ESTIC DE CĂTRE PANDEMIA COVID-19

Marica DUMITRASCO, *doctor în economie,*
cercetător științific coordonator,
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

Summary

COVID-19 is not only a global public health crisis, but has evolved into an international economic crisis. Famous reputable economists estimate the economic impact of health environment lockdown not only could surpass the previous global financial crisis of 2008-2009 but will be a larger negative shock than the number of deaths.

The main purpose of this article is to assess the changes in the trading regimes of the Eastern Partnership (EaP) countries that they have made in order to counter the COVID-19 pandemic.

Our research showed that EaP countries have very different trade regimes. They are not the same in the introduction of containment and mitigation measures to limit the spread of the virus and save lives or in their already available results of the fight against the epidemic. Despite these significant differences between EaP countries they have had a similar response by adopting unprecedented trade measures on COVID-19 pandemic. The initially and mostly introduced measures by the EaP countries were the restrictive trade ones most of them are the export prohibition or restriction of goods related to COVID-19.

All liberalization measures taken by the EaP countries are measures to reduce tariffs. All EaP countries apply temporary

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 263 15.04.2021 11:12:15

measures on imports related to COVID-19. Both liberalization measures, as well as restrictive ones, are aimed to facilitate access to essential medical supplies or food. It can be explained by fearing of governments that their populations might lack the goods they need to counter the health crisis.

Rezumat

COVID-19 nu este doar o criză globală de sănătate publică, aceasta a evoluat într-o criză economică internațională. Economiști renumiți estimează că impactul economic al blocării mediului de sănătate nu numai că ar putea depăși criza financiară globală anterioară din 2008-2009, dar va fi un șoc negativ mai mare decât numărul deceselor.

Scopul principal al acestui studiu este de a evalua schimbările în regimurile comerciale din țările Parteneriatului Estic (PE) pe care le-au adoptat pentru a contracara pandemia COVID-19.

Cercetările noastre au arătat că țările PE au regimuri comerciale foarte diferite. Nu sunt aceleași în introducerea măsurilor de restricție sau atenuare pentru a limita răspândirea virusului și a salva vieți sau în rezultatele deja disponibile ale luptei împotriva epidemiei. În ciuda acestor diferențe semnificative dintre țările PE, acestea au avut un răspuns similar prin adoptarea de măsuri comerciale fără precedent asupra luptei împotriva pandemiei COVID-19. Măsurile inițiale și în cea mai mare parte introduse de țările PE au fost de restricționare a comerțului, cele mai multe dintre ele fiind interdicția de export sau restricționarea exportului mărfurilor legate de COVID-19.

Toate măsurile de liberalizare luate de țările de PE sunt măsuri de reducere a tarifelor. Toate țările PE aplică măsuri temporare la importurile legate de COVID-19. Atât măsurile de liberalizare, cât și cele restricționare au ca scop facilitarea accesului la esențiale consumabile medicale sau alimente ceea ce se poate de explicat prin îngrijorarea guvernelor că populației lor le-ar putea lipsi bunurile de care au nevoie pentru a contracara criza sănătății.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 264 15.04.2021 11:12:15

Intoduction

COVID-19 has challenged governments around the world to bring essential goods such as sanitary and hygiene products, medical equipment, food to where they are most needed to address the problems provoked by the health environment lockdown. This process has been greatly complicated by the high demand for certain medical supplies, Global Value Chain (GVC) disruptions, and logistical difficulties. Concerned that their populations might lack the goods they need to counter the health crisis, many governments have introduced new trade measures for these goods.

The universal policy response recommended by International Institutions for all countries is often the most criticized aspect in researches of international development policy. However, when the COVID-19 crisis has given governments freedom of choice, most are following the same strategies and containment measures. They impose the stopping of everything besides the most important economic activity, such as buying food and medicine. There are medical health and economic aspects of the adoption of these strategies by the countries.

The best health care reply to tackle the COVID-19 pandemic is to seal themselves off. With medical points of view the 'flattening the epidemiologic curve 'by reducing the rate of infection is the main reason that governments around the world applied this strategy. In the absence of a vaccine or treatment, it remains to use the methods that were used to fight epidemics at the beginning of the 20th century. The 'flattening the epidemiologic curve' saves lives, both directly and indirectly, as it avoids overstretching the health system in countries unprepared to fight the virus.

But the economic aspect of these strategies to counter the health crisis is not so apparent and it is difficult associated with the modern global economic world.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 265 15.04.2021 11:12:15

Governments keep their countries relatively closed to contain the pandemic but it is not protected these from the economic consequences of the pandemic of which the worst is significant economic contraction. Recent researches show that the economic consequences of lockdown are higher than life-threat caused by the pandemic in some developing countries [1, 2]. For the population of some of these countries, the loose of jobs and livelihood become a more significant problem than the pandemic.

According to Beatrice Weder di Mauro estimation of economic impact, "the containment measures – the disruption to work processes, the limitations on meetings and travel – will be a larger negative supply shock than the number of deaths" [3, p.32].

Already available data show that a two-month lockdown applied by most countries in March and April didn't stop the extension of a pandemic but caused significant economic consequences. In some cases the governmental reactions can create more and longer-lasting disruptions than the virus.

According to G20 ministers, Declaration on 14 May any 'necessary' trade measures to tackle COVID-19 should be 'targeted, proportionate, transparent, temporary [and] reflect our interest in protecting the most vulnerable' [4]. In plus they must not create any 'unnecessary barriers to trade or disruption to global supply chains' and should be fit to World Trade Organization (WTO) rules.

The main purpose of this article is to assess the changes in the trade regimes of the Eastern Partnership (EaP) countries that they have made to combat the COVID-19 pandemic.

Besides its introductory part, the paper has three sections, including the main features of trade regimes of EaP countries before COVID-19, and then we studied unprecedented trade measures to tackle COVID-19 in EaP countries, and finally concluding remarks.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 266 15.04.2021 11:12:15

Main features of trade regimes of Eastern Partnership countries before COVID-19

Although all Eastern Partnership countries are part of a range of bilateral and multilateral trade agreements and initiatives, they have very different trade regimes (*Table 1*). There are four members of the World Trade Organization (WTO) from which tree countries: Ukraine, Moldova, and Georgia have in force the Association Agreements with EU, including Deep and Comprehensive Free Trade Area (DCFTA). Ukraine and Georgia have signed FTAs with European Free Trade Association (EFTA) member states, but Moldova the Joint Declaration on Cooperation.

Table 1. **Trade agreements involving Eastern Partnership countries, 2020**

	Association Agreement with EU, including DCFTA	EFTA states[1]	FTAs with South East European States	Bilateral agreements and FTAs with CIS	FTAs with states outside the European region	WTO membership
Ukraine	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Moldova	✓		✓	✓	✓	✓
Georgia	✓	✓		✓	✓	✓
Armenia				✓	✓	✓
Belarus				✓	✓	
Azerbaijan				✓		

Source: Elaborated by the author based on Regional Trade Agreement database of World Trade Organization

Note: Agreements in force are ticked

All counties concluded regional Free Trade Agreements (FTAs) with the Commonwealth of Independent States (CIS) on the plurilateral or bilateral framework that creates a good base for

[1] EFTA (Iceland, Liechtenstein, Norway, and Switzerland)

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 267 15.04.2021 11:12:15

cooperation between there. Azerbaijan is a part of in force FTA exclusively with CIS, but Belarus mainly with CIS, being a part FTAs with states outside the European region via membership in the Eurasian Economic Union.

All Eastern Partnership countries have a very limited number of FTAs with states outside the European and CIS regions. At the same time, if Ukraine and Georgia have 5 FTAs outside the CIS region, then Moldova has only 3.

Taking into attention agreements concluded by Ukraine, Moldova, and Georgia at the European space, they have more favorable conditions for the integration in the regional value chains of the EU and by this for sustainable economic development. If their Association Agreements with EU contain provisions to connect the manufacturing in these countries to the European hub as well as the Economic Integration Agreement between EU - Armenia creates favorable conditions for cooperation in this field, Belarus and Azerbaijan need to prepare the industrial agreements with the EU.

But at seems, the above mentioned is not strongly supported by the analysis of main macroeconomic and trade indicators of Eastern Partnership countries (*Table 2*).

Belarus and Azerbaijan, which aren't embraced by the WTO framework and its strict norms of tariff and non-tariff protection, have better indicators of GDP per capita. Only Azerbaijan has a very significant surplus of the current account balance.

Belarus has significantly better indicators of trade per capita and share of trade in GDP than other countries. The Belarusian economy has a high degree of openness: the share of trade in GDP exceeds 66%. At the same time, Belarus mainly maintains economic ties with Russian enterprises and carries out significant industrial exports to Russia.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 268 15.04.2021 11:12:16

Table 2. **Main macroeconomic and trade indicators of Eastern Partnership countries**

	Ukraine	Moldova	Georgia	Armenia	Belarus	Azerbaijan
GDP per capita (US$, 2016-2018)	2 605	2 739	4 100	3 844	5 695	4 225
Current account balance (% GDP, 2018)	-3.7	-9.9	-7.9	-6.2	-2.3	12.6
Trade per capita (US$, 2016-2018	1 345	1 181	2 271	1 620	3 795	1 933
Trade (% GDP, 2016-2018)	51.6	43.1	55.4	42.1	66.6	45.8
Merchandise trade in economy's total exports (%)	45.6	52	46.2	22.5	53.6	2.8

Source: Elaborated by the author based on countries trade profile notes of World Trade Organization

Global Value Chains participation, measured as a share of merchandise exports, has an insignificant value in Azerbaijan and is lower in Armenia (22, 5 %) than in other countries of the Eastern Partnership.

At the same time, the obtained analysis data are in correlation with the share of manufacturing in the GDP of these countries (*Figure 1*).

By the countries, the shares of manufacturing in the GDP ranked from Belarus (21.5%) at the upper end to Azerbaijan (5%) at the lower end, according to 2018. Belarus' share of manufacturing in the GDP was two times more than in Moldova, Ukraine or Armenia in 2018. This is due to the fact that the industrial sector for a long time dominated in the structure of the economy of Belarus, on which the government relied on achieving the established rates of economic growth. Beginning with the COVID-19 pandemic Belarus didn't introduce the two-month

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 269 15.04.2021 11:12:16

Figure 1. **Share of manufacturing in the generation of Gross Domestic Product of Eastern Partnership countries, %**

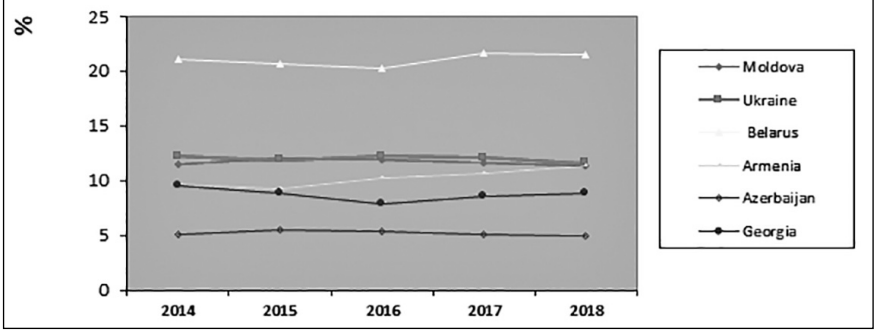

Source: Elaborated by the author at the of official statistical information of National bodies

Note: Gross Domestic Product in the current prices of the corresponding years

factory and other businesses lockdown that implied stopping the economic activity other EaP countries [5]. Nevertheless, along with positive aspects, government intervention in the economy before the COVID-19 pandemic led to a low share of private enterprises in the formation of GDP and a low share of small business in the country's economy in comparison with other Eastern Partnership countries. At the same time, Belarus adheres to a restrained policy in the direction of trade liberalization, such as the implementation of market-oriented policies, increasing transparency and public participation, as well as providing new commercially significant access to its market in the process of accession to the WTO.

As COVID-19 spreads around the globe the containment measures (factory shutdowns, cancelations of international flights etc.) along with temporary export or import measures taken by governments to manage access to important goods disrupted GVCs and bring production and consumption almost to a standstill.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 270 15.04.2021 11:12:16

Recent researches about the trade impact of COVID-19 predict that the manufacturing sector will suffer more than the services sector. It will be affected through 3 channels: direct supply disruptions will block production, which will quickly spread to other countries; sectors in less-affected countries will find it more difficult and / or more expensive to acquire essential imported intermediate industrial inputs from the worst-affected countries, interruptions in demand due to the macroeconomic downturn and anticipated delays in consumer purchases [3, p.61].

3. Influence the health environment lockdown on the trade measures adopted by the governments of Eastern Partnership countries

Governments of EaP countries quickly adopted temporary trade measures aimed at restricting the export of essential medical supplies and liberalizing their imports. The growth in temporary trade measures coincided with WHO's pandemic declaration on 12 March [6] and the introduction of a national state of emergency in all EaP countries with the exception of Belarus. It can be observed that most trade measures (65%) both export and import were introduced in March (*Figure 2*).

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 271 15.04.2021 11:12:16

Figure 2. **Period of the introduction of trade measures by EaP countries in the beginning of 2020**

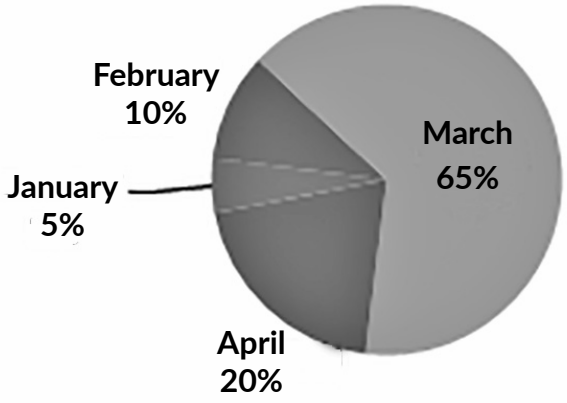

Source: Authors' calculations based on ITC Market Access Map COVID-19

Georgia was the first country from the EaP countries that introduced the extraordinary measure dealing with the COVID-19 pandemic by banning the import of live animals from China as an exception from the free trade regime applied by bilateral Agreement.

It can be observed further the most measures introduced by the EaP countries were the restrictive trade ones (*Figure 3*).

In January and February, only restrictive measures were introduced, and in March, most of them. It can be explained by fearing of governments that their populations might lack the goods they need to counter the health crisis. In plus, it is difficult to predict how the pandemic will develop in the coming months. With exception of Azerbaijan all EaP countries have introduced one extraordinary measure that does not have a specific lapse date.

In April one-half of all adopted measures already were the liberalizing ones.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 272 15.04.2021 11:12:16

Figure 3. **Dividing the trade measures of the EaP countries by their effect on the trade, 2020**

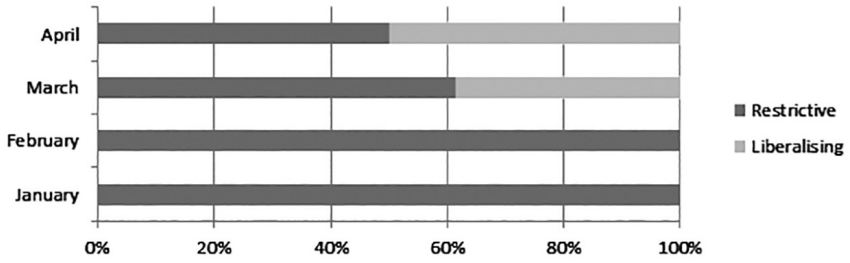

Source: Authors' calculations based on ITC Market Access Map COVID-19

Below we will study the liberalizing measures and restrictive measures separately.

It can be observed that all liberalization measures taken by the EaP countries are measures to reduce tariffs (*Table 3*). They are attributed to the import measures related to COVID-19 applied by EaP counties.

It follows from the *Table 3* that all EaP countries have one measure in force related to COVID-19 at the date of 30 August. If Moldova, Ukraine, Georgia, and Azerbaijan have introduced this measure direct, Belarus and Armenia via membership in the Eurasian Economic Union. Once introduced in March, these measures have been extended a few times by all countries.

It can be seen that the most import measures eliminate excise duties and Value Add Tax on imports as well as import duties on medical supplies and types of equipment since the start of the crisis. Only one measure adopted was directed on reduction duties on food and agricultural critical imports by Belarus and Armenia through the Eurasian Economic Union.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 273 15.04.2021 11:12:16

Table 3. **Overview of adopted COVID-19 temporary trade liberalizing measures by the governments of EaP countries**

measures	Moldova	Ukraine	Belarus	Armenia	Azer-baijan	Georgia	Type of measure
Temporary elimination of excise duties on imports of undistorted ethyl alcohol for use in antiseptic products							Tariff reduction
Elimination of customs duties and VAT on medicines and medical equipment							Tariff reduction
Temporary elimination of import tariffs on chemical yarns for the production of face masks							Tariff reduction
Imports of certain products are exempted from VAT, including: shoe covers, medical gloves and masks, respirators							Tariff reduction
Exemption from VAT for the import of some medical goods: protected headlights, shoe covers, gloves, surgical coats and hats, masks, protective goggles, contactless thermometers							Tariff reduction

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 274 15.04.2021 11:12:16

The Eurasian Economic Commission reduced duties on critical imports, such as food, agricultural and medical goods for non-EAEU countries							Tariff reduction
The Eurasian Economic Commission reduced import duties for non-EAEU countries on certain personal protective equipment and medicines (March 16); it expanded duty exemption list by including inputs for pharmaceutical products and some PPE products (July 3).							Tariff reduction

Source: Elaborated by the author based on ITC Market Access Map COVID-19

Note: The measures adopted are ticked with status active
The measures adopted are ticked with status terminated

Governments have tacked these measures to facilitate access to essential medical supplies and foodstuffs within the countries.

If most of liberalizing measures are in place, the restrictive ones were already lifted by the EaP countries (*Table 4*). It matched with began of relaxing lockdown measures in June adopted by the governments of countries.

It can be observed that most restrictive measures taken by the EaP countries are measures to export prohibition or restriction of goods related to COVID-19. Two measures are attributed to licensing or permit requirements to export.

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 275 15.04.2021 11:12:17

Table 4. **Overview of adopted COVID-19 temporary trade restrictive measures by the governments of EaP countries**

measures	Moldova	Ukraine	Belarus	Armenia	Azer-baijan	Georgia	Type of measure
Export ban on masks, gloves and disinfectants							Export prohibition
Ban on ethyl alcohol exports until June 1, 2020							Export prohibition
Temporarily restricted exports of anti-epidemic supplies: laboratory suits, medical gloves, medical masks, goggles, protective shields, respirators							Export restriction
Partial exclusion of specified medical supply products from export ban: only masks, gauze, wadding, bandages							Export prohibition
Temporary export ban on certain food products							Export prohibition
Temporary export ban on medical ventilators							Export prohibition
Export restriction on a range of medical supplies and equipment							Licensing or permit requirements to export

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 276 15.04.2021 11:12:17

Temporary export ban on certain medical supplies products: sterile gloves, masks and goggles, disinfectants							Export prohibition
Temporary export ban on some medical equipment, diagnostic or laboratory reagents, certified reference materials, gloves, face-masks, medical caps, thermometers,mecha-no-therapy appliances, disinfectants							Export prohibition
Export ban on masks by mail							Export prohibition
Import of live animals from China have been banned, including live animals, fish							Prohibitions/ restrictions of imports for SPS reasons
A temporary ban on the export of certain types of food products from the Eurasian Economic in front of Union Non-EAEU countries							Export prohibition

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 277 15.04.2021 11:12:17

March 24: A temporary ban has been introduced on the export of personal protective equipment, protective and disinfectants, medical supplies and materials from the EAEU. May 10: Exceptions from this regime were introduced for textile materials and disinfectants that can be exported without restriction on exports, the last mentioned can be exported with authorization.							Export prohibition; Licensing or requirements to export

Source: Elaborated by the author based on ITC Market Access Map COVID-19

Note: The measures adopted are ticked with status active
The measures adopted are ticked with status terminated

Belarus has introduced the ban on the export of foodstuff products, including buckwheat, buckwheat groats, set onion, garden onion, and garlic. This list was accompanied by measures restricted the export of turnips, rye, rice, millet, cereals, wholemeal flour and cereal grain granules, crushed and uncrushed soybeans, and sunflower seeds through the Eurasian Economic Union. Both measures are suspended at present.

EaP countries restricted exports of virus-related products, largely attributable to the fact that they do not manufacture them at all or in significant quantities.Only one of the measures was dealing with prohibitions and restrictions of imports for sanitary

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 278 15.04.2021 11:12:17

and phytosanitary reasons regarding the live animals from China mentioned above.

Conclusions and implications

Until the COVID-19 crisis, the challenge for the Eastern Partnership (EaP) countries was integration into regional value chains based on the bilateral free trade agreements and the interconnection with their industrial development.

Research shows that Eastern Partnership (EaP) countries have very different trade regimes. They are not the same in the introduction of containment and mitigation measures of COVID-19 or in their results of the fight against the epidemic.

Belarus has relatively limited in comparison to other EaP countries containment measures currently in place, including some travel and medical restrictions (cancelations of international flights, self-isolation rules for the sick people, and their first and second-level contacts, etc).

From the EaP countries, only Georgia was in the list of the 15 safest countries in the world for which the EU announced its readiness to receive Georgian citizens after the coronavirus pandemic at the beginning of July.

As the pandemic expands, international trade and GVC became one of the main ways for international dissemination of the negative economic impact of COVID-19, through which the virus damages the domestic economies and spreads internationally with the most devastating consequences for the poorest developing countries.

Despite significant differences between EaP countries mentioned above they have had the similar response with unprecedented trade measures on COVID-19 pandemic. The initially and most introduced measures by the EaP countries were the restric-

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 279 15.04.2021 11:12:17

tive trade ones. Most of them were export prohibition or restriction on a range of medical supplies and equipment associated with virus-related products. Their introduction can be explained by the fearing of governments that their populations might lack the goods they need to counter the health crisis because they do not manufacture them at all or in significant quantities.

To a lesser extent, the restrictive measures concerned the ban on the export of food products. Unlike on containment measures, Belarus put in more than other the EaP countries' restrictive trade measures or direct or via membership in the Eurasian Economic Union.

Such extreme measures are to remain restricted to certain areas and it is difficult to maintain for a long time. Most of these measures are lifted by the EaP countries at present.

In contrast, most liberalizing trade measures are in place at present.

Although all EaP countries apply temporary measures on imports related to COVID-19, most of these aim to facilitate access to essential medical supplies or food. All countries have reduced tariffs on medical products import since the start of the crisis.

It is hard to predict how the pandemic and sanitary measures to manage the crisis will evolve over the coming months.

While the discussed measures in this article are temporary, countries may impose additional measures affecting trade in the medium to long term because global value chains disruptions may also turn out to be larger and more extended than is currently evident, dealing for example with economic recovery.

Today's leaders of countries face the same stress test as their healthcare systems and economies and are judged by their ability to effectively confront this common threat. With the medical point of view, the most desired result is reducing the rate of infection

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 280 15.04.2021 11:12:17

according to the epidemiologic curve. With the economic point of view, the most desired result is the full reopening economies. But the last mentioned one couldn't be reached without a steady decrease in the daily detected infections. The emergence of the virus has prompted trade measures that have a large economic impact.

BIBLIOGRAPHY

1. The pandemic's indirect hit on the Caribbean, in: The Economist, August 22nd 2020, https://www.economist.com/the-americas/2020/08/22/the-pandemics-indirect-hit-on-the-caribbean (24.08.2020)
2. Michaelowa Katharina, Michaelowa Axel. The high costs of strict lockdown policies in poor countries, in: Global Development Blog, http://www.globaldev.blog/blog/high-costs-strict-lockdown-policies-poor-countries?fbclid=IwAR37r-wkNGlvMbxYilBcfwzS-JgHZVh3SMSe36XfyZoREscVKVITJpD1Ydy0(25.08.2020)
3. Baldwin, R., & Mauro, B. W. D. (2020). Economics in the Time of COVID-19
4. G20 Trade and Investment Ministerial Meeting: Ministerial Statement, May 14, 2020, http://www.g20.utoronto.ca/2020/2020-g20-trade-0514.html (13.09.2020)
5. International Monetary Fund. Policy-Responses to COVID-19, country information, https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19 (15.09.2020)
6. WHO Director-General's opening remarks at the Mission briefing on COVID-19 - 12 March 2020, https://www.who.int/dg/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-mission-briefing-on-covid-19---12-march-2020 (20.09.2020)

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 281 15.04.2021 11:12:17

Pentru notițe

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 282 15.04.2021 11:12:17

Pentru notițe

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 283 15.04.2021 11:12:17

Bun de tipar 15.04.2021. Formatul 14,5 ×20,0
Hîrtie ofset nr. 1. Coli de tipar 18,5. Coli de autor 16,2

Î. S. Firma Editorial-Poligrafică „Tipografia Centrală”,
MD-2068, Chişinău, str. Florilor, 1;

Meritocratie_profesionalism_integritate____corectura.indd 284 15.04.2021 11:12:17

Fiecare om își are destinul în propriile mâini

Născut la 31 august 1961 în satul Cărpineni, raionul Hânceşti. A absolvit Facultatea Construcţii Industriale şi Civile a UTM în anul 1983, specialitatea inginer constructor. În 1992, a susţinut teza de doctor în sociologie în cadrul Institutului de Sociologie al Academiei Naţionale de Ştiinţe a Ucrainei. În anul 1998, i-a fost conferit titlul ştiinţific de cercetător conferenţiar.

În perioada 1991-2014, a activat la Institutul de Filosofie, Sociologie şi Drept al AŞM, actualmente – Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice ca cercetător ştiinţific, secretar ştiinţific şi şef de secţie. Începând cu anul 2015, este director al Centrului Sociologie şi Psihologie Socială. A publicat peste 120 de lucrări ştiinţifice, inclusiv 15 monografii și culegeri. Membru al Colegiilor de redacţie al revistelor: „Filozofie, Sociologie și Științe Politice”, „Economie și Sociologie” (R. Moldova), „Calitatea Vieții” și „Sociologie Românească (România)”. Vicepreşedinte al Seminarului Științific de profil al Consiliului specializat de susținere a tezelor de doctor şi doctor habilitat în sociologie (2009-prezent). Cursuri de perfecționare: Budapesta, Moscova, București, Kiev, Tbilisi, Sankt-Petersburg. Preşedinte al Asociaţiei Sociologilor şi Demografilor din R. Moldova (2001-prezent). Expert la Consiliul Naţional pentru Acreditare şi Atestare (2012-2018); Oficiul Droguri şi Crime pe lângă ONU în probleme de anticorupție (United Nations Office on Drugs and Crime),(2018-prezent). A fost ales membru al Academiei Internaţionale de Informatizare pe lângă ONU, membru de onoare al Consiliului Naţional al Asociaţiei Române de Sociologie, cetăţean de onoare al satului natal Cărpineni.

„Satul Cărpineni, pentru mine, este locul care mă face să înțeleg ce este Patria. Din Cărpineni pornesc rădăcinile mele. Acolo se află izvoarele de unde am sorbit pentru prima dată apă. Oamenii de știință au descoperit că apa, în structura ei moleculară și atomară, are un anume cod pe care îl ascunde și îl păstrează. E codul locului de unde izvorăște. Codul apei din satul meu a pătruns adânc în celulele organismului meu, în toate țesuturile și în sufletul meu.” Este confesiunea unui bun cunoscut, Victor Mocanu, pe care l-am descoperit de această dată sentimental și poetic în monografia „Cărpineni. Un sat din valea Lăpușnei”, pe care a scris-o împreună cu Dinu Poștarencu, cel de al doilea autor realizând compartimentul ce ține de istoria localității.

Pe dl Victor Mocanu l-am cunoscut demult, încă din perioada gorbaciovistă, când activa la Anenii Noi în calitate de șef de șantier în cadrul Asociației Agro-industriale Anenii Noi (1983-1986), apoi a fost invitat la comsomol, după doi ani de lucru, fiind transferat la partid,ca peste un an să dispară din orășel. Am aflat mai târziu că-și face studiile de doctorat la Academia de Științe a Moldovei. Când am ajuns și eu în această instituție la Centrul de presă al AȘM, Victor Mocanu deja susținuse teza de doctor în sociologie (a.1992) sub conducerea cunoscutului savant din domeniu,

membru corespondent Andrei Timuș. Era mulțumit și mândru de sine pentru această performanță. I se deschidea în față cariera de cercetător.

Este adevărat că odată cu dezmembrarea URSS, începuseră timpuri extrem de grele și pentru oamenii de știință, fiind finanțați doar la capitolul salarizare și lucrând iarna în blocuri neîncălzite. Tânărul doctor în sociologie Victor Mocanu, având deja o anumită experiență de viață, inclusiv pe șantier, s-a străduit să facă față noilor încercări și oportunități. Miza sa au fost proiectele de cercetare, mai mari sau mai mici, câștigând o bună parte din ele prin concurs pentru domeniul său de activitate – cercetarea sociologică. Voi nominaliza câteva, prin care a fost susținută știința până în anul 2010: Proiectul Ministerului Sănătăţii *„Reforma Sistemului Sanitar”*(2003-2008, șef de departament); Proiectul Băncii Mondiale „Energie-II, Evaluarea socială: încălzirea centralizată și serviciile locative în Republica Moldova” (2000-2002, șef de departament); Proiectul Asociaţiei Oficialilor Electorali din Europa *„Experienţa internaţională a asigurării procesului electoral cu informaţie sociologică”*(2008-2010, director de proiect); Proiectul Fondului Umanitar Rus „*Optimizarea proceselor transformaţionale în spaţiul postsovietic*” (2007-2008, director de proiect); Proiectul *Sisteme de Irigare Centrale-Moldova, Millennium Challenge Corporation* (2009, sociolog); „*Esența și etapele reformei administrației publice locale în Moldova*”, IDIS „Viitorul (1996, șef de departament); proiectul Băncii Mondiale „*Calitatea apei de băut*” (1996-1997, șef de departament); proiectul TACIS „*Râul Prut*” (1999-2000, șef de departament), Proiectul Băncii Mondiale „*Fondul de Investiții Sociale*”, implementat în raioanele Dondușeni, Edineți, Călărași, Căinari și Hâncești etc. (1998-2000, sociolog, inginer constructor) ș.a. Aceste proiecte de cercetare, variate ca tematică, pe lângă avantajele financiare, lărgesc orizontul de cunoștințe al cercetătorului la capitolul experiență, dar și în ceea ce înseamnă viață.

După anul 2010 Guvernul R. Moldova a finanțat o serie de proiecte instituționale, care vizează cercetarea anumitor procese socio-economice și politice ale societății moldovenești în tranziție la economia de piață: „*Evoluția stratificării sociale în condițiile transformării societăţii şi perspectivei de integrare europeană a Republicii Moldova (2011-2014)*”; „*Constituirea clasei mijlocii în condițiile transformării societăţii şi asocierii Republicii Moldova la Uniunea Europeană”* (2015-2019); Programul de Stat „*Formarea și consolidarea coeziunii sociale în Republica Moldova în contextul apropierii de Uniunea Europeană*” (2020-2023). La toate aceste proiecte director executiv a fost confirmat din nou dr. Victor Mocanu.

În baza cercetărilor din cadrul proiectelor nominalizate, au fost create diverse lucrări științifice, inclusiv, studii, monografii, care au intrat în circuitul științific și au fost puse la dispoziția organelor de stat pentru documentare și implementare. De exemplu, în baza celui de al doilea proiect, a ieșit de sub tipar, în 2017, volumul „Premisele constituirii clasei medii în Republica Moldova. Studiu sociologic”, semnat de dr. hab. în sociologie, profesor cercetător Ludmila Malcoci și dr. conferențiar cercetător Victor Mocanu. În „Cuvânt înainte” la această lucrare, dr. hab. în științe

politice, profesor cercetător Victor Juc menționează următoarele: „Constituirea clasei de mijloc în Republica Moldova se află în fază incipientă, dată fiind extinderea nepermis de mult a tranziției și „neașezării țării”. Clasa de mijloc devine un strat social important într-o societate mai mult sau mai puțin „așezată”, procesul de formare solicitând prezența mediului politico-juridic, social economic și cultural-psihologic favorabil de nuanță edificatoare. În acest sens de idei și oportunități, prezentul studiu monografic definește unii factori de caracter teoretico-metodologic și de sorginte empirică meniți să contribuie la elaborarea și fundamentarea unor criterii care să asigure identificarea straturilor sociale din componența clasei medii din Republica Moldova”.

Toți înțeleg că clasa medie este determinatoare în evoluția unei societăți normale și „așezate”. Analizând literatura de specialitate din domeniu – circa 24 surse bibliografice, precum și cifrele, datele, mărturisirile de pe teren ale respondenților în cadrul propriilor investigații, autorii studiului specifică în concluzii că formarea clasei medii în R. Moldova se confruntă cu următoarele bariere: costul redus al muncii, care duce la creșterea sărăciei, inclusiv în rândurile lucrătorilor calificați; mobilitatea socială scăzută și oportunitățile limitate ale persoanelor din straturile de jos pentru a se ridica pe scara socială; disfuncționalitatea mecanismului motivațional de a crește capitalul uman, social și cultural; devalorizarea studiilor ca factor esențial al creșterii profesionale și a măririi nivelului de bunăstare; nivelul înalt al economiei tenebre, ce duce atât la reducerea salariilor legale și a asigurărilor/beneficiilor sociale ale populației, precum și la posibilități legale diminuate de angajare. Se mai constată în concluzii și barierele existente în dezvoltarea businessului mic și mijlociu ce generează tensiuni sociale, criza sistemului de drept cu încălcări flagrante ale legislației, nivel înalt de corupție în toate structurile puterii, fapt ce provoacă luarea unor decizii politice și economice netransparente.

Tranziția de trei decenii a R. Moldova poartă astăzi ținută de catifea cu forme voalate și lasă ca elementele revoluționare să se manifeste sub acoperemânt demagogic pentru a induce în eroare oamenii. O expresie metaforizată a acestui proces percepută de sociologul și jurnalistul Andrei Dumbrăveanu. De fapt, societatea noastră rămâne a fi una profund divizată pe diferite criterii: social, economic, demografic, politic, teritorial-administrativ și geopolitic. În contextul dat, oamenii de știință de la Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice au realizat cercetări științifice pe teren, rezultatele cărora, fiind analizate și măsurate, s-au fructificat în cărți impresionante, apărute chiar în acest an pandemic: „Formarea și consolidarea coeziunii sociale în Republica Moldova în contextual apropierii de Uniunea Europeană”, Volumul I, coordonator Victor Mocanu; cea de a doua este monografia „Coeziunea socială în Republica Moldova: dimensiuni și manifestări în condiții de urgență”, autori aceeași Ludmila Malcoci și Victor Mocanu. Ambele lucrări au fost realizate în baza programului de stat, nominalizat mai sus. Totodată, este necesar de făcut o remarcă că la elaborarea lucrărilor au fost utilizate și unele date ale

Barometrului de Opinie Publică (BOP) și ale altor companii de sociologie. Prin urmare, a fost reflectată o opinie generalizată a specialiștilor din domeniu.

Gravitatea problemei, subliniază dl profesor Victor Juc în prefața la monografie, constă în faptul că n-au fost elaborate în comun (decidenții politici, oamenii de afaceri, reprezentanții autorităților locale, reprezentanții mediului universitar-academic și experții din sectorul asociativ, susținuți de partenerii de dezvoltare) programe de stat de modernizare prin dezvoltare și democratizare a Republicii Moldova în contextul apropierii europene. Recomandările ce se conțin în lucrare sunt în măsură să contribuie esențial la elaborarea politicilor de stat cu privire la identificarea unor mijloace și mecanisme de diminuare a fragmentării multidimensionale a societății din R. Moldova și o mai bună înțelegere a fenomenului „coeziunea socială".

Pe parcursul a peste două decenii cercetătorii Centrului de Sociologie și Psihologie Socială al Institutului de Cercetări Juridice Politice și Sociologice, condus de Victor Mocanu, în baza proiectelor de cercetare instituționale, au elaborat douăsprezece monografii și culegeri de studii, mai mult de 200 articole științifice, au creat o bază de date ce în mod obiectiv reflectă parcursul societății în Republica Moldova, transformările institutelor sociale ce se desfășoară în condiții de instabilitate și turbulențe economice, politice, de libertăți de alegere și opțiunile populației într-un spațiu de confruntări geopolitice. Sunt convinsă că dacă guvernările de toate culorile, care s-au perindat până acum la putere, s-ar fi consultat mai des cu savanții de la Academia de Științe, ar fi ținut cont și de alți factori, astăzi poate că ne aflam și noi în UE, alături de România, Bulgaria și Polonia etc.

Doctorul în sociologie Victor Mocanu activează de 20 ani în calitate de preşedinte al Asociaţiei Sociologilor şi Demografilor din Republica Moldova. Pe segmentul dat, a stabilit relaţii de colaborare cu colegii de breaslă din România, Polonia, Federația Rusă, Ungaria, Letonia, Lituania, Georgia, Ucraina, Kirghizia, Kazahstan, Belarus etc. A participat la organizarea a zeci de conferinţe naţionale şi internaționale în peste 20 de ţări. Pe parcursul ultimilor 15 ani, face parte din Comitetul Ştiinţific Internaţional al Conferinţei Ştiinţifice organizată de Universitatea Catolică „Ioan Paul al II" din or. Lublin, Polonia.

M-am referit la activitatea științifică a dlui Victor Mocanu, care are, desigur, și alte interese ce-l caracterizează ca personalitate: îi plac călătoriile în țară și peste hotare, poate fi observat la expoziții, spectacole, concerte. Este impresionant şi următorul episod din viața lui. Acum șase ani, s-a produs furtul miliardului de euro din sistemul bancar al R. Moldova – eveniment de o anvergură criminală, care a şocat lumea întreagă. El a devenit evenimentul nr.1 și în cadrul sondajului sociologic Vox Populi-2015. Echipa de sociologi de la Academia de Științe a meditat asupra acestei situaţii – cum să prezinte evenimentul și altfel, decât în formă ştiinţifică, care să fie accesibil şi atractiv pentru mulţi cititori. Fiind creatori de felul lor, cercetătorii au identificat soluţia: de compus o piesă de teatru cu titlul *Jaf în stil moldovenesc*. Zis şi

făcut: lucrarea a fost scrisă şi editată. Autorul piesei este Victor Mocanu; recenzenţi: doctorul în sociologie Andrei Dumbrăveanu şi Grigorie Motrescu, profesor de limbă şi literatură română la Liceul Fundul Galbenei, Hânceşti; procesare computerizată de Nicolae Bodean, cercetător științific. Subiectul se desfășoară în satul Plângăreştii Mari, unde din haznaua Primăriei a fost furat un milion de dolari. Replicile ce se dau între eroii piesei care au participat la acest jaf, dialogul de la închisoare între doi arestaţi şi cei care jubilează c-au scăpat de pedeapsă, ne aduc la tristele noastre realităţi ce vizează furtul secolului din țara noastră.

Sociologul Victor Mocanu marchează pe 31 august curent 60 de ani, mai mult de jumătate dintre ei au fost consacrați cercetării științifice. L-am întrebat pe omagiat care sunt în prezent problemele cele mai arzătoare pentru țară: „Consider că, după trei decenii de independență, Republica Moldova se confruntă în linii mari cu patru probleme: sărăcia absolută, dezvoltarea socioeconomică lentă, instituții statale slabe și lipsa de coeziune socială, determinată nu doar de divizarea populației pe criteriul etnocultural-lingvistic, dar și de cel stratificațional. Există oare soluții pentru depășirea crizei economice și politice? Desigur că da, avem recomandări științifice și practice, aşteptăm ca ele să fie solicitate și examinate!”

La un moment al vieții Victor Mocanu și-a luat destinul în propriile mâini, atunci, când a hotărât să facă știință, și a reușit. Are realizări științifice valoroase, are și o familie trainică. Fiul Ion este doctor în sociologie. În prezent, omagiatul își petrece entuziasmat timpul cu fiica Irina și cei trei nepoți – David de 10 ani, gemenii Gabriel și Emilia – de câte 7 ani, sosiți din Italia, pe care nu i-a văzut de doi ani. Povestește fericit tot ce i se întâmplă în această lună de comunicare zilnică cu nepoții.

Pentru activitatea prodigioasă în domeniul cercetării dl Victor Mocanu a fost distins cu Medalia academică jubiliară „70 de ani ai Academiei de Ştiinţe a Moldovei” (2016); „Ordinul de Onoare” (2018), Medalia academică „Nicolae Milescu Spătaru” (2021). Dar nu mai puțin important este titlul de cetățean de onoare al satului Cărpineni, unde, prin intermediul Asociaţiei obşteşti „Cărpineni – baştina mea”, dânsul a implementat câteva proiecte. Aici s-a născut, de aici a pornit în lume, făurindu-și propriul destin împlinit și fericit.

La mulți ani și toți buni, stimate dle Victor Mocanu!

Tatiana ROTARU

In memoriam Gheorghe ULIANOVSCHI
(19.11.1949 – 23.07.2021)

A plecat Omul și Profesorul Gheorghe ULIANOVSCHI

O veste tristă a cuprins comunitatea universitară, științifică, juridică. S-a stins din viață Omul și Profesorul Gheorghe ULIANOVSCHI – pedagog de vocație, procuror, judecător și avocat, profesor și cercetător, om sârguincios în muncă şi modest în viaţă, jurist de excepție. S-a bucurat de o autoritate incontestabilă în mediul universitar și academic, în rândul celor care profesează în domeniul dreptului.

S-a născut la 19 noiembrie 1949, în s. Coştangalia, r-n Cimişlia. A fost absolvent al Şcolii pedagogice din Orhei (1969), al Universităţii de Stat din Moldova, Facultatea de Drept, promoţia anului 1978.

Îmbrățișând inițial profesia de învățător, Gheorghe Ulianovschi a muncit pe tărâmul pedagogic, în școala primară din satul natal (1969-1970), (1972-1973) (cu întrerupere legată de satisfacerea serviciului militar în termen). După absolvirea Facultății de Drept s-a consacrat justiției naționale – începînd cu funcția de procuror (1978-1990), continuînd cu atribuțiile de judecător raional, judecător şi membru al Plenului Judecătoriei Supreme a Republicii Moldova (1990-1996) și avansînd la funcția de președinte al Tribunalului mun. Chișinău, membru al Plenului Curţii Supreme de Justiţie, membru al Colegiului Disciplinar de pe lîngă Consiliul Superior al Magistraturii (a.1996-2002), președinte al Curții de Apel Comrat (2012-2014).

Exigenţele practicilor internaționale și europene față de profesia de jurist au stimulat opţiunea dlui Gheorghe Ulianovschi spre perfecționarea cunoștințelor și capacităților profesionale prin realizarea cu succes a unor cursuri stagiare:

- în 1996, în instanțele judecătorești din Portugalia, Lisabona, cu tematica aplicării hotărîrilor Curții Europene pentru Drepturile Omului;
- în 1997,1999, Strasburg, la Curtea Europeană pentru Drepturile Omului cu genericul respectării prevederilor CEDO în jurisprudența instanțelor statelor membre ale CE;

- în 1997, 1998, 1999 și 2000, Olanda, problematica aplicării jurisprudenței Curții Europene pentru Drepturile Omului în practica instanțelor judecătorești naționale.

Aspirația dlui Gheorghe Ulanovschi spre cunoaștere și perfecționare s-a manifestat și prin studiile de doctorat (1993-1999), urmate în cadrul Universității „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, România, și finalizate prin susținerea cu succes a tezei de doctorat cu titlul „Infracţiuni care împiedică înfăptuirea justiţiei", fapt pentru care îi este acordat titlul ştiinţific de doctor în drept.

Activitatea îndelungată în organele procuraturii, în calitate de procuror, precum și munca în instanțele judecătorești, denotă calităţi remarcabile atât de jurist, cât şi de manager de justiție ale dlui Gheorghe Ulianovschi, valorificate ulterior cu succes în munca didactico-științifică de conferențiar universitar la Departamentul Drept penal din cadrul Facultății de Drept a Universităţii de Stat din Moldova, în activitatea de avocat, în calitatea de membru al Seminarului științific de profil pentru susținerea tezelor de doctorat, membru al Comisiei de licenţiere a activităţii de avocat a Baroului Avocaţilor din Republica Moldova, precum și alte prestații juridice.

Cunoștințele vaste și capacitățile profesionale posedate au determinat antrenarea dlui Gheorghe Ulianovschi, în calitate de expert naţional al Comitetului Helsinki pentru Drepturile Omului din Moldova, expert naţional în cadrul proiectelor Programul „Guvernare şi Democraţie" și „Consolidarea sistemului legislativ şi judecătoresc al Republicii Moldova", ca expert naţional al Reprezentanţei Înaltului Comisariat al Naţiunilor Unite pentru Refugiaţi în Moldova, membru al Colegiului de redacţie al revistei „Avocatul poporului" şi responsabil de rubrica „Aplicarea actelor internaţionale în jurisprudenţa naţională" din această revistă.

Munca cu abnegaţie în organele de justiție, devotamentul consacrat profesiei de avocat au conturat în mare măsură și efortul de cercetare ştiinţifică al doctorului în drept, conferențiar universitar Gheorghe Ulianovschi care s-a materializat în zeci de lucrări ştiinţifice publicate, inclusiv monografii, manualele de Drept penal, comentariile Codului penal al Republicii Moldova și a jurisprudenței CtEDO, rapoarte și comunicări la conferințe științifice naționale și internaționale, culegeri și ghiduri privind aplicarea normelor de drept.

Experienţa bogată în jurisprudența națională și cercetările științifice în domeniul dreptului i-au permis dr. Gheorghe Ulianovschi să elaboreze lucrări și studii juridice valoroase, recomandări şi propuneri de lege-ferenda ce ţin de problematica justiției naționale și respectarea drepturilor omului, menite să contribuie la instruirea universitară, la perfecţionarea legislaţiei, dar și la consolidarea garanţiilor juridice privind respectarea drepturilor şi libertăţilor omului în Republica Moldova.

Meritorii sunt contribuțiile conf. univ. Gheorghe Ulianovschi la procesul de pregătire a cadrelor științifice de înaltă calificare prin masterat și doctorat, contribuții manifestate prin coordonarea științifică a cercetărilor științifice realizate de masteranzi și doctoranzi, avizarea și expertizarea rezultatelor cercetărilor în calitate de membru al Seminarului științific de profil, evaluarea tezelor de master prin calitatea de membru al Comisiei de Stat de Examinare și, respectiv, de membru al Consiliului Științific Specializat de susținere a tezelor de doctorat,

activități onorate de către doctorul în drept, conferențiar universitar Gheorghe Ulianovschi cu competență și cunoștință de cauză, cu corectitudine, imparțialitate și în mod obiectiv.

Colectivul Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice exprimă sincere condoleanțe familiei, rudelor, prietenilor și tuturor celor care l-au cunoscut.

Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească în pace.

Juc Victor, dr.hab., prof. univ.
Sprincean Sergiu, dr.hab. conf.cercet.
Smochină Andrei, dr.hab. conf.univ.
Costachi Gheorghe, dr.hab., prof. univ.
Balmuș Victor, dr.hab., prof. univ.
Grama Dumitru, dr., conf.univ.
Cojocaru Rodion, dr., prof. univ.
Chirtoacă Leonid, dr., conf.univ.
Zosim Alexandru, dr., conf.univ.
Guștiuc Andrei, dr., conf.univ.
Guștiuc Ludmila, mr., cercet.
Odainic Mariana, dr., conf.univ.
Chiper Natalia, dr., conf.univ.

Cușnir Valeriu, dr.hab., prof. univ.
Berliba Viorel, dr.hab., conf.univ.
Osoianu Tudor, dr., prof. univ.
Frunze Iurie, dr., conf.univ.
Burian Alexandru, dr.hab., prof. univ.
Tașcă Mihai, dr., conf.univ.
Cernomoreț Sergiu, dr., conf.univ.
Chirtoacă Natalia, dr., prof. univ.
Sosna Boris, dr., prof. univ.
Nastas Andrei, dr., conf.univ.
Rusu Vitalie, dr., conf.univ.
Tofan Eugenia, mr., cercet.
Postică Alexandru, mr., cercet.

Stimate Domnule Profesor Andrei Smochină,

Colegii de la Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice Vă exprimă cele mai sincere felicitări cu prilejul împlinirii frumoasei vârste de 75 de ani.

Ne bucurăm că faceţi parte din colectivul nostru întrucât sunteți un profesionist și faceți totul la cel mai înalt nivel, iar rezultatele cercetărilor și activității Dvs. sunt înalt apreciate de către mediul academic.

Suntem onorați să Vă transmitem cele mai sincere urări de sănătate, pace în suflet și armonie, bucurie și fericire alături de cei dragi.

La mulți ani!

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII AL REPUBLICII MOLDOVA
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”

Biblioteca Publică de Drept filială a BM „B.P. Hasdeu”

Conferința științifică națională cu participare internațională

„Drepturile persoanei: probleme actuale în lumina jurisprudenței naționale” dedicată jubileului de 75 ani de viață ai dlui Andrei SMOCHINĂ, profesor universitar, doctor habilitat în drept, cavaler al Ordinului Republicii

Chișinău, 10 decembrie 2021

Comitetul științific:

Dr. hab. în șt. politice, prof. univ., Victor JUC, director, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

Dr. hab. în drept, prof. univ., Valeriu CUȘNIR, vicedirector, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

Dr. în drept Mihai TAȘCĂ, Agenția pentru Știință și Memorie Militară

Dr. hab. în drept, prof. univ., Gheorghe AVORNIC, rector, Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”

Dr. în drept, conf. univ., Iurie FRUNZĂ, șef secție, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

Dr. hab. în drept, prof. univ., Dumitru BALTAG, Universitatea Liberă Internațională din Moldova

Doctor în drept, conf. univ., Boris NEGRU, Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Drept

Elena ZAVTONI, director, Biblioteca Publică de Drept, filiala BM „B.P. Hasdeu"

Cristina NAGY, dr. în drept, conf. univ., Universitatea „Tibiscus” din Timișoara

Comitetul organizatoric:

Dr. hab., prof. univ., Victor JUC

Dr. hab., prof. univ., Valeriu CUȘNIR

Dr. în drept, Mihai TAȘCĂ

Dr. în drept, conf. univ., Iurie FRUNZĂ

Cerc. științ., Angela STAVER

Elena ZAVTONI, director, Biblioteca Publică de Drept, filiala BM „B.P. Hasdeu"

PROGRAM

Locul desfășurării:
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice
(Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt nr. 1, sala mică, etajul 3, Academia de Științe a Moldovei)

Locuri de conexiune:
Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”
(Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt nr. 200, etajul 6, sala 615)
Biblioteca Publică de Drept, filială a BM „B.P. Hasdeu”
(str. Armenească nr. 42)

09.30 - 10.00 Înregistrarea (logarea) participanților

Link de conexiune
https://us02web.zoom.us/j/86890265197?pwd=STdVRERkMG56WEkySjN4OHZRTEZOUT09
Identificator: 868 9026 5197
Cod de acces: 304327

10.00 – 10.30 Deschiderea conferinței
Vernisarea expoziției de lucrări științifice publicate de prof. univ., dr. hab. în drept Andrei Smochină (Biblioteca Publică de Drept, filială a BM „B.P. Hasdeu”, str. Armenească nr. 42)

Cuvânt de salut:

Victor JUC, dr. hab. în șt. politice, prof. univ., director, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

Gheorghe AVORNIC, dr. hab. în drept, prof. univ., rector, Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”

Gheorghe COJOCARU, dr. hab. în istorie, conf. univ., director, Institutul de Istorie

Serghei BRÂNZĂ, dr. hab. în drept, prof. univ., decan, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova

Elena ZAVTONI, director, Biblioteca Publică de Drept, filiala BM „B.P. Hasdeu"

Andrei NEGRU, dr. hab. în drept, prof. univ., Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova

Nicolae ENCIU, dr. hab. în istorie, conf. univ., vicedirector, Institutul de Istorie

Valeriu CUȘNIR, dr. hab. în drept, prof. univ., vicedirector, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

Serghei ZAHARIA, dr. în istorie, conf. univ., rector, Universitatea de Stat din Comrat

Vitalie RUSU, dr. în drept, conf. univ., decan, Facultatea de Drept, Universitatea Pedagogică de Stat „Alecu Russo” din Bălți

ALOCUȚIUNI ÎN PLEN

10.30 – 12.30

Moderatori: **Victor JUC**, dr. hab. în șt. politice, prof. univ., director, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, Ministerul Educației și Cercetării
Valeriu CUȘNIR, dr. hab. în drept, prof. univ., vicedirector, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, Ministerul Educației și Cercetării

Iurie FRUNZĂ, dr. în drept, conf. univ., Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, *Profesorul Andrei Smochină – personalitate notorie a științei juridice din Republica Moldova, adevărat apărător al drepturilor omului*

Serghei SPRINCEAN, dr. hab. în șt. politice, conf. univ., Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, *Siguranța persoanei în contextul promovării drepturilor omului în Republica Moldova*

Tudor OSOIANU, doctor în drept, conf. univ., Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, *Revizuirea procesului și casarea hotărârilor instanțelor de control judiciar al urmăririi penale după pronunțarea Hotărârii de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului*

Elena DOINA, dr., lect. univ. Universitatea „Tibiscus”, Timișoara, România, *Statul și dreptul – cadrul de apariție și evoluție a subiectului de drept și a capacității juridice*

Andrei SMOCHINĂ, doctor habilitat în științe juridice, profesor universitar, consultant științific, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, **Carolina SMOCHINĂ,** doctor în drept, profesor universitar, European University of Lefke, *Restrângerea exercițiului unor drepturi sau a unor libertăți în contextul crizei cauzate de pandemia (Covid-19*)

Viorel BERLIBA, dr. hab. în drept, conf. univ., Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, *Expirarea termenului de prescripție și soluțiile normative incidente în baza acestui temei de drept*

Discuții: 12.30 – 12.45

12.45 – 13.00 *Pauză de cafea*

SESIUNE DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE

13.00 – 15.30

Secțiunea I

Moderator: **Valeriu CUȘNIR,** dr. hab. în drept, prof. univ., vicedirector, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

Raisa GRECU, doctor hab., conf.. univ., Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”, *Reflectarea principiului umanismului în legislația penală a Republicii Moldova*

Oleg BONTEA, dr. în drept, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare”, Ministerul Afacerilor Interne, *Minoritățile naționale, autonomia și autodeterminarea popoarelor*

Natalia ȘCIUCHINA, dr. hab. în drept, prof. univ., șefa catedrei drept Antreprenorial și dreptul muncii, Universitatea Pedagogică de Stat „Taras Șevcenco” din Tiraspol, **Andrei SMOCHINĂ,** dr. hab. în drept, prof. univ, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, *Imperativele juridice ale dezvoltării durabile ca o condiție pentru implementarea drepturilor sociale ale omului*

Vadim SUHOV, doctorand, Școala Doctorală Științe Juridice, USM, *Международные стандарты права на бесплатную юридическую помощь*

Cristina BERLINSCHII, doctorandă, Școala Doctorală Universitatea Liberă Internațională din Moldova, *Provocările exercitării dreptului la vot în condiții de pandemie*

Igor ARSENI, dr. în drept, conf. univ., Universitatea de Stat din Comrat, cercet. științ, superior, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, *Оптимизация гражданского судопроизводства на стадии подготовки дела к судебному разбирательству*

Eugeniu TROCIN, doctorand, Școala Doctorală Științe Juridice, Universitatea de Stat din Moldova, *Dreptul - principiu la un proces contradictoriu - condiție indispensabilă realizării unui acces la justiție efectiv*

Dumitru BALTAG, dr. hab. în drept, prof. univ., Universitatea Liberă Internațională din Moldova, *Educație și credință și drepturi-spre o reunificare a valorilor naționale*

Vladlena LÎSENCO, dr. în drept, Universitatea Pedagogică de Stat „Taras Șevcenco", Tiraspol, *Институты гражданского общества: историко - правовой аспект*

Elena TENTIUC, doctorandă, Universitatea Liberă Internațională din Moldova, *Analiza locului și rolul consolidării în sistematizarea legislației*

Igor IANAC, dr. în drept, conf. univ., Catedra Drept Public, Universitatea de Stat din Comrat, *Правовая пассивность и обеспечение прав личности в современных условиях*

Andrei GUSTIUC, dr. în drept, conf. univ., Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, **Ludmila GUSTIUC,** dr. în drept, conf. univ., *Interdependenta dintre coruptie si drepturile omului in Republica Moldova*

Discuții: 15.30 – 16.00

Secțiunea II

13.00 – 15.30

Moderator: **Cristina NAGY,** conf. univ. dr., Universitatea „Tibiscus" din Timișoara

Tatiana FOCȘA, doctor in drept, lector universitar, Universitatea Liberă Internațională din Moldova, *Dreptul la reintegrarea familiei din perspectiva jurisdicției Uniunii Europene*

Boris NEGRU, doctor în drept, conf. universitar, Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Drept, **Zinaida LUPAȘCU**, doctor în drept, conf. universitar, Universitatea Tehnică din Moldova, Facultatea Construcții Geodezie și Cadastru, Departamentului IDEI, **Nicoleta Morozan**, doctorandă, Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Drept, *Mecanismele juridice de garantare a drepturilor și libertăților omului - temeiul demersului legislativ a oricărui stat de drept*

Cristina NAGY, conf. univ. dr., Universitatea „Tibiscus" din Timișoara, **Elena Doina GHICA,** lect. univ. dr. Universitatea „Tibiscus" din Timișoara, **Carmen-Anamaria TIPĂRESCU,** masterandă, Universitatea „Tibiscus" din Timișoara, specializarea Auditul și evaluarea întreprinderii, N*oțiuni teoretice privind riscul de faliment*

Gheorghe COSTACHI, dr. hab. în drept, prof. univ., Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, **Matei LAZĂR,** doctorand, Universitatea de Stat din Moldova, *Mijloace și modalități de implicare a cetățenilor în procesul legislativ*

Irina IACUB, dr. în drept, conf. univ., Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată, *Carențele apărării drepturilor vătămate de autorități în procedura contenciosului administrativ*

Valeriu CUȘNIR, dr. hab. în drept, prof. univ., vicedirector al Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, *Conflictul armat de la Nistru: abordări politico-juridice*

Tudorița-Sanda SOHOȚCHI, doctorandă, Universitatea de Stat din Moldova, *Importanța asigurării securității umane în procesul de democratizare sociopolitică*

Angela BURLEA, masterandă FRIȘPA, Universitatea de Stat din Moldova, *Democratizarea ca prioritate a evoluției sistemului electoral*

Silvia GORIUC, dr. în drept, conf. univ., Academia de Administrare Publică pe lângă președintele Republicii Moldova, *Aspecte interpretative privind regimul constituțional al Republicii Moldova*

Alexandru ȚĂRNĂ, doctorand, Universitatea de Stat din Moldova, *Repere conceptuale privind noile reglementări în domeniul serviciilor digitale la nivelul Uniunii Europene*

Discuții: 15.30 – 16.00

Secțiunea III

13.00 – 15.30

***Moderator*: Mihai TAȘCĂ,** dr. în drept, ICJPS, Agenția pentru Știință și Memorie Militară.

Rodica CIOBANU, dr. hab. în drept, conf.. univ., Universitatea de Stat din Moldova, *Rolul personalităților si profesionalismului in fortificarea dimensiunii axiologice a dreptului*

Natalia ALBU, dr. în drept, conf. univ., Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, *Aspecte privind securitatea persoanei și drepturile omului în contextul conflictelor „înghețate" din spațiul post-sovietic*

Dan POPOVICI, doctorand, Universitatea de Stat din Moldova, *Perspectivele fortificării securității umane prin prisma Acordului de Asociere RM-UE*

Elena ARAMĂ, dr. hab. în drept, prof. univ., Universitatea de Stat din Moldova, **Mihai TAȘCĂ,** dr. în drept, Agenția pentru Știință și Memorie Militară, *Români cu studii juridice în Franța: de la începuturi până la 1940 - repere pentru un studiu aprofundat*

Ion CREȚU, doctorand, Universitatea de Stat din Moldova, *Modernizarea sociopolitică și cultura securitară a persoanei*

Adrian CRASNOBAEV, dr. în drept, Universitatea de Stat din Moldova, *Unele aspecte cu privire la dreptul fundamental al omului la un mediu înconjurător sănătos*

Maria GRÂU-PANȚUREAC, dr. în drept, Academia de Studii Economice din Moldova, *Practica Curții Europe a Drepturilor Omului în soluționarea litigiilor electorale*

Renata COZONAC, doctorandă, Universitatea de Stat din Moldova, *Impactul promovării securității umane și a drepturilor omului asupra modernizării sociopolitice*

Mariana ODAINIC, dr. în drept, con. univ., Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, ULIM, *Reglementarea juridică a drepturilor contribuabilului în cadrul activității de control fiscal*

Ghenadie MITROFANOV, doctorand, Universitatea de Stat din Moldova, *Dificultăți în promovarea drepturilor omului în contextul asigurării securității globale evoluției sistemului electoral*

Discuții: 15.30 – 16.00

Totalizare: 16.00 – 16.30

Dr. hab., prof. univ., Victor Juc

Dr. hab., prof. univ., Valeriu Cușnir

Dr. hab. prof. univ., Gheorghe Avornic

Lansare de carte: 16.30 - 17.00

Studii și Cercetări Juridice, Partea 3-4/2021, Culegere de lucrări științifice de specialitate, Chișinău, 2021, 280 p.

Costachi Gheorghe, ***Rolul justiției în edificarea statului de drept.*** Monografie. Chișinău: S.n., 2021 (Tipogr. "Print Caro"). 1071 p. (48 c.a.) ISBN 978-9975-56-894-4;

Frunză Iurie, ***Activitatea avocațială în Republica Moldova***. Monografie.– Chişinău: ICJPS, 2021 (ÎS FEP „Tipografia Centrală"). – 216 p. (8,86 c.a.) ISBN 978-9975-3201-5-3.;

Frunză Iurie, Sosna Alexandru, Sosna Boris, Stefu Lilia, Moroz Remus, ***Procedura de aplicare la curtea europeană a drepturilor omului. Instrucţiuni pas cu pas***. Chişinău, Institutul pentru Democraţie. ICJPS. – Chişinău: „Print-Caro" SRL, 2021 (DEP „Kings Tour" SRL). – 216 p. (8,86 c.a.) ISBN-978-9975-56-849-4.

Osoianu Tudor, ***Sesizarea organului de urmărire penală***. Monografie. Ch. 2021, 206 p. Redactor științific: Ostavciuc Dinu. ISBN 978-9975-3366-5-9.

Osoianu Tudor, Ostavciuc Dinu. ***Urmărirea penală. Curs universitar***. Academia „Ştefan cel Mare" a MAI al Republicii Moldova. Ch. 2021. 494 p. ISBN 978-9975-157-58-2.

Mihai Tașcă, ***Izvoarele dreptului privat în Basarabia în sec. XIX – prima jumătate a sec. XX***, Ed. Cartdidact, Chișinău, 2020, 268 p.

PROGRAM

Conferință științifică cu genericul:

„*Soluții și recomandări pentru factorii de decizii din instituțiile puterii de stat din RM de ieșire din criza cauzată de pandemia COVID–19***”**

25 mai 2021

orele **10.30 - 15.00**

10.00 – 10.30 – Înregistrarea participanților
10.30 – 11.00 – Deschiderea oficială a conferinței
11.00 – 14.30 – Desfășurarea lucrărilor pe module
14.30 – 15.00 – Totalizarea rezultatelor Conferinței

Evenimentul este organizat în cadrul proiectului de cercetare al Agenției Naționale de Cercetare și Dezvoltare (ANCD) din oferta de soluții de cercetare-inovare privind combaterea și atenuarea impactului pandemiei COVID-19 (2020 - 2021): 20.70086.13/COV *„Atenuarea impactului negativ al pandemiei COVID-19 asupra funcționalității instituțiilor puterii de stat din Republica Moldova” (FUNCOV)*, coordonator de proiect: dr. hab., conf. univ. SPRINCEAN Serghei

Prezentări: max. 15 minute
Intervenții și discursuri: max. 5 minute

Link-ul de acces:
https://us02web.zoom.us/j/87678799515?pwd=Y1g0NGFaQUxJSitTTGdIWkJBV09KUT09

Cerinţe faţă de publicaţii:
minim 30.000 semne, TNR 12, format word.

Adresa email de contact:
sprinceans@yahoo.com

Comitet organizatoric:

1. Victor JUC, dr. hab., prof. univ., director al ICJPS
2. Serghei SPRINCEAN, dr. hab., coordonator al proiectului FUNCOV

Comitet științific:

1. Victor JUC, dr. hab., prof. univ., directorul ICJPS
2. Serghei SPRINCEAN, dr. hab., coordonator al proiectului FUNCOV

CUVÂNT DE SALUT
10.30 – 11.00

- Serghei SPRINCEAN, dr. hab., coordonator al proiectului FUNCOV
- Victor JUC, dr. hab., prof. univ., directorul ICJPS

Discursuri
11.00 – 11.30

Moderator:
Serghei SPRINCEAN, dr. hab., conf. univ., ICJPS

Intervenții și discursuri ale reprezentanților invitați ai instituțiilor puterii de stat și comunității academice naționale și internaționale.

Prezentări:
11.30 – 14.30

Moderator: Serghei SPRINCEAN, dr. hab., conf. univ., ICJPS

1. Serghei SPRINCEAN, dr. hab., conf. univ., ICJPS
   „**Impactul pandemic al maladiei COVID-19 asupra calității guvernării prin prisma asigurării securității persoanei umane**”.

2. Pantelimon VARZARI, dr. hab., prof. univ., ICJPS
   „**Instituirea regimului de bună guvernare — cheia reușitei pentru depășirea crizei pandemice**”.

3. Ion RUSANDU, dr., conf. cerc., ICJPS;
   „**Consolidarea capacităților instituțiilor statale și opoziției politice din Republica Moldova în contextul pandemiei COVID-19: analiză și prognoză**”.

4. Marica DUMITRAȘCO, dr., conf. cerc., ICJPS, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice
   „Atenuarea impactului negativ al pandemiei COVID-19 asupra integrării Republicii Moldova în rețele regionale de producere”.

5. Veaceslav UNGUREANU, dr., ICJPS
   ”**Reziliența instituțională a sistemului național de securitate și apărare al Republicii Moldova în perioada pandemiei globale COVID-19**”.

6. Vlad STERPU, dr., ICJPS și Universitatea de Stat din Moldova
   „**Contribuția organizațiilor internaționale la sporirea funcționalității instituțiilor puterii de stat în domeniul securității din Republica Moldova în contextul pandemiei COVID-19”.**

7. Ion MOCANU, dr., ICJPS
   „**Încrederea populației Republicii Moldova în instituțiile puterii de stat în contextul pandemiei COVID-19: abordare sociologică**”.

8. Oleana CHINDÎBALIUC, dr., conf. univ., ICJPS, Universitatea de Studii Europene din Moldova
   „Politica energetică a Republicii Moldova în contextul pandemiei de Coronavirus (COVID-19): provocări interne și externe”.

9. Lucia GROSU, mg., ICJPS
   „**Eficiența comunicării guvernamentale și cauzele deficitului de încredere a cetățenilor în actul de guvernare din Republica Moldova în contextul pandemiei COVID-19**”.

Discuții.

CUVÂNT DE ÎNCHEIERE
14.30 – 15.00

- Serghei SPRINCEAN, dr. hab., coordonatorul proiectului FUNCOV
- Victor JUC, dr. hab., prof. univ., directorul ICJPS

Invitație

Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice (Chișinău, RM), organizează Conferință științifică cu genericul: „*Soluții și recomandări pentru factorii de decizii din instituțiile puterii de stat din RM de ieșire din criza cauzată de pandemia COVID–19*”.

Evenimentul este organizat în cadrul proiectului de cercetare al Agenției Naționale de Cercetare și Dezvoltare (ANCD) din oferta de soluții de cercetare-inovare privind combaterea și atenuarea impactului pandemiei COVID-19 (2020 - 2021): 20.70086.13/COV *„Atenuarea impactului negativ al pandemiei COVID-19 asupra funcționalității instituțiilor puterii de stat din Republica Moldova” (FUNCOV),* coordonator de proiect: dr. hab., conf. univ. SPRINCEAN Serghei.

Agenda evenimentului include următoarele module:

I. Abordări interdisciplinare ale impactului negativ al crizei cauzate de pandemia COVID-19 asupra capacităților de funcționalitate a instituțiilor puterii de stat.
II. Căi de identificare a perspectivelor de ameliorare a situației sociale și a capacităților de funcționalitate a instituțiilor puterii de stat în contextul impactului negativ al crizei cauzate de pandemia COVID-19.

Lucrările Conferinței științifice se vor desfășura la **25 mai 2021**, începând cu ora **10.30**, pe adresa: bl. Ștefan cel Mare, nr. 1, Academia de Științe a Moldovei, et. 2, Sala Mică (provizoriu) sau / și Online.

Link-ul de acces:

https://us02web.zoom.us/j/87678799515?pwd=Y1g0NGFaQUxJSitTTGdIWkJBV09KUT09

Identificator: 876 7879 9515
Cod de acces: 275867

RECEPȚIONAT

Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare

La data:_____

AVIZAT

Secția AȘM _____

RAPORT ŞTIINŢIFIC FINAL
privind executarea proiectului de cercetări științifice aplicative/fundamentale (instituțional)
pentru anii 2015 - 2018

Proiectul (titlul) 15.817.06.10F "Redimensionarea politicii externe şi interne a Republicii Moldova din perspectiva evoluţiei proceselor integraţioniste şi modificărilor geopolitice ale sistemului internaţional"
Cifrul Proiectului 15.817.06.10F

Direcția Strategică Patrimoniul Naţional şi dezvoltarea societăţii

Termen de executare: 31 decembrie 2018

Directorul proiectului	**Burian Alexandru** (numele, prenumele)	_____ (semnătura)
Directorul instituției/universității	**Juc Victor** (numele, prenumele)	_____ (semnătura)
Consiliul științific/senat	**Juc Victor** (numele, prenumele)	_____ (semnătura)

L.Ș.

Chişinău 2018

CUPRINS :

1. Lista executorilor (Anexa nr.1)
2. Obiectivele și sarcinile proiectului (până la o pagină)
3. Rezultatele ştiinţifice ale cercetărilor efectuate în cadrul proiectului
4. Rezumat (până la 2 pagini)
4. Concluzii
5. Participarea în programe și proiecte internaţionale (ORIZONT 2020, SCOPES, JOP, IRSIS, NATO, etc.), inclusiv propunerile prezentate/câștigate în cadrul concursurilor naționale și internaționale cu tangență la tematica cercetării proiectului realizat
6. Lista publicaţiilor ştiinţifice ce ţin de rezultatele obţinute în cadrul proiectului (Anexa nr.2)
7. Fișa de prezentare a rezultatelor proiectului de cercetare (Anexa nr.3)

Nota: Rezumatul proiectului obligatoriu se va prezenta în format electronic (pentru publicarea ulterioară pe pagina web)

Anexa nr. 1

Lista executorilor *(funcţia în cadrul proiectului, titlul ştiinţific, semnătura)*

Nr d/o	Numele/Prenumele	Titlul științific	Funcția în cadrul proiectului	Semnătura
	Burian Alexandru	Doctor habilitat, profesor universitar	conducătorul proiectului	
	Chirtoacă Natalia	Doctor, profesor universitar	cercetător științific coordonator	
	Chindîbaliuc Oleana	Doctor, conferenţiar universitar	cercetător științific superior	
	Cucoș Diana	Doctor, conferenţiar cercetător	cercetător științific coordonator	
	Ceban Cristina	Doctor, conferenţiar universitar	cercetător științific (cumul)	
	Țarălungă Victoria	Doctor, conferenţiar universitar	cercetător științific (cumul)	
	Dorul Olga	Doctor, conferenţiar universitar	cercetător științific (cumul)	
	Druță Natalia	Magistru	cercetător științific stagiar (cumul)	

OBIECTIVELE ŞI SARCINILE PROIECTULUI:

Elucidarea priorităților politicii externe şi interne a Republicii Moldova din perspectiva evoluţiei proceselor integraţioniste şi modificărilor geopolitice ale sistemului internaţional. În acest context, important este de a contribui la dezvoltarea unor abordări optime pentru a îmbunătăți în continuare cadrul legal, politic şi diplomatic în domeniul politicii interne şi externe a Republicii Moldova în baza unei analize cuprinzătoare a situației internaționale contemporane a statului moldovenesc, experienței protecției juridice a intereselor naționale, stării actuale a legislației Republicii Moldova în acest domeniu şi relația sa cu normele internaționale.

Realizarea obiectivului principal prevede trasarea şi soluţionarea unui şir de **obiective intermediare**, printre care:

- determina statutul, perspectivele de dezvoltare a priorităților de politică externă a Republicii Moldova şi formarea relațiilor sale cu cei mai importanţi actori ai relațiilor internaționale și asociațiile de integrare;
- ținând cont de normele general recunoscute ale dreptului internațional, a identifica problemele şi de a determina direcţiile principale de îmbunătățire a cadrului legal ce reglementează relaţiile în domeniul politicii interne şi externe a Republicii Moldova;
- a formula cadrul conceptual şi priorităţile primordiale în implementarea politicii externe a Republicii Moldova în cadrul transformărilor geopolitice, să determine gradul de conformitate cu condițiile, prețurile și factorii de aplicare a intereselor sale naționale;
- a prezenta schimbările calitative în politica externă a statului moldovenesc, datorită dezvoltării priorităților sale geopolitice;
- a efectua analiza de prognoză a transformărilor geopolitice şi a determina impactul lor asupra situației din Republica Moldova în contextul politicii multi-vectoriale;
- a elabora recomandări practice pentru factorii de decizie în domeniul politicii externe și interne.
- identificarea şi evaluarea noilor ameninţări şi riscuri la adresa securității statului;
- analiza avantajelor și dezavantajelor privind procesele de integrare europeană și euroasiatică;
- valorificarea cooperării în cadrul organizațiilor internaționale universale și regionale în vederea promovării interesului național
- promovarea protecției mediului și a dezvoltării durabile;
- elucidarea şi analiza tendinţelor noi în materia protecției internaționale a drepturilor omului;
- analiza şi proiectarea unor măsuri concrete în vederea diversificării resurselor energetice.

Redimensionarea politicii externe şi interne a Republicii Moldova reprezintă o necesitate în contextul evoluției proceselor integraționiste și a modificărilor geopolitice contemporane.

În acest context, un rol important îl reprezintă promovarea unei politici coerente atât pe plan intern, cât și extern, cu scopul de a preveni și reduce eventuale riscuri și amenințări la adresa securități statului, care se pot manifesta în cele mai diverse domenii: politic, economic, social, militar, de mediu, informațional etc.

În condițiile actuale, riscurile și amenințările au dobândit un caracter internațional, ignorând în manifestările lor suveranitatea, independența și integritatea teritorială a statelor.

Astfel, Republicii Moldova îi revine necesitatea de a studia premisele, noile tendințe și eventualele consecințe ale evoluției permanente a societății internaționale, continuând dezvoltarea și consolidarea statului, inclusiv prin: implementarea normelor și standardelor internaționale în ordinea juridică internă; integrarea în structurile Uniunii Europene în calitate de membru cu drepturi depline; menținerea și dezvoltarea relațiilor de bună vecinătate cu Rusia și statele CSI; soluționarea pașnică a conflictului transnistrean; promovarea și garantarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului; protecția mediului înconjurător și dezvoltarea durabilă; diversificarea în asigurarea cu resurse energetice; combaterea traficului ilegal cu migranți; cooperarea în vederea combaterii traficului ilegal cu armament; cooperarea în cadrul

organizaţiilor internaţionale universale şi regionale în vederea promovării interesului naţional etc.

REZULTATELE ŞTIINŢIFICE ALE CERCETĂRILOR EFECTUATE ÎN CADRUL PROIECTULUI:

Cele mai importante activităţi şi rezultate ştiinţifice care au fost obţinute în anul de referinţă 2018 includ publicarea a 3 lucrări ştiinţifice în volum de 2,0 coli de autor atît în culegeri din străinătate, cît şi din ţară, publicaţii ale materialelor prezentate în cadrul unor conferinţe ştiinţifice internaţionale. Rezultatele ştiinţifice din anul de referinţă sunt realizate în contextul cercetării în cadrul proiectului instituţional de cercetări fundamentale 15.817.06.10F "Redimensionarea politicii externe şi interne a Republicii Moldova din perspectiva evoluţiei proceselor integraţioniste şi modificărilor geopolitice ale sistemului internaţional" director de proiect - dr. hab., prof. univ. Alexandru BURIAN

Investigaţiile s-au concentrat asupra celor mai diverse probleme privind redimensionarea politicii externe şi interne a Republicii Moldova din perspectiva evoluţiei proceselor integraţioniste şi modificărilor geopolitice ale sistemului internaţional:

1. Au fost elucidate posibilele configuraţii geopolitice şi geostrategice la nivel global şi regional, în contextul proceselor de integrare europeană şi euroasiatică, cât şi evoluţia lor.
2. S-a realizat inventarierea şi analiza legislaţiei naţionale şi internaţionale cu privire la dreptul migranţilor şi a refugiaţilor, regimul juridic al cetăţenilor străini şi apatrizilor în Republica Moldova.
3. Au fost efectuate cercetări şi elaborări ştiinţifice privind tematica stabilită în cadrul proiectului, în special, activitatea s-a axat pe identificarea şi studierea surselor naţionale şi internaţionale privind securitatea energetică, securitatea ecologică, securitatea economică şi financiară.
4. Au fost identificate particularităţile specifice, şi, elucidat rolul instituţiilor UE, în cadrul procesului de integrare europeană.
5. Au fost analizate politicile şi strategiile Uniunii Europene în contextul extinderii şi determinate perspectivele pentru Republica Moldova.
6. A fost cercetată configuraţia geopolitică şi geostrategică la nivel global şi regional în regiunea Mărea Baltică-Marea Neagră precum şi strategii ale actorilor internaţionali în regiune în contextul redimensionării şi configurării mediului de securitate energetică.
7. Au fost elucidate transformările geoenergetice în regiunea Mărea Baltică-Marea Neagră şi determinate reperele conceptual-teoretice de cercetare a transformărilor geoenergetice în regiunea Marea Baltică-Marea Neagră.
8. A fost analizată evoluţia istorică a conceptului de securitate umană, elucidate şi analizate particularităţile securităţii umane în contextul reglementărilor internaţionale şi naţionale în domeniu.

REZUMAT:

Relevanţa teoretică a rezultatelor ştiinţifice vine să asigure baza teoretico-metodologică privind necesitatea redimensionării politicii externe şi interne a Republicii Moldova în corelaţie cu dezvoltarea proceselor integraţioniste şi transformările geopolitice în lumea contemporană sub aspectul implementării noilor abordări ştiinţifice.

Aplicarea practică s-a exprimat prin prezentarea unor soluţii îndreptate spre oportunitatea de redimensionare a politicilor RM reieşind din situaţia de criză în care se află statul, fapt care s-a dovedit prin: analiza vulnerabilităţilor cu impact asupra securităţii naţionale şi ameninţărilor la adresa promovării vectorului extern al statului în condiţiile situaţiei geopolitice din prezent; determinarea căilor de gestionare a riscurilor la adresa promovării intereselor de politică externă şi ajustării legislaţiei naţionale la standardele europene în condiţiile respectării principiilor de drept internaţional; elucidarea intereselor şi factorului Est-Vest în RM şi rolul lor asupra dezvoltării statului în condiţiile reconfigurării raporturilor de putere din cadrul sistemului internaţional; prognoza posibilelor configuraţii geopolitice

şi geostrategice la nivel global şi regional în contextul proceselor de integrare europeană şi euroasiatică; analiza în sens evolutiv a structurii şi competenței instituțiilor UE, identificarea particularităților specifice procesului de integrare europeană; cercetarea configurației geopolitice și geostrategice în regiunea Marea Baltică-Marea Neagră, precum şi a strategiilor actorilor internaționali în regiune în contextul redimensionării şi configurării mediului de securitate energetică; analiza conceptului de securitate umană și analiza evoluției istorice a acesteia prin prisma opiniilor doctrinale în materie; reliefarea particularităților securității umane în contextul reglementărilor internaționale și naționale în domeniu.

CONCLUZII:

Planul de cercetări științifice pentru anul 2016 a fost realizat, toate materialele care au fost înaintate spre publicare au fost puse în discuție și aprobate în cadrul ședințelor Consiliului Științific al Institutului de Cercetări Juridice, Politice şi Sociologice, iar relevanța socială a rezultatelor obținute se exprimă prin informarea opiniei publice referitor la cele mai stringente probleme ale societății autohtone, referitor la importanța parcursului european al Republcii Moldova pentru modernizarea şi progresul țării, în special în contextul diminuarăă așteptărilor populației privind integrarea europeană a Republicii Moldova și apariția unor concepții alternative de evoluție politică.

Anexa nr. 2

LISTA

lucrărilor publicate în cadrul proiectului de cercetare

MONOGRAFII (NAŢIONALE / INTERNAŢIONALE)

1. BURIAN, A. *Evoluţia sistemului internaţional şi procesele de integrare europeană.* Ch.: CEP USM, 2015. 268 p. ISBN 978-9975-71-603-1.

2. CHINDÎBALIUC, O. *Энергетическая безопасность в контексте современных геополитических трансформаций*. Кишинев: CEP USM, 2015. 324 с. ISBN 978-9975-71-628-4.

MANUALE/ DICŢIONARE/ LUCRĂRI DIDACTICE (NAŢIONALE / INTERNAŢIONALE)

1. ŢARĂLUNGĂ, V. *Drept instituţional al Uniunii Europene: curs universitar.* Bălţi: Tipografia din Bălţi, 2014. 121 p. ISBN 978-9975-132-21-3.

2. ŢARĂLUNGĂ, V. *Drept internaţional public: curs universitar.* Bălţi: Tipografia din Bălţi, 2014. 227 p. ISBN 978-9975-132-24-4.

3. BURIAN, A., BURIAN, C. *Drept internaţional cosmic (spaţial).* Note de curs : (Studii univ., ciclul 1) / Alexandru Burian, Cristina Burian ; Univ. de Studii Europene din Moldova, Fac. de Drept, Catedra Drept Public. – Chișinău.: Universitatea de Studii Europene din Moldova, 2016 (CEP USM). - 150 p. [6,79 c.t.] ISBN 978-9975-71-861-5.

4. BURIAN, A., CHINDÎBALIUC, O. *Современная система международных отношений и энергетическая безопасность.* Кишинев: CEP USM, 2016. 296 с. [9,65 c.t.] ISBN 978-9975-71-792-2.

5. CHINDÎBALIUC, O. *Энергетическая безопасность в системе современных международных отношений.* Учебно-методическое пособие. Кишинев: CEP USM, 2016. 180 с. [7,75 c.t.] ISBN 978-9975-71-971-5.

6. CHIRTOACĂ Natalia. *Drept instituţional al Uniunii Europene.* - CEP USM, Chişinău, 2017, ISBN 978-9975-71-940-7., 300 p.

7. CHIRTOACĂ, N.; *Drept internaţional public, în scheme.* Ediția a II-a revăzută și adăugită. Ch.: Tipografia „Print-Caro”, 2018, 77 p. ISBN 978-9975-56-540-0.

CAPITOLE DIN MANUALE (INTERNAŢIONALE)

1. БУРИАН Александр. Внешняя политика Республики Молдова. In: *Внешняя политика стран СНГ: Учебник для вузов* / Ред.-сост. Д. А. Дегтерев, К. П. Курылев. – М.: Издательство ≪Аспект Пресс≫, 2017. — 496 с. С. 93-123. ISBN 978–5–7567–0919–3.

CAPITOLE DIN MONOGRAFII ŞI CULEGERI (NAŢIONALE)

1. BURIAN, A. Conflictul transnistrean şi perspectivele soluţionării acestuia. În: *Evoluţia sistemului internaţional şi procesele de integrare europeană.* Red. coord.: Alexandru Burian. Ch.: CEP USM, 2015. 268 p. ISBN 978-9975-71-603-1. P. 5-44.

2. CEBAN, C. Regimul juridic de protecţie al mediului înconjurător în dreptul internaţional public. În: *Evoluţia sistemului internaţional şi procesele de integrare europeană.* Ch.: CEP USM, 2015, p. 89 – 106. ISBN 978-9975-71-603-1.

3. CHINDÎBALIUC, O. Сопряжение энергетического порядка с геополитическими трансформациями в условиях полицентрической модели международных отношений. În: *Evoluţia sistemului internaţional şi procesele de integrare europeană*. Red. coord.: Alexandru Burian. Ch.: CEP USM, 2015. 268 p. ISBN 978-9975-71-603-1, p. 119 – 148.

4. CHIRTOACĂ, N. Influenţa ordinii juridice internaţionale a secolului XXI asupra suveranităţii statelor în contextul integrării europene. În: *Evoluţia sistemului internaţional şi*

procesele de integrare europeană. Red. coord.: Alexandru Burian. Ch.: CEP USM, 2015. 268 p. ISBN 978-9975-71-603-1, p. 147 – 165.

5. ȚARĂLUNGĂ, V. Unele probleme în materia protecției internaționale a drepturilor omului: abordare teoretico-științifică. În: *Evoluţia sistemului internaţional şi procesele de integrare europeană*. Red. coord.: Alexandru Burian. Ch.: CEP USM, 2015. 268 p. ISBN 978-9975-71-603-1, p. 237 – 264.

ARTICOLE DIN REVISTE INTERNAŢIONALE,
COTATE ÎN BAZELE DE DATE INTERNAŢIONALE *SCOPUS*

1. BURIAN, Alexandru; DORUL, Olga. Permanent Neutrality of the Republic of Moldova in the Context of European Geopolitics (August 5, 2016). In: *Tamkang Journal of International Affairs*, 2016/07, Issue 1, Volume 20, Pages 61-94, ISSN 1027-4979, DOI: 10.6185/TJIA.V.20.N1.P61P94. Available at SSRN: http://ssrn.com/abstract=2818878

ARTICOLE DIN ALTE REVISTE EDITATE ÎN STRĂINĂTATE

1. CHIRTOACĂ, N., FLOREA, D. GALEŞ, N. The competence of states in infliction of the public international law. *European Journal of Law and Public Administration*, 2014, Issue 2, vol.1, ed. Lumen p. 25-36, ISSN: 2360-6754.

2. BURIAN, Alexandru, Problém Zabezpečenia Svetového Systému Medzinárodných Vzťahov Na Európskom Kontinente V Kontexte Premeny Svetového Systému Medzinárodných Vzťahov Z Jednopolárneho Na Mnohopolárny (on Securing a World System of International Relations on the European Continent in the Context of Conversion of the World System of International Relations from a Unipolar to the Multipolar One) (December 15, 2015). In: *Journal of International Relations*, 2015, Volume XIII., Issue 4, Pages 303-312, ISSN 1336-1562, EISSN 1339-2751. Available at SSRN: http://ssrn.com/abstract=2827020 ; http://fmv.euba.sk/files/MV_2015_4_303-312_Burian.pdf ; http://fmv.euba.sk/RePEc/brv/journl/MV2015-4.pdf

3. KINDIBALYK, Olyana. Veľký Čiernomorský región v meniacom sa geopolitickom kontexte Preklad názvu. In: *Journal of International Relations* / Medzinárodné vzťahy: vedecký časopis pre medzinárodné politické, ekonomické, kultúrne a právne vzťahy. Roč. 14, č. 2016, Volume XIV., Issue 1, Pages 8-18. (1,2 c.a.). ISSN 1336-1562 (print), ISSN 1339-2751 (online). [On-line]: ftp://193.87.31.84/0215325/MV_2016_1_8-_18_Kindibalyk.pdf

4. CHIRTOACĂ N., Particularităţi în procesul de creare a normelor de drept internaţional, Centrul de Studii Juridice de Drept Privat Craiova, *Revista de Stiinţe Juridice*, supliment 2015, Vol. 30 (2015), ISSN: 1454-3699, p. 68-74, Editat de S.C. Universul Juridic S.R.L.

5. CHIRTOACĂ N., LARION A.-P., The right to work and its corollaries - fundamental human rights in the light of the international regulations, In: *European Journal of Law and Public Administration*, Year 2015, Volume 2, Issue 3, Lumen 2015, p. 45-62.

6. DRUȚĂ, N. Harmonizing the national legislation with the European acquis — essential factor in ensuring the integration process, In: *Strengthening of good governance and security as a priority of european neiborhood policy*, p. 201-226, București, 2017, (1,57 c.a.), ISBN 978-88-255-0833-8

7. DORUL O., Permanent neutrality of European Union states. Evolutionary aspects. In: *Cross-Border Journal for International Studies.* Vol. 2, No2 (2017), p. 33-40. 0,5 c.a.

ARTICOLE DIN REVISTE NAŢIONALE:
Categoria B

1. ARHILIUC, V. Problema dezvoltării dreptului internaţional public în condiţiile globalizării. In : *Revista Moldovenească de Drept International şi Relaţii Internaţionale*. Nr. 2 (36), 2015, p. 9-12. ISSN 1857 – 1999.

2. БУРИАН, А. Многополярная мировая система международных отношений и перспективы молдавской государственности в противостоянии Восток-Запад. In : *Revista*

Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale. 2015, nr. 4 (38), p. 42 - 59. ISSN 1857 – 1999.

3. CHINDÎBALIUC, O. Состояние и ближайшие перспективы энергетической безопасности в Причерноморском регионе. In : *Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale*. 2014, nr. 3 (33), p. 48 – 55. ISSN 1857 – 1999.

4. BURIAN, Alexandru, Европейская безопасность в контексте переформатирования мировой системы международных отношений из однополярной в многополярную (The European Security within the Context of Reformation of Global System of International Relations from Unipolar World into a Multipolar) (December 23, 2015). In : *Moldavian Journal of International Law and International Relations*, 2015, Issue 4, Volume 38, Pages 29-37, ISSN 1857-1999, EISSN 2345-1963.

5. BURIAN, Alexandru, Кризис в международных отношениях и новые геополитические реалии XXI-го века (The Crisis in International Relations and the New Geopolitical Realities of the Twenty-First Century) (August 5, 2016). In : *Moldavian Journal of International Law and International Relations*, 2016, Issue 1, Volume 11, Pages 27-34, ISSN 1857-1999 EISSN 2345-1963 .

6. BURIAN, Alexandru, Противостояние Восток-Запад на современном этапе и замороженные конфликты на постсоветском пространстве (East-West Confrontation at the Present Stage and Frozen Conflicts in the Post-Soviet Space) (August 15, 2016). In : *Moldavian Journal of International Law and International Relations*, 2016, Issue 2, Volume 11, Pages 222-230, ISSN 1857-1999, EISSN 2345-1963.

7. BURIAN, Alexandru. Unele aspecte privind evoluţia dreptului internaţional cosmic (spaţial) în secolul XXI. In : *Moldavian Journal of International Law and International Relations*, 2016, Issue 4, Volume 11, Pages 489-512, ISSN 1857-1999, EISSN 2345-1963.

8. CHINDÎBALIUC, O. Преобразование мировой системы международных отношений и проблемы сотрудничества и противоборства в Большом Черноморском регионе. În: *Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale*. 2015, nr. 4 (38), p. 38-47. (1,5 c.a.). ISSN 1857 – 1999.

9. DRUȚĂ, N. Particularitățile realizării dreptului la inițiativă legislativă de către Comisia Europeană, In : *Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale*, Nr. 1 (volumul 12), 2017, Chișinău, p. 86-92. (0,66 c.a.), ISSN 1857-1999.

10. BURIAN Alexandru. Direcțiile principale ale politicii externe a Republicii Moldova. În: *Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale*. 2017, nr. 3 (vol. 12), p. 392-410. ISSN 1857 – 1999.

11. БУРИАН А. Выход США из Договора о ликвидации ракет средней и меньшей дальности и последствия для Европы. În: *Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale*. 2018, nr. 2 (vol. 13). ISSN 1857 – 1999.

12. ȚARĂLUNGĂ V., FAIGHER A. Reglementarea internațională a unor forme tradiționale și noi de asistență juridică internațională în materie penală. În: *Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale* nr.4 (vol. 12), 2017. p. 539-557. ISSN 1857-1999. E-ISSN 2345-1963.

13. CHIRTOACĂ, N.; LARION, A.-P. Abordări multilaterale ale drepturilor fundamentale de muncă: relația acordurilor comerciale cu standardele de muncă. In : *Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale*. 2017, nr. 3, p. 371-384. ISSN 1857-1999. E-ISSN 2345-1963.

RAPOARTE PUBLICATE LA CONFERINȚE INTERNAȚIONALE
/conferinţe internaţionale (peste hotare)/ cotate în Bazele de date internaţionale Web of Science (Thompson):

1. BURIAN Alexander. Preformátovanie svetového systému medzinárodných vzťahov z monopolárneho na multipolárny a zabezpečenie bezpečnosti na európskom kontinente. / Adjusting the global system of international relations from monopolar to multipolar and ensuring security on the European continent. In: *Zborník príspevkov zo 16. Medzinárodnej vedeckej*

konferencie. Zámok Smolenice. 3. – 4. december 2015. Ekonomická univerzita v Bratislave Fakulta medzinárodných vzťahov s podporou Taipejskej reprezentačnej kancelárie v Bratislave a Slovenskej asociácie Organizácie spojených národov. International Relations 2015. Current issues of world economy and politics Conference proceedings 16th International Scientific Conference Smolenice Castle 3th 4th December 2015, p. 131 – 134. ISBN 978-80-225-4219-7. - [On-line]: http://fmv.euba.sk/files/Invitation_Smolenice_2015.pdf ; http://fmv.euba.sk/files/ZBORNIK_spojene_uprav_v18022016.compressed.pdf

2. KINDIBALYK, Olyana. About the Current Trends in the Oil Market and Energy Security Issues. In: *Zborník príspevkov zo 16. Medzinárodnej vedeckej konferencie. Zámok Smolenice. 3. – 4. december 2015.* Ekonomická univerzita v Bratislave Fakulta medzinárodných vzťahov s podporou Taipejskej reprezentačnej kancelárie v Bratislave a Slovenskej asociácie Organizácie spojených národov. International Relations 2015 Current issues of world economy and politics Conference proceedings 16th International Scientific Conference Smolenice Castle 3th 4th December 2015, p. 403 – 406. (0,3 c.a.). ISBN 978-80-225-4219-7.

3. KINDIBALYK, Olyana. Energy Security in the Light of Contemporary Geopolitical Transformation. In: *Zborník príspevkov zo 17. medzinárodnej vedeckej konferencie Medzinárodné vzťahy 2016* Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky. 2016, p. 604-608. (1,2 c.a.). ISBN 978-80-225-4365-1 [On-line]: https://fmv.euba.sk/www_write/files/veda-vyskum/archiv_konferencii/Medzinarodne_vztahy_2016._Aktualne_otazky_svetovej_ekonomiky_a_politiky.pdf

4. BURIAN, Alexander. The "Manifestation" of the Permanent Neutrality of the Republic of Moldova on the International Level: Recognition and Guarantee. Medzinárodné vzťahy 2016: Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky. In : *Zborník príspevkov zo 17. medzinárodnej vedeckej konferencie konanej v Smoleniciach 1. a 2. decembra 2016*. - 1192 P. Pages 115-121. ISBN 978-80-225-4365-1. [On-line]: https://fmv.euba.sk/www_write/files/veda-vyskum/archiv_konferencii/Medzinarodne_vztahy_2016._Aktualne_otazky_svetovej_ekonomiky_a_politiky.pdf

RAPOARTE PUBLICATE / TEZE ALE COMUNICĂRILOR LA CONGRESE, CONFERINŢE, SIMPOZIOANE, ÎN CULEGERI (NAŢIONALE / INTERNAŢIONALE)

1. БУРИАН А. Д. Космос и экология в XXI-м веке: реальности и перспективы. În: *Евразийская интеграция: правовой и образовательный аспекты: материалы международной научно-практической конференции (Новосибирск, 3-5 декабря 2014 г.) и II Школы интерэкоправа (Новосибирск, 4-5 декабря 2014 г.)* / [редкол. В.С. Курчеев, В.А. Прошин, Е.А. Высторобец и др.]; Новосиб. гос. ун-т. Новосибирск: Изд-во НГУ, 2015, с. 31 - 34. [- 410 с. ISBN 978-5-4437-0399-2].

2. CEBAN C. Международно-правовое регулирование использования водных ресурсов. În: *Евразийская интеграция: правовой и образовательный аспекты: материалы международной научно-практической конференции (Новосибирск, 3-5 декабря 2014 г.) и II Школы интерэкоправа (Новосибирск, 4-5 декабря 2014 г.)* / [редкол. В.С. Курчеев, В.А. Прошин, Е.А. Высторобец и др.]; Новосиб. гос. ун-т. Новосибирск: Изд-во НГУ, 2015. [410 с. ISBN 978-5-4437-0399-2].

3. CEBAN, C. Accesarea şi absorbţia fondurilor transfrontaliere de mediu de către APL în Republica Moldova. Proiectarea de soluţii şi perspective. In : *Conference with international participation Held on march 26-27, 2015 "Stability, Growth and Prosperity – in the European Space".* Chisinau, ISSN 1857-1999, p. 171-176.

4. CHINDÎBALIUC, O. Трубопроводная конфигурация причерноморского региона и проблемы обеспечения экологической безопасности. În: *Евразийская интеграция: правовой и образовательный аспекты: материалы международной научно-практической конференции (Новосибирск, 3-5 декабря 2014 г.) и II Школы интерэкоправа (Новосибирск,*

4-5 декабря 2014 г.) / [редкол. В.С. Курчеев, В.А. Прошин, Е.А. Высторобец и др.]; Новосиб. гос. ун-т. Новосибирск: Изд-во НГУ, 2015, с. 254 – 255. [410 с. ISBN 978-5-4437-0399-2].

5. CHIRTOACĂ, N., MĂTĂŞEL, A., Sistemul OSCE de prevenire a conflictelor şi de management al crizelor postconflictuale: avantaje şi oportunităţi. In : *Materialele Conferinţei internaţionale ştiinţifico-practice: Abordări europene în cercetare şi inovare, 9-12 octombrie, 2014*, supliment la revista Vector European, Chişinău, 2014, p. 71-74. ISSN 2345-1106.

6. BURIAN, Alexandru. Continuitatea statelor: succesiunea de drept, continuitatea istorică şi perspectivele de dezvoltare a statalităţii moldoveneşti. In: *"Statalitatea Moldovei: continuitatea istorică şi perspectiva dezvoltării", conferinţă ştiinţifică internaţională (2017 ; Chişinău).* Statalitatea Moldovei: continuitatea istorică şi perspecti-va dezvoltării" : Materialele Conferinţei ştiinţifice internaţionale, 24-25 martie 2017, organizată sub patronajul Preşedintelui Republicii Moldova, Igor Dodon / col. red.: Valentin Beniuc [et al.]. – Chişinău : IRIM, 2017 (Tipogr. "Print-Caro"). – 851 p. : tab. , p. 88-101. ISBN 978-9975-56-439-7.

7. CHIRTOACĂ, N.; Criminalitatea transfrontalieră şi tendinţe de manifestare. In : *Materialele Conferinţei naţionale cu participare internaţională: Devianţă şi criminalitate. Evoluţie, tendinţe, perspective. Vol. III, Ediţia a III-a, 2017*, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2018, p. 86-93. ISSN 2559-4915.

8. DORUL O., OBADĂ D., Меры пресечения, применяемые по отношению к лицам, страдающим психическими расстройствами: сравнительно-правовой анализ совместимости законодательства Республики Молдова со стандартами Европейской конвенции о защите прав человека и основных свобод. (coautor D. Obadă), In : *Меры пресечения в уголовном процессе по законодательству Украины, Республики Армения, Республики Беларусь, Республики Казахстан и Республики Молдова: сборник научных трудов (рос. мовою).* – Киев: Национальная академия прокуратуры Украины, 2018. – 198 с. - 0,7 с.а.

9. CUCOS D., DIMITROV P., The Return of Classical Geopolitics: The Black Sea Region After the Annexation of Crimea. În: *STRATPOL, Panorama of Global Security Environment 2017-2018*, Bratislava 2018.

10. ȚARĂLUNGĂ V., FAIGHER A. Violența domestică în reglementările internaționale și în legislația Republicii Moldova: probleme și soluții. În: *Materialele Conferinţei ştiinţifice internaţionale "Mediul social contemporan între reprezentare, interpretare și schimbare" din 15 decembrie 2017*, Vol. I. Bălți: USARB, 2018. p.89-101.

11. FAIGHER A., ȚARĂLUNGĂ V. Unele reflecții privind conceptul de "criminalitate informatică". In : *Materialele Conferinței internaționale științifico-practice „Particularitățile adaptării legislației Republicii Moldova și Ucrainei la legislația Uniunii Europene" din 23-24 martie 2018.* Chișinău, 2018, p.259-262.

12. FAIGHER A., ȚARĂLUNGĂ V. Criminalitatea masculină în Republica Moldova: cauze, tendințe, particularități. În: *Materialele Conferinței internaționale "Promovarea valorilor sociale în contextul integrării europene" din 04 mai 2018. Chișinău, 2018,* p. 90-102.

13. ȚARĂLUNGĂ V., FAIGHER A. Cooperarea în cadrul Spațiului Shengen: realizări, perspective, implicații pentru Republica Moldova. În: *Materialele Conferinţei internaționale "Promovarea valorilor sociale în contextul integrării europene" din 04 mai 2018*. Chișinău, 2018, p. 236-253.

14. FAIGHER A., ȚARĂLUNGĂ V. Unele considerații cu privire la particularitățile criminalului în Republica Moldova. In : *Materialele Conferinței internaționale științifico-practice „Jurisprudența – componenta de bază a proceselor de integrare și a comportamentului legal modern" din 02-03 noiembrie 2018. Chișinău, 2018.* p.192-196.

15. ȚARĂLUNGĂ V. Conflictul Transnistrean: cauze, esență, particularități. Materialele Colloquia Professorum cu genericul "Tradiție și inovare în cercetarea științifică" Ediția a VII-a, USARB, Bălți, 12 octombrie 2017. Bălți, 2018. p.150-161.

16. CUCOS D., Lessons From the Diaspora: Transnational Knowledge Through Diaspora Networks, În: *Materialele conferinței științifice internaționale „Diasporas in Modern World:*

Regional Context and Potential for Sustainable Development of the Country of Origin", Chișinău, 21 decembrie 2017, p. 428-432.

17. CEBAN Cristina, Tizu Svetlana. Cazuri speciale privind protecția refugiaților constatate de către instituțiile naționale și internaționale. În: *Materialele conferinței internaționale "Promovarea valorilor sociale în contextul integrării europene", 4 mai 2018*; ISBN 978-9975-3185-7-0.

18. CEBAN Cristina, Botnarenco Ion. Nedescriminarea – prerogativă a protecției europene a drepturilor omului. În: *Materialele conferinței internaționale "Promovarea valorilor sociale în contextul integrării europene", 4 mai 2018*; ISBN 978-9975-3185-7-0.

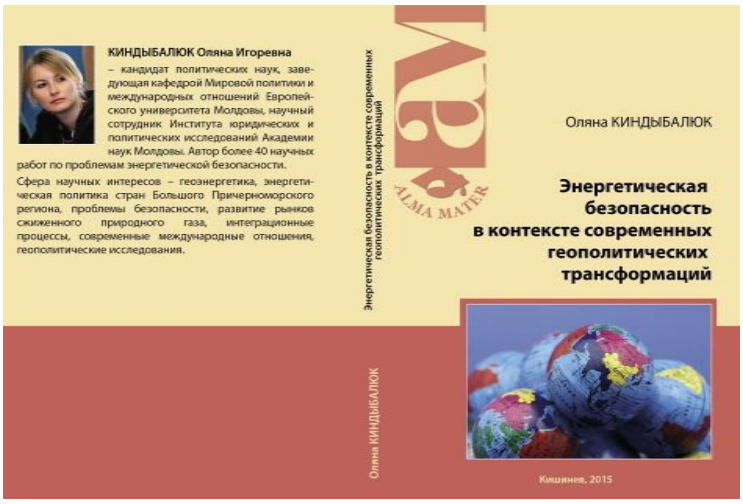

i. Denumirea şi tipul lucrării

Monografie. Энергетическая безопасность в контексте современных геополитических трансформаций

ii. Denumirea şi codul proiectului în cadrul căruia a fost realizată lucrarea

15.817.06.10F Redimensionarea politicii externe şi interne a Republicii Moldova din perspectiva evoluţiei proceselor integraţioniste şi modificărilor geopolitice ale sistemului internaţional

iii. ISBN-ul lucrării

ISBN 978-9975-71-628-4.

iv. Autorul (ii) lucrării

Chindîbaliuc Oleana, doctor în ştiinţe politice, ICJP al AŞM

v. Descrierea ştiinţifică a lucrării (până la 100 de cuvinte)

Monografia este consacrată problemelor de securitate energetică în contextul transformărilor geopolitice, precum și rolului factorului energetic ce afectează configurația forțelor geopolitice și asigurarea securității naționale în lumea contemporană. Este realizată o tentativă de a analiza complex procesele geopolitice de dimensiuni globale și regionale ce influențează securitatea națională și formarea noii arhitecturi geopolitice a lumii. Autorul se concentrează pe conștientizarea contextului energetic al principalelor centrelor de putere ale politicii externe, ce constituie un model policentric al lumii. Studiul cercetează spațiul energetic mondial, analizează rolul uniunilor de integrare energetică prin exemplul zonei energetice sud-americane, precum și spațiul geopolitic eurasiatic. O atenție deosebită este acordată analizei aspectelor politicii interne și externe a securității energetice a Republicii Moldova la etapa actuală, abordării problemei datoriilor acumulate pentru gazele naturale din Rusia și perspectivele de rambursare a acestora.

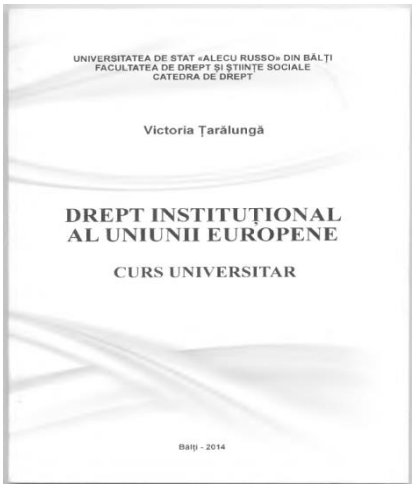

I. Denumirea şi tipul lucrării

Curs universitar. Drept instituţional al Uniunii Europene

II. Denumirea şi codul proiectului în cadrul căruia a fost realizată lucrarea

15.817.06.10F Redimensionarea politicii externe şi interne a Republicii Moldova din perspectiva evoluţiei proceselor integraţioniste şi modificărilor geopolitice ale sistemului internaţional

III. ISBN-ul lucrării

978-9975-3037-4-3

IV. Autorul (ii) lucrării

Țarălungă Victoria, dr., conf.univ. la Catedra de Drept, USARB; cercetător științific superior la Centrul de Cercetări juridice al AȘM

V. Descrierea ştiinţifică a lucrării (până la 100 de cuvinte)

După liberalizarea regimului de vize cu Uniunea Europeană și semnarea la 27 iunie 2014 a Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană, printre obiectivele prioritare ale Guvernului Republicii Moldova se înscriu armonizarea legislaţiei naţionale cu acquis-ul Uniunii Europene, consolidarea cadrului legal şi instituţional necesar pentru promovarea integrării europene, astfel încît acest proces să fie prioritate majoră, obiective prin care se are în vedere transformarea Republicii Moldova într-un stat european cu o perspectivă reală de aderare la Uniunea Europeană. Cursul universitar ”Drept instituţional al Uniunii Europene” se axează pe studierea celor mai importante subiecte de drept instituţional al Uniunii Europene şi a documentelor de importanţă considerabilă ce guvernează această materie, trebuind să asigure pregătirea temeinică pentru orice specialist în domeniul dreptului, precum şi pentru cei care se vor lansa în viața politică, socială, economică a statului Republica Moldova.

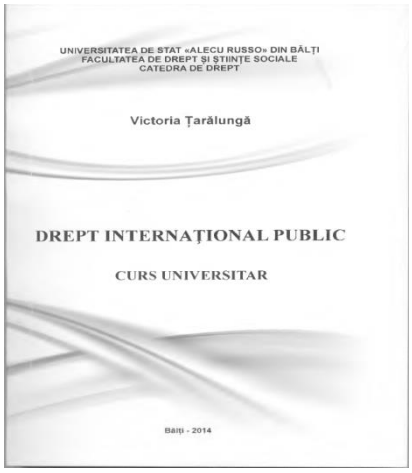

I. Denumirea şi tipul lucrării

Drept internaţional public: curs universitar.

II. Denumirea şi codul proiectului în cadrul căruia a fost realizată lucrarea

15.817.06.10F Redimensionarea politicii externe şi interne a Republicii Moldova din perspectiva evoluţiei proceselor integraţioniste şi modificărilor geopolitice ale sistemului internaţional

III. ISBN-ul lucrării

ISBN 978-9975-132-24-4.

IV. Autorul (ii) lucrării

Ţarălungă Victoria, dr., conf.univ. la Catedra de Drept, USARB; cercetător ştiinţific superior la Centrul de Cercetări juridice al AŞM

V. Descrierea ştiinţifică a lucrării (până la 100 de cuvinte)

Cursul universitar își propune să prezinte studenților teoria și practica dreptului internațional pornind de la bazele sale conceptuale și de la prezentarea instituțiilor internaționale pe plan mondial și european. Cursul universitar oferă studenților posibilitatea de a înțelege mai bine complexitatea lumii actuale, interdependența statelor, rolul general al dreptului în lumea aflată în plin proces de globalizare economică și socială, imperativul primatului dreptului în fața forței atît la nivel intern cît și internațional, cooperarea internațională pentru soluționarea problemelor comune ale umanității și își vor putea însuși modul în care se aplică normele juridice interne constituționale, administrative, penale, procesuale etc. în contextul respectării obligatorii de către state a normelor și principiilor dreptului internațional public.

I. Denumirea şi tipul lucrării

Materialele conferinței științifice internaționale anuale

II. Denumirea şi codul

Materialele conferinţei ştiinţifice internaţionale anuale a tinerilor cercetători „Consolidarea statului de drept în Republicii Moldova în contextul evoluției sistemului internațional și proceselor integraționiste". Ed. A 8-a, 3 iun. 2014. Col. de red.: Aslan Abaşidze [et.al.]; red-şef: Alexandru Burian. Chişinău: CEP USM, 2014. 194 p. ISBN 978-9975-9742-6-4. [On-line]: http://rmdiri.md/wp-content/uploads/2015/01/RMDIRI-Nr.-2-2014-Supliment-1.pdf

III. ISBN-ul lucrării

ISBN 978-9975-9742-6-4.

IV. Autorul (ii) lucrării

Chindîbaliuc Oleana, doctor în științe politice, ICJP al AȘM
Țarălungă Victoria, doctor în drept, conferențiar universitar, ICJP al AȘM
[et.al.]

V. Descrierea ştiinţifică a lucrării (până la 100 de cuvinte)

„Consolidarea statului de drept în Republicii Moldova în contextul evoluției sistemului internațional și proceselor integraționiste" este rezultatul cercetărilor științifice efectuate de tineri savanți autohtoni și din străinătate (Federația Rusă, Ucraina, Georgia și România).

Publicaţia poate servi în calitate de îndrumar în activitatea practică a specialiştilor în domeniul dreptului internaţional şi al relaţiilor externe din instituţiile statale şi nonguvernamentale. Ea poate servi şi în calitate de material didactic pentru studenţii, masteranzii şi doctoranzii de la facultăţile de drept şi facultăţile de relaţii internaţionale a universităţilor din ţară.

I. Denumirea şi tipul lucrării

Monografie colectivă

II. Denumirea şi codul

Evoluţia sistemului internaţional şi procesele de integrare europeană. Chişinău: CEP USM, 2015. 268 p. Texte, rez.: lb. rom., engl., rusă. 200 ex. Bibliorg. la sf. cap. (252 tit.). ISBN 978-9975-71-603-1. [On-line]: http://rmdiri.md/wp-content/uploads/2015/01/RMDIRI-Nr.-4-2014-Supliment-2.pdf

III. ISBN-ul lucrării

ISBN 978-9975-71-603-1

IV. Autorul (ii) lucrării

Burian Alexandru, doctor habilitat în drept, profesor universitar, ICJP al AŞM
Chirtoacă Natalia, doctor în drept, conferenţiar universitar, ICJP al AŞM
Chirtoacă Leonid, doctor în drept, conferenţiar universitar, ICJP al AŞM
Chindîbaliuc Oleana, doctor în ştiinţe politice, ICJP al AŞM
Ţarălungă Victoria, doctor în drept, conferenţiar universitar, ICJP al AŞM
[et.al.]

V. Descrierea ştiinţifică a lucrării (până la 100 de cuvinte)

Evoluţia sistemului internaţional la etapa actuală şi procesele de integrare europeană prezintă una din cele mai vulnerabile probleme ale relaţiilor internaţionale contemporane, care necesită o amplă şi profundă cercetare datorită impactului pe care au aceste evenimente asupra politicii externe a Republicii Moldova.

Problema orientării în vâltoarea evenimentelor mondiale de ultimă oră prezintă un interes strategic pentru Moldova, graţie faptului că până în prezent nu este determinat vectorul politicii externe al ţării. Divizarea societăţii moldoveneşti în două segmente de orientare politică – „Est-Vest" indică necesitatea abordării unei soluţii pragmatice a chestiunii orientării politice a ţării în plan internaţional în scopul menţinerii balanţei de forţe în interiorul ţării şi neadmiterii unui colaps de tipul „maidanului" ucrainean.

Anexa E2

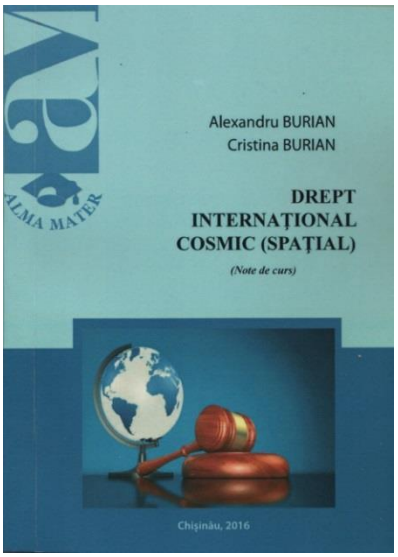

I. Denumirea şi tipul lucrării

Drept internaţional cosmic (spaţial) Note de curs, Studii universitare, ciclul I.

II. Denumirea şi codul proiectului în cadrul căruia a fost realizată lucrarea

15.817.06.10F Redimensionarea politicii externe şi interne a Republicii Moldova din perspectiva evoluţiei proceselor integraţioniste şi modificărilor geopolitice ale sistemului internaţional

III. ISBN-ul lucrării

978-9975-71-861-5

IV. Autorul (ii) lucrării

Burian Alexandru, doctor habilitat, profesor universitar, Institutul de Cercetări Juridice şi Politice al AŞM.,
Burian Cristina, doctor în drept, conferenţiar universitar, Universitatea de Studii Europene din Moldova

V. Descrierea ştiinţifică a lucrării (până la 100 de cuvinte)

Dreptul internaţional cosmic (spaţial) este o ramură de sine stătătoare a dreptului internaţional public. Cursul dat reprezintă o aprofundare în tematica, deja iniţiată, pe parcursul predării cursului normativ „Drept internaţional public”.
Scopul disciplinei este de a familiariza studenţii cu cadrul juridic internaţional şi naţional al activităţii statelor şi organizaţiilor internaţionale în domeniul explorării spaţiului cosmic.
Materialele didactice propuse în prezenta lucrare au scopul de a aprofunda cunoștințele studenților în materia dreptului cosmic și sunt prezentate sub formă de expunere teoretică a noțiunilor de bază a acestei ramuri a dreptului internațional public, cât și sub formă de acte normative, naționale și internaționale anexate integral.

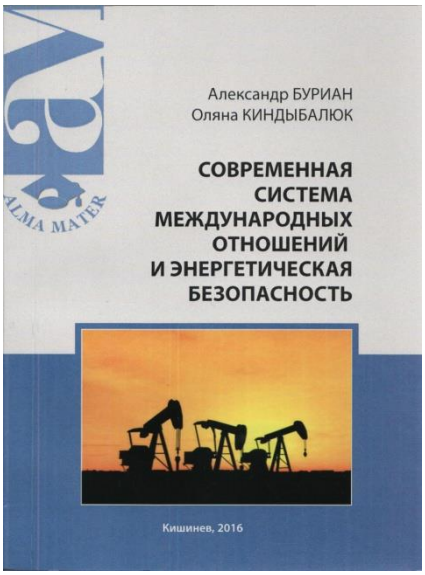

I. Denumirea şi tipul lucrării

Современная система международных отношений и энергетическая безопасность: Курс лекций.

II. Denumirea şi codul proiectului în cadrul căruia a fost realizată lucrarea

15.817.06.10F Redimensionarea politicii externe şi interne a Republicii Moldova din perspectiva evoluţiei proceselor integraţioniste şi modificărilor geopolitice ale sistemului internaţional

III. ISBN-ul lucrării

978-9975-71-792-2

IV. Autorul (ii) lucrării

Burian Alexandru, doctor habilitat în drept, profesor universitar, Institutul de Cercetări Juridice și Politice al AȘM,
Chindîbaliuc Oleana, doctor în ştiinţe politice, conferenţiar universitar, Institutul de Cercetări Juridice și Politice al AȘM, Universitatea de Studii Europene din Moldova

V. Descrierea ştiinţifică a lucrării (până la 100 de cuvinte)

Cursul de lecții este dedicat problematicii privitor la reformă globală a sistemului de relații internaționale și problemele de securitate energetică, precum și rolul energetic ca factor de influență asupra configurației geopolitice a forțelor de putere și asigurarea securității naționale în lumea contemporană.
Cursul este destinat pentru studenți, masteranzi și doctoranzi înscriși la specialitățile „relații internaționale” și „dreptul internațional”, precum și pentru specialiștii în domeniu.

Anexa E2

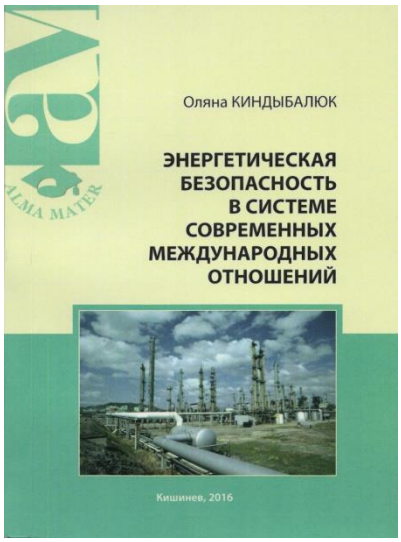

I. Denumirea şi tipul lucrării

Энергетическая безопасность в системе современных международных отношений. Учебно-методическое пособие.

II. Denumirea şi codul proiectului în cadrul căruia a fost realizată lucrarea

15.817.06.10F Redimensionarea politicii externe şi interne a Republicii Moldova din perspectiva evoluţiei proceselor integraţioniste şi modificărilor geopolitice ale sistemului internaţional

III. ISBN-ul lucrării

978-9975-71-628-4

IV. Autorul (ii) lucrării

Chindîbaliuc Oleana, doctor în ştiinţe politice, conferenţiar universitar, Institutul de Cercetări Juridice şi Politice al AŞM, Universitatea de Studii Europene din Moldova

V. Descrierea ştiinţifică a lucrării (până la 100 de cuvinte)

Materialele didactice sunt dedicate studiului problemelor de securitate energetică, în condiţiile transformărilor geopolitice din lume şi necesităţii asigurării securităţii energetice naţionale la etapa contemporană. Autorul îşi concentrează atenţia asupra valorificării factorului energetic în cadrul politicii externe a principalelor centre de putere din lumea contemporană.

Un loc aparte în lucrare este acordat analizei politicii externe şi interne privitor la asigurarea securităţii energetice a Republicii Moldova la etapa contemporană.

Сетевой университет СНГ
Российский университетдружбынародов
К 25-летию СНГ
ВНЕШНЯЯ ПОЛИТИКА
СТРАН СНГ

I. Denumirea şi tipul lucrării

Внешняя политика Республики Молдова. In: Внешняя политика стран СНГ: Учебник для вузов / Ред.-сост. Д. А. Дегтерев, К. П. Курылев. – М.: Издательство ≪Аспект Пресс≫, 2017. — 496 с. С. 93-123.

I. DenII. Denumirea şi codul proiectului

15.817.06.10F – ”Redimensionarea politicii externe şi interne a Republicii Moldova din perspectiva evoluţiei proceselor integraţioniste şi modificărilor geopolitice ale sistemului internaţional”

III. ISBN-ul lucrării

ISBN 978–5–7567–0919–3.

IV. Autorul (ii) lucrării

Alexandru BURIAN, doctor habilitat în drept, profesor universitar, ICJP al AŞM

V. Descrierea ştiinţifică a lucrării (până la 100 de cuvinte)

Manualul expune politicile externe ale statelor membe a CSI, reflectate de un colectiv internaţional de autori, care au expus variantele naţionale a politicilor externe a statelor CSI.

Manualul este accesibil în varianta tipografică şi digitală, având un suport în variantă electronică care conţine doctrinele politicii externe a statelor CSI, diverse documente oficiale privind relaţiile multilaterale şi bilaterale în cadrul CSI.

Este destinat studenţilor şi doctoranzilor la specialităţile: „Relaţii internaţionale”, „Ştiinţe politice”, „Regionalistica”.

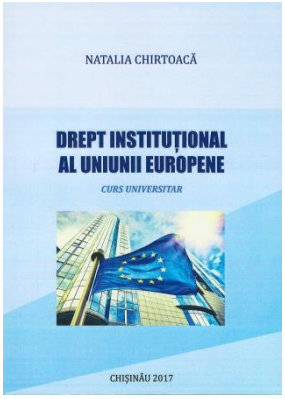

I. Denumirea şi tipul lucrării

Drept instituţional al Uniunii Europene, curs universitar, CEP USM, Chişinău, 2017, 300 p.

II. Denumirea şi codul proiectului

15.817.06.10F – ”Redimensionarea politicii externe şi interne a Republicii Moldova din perspectiva evoluţiei proceselor integraţioniste şi modificărilor geopolitice ale sistemului internaţional”

III. ISBN-ul lucrării

ISBN 978-9975-71-940-7.

IV. Autorul (ii) lucrării

Chirtoacă Natalia, doctor în drept, conferenţiar universitar, ICJP al AŞM

V. Descrierea ştiinţifică a lucrării (până la 100 de cuvinte)

Uniunea Europeană este cea mai importantă organizaţie europeană şi cea mai sofisticată instituţie regională creată până în prezent, datorită instituirii celor patru libertăţi fundamentale pentru piaţa internă prin eliminarea barierelor din calea acestora, prin armonizarea legislaţiilor, cât şi prin instituirea unui proces interguvernamental şi democratic de luare a deciziilor, în cadrul căruia aplicarea acquis-ului comunitar este primordială. UE presupune şi dezvoltarea unei Europe incluzive, care să cuprindă şi statele care nu sunt membre ale UE (prin pacte de stabilitate, cooperări regionale etc.), astfel încât Uniunea să constituie un punct de emergenţă al valorilor europene, precum democraţia, bunăstarea economică, unitate în diversitate etc.

În acest sens, schimbările care s-au produs în societatea noastră, în special după liberalizarea regimului de vize, semnarea şi intrarea în vigoare a Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană fac necesară studierea dreptului instituțional al Uniunii Europene şi din perspectiva reală de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană.

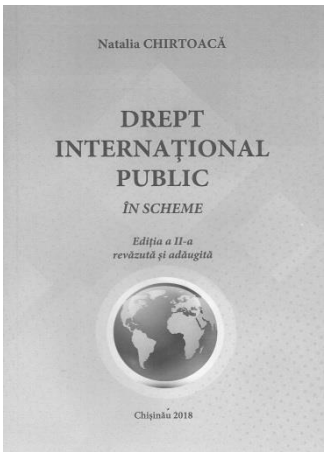

I. Denumirea şi tipul lucrării

Drept internațional public, în scheme. Ediția a II-a revăzută și adăugită. Ch.: Tipografia „Print-Caro", 2018, 77 p.

II. Denumirea şi codul proiectului

15.817.06.10F – "Redimensionarea politicii externe şi interne a Republicii Moldova din perspectiva evoluţiei proceselor integraţioniste şi modificărilor geopolitice ale sistemului internaţional"

III. ISBN-ul lucrării

ISBN 978-9975-56-540-0

IV. Autorul (ii) lucrării

Chirtoacă Natalia, doctor în drept, profesor universitar, ICJPS

V. Descrierea ştiinţifică a lucrării (până la 100 de cuvinte)

Cursul de drept internaţional public este o disciplină fundamentală, destinată pregătirii şi formării de specialişti în domeniul dreptului şi relaţiilor internaţionale.

Ca „actor" în relaţiile internaţionale, Republica Moldova este ataşată principiilor şi normelor dreptului internaţional şi acordă o deosebită importanţă respectării şi aplicării principiilor şi normelor acestui drept, precum şi acţiunii de armonizare şi conformare a legislaţiei naţionale cu tratatele internaţionale la care este sau intenţionează să devină parte.

Lucrarea de faţă acordă o atenţie specială problemelor teoretice, iniţiind cititorul în terminologia dreptului internaţional public prin explicarea noţiunilor, conceptelor, instituţiilor şi mecanismelor acestei ramuri de drept, care îl vor ajuta să-şi dezvolte o gândire independentă. Un rol aparte îi revine scopului de a dezvolta cititorului capacităţile de orientare practică, obişnuindu-l să folosească termeni specifici, să-şi formeze un limbaj şi un stil politico-diplomatic şi, de asemenea, să gândească şi să decidă pe baza normelor şi principiilor dreptului internaţional.

Prin conţinutul său, lucrarea îşi propune să constituie un suport în procesul de instruire a studenţilor, masteranzilor, cât şi un ghid practic în activitatea celor care au preocupări în domeniul dreptului internaţional şi relaţiilor internaţionale.

Anexa nr.3

Fișa de prezentare a rezultatelor proiectului de cercetare

I. Sumarul activităților proiectului realizate

	Activităţi planificate	*Activităţi realizate şi rezultate noi obţinute în cadrul proiectului (150 de cuvinte)*
1. 2.	Analiza sistemului internaţional în contextul evoluției proceselor integraționiste și modificărilor geopolitice. Identificarea particularităților specifice proceselor de integrare europeană și euroasiatică din perspectiva evoluției proceselor integraţioniste şi modificărilor geopolitice ale sistemului internațional în cele mai diverse domenii: politic, economic, social, militar, de mediu, informațional etc.	Au fost elucidate posibilele configurații geopolitice și geostrategice la nivel global și regional, în contextul proceselor de integrare europeană și euroasiatică, cât şi evoluţia lor. A fost analizată în sens evolutiv structura și competența instituțiilor UE, identificate particularitățile specifice procesului de integrare europeană. A fost cercetată configurația geopolitică și geostrategică la nivel global și regional în regiunea Marea Baltică-Marea Neagră, precum și strategii ale actorilor internaționali în regiune în contextul redimensionării și configurării mediului de securitate energetică. A fost definit conceptul de securitate umană și analizată evoluția istorică a acesteia prin prisma opiniilor doctrinale în materie. Au fost elucidate și analizate particularitățile securității umane în contextul reglementărilor internaționale și naționale în domeniu. Au fost analizate unele componente ale securității umane prin prisma teoriei și practicii internaționale.

II. Relevanța rezultatelor ştiinţifice obţinute (până la 200 de cuvinte).

Cele mai reprezentative rezultate ştiinţifice obţinute se referă la următoarele:

1. Au fost studiate posibilele configurații geopolitice și geostrategice la nivel global și regional, în contextul proceselor de integrare europeană și euroasiatică, cât și evoluția lor.

2. Au fost efectuate cercetări şi elaborări ştiinţifice privind tematica stabilită în cadrul proiectelor, în special, activitatea s-a axat pe identificarea şi studierea surselor naţionale şi internaţionale privind securitatea energetică, securitatea ecologică, securitatea economică şi financiară. A fost efectuată analiza legislației naționale și internaționale cu privire la dreptul migranților și a refugiaților, regimul juridic al cetățenilor străini și apatrizilor în Republica Moldova.

În concluzie, cercetătorii au reușit să realizeze în această perioadă: **58** publicații, din care **2** monografii au fost publicate în Republica Moldova, **1** capitol în manual editat peste hotare, **5** capitole în monografii și culegeri editate în țară, **1** articol publicat peste hotare in revistă cotata in Baza de date SCOPUS, **7** articole în reviste editate în străinătate. Au fost publicate **13** de articole în reviste naționale (categoria B), **18** articole în culegeri internaționale, **4** articole în culegeri internaţionale cotate în Baza de date Web of Science (Thompson), etc.

III. Volumul total al finanțării

Finanţarea planificată (mii lei) – 1960.5	*Executată (mii lei) – 1976.4*

IV. Volumul cofinanţării *(mii lei)*

-

V. Lista colaborărilor iniţiate în cadrul proiectului

-

VI. Lista evenimentelor organizate / la care s-a participat în cadrul proiectului

-

VII. Lista de mobilităţi efectuate în cadrul proiectelor

-

VIII. Informaţii despre infrastructura utilizată în realizarea proiectului

IX. Dificultăți/ impedimente apărute pe parcursul realizării proiectului

X. Beneficiarul (ministere, instituţii de stat sau private, întreprinderi etc.)

1. Cetăţenii RM.
2. Guvernul RM prin: Ministerul Justiţiei şi Ministerul Economiei, la elaborarea diverselor acte normative şi/sau politici economice şi financiar-bancare.
3. Parlamentul RM la elaborarea şi adoptarea de acte normative ce vizează problematica analizată.
4. Cercetătorii ştiinţifici, care vor prelua aceste rezultate, le vor analiza şi dezvolta în studiile ştiinţifice.
5. Mediul academic, atât cadrele didactice în procesul de instruire universitară, cât şi studenţii.

Director proiectului **Burian Alexandru**, doctor hab, prof. univ. _____

(nume, prenume, grad, titlu ştiinţific) (semnătura)

Şeful Centrului **Balmuş Victor**, doctor hab., prof. univ. _____

(nume, prenume, grad, titlu ştiinţific) (semnătura

RECEPȚIONAT

Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare

La data:_____

AVIZAT

Secția AȘM _____

INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE, POLITICE ȘI SOCIOLOGICE

RAPORT ŞTIINŢIFIC FINAL
privind executarea proiectului de cercetări științifice
aplicative/fundamentale (instituțional)
pentru anii 2015 - 2018

Proiectul (titlul) **Dezvoltarea cadrului juridic al Republicii Moldova în contextul necesităților de securitate și asigurare a parcursului european**

Cifrul Proiectului **15.817.06.12F.**

Direcția Strategică **Patrimoniul Naţional şi dezvoltarea societăţii**

termen de executare: 31 decembrie 2018

Directorul proiectului	CUȘNIR Valeriu (numele, prenumele)	_____ (semnătura)
Directorul instituției/universității	JUC Victor (numele, prenumele)	_____ (semnătura)
Consiliul științific/senat	JUC Victor (numele, prenumele)	_____ (semnătura)

L.Ș.

Chişinău 2018

CUPRINS :

1. Lista executorilor (Anexa nr.1)
2. Obiectivele și sarcinile proiectului (până la o pagină)
3. Rezultatele ştiinţifice ale cercetărilor efectuate în cadrul proiectului
4. Rezumat (până la 2 pagini)
4. Concluzii
5. Participarea în programe și proiecte internaţionale (ORIZONT 2020, SCOPES, JOP, IRSIS, NATO, etc.), inclusiv propunerile prezentate/câștigate în cadrul concursurilor naționale și internaționale cu tangență la tematica cercetării proiectului realizat
6. Lista publicaţiilor ştiinţifice ce ţin de rezultatele obţinute în cadrul proiectului (Anexa nr.2)
7. Fișa de prezentare a rezultatelor proiectului de cercetare (Anexa nr.3)

Nota: Rezumatul proiectului obligatoriu se va prezenta în format electronic (pentru publicarea ulterioară pe pagina web)

Anexa nr. 1

Lista executorilor *(funcţia în cadrul proiectului, titlul ştiinţific, semnătura)*

Nr d/o	Numele/Prenumele	Titlul științific	Funcția în cadrul proiectului	Semnătura
1.	Cușnir Valeriu	Dr. hab., prof. univ.	director proiect	
2.	Sprincean Serghei	Dr. hab., prof. univ.	cercetător științific coordonator;	
3.	Balmuș Victor	Dr. hab., prof. cercet.	director Centru Cercetări Juridice	
4.	Albu Natalia	Dr. conf. univ.	cercetător științific superior;	
5.	Guceac Ion	Dr. hab., prof. univ., academician	cercetător științific principal;	
6.	Smochină Andrei	Dr. hab., prof. univ.	cercetător științific principal;	
7.	Costachi Gheorghe	Dr. hab., prof. univ.	cercetător științific principal;	
8.	Grama Dumitru	Dr. conf. univ.	cercetător științific coordonator;	
9.	Berliba Viorel,	Dr. hab., prof. univ.	cercetător științific coordonator;	
10.	Caraman Iurie	Dr.	cercetător științific coordonator;	
11.	Mîndru Valeriu	Dr.	cercetător științific coordonator;	
12.	Sosna Boris	Dr. conf. univ.	cercetător științific;	
13.	Taşcă Mihai	Dr. conf. univ.	cercetător științific coordonator;	
14.	Guştiuc Andrei	Dr. conf. univ.	cercetător științific coordonator;	
15.	Osoianu Tudor,	Dr. conf univ.	cercetător științific superior;	
16.	Varzari Vitalie	Dr. conf. univ.	cercetător științific superior;	
17.	Chiper Natalia	Dr. conf. univ.	cercetător științific stagiar;	
18.	Bencheci Marcel	Dr.	cercetător științific superior;	
19.	Ciobanu Ion	Dr. conf. univ.	cercetător științific superior	
20.	Cernomoreț Sergiu	Dr. conf. univ.	cercetător științific superior;	
21.	Frunză Iurie	Dr. conf. univ.	cercetător științific coordonator;	
22.	Chirtoacă Leonid	Dr. conf. univ.	cercetător științific coordonator;	
23.	Mocanu Ion	Dr.	cercetător științific	
24.	Guștiuc Ludmila	Master	cercetător științific;	
25.	Odainic Mariana	Dr. conf. univ.	cercetător științific;	
26.	Afanas Nicolae	Dr.	cercetător științific stagiar;	
27.	Prisac Alexandru	Dr. conf univ.	cercetător științific stagiar	
28.	Postica Alexandru,	Dr.	cercetător științific stagiar;	
29.	Bulba Veronica	Master	cercetător științific stagiar	
30.	Graur Violeta	Master	cercetător științific stagiar	

Obiectivele proiectului

1. Identificarea şi analiza conceptuală şi fundamentală a doctrinelor privind securitatea statului.
2. Conturarea exigenţelor de securitate prin prisma realităţilor curente şi viitoare de dezvoltare şi de europenizare a Republicii Moldova.
3. Reconceptualizarea securităţii naţionale a Republicii Moldova, strategiei de securitate şi acţiunilor aferente în contextul modificărilor geopolitice regionale şi internaţionale
4. Analiza şi ajustarea cadrului normativ în vigoare potrivit evoluţiei mediului de securitate.
5. Identificarea riscurilor şi factorilor de pericol pentru securitatea naţională şi regională.
6. Elaborarea şi fundamentarea unor doctrine privind fenomenul securităţii.
7. Analiza, evaluarea şi fundamentarea cadrului juridic şi faptic de securitate sectorială.
8. Analiza şi fundamentarea unor politici clare în domeniul de reintegrare a Republicii Moldova, în particular premisele şi realităţile soluţionării diferendului transnistrean.
9. Crearea unor premise favorabile de transparenţă a domeniului de protecţie a securităţii naţionale de pe poziţia inevitabilităţii mediatizării principalelor probleme şi soluţii care pot fi cunoscute de către populaţie.
10. Formularea de propuneri clare şi practice privind dezvoltarea cadrului juridic al Republicii Moldova în contextul noilor realităţi şi provocări ce ţin de securitate şi asigurarea parcursului european al ţării.

Rezumatul activităţii ştiinţifice în anul 2015

Proiectul instituţional 15.817.06.12F - Dezvoltarea cadrului juridic al RM în contextul necesităţilor de securitate şi asigurare a parcursului european. Director de proiect: dr. hab., prof. univ. CUŞNIR Valeriu. Durata: (2015–2018).

Cele mai relevante rezultate ştiinţifice se referă la următoarele:

Au fost efectuate cercetări şi elaborări ştiinţifice privind tematica stabilită în cadrul proiectului, în special, activitatea s-a axat pe identificarea şi studierea surselor naţionale şi internaţionale privind securitatea energetică, securitatea ecologică, securitatea economică şi financiară.

Au fost identificate particularităţile specifice şi elucidat rolul instituţiilor UE, în cadrul procesului de integrare europeană.

Au fost analizate politicile şi strategiile Uniunii Europene în contextul extinderii şi determinate perspectivele pentru Republica Moldova.

A fost cercetată configuraţia geopolitică şi geostrategică la nivel global şi regional în regiunea Mărea Baltică-Marea Neagră precum şi strategii ale actorilor internaţionali în regiune în contextul redimensionării şi configurării mediului de securitate energetică.

A fost analizată evoluţia istorică a conceptului de securitate, elucidate şi analizate particularităţile securităţii în contextul reglementărilor internaţionale şi naţionale în domeniu; fundamentarea doctrinelor privind securitatea statului.

S-a efectuat analiza şi ajustarea cadrului normativ în vigoare potrivit evoluţiei mediului de securitate.

S-a identificat riscurile şi factorii de pericol pentru securitatea naţională şi regională.

Au fost elaborate:

concepţia reformei sistemului naţional de cercetare-dezvoltare şi inovare prin ajustarea regimului juridic corespunzător la rigorile Spaţiului European de Cercetare;

proiectul de Lege pentru modificarea şi completarea Codului cu privire la ştiinţă şi inovare în Republica Moldova.

S-a efectuat analiza şi evaluarea evoluţiei instituției exercitării profesiei de avocat în diferite proceduri la nivel național, regional și european.

Au fost efectuate cercetări cu privire la problemele de asigurare a răspunderii profesionale avocațiale în Republica Moldova, inclusiv pentru armonizarea acesteia la standardele europene.

S-au identificat problemele general-europene ce reglementează admiterea avocaţilor străini, în special din Republica Moldova, la practicarea activităţii avocațiale pe teritoriul statelor Uniunii Europene, prin prisma legislației naționale şi Europene.

În concluzie: *Relevanța teoretică a rezultatelor științifice vine să contureze cercetările de ansamblu și studiile care ar aborda în toată complexitatea sa problematica securității statului. Se atestă prezența doar unor studii sporadice, care ar viza unele elemente distincte ale securității statului, cum ar fi spre exemplu, securitatea energetică sau securitatea alimentară. Aceasta cu atât mai regretabil, cu cât Republica Moldova se confruntă cu amenințări grave la adresa securității sale, care este compusă din mai multe elemente distincte. În acest context, Republica Moldova are nevoie de studii în domeniul securității statului și al dezvoltării cadrului său juridic prin prisma nevoilor de securitate și europenizare a legislației și practicilor sale. Pe de altă parte, Guvernul Republicii Moldova are nevoie de asistență științifică în elaborarea Politicilor publice ce țin de problematica securității statului. Iar cetățenii au nevoie de o legislație și practici ce le-ar proteja drepturile sale fundamentale, garantate de Constituția Republicii Moldova.*

În vederea diseminării rezultatelor cercetării este de remarcat, la fel, faptul că o parte din cercetătorii ICJP au continuat să colaboreze în cadrul unui proiect internațional: Proiectul EUBORDERREGIONS, FP 7, Nr. 266920: European Regions, EU External Borders and the Immediate Neighbours. Analysing Regional Development Options through Policies and Practices of Cross-Border Co-operation, din cadrul programului: SSH-2010-2.2-1 EU Regions and their Interaction with the Neighbourhood Regions Area 8.2.2 Regional, territorial and social cohesion. Durata: 01.03.2011-28.02.2015. Coordonator - University of Eastern Finland (http://www.euborderregions.eu). În urma colaborării în cadrul acestui proiect internațional, finanțat din fonduri europene, s-a constatat că diversificarea cercetărilor în domeniul Studiilor Europene, și mai ales în domeniul cercetărilor transfrontaliere, ca demers academico-științific în plan conceptual-teoretic și aplicativ pot să sensibilizeze decidenții politici referitor la indispensabilitatea fundamentării și asigurării științifice a exercitării politicilor de stat.

Planul de cercetări științifice pentru anul 2015 a fost realizat, toate materialele care au fost înaintate spre publicare au fost puse în discuție în prealabil și aprobate în cadrul ședințelor Consiliului Științific, iar relevanța socială a rezultatelor obținute se exprimă prin informarea opiniei publice referitor la cele mai stringente probleme ale societății autohtone, referitor la importanța parcursului european al Republici Moldova pentru modernizarea și progresul țării, în special în contextul micșorării așteptărilor privind integrarea europeană a Republicii Moldova și apariția unor concepții alternative de evoluție politică. La fel, relevanța socială a rezultatelor obținute se manifestă prin identificarea unor soluții de aprofundare și extindere ale cooperării transfrontaliere, precum și prin perfectarea a 3 proiecte comune de cercetare științifică prin Programul cadrul al UE „Orizont 2020".

Rezumatul activităţii ştiinţifice în anul 2016

Proiectul instituțional 15.817.06.12F - Dezvoltarea cadrului juridic al RM în contextul necesităților de securitate și asigurare a parcursului european. Director: dr. hab., prof. univ. CUȘNIR Valeriu. Durata: 2015–2018.

Cele mai relevante rezultate științifice se referă la următoarele:

1. S-a realizat analiza legislației naționale și internaționale cu privire la dreptul migranţilor şi a refugiaților, regimul juridic al cetățenilor străini și apatrizilor în Republica Moldova.
2. Au fost efectuate cercetări şi elaborări ştiinţifice privind tematica stabilită în cadrul proiectelor, în special, activitatea s-a axat pe identificarea şi studierea surselor naţionale şi internaţionale privind securitatea energetică, securitatea ecologică, securitatea economică şi financiară.
3. A fost analizată evoluția conceptului de securitate a persoanei, elucidate și analizate particularitățile securității persoanei în contextul reglementărilor internaționale și naționale în

domeniu, precum și perspectivele aplicării concepției date în documentele de politici din Republica Moldova.

4. Au fost identificate problemele privind securitatea financiar-bancară în contextul parcursului european al Republicii Moldova.
5. S-a realizat analiza conceptuală și fundamentală a doctrinelor privind securitatea statului.
6. S-a efectuat analiza și ajustarea cadrului normativ în vigoare potrivit evoluției mediului de securitate.

În concluzie: *Realitățile existente în prezent, atât pe plan internațional, cât și regional, atestă o schimbare vertiginoasă a situației, de natură să pericliteze securitatea statelor, în speță a Republicii Moldova, determinând elaborarea unei noi Strategii a Securității Naționale, realizată cu concursul ICJP, prin care s-au reevaluat și prognozat eventualele riscuri, amenințări și vulnerabilități, dar și acțiunile de prevenire și contracarare ale acestora.*

Secesionarea unei părți din teritoriul statului, staționarea unor forțe armate străine, blocajele și presiunile economice și politice au redus esențial din viabilitatea și eficiența statutului de neutralitate permanentă consacrat în Constituția Republicii Moldova, în calitate de principiu al politicii externe de securitate și apărare, devenind oportună reconceptualizarea și reevaluarea acestuia.

Manifestările de tip hibrid, ideologia și simbolica extremistă, alte delicte care instigă la separatism, dezbinare, discriminare, de natură să prejudicieze integritatea teritorială și securitatea națională a Republicii Moldova urmează a fi incriminate și sancționate.

Planul de cercetări științifice pentru anul 2016 a fost realizat, toate materialele care au fost înaintate spre publicare au fost puse în discuție în prealabil și aprobate în cadrul ședințelor Consiliului Științific, iar relevanța socială a rezultatelor obținute se exprimă prin informarea opiniei publice referitor la cele mai stringente probleme ale societății autohtone, referitor la importanța parcursului european al Republicii Moldova pentru modernizarea și progresul țării, în special în contextul diminuară așteptărilor populației privind integrarea europeană a Republicii Moldova și apariția unor concepții alternative de evoluție politică. La fel, relevanța socială a rezultatelor obținute se manifestă prin identificarea unor soluții de aprofundare și extindere ale cooperării transfrontaliere, precum și prin perfectarea a 2 propuneri de proiecte comune de cercetare științifică prin Programul cadrul al UE „Orizont 2020".

Rezumatul activităţii ştiinţifice în anul 2017

Proiectul instituțional 15.817.06.12F - Dezvoltarea cadrului juridic al RM în contextul necesităților de securitate și asigurare a parcursului european. Director: dr. hab., prof. univ. CUȘNIR Valeriu. Durata: 2015–2018.

La cele mai relevante rezultate științifice în anul 2017 se referă la următoarele:

1. Realitățile existente în prezent, atât pe plan internațional, cât și regional, atestă o schimbare vertiginoasă a situației, de natură să pericliteze securitatea statelor, în speță a Republicii Moldova, determinând necesitatea reconceptualizării cadrului legislativ, instituțional și metodologic prin care s-ar reevalua și prognoza eventualele riscuri, amenințări și vulnerabilități în adresa securității naționale. Anumite carențe sunt în cadrul juridic sancționator – lipsa incriminării acțiunilor cu caracter separatist, faptelor de sfidare a autorității de stat, etc. - de natură să prejudicieze securitatea națională a Republicii Moldova, care urmează a fi depășite prin consolidarea legislației în materie.
2. Implementarea Acordului de Asociere domină relațiile dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană și generează procesul de modernizare politico-juridică și social-economică a Republicii Moldova, iar primordialitatea revenind, în acest context de acțiuni, nu politicii externe, ca în perioada de preasociere a Republicii Moldova, ci politicii interne, pentru a realiza prevederile Acordului.
3. Au fost conturate problematici și soluții privind securitatea energetică, securitatea ecologică, securitatea economică și financiară.A fost efectuată analiza legislației naționale și internaționale cu privire la dreptul migranților și a refugiaților, regimul juridic al cetățenilor străini și apatrizilor în Republica Moldova.

4. A fost analizată evoluția conceptului de securitate umană, elucidate și analizate particularitățile securității umane în contextul reglementărilor internaționale și naționale în domeniu, precum și perspectivele aplicării concepției date în documentele de politici din Republica Moldova.

În concluzie: *Mediul de securitate al unui stat poate fi afectat, într-o măsură sau alta, de diverse amenințări, riscuri și vulnerabilități, identificarea, analiza și evaluarea cărora invoca aplicarea unei metodologii și exercitarea unui management. Acțiunile de tip hibrid sunt de natură să prejudicieze securitatea națională a Republicii Moldova suscitând măsuri adecvate de prevenire și combatere. Factorul determinant privind mobilitatea și armonizarea legislației naționale, inclusiv în materie de securitate, constituie clauzele Acordului de Asociere a Republicii Moldova la Uniunea Europeană, cu precădere în ceea ce privește: statul de drept, buna guvernare, combaterea corupției, dezvoltarea economică, modernizarea sistemului național de apărare – măsuri de natură să contribuie inclusiv la dezvoltarea calitativă a dimensiunii juridice a securității. Sporirea garanțiilor de imparțialitate, integritate și transparență a actului de justiție. Evaluarea actului de justiție prin luarea în considerare a satisfacției beneficiarilor - persoane fizice și persoane juridice. Implementarea bunelor practici europene privind instituția imunității juridice a judecătorilor și procurorilor.*

Promovarea răspunderii juridice eficiente și echitabile a judecătorilor. Atribuirea exclusivă a competențelor de urmărire penală procuraturii.

Planul de cercetări științifice pentru anul 2017 a fost realizat, toate materialele care au fost înaintate spre publicare au fost puse în discuție în prealabil și aprobate în cadrul ședințelor Consiliului Științific, iar relevanța socială a rezultatelor obținute se exprimă prin informarea opiniei publice referitor la cele mai stringente probleme ale societății autohtone, referitor la importanța parcursului european al Republicii Moldova pentru modernizarea și progresul țării, în special în contextul diminuară așteptărilor populației privind integrarea europeană a Republicii Moldova și apariția unor concepții alternative de evoluție politică. Relevanța socială a rezultatelor obținute se manifestă prin identificarea unor soluții de aprofundare și extindere ale cooperării transfrontaliere, iar vizibilitatea internațională a rezultatelor cercetărilor a fost asigurată prin participarea la Comitetele de program "Secure Societies" și ERC-FET-MSCA din cadrul programului UE „Orizont 2020”, prin participarea la Acțiunea COST CA15207 ”Professionalization and Social Impact of European Political Science” (2016-2020), prin întocmirea în anul 2017 unei baze de date a politologilor din Republica Moldova pentru a fi editată într-o culegere colectivă internațională, prin participarea în Consiliul Științific de evaluare a propunerilor de proiecte în programul ERA.NET RUS Plus, precum și prin elaborarea de numeroase proiecte internaționale, inclusiv prin perfectarea a 3 propuneri de proiecte comune de cercetare științifică prin Programul cadrul al UE „Orizont 2020”.

Rezumatul activității ştiinţifice în anul 2018

Proiectul instituțional 15.817.06.12F - Dezvoltarea cadrului juridic al RM în contextul necesităților de securitate și asigurare a parcursului european. Director: dr. hab., prof. univ. CUȘNIR Valeriu. Durata: 2015–2018.

Cele mai relevante rezultate științifice se referă la următoarele:

1. A fost cercetată dimensiunea teoretică a fenomenului războiul hibrid, care se manifestă ca un război militar complex și multidimensional, cu consecințe letale, înglobând strategii, tactici și tehnici de ordin simetric, asimetric, convențional și neconvențional, subiecții participanți fiind atât actorii statali, cât și actorii non statali, utilizând tehnologii informaționale și ale comunicațiilor, ce necesită a fi cercetată sub aspect teoretic pentru a identifica geneza, chintesența și repercusiunile acestui fenomen, având drept scop elaborarea unor noi strategii militare care să reglementeze acțiunile de prevenire, combatere și postconflict;
2. A fost abordat din punct de vedere teoretic conceptul securității regionale și rolul acestuia în evoluția sistemului de securitate internațională. Din perspectiva conceptual-teoretică a securității regionale, paradigma complexelor regionale de securitate s-a dovedit a fi una utilitară, flexibilă, cu un potențial sporit de aplicabilitate, elucidând conjunctura geopolitică regională, interdependența dintre actorii unei regiuni și interacțiunea acestora cu marile puteri.
3. Statutul de neutralitate permanentă a Republicii Moldova, abordat în particular, dar și sub aspect comparativ, rămâne fundamentat preponderent pe argumente ce justifică mai degrabă realitățile geopolitice decât supremația normelor de drept.
4. Comunicarea pentru dezvoltare durabilă este un instrument de transformare ce presupune implicarea cetățenilor, în special a grupurilor dezavantajate, în procesul decizional al statului, al administrației

publice centrale și locale prin influențarea directă a politicilor publice. Efectele participării cetățenilor în procesul decizional determină consolidarea democrației, creșterea responsabilității, receptivității și legitimității guvernării democratice. De aceea, cheia dezvoltării democratice a unui regim rezidă în calitatea relației stat – societate, concepută la modul ideal sub forma unui parteneriat între egali (în care ambele părți sunt puternice și bine structurate), bazat pe respect reciproc, echilibru, în care fiecare parte o recunoaște și o acceptă pe cealaltă ca pe un partener legitim de dialog.

5. S-au prezentat actualitatea, concluzii și recomandări cu privire la situația fenomenului războiului informațional în Republica Moldova. S-a realizat studiul comparat cu privire la propaganda, nostalgia și memoria istorică în Republica Moldova și Cehia. A fost elaborat un material analitic care conține recomandări pentru donatorii externi cu privire la metode spre diminuarea propagandei externe în Republica Moldova (material în curs de apariție).

În concluzie: *Fenomenele care periclitează dezvoltarea Republicii Moldova sunt sărăcia, degradarea continuă a capitalului uman însoțită de exodul masiv peste hotare, în special al tinerilor, corupția și ineficiența justiției, creșterea costurilor de viață, lipsa încrederii în instituțiile publice, lipsa consensului și dezbinarea societății. Regimul separatist, existent în raioanele din stânga Nistrului, alimentat și susținut din afară, știrbește esențial din suveranitatea și independența Republicii Moldova, afectând procesul de dezvoltare a țării.*

Factorul determinant privind mobilitatea și armonizarea legislației naționale la standardele europene, inclusiv în materie de securitate, constituie clauzele Acordului de Asociere a Republicii Moldova la Uniunea Europeană, cu precădere în ceea ce privește: statul de drept, buna guvernare, combaterea corupției, dezvoltarea economică, consolidarea sistemului național de securitate și apărare – măsuri de natură să sporească integrarea comunității în spațiul european și să contribuie la modernizarea socială și politică a Republicii Moldova.

Planul de cercetări științifice pentru anul 2018 a fost realizat, toate materialele care au fost înaintate spre publicare au fost puse în discuție în prealabil și aprobate în cadrul ședințelor Consiliului Științific, iar relevanța socială a rezultatelor obținute se exprimă prin informarea opiniei publice referitor la cele mai stringente probleme ale societății autohtone, referitor la importanța parcursului european al Republicii Moldova pentru modernizarea și progresul țării. Relevanța socială a rezultatelor obținute se manifestă prin identificarea unor soluții de aprofundare și extindere ale cooperării transfrontaliere, iar vizibilitatea internațională a rezultatelor cercetărilor a fost asigurată prin participarea la Acțiunile COST CA15207 "Profess*ionalization and Social Impact of European Political Science*" (2016-2020), CA16211 „*Reappraising Intellectual Debates on Civic Rights and Democracy in Europe*" (2017-2021), CA17132: "*European network for Argumentation and Public PoLicY analysis" (APPLY)* (2018-2022), CA17114 - „*Transdisciplinary solutions to cross sectoral disadvantage in youth*" (2018-2022), precum și prin elaborarea de numeroase proiecte internaționale.

Propuneri de perspectivă pentru 2019

Amploarea și evoluția ultimelor evenimente sociale și politice cu care se confruntă Republica Moldova, scăderea drastică a calității guvernării, creșterea impactului manipulator al populismului politic, inclusiv prin mijloace mass-media, amplificarea proceselor de sărăcire a populației, stagnarea economiei și nivelul ridicat al corupției, tergiversarea implementării în conformitate cu planul calendaristic asumat a Acordului de Asociere al Republicii Moldova cu UE sau creșterea instabilității politico-militare în regiunea sud-estului Europei, influențează substanțial planurile de cercetare științifică și propunerile de perspectivă ale ICJPS. Cercetarea fundamentală a acestor fenomene și procese va constitui prioritatea de bază pentru perioadă următoare în activitatea de investigație științifică a Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, care se angajează cu toate forțele în sprijinirea eforturilor societății civile și a guvernării pentru promovarea eficientă a reformelor de modernizare, democratizare și dezvoltare a statului și a societății, fortificare a securității naționale și umane în Republica Moldova, prin programele și proiectele sale științifice, pentru a contribui pe măsura posibilităților la evoluția durabilă a societății și consolidarea procesului de integrare europeană a Republicii Moldova.

Ținând cont de realizările înregistrate de ICJPS în anul 2018, unele aspecte ale activității științifice și organizatorice rămân a fi obiective importante și în perioadă următoare. Cercetătorii și administrația ICJPS își propun în anul 2019:

- să finalizeze activitatea de cercetare asupra celor patru proiecte instituționale în derulare, cu publicarea monografiilor colective, altor lucrări științifice de sinteză, cu prezentarea rezultatelor obținute structurilor puterii de stat, societății civile și diseminarea lor prin intermediul forurilor științifice și a mass-mediei;
- să identifice oportunități de colaborare și să elaboreze propuneri de proiecte internaționale, folosind întregul spectru de posibilități, de a atrage fonduri prin participarea în cadrul Programului Uniunii Europene ”Orizont 2020”;
- să atragă tineri specialiști prin includerea lor în munca de cercetare din cadrul Institutului;
- să consolideze pe diverse căi posibile baza tehnico-materială a Institutului;
- să diversifice și să extindă colaborarea internațională și națională a ICJPS cu instituțiile de profil din țară și de peste hotare.
- să contribuie la aprofundarea investigațiilor științifice și creșterea nivelului profesionalismului în domeniile cercetărilor juridice, a studiilor europene și relațiilor internaționale, a studiilor de securitate, în sfera științelor politice, în cercetarea tendințelor geopolitice contemporane, în domeniul sociologiei și psihologiei sociale.

Pentru realizarea obiectivelor trasate, este necesar de a identifica și diversifica mijloacele financiare, inclusiv din surse extrabugetare și din diverse fonduri de mobilitate, spre a fi utilizate în perspectiva susținerii financiare a cercetătorilor științifici pentru a le oferi posibilitatea de a participa la diverse foruri internaționale în vederea promovării Institutului în contextul instituțional nou, a comunității științifice naționale în ansamblu. Participările diverse la manifestări științifice internaționale și naționale, cu editarea rezultatelor obținute vor putea fi realizate în contextul acordurilor de colaborare științifică, încheiate cu partenerii și a implementării proiectelor comune de cercetare.

Aceste propuneri au menirea să contribuie substanțial la sporirea eficienței activității științifice a cercetătorilor Institutului, la creșterea prestigiului profesiei de om de știință și la atragerea a unui număr cât mai mare de tineri cercetători în activitatea Institutului.

Anexa nr. 2

LISTA

lucrărilor publicate în cadrul proiectului de cercetare

Monografii naţionale:

1. BENCHECI M., BENCHECI D. Terorismul contemporan: oportunități de combatere în contextul necesităților de securitate. Chișinău: Tipografia Centrală, 2018, p. 232, ISBN 978-9975-53-981-4.
2. CHIRTOACĂ, L. *Drept civil. Teoria Generală a obligaţiilor.* Ch: Tipografia Print-Caro, 2015. 263 p. ISBN 978-9975-3043-1-3.
3. COSTACHI, Gh. *O viaţă dedicată ştiinţei şi dreptului.* Chişinău: S.n., 2016. 944 p. ISBN 978-9975-53-627-1.
4. CUŞNIR V.; DOGA, A. *Reţinerea sau arestarea ilegală prin prisma reglementărilor internaţionale şi naţionale*. Chişinău: Institutul de Cercetări Juridice şi Politice al AŞM, 2016. 176 p. ISBN 978-9975-3043-8-2.
5. MICU, V. *Răspunderea parlamentară: teorie și practică. Monografie*. Red. șt. Gh. COSTACHI. Chișinău: Tipografia Centrală. 2017, 304 p. ISBN 978-9975-53-778-0
6. SPRINCEAN, S. *Securitatea umană și bioetica. Monografie*. Chișinău: S.n. (Tipogr. Centrală). 2017, 304 p. ISBN 978-9975-53-589-2.
7. ЖУК, В.; УРСУЛ, А.; ШИРОКАНОВ, Д.; ГУЧАК, И.; МЕДВЕДЕВ, В.; РУСАНДУ, И.; ЧЕРВИНСКИЙ, А.; СПРИНЧАН, С.; ЧУМАК, С.; ЧЕРВИНСКАЯ, И. *Глобализация, наука и социоприродные преобразования в условиях современного мира*. Chișinău: Tipografia Centrală. 2017, 268 p. ISBN 978-9975-53-849-7
8. КОСТАКИ Г., СУЛТАНОВ Р. *Участие граждан в осуществлении государственной власти.* Кишинэу: Б.и., 2018 (Tipogr. Print-Caro). 450 с. ISBN 978-9975-56-543-1.

Manuale/ dicţionare/ lucrări didactice (naţionale / internaţionale)

1. FRUNZĂ, Iu. *Indicaţii metodice pentru petrecerea stagiilor de practică (de studiu şi prelicenţă) la specialitatea (programul de studiu) 381.1 Drept*. Chişinău, Universitatea Slavonă, 2015, 51 p. ISBN 978-9975-117-27-03.
2. FRUNZĂ Iu., BOICO N., MIŞIN S. *Методические указания по выполнению и защите дипломных работ и магистерских диссертаций.* Chişinău, Universitatea Slavonă, 2015, 63 p. ISBN 978-9975-117-27-02.
3. FRUNZĂ, Iu. *Ghid de evaluare a sudentului* (Regulament privind examinarea şi notarea studenţilor) *la programul de studii 381.1 Drept.* Chişinău, Universitatea Slavonă, 2015, 6 p. // variantă electronică: www.surmstudy.md

4. CHIPER, N.; CHIRIL, O. *Caiet de seminare la disciplina Drept administrativ*. Chișinău: Acad „Ștefan cel Mare”, 2016. 97 p. ISBN 978-9975-31-30-0-1
5. CHIPER, N.; CHIRIL, O. *Materiale instructiv-metodice la disciplina „Drept administrativ”*. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare”, 2016. 171 p. ISBN 978-9975-3130-1-8
6. GRAMA, D. *Istoria statului și dreptului a Țărilor Române*. Chișinău: Grafema Libris SRL, 2016. 136 p. ISBN 978-9975-52-096-6.
7. OSOIANU, T. *Căile de atac în procesul penal. Îndrumar pentru avocați*. Chișinău: Tipografia Sirius, 2016. 48 p. ISBN 978-9975-57-201-55.
8. ALBU, N. *Dimensiunea de gen în sectorul de securitate și apărare*. Manual. Modulul I: *Concepte fundamentale pentru înțelegerea dimensiunii de gen* Chișinău: S.n. (Tipogr. Centrală), 2017, 92 p. 978-9975-66-582-7
9. ALBU, N. *Dimensiunea de gen în sectorul de securitate și apărare*. Manual. Modulul II: *Politici și direcții de promovare a perspectivei de gen în domeniul păcii și securității.* Chișinău: S.n. (Tipogr. Centrală), 2017, 76 p. 978-9975-66-583-4
10. ALBU, N. *Dimensiunea de gen în sectorul de securitate și apărare*. Manual. Modulul III: *Abordarea integratoare a egalității de gen în secttorul de apărare.* Chișinău: S.n. (Tipogr. Centrală), 2017, 160 p. 978-9975-66-584-1
11. ALBU, N. *Dimensiunea de gen în sectorul de securitate și apărare*. Manual. Modulul IV: *Violența sexuală și în bază de gen în condiții de pace și conflict.* Chișinău: S.n. (Tipogr. Centrală), 2017, 140 p. 978-9975-66-585-8
12. SPRINCEAN, S.; ȚÎRDEA, T.N. Bioetica politică în contextul paradigmei securității umane. În: *Bioetica: curs de bază. Manual*. / Red. resp. T.N. Țîrdea. USMF. Chișinău: CEP Medicina (Tipogr. „Print-Caro”). 2017, p. 269-291, ISBN 978-9975-56-399-4.
13. СОСНА Б., ВАЛІКАН В. *Защита женщин от дискриминации*. Пособие. Кишинев, 2018, 60 с. ISBN 978-9975-3268-1-0
14. CIOBANU I., CIOBANU E. Suport de curs la disciplina managementul proiectelor. Bălți: S.n., 2018. 114 p.

Capitole în monografii și culegeri (naționale/internaționale)

1. BALMUȘ, V. *Politici în domeniul ştiinţei*. În: Republica Moldova pe calea modernizării. Cons. coord. V. Moraru et al., resp. de ed.: V. Juc, C. Manolache. Chișinău: Biblioteca Științifică Centrală a AȘM, 2015, p. 457-480. ISBN 978-9975-3073-0-7.
2. CHIRTOACĂ, L. *Protecţia dreptului de proprietate a cetăţenilor străini în contextul integrării Republicii Moldova în Uniunea Europeană.* În: Evoluţia sistemului internaţional şi procesele de integrare europeană. Red. coord.: Alexandru Burian; Inst. de Cercetări Juridice și

Politice al Acad. de Ştiinţe a Moldovei, Inst. de Cercetări Strategice al Univ. de Studii Europene din Moldova, Asoc. de Drept Intern. din Rep. Moldova. Chişinău: CEP USM, 2015. 268 p. ISBN 978-9975-71-603-1, p. 167-205. [online]: http://rmdiri.md/wp-content/uploads/2015/01/RMDIRI-Nr.-4-2014-Supliment-2.pdf.

3. COSTACHI, Gh. *Cuvînt introductiv* la monografia semnată de P. Railean În: Mecanismul jurisdicţional de asigurare a legalităţii în statul de drept. Chişinău: S.n., Tipografia Centrală, 2015. p. 7-18 ISBN 978-9975-53-509-0.
4. COSTACHI, Gh. *Cuvînt de încheiere* la monografia semnată de P. Railean În: *Mecanismul jurisdic-ţional de asigurare a legalităţii în statul de drept.* Chişinău: S.n., Tipografia Centrală, 2015, p. 543-554. ISBN 978-9975-53-509-0.
5. CUȘNIR, V. *Ordinea de drept.* În: Republica Moldova pe calea modernizării. Cons. coord. V. Moraru et al., resp. de ed.: V. Juc, C. Manolache. Chișinău: Biblioteca Științifică Centrală a AȘM, 2015. p. 425-456. ISBN 978-9975-3073-0-7.
6. GRAMA, D. *Relațiile interetnice*. În: Republica Moldova pe calea modernizării. Cons. coord. V. Moraru et al., resp. de ed.: V. Juc, C. Manolache. Chișinău: Biblioteca Științifică Centrală a AȘM, 2015. p.330-358. ISBN 978-9975-3073-0-7.
7. SPRINCEAN, S. *Problematica securității umane în contextul evoluției societății contemporane*. În: Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul evoluțiilor geopolitice regionale. Coord. Vitalie Varzari. Cap. 4. Chișinău: Tipografia Centrală. 2016, p. 77-94. (1,1 c.a.) ISBN 978-9975-9761-8-3.
8. VARZARI, V. *Repere teoretico-metodo*logice *de elaborare a politicilor publice în domeniul securității naționale: cazul Republicii Moldova.* În: Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul evoluțiilor geopolitice regionale. Coord. Vitalie Varzari. Cap. 3. Chișinău: Tipografia Centrală. 2016, p. 7-28. ISBN 978-9975-9761-8-3.
9. MÎNDRU V., PERU-BALAN Aurelia. Evoluții ale sistemului politic din Republica Moldova: vulnerabilități și oportunități de modernizare. În: Impactul sistemului electoral asupra capacității de funcționare a instituțiilor puterii de stat din Republica Moldova, p. 25-40. Chișinău, 2018.
10. MOCANU, I. *Impactul reformelor implementate în Republica Moldova asupra intenției de vot a cetățenilor.* În: Impactul sistemului electoral asupra capacității de funcționalitate a instituțiilor puterii de stat din Republica Moldova. 2018, p. 49-63, ISBN 978-9975-3201-0-8.
11. MOCANU, I. *Internetul și campania electorală*. În: Internetul şi campania electorală = Интернет и избирательная кампания. / Filiala Chişinău a Inst. Intern. de Monitorizare a Dezvoltării Democraţiei, Parlamentarismului şi Respectării Drepturilor Electorale ale

Cetăţenilor Statelor-Membre ale Adunării Interparlamentare CSI. Chişinău : Princeps, 2018, p. 61-94, ISBN 978-9975-3241-4-4

12. SPRINCEAN, S. *Aspecte etice în procesele electorale în perspectiva eficientizării instituțiilor puterii de stat*. În: Impactul sistemului electoral asupra capacității de funcționalitate a instituțiilor puterii de stat din Republica Moldova. Coord.: Victor Juc. Cap. 8. Chișinău: Tipografia Centrală, 2018, p. 118-130 ISBN 978-9975-3201-0-8.
13. TAȘCĂ, M. *Pan Halippa - cronica unei condamnări.* Prefață la volumul *„Pantelimon Halippa și problema Basarabiei în dosarele securității 1965-1979*, Cluj-Napoca: Argonaut, 2018, p. 11-25. ISBN 978-973-109-801-2.
14. TAȘCĂ, M. *Executări în Basarabia consemnate de NKVD în primul an de ocupație sovietică: 28 iunie 1940-22 iunie 1941*. În: Forme și aspecte de represiune a individului în regimurile dictatoriale comuniste, Experimentul Pitești. Conference Proceedings. Comunicări prezentate la Simpozionul PRETȚ'17, Pitești, 29 septembrie-01 octombrie 2017. Editura Fundației Memoria, Pitești, 2018, p. 233-267. ISSN 1843-4746.
15. TAȘCA M. *Basarabia – pământ românesc. Antologie*. Vol. II. Chișinău: Serebia, 2018, 920 p. ISBN 978-9975-936-79-8
16. TAȘCA M. *Basarabia – pământ românesc. Antologie*. Vol. III. Chișinău: Serebia, 2018, 976 p. ISBN 978-9975-936-79-8
17. TAȘCA M., Niess W. *Dezmembrarea României. Exodul din Basarabia, Nordul Bucovinei şi Ţinutul Herţa: 28 iunie 1940 – 22 iunie 1941 (Studiu şi culegere de documente),* Partea II, Chișinău: Serebia, Cartea Juridică, 2018, 820 p. ISBN 978-9975-3255-1-6.
18. TAȘCA, M.; CIOBANU, V. *Organizarea și desfășurarea Congresului Militarilor Moldoveni (20-27 octombrie 1917).* În: Centenar Sfatul Țării: 1917-2017, Chișinău: Lexon Prim, 2018, p. 546-564 ISBN 978-9975-139-54-0.
19. TAȘCA, M. *De la slujbaş domnesc – la profesiune liberală. Evoluția executării judecătoreşti, a statutului juridic al executorului judecătoresc în Republica Moldova* (în loc de prefață). În: Executorul judecătoresc în spațiul basarabean, Chișinău, 2018, p. 5-9.
20. BENCHECI, M. *Securizarea frontierelor Republicii Moldova: precondiţie pentru asigurarea securității naţionale*. În: Republica Moldova în contextul oportunităților de modernizare: necesități de democratizare, securitate și cooperare. Coord.: Victor Juc. Chișinău: Tipografia Centrală, 2016, p. 156-168. ISBN 978-9975-3043-2-0
21. ODAINIC, M. *Unele aspecte privind securitatea juridică a Republicii Moldova*. În: Republica Moldova în contextul oportunităților de modernizare: necesități de democratizare, securitate și cooperare. Coord.: Victor Juc. Chișinău: Tipografia Centrală, 2016, p. 127-139. ISBN 978-9975-3043-2-0

22. SPRINCEAN, S. *Imperativul promovării securității umane în contextul procesului de integrare europeană a Republicii Moldova.* În: Republica Moldova în contextul oportunităților de modernizare: necesități de democratizare, securitate și cooperare. Coord.: Victor Juc. Chișinău: Tipografia Centrală, 2016, p. 139-155. ISBN 978-9975-3043-2-0
23. Premise de perfecționare a legislației naționale și de ajustare la standardele Uniunii Europene. Culegere de articole științifice. / ICEȘD, ICJP al AȘM. Col. red. V. Cușnir et al. Chișinău: Lexon-Prim. 2017. 340 p. ISBN 978-9975-139-14-4.

Articole din reviste cu factor de impact 0,01-0,09

1. CHIRTOACĂ L., RUSSO M. *Bona fides praesumitur - in materia prescriptiei* achizitive. In: International Journal of Communication Research. 2017, Vol. 7, Issue 4, p. 308-311, ISSN 2246-9265.

Articole din alte reviste editate în străinătate:

Categoria B

1. СОСНА, Б. Гражданское общество в Республике Молдова. Москва, În: *Гражданское общество в России и за рубежом*, 2015 , Nr. 3, с. 11-14. ISSN 2221-3287.
2. СОСНА, Б. Совершенствование законодательства, регулирующего право на труд. *Наше право,* Киев, Nr. 2, 2015, 122-126. ISSN 2468-0270
3. BENCHECI, M.; SUKISHVILI, S.; KURTASHILIA, Al. *The international security organizations and their role in fighting terrorism.* În: Political Science, International Relations and Security Studies. International Conference Proceedings. The Xth Edition. [Sibiu], 27-29 May 2016. p. 330-343,ISSN 2343-7774
4. CUȘNIR, V. *Reflecții privind incriminarea faptelor de reținere sau arestare ilegală*. În: Revista Transfrontalieră de științe penale, 2016, nr.1. p.88-105. Galați: Institutul Transfrontalier de Studii Internaționale și Justiție Penală. ISBN: 2501-19521601
5. MUNTEANU, A.; BENCHECI, M. *Sistemul organelor securităţii statului Republica Moldova*. În: Political Science, International Relations and Security Studies. International Conference Proceedings. The Xth Edition. [Sibiu], 27-29 May 2016, p. 351-356 (0,3 c.a.) ISSN 2343-7774
6. ORLOV, M.; BUȘMACHIU, E. *L'impact des reformes territoriales sur la forme des états europeens (l'experience de la Republique de Moldavie*). În: L'autonomie locale au XXIe siècle. Entre tradition et modernisation, sub red. Stéphane GUERARD, Algirdas ASTRAUSCAS, Editura: Institut Universitaire Varenne, Collection Kultura. 2016, p. 445-451. ISSN 2491-1194, ISBN 978-2-37032-075-9.

7. ORLOV, M.; BELECCIU, L. La *réglementation juridique du régime de pensions en République de Moldavie*. În: Revue Européenne du Droit Social, Volume XXXI. ISSUE 2. [Târgovişte, România]. Edition Bibliotheca. 2016. p.146-151, ISSN 2393-073X. ISSN–L: 1843-679X. [On-line]: www.RevueEuropéenneduDroitSocial.ro.
8. SPRINCEAN, S. *Importanța securității umane în optimizarea politică și bioetică a managementului crizelor globale.* În: Political Science, International Relations and Security Studies. International Conference Proceedings. The Xth Edition. [Sibiu], 27-29 May 2016. p. 461-470. ISSN 2343-7774
9. СОСНА, Б.; СЛУТУ, Н. *Вина как условие применения гражданско-правовой ответственности*. În: Национальный юридический журнал: теория и практика. 2016, nr. 1, p. 56-62. ISSN 2345-1130
10. СОСНА, Б.; БОТНАРЬ, В. *Порядок выплаты пособий по временной нетрудоспособности и других пособий социального страхования: отдельные проблемы*. În: Национальный юридический журнал: теория и практика. 2016, nr. 2, p. 89-94. ISSN 2345-1130
11. СОСНА, Б.; СОСНА, А. *Исполнение обязательств и ответственность за неисполнение обязательств*. În: Национальный юридический журнал: теория и практика, 2016, nr. 3, p. 42-54. ISSN 2345-1130
12. ORLOV, M. *Statutul funcționarului public și al altor categorii de personal din administrația publică locală în Republica Moldo*va, În: Funcția publică: Statut, Integritate, Administrare, București: Wolters Kluwer, 2017, p. 33-41, ISBN: 9786066770224
13. ORLOV, M. *Synthèse de l'atelier La simplification – Glissement de compétences et de pouvoirs entre l'Etat central et les autorités locales et régionales*. În: L'impact de la crise économique sur l'organisation administrative en Europe, Ed. Institut Universitaire Varenne, Collection Kultura, 2017, p. 427-430, ISSN 2491-1194, ISBN 978-2-37032-107-7, www.ola-europe.com
14. CHIRTOACĂ L., RUSSO M. *Problema posesiei in contextul inventarierii bunurilor imobile de către autoritățile publice locale*. În: Revista de științe juridice - Universitatea de Stat din Craiova, 2018, p. 11-22. ISSN 1454-3699
15. CHIRTOACĂ L., RUSSO M. *Considerații generale asupra inadvertentelor ivite in materia uzucapiunii imobiliare după adoptarea Noului Cod civil*. În: Anuarul Universității Petre Andrei din Iași, Editura LUMEN, Fascicula: Drept, Științe Economice, Științe Politice, Tomul 16, Decembrie, 2017, Editura Lumen, p. 97 -109. ISSN 2248 - 1060
16. CHIRTOACĂ L., NOVAC-DIACONU L. *Acceptarea cambiei în Republica Moldova și în România*. În: Revista Dreptul, 2018, nr.7, p. 20-25, ISSN 1018-0435

17. CHIRTOACĂ L., NOVAC-DIACONU L. *Refuzul de a accepta cambia și acceptarea extraordinară în Republica Moldova și Romania.* În: Revista Dreptul, 2018, nr. 8, p.34-37. ISSN 1018-0435
18. CHIRTOACĂ L., NOVAC-DIACONU L. *Scadența cambială și falsul reprezentant în Republica Moldova și România.* În: Revista Acta Universitatis Gerge Bacovia.Juridica, 2018 Volume 7 Issue 1, p.243-261 ISSN 2285-0171 ISSN-L 2285-0171
19. PRISAC A. *The compensationa functions as the removal of obligations.* In: Актуальни проблемы витчизняной юриспруденции. Науковий збирник. Випуск 4, 2018, с. 68-71. ISSN 2408-9257
20. CIOBANU, V., TAȘCĂ, M. *Organization and Activity of the Moldovan Military Congress (20-27 October 1917).* In: Transylvanian Review, Vol. XXVII, 2018, No. 2, p.16-32. ISSN 1221-1249.
21. TAȘCĂ, M. *Sfatul Țării – organul reprezentativ al Basarabiei în anii 1917-1918*. În: Revista de drept public 2018, nr. 2, p. 28-35 ISSN 1224-4872
22. TAȘCĂ, M., COJOCARU I. *Moțiunile de unire cu România a Zemstevlor județelor Bălți, Soroca și Orhei*. În: Revista de drept public 2018, nr. 2, p. 36-39 ISSN 1224-4872
23. TAȘCĂ, M. *Demersul județelor Cahul și Ismail privind unirea Basarabiei cu România, înainte de 27 martie 1918***.** În: Document, Buletinul Arhivelor Militare Române, București, 2018, Anul XXI, 4 (82). p. 15-18. ISSN 1454- 0924
24. CIOBANU, V., TAȘCA M. *Congresul Militarilor Moldoveni (20-27 octombrie 1917) – eveniment de cotitură în mișcarea de renaștere națională din Basarabia.* În: Document, Buletinul Arhivelor Militare Române, București, 2018, Anul XXI, 4 (82). p. 2-14.ISSN 1454-0924
25. GUCEAC, I., VÎRTOSU, I. Suveranitatea partajată: schimbare şi continuitate a instituţiei suveranităţii în cadrul Uniunii Europene. În: Revista de Ştiinţe Juridice, 2017, nr. 1, p. 128-144. ISSN: 1454-3699, Indexed by EBSCO, ProQuest, DOAJ, Index Copernicus, Ulrich`s Databases.

Articole din reviste naţionale:

Categoria B.

1. BALMUŞ, V. *Derogarea şi excepţia în doctrină şi legislaţia naţională*. În: Akademos, 2015, nr. 1, p. 124-132. ISSN 1857-0461.
2. BALMUŞ, V. *Libertatea creației științifice și asigurarea interesului public în activitatea sistemului național de cercetare-dezvoltare*. În: Akademos, 2015, nr. 2, p. 65-72. ISSN 1857-0461.

3. CIOBANU, I., COJOCARU, M. *Coliziile juridice ale rezilierii şi rezoluţiunii: cauze de încetare anticipată a contractului civil conform legislaţiei Republicii Moldova.* În: Revista Moldovenească de drept internaţional şi relaţii internaţionale, 2015, Nr. 3, p.77-83. ISSN 1857-1999. [On-line]: http://rmdiri.md / wp-content/uploads/2015 /01/RMDIRI-Nr.-3-20151.pdf
4. CHIRTOACĂ, L. *Recovery of damages caused in connection with the violation of the proceeding within a reasonable time, a novelty in the legislation of the Republic of Moldova*. În: European Journal of Law and Public Administration, 2014. Vol.I, Suceava, p.37- 47. ISSN:2360-6754, ISSN-L:2360-6754
5. CARAMAN, Iu.; MÎNDRU, V. *Politici culturale și angajarea absolvenților*. În: Revista de Filozofie, Sociologie și Științe Politice, nr. 1, 2016, p. 128-136, ISSN 1857-2294
6. CARAMAN, Iu.; MÎNDRU, V. *Republica Moldova în contextul integrării europene.* În: Revista de Filozofie, Sociologie și Științe Politice, nr. 3, 2016, p. 97-102, ISSN 1857-2294
7. CHIRTOACĂ, L.; PÎRVAN, P. *Aspecte privind obiectele de proprietate intelectuala create în exercitarea atribuţiilor de serviciu*. În: Revista Moldovenească de Drept Internaţional şi Relaţii Internaţionale. 2016, nr. 2, p. 412-419. ISSN 1857-1999.
8. CUȘNIR, V. *Fenomenul corupției: între percepție și reacție socială.* În: Akademos. 2015, nr. 4, p. 97-105. ISSN 1857-0461.
9. CUȘNIR, V. *Уголовная ответственность за преступления против собственности по законодательству Республики Молдова.* În: Revista Law and Politology. 2016, nr. 33, p. 6-16. ISSN 1987-5533
10. CUȘNIR, V.; VARZARI, V. *Reflecții asupra proiectului Strategiei Securității Naționale.* În: Akademos: 2016, nr. 1 (40) Chișinău: Tipografia Centrală, p. 91-96 ISSN 1857-0461
11. DORUL, O. *Abordarea conceptuală a crimelor de război în dreptul internațional*. În: Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale. 2016, nr. 1 (Volumul 11), p. 9-15. ISSN 1857-1999.
12. SPRINCEAN, S. *Unele incursiuni teoretice în studiul concepției securității umane.* În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe politice, Chișinău, nr. 2, 2016, p. 72-85, ISSN1857-2294.
13. SPRINCEAN, S. *Recenzie: Igor Munteanu. Politici publice complexe. Tehnici și repere. Chișinău: Editura Cartier, 2016. 716 p.* În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe politice [Chișinău], nr. 2, 2016, p. 208-209. ISSN1857-2294

14. SPRINCEAN, S.; BECCIU, S. *Importanța societății civile și a grupurilor de presiune pentru asigurarea securități proceselor decizionale*. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe politice [Chișinău], Nr. 2, 2017, p. 85-98, ISSN1857-2294.
15. MOCANU, I. *The most important political events of 2016 year in the view of the Republic of Moldova's population.* În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, Chișinău, Tipografia Centrală, nr.1, 2017, p. 124-133, ISSN 1857-2294
16. AFANAS, N. *Impactul Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană asupra regiunii transnistrene.* În: Revista de Filozofie, Sociologie și Științe Politice. Nr. 2 (173). Chișinău, 2017. p. 209-218. ISSN 1857-2294
17. MÎNDRU, V.; CARAMAN, Iu. *Minoritățile entice în contextual sociocultural din Republica Moldova*. În: Revista de Filozofie, Sociologie și Științe Politice, 2017, nr. 2, p. 128-136. ISSN 1857-2294
18. GUCEAC, I. *Constituţionalismul şi statul de drept în Republica Moldova. Realităţi şi perspective*. În: Akademos, 2017, nr. 3 (46), p. 78-85. ISSN 1857-0461
19. BALMUȘ, V. *Reforma administrației publice din Republica Moldova - obiectiv comun al guvernării și comunității științifice.* În: Akademos, 2016, nr. 4, p. 86-89. ISSN 1857-0461
20. BALMUȘ, V. *Preeminența dreptului și securitatea juridică la adoptarea Codului educației și amendarea Codului cu privire la știință și inovare*. În: Akademos, 2017, nr. 1, p. 10-18. ISSN 1857-0461
21. BALMUȘ, V. *Preeminența dreptului și securitatea juridică în procesul amendării Codului cu privire la știință și inovare și a Codului educației*. În: Akademos, 2017, nr. 3, p. 23-30. ISSN 1857-0461
22. SMOCHINĂ, A.; SMOCHINĂ, C. *Bicameralism versus unicameralism în Suedia: istorie şi contemporaneitate*. În: Akademos, 2016, nr.4, p.78-85, ISSN 1857-0461.ALBU N. *Corelația dintre securitatea umană și securitatea națională: perspective pentru Republica Moldova.* În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, nr. 3(175), 2017, p. 71-87. ISSN 1857-2294
23. BALMUȘ, V. *Cu privire la calitatea normelor de drept ale Codului cu privire la știință și inovare (republicat).* În: Akademos, 2018, nr. 1, p. 18-24. ISSN 1857-0461
24. CHIRTOACĂ L., SCHIN G-Cr. *Natura juridică a actelor notariale*. În: Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale, 2018, nr.3, p. 56-64 ISSN 1857-1999. E-ISSN 2345-1963.
25. CUȘNIR V., ALBU N. *Repere conceptuale și fundamente politico-juridice ale politicii de securitate și apărare națională.* În: Akademos. nr. 4, 2017, p. 78-87. ISSN 1857-0461

26. TAŞCĂ M., CIOBANU V. *Mişcarea pentru autonomie în Basarabia (1917).* În: Cohorta, 2018, nr. 2, p. 85-99. ISSN 1857-0100

Categoria C

1. BALMUŞ, V. *Originea şi evoluţia conceptului poliţiei*. În: Jurnalul Juridic Naţional, 2015, Nr. 2 (12), p. 6-10. ISSN 1810-3081
2. КОСТАКИ Г., ЕНИКОВ В. *Безопасность личности и право человека на безопасность как конс-титуционно-правовые категории*. În: Legea şi Viaţa, 2015, nr. 3, p. 4-8. ISSN 1810-309X.
3. COSTACHI Gh., IACUB I. *Reflecţii asupra securităţii juridice în statul de drept.* În: Legea şi Viaţa, 2015, nr. 5, p. 4-9. ISSN 1810-309X
4. COSTACHI Gh. *Reflecţii asupra dezvoltării societăţii civile în Republica Moldova.* În: Revista Naţională de Drept, 2015, nr. 2, p. 23-27. ISSN 1811-0770.
5. КОСТАКИ Г., ЯКУБ, И. *Необходимость взаимосвязи между государством и права для построения правового государства.* В: Закон и Жизнь , 2015, Nr.5, p. 4-10. ISSN 1810-3081.
6. COSTACHI Gh. *Socializarea juridică – factor de dezvoltare a culturii juridice şi asigurare a securităţii persoanei în statul de drept.* În: Jurnalul Juridic Naţional: teorie şi practică, 2015, nr. 4, p. 4-9. ISSN 2345-1130
7. COSTACHI Gh., IACUB I. *Cultura juridică a funcţionarului public – garanţie a securităţii persoanei în statul de drept.* În: Jurnalul Juridic Naţional: teorie şi practică, 2015, nr. 5, p. 17-23. ISSN 2345-1130.
8. КОСТАКИ Г., ЗЛОБИН С. *Квоты – необходимая мера обеспечения гендерного баланса в политике*. В: Закон и Жизнь, 2015, Nr.2, p. 4-8. ISSN 1810-3081.
9. COSTACHI, Gh., ALBU V. *Reflecţii asupra culturii juridice în activitatea legislativă.* În: Legea şi Viaţa, 2015, nr. 2, p. 4-7. ISSN 1810-309X.
10. COSTACHI Gh., RAILEAN P. *Rolul justiţiei în contextul asigurării legalităţii procesului electoral*. În: Jurnalul Juridic Naţional: teorie şi practică , 2015, nr. 6, p. 4-9. ISSN 2345-1130.
11. COSTACHI Gh., KUCIUK V. *Finanţarea separatismului – factor de periclitare a securităţii naţionale a Republicii Moldova.* În: Legea şi Viaţa , 2015, nr. 7, p. 4-11. ISSN 1810-309X.
12. COSTACHI Gh., MUNTEANU A. *Eficienţa şi legitimitatea puterii de stat.* În: Legea şi Viaţa, 2015, nr. 8, p. 4-10. ISSN 1810-309X
13. КОСТАКИ Г. *Борьба с дискриминацией.* В: Закон и Жизнь, 2015, Nr. 9, с. 4-9. ISSN 1810-3081.
14. COSTACHI Gh. *Mecanismul jurisdicţional de asigurare a legalităţii în statul de drept (autor Petru Railean) – o lucrare importantă şi utilă pentru fiecare*. În: Legea şi Viaţa, 2015, nr. 10, p. 55-58. ISSN 1810-309X.

15. CUŞNIR, V. ŢURCANU, I. *Investigaţiile sub acoperire prin prisma reglementărilor internaţionale şi legislaţiei unor state europene*. În: Legea şi Viaţa, nr. 5, 2015, p. 4-11. ISSN 1810-309X.

16. ФРУНЗЭ Ю., МИКУ В. *Проблемы страхования профессиональной ответственности адвоката в Республике Молдова.* В: Закон и жизнь, Nr. 12, 2015, p. 37-44. ISSN 1810-309X.

17. GUŞTIUC, A. *Regimul juridic de reglementare şi supraveghere a operaţiunilor de creditare în Germania şi Italia.* În: Administrarea Publică, 2015, Nr.1 (85), p.39-48. ISSN 1813-8489.

18. GUŞTIUC, A. *Sectorul bancar al Republicii Moldova – principala ameninţare în adresa Procesului de implementare a Acordului de Asociere RM-UE.* În: Administrarea Publică, 2015, Nr.3 (87), p.41-52. ISSN 1813-8489.

19. ODAINIC, M. *Unele instrumente de politică monetară şi valutară ale băncii centrale*. În: Studii Juridice Universitare. ULIM. Nr.1-2. 2014, p.68-74. ISSN 1857-4122.

20. СОСНА, Б., ЧЕРБА, В. *Административная ответственность за правонарушения предусмотренные с. 54^2, 55^4, 56-60 кодекса РМ о правонарушениях*. Кишинёв. В: Закон и жизнь. 2015, Nr. 11, с. 4-11. ISSN 1810-3081.

21. СОСНА, Б., Слуту, Н. *Ответственность за нарушение трудовой дисциплины Кишинёв.* В: Закон и жизнь. 2015, №10, с. 45-50, ISSN 1810-3081.

22. СОСНА, Б., СОСНА, Л. *Все равны: некоторые аспекты права равенства граждан в Молдове*. В: Закон и жизнь, 2015, Nr.9, с. 10-14. ISSN 1810-3081.

23. СОСНА, Б., ШАРГУ, Л. *О некоторых проблемах применения законодательства регулирующего оплату труда работников предприятий, учреждений, организаций.* Кишинев. В: Национальный юридический журнал: теория и практика, 2015., Nr.4, с. 38-42. ISSN 2345-1130.

24. СОСНА, Б., ПЫРЦАК, Г. *Отдельные нормы Трудового кодекса Республики Молдова требуют корректировки*. В: Закон и жизнь. 2015, Nr. 8, с. 21-25. ISSN 1810-3081.

25. СОСНА, Б., КИБАК, Н. *Новый закон «О жилье» нуждается изменении*. В: Закон и жизнь. 2015, Nr.7, с.18-22. ISSN 1810-3081.

26. СОСНА, Б. *Отдельные нормы кодекса Республики Молдова о правонарушениях нуждаются в корректировке*. В: Закон и жизнь. 2015, Nr. 6, с. 4-7, ISSN 1810-3081.

27. СОСНА, Б. *Совершенствование гарантий трудовых прав работников о дискриминации по признаку возраста*. В: Закон и жизнь. 2015, Nr.5, с.10-17. ISSN 1810-3081.

28. COCHA, Б. *Закон должен быть конституционным, справедливым и гуманным*. В: Закон и жизнь. 2015, Nr.4, с. 12-17. ISSN 1810-3081.

29. COCHA, Б., COCHA, A. *Новый кодекс об образовании Молдовы нуждается в некоторых изменениях.* В: Закон и жизнь. 2015, nr. 2, с.21-25. ISSN 1810-3081.

30. TAŞCĂ, M. *Alexei Barbăneagră – jurist practician, savant de notorietate şi demnitar de stat*. În: *Revista Institutului Naţional al Justiţiei*, 2015, nr. 1, p.61. ISSN1857-2405.

31. TAŞCĂ, M. Jean *Etienne-Marie Portalis - părintele codului civil francez.* În: *Revista Institutului Naţional al Justiţiei*, 2015, nr. 2, p. 61. ISSN1857-2405.

32. TAŞCĂ, M., DORAŞ, S. primul specialist national în domeniul criminalisticii. În: *Revista Institutului Naţional al Justiţiei*, 2015, nr. 3, p.61. ISSN1857-2405

33. TAŞCĂ, M. Elena Aramă - prima femeie doctor în drept din Republica Moldova. În: *Revista Institutului Naţional al Justiţiei*, 2015, nr. 4, p. 61. ISSN1857-2405

34. ALBU, N. *Tendinţe hegemonice ale mediului actual de securitate. Contemporary hegemonic tendencies of the international security environment***.** În: Revista Militară, 2016, nr. 1 (15). p. 29-37 ISSN 1857- 405X

35. BALMUŞ V.; BLAŞCU, O. *Contenciosul fiscal - specie a contenciosului administrativ*. În: Buletinul Ştiinţific al Universităţii de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu". 2016. nr. 1 (3). p. 90-98. ISSN 2345-1858, E-ISSN 2345-1890.

36. CHIPER, N. *Механизм ротации в системе государственной службы (по материалам Китайской Народной Республики и Японии).* În: Administrarea publică. 2016, nr. 4 (92), p. 60-67. ISSN 1813-8489

37. COSTACHI, Gh. *Asigurarea securităţii persoanei prin educaţia pentru drepturile omului şi dezvoltarea culturii drepturilor omului*. În: Revista Naţională de Drept. 2016, nr. 1, p. 15-19. ISSN 1811-070.

38. COSTACHI, Gh. *Funcţiile Constituţiei – factor important de configurare a regimului constituţional contemporan.* În: Legea şi Viaţa. 2016, nr. 7. p. 4-10. ISSN 1810-309X.

39. FRUNZĂ, Iu.; SOSNA, A. O *некоторых проблемах применения административной ответственности за нарушения жилищного законодательства*. În: Buletinul Ştiinţific al Universităţii de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu" 2015, nr. 2 (2), p. 74-87. ISSN 2345-1858; E-ISSN 2345-1890.

40. MOŞNEAGA, V.; BENCHECI, M.; BENCHECI, D. *The perception of the European Union and the Russian Federation by the Moldavian press*. În: Revistă ştiinţifică trimestrială Moldoscopie (Problme de analiză politică). 2016, nr. 3 (LXXIV), p. 64-83. ISSN 1812-2566

41. ODAINIC, M. *Statutul juridic al Băncii Centrale Europene*. În: Studii Juridice Universitare. 2015, nr. 1-2, Anul VIII, p. 75-81. ISSN 1857-4122.

42. SPRINCEAN, S. *Aspecte metodologice și evolutive ale conceptului securității umane.* În: *MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică)*. nr. 3 (LXXIV), 2016, p. 7-17. ISSN 1812-2566

43. SPRINCEAN, S. *Semnificații politologice şi sistemico-metodologice ale corelației dintre bioetică şi securitatea umană.* În: *Buletinul Ştiinţific al Universităţii de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu*, 2015, nr. 2 (2), p. 4-19. ISSN 2345-1858, E-ISSN 2345-1890.

44. КОСТАКИ, Г. *Правовая и политическая культура – необходимые условия для демократизации общества и консолидации конституционно-правового режима*. В: Закон и жизнь. 2016, nr. 10, p. 4-9. ISSN 1810-309X.

45. КОСТАКИ Г.; БОРШЕВСКАЯ, Л. *Противодействие пыткам в Республике Молдова и построение правового государства.* În: Legea și viața. 2016, nr. 6, p. 4-9. ISSN 1810-309X.

46. СОСНА, Б.; АРСЕНИ, И. *Особенности судебной практики европейского суда по правам человека при рассмотрении дел, связанных с лишением родительских прав*. În: Legea și viața. 2016, nr. 6, p. 32-37. ISSN 1810-309X.

47. СОСНА, Б.; СОСНА, А.; ЗДОРОВ, Ю. *Исполнение обязательств и ответственность за неисполнение обязательств*. În: Legea și viața. 2016, nr. 3, p. 18-26. ISSN 1810-309X

48. СОСНА, Б.; СОСНА, А.; ПОПУШОЙ, К. *Потребители коммунальных и некоммунальных услуг нуждаются в более совершенной правовой защите*. În: Legea și viața. 2016, nr.2, p. 24-31. ISSN 1810-309X.

49. СОСНА, Б. О *некоторых вопросах совершенствования принудительного исполнения судебных решений.* În: Legea și viața. 2016, nr. 1., p. 17-25. ISSN 1810-309X.

50. COSTACHI, Gh. *Activismului juridic al cetăţenilor – factor necesar pentru implicarea acestora în elaborarea şi realizarea politicii de securitate.* În: Legea și Viața, 2017, nr. 8, p. 4-9. ISSN 1810-309X

51. COSTACHI, Gh. *Securitatea persoanei prin prisma culturii juridice a funcţionarului public*. În: Revista Națională de Drept, 2017, nr. 9, p. 8-13. ISSN 1811-0770

52. IACUB, I.; CHIPER, N. *Controlul exercitat asupra administrației publice: esență, forme, obiective și efecte*. În: Administrarea publică, 2017, nr. 4 (96), p. 59-68. ISSN 1813-8489

53. PRISAC, Al. *Amenda judiciară în Codul de procedură civilă al Republicii Moldova*. În: Legea și viața, 2017, nr. 4, p. 22-25. ISSN 1810-309X

54. PRISAC, Al. *Aprecierea probelor în procesul civil*. În: Legea și viața, 2017, nr. 2, p. 10-14. ISSN 1810-309X;

55. PRISAC, Al. *Coparticiparea procesuală în lumina Codului de procedură civilă al Republicii Moldova*. În: Legea și viața, 2017, nr. 5, p. 24-27. ISSN 1810-309X

56. PRISAC, Al. *Exigențele impuse de legislația procesuală civilă față de hotărârea judecătorească*. În: Legea și viața, 2017, nr. 11, p. 5-9 ISSN 1810-309X;

57. PRISAC, Al. *Prelungirea și repunerea în termenul de procedură*. În: Legea și viața, 2017, nr. 3, p. 27-30. ISSN 1810-309X

58. SMOCHINĂ, A. *Declaraţia Suveranităţii RSSM din 23 iunie 1990.* În: Revista Studii juridice universitare, ULIM, 2017, nr.1-2, p.12-23, ISSN 1857-4122.

59. SMOCHINĂ, A. *Recenzie asupra Ghidului Metodic la Istoria Dreptului Românesc, elaborat de conf., univ., dr., Dumitru Grama.* Chişinău: Grafema Libris SRL, 2016. 136 p. În: Studii juridice universitare, 2016, nr.1-2, p.199-200, ISSN 1857-4122.

60. SMOCHINĂ, A. *Recenzie asupra Suportului de curs pentru pregătirea studenţilor către seminare şi examen la Istoria Statului şi Dreptului Ţărilor Române, elaborat de prof., univ., dr., hab. Elena Aramă*., lect.,univ., dr., Oxana Chisari-Lungu În: Studii juridice universitare, 2016, nr.1-2, p.201-202, ISSN 1857-4122.

61. SMOCHINĂ, A.; FOCŞA, T. P*articularităţile serviciilor sociale prestate copiilor din familii divorţate din Republica Moldova.* În: Studii juridice universitare, 2016, nr.1-2, p.47-56. ISSN 1857-4122.

62. SMOCHINĂ, A.; ROŞCA, A. *Recenzie la lucrarea Sunt un simplu cetăţean & Prin ştiinţă şi credinţă spre adevăr. Studiu complex privimd normativitatea şi aplicarea dreptului. Mihai Ion Corj*. Chişinău: S.n., 2015, (Tipografia Centrală). 964 p. În: Legea şi Viaţa, 2016, nr. 6, p. 57-58. ISSN 1810-309X

63. GRAMA, D. *Aspecte politico-juridice de protejare a securității comunităților de alolingvi constituiți în grupuri naționale (etnice)*. În: Studiii juridice universitare, 2016, nr. 3-4, p. 49-64. ISSN 1857-4122.

64. AFANAS, N. *Repercursiunile negocierii şi semnării a Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană asupra relaţiilor moldo – ruse.* În: Studii Europene. Nr. 9. Parteneriatul Estic: Autodeterminare și Geopolitică / Geocultură (I). Chișinău, 2017. p. 265 – 279. ISSN 2345-1041.

65. BENCHECI, M. ; SOLOMON, C. *Terorismul contemporan – sursă de pericol asupra securităţii naţionale*. În: Moldoscopie (Probleme de analiză politică): 2017, nr. 2 (LXXVII), Chişinău, p. 120-135, (0,8 c.a.), ISSN 1812-2566.

66. ЖУРАВЛЕВА, Г.; КИПЕР, Н. *Организационно-управленческое обеспечение ротации кадров в органах внутренних дел Российской Федерации*. În: Administrarea publică. 2017, nr. 2 (94), p. 63-72 ISSN 1813-8489

67. КОСТАКИ, Г. К*онституционное правосудие – фактор обеспечения повышения правовой культуры общества*. În: Jurnalul Juridic Naţional: teorie şi practică, 2017, nr. 4, p. 4-10 ISSN 2345-1130

68. КОСТАКИ, Г.; БОРШЕВСКИЙ, А. *Обучение демократической гражданственности и роль гражданского общества в этом процессе.* În: Legea și Viața, 2017, nr. 9, p. 4-10 ISSN 1810-309X

69. КОСТАКИ, Г. *Необходимость и способы вовлечения граждан в процессе принятия решений*. În: Jurnalul Juridic Naţional: teorie şi practică, 2017, nr. 2, p. 4-8 ISSN 2345-1130

70. КОСТАКИ, Г. *Право человека на безопасность.* În: Legea și Viața, 2017, nr. 6, p. 16-20 ISSN 1810-309X

71. СОСНА, Б. *Административная ответственность за нарушение законодательства о труде*. În: Legea și Viața, 2017, nr. 8, p. 35-43, ISSN 1810-309X

72. СОСНА, Б.; ЖИТАРЬ, Е. *О некоторых проблемах правового регулирования туристической деятельности в Республике Молдова.* În: Legea și Viața, 2017, nr. 7, p. 50-55. ISSN 1810-309X

73. СОСНА, Б.; ЖИТАРЬ, Е. *Особенности заключения и исполнения договоров туристического обслуживания*. În: Jurnalul Juridic Naţional: teorie şi practică, 2017, nr.3, p. 57-63. ISSN 2345-1130

74. СОСНА, Б.; МИХАЛАШ, В. *Принцип доступа к правосудию*. În: Legea și Viața, 2017, nr. 10, p. 15-18. ISSN 1810-309X

75. СОСНА, Б.; ТАРЛЕВ, Д. *Административная ответственность за нарушение законодательства о труде.* În: Legea și Viața, 2017, nr. 9, p. 42-47. ISSN 1810-309X

76. СОСНА, Б.; ТАРЛЕВ, Д. *Участники исполнительного производства, их права и обязанности*. În: Legea și Viața, 2017, nr. 6, p. 20-26. ISSN 1810-309X

77. AFANAS N., *Corozia suveranităţii naţionale a statelor în cadrul Uniunii Europene*// Revista ştiinţifico-practică Relaţii Internaţionale Plus Nr 2 (13). Chişinău: IRIM, 2018. pp. 66 – 81 ISSN 1857-4440

78. ALBU N. *Perspective de asigurare a securităţii umane în contextul conflictelor îngheţate.* În: Revista Militară. p. 14-25. ISSN 1857- 405X

79. BENCHECI M., BENCHECI D., GORINCIOI Iu. *Aspecte ale combaterii terorismului prin intermediul organizaţiilor internaţionale de securitate*. În Moldoscopie (Probleme de Analiză Politică), 2018, Nr.1 (LXXX), p. 28-47 ISSN 1812-2566.

80. BENCHECI M., BENCHECI D. *Rolul sistemului de securitate internaţională în contracararea riscurilor şi ameninţărilor asimetrice*. În: Moldoscopie (Probleme de Analiză Politică), 2018, p. 63-71 ISSN 1812-2566.

81. CERNOMOREȚ S., ILCO V. *Abordări teoretice privind pedeapsa în calitate de componentă de bază a sistemului sancțiunilor penale*. În: Administrare Publică, 2018, nr. 2(98), p. 76-83 ISSN 1813-8489

82. COSTACHI, Gh. *Rolul major al criminologiei şi criminologului în asigurarea securităţii statului*. În: Jurnalul juridic naţional: teorie şi practică, 2018, nr. 1, p. 22-26 ISSN 2345-1130

83. COSTACHI, Gh. *Securitatea persoanei reflectată în concepţia internaţională a securităţii umane şi Strategia securităţii naţionale a Republicii Moldova*. În: Jurnalul juridic naţional: teorie şi practică, 2018, nr. 3, p. 4-9 ISSN 2345-1130

84. COSTACHI, Gh., ENICOV, V. *Garantarea securităţii juridice a persoanei în sistemul de drept al Republicii Moldova*. În: Jurnalul juridic naţional: teorie şi practică, 2018, nr. 5, p. 4-9 ISSN 2345-113

85. COSTACHI, Gh. *Cetăţeanul şi societatea civilă ca obiect şi subiecţi ai politicii de securitate*. În: Legea şi viaţa, 2018, nr. 7, p. 6-11 ISSN 1810-309X

86. COSTACHI, Gh. *Principiile fundamentale ale dreptului – garanţii ale securităţii juridice în statul de drept*. În: Legea şi viaţa, 2018, nr. 9, p. 4-11 ISSN 1810-309X

87. COSTACHI, Gh. *Dreptul – factor de ordonare a societăţii şi de asigurare a securităţii persoanei*. În: Legea şi viaţa, 2018, nr. 12, p. 4-9 ISSN 1810-309X

88. КОСТАКИ, Г. *Права человека и их защита в Молдове: право на защиту от пыток*. În: Legea şi Viaţa, 2018, nr. 2, p. 4-11 ISSN 1810-309X

89. COSTACHI, G., COZMA, D. *Răspunderea penală a judecătorului din România pentru infracţiuni contra justiţiei*. În: Legea şi viaţa, 2018, nr. 10, p. 4-10 ISSN 1810-309X

90. COSTACHI, Gh., DONOS, V. *Aleşii poporului în sistemul funcţionarilor publici ai statului*. În: Legea şi viaţa, 2018, nr. 11, p. 4-9. ISSN 1810-309X

91. КОСТАКИ Г., БОРШЕВСКИЙ А. *Лидерство в продвижении прав женщин на равное участие в общественной жизни.* În: Jurnalul juridic naţional: teorie şi practică, 2018, nr. 6, p. 8-13 ISSN 2345-113

92. CHIPER N., IACUB I. *Reținerea ca măsură de constrîngere contravențională și impactul său asupra drepturilor omului.* În: Administrarea publică. 2018, nr. 1 (97), p. 69-79 ISSN 1813-8489

93. SMOCHINĂ A. *Declarația independenței Republicii Moldova din 27 august 1991*. În: Studii juridice universitare, 2017, nr.3-4, p. 14-22 ISSN 1857-4122.

94. SPRINCEAN, S. *Componenta socio-culturologică a securității umane în contextul dezvoltării sustenabile a sociumului.* În: Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică [Chișinău]. 2017, Nr. 2 (31), p. 176-183. ISSN 2345-1408 / ISSNe 2345-1831.

95. СОСНА Б., ВИТЮК Л. *Защита труовых прав медицинских работников*. В: Leaga şi viaţa, 2018, № 11, с.27-33, ISSN 1810-309X

96. СОСНА Б., ВАЛКАН В. *О некоторых вопросах защиты прав национальных меньшинств в современных условиях*. В: Leaga şi viaţa, 2018, № 8, с.38-43, ISSN 1810-309X

97. СОСНА Б., МОРОЗ Р. *Дисциплинарная ответственность прокуроров*. В: Leaga şi viaţa, 2018, № 7, с. 49-53, ISSN 1810-309X

98. СОСНА Б., ВАЛКАН В. *О некоторых проблемах применения законодательства, регулирующего дисциплинарную ответственность судей*. В: Leaga şi viaţa, 2018, № 4, с. 41-47, ISSN 1810-309X

99. СОСНА Б. *Защита права создавать профессиональные союзы и вступать в них*. В: Leaga şi viaţa, 2018, № 3, с. 51-58, ISSN 1810-309X

100. СОСНА Б., ЖОСАН Д. *О некоторых проблемах, возникающих при применении законодательства, регулирующего труд педагогических работников*. В: Leaga şi viaţa, 2018, № 2, с. 29-36, ISSN 1810-309X

101. СОСНА Б., МОРОЗ Р. *Административный кодекс РМ требует важных изменений*. В: Leaga şi viaţa, 2018, № 10, с.46-50, ISSN 1810-309X

102. СМОКИНЭ А.И., ЩУКИНА Н.В. *Нормирование рабочего времени и времени отдыха в системе конституционых гарантий охраны труда.* În: Studii juridice universitare, 2017, nr. 1-2, p.73-80, ISSN 1857-4122.

Articole din alte reviste naţionale

1. COSTACHI, Gh. *Democraţia – condiţie indispensabilă afirmării societăţii civile şi a cetăţeanului în statul de drept*. În: Supremația dreptului, Ucraina, 2016, nr. 2, p. 5-9. ISSN 2345-1971
2. COSTACHI, Gh. *Echilibrul dintre stabilitatea şi dinamica constituţiei – garanţie importantă a regimului constituţionalităţii*. În: Верховенство права 2016. nr. 3, p. 106-110. ISSN 2345-1971.
3. КИПЕР, Н. *Игромания и несовершеннолетние – перспективы развития правового регулирования (по материалам Российской Федерации*). În: Верховенство права 2016, nr. 3, p. 140-144. ISSN 2345-1971
4. КОСТАКИ, Г. И.; БОРШЕВСКАЯ, Л. Н. *Юридические аспекты противодействия пыткам как необходимая предпосылка для построения правового государства в Республике Молдова*. În: Верховенство права2016, nr. 1, p. 117-124. ISSN 2345-1971.

5. КОСТАКИ, Г. *Концепция безопасности человека в системе национальной безопасности Республики Молдова.* În: Верховенство права 2016, nr. 2, p. 75-81. ISSN 2345-1971.
6. СОСНА, Б. *Опыт Республики Молдова по защите работников, уволенных в связи с ликвидацией предприятия либо прекращением деятельности работодателя - физического лица и в связи с сокращением численности или штата работников*. În: Верховенство права 2016, nr. 1, p. 145-151. ISSN 2345-1971
7. СОСНА, Б. *Особенности защиты прав работников, уволенных в связи с ликвидацией предприятия и в связи с сокращением численности или штата работников предприятия.* În: Верховенство права 2016, nr. 3, p. 134-146. ISSN 2345-1971
8. COSTACHI, Gh. *Factorii ce influenţiază realizarea Constituţiei şi consolidarea regimului constituţionalităţii în statul de drept.* În: Supremația dreptului, 2017, nr. 1, p. 43-47. ISSN 2345-1971. ISSN 2345-1971
9. COSTACHI, Gh. *Garantarea inviolabilității persoanei – factor indispensabil securității acesteia*. În: Supremația dreptului, 2017, nr. 4, p. 36-43. ISSN 2345-1971
10. COSTACHI, Gh.; ARNĂUT, V. *Procedura legislativă în contextul procedurilor parlamen*tare**.** În: Supremația dreptului, 2017, nr. 5, p. 14-20. ISSN 2345-1971
11. FRUNZĂ, Iu.; SOSNA, B. *Dreptul de superficie în legislaţia civilă a Moldovei.* Международная научная конференция Актуальные проблемы государства и права. În: Верховенство права, 2017, nr. 3, p. 132-139. ISSN 2345-1971
12. КОСТАКИ, Г. *Конституционное правосудие – фактор обеспечения законности и повышения правовой культуры общества*. În: Supremația dreptului, 2017, nr. 3, p. 51-58 ISSN 2345-1971
13. КОСТАКИ, Г.; БОРШЕВСКИЙ, А. *Демократическая гражданственность и роль гражданского общества в ее продвижении.* În: Supremația dreptului, 2017, nr. 4, p. 13-21. ISSN 2345-1971
14. СОСНА, Б. *Новое пенсионное законодательство нуждается в существенных изменениях и разъяснениях*. Международная научная конференция Актуальные проблемы государства и права. În: Верховенство права, 2017, nr. 2, с. 83-89, ISSN 2345-1971
15. СОСНА, Б.; ТАРЛЕВ, Д. *Отдельные проблемы принудительного исполнения исполнительных документов*, Международная научная конференция Актуальные проблемы государства и права. În: Верховенство права, 2017, nr. 3, p. 121 -131, ISSN 2345-1971

16. СОСНА, Б.; БОРЩЕВСКИЙ, А. *Право на образование: государственная политика Республики Молдова по обеспечению доступа детей с ограниченными возможностями к качественному образованию*. Международная научная конференция Актуальные проблемы государства и права. În: Верховенство права, 2017, nr. 1, p. 35-42, ISSN 2345-1971
17. СОСНА, Б.; ЗДОРОВ, Ю. *Действующее законодательство, регулирующее проведение азартных игр в Республике Молдова и в зарубежных странах*. Международная научная конференция Актуальные проблемы государства и права. În: Верховенство права, 2017 г, nr. 4, p. 161-171, ISSN 2345-1971
18. COSTACHI, Gh. *Necesitatea culturii juridice în activitatea legislativă ca factor de asigurare a securităţii juridice în cadrul statului.* În: Supremaţia Dreptului, 2018, nr. 3, p. 38-42 ISSN 2345-1971
19. КОСТАКИ Г., БОРШЕВСКИЙ А. *Продвижение прав женщин на равное участие в политической жизни Молдовы через обучение лидерству*. În: Supremaţia Dreptului, 2018, , nr. 3, p. 5-15 ISSN 2345-1971
20. КОСТАКИ Г. *Право на защиту от пыток в Молдове*. În: Supremaţia Dreptului, 2018, nr. 1, p. 90-101 ISSN 2345-1971
21. FRUNZĂ Iu. *Право на бесплатную правовую помощь по гражданским делам*. В: Верховенство права, 2018, nr. 4, с. 89-104. ISSN 2345-1971
22. СОСНА Б., ВАЛКАН В., АРСЕНИ И. *Роль и сущность организаторов торгового оборота*. В: Верховенство права, 2018, № 3, стр. 179-185, ISSN 2345-1971.
23. СОСНА Б., АРСЕНИ И. *Проблемы развития и правового регулирования оптовых продовольственных рынков в Республике Молдова.* В: Верховенство права, 2018, № 3, с. 186-191, ISSN 2345-1971
24. СОСНА Б., ВАЛКАН В. *Процедура рассмотрения судебными инстанциями жалоб на отказ начать уголовное преследование.* В: Верховенство права, 2018, № 2, с. 25-36, ISSN 2345-1971
25. СОСНА Б. *Новые правозащитные инициативы гражданского общества Республики Молдова*, В: Верховенство права, 2018, № 1, с. 9-17, ISSN 2345-1971.
26. СОСНА Б., КАТАН А. *Продвижение прав и свобод человека неправительственными организациями в РМ*, В: Европейский вектор, 2018, № 1, с. 28-34, ISSN 2345-1106
27. СОСНА Б., ВАЛКАН В. *Применение законодательства, регулирующего административную ответственность.* В: Европейский вектор, 2016, № 3, с. 11-21, ISSN 2345-1106

28. СОСНА Б., ВАЛІКАН В. *Правовое регулирование социальной безопасности и защиты работников*. В: Европейский вектор, 2016, № 2, с. 66-74, ISSN 2345-1106

Articole în culegeri (naţionale şi internaţionale):

1. BALMUŞ, V. *Contractul administrativ normativ - izvor al dreptului ştiinţei şi inovării din Republica Moldova*. În: Mat. conf. ştiinţifice naţionale cu participare internaţională Perpetua misiune a administraţiei publice de a fi în serviciul societăţii, ediţia a VI-a, 12-13 octombrie 2012. Caietul Ştiinţific, 2012, nr. 6, Chişinău: S.n., 2014, p. 538-550. ISBN 978-9975-66-390-8.
2. GUŞTIUC, A. *Interdependența dintre asigurarea drepturilor fundamentale ale omului și autonomia financiară a Curții Constituționale* În: Mecanisme naționale și internaționale de protecție a drepturilor omului, Materialele Conferinței Științifice desfășurată la data de 10.12.2014 în cadrul Academiei de Administrare Publică. Chișinău, 2015. p.104-115. ISSN 1813-8489.
3. CIOBANU, I**.** U*nele considerații privind implementarea accesului electronic la oficialii aleși prin vot electronic*. În:. Contribuția tinerilor cercetători la dezvoltarea administrației publice, materialele conferinței ștințifco -practice internnaționale, 2015, p. 99-107. ISBN 978-9975-115-62-9.
4. CIOBANU, I**.** *Unele considerații privind implementarea votului electronic în sisteme electorale contemporane.* În: Mat.conf. șt. Coord. Academia Română-filiala Cluj, Institutul de Istorie George Barițiu, Departamentul de Cercetări Socio-Umane, 2015, p. 47-56. ISBN 978-973-726-860-2.
5. CIOBANU, I. *Asigurarea si garantarea dreptului la integritatea fizica si psihica în Republica Moldova*, În: Mat.conf. șt. Coord. Academia Română-filiala Cluj, Institutul de Istorie George Barițiu, Departamentul de Cercetări Socio-Umane, 2015, p. 56-64. ISBN 978-973-726-860-2.
6. ОСОЯНУ, Т. *Проявление обвинительного уклона при рассмотрении судами Республики Молдова вопросов о применении, продлении и обжаловании домашнего ареста.* В: *Обвинение и оправдание в постсоветской уголовной юстиции:* сб. ст. / под ред. В. В. Волкова. М.: Норма, 2015, с.75-92 ISBN 978-5-91768-67-6202.
7. GRAMA, D., BALTAG, D. *Moldovan Language or Romanian Language in the Context of European Linguistic Culture*. In: European Union's History, Culture and Citizenship. The international conference. Bucharest: C. H. Beck, 2015, p.127-144. ISSN 2360-1841.
8. ALBU, N. *The Republic of Moldova in the context of Ucrainian crisis: vulnerabilities and threats.* În: Countering Hybrid Threats: Lessons Learned from Ukraine. / Coord: IANCU,

N., FORTUNA, A., BARNA, C., TEODOR, M. 128 of NATO Science for Peace and Security Series - E: Human and Societal Dynamics, 2016, p. 154-165. ISBN print 978-1-61499-650-7, ISBN online 978-1-61499-651-4.

9. CIOBANU, I. *Rolul instituțiilor naționale și internaționale în prevenirea și combaterea corupției în statele Est –Europene. Studiu comparat*. În: Conferință științifică internațională cu genericul: Studii și cercetări din domeniul științelor socio-umane, coordonată de Academia Română-filiala Cluj, Institutul de Istorie George Barițiu, Departamentul de Cercetări Socio-Umane, Ediția 29, noiembrie 2016. Cluj-Napoca: Ed. Argonaut. p. 18-34. (0.8 c.a.) ISBN 078-606-799-024-9, 978-973-109-622-3
10. GUȘTIUC, A; TÎLTU, N. *L'autonomie financière-fiscale et la cohérence des politiques gouvernementales centrales vis-à-vis d'administrations locales*. În: L'organisation de l'administration publique locale en Moldavie. Coord. ORLOV Maria. Allemagne, Sarrebruck: Editions universitaires europeennes. 2016, p. 125-142. ISBN 978-3-639-52628-8.
11. ODAINIC, M. *Reconsidération de l'impôt immobilier en tant que facteur activateur de l'autonomie financière locale*. În: L'organisation de l'administration publique locale en Moldavie. /—Coord. ORLOV Maria. Allemagne, Sarrebruck: Editions universitaires europeennes. 2016, p. 143-158. ISBN 978-3-639-52628-8.
12. ORLOV, M.; BELECCIU, L. *Theoretical and practical aspects on concession institution in the Republic of Moldova.* În: Materialele International Scientific Conference History, Culture, Citizenship in the European Union, 9th edition, 13 - 14 May 2016, Pitești, România, Publicație - E Book, Publishing House C.H. Beck SRL, București, 2016, p. 761-770, Resource continues with editions on two different media: Online: ISSN 2360- 395X, CD-ROM: ISSN 2360-1841. ISSN-L 2360-1841. [On line]: www.iccu.upit.ro.
13. ORLOV, M. *Les perspectives de révision, d'ajustement et de simplification des normes juridiques concernant l'activité de l'administration publique.* În: L'organisation de l'administration publique locale en Moldavie. Coord. ORLOV Maria. Allemagne, Sarrebruck: Editions universitaires europeennes. 2016, p. 9-19. ISBN 978-3-639-52628-8.
14. SPRINCEAN, S. *Systemic approach in bioethics and human security concepts*. În: Сахаровские чтения 2016 года: экологические проблемы XXI века: материалы 16-й междунар. науч. конф., 19-20 мая 2016 г., г. Минск, Республика Беларусь. Минск: МГЭУ им. А. Д. Сахарова, 2016. p. 328-329. ISBN 978-985-551-002-5
15. TEJADA, G.; VARZARI, V.; PORCESCU, S. *Scientific diasporas, transnationalism and home-country development: evidence from a study of skilled Moldovans abroad*. În: Culegerea de lucrări. Migration, Transnationalism and Development in South-East Europe

and the Black Sea Region. Coord: KING R. FRYKMAN M. P., VULLNETARI J. Routledge, 2016, p. 57-72. ISBN: 978-1-13-869572-6

16. АФАНАС, Н. *Выгоды и издержки интеграционных альтернатив для Республике Молдова: ЕС илеи ЕврАзЭС.* În: ЗБІРНИК ТЕЗ. Міжнародної науково-практичної конференції викладачів і аспірантів „Модернізація українського суспільства у світлі угоди про асоціацію з ЄС". Київ: АПСВТ, 2015. p. 5–8.
17. SPRINCEAN, S.; BECCIU. S. *The assuring human security in the conditions of intensification of global process of social-political pressure.* În: Гуманитарное знание и духовная безопасность: сборник материалов IV Международной научно-практической конференции (г. Грозный, 1-3 декабря 2017 г.). Махачкала: ЧГПУ, АЛЕФ (ИП Овчинников), 2017. p. 514-519. ISBN 978-5-4242-0631-3.
18. ALBU, N.; AFANAS, N. *Migration and development into EU policies. Implications for the Republic of Moldova*. In: Strengthening of good governance and security as a priority of European Neighborhood Policy. Galați: UGAL, 2017. p. 267-281. ISBN 978-88-255-0833-8.
19. VARZARI, V. *European integration. The security option of the Republic of Moldovain in the context of regional security*. In: Strengthening of good governance and security as a priority of European Neighborhood Policy. Galați: UGAL, 2017, p. 247-265. ISBN 978-88-255-0833-8.
20. BENCHECI, M.; MUNTEANU, A. *Modernizing the customs authorities of the Republic of Moldova*. În: International Scientific-Practical Conference „Current Actual Scientific Issues of the Modernity", Tbilisi: Georgia, 2017, p. 34-48 (1,0 c.a.). ISBN 978-9941-465-96-6.
21. ORLOV, M. *Synthèse de l'atelier - La simplification – Glissement de compétences et de pouvoirs entre l'Etat central et les autorités locales et régionales*. În: L'impact de la crise économique sur l'organisation administrative en Europe. Collection Kultura, Varenne: Ed. Institut Universitaire Varenne, 2017, p. 427-430, ISSN 2491-1194, ISBN 978-2-37032-107-7
22. SMOCHINA A., FOCŞA T. *The Guardianship Authoritu-Participant to the Trial of Family Cases.* In: International Conference „Multidimensional Education & Professional Development, 17-18 november 2016, Working papers Volume. România, Târgoviste: Lumen, 2016, p. 260-261. ISBN: 978-973-166-429-3
23. SMOCHINA A., SMOCHINA C. *Principes constitutionnels concernant le developpement administratif-territorial de la Republique de Moldova.* În: L'organisation de l'administrasion publique locale en Moldavie. Omni Scriptum GmbH 8 Co.KG., 2016, p. 27-36. ISBN: 978-3-639-52628-8.

24. SOSNA B., MIHALAŞ V. *Unele aspecte privind creşterea calităţii justiţiei contemporane*. În: Justişie şi management în societatea modern. Conferenţa naţională cu participare internaţională, 26-27 mai 2017. Braşov, p. 14-21, ISBN 978-606-11-5916-1.
25. GUCEAC, I. Sorgintea europeană a ideilor şi principiilor parlamentarismului în activitatea Sfatului Ţării (1917-1918). În: Romania e Italia. La cultura della memoria condovisa degli ultimo 100 anni. Memoria e identita nel dialogo romeno-italiano: spazi simbolici, aspetti juridici, storici e filosofici. Aracne editrice, 2018, p. 565-586. ISBN 978-255-1923-5
26. CHIRTOACĂ L., NOVAC-DIACONU L. *Noțiuni generale privind titlurile de credit și criminalitatea acestora în România și Republica Moldova*. În: Materialele Conferinţei naţionale cu participare internaţională: Devianţă şi criminalitate. Evoluţie, tendinţe, perspective. Vol. III, Ediția a III-a, 2017, Editura Universul Juridic, București, 2018, p.303-308, ISSN 2559-4915
27. CHIRTOACĂ L., NOVAC-DIACONU L. *Emiterea și falsul cambiei în Republica Moldova și România*. În: Materialele Conferinţei naţionale cu participare internaţională: Devianţă şi criminalitate. Evoluţie, tendinţe, perspective. Vol. III, Ediția a III-a, 2017, Editura Universul Juridic, București, 2018, p.309-315, ISSN 2559-4915
28. CHIRTOACĂ L. *Răspunderea pentru prejudiciul cauzat de un izvor de pericol sporit, cu specială privire la vehiculele fără pilot*. În: Materialele Conferinţei naţionale cu participare internaţională: Devianţă şi criminalitate. Evoluţie, tendinţe, perspective. Vol. III, Ediția a III-a, 2017, Editura Universul Juridic, București, 2018, p.79-86 ISSN 2559-4915.
29. CHIRTOACĂ L., RUSSO M. *Corelații asupra dreptului la fericire al copilului din perspectiva recunoașterii caracterului imprescriptibil al acțiunii în stabilirea paternității copilului născut în afara căsătoriei*. În: Conferinta Internațională CULTURA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI. DREPTUL LA FERICIRE. 14-16 decembrie 2017, București, sub egida Universitatii Creștine „Dimitrie Cantemir”, Institutului Român pentru Drepturile Omului. În: Univers Strategic, 2018, nr.3 (35), ISSN 2067-7464
30. БИВОЛ, А., КИПЕР, Н. *Развитие эмоционального интеллекта*. В: Інтеграційний розвиток особистості та суспільства: психологічний і соціологічний виміри, матеріали міжнарод. наук. практ. конф.(м. Одессса, 31 травня – 1 червня 2018 року). Одеса: Національний університет Одеська юридична академія, Фенікс, 2018. с. 25-31
31. GRAMA, D. *Premisele istorice și politico-juridice ale constituirii Republicii Democratice Moldovenești*. În: Materialele Conferinței Internaționale CKS 2018 Provocări ale Societății Cunoașterii organizată de Universitatea Nicolae Titulescu, București, 11-12 mai 2018, p. 74-79. ISBN 978-606-751-569-5

32. SPRINCEAN, S. *Корреляции и соотношения в контексте процесса обеспечения безопасности человека*. În: Другой. Ближний и Дальний: Материалы международной заочной этико-политологической конференции, 15 октября 2017 г. / Отв. ред. Р. Г. Апресян, Ереван: Издательство Ереванского государственного университета, 2017, p. 168-173. ISBN 978-5-8084-2269-8.
33. SPRINCEAN, S.; BECCIU, S. *Ethical perspective on the phenomenon of political influence in Antonio Gramsci's works*. In: Професійна та корпоративна етика на сучасному етапі розвитку соціогуманітарного знання: матеріали науково-практичної конференції (Київ, 23–24 листопада 2017 року) / редкол.: А. Є. Конверський та ін. Київ: ВПЦ "Київський університет", 2018, с. 75-79.
34. AFANAS, N. *Gestionarea riscurilor de securitate în contextul alternativelor integraţioniste a Republicii Moldova*. În: Materialele Conferinţei ştiinţifico-practice internaţionale "Impactul politicii externe asupra interesului naţional". Chişinău: Print Caro, 2015. p. 457 – 470. ISBN 978-9975-56-279-4
35. AFANAS, N. *Guvernarea politicilor de securitate în Uniunea Europeană după adoptarea Tratatului de la Lisabona.* În: Materialele Conferinţei ştiinţifico-practice internaţionale „Managementul public şi guvernarnanţa în Uniunea Europeană". Chişinău: Print Caro, 2015. p. 122 – 140. (1 c.a.) ISBN 978-9975-56-241-6.
36. AFANAS, N. *Estimarea încrederii populaţiei în instituţile şi funcţionarii publici din Republica Moldova în contextul trendului de integrare europeană*. În: Materialele Conferinţei ştiinţifico-practice internaţionale „Managementul public al programelor europene". Chişinău: Print Caro, 2016. p. 91-99. ISBN 978-9975-56-366-6.
37. BENCHECI, M.; PÎRŢAC, G.; BENCHECI, D. *Comitments of information and security service of the Republic of Moldova in prevention and fight against terrorism*. În: Materialele Conferinţei ştiinţifice internaţionale Ţările post sovietice între UE şi Federaţia Rusă. Analiza circumstanţelor specifice şi tendinţelor politice, Chişinău, CEP USM, 2016, p. 359-372, ISBN 978-9975-71-829-5.
38. BENCHECI, D.; BENCHECI, M. The *Republic of Moldova borders securitization – a necessity of tackling with illegal migration.* În: Procese migraţionale contemporane: situaţia curentă şi formele de bază. Colecţia de articole de la Seminarul academic internaţional, Tiraspol, 2016, p.174-180, ISBN 978-9975-71-99-2.
39. CERNOMOREŢ, S.; PAVLOVSCHI, E. *Condiţiile extradării în contextul asistenţei juridice internaţionale*. În: Materialele conferinţei ştiinţifice interuniversitare „Sistemul protecţiei, pazei şi securităţii prin prisma reglementărilor normative şi practicilor

internationale" din 25 martie 2016. Chișinău. ed. Tipogr. „Totex-Lux" SRL. 2016. p. 34-39. ISBN 978-9975-131-19-3.

40. CIOBANU, I. *Unele aspecte privind reglementarea juridică a votului electronic. Studiu comparat*. În: Conferință științifico-practică internațională cu genericul: Contribuția tinerilor cercetători la dezvoltarea administrației publice din 25 februarie 2016. Chișinău. Garamont-Studio. 2016. p. 278-289. ISBN 978-9975-115-95-7
41. CHIPER, N. *Административно-правовые отношения: теоретико-правовой анализ*. În: Materiale ale conferinței științifico-practice cu participarea internațională: Teoria și practica administrării publice, 20 mai 2016. Col.red.: Oleg Balan (et al.). Chișinău: AAP, p. 264-267. ISBN 978-9975-3019-6-1
42. CHIPER, N.; IACUB, I. *Responsabilitatea statului faţă de cetăţean şi a cetăţeanului faţă de stat: principiu constituţional indispensabil integrării republicii moldova în familia europeană.* În: Materiale ale Conferinței internaționale: Europa în derivă – de la unitate în diversitate la diversitate fără unitate – efectele juridice, sociale, politice, economice și culturale. 2016. Ploiești. Europe adrift – From unity in diversity, to diversity without unity – Legal, social, political, economic and cultural affects.: confrință internațională: Ploiești, 10 iunie, 2016 coord.: Mihai Cristian Apostolache. București: Editura Universală, 2016., p. 141-148. ISBN 978-606-28-0462-6.
43. CHIPER, N. *Relaţia instituţiilor de control al finanţelor publice cu parlamentul*. În: Materiale ale conferinței internaționale științifico-practice: Conceptul de dezvoltare a statului de drept în Moldova şi Ucraina în contextual proceselor de eurointegrare, 4-5 noiembrie 2016 Chișinău. Tipogr. „Cartea de sus". 2015, p. 92-97. ISBN 978-9975-3078-1-9.
44. GUȘTIUC, L. *Cetățenii reveniţi în ţară şi scăderea volumului remitenţelor din Rusia - provocări în adresa securităţii naţionale a Republicii Moldova*. În: Materialele mesei rotunde cu participare internaţională, consacrate Zilei internaționale a drepturilor omului, 11 dec. 2015. Chișinău: S.n., 2016, p. 226-233. ISBN 978-9975-115-99-5.
45. GUȘTIUC, A., GUȘTIUC, L. *Impactul ultimelor modificări ale cadrului legal în domeniul financiar-bancar asupra eliminării pericolelor de securitate națională*. În: Materialele mesei rotunde cu participare internaţională, consacrate Zilei internaționale a drepturilor omului, 11 dec. 2015. Chișinău: S.n., 2016, p. 115-126. ISBN 978-9975-115-99-5.
46. SMOCHINĂ, C.; SMOCHINĂ, A. *Principes constitutionnels concernant le développement administratif-territorial de la République de Moldavie.* În: L'organisation de l'administration publique locale en Moldavie. / Coord. ORLOV Maria. Allemagne, Sarrebruck: Editions universitaires europeennes. 2016, p. 27-36. ISBN 978-3-639-52628-8.

47. SPRINCEAN, S. *Rolul securizării umane și al abordării bioetice în contextul promovării principiului sustenabilității în gestionarea crizelor globale.* În: Știința, educație, cultura. Conferința științifico-practică internațională: Materiale conferinței științifico-practice internaționale 4 februarie, 2016. Tom 1. Comrat: Univ. de Stat din Comrat (Tipogr. „A&V Poligraf"), p. 224-227. ISBN 978-9975-83-012-6
48. SPRINCEAN, S. *Oportunităţi şi impedimente pentru asigurarea securităţii umane în Republica Moldova*. În: Ştiinţa în Nordul Republicii Moldova: realizări, probleme, perspective, Conferinţa naţională cu participare internaţională consacrată aniversărilor de 70 de ani de la constituirea Instituţiilor de Cercetare Ştiinţifică din Moldova, 55 de ani de la fondarea Academiei de Ştiinţe a Moldovei, 10 ani de la fondarea Filialei Bălţi a Academiei de Ştiinţe a Moldovei, (Ed. a 2-a), 29-30 septembrie 2016, Bălţi: Foxtrot, 2016, p. 215-219. ISBN 978-9975-89-029-8.
49. SPRINCEAN, S. *Priorităţi şi imperative ale securităţii umane în procesul de modernizare socială*. În: Ştiinţa în Nordul Republicii Moldova: realizări, probleme, perspective, Conferinţa naţională cu participare internaţională consacrată aniversărilor de 70 de ani de la constituirea Instituţiilor de Cercetare Ştiinţifică din Moldova, 55 de ani de la fondarea Academiei de Ştiinţe a Moldovei, 10 ani de la fondarea Filialei Bălţi a Academiei de Ştiinţe a Moldovei, (Ed. a 2-a), 29-30 septembrie 2016, Bălţi: Foxtrot, 2016, p. 219-223. ISBN 978-9975-89-029-8.
50. SPRINCEAN, S. *Securitatea umană şi modernizarea democratică a Republicii Moldova*. În: Perspectivele şi Problemele Integrării în Spaţiul European al Cercetării şi Educaţiei, conferinţa ştiinţifică internaţională, 7 iunie 2016, Cahul. com. şt.: Ioan-Aurel Pop [et al.]. Vol. 1. Cahul: Universitatea de Stat „B. P. Haşdeu" (Tipogr. „Centrografic"), 2016, p. 25-30, (0,6 c.a.). ISBN 978-9975-88-007-7.
51. SPRINCEAN, S. *Securitate umană și aspecte bioetice în ingineria socială contemporană*. În: Strategia supraviețuirii din perspectiva bioeticii, filosofiei și medicinei: Culegere de articole științifice cu participare internațională. USMF „N. Testemițanu", Catedra de Filosofie și Bioetică, Centrul Naț. de Bioetică din Rep. Moldova. Vol. 22. Red. resp. T.N. Țîrdea. Chișinău: Medicina (Tipogr. „Print-Caro"). 2016. p. 35-39. (0,7 c.a.) ISBN 978-9975-56-043-6.
52. SPRINCEAN, S. *Securitatea umană și prioritățile bioetice ca premise pentru optimizarea managementului public*. În: Managementul public al programelor europene, Materialele conferinţei ştiinţifico-practice internaţionale, 10 iunie 2016. Institutul de Relaţii Internaţionale din Moldova (IRIM) Chișinău: S.n. (Tipogr. "Print-Caro"), 2016, p. 100-107 ISBN 978-9975-56-366-6.

53. SPRINCEAN, S. *Securitatea umană ca obiectiv al procesului de depășire a crizei globale*. În: Biodiversitatea în contextul schimbărilor climatice: Materialele conferinței științifice cu participare internațională, 25 noiembrie 2016, Chișinău: S.n. (Tipogr. Biotehdesign). 2016, p. 347-350 ISBN 978-9975-108-02-7.
54. SPRINCEAN, S. *Omagiu Profesorului Gheorghe Costache cu ocazia aniversării sale de 75 de ani*. În: O viaţă dedicată dreptului şi ştiinţei: Monografie. / Coord. Gh. Costachi. Chișinău: Tipografia Centrală. 2016, p.142-146. ISBN 978-9975-53-627-1
55. SPRINCEAN, S. *Tendinţe în evoluţia securităţii umane şi dezvoltării durabile din Republica Moldova*. În: Biodiversitatea în contextul schimbărilor climatice: Materialele conferinței științifice cu participare internațională, 25 noiembrie 2016, Chișinău: S.n. (Tipogr. Biotehdesign). 2016, p. 351-354 ISBN 978-9975-108-02-7
56. SPRINCEAN, S. *Aspecte bioetice ale proceselor migraționale cu impact asupra securității umane.* În: Migrație, diaspora, dezvoltare: Noi provocări și perspective. Coord. Victor Moraru. Chișinău: S.n. (Tipografia-Sirius). 2016, p. 36-46. ISBN 978-9975-57-218-7.
57. VARZARI, V. *Contribuții la dezvoltarea socio-economică a Republicii Moldova prin reintegrarea tinerilor absolvenți reveniți de peste hotare*. În: Procese migraţionale contemporane: situaţia curentă şi formele de bază. Culegerea de articole de la seminarul academic internațional Tiraspol, 17 decembrie 2015. Chișinău, 2016, p. 84-93, ISBN 978-9975-71-99-2.
58. VARZARI. V. *Noile perspective de soluționare a conflictului din raioanele de Est ale Republicii Moldova ale Republicii Moldova în contextul integrării europene*. În: Probleme actuale ale științei militare și securității naționale. Chișinău: Academia Militară a Forțelor Armate, 2016. p. 50-60. ISBN 978-9975-3048-2-5.
59. КОСТАКИ, Г. *Противодействие дискриминации в правовом государстве – фундаментальное условие соблюдения прав еврейского населения Молдовы.* În: Сборник научных трудов Института Иудаики. Ред. кол.: Аникин В., Арони С., Костаки Г. [и др.]. Кишинев: Institutul Iudaic, 2016 (F.E.P.I. „InfoHandi"), p. 15-24. ISBN 978-9975-3000-1-8.
60. КОСТАКИ, Г.; БОРШЕВСКИЙ, А. *Вклад евреев в развитие молдавской академической науки и роль Владимира Аникина в этом процессе*. În: Сборник научных трудов Института Иудаики. Ред. кол.: Аникин В., Арони С., Костаки Г. [и др.]. Кишинев: Institutul Iudaic, 2016 (F.E.P.I InfoHandi), p. 103-108. ISBN 978-9975-3000-1-8
61. ФРУНЗЭ, Ю. *Особенности государственного контроля в сфере платных юридических услуг в некоторых странах Европы*. În: Integrarea Republicii Moldova și

Ucrainei în UE: Aspectul juridic, materiale ale Conferinţei ştiinţifico-practice internaţionale. 25-26 martie 2016. Resp. ed. L.ARSENI et.al. Ch.: Tipogr. SRL „Cetatea de sus”. Vol. I. Chișinău. p. 210-215; ISBN 978-9975-3090-7-3.

62. ФРУНЗЭ, Ю. *Юридическая ответственность за нарушение трудовых прав. (Legal liability for the violation of labor rights)*. În: European economic Integration. Materiale ale Conferinţei ştiinţifice internaţionale, Chișinău, USEM, 25-26 martie 2016; Vol. I, p. 217-222.
63. ФРУНЗЭ, Ю. *Вклад профессора Костаки Георгия Игнатьевича в становление и развитие современной юридической науки в Республике Молдова (к 75-летию со дня рождения)*. În: O viață dedicată dreptului și științei. Chișinău: S.n., 2016, p. 137-141. ISBN 978-9975-53-627-1.
64. ФРУНЗЭ, Ю. *Процесс евроинтеграции Молдовы и право на юридическую помощь в соответствии с Конвенцией о защите прав человека и основных свобод европы*. În: Conceptul de dezvoltare a statului de drept în Moldova şi Ucraina în contextul proceselor de eurointegrare, materiale ale Conferinţei ştiinţifico-practice internaţionale. Chișinău. Resp. ed. L. ARSENI et.al. Ch.: Tipogr. SRL “Cetatea de sus”. 4-5 noiembrie 2016. Vol. I., p. 337-342. ISBN 978-9975-3078-1-9.
65. СОСНА, Б. *Правовое регулирование договора простого товарищества*. În: II Национальная научно-практическая конференция „Проблемы и вызовы экономики в условиях глобализации”, 17 ноября 2016 г., Комрат, p. 121-125. ISBN 978-9975-83-018-8
66. СОСНА, Б.; СОСНА, А. *Прекращение трудовых отношений по инициативе работодателя*. În: Национальная конференция с международным участием. Бельцы. 29-30 сентября 2016, p. 282-286. ISBN 978-9975-89-029-8.
67. СОСНА, Б.; ЗДОРОВ, Ю. *О некоторых вопросах увольнения в связи с ликвидацией предприятия*. În: Национальная конференция с международным участием. Бельцы 29-30 сентября 2016. p. 282-286. ISBN 978-9975-89-029-8.
68. СОСНА, Б.; СОЛТАН, К. *О некоторых вопросах совершенствования гражданско-правовой ответственности.* În: Materialele Conferinţei internaţionale „Integrarea Economică Europeană”. Кишинев. 2016 г., с. 196-200. ISBN 978-9975-3147-2-5.
69. СОСНА, Б.; ЗДОРОВ, Ю.; ГРЕКУ, Д. *Пенсионное законодательство должно улучшить социальную защиту большинства граждан.* În: Materialele Conferinţei internaţionale „Integrarea Economică Europeană”. Кишинев. 2016 г., с. 200-207. ISBN 978-9975-3147-2-5.

70. СОСНА, Б.; АРСЕНИ, И; СОСНА, А. *Особенности судебной практики европейского суда по правам человека при рассмотрении дел связанных с лишением родительских прав*. În: Materialele Conferinţei internaţionale „Integrarea Economică Europeană”. Кишинев. 2016 г., с. 208-214. ISBN 978-9975-3147-2-5.
71. СОСНА, Б.; ПИРОН, Ю. *Совершенствование действующего законодательства регулирующего защиту прав национальных меньшинств*. În: Международная конференция „Наука. Образование. Культура”. Комрат. 2016 г., p. 311-318. ISBN 978-9975-83-012-6
72. СОСНА, Б.; БОТНАРЬ, В. *О некоторых проблемах защиты прав национальных меньшинств*. În: Сборник научных трудов Института Иудаики. / Ред. кол.: Аникин В., Арони С., Костаки Г. [и др.]. Кишинев: Institutul Iudaic, 2016 (F.E.P.I. „InfoHandi”), p. 79-91. ISBN 978-9975-3000-1-8.
73. SPRINCEAN, S. *Bioetizarea sferei politice şi domeniului securităţii în contextul extinderii aplicabilităţii practice a concepţiei bioetice*. În: Strategia supravieţuirii din perspectiva bioeticii, filosofiei şi medicinei: Materiale ale conferinţei a 23-a ştiinţifice internaţionale. USMF ”N. Testemiţanu”, Chişinău: Medicina (Tipogr. ”Print-Caro”). 2017. p. 81-86. ISBN 978-9975-56-459-5.
74. SPRINCEAN, S. *Rolul securităţii umane în procesul remedierii inechităţii şi inegalităţilor sociale*. În: Inegalităţi sociale în Republica Moldova: constituirea clasei de mijloc: Materialele conferinţei ştiinţifice internaţionale, 23-24 februarie 2017, Chişinău. coord. Victor Mocanu. Chişinău: Tipografia Centrală. 2017, p. 224-230. ISBN 978-9975-9761-9-0.
75. SPRINCEAN, S. *Unele aspecte ale managementului securităţii umane.* În: Managementul politicilor de securitate al Uniunii Europene în Europa de sud-est. Conferinţă ştiinţifico-practică internaţională. 3 mai 2017. IRIM Col. red. V. Beniuc. Chişinău: Print Caro. 2017. p.180-187. ISBN 978-9975-56-444-1.
76. CHIPER, N. *Административно-правовая ответственность за правонарушение в избирательной сфере, формы и меры профилактики по предупреждению коррупции в избирательной сфере (по материалам Российской Федерации)*. În: Teoria şi practica administrării publice, conferinţă ştiinţifico-practică cu participare internaţională, 19 mai 2017, Chişinău. col.red.: Oleg Balan (et al.). Chişinău: S.n., Elan Poligraf, 2017. p. 281-286.
77. OSOIANU, T. *Amicus curiae. Încadrarea juridică a unor fapte în limitele conţinutului normativ al infracţiunii prevăzute de art. 352/1 C. pen. al RM: cauza penală pornită împotriva avocaţilor din Republica Moldova - Ţurcan şi Belinschi.* În: Culegerea de articole ştiinţifice Premise de perfecţionare a legislaţiei naţionale şi de ajustare la standardele

Uniunii Europene. Chișinău: ICJP al AȘM, ICEȘD, 2017, p. 217-239. ISBN 978-9975-139-14-4

78. OSOIANU, T.; VIDAICU, M. *Судебно-правовая реформа в Республике Молдова.* În: Culegerea de articole științifice Premise de perfecționare a legislației naționale și de ajustare la standardele Uniunii Europene. Chișinău: ICJP al AȘM, ICEȘD, 2017, p. 329-334. ISBN 978-9975-139-14-4
79. BERLIBA, V.; MEGHEREA, M. *Interpretarea unor soluții de practică judiciară în materia infracțiunilor legate de frontiera vamală a Republicii Moldova*. În: Culegerea de articole științifice. Premise de perfecționare a legislației naționale și de ajustare la standardele Uniunii Europene. Chișinău: ICJP al AȘM, ICEȘD, 2017, p. 329-334. ISBN 978-9975-139-14-4.
80. BERLIBA, V.; PETCU, P. *Intrpretări aferente infracțiunii de fals în declarații*. În: Culegerea de articole științifice Premise de perfecționare a legislației naționale și de ajustare la standardele Uniunii Europene. Chișinău: ICJP al AȘM, ICEȘD, 2017, p. 329-334. ISBN 978-9975-139-14-4.
81. BERLIBA, V.; SPATARI, V. *Abuz de serviciu, fals în acte publice și escrocherie – norme invocate de instanța de judecată pe baza unei singure fapte comise.* În: Culegerea de articole științifice Premise de perfecționare a legislației naționale și de ajustare la standardele Uniunii Europene. Chișinău: ICJP al AȘM, ICEȘD, 2017, p. 329-334. ISBN 978-9975-139-14-4.
82. BERLIBA V.; CRUDU I. *Elemente conceptuale privind avizul la proiectul legii privind interpretarea unor semne contitutive ale infracțiunii de îmbogățire ilicită*. În: Culegerea de articole științifice Premise de perfecționare a legislației naționale și de ajustare la standardele Uniunii Europene. Chișinău : ICJP al AȘM, ICEȘD, 2017, p. 329-334. ISBN 978-9975-139-14-4.
83. BERLIBA, V. ; ȘOBEA, I. *Management neadecvat al riscurilor ori risc managerial neadecvat al factorilor de decizie din cadrul subdiviziunilor MAI în ipoteza unor manifestații în masă: implicațiib asepct de răspundere juridică*. În: Culegerea de articole științifice Premise de perfecționare a legislației naționale și de ajustare la standardele Uniunii Europene. Chișinău: ICJP al AȘM, ICEȘD, 2017, p. 329-334. ISBN 978-9975-139-14-4.
84. BERLIBA, V.; SPATARI, M. *Elemente definitorii ale proiectului Ghidului de management al riscurilor îl cadrul MAI.* În: Culegerea de articole științifice Premise de perfecționare a legislației naționale și de ajustare la standardele Uniunii Europene. Chișinău: ICJP al AȘM, ICEȘD, 2017, p. 329-334. ISBN 978-9975-139-14-4.

85. SMOCHINĂ, A. *Ştiinţa dreptului în Republica Moldova*. În: Materialele conferinţei Ştiinţa juridică universitară în contextul promovării valorilor europene, 15-16 oct., 2017. Chişinău: ULIM, 2017. p. 22-28.

86. SMOCHINĂ, A.; FOCŞA, T. *Atribuţiile autorităţilor publice implicate în protecţia copilului în situaţii de risc*. În: Materialele Conferinţei Ştiinţifice Internaţionale. Ediţia a VII, ULIM Preocupări contemporane ale ştiinţelor socio-umane în contextul transformării de mentalităţi, Chişinău, 8-9 decembrie, 2016. Chişinău: Biotehdesign, 2017, p. 501-507. ISBN 968-9975-108-27-0

87. AFANAS, N. *Erodarea suveranietății naționale în contextul proceselor integraționiste*. În: Materialele Conferinței Științifice Internaționale „Statalitatea Moldovei: continuare istorică și perspectiva dezvoltării". Chișinău: Print-Caro, 2017. p. 509-521. ISBN 978-9975-56-439-7

88. AFANAS, N. *Rivalitatea geoplitica dintre Occident și Federația Rusă în Europa de Est - repercursiuni pentru Republica Moldova.* În: Materialele Conferinţei ştiinţifice internaţionale „Ţările post-sovietice între UE şi Federaţia Rusă – analiza circumstanţelor secifice şi tendinţelor politice". Chişinau: CEP USM, 2016. p. 349-358. ISBN 978-9975-71-829-5.

89. AFANAS, N. *Dimensiunea instituțională a gestionării crizei refugiaților în Uniunea Europene*// Materialele Conferinţei ştiinţifico-practice internaţionale „Particularităţile dezvoltării economice mondiale în condiţiile globalizării". Chişinău: Print-Caro, 2016. p. 225 – 244. ISBN 978-9975-3092-7-1. (0,8 c.a.)

90. ALBU, N. *Perspectiva gender în sectorul de securitate și apărare*. În: Securitatea națională a Republicii Moldova în contextual evoluțiilor geopolitice contemporane. Coordinator V. Varzari. Chișinău: ICJP al AȘM, 2016, p. 159-179. ISBN 978-9975-9761-8-3

91. BENCHECI, M. *Securitatea naţională a Republicii Moldova în contextul consolidării sistemului de securitate internaţională.* În: Statalitatea Moldovei: continuitatea istorică şi perspectiva dezvoltării//Materialele Conferinţei internaţionale, 24-25 martie 2017, Chişinău, p. 404-417, ISBN 978-9975-56-439-7

92. BENCHECI, M.; MUNTEANU, A. *The customs institutions of the Moldova. Integrare prin cercetare şi inovare*. În: Conferinţa ştiinţifică naţională cu participare internaţională, 9-10 noiembrie 2017, Chişinău, p. 325-329, ISBN 978-9975-71-701-4

93. BENCHECI, M.; MUNTEANU, A. *Consolidarea securităţii naţionale a Republicii Moldova în contextul fluxului migraţional internaţional//Politici şi practici ale reglementării migraţiei în contextul provocărilor moderne*. În: Conferinţa ştiinţifică internaţională, 27 ianuarie 2017, Tiraspol, p. 122-127.

94. GUŞTIUC, L. *Corupţia – element ce periclitează securitatea naţională a Republicii Moldova.* În: În: Rolul instituţiilor democratice în protecţia drepturilor omului, materialele mesei rotunde cu participare internaţională din 11 decembrie 2016. Chişinău: AAP, 2017, pp. 110-115 ISBN 978-9975-115-99-5
95. MÎNDRU, V.; CARAMAN, Iu., Mass-media – in strument de manipulare a opiniei publice in campaniile electorale. Conferinta stiinșifică - practică internationalã. „Rolul mass-media in procesul electoral". Chișinău. 2017, 12 aprilie, p. 137-146.
96. MOCANU, V.; MOCANU I. *Rolul mass-media în procesul electoral*. În: Conferința științifică-practică Internațională „Rolul mass-media în procesul electoral Filiala Chișinău a Institutului Internațional de Monitorizare a Dezvoltării Democrației, Parlamentarismului și Respectării Drepturilor Electorale ale Cetățenilor Statelor-Membre ale Adunării Interparlamentare CSI. Chișinău: 2017, p. 17-45. ISBN 978-9975-3110-4-5.
97. VARZARI, P.; SOSNA, B. *Puterea politică şi tehnocraţia în societatea aflată în plină schimbare*. În: Teoria şi practica administrării publice (Materiale ale Conferinţei ştiinţifico-practice cu participare internaţională, Chişinău, 19 mai 2017) Chişinău: S.n., 2017 (Tipogr. „Elan Poligraf."), p. 155-158, ISBN 978-9975-3019-8
98. СМОКИНЭ, А.И.; ЩУКИНА, Н.В. *Закрепление права на социальную защиту и социальное обеспечение в Европейской социальной хартии.* În: Materialele Conferinţei internaţionale ştiinţifico-practice Conceptul de dezvoltare a statului de drept în Moldova şi Ucraina în contextul proceselor de eurointegrare. Chişinău: Iulian, 2016, p. 64-68. ISBN: 978-9975-3078-1-9.
99. COCHA, Б.; VARZARI, P. *Пенсионное законодательство Республики Молдова нуждается в существенных изменениях.* În: Conferinţa ştiinţifică internaţională Inegalităţi sociale în Republica Moldova. Premise ale constituirii clasei de mijloc, Chişinău, 23-24 februarie 2017 a., p. 312-317, ISBN 2345-1971
100. СОСНА, Б.; МИХАЛАШ, В. *О некоторых проблемах повышения качества правосудия.* În: Conferința științifică internațională Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației, Universitatea de Stat B.P. Hasdeu din Cahul, 7 iunie 2017, Volumul I, p. 73-76.
101. КОСТАКИ, Г. *Формы реализации прямой демократии на местном уровне.* În: Materialele conferinței internaționale științifico-practică Știința juridică în condițiile de integrare europeană a Ucrainei și Moldovei: repere moderne de dezvoltare juridică, 24–25 martie 2017 Chișinău: S.n., 2017, p. 81-89. ISBN 978-9975-3078-3-3
102. ФРУНЗЭ, Ю. *Процесс евроинтеграции Молдовы и право на юридическую помощь в соответствии с Конвенцией о защите прав человека и основных свобод*. În: Materiale

ale Conferinţei ştiinţifico-practice internaţionale Conceptul de dezvoltare a statului de drept în Moldova şi Ucraina în contextul proceselor de eurointegrare, Chişinău, 4-5 noiembrie 2016; Vol. I, Chișinău: Cetatea de sus, 2017. p. 337-342. ISBN 978-9975-3078-1-9.

103. COSTACHI, Gh. *Limitele suveranităţii în contextul garantării drepturilor omului.* În: Mecanisme de protecţie a drepturilor omului, materiale ale mesei rotunde cu participare internaţională din 6 decembrie 2017. Chişinău: CEP USM, 2018, p. 11-20 ISBN 978-9975-71-978-0.

104. КОСТАКИ, Г. *Безопасность человека как элемент политики безопасности государства*. В: Particularităţile adaptării legislaţiei Republicii Moldova şi Ucrainei la legislaţia Uniunii Europene, materiale ale Conferinţei internaţionale ştiinţifico-practice din 23–24 martie 2018. Chişinău, 2018, p. 106-113 ISBN ISBN 978-9975-3078-3-3

105. COSTACHI, Gh., RAILEAN P. *Trăsăturile legalităţii ca garanţie a securităţii juridice a persoanei*. În: Jurisprudenţa – componenta de bază a proceselor de integrare şi a comportamentului legal modern, materiale ale conferinţei ştiinţifice internaţionale din 2–3 noiembrie 2018. Chişinău: S.n., 2018, p. 62-65 ISBN 978-9975-3222-0-1

106. COSTACHI, Gh., CARP, S. *Corelaţia necesară dintre stat şi drept ca premisă necesară pentru securitatea persoanei*. În: Jurisprudenţa – componenta de bază a proceselor de integrare şi a comportamentului legal modern, materiale ale conferinţei ştiinţifice internaţionale din 2–3 noiembrie 2018. Chişinău: S.n., 2018, p. 9-14 ISBN 978-9975-3222-0-1

107. ФРУНЗЭ Ю., СОСНА Б. *Гражданское общество и социальная ценность адвокатской профессии*. În: Perspectivele și problemele integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației: materiale ale Conferinţei ştiinţifice internaţionale, Cahul, 7 iunie 2018; Vol.I, p. 233-239; ISBN 978-9975-88-041-1

108. ФРУНЗЭ Ю., СОСНА Б. *Юридическая ответственность судебных исполнителей.* În: Promovarea valorilor sociale în contextul integrării Europene: Materialele Conferinţei internaţionale (USEM), Chişinău, 4 mai 2018, Chişinău: Lira, 2018 (Tipogr. Adrilang), p. 193-202; ISBN 978-9975-3185 -71-0.

109. FRUNZĂ Iu. *Specializarea avocaţilor - garanţie reală la apărarea efectivă a justiţiabililor (practică europeană).* În: Particularităţile adaptării legislaţiei Republicii Moldova şi Ucrainei la legislaţia uniunii europene: Materialele Conferinţei internaţionale, Chişinău, 23–24 martie 2018, Chişinău: Iulian, 2018) Tipogr.Cetatea de Sus. p. 347-350, ISBN 978-9975-3222 -0-1.

110. ФРУНЗЭ, Ю., Михалаш В. *Защита основных прав и свобод человека в правовом государстве.* В: Защита прав человека. Materielele Conferinţei international. Комрат, 27.10.2017, с. 269-289. Комрат: MITRA-GRUP, 2018 ISBN 978-9975-3000-2-5.

111. COCHA, Б., ВАЛКАН, В. *О некоторых проблемах применения законодательства, регулирующего дисциплинарную ответственность судей*. Conferinţa ştiinţifică internaţională Perspectivele şi problemele integrării în Spaţiul European al Cercetării şi Educaţiei, Кахул, 7 июня 2018 года, с. 168-171, ISBN 978-9975-88-040-4

112. COCHA Б., ФРУНЗЕ Ю. *Юридическая ответственность судебных исполнителей*. În: Materialele conferinţei internaţionale Promovarea valorilor sociale în contextul integrării europene, 4 mai 2018, Chişinău, p. 192-201, ISBN 978-9975-3185-70

113. COCHA, Б., ВАЛКАН, В. *Порядок рассмотрения судебными инстанциями жалоб на отказ начать уголовное преследование.* În: Materialele conferinţei internaţionale Promovarea valorilor sociale în contextul integrării europene, 4 mai 2018, Chişinău, p. 123-130, ISBN 978-9975-3185-70

114. PRISAC, A. *Obiectul apelului în procesul civil al Republicii Moldova.* În: Materialele conferinței internaționale ştiinţifico-practică: Jurisprudența – componenta de bază a proceselor de integrare și a comportamentului legal modern. Chișinău, Republica Moldova, 2–3 noiembrie 2018, p. 90-95 ISBN 978-9975-3264-3-8.

115. PRISAC A. *Procedura de declarare fără stăpîn a unui bun mobil şi declararea dreptului de proprietate municipală asupra unui bun imobil fără stăpîn.* În: Materialele conferinței științifice naționale cu participare internațională Integrare prin Cercetare și Inovare. USM, 8-9 noiembrie, 2018. p. 367-369 ISBN 978-9975-142-50-2.

116. PRISAC A. *Sarcinile de pregătire a pricinii civile pentru dezbaterile judiciare.* În: Materialele conferinței științifice internaționale Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educație. Universitatea de Stat din Cahul Bogdan Petriceicu Hașdeu. Cahul, 7 iunie 2018, p. 186-189 ISBN 978-9975-88-040-4. 978-9975-88-041-1.

117. OSOIANU, T. COVALCIUC, I. *Ingerința cercetării la fața locului în viața privată*. În: Promovarea valorilor sociale în contextul integrării europene, Materialele conferinței științifice internaționale, Ch., 04 mai 2018, p.406-413. ISBN 978-9975-3185-7-0

118. ALBU N. Conflicte înghețate și securitatea umană: perspective pentru Republica Moldova. În: *Mediul strategic de securitate: tendinţe şi provocări: Materialele conferinţei ştiinţifice internaţionale, 18 mai 2017* / red. şt.: Ruslana Grosu. Chişinău: Academia Militară a Forţelor Armate „Alexandru cel Bun", 2018, p. 66-75. ISBN 978-9975-3174-2-9

119. GUȘTIUC L., Fraudarea intereselor financiare ale Uniunii Europene în cadrul proiectelor finanțate de către Uniunea Europeană în Republica Moldova: repere evolutive de ordin legal. În: *Mecanisme de protecție a drepturilor omului*./ Coord. Oleg Balan. Chișinău: CEP USM, 2018, p. 218-225. ISBN 978-9975-71-978-0.

120. SPRINCEAN, S. *Provocări la adresa securității umane în condițiile globalizării.* În: Mediul strategic de securitate: tendințe și provocări. Materiale conferinței științifice internaționale. 18 mai 2017. Red. șt. R. Grosu. Chișinău: Academia Militară a Forţelor Armate „Alexandru cel Bun". 2018, p. 128-135 ISBN 978-9975-3174-2-9.

121. SPRINCEAN, S. *Rolul securității umane în procesul de redimensionare a valorilor democratice în condițiile societății informaționale*. În: Redimensionarea valorilor democratice în condiţiile societăţii informaţionale. Coord. R. Ciobanu și V. Mocanu. Chișinău: Artpoligraf, 2018, p. 250-265. ISBN 978-9975-3178-4-9.

122. SPRINCEAN, S. *Perspectivele de fortificare a securității umane în Republica Moldova și sistemul de expertizare bioetică*. În: Strategia supraviețuirii din perspectiva bioeticii, antropologiei, filosofiei și medicinei: Materiale ale conferinței a 24-a științifice internaționale. USMF "N. Testemițanu", Catedra de Filosofie și Bioetică, Centrul Naț. de Bioetică din Rep. Moldova. Vol. 24. Red. resp. T.N. Țîrdea. Chișinău: Medicina (Tipogr. "Print-Caro"). 2018. p. 32-36. ISBN 978-9975-82-089-9.

123. SPRINCEAN, S. *Tangențe ale concepției securității umane cu opera lui B.P. Haşdeu*. În: Culegerea de materiale la Conferinţa-omagiu „Bogdan Petriceicu Hasdeu": Patrie, Onoare şi Ştiinţă Univ. de Stat Bogdan Petriceicu Hasdeu din Cahul; com. şt.: Pop Ioan-Aurel [et al.]; com. org.: Cornea Sergiu (preşedinte) [et al.]. Chişinău: US Cahul, (Tipogr. Centrografic), 2018, p. 132-143 ISBN 978-9975-88-031-2.

124. SPRINCEAN, S. *Perspective bioetice și politice de modernizare a sectorului securității umane în Republica Moldova*. În: Filosofia și perspectiva umană: Materialele Conferinței Științifice consacrată Zilei Mondiale a Filosofiei. 17 noiembrie 2016. Chişinău: UnAȘM (Tipogr. Biotehdesign), 2017, p. 64-69 ISBN 978-9975-4387-8-0.

125. SPRINCEAN, S. *Considerații privind fenomenul presiunii politice în corelație cu imperativele societății umane.* În: Culegerea de articole la Conferința științifică internațională din 7 iunie 2018 Perspectivele și problemele integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației, Universitatea de Stat B.P. Haşdeu. Vol. 1. Cahul: Centrografic, 2018, p. 28-31. ISBN 978-9975-88-040-4.

126. COSTACHI, Gh. *Valoarea drepturilor omului în contextul edificării statului de drept în Republica Moldova*. В: Защита прав человека. Материалы международной научной

конференции. Комрат, 27.10.2017, с. 93-108. Комрат: MITRA-GRUP, 2018 ISBN 978-9975-3000-2-5.

127. СОСНА Б., ФРУНЗЕ Ю. *Гражданское общество и социальная ценность адвокатской профессии*. În: Conferinţa ştiinţifică internaţională Perspectivele şi problemele integrării în Spaţiul European al Cercetării şi Educaţiei, Кахул, 7 июня 2018 года, с. 233-238, ISBN 978-9975-88-040-4

128. SMOCHINĂ, A. *Declarația Suveranității Republicii Sovietice Socialiste Moldova din 23 iunie 1990 generează un interes major continuu.* În: Materialele Conferinței științifice cu participare internațională Știința juridică autohtonă prin prisma valorilor și tradițiilor europene Consolidarea sistemului de drept al Republicii Moldova: de la adoptarea Declarației despre Suveranitate (1990) la încheirea Acordului de Asiociere cu Uniunea Europeană (2014). Chișinău, ULIM, 12 decembrie 2016, p. 18-23. ISBN 9789975-3168-0-4

129. СОСНА Б. *Роль неправительственных организаций в развитии политической активности женщин Молдовы*. В: сборнике научных статей, Кишинев, 2018, с. 4-8,

130. СОСНА Б. *Защита прав женщин в сфере семейных отношений в Республике Молдова*. В сборнике статей, Кишинев, 2018, с. 19-23,

131. СОСНА Б. *Защита женщин в трудовых правоотношениях*. В: сборнике статей, Кишинев, 2018, с. 40-59,

132. SMOCHINĂ A. *Ştiinţa dreptului în Republica Moldova: istorie şi contemporaneitate*. În: Materialele conferinţei Ştiinţa juridică universitară în contextul promovării valorilor europene, 15-16 oct., 2017. Chişinău: ULIM, 2017. p. 22-28. ISSN 1857-4122.

Rapoarte publicate /teze ale comunicărilor la congrese, conferinţe,culegeri (naţionale/internaţionale):

1. CERNOMOREȚ, S. *Reflecții asupra încălcării dreptului la libertatea sau inviolabilitatea sexuală a victimelor infracțiunilor de viol*. În: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale cu genericul Managementul public și guvernanța în Uniunea Europeană, Chișinău, 12.05.2015, Tipografia Print Caro, p.101-110. ISBN 978-9975-56-241-6
2. CHIRTOACĂ, L. *Aplicarea principiului securității juridice în Republica Moldova: aspecte teoretico-practice.* În: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale din 13 martie 2014, Premisele de perfecționare a legislației naționale și ajustare la standardele Uniunii Europene, Chișinău, 2015, p. 67-72. ISBN 978-9975-3030-6-4.
3. CHIRTOACĂ, L. *Aspecte privind regimul juridic al contractului electronic și a semnăturii electronice (digitale) în Republica Moldova*. În. Materialele Conferinței internaționale

ştiinţifico-practice din 9-12 octombrie 2014, Abordări Europene în Cercetare şi Inovare, Chişinău, 2014, p. 118-122, ISSN 2345-1106.

4. CHIRTOACĂ, L. *Teoria impreviziunii prin prisma Codului civil al Republicii Moldova*. În: Materialele Conferinţei internaţionale bienale: Sistemul juridic între stabilitate şi reformă, România, Craiova, 20-21 martie 2015. În: Revista de ştiinţe juridice, 2015, nr. 1, Vol. 28 p. 118-124.
5. COSTACHI, Gh. *Dreptul omului la educaţie – un drept indispensabil edificării statului de drept.* În: Teoria şi practica administrării publice, ma-terialele conferinţei ştiinţifice internaţionale din 22 mai 2015. Chişinău: AAP, 2015, p. 204-208. ISBN 978-9975-3019-3-0.
6. COSTACHI, Gh., IACUB, I. *Cultura juridico-morală a subiecţilor puterii în contextul respectării demnităţii umane.* În: Interferenţa dreptului intern şi internaţional în realizarea protecţiei drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului, mate-rialele mesei rotunde cu participare internaţională consacrată zilei adoptării Declaraţiei Universale a Drepturilor Omului, din 10 decembrie 2014. Chişinău: AAP, 2015, p. 32-45. ISBN 978-9975-115-68-1.
7. COSTACHI, Gh., UNGUREANU, C. *Rolul organizaţiilor nonguvernamentale în contextul democratizării societăţii.* În: Особенности адаптации законодательства Молдовы и Украины к законодательству Европейского Союза, международная научно-практическая конференция, 27-28 марта 2015. В 2-х частях. Ч. 1. Кишинев, 2015, p. 41-46. ISBN 978-9975-4043-3-4.
8. ФРУНЗЭ Ю. *Общеевропейское регулирование вопросов допуска к осуществлению адвокатской деятельности*. В: Интеграция Молдовы и Украины в Европейский Союз: правовой аспект, материалы международной научно-практической конференции (Кишинэу, 6-7 ноября 2015 г.) [редкол. Бужор В., Гучак И., Фрунзэ Ю., и др.]. Materialele Conferinţei: Кишинэу, Tipogr. Tipocart Print, 2015, p. 304-310. ISBN 978-9975-4043-4-1.
9. FRUNZĂ, Iu., CATAN, A. *Формирование гражданской активности будущих юристов в условиях становления гражданского общества и правового государства в Республике Молдова* În: Materialele conferinţei ştiinţifico-practice internaţionale *Правовые реформы в Молдове, Украине и Грузии в контексте Евроинтеграционных процессов*. Chişinău, ianuarie 2015., p.64-66. ISBN978-9975-3009-4-0**.**
10. OSOIANU, T., VIDAICU, M. *Reținerea persoanei de către poliție. Concluziile unei cercetări, Rights of Suspects in Police Detention: A Research Conclusion*. Chişinău: Cartier, 2015, 368 p. ISBN 978-9975-86-033-8.
11. СОСНА, Б., ГЕРЧОГЛО, Л. *Правовое положение туристов*. În: Materialele conferinţei ştiinţifice internaţionale *Turismul și dezvoltarea societății*, 25-26 septembrie 2015, Chişinău, 2015, p.224-229. ISBN 978-9975-3041-8-4.

12. COCHA, Б.И, COCHA, А.Б. *Новый кодекс об образовании Молдовы нуждается в ко*рректировке. Материалы международной конференции *Наука. Образование. Культура.* Комрат, 2015, с. 289-292. (ISSN lipseşte)
13. COCHA, Б. *Индивидуальные трудовые споры и порядок их рассмотрения*. În: Materialele conferinţei ştiinţifice internaţionale *Perspectivele şi problemele integrării în spaţiuş european al cercetării şi educaţiei,* 05 iunie 2015, Кагул, 2015, с.129-132. ISBN 978-9975-914-98-7; 978-9975-914-99-4.
14. COCHA, Б. C*овершенствование законодательства, регулирующего трудовые и социальные отношения*. In: Materials of conferecnce with international partipation *Stability, growth and prosperity – in the european space*, Chisinau, 2015, c.144-150. ISBN 978-9975-3041-4-6
15. CARAMAN Iu. *Культура в условиях глобализации*. În: Culegerea de lucrări. Ассоциация антропологов и этнологов России, Институт этнологии и антропологии им. Н.Н. Миклухо-Маклая РАН, Институт истории и археологии УрО РАН, Уральский федеральный университет им. первого Президента России Б.Н. Ельцина. XI Конгресс Антропологов и Этнологов России. Сборник Материалов. Екатеринбург, 2–5 июля 2015 г., Ecaterinburg, Russia, p. 210. ISBN 978-5-7996-1626-7.
16. CARAMAN Iu, MÎNDRU V. *Politici culturale şi integrarea Republicii Moldova în Uniunea Europeană*. În: Culegerea materialelor conferinţei ştiinţifice internaţionale "Învăţământul artistic – dimensiuni culturale", 22 aprilie, 2016, p.59. ISBN 978-9975-9617-8-3
17. CARAMAN Iu., MÎNDRU V. *Situaţia social-politică din Republica Moldova şi tendinţele posibile ale evoluţiei*. În: Culegerea de materiale a conferinţei ştiinţifice internaţionale "Învăţământul artistic – dimensiuni culturale", 22 aprilie, 2016, p. 65. ISBN 978-9975-9617-8-3
18. COSTACHI, Gh. *Realizarea Constituţiei – fundament al regimului constituţionalităţii în statul de drept.* În: Rolul instituţiilor democratice în protecţia drepturilor omului, materialele mesei rotunde cu participare internaţională din 11 decembrie 2015. Chişinău: AAP, 2016, p. 60-74. ISBN 978-9975-115-99-5
19. COSTACHI, Gh. *Valoarea legii şi a cetăţeanului în statul de drept*. În: Teoria şi practica administrării publice, materialele conferinţei ştiinţifice internaţionale din 20 mai 2016, desfăşurată la Academia de Administrare Publică. Chişinău: AAP, 2016, p. 221-223. ISBN 978-9975-3019-6-1.
20. FRUNZĂ, I. *Особенности государственного контроля в сфере платных юридических услуг в некоторых странах Европы.* În: Materialelele conferinţei internaţionale

științifico-practice Integrarea Republicii Moldova și Ucrainei în UE: Aspectul juridic. com. org.: V. Bujor (președinte) [et al.]. 25-26 martie. 2016. Chișinău. Tipogr. «Cetatea de Sus». 296 p., p. 210-215. ISBN 978-9975-3090-7-3.

21. GUȘTIUC, A. *Rolul învățământului superior din Republica Moldova în domeniul instruirii și popularizării drepturilor și libertăților economice fundamentale ale omului.* În: Rolul instituțiilor democratice în protecția drepturilor omului, materialele mesei rotunde cu participare internațională din 11 decembrie 2015. Chișinău: AAP. 2016., p. 34-42. ISBN 978-9975-115-99-5.
22. MOCANU, I. *Aspecte socio-juridice ale instituției referendumului în Republica Moldova*. În: Referendumul ca formă supremă a democrației directe. Filiala din Chișinău a Institutului Internațional de Monitorizare a Dezvoltării Democrației, Parlamentarismului și Respectării Drepturilor Electorale ale cetățenilor din statele-membre a AIP a CSI, Chișinău 2016, p.140-143. (0,2 c.a.) ISBN 9789975303774
23. SMOCHINĂ, A.; ROȘCA, T. *The Guardianship Authority-Participant to the Trial of Family Cases.* În: Materialele International Conference „Multidimensional Education & Professional Development. 17-18 november 2016. România. Târgoviște: Working papers. Lumen, 2016. p. 260-261. ISBN: 978-973-166-429-3.
24. MÎNDRU, V.; CARAMAN, Iu. *Cultura în condițiile globalizării.* În: Învățământul artistic – dimensiuni culturale. Conferința științifică internațională, 07 aprilie 2017. AMTAP. Rezumatele lucrărilor. Chișinău: Tipografia Notograf-Prim. 2017, p. 21-22 ISBN 978-9975-9617-8-3.
25. MÎNDRU, V.; CARAMAN, Iu. *Sistemul electoral din Republica Moldova: vulnerabilități și oportunități de modernizare*. În: Învățământul artistic – dimensiuni culturale. Conferința științifică internațională, 07 aprilie 2017. AMTAP. Rezumatele lucrărilor. Chișinău: Tipografia Notograf-Prim. 2017, p. 23-24 ISBN 978-9975-9617-8-3.
26. MOCANU V., MOCANU I., Premises for class strctures in the Republic of Moldova. În culegerea de articole Transborder cooperation: prospects, issues, solutions. Materialele conferinței științifice internaționale, p.5-11, ODESA 2018, УДК 316+339.94
27. MÎNDRU V., CARAMAN Iu., Vectorul european al Republicii Moldova: evoluții ale opiniei publice. În: Conferința științifică internațională Învățământul artistic – dimensiuni culturale. Chișinău, 20 aprilie, 2018, p. 68. ISBN 978-9975-9617-8-3
28. MÎNDRU V., CARAMAN Iu., Cultura – toleranță și solidaritate în condițiile globalizării. În: Conferința științifică internațională Învățământul artistic – dimensiuni culturale. Chișinău, 20 aprilie, 2018, p. 68. ISBN 978-9975-9617-8-3

29. COSTACHI, Gh., CARP S. *Dreptul la un proces echitabil*. În: Teoria şi practica administrării publice, materiale ale conferinţei ştiinţifice internaţionale din 17 mai 2018. Academia de Administrare Publică. Chişinău, 2018, p. 310-313 ISBN 978-9975-3019-7-8
30. COSTACHI, Gh. *Tipologia formelor de răspundere a autorităţilor administraţiei publice locale*. În: Teoria şi practica administrării publice, materiale ale conferinţei ştiinţifice internaţionale din 17 mai 2018. Academia de Administrare Publică. Chişinău, 2018, p. 264-271 ISBN 978-9975-3019-7-8
31. GUCEAC, I. Reflecţii asupra activităţii protoiereului Mihail Ceachir în cadrul Zemstvei Basarabiei. În: Conferinţa Ştiinţifică Naţională Protoiereul Mihail Ceachir – un cărturar al Bisericii din Basarabia, Chişinău, 10 septembrie, 2018. Programul şi rezumatele, Chişinău, 2018, p. 11-12. ISBN 978-9975-139-65-6.
32. GUCEAC, I. *L origine Europea delle idee e dei principi del parlamentarismo nell attivita del Consiglio del Paese (1917-1918).* In: Colloquio internazionale Roma-Galati 2018. Romania e Italia. La cultura della memoria condovisa degli ultimo 100 anni. Memoria e identita nel dialogo romeno-italiano: spazi simbolici, aspetti juridici, storici e filosofici. Universitatea Dunărea de Jos di Galati, 2018, p.119. ISBN 978-88-255-1923-5
33. GUCEAC, I. *Sorgintea europeană a ideilor şi principiilor parlamentarismului în activitatea Sfatului Ţării (1917-1918),* In: Colloquio internazionale Roma-Galati 2018. Romania e Italia. La cultura della memoria condovisa degli ultimo 100 anni. Memoria e identita nel dialogo romeno-italiano: spazi simbolici, aspetti juridici, storici e filosofici. Universitatea Dunărea de Jos di Galati, 2018, p. 120. ISBN 978-88-255-1923-5.

Anexa nr.3

Fișa de prezentare a rezultatelor proiectului de cercetare

I. Sumarul activităţilor proiectului realizate

	Activităţi planificate	*Activităţi realizate şi rezultate noi obţinute în cadrul proiectului (150 de cuvinte)*
1.	1. Identificarea și analiza conceptuală și fundamentală a doctrinelor privind securitatea statului. 2.Reconceptualizarea securității naționale a Republicii Moldova, strategiei de securitate și acțiunilor aferente în contextul modificărilor geopolitice regionale și internaționale 3. Conturarea exigențelor de securitate prin prisma realităților curente și viitoare de dezvoltare și de europenizare a Republicii Moldova. 4.Analiza și ajustarea cadrului normativ în vigoare potrivit evoluției mediului de securitate. 5.Identificarea riscurilor și factorilor de pericol pentru securitatea națională și regională. 6.Formularea de propuneri clare și practice privind dezvoltarea cadrului juridic al Republicii Moldova în contextul noilor realități și provocări ce țin de securitate și asigurarea parcursului european al țării. 7. Determinarea scopului, rolului și valențelor actuale ale competenței generale a instanțelor judecătorești. 8. Investigarea concepțiilor de modernizare a legislației din domeniul administrației publice locale. 9. Analiza corelației dintre problematica securităţii pieţii hârtiilor de valoare şi imperativul integrării europene a Republicii Moldova. 10 . Studierea actelor legislativ-procesuale ce reglementează strategia și tactica apărătorului pe cauzele penale în Republica Moldova și Marea Britanie.	Relevanța teoretică a rezultatelor științifice vine să contureze cercetările de ansamblu și studiile care ar aborda în toată complexitatea sa problematica securității statului. Se atestă prezența doar unor studii sporadice, care ar viza unele elemente distincte ale securității statului, cum ar fi spre exemplu, securitatea energetică sau securitatea alimentară. Aceasta cu atât mai regretabil, cu cât Republica Moldova se confruntă cu amenințări grave la adresa securității sale, care este compusă din mai multe elemente distincte. În acest context, Republica Moldova are nevoie de studii în domeniul securității statului și al dezvoltării cadrului său juridic prin prisma nevoilor de securitate și europenizare a legislației și practicilor sale. Pe de altă parte, Guvernul Republicii Moldova are nevoie de asistență științifică în elaborarea Politicilor publice ce țin de problematica securității statului. Iar cetățenii au nevoie de o legislație și practici ce le-ar proteja drepturile sale fundamentale, garantate de Constituția Republicii Moldova; Realităţile existente în prezent, atât pe plan internaţional, cât şi regional, atestă o schimbare vertiginoasă a situaţiei, de natură să pericliteze securitatea statelor, în speță a Republicii Moldova, determinând elaborarea unei noi Strategii a Securităţii Naţionale, realizată cu concursul ICJP, prin care s-au reevaluat şi prognozat eventualele riscuri, ameninţări şi vulnerabilităţi, dar şi acţiunile de prevenire şi contracarare ale acestora. Secesionarea unei părți din teritoriul statului, staționarea unor forțe armate străine, blocajele și presiunile economice și politice au redus esential din viabilitatea și eficiența statutului de neutralitate permanentă consacrat în Constituția Republicii Moldova, în caliatate de principiu al politicii externe de securitate și apărare, devenind oportună reconceptualizarea și reevaluarea acestuia. Manifestările de tip hibrid, ideologia și simbolica extremistă, alte delicte care instigă la separatism, dezbinare, discriminare, de natură să prejudicieze integritatea teritorială și securitatea națională a Republicii Moldova urmează a fi incriminate și sancționate. Mediul de securitate al unui stat poate fi afectat, într-o măsură sau alta, de diverse ameninţări, riscuri şi vulnerabilităţi, identificarea, analiza și evaluarea cărora invoca

		aplicarea unei metodologii şi exercitarea unui managemet. Acţiunile de tip hibrid sunt de natură să prejudicieze securitatea naţională a Republicii Moldova suscitând măsuri adecvate de prevenire şi combatere. Factorul determinant privind mobilitatea şi armonizarea legislaţiei naţionale, inclusiv în materie de securitate, constituie clauzele Acordului de Asociere a Republicii Moldova la Uniunea Europeană, cu precădere în ceea ce priveşte: statul de drept, buna guvernare, combaterea corupţiei, dezvoltarea economică, modernizarea sistemului naţional de apărare – măsuri de natură să contribuie inclusiv la dezvoltarea calitativă a dimensiunii juridice a securităţii. Sporirea garanţiilor de imparţialitate, integritate şi transparenţă a actului de justiţie. Evaluarea actului de justiţie prin luarea în considerare a satisfacţiei beneficiarilor - persoane fizice şi persoane juridice. Implementarea bunelor practici europene privind instituţia imunităţii juridice a judecătorilor şi procurorilor. Promovarea răspunderii juridice eficiente şi echitabile a judecătorilor. Atribuirea exclusivă a competenţelor de urmărire penală procuraturii. Fenomenele care periclitează dezvoltarea Republicii Moldova sunt sărăcia, degradarea continuă a capitalului uman însoţită de exodul masiv peste hotare, în special al tinerilor, corupţia şi ineficienţa justiţiei, creşterea costurilor de viaţă, lipsa încrederii în instituţiile publice, lipsa consensului şi dezbinarea societăţii. Regimul separatist, existent în raioanele din stânga Nistrului, alimentat şi susţinut din afară, ştirbeşte esenţial din suveranitatea şi independenţa Republicii Moldova, afectând procesul de dezvoltare a ţării. Factorul determinant privind mobilitatea şi armonizarea legislaţiei naţionale la standardele europene, inclusiv în materie de securitate, constituie clauzele Acordului de Asociere a Republicii Moldova la Uniunea Europeană, cu precădere în ceea ce priveşte: statul de drept, buna guvernare, combaterea corupţiei, dezvoltarea economică, consolidarea sistemului naţional de securitate şi apărare – măsuri de natură să sporească integrarea comunităţii în spaţiul european şi să contribuie la modernizarea socială şi politică a Republicii Moldova. Conturate exigenţele securităţii pieţii hârtiilor de valoare în contextul imperativului integrării europene a Republicii Moldova, în perspectiva implementării acordului de asociere dintre ţara noastră şi Uniunea Europeană. Proiectate condiţiile şi cadrul reformei administrative în Republica Moldova în contextul implementării Acordului de Asociere RM – UE.

		Au fost elaborate: - concepția reformei sistemului național de cercetare-dezvoltare și inovare prin ajustarea regimului juridic corespunzător la rigorile Spațiului European de Cercetare; - proiectul de Lege pentru modificarea și completarea Codului cu privire la știință și inovare în Republica Moldova. S-a constatat că normele juridice privind competența contribuie la configurarea specificului reglementărilor fiecărei instituții a dreptului procesual civil. De asemenea, s-a mai constatat că fiecare criteriu de delimitare a felurilor de competență generală reprezintă și mijloace de delimitare a puterii judecătorești de puterea executivă. S-a constatat că felurile de competență generală a instanțelor judecătorești sunt în principiu, aceleași, diferă doar modalitatea de sistematizare a reglementărilor acestor instituții în legislația diferitor state. În Republica Moldova comptența generală este reglementară de în Codul de procedură civilă cu stipularea unor norme de trimiterea, pe cînd în legislația altor state acest act normative conține doar norme trimitere. S-a studiat problematica implicării cetățeanului în procesul decizional, accentul fiind pus pe premisele și cadrul juridic în vigoare care garantează dreptul cetățenilor de a se implica în procesul decizional la nivel local și național, precum și pe delimitarea clară dintre procesul legislativ și procesul normativ, cu identificarea condițiilor ce fac posibilă implicarea cetățenilor. Posibilitatea de a depune cereri în fața CtEDO referitor la încălcarea art. 7 din CEDO, va fi cel legat de textul art. 126 C. pen. al RM. Este absolut nejustificat ca persoane care comit infracțiuni patrimoniale în aceleași proporții, spre exemplu, în diferite perioade de timp, fiind condamnate la un anumit moment toate aceste persoane, să fie vizate, sub aspectul incriminării penale, de diferite norme. Codul penal al Republicii Moldova utilizează expresia „atribuții acordate prin lege”, astfel că scopul legiuitorului, a fost de a circumscrie legea penală la cercul atribuțiilor de serviciu conținute în „lege”. Considerăm că noțiunea „situația de serviciu” din elementul material al infracțiunii „abuz de putere sau abuz de serviciu” de la articolul 327 din Codul penal se referă la „ atribuțiile de serviciu acordate prin lege. Este în contradicție cu prevederile art. 6 par. 1 și 3 CEDO și Jurisprudența CtEDO privind determinarea noțiunii de acuzație în materie

		penală din momentul de la care trebuie să înceapă pentru acuzat calcularea termenului rezonabil: - textul art. 63 alin. (1) pct. 1) – 3) C.pr.pen. al RM în măsura în care nu stabilește și alte acte procedurale care ar conține o „acuzație în materie penală”, și care ar putea servi la recunoașterea persoanei în calitate de bănuit în procesul penal. Problematica respectării drepturilor participanților în procesul penal este una actuală. Jurisprudența instanțelor naționale nu este uniformă și deviază de la caz la caz. Se impune uniformizarea și sistematizarea practicii judiciare și în special a celei de urmăririi penale.

II. Relevanţa rezultatelor ştiinţifice obţinute (până la 200 de cuvinte).

Fenomenele care periclitează dezvoltarea Republicii Moldova sunt sărăcia, degradarea continuă a capitalului uman însoțită de exodul masiv peste hotare, în special al tinerilor, corupția și ineficiența justiției, creșterea costurilor de viață, lipsa încrederii în instituțiile publice, lipsa consensului și dezbinarea societății. Regimul separatist, existent în raioanele din stânga Nistrului, alimentat și susținut din afară, știrbește esențial din suveranitatea și independența Republicii Moldova, afectând procesul de dezvoltare a țării.

Factorul determinant privind mobilitatea și armonizarea legislației naționale la standardele europene, inclusiv în materie de securitate, constituie clauzele Acordului de Asociere a Republicii Moldova la Uniunea Europeană, cu precădere în ceea ce privește: statul de drept, buna guvernare, combaterea corupției, dezvoltarea economică, consolidarea sistemului național de securitate și apărare – măsuri de natură să sporească integrarea comunității în spațiul european și să contribuie la modernizarea socială și politică a Republicii Moldova.

Investigării în cadrul proiectului au arătat că problematica respectării drepturilor participanților în procesul penal este una actuală. Jurisprudența instanțelor naționale nu este uniformă și deviază de la caz la caz. Se impune uniformizarea și sistematizarea practicii judiciare și în special a celei de urmăririi penale.

Considerăm că este în contradicție cu prevederile art. 6 par. 1 și 3 CEDO și Jurisprudența CtEDO în materia determinării noțiunii de *acuzație în materie penală* și momentul de la care trebuie să înceapă pentru *acuzat* calcularea termenului rezonabil:

textul art. 63 alin. (1) pct. 1) – 3) C.pr.pen. al RM

în măsura în care nu stabilește și alte acte procedurale care ar conține o „acuzație în materie penală” în conformitate cu sensul atribuit acestei noțiuni de Jurisprudența CtEDO, și care ar putea servi la recunoașterea persoanei în calitate de bănuit în procesul penal (cum ar fi ordonanța de începere a urmăririi penale *in personam*, a ordonanța de dispunere a percheziției la domiciliul persoanei, încheierea de aplicare a sechestrului pe bunurile persoanei, etc,);

precum și

textul art. 63 alin. (2) pct. 3) C.pr.pen. al RM

în măsura în care nu stabilește că termenele de 3 și respectiv de 6 luni, indicate în acestă normă pot fi calculate nu numai din momentul emiterii unei ordonanțe de recunoaștere în calitate de bănuit, dar și din momentul emiterii a oricărui act procedural care ar conține o „acuzație în materie penală” în conformitate cu Jurisprudența CtEDO și care ar putea servi la recunoașterea persoanei în calitate de bănuit în procesul penal: (a ordonanței de începere a urmăririi penale *in personam;* a ordonanței de dispunere a percheziției; a autorizației de aplicare a sechestrului asupra bunurilor unei persoane, etc.)

III. Volumul total al finanţării

Finanţarea planificată (mii lei) ***10908.0***	*Executată (mii lei)* ***10467.3***

IV. Volumul cofinanţării *(mii lei)*

-

V. Lista colaborărilor iniţiate în cadrul proiectului

1. Universitatea Româno-Americană, București, România
2. Universitatea „Dunărea de Jos” din Galaţi, România
3. Universitatea de Vest "Vasile Goldiş" din Arad, România.
4. Institutului Național de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu” al Academiei Române (București)

VI. Lista evenimentelor organizate / la care s-a participat în cadrul proiectului

1. Masa rotundă ”Rolul dreptului de poliţie al statului într-o societate democratică” , 2015

2. Masa rotundă ”Politici migraționale în țările de origine și în cele de destinație: efecte sociopolitice și demografice”, 17 februarie 2015
3. Masa rotunda: Separatismul – pericol pentru societatea contemporană, 23 aprilie, 2015
4. Masa rotunda: Situaţia social-politică din Republica Moldova şi tendinţele posibile ale evoluţiei, 28 iulie 2015
5. Conferința internațională științifico-practică „Organizarea administrației publice locale în Republica Moldova în lumina experienței și a practicilor administrației locale din Europa” din 06.10.2015.
6. Masa rotundă Strategia Securităţii Naţionale a Republicii Moldova: actualităţi şi perspective, 11 februarie 2016
7. Masa rotunda: Criminalitatea transfrontalieră: abordări teoretico-normative şi practice privind prevenirea şi combaterea, 20 mai 2016
8. Conferința științifică internațională: Republica Moldova: 25 de ani de independență, 8 septembrie 2016
9. Conferința științifică națională „*Republica Moldova la 25 ani de stat-membru al Organizației Națiunilor Unite*”, 2 martie 2017.
10. Conferința științifică internațională „Republica Moldova în contextul implementării Acordului de Asociere”, 4 mai 2017
11. Conferința ştiinţifică internațională„Performanțe ale guvernanței publice a instituțiilor cu responabilități în domeniul relațiilor dintre Republica Moldova și România”, 5 mai 2017.
12. Conferința științifică cu participare internațională 25 de ani de cooperare: probleme actuale ale relațiilor moldo-ucrainene, 25 mai 2017
13. Masa rotundă „*Reforma domeniului de cercetare dezvoltare: între viziunea cercetătorilor și proiectul Guvernului*”. 14 iulie 2017
14. Conferința științifică Internațională „Revenirea Basarabiei în cadrul juridic Românesc” (22-23 martie 2018).
15. Conferința științifico-practica internațională Republica Moldova în contextul implementării acordului de asociere: oportunități și constrângeri interne și externe, 10 mai 2018
16. Conferința științifico – practica internațională Republica Moldova și ucraina: de la provocări spre oportunități, 24 mai 2018
17. Masă-rotundă: *Comunicarea strategică în domeniul securității și apărării: necesități și perspective,* 15 noiembrie, 2018, AȘM, Chișinău (Moldova)
18. *Conferință științifică* Holodomorul-crimă împotriva umanității, 20 noiembrie 2018

VII. Lista de mobilităţi efectuate în cadrul proiectelor

Cuşnir Valeriu, dr.hab.	România	Participarea la lucrările Comitetului Științific al Revistei Transfrontaliere de Științe Penale, Universitatea „Dunărea de Jos” din Galaţi. Conferința științifică în comemorarea prof. George Antoniu.	31.03 – 2.04. 2016
Cuşnir Valeriu, dr.hab.	România	Participarea la Conferinţă Ştiinţifică Internaţională World Lumen Congres, desfăşurată la Universitatea „Ştefan cel Mare” din Suceava	11-14 aprile, 2016
Cuşnir Valeriu, dr.hab.	Universitatea Româno-Americană, București, România	Participare în cadrul Proiectului bilateral „*Responsabilitatea socială a guvernanței publice – componentă majoră a relațiilor dintre România și Republica Moldova*”.	31.10 - 05.11.2017
SPRINCEAN Serghei, dr. hab. în științe politice, conf. univ.	Brussels, Belgium, European Union	Participare ca Reprezentat oficial al Republicii Moldova în cadrul 19th meeting of the Programme Committee for the specific programme implementing Horizon 2020 - the Framework Programme for Research and Innovation (2014-2020) - 'Europe in a changing world – Inclusive, innovative and reflective societies'. Organizator: C42513 - Horizon 2020 Programme Committee - Configuration ‘Europe in a changing world – Inclusive, innovative and reflective societies’.	10-13 octombrie 2018

VIII. Informaţii despre infrastructura utilizată în realizarea proiectului

-

IX. Dificultăți/ impedimente apărute pe parcursul realizării proiectului

1. E nevoie să se aprofundeze impactul mecanismelor de autocontrol pentru o mai mare eficacitate în diseminarea rezultatelor investigațiilor științifice, respectarea normelor de etică în cercetarea științifică şi integritate profesională a cercetătorilor științifici.

2. Există necesitatea de a depune un efort sporit pentru a finaliza cu succes activitatea în cadrul proiectului şi a disemina rezultatele obținute în mediul academic, în societate şi printre factorii de decizie.

3. Se impune cizelarea continuă a profesionalismului cercetătorilor implicați în investigațiile științifice pentru a spori calitatea rezultatelor obținute.

X. Beneficiarul (ministere, instituţii de stat sau private, întreprinderi etc.)

5. Cetăţenii RM.
6. Guvernul RM prin: Ministerul Justiţiei şi Ministerul Economiei, la elaborarea diverselor acte normative şi/sau politici economice şi financiar-bancare.
7. Parlamentul RM la elaborarea şi adoptarea de acte normative ce vizează problematica analizată.
8. Cercetătorii ştiinţifici, care vor prelua aceste rezultate, le vor analiza şi dezvolta în studiile ştiinţifice.
9. Mediul academic, atât cadrele didactice în procesul de instruire universitară, cât şi studenţii.

Director proiectului

Cuşnir Valeriu, doctor habilitat în drepr, profesor universitar

Şeful Centrului (secției, laboratorului/catedrei)

Balmuş Victor, doctor habilitat în drept, profesor cercetător

RECEPȚIONAT

Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare

La data:_____

AVIZAT

Secția AȘM _____

RAPORT ŞTIINŢIFIC INTERMEDIAR
privind executarea proiectului de cercetări științifice aplicative/fundamentale (instituțional)
pentru anii 2015 – 2018

Proiectul (titlul): ***Modernizarea social-politică a Republicii Moldova în contextul extinderii procesului integraționist european***

Cifrul proiectului: **15.817.06.11F**

Direcția strategică: **Patrimoniul Național și dezvoltarea societății**

Termen de executare: 31 decembrie 2018

Directorul proiectului	JUC Victor (numele, prenumele)	_____ (semnătura)
Vicedirectorul instituției/universității	CUSNIR Valeriu (numele, prenumele)	_____ (semnătura)
Consiliul științific/senat	JUC Victor (numele, prenumele)	_____ (semnătura)

L.Ș.

Chişinău 2018

CUPRINS:

1. Lista executorilor (Anexa nr.1)
2. Obiectivele și sarcinile proiectului (până la o pagină)
3. Rezultatele ştiinţifice ale cercetărilor efectuate în cadrul proiectului
4. Rezumat (până la 2 pagini)
5. Concluzii
6. Participarea în programe și proiecte internaţionale (ORIZONT 2020, SCOPES, JOP, IRSIS, NATO, etc.), inclusiv propunerile prezentate/câștigate în cadrul concursurilor naționale și internaționale cu tangență la tematica cercetării proiectului realizat
7. Lista publicaţiilor ştiinţifice ce ţin de rezultatele obţinute în cadrul proiectului
8. Fișa de prezentare a rezultatelor proiectului de cercetare (Anexa nr.3)

Anexa nr. 1

Lista executorilor *(funcţia în cadrul proiectului, titlul ştiinţific, semnătura)*

Nr d/o	Numele/Prenumele	Titlul științific	Funcția în cadrul proiectului	Semnătura
1.	Juc Victor	Dr. hab	director	
2.	Roșca Alexandru S.	Dr.	executant	
3.	Balan Elena	Dr.	executant	
4.	Balașa Olesea	Ma.	executant	
5.	Blajco Vladimir	Dr. hab	executant	
6.	Braga Lilia	Dr.	executant	
7.	Ceacîr Irina	Dr.	executant	
8.	Ciumac Svetlana	Dr.	executant	
9.	Diacon Maria	Dr.	executant	
10.	Dumitrașco Marica	Dr.	executant	
11.	Grosu Ruslana	Dr.	executant	
12.	Gorbatiuc Marina	Ma.	executant	
13.	Grosu Lucia	Ma.	executant	
14.	Lazarenco Tatiana	-	executant	
15.	Levinschi Alexandru	Dr.	executant	
16.	Merlan Rodica	Ma.	executant	
17.	Moraru Victor	Dr. hab	executant	
18.	Neagu Natalia	-	executant	
19.	Peru-Balan Aurelia	Dr. hab	executant	
20.	Roșca Alexandru N.	Dr. hab	executant	
21.	Rogovaia Galina	Dr.	executant	
22.	Rusandu Ivan	Dr.	executant	
23.	Rustanovici Ludmila	-	executant	
24.	Staver Angela	Ma.	executant	
25.	Sterpu Vladimir	Ma.	executant	
26.	Șaran Vladislav	Ma.	executant	
27.	Șoltoianu Liubovi	Ma.	executant	
28.	Țveatcov Nicolae	Dr.	executant	
29.	Ungureanu Veaceslav	Dr.	executant	
30.	Varzari Pantelimon	Dr. hab	executant	

2. Obiectivele și sarcinile proiectului

Obiectivele esențiale ale proiectului *Modernizarea social-politică a Republicii Moldova în contextul extinderii procesului integraționist european* au constat în:

- definirea unor mecanisme de consolidare a capacităților de funcționalitate a instituțiilor puterii de stat, a administrației publice de diferite niveluri și altor componente ale sistemului politic;
- analiza proceselor de reformă democratică și de democratizare, participare politică a cetățenilor și implicare a societății civile în administrarea structurilor puterii de stat și controlul asupra activității lor;
- examinarea conținutului relațiilor Republicii Moldova cu unele state din proximitate, reliefînd parteneriatele transfrontaliere, elucidînd efectele procesul de extindere a Uniunii Europene spre est.

Proiectul și-a propus o abordare în interconexiune și interdependență a politicii interne și a politicii externe a Republicii Moldova, reliefând bidimensionalitatea procesului „modernizare social-politică”/„realizare a parcursului european”, elucidat în contextul reconfigurărilor geopolitice care se produc în Europa. Caracterul inovator al proiectului a constat în cercetarea acțiunilor de implementare a angajamentelor ce se conțin în Acordul de Asociere și în realizarea unui studiu comparativ cu practicile statelor postsocialiste recent integrate.

Baza conceptuală a proiectului a constituit-o interdependența dintre politica internă și politica externă, neofuncționalismul și instituționalismului liberal, teoriile neclasice și postneclasice ale modernizării și abordările contemporane ale dezvoltării și guvernării.

Ideile principale și ipotezele implicate au constat în valorificarea parcursului european prin modernizarea Republicii Moldova, inclusiv pe dimensiunea social-politică; consolidarea relației dintre stat, societate și cetățean prin dezvoltarea democrației participative și angajarea societății civile în procesul public decizional.

Caracterul interdisciplinar și multidimensional s-a regăsit în elaborarea unor studii polivalente ale celor două blocuri de probleme abordate prin aplicarea aparatului categorial-ideatic propriu mai multor științe.

3. Rezultatele ştiinţifice ale cercetărilor efectuate în cadrul proiectului

Rezultatul științific principal al proiectului *Modernizarea social-politică a Republicii Moldova în contextul extinderii procesului integraționist european* rezidă în: îmbunătățirea capacităților inovaționale prin realizarea unor cercetări științifice fundamentale care vor contribui la dezvoltarea Științelor Politice, Relațiilor Internaționale și Studiilor Europene prin publicarea monografiilor, articolelor în reviste din țară și de peste hotre, capitolelor în culegeri.

În domeniul aplicativ rezultatele proiectului se regăsesc în forma de avize și expertizări la proiectele de legi și note analitice/informative pe marginea diferitor aspecte ce țin de problemele modernizării social-politice a Republicii Moldova prin valorificarea opțiunii europene și redimensionării modelului de ordine europeană, accentele fiind puse pe identificarea soluțiilor în vederea atenuării vulnerabilităților și diminuării provocărilor, fructificării oportunităților și diseminării rezultatelor obținute.

Proiectul s-a finalizat cu publicarea unui studiu de sinteză ”Modernizarea social-politică a Republicii Moldova în contextul extinderii procesului integraţionist european”/coordonator.șt.; Victor Juc. Chișinău, F.E.-P Tipografia Centrală, 2018, 512 p. care, indubitabil, va contribui la maximizarea impactului prin analiza comparativă a realităților la capitolul modernizarea social-politică a Republicii Moldova pînă și după implementarea prevederilor Acordului de Asociere, reliefîndu-se aspectele proceselor de reformă pe dimensiunea elucidată, precum și din arealul est-european în urma reconfigurărilor de caracter geopolitic și geoeconomic produse la mijlocul deceniului al doilea al secolului XX și semnarea Acordurilor de Asociere cu cele trei țări din Parteneriatul Estic la 27 iunie 2014.

Punerea în valoare a rezultatelor științifice obținute s-a efectuat prin publicarea studiilor monografice, capitolelor în monografii și culegeri, inclusiv enciclopedice, articolelor în reviste de specialitate din țară și din străinătate, în culegeri de materiale prezentate la foruri științifice naționale și internaționale. Rezultatele obținute s-au regăsit în lucrările metodico-didactice și în cursurile ținute la instituțiile de învățămînt superior, echipa de executanți ai proiectului a inclus și cadre didactice universitare.

4. Rezumat

Scopul proiectului *Modernizarea social-politică a Republicii Moldova în contextul extinderii procesului integraționist european* constă în cercetarea și determinarea impactului implementării prevederilor Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană asupra modernizării social-politice a Republicii Moldova, cu predilecție a sistemului politic și societății, procese care au fost abordate în contextul bidimensionalității realizării parcursului european.

Obiectivele proiectului:

- definirea unor mecanisme de consolidare a capacităților de funcționalitate a instituțiilor puterii de stat, a administrației publice de diferite niveluri și altor componente ale sistemului politic;
- analiza proceselor de reformă democratică și de democratizare, modernizare și dezvoltare, participare politică a cetățenilor și implicare a societății civile în administrarea structurilor puterii de stat și controlul asupra activității lor;
- examinarea conținutului relațiilor Republicii Moldova cu unele state din proximitate, reliefînd parteneriatele transfrontaliere, elucidând procesul de extindere a Uniunii Europene spre est.

La capitolul relevanță științifică, proiectul a implicat elaborarea cadrului conceptual-teoretic și definirea reperelor științifico-aplicative necesare cercetării interdisciplinare și în complex a proceselor de modernizare a Republicii Moldova pe dimensiunea social-politică prin valorificarea opțiunii europene în contextul reconfigurărilor geoeconomice și geopolitice din arealul european, realizarea parcursului european exprimîndu-se prin implementarea prevederilor Acordului de Asociere în baza Planurilor Naționale de Acțiuni și aprofundarea relațiilor cu alte instituții de cooperare multilaterală.

Proiectul a reprezentat un studiu interdisciplinar sub aspect metodologic și multidisciplinar în plan epistemologic, care a pus în lumină două blocuri de probleme: politica internă și politica externă/relații internaționale, reliefate conceptual prin teoria interdependenței. Investigațiile au fost realizate prin aplicarea metodelor filosofice, general-științifice și particular-științifice, principiilor, abordărilor și instrumentelor de cercetare științifică.

În rezultatul cercetărilor au fost elaborate și prezentate suporturi conceptual-teoretice și recomandări aplicative care întrunesc potențialul necesar pentru a contribui la asigurarea bazei științifico în exercitarea politicii interne și a politicii externe a Republicii Moldova, evidențiind realizările, problemele și obiectivele de îndeplinit în procesele de modernizare social-politică prin aprofundarea reformelor democratice și sporirea participării politice, implementarea prevederilor Acordului de Asociere și diversificarea cooperării bilaterale și multilaterale.

5. Concluzii

1. Modernizarea se exprimă prin totalitatea elementelor aplicate pentru a asigura dezvoltarea statului și a societății în cadrul unui proces complex de transformări multidimensionale. Dezvoltarea nu se produce linear, fiind posibile și stagnarea, și regresul. În cazul Republicii Moldova modernizarea constă într-un proces de dezvoltarea lentă, care solicită aplicarea resurselor interne și celor externe, iar asistenței externe revenindu-i rolul de catalizator al generării capacităților interne și, în același timp, de indicator al gradului de implementare a reformelor democratice. Modernizarea se produce preponderent „de sus", date fiind nivelul înalt de centralizare a statului, concentrarea puterii și a resurselor în mîinile statului și slăbiciunile autorităților administrației publice locale, lipsa dialogului dintre putere și opoziție, a unui sistem unic comunicațional în societate și antrenare minimală a societății civile în procesul decizional și de control democratic, predominarea intereselor de grup și a culturii politice patriarhal-etatiste. modernizarea și dezvoltarea prin reformă democratică reprezintă șansa Republicii Moldova de a depăși subdezvoltarea și realiza integrarea europeană.

2. Eficiența proceselor integraționiste la capitolul implementării Acordului de Asociere între Republica Moldova și Uniunea Europeană depinde de capacitățile de utilizare a anumitor indicatori strategici ai politicilor de modernizare: constituirea unei baze analitice adecvate pentru adoptarea deciziilor; comunicarea în spaţiul public, necesară pentru realizarea de facto a politicilor integraționiste; eficiența guvernării; medierea democratică a intereselor; transparența partidelor politice în medierea intereselor, inclusiv centrate pe eurointegrare; consolidarea continuă a capacităţilor administraţiei publice la nivel naţional, regional și internațional; îmbinarea politicii, pieței şi presei ca cel mai complex și controversat indiciu al democrațiilor actuale; buna guvernare întru modernizarea țării nu poate fi implementată fără educaţia adecvată a cadrelor privind elaborarea și promovarea politicilor publice.

3. Pentru Republica Moldova și cetățenii săi este convenabilă integrarea în Uniunea Europeană, dar menținînd prezența și consolidînd pozițiile pe „piețele tradiționale" din statele ex-sovietice prin acorduri bilaterale, mai ales în condițiile că „piețele de perspectivă" sunt valorificate mai dificil. Integrarea europeană solicită costuri structurale multiaspectuale, însă beneficiile, după cum demonstrează situația țărilor central- și sud-est europene, vor prevala: modernizarea țării prin aderarea la Uniunea Europeană reprezintă o prioritate strategică și o oportunitate de valorificat, deoarece procesul de reforme trebuie susținut și consolidat prin asistență financiară, logistică și tehnologică, consultanță și deschidere, în caz contrar va continua să naufragieze în zona „gri", rămînînd o țară cu nivel scăzut de trai, grad înalt de emigranți de muncă, fărîmițată teritorial, instabilă, coruptă și cu restanțe destul de mari la capitolele independența justiției, buna guvernare, libertatea mass-mediei și administrație publică eficientă.

4. Asocierea politică şi integrarea economică cu Uniunea Europeană poate reprezenta pentru Republica Moldova fie o etapă intermediară în procesul integraționist europeană, fie un punct intermediar al parcursului integraționist, rămînînd într-o zonă tampon între Uniunea Europeană şi Uniunea Economică Eurasiatică. O viziune clară de viitor pentru Republica Moldova, acceptată de întreaga societate, este deocamdată intangibilă, din cauza divizării atît a societăţii, cît şi a clasei politice pe criterii geopolitice, de modul realizării prevederilor Acordului de Asociere depind evoluţiile politice interne şi cele integraționiste externe ale Republicii Moldova.

5. Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană practic nu periclitează nici neutralitatea, nici suveranitatea Republicii Moldova, conținînd un mecanism fezabil menit să contribuie la reîntregirea teritorială a Republicii Moldova prin restabilirea spațiului economic unic..

6. O realizare foarte importantă a procesului de asociere ține de Acordul de Liberalizare a Regimului de Vize pentru cetățenii Republicii Moldova, intrat în vigoare la 28 aprilie 2014, care nu s-a soldat cu exodul în masă, ci a dezvoltat comunicarea și parteneriatele, inclusiv științifice, culturale și la nivelul autorităților locale. Însă cel mai important rezultat ține de reîntregirea familiilor, regimul liberalizat de vize facilitând călătoriile în ambele direcții.

7. Condiționalitățile nu pot fi calificate altfel decît îngust partinic, nu reprezintă imixtiune în afacerile interne ale Republicii Moldova, ci un instrument de solicitare și un catalizator de promovare de reforme în conformitate cu standardele europene, mai ales în condițiile că integrarea europeană, cel puțin pentru moment, nu se dovedește a fi un proces ireversibil. Incontestabil este că după declararea nulității alegerilor pentru funcția de Primar general al municipiului Chișinău și, drept urmare, stoparea asistenței macrofinanciare, relațiile dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană parcurg o etapă mai rece, iar această stare va dura mai mult timp datorită exercițiilor electorale care se vor produce în anul 2019 – alegeri parlamentare și locale în Republic Moldova, alegeri pentru Parlamentul European în statele membre ale Uniunii Europene.

8. Actualmente nu se pune problema integrării nemijlocite în Uniunea Europeană, în sensul de acces la instituțiile comunitare, ci doar de apropiere prin asociere politică și integrare economică. Această situație nu contravine participării Republicii Moldova la alte proiecte regionale sau subregionale similare de liber schimb.

9. În relațiile dintre putere și opoziția politică observăm atât deschideri către dialog, înțelegere și spirit de colaborare, cât și luptă acerbă și concurență. Indiferent de coloratura politică a guvernărilor, opoziției politice i s-a aplicat un tratament de suprafață și cu abateri esențiale de la normele democratice, chiar dacă sunt prevăzute mecanisme legislative de antrenare a acesteea în procesul decizional.

10. Dezvoltarea politică a Republicii Moldova se caracterizează prin consolidarea tendințelor autoritare, conducînd, pe de o parte, spre limitarea rolului alegerilor și, implicit, a culturii electorale în procesele politice, iar pe de altă parte, transformă alegerile într-un instrument eficient aplicat de elita politică în lupta pentru realizarea intereselor înguste corporatiste în condițiile conservării „fațadei democratice”.

6. Participarea în programe și proiecte internaţionale

Ca rezultat al proiectului *Modernizarea social-politică a Republicii Moldova în contextul extinderii procesului integraționist european*, unii executanți ai acestuia au participat la un număr de proiecte bilaterale și internaționale:

1. *Responsabilitatea sociala a guvernantei publice –componenta majora a dezvoltarii relatiilor dintre Romania si Republica Moldova* – proiect bilateral moldo-român (V. Juc, V. Moraru, S. Ciumac, A. Roșca);
2. *Mecanisme de protecţie a drepturilor minime sociale și civile în Republica Moldova și Italia* – proiect bilateral moldo-italian (V. Juc, A. Roșca);
3. Încadrarea în acțiunile COST: CA15207 – *Professionalization and Social Impact of European Political Science* (M/ Gorbatiuc); CA16211 - *Revizuirea dezbaterilor intelectuale privind drepturile civile și democrația în Europa* (A. Roșca).

Aplicarea la proiecte Orizont 2020:

7. Lista lucrărilor publicate în cadrul proiectului de cercetare

Monografii, culegeri de articole științifice	1. JUC V. *Глобализация, наука и социоприродные преобразования в условиях современного мира*, Кишинэу, Tipografia Centrală, 2017, 268 p. ISBN 978-9975-53-849-7 (monografie colectivă). 2. CUȘNIR V.; JUC V.; ȘTIRBU E. ș.a. *Procesul electoral în Republica Moldova: realități, tendințe și perspective*. Ch.: Priceps, 2015. 288 p. 15, 0 c.a. ISBN 978-9975-3037-4-3. 3. DIACON M., JUC V., CONSTANTINOV V. *Uniunea Europeană. Istorie și actualitate*. Chișinău: Tipografia UST, 2016, 223 p. 12,5 c.a, ISBN 978-9975-76-189-5. 4. DUMITRASCO M. *Interaction Between Foreign Trade, Innovation And Competitiveness: The Case of Republic of Moldova,* Publisher: Éditions Universitaires Européennes 2018, 76 p. ISBN: 978-613-8-42705-6 5. DUMITRAȘCO M. *Liberal Foreign Trade Policy Valorification: Case of Moldova.* Lambert Academic Publishing, 2015. 88p. 3, 1 c.a. ISBN: 978-3-659-80104-4 6. GUCEAC I., JUC, V., MORARU, V., UNGUREANU, V. *Republica Moldova și Uniunea Europeană: dimensiunile cooperării*. – Chișinău: ICJP al AȘM, 2016. - 116 p. – 7,0 c. a. – ISBN 978-9975-3043-5-1. 7. JUC V. *Securitatea națională și politica externă ale Republicii Moldova în contextul transformărilor structurale de sistem postrăzboi rece*. Ch.: Tipografia Centrală, 2015. 200 p. 12,5 c.a. ISBN 978-9975-53-530-4. 8. JUC V., DIACON M. *Prevederi de politică externă în documentele de program și în activitatea partidelor politice din Republica Moldova*. Chișinău: F.E.-P „Tipografia Centrală", 2016. 256 p. 14,5 c.a. ISBN 978-9975-3043-3-7 9. JUC V., UNGUREANU V. *Interesele geopolitice ale marilor puteri și impactul lor asupra securității naționale a Republicii Moldova.* Chișinău: F.E.-P „Tipografia Centrală", 2016. 168 p. 9, 5 c.a. ISBN 978-0075-3043-6-8. 10. JUC V.; MÎTCU S. *Activități nemilitare ale Organizației Tratatului Atlanticului de Nord*. Ch.: Tipografia Centrală, 2015. 160 p. 10,0 c.a. ISBN 978-9975-3073-1-4. 11. JUC V., CEACÎR I. *Cultura organizațională în contextul modernizării administrației publice locale: abordare politologică*. Chișinău: F.E.-P „Tipografia Centrală", 2018. 240 p. (15,0 c.a). ISBN 978-9975-53-849-5. 12. MORARU V. (coord.). M*igrație, Diasporă, Dezvoltare: noi provocări și perspective* / Seria „Migrația: probleme și oportunități". - Chișinău: ICJP al AȘM, 2016, 257 p., ISBN 2221-1209. 13. ȚVEATCOV N. *Conflictos políticos en la República de Moldavia: retrospectivas e oportunidade*s. Madrid: Mundi Book Ediciones, 2015, 152 p. 8,5 c.a. ISBN 978-84-943318-7-9. 14. ȚVEATCOV, N. *Гражданское общество Республики Молдова: социальные и политические аспекты развития*. Кишинев: Intellect Group, 2017 (Tipogr. «Aberton Prim»). – 322 p., 13,5 c.a. ISBN 978-9975-3071-3-0. 15. КУШНИР В. ЖУК В. ШТИРБУ Е. *Электоральные процессы в*

	Республике Молдова: реальность, тенденции и перспективы. Chișinău: Princeps, 2015. 312 c. 16, 0 c.a. ISBN 978-9975-3037-3-6
Capitole în monografii, culegeri	1. BRAGA L. *Cultura politică.* În: "Republica Moldova pe calea modernizării. Studiu enciclopedic". Chișinău: Biblioteca Științifică Centrală. Secția editorial-poligrafică, 2015, pp. 359-381, 1, 4 c.a. ISBN 978-9975-3073-0-7 2. BRAGA L. *Эволюция электоральной культуры в Республике Молдова в контексте процессов демократической модернизации*. În: Modernizare social-politică a Republicii Moldova în contextul extinderii procesului integraționist european. Chișinău, F.E.-P Tipografia Centrală, p. 126-154 (1,7 c.a) ISBN 978-9975-3043-8-2 3. CIUMAC S. *Dimensiunile politicii externe în programele guvernanței din Republica Moldova*. În: Modernizarea social-politică a Republicii Moldova în contextual extinderii procesului integraţionist European. Chișinău: F. E.-P. Tipografia Centrală, 2018, p. 215-241. (1,7 c.a.) ISBN 978-9975-3043-8-2. 4. CIUMAC S., BĂDILEANU M, *Evoluția sistemului energetic din România*. În: Valorificarea experienței României în contextul integrării europene a Republicii Moldova, Chișinău, F.E.-P Tipografia Centrală, 2018, p. 199-230, (1,0 c. a.) ISBN 978-9975-53-946- 2. 5. DUMITRASCO M. *Conformity of country's institutions to the valorization of potential the liberal foreign trade policy - the case of the Republic of Moldova.* În: Modernizarea social-politică a Republicii Moldova în contextul extinderii procesului integraţionist European. Chișinău, F.E.-P Tipografia Centrală, 2018, p. 242-257, ISBN 978-9975-3043-8-2. 6. DUMITRAȘCO M. *Overview of Approach Based on Links Between Trade Exchange and Innovation.* In: KRSTIC B.; PASZEK Z., eds. The determinants of competitiveness. Krakow: Krakow University, 2015, pp. 61-75, 1,0 c.a. 7. GORBATIUC M. *Отношения между Организацией по безопасности и сотрудничеству в Европе и Республикой Молдова*. În: Modernizarea social-politică a Republicii Moldova în contextul extinderii procesului integraționist european. Chișinău, F.E.-P Tipografia Centrală, 2018. p. 410-419. (0,8 c.a.) ISBN 978-9975-3043-8-2. 8. GROSU L. *Experiența comunicării pentru dezvoltare durabilă. Oportunități pentru Republica Moldova*. În: Modernizarea social-politică a Republicii Moldova în contextul extinderii procesului integraţionist European. Chișinău, F.E.-P Tipografia Centrală, 2018, p. 199-214. ISBN 978-9975-3043-8-2. 9. GROSU R. *Statutul de neutralitate permanentă a Republicii Moldova: abordare politico-juridică vs realităţi geopolitice*. În: Modernizarea social-politică a Republicii Moldova în contextul extinderii procesului integraţionist European. Chișinău, F.E.-P Tipografia Centrală, 2018. p. 444-465. (1,65 c.a.). ISBN 978-9975-3043-8-2. 10. GUCEAC I. *Constituționalismul. În: Republica Moldova pe calea*

modernizării. Studiu enciclopedic. Chișinău, Tipogr. Centrală, 2015. p.7-27. 1,2 c.a. ISBN 978-9975-3073-0-7

11. JUC V. *Evoluția insttuției parlamentare in Republica Moldova: fundamente politico-juridice și aspect electorale*. În: Experiențe și provocări penru România și Republica Moldova, în contextual proceseleor de integrare europeană. Bârlad: Univers academic, 2018. p.109-127 (1.0 c.a.) ISBN 978-606-94630-9-3.
12. JUC V. *Evoluția relațiilor dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană de la parteneriat și cooperare la asociere și integrare*. În: Modernizarea social-politică a Republicii Moldova în contextul extinderii procesului integraţionist european. Chișinău, F.E.-P Tipografia Centrală, 2018. p 5-43. 1,8 c.a. ISBN 978-9975-3043-8-2.
13. JUC V. *Integrarea europeană. În: Republica Moldova pe calea modernizării. Studiu enciclopedic.* Ch.: Tipogr. Centrală, 2015. pp.258-278. 1,1 c.a. ISBN 978-9975-3073-0-7
14. JUC V. *The european integration and the state reintegration – elements on the national interest of the Republic of Moldova.* În: Partnership for prosperity. Minsk: „Pravo i Economika", 2014. pp. 169-183. 1,4 c.a.
15. JUC V., COJOCARU GH. *Politica externă. În: Republica Moldova pe calea modernizării. Studiu enciclopedic.* Ch.: Tipogr. Centrală, 2015. p. 228-256. 1,6 c.a. ISBN 978-9975-3073-0-7
16. JUC, V., UNGUREANU, V. *Diversificarea teoretică a conceptului de securitate în contextul transformărilor structurale de sistem internațional postrăzboi rece.* În: Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul evoluțiilor geopolitice regionale. Chișinău: Tipografia Centrală. 2016, p. 29-53. (1,3 c.a.) ISBN 978-9975-9761-8-3.
17. MORARU V. *Mass-media și procesul politic. În: Republica Moldova pe calea modernizării. Studiu enciclopedic*. Ch.:Tipografia Centrală, 2015, p. 382-396. 0,8 c.a. ISBN 978-9975-3073-0-7
18. MORARU V. *Migraţia în contextul modernizării Republicii Moldova*. În: Modernizarea social-politică a Republicii Moldova în contextul extinderii procesului integraţionist European. Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice şi Sociologice, 2018, p. 87-106. 1,39 c. a. ISBN 978-9975-3043-8-2.
19. MORARU V. *Migrația:o provocare pentru guvernanți și cetățeni*. În: Experiențe și provocări penru România și Republica Moldova, în contextual proceseleor de integrare europeană. Bârlad: Univers academic, 2018. p.73-90 (0.9 c.a.) ISBN 978-606-94630-9-3.
20. MORARU V. Resursele simbolice ale puterii. În: Valorificarea experienței României în contextul integrării europene a Republicii Moldova. Chișinău: ICJP, 2018, pp. 55-79. - 1,67 c. a. - ISBN 978-9975-53-946-3.
21. PERU-BALAN A. *PR-ul politic vs retorica populistă: afinități teoretice și pragmatice*. În: Modernizarea social-politică a Republicii Moldova în contextul extinderii procesului integraționist european. Chișinău, F.E.-P Tipografia Centrală, 2018; 1,7 c.a. ISBN 978-606-

	94630-9-3 22. PERU-BĂLAN A. *Sistemul partidist și leadershipul politic*. În: Republica Moldova pe calea modernizării, Studiu enciclopedic. Ch.:Tipografia Centrală, 2015, pp.102-128. 1.6 c.a. ISBN 978-9975-3073-0-7 23. ROGOVAIA G. *Politica și morala*. În: Republica Moldova pe calea modernizării, Studiu enciclopedic. Ch.:Tipografia Centrală, 2015, pp.397-425. 1.7 c.a. ISBN 978-9975-3073-0-7 24. ROGOVAIA, G. *Problematica securității umane în contextul evoluției societății contemporane*. În: Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul evoluțiilor geopolitice regionale. Chișinău: Tipografia Centrală. 2016, p. 77-94. (1,1 c.a.) ISBN 978-9975-9761-8-3. 25. ROȘCA A.N., ROȘCA A.S. *Introducerea votului mixt în Republica Moldova din perspectiva marketingului politic*. În: Modernizarea social-politică a Republicii Moldova în contextul extinderii procesului integraționist european. Chișinău, F.E.-P Tipografia Centrală, 2018, p. 154 – 176. ISBN 978-9975-3043-8-2. 26. ROȘCA A.S. *Reforma sistemului electoral în Republica Moldova: rațiuni și provocări*. În: Experiențe și provocări penru România și Republica Moldova, în contextual proceseleor de integrare europeană. Bârlat: Univers academic, 2018. p.91-107 (0.9 c.a.) ISBN 978-606-94630-9-3 27. ROȘCA A.S. *Statul de drept. Cadrul teoretic și provocările ajustării practice*. În: Valorificarea experienței României în contextul integrării europene a Republicii Moldova. Chișinău: ICJP, 2018, pp. 157-173. ISBN 978-9975-53-946-3. 28. RUSANDU I. *Opoziția politică.* În: Republica Moldova pe calea modernizării, Studiu enciclopedic. Ch.:Tipografia Centrală, 2015, pp.127-147. 1.1 c.a. ISBN 978-9975-3073-0-7 29. RUSANDU I. *Puterea și opooziția politică – repere metodologice și practice.* În: Modernizarea social-politică a Republicii Moldova în contextul extinderii procesului integraționist european. Chișinău, F.E.-P Tipografia Centrală 2018, p. 107-125 (512 p.) (2,0 c.a.). ISBN 978-9975-3043-8-2. 30. RUSANDU I. *Sistemul electoral din Republica Moldova: controverse și realitate.* În: Impactul sistemului electoral asupra capacității de funcționalitate a instituțiilor puterii de stat din Republica Moldova. Chișinău, F.E.-P Tipografia Centrală, 2018, 148 p. (0,7 c.a.). ISBN 978-9975-3201-0-8. 31. RUSTANOVICI L., ROGOVAIA G. *Конструктивное сотрудничество Республики Молдова и Украины на пути к европейской интеграции*. În: Modernizare social-politică a Republicii Moldova în contextul extinderii procesului integraționist european. Chișinău, F.E.-P Tipografia Centrală, 2018, p. 126-154 (2 c.a) ISBN 978-9975-3043-8-2. 32. SACA V. *Tranziția.* În: Republica Moldova pe calea modernizării, Studiu enciclopedic. Ch.:Tipografia Centrală, 2015, pp. 54-83. 1.8 c.a. ISBN 978-9975-3073-0-7

	33. SOLOMON C. *Sistemul electoral.* În: Republica Moldova pe calea modernizării, Studiu enciclopedic. Ch.:Tipografia Centrală, 2015, pp.84-101 1.0 c.a.. ISBN 978-9975-3073-0-7 34. STERPU Vladimir. *Methodology of Researching the Nature of the Stratification of Moldovan Society in the Context of International Comparisons.* În: Studiu sociologic. Inegalități sociale în Republica Moldova. Constituirea clasei de mijloc. Academia de Științe a Moldovei. Institutul de Cercetări Juridice şi Politice. Chișinău, 2017, p.416-421. (0,50 c.a.) ISBN 978-9975-9761-9-0. (coautor). 35. STERPU, V. *Republica Moldova în sistemul de securitate regională al Europei de Sud-Est.* În: Modernizarea social politică a Republicii Moldova în contextul extinderii procesului integraționist european. Chișinău, F.E.-P Tipografia Centrală, 2018, p. 475-486. (0,5 c.a.). ISBN 978-9975-3043-8-2. 36. ȘARAN. V. *Impactul războiului informațional din Republica Moldova în urma crizei geopolitice din Ucraina*. În : Modernizarea social-politică a Republicii Moldova în contextul extinderii procesului integraţionist European. Chișinău, F.E.-P Tipografia Centrală, 2018,p.466-474. (1,0). ISBN 978-9975-3043-8-2. 37. ȚVEATCOV, N. *Социальные трансформации и интеграционные процессы в Республике Молдова: граждановедческое измерение*. În: Modernizarea social-politic a Republicii Moldova în contextul extinderii procesului integraționist european. Chișinău, F.E.-P Tipografia Centrală, 2018, p. 308-329. (1,2 c.a.). ISBN 978-9975-3043-8-2 38. UNGUREANU, V. *Redimensionarea securității naționale a Republicii Moldova în contextul noilor transformări ale arhitecturii geopolitice regionale.* În: Modernizarea social-politică a Republicii Moldova în contextul extinderii procesului integraționist european. Chișinău, F.E.-P Tipografia Centrală, p. 420-443. (1,3c.a.). ISBN 978-9975-3043-8-2. 39. UNGUREANU, V. *Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul reconfigurării geopoliticii Uniunii Europene.* În: Republica Moldova și Uniunea Europeană: dimensiunile cooperării. Coordonator V. Juc. Chișinău: „Tipografia Sirius”, 2016, p. 84-114. (1,5 c.a.). ISBN 978-9975-3043-5-1. 40. UNGUREANU, V., VRĂJITORU, D. *Rolul Organizației Tratatului Atlanticului de Nord în fortificarea securității naționale a Republicii Moldova în contextul noilor reconfigurări geopolitice din Europa de Sud-Est.* În: Republica Moldova în contextul oportunităților de modernizare: necesități de democratizare, securitate și cooperare. Coordonator V. Juc. Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice și Politice al AȘM, 2016, p. 76-96. (1,1 c.a.). ISBN 978-9975-3043-2-0. 41. UNGUREANU, V.; VRĂJITORU, D. *Funcționalitatea sistemelor electorale în asigurarea procesului democratic de exercitare a puterii politice în statele europene.* În: Impactul sistemului electoral asupra capacității de funcționalitate a instituțiilor puterii de stat din Republica Moldova. Chișinău, F.E.-P Tipografia Centrală, 2018, p. 81-96. (0,8

	c.a.). ISBN 978-9975-3201-0-8. 42. VARZARI P. *Elitele politice*. În: Republica Moldova pe calea modernizării, Studiu enciclopedic. Ch.:Tipografia Centrală, 2015, pp. 148-172. 1.5 c.a. ISBN 978-9975-3073-0-7 43. VARZARI P. *Puterea elitistă și puterea birocratică prin prisma modernizării politice a statului Republicii Moldova*. În: Modernizarea social-politică a Republicii Moldova în contextul extinderii procesului integraționist european. Chișinău, F.E.-P Tipografia Centrală, 2018, p. 72-86. (1,7 c.a.). ISBN 978-9975-3043-8-2. 44. ZICHNER Helga, ȘARAN, V. *The EU's Education Policy Abroad: The 'Power of Attraction' and the Case of Moldova (Politici educaționale în străinătate: Legea atracției: cazul Republicii Moldova)* În: European Neighbourhood Policy, Geopolitics Between Integration and Security, 2016. Palgrave macmillan publishing UK, ISBN 978-1-137-48565-6,(2.0 c.a) p. 161-183.
Manuale	-
Capitole în manuale	-
Note de curs	PERU A., SITARI D. *Comunicarea mediatică*. CEP USM, Chișinău, 2018, 116 p. (9 c.a). ISBN978-9975-142-07-6.
Culegeri de studii științifice	-
Culegeri de acte	-
Articole în reviste internaționale	1. DUMITRAȘCO M. *DUMITRAȘCO M. Evaluation of the capital flight from country - case of the Republic of Moldova.* În: Economic insights – trends and challenges, 2015, nr.4, 48-56. ISSN 2284-8576. 2. DUMITRAȘCO M. *Valorification of the potential of liberal foreign trade policy for Republic of Moldova.* În: Journal of Law and Administrative Sciences, 2015, special issue, pp. 332-344. ISSN 2392 – 8298. 3. GROSU R. *Abordări politico-juridice ale conceptului de neutralitate în studiile științifico-analitice în Republica Moldova*. În: Studia Securitatis. Revistă de studii de securitate, 2015, nr. 2, 118-131, ISSN1843-1925. 4. GROSU, R. *The status of neutrality in theoretical and methodological approches of soviet and Russian authors.* În: Studia Securitatis. Revistă de studii de securitate. 2016, nr. 1, 118-131. (1,08 c.a.), ISSN 1843-1925 5. MORARU V. *Promoting politics as way of existence in contemporary european media.* În: Societate și Politică, 2015, Vol. 9, N 2 (18), 35-42. ISSN (online): 2067-7812 6. MORARU Victor, Liliana RUSU. *New media – the reforming factor of political communication.* În: International Journal of Communication Research (Iași, România), 2017, N 1. – pp. 50-57 (0,4 c. a.). ISSN 2246-9265. – În limba engleză. – [On-line]: http://www.ijcr.eu/articole/354_07%20Victor%20MORARU.pdf. 7. MORARU Victor. *Tentativa mediatică de legitimare a puterii: personalizarea proceselor politice*. În: Convergențe spirituale Iași-Chișinău (Iași, Universitatea „Apollonia"), 2017, nr. 12-13, pp. 89-94 (0,46 c. a.). ISSN 2343-9661. 8. MORARU, V. *Spiritul democraţiei participative*. În: Convergențe

	spiriutuale Iași-Chișinău (Iași, Universitatea „Apollonia”), 2016, N 10-11, pp. 281-284. - 0,32 c. a. – ISSN 2343-9661. 9. MORARU, V. *Valoarea simbolică a Unirii din 1859.* În: Perspective 2025 (București, Consorțiul Studis), 2016, N 1, pp. 17-18. – 0,13 c. a. – ISSN 2501-7284. 10. PERU-BALAN A. *Factorul basarabean în alegerile prezidenţiale din România*. Polis, 2015, nr.3(9), pp. 149-157, ISSN 12219762 11. PERU-BALAN A. *Strategii de PR în retorica electorală din parlamentarele-2014, Republica Moldova vs revoluția crizantemelor*. În: Polis, 2015, nr.4(10), 121-134. ISSN 12219762 12. PERU-BALAN Aurelia, Tofan Eugenia. *Campania electorală prezidențială din Republica Moldova, 2016 – victoria stângii politice.* În: POLIS, revistă de științe politice, Volum I, Nr1 (15), Institutul European, Martie 2017, pp.199-219 1,2 c.a. ISSN 12219762. 13. PERU-BALAN Aurelia. *Emmanuel Macron: primenirea clasei politice franceze vs produs PR* . În : POLIS, Volum V, Nr. 3 (17), Serie nouă, iunie – august 2017, pp. 43-63, 1.2 c.a. ISSN 12219762. 14. PERU-BALAN, A. *Management's place and role in political PR*. În: Revista COGITO, București, Vol. VIII, no. 3/ September, 2016 pp.37 - 54 (1.0 c.a.). ISSN 2066-7094. 15. ROGOVAIA G. *Православная Молдова в правовой шкале Евросоюза: аспекты толерантности*. În: Международный научно-практический журнал «Верховенство права» №1 2018, Дрогобич, Украина, p 18-34. (1,0 c.a). Varianta electronică: http://sol-vp.info 16. ȚVEATCOV N. *Eastern partnership – interaction format of the European Union with eastern European countries: experience of the Republic of Moldova*. În: Penza Scientific Journal, №15, 2015, p.12-21 ISSN 2227-8486 17. UNGUREANU, V. *A geopolitical approach to the national security of the Republic of Moldova in the context of the interference of the geostrategic interests of great powers*. În: Cross Border Journal for International Studies, [Galați], No. 1(2), 2017, p. 119-140. (1,5 c.a.) ISSN 2537-3676. 18. UNGUREANU, V. *The evolution of hybrid warfare in the context of new geopolitical reconfigurations within the black sea area*. În: Cross-Border Journal for International Studies [Galați]. No. 2 (2), 2017, p. 119-143. (1.3c.a.). ISSN (print): 2537-3676. ISSN (online): 2601-1638.
Articole în reviste naţionale, Categoria B	1. BALAN. E. *Dialogul interetnic și cooperarea regională în contextul modernizării democratice a Republicii Moldova*. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice,nr. 3, 2015, 14 p. ISSN 1857-2294 2. BALAN. E. *Межэтническое сотрудничество и толерантность в контексте модернизации и европейской интеграции Республики Молдова*. În: Право и Политология, 2015, pp. 10-12. ISSN 19870-5533 3. BLAJCO V. *Трансграничное сотрудничество как механизм евроинтеграции страны (на примере еврорегионов „Верхний Прут”, и „Нижний Дунай” Республики Молдова).* În: Revista de Filosofie, Sociologie și Stiințe politice, 2017, nr. 2, 13 p., 0,8 c.a. ISSN 1857-2294 4. BLAJCO V. *Экологическая политика в Придунавье: проблемы и перспективы.* În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice,

	2016, nr. 1 (170), p. 98-106. (0,85 c.a.) ISSN 1857-2294. 5. BRAGA L. *Выборы как критерий демократичности политического режима.* În: Revista de Filozofie, Sociologie și Științe Politice. Chișinău, 2016, 1(170), pp. 85-97. (ISSN 1857-2294). 6. BRAGA L. *Модель «урезанной демократии» в электоральном измерении.* În: Revista de Filozofie, Sociologie și Științe Politice. Chișinău: Tipografia centrală. 2017, nr. 1 (173), p. 75-88, (1,1 c.a.) ISSN 1857-2294. 7. BRAGA L. *Роль электоральной культуры в функционировании политического режима Республики Молдова*. În: Revista de Filozofie, Sociologie și Științe Politice. 2018, nr. 1 (176), p. 83-99, (1,2 c.a.). ISSN 1857-2294. 8. DIACON M. *Priorități de politică externă a Republicii Moldova în Organizația pentru Cooperare Economică în Marea Neagră.* În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, nr.1. 2016, p.40-47, 0,5 c.a. ISSN 1875-2294. 9. DUMITRAȘCO, M. *Politica externă comercială liberală a Republicii Moldova.* În: Akademos, 2015, nr. 4, p. 90-96. (0,8 c.a.), ISSN 1857-0461.Filozofie, Sociologie și Științe Politice. 2016, nr.1,70-77. ISSN 1857-2294. 10. GORBATIUC M. RUSANDU I. *Геополитические реалии приднестровского конфликта: акторы и возможные пути решения.* În: Revista de filosofie, sociologie și științe politice a Institutului de Cercetări Juridice și Politice al AȘM nr. 2 (173), 2017, ISSN 1857-2294. p. 38-46, 0,6 c.a. 11. GORBATIUC M. *Этапы формирования от СБСЕ к ОБСЕ.* În: Revista de Filozofie, Sociologie și Științe Politice, 2015, nr.3, p.207-2017. ISSN 1857-2294. 12. GROSU R. *Statutul de neutralitate permanentă a Republicii Moldova în lumina elaborărilor academice*. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, 2015, nr. 3, pp. 38-46. ISSN: 1857-2294 13. GROSU, R. *Conceptul de neutralitate elucidat în elaborările ştiinţifice ale unor autori din Occident.* În: Revista de Filozofie, Sociologie și Științe Politice. 2016, nr. 1, 29-39. (1,04 c.a.), ISSN: 1857-2294.ISSN 1857-2294. 14. JUC V. *Dimensiunea filosofică a relațiilor internaționale*. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Relații Internaționale. 2017, nr.1. p. 7-24. 0,9 c.a. ISSN 1857-2294. 15. JUC V. POPA D. *Experiența de aderare a României la Uniunea Europeană: general și particular pentru Republica Moldova*. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice. 2016, nr. 1. p. 7-22. 0,8 c.a. ISSN 1857-2294 16. JUC V. *Repere metodologice de cercetare a sistemelor internaționale: raportul „actor – structură”.* În: Akademos. Revista de știință, inovare, cultură și artă. 2018, nr. 3 (50). p. 74-82. (0.7 c.a.) ISSN 1857-0461. 17. JUC V. *Republica Moldova la 25 de ani: eforturi de recunoaştere internațională a independenței de stat.* În: Academos. Revistă de

	știință, inovare, cultură și artă. 2016, nr. 3(42). p. 107-116, 0,8 c.a. ISSN 1857-0461. 18. JUC V. *Trecerea de la bipolaritate la lumea post bipolara: abordări conceptuale si sistemice.* În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice. 2017, nr. 2. p. 7-24. 0,9 c.a. ISSN 1857-2294. 19. JUC V. UNGUREANU V. *Opțiuni de consolidare a securității militare a Republicii Moldova în contextul extinderii amenințărilor asimetrice și hibride*. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice. 2016, nr. 2. p. 7-26. 1, 0 c.a. ISSN 1857-2294. 20. JUC V. *Unipolaritatea versus multipolaritate în reconfigurarea modelului de ordine mondială postrăzboi rece*. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice. 2006, nr. 3. p. 7-23. 0,9 c.a. ISSN 1857-2294 21. JUC V., DIACON M. *Evoluția ideilor de unificare europeană: fundamente filosofice și coordonate instituționale*. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice. 2018,. nr. 1. p. 7-19. 0,6 c.a. ISSN 1857-2294. 22. JUC V., DIACON M. *Politicile și programele Uniunii Europene în domeniul cercetării și educației.* În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice. 2017, nr. 3. p. 7-24. 0,9 c.a. ISSN 1857-2294. 23. JUC V., UNGUREANU V. *Redimensionarea intereselor geopolitice ale marilor puteri în condițiile edificării sistemului internațional postrăzboi rece.* În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice. 2015, nr. 1, 3-22. ISSN 1857-2294 24. JUC V.; CEBAN L. *Afirmarea internațională a statului Republica Moldova: aspecte legislativ-normative și diplomatice*. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, 2015, nr. 2. pp. 3-19, ISSN 1857-2294. 25. MORARU V. *Mecanismele acţiunii politico-mediatice: tentația demistificării*. În: Revista de Filozofie, Sociologie şi Ştiinţe Politice, 2015, nr.1, pp. 136-144. ISSN 1857-2294. 26. MORARU V. *Migrația în contextul globalizării*. În: Revista de Filosofie, Sociologie şi Ştiinţe Politice, 2018, nr. 1, pp. 20-130. (1,0 c. a.). ISSN 1857-2294. 27. MORARU V., DELEU E. *Fața nevăzută a migrației*. În: Akademos, 2015, N4 (36), pp. 184-190. ISSN 1857-2294. 28. MORARU V., DELEU E. *Роль вторых поколений миграции в формировании диаспоры Республики Молдова: политические и социальные последствия*. În: Revista de Filosofie, Sociologie şi Ştiinţe Politice, 2018, N 2, pp. 25-30. (0,44 c.a.). ISSN 1857-2294. 29. MORARU V., DRUȚĂ A. *Интернет-ресурсы в арсенале коммуникационных инструментов международных организаций*. În: Revista de Filosofie, Sociologie şi Ştiinţe Politice, 2018, N 1, pp. 183-191. (0,66 c.a.). ISSN 1857-2294. 30. MORARU V., MORARU S. *Securitatea națională ca problemă politologică.* În: Revista de Filozofie, Sociologie şi Ştiinţe Politice, 2015, nr. 2, 169-177. ISSN 1857-2294

	31. MORARU V., SULAIMAN R. *The issue of federalism in the political and scientific agenda of the Republic of Moldova.* În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice (Chișinău, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice), 2018, N 3 (178), p. 24-43. (0,9 c.a.) ISSN 1857-2294. 32. MORARU Victor, DELEU Ecaterina, CHEIANU-ANDREI Diana. *Copiii migranţilor moldoveni din Italia: particularităţi ale procesului de integrare.* În: Revista de Filosofie, Sociologie şi Ştiinţe Politice, 2017, N 1, pp. 62-74 (0,67 c. a.). - ISSN 1857-2294. 33. MORARU, V. *Un explorator apreciat al zonei de interferenţă dintre istorie şi filosofie. Doctorul habilitat Gheorghe Bobână la 70 de ani*. În: Academos. Revista de Știință, Inovare, Cultură și Artă (AȘM, Chișinău), 2016, N 3, pp. 178-180. (0,3 c. a.). ISSN 1857-2294. 34. MORARU, V., CIUMACENCO, V. *Strategii modale în dezbaterea electorală televizată (studiu de caz).* În: Revista de Filosofie, Sociologie şi Ştiinţe Politice, 2016, N 3, pp. 143-154. (1,09 c. a.). ISSN 1857-2294. 35. MORARU, V., IOVAN, M. MARGA A. *Explorări în prezent* / Recenzie. În: Revista de Filosofie, Sociologie şi Ştiinţe Politice, 2016, N 3, pp. 222-226. (0,4 c. a.). ISSN 1857-2294. 36. MORARU, V., LESCU, M. *Impactul globalizării asupra activităţii mass-mediei.* În: Revista de Filozofie, Sociologie şi ŞtiinţePolitice, 2016, N 2, pp. 161-168. – 0,7c. a. - ISSN 1857-2294. 37. MORARU, V., RUSU, L. *Forms of new media applied in government communication process of the Republic of Moldova.* În: Law and Politology (Chișinău, Baku, Tbilisi), 2016, N 33, pp. 42-48. – 0,86 c. a. – ISSN 1987-5533. 38. MORARU, V., RUSU, L. *Noile media- instrument al renovării comunicării parlamentare.* În: Revista de Filosofie, Sociologie şi ŞtiinţePolitice, 2016, N 1, pp. 186-191. – 0,99 c. a. – ISSN 1857-2294. 39. ROGOVAIA G. *Евроинтеграционный курс Республики Молдова и Украины: объективные стимулы процесса.* În: Revista de Filozofie, Sociologie și Științe Politice. Chișinău, 2016, 2(171), pp. 27-34. ISSN 1857-2294. 40. ROGOVAIA G. *Нравственные основы современности: проблемы трансформации и институционные регуляторы*. În: Revista de Folosofie, Sociologie și Științe Politice, 2015, nr.1, pp. 66-73. ISSN 1857-2294. 41. ROGOVAIA G. *Православная церковь (МП) в евроинтеграционном процессе Молдовы*. În:Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice nr.2, Chișinău, 2018, p.81-88 ISSN 1857-2294 (1,0 c.a.) ISSN 1857-2294. 42. RUSANDU I. ARSENI A. *Statusul constituțional al cetățeanului în procesul electoral contemporan.* În: Revista de filosofie, sociologie și științe politice a Institutului de Cercetări Juridice și Politice al AȘM nr. 2 (173), 2017, ISSN 1857-2294. p.57-68. 43. RUSANDU I. *Puterea versus opoziția politică: alegerile locale*

generale din iunie 2015. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, 2015, nr. 2, 67-72. ISSN 1857-2294.

44. RUSANDU, I. *Puterea și opoziția politică în Republica Moldova: între conflict și colaborare*. În: Revista de Filozofie, Sociologie și Științe Politice. 2016, nr.1, pp. 70-77. ISSN 1857-2294.
45. RUSANDU, I. *Opoziția politică din Republica Moldova: dimensiuni teoretice, evoluție și particularități*. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice. 2018, nr. 2 (177), p. 60-67 (0,75 c.a.). ISSN 1857-2294.
46. RUSANDU, I., ARSENI, A. *Opoziția politică în Republica Moldova: dimensiuni politico – juridice.* În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice [Chișinău]. Nr. 3, 2018, p. 72-82. (0,7 c.a.). ISSN 1857-2294.
47. RUSTANOVICI L. *Опыт Европейского Союза в предупреждении и решении экологических конфликтов: Молдова-Украина-Беларусь.* În: Revista de Filozofie, Sociologie și Științe Politice. Chișinău, 2016, 2(171), pp. 86-92. ISSN 1857-2294.
48. SACA V., TEUT I. *Aspecte generale și particulare ale politicilor de guvernare în condițiile Republicii Moldova*. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, 2015, nr. 1 (167), 53-65, ISSN 1857-2294.
49. SACA, V., TATARU, V. *Impactul mentalității asupra calității democrației în societățile de tranziție a Federației Ruse, Ucrainei și Republicii Moldova.* În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, 2016, nr. 3 (172), p. 65-80. (1,5 c.a.) ISSN 1857-2294.
50. SOLOMON. C. *Reflectarea în mass-media a campaniei electorale pentru alegerile parlamentare din 30 noiembrie 2014 în Republica Moldova.* În: Revista de Folosofie, Sociologie și Științe Politice, 2015, nr. 2, 58-66. ISSN 1857-2294.
51. STERPU V. *Conceptualizări moderne privind organizațiile internaționale*. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice nr.2 (173), Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice și Politice, 2017, p.256-2624 (0,70 c.a.) ISSN 1857-2294.
52. STERPU V. *Contribuții ale autorilor români la studiul securității internaționale.* În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice nr.3(175), Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice și Politice, 2017, p.37-51. (1,25 c.a.) ISSN 1857-2294..
53. ȚVEATCOV N. *The „Perestroika" - reflections of political leaders from Moldova.* În: Moldavian Journal of International Law and International Relations, № 3 (37), 2015, pp. 149-153, ISSN 1857-1999
54. UNGUREANU V. *Impactul reconfigurărilor geopolitice din Europa de Sud-Est asupra securității naționale a Republicii Moldova.* În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, 2015, nr. 3 (169) pp. 22-37. ISSN 1857-2294.
55. UNGUREANU V. *Valorificarea oportunităților de fortificare a securității naționale a Republicii Moldova în contextul noilor replieri geopolitice în spațiul pontic.* În: Revista de Filosofie, Sociologie și

	Științe Politice, 2015, nr. 2 (168), 20-32, ISSN 1857-2294. 56. UNGUREANU V., UNGUREANU D. Repere teoretice și delimitări conceptuale ale securității regionale. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice [Chișinău]. Nr. 3, 2017, p. 25-36. (0,6 c.a.). ISSN 1857-2294. 57. UNGUREANU, V. *Fundamentarea și diversificarea teoretico-conceptuală a fenomenului războiul hibrid*. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, 2017, nr. 2 , ISSN 1857-2294. 58. UNGUREANU, V. *Oportunitatea euroatlantică de asigurare a securității naționale.* În: Revista de știință, inovare, cultură și artă „Akademos", nr. 2, 2018, p. 64-72. (0,5 c.a.). ISSN 1857-0461. 59. UNGUREANU, V. *Politici de diversificare a securității energetice a Republicii Moldova în contextul reconfigurării intereselor geopolitice ale marilor puteri.* În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, 2016, nr. 3, p. 24-42. (1 c.a.), ISSN 1857-2294. 60. UNGUREANU, V. *Trăsăturile fundamentale ale conceptului de neutralitate permanentă al Republicii Moldova: dimensiunea funcțională.* În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice [Chișinău]. Nr. 1, 2018, p. 31-43. (0,6c.a.). ISSN 1857-2294. 61. UNGUREANU, V., JUC, V. *Opțiuni de consolidare a securității militare a Republicii Moldova în contextul extinderii amenințărilor asimetrice și hibride.* În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, 2016, nr. 2, p. 7-26. (1 c.a.), ISSN 1857-2294. 62. UNGUREANU, V.; UNGUREANU, D. Evoluția relațiilor de cooperare dintre republica Moldova și Organizația Tratatului Atlanticului de Nord în cadrul Programului Parteneriatul Pentru Pace. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice [Chișinău]. Nr. 3, 2018, p. 44-58. (0,8 c.a.). ISSN 1857-2294. 63. VARZARI P. *Provocările regimului democratic, sau cine are nevoie de democrație?* În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, 2017, nr. 1 (173), p. 50-61, 1,25 c.a. ISSN 1857-2294. 64. VARZARI P. *Puterea elitistă și modernizarea politică a Republicii Moldova: repere conceptuale și de conținut*. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, 2015, nr. 1 (167), 41-52. ISSN 1857-2294. 65. VARZARI P., RUSANDU I.. (Recenzie) *Cornea Sergiu. Organizarea teritorială a puterii locale în Republica Moldova: concept, mecanisme, soluții. București: Editura Academiei Române; Brăila: Editura Istros a Muzeului Brăilei „Carol I", 2017. 614 p. 35,0 c.a.* În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, 2018, nr. 2 (177), p. 232-233 (0,25 c.a.) ISSN 1857-2294. 66. VARZARI, P. *Puterea birocratică în contextul modernizării politice a statului Republica Moldova*. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice. 2018, nr. 1 (176), p. 50-62 (1,2 c.a.). ISSN 1857-2294. 67. VARZARI, P. *Societatea civilă ca actor de modernizare politică în Republica Moldova.* În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, 2016, nr. 1 (170), p. 59-69. (1,0 c.a.) ISSN 1857-2294.

	68. VARZARI, P. *Societatea civilă ca actor de modernizare politică în Republica Moldova.* În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, 2016, nr. 1 (170), p. 59-69. (1,0 c.a.), ISSN 1857-2294. 69. VARZARI, P.; RUSANDU, I. (Recenzie) *Valorificarea experienței României în contextul integrării europene a Republicii Moldova. Chișinău: F.E.-P. „Tipografia Centrală", 2018. 232 p.* În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice. 2018, nr. 1 (176), p. 225-226 (0,25 c.a.) ISSN 1857-2294. 70. УРСУЛ А., УРСУЛ Т., РУСАНДУ И. *Глобальные цели развития человечества на пути к устойчивому будущему.* În: Revista de Filozofie, Sociologie și Științe Politice. 2016, nr.1, pp. 47-58. ISSN 1857-2294.
Articole în reviste naţionale, Categoria C	1. GROSU Ruslana, *Aspecte politico-juridice privind promovarea diplomației pragmatice în contextual consolidării vectorului oriental ca o componentă a politicii externe a Republicii Moldova (1991-2014).* În: Revista Cohorta, 2017, nr. 1, p. 45-66, (1,4 c.a.). 2. GROSU, Ruslana. *Aspecte politico-juridice privind promovarea diplomației pragmatice în contextual consolidării vectorului oriental ca o componentă a politicii externe a Republicii Moldova (1991-2014).* În: Revista Cohorta, 2016, nr. 1-2, 128-153, (1,4 c.a.) ISSN 1857-0100. 3. JUC V., DIACON M. *Componente de politică externă în documentele de program ale partidelor politice*. MOLDOSCOPIE, 2015. nr.2. (LXIX), 154-171. ISSN 1812-2566. 4. JUC V., NISTIRIUC I. *Unele aspecte privind evoluţia culturii organizaţionale a administraţiei publice locale în Republica Moldova*. În: Moldoscopie (Probleme de analiză politică). revistă științifică trimestrială [Chișinău], nr. 2 (77), 2017, p. 53-69. ISSN 1812-2566 5. MORARU V., MARȚIAN I. *Un fenomen nou în vizorul sociologiei: Luca Vincenti. Bandele de stradă / Recenzie*. În: Moldoscopie (Probleme de analiză politică), 2018, n 3 (LXXXII), p. 200-203. (0,26 c. a.). ISSN 1812-2566. 6. MORARU V., PINTILII I. *Jurnalismul cetățenesc - reflecție a inovațiilor actuale în sfera mediatică*. În: Moldoscopie (Probleme de analiză politică), 2018, N 2, pp. 76-85. (0,74 c. A). ISSN 1812-2566. 7. MORARU V., RUSNAC Gh. *Globalizarea ca emblemă a realității.* În: Moldoscopie (Probleme de analiză politică), 2018, nr. 2, p. 133-120. (0,56 c. a.) ISSN 1812-2566. 8. MORARU V., SULAIMAN R. *Labirints of federalism: the way of Kurdistan.* In: Moldoscopie (Probleme de analiză politică), 2018, nr. 4 (LXXXIII), pp. 80-90. (0,83 c. a.). ISSN 1812-2566. 9. MORARU, V. *Valențele valorilor europene*. În: Moldoscopie (Probleme de analiză politică), 2016, N 2, pp. 111-120. - 0,68 c. a. - ISSN 1812-2566. 10. MORARU, V., DELEU, E. *Generaţii secunde de migraţie: implicaţii politice şi sociale. Cazul cetăţenilor moldoveni din Italia*. În: Moldoscopie (Probleme de analiză politică), 2016, N 4, pp. 92–107. – 1,09 c. a. - ISSN 1812-2566. 11. MORARU, V., RUSU, L. *Coordonatele comunicării politice prezidențiale.* În: Moldoscopie (Probleme de analiză politică), 2016, N 2, pp. 121-133. (0,91 c. a.). ISSN 1812-2566. 12. MORARU, V., RUSU, L. *Elementele definitorii ale noului spațiu public.* În: Moldoscopie (Probleme de analiză politică), 2016, N 1, pp. 120-128. - 0,59 c. a. -ISSN 1812-2566.

	13. MORARU, V., RUSU, L. *Noile media – factor reformator al comunicării politice.* În: Moldoscopie (Probleme de analiză politică), 2016, N 3, pp. 52-63. - 0,826c. a. - ISSN 1812-2566. 14. PERU-Balan A., SITARI D., *Comunicarea electorală şi reglementarea comportamentului mass -media în campaniile electorale din Republica Moldova*. În: Moldoscopie (Probleme de analiză politică), nr. 4 (LXXXX), Chișinău 2018, pp.123. (0,9 c.a.). 15. PERU-BĂLAN A., TOFAN E. *Expunerea mediatică a actorilor politici: focalizarea opiniei publice prin pseudoevenimentul electoral*. În : Moldoscopie, 2015, Nr.1 (LXVIII), 94-103. ISSN 1812-2566. 16. ROGOVAIA G. *Культура морали в современном молдавском обществе.* În: „Învățământul artistic – dimensiuni culturale. Conferința științifică internațională, 3 aprilie, 2015". Chișinău, 2015. pp. 47-48. ISBN 978-9975-9617-5-2 17. RUSANDU I. *Opoziția politică versus puterea în societatea tranzițională contemporană*. În: Buletinul Ştiinţific al Universităţii de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu" din Cahul. Ediţie semestrială. Seria Ştiinţe Sociale, 2018, nr. 1(7), p. 5-15 (0,75 c.a.). ISSN 2345-1858 ; E-ISSN 2345-1890. 18. RUSTANOVICI L. *Задачи и средства формирования гражданской культуры у молодежи в Республике Молдова*. În: „Studiul artelor şi culturologiei: istorie, teorie, practică" . Chișinău: Notograf-Prim, 2015, nr. 3(26). P. 163-167. ISSN 2345-1408 19. SACA V., VARZARI P. *Politici integraționiste în contextul modernizării social-politice a Republicii Moldova*. În : Moldoscopie, 2015, nr. 1 (LXVIII), 114-130. ISSN 1812-2566. 20. ȚVEATCOV N. *Процесс принятия решений в условиях современных политических процессов: концептуальные подходы*. În: Moldoscopie, 2015, nr.1 (LXVIII), p.15-21. ISSN 1812-2566 21. UNGUREANU V. *Perimarea statutului de neutralitate permanentă a Republicii Moldova în condițiile noilor replieri geopolitice din Europa de Sud-Est*. În: Moldoscopie, 2015, nr. 4, pp. 183-201. ISSN 1812-2566. 22. VARZARI P. *Raporturile dintre societatea politică şi societatea civilă: aspecte teoretice*. În : Moldoscopie, 2015, nr. 2 (LXIX), 104-117. ISSN 1812-2566. 23. VARZARI, P. *Calitatea guvernării din Republica Moldova ca problemă publică de eficacitate a puterii politice*. În: Anale ştiinţifice. Vol. 3 / Univ. de Studii Politice şi Econ. Europene „Constantin Stere". Chișinău: USPEE „Constantin Stere", 2016, p. 10-19. (0,5 c.a.) ISSN 1857-4858 ; ISBN 978-9975-4449-0-3. 24. VARZARI, P. *Calitatea guvernării din Republica Moldova ca problemă publică de eficacitate a puterii politice*. În: Anale ştiinţifice. Vol. 3 / Univ. de Studii Politice şi Econ. Europene „Constantin Stere". Chișinău: USPEE „Constantin Stere", 2016, p. 10-19. (0,5 c.a.), ISSN 1857-4858 ; ISBN 978-9975-4449-0-3 25. VARZARI, P. Relația dintre guvernanți și guvernați în concepția lui N. Machiavelli. În: MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică), 2016, nr. 2 (LXXIII), p. 113-120. (1,0 c.a.) ISSN 1812-2566.
Articole în alte reviste naţionale	1. MORARU V. *Mediatizarea politicii: reflecții și constatări. În: Mass-media în Moldova.* În:Revista analitică a Centrului pentru Jurnalism Independent din Chișinău. 2017, Iunie, pp. 5-7 (1,0 c.a.). ISSN 1857-002X. 2. MORARU V. *The Mediatization of politics: reflections and findings.* În: Mass-media in Moldova. Analitical Review of The Center for Independent

	Journalism from Chisinau. 2017, June, pp. 5-7 (1,0 c.a.). În limba engleză. - ISSN 1857-002X. 3. МОРАРУ В. *Медиатизация политики размышления и выводы.* În: Mass-media в Молдове. Аналитический журнал Центра Независимой Журналистики в Кишиневе, 2017, Июнь, стр. 5-7 (1,0 с. а.). În limba rusă. - ISSN 1857-002X.
Articole în culegeri științifice publicate în **străinătate**	1. BLAJCO V. *Социальная среда Пограничья: особенности этнической социализации личности.* În: Теоретические проблемы этнической и кроскультурной психологии. Том 2 (Материалы Пятой Международной научной конференции, 27-28 мая 2016 г.). Смоленск: Изд-во Смоленского гуманитарного университета, 2016, p.199-203. (0,6 c.a.) ISBN 978-5-91812-102-3 2. BLAJCO V. *Особенности этнической самоидентификации населения в Пограничье Республики Молдова*. În: Материалы XII Конгресса этнологов и антропологов России, 3-6 июля 2017 г., г. Ижевск, Россия / Сб. научн. ст. Ижевск, 2017, p. 77-85, 0,5 c.a. ISBN 978-5-9983 3. BRAGA L. *Демократическое управление как форма несилового разрешения современных конфликтов.* În: Общество и личность: гуманистическая идея в теории и практике. Отв. ред. С.Е. Шиянов, Т.Ф. Маслова. Ставрополь: АНО ВО СКСИ, 2016, pp. 55-60. ISBN 978-5-9983-0029-5. 4. BRAGA L. *Конфликт как инструмент управления политическим участием.* În: Общество и личность: гуманистические тенденции в развитии современного общества. Материалы V международной научно-практической конференции. Сборник научных статей. Ставрополь: АНО ВО СКСИ. 2017, p. 48-57 (200 p.), (0,6 c.a.). ISBN 978-5-9983-0039-4 5. BRAGA L. *Ориентации молодежи Республики Молдова в сфере политики.* În: Материалы Международной научно-практической конференции Духовно-культурные ценностные ориентации молодежи в эпоху глобализации. Уфа:Уфимский государственный универсистет экономики и сервиса, 2015, pp. 91-96, 0,5 c.a. ISBN 978-5-88469-683-9 6. BRAGA L. *Особенности электоральной культуры в Республике Молдова*. În: Культура, личность, общество в современных условиях: методология, опыт эмпирического исследования. Ставрополь: АНО ВО СКСИ, 2018, c. 246-255 (0,5 c.a). ISBN 978-5-91256-403-1 7. BRAGA L. *Политический эффект трудовой миграции в Республике Молдова.* În: Труд и общество в реалиях XX1 века. Сборник научных статей. Отв. ред. Р.В. Карапетян. Санкт-Петербург: ООО Скифия-принт. 2017, p. 842-850 (0,5 c.a.) ISBN: 978-5-98620-278-5 8. BRAGA L. *Роль выборов в развитии политических процессов в Республике Молдова*. În: Электоральный цикл в современной России: итоги и перспективы. Саратов: Издательский центр «Наука», 2018, p. 34-60 (0,7 c.a.). ISBN 978-5-91879-870-6 9. BRAGA L. *Электорат Республики Молдова как объект эмоционально-психологического манипулирования*. În: Теоретические проблемы этнической и кросскультурной психологии. Смоленск:Изд-во Смоленского гуманитарного университета, 2016. pp. 134-138. (ISBN 978-5-91812-102-3. 10. CIUMAC S. *Проблема выбора геополитических приоритетов социоэкономического развития.* În: Религия и образование в светских обществах: опыт, проблемы, перспективы: Минск: Право и экономика, 2014, pp. 69-74, (0,5 c.a.). ISBN 978-985-552-382-7. 11. CIUMAC S. *Экономические детерминанты социо-*

трансформационных процессов. În: Великие преобразователи естествознания: Николай Коперник: Материалы XXIV международ. чтений. Минск: БГУИР, 2014, pp.147-149. ISBN 978-985-537-068-1.

12. CIUMAC, S. *Промышленное природопользование как объект научного исследования.* În: Национальная философия в глобальном мире: тезисы Первогобелорусского философского конгресса/ Национальная академия наук Беларуси, Институт философии; редкол.: В. Г. Гусаков (пред.) [и др.]. – Минск : Беларуская навука, 2017. – 416 с. ISBN 978-985-08-2207-9.
13. CIUMAC, S. *The Human Potential of the Contemporary Society: Issues and Trends.* În: Интеллектуальная культура Беларуси: управление знаниями в контексте задач социально-экономической модернизации / Материалы второй международной научной конференции, г. Минск, Институт Философии НАН Беларуси, 12–13 ноября 2015 года. – Минск: Право и экономика, 2016, ст. 113-114. –ISBN 978-985-552-532
14. CIUMAC, S. *Формирование нового типа руководителя в условиях современных социально-экологических реалий*. În: Философское знание и вызовы цивилизационного развития мат. межд. науч. конф., Республика Беларусь, г. Минск, 21–22 апреля 2016 г. / Нац. акад. наук Беларуси, Ин-т философии НАН Беларуси – Минск : Право и экономика, 2016. – ст.333-335, ISBN 978-985-552-602-6
15. CIUMAC, S. , BADILEANU, M. & *A Multiple Attribute Decision MakingAnalysis of the Economic Performances for the Romanian Water Public Services.* In Economic Dynamics and Sustainable Development – Resources, Factors, Structures and Policies, 2017, pag. 495-505, ISBN 9783631673300
16. CIUMAC, S. *Bazele consolidării societăţii contemporane moldoveneşti* În: Mat. conf. ştiinţifice internaţionale «Святой князь Владимир и Крещение Руси : цивилизационный выбор восточнославянского мира». 14–15 mai 2015 г. Minsk: Право и экономика, 2015. pp. 209-210., ISBN 978-985-552-484-8.
17. CIUMAC, S., BĂDILEANU M. *Regional Shifts of Multinational Public Utility Companies.* În: Issues and Innovative Trends in Sustainable Growth-Strategy Challenges for Economic and Social Policies, Part 2, Berlin, Internationaler Verlag Wissenchaften, 2018, p. 167-177. (0,9 c.a), ISBN 978-3-631-67331-7
18. CIUMAC, S., BĂDILEANU M. *Situaţia actuală a sistemului energetic din România Contribuţii ale energiei regenerabile la dezvoltarea economiei naţionale.* În: Economia agroalimentară şi dezvoltarea rurală din perspectiva integrării europene, București: Editura Academiei Române, 2018, p.52-63.(p.595), (0,9 c.a.) ISBN 978-973-27-2946-5.
19. CIUMAC, S., BĂDILEANU M. *The problem of the normative definition of the phenomenon of energy welfare and poverty*. În: Национальная философия в глобальном мире, материалы Первого белорусского философского конгресса (Республика Беларусь, г. Минск, 18-20 октября 2017 года), Минск, Право и экономика, 2018, с. 395-397. (766 с.), (0,3 c.a.) ISBN 978-985-552-768-9
20. DUMITRAȘCO M. *Engagement of Republic of Moldova in external fragmentation of production.* În: Conferinţa Internaţională "Europa in deriva. De la unitate in diversitate, la diversitate fără unitate". Efecte juridice, sociale, politice, economice si cultural = " Europe adrift. From unity in diversity, to diversity without unity". Legal, political, cultural, economic and social effects Ploieşti, 10 iunie 2016, București: Editura Universitară,2016, 39-46 p., (0,7 c.a.). ISBN978-606-591-980-8.

	21. GORBATIUC M. *Диалектика двусторонних и многосторонних отношений в системе деятельности ОБСЕ.* În*:* Философское знание и вызовы цивилизационного развития: материалы Международной научной конференции к 85- летию Института Философии НАН Белоруси. г. Минск: Право и экономика, 2016. ISBN 978-985-552-602-6 22. GROSU R. *Statutul de neutralitate în abordări teoretico-metodologice din Federația Rusă*. În: International Interdisciplinary Doctoral Conference, 2015. București: Romanian Association of Young Scholars, pp. 99-100, ISSN 2457 – 7944. 23. GROSU R. *The illusory "appearance" of states security through the prism of neutrality status.* În: Studia Securitatis. Revistă de studii de securitate. 2018, nr. 3, 24-33. (0,88 c.a.). ISSN 1843-1925 24. GROSU R. The principle of neutrality in the European area through the prism of security dimension. În: Strengthening of good governance and security as priority of European neighborhood policy. 2017, 227-246 (1,3 c.a.) ISBN 978-88-255-0833-8 25. GROSU, R. *O abordare critică a conceptului de neutralitate permanentă în literatura de specialitate din Occident*. În: Mater. conf. șt.-inter. „Ştiinţe politice, relaţii internaţionale şi studii de securitate" Ediţia A X-A. Sibiu, 27-29 mai 2016, 180-187, (0,75 c.a.), ISSN 2343-7774. 26. GROSU, R. *The Concept of Permanent Neutrality of the Republic of Moldova from the Point of View of Discrepancies between Judicial Norms and Geopolitical Uncertainties.* În: Cross-Border Journal for International Studies, 2017, 2, 41-59. (1,26 c.a.) ISSN: 2537-3676. Available at SSRN: https://ssrn.com/abstract=3174496. 27. MORARU V. *La religion dans le contexte de la migration: l'impact sur les processus d'intégration des migrants.* În: Penser l'Europe. XVI-ème édition / Les religions et l'identité européenne. - București: Academia Română, Fundația Națională pentru Știință și Artă, 2018, pp. 180-183. - 0,31 c. a. - ISBN 978-606-555-129-9. 28. MORARU V. *Les facettes de l'Europe: une realité protéiforme*. În: Penser l'Europe. XIII-ème edition / Y-a-t-il deux Europes? București: Academia Română, 2015, pp. 166-168, (0,342 c. a.). ISBN 978-606-555-152-2. 29. MORARU V. *Perspectivele integrării Republicii Moldova în Uniunea Europeană, după Reuniunea de la Vilnius.* În: Studii și articole în publicistica Institutului de Cercetări „Acad. Ion Hăulică". Galați: Pompidu, pp. 218-219, (0,1 c. a.). ISBN 978-973-747-880-5. 30. MORARU V. *Spectacularizarea politicii ca stratagemă mediatică*. În: Интеллектуальная культура Беларуси: истоки, традиции, методология исследования. Минск: Право и экономика, 2015, pp. 419-420, (0,1 c. a.). ISBN 978-985-552-462-6. 31. MORARU V. *Il volto invizibile della migrazione moldava. În: Ecaterina Deleu. Al di fuori della legalità. Minori moldavi non accompagnati in Italia*. În: Collana: Saggistica Aletti. Villanova di Guidonia: Aletti Editore, 2017, p. 5 (120 p.). (0,1 c. a.). În limba italiană. ISBN 978-8859146414. 32. MORARU V. *Les valeurs européennes à l'épreuve de l'histoire. În: Penser l'Europe. XV-ème édition* În: Bientôt un siècle depuis la fin de la Première Guerre Mondiale: Qu'est-ce que l'Europe a appris de son Histoire? - București: Academia Română, Fundația Națională pentru Știință și Artă, 2017, pp. 193-197 (0,4 c. a.). (206 p.). – În liba franceză. ISBN 978-606-555-129-9. 33. MORARU, V. *Comunicarea politică: stratageme mediatice actuale.* În: Știință - Cunoaștere - Creativitate – Spiritualitate. Sesiunea științifică de toamnă a Academiei Oamenilor de Știință din România / Volumul de

Rezumate / Abstracts. – Piatra Neamț: AOSR, 2016, p. 77. – 0,1 c. a.

34. MORARU, V. *Dimensiunea axiologică a procesului de integrare europeană*. În: Pregătim viitorul promovând excelența. Studii şi articole. - Iaşi: Editura Apollonia, 2016, pp. 43-56. – 0,62 c. a. - ISBN 978-606-8410-74-6.
35. MORARU, V. *Fenomenul politicii ca spectacol al mediei.* În: Интеллектуальная культура Беларуси: истоки, традиции, методология исследования / Материалы второй международной научной конференции, г. Минск, Институт философии НАН Беларуси, 13–14 ноября 2014 года.– Минск: Право и экономика, 2015,pp. 445-446. (0,1 c. a.), ISBN 978-985-552-462-6.
36. MORARU, V. *Political communication: Current media stratagems.* În: Știință - Cunoaștere - Creativitate – Spiritualitate. Sesiunea științifică de toamnă a Academiei Oamenilor de Știință din România / Volumul de Rezumate / Abstracts. – Piatra Neamț: AOSR, 2016, p. 77. (0,1 c. a.).
37. MORARU, V. *Primatul valorilor spirituale (Convergențe Iași – Chișinău)*. În: Ionel Pintilii, Ion Dediu, Andrei Dumbrăveanu. Contribuții ale acad. Const. Gh. Marinescu la afirmarea valorilor spirituale ale Republicii Moldova. – Galați: Editura Pompidu, 2016, pp. 371-372. (0,12 c. a.). ISBN 978-606-8422-47-9.
38. ROGOVAIA G. *Морально-нравственные наставления в традиционной культуре украинцев*. În: XI Конгресс антропологов и этнологов Росси. Взаимодействие культур. Сборник материалов. Екатеринбург: Альфа Принт, 2015, p.331, (0,2 c.a.). ISBN 978-4211-0128-4.
39. ROȘCA A. *The fundamental procedural dimension of european democracy.* În: Strengthening of good governance and security as a priority of European Neighborhood Policy, Timișoara, România, pag. 189-199, 2017. ISBN 978-88-255-0833-8
40. RUSANDU I. *Metodological dimension of political opposition.* În: Философское знание и вызовы цивилизационного развития: материалы Международной научной конференции к 85- летию Института Философии НАН Белоруси. г. Минск: Право и экономика, стр.453-456, 2016. ISBN 978-985-552-602-6
41. ȘARAN, V. *Media manipulation and psychological war in Ukraine and Republic of Moldova (manipularea informațională și războiul psihologic în Ucraina și Republica Moldova).* În: CES Working Papers – Volume VIII, Issue 4, 2016, Centru pentru Studii Europene al Universității ,,Alexandru Ioan Cuza'', Iași, România, (1,7 c.a). ISSN: 2067 – 7693.p. 738-752
42. ȘARAN, V. *Psychological war and media manipulation in Ukraine and Republic of Moldova (Războiul psihologic și manipularea informațională în Ucraina și Republica Moldova)*. În CES Working Papers – Volume VIII, Issue 2, 2016, Centru pentru Studii Europene al Universității ,,Alexandru Ioan Cuza', Iași, România, (1,7 c.a). ISSN: 2067 – 7693.
43. ȘARAN. V.*Russian propaganda in the Republic of Moldova: a big war for a small audience*. În : Ukraine Analytica. ISSU 1 (11), 2018., p.36-42 (0,7). ISSN 2518-7481.
44. ȚVEATCOV N. *Внутренние и внешние политические риски устойчивого развития Республики Молдова*. În: Culegere de articole "Молдово-приднестровский регион", № 5-6 (34-35), 2016. Moscova, Rusia, p. 49-52 (0,3 c.a.) ISBN 2221-1209.
45. UNGUREANU, V. *The philosophy of the geopolitics of small states'security.* În: «Философия в цивилизационном контексте», Сборник трудов по материалам международной научной конференции

	«Философское знание и вызовы цивилизационного развития», 21–22 апреля 2016 года, г. Минск, Республика Беларусь. Минск: Институт философии Национальной Академии Наук Беларусии, 2017, p. 212-216 412 p. (0,3 c.a.) ISBN 978-985-552-686-6.
Articole în culegeri ştiinţifice publicate în ţară	1. BALAN E. *Concordia şi colaborarea interetnică în contextul realizării obiectivelor de modernizare şi integrare europeană a Republicii Moldova*. În: Strategia supravieţuirii din perspectiva bioeticii, filisofiei, şi medicinei. Ch.: CEP Medicina, 2015, p.143-146, 0,55. ISBN 978-9975-82-006-6. 2. BALAN E. *Conştiinţa de sine şi fenomenul multiidentitar în contextul realizării demersului democratic al Republicii Moldova*. În: Strategia supravieţuirii din perspectiva bioeticii, filosofiei şi medicinii. Culegere de articole. Culegere de articole ştiinţifice cu participare internaţională. Universitatea de Stat de Medicină şi Farmacie" Nicolae Testemiţanu"din R.M. - Chişinău: Medicina, 2016. p. 128-134, 0, 6 c.a.. ISBN 978-9975-56-043-6. 3. BALAN E. *Instruirea şi educaţia civică – condiţii favorabile pentru modernizarea democratică şi integrarea europeană a Republicii Moldova*. În: Dialogul civilizaţiilor: etică, educaţie, libertate şi responsabilitate într-o lume în schimbare. Comrat: Sofart Studio, 2015, p. 100-105, 0,55 c.a. ISBN 978-9975-3028-0-7 4. BALAN E. *Metamorfoze ale etnicităţii în contextual extinderii proceselor migraţioniste.* În: " Migraţie, diaspora, dezvoltare": Noi provocări şi perspective, coord: Victor Moraru, resp. ed.: V..Juc, E. Deleu.-Chişinău: s.n. 2017, p. 183 -198. 0.8 c.a. ISBN 978-9975-57-219-4. 5. BRAGA L. *Политико-культурный портрет украинцев Молдовы*. În: Relaţiile etnoculturale moldo-ucrainene. Resp. ed. Cojuhar V., Cojuhar K. Chişinău: „Elan Poligraf", 2015, p. 43-51.ISBN 978-9975-66-505-6. 6. BRAGA L. *Политический активизм в контексте проблемы социальной ответственности*. În: Dialogul civilizaţiilor: etică, educaţie, libertate şi responsabilitate într-o lume în schimbare. Comrat: Sofart Studio, 2015, pp. 115-122, (0,7 c.a.). ISBN 978-9975-3028-0-7 7. BRAGA L. *Политическое участие и политическое управление в контексте меняющегося общества.* În: Strategia supravieţuirii din perspectiva bioeticii, filisofiei, şi medicinei. Chişinău: CEP Medicina, 2015, pp.133-137, (0,5 c.a). ISBN 978-9975-82-006-6. 8. Braga L. *Роль электоральной культуры в функционировании электоральной системы Республики Молдова*. În: Impactul sistemului electoral asupra capacităţii de funcţionare a instituţiilor puterii de stat din Republica Moldova. Chişinău: F.E.-P. Tipografia Centrală, 2018, p. 64-81 (0,75 c.a.) ISBN 978-9975-3201-0-8 9. BRAGA L., GORBATIUC M. *Политическая активность граждан Республики Молдова в контексте эволюции процессов демократического реформирования.* În: Republica Moldova în contextul oportunităţilor de modernizare: necesităţi de democratizare, securitate şi cooperare. Coordonator Victor Juc. Chişinău: "Tipografia Centrală", 2016, pp. 44-60. (ISBN 978-9975-3043-2-0). 10. BRAGA L., VARZARI P. *Особенности политико-культурного измерения в условиях демократического транзита в Республике Молдова.* În: Statalitatea Moldovei: abordare interdisciplinară. Culegere de articole ştiinţifice / Coordonatori. Beniuc V., Roşca L. Chişinău: Tipogr. „Print-Caro". 2017, p.167-183 (1,2 c.a.). ISBN 978-9975-56-414-4. 11. CIUMAC, S., BĂDILEANU , M. *Dezvoltarea durabilă a sistemului de furnizare a energiei termice*. În: Mat. conf. internaţionale „Energetica Moldovei 2016 Aspecte regionale de dezvoltare. Ediţia III, 29septembrie-

	01octombrie, 2016, Institutul de Energetica al Academiei de Ştiinţe din Moldova, Chişinău, 2016. Pag .9-17, ISBN 978-9975-4123-5-3. 12. DIACON M. JUC V. *Abordări istoriografice ale coordonatelor de politică externă programatică în cercetările autorilor din România şi Republica Moldova.* În: Ştiința în Nordul Republicii Moldova: realizări, probleme, perspective (ediția a doua). Bălți: Tipogr. „Foxtrot", 2016. P.209-2014. 0,4 c.a. ISBN 9789975-98-029-8. 13. GORBATIUC M. *Актуальные взаимоотношения между Республикой Молдова и Организацией по безопасности и сотрудничеству в Европе (ОБСЕ).* În: Mat. conf. ştiinţifice naţionale cu participare internaţională. Ştiința în Nordul Republicii Moldova: realizări, probleme, perspective (ediția a doua), 29-30 septembrie 2016 Bălți, p. 220-225 (0,5c.a.), ISBN 978-9975-89-029-8. 14. GORBATIUC M. *Отношения между Республикой Молдова и Организацией по безопасности и сотрудничеству в Европе: перспективы.* În: Mat. conf. ştiinţifică internaţională. Perspectivele și problemele integrării în Spațiul european al cercetării și educației 7 iunie 2016 Cahul Volumul I, p.45-49 (0,5 c.a.) ISBN 978-9975-914-90-1. 978-9975-88-007-7. 15. GROSU R. *Dialectica platformei dialogului intercivilizațional între discurs și realitate.* În: Dialogul Civilizațiilor: Etică, Educație, Libertate și Responsabilitate într-o lume în schimbare. Ch.: Sofart Studio, 2015, pp. 59-69. ISBN: 978-9975-3028-0-7. 16. GROSU R. *Dimensiunea politico-juridică și securitară a neutralității în studiile analitice și mass media din Republica Moldova*. În: Ştiința politică și societatea în schimbare. Ch.:CEP USM, 2015, pp. 584-592, (0,77 c.a.). ISBN: 9975-71-721-2. 17. GROSU, L. *Abordarea strategică a comunicării în contextul reformei administrației publice din Republica Moldova.* În: Teoria și practica administrării publice. Materiale ale conferinței ştiinţifico-practice cu participare internațională, 19 mai 2017, Chișinău, 2017. 18. GROSU, L. *Reforma comunicarii in administratia publica in contextul valorificarii parcursului european al Republicii Moldova.* În: mat. conf. stiinţifico-practice cu participare internaţională Teoria si practica administrarii publice, 20 mai, 2016. Chişinău: AAP, 2016, p. 67-70. (0,3 c.a.), ISBN 978-9975-3019-6-1. 19. GROSU, R. *Asigurarea securităţii statelor ex-neutre în perioada post-neutralitate: între oportunităţi şi constrângeri*. În: Mater. conf. şt. int-le Security strategic environment: trends and challenges. 17-19 mai 2017. Chişinău: Academia Militară a Forţelor Armate „Alexandru cel Bun", 2018, 147-156. ISBN: 978-9975-3174-2-9. 20. GROSU, R. *Estimări analitice privind fluxul migrațional din Orientul Mijlociu către unele state membre ale Uniunii Europene.* În: Victor MORARU (coord.). Migraţie, diaspora, dezvoltare: Noi provocări și perspective. Chișinău: Tipografia-Sirius, 2016, pp. 100-110 (0,9 c.a.) ISBN 978-9975-57-218-7. 21. JUC V. DIACON M. *Cooperarea subregională a Republicii Moldova pe dimensiunea sud-est europeană.* În: Republica Moldova în contextul oportunităților de modernizare: necesități de democratizare, securitate și cooperare. Chișinău: F.E.-P. „Tipogr. Centrală", 2016. p.61-75. 0,8 c.a. ISBN 978-9975-3043-2-0. 22. JUC V. *Integrarea europeană – dimensiune a interesului național al Republicii Moldova.* În: Republica Moldova și Uniunea Europeană: dimensiunile cooperării / Guceac Ion. Juc Victor. Moraru Victor.

	Ungureanu Veaceslav. Chișinău: Tipografia Sirius, 2016. p. 4-35, 1,2 c.a. ISBN 978-9975-3043-5-1. 23. JUC V. *Politica externă. În: Republica Moldova. Enciclopedie*. Chișinău F.E. –P. Tipografia Centrală, 2016. p.711-727. 2,5 c.a. ISBN 978-9975-3089-0-8. 24. JUC V., BRAGA L., BALAN E. *Centrul Cercetări Politice și Relații Internaționale.* În: Institutul de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei: 60 de ani de activitate. Chișinău: F.E.-P. „Tipogr. Centrală", 2016. p. 25-37, 0,5 c.a. ISBN 978-9975-3043-4-4. 25. JUC V., DIACON M. *Abordări istoriografice ale coordonatelor de politică externă programatică în cercetările autorilor străini.* În: Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației, Universitatea de Stat „B.P. Hasdeu" din Cahul. Mater. conf. șt. internaționale, din 7 iunie 2016, Volumul I. Cahul: Tipogr. "Centrografic", 2016. p. 21-25 0,3 c.a. ISBN 978-9975-914-90-1. 26. JUC V., VARZARI P. *Partide politice și organizații neguvernamentale. În: Republica Moldova. Enciclopedie. Chișinău* F.E. –P. Tipografia Centrală, 2016. p.737-760. 3,5 c.a. ISBN 978-9975-3089-0-8. 27. MÂNDRU V., PERU-BALAN A. *Evoluțiile sistemului politic în Republica Moldova: vulnerabilități și oportunități de modernizare.* În: Impactul sistemului electoral asupra capacității de funcționare a instituțiilor puterii de stat din Republica Moldova. Chișinău: F.E.-P. Tipografia Centrală, 2018, p.25-40.(0,9 c.a.). ISBN 978-9975-3201-0-8. 28. MORARU V. *Factorul libertății presei pentru avansarea dialogului democratic.* În: Dialogul civilizațiilor: etică, educație, libertate și responsabilitate într-o lume în schimbare. Ch.: Sofart Studio, 2015, pp. 241-247, (0,55 c.a.). ISBN 978-9975-3028-0-7. 29. MORARU V. , DELEU E. *Impactul migrației asupra participării tinerilor de 15-29 de ani pe piața muncii din Republica Moldova*. În: Inegalități sociale în Republica Moldova. Constituirea clasei de mijloc / Coord. Victor Mocanu. - Chișinău: ICJP, 2017, pp. 82-92 (0,85 c. a.). - ISBN 978-9975-9761-9-0. 30. MORARU V. *Republica Moldova: examenul opțiunii europene.* În: Современные достижения науки и пути инновационного восхождения экономики региона, страны / Materialele Conferinței științifico-pratice internaționale, Comrat, 18 mai 2017. – Comrat: Universitatea de Stat din Comrat (Tipogr. "Centrografic"), 2017, pp. 45-48 (0,36 c. a.). ISBN 978-9975-83-055-3. 31. MORARU, V. *Ipostaze ale comunicării politice: mediatizarea. În: Știință, Educație, Cultură*. În: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale, Comrat, 4 februarie 2016. - Vol. 1. – Comrat: Universitatea de Stat din Comrat, 2016, pp. 209-213. - 0,47 c. a. – ISBN 978-9975-83-012-6. 32. MORARU, V. *Mass-media la intersecția logicii mediatice și a presiunii politico-economice.* În: Valori ale mass-mediei în epoca contemporană. Vol. VI. – Chișinău: CEP USM, 2016, pp. 9-18. - 0,71 c. a. – ISBN 978-9975-71-832-5. 33. MORARU, V. *Primatul valorilor europene.* În: Ion Guceac, Victor Juc, Victor Moraru, Veaceslav Ungureanu. Republica Moldova și Uniunea Europeană: dimensiunile cooperării. – Chișinău: ICJP al AȘM, 2016, pp. 36-55. –1,5 c. a. – ISBN 978-9975-3043-5-1. 34. MORARU, V. *Valoarea adăugată a migrației: Italia și Republica Moldova.* În: Современные миграционные процессы: состояние и основные формы / Материалы международной научной конференции,

	Тирасполь, 17 декабря 2015 года. – Кишинев: Международная Организация по Миграции, Миссия в Республике Молдова, 2016, pp. 109-111. - 0,34 c. a. 35. PERU-BĂLAN A., TOFAN E. *Funcţiile mass-media în procesul politic şi implicaţia fenomenului spin-doctor*. În: Informarea vs manipularea electoratului, 2015, pp.73-80 (0,6 c.a.). ISBN 978-9975-71-694-9 36. ROGOVAIA G. *Возрастание моральной ответственности общества в условиях научно-технического прогесса.* În: Диалог цивилизаций: этика, образование, свобода и ответственность в изменяющемся мире, материалы международной научной конференции. Ch.: Almor-Plus, pp. 123-131, (0,5 c.a.). ISBN 978-9975-3028-0-7 37. ROGOVAIA G. *Возрастание моральной ответственности общества в условиях техногенных вызовов современности*. În: Strategia supraviețuirii din perspectiva bioeticii, filosofiei și medicinei. Ch.: CEP Medicinap, pp.72-76, (0,5 c.a.). ISBN 978-9975-56-043-6 38. ROGOVAIA G. *Природосохраняющие стандарты Европейского Союза в решении экологических проблем в Молдове и Украине.* În: Strategia supraviețuirii din perspectiva bioeticii,filosofiei și medicinei".Culegere de articole științifice cu participare internațională.Vol.21.Chișinău: CEP "Medicina", 2016, p. 123-128, ISBN 978-9975-56-043-6 39. RUSANDU I. *Dialogul civilizaţiilor, globalizarea şi învăţământul în lumea contemporană.* În: Dialogul Civilizațiilor: etică, educație, libertate și responsabilitate. Ch.: Sofart Studio, 2015. pp. 131-137, (0,5 c.a.). ISBN 978-9975-3028-0-7. 40. RUSANDU I. *Dimensiuni ale echității sociale în programele partidelor politice din Republica Moldova*. În: Inegalități sociale în Republica Moldova. Constituirea clasei de mijloc / Coord. Victor Mocanu. - Chișinău: ICJP, 2017, pp. 187-192. ISBN 978-9975-9761-9-0. 41. RUSANDU I. *Puterea şi opoziţia politică în contextul modernizării Republicii Moldova.* În: Ştiinţa în nordul Republicii Moldova: realizări, probleme, perspective. Bălţi: Indigou Color, 2015, pp. 175-177, (0,5 c.a.). ISBN 978-9975-3054-5-7. 42. RUSANDU I. *Power, opposition and political crisis in the Republic of Moldova.* În: Mat. conf. ştiinţifică internaţionale „Perspectivele şi problemele integrării în spaţiul european al cercetării şi educaţiei", Cahul, R. Moldova, 7 iunie 2016 Volumul I, p.45-49 (0,5 c.a.) ISBN 978-9975-914-90-1. 978-9975-88-007-7. 43. RUSANDU, I. *Power and political opposition in the Republic of Moldova : methodological provisions and trends.* În: Mat. conf. ştiinţifice naţionale cu participare internaţională. Ştiinţa în Nordul Republicii Moldova: realizări, probleme, perspective (ediţia a doua), 29-30 septembrie 2016 Bălţi, p. 220-225 (0,5c.a.), ISBN 978-9975-89-029-8. 44. RUSTANOVICI L. *Биоэтика в системе этики спасения биосферы.* În: Strategia supraviețuirii din perspectiva bioeticii, filosofiei și medicinei. Culegere de articole științifice cu participare internațională. Vol. 22. Chișinău: CEP Medicina, 2016, pp. 98-101. (ISBN 9975-82-023-3). 45. RUSTANOVICI L. *Задачи и средства формирования гражданственности у молодежи в Республике Молдова*. În: Dialogul civilizațiilor: etică, educație, libertate și responsabilitate într-o lume în schimbare. Comrat: Sofart Studio, 2015, pp. 189-195. ISBN 978-9975-3028-0-7 46. RUSTANOVICI L. *Проблемы формирования среднего класса: опыт Республики Беларусь.* În: Inegalități sociale în Republica Moldov.

	Constituirea clasei de mijloc. Studiu sociologic.Chișinău: ÎSF.E.-P. "Tipografia Centrală", 2017, p. 112-117. (0,5 c.a.). ISBN 978-9975-9761-9-0 47. ȘARAN, V. *Aspect ale războiului informațional în spațiul virtual din Republica Moldova'*. În: „ Studii Europene'', Nr.10, 2017, Chișinău (0,7 c.a). ISSN 2345-1041. p.233-241. 48. UNGUREANU, V. *Dimensiunea teoretică a conceptului război hibrid*. În: Materialele conferinței științifice internaționale „Mediul strategic de securitate: tendințe și provocări". 18 mai 2017. / Red. șt. R. Grosu. Chișinău: Academia Militară a Forţelor Armate „Alexandru cel Bun". 2018, p. 308-320 (332 p.). (0,6 c.a.). ISBN 978-9975-3174-2-9. 49. UNGUREANU, V. *Rolul Organizației Tratatului Atlanticului de Nord în fortificarea securității naționale a Republicii Moldova în contextul noilor reconfigurări geopolitice din Europa de Sud-Est.* În: Republica Moldova în contextul oportunităților de modernizare: necesități de democratizare, securitate și cooperare. Coordonator V. Juc. Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice și Politice al AȘM, 2016, p. 76-96. (1,5 c.a.). ISBN 978-9975-3043-2-0. 50. VARZARI P. *Democratizarea și modernizarea politică a societății tranzitive: reflecții conceptuale și de conținut*. În: Teoria şi practica administrării publice. Chișinău: AAP, 2015, pp. 138-140, (0,4 c.a.). ISBN 978-9975-3019-3-0. 51. VARZARI P. *Provocările democrației în contextul societății aflate în plină schimbare.* În: Dialogul civilizațiilor: etică, educație, libertate și responsabilitate într-o lume în schimbare. Ch.: Sofart Studio, pp. 94-99, (0,5 c.a.). ISBN 978-9975-3028-0-7. 52. VARZARI P., SOSNA B. *Puterea politică și tehnocrația în societatea aflată în plină schimbare.* În: Teoria şi practica administrării publice (Materiale ale Conferinţei ştiinţifico-practice cu participare internaţională, Chișinău, 19 mai 2017) / Col. red. O. Balan [et al.]. Chișinău: S.n., 2017 (Tipogr. „Elan Poligraf."), p. 155-158, 0,4 c.a. ISBN 978-9975-3019-8. 53. VARZARI P.; GROSU L. *Perpetuarea deficitului democratic în Republica Moldova.* În: Republica Moldova în contextul oportunităților de modernizare: necesități de democratizare, securitate și cooperare / Coord. V. Juc. Chișinău: F.E.-P. „Tipografia Centrală", 2016, p. 6-19. (0,8 c.a.), ISBN 978-9975-3043-2-0 54. VARZARI, P. *Paradigma democratică: unele considerente conceptuale și de conținut.* În: Redimensionarea valorilor democratice în condiţiile societăţii informaţionale / Coord. R. CIOBANU; V. MOCANU. Chișinău: „Artpoligraf", 2018, p. 155-170. (0,8 c.a.). ISBN 978-9975-3178-4-9. 55. VARZARI, P. *Puterea birocratică în contextul reformării și eficientizării administrației publice*. În: Teoria şi practica administrării publice (Materiale ale Conferinţei ştiinţifico-practice cu participare internaţională, Chișinău, 17 mai 2018) / Col. de red. O. BALAN [et. al.]. Chișinău: AAP, 2018 (S.C. „Elan Poligraf" S.R.L.) p. 180-183. (606 p.) (0,4 c.a.). ISBN 978-9975-3019-7-8. 56. VARZARI, P. *Relația elitism-birocratism prin prisma eficacității sistemului politico-administrativ*. În: Teoria şi practica administrării publice (Materiale ale Conferinţei ştiinţifico-practice cu participare internaţională, Chișinău, 20 mai 2016) / Col. red. O. Balan [et al.]. Chișinău: AAP, 2016, p. 158-161. (0,4 c.a.), ISBN 978-9975-3019-6-1.
Rapoarte publicate / Teze ale	1. BALAN E. *Identitatea politică și identitatea civică – factori distinctivi în desfășurarea procesului electoral*. În: Procesul electoral în Republica Moldova: relații, tendințe și perspective. Chișinău, 5 iunie, 2015, p. 48-49,

comunicărilor la congrese, conferinţe, simpozioane, în culegeri internaţionale:	ISBN 978-9975-3037-4-3 2. BLAJCO V. *Особенности социального взаимодействия «центр – провинция» в Республике Молдова”.* În:«Международная научно-практическая конференция «Провинциализм: сохранение самобытности или самоизолиционизм?»-Кишинев,11-12 ноября 2017 г.0,6 c,a 3. BLAJCO V. *Роль еврорегионов в трансграничном сотрудничестве (правовые основы).* În: Știința politică și societatea în schimbare. Chișinău, 2015 pp.373-377, ISBN 9789975-71-721-2 4. BRAGA L. *Deumanizarea culturii în contextul schimbărilor moderne social-politice din Republica Moldova*. În: Învățământul artistic – dimensiuni culturale. Rezumatele lucrărilor. Chișinău: Tipografia Notograf-Prim. 2017, p. 58-59 (0.2 c.a.) ISBN 978-9975-9617-8-3 5. BRAGA L. *Electoratul Republicii Moldova în coloratura etno-politică*. În: Procesul electoral în Republica Moldova: relații, tendințe și perspective. Chișinău, 2015, 0,2 c.a., pp. 59-61. ISBN 978-9975-3037-4-3 6. CIUMAC, S. *Bazele consolidării societăţii contemporane moldoveneşti*. În: Mat. conf. ştiinţifice naţionale internaţionale Святой князь Владимир и Крещение Руси : цивилизационный выбор восточнославянского мира. 14–15 mai 2015 г. , Institutul de Filosofie al Academiei Naționale de Științe din Belarus , Minsk: Право и экономика, 2015. p. 209-210., ISBN 978-985-552-484-8. 7. DIACON M. *Abordarea comparativă a prevederilor de politică externă în programele de guvernare pentru perioada 2013-2014 şi 2015-2018: continuitate şi controverse.* În: Evoluţia mentalităţii tineretului în contextul integrării Republicii Moldova în Uniunea Europeană. Materialele conferinţei internaţionale. Ch.: 2015, pp.64-68, 0,3 c.a. ISBN 978-9975-76-151-2 8. MORARU V, DELEU E. *Rolul generaţiilor secunde de migraţie în procesul de formare a diasporei: cazul cetăţenilor moldoveni din Italia*. În: Diaspora în lumea modernă: contextul regional și potențialul pentru o dezvoltare durabilă a țărilor de origine. Conferința științifică internațională. Chișinău, 21 decembrie 2017. Chișinău: Organizația Internațională pentru Migrație, Misiunea în Moldova, 2018, pp. 115-123. - 0,86 c. a. 9. MORARU V. *Acţiunea simbolică în arsenalul politicii.* În: Scientific Research for Sustainable Development. National Scientific Conference of Academy of Romanian Scientists, Târgovişte, September 20-22 2018 / Book of Abstracts. Vol. 12, Issue 1. – București: AOȘR, 2018, p. 93.(0,1 c. a.). ISSN 2601-5102. 10. MORARU V. *Iniţiativa antreprenorială - componentă a procesului de integrare a imigranţilor moldoveni în Italia.* În: Volum de rezumate. Conferinţa ştiinţifică a Academiei Oamenilor de Ştiinţă din România. București, 30 martie 2018. București: AOȘR, 2018, pp. 41-42. (0,15 c. a.) 11. MORARU V. *Resursele democrației participative*. În: Национальная философия в глобальном мире: Материалы Первого Белорусского философского конгресса (Республика Беларусь, г. Минск, 18–20 октября 2017 г.). Доклады / Национальная Академия Наук Беларуси, Институт Философии НАН Беларуси. – Минск: Право и экономика, 2018, pp. 415-419. (0,4 c. a.). ISBN 978-985-552-768-9. 12. MORARU V. *Symbolic Action in the Arsenal of Politics*. În: Scientific Research for Sustainable Development. National Scientific Conference of Academy of Romanian Scientists, Târgovişte, September 20-22 2018 / Book of Abstracts. Vol. 12, Issue 1. – București: AOȘR, 2018, p. 93. (0,1 c. a.). ISSN 2601-5102.

	13. MORARU V. *The Entrepreneurial Initiative - a Component of the Integration Process of Moldovan Immigrants in Italy.* În: Volum de rezumate. Conferinţa ştiinţifică a Academiei Oamenilor de Ştiinţă din România. Bucureşti, 30 martie 2018. Bucureşti: AOŞR, 2018, pp. 41-42. (0,15 c. a.). 14. MORARU V. *„Noua" comunicare politică: aspecte definitorii.* În: Sesiunea științifică de primăvară a Academiei Oamenilor de Știință din România. Program / Volumul de Rezumate / Abstracts. – București: AOSR, 2017, p. 52 (0,1 c. a.). 15. MORARU V. *Facets of Migration: the Contribution of Academic Science to Research of the Current Social-Political Problems of the Society.* În: Cercetarea științifică în sprijinul dezvoltării durabile / Sesiunea științifică de toamnă a Academiei Oamenilor de Știință din România. Program / Volumul de Rezumate / Abstracts. – București: AOSR, 2017, pp. 113-114 (0,1 c. a.). În limba engleză. 16. MORARU V. *Faţetele migraţiei: contribuţia ştiinţei academice la cercetarea problemelor social-politice stringente ale societăţii.* În: Cercetarea științifică în sprijinul dezvoltării durabile / Sesiunea științifică de toamnă a Academiei Oamenilor de Știință din România. Program / Volumul de Rezumate / Abstracts. – București: AOSR, 2017, pp. 113-114 (0,1 c. a.). 17. MORARU V. *Resursele democrației participative.* În: Национальная философия в глобальном мире: Тезисы Первого Белорусского философского конгресса / Национальная академия наук Беларуси, Институт Философии. – Минск: Беларуская навука, 2017, p. 275. - 0,1 c. a. ISBN 978-985-08-2207-9. 18. MORARU V. *The „new" political communication: defining issues.* În: Sesiunea științifică de primăvară a Academiei Oamenilor de Știință din România. Program / Volumul de Rezumate / Abstracts. – București: AOSR, 2017, p. 52 (0,1 c. a.). În limba engleză. 19. ROGOVAIA G. *Нравственный аспект в формировании политического имиджа.*În: Procesul electoral în Republica Moldova: realizări, tendințe și perspective. Ch.: 2015, p. 65-68. 0,2 c.a. ISBN 978-9975-3037-4-3 20. ROGOVAIA G. *Культура морали в современном молдавском обществе: мировоззренческие составляющие*. În: Învățământul artistic – dimensiuni culturale. Conferința stiințifică internațională, 3 aprilie 2015. Ch.: Notograf Prim, 2015, p.36, 0,1 c.a. ISBN 978-9975-9617-5-2 21. RUSANDU I. *Инновации и устойчивое развитие: проблема концептуальной сопоставимости.* În: Интеллектуальная культура Беларуси: методологический капитал философии и контуры трансдисциплинарного синтеза знания Материалы третьей международной научной конференции (15–16 ноября 2018 г., г. Минск.). В трех томах. Том II. Минск: Издательство „Четыре Четверти", 2018, p. 250-252 (0,3 c.a.). ISBN 978-985-581-249-5 ; ISBN 978-985-581-247-1. 22. RUSANDU I. *Устойчивое развитие как модель цивилизационной динамики.*În: Национальная философия в глобальном мире. Тезисы Первого Белорусского философского конгресса. Минск, "Беларуская навука"18-20 октября 2017 г.? стр.401-402. ISBN 978-985-08-2207-9. 23. RUSTANOVICI L. *Educația estetică a elevilor din Republica Moldova.* În: Învățământul artistic – dimensiuni culturale. Rezumatele lucrărilor. Chișinău: Tipografia Notograf-Prim. 2017, p. 60-61 (0.2 c.a.) ISBN 978-9975-9617-8-3

	24. RUSTANOVICI L. *Rolul şcolilor în pregatirea elevilor pentru a participa în procesul electoral.* În: Procesul electoral în Republica Moldova: realităţi, tendinţe şi perspective. Ch.: 2015, 0,2 c.a. ISBN 978-9975-3037-4-3 25. RUSTANOVICI L. *Sarcinile şi mijloacele de formare a culturii civice la tineretul din Republica Moldova*. În: „Învăţământul artistic – dimensiuni culturale. Conferinţa ştiinţifică internaţională, 3 aprilie, 2015". Chişinău, 2015. pp. 37-38. ISBN 978-9975-9617-5-2BALAN E. Identitatea politică şi identitatea civică – factori distinctivi în desfăşurarea procesului electoral. În: Procesul electoral în Republica Moldova: relaţii, tendinţe şi perspective. Chişinău, 5 iunie, 2015, p. 48-49, ISBN 978-9975-3037-4-3 26. RUSTANOVICI L. *Задачи и средства формирования гражданской культуры у молодежи в Республике Молдова*. În: Învăţământul artistic – dimensiuni culturale. Ch.: AMTAP, 2015, pp. 37-38, 0,2 c a. ISBN 978-9975-9617-5-2
Publicaţii ştiinţifice electronice	1. MORARU V. *The Republic of Moldova: The European Option Examination*. Article excerpt International Journal of Communication Research, 2014, Vol. 4, N 4. On-line: https://www.questia.com/library/journal/1P3-3577654501/the-republic-of-moldova-the-european-option-examination. – 0,1 c. a. 2. ROGOVAIA G. *Вероисповедный фактор в интеграции Республики Молдова в Европейский союз»* În: materialele conferinţei ştiinţifică şi practică internaţională «Государство, Общество и Церковь: миграция и межкультурное многообразие», Novosibirsc. 29-30 mai 2018/ în absenţă./ (0,5c.a.) 3. STERPU V. *Communication Strategies Developed by International Organizations*. În: International Jurnal of Communication Research. Volume 8. Issue 2. April/June, 2017, p.117-119 (0,30 c.a.). ISSN 2246-9265. http://www.ijcr.eu/articole/363_008%20Vladimir%20STERPU.pdf 4. STERPU V. *Frozen Conflicts on the East Vicinity of the European Union: New Risks and Threats (a Transversal Analysis).* În: International Journal of Communication Research. Volume 8, Issue 2, April/ June, 2018, p. 94-102. (1,10 c.a.) ISSN: 2246-9265. http://www.ijcr.eu/index.php?link=articole&anul=2018&nr=2&vol=8#a2 5. ŢVEATCOV,N. *Социально-политические аспекты модернизационных процессов в Республике Молдова: граждановедческое измерение*. În: Fortus: economic and political research, Nr.1, 2018, (0,9 c.a.). УДК 323,329
Publicaţii în alte reviste	JUC V., DIACON M. Studiul istoriografic al coordonatelor de politică externă în documentele de program şi în activitatea partidelor politice. În: Buletinul Ştiinţific al Universităţii de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu" din Cahul. Ediţie semestrială. 2016, nr. 1. (3), p. 24-60. 2 c.a. ISSN 2345-1858; E-ISSN 2345-1890.

8. Fișa de prezentare a rezultatelor proiectului de cercetare

I. Sumarul activităţilor proiectului realizate

	Activităţi planificate	*Activităţi realizate şi rezultate noi obţinute în cadrul proiectului (150 de cuvinte)*
	Elaborarea și prezentarea suportului conceptual-teoretic și recomandărilor aplicative care vor contribui la asigurarea bazei ştiinţifice în exercitarea politicii interne și politicii externe a Republicii Moldova, evidenţiind realizările, problemele și obiectivele de îndeplinit în procesele de modernizare social-politică prin aprofundarea reformelor democratice și sporirea participării politice a cetăţenilor,implementarea revederilor Acordului de Asociere și diversificarea cooperării bilaterale și multilaterale	Proiectul a implicat un aport la elaborarea cadrului conceptual-teoretic şi definirea reperelor ştiinţifico-aplicative indispensabile cercetării interdisciplinare şi pluridisciplinare în complex a proceselor de modernizare politico-juridică şi social-economică a Republicii Moldova prin valorificarea opţiunii strategice europene, realizarea parcursului european prin asociere politică şi integrare economică reprezentînd un proiect de ţară de dezvoltare prin reformă democratică. Proiectul instituţional a inclus două blocuri de probleme: politica internă şi politica externă/ relaţii internaţionale, în contextul implementării prevederilor Acordului de Asociere politicii interne revenindu-i primordialitate în raport cu politica externă.

II. Relevanţa rezultatelor ştiinţifice obţinute (până la 200 de cuvinte).

Proiectul *Modernizarea social-politică a Republicii Moldova în contextul extinderii procesului integraționist european* a implicat elaborarea cadrului conceptual-teoretic și definirea reperelor ştiinţifico-aplicative necesare cercetării interdisciplinare și în complex a proceselor de modernizare a Republicii Moldova pe dimensiunea social-politică prin valorificarea opțiunii europene în contextul reconfigurărilor geoeconomice și geopolitice din arealul Europei de Est, realizarea parcursului european exprimîndu-se prin implementarea Acordului de Asociere și aprofundarea relațiilor cu alte instituții de cooperare multilaterală.

În rezultatul cercetărilor au fost elaborate și prezentate suporturi conceptual-teoretice și recomandări aplicative care au potențialul necesar pentru a contribui la asigurarea bazei ştiinţifico în exercitarea politicii interne și politicii externe a Republicii Moldova, evidenţiind realizările, problemele și obiectivele de îndeplinit în procesele de modernizare social-politică prin aprofundarea reformelor democratice și sporirea participării politice, implementarea prevederilor Acordului de Asociere și diversificarea cooperării bi- și multilaterale.

III. Volumul total al finanţării

*Finanţarea planificată (mii lei)**10799,5***	*Executată (mii lei)**10432,3***

IV. Volumul cofinanţării *(mii lei)*

-

V. Lista colaborărilor iniţiate în cadrul proiectului

1. Colaborarea cu Universitatea Româno-Americană;
2. Colaborarea cu Institutul Naţional de Cercetări Economice "Costin C. Kiriţescu";
3. Colaborarea cu Institutul de studii asupra sistemelor și autonomiei regionale federale "Massimo Severo Giannini" Italia;

VI. Lista evenimentelor organizate / la care s-a participat în cadrul proiectului

Anul 2015:

- Masa rotunda: *Simbolurile naţionale ale Republicii Moldova: Ziua Drapelului*, 27 aprilie 2015;
- Conferinţa ştiinţifică internaţională: *Dezvoltarea şi cooperarea în Europa Centrală şi de Est în contextul geopolitic actual*, 7-8 mai 2015;

Anul 2016:

- Conferința științifică internațională: *Republica Moldova: 25 de ani de independență,* 8 septembrie 2016;
- Conferința științifică internațională: *Evoluţii ale proceselor sociale, politice şi economice în contextul integrării europene*, 5 mai 2016;
- Conferința științifico *Evoluția cercetărilor filosofice, social-politice și juridice la Academia de Științe a Moldovei*, 14 iunie 2016;

Anul 2017:

- Masă rotunda *Sistemul electoral din Republica Moldova: oportunități de reformă*, 17 martie 2017;
- Conferinţa ştiinţifică internaţională *Inegalităţi sociale în Republica Moldova. Premise ale constituirii clasei de mijloc*, 23-24 februarie 2017;
- Conferinţa ştiinţifică *Republica Moldova la 25 de ani de stat-membru al Organiaţiei Naţiunilor Unite*, 17 martie 2017;
- Conferința științifică internațională *Statalitatea Moldovei: continuitatea istorică și perspectivele dezvoltării*, 24-25 martie 2017;
- Conferința internațională ştiinţifico-practică *Rolul mass-media în procesul electoral*, 12 aprilie 2017;
- Conferinţa ştiinţifică internaţională *Republica Moldova în contextul implementării Acordului de Asociere*, 4 mai 2017;
- Conferinţa ştiinţifică internaţională *Performanţe ale guvernanţei publice a instituţiilor cu responabilităţi în domeniul relaţiilor dintre Republica Moldova şi România*, 5 mai 2017;
- Conferinţa ştiinţifică internaţională *Security strategic environment: trends and challenges*, 18 mai 2017;
- Conferinţa ştiinţifică cu participare internaţională *25 de ani de cooperare: problem actuale ale relaţiilor moldo-ucrainene*, 25 mai 2017;
-

Anul 2018:

- Masă rotundă *Centenarul Unirii. Basarabia pe calea afirmării identităţii naţionale* (24 ianuarie 1859 - 24 ianuarie 1918), 23 ianuarie 2018;
- Masă rotundă *Centenarul unirii Basarabiei cu România: premise, context, impact*, 15 martie 2018;
- Conferința ştiinţifico-practica internaţională *Republica Moldova în contextul implementării Acordului de Asociere: oportunităţi şi constrângeri interne şi externe*, 10 mai 2018;
- Conferința ştiinţifico – practica internaţională *Calitatea guvernanţei publice şi impactul acesteia asupra evoluţiilor sociale, politice şi economice a României şi Republicii Moldova*, 11 mai, 2018;
- Conferința ştiinţifico – practica internaţională *Republica Moldova şi Ucraina: de la provocări spre oportunităţi*, 24 mai 2018;
- Conferinţă ştiinţifică *Holodomorul-crimă împotriva umanităţii*, 20 noiembrie 2018

VII. Lista de mobilităţi efectuate în cadrul proiectelor

Anul 2015:

Numele, prenumele, gradul şi titlul ştiinţific,	Ţara, denumirea organizaţiei vizitate	Scopul vizitei, contribuţia la realizarea activităţilor din cadrul proiectului (de indicat proiectul); contribuţia la realizarea activităţilor din cadrul organizaţiei	Termenul deplasării
Ciumac Svetlana, doctor in economie, conferențiar cercetător	Italia, Roma, Universitatea „Lateranense”	Participarea la lucrările Simpozionului ştiinţific internaţional al profesorilor universitari, ediţia a XII-a, „Cultura noului umanism”, şi desfăşurarea activităţilor din cadrul proiectului „Dimensiunea socio-economică a migraţiei în Italia şi Republica Moldova”.	25- 28 iunie, 2015
Ciumac Svetlana, doctor în economie, conferențiar cercetător	Italia, Moncalieri, Istituto di Ricerca sull' Impresa e lo Svilupo (IRCrES) al Consiliului Naţional de Cercetare din Italia,	Documentarea şi stabilirea activităţilor de realizare a Proiectului pentru mobilitate Dimensiunea socio-economică a migraţiei în Italia şi Republica Moldova (2015-2016), proiect internaţional bilateral executat în comun cu cercetătorii din Italia.	06 - 10 octombrie, 2015
Grosu Ruslana Doctor în științe politice	România, Sibiu, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu	Workshop internațional, „Dezvoltarea economică pe cele două maluri ale Nistrului. Opțiuni interne și oportunități externe” - Colaborare bilaterală; - Asigurarea vizibilității și promovarea imaginii Institutului de Cercetări Juridice și Politice al AȘM	25-28 iunie 2015
Grosu Ruslana doctor în științe politice	România, București, Romanian Association of Young Scholars	International Interdisciplinary Doctoral Conference (IIDC 2015) - Asigurarea vizibilității și promovarea imaginii Institutului de Cercetări Juridice și Politice al AȘM	26 septembrie 2015
Juc Victor, doctor habilitat în științe politice, profesor cercetător	Italia, Roma, Universitatea „Lateranense”	Participarea la lucrările Simpozionului ştiinţific internaţional al profesorilor universitari, ediţia a XII-a, „Cultura noului umanism”, şi desfăşurarea activităţilor din cadrul proiectului „Dimensiunea socio-economică a migraţiei în Italia şi Republica Moldova”.	25-28 iunie 2015
Juc Victor, doctor habilitat în științe politice, profesor cercetător	Italia, Istituto di Ricerca sull'Impresa e lo Svilupo	Realizarea proiectului „Dimensiunea socio-economică a migrației în Italia și Republica Moldova”	6-10 octombrie 2015
Moraru Victor, doctor habilitat în științe politice,	România, Iași, Universitatea „Apollonia”	Participarea la lucrările Sesiunii Ştiinţifice Anuale a Institutului de Cercetări „Acad. Ion Haulică” al	23-24 octombrie 2015

profesor universitar		Universității „Apollonia” din Iași.	
Moraru Victor, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar	Italia, Torino, Istituto di Ricerca sull' Impresa e lo Sviluppo (IRCrES) al Consiliului Naţional de Cercetare din Italia	Activități, efectuate în cadrul Proiectului pentru mobilitate „Dimensiunea socio-economică a migraţiei în Italia şi Republica Moldova” (2015-2016), proiect internaţional bilateral executat în comun cu cercetătorii din Italia, desfăşurarea unei mese rotunde, cu participarea cercetătorilor din cadrul „Istituto di Ricerca sull' Impresa e lo Sviluppo” (IRCrES) şi a membrilor delegaţiei de la ICJP, precum si a şedinţei grupului de cercetători – executanți ai Proiectului.	6-10 octombrie 2015
Moraru Victor, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar	România, București, Academia Română, Fundația Națională pentru Știință și Artă	Participarea la lucrările Colocviului științific internațional „Penser l'Europe, XIV-ème édition. „La science: est-elle une dimension de l'identité européenne?”	2-4 octombrie 2015
Moraru Victor, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar	România, Iași, Filiala din Iași a Academiei Oamenilor de Știință din România	Participarea la lucrările Sesiunii Științifice de Toamnă a AOȘR	23 septembrie 2015
Moraru Victor, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar	Italia, Roma, Universitatea „Lateranense”	Participarea la lucrările Simpozionului ştiinţific internaţional al profesorilor universitari, ediţia a XII-a, „Cultura noului umanism”, şi desfăşurarea activităţilor din cadrul proiectului „Dimensiunea socio-economică a migraţiei în Italia şi Republica Moldova”.	25-28 iunie 2015
Moraru Victor, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar	România, Iași, Universitatea „Apollonia”	Participarea la lucrările Congresului ştiinţific internaţional, ediția a XXV-a, „Pregătim viitorul, promovând excelența”, organizat de Academia Oamenilor de Știință din România și Universitatea „Apollonia” din Iași.	26 februarie-1 martie 2015
Roșca Alexandru, doctor în științe politice	Belgia, Agenția Executivă pentru Cercetare, Comisia Europeană	Participarea la ședința Comitetului de program Orizont 2020 pentru domeniile ERC-MSCA-FET	17-19 septembrie 2015
Roșca Alexandru, doctor în științe politice	Franța, Centrul Național pentru Cercetări Științifice	Crearea parteneriatului pentru participarea la proiectele programului Orizont 2020 în subdomeniul ″Europa într-o lume în schimbare″	19-25 octombrie 2015
Roșca Alexandru, doctor în științe politice	Spania, Ministerul Economiei și Competitivității, Fundația spaniolă pentru știință și tehnologie	Adunarea anuală a punctelor naționale de contact pentru domeniul ″Știință cu și pentru societate″	2-3 decembrie 2015
Țveatcov Nicolai, doctor în științe	Romania,	- Conferința internațională „Utilitatea unei analize	26-29 martie 2015

politice	Sibiu, Universitatea Lucian Blaga din Sibiu	comparative adezvoltăriipe cele două maluri ale Nistrului. considerații metodologice” - Comunicare „Procesele de dezvoltarea pe cele două maluri ale Nistrului: aspecte politice”	
Țveatcov Nicolai, doctor în științe politice	Rusia, Moscova	Conferința științifico-practică internațională ”Provocări politice globale: viziunea tinerilor experți” (Organizator: Școala politică rusă) - Comunicarea ”Implicarea tinerilor în politică: experiența Republicii Moldova” la	20-27 aprilie 2015
Țveatcov Nicolai, doctor în științe politice	Serbia, Belgrad	- Conferința Internațională ”Dialogul Balcanic - 2015” Comunicarea ”Procesele politice actuale din Republica Moldova”	17-25 iunie 2015
Țveatcov Nicolai, doctor în științe politice	Rusia, or. Vladimir	- Școala de vară internațională pentru tinerii savanți, cercetători și cadre didactice ”Teritoriul sensurilor”	22-28 august 2015
Țveatcov Nicolai, doctor în științe politice	Rusia, Universitatea de stat din Penza	Conferința științifico-practică internațională ”Modele, sisteme, rețele în economie, tehnică, natura și societate” - Comunicarea ”Parteneriatul estic: experiența Republicii Moldova”	30-31 octombrie 2015
Țveatcov Nicolai, doctor în științe politice	Finlanda, Helsinki, Turku	- Conferința Internațională ”Dialogul Baltic - 2015” ”Eatern partnership: case of the Republic of Moldova”	3-6 noiembrie 2015

Anul 2016:

Numele, prenumele, gradul şi titlul ştiinţific, anul naşterii	Ţara, denumirea organizaţiei vizitate	Scopul vizitei, contribuţia la realizarea activităţilor din cadrul proiectului (de indicat proiectul); contribuţia la realizarea activităţilor din cadrul organizaţiei	Termenul deplasării
Juc Victor, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar	Torino, Italia	Deplasarea a fost efectuată în cadrul activităților legate de realizarea Proiectului pentru mobilitate 15.820.16.09/it Dimensiunea socio-economică a migrației în Italia și Republica Moldova 2015-2016, proiect internațional executat împreună cu cercetătorii din Italia. Scopul vizitei – vizită de lucru la instituția parteneră, consultări în vederea generaliyării datelor acumulate, stabilirea	07-11 iulie 2016

		oportunităţilor de publicare a rezultatelor cercetării.	
Ciumac Svetlana, doctor în economie	În Italia Deplasarea a avut loc la Institutul de Cercetări a Creşterii Economice şi a Dezvoltării Durabile al Consiliului Naţional de Cercetare din Italia (CERIS-IRCrES – CNR Torino, Moncalieri	Pe parcursul perioadei deplasării, activităţile legate de realizarea proiectului pentru mobilitate 15.820.16.09/it Dimensiunea socio-economică a migraţiei în Italia şi Republica Moldova (2015-2016) au vizat: Organizarea şi desfăşurarea unei Mese rotunde comune ale cercetătorilor din cadrul CERIS-IRCrES-CNR şi cercetătorilor delegaţi din Republica Moldova, la care au fost prezentate rapoarte şi comunicări referitoare la tematica investigată Au fost intreprinse vizite în teritoriu ale cercetătorilor executanţi ai proiectului, pentru intervievării migranţilor din Republica Moldova în Italia	07-11 iulie 2016
Ciumac Svetlana, doctor în economie	În Italia Deplasarea a avut loc la filiala din Roma a Institutului de Cercetări a Creşterii Economice şi a Dezvoltării Durabile al Consiliului Naţional de Cercetare din Italia (CERIS-IRCrES - CNR), precum şi la Universitatea Pontificală Laterană, unde s-a desfăşurat Cel de-al XIII Simpozion al profesorilor universitari.	Deplasarea a fost efectuată în cadrul activităţilor legate de realizarea Proiectului pentru mobilitate 15.820.16.09/it Dimensiunea socio-economică a migraţiei în Italia şi Republica Moldova (2015-2016), proiect internaţional executat în comun cu cercetătorii din Italia. Scopul deplasării – vizită de lucru la instituţia partener (filiala Roma), consultări în vederea interpretării datelor acumulate, pregătirea materialelor cercetării pentru publicare, participare la lucrările Simpozionului internaţional al profesorilor universitari. Una din Sesiunile Simpozionului, la care am participat, a vizat nemijlocit tematica Proiectului, abordând tema „Rolul asociaţiilor de migranţi şi problemele dezvoltării”.	07-11 septembrie 2016
Ciumac Svetlana, doctor în economie	Bucureşti, România, Universitatea Româno-Americană	Întâlnire de lucru pentru iniţierea proiectului (startur) *Responsabilitatea socială a guvernanţei publice – componentă majoră a dezvoltării relaţiilor dintre Romania si Republica Moldova.*	23-2 noiembrie 2016

		Au fost specificate activitățile pe care echipele de cercetare le vor efectua în cadrul proiectului.	
Grosu Ruslana, doctor în științe politice	România, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu	Conferința științifică internațională „Științe politice, relaţii internaţionale şi studii de securitate” ediţia a x-a	27-29 mai 2016
Roșca Alexandru, doctor în științe politice	Bruxelles, Belgia, Agenția Executivă pentru Cercetare a CE	Scopul vizitei – participarea la Întâlnirea anuală a PNC pentru Acțiunile MSCA	18.05.2016– 21.05.2016
Roșca Alexandru, doctor în științe politice	Geneva, Elveția, Agenția Euresearch	Scopul vizitei – training pentru punctele naționale de contact MSCA	8.06.2016 – 11.06.2016
Roșca Alexandru, doctor în științe politice	Bruxelles, Belgia, Agenția Executivă pentru Cercetare a CE	Scopul vizitei – participarea la Comitetul de program ERC-FET-MSCA al Orizont 2020	29.06.2016 – 2.07.2016
Roșca Alexandru, doctor în științe politice	Tallinn, Estonia, Consiliul de Cercetare al Estoniei	Scopul vizitei – training pentru punctele naționale de contact MSCA	12.10.2016 – 15.10.2015
Roșca Alexandru, doctor în științe politice	Bruxelles, Belgia, Agenția Executivă pentru Cercetare a CE	Scopul vizitei – participarea la Întâlnirea anuală a PNC pentru Acțiunile MSCA	29.11.2016 – 1.12.2016
Roșca Alexandru, doctor în științe politice	Ucraina, Kiev, Agenția pentru știință, inovare și informatizare a Ucrainei	Scopul vizitei – schimb de experiență între statele deja asociate la programul Orizont 2020 și cele proaspăt asociate din 2016. Importanța pentru ICJP – identificarea potențialilor parteneri pentru participarea comună la Orizont 2020	15.03.2016 – 18.03.2016
Roșca Alexandru, doctor în științe politice	Bucureşti, România, Universitatea Româno-Americană	Scopul vizitei – Întâlnire de lucru pentru inițierea proiectului (startur) *Responsabilitatea socială a guvernanței publice – componentă majoră a dezvoltării relațiilor dintre Romania si Republica Moldova.* Au fost specificate activitățile pe care echipele de cercetare le vor efectua în cadrul proiectului.	23-27. 11. 2016
Șaran Vladislav, master	Centru pentru Studii Europene al Universității ,,Alexandru Ioan Cuza’’, Iași, România	Scopul vizitei: contribuţia la realizarea activităţilor din cadrul proiectului (de indicat proiectul); contribuţia la realizarea activităţilor din cadrul organizaţiei Participare la conferință internațională cu comunicare științifică.	19-22 mai 2016
Șaran Vladislav, master	Jacobs University, Bremen, Germania	Scopul vizitei: contribuţia la realizarea activităţilor din	27 iunie-02 iulie 2016

		cadrul proiectului (de indicat proiectul); contribuţia la realizarea activităţilor din cadrul organizaţiei Participare la școală de vară internațională.	
Șaran Vladislav, master	Școala Națională de Studii Politice și Administrative(SNSPA), București, România.	Scopul vizitei: contribuţia la realizarea activităţilor din cadrul proiectului (de indicat proiectul); contribuţia la realizarea activităţilor din cadrul organizaţiei Participare la conferință internațională cu comunicare științifică	19-22 octombrie 2016
Țveatcov Nicolai, doctor în științe politice	Rusia, Moscova	- Seminar științifico-practic internațională ”Revoluții-color: abordări contemporane și metode de contracarare” (Organizator: Institutul de politică și istorie, UPSM) Comunicarea ” Centura de instabilitate în Sud-Estul Europei în viziunea din Republica Moldova”	20-21 ianuarie 2016
Țveatcov Nicolai, doctor în științe politice	Rusia, or. Belgorod	- Conferința științifică internațională ”Diplomația publică și dezvoltarea transfrontalieră” - Comunicarea ”Aparatul categorial ca un element necesar în diplomația publică contemporană”	17-19 februarie
Țveatcov Nicolai, doctor în științe politice	Spania, Madrid	Lansarea de carte „Conflictos políticos en la República de Moldavia: retrospectivas e oportunidades”, Colegiul Național de sociologie și politologie	30-31 martie 2016
Țveatcov Nicolai, doctor în științe politice	Romania, Sibiu, Universitatea Lucian Blaga din Sibiu	- Conferința internațională „Transnistria - the format of the problem and possible solutions” - Comunicare „Procesele de dezvoltarea pe cele două maluri ale Nistrului: aspecte politice”. Prezentarea de carte ”Glasul Nistreniei: ecoul puterii sovetice”	27-29 mai 2016
Țveatcov Nicolai, doctor în științe politice	Belarus, Minsk	- „Sistemul contemporan de educare a tineretului: aspecte științifico-practice” la	17-18 septembrie 2016

		Conferința științifico-practică a tinerilor ”Sistemul politic internațional după I Război mondial”,	
Țveatcov Nicolai, doctor în științe politice	Rusia, Universitatea de stat din Penza	Conferința științifico-practică internațională ”Modele, sisteme, rețele în economie, tehnică, natura și societate” Comunicarea ”Tehnologii politice contemporane în cazul Moldovei, Belorusiei și Ucrainei: lecții pentru Rusia”	2-4 noiembrie 2016
Țveatcov Nicolai, doctor în științe politice	Estonia, Tallin	- For civic internațional ”Antreprenoriat social: bunele practici”	22-26 noiembrie 2016

Anul 2017:

Numele, prenumele, gradul şi titlul ştiinţific,	**Ţara, denumirea organizaţiei vizitate**	**Scopul vizitei, contribuţia la realizarea activităţilor din cadrul proiectului (de indicat proiectul); contribuţia la realizarea activităţilor din cadrul organizaţiei**	**Termenul deplasării**
Ciumac Svetlana, doctor în economie	România,București, Universitatea Româno-Americană	Întâlnire de lucru pentru finisarea proiectului Responsabilitatea socială a guvernanței publice – componentă majoră a dezvoltării relațiilor dintre Romania si Republica Moldova. . Au fost analizate rezultatele proiectului, menționând, că obiectivul general este elaborarea, unor proiecte științifice în vederea participării la competițiile anunțate în cadrul Programului Orizont2020, precum și la alte programe de cercetare internaționale.	31 octombrie -5 noiembrie 2017
Ciumac Svetlana, doctor în economie	Italia Deplasarea a avut loc la Roma, la Universitatea Pontificală Laterană, unde s-a desfășurat Cel de-al XIV Simpozion al profesorilor universitari.	Scopul deplasării –participare la lucrările Simpozionului internațional al profesorilor universitari.	21-24 iunie 2017
Grosu Ruslana doctor în științe politice	Budapesta, Ungaria, Universitatea Andras, Univesitatea Națională de Servicii Publice	- 3 mai 2017 – Conferința internațională "Measuring Governance: Theory and Practice", (audient)	3-6 mai 2017

		- 4-5 mai 2017 – Conferința internațională "Central and Eastern European eDemocracy and eGovernment Days 2017", (raportor & moderator la una din secțiuni)	
Grosu Ruslana doctor în științe politice	Suceava (România), Cernăuți (Ucraina)	Școala Internațională de Vară „GeoPolitica" – ediția a XV-a, 2017 „Trilaterala România-Ucraina-Moldova: diplomație, strategii de securitate, competitivitate, parteneriate" 9-14 iulie 2017 – Universitatea „Ștefan cel Mare" din Suceava 14-19 iulie 2017 - Universitatea „Yurii Fedkovych" din Cernăuți	9-19 iulie 2017
Grosu Ruslana doctor în științe politice	Cluj-Napoca (România)	Conferința științifică „Lumea arabă astazi: între utopia unității și fracturi politice și identitare", Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj, Centrul de Studii asupra Orientului Mijlociu și a Mediteranei	4 decembrie 2017
Grosu Ruslana doctor în științe politice	Budapesta, Ungaria, Universitatea Andras, Univesitatea Națională de Servicii Publice	- 3 mai 2017 – Conferința internațională "Measuring Governance: Theory and Practice", (audient) - 4-5 mai 2017 – Conferința internațională "Central and Eastern European eDemocracy and eGovernment Days 2017", (raportor & moderator la una din secțiuni)	3-6 mai 2017
Juc Victor, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar	Ucraina, Academia Națională de Științe a Ucrainei	Participarea la Conferința internațională dedicate aniversării a XXV-a de la stabilirea relațiilor diplomatice dintre Republica Moldova și Ucraina.	9-11 martie 2017
Roșca Alexandru, doctor în științe politice	Bruxelles, Belgia, Agenția Executivă pentru Cercetare a CE	Adunarea utilizatorilor naționali ai platformei eCORDA	21-24 martie 2017
Roșca Alexandru, doctor în științe politice	Bruxelles, Belgia, Agenția Executivă pentru Cercetare a CE	Scopul vizitei – participarea la Întâlnirea anuală a PNC pentru Acțiunile MSCA	27-29 aprilie 2017
Roșca Alexandru, doctor în științe politice	Bruxelles, Belgia, Agenția Executivă pentru Cercetare a CE	Scopul vizitei – participarea la Comitetul de program ERC-FET-MSCA al Orizont 2020	20-22 iunie 2017
Roșca Alexandru, doctor în științe politice	Varșovia, Polonia, Academia de Științe a Poloniei	Scopul vizitei – training pentru punctele naționale de contact MSCA	3-5 iulie 2017
Roșca Alexandru, doctor în științe politice	Bruxelles, Belgia, Agenția Executivă pentru Cercetare a CE	Scopul vizitei – participarea la Comitetul de program ERC-FET-MSCA al Orizont 2020	18-21 septembrie 2017
Roșca Alexandru, doctor în științe politice	Roma, Italia, APRE	Scopul vizitei – training pentru punctele naționale de contact MSCA	9-11 noiembrie
Roșca Alexandru, doctor în științe politice	București, România	Scopul vizitei – Întâlnire de lucru a proiectului Responsabilitatea socială a guvernanței publice –	31 octombrie-3 noiembrie 2017

		componentă majoră a dezvoltării relațiilor dintre Romania si Republica Moldova	
Țveatcov Nicolai, doctor în științe politice	Rusia, Moscova	Conferința științifico-practică internațională, Moscova (Rusia), RGGU Comunicare „Unele aspecte a proceselor social-politice din Republica Moldova în contextul alegerilor prezidențiale”	20-21 mai 2017
Țveatcov Nicolai, doctor în științe politice	Belarus, or. Minsk	Forum științifico-practic ”Lider ai secolului XXI”, Comunicarea”Procesele politice actuale din Republica Moldova”	30 octombrie – 5 noiembrie 2017
Țveatcov Nicolai, doctor în științe politice	Romania, Adjud	Conferința științifico-practică internațională ”Mit și adevăr în învățământul transnistrean” Comunicarea ”Percepțiile sociologice ale locuitorilor de pe ambele maluri ale Nistrului”	9-12 noiembrie 2017
Moraru Victor, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar	București, România	Participare la Conferința internațională *Management, Leadership and Innovation towards a better changing World* și la Masa rotundă *Rezultatele prealabile și perspectivele proiectului „Responsabilitatea socială a guvernanței publice – componentă majoră a dezvoltării relațiilor dintre România și Republica Moldova”* – Universitatea Româno-Americană din București. – București.	31 octombrie - 5 noiembrie 2017
Moraru Victor, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar	București, România,	Participare la Colocviul Internațional *Penser l'Europe*. XVI-ème édition. Les Religions et l'identité européenne. - Academia Română, Fundația Națională pentru Știință și Artă.	28 septembrie- 2 octombrie 2017
Moraru Victor, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar	Kiev, Ukraina	Participare la Conferință științifico-practică internațională. *Ukraina – Republica Moldova: 25 de ani de relații diplomatice.* - – Academia Diplomatică pe lângă MAE al Ukrainei, Ambasada Republicii Moldova în Ukraina.	9-11 martie 2017
Moraru Victor, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar	Iaşi, România	Participare la Congresul Internațional *Pregătim viitorul, promovând excelența*. – Ediția a XXVI-a. - Academia Oamenilor de Știință din România, Universitatea „Apollonia”.	2-5 martie 2017

Anul 2018:

Numele,	**Ţara,**	**Scopul vizitei, contribuţia la realizarea**	**Termenul**

prenumele, gradul şi titlul ştiinţific,	denumirea organizaţiei vizitate	activităţilor din cadrul proiectului (de indicat proiectul); contribuţia la realizarea activităţilor din cadrul organizaţiei	deplasării
Ciumac Svetlana, doctor în economie	România București, Universitatea Româno-Americană	Deplasarea în interes de serviciu a fost efectuată conform planului preconizat în vederea realizării Proiectului bilateral: Responsabilitatea socială a guvernanței publice – componentă majoră a dezvoltării relațiilor dintre Romania si Republica Moldova. În perioada respectivă s-au executat următoarele: Au fost specificate activitățile pe care echipele de cercetare le vor efectua în continuare pentru finisarea proiectului. Au fost discutate posibilitățile depunerii unor proiecte la concursuri, având în vedere că obiectivul prioritar este elaborarea, pe durata implementării proiectului, a unor propuneri de proiecte științifice cu scopul participării la competițiile anunțate în cadrul Programului Orizont2020, precum și de alte programe de cercetare internaționale.	24-29 iunie 2018
Gorbatiuc Marina, doctorandă	Polonia, Ostrowek	Participare la Conferința Internațională Asymmetric conflicts and hybrid wars in the 21st Century	22-25 mai 2018
Gorbatiuc Marina, doctorandă	Russia, Moscova	Participare la discuții la ГИМО при МВД России.	28-31 octombrie2018
Grosu Ruslana doctor în științe politice	București, România, Oficiul ERASMUS	Deplasare în scopul participării la lucrările Conferinței „Erasmus+ în învățământul superior: un pas dincolo de mobilitate”	10-12 octombrie 2018
Roșca Alexandru doctor în științe politice	Bruxelles, Belgia, Agenția Executivă pentru Cercetare a CE	Scopul vizitei – participarea la cea de-a 8 întâlnire a PNC pentru Acțiunile MSCA	18-21 aprilie 2018
Roșca Alexandru doctor în științe politice	București, România	Scopul vizitei – Întâlnire de lucru a proiectului *Responsabilitatea socială a guvernanței publice – componentă majoră a dezvoltării relațiilor dintre Romania si Republica Moldova*	22-26 iunie 2018
Roșca Alexandru doctor în științe politice	Roma, Italia	Scopul vizitei – Întâlnire de lucru a proiectului *Mecanisme de protecție a drepturilor minime sociale și civile în Republica Moldova și Italia (SMSr)*	1-5 octombrie, 2018
Roșca Alexandru doctor în științe politice	Bruxelles, Belgia, Agenția Executivă pentru Cercetare a CE	Scopul vizitei – participarea la cea de-a 9 întâlnire a PNC pentru Acțiunile MSCA	19-22 noiembrie2018
Roșca Alexandru	Roma, Italia	Scopul vizitei – Întâlnire de lucru a proiectului *Mecanisme de protecție a drepturilor minime sociale*	13-19 decembrie, 2018

doctor în ştiinţe politice		*şi civile în Republica Moldova şi Italia (SMSr)*	
Şaran Vladislav, master	Cehia, European Values Think-Tank	Realizarea studiului comparat cu privire la propaganda, nostalgia şi memoria istorică în Republica Moldova şi Cehia. Publicarea unui material analitic care conţine recomandări pentru donatorii externi cu privire la metode spre diminuarea propagandei externe în Republica Moldova (material în curs de apariţie).	05 septembrie-31 octombrie 2018
Ţveatcov Nicolai, doctor în ştiinţe politice	Minsk, Belarus, Ministerul afacerilor externe	Participare la Conferinţa internaţională ”Security Options of the EU’s Eastern Partners: Is there a role for neutrality?”	12-14 noiembrie 2018
Ţveatcov Nicolai, doctor în ştiinţe politice	Istanbul, Turcia, Ministerul afacerilor externe	Participare la al V-lea Istanbul Forum internaţional ”Enhancing the practice of mediation for sustaining peace”	29 noiembrie-1 decembrie 2018

VIII. Informaţii despre infrastructura utilizată în realizarea proiectului

S-au utilizat birourile Institutului de Cercetări Juridice, Politice şi Sociologice (301, 302, 303, 304, 313, 314, 314 a, 314 b, 315 b, 316), birouri pentru cercetători dotate cu calculatoare conectate la Internet. Fiecare cercetător avea un loc de muncă individual dotat cu calculator conectat la Internet, dispunea de acces gratuit la imprimante şi xerox.

IX. Dificultăţi/ impedimente apărute pe parcursul realizării proiectului

Pe parcursul realizării proiectului nu au fost întâmpinate dificultăţi.

X. Beneficiarul (ministere, instituţii de stat sau private, întreprinderi etc.)

-

Director proiectului
Victor JUC, doctor habilitat în ştiinţe politice, profesor universitar _____

Şeful Centrului (secţiei, laboratorului/catedrei)
Alexandru ROŞCA, doctor în ştiinţe politice _____

RECEPȚIONAT

Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare

La data:_____

AVIZAT

Secția AȘM _____

RAPORT ŞTIINŢIFIC FINAL
privind executarea proiectului de cercetări științifice aplicative/fundamentale (instituțional)
pentru anii 2015 - 2018

Proiectul (titlul**)** ***Constituirea clasei mijlocii în condiţiile transformării societăţii şi asocierii Republicii Moldova la Uniunea Europeană***

Cifrul Proiectului **15.817.06.13F**

Direcția Strategică **Patrimoniul Naţional şi dezvoltarea societăţii**

termen de executare: 01 ianuarie 2015 - 31 decembrie 2018

Directorul proiectului	MOCANU Victor (numele, prenumele)	_____ (semnătura)
Directorul instituției/universității	JUC Victor (numele, prenumele)	_____ (semnătura)
Consiliul științific/senat	JUC Victor (numele, prenumele)	_____ sss (semnătura)

L.Ș.

Chişinău 2018

CUPRINS:

1. Lista executorilor (Anexa nr.1)
2. Obiectivele și sarcinile proiectului (până la o pagină)
3. Rezultatele ştiinţifice ale cercetărilor efectuate în cadrul proiectului
4. Rezumat (până la 2 pagini)
4. Concluzii
5. Participarea în programe și proiecte internaţionale (ORIZONT 2020, SCOPES, JOP, IRSIS, NATO, etc.), inclusiv propunerile prezentate/câștigate în cadrul concursurilor naționale și internaționale cu tangență la tematica cercetării proiectului realizat
6. Lista publicaţiilor ştiinţifice ce ţin de rezultatele obţinute în cadrul proiectului (Anexa nr.2)
7. Fișa de prezentare a rezultatelor proiectului de cercetare (Anexa nr.3)

Nota: Rezumatul proiectului obligatoriu se va prezenta în format electronic (pentru publicarea ulterioară pe pagina web)

Anexa nr. 1

Lista executorilor *(funcţia în cadrul proiectului, titlul ştiinţific, semnătura)*

Nr d/o	**Numele/Prenumele**	**Gradul și titlul științific**	**Funcția în cadrul proiectului**	**Semnătura**
1	Mocanu Victor	dr. în sociologie, conferențiar cercetător	Director de proiect	
2	Malcoci Ludmila	dr.hab. în sociologie, profesor cercetător	Cercetător ştiinţific principal	
3	Calchei Gheorghe	dr. în filosofie, conferențiar cercetător	Cercetător ştiinţific coordonator	
4	Spătaru Tatiana	dr.hab. în sociologie, conferențiar universitar	Cercetător ştiinţific principal	
5	Dumbrăveanu Andrei	dr. în sociologie, conferențiar universitar	Cercetător ştiinţific superior	
6	Mocanu Angela	dr. în sociologie, conferențiar cercetător	Cercetător ştiinţific coordonator	
7	Negură Petru	dr. în sociologie, conferențiar universitar interimar	Cercetător ştiinţific superior	
8	Reabcinschii Veaceslav	Lector universitar	Cercetător ştiinţific stagiar	
9	Ciobanu Elvira	-----	Cercetător ştiinţific	
10	Cobzac Iosif	dr. în sociologie, conferențiar cercetător	Cercetător ştiinţific superior	
11	Filipov Ina	-----	Cercetător ştiinţific	
12	Potoroacă Mihail	-----	Cercetător ştiinţific stagiar	
13	Maimescu Tatiana	-----	Redactor	
14	Bodean Nicolae	-----	Inginer programotor coordonator	
15	Osmochescu Tamara	-----	Cercetător ştiinţific	
16	Gașper Lucia	-----	Cercetător ştiinţific	

2. Obiectivele și sarcinile proiectului

Procesele constituirii și dezvoltării clasei mijlocii necesită studierea atitudinii cetățenilor față de proprietate, eradicare a sărăciei și a creșterii nivelului de trai, analiza perceperii situației deja create, pune pe ordinea de zi elaborarea și efectuarea unei cercetări sociologice, cu următoarele obiective:

- a examina abordările teoretico-metodologice a formării și dezvoltării clasei mijlocii în Republica Moldova;
- a elabora setul de criterii și indicatori (cantitativi și calitativi) în baza cărora se va determina locul și rolul clasei mijlocii în societate;
- a examina factorii sociali, care determină formarea și dezvoltarea clasei mijlocii în Republica Moldova;
- relevarea oportunităților pentru a crea locuri de muncă atractive și bine plătite; lărgirea rețelei de întreprinderi mici și mijlocii la locul de trai al oamenilor;
- a investiga structura clasei mijlocii;
- redarea portretului social al clasei de mijloc, compararea lui cu portretele altor clase sociale din Republica Moldova și din alte țări;
- efectuarea studiului comparat a formării si evoluției dinamicii clasei mijlocii din Republica Moldova cu țările membre ale UE;
- identificarea oportunităților oferite de UE în eradicarea sărăciei și ralierea la standardele UE;
- elaborarea recomandărilor pentru a întoarce acasă emigranții moldoveni din țările străine și pentru valorificarea în spațiul național a potențialului economic și social al emigranților.

3. Rezultatele științifice ale cercetărilor efectuate în cadrul proiectului

Activitatea asupra proiectului a început cu studierea literaturii la tema proiectului. Pe parcursul celor patru ani de cercetare a fost elaborat și perfecționat programul și instrumentariile investigației sociologice ”Constituirea clasei mijlocii în condițiile transformării societății și asocierii Republicii Moldova la Uniunea Europeană”. În continuare a fost efectuată o cercetare pilot apoi a urmat investigația sociologică (au fost chestionați 1189 respondenți și 54 experți, s-a studiat presa scrisă și datele statisticii oficiale). S-au analizat datele sondajului sociologic și materialele statistice, au fost publicate un șir de articole științifice. În baza abordărilor teoretico-metodologice ale stratificării sociale și a clasei de mijloc a fost elaborată metodologia de cercetare a clasei de mijloc în Republica Moldova. Studierea teoriilor clasice și cele moderne despre structura socială și clasa mijlocie și analiza materialului empiric a permis în a. 2015 organizarea mesei rotunde ”Abordări teoretice și metodologice ale cercetării clasei de mijloc, iar în anul 2017 a conferinței științifice internaționale ”Inegalități sociale în Republica Moldova:

premise ale constituirii clasei de mijloc". Materialele și recomandările științifice ale conferinței au fost publicate.

În scopul cercetării calitative a proceselor de constituire a clasei de mijloc a fost elaborată metodologia, ghidul de focus grup și au fost desfășurate 43 de focus grupuri în 53 de localități din țară. Scopul investigațiilor calitative - a analiza percepțiile populației din Republica Moldova privind structura de clasă, factorii care influențează clasa medie și autopoziționarea indivizilor în clasa medie. Analiza este făcută în rezultatul datelor colectate în 43 de focus-grupuri organizate cu diferite categorii de populație în funcție de mediul rezidențial, vârstă, statut socio-ocupațional, venituri.

Cercetarea sociologică se focalizează pe studiile stratificării, inegalităților și a distribuției veniturilor. Cea mai mare discrepanță în creșterea inegalității s-a produs în ultimele decenii ale sec. XXI. Procesele de stratificare socială cunosc o intensitate din ce în ce mai ascendentă la nivel global. În ultimii ani a crescut discrepanța veniturilor, se mărește proeminența vizibilității între țările bogate și sărace, precum și persistența formelor de segregare religioasă, rasială, etnică, de gen. Stratificarea socială se referă la accesul diferențial la resurse, putere, autonomie și statut în cadrul grupurilor sociale. Stratificarea socială implică inegalitatea socială. Societățile pot fi stratificate pe diferite dimensiuni. Studiile sociologice ale inegalității și stratificării examinează distribuția bogăției și a puterii în cadrul societăților și între ele, inclusiv și în sistemele de stratificare care se dezvoltă.

Studiile sociologice comparate identifică surse similare și diferite de inegalitate, stratificare și mobilitate în cadrul societăților. Măsurarea impactului acestora asupra indivizilor, familiilor și comunităților și persistența lor în timp și între generații scot în evidență anumite particularități și tendințe, dar și procese care pot genera, întreține și modifica inegalitatea socială și sistemele de stratificare. Creșterea economică globală modifică stratificarea socială. Analizele recente demonstrează că centrul gravității economice globale se schimbă spre sud-est. Clasa de mijloc este proiectată să crească de la 1,8 miliarde până la 3,2 miliarde în 2020, la 4,9 miliarde până în 2030. Rata de creștere în clasa de mijloc se apropie de maximul său de vârf. Deja aproximativ 140 milioane se angajează anual în clasa de mijloc. Acest număr ar putea crește la 170 milioane în următorii cinci ani, majoritatea noilor intrați venind din zona asiatică a globului. Aplicarea analizelor transversale oferă posibilitatea de a întra în esența procesului de stratificare mai în de aproape și a identifica ierarhia inegalității sociale la nivel global, regional, subregional, național și local. În contextul analizelor transversale ale inegalității, profilul Republicii Moldova continuă să fie asociat cu o zonă favorizatoare de inegalitate și insecuritate socială. Compararea naturii stratificării societăților din Moldova și România în contextul diverselor sisteme de clasificare și tipologii internaționale, ne apropie de înțelegerea locului pe care îl ocupăm într-o

lume foarte stratificată, a provocărilor aduse de secolul XXI, dar și a oportunităților de dezvoltare.

În total în aa. 2017-2018 au fost intervievați 120 de antreprenori – experți. Informația adunată a fost procesată și pregătit capitolul ”Rolul micului business în constituirea clasei mijlocii” expus pe 26 pagini.

Factorii care au determinat autopoziționarea persoanelor în clase au fost: statutul socio-ocupațional, studiile, veniturile, starea proprietăților și modul de viață. Astfel, persoanele care s-au autopoziționat în clasa medie de sus și clasa medie nucleu se caracterizează prin următoarele: nivel de studii înalt, preponderent locuitori ai orașelor mari sau mici, statut socioprofesional înalt, majoritatea sunt angajați în câmpul muncii, muncind chiar mai mult de 41 de ore săptămânal. Respondenții din clasa medie de sus și clasa medie nucleu au venituri mult mai mari decât cei autopoziționați în clasele de jos și se deosebesc printr-un mod de viață aparte: o parte din ei fac sport, își permit să se ducă mai frecvent la baruri, cafenele sau chiar la odihnă peste hotare. O parte din ei pot să-și permită să întrețină un copil la studii peste hotare. În clasa medie de sus și clasa medie nucleu este mai mare ponderea respondenților care au case într-un loc prestigios, reparate conform standardelor europene cu acces la comodități (apă centralizată, încălzire centralizată, baie, veceu în casă etc.). Respondenții din clasele medie de sus și medie nucleu sunt mai interesați de politică și în mai mare parte s-au implicat în protest în ultimii 5 ani. Ei de asemenea se duc mai activ la alegeri. Atât respondenții autopoziționați în clasele de sus, cât și cei autopoziționați în clasele de jos consideră că în Republica Moldova există conflicte sociale mari între elita de sus și clasele de jos și între politicieni și restul cetățenilor. Majoritatea respondenților autopoziționați în toate clasele consideră că promovarea pe scară politică, socială și economică în Republica Moldova depinde de următoarele aspecte: bani, relații și apartenența de partid. Studiile, munca asiduă, responsabilitatea, spiritul de inițiativă au fost plasate pe locuri mai joase în lista de priorități.

Analiza percepțiilor populației privind stratificarea socială și clasa medie în Republica Moldova a scos în evidență polarizarea excesivă a populației în două clase: 1) clasa de sus, care reprezintă un număr foarte mic de personale cu statut socio-ocupațional înalt, nivel de bunăstare înalt, implicați în afaceri și în politică, și 2) clasa de jos, care implică un număr impunător de persoane cu un statut socio-ocupațional jos sau mediu, sunt la pensie, dispun de salarii mici ce nu acoperă nevoile sau beneficiază de prestații sociale, pot avea nivelul de studii diferit. Clasă medie practic nu există, sau este abia la început de formare în straturile de sus ale clasei de jos.

Există păreri împărțite privind corelația dintre clase și statutul social. Unii respondenți consideră că aceste noțiuni sunt similare și cei care sunt din clasa de sus au un statut social înalt și viceversa. Alții sunt de părerea că sunt două noțiuni diferite: distribuirea în clase are la bază

statutul social-economic, iar distribuirea în grupuri cu statut social diferit - valorile moral-spirituale, relațiile din comunitate, implicarea civică și nivelul de cultură. Unele persoane se pot poziționa în clasa de sus, dar pot avea un statut social jos. În același mod, unele persoane pot fi poziționate în clasa medie sau de jos, dar pot avea un statut social înalt. O persoană poate avea un statut social înalt dacă este activă în comunitate, este un bun familist, are anumite principii morale și este o persoană integră.

Majoritatea respondenților au declarat că, clasa medie în societate este foarte importantă, deoarece contribuie la stabilitate și influențează pozitiv reformele sociale, economice, politice. Premisele de bază pentru dezvoltarea clasei medii în Moldova sunt reducerea inegalității sociale în bază de venituri, proprietăți, acces la servicii prin dezvoltarea socioeconomică a țării, promovarea businessului mic și mijlociu, reglementarea politicilor fiscale în direcția măririi poverii fiscale pentru cei bogați și reducerii acesteia pentru cei săraci, dezvoltarea sectorului educațional și adaptarea lui la necesitățile pieței forței de muncă, reformarea politicii salariale în așa fel ca salariile să corespundă nivelului de educație, calificare, statutului socio-ocupațional și nevoilor populației.

În viziunea respondenților factorii care contribuie la poziționarea persoanelor în clasa de mijloc sunt: nivelul de studii, gradul de bunăstare materială sau veniturile, statutul socio-ocupațional și apartenența la partidele de conducere. Cei care se atribuie la clasa medie ar trebui să aibă un salariu de cel puțin 10.000 de lei, o afacere, locuință bine dotată cu echipament modern, mașină nu mai veche de 12 ani, un loc de muncă decent pentru el și soție și cel puțin o dată în an să poată pleca la odihnă peste hotare. Deși marea majoritate a respondenților au menționat că clasă medie practic nu există în Moldova, fiind rugați să se autopoziționeze pe o scară de la 1 la 10, unde 1 - clasa de jos și 10 - clasa de sus, o bună parte dintre ei, în particular cei cu nivel de educație superior, cu statut socio-ocupațional înalt, cu case dotate cu echipament și mobilier modern, venituri mai mari și automobile nu mai vechi de 12 ani s-au poziționat pe scările 6-7, ceia ce corespunde clasei medii nucleu. Persoanele care au studii medii sau medii vocaționale,un statut socio-ocupațional mediu, case mai puțin dotate cu echipament modern, mașini mai vechi de 12 ani s-au poziționat pe scările 4-5, ceia ce corespunde clasei medii de jos, iar persoanele cu nivel de educație redus, statut socio-ocupațional redus sau pensionarii, cu un venit modest care nu le acoperă nici nevoile de bază, cu case prost echipate cu mobilier și echipamente s-au autopoziționat pe scările 1-3, ceia ce corespunde clasei de jos.

În așa mod, obiectivele proiectului ”Constituirea clasei mijlocii în condițiile transformării societății și asocierii Republicii Moldova la Uniunea Europeană” au fost realizate. Centrul Sociologie și Psihologie Socială al ICJPS pe parcursul a 4 ani a publicat 3 monografii, 123 articole științifice, a organizat 3 manifestări științifice (2 conferințe internaționale și o masă

rotundă, cercetătorii Centrului au publicat 12 articole de popularizare a științei, de 115 ori au avut intervenții la radio, TV.

4. Rezumat la studiul sociologic în cadrul Proiectului instituțional „Constituirea clasei de mijloc în condițiile transformării societății și asocierii Republicii Moldova la Uniunea Europeană"

Actualitatea și importanța cercetării. Centrul de Sociologie și Psihologie Socială a Institutului de Cercetări Juridice și Politice a avut drept temă de plan pentru perioada 2015-2018 studierea constituirii clasei mijlocii în condițiile transformării societății și asocierii Republicii Moldova la Uniunea Europeană. Actualitatea și importanța acestei cercetări este incontestabilă din perspectiva transformărilor social-economice care au avut loc în Republica Moldova în ultimii 28 de ani și care au condus la schimbarea structurii de clasă, formarea unor grupuri sociale noi care se deosebesc prin mărimea veniturilor, proprietăților, studiilor, nivelul diferit de putere economică și politică. O importanță deosebită o are și elaborarea unei metodologii consecvente de măsurare a clasei medii în Republica Moldova, care este un indicator al stabilizării și sustenabilității economice și sociale.

Problema științifică de bază care a fost soluționată în rezultatul cercetării a constat în determinarea stratificării sociale și a mărimii clasei medii în Republica Moldova; identificarea factorilor sociali care determină formarea și dezvoltarea clasei mijlocii și elaborarea recomandărilor practice în vederea creării condițiilor favorabile (la nivel de politici și practici) pentru mărirea ponderii acestei clase.

Metodologia cercetării: Baza teoretico-metodologică a cercetării au constituit-o teoriile sociologice generale privind stratificarea socială și structura de clasă (K.Marx, P.Sorokin, A. Giddens, E.Durgheim, T. Parsons și alții). Metodele de cercetare aplicate au fost următoarele: ancheta sociologică realizată pe un eșantion național reprezentativ de 1179 de respondenți, focus grupul aplicat în baza unui ghid de interviu structurat în 38 de localități urbane și rurale pe diferite grupuri sociale de populație, interviul experților aplicat în baza ghidului de interviu structurat pentru 120 de antreprenori, reprezentanți ai businessului mic și mijlociu, analiza documentelor și analiza secundară a datelor.

Rezultatele de bază ale cercetării.

Cercetarea structurii sociale din Republica Moldova a scos în evidență faptul că populația țării este stratificată în mai multe grupuri sociale în funcție de statutul ocupațional, bunăstarea materială și autopoziționarea socială. La baza stratificării sociale sunt inegalitățile de ordin economic, social și politic. Poziționarea indivizilor în diferite straturi/grupuri este determinată de nivelul de studii, statutul socio-ocupațional și nivelul de bunăstare. Astfel, cu cât persoanele au un nivel de studii mai înalt, ocupă o poziție profesională mai înaltă, au un nivel de bunăstare

mai înalt cu atât mai mare este șansa lor de a fi poziționate în grupurile de sus și viceversa: cu cât persoanele au un nivel de studii mai redus, o poziție profesională mai joasă și un nivel de bunăstare mai redus cu atât este mai probabil ca ele să fie poziționate în grupurile de jos. Calitatea vieții persoanelor poziționate în diferite grupuri sociale diferă substanțial. Astfel, în grupurile poziționate mai sus persoanele au un nivel de viață mai înalt, dispun de mai multe proprietăți, au un acces mai mare la bunurile publice și la serviciile sociale comunitare (sistem centralizat de apă, sistem centralizat de încălzire, internet etc.), au posibilități mai mari pentru o odihnă mai calitativă și pentru a oferi studii mai bune copiilor lor. În grupurile poziționate mai jos calitatea vieții persoanelor este mai redusă, dispun de mai puține proprietăți, deseori proprietățile sunt învechite și necesită reparații, accesul la diferite servicii și bunuri este destul de redus, au posibilități mai limitate pentru o odihnă calitativă.

Societatea moldovenească continuă să fie una destul de polarizată, cu un număr mic de persoane bogate la vârful piramidei și cu un număr foarte mare de persoane sărace la baza piramidei.

În condițiile unei cristalizări reduse a statutelor sociale, clasele sociale, deși continuă să fie o expresie a inegalității sociale în Republica Moldova, se caracterizează prin contururi vagi, estompate. Analiza straturilor sociale din perspectiva caracteristicilor clasei mijlocii denotă unele premise ale formării clasei mijlocii în straturile de sus, exponenții cărora se caracterizează prin statut socio-ocupațional înalt, nivel de educație înalt, însă au un nivel de bunăstare redus.

Așa zisa clasă medie, la rândul ei nu este eterogenă și poate fi divizată în clasa medie de jos, clasa medie nucleu și clasa medie de sus. Clasa medie nucleu, similară după caracteristicile sale clasei medii din țările occidentale (statut socio-ocupațional înalt, nivel de bunăstare înalt și autopoziționare în clasa medie) este foarte mică în Republica Moldova și constituie doar 3-5%. Totodată, conform cercetării, între clasa medie de jos și clasa medie nucleu a fost evidențiat un strat de populație care variază de la 5% la 30%, în funcție de parametrii pe care îi îmbină. Acest grup social, denumit și proto clasă medie, în anumite condiții poate completa clasa medie nucleu.

Condițiile de bază ale dezvoltării clasei medii în Republica Moldova sunt următoarele: dezvoltarea politicilor salariale și reformarea politicilor de impozitare prin promovarea impozitării progresive a veniturilor; asigurarea distribuirii echitabile a salariilor în funcție de munca depusă; eliminarea corupției din structurile puterii; perfecționarea legislației; asigurarea accesului populației în procesul de luare a deciziilor; crearea condițiilor favorabile pentru dezvoltarea businessului mic și mijlociu; formarea unui mediu transparent pentru dezvoltarea economiei de piață; garantarea condițiilor echitabile pentru asigurarea accesului tuturor

cetățenilor la educație și servicii de sănătate. O importanță deosebită în formarea clasei medii o au valorile populației, conștiința economică. Orientarea spre valorile pragmatice ale economiei de piață, sporirea tendințelor de creștere a capitalului uman, social și cultural pot contribui la implicarea activă a populației în dezvoltarea activităților economice.

5.Concluzii și recomandări

Rezultatele cercetării efectuate în cadrul proiectului ”Constituirea clasei mijlocii în condițiile transformării societății și asocierii Republicii Moldova la Uniunea Europeană” denotă, că grupurile/straturile sociale formate în urma transformărilor socioeconomice și politice apar nu în baza principiilor clasice de stratificare, ci au la temelie particularități specifice naționale/regionale, legate de procesele de privatizare, de formarea economiei și relațiilor de piață. Investigațiile științifice efectuate în scopul realizării obiectivelor proiectului a permis elaborarea unui șir de recomandări, implementarea cărora ar duce la dezvoltarea clasei mijlocii:

- asigurarea distribuirii echitabile a salariilor în funcție de munca depusă;
- îmbunătățirea abordării metodologice în domeniul evaluării sărăciei multidimensionale și monitorizarea performanței în domeniu;
- modificarea sistemului actual de salarizare, ținând cont de experiența relevantă și standardele sociale ale Uniunii Europene;
- dezvoltarea politicilor salariale și reformarea politicilor de impozitare prin promovarea impozitării progresive a veniturilor;
- eliminarea corupției din structurile puterii de stat;
- perfecționarea cadrului legislativ;
- asigurarea accesului populației în procesul de luare a deciziilor;
- implementarea politicilor ce stimulează sectorul privat;
- crearea condițiilor favorabile pentru dezvoltarea businessului mic și mijlociu;
- organizarea unui flux continuu de informare a tinerilor privind oportunitățile de implicare în afaceri;
- creșterea și consolidarea clasei de mijloc rurale prin: investiții în mediul rural, dezvoltarea proiectelor regionale rurale, dezvoltarea infrastructurii în mediul rural, accesul fermierilor la credite ieftine și garantate, dezvoltarea eco și agroturismului;
- stimularea creșterii economice prin dezvoltarea continuă a businessului mic și mijlociu, inclusiv în sectorul agricol, promovarea unor programe specifice de dezvoltare a infrastructurii sociale la nivel teritorial;
- garantarea condițiilor echitabile pentru asigurarea accesului tuturor cetățenilor la educație și servicii de sănătate;
- asigurarea creșterii potențialului uman prin asigurarea unui nivel de educație calitativ, prin care populația poate accede în clasa mijlocie și își poate menține poziția sa ierarhică socială;
- crearea unui spațiu educațional și informațional pentru facilitarea căutării și aplicării business-informației actuale;
- asigurarea unui sistem eficient de asistență socială și servicii destinate grupurilor cu venituri mici;

- perfecționarea sistemului de asigurări sociale (inclusiv majorarea, indexarea, recalcularea cuantumului stabilit de pensii în dependență de stagiul de muncă și de cotizare);
- promovarea sistemului de înlesniri sociale pentru persoanele încadrate în muncă, inclusiv pentru alimentație, plăți comunale etc.;
- valorificarea potențialului mass-mediei în reflectarea problemelor ce țin de stratificarea socială, inegalitatea socială, calitatea vieții și nivelul de trai;
- implicarea sectorului asociativ în diminuarea inegalității sociale;
- valorizarea culturii ca element-cheie de transformare și umanizare a societății.

Anexa nr. 2

LISTA

lucrărilor publicate în cadrul proiectului de cercetare 2015-2018

Anul 2015

Culegere de articole ştiinţifice naţionale:

1. DUMBRĂVEANU, A., (coordonator). ”Informarea VS manipularea electoratului”, Chişinău, CEP USM, 2015, 216 p. ISBN 978-9975-71-694-9

Articole din alte reviste editate în străinătate:

1. MOCANU, V.; MOCANU, A. *Aspecte ale stratificării sociale în contextul transformărilor sociale şi perspective de integrare europeană a Republicii Moldova. Note de cercetare*. În: Revista Sociologie Românească (Romanian Sociology), vol. XIII, București, 2015, nr. 1, p. 29-38. (0,9 c.a.) ISSN 1220 – 5389.
2. ТИМУШ, А. ”От демократии в политике – к демократии в организации экономической жизни страны”. În: Международный научный журнал *«Общество и Экономика»*, Россия, Москва, 2015 г., № 4, с. 111-114. ISSN 0207-3676

Articole din reviste naţionale:

Categoria B:

1. MOCANU, V.; DUMBRĂVEANU,A. ”Premises for class structures in the Republic of Moldova”. În: *Revista Economie şi Sociologie*, nr. 1, 2015, p. 51-61. ISSN 1857-4130
2. MOCANU, V.; MOCANUI. Opțiunile sociopolitice ale cetățenilor Republicii Moldova în contextul perspectivei de aderare la Uniunea Europeană. În: *Revista Filozofie, Sociologie și Științe Politice,* nr. 2, 2015, p. 96-108. ISSN 1857-2294
3. MOCANU, V.; MOCANU, I. Situația sociopolitică din Republica Moldova în viziunea protestatarilor, experților și a populației. În: *Revista Filozofie, Sociologie și Științe Politice*, nr. 3, 2015. ISSN 1857-2294
4. MOCANU, A. Mobilitatea socială a cetățenilor și educația. În: *Revista Economie și Sociologie*, nr. 4, 2015, p.103-110. ISSN 1857-4130
5. MALCOCI, L. Incluziunea copiilor cu CES în școlile comunitare: atitudinile și percepțiile elevilor. Revista ”Economie și Sociologie”, Chișinău, 2015, nr. 3, 37-48. ISSN 1857-4130
6. SPĂTARU, T. Recenzie: Stratificarea socială în condițiile transformării societății din Republica Moldova, Academia de Științe a Moldovei, Institutul Integrare Europeană și Științe Politice, Secția Sociologie. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 272 p. În: *Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice,* nr.2(168), Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice și Politice, 2015, p.273-275. ISSN 1857-2294
7. TIMUȘ, A. Probleme privind asigurarea creșterii eficienței producției alimentare în baza conștientizării activității coproprietarilor pământului. Revista *”Academos”*, nr. 2, 2015. ISSN 1857-0461
8. TIMUȘ, A. Ridicarea responsabilității sătenilor, coproprietari al pământului, pentru sporirea eficienței producției. În: *Revista Filozofie, Sociologie și Științe Politice,* nr. 1, 2015, p. 87-92. ISSN 1857-2294
9. TIMUȘ, A. Prioritățile de bază ale raționalizării vieții social-economice a țării. În: *Revista Filozofie, Sociologie și Științe Politice,* nr. 3, 2015. ISSN 1857-2294

Categoria C:

1. JELESCU, P., CIOBANU, El. Elaborarea sondajelor de opinie privind studierea intereselor electorale ale adolescenţilor. În: Revista de psihologie şi asistenţă socială. *În Revista de psihologie, pedagogie specială şi Asistenţă socială*. Nr. 3 2015. Ed.: UPS "I. Creangă". Chişinău, 2015. p.8-13. ISSN 1857-0224

Articole din alte reviste naţionale:

1. CĂLCÂI, Gh. "Religia – instituție socială". În: *Analele Institutului Național de Cercetări Economice*, nr. 2, 2014, p. 133-141. ISSN 1857-3630
2. CĂLCÂI, Gh. "Factorul economic al comportamentului electoral". În: *Analele Institutului Național de Cercetări Economice*, nr. 2, 2015. ISSN 1857-3630

Articole în culegeri (naţionale)

1. MOCANU, V., MOCANUI. Utilizarea rezultatelor studiilor sociologice de către mass-media în campaniile electorale: influenţă sau manipulare? În: *Informarea VS manipularea electoratului*, Chişinău, CEP USM, 2015, p. 83. ISBN 978-9975-71-694-9
2. DUMBRĂVEANU, A. "Perceperea jurnalistică a spaţiului politic în campaniile electorale". În: *Informarea VS manipularea electoratului*, Chişinău, CEP USM, 2015, p. 62. ISBN 978-9975-71-694-9
3. CIOBANU, El. Actualitatea și importanța problemei delincvenței juvenile. USARB, 2015, p. 12-17. ISBN 973-251-432-2

Articole în culegeri (internaţionale)

1. MOCANU, V. «The trends of social stratification in the Republic of Moldova in Conditions of Integration of the European Union». În: Culegerea de articole ale Conferinței «Стратегии формирования е-экономики и е-общества в Центральной и Восточной Европе. Состояние и перспективы развития», Polonia, Lublin: Wydanictwo, 2015, p. 17-24. ISBN 978-83-8061-046-0
2. MOCANU, A. The importance of the Studies of Social Structure in the Republic of Moldova. În: *"Стратегии формирования е-экономики и е-общества в Центральной и Восточной Европе. Состояние и перспективы развития"*. Univerisitatea Catolică din Lublin, Lublin, Polonia,Editura Wydawnictwo KUL, p. 130-137, ISBN 978-83-8061-046-0
3. DUMBRĂVEANU, A. ,,Massmedia din Republica Moldova angajată în procese de democratizare a societăţii''. În: *Convergenţe spirituale Iaşi-Chişinău*, Iaşi, 2015, nr. 8-9, p. 179. ISSN 2343-9661
4. DUMBRĂVEANU, A. ,,Social Networks – God, keep me save from friends'' in Freedom of the media – Freedom through media?'', projekt verlag, Bochum/Freiburg, 2015, p. 293. ISSN 1865-1615/ISBN 978-3-89733-369-7
5. SPĂTARU, T. Bariere de comunicare în activitatea nursing. În: *Convergenţe spirituale Iaşi-Chişinău*, nr.8-9, Universitatea "Apollonia", Iaşi, 2015, p. 222-230, ISSN 2343-966
6. JELESCU, P., CIOBANU, El. The problem of building polls related to the study on electoral interests of teenagers. În: Актуальные научные исследования в современном мире: материалы Междунар.научн.- практ. инт.-конф., 13-14 июня 2015 г., Переяслав-Хмельницкий. // Сб. науч. тр. - Переяслав-Хмельницкий, 2015. - Вып. 1, ч. 1, с. 99-103. - 175 с. УДК 001.891(100) «20» ББК 72.4 А43. ISBN 978-973-7783-89-9

Rapoarte publicate / Teze ale comunicărilor la congrese, conferinţe, simpozioane, în culegeri (naţionale / internaţionale)

1. CIOBANU, El. Delincvenţa juvenilă: probleme şi tendinţe. Conferinţa ştiinţifică internaţională a doctoranzilor *Tendinţe contemporane ale dezvoltării ştiinţei: viziuni ale tinerilor cercetători. Chişinău.* p. 17-18, 2015. ISBN 972-457-364-1
2. DUMBRĂVEANU, A. „Evoluţia limbajului în sistemul de televiziune". Conferinţa ştiinţifică naţională cu participare internaţională, USM, Chişinău, 10-11 noiembrie, anul 2015. ISBN 978-9975-71-704-5
3. DUMBRĂVEANU, A. Spaţiul politic şi spaţiul public în arena mediatică a democraţiei. Conferinţa Ştiiţifică „Sondajele în campaniile electorale – percepere mediatică şi evitarea manipulărilor'', USM, Chişinău, 20-21 februarie, anul 2015. ISBN 978-9975-71-694-9
4. MOCANU, V. «The trends of social stratification in the Republic of Moldova in Conditions of Integration of the European Union». În: «Стратегии формирования е-экономики и е-общества в Центральной и Восточной Европе. Состояние и перспективы развития», Lublin, Polonia, 25-27 mai 2015, p. 17-24. ISBN 978-83-8061046-0

Rapoarte analitice editate:

1. MALCOCI, L., SINCHEVICI, I. *Incluziunea elevilor cu CES în şcolile din comunitate"*. Chişinău, 2015. 56 p. ISBN 978-9975-127-41-7
2. MALCOCI, L., BARBAROSIE, A. *Fenomenul discriminării în Moldova: percepţiile populaţiei"*. Chişinău, 2015. 68 p. ISBN 978-9975-9609-4-6
3. CACE**,** S., DANILOV, L., GUŢU, I., PREOTESI, M., PÂRVAN, A., POTOROACĂ, M., SALI, N. "*Ambasadori ai Educaţiei de Calitate"*. Asociaţia pentru dezvoltare şi promovare socio-economică „Catalactica", Coord.: N. Sali. Chişinău: Bons Offices, 2015. ISBN 978-9975-80-961-0
4. SALI, N., CACE, S., PÎRVAN, A. *Necesităţi, priorităţi şi responsabilităţi în educaţia din Republica Moldova*. Raport de cercetare (analiza şi interpretarea datelor cantitative). Chişinău: Bons Offices, 2015. 164 p. ISBN 978-9975- 80-968-9
5. SALI, N., CACE, S., PÎRVAN, A. *Necesităţi, priorităţi şi responsabilităţi în educaţia din Republica Moldova.* Raport de cercetare (analiza şi interpretarea datelor calitative). Chişinău: Bons Offices, 2015. 88 p. ISBN 978-9975- 80-966-5

Comunicări la conferinţe naţionale /internaţionale

- **naţionale**

1. MOCANU, V. Constituirea clasei de mijloc în Republica Moldova: analiza sociologică. Conferința științifică națională cu participare internațională *"Integrare prin cercetare și inovare"*, CEP USM, Chișinău, 2015. ISBN 978-9975-71-704-5
2. MALCOCI, L. Evaluarea modelelor educației incluzive în Republica Moldova. Conferința națională organizată de către Ministerul Educației, 15 martie 2015. ISBN 978-973-109-299-7
3. COBZAC, I. Integritatea candidaților electorali și dezvoltarea democratică. În: Procesul electoral în Republica Moldova: realități, tendințe și perspective. Chișinău, 5 iunie 2015, p. 64. ISBN978-9975-3037-4-3

4. CĂLCÂI, Gh. Influența factorului economic asupra comportamentului electoral. În: Procesul electoral în Republica Moldova: realități, tendințe și perspective. Chișinău, 5 iunie 2015. ISBN 978-9975-3037-4-3

- **internaționale**

1. MOCANU, V. Tendințe actuale în stratificarea socială a Republicii Moldova. Conferinţa ştiinţifică internaţională ”Calitatea Vieții: O provocare pentru Politicile Sociale – Aniversarea a 25 de ani de existență a Institutului de Cercetare a Calității Vieții”, 22-25 aprilie 2015, București, România. ISBN 978-973-77-83-63-9
2. MOCANU, A. The importance of the Studies of Social Structure in the Republic of Moldova. În: *”Стратегии формирования е-экономики и е-общества в Центральной и Восточной Европе. Состояние и перспективы развития”*. Univerisitatea Catolică din Lublin, or. Lublin, Polonia, 25-27 mai 2015. ISBN 978-83-8061046-0
3. DUMBRĂVEANU, A. Câmpul, partidelor politice din Republica Moldova între alegerile parlamentare din 2010-2014, Congresul Internaţional ,,Pregătim viitorul promovând excelenţa”, Universitatea ,,Apollonia’’ din Iaşi în colaborare cu European business assembly, prin Socrates Committee of Oxford’’, Iaşi, 26 februarie-1 martie, 2015. ISBN 978-973-77-83-63-9
4. DUMBRĂVEANU, A. Situaţia social politică în Republica Moldova după evenimentele din 6 septembrie 2015. Sesiunea Ştiinţifică a Institutului de Cercetări ,,Acad. Ion Haulică” al Universităţii Apollonia din Iaşi, Secţiunea a III-a ,,Ştiinţe Socio-umane, Ecologie, Cultură’’, Iaşi, 23 octombrie, 2015. ISBN 978-973-109-299-7
5. MALCOCI, L. No bells and wistles: SRV as a foundation for deinstitutionalisation in the Republic of Moldova. În: 6th international conference on Social Role Valorization, USA, Boston, June 10-13, 2015. ISSN 1018-0389
6. MALCOCI, L. Inclusive education of children with SEN in Moldova În: ECER 2015-European conference on educational research. Budapest, Ungaria, September 8-11, 2015. ISSN 2249-9837
7. MALCOCI, L. International conference on advancement of social work in countries with transitional economies. Communication on policies development in social protection in the Republic of Moldova, June 23-25, Chisinau 2015. ISBN 978-973-618-391-1

Anul 2016

Articole din reviste editate în străinătate

1. DUMBRĂVEANU, A. *Diferențierea socială în Republica Moldova: abordare sociologică. Note de cercetare*. În: Revista Sociologie Românească (Romanian Sociology), vol. XIII, București, 2015, nr. 1, p. 39-46. ISSN 1220-5389.

Articole din reviste naţionale

Categoria B:

1. MOCANU, V.; MOCANUI. *Situația sociopolitică din Republica Moldova în viziunea protestatarilor, experților și a populației*. În: Revista Filozofie, Sociologie și Științe Politice, nr. 3, (169), Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice și Politice, 2015, p.79-87. (0,9 c.a.)ISSN 1857-2294.

2. MOCANU, V.; VOLOVEI, I.; MOCANUI. *Resizing the hospital system - a key factor in the reformation of the Republic of Moldova's Health System*. În: Revista Economie și Sociologie, nr. 2, 2016, p. 103-110. (0,8 c.a.) ISSN 1857-4130.

3. MOCANU V.; DUMBRĂVEANU, A. *Constituirea clasei mijlocii în Republica Moldova în contextul reformelor social-economice.*În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, nr.2 (170), Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice și Politice, 2016, p.93-106 (1.3 c.a.)
ISSN 1857-2294.
4. MOCANU, V.; VOLOVEI, I.; VOLOVEI, V.; MOCANU,I.*Regionalizarea serviciilor spitaliceşti din Republica Moldova în opinia medicilor şi a experţilor*. În: Akademos, revistă de ştiinţă, inovare, cultură şi artă., nr. 3 (42), 2016, p.116-124, (0,7 c.a.) ISSN 1857-0461.
5. MOCANU, A. *Mobilitatea socială a cetățenilor și educația*. În: Revista Economie și Sociologie, nr. 4, 2015, p.103-110, (0,6 c.a.)ISSN 1857-4130.
6. MOCANU, A. *Influența factorului mediatic asupra constiuirii clasei mijlocii în Republica Moldova*. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, nr. 3, 2016, p.103-108, (0,5 c.a.) ISSN 1857-2294.
7.SPĂTARU, T.*Probleme metodologice ale studierii sociologice a elitelor sociale.*În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, nr.3(169), Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice și Politice, 2015, p.92-104, (1,2 c.a.) ISSN 1857-2294.
8. SPĂTARU, T.*Dezbateri controversate despre inegalitate*. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, nr.1 (170), Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice și Politice, 2016, p. 137-148, (1,25 c.a.) ISSN 1857-2294.
9. SPĂTARU, T.*Российский средний класс: реалии и тенденции*. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, nr.2 (171), Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice și Politice, 2016, p. 107-123, (1,4 c.a.) ISSN 1857-2294.
10. REABCINSCHI, V. *Conținutul și esența conceptului "politica culturală".* În: Revista de Filozofie, Sociologie și Științe Politice, nr. 3, Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice și Politice, 2016, p. 187-195, (0,8 c.a.) ISSN 1857-2294.

Categoria C

1. MUNTEANU, P.; MALCOCI, L. *Politici de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități din Republica Moldova/Policies of social inclusion of persons with disabilities in Moldova*. În: MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică), 2016, nr. 2 (LXXIII), p. 62-77. ISSN 1812-2566.
2. REABCINSCHI, V.; MALCOCI, L. *Politici culturale: aspecte conceptualeși tipologii / Cultural policies: conceptual aspects and typologies.*În: MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică), 2016, nr. 3 (LXXIV), p. 93-116. ISSN 1812-2566.

Articole din alte reviste naţionale

1. JELESCU, P.; CIOBANU, El.*Validarea anchetei de evaluare a intereselor electorale la adolescenți (AEIEA)***.**În: Revista de psihologie și asistență socială, 2016, nr. 5, ed.: UPS "I. Creangă", Chișinău, p. 21-26. ISSN 1857-0224
2. JELESCU, P.; CIOBANU, El.*Validarea chestionarului de evaluare a intereselor electorale la adolescenți.* În: Revista de psihologie și asistență socială. 2016, nr. 6, ed.: UPS "I. Creangă", Chișinău, p. 40-48. ISSN 1857-0224

Articole în culegeri (internaţionale)

1. MOCANU, V.; VOLOVEI, I; MOCANUI. *Current Trends in the Reformation of the Health System from Republic of Moldova.* În:Предпринимательство, социальная организация в структурах сети. Опыт и перспективы развития в Центральной и Восточной Европе,XVII

Международная научная конференция, Lublin, 2016, p.193-200, (0.8 c.a.) ISBN 978-83-8061-275-4

2. MOCANU, A. *Reflecting in Written Press the Creation Process of the Middle Class in Republic of Moldova*. În: **XVII Международная научная конференция Предпринимательство, социальная организация в структурах сети. Опыт и перспективы развития в Центральной и Восточной Европе,**Lublin, 23-25 mai 2016, vol.2, p. 206-211. ISBN 978-83-8061-2754

3. MOCANU, A. *The influence of media on the middle class formation in Republic of Moldova.* În: «Современное украиское общество: ценности и смыслы современных социальных практик», Odesa, 2016, p.7-15, (0.7 c.a.) ISSN 2310-2896

4. SPĂTARU, T. *Impactul extinderii U.E. asupra procesului de stratificare socială în Republica Moldova.* În: Pregătim viitorul promovând excelența: Congresul internațional al Universității Apollonia. Secțiunea științe social-umane. Ediția a XXVI-a, Iași, 2016., p. 69-74, (0,30 c.a.) ISBN 978-606-8410-74-6

5. DUMBRĂVEANU, A. *Todur Zanet – scriitor şi publicist de cultură găgăuză*. În: Mediamorfoze II - Presa minorităţilor etnice din România, editura Triconic, Bucureşti, 2016,(0.9 c.a.) ISBN 978-606-8324-98-2

6. DUMBRĂVEANU, A. *Autoorganizarea – acasă la noi.* În: Problemele ecologice şi geografice în contextul dezvoltării durabile a Republicii Moldova: realizări şi perspective. Iaşi: VasialeAna ’98, 2016, p. 649-650, (0,1 c. a.) ISBN 0978-99-75-9611-3-4

7. РЯБЧИНСКИЙ, В. *Национальная культурная политика в условиях глобализации*. În: Матеріали науково-практичної конференції «Традиційна культура в умовах глобалізації: родинні цінності і трансляція соціокультурного досвіду поколінь», 20-21 травня 2016 року, Харьков, 2016, p. 231-236. ISBN 978-617-669-200-3

8. POTOROACĂ, M. *Efectele migrației părinților. Familia temporar dezintegrată și copiii orfani social.* În: Activizarea comunității din perspectiva procesului educațional: actori, mecanisme, factori. Mihnea Preotesi (coord.), Sorin Cace, Lilian Danilov. București: Pro Universitaria. 2015, p. 32-39. ISBN 978-606-26-0484-4

9. CIOBANU, El. *Factorii predispozanți și generatori ai delincvenței la tineri*. În: Materialele Conferinţei ştiinţifice internaţionale a doctoranzilor „Orientări actuale în cercetarea doctorală”, Iași, 15.03.2016. p. 78-84. ISBN 974-627-370-1.

10. CIOBANU, El. *Implicarea instituților sociale în prevenirea comportamentului delincvent la tineri.* În: Studii și cercetări din domeniul științelor socioumane. Cluj-Napoca: LIMES & Argonaut, 2016, p. 24-28. ISBN 978-973-726-925-6

11. CIOBANU, El. *Rolul școlii și a familiei în prevenirea delincvenței juvenile*. În: Studii și cercetări din domeniul științelor socioumane. Cluj-Napoca: LIMES & Argonaut, 2016, p. 20-26. ISBN 978-974-3262-945-7

12. JELESCU, P.; CIOBANU, El. *Elaborarea și validarea chestionarului de evaluare a intereselor electorale la adolescenți*. În: Studii și cercetări din domeniul științelor socioumane. Cluj-Napoca: LIMES & Argonaut, 2016, p. 29-35. ISBN 978-973-726-925-6

13. JELESCU, P.; CIOBANU, El. *Interesele electorale ale adolescenților și testarea lor*. În: Testarea psihologică. Cluj-Napoca: LIMES & Argonaut, 2016. p. 21-29. ISBN 978-9634-752-935-7

Articole în culegeri (naţionale)

1. MOCANU, V.; MOCANU, I. *Instituția referendumului – cea mai înaltă formă a democrației directe*. În: Referendumul ca formă supremă a democrației directe, Filiala din Chișinău a

Institutului Internațional de Monitorizare a Dezvoltării Democrației, Parlamentarismului și Respectării Drepturilor Electorale ale cetățenilor din statele-membre a AIP a CSI, Chișinău, 2016, p.41-72, (1,8 c.a.) ISBN 9789975303774

2. CĂLCÂI, Gh.; MOCANU, V.; SPĂTARU, T. *Centrul sociologie și psihologie socială: contextul apariției și dezvoltării sociologiei în cadrul AȘM.* În: Institutul de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei: 60 de ani de activitate. Chișinău: ICJP al AȘM, 2016, p.58-65. (0,40 c.a.) ISBN 978-9975-3043-4-4

3. CĂLCÂI, Gh. *Mecanismele sociale ale reproducerii stratificării populației*. În: Creșterea economică în condițiile globalizării. Materialele Conferinței internaționale științifico-practice. Ediția II, vol. 2. Coordonator A.Stratan. Chișinău, 2016, p. 227-230, (0,4 c.a) ISBN 978-9975-4000-6-0

4. DUMBRĂVEANU, A. *Schimbarea structurii sociale prin migrare organizată*. În: Integrare prin cercetare și inovare. Materialele Conferinței științifice naționale cu participare internațională, Ştiinţe Socioumanistice, 28-29 septembrie 2016, Chișinău. Chișinău, CEP USM, 2016, p. 210-213, (0,2 c.a.) ISBN 978-9975-71-813-4

5. DUMBRĂVEANU, A. *Realitatea poetică în documentarele scriitorului cineast Anatol Codru*. În: Valori ale mass-mediei în epoca contemporană, vol. VI. Coord./ Stepanov G., Tacu M. Chiținău, CEP USM, 2016, p. 75-82, (0,9 c.a.) ISBN 978-9975-71-832-5

Rapoarte publicate / Teze ale comunicărilor la congrese, conferinţe, simpozioane, în culegeri (naţionale / internaţionale)

1. CĂLCÂI, Gh. *Renaşterea bisericii şi frecventarea acesteia de către populație*. În: Biserica Ortodoxă din Moldova și Statutul: credință și cunoaștere. Chișinău, 11 octombrie, 2016, p. 32-33, (0,1 c.a.)

Anul 2017

Monografii naționale:

1. MALCOCI, L.; MOCANU, V. *Premisele constituirii clasei medii în Republica Moldova.* Studiu sociologic. Chișinău: Tipografia Centrala, 2017, 168 p. (12 c.a.). ISBN 978-9975-53-782-7.

Culegeri și studii naționale:

1. *Inegalități sociale în Republica Moldova: constituirea clasei de mijloc.* Materialele conferinței științifice internaționale, 23-24 februarie 2017, Chișinău / coord. Victor Mocanu. Chișinău: Tipografia Centrală. 2017, 440 p. (40,2 c.a.) ISBN 978-9975-9761-9-0.
2. *Rolul mass-media în procesul electoral*. Materiale Conferinței științifico-practice internaționale. / Filiala Chișinău a Institutului Internațional de Monitorizare a Dezvoltării Democrației, Parlamentarismului și Respectării Drepturilor Electorale ale Cetățenilor Statelor-Membre ale Adunării Interparlamentare CSI. Chișinău: Princeps, 2017. 320 p. ISBN 978-9975-3110-4-5
3. MALCOCI, L.; MUNTEANU, P. *Incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități.* Studiu sociologic. Chișinău: Tipografia Arva Color, 2017, 60 p. (4 c.a.). ISBN 978-9975-127-51-6.
4. MALCOCI, L.; SINCHEVICI, I. *Implementarea educatiei inclusive în Republica Moldova*. Studiu sociologic. Chișinău: Tipografia Artpoligraf, 2017**,** 95 p. (8 c.a.). ISBN 978-9975-3129-5-0.

Articole în reviste editate în străinătate:

1. DUMBRĂVEANU, A. *Mass-media information source in electoral campaniegns or a political actor?* In: International Journal of Communication Research. Vol. 7. Issue 3. July-September 2017. (Academy of Romanian Schientista, „Apollonia" University of Iasi), p. 157-169 (0,8 c.a). ISSN 2246-9265.

2. SPĂTARU, T. *Global Social Inequalities. A Transnational Analysis: the Republic of Moldova* International Journal of Communication Research. Vol. 8, Issue 2, 2017, p. 113-116 (0,50 c.a.). ISSN 2246-9265.
3. DUMBRĂVEANU, A. *Localităţile Republicii Moldova – itinerar documentar în 15 volume*. În: Convergenţe spirituale Iaşi- Chişinău, nr.12-13. 2017. p. 43-48 (0,6 c.a.) ISSN 2343-9661
4. SPĂTARU, T. *Inegalităţi sociale globale. O analiză trans-naţională: Cazul Republicii Moldova*. În: Convergenţe Spirituale Iaşi-Chişinău, nr. 12-13/2017, Iaşi, p. 220-225 (0,50 c.a.) ISSN 2343-9661.
5. DUMBRĂVEANU, A. *Propaganda imperială rusă în primul Război Mondial pe paginile revistei "Buletinul Eparhiei de Chişinău"*. În: Metamorfoze III / Coord. Cătălin Negoiţă. Bucureşti: Tritonic, 2017, p. 86-100 (0,9 c.a.) ISBN987-754-606-173
6. CĂLCÂI, Gh. *Impactul tranziţiei de la totalitarism la democraţie asupra religiei: cazul Republicii Moldova.* În: Convergenţe spirituale Iaşi-Chişinău, nr.12-13. 2017, p.215-221 (0,6 c.a.) ISSN 2343-9661

Articole din reviste naţionale:

Categoria B.

1. MALCOCI, L.; MOCANU, V. *The Middle Class in the Republic of Moldova: Determinant Factors of Formation.*În: Revista Economie și Sociologie, nr. 1-2, 2017, p.103-112, (0,8 c.a.) ISSN 1857-4130
2. MOCANU, V.; DUMBRĂVEANU, A. *Percepția mass-mediei în procesul de democratizare a societății din Republica Moldova.*În: Revista Filozofie, Sociologie și Științe Politice, nr. 2, 2017, p. 115-128 (0,95 c.a.) ISSN 1857-2294
3. SPĂTARU, T. *Dimensiunea sociologică a clasei mijlocii în societatea românească*. În: Revista Filozofie, Sociologie și Științe Politice, nr.1 (173), 2017, p. 89-103 (1,40 c.a.) ISSN 1857-2294
4. SPĂTARU, T. *Doctorul Gheorghe Călcâi la 75 de ani*. În: Revista Filozofie, Sociologie și Științe Politice, nr.1 (173), 2017, p. 225-226 (0,20 c.a.) ISSN 1857-2294.
5. SPĂTARU, T. *Российский средний класс: реалии и тенденции*. În: Revista Filozofie, Sociologie și Științe Politice, nr. 2 (171), 2016, p.107-123 (1,40 c.a). ISSN 1857-2294

Categoria C

1. MALCOCI, L. *Consideratii metodologice privind cercetarea clasei medii in RM*. În: MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică), 2017, nr. 1 (LXXVI), p. 111-126. (1,3 c.a.) ISSN 1812-2566

Articole în culegeri ştiinţifice publicate în străinătate:

1. SPĂTARU, T.; TOPRAK, L. *Methodological Conceptualization in Business Tourism Study*. În: The First International Congress on Future of Tourism: Innovation, Entrepreneurship and Sustainability (Futourism 2017). Proceeding Book, 28-30 September 2017. Mersin/TURKEY, p.1603-1612 (1.20 c.a.) ISBN 978-975-6900-56-7

Articole în culegeri naţionale (publicate în ţară):

1. MOCANU, V. Principii metodologice de cercetare a clasei de mijloc în Republica Moldova. În: Inegalități sociale în Republica Moldova. Constituirea clasei de mijloc. / Coord. Mocanu Victor. Materiale ale Conferinței Științifice Internaționale "Inegalități sociale în Republica Moldova. Premise ale constituirii clasei de mijloc", 23-24 februarie 2017. Chișinău: Tipografia Centrală, 2017, p. 15-24 (0,8 c.a.) ISBN 978-9975-9761-9-0
2. MOCANU, V.; MOCANU, I. *Rolul mass-media în procesul electoral.*În: Conferința

științifică-practică Internațională „Rolul mass-media în procesul electoral“ 12 aprilie 2017. Chișinău: Princeps, 2017. p. 25-53. ISBN 978-9975-3110-4-5
3. MALCOCI, L. *Factorii determinanți ai cristalizării clasei medii în Republica Moldova*. În: Inegalități sociale în Republica Moldova. Constituirea clasei de mijloc. / Coord. Mocanu Victor. Materiale ale Conferinței Științifice Internaționale ”Inegalități sociale în Republica Moldova. Premise ale constituirii clasei de mijloc”, 23-24 februarie 2017. Chișinău: Tipografia Centrală, 2017, p. 25-32 (0,9 c.a.) ISBN 978-9975-9761-9-0
4. SPĂTARU, T. *Clasa mijlocie: o analiză transnațională*. În: Inegalități sociale în Republica Moldova. Constituirea clasei de mijloc. / Coord. Mocanu Victor. Materiale ale Conferinței Științifice Internaționale ”Inegalități sociale în Republica Moldova. Premise ale constituirii clasei de mijloc”, 23-24 februarie 2017. Chișinău: Tipografia Centrală, 2017, p. 62-67 (0,50 c.a.) ISBN 978-9975-9761-9-0
5. SPĂTARU, T.; STERPU V. *Methodology of Researching the Nature of the Stratification of Moldovan Society in the Context of International Comparisons*. În: Inegalități sociale în Republica Moldova. Constituirea clasei de mijloc. / Coord. Mocanu Victor. Materiale ale Conferinței Științifice Internaționale ”Inegalități sociale în Republica Moldova. Premise ale constituirii clasei de mijloc”, 23-24 februarie 2017. Chișinău: Tipografia Centrală, 2017, p. 416-421 (0,50 c.a.) ISBN 978-9975-9761-9-0
6. SPĂTARU, T. *Concluzii generale și recomandări. General Conclusions and Recommendations*.În: Inegalități sociale în Republica Moldova. Constituirea clasei de mijloc. / Coord. Mocanu Victor. Materiale ale Conferinței Științifice Internaționale ”Inegalități sociale în Republica Moldova. Premise ale constituirii clasei de mijloc”, 23-24 februarie 2017. Chișinău: Tipografia Centrală, 2017, p. 422-437 (0,60 c.a.) ISBN 978-9975-9761-9-0
7. MOCANU, A. *Influența educației asupra stratificării socioprofesionale*. În: Inegalități sociale în Republica Moldova. Constituirea clasei de mijloc. / Coord. Mocanu Victor. Materiale ale Conferinței Științifice Internaționale ”Inegalități sociale în Republica Moldova. Premise ale constituirii clasei de mijloc”, 23-24 februarie 2017. Chișinău: Tipografia Centrală, 2017, p. 238-245 (0,4 c.a.) ISBN 978-9975-9761-9-0
8. MOCANU, A. *Mass media și inegalități sociale în Republica Moldova*. În: Conferința științifică-practică Internațională „Rolul mass-media în procesul electoral“ 12 aprilie 2017. Chișinău: Princeps, 2017. p. 104-112 (0,4 c.a.) ISBN 978-9975-3110-4-5
9. CĂLCÂI, Gh. *Impactul bunăstării materiale asupra prezenței alegătorilor la urne*. În: Conferința științifică-practică Internațională „Rolul mass-media în procesul electoral“ 12 aprilie 2017. Chișinău: Princeps, 2017. p. 113-119 (0,5 c.a.) ISBN 978-9975-3110-4-5
10. REABCINSCHI, V. *Rolul mass mediilor în formarea orientărilor valorice ale electoratului*. În: Conferința științifică-practică Internațională „Rolul mass-media în procesul electoral“ 12 aprilie 2017. Chișinău: Princeps, 2017. p. 120-130 (0,4 c.a.) ISBN 978-9975-3110-4-5
11. CĂLCÂI, Gh. *Întreprinderile micului business – factor de constituire a clasei mijlocii*. În: Inegalități sociale în Republica Moldova. Constituirea clasei de mijloc. / Coord. Mocanu Victor. Materiale ale Conferinței Științifice Internaționale ”Inegalități sociale în Republica Moldova. Premise ale constituirii clasei de mijloc”, 23-24 februarie 2017. Chișinău: Tipografia Centrală, 2017, p. 162-169 (0,4 c.a.) ISBN 978-9975-9761-9-0
12. CĂLCÂI, Gh. *Micul business – element fundamental al constituirii clasei mijlocii*. Conferința științifico-practică internațională Creșterea economică în condițiile globalizării: modele de dezvoltare duabil. Chișinău, 2017, Ed. XII. Vol. I, p. 120-123 (0,4 c.a.) ISBN 978-9975-3171-1-5
13. CĂLCÂI, Gh. *Renașterea și afirmarea bisericii ortodoxe în Republica Moldova*. În: Biserica ortodoxă din Moldova și statul. Credința și cunoaștere. Materiale ale Conferinței Naționale, Chișinău, 11 octombrie 2016, p. 156-167 Chișinău: Consiliul editorial al Bisericii Ortodoxe (0,8 c.a.).
14. POTOROACĂ, M. *Structura ocupațională a populației în contextul cercetării proceselor de constituire a clasei medii din Republica Moldova*. În: Inegalități sociale în Republica Moldova. Constituirea clasei de mijloc. / Coord. Mocanu Victor. Materiale ale Conferinței

Științifice Internaționale ”Inegalități sociale în Republica Moldova. Premise ale constituirii clasei de mijloc”, 23-24 februarie 2017. Chișinău: Tipografia Centrală, 2017, p. 170-178 (0,5 c.a.) ISBN 978-9975-9761-9-0

15. FILIPOV, I. *Rolul migrației la constituirea clasei mijlocii.* În: Inegalități sociale în Republica Moldova. Constituirea clasei de mijloc. / Coord. Mocanu Victor. Materiale ale Conferinței Științifice Internaționale ”Inegalități sociale în Republica Moldova. Premise ale constituirii clasei de mijloc”, 23-24 februarie 2017. Chișinău: Tipografia Centrală, 2017, p. 25-32 (0,9 c.a.) ISBN 978-9975-9761-9-0
16. REABCINSCHI, V. *Dimensiunea culturală în contextul stratificării sociale*. În: Inegalități sociale în Republica Moldova. Constituirea clasei de mijloc. / Coord. Mocanu Victor. Materiale ale Conferinței Științifice Internaționale ”Inegalități sociale în Republica Moldova. Premise ale constituirii clasei de mijloc”, 23-24 februarie 2017. Chișinău: Tipografia Centrală, 2017, p. 245-251(0,5 c.a.) ISBN 978-9975-9761-9-0
17. SPĂTARU, T. *Abordări în literatura de specialitate din România privind evaluarea performanțelor profesionale ale funcționarilor publici.* Materiale ale Conferinţei ştiinţifico-practice cu participare internaţională „Teoria şi practica administrării publice”, 19 mai 2017, Chișinău: AAP. p. 88-92 (0,6 c.a.) ISBN 978-9975-3019-6-1.
18. CIOBANU, El. *Rolul mass-mediei în dezvoltarea interesului electoral*. În: Conferința științifică-practică Internațională „Rolul mass-media în procesul electoral“ 12 aprilie 2017. Chișinău: Princeps, 2017. p. 129-136 (0,4 c.a.) ISBN 978-9975-3110-4-5.
19. CIOBANU, El. *Factorii sociali explicativi și determinanți ai comportamentului delincvent la tineri*.În: Inegalități sociale în Republica Moldova. Constituirea clasei de mijloc. / Coord. Mocanu Victor. Materiale ale Conferinței Științifice Internaționale ”Inegalități sociale în Republica Moldova. Premise ale constituirii clasei de mijloc”, 23-24 februarie 2017. Chișinău: Tipografia Centrală, 2017, p. 343-347 (0,5 c.a.) ISBN 978-9975-9761-9-0

Rezumate (teze) la conferinţe ştiinţifice internaţionale peste hotare:

1. SPĂTARU, T. Institutionalizing Sociology in Moldova Fourth ISA Conference ”Sociologies in Dialogue”, Taipei (China), May, 8-11, 2017, p. 15. http://www.isa-sociology.org/uploads/files/CNA_2017_abstracts.pdf
2. CIOBANU, El. *Actualitatea și importanța problemei delincvenței în rândul tinerilor*. În: Материалы XXI Международной научно-практической интернет-конференции «Тенденции и перспективы развития науки и образования в условиях глобализации»: Сб. науч. трудов. Переяслав-Хмельницкий, 2017. Вып. 21, p. 136-141. УДК 001+37(100) ББК 72.4+74(0).
3. CIOBANU, El. *Valori, norme, atitudini morale și civice ale tinerilor contemporani*. In: Материалы XXI Международной научно-практической интернет-конференции «Тенденции и перспективы развития науки и образования в условиях глобализации»: Сб. науч. трудов. Переяслав-Хмельницкий, 2017. Вып. 22, p. 154-159 УДК 001+37(100) ББК 72.4+75(0).

Publicaţii ştiinţifice electronice:

1. MALCOCI, L.; COJOCARU N. *Raport privind implementarea instrucțiunii metodice privind intervenția poliției în prevenirea și profilaxia HIV în mediul grupurilor vulnerabile*, Chisinau: Promo-LEX, 2017, 45 p. (4,5c.a) https://promolex.md/wp-content/uploads/2017/10/Raport-PREVENIREA-POLITIE-HIV-web.pdf

Anul 2018

Monografii, culegeri de articole științifice, studii sociologice:

1. **Monografie colectivă**: *Evoluţia clasei mijlocii în Republica Moldova: premise socioeconomice şi politice*: Studiu sociologic. / Coord.: Victor MOCANU. Chişinău: Institutul de Cercetări Juridice și Politice. (F.E.-P. "Tipografia Centrală"). 2018. 263 p. (19,2 c.a.). ISBN 978-9975-4203-9-6.

Capitole în monografii, culegeri de articole științifice, studii sociologice:

1. MOCANU, V. *Formarea straturilor sociale – premise ale constituirii clasei mijlocii în Republica Moldova.* În: Evoluția clasei mijlocii în Republica Moldova: premise socioeconomice și politice. Studiu sociologic. / Coord.: Victor MOCANU. Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice și Politice. (F.E.-P. ”Tipografia Centrală”). 2018, p. 114-138 (1,90 c.a) ISBN 978-9975-4203-9-6

2. MALCOCI, L. *Conceptualizarea stratificării sociale și a clasei mijlocii în Republica Moldova.*
În: Evoluția clasei mijlocii în Republica Moldova: premise socio-economice și politice. Studiu sociologic. / Coord.: Victor MOCANU. Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice și Politice. (F.E.-P. ”Tipografia Centrală”). 2018, p. 7-65 (3,8 c.a). ISBN 978-9975-4203-9-6

3. MALCOCI, L. *Percepțiile populației privind clasificarea socială și clasa mijlocie în Republica Moldova: studiu de caz.* În: Evoluția clasei mijlocii în Republica Moldova: premise socio-economice și politice. Studiu sociologic. / Coord.: Victor MOCANU. Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice și Politice. (F.E.-P. ”Tipografia Centrală”). 2018, p. 216-249 (1,90 c.a). ISBN 978-9975-4203-9-6

4. MOCANU, A. *Influența educației asupra stratificării sociale.* În: Evoluția clasei mijlocii în Republica Moldova: premise socioeconomice și politice. Studiu sociologic. / Coord.: Victor MOCANU. Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice și Politice. (F.E.-P. "Tipografia Centrală"). 2018, p. 167-182 (1,90 c.a.). ISBN 978-9975-4203-9-6

5. CALCHEI, Gh. *Micul business în constituirea clasei mijlocii*. În: Evoluția clasei mijlocii în Republica Moldova: premise socioeconomice și politice. Studiul sociologic. / Coord.: Victor MOCANU. Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice și Politice. (F.E.-P. "Tipografia Centrală"). 2018, p. 66-91 (1,91 c.a.). ISBN 978-9975-41203-9-6

6. DUMBRĂVEANU, A. *Constituirea clasei mijlocii sub influența reformelor în Republica Moldova: viziunea respondenților și a experților.* În: Evoluția clasei mijlocii în Republica Moldova: premise socioeconomice și politice. Studiul sociologic. / Coord.: Victor MOCANU. Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice și Politice. (F.E.-P. "Tipografia Centrală"). 2018, p. 92-113 (1,91 c.a.). ISBN 978-9975-41203-9-6

7. SPĂTARU, T. *Universalitatea clasei de mijloc din perspectiva evidențelor transnaționale.* În: Evoluția clasei mijlocii în Republica Moldova: premise socioeconomice și politice. Studiul sociologic. / Coord.: Victor MOCANU. Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice și Politice. (F.E.-P. "Tipografia Centrală"). 2018, p. 192-216 (1,90 c.a.). ISBN 978-9975-41203-9-6

8. POTOROACĂ, M. *Evoluția structurii ocupaționale a populației în Republica Moldova din perspectiva procesului de constituire a clasei mijlocii.* În: Evoluția clasei mijlocii în Republica

Moldova: premise socioeconomice și politice. Studiul sociologic. / Coord.: Victor MOCANU. Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice și Politice. (F.E.-P. "Tipografia Centrală"). 2018, p. 139-156 (1,90 c.a.). ISBN 978-9975-41203-9-6

9. CIOBANU, El. *Factorii care influențează poziționarea tinerilor în clasa mijlocie.* În: Evoluția clasei mijlocii în Republica Moldova: premise socioeconomice și politice. Studiul sociologic. / Coord.: Victor MOCANU. Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice și Politice. (F.E.-P. "Tipografia Centrală"). 2018, p. 182-191 (0,90 c.a.). ISBN 978-9975-41203-9-6

10. FILIPOV, I. *Rolul autorităților locale în gestionarea transformărilor și oportunităților provocate de migrație.* În: Evoluția clasei mijlocii în Republica Moldova: premise socioeconomice și politice. Studiul sociologic. / Coord.: Victor MOCANU. Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice și Politice. (F.E.-P. "Tipografia Centrală"). 2018, p. 157-166 (0,90 c.a.). ISBN 978-9975-41203-9-6

Culegeri de studii științifice:

1. REABCINSCHII, V. Studiu ”Casele de cultură din Republica Moldova: situația curentă”. Platforma Cultura, UNDP, 8 pagini.
2. REABCINSCHII, V. Studiu ”Sistemul teatral din Republica Moldova: situația curentă”. Platforma Cultura, UNDP, 8 pagini.

Articole din reviste editate în străinătate:

1. SPĂTARU, T. Inegality of the Middle Class: Transnational Evidence. International Journal of Communication Research. Volume 8, Issue 2, 2018, p. 110-117 (0,90 c.a.). ISSN: 2246-9265. http://www.ijcr.eu/index.php?link=articole&anul=2018&nr=2&vol=8#a2
2. MALCOCI, L.; MOCANU, V. Clasa medie în Republica Moldova: realități și perspective. În: Revista Sociologie Românească (spre editare).

Articole din reviste naţionale:

Categoria B:

1. MALCOCI, L.; MOCANU, V. Stratification And Economic Inequality: Empirical Evidence. (Stratificareași inegalitatea economică: evidență impirică). În: *Revista Economie și Sociologie*, nr. 1, 2018, (1,5 c.a.). ISSN 1857-4130
2. MALCOCI, L.; MOCANU, V. Clasa medie în Republica Moldova: criterii de identificare și caracteristici sociale. În: *Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice,* nr. 3 (178), Chișinău, 2018, p. 126-144, (0,9 c.a.). ISSN 1857-2294
3. NEGURĂ, P. Penitenciarele din Republica Moldova: un sistem de penalizare a săracilor (1). În: *Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice,* nr. 3 (178), Chișinău, 2018, p. 144-166 (0,9 c.a.). ISSN 1857-2294
4. REABCINSCHII, V. Politicile cultural în Republica Moldova: aspect istorice, teoretice, practice. În: *Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice,* nr. 2, Chișinău, 2018, p. 199-209. ISSN 1857-2294
5. COBZAC, I. Moralitatea și lumea în schimbare. În: *Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice*, nr. 3 (178), Chișinău, 2018, p. 183-190 (0,6 c.a.). ISSN 1857-2294

Categoria C:

1. MALCOCI, L. *Educația incluzivă în Republica Moldova: analiza comparativă a percepțiilor elevilor tipici și a celor cu CES.* În: *MOLDOSCOPIE*, nr. 1, 2018, p. 64-84 (1.5 c.a). ISSN 1812-2566

2. SPĂTARU, T. *Perceperea clasei de mijloc în unităţile administrativ-teritoriale ale raionului Străşeni.* În: Administrarea Publică. *Revistă metodoco-ştiinţifică trimestrială*. Octombrie-Decembrie 2017, nr.4 (96), Chişinău: Academia de Administrare Publică (S. C. „Elan Poligraf" S. R. L.), p. 25-36 (1,05 c.a.). ISSN 1813-8489.
3. CIOBANU E. *Problema formarii intereselor electorale la adolescenti.* În: *Revista Psihologie, Pedagogie special, Asistenţă socială.* Chișinău: Ed. UPS "Ion Creangă", 2018, nr. 52. ISSN 1857-4432
4. CIOBANU E. *Validarea instrumentelor de sondare a intereselor electorale ale adolescenţilor.* În: *Revista Psihologie, Pedagogie special, Asistenţă socială*. Chișinău: Ed. UPS "Ion Creangă", nr. 53. 2018. ISSN 1857-4432

Articole în culegeri ştiinţifice publicate în ţară:

1. MOCANU, V. *Rezultate şi consideraţiunu generale ale studiului sociologic Vox populi – septembrie 2018. Internetul şi procesul electoral din Republica Moldova*. În: Internetul şi campania electorală. Filiala din Chișinău a Institutului internațional de monitorizare a dezvoltării democrației, parlamentarismului și respectării drepturilor electorale ale cetățenilor statelor membre ale Adunării Interparlamentare CSI. Chișinău: Princeps, 2018, p. 95-115. (118 p.) ISBN 978-9975-3241-4-4
2. CALCHEI, Gh. *Veniturile antreprenorilor businessului mic – criteriu de raportare la clasa mijlocie.* În: Materialele conferinței internaționale ştiinţifico-practice "Creşterea economică în condițiile globalizării". Ed. 13, vol. I. 11-12 octombrie, 2018. Chișinău: Centrul Editorial al INCE, 2018, p. 173-176. 0,4 c.a.
3. DUMBRĂVEANU, A. *Limbajul televizat – împrumutul nerambursabil din cinematografie.* În: Creativitate în jurnalism. Materialele conferinţei ştiinţifice naţionale. 23 februarie 2018. Chişinău, p. 45-61. NSMNS 78-9975-142-34-2
4. CIOBANU, El. *Influenţa familiei asupra valorilor normelor civice la tineri.* In: Материалы XXI Международной научно-практической интернет-конференции «Тенденции и перспективы развития науки и образования в условиях глобализации»: Сб. науч. трудов. – Переяслав-Хмельницкий, 2018. – Вып. 24. p. 147-149 УДК 001+37(100).
5. CIOBANU, El., JACOTA-DRAGAN, O. *Aspecte filosofico-psihologice ale personalismului energetic.* În: Materialele Conferinței regionale a doctoranzilor "Promovarea valorilor sociale în contextul integrării europene". USEM. 2018. ISBN (1) 976-9678-51-248-6.
6. CIOBANU, El. *Chestionare de investigare a intereselor electorale ale adolescenţilor şi validarea lor*. În: Materialele Conferinţei ştiinţifice internaţionale: „Mediul social contemporan între reprezentare, interpretare şi schimbare''. Balti, Universitatea de Stat „Alecu Russo" din Bălţi. 2018. ISBN (1) 978-9975-50-220-7.

Artcole în culegeri ştiinţifice publicate în străinătate:

1. MOCANU, V.; MOCANU, I. „Premises for class strctures in the republic of Moldova". În culegerea de articole Transborder cooperation: prospects, issues, solutions. Materialele conferinței științifice internaționale, p.5-11, ODESA 2018, УДК 316+339.94
2. MOCANU, A. "Interdependency of education and social mobility in Republic of Moldova". // Transborder cooperation: Prospects, Issues, Solutions. Chișinău-Odesa, 2018, p. 18-22. УДК 316+339.94

3. REABCINSCHII, V. **"**Модель «партисипативной» культурной политики". În: "Традиційна культура в умовах глобалізації: збереження автентичності та розвиток

креативних індустрій. Матеріали науково-практичної конференції, 22–23 червня 2018, року. Харків, p. 349-355.
ISBN 978-617-7683-27-7

Rapoarte publicate / Teze ale comunicărilor la congrese, conferinţe, simpozioane, în culegeri (naţionale / internaţionale)

- **internaţionale**

1. MOCANU, V.; MOCANU, I. *Premises for class strctures in the republic of Moldova.* În: Transborder cooperation: prospects, issues, solutions. Materialele conferinței științifice internaționale, Odessa, 2018, p. 5-11 УДК 316+339.94
2. MOCANU, V. *Factorii formării clasei mijlocii în Republica Moldova.* Raportul în ședința plenară: Conferința științifică internațională a 19-a "NEW PROBLEMS OF E-ECONOMY AND E-SOCIETY"organizată de Universitatea Catolică Ioan Paul al II, Nałęczów, Poland, 21-23 mai 2018.
3. MOCANU, A. *Interdependency of education and social mobility in Republic of Moldova*. În: Transborder cooperation: prospects, issues, solutions. Materialele conferinței științifice internaționale, Odessa, 2018, p. 18-22, УДК 316+339.94
4. DUMBRĂVEANU, A. *Limbajul televizat – expresie a mijloacelor tehnice de comunicare.* În: Telecomunicaţii, Electronică şi Informatică. Culegerea lucrărilor a conferinţei tehnice înternaţionale. 24-27 mai 2018. /Chişinău. ISBN 978-9975-45-540-4
5. DUMBRĂVEANU, A. *Analiza influenţei prese internaţionale asupra activizări participării electorale a cetăţenilor.* În: Procesul electoral în contextul globalizării. Materialele conferinţei internaţionale ştiinţifice-practice. 16 mai 2018. /Chişinău. ISBN 978-9975-3241-0-6.
6. REABCINSCHII, V. *Партисипативная культурная политика: основа сохранения самобытности.* În: ”Транскордонне спивробитництво: перспективи, проблеми, ришення”. Materialele conferinței științifice internaționale, Odessa, 2018, p. 22-26. УДК 316+339.94

Anexa nr.3

Fişa de prezentare a rezultatelor proiectului de cercetare

I. Sumarul activităţilor proiectului realizate

	Activităţi planificate	*Activităţi realizate şi rezultate noi obţinute în cadrul proiectului (150 de cuvinte)*
1.	Studierea literaturii la tema proiectului. Colectarea datelor statistice.	Pe parcursul a. 2015 cercetătorii ştiinţifici ai Centrului au studiat literatura la tema ”Formarea clasei sociale mijlocii”, au adunat şi analizat datele statistice de la Biroul Naţional de Statistică despre stratificarea socială a populaţiei, a surselor de completare a clasei sociale de mijloc (întreprinderile mici şi mijlocii, sisteme de instruire, migraţia etc.), funcţionarea gospodăriilor familiale.
2.	Studierea metodologiilor aplicate în cercetarea clasei mijlocii şi investigarea teoriilor privind clasa mijlocie.	În contextul realizării obiectivului au fost delimitate şi definitivate aparatul categorial al studiului clasei de mijloc; au fost identificate metodologiile şi teoriile aplicate în cercetarea clasei de mijloc. Cercetarea sociologică se focalizează pe studiile stratificării, inegalităţilor şi a distribuţiei veniturilor. Stratificarea socială se referă la accesul diferenţial la resurse, putere, autonomie şi statut în cadrul grupurilor sociale. Stratificarea socială implică inegalitatea socială. Societăţile pot fi stratificate pe diferite dimensiuni. Studiile sociologice ale inegalităţii şi stratificării examinează distribuţia bogăţiei şi a puterii în cadrul societăţilor, inclusiv şi în sistemele de stratificare care se dezvoltă. Cea mai mare discrepanţă în creşterea inegalităţii s-a produs în ultimele decenii. Procesele de stratificare socială cunosc o intensitate din ce în ce mai ascendentă la nivel global. În ultimii ani a crescut discrepanţa veniturilor, se măreşte proeminenţa vizibilităţii între ţările bogate şi sărace, precum şi persistenţa formelor de segregare religioasă, rasială, etnică, de gen.
3.	Elaborarea programului cercetării sociologice. Elaborarea metodologiei şi a instrumentarului cercetării „Constituirea clasei mijlocii în Republica Moldova”	A fost elaborată metodologia, eşantionul şi instrumentariile investigaţiei. În baza analizei abordărilor teoretico - metodologice ale stratificării şi claselor, precum şi a proiectelor de cercetare în domeniile date, a fost elaborată metodologia de cercetare a clasei medii în Republica Moldova care a inclus obiectivele cercetării, grupurile ţintă, eşantionul, metodele de cercetare, indicatorii cercetării şi instrumentele de cercetare. În calitate de instrument de cercetare a fost elaborat un chestionar pentru populaţia adultă a ţării şi aplicat în teren
4.	Realizarea cercetării pilot şi ajustarea instrumentariului	S-a efectuat o cercetare pilot (au fost chestionate 25 persoane) cu scopul de a ajusta chestionarul cercetării „Constituirea clasei mijlocii în Republica Moldova”. În lunile mai-iunie au fost desfăşurate cercetările de teren, introduse şi prelucrate datele în Programul SPSS. A fost elaborat modulul de prelucrare statistică a datelor, tipologii ale claselor sociale în Republica Moldova, care au fost testate statistic. În final a fost selectată tipologia claselor care corespunde mai bine realităţii sociale din Moldova.
5.	Studiul comparat transversal al formării si evoluţiei dinamicii clasei mijlocii.	Studierea emergenţei clasei de mijloc în ţările cu economii dezvoltate. Continuarea studiului comparat al formării şi evoluţiei dinamicii clasei mijlocii din Republica Moldova cu ţările membre ale UE. Studierea experienţei Ungariei, ca exponent al grupului de ţări ex-socialiste, care înregistrează cea mai semnificativă pondere a clasei de mijloc. Cunoaşterea particularităţilor formării clasei mijlocii la nivel global şi regional. Studiile sociologice comparative identifică surse similare şi diferite de inegalitate, stratificare şi mobilitate în cadrul societăţilor. Măsurarea impactului acestora asupra indivizilor, familiilor şi comunităţilor şi persistenţa lor în timp şi între generaţii scot în evidenţă anumite particularităţi şi tendinţe, dar şi procese care pot genera, întreţine şi modifica inegalitatea socială şi sistemele de stratificare. Creşterea economică globală modifică stratificarea socială. Analizele recente demonstrează că centrul

		gravității economice globale se schimbă spre sud-est. Clasa de mijloc este proiectată să crească de la 1,8 miliarde până la 3,2 miliarde în 2020, la 4,9 miliarde până în 2030. Rata de creștere în clasa de mijloc se apropie de maximul său de vârf. Deja aproximativ 140 milioane se angajează anual în clasa de mijloc. Acest număr ar putea crește la 170 milioane în următorii cinci ani, majoritatea noilor intrați venind din zona asiatică a globului. Aplicarea analizelor transversale oferă posibilitatea de a întra în esența procesului de stratificare mai în de aproape și a identifica ierarhia inegalității sociale la nivel global, regional, subregional, național și local. În contextul analizelor transversale ale inegalității, profilul Republicii Moldova continuă să fie asociat cu o zonă favorizatoare de inegalitate și insecuritate socială. Compararea naturii stratificării societăților din Moldova și România în contextul diverselor sisteme de clasificare și tipologii internaționale, ne apropie de înțelegerea locului pe care îl ocupăm într-o lume foarte stratificată, a provocărilor aduse de secolul XXI, dar și a oportunităților de dezvoltare.
6.	Efectuarea content-analizei presei (analiza de conținut) referitor la structura socială și starea economică a populației.	Mocanu A., dr., cercetător științific coordonator, a efectuat analiza presei scrise – a ziarelor Moldova Suverană, Jurnal de Chișinău, Timpul, Săptămâna și Молдавские Ведомости din anii 2009-2014 vizavi de problemele constituirii clasei mijlocii.
7.	Efectuarea cercetării sociologice în rândul respondenților și a experților:„Sursele generatoare ale clasei sociale de mijloc”.	S-a efectuat un sondaj sociologic „Sursele generatoare ale clasei sociale mijlocii” printre experți (54 persoane) și o cercetare a populației (au fost chestionați 1189 persoane cu vârsta de la 18 ani, eșantion reprezentativ, cu o eroare maximală de ± 3,0%). S-au analizat rezultatele sondajelor și a datelor statistice și s-au elaborarat unele recomandări îndreptate spre ridicarea nivelului de trai și a statusului social al populației. Rezultatele studiului au fost publicate în Revista Filosofie, Sociologie și Științe Politice, nr.2, 2016
8.	Organizarea unei mese rotunde în cadrul căreia s-au pus în discuție abordările teoretice și metodologice ale cercetării clasei mijlocii.	În cadrul ședinței Mesei rotunde ”Abordări teoretice și metodologice ale cercetării clasei de mijloc” din 08 decembrie 2015 au fost puse în discuție abordările teoretice și metodologice ale proiectului și analizate datele statistice și cele ale sondajelor sociologice. În luna decembrie la ședința Centrului s-a făcut o evaluare anuală a activității cercetătorilor asupra proiectului.
9.	Elaborarea raportului cercetării clasei mijlocii.	A fost elaborat raportul studiului sociologic *Premisele* constituirii clasei medii în Republica Moldova. În acest context au fost prelucrate și analizate datele cercetării sociologice. Au fost elaborate corelații sociologice privind straturile sociale. Au fost evidențiate tendințele de bază în constituirea clasei medii. A fost elaborat raportul sociologic în volum de 168 de pagini. Au fost elaborate recomandările practice privind condițiile necesare pentru constituirea clasei medii în RM.
10.	Diseminarea rezultatelor cercetării sociologice privind constituirea clasei medii în RM. Organizarea unei conferinte internationale în cadrul căreia s-au pus în discuție procesele de formare a clasei mijlocii în Republica Moldova.	În cadrul acestui obiectiv au fost analizate abordările teoretico-metodologice ale formării clasei mijlocii în SUA, Rusia , Ucraina, Kazahstan ș.a.. Metodologia de cercetare și rezultatele cercetării sociologice au fost prezentate în cadrul conferintei internationale „*Inegalități sociale în Republica Moldova.Premise ale constituirii clasei de mijloc”*, 23-24 februarie, 2017. Au fost elaborate și trimise spre publicare materiale privind premisele constituirii clasei medii in RM.
11.	Elaborarea metodologiei de cercetare în focus grupuri	A fost elaborată metodologia și ghidul de focus grup pentru cercetarea calitativă a clasei medii în Republica Moldova. Au fost desfășurate 43 de focus grupuri în 53

	Colectarea informației sociologice prin metode calitative (metoda focus-grup). Organizarea și desfășurarea cercetărilor calitative.	de localități din țară. Scopul investigațiilor calitative - a analiza percepțiile populației din Republica Moldova privind structura de clasă, factorii care influențează clasa medie și autopoziționarea indivizilor în clasa medie. Analiza este făcută în rezultatul datelor colectate în 43 de focus-grupuri organizate cu diferite categorii de populație în funcție de mediul rezidențial, vârstă, statut socio-ocupațional, venituri.
12.	Intervievarea antreprenorilor. Procesarea și analiza informației sociologice	În total în aa. 2017-2018 au fost intervievați 120 de antreprenori – experți. Informația adunată a fost procesată și pregătit capitolul ”Rolul micului business în constituirea clasei mijlocii” expus pe 26 pagini.
13 .	Pregătirea monografiei „*Evoluția clasei mijlocii în Republica Moldova: premise socioeconomice şi politice*: Studiu sociologic”	1 **Pregătirea capitolului *”Conceptualizarea stratificării sociale și a clasei mijlocii în Republica Moldova”*. Vol. 60 pag** Factorii care au determinat autopoziționarea persoanelor în clase au fost: statutul socio-ocupațional, studiile, veniturile, starea proprietăților și modul de viață. Astfel, persoanele care s-au autopoziționat în clasa medie de sus şi clasa medie nucleu se caracterizează prin următoarele: nivel de studii înalt, preponderent locuitori ai orașelor mari sau mici, statut socioprofesional înalt, majoritatea sunt angajați în câmpul muncii, muncind chiar mai mult de 41 de ore săptămânal. Respondenții din clasa medie de sus și clasa medie nucleu au venituri mult mai mari decât cei autopoziționați în clasele de jos și se deosebesc printr-un mod de viață aparte: o parte din ei fac sport, își permit să se ducă mai frecvent la odihnă peste hotare, să întrețină un copil la studii peste hotare. În mediul clasei medii de sus şi clasei medii nucleu este mai mare ponderea respondenților care au case într-un loc prestigios, reparate conform standardelor europene cu acces la comodități (apă centralizată, încălzire centralizată, baie, veceu în casă etc.). Respondenții din clasele medie de sus şi medie nucleu sunt mai interesați de politică și în mai mare parte s-au implicat în protest în ultimii 5 ani. Ei de asemenea participă mai activ la alegeri. Atât respondenții autopoziționați în clasele de sus, cât și cei autopoziționați în clasele de jos consideră că în Republica Moldova există conflicte sociale mari între elita de sus și clasele de jos și între politicieni și restul cetățenilor. Majoritatea respondenților autopoziționați în toate clasele consideră că promovarea pe scară politică, socială și economică în Republica Moldova depinde de următoarele aspecte: bani, relații și apartenența de partid. Studiile, munca asiduă, responsabilitatea, spiritul de inițiativă au fost plasate pe locuri mai joase în lista de priorități. **2. Pregătirea capitolului *Percepțiile populației privind* stratificarea *socială și clasa mijlocie în Republica Moldova*. Vol. 17 pag.** Analiza percepțiilor populației privind stratificarea socială şi clasa medie în Republica Moldova a scos în evidență polarizarea excesivă a populației în două clase: 1) clasa de sus, care reprezintă un număr foarte mic de personale cu statut socio-ocupațional înalt, nivel de bunăstare înalt, implicați în afaceri și în politică, și 2) clasa de jos, care implică un număr impunător de persoane cu un statut socio-ocupațional jos sau mediu, sunt la pensie, dispun de salarii mici ce nu acoperă nevoile sau beneficiază de prestații sociale, pot avea nivelul de studii diferit. Clasă medie practic nu există, sau este abia la început de formare în straturile de sus ale clasei de jos. Există păreri împărțite privind corelația dintre clase și statutul social. Unii consideră că aceste noțiuni sunt similare și cei care sunt din clasa de sus au un statut social înalt și viceversa. Alții sunt de părerea că sunt două noțiuni diferite: distribuirea în clase are la bază statutul social-economic, iar distribuirea în grupuri cu statut social diferit - valorile moral-spirituale, relațiile din comunitate, implicarea civică și nivelul de cultură. Unele persoane se pot poziționa în clasa de sus, dar pot avea un statut social jos. În același timp, unele persoane pot fi

		poziționate în clasa medie sau de jos, dar pot avea un statut social înalt. O persoană poate avea un statut social înalt dacă este activă în comunitate, este un bun familist, are anumite principii morale și este o persoană integră. Majoritatea respondenților a declarat că, clasa medie în societate este foarte importantă, deoarece contribuie la stabilitate și influențează pozitiv reformele sociale, economice, politice. Premisele de bază pentru dezvoltarea clasei medii în Moldova sunt reducerea inegalității sociale în bază de venituri, proprietăți, acces la servicii prin dezvoltarea socioeconomică a țării, promovarea businessului mic și mijlociu, reglementarea politicilor fiscale în direcția măririi poverii fiscale pentru cei bogați și reducerii acesteia pentru cei săraci, dezvoltarea sectorului educațional și adaptarea lui la necesitățile pieței forței de muncă, reformarea politicii salariale în așa fel ca salariile să corespundă nivelului de educație, calificare, statutului socio-ocupațional și nevoilor populației. **3. Pregătirea capitolului „*Formarea straturilor sociale – premise ale constituirii clasei mijlocii în Republica Moldova”*. Vol. 25 pag** În viziunea respondenților factorii care contribuie la poziționarea persoanelor în clasa de mijloc sunt: nivelul de studii, gradul de bunăstare materială sau veniturile, statutul socio-ocupațional și apartenența la partidele de conducere. Cei care se atribuie la clasa medie ar trebui să aibă un salariu de cel puțin 10.000 de lei, o afacere, locuință bine dotată cu echipament modern, mașină nu mai veche de 12 ani, un loc de muncă decent pentru el și soție și cel puțin o dată în an să poată pleca la odihnă peste hotare. Deși marea majoritate a respondenților au menționat că clasă medie practic nu există în Moldova, fiind rugați să se autopoziționeze pe o scară de la 1 la 10, unde 1 – clasa de jos și 10 – clasa de sus, o bună parte dintre ei, în particular cei cu nivel de educație superior, cu statut socio-ocupațional înalt, cu case dotate cu echipament și mobilier modern, venituri mai mari și automobile nu mai vechi de 12 ani s-au poziționat pe scările 6-7, ceia ce corespunde clasei medii nucleu. Persoanele care au studii medii sau medii vocaționale, un statut socio-ocupațional mediu, case mai puțin dotate cu echipament modern, mașini mai vechi de 12 ani s-au poziționat pe scările 4-5, ceia ce corespunde clasei medii de jos, iar persoanele cu nivel de educație redus, statut socio-ocupațional redus sau pensionarii, cu un venit modest care nu le acoperă nici nevoile de bază, cu case prost echipate cu mobilier și echipamente s-au autopoziționat pe scările 1-3, ceia ce corespunde clasei de jos.
14.	. Organizarea conferinței științifice internaționale: „Diferențierea socială și formarea clasei de mijloc: experiența Republicii Moldova și a Ucrainei”	A fost organizată conferința științifică internațională: „Diferențierea socială și formarea clasei de mijloc: experiența Republicii Moldova și a Ucrainei” în perioada 16-18 octombrie 2018.

II. Relevanţa rezultatelor ştiinţifice obţinute (până la 200 de cuvinte).

Se evidenţiază valoarea teoretică, în comparaţie cu lucrările existente în ţară şi peste hotare, a rezultatelor ştiinţifice teoretice fundamentale, se evidenţiază eficienţa tehnico-economică ori socială, recomandările principale vizând implementarea rezultatelor ştiinţifice aplicative şi a elaborărilor tehnico-ştiinţifice executate, importanţa şi impactul lor asupra dezvoltării ştiinţei, economiei şi culturii naţionale a R. Moldova, beneficiarii rezultatelor.

A fost cercetată problematica clasei de mijloc în Republica Moldova și importanța ei pentru creșeterea bunăstării societății.

În vederea realizării obiectivelor Proiectului vom menționa, că au fost interpretate noțiunile de bază, teoriile și metodologiile aplicate în cercetarea problemelor constituirii clasei mijlocii în țara noastră. Sunt analizate inegalitățile și diferențierile sociale, repartizarea veniturilor între săraci și bogați. Au fost efectuate cercetări social-psihologice calitative importante, utilizând metoda focus-grup. În special această metodă a fost folosită pentru studierea percepției populației privind structura de clasă, clasa mijlocie, factorii care influențează clasa mijlocie și autopoziționarea indivizilor în clasa de mijloc. În profunzime a fost investigată percepția populației privind stratificarea socială a societății și problemele procesului de constituire a clasei de mijloc și de asemenea polarizarea

excesivă a populației în două clase: clasa de sus, foarte mică la număr cu un status socioprofesional cu un nivel de trai înalt, implicați în afaceri și politică și clasa de jos, care întrunește un număr impunător de indivizi cu un nivel de trai foarte scăzut. Clasa de mijloc practic nu există sau se află la început de formare. Prin metoda intervievării au fost investigați 120 antreprenori.

Cercetarea a constatat că un loc deosebit în constituirea clasei de mijloc îi revine întreprinderilor micului business. Aceste întreprinderi asigură creșterea economică a sistemului social, formează un cetățean social activ, aplică mai cu ușurință inovațiile, tehnologiile avansate, creează locuri de muncă, asigură populația cu venituri înalte, îmbunătățesc calitatea vieții. IMM-urile unesc un strat tot mai mare de proprietari și specialiști de calificare înaltă care completează clasa medie.

În contextul realizării obiectivelor au fost studiate diferite aspecte ale migrației. Cercetarea acestor probleme indică că fluxul de migrație spre țările industrializate crește, emigrează în fond cetățenii cu un nivel înalt de instruire și de pregătire profesională ceea ce frânează dezvoltarea procesului de constituire a clasei mijlocii în Republica Moldova.

III. Volumul total al finanţării

Finanţarea planificată (mii lei) – 4774.4	*Executată (mii lei) – 4788.2*

IV. Volumul cofinanţării *(mii lei)*

V. Lista colaborărilor iniţiate în cadrul proiectului

1. Universitatea Catolică Ioan Paul al II din or. Lublin, Polonia
2. Institutul de Cercetare a Calității Vieții, Academia Română
3. Universitatea de Stat din Odessa „I. Mecinicov", Ucraina
4. Universitatea Pedagogică de Stat din Odessa „Uşinschii", Ucraina

VI. Lista evenimentelor organizate / la care s-a participat în cadrul proiectului

1. Masa rotundă *"Abordări teoretice și metodologice ale cercetării clasei de mijloc",* 08 decembrie 2015
2.Conferinţa ştiinţifică internaţională - "Procesul electoral în Republica Moldova: realități și perspective", 5 iunie 2015.
3.Conferința Științifică Internațională ,,Sondajele în campaniile electorale – percepere mediatică și evitarea manipulărilor'', 20-21 februarie, anul 2015.
4.Conferința Științifică Internațională "Referendumul ca formă supremă a democrației directe" 31 mai 2016
5. Conferinţa Ştiinţifică Internaţională „Mediatizarea adevărului istoric: Represiunile staliniste/comuniste şi impactul lor social", USM, Chişinău, 24-25 martie 2016.
6.Conferinţa Ştiinţifică Internaţională ,,Inegalități sociale în Republica Moldova. Constituirea clasei de mijloc'', 23-24 februarie 2017.
7.Conferința științifică-practică Internațională 1*Rolul mass-media în procesul electoral"*, Chișinău, 12 aprilie 2017
8. Conferința științifică internațională: „Diferențierea socială și formarea clasei de mijloc: experiența Republicii Moldova și a Ucrainei", 16-18 octombrie 2018.

VII. Lista de mobilităţi efectuate în cadrul proiectelor

În anul 2018 a fost angajat doctorul în sociologie Peru Negură, care a susținut teza de doctor la Universitatea din Sorbona, Franța

VIII. Informaţii despre infrastructura utilizată în realizarea proiectului

- *4 birouri*
- *6 calculatoare*
- *Aparate Xerox – 3*
- *Telefon, Fax - 3*

IX. Dificultăți/ impedimente apărute pe parcursul realizării proiectului

Mijloacele financiare pentru desfăşurarea cercetărilor de teren trebuie să fie alocate în anul 2 de realizare a Proiectului instituțional, dar nu repartizate anual.

X. Beneficiarul (ministere, instituţii de stat sau private, întreprinderi etc.)

Autoritățile administrației publice centrale şi locale.

Directorul proiectului:

Mocanu Victor,

dr.în sociologie, cercetător conferențiar (semnătura)

Directorul Centrului Sociologie şi Psihologie Socială

Mocanu Victor,

dr.în sociologie, cercetător conferențiar (semnătura

RECEPȚIONAT

Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare

La data:_____

RAPORT ŞTIINŢIFIC ANUAL
privind executarea proiectului comun de cercetare 2018-2019 (Moldova-Italia)
din cadrul programului AȘM-CNCI pentru anul 2018

proiectul: **„Mecanisme de protecţie a drepturilor minime sociale și civile în Republica Moldova și Italia”**

contract (de finanțare/cu privire la finanțarea și executarea proiectului): **nr.1/ICJP/05.It din „23 ” aprilie 2018**

termen de executare: **31 decembrie 2018**

Directorul proiectului	Dr. hab. Victor JUC (numele, prenumele)	_____ (semnătura)
Vicedirectorul instituției/universității	Dr. hab. Valeriu Cușnir (numele, prenumele)	_____ (semnătura)
Consiliul științific/senat _____	Dr. hab. Victor JUC (numele, prenumele)	_____ (semnătura)

L. Ș.

Chișinău 2018

CUPRINS :

1. Lista executorilor (Anexa nr.1)
2. Obiectivele și sarcinile propuse spre realizare pentru perioada de raportare (până la o pagină)
3. Rezultatele ştiinţifice ale cercetărilor efectuate în cadrul proiectului pentru perioada de raportare
4. Concluzii
5. Participarea în programe și proiecte internaţionale (ORIZONT 2020, SCOPES, JOP, IRSIS, NATO, etc.), inclusiv propunerile prezentate/câștigate în cadrul concursurilor naționale și internaționale cu tangență la tematica cercetării proiectului realizat
6. Lista publicaţiilor ştiinţifice ce ţin de rezultatele obţinute în cadrul proiectului (Anexa nr.2)

Anexa nr. 1

Lista executorilor *(funcţia în cadrul proiectului, titlul ştiinţific, semnătura)*

Nr d/o	Numele/Prenumele	Titlul științific	Funcția în cadrul proiectului	Semnătura
1.	Juc Victor	Dr. hab	director	
2.	Roșca Alexandru S.	Dr.	executant	
3.	Lisnic Victoria	Ma.	executant	
4.	Mîtcu Silvia	Dr.	executant	
5.	Lazarenco Tatiana	-	executant	

2. Obiectivele și sarcinile propuse spre realizare pentru perioada de raportare (până la o pagină)

Pentru perioada de raportare obiectivele proiectului *Mecanisme de protecţie a drepturilor minime sociale şi civile în Republica Moldova şi Italia* au cuprins următoarele:

- Documentarea asupra tematicii de interes comun.
- Elaborarea planului de activitate al echipelor de cercetare din ambele țări;
- Organizarea unei mese rotunde la Roma;
- Trasarea parametrilor unui studiu comparat, pe subiectul proiectului.

Toate acestea au fost menite să asigure atingerea scopurilor mai înguste ale proiectului, printre care menționăm:

- identificarea oportunităţilor şi ameninţărilor, punctelor comune şi divergente, în vederea garantării drepturilor civile şi sociale în Italia şi Republica Moldova (analiza SWOT)
- identificarea bunelor practici, în domeniul vizat, din cele două ţări;
- dezvoltarea unor modalităţi de control şi protecţie eficientă a drepturilor minime sociale şi civile ale persoanei;
- sensibilizarea asupra importanţei promovării şi respectării drepturilor minime sociale şi civile ale omului, ca şi asupra educaţiei în această materie.

3. Rezultatele ştiinţifice ale cercetărilor efectuate în cadrul proiectului pentru perioada de raportare

Se poate constata, că scopurile propuse pentru această etapă a proiectului *Mecanisme de protecţie a drepturilor minime sociale şi civile în Republica Moldova şi Italia* au fost atinse.

1. Ambele echipe de cercetare au cercetat cadrul legal, contextul socio-economic și politic, statisticile, precum și rapoartele organizațiilor internaționale din domeniu cu privire la situația din țară.
2. În urma primei mese rotunde, organizate la Roma (2.10.2018), echipele de cercetare au delimitat subiectele de interes și tangențele, ce vor constitui subiectul unui studiu comparat.
3. În urma celei de-a doua mese rotunde, organizate la Roma (17.12.2018), echipele de cercetare au făcut un schimb de opinii despre prioritățile încadrării în apelurile programului Orizont 2020 și COST, pentru a promova vizibilitatea ambelor instituţii pe plan naţional şi internaţional;
4. În cadrul celei de-a doua vizite a grupului de cercetare din Moldova în Italia, s-au trasat parametrii unui studiu comparat, prin stabilirea unor sarcini individuale şi colective, de realizat până la vizita echipei italiene în Chișinău.

4. Concluzii

Prima etapă a proiectului a fost extrem de productivă, ambele echipe de cercetare reușind să atingă scopurile, propuse pentru această perioadă de timp, printre care documentarea asupra tematicii de interes comun, elaborarea planului de activitate al echipelor de cercetare, organizarea întâlnirilor de lucru Roma (au fost organizate două vizite în Italia a echipei de cercetare din Moldova) și trasarea parametrilor unui studiu comparat, pe subiectul proiectului. Cercetătării au pregătit planuri individuale de cercetare pentru fiecare membru al echipei, care urmează să fie realizate până la cea de-a treia întâlnire din cadrul proiectului, ce urmează să aibă loc în Chișinău (primăvara 2018). Analiza comparativă, ce va reieși din efortul comun al echipelor de cercetare, va enumera provocările și bunele practici în domeniul vizat, va determina gradul de garantare și asigurare a drepturilor civile și sociale în Republica Moldova și Italia, va identifica oportunitățile de înlăturare a barierelor și extindere a posibilităților de asigurare a drepturilor civile și sociale, va demonstra că prin implementarea drepturilor civile și sociale se creează premisele pentru modernizarea social economică. Rezultatul global al acestui proiect de cercetare constă în oportunitatea valorificării științifice a subiectelor, precum: drepturi civile și sociale; corelarea lor în contextul politicii sociale generale; racordarea la standardele europene, pe segmentul de politici sociale; diversificarea cadrului conceptual-teoretic al drepturilor sociale și civile ca norme; determinarea impactului democrației reprezentative și participative asupra capacității de funcționalitate a instituțiilor de resort; responsabilizării clasei politice și angajării societății civile în procesele decizionale și de control; aprofundarea cooperării bilateral transfrontaliere ca mecanism de dezvoltare a politicilor sociale.

5. Participarea în programe și proiecte internaţionale (ORIZONT 2020, SCOPES, JOP, IRSIS, NATO, etc.), inclusiv propunerile prezentate/câștigate în cadrul concursurilor naționale și internaționale cu tangență la tematica cercetării proiectului realizat.

Pe parcursul anului 2018 datorita efortului depus, în colaborare cu colegii de la Institutul di Studi sui Sistemi Regionali Federalie sulle Autonomie "Massimo Severo Giannini" din Italia, echipa proiectului a elaborat, înaintat și câstigat un proiect în cadrul Programului European Cooperation in Science and Technology (COST).

COST Action CA 16211 RECAST- "Reappraising Intellectual Debates on Civic Rights and Democracy in Europe", a fost aprobată de Comitetul COST, la 15 septembrie 2017 și se va desfășură pe o perioadă de patru ani, până la 14 septembrie 2021.

Acțiunea COST 16211 RECAST își propune să reformuleze interfața dintre dezbaterile intelectuale, dezbaterile publice, politică și acțiunile politice, cu contribuția mai multor contexte științifice orientate argumentativ și istoric, precum și cercetări științifice mai bune din punct de vedere instituțional, politic și juridic.

Punctul de plecare al acțiunii este: i) relevanța politică slabă a dezbaterilor intelectuale ii) reacțiile la creanțele conflictuale crescânde privind drepturile civice ale indivizilor și grupurilor din societățile secularizate care încorporează noi forme de diversitate etnică, religioasă și civilă iii) în științele sociale raspunsurile variază de la empirico-cantitative la studii de teorie juridică și socială, în timp ce în stiintile umanistice abordările principale se extind de la istoria politică și socială până la filozofia morală și politică. Foarte rar au fost formulate răspunsuri în abordările comune ale științelor umanistice și ale științelor sociale.

Prin aceasta forma de cercetare si cooperare, acțiunea urmărește scopul sde a pune capăt decalajului care separă politica și acțiunea politică de cercetarea științifică umană și socială și să ofere noi perspective asupra legăturilor (teoretice, politice și instituționale) între drepturile civice și democrație în Europa.

Totodata în colaborare cu partenerii italieni se lucreaza asupra posibilitatii de elaborare si inaintare a unui proiect la apelul deschis in cadrul Programului Orizont 2020 GOVERNANCE-02-2018-2019 Past, present and future of differentiation in European governance.

Anexa nr.3

Fișa de prezentare a rezultatelor proiectului de cercetare

I. Sumarul activităților proiectului realizate

	Activităţi planificate	*Activităţi realizate şi rezultate noi obţinute în cadrul proiectului (150 de cuvinte)*
	• Documentarea asupra tematicii de interes comun. • Elaborarea planului de activitate al echipelor de cercetare din ambele țări; • Organizarea unei mese rotunde la Roma; • Trasarea parametrilor unui studiu comparat, pe subiectul proiectului.	1. Ambele echipe de cercetare au cercetat cadrul legal, contextul socio-economic și politic, statisticile, precum și rapoartele organizațiilor internaționale din domeniu cu privire la situația din țară. 2. În urma primei mese rotunde, organizate la Roma (2.10.2018), echipele de cercetare au delimitat subiectele de interes și tangențele, ce vor constitui subiectul unui studiu comparat. 3. În urma celei de-a doua mese rotunde, organizate la Roma (17.12.2018), echipele de cercetare au făcut un schimb de opinii despre prioritățile încadrării în apelurile programului Orizont 2020 și COST, pentru a promova vizibilitatea ambelor instituţii pe plan naţional şi internaţional; 4. În cadrul celei de-a doua vizite a grupului de cercetare din Moldova în Italia, s-au trasat parametrii unui studiu comparat, prin stabilirea unor sarcini individuale și colective, de realizat până la vizita echipei italiene în Chișinău.

II. Relevanţa rezultatelor ştiinţifice obţinute (până la 200 de cuvinte).

Ambele echipe de cercetare reușind să atingă scopurile, propuse pentru această perioadă de timp, printre care documentarea asupra tematicii de interes comun, elaborarea planului de activitate al echipelor de cercetare, organizarea întâlnirilor de lucru Roma (au fost organizate două vizite în Italia a echipei de cercetare din Moldova) și trasarea parametrilor unui studiu comparat, pe subiectul proiectului. Cercetătorii au pregătit planuri individuale de cercetare pentru fiecare membru al echipei, care urmează să fie realizate până la cea de-a treia întâlnire din cadrul proiectului, ce urmează să aibă loc în Chișinău (primăvara 2018). Analiza comparativă, ce va reieși din efortul comun al echipelor de cercetare, va enumera provocările și bunele practici în domeniul vizat, va determina gradul de garantare și asigurare a drepturilor civile și sociale în Republica Moldova și Italia, va identifica oportunitățile de înlăturare a barierelor și extindere a posibilităților de asigurare a drepturilor civile și sociale, va demonstra că prin implementarea drepturilor civile și sociale se creează premisele pentru modernizarea social economică.

III. Volumul total al finanţării

Finanţarea planificată (mii lei)	*Executată (mii lei)*
150	*150*

IV. Volumul cofinanţării *(mii lei)*

V. Lista colaborărilor iniţiate în cadrul proiectului

VI. Lista evenimentelor organizate / la care s-a participat în cadrul proiectului

1. Masă rotundă de inițiere a proiectului, Roma, Italia (2.10.2018): echipele de cercetare au delimitat subiectele de interes și tangențele, ce vor constitui subiectul unui studiu comparat.
2. Cea de-a doua masă rotundă, Roma, Italia (17.12.2018): echipele de cercetare au făcut un schimb de opinii despre prioritățile încadrării în apelurile programului Orizont 2020 și COST, pentru a promova vizibilitatea ambelor instituţii pe plan național și internațional.

VII. Lista de mobilităţi efectuate în cadrul proiectelor

1. Vizită de inițiere a proiectului și documentare pentru studiul comparat: Roma, Italia (1.10.2018 – 5.10.2018). Participanți: Roșca A., Lisnic V., Mîtcu S.
2. Vizită de inițiere și planificare a colaborărilor și proiectelor Orizont 2020: Roma, Italia (13.12.2018 – 19.12.2018). Participanți: Roșca A., Lisnic V., Lazarenco T.

VIII. Informaţii despre infrastructura utilizată în realizarea proiectului

S-au utilizat birourile Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice (301, 307, 314), birouri pentru cercetători dotate cu calculatoare conectate la Internet. Fiecare cercetător avea un loc de muncă individual dotat cu calculator conectat la Internet, dispunea de acces gratuit la imprimante și xerox.

IX. Dificultăți/ impedimente apărute pe parcursul realizării proiectului

Pe parcursul realizării proiectului nu au fost întâmpinate dificultăți.

X. Beneficiarul (ministere, instituţii de stat sau private, întreprinderi etc.)

Director proiectului: Dr. hab. Victor JUC _____

Şeful Centrului de Cercetări Politice și Relații Internaționale: dr. Alexandru ROSCA _____

RECEPȚIONAT

Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare _____

___ _____ 2021

AVIZAT

Secția AȘM _____

___ _____ 2021

RAPORT ANUAL

privind implementarea proiectului din cadrul Programului de Stat (2020-2023)

Formarea și consolidarea coeziunii sociale în Republica Moldova în contextul apropierii de Uniunea Europeană 20.80009.1606.13

Prioritatea Strategică	Provocări societale
Conducătorul proiectului	dr. Mocanu Victor
Directorul organizației	dr. hab. Juc Victor
Consiliul științific/Senatul	dr. hab. Juc Victor

L.Ș.

Chișinău 2021

1. Scopul etapei anuale conform proiectului depus la concurs

1. Colectarea informației sociologice prin metode cantitative și calitative (metoda anchetei sociale, focus-grup și a interviurilor individuale aprofundate);
2. Procesarea informației colectate în teren și analiza cantitativă și calitativă în dinamică a datelor sociologice;
3. Pregătirea monografiei „Coeziunea socială în Republica Moldova în contextul asocierii cu Uniunea Europeană", vol. 1, 12-14 c. ed.;
4. Organizarea unei conferințe internaționale ce va totaliza rezultatele cercetărilor în cadrul proiectului.

2. Obiectivele etapei anuale

1. Discutarea și revizuirea metodologiei de cercetare a coeziunii sociale în Republica Moldova;
2. Analiza cantitativă și calitativă a datelor cercetărilor realizate în anul precedent;
3. Redactarea primului volum al raportului de cercetare (monografie);
4. Organizarea unei conferințe de totalizare a primei etape a cercetării;
5. Realizarea interviurilor individuale aprofundate; Elaborarea ghidului de interviu;
6. Elaborarea și revizuirea chestionarului pentru ancheta cantitativă la tema proiectului;
7. Aplicarea chestionarului pe un eșantion reprezentativ la scară națională;
8. Codificarea și analiza calitativă a interviurilor cu ajutorul programului NVivo-10;
9. Redactarea rapoartelor de analiză și elaborarea articolelor științifice.

3. Acțiunile planificate pentru realizarea scopului și obiectivelor etapei anuale

1. A fost planificată pentru realizare cercetarea cantitativă prin chestionare distribuite pe un eșantion național reprezentativ, stratificat și probabilistic; Chestionarele urmau a fi structurate în baza principalilor indicatori ai coeziunii sociale și de dezvoltare socială și economică. Lucrul individual și de echipă la studiile de caz individuale trebuia să fie desfășurat după următoarele sub-etape: 1) discutarea în grup și elaborarea cadrului conceptual și teoretic al studiilor; 2) discutarea revizuirii literaturii pe fiecare studiu în parte; 3) aplicarea în teren a primelor chestionare și realizarea primelor interviuri.
2. Analiza statistică și interpretarea datelor din cercetarea desfășurată în noiembrie 2020 a fost planificată prin corelarea răspunsurilor în funcție de diverse variabile socio-demografice relevante ale respondenților. Realizarea a opt focus-grupuri în teritoriu a avut funcția principală de testare și validare a rezultatelor obținute prin ancheta sociologică (noiembrie 2020) și analiza de conținut tematică a acestora. Această etapă calitativă a cercetării a avut și funcția de a produce rezultate calitative (descriptive, narative) privind chestiunile studiate. Interviurile transcrise urmau a fi analizate tematic cu ajutorul programului NVivo după metoda „Grounded Theory".

3. Primul volum al raportului de cercetare pe subiectul cercetării sub forma unei monografii a fost planificat drept raport al cercetării de bază (sondajul 2020 și focus-grupurile); la fel, 10 articole au fost planificate să ilustreze un anumit aspect al studiilor de caz realizate de membrii echipei de cercetare; volumul va avea între 12 și 14 c. ed.
4. Prima conferință (națională cu participare internațională) a fost planificată să totalizeze rezultatele cercetărilor în primii doi ani ai proiectului de cercetare (rezultatele cercetării de bază și ale studiilor de caz)

4. Acțiunile realizate pentru atingerea scopului și obiectivelor etapei anuale

1. Metodologia de cercetare aplicată în anul 2020 în vederea studierii coeziunii sociale a fost revăzută. A fost elaborat chestionarul pentru cercetarea cantitativă repetată. O parte din întrebările din chestionarul aplicat în 2020 au fost eliminate în urma analizei rezultatelor. A fost adăugat un compartiment nou pentru cercetarea mobilității sociale ca parte integrantă a coeziunii sociale. Metodologia revăzută a fost discutată în cadrul ședinței Centrului Sociologie și Psihologie Socială și aprobată pentru cercetare. Chestionarul a fost tradus în limba rusă.

2. A fost realizată o cercetare cantitativă prin chestionar pe un eșantion de 1189 de respondenți din 89 localități, reprezentativ pentru populația adultă a Republicii Moldova, exclusiv regiunea transnistreană, cu o marjă de eroare de +/- 3,0%.

3. Au fost desfășurate 52 de interviuri individuale în profunzime cu scopul de a testa, valida și completa rezultatele obținute prin ancheta sociologică.

4. A fost realizată analiza de conținut tematică a interviurilor în profunzime. Această etapă a cercetării a avut și funcția de a produce rezultate calitative (descriptive, narative) privind chestiunile studiate.

5. Au fost analizate statistic și interpretate datele cercetării cantitative prin corelarea răspunsurilor în funcție de diverse variabile socio-demografice relevante ale respondenților.

6. În baza rezultatelor obținute au fost elaborate 9 articole științifice și a fost publicată monografia "Formarea și consolidarea coeziunii sociale în Republica Moldova în contextul asocierii cu Uniunea Europeană", vol. 1. Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2021, 248 p. ISBN 978-9975-157-27-8.

https://icjp.asm.md/sites/default/files/publicatii/formarea_si_consolidarea.pdf

7. Cercetătorii științifici Malcoci Ludmila și Mocanu Victor au publicat monografia „Coeziunea socială în Republica Moldova: manifestări în condiții de urgență", Chișinău, 2021, 176 p. ISBN 978-9975-157-01-8. https://icjp.asm.md/sites/default/files/publicatii/malcoci_mocanu_2021.pdf

8. A fost organizată conferința internațională științifico-practică "Identitatea și coeziunea socială în Europa Centrală și de Est". Membrii CSPS au prezentat 2 rapoarte în sesiunea plenară și 8 comunicări, elaborate în baza rezultatelor cercetării privind coeziunea socială.

9. Membrii echipei de cercetare au publicat 33 de articole și teze, dintre care 4 în reviste internaționale indexate Scopus, 6 articole în reviste naționale de categoria A, B+ și B. De asemenea,

cercetătorii din cadrul CSPS au avut 27 de participări sub formă rapoarte și comunicări în cadrul conferințelor naționale și internaționale.

10. Directorul de proiect a prezentat rezultatele obținute în cadrul Programului de Stat în cadrul ședințelor plenare prin participare la:

a. Conferința internațională științifico-practică "Digital Future of Central and Eastern European Societies and Economies", Lublin, Polonia, în calitate de membru al Comitetului științific organizatoric și cu un raport la ședința în plen. Titlul raportului: „Социальная солидарность в Республике Молдова: факторы формирования и консолидации”, 21-23 iunie 2021.

b. Congresul IV al Asociației Sociologilor din Ucraina, în calitate de moderator al Secției «ТРАНСФОРМАЦІЯ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУТІВ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ» cu raportul „Social cohesion in the Republic of Moldova: the perspective of formation and consolidation”, 28-29 octombrie 2021.

5. Rezultatele obținute (descriere narativă 3-5 pagini)

Cercetarea coeziunii sociale pe dimensiunile bunăstare socială, capital social și mobilitatea socială a evidențiat faptul că nivelul de coeziune și solidaritate socială în Republica Moldova este destul de redus. Pandemia COVID-19 a aprofundat distanțarea socială, frica de excluziune, percepția insecurității socioeconomice și marginalizarea anumitor grupuri de populație și a contribuit la scăderea nivelului de coeziune socială.

Analiza indicatorilor bunăstării sociale: securitatea social-economică, accesul la servicii de bază și securitatea personală și a libertății exprimării denotă o descreștere în ultimii ani pe fonul sporirii nivelurilor sărăciei extreme și absolute, pauperizării unor grupuri marginale de populație și migrației extensive a populației apte de muncă peste hotarele țării în căutarea unei vieți mai bune.

Sărăcirea continuă a populației este alimentată de șomaj, riscul perceput de șomaj și de veniturile reduse la locurile de muncă, atât în sectorul public, cât și cel privat, indicele crescut al prețului de consum și rata crescută a inflației. Sărăcia continuă să afecteze cel mai mult populația din mediul rural, familiile numeroase și cu mulți copii, copiii și persoanele în vârstă. Deși veniturile medii lunare ale populației au continuat să crească, în contextul măririi prețurilor de consum și a inflației, ele continuă să fie insuficiente pentru asigurarea unui trai decent a mai bine de 2/3 din populația țării.

În contextul pandemiei, situația social-economică a familiilor marginalizate s-a agravat și mai mult, datorită pierderii locurilor de muncă și apariției unor cheltuieli noi - materiale de protecție împotriva COVID-19 sau chiar medicamente în cazurile de îmbolnăviri; necesitatea de a asigura copiii cu computere sau cu internet pentru a învăța on-line; cheltuieli de întreținere a locuinței sporite datorită transferului locului de muncă la domiciliu etc.

Totodată, este de menționat și implicarea foarte redusă a autorităților în susținerea acestor familii. În contextul celor menționate mai sus, mai bine de jumătate din populația țării nu este satisfăcută de viața lor în general. Ponderea persoanelor nesatisfăcute este mai mare în mediul rural, în grupurile de vârstă 50+, în mediul persoanelor cu nivel de studii redus, celor neangajate în câmpul muncii, persoanelor cu venituri mici.

Au fost atestate discrepanțe mari între sănătatea declarată a populației și sănătatea reală; mai bine de 50% din populație s-a confruntat cu probleme de sănătate în ultimele 12 luni. Ponderea

persoanelor cu probleme de sănătate este mai mare în mediul rural și orașele mici, în grupul de vârstă 55+, persoanelor cu nivel redus de studii și a celor cu venituri mici.

Deși populația consideră sănătatea o valoare mare, mai bine de 2/3 sunt nesatisfăcute de calitatea serviciilor de sănătate și mai bine de 50% - de asigurarea medicală.

Cu referință la serviciile educaționale, cercetarea a atestat reducerea dramatică a numărului instituțiilor de învățământ general, cadrelor didactice și elevilor în Republica Moldova, precum și un grad înalt de insatisfacție a populației de serviciile educaționale. În contextul migrației, eficiența sistemului educațional s-a redus considerabil, sporind ponderea copiilor și adolescenților necuprinși cu școala.

Deși a sporit rata copiilor cu CES incluși în școală, accesul real al acestora la servicii de educație continuă să fie redus din cauza gradului redus de pregătire a mediului școlar la nevoile acestor copii. Copiii romi și cei din grupurile sărace continuă să se confrunte cu probleme mari în accesarea serviciilor de educație, în special în contextul pandemiei COVID-19. În condițiile învățământului on-line aceste grupuri de copii sunt practic excluși din sistemul de educație din cauza sărăciei și a lipsei computerelor, a telefoanelor mobile și a accesului la internet.

În contextul sporirii sărăciei, reducerii bunăstării sociale și a accesului limitat la servicii calitative de sănătate și educație, cercetarea a scos în evidență sporirea gradului de nesiguranță și insecuritate personală a respondenților. Astfel, o bună parte din populație, în special, tinerii, femeile și cei din urbe au indicat că se simt în nesiguranță pe timp de noapte în stradă, 1/3 din respondenți au menționat că copiii lor nu se simt în siguranță la școală sau că ei nu se simt în siguranță la locul de muncă. Ponderea celor care nu se simt în siguranță la școală și la locul de muncă este mai mare în mediul persoanelor marginalizate și a grupurilor vulnerabile, și anume a celor cu venituri mici, în vârstă, cu dizabilități. Peste 40% din respondenți au menționat că nu își pot exprima liber opiniile politice în public.

Analiza capitalului social din perspectiva participării respondenților la viața politică și socială, nivelului de încredere în instituțiile statului, a identității și apartenenței de grup, și a gradului de toleranță față de alte grupuri sociale a scos în evidență faptul că populația din Republica Moldova are un capital social destul de redus.

Marea majoritate a populației din Republica Moldova nu se implică în viața politică și socială a comunității. Participarea la alegeri este unica activitate politică și civică în care se implică mai bine de 2/3 din populație. Ponderea persoanelor mai active în viața politică și socială este mai mare în mediul persoanelor care activează în sectorul public, sunt membri de partid sau membri ai ONG-urilor.

Moralul fiscal al populației este mai curând la nivel de atitudini și convingeri privind achitarea impozitelor la salarii, și mai puțin în raport cu plățile neformale, circa 1/3 din cei chestionați au oferit plăți neformale în ultimele 12 luni.

Nivelul de încredere al populației în instituțiile statului continuă să fie foarte redus, marea majoritate a respondenților manifestând încredere doar în membrii familiei, prieteni, colegi de lucru și vecini. Comparativ pe diferite instituții, populația are mai multă încredere în Biserică, Mass media, Primărie și Președinție și mai puțină încredere în Justiție, Procuratură, Partide politice, Parlament și Guvern.

Respondenții au mai multă încredere în mass media din UE și România și mai puțină încredere în mass media din Republica Moldova și Rusia. Frecvența consumului media este destul de mare în

rândurile populației, cea mai importantă sursă de informare fiind considerată televiziunea, iar cea mai credibilă - internetul.

Nivelul de încredere în majoritatea oamenilor, precum și în persoane străine este foarte redus, oamenii fiind de părerea că trebuie să fie foarte vigilenți cu aceștia.

Analiza identității și apartenenței de grup a populației denotă faptul că cea mai mare parte din respondenți sunt mândri de faptul că sunt cetățeni ai Republicii Moldova, deși o bună parte din ei nu leagă acest sentiment cu posibilitatea mai mare de afirmare, loc perfect pentru creșterea copiilor sau pentru trai și muncă și circa 60% sunt orientați să plece din țară în timpul apropiat. Acest sentiment de mândrie este mai curând explicat prin dragoste necondiționată de locul în care s-au născut, au copilărit și au obținut studii și de apartenența la neam.

Majoritatea respondenților continuă să se autoidentifice ca locuitor al orașului/satului lor și cetățean al Republicii Moldova, și mai puțin ca cetățean al Europei sau ca cetățean al planetei. Totodată, o bună parte din populație se autoidentifică cu etnia din care face parte și doar 16% - se consideră pur și simplu cetățean al Republicii Moldova.

Analiza distanței sociale dintre respondenți și diferite grupuri marginalizate de populație sau etnii a scos în evidență faptul că cea mai mică distanță socială este dintre respondenți și moldoveni, români, ruși, care sunt percepuți ca grupuri sociale apropiate, ce pot face parte din membri ai familiei, colegi, vecini.

Indexul distanței sociale este moderat și denotă toleranță față de următoarele grupuri: evrei, persoane cu dizabilități fizice și mentale, romi, imigranți, persoane HIV+, persoane de culoare, foști deținuți, musulmani, persoane fără adăpost. Respondenții recunosc faptul că aceste grupuri pot să locuiască în comunitatea lor, sau chiar în țară, dar și le doresc mai puțin în calitate de membri ai familiei, vecini, colegi, prieteni.

Indexul distanței sociale dintre respondenți și utilizatorii de droguri și persoanele homosexuale denotă izolare; astfel respondenții și-ar dori ca aceste grupuri să părăsească țara.

Cercetarea grupurilor sociale *din perspectiva mobilității sociale* denotă că grupurile sociale cu statut social înalt în toate cazurile se caracterizează prin următoarele: nivel înalt de studii, pondere mare a populației din urban, statut ocupațional înalt, și viceversa - grupurile cu statut social redus includ persoane cu nivel redus de studii, din mediul rural, cu statut ocupațional redus.

Educația constituie unul din factorii de bază care conduce la mobilitatea socială intra-generațională. Cu cât nivelul de educație este mai înalt cu atât este mai mare probabilitatea de a avansa pe scara socială. Și viceversa, un nivel redus de educație scade oportunitățile de creștere a statutului social.

Cu referință la nivelul de trai al respondenților comparativ cu cel al părinților, în grupurile cu statut social mai înalt crește gradual ponderea respondenților care au menționat că au un trai mai bun/mult mai bun comparativ cu părinții lor și respectiv scade ponderea celor care consideră că au un trai mai rău/mult mai rău decât părinții lor. Aceeași tendință a fost observată și în cazul perspectivelor privind nivelul de trai al copiilor: în grupurile cu statut social mai înalt este mai mare ponderea respondenților care cred că copiii lor vor avea un trai mai bun ca ei și viceversa.

Rezultatele obținute în timpul cercetării au scos în evidență necesitatea unor schimbări politice și socio-economice care să contribuie la sporirea bunăstării sociale, a capitalului social și a gradului de mobilitate socială în vederea creșterii coeziunii sociale în Republica Moldova și asigurării unei

societăți stabile, durabile și prospere pe viitor. În acest context, cercetătorii au venit cu următoarele recomandări științifico-practice:

- Integrarea coeziunii sociale în politicile de dezvoltare durabilă ale țării și dezvoltarea unui cadru instituțional adecvat orientat spre promovarea, implementarea și măsurarea coeziunii sociale a populației la diferite niveluri.
- Creșterea bunăstării sociale a întregii populații, și în particular a grupurilor dezavantajate (persoane din mediul rural, cu dizabilități, tineri, persoane în vârstă), prin dezvoltarea economică durabilă, susținerea producătorilor agricoli mici, crearea oportunităților echitabile de angajare în câmpul muncii, distribuirea echitabilă a veniturilor și diminuarea inegalităților economice, orientarea profesională a tinerilor în corespundere cu interesele lor și nevoile pieței muncii, creșterea accesului oamenilor la infrastructura fizică, utilitățile publice și condițiile de locuit.
- Dezvoltarea simțului responsabilității sociale a antreprenorilor pentru crearea unor medii incluzive de muncă în corespundere cu nevoile angajaților. Dezvoltarea unor mecanisme de stimulare a angajatorilor, inclusiv fiscală, pentru ca aceștia să investească mai mult în crearea condițiilor bune de muncă, inclusiv adaptate la nevoile persoanelor cu dizabilități, și în dezvoltarea resurselor umane.
- Asigurarea accesului echitabil și gratuit la servicii de educație pentru toți copiii, inclusiv grupurile defavorizate - copii cu dizabilități, din familii vulnerabile social-economic, din zone rurale, de etnie romă, părinți minori, oferirea suportului necesar în funcție de nevoile individuale și asigurarea mediu școlar prietenos, protectiv și incluziv. Axarea sistemului educațional pe educația centrată pe persoană în vederea dezvoltării unor astfel de abilități și competențe, precum gândirea critică și creativă, colaborarea, flexibilitatea, tehnologiile informaționale, antreprenorialul, care îi vor ajuta să ia decizii, să soluționeze probleme și să comunice eficient.
- Asigurarea dreptului populației, în special a grupurilor marginalizate, la asistență și protecție socială de calitate prin consolidarea capacității și dezvoltarea instrumentelor inovatoare de colectare a datelor și de alocare a beneficiilor, dezvoltarea rețelei de servicii de îngrijire, reabilitare, recalificare și prestarea calitativă a acestora în funcție de nevoi.
- Asigurarea accesului echitabil la servicii calitative de sănătate, inclusiv pentru grupurile marginalizate, prin dezvoltarea unui sistem eficient și flexibil de asigurare medicală, accesul la medicamente de bază eficiente, calitative și la prețuri accesibile și nivelul înalt de informare a populației despre dreptul ei la sănătate și serviciile medicale de care poate benefica, inclusiv în baza asigurării medicale.
- Elaborarea și implementarea politicilor de dezvoltare la nivel local și național din perspectiva abordării drepturilor omului prin elaborarea deciziilor publice în baza evidenței impactului acestora asupra populației, în special a grupurilor marginalizate, implicarea populației în luarea deciziilor, asigurarea unui mecanism clar, eficient și incluziv de implementare și monitorizare a deciziilor asumate.
- Asigurarea unor medii comunitare și sociale sigure, incluzive, nondiscriminatorii și echitabile pentru toate grupurile de populație, inclusiv cele marginalizate, prin

integrarea principiilor egalității și nondiscriminării în toate politicile și practicile de dezvoltare, implicarea grupurilor marginalizate în procesele de luare a deciziilor și de monitorizare a implementării politicilor, implementarea unor campanii de comunicare axate pe acceptarea diferențelor și diversității și promovarea atitudinii tolerante.

- Dezvoltarea spiritului de coeziune și solidaritate socială la nivel local și național prin stimularea și asigurarea unei guvernări în parteneriat cu cetățenii și asumarea de către aceștia a unor responsabilități concrete de dezvoltare comunitară. Dezvoltarea parteneriatelor eficiente dintre autorități și societatea civilă în vederea incluziunii sociale a grupurilor vulnerabile.

6. Diseminarea rezultatelor obținute **în proiect** în formă de publicații

*Lista publicațiilor **din anul 2021** în care se reflectă **doar rezultatele obținute în proiect**, perfectată conform cerințelor față de lista publicațiilor (a se vedea anexa)*

Notă: Lista va include și brevetele de invenții și alte obiecte de proprietate intelectuală, materiale la saloanele de invenții (conform Anexei 1B)

7. Impactul științific, social și/sau economic al rezultatelor științifice obținute în cadrul proiectului

- Rezultatele cercetării au servit la elaborarea politicilor sociale, economice, culturale în domeniu, inclusiv:
  - Consultarea APL din localitățile rurale din raioanele Dubăsari (5 primării), Ștefan Vodă (7 primării) și Călărași (10 primării) în elaborarea strategiilor regionale de dezvoltare. Programul LEADER;
  - Unele aspecte ale cercetării (rolul culturii în coeziunea socială) au fost prezentate în cadrul unei ședințe comune a Comisiei cultură, educaţie, cercetare, tineret, sport şi mass-media a Parlamentului, Ministerului Culturii și a Președinției, urmând să fie îmbunătățite politicile în domeniu – ședința din 05 noiembrie 2021;
  - Au fost elaborate „Soluții și recomandări pentru factorii de decizie din instituțiile puterii de stat din Republica Moldova de ieșire din criza cauzată de pandemia COVID–19”;
  - Rezultatele cercetării au fost folosite la elaborarea rapoartelor de țară privind drepturile omului, în special raportul PNADO;
- Rezultatele teoretico-științifice sunt prezentate în cadrul cursurilor universitare nivel licență și master, ținute în cadrul Universității de Stat din Moldova și Universității Libere Internaționale din Moldova;
- Diseminarea la nivel internațional și național prin conferințe științifice și publicații (27 participări și 33 publicații);
- În baza cercetării calitative realizate în anul 2021 (52 de interviuri) cercetătorii MOCANU, V., POTOROACĂ M. și MOCANU, I. au elaborat “Raportul asupra interviurilor individuale aprofundate la subiectul coeziunii sociale”. Acesta a fost plasat pe site-ul Institutului:

https://icjp.asm.md/content/raportul-asupra-interviurilor-individuale-aprofundate-la-subiectul-coeziunii-sociale

8. Infrastructura de cercetare utilizată în cadrul proiectului

Computere - 7

Imprimante - 2

Imprimantă, copiator și scanner - 3

Birouri - 4

9. Colaborare la nivel național în cadrul implementării proiectului

- Universitatea de Stat din Moldova (Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării, dr. hab. Georgeta STEPANOV, dr. Andrei DUMBRĂVEANU, dr. hab. Tatiana SPĂTARU.)
- Universitatea Liberă Internațională din Moldova (dr. Petru NEGURĂ, conf. univ. ULIM)
- Universitatea Agrară de Stat din Moldova (prof., dr. hab. în economie Pavel MOVILEANU)
- Institutul Național de Cercetări Economice (dr. hab. Olga GĂGĂUZ, Vice-Director)
- Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice (dr. Tatiana COMENDANT, Veaceslav REABCINSCHII)

ONG-uri:

- Keystone Moldova, Regional Director of KHSI, Central and Eastern Europe Prof., dr. hab. Ludmila MALCOCI
- Centrul de Politici Culturale, director Veaceslav REABCINSCHII
- Fundația Soros Moldova, dr. Petru NEGURĂ

10. Colaborare la nivel internațional în cadrul implementării proiectului

- The Leibniz Institute for East and Southeast European Studies (Leibniz-Institut für Ost- und Südosteuropaforschung – IOS), Regensburg, Germania
- Universitatea din Bremen, Proiectul internațional „CRC 1342 Covid-19 Social Policy Response Series”
- International Sociological Association (sediu Madrid, Spania)
- Universitatea Națională Pedagogică „K. D. Ushinsky” din Ucraina de Sud
- Institutul de Cercetare a Calității Vieții al Academiei Române
- Universitatea Apollonia Iași, România
- Institutul de Sociologie al AȘ a Federației Ruse
- Universitatea Catolică Ioan Paul al II din Lublin, Polonia
- Universitatea din Daugavpils, Letonia
- Universitatea Națională V.N. Karazin din Harkov, Ucraina
- Institutul de Sociologie al Academiei de Științe din Belarus

În perioada noiembrie 2020 – iunie 2021, Petru Negură, dr., conf. univ., Lucia Gașper și Mihai Potoroacă au colaborat cu Universitatea din Bremen, Germania, la elaborarea unui studiu de politici *Moldova's Social Policy Response to Covid-19: Citizen Support for Government Initiatives*, în cadrul proiectului „CRC 1342 Covid-19 Social Policy Response Series". „CRC 1342 Covid-19 Social Policy Response Series, Issue 35: https://www.socialpolicydynamics.de/crc-1342-publications/crc-1342-covid-19-social-policy-response-series/en?publ=10534 (54pagini);

În perioada 10 – 12 februarie 2021, Petru Negură (cu Lucia Gașper și Mihai Potoroacă) a ținut o prelegere în cadrul Acțiunii COST CA 16211, „Social Cohesion and Social Capital from a Bottom-up Perspective: The Case of Moldova during the Covid-19 Crisis", Recast Training School In The Humanities & The Social Sciences 2021, Edition Democratic Constitutionalism and Rights, ICJPS, Chișinău, Republica Moldova, organizat de profs. Jan Harald Alnes, Sia Spiliopolou Åkermark, Alexandru Roșca și José María Rosales.

11. Dificultățile în realizarea proiectului

1. Munca în echipă la distanță din cauza restricțiilor sanitare COVID-19;
2. Dificultăți de desfășurare a cercetărilor de teren cauzate de pandemia COVID-19.

12. Diseminarea rezultatelor obținute **în proiect** în formă de prezentări la foruri științifice (comunicări, postere – pentru cazurile când nu au fost publicate în materialele conferințelor, reflectate în p. 6)

Lista forurilor la care au fost prezentate rezultatele obținute în cadrul proiectului de stat (Opțional) se va prezenta separat (conform modelului) pentru:

- Manifestări științifice internaționale (în străinătate)

1. MOCANU Victor, dr. în sociologie, The XX-th International online scientific conference Digital Future of Central and Eastern European Societies and Economies (manifestare – internațională), Universitatea Catolică Ioan Paul II din Lublin, Polonia, 21-23 iunie 2021. Titlul raportului: „Solidaritatea socială în Republica Moldova: factorii formării și consolidării" (poster).
2. MOCANU Victor, dr. în sociologie, Congresul IV al Asociației Sociologilor din Ucraina (manifestare – internațională), Universitatea Națională Karazin din Harcov, Ucraina, 28-29 octombrie 2021, moderator al Secției «Трансформація соціальних інститутів в інформаційному суспільстві». Titlul raportului „Social cohesion in the Republic of Moldova: the perspective of formation and consolidation" (poster).
3. NEGURĂ Petru, dr. (cu dr. Lucia GAȘPER și Mihai POTOROACĂ) a ținut o prelegere în cadrul Acțiunii COST CA 16211, „Social Cohesion and Social Capital from a Bottom-up Perspective: The Case of Moldova during the Covid-19 Crisis", Recast Training School In The Humanities & The Social Sciences 2021, Edition Democratic Constitutionalism and Rights, ICJPS, Chișinău, Republica Moldova, 10–12 februarie 2021, organizat de profs. Jan Harald Alnes, Sia Spiliopolou Åkermark, Alexandru Roșca și José María Rosales.

4. NEGURĂ Petru, dr. (cu dr. Lucia GAȘPER și Mihai POTOROACĂ), colocviu webinar „Entre déconfinement et vaccinations L´Europe centrale et orientale face à la deuxième vague du Covid-19”, în cadrul CEVIPOL (Centre pour l'étude de la vie politique), Université Libre de Bruxelles, 23 martie 2021. Titlul comunicării: „Confiance institutionnelle, solidarité sociale et cohésion sociale en République de Moldavie dans le contexte de la pandémie COVID-19”.
5. NEGURĂ Petru, dr., Conferința internațională, The Association for the Study of Nationalities (manifestare – internațională), The ASN Convention 2021, online/ New York, Harriman Institute, Columbia University (https://www.asnconvention.com/panel-ce18), 1-2 mai 2021. Titlul comunicării: „Resistance to Schooling and Nation-Building in the Soviet and Romanian Borderlands During the Interwar Period (1918-1940)” (oral).
6. NEGURĂ Petru, dr., GAȘPER Lucia, dr., POTOROACĂ Mihai, Conferința internațională «Ідентичність та соціальна згуртованість у Центрально-Східній Європі», Odesa/ Lublin, 22 aprilie 2021. Titlul comunicării: „Institutional trust, social solidarity and social cohesion in Moldova in the context of the COVID-19 pandemic” (oral).
7. SPĂTARU Tatiana, dr. hab., Conferința internațională «Ідентичність та соціальна згуртованість у Центрально-Східній Європі», Odesa/ Lublin, 22 aprilie 2021. Titlul comunicării: „Анализ индекса социальной сплоченности и примирения (SCORE) в Республике Молдова” (oral).
8. MALCOCI Ludmila, dr. hab., Conferința internațională «Ідентичність та соціальна згуртованість у Центрально-Східній Європі», Odesa/ Lublin, 22 aprilie 2021. Titlul comunicării: „Social cohesion within the context of COVID-19” (oral).
9. DUMBRĂVEANU Andrei, dr. conf. univ., Congresul Internațional „Pregătim viitorul, promovând excelența”, Universitatea ”Apollonia” Iași, România, 1-3 martie 2021. Titlul raportului: „Fenomenul jurnalismului cetățenesc: realitatea văzută cu telefonul mobil” (oral).
10. DUMBRĂVEANU Andrei, dr. conf. univ., Conferința internațională «Ідентичність та соціальна згуртованість у Центрально-Східній Європі», Odesa/ Lublin, 22 aprilie 2021. Titlul comunicării: „Solidaritatea socială în Republica Moldova în condiții de pandemie COVID-19 și de criză politică” (oral).
11. CĂLCÂI Gheorghe, dr., Conferința internațională «Ідентичність та соціальна згуртованість у Центрально-Східній Європі», Odesa/ Lublin, 22 aprilie 2021. Titlul comunicării: Comunicare: „Formarea și consolidarea coeziunii sociale în Republica Moldova” (oral).
12. MOCANU Ion, dr., Conferința internațională «Ідентичність та соціальна згуртованість у Центрально-Східній Європі», Odesa/ Lublin, 22 aprilie 2021. Titlul comunicării: Campaniile electorale: coeziune versus fragmentare (oral).
13. MOCANU Angela, dr., Conferința internațională «Ідентичність та соціальна згуртованість у Центрально-Східній Європі», Odesa/ Lublin, 22 aprilie 2021. Titlul comunicării: „Влияние социально-демографических факторов на социальную сплоченность в Республике Молдова” (oral).
14. MOCANU Angela, dr., The XX-th International online scientific conference Digital Future of Central and Eastern European Societies and Economies (manifestare – internațională), Universitatea Catolică Ioan Paul II din Lublin, Polonia, 21-23 iunie 2021. Titlul comunicării: „Социальная солидарность в Республике Молдова: факторы формирования и

консолидации”.

15. REABCINSCHII Veaceslav, drd., Conferința internațională «Ідентичність та соціальна згуртованість у Центрально-Східній Європі», Odesa/ Lublin, 22 aprilie 2021. Titlul comunicării: „Культурные показатели социальной сплочённости” (oral).
16. FILIPOV Ina, Conferința internațională «Ідентичність та соціальна згуртованість у Центрально-Східній Європі», Odesa/ Lublin, 22 aprilie 2021. Titlul comunicării: „Миграция и социальная сплоченность: аналитическая основа для комплексного подхода” (oral).

- Manifestări științifice internaționale (în Republica Moldova)

1. NEGURĂ Petru, dr., GAȘPER Lucia, dr., POTOROACĂ Mihai, Conferința internațională „The Contemporary Issues of The Socio-Humanistic Sciences. XIth Edition”, Universitatea Liberă Internațională din Moldova, 3-4 decembrie 2021. Titlul comunicării: „Social capital and social cohesion in the Republic of Moldova in the pandemic context of the COVID-19”.
2. GAȘPER Lucia, dr., Conferinţa Ştiinţifică Internaţională "Ştiinţă, educaţie, cultură", Comrat, Republica Moldova, 12 februarie 2021. Titlul comunicării: „Percepții și forme de rezistență individuală în contextul pandemiei Covid-19”
3. REABCINSCHII Veaceslav, Conferința științifică internațională “Învățământul artistic – dimensiuni culturale”, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, Chișinău, 23 aprilie 2021. Titlul comunicării: „Strategia “Cultura 2020”: realizări și provocări”.
4. FILIPOV Ina, Conferința științifică Internațională “Perspectivele și problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației” organizată de USCh, 04 iunie 2021. Titlul comunicării: „Reflecții asupra agendei publice ca parte în procesul decizional”.
5. SPĂTARU, Tatiana, dr. hab., DRAGANCEA, Larisa, Conferința științifico-practică internațională „Teoria și practica administrării publice (TPAP – 2021)”, Ediția a XXV-a. 21 mai 2021. Titlul comunicării: „Achizițiile publice durabile prin prisma dezvoltării sustenabile”.
6. SPĂTARU, Tatiana, dr. hab., Conferința științifico-practică internațională dedicată zilei internaționale a familiei “Consolidarea familiei – premisă fundamentală a promovării drepturilor copilului”, Ediția I, 14–15 mai 2021. Titlul comunicării: „Schimbarea familiei și implicațiile ei asupra coeziunii sociale”.

- Manifestări științifice naționale

1. SPĂTARU Tatiana, dr. hab., Sesiunea Națională de Comunicări Științifice Studențești, Ediția a XXV-a, etapa I (licență), Universitatea de Stat din Moldova, 25 februarie 2021. Moderatior atelier Sociologie și Asistență Socială.
2. SPĂTARU Tatiana, dr. hab., Sesiunea Naţională de Comunicări Ştiinţifice (etapa II, inter-

universitară), dedicată aniversării a 75 de ani de la înființarea USM. Ediția a XXV-a, etapa II (masterat). 22 aprilie 2020, ora 16.00, auditoriul 516 (on-line) *https://meet.google.com/djk-jgcp-gya?pli=1&authuser=0*. Moderatior atelier Sociologie și Asistență Socială.

3. SPĂTARU Tatiana, dr. hab., Sesiunea Naţională de Comunicări Ştiinţifice dedicată aniversării a 75 de ani de la înființarea USM. Ediția a XXV-a, etapa II (doctorat/cadre didactice). 11 noiembrie 2021, ora 10.00, auditoriul 516 (on-line). Moderatior atelier Sociologie și Asistență Socială.

- Manifestări științifice cu participare internațională

1. DUMBRĂVEANU Andrei, dr. conf. univ., Conferința „30 de ani de la aprobarea declarației de independență a Republicii Moldova: aspecte politico-juridice și social economice", Ministerul Educației și cercetării din Republica Modova, Academia de Științe a Moldovei, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, Institutul de Istorie, Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hașdeu", Chișinău 26 august 2021. Titlul comunicării: „Republica Moldova la trei decenii de tranziție: abordare sociologică" (oral).
2. REABCINSCHII Veaceslav, Masa rotundă cu participare internațională "Культурная стратегия Гагаузии", online, 11 martie 2021. Titlul comunicării: „Principiile strategiilor culturale ale autonomiilor din diferite țări".

13. Aprecierea și recunoașterea rezultatelor obținute **în proiect** (premii, medalii, titluri, alte aprecieri).

1. SPĂTARU Tatiana - Diploma Meritul Academic, conferită prin Hotărârea Prezidiului Academiei de Științe a Moldovei nr. 212, din 04 iunie 2021, pentru succese remarcabile în activitatea științifică de excelență în domeniul sociologiei, promovarea științei pe plan național și internațional;
2. MOCANU Victor - Medalia academică „Nicolae Milescu Spătaru", conferită prin Hotărârea Prezidiului Academiei de Științe a Moldovei nr. 212, din 04 iunie 2021, pentru succese remarcabile în activitatea științifică de excelență în domeniul sociologiei, promovarea științei pe plan național și internațional.

14. Promovarea rezultatelor cercetărilor obținute **în proiect** în mass-media

- Emisiuni radio/TV de popularizare a științei

La 02 decembrie 2021 a fost realizată o emisiune televizată la Moldova 1, în cadrul redacției Știință și Inovare la tema Programului de Stat http://www.trm.md/ro/stiinta-si-inovare/stiinta-si-inovare-emisiune-din-23-februarie-2020

- Articole de popularizare a științei

1. Victor Mocanu, „Încrederea populației în instituțiile sociale și politice: factor cheie al coeziunii sociale în Republica Moldova” 22 noiembrie 2021, Moldova Suverană

   https://moldova-suverana.md/article/increderea-populatiei-in-institutiile-sociale-si-politice-factor-cheie-al-coeziunii-sociale-in-republica-moldova_40464

2. Victor Mocanu, „Interdependenţa proceselor economice, politice şi sociale în viziunea populației după 30 de ani de independență”, 10 februarie 2021, Moldova Suverană. http://moldova-suverana.md/article/despre-prapastia-dintre-saraci-si-bogati_36399

3. Nicoleta Stavila, “Potențialul de manipulare în spațiul virtual este poate chiar mai nociv decât în presa tradițională", 22 iulie 2021, unul din intervievați, dr. Petru Negură https://moldova.europalibera.org/a/poten%C8%9Bialul-de-manipulare-%C3%AEn-spa%C8%9Biul-virtual-este-poate-chiar-mai-nociv-dec%C3%A2t-%C3%AEn-presa-tradi%C8%9Bional%C4%83-/31372329.html

4. Diana Răileanu, “Diaspora, în „balanța” electorală”, 12 iulie 2021, unul din intervievați, dr. Petru Negură https://moldova.europalibera.org/a/diaspora-alegeri-moldova/31354786.html

5. Petru Negură, “Reconfiguring politics in Moldova”, on 12 July 2021. https://ostblog.hypotheses.org/2066

15. Teze de doctorat / postdoctorat susținute și confirmate în anul 2021 de membrii echipei proiectului

REABCINSCHII Veaceslav, Teză de doctorat: „Politicile culturale naționale în contextul asocierii Republicii Moldova de UE”. Conducător doctor habilitat, MALCOCI Ludmila.

16. Materializarea rezultatelor obținute **în proiect**

Forme de materializare a rezultatelor cercetării în cadrul proiectului pot fi produse, utilaje și servicii noi, documente ale autorităților publice aprobate etc.

REABCINSCHII Veaceslav, Consultarea APL din localitățile rurale din raioanele Dubăsari, Ștefan Vodă și Călărași în elaborarea strategiilor regionale de dezvoltare. Programul LEADER. Unele aspecte ale cercetării (rolul culturii în coeziunea socială) au fost prezentate în cadrul unei ședințe comune ale Comisiei pentru cultură a Parlamentului, Ministerului Culturii și Președinției, urmând să fie îmbunătățite politicile în domeniu. Au fost elaborate „Soluții și recomandări pentru factorii de decizii din instituțiile puterii de stat din Republica Moldova de ieșire din criza cauzată de pandemia COVID–19”.

17. Informație suplimentară referitor la activitățile membrilor echipei în anul 2021

- Membru/președinte al comitetului organizatoric/științific, al comisiilor, consiliilor științifice

de susținere a tezelor

1. MOCANU Victor, membru al Comitetului Științific de organizare al Conferinței internaționale "The XX-th International online scientific conference Digital Future of Central and Eastern European Societies and Economies", Universitatea Catolică Ioan Paul II din Lublin, Polonia, 21-23 iunie 2021; Moderatorul Secțiunii III „Digital future: global issues - local implications".
2. MOCANU Victor, Vicepreședinte al Seminarului Științific de profil al Consiliului specializat de susținere a tezelor de doctor şi doctor habilitat în sociologie (2009-prezent).
3. SPĂTARU Tatiana, Expert internațional, Domeniul sociologie, Academia Română, Agenţia română de asigurare a calităţii în învăţământul superior, 25 octombrie 2021-31 decembrie 2021.
4. SPĂTARU Tatiana, Expert internațional, Domeniul Sociologie, Universitatea Oradea, Agenţia română de asigurare a calităţii în învăţământul superior, 15-29 noiembrie 2021.
5. SPĂTARU Tatiana, Expert internațional, Domeniul Sociologie, Universitatea București, Agenţia română de asigurare a calităţii în învăţământul superior, 26-29 noiembrie 2021.
6. SPĂTARU Tatiana, membru al comitetului științific internațional – Asociația Internațională a Sociologilor (sediu Madrid, Spania).
7. SPĂTARU Tatiana, Membru al comisiei de susținere a tezei de doctorat, Academia de Administrare Publică, 24 decembrie 2021.
8. SPĂTARU Tatiana, Președinte a Consiliului Științific Specializat, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 25 noiembrie 2021.
9. SPĂTARU Tatiana, participare în cadrul COST Action CA18114 European Non-Territorial Autonomy Network (www.entan.org).
10. NEGURĂ Petru, Proiectul „Primary Education, Nation-Building, and Cultural Clashes in the Border Areas of USSR, Romania, and Poland in the Interwar Period (1918-1940)" în cadrul bursei de cercetare a Fundației Alexander von Humboldt, Institutul de Studii Est și Sud-Est Europene, Regensburg, Germania.
11. NEGURĂ Petru, membru al grupului de experți pentru selecția și formarea cercetătorilor/ autorilor de politici publice în domeniul educației, Fundația Soros Moldova.
12. NEGURĂ Petru, GAȘPER Lucia, POTOROACĂ Mihail, Proiectul „CRC 1342 Covid-19 Social Policy Response Series", CRC, Univ. Bremen, Germania. Perioada noiembrie 2020 – iunie 2021.
13. NEGURĂ Petru, co-organizarea conferinței științifice internaționale „Nationalism from Below: Popular Responses to Nation-Building Projects in Bessarabia, Transnistria, Moldova". 1-2 octombrie 2021, Leibniz-Institut für Ost- und Südosteuropaforschung (Institutul Leibniz de Cercetări Est și Sud-Est Europene - IOS), Regenbsurg, Germania. Comitetul științific internațional: Petru Negură, Andrei Cușco, Svetlana Suveică.

14. MOCANU Angela, membru în cadrul a 2 acțiuni COST:

a) CA 18115 Transnational Collaboration on Bullying, Migration and Integration at School Level
b) CA 18121 „Cultures Of Victimology: understanding processes of victimization across Europe".
Au fost realizate următoarele activități în perioada de referință: am participat la 4 seminare on-line

15. POTOROACĂ Mihail, membru supleant în cadrul a 3 acțiuni COST:
a) Transnational Collaboration on Bullying, Migration and Integration at School Level" (TRIBES) CA18115
b) "Cultures Of Victimology: understanding processes of victimization across Europe" (COV-E) CA18121.
c) "The European Family Support Network. A bottom-up, evidence-based and multidisciplinary approach" (EuroFam-Net) CA18123.

16. MOCANU Ion, membru în cadrul a 3 acțiuni COST:
a) Acțiunea CA 17102 - Police Stops. (MC member). Au fost realizate următoarele activități în perioada de referință: Comunicarea online, prezentarea materialelor necesare în grupul de lucru, votarea pentru buget și intrarea noilor membri.
b) Acțiunea CA 17127 - Building on scientific literacy in evolution towards scientifically responsible Europeans. (MC member). Au fost realizate următoarele activități în perioada de referință: Comunicarea online, prezentarea materialelor necesare în grupul de lucru, votarea pentru buget și intrarea noilor membri.
c) Acțiunea CA 18119 - Who Cares in Europe? (MC member). Au fost realizate următoarele activități în perioada de referință: Comunicarea online, prezentarea materialelor necesare în grupul de lucru, votarea pentru buget și intrarea noilor membri.

10. MALCOCI Ludmila, a participat la conferința internațională științifică practică "Consolidarea familiei - premisă fundamentală în promovarea drepturilor copilului" cu o prezentare în sesiunea de deschidere privind caracteristicile de bază ale familiei contemporane în Moldova cu accent pe tendințele de bază specifice familiilor vulnerabile.

11. MALCOCI Ludmila, a elaborat conceptul unui atelier în domeniul dezinstituționalizării persoanelor cu dizabilități în baza experienței Keystone Moldova. Atelierul va fi organizat la nivel internațional pentru membrii EASPD la finele lunii iunie. Rezultatele cercetării privind coeziunea socială vor fi expuse și discutate și în cadrul acestui atelier.

12. Filipov Ina, Președinte al Consiliului Facultății Drept și Administrație Publică din cadrul Universității de Stat "Bogdan Petriceicu Hașdeu" din Cahul.

13. Filipov I. membru al Consiliului administrativ al Universității de Stat "Bogdan Petriceicu Hașdeu" din Cahul.

- Redactor / membru al colegiilor de redacție al revistelor naționale / internaționale (Opțional)

1. MOCANU Victor, membru al colegiilor de redacție al revistelor: „Filozofie, Sociologie și Științe Politice”, „Economie și Sociologie” (R. Moldova), „Calitatea Vieții” și „Sociologie Românească”, (România).
2. SPĂTARU Tatiana, expert-recenzent, revista „Administrarea Publică”, categoria B.
3. DUMBRĂVEANU Andrei, Redactor / membru al colegiului de redacție al revistei internaționale: International Journal of Communication Research. Bucharest: Academy of Romanian Scientists, “Apollonia” University of Iași.
4. DUMBRĂVEANU Andrei, Membru al colegiului de redacție al revistei „Convergențe spirituale Iași-Chișinău”.
5. NEGURĂ Petru, Coordonarea unui număr special al revistei „Plural. History, Culture, Society”, 9(1), 2021, pe tema învățământului în România și Republica Moldova, sec. 19-20. DOI : https://doi.org/10.37710/plural.v9i1

18. Rezumatul activității și a rezultatelor obținute în proiect

1 pagină în engleză și 1 pagină în română ce rezumă rezultatele obținute în anul 2021.

Cercetarea coeziunii sociale pe dimensiunile bunăstare socială, capital social și mobilitate socială a evidențiat faptul că nivelul de coeziune și solidaritate socială în Republica Moldova este destul de redus. Pandemia COVID-19 a aprofundat distanțarea socială, fricile, sărăcia și marginalizarea anumitor grupuri de populație și a contribuit și mai mult la scăderea nivelului de coeziune socială.

Securitatea social-economică a populației din Republica Moldova este destul de redusă. Nivelurile sărăciei extreme și absolute, deși sunt într-o mică diminuare în ultimii ani, continuă să fie destul de înalte. Sărăcirea populației este alimentată de locurile de muncă limitate, indicele crescut al prețului de consum și rata crescută a inflației. Sărăcia continuă să afecteze cel mai mult populația din mediul rural, familiile numeroase și cu mulți copii, copiii și persoanele în vârstă. Accesul la diferite servicii comunitare de calitate (apă, canalizare, încălzire centralizată etc.) este redus mai ales în mediul rural, în familiile cu venituri mici, în familiile cu mulți copii și în familiile cu vârsta avansată.

În contextul pandemiei, situația social-economică a familiilor marginalizate s-a agravat și mai mult, datorită pierderii locurilor de muncă și apariției unor cheltuieli noi - materiale de protecție împotriva COVID sau chiar medicamente în cazurile de îmbolnăviri; necesitatea de a asigura copiii cu computere sau cu internet pentru a învăța on-line; cheltuieli de întreținere a locuinței sporite datorită transferului locului de muncă la domiciliu etc.

În contextul creșterii morbidității populației cu aproximativ 10%, cheltuielile din PIB pentru sănătate s-au redus esențial în ultimii 4 ani, fiind practic de două ori mai mici decât media în țările UE. Au fost atestate discrepanțe mari între sănătatea declarată a populației și sănătatea reală; mai bine de 50% din populație s-au confruntat cu probleme de sănătate în ultimele 12 luni.

În contextul migrației eficiența sistemului educațional s-a redus considerabil, sporind ponderea copiilor și adolescenților necuprinși cu școala. Deși a sporit rata copiilor cu CES incluși în școală, accesul real al acestora la servicii de educație continuă să fie redus din cauza gradului redus de pregătire a mediului școlar la nevoile acestor copii. Copiii romi și cei din grupurile sărace continuă să se confrunte cu

probleme mari în accesarea serviciilor de educație, în special în contextul pandemiei COVID-19. În condițiile învățământului online aceste grupuri de copii sunt practic excluse din sistemul de educație din cauza sărăciei și a lipsei computerelor, a telefoanelor mobile și a accesului la internet.

În general populația are un nivel mare de încredere doar în membrii familiei, prieteni, colegi de lucru și vecini; nivelul de încredere în instituții continuă să fie destul de redus. Analiza distanței sociale dintre respondenți și diferite grupuri marginalizate de populație sau etnii a scos în evidență faptul că cea mai mică distanță socială este dintre respondenți și moldoveni, români, ruși, care sunt percepuți ca grupuri sociale apropiate, ce pot face parte din membri ai familiei, colegi, vecini. Indexul distanței sociale este moderat și denotă toleranță față de următoarele grupuri: evrei, persoane cu dizabilități fizice și mentale, romi, imigranți, persoane HIV+, persoane de culoare, foști deținuți, musulmani, persoane fără adăpost. Respondenții recunosc faptul că aceste grupuri pot să locuiască în comunitatea lor, sau chiar în țară, dar și le doresc mai puțin în calitate de membri ai familiei, vecini, colegi, prieteni. Indexul distanței sociale dintre respondenți și utilizatorii de droguri și persoanele homosexuale denotă izolare; astfel respondenții și-ar dori ca aceste grupuri să părăsească țara.

Cercetarea a scos în evidență necesitatea unor schimbări politico-juridice și socioeconomice care să contribuie la sporirea bunăstării sociale, a capitalului social și a gradului de mobilitate socială în vederea creșterii coeziunii sociale în Republica Moldova și asigurării unei societăți stabile, durabile și prospere pe viitor.

Research on social cohesion in the dimensions of social welfare, social capital and social mobility has shown that the level of cohesion and social solidarity in the Republic of Moldova is quite low. The COVID-19 pandemic has deepened social distancing, fears, poverty and the marginalization of certain groups of the population and has further contributed to lowering the level of social cohesion.

The socio-economic security of the population of the Republic of Moldova is quite low. Extreme and absolute poverty levels, although declining slightly in recent years, continue to be quite high. The impoverishment of the population is fueled by limited jobs, the high consumer price index and the high rate of inflation. Poverty continues to affect the most rural population, large families with many children, children and the elderly. Access to various quality community services (water, sewerage, central heating, etc.) is reduced especially in rural areas, low-income families, families with many children and elderly families.

In the context of the pandemic, the socio-economic situation of marginalized families has worsened further, due to the loss of jobs and the emergence of new expenses - protective materials against COVID-19 or even drugs in cases of illness; the need to provide children with computers or the internet to learn online; increased housing maintenance costs due to the transfer of the workplace to the home, etc.

In the context of increasing the morbidity of the population by about 10%, GDP expenditures for health have decreased significantly in the last 4 years, being practically twice lower than the average in EU countries. There were large discrepancies between the declared health of the population and the actual health; more than 50% of the population has experienced health problems in the last 12 months.

In the context of migration, the efficiency of the education system has been considerably reduced, increasing the share of children and adolescents not included in school. Although the rate of children with SEN included in school has increased, their real access to education services continues to be low due to the low level of readiness of the school environment to the needs of these children. Roma children and those in poor groups continue to face major problems in accessing education services, especially in the context of the COVID-19 pandemic. Under the conditions of online education, these groups of children are practically excluded from the education system due to poverty and lack of computers, mobile phones and internet access.

In general, the population has a high level of trust only in family members, friends, co-workers and neighbors; the level of trust in institutions continues to be quite low. The analysis of the social distance between respondents and different marginalized groups of population or ethnic groups highlighted the fact that the smallest social distance is between respondents and Moldovans, Romanians, Russians, who are perceived as close social groups, who may be part of family members, colleagues, neighbors. The social distance index is moderate and shows tolerance towards the following groups: Jews, people with physical and mental disabilities, Roma, immigrants, PLHIV, people of color, former detainees, Muslims, homeless people. Respondents acknowledge that these groups may live in their community, or even in the country, but also want them less as family members, neighbors, colleagues, and friends. The index of social distance between respondents and drug users and homosexuals denotes isolation; thus, the respondents would like these groups to leave the country.

The research highlighted the need for political, legal and socio-economic changes that contribute to increasing social welfare, social capital and the degree of social mobility in order to increase social cohesion in the Republic of Moldova and ensure a stable, sustainable and prosperous society in the future.

19. Recomandări, propuneri

Cercetările se vor concentra pe:

- *Contextul societal și comunitar al coeziunii sociale*, ce are la bază coeziunea socială și se referă la puterea relațiilor și la sentimentul de solidaritate între membrii unei comunități. Un indicator al coeziunii sociale este cantitatea de capital social pe care o deține o comunitate. Capitalul social se ocupă de resursele comune ale grupului. Capitalul social este un marker important al coeziunii sociale și are ramificații semnificative pentru sănătate.
- *Eficacitatea colectivă,* care este un indicator al capitalului social și al coeziunii sociale și se bazează pe încrederea reciprocă și descrie capacitatea unei comunități de a crea schimbare și de a exercita controlul social informal (adică, influența comportamentul prin norme sociale). Eficacitatea colectivă este asociată cu o stare de sănătate mai bună, cu rate mai scăzute de violență și cu un acces mai bun la resurse de îmbunătățire a sănătății, cum ar fi îngrijirea medicală, opțiunile alimentare sănătoase și locurile de exerciții fizice. Instituțiile sociale precum religia și familia sunt surse comune de capital social și control social, precum și rețele sociale și sprijin social.
- *Rețelele sociale, ca instrument al coeziunii sociale*, care răspândesc modele comportamentale în materie de sănătate. Nivelurile ridicate de sprijin social pot influența pozitiv rezultatele sănătății prin căi comportamentale și psihologice.
- *Izolarea socială* care dăunează starea de sănătate, contribuie la mărirea ratei de mortalitate, creșterea inegalității și reducerea intensității relațiilor sociale.

- Se va cerceta impactul COVID-19 asupra muncii jurnalistului.

Conducătorul de proiect / dr. Mocanu Victor

Data: 08.12.21

LȘ

Anexa 1A

Lista lucrărilor științifice, științifico-metodice și didactice
publicate în anul de referință în cadrul proiectului din Programul de Stat

20.80009.1606.13 Formarea și consolidarea coeziunii sociale în Republica Moldova în contextul apropierii de Uniunea Europeană

1. **Monografii** (recomandate spre editare de consiliul ştiinţific/senatul organizației din domeniile cercetării și inovării)

1.1. monografii internaționale

1.2. monografii naționale

1. MALCOCI, L., MOCANU, V. Coeziunea socială în Republica Moldova: manifestări în condiții de urgență, Chișinău, 2021, 176 p. ISBN 978-9975-157-01-8.
https://icjp.asm.md/sites/default/files/publicatii/malcoci_mocanu_2021.pdf

2. Formarea și consolidarea coeziunii sociale în Republica Moldova în contextul apropierii de Uniunea Europeană: studiu sociologic. Coordonator: Victor Mocanu, Vol.1, Chișinău: „Tipografia Centrală", 2021, 248 p. ISBN 978-9975-157-27-8.
https://icjp.asm.md/sites/default/files/publicatii/formarea_si_consolidarea.pdf

2. Capitole în monografii naționale/internaționale

3. Editor culegere de articole, materiale ale conferințelor naționale/internaționale

4. Articole în reviste științifice

4.1. în reviste din bazele de date Web of Science și SCOPUS (cu indicarea factorului de impact IF)

1. NEGURĂ, P. Nation-building and mass schooling of ethnic minorities on the Romanian and Soviet peripheries (1918–1940): a comparative study of Bessarabia and Transnistria. În: National Identities, 23(4), 2021, pp. 433–454. https://doi.org/10.1080/14608944.2021.1873931

2. NEGURĂ, P., GAȘPER, L., POTOROACĂ, M. Institutional trust, social solidarity and perceived social cohesion in the Republic of Moldova in the early phase of the COVID-19 pandemic. În: Comparative Southeast European Studies, 69(2–3), 2021 (in print).

3. NEGURĂ, P., GAȘPER, L., POTOROACĂ, M. Institutional Trust and Citizen Support for the Government Socio-Economic Policy in the Early Phase of the Covid-19 Pandemic in the Republic of Moldova. În: Calitatea Vieții/ Quality of Life, 32(4), 2021 (forthcoming).

4. NEGURĂ, P. Moldova's Thirty-Year Search for Independence. Current History, 120(828), 2021, pp. 268–273. https://doi.org/10.1525/curh.2021.120.828.268

4.2. în alte reviste din străinătate recunoscute

1. NEGURĂ, P., GAȘPER, L., POTOROACĂ, M. Moldova's Social Policy Response to Covid-19: Citizen Support for Government Initiatives. În: CRC 1342 Covid-19 Social Policy Response Series, 35. Bremen: CRC 1342, 2021, 53 p. https://www.socialpolicydynamics.de/crc-1342-publications/crc-1342-covid-19-social-policy-response-series/en?publ=10534

2. DUMBRĂVEANU, A. The architecture of the film product: rise and fall. În: International Journal of Communication Research, Vol. 11, Issue 2, 2021, pp. 54-59.

https://www.ijcr.eu/articole/550_09%20Andrei%20Dumbraveanu.pdf

4.3. în reviste din Registrul National al revistelor de profil, cu indicarea categoriei

Categoria A

1. NEGURĂ, P., CUȘCO, A. Public Education in Romania and Moldova, 19-20th Centuries: Modernization, Political Mobilization, and Nation-Building. An Introduction. În: Plural. History, Culture, Society, 9(1), 2021, pp. 5-10. DOI: https://doi.org/10.37710/plural.v9i1_1

Categoria B+

2. MOCANU, V., MALCOCI, L., MOCANU, A. Theoretical and methodological approaches of social cohesion (Abordări teoretico-metodologice ale coeziunii sociale). În: Revista Economie și Sociologie, Nr.1, 2021, pp. 99-109. DOI: https://doi.org/10.36004/nier.es.2021.1-09

Categoria B

3. MOCANU, V., MOCANU, I. Evenimentele politice ale anului 2020 în viziunea populației Republicii Moldova. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, Nr. 1(185), 2021, pp. 121-130. ISSN 2587-4160, ISSN-L 1857-2294. https://icjp.asm.md/sites/default/files/publicatii/revista_filosofie_nr_1_185_2021.pdf

4. CAUNENCO, I., GAȘPER, L. Potenţialul socio-cultural al tinerilor contemporani: o abordare psihologică. În: EcoSoEn, Scientific Journal Economics, Social and Engineering Sciences (Year 4 Nr. 3-4/2020 Categoria "B") pp. 171-181. 268 p. ISSN 2587-344X. https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/118116

5. SPĂTARU, T. Manifestări ale coeziunii sociale în contextul pandemiei COVID-19. În : Administrarea Publică. Revistă metodico-științifică trimestrială. Nr. 3 (107), iulie-septembrie 2020. Categoria B. Chișinău: Academia de Administrare Publică p. 50-59. 162 p. ISSN 1813-8489.(0,95 c.a.).

6. SPĂTARU, T. 100 de ani de la nașterea lui Andrei Timuș, membru corespondent al Academiei șe Științe a Moldovei, doctor habilitat în economie, profesor în sociologie. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, Nr. 2, 2021. Categoria B. **În proces de editare (0,57 c.a.)**

4.4. în alte reviste naționale

5. Articole în culegeri ştiinţifice naționale/internaționale

5.1. culegeri de lucrări ştiinţifice editate peste hotare

1. РЯБЧИНСКИЙ, В. Праздник – культурная парадигма социальной сплочённости. În: «Традиційна культура в умовах глобалізації: свята і святкування», Обласний організаційно-методичний центр культури і мистецтва, Харьков, Украина, стр. 233-239. ISBN 978-617-7988-73-0

5.2 culegeri de lucrări ştiinţifice editate în Republica Moldova

1. GAŞPER, L. Percepții și forme de rezistență individuală în contextul pandemiei Covid-19. În: "Ştiinţă, educaţie, cultură", Comrat, Republica Moldova, 12 februarie 2021. CZU: 159.942.5:616.21 pp. 638-642. ISBN 978-9975-3496-2-8; 978-9975-3496-1-1.

https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/122052

6. Articole în materiale ale conferințelor științifice

6.1. în lucrările conferinţelor ştiinţifice internaţionale (peste hotare)

1. МОКАНУ, В. (Республіка Молдова), ШЕПЕЛЕНКО, І.П. (Україна) ПОЛІТИЧНА АКТИВНІСТЬ СТАРШОГО ПОКОЛІННЯ В УМОВАХ КРИЗИ. În: Матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції «Соціалізація особистості у сучасних соціокультурних та соціально-політичних контекстах». Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, pp. 67-69, Харків: ХНПУ, 2021. – 127 с.

6.2. în lucrările conferinţelor ştiinţifice internaţionale (Republica Moldova)

1. MALCOCI, L., MOCANU, V. Metodologia cercetării coeziunii sociale în Republica Moldova. În: Formarea și consolidarea coeziunii sociale în Republica Moldova în contextul apropierii de Uniunea Europeană: Studiu sociologic, Vol. 1. Chișinău: "Tipografia Centrală",2021, pp. 5-34. ISBN 978-9975-157-27-8.

2. SPĂTARU, T. Relevanța coeziunii sociale în studiul societății moderne. În: Formarea și consolidarea coeziunii sociale în Republica Moldova în contextul apropierii de Uniunea Europeană: Studiu sociologic, Vol. 1. Chișinău: "Tipografia Centrală", 2021, pp. 35-58. ISBN 978-9975-157-27-8.

3. DUMBRĂVEANU, A. Solidaritatea socială: forme și manifestări. În: Formarea și consolidarea coeziunii sociale în Republica Moldova în contextul apropierii de Uniunea Europeană: Studiu sociologic, Vol. 1. Chișinău: "Tipografia Centrală",2021, pp. 59-88. ISBN 978-9975-157-27-8.

4. MOCANU, I. Coeziunea socială și încrederea în instituții ca factori de modernizare a Republicii Moldova în epoca globalizării. În: Formarea și consolidarea coeziunii sociale în Republica Moldova în contextul apropierii de Uniunea Europeană: Studiu sociologic, Vol. 1. Chișinău: "Tipografia Centrală", 2021, pp. 89-102. ISBN 978-9975-157-27-8.

5. REABCINSCHII, V. Dimensiunea culturală a coeziunii sociale în Republica Moldova: abordare europeană. În: Formarea și consolidarea coeziunii sociale în Republica Moldova în contextul apropierii

de Uniunea Europeană: Studiu sociologic, Vol. 1. Chișinău: "Tipografia Centrală", 2021, pp. 103-130. ISBN 978-9975-157-27-8.

6. CĂLCÂI, Gh. Combaterea sărăciei – condiție de consolidare a coeziunii sociale. În: Formarea și consolidarea coeziunii sociale în Republica Moldova în contextul apropierii de Uniunea Europeană: Studiu sociologic, Vol. 1. Chișinău: "Tipografia Centrală", 2021, pp. 131-146. ISBN 978-9975-157-27-8.

7. MOCANU, A. Solidaritate și întrajutorare în Republica Moldova: analiză sociologică. În: Formarea și consolidarea coeziunii sociale în Republica Moldova în contextul apropierii de Uniunea Europeană: Studiu sociologic, Vol. 1. Chișinău: "Tipografia Centrală", 2021, pp. 147-158. ISBN 978-9975-157-27-8.

8. FILIPOV, I. Elementele cadrului conceptual al coeziunii sociale. În: Formarea și consolidarea coeziunii sociale în Republica Moldova în contextul apropierii de Uniunea Europeană: Studiu sociologic, Vol. 1. Chișinău: "Tipografia Centrală", 2021, pp. 159-170. ISBN 978-9975-157-27-8.

9. NEGURĂ, P., GAȘPER, L., POTOROACĂ, M. Capital social și coeziune socială în Republica Moldova în contextul Pandemiei COVID – 19. În: Formarea și consolidarea coeziunii sociale în Republica Moldova în contextul apropierii de Uniunea Europeană: Studiu sociologic, Vol. 1. Chișinău: "Tipografia Centrală", 2021, pp. 171-230. ISBN 978-9975-157-27-8.

10. SPĂTARU, T. Performanța în percepția managerilor mass-media. În**:** Materialele Conferinței Științifice Internaționale: „Preocupări contemporane ale științelor socioumane". Ediția a XI-a., 3-4 decembrie 2020. Facultatea Științe Sociale și ale Educației, ULIM. Chișinău**:** Tipografia „Print-Caro", 2021, pp. 208-223,. 500 p. ISBN 978-9975-3471-3-6. (1,15 c.a.)

11. SPĂTARU, T. Noile politici de coeziune europene orientate spre eliminarea disparităților regionale. În: Materiale ale Conferinței științifico-practice internaționale „Teoria și practica administrării publice" 21 mai 2021. AAP, 2021. Tipografia „Print-Caro", 2021, pp. 35-38. 566 p. ISBN 978-9975-3492-6-0. (0,60 c.a.). http://aap.gov.md/files/conferinte/21.5.21/21.5.21.pdf

6.3. în lucrările conferinţelor ştiinţifice naţionale cu participare internaţională

6.4. în lucrările conferinţelor ştiinţifice naţionale

7. Teze ale conferinţelor ştiinţifice

7.1. în lucrările conferinţelor ştiinţifice internaţionale (peste hotare)

1. MOCANU, V., MOCANU, A. Social cohesion in the Republic of Moldova: the perspective of formation and consolidation. În: IV Конгрес Соціологічної Асоціації України «Трансформація соціальних інститутів в інформаційному суспільстві», 28-29 octombrie 2021, pp. 5-7. https://sau.in.ua/app/uploads/2021/10/theses_iv_congress_sau.pdf

2. CAUNENCO, I., GAȘPER, L. Continuity of the value sphere of generations as the basis for the consolidation of society (Continuitatea sferei valorice a generațiilor ca fundament în consolidarea societății). În: IV Конгресу Соціологічної Асоціації України «Трансформація соціальних

інститутів в інформаційному суспільстві», що відбудеться 28-29 жовтня 2021 р.(28-29.10.2021), pp. 8-9.
https://sau.in.ua/app/uploads/2021/10/theses_iv_congress_sau.pdf

7.2. în lucrările conferinţelor ştiinţifice internaţionale (Republica Moldova)

1. NEGURĂ, P., GAȘPER, L., POTOROACĂ, M. Social capital and social cohesion in the Republic of Moldova in the pandemic context of the COVID-19. În: The Contemporary Issues of the Socio-Humanistic Sciences: International Scientific Conference, 11th Edition: Program and Working Papers, Chisinau, December 3th-4th 2020 / scientific committee: Ilian Galben (chair) [et al.]; organizational committee: Svetlana Rusnac (chair) [et al.]. – Chișinău: [ULIM], 2020 (Tipogr. "Print Caro"), p. 29. ISBN 978-9975-3471-0-5.

2. REABCINSCHII, V. Strategia „Cultura-2020": realizări și provocări. În: Învățământul artistic – dimensiuni culturale. Vol.2, 23 aprilie 2021, Chişinău. Chișinău, Republica Moldova: Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, 2021, pp. 83-84.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/83-84_35.pdf

7.3. în lucrările conferinţelor ştiinţifice naţionale cu participare internaţională

7.4. în lucrările conferinţelor ştiinţifice naţionale

1. SPĂTARU, T. Jurnaliștii despre pandemia COVID-19. Sesiunea Națională de Comunicări Științifice dedicată aniversării a 75 de ani de la înființarea USM. Ediția a XXV-a, (doctorat/cadre didactice). 11 noiembrie 2021, ora 10.00, auditoriul 516 (on-line) **În proces de editare. (0,25 c.a.)**

8. Alte lucrări ştiinţifice (recomandate spre editare de o instituţie acreditată în domeniu)

8.1. cărţi (cu caracter informativ)

8.2. enciclopedii, dicţionare

8.3. atlase, hărţi, albume, cataloage, tabele etc. (ca produse ale cercetării ştiinţifice)

9. Brevete de invenţii şi alte obiecte de proprietate intelectuală, materiale la saloanele de invenţii

10. Lucrări științifico-metodice și didactice

10.1. manuale pentru învăţământul preuniversitar (aprobate de ministerul de resort)

10.2. manuale pentru învăţământul universitar (aprobate de consiliul ştiinţific /senatul instituţiei)

10.3. alte lucrări științifico-metodice și didactice

Recenzii

1. NEGURĂ, P. Dorina Roșca, Le grand tournant de la société moldave. «Intellectuels» et capital social dans la transformation post-socialiste, Paris: Presses de l'Inalco, 2019, 359 pp. În: Plural. History, Culture, Society, 9(1), 2021, pp. 213-216. DOI: https://doi.org/10.37710/plural.v9i1_11

2. NEGURĂ, P. Dorina Roșca. Le grand tournant de la société moldave. "Intellectuels" et capital social dans la transformation post-socialiste. În: Journal of Romanian Studies, 3(1), 2021, pp. 127-131.

Anexa 1B

Executarea devizului de cheltuieli, conform anexei nr. 2.3 din contractul de finanțare

Cifrul proiectului: 20.80009.1606.13

Denumirea	Cheltuieli, mii lei			
	Cod		Anul de gestiune	
	Eco (k6)	Aprobat	Modificat +/-	Precizat
Remunerarea muncii angajaților conform statelor	211180	797.6	-2.3	795.3
Contribuții de asigurări sociale de stat obligatorii	212100	231.3	-0.7	230.6
Prime de asigurare obligatorie de asistenta medicală achitate de angajator și angajați pe teritoriul țarii	212210		+3.0	3.0
Deplasări în interes de serviciu in interiorul tarii	222710	13.5	+6.2	19.7
Deplasări în interes de serviciu peste hotare	222720	6.2	-6.2	
Servicii editorale	222910	5.0		5.0
Indemnizatia pentru incapacitatea temporara de munca achitate din mijloace financiare ale angajatorului	273500	2.7		2.7
Procurarea produselor alimentare	333110	1.0		1.0
Total		**1057.3**		**1057.3**

Conducătorul organizației _____ / dr. hab. Juc Victor

Contabil șef _____ / Lazarenco Tatiana

Conducătorul de proiect _____ / dr. Mocanu Victor

Data: 08.12.21

LȘ

Anexa 1C

Componența echipei proiectului

Cifrul proiectului 20.80009.1606.13

Echipa proiectului conform contractului de finanțare (la semnarea contractului)						
Nr	**Nume, prenume (conform contractului de finanțare)**	**Anul nașterii**	**Titlul științific**	**Norma de muncă conform contractului**	**Data angajării**	**Data eliberării**
1.	MOCANU Victor	1961	doctor șt.	0,5	01.01.2021	31.12.2021
2.	SPĂTARU Tatiana	1966	doctor hab.	0,75	01.01.2021	31.12.2021
3.	MALCOCI Ludmila	1964	doctor hab.	0,5	01.01.2021	31.12.2021
4.	CALCHEI Gheorghe	1942	doctor șt.	0,5	01.01.2021	31.12.2021
5.	MOCANU Angela	1972	doctor șt.	1	01.01.2021	31.12.2021
6.	GAȘPER Lucia	1973	doctor șt.	0,5	01.01.2021	31.12.2021
7.	DUMBRĂVEANU Andrei	1954	doctor șt.	0,5	01.01.2021	31.12.2021
8.	NEGURĂ Petru	1974	doctor șt.	0,25	01.01.2021	31.12.2021
9.	MOCANU Ion	1985	doctor șt.	0,5	01.01.2021	31.07.2021
	MOCANU Ion	1985	doctor șt.	0,75	01.08.2021	31.12.2021
10.	RUSTANOVICI Ludmila	1957		0,5	01.01.2021	31.07.2021
	RUSTANOVICI Ludmila	1957		0,25	01.08.2021	31.12.2021
11.	FILIPOV Ina	1980		0,5	01.01.2021	31.12.2021
12.	STAVER Angela	1976		0,5	01.01.2021	31.12.2021
13.	REABCINSCHII Veaceslav	1963		0,25	01.01.2021	31.12.2021
14.	POTOROACĂ Mihail	1984		1	01.01.2021	31.12.2021

Ponderea tinerilor (%) din numărul total al executorilor **conform contractului de finanțare**	14,3%

Conducătorul organizației _____/ dr. hab. Juc Victor

Contabil șef _____/ Lazarenco Tatiana

Conducătorul de proiect _____/ dr. Mocanu Victor

Data: 08.12.21

L.Ș.

MINISTERUL EDUCAȚIEI
ȘI CERCETĂRII AL REPUBLICII MOLDOVA
INSTITUȚIA PUBLICĂ
INSTITUTUL DE CERCETĂRI
JURIDICE, POLITICE ȘI
SOCIOLOGICE

bd. Ștefan cel Mare, 1
MD-2001, Chișinău, Republica Moldova
tel/fax: (+373-22) 27-05-37;22 54-66-92
E-mail: icjps.mecc@gmail.com

MINISTRY OF EDUCATION
AND RESEARCH OF REPUBLIC OF MOLDO'
PUBLIC INSTITUTION
INSTITUTE OF LEGAL, POLITIC/
AND SOCIOLOGICAL
RESEARCH

bd. Ștefan cel Mare, 1
MD-2001, Chișinău, Republica Moldova
tel/fax: (+373-22) 27-05-37;22 54-66-92
E-mail: icjps.mecc@gmail.com

EXTRAS

din procesul verbal nr. 9
al Ședinței comune a Consiliului Științific al ICJPS (în format extins)
și a Secției Științe Sociale, Economice, Umanistice și Arte a AȘM
din 06 decembrie 2021

I.P. INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE, POLITICE ȘI SOCIOLOGICE
Intrare/Ieșire 56/207
« 08 » 12 2021

Prezenți: 14 membri ai Consiliului Științific din totalul de 17.

S-a discutat:

Cu privire la aprobarea raportului științific pe anul 2021 privind implementarea în cadrul I.P. Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice a proiectului de cercetare finanțat de ANCD în cadrul concursului „Program de Stat" (2020-2023): 20.80009.1606.13 *Formarea și consolidarea coeziunii sociale în Republica Moldova în contextul apropierii de Uniunea Europeană*, conducătorul proiectului: dr., conf. cercet. MOCANU Victor.

În cadrul prezentării rezultatelor proiectului s-au menționat că cercetarea coeziunii sociale pe dimensiunile bunăstare socială, capital social și mobilitatea socială a evidențiat faptul că nivelul de coeziune și solidaritate socială în Republica Moldova este destul de redus. Pandemia COVID-19 a aprofundat distanțarea socială, frica de excluziune, percepția insecurității socioeconomice și marginalizarea anumitor grupuri de populație și a contribuit la scăderea nivelului de coeziune socială. Analiza indicatorilor bunăstării sociale: securitatea social-economică, accesul la servicii de bază și securitatea personală și a libertății exprimării denotă o descreștere în ultimii ani pe fonul sporirii nivelurilor sărăciei extreme și absolute, pauperizării unor grupuri marginale de populație și migrației extensive a populației apte de muncă peste hotarele țării în căutarea unei vieți mai bune. Sărăcirea continuă a populației este alimentată de șomaj, riscul perceput de șomaj și de veniturile reduse la locurile de muncă, atât în sectorul public, cât și cel privat, indicele crescut al prețului de consum și rata crescută a inflației. Sărăcia continuă să afecteze cel mai mult populația din mediul rural, familiile numeroase și cu mulți copii, copiii și persoanele în vârstă. Deși veniturile medii lunare ale populației au continuat să crească, în contextul măririi prețurilor de consum și a inflației, ele continuă să fie insuficiente pentru asigurarea unui trai decent a mai bine de 2/3 din populația țării. În contextul pandemiei, situația social-economică a familiilor marginalizate s-a agravat și mai mult, datorită pierderii locurilor de muncă și apariției unor cheltuieli noi - materiale de protecție împotriva COVID-19 sau chiar medicamente în cazurile de îmbolnăviri; necesitatea de a asigura copiii cu computere sau cu internet pentru a învăța on-line; cheltuieli de întreținere a locuinței sporite datorită transferului locului de muncă la domiciliu etc.

S-a hotărât:

A aproba raportul științific pe anul 2021 privind implementarea în cadrul I.P. Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice a proiectului de cercetare finanțat de ANCD în cadrul concursului „Program de Stat" (2020-2023): 20.80009.1606.13 *Formarea și consolidarea coeziunii sociale în Republica Moldova în contextul apropierii de Uniunea Europeană*, conducătorul proiectului: dr., conf. cercet. MOCANU Victor.

Secretar științific al Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, dr. hab. în șt. polit., conf. univ. **Serghei SPRINCEAN**

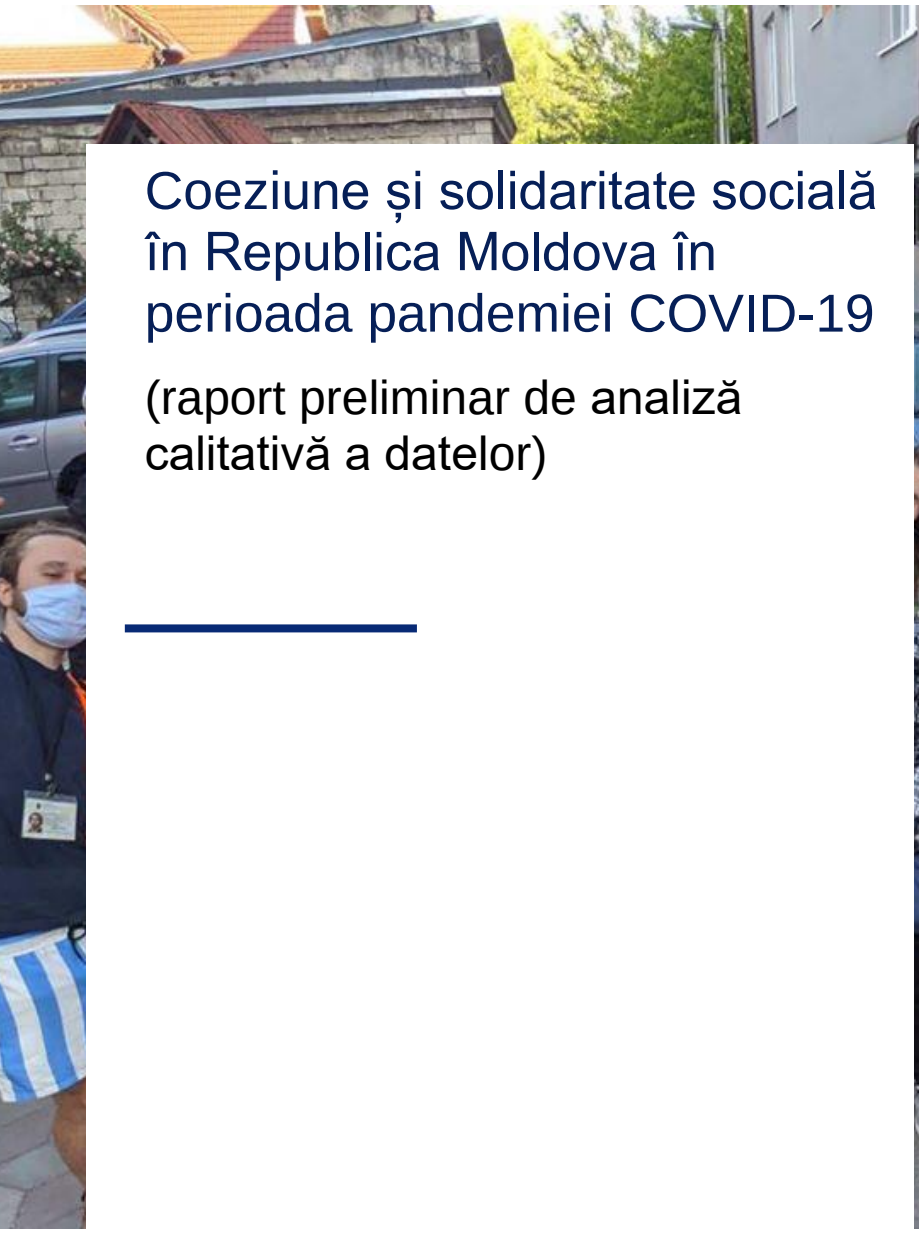

Coeziune și solidaritate socială în Republica Moldova în perioada pandemiei COVID-19

(raport preliminar de analiză calitativă a datelor)

INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE, POLITICE ȘI SOCIOLOGICE –
Centrul Sociologie și Psihologie Socială

Petru Negură, Lucia Gașper, Mihai Potoroacă
(cu participarea colaboratorilor: Victor Mocanu, Tatiana Spătaru, Gheorghe Călcâi, Andrei Dumbrăveanu, Angela Mocanu, Ion Mocanu, Ina Filipov

Coordonator de proiect: Dr. Victor Mocanu

Coeziune și solidaritate socială în Republica Moldova în perioada pandemiei COVID-19

(raport preliminar de analiză calitativă a datelor)

INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE, POLITICE ȘI SOCIOLOGICE

Centrul Sociologie și Psihologie Socială

Chișinău – iulie 2020

Cuprins

Sumar executiv 1

Introducere 6

Cadrul teoretic 6

Notă metodologică 7

Eșantionul cercetării calitative 8

Planul studiului tematic 10

Descriere generală a corpusului de interviuri 10

Afecte și stări de spirit în perioada pandemiei 13

Atitudini și reprezentări față de emigranții reveniți în contextul pandemiei 16

Transformarea socială percepută de respondenți în contextul pandemiei 20

Efectele economice negative în contextul pandemiei 25

Guvernarea situației de pandemie 27

Aprecieri negative 28

Aprecieri pozitive 30

Aprecieri neutre/ambivalente 31

Forme de rezistență individuală și de suport familial în perioada pandemiei 32

Avantajele colaterale ale pandemiei 33

Rezistența față de pandemie 34

Percepția suportului familial în pandemie 36

Tipuri de suport social și manifestări de solidaritate în perioada pandemiei 39

Respectarea regulilor în perioada de carantină 43

Unitate/coeziune socială contra COVID-19 46

Societatea înainte și după pandemie 50

Subtemele cu semnificație pozitivă 51

Subtemele cu semnificație negativă 52

Subtemele cu semnificație neutră/ambivalentă 52

Concluzii preliminare 54

Anexă 55

Sumar executiv

Prezentul raport preliminar de cercetare expune în mod sintetic rezultatele analizei calitative a interviurilor realizate de echipa de cercetare de la Centrul Sociologie și Psihologie Socială din cadrul Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice (CSPS/ICJPS) în mai 2020. Subiectul raportului reprezintă un aspect al temei proiectului de cercetare instituțional al Centrului pentru perioada 2020-2024: „Formarea și consolidarea coeziunii sociale în Republica Moldova în contextul apropierii de Uniunea Europeană".

Perioada crizei cauzate de pandemia COVID-19, încă în desfășurare, este revelatoare asupra stărilor de spirit și comportamentelor cetățenilor în ceea ce privește coeziunea socială la nivelul societății în întregime din Republica Moldova, dar și în interiorul diverselor comunități ce o constituie, în special în dimensiunile sale de solidaritate, participare și incluziune socială.

În contextul pandemiei COVID-19, unele studii au sugerat că există o legătură între capitalul social (Putnam, 1995) și modul în care diferite societăți au gestionat pandemia. În mod special, capacitatea colectivă de (auto)organizare, de solidaritate „pe verticală" (între diferite grupuri ale societății) și de participare socială contribuie la o confruntare colectivă și organizată a pandemiei în beneficiul comunităților, a societății în întregime și a diferitor grupuri care le formează. Acest studiu ne arată, pe baza unor date calitative, anumite puncte tari, dar și slăbiciuni ale societății noastre în această privință.

În cadrul acestei cercetări, CSPS/ICSPS a realizat o cercetare calitativă prin aplicarea metodei interviului aprofundat, semi-directiv, în luna mai 2020, cu un eșantion de 95 de persoane. Interviurile de cercetare au fost aplicate pe baza unui ghid de interviu elaborat de către echipa de cercetători de la CSPS în jurul a câtorva blocuri tematice, pornind de la un șir de indicatori privind coeziunea socială și anume: identitate și apartenență, rețele sociale și participare, încredere, (alte) norme integrative și securitate socio-economică (Berman & Phillips, 2012). Ghidul de interviu conține și câteva întrebări care vizează stările de spirit, comportamentele și transformările sociale în perioada pandemiei COVID-19. Interviurile transcrise au fost analizate după modelul „grounded theory" (Corbin & Strauss, 1990), cu ajutorul programului de analiză a datelor calitative NVivo.

Analiza ce urmează este structurată în jurul principalelor blocuri tematice identificate în interviuri la subiectul coeziunii sociale în Republica Moldova în perioada pandemiei COVID-19". Astfel, principalele teme discutate de respondenți în acest sens și analizate în prezentul raport sunt următoarele:

Afecte și stări de spirit în perioada pandemiei

Una din categoriile tematice identificate în interviurile realizate în cadrul compartimentului „Coeziunea socială în contextul pandemiei COVID-19 se referă la modul în care pandemia a afectat psihologic respondenții. Consecințele psihologice emoționale au fost semnalate doar de o parte din participanții la interviul de cercetare. Subtemele cele mai importante, în funcție de numărul de surse și de referințe atribuite, sunt următoarele: „COVID – depresie" (4 surse/ 4 referințe – de acum înainte: 4/4), „COVID - închidere în sine" (6/6), „Frică COVID" (7/10), „Probleme sănătate" (4/4), „Suferință izolare" (10/10). Frica, suferinţa din cauza izolării, închiderea în sine, stările depresive şi problemele de sănătate sunt

strâns legate între ele, în percepţia majorităţii respondenţilor care au abordat această temă, iar una o cauzează pe cealaltă. De cele mai multe ori, prima apare frica care aduce după ea închiderea în sine şi izolarea, iar acestea din urmă duc la depresie şi la probleme de sănătate.

Atitudini și reprezentări față de emigranții reveniți în contextul pandemiei

În acest studiu am încercat să surprindem, între altele, care sunt percepțiile populației privind emigranții reveniți în țară în perioada pandemică. Subtemele și referințele care apar cu o frecvență mai mare la tema „Emigranți reveniți în contextul pandemiei COVID-19" sunt următoarele: „atitudine ambivalentă emigranți" (18/18), „emigranți – revenire la Patrie" (20/20), „emigranți iresponsabili" (13/14), „majoritatea emigranților respectă carantina" (22/23), „atitudine pozitivă emigranți" (10/11), „nu-i poți judeca" (13/13), „atitudine pozitive emigranți" (10/10). Atitudinea față de emigranții întorși depinde, probabil, de gradul de proximitate socială față de persoanele migrante, în familie, printre rude, prieteni. Referințele subiecților ce au descris atitudinea negativă față de emigranții reveniți pot fi înțelese ca rezultatul construirii anumitor reprezentări negative de către mass-media în contextul fricii generalizate din martie 2020, contribuind în acest mod la răspândirea informațiilor negative despre emigranții care s-au întors la Patrie.

Transformările sociale percepute de respondenți în contextul pandemiei COVID-19

Persoanele intervievate în cadrul prezentului proiect de cercetare au analizat pe larg transformările sociale, dar și cele individuale cu relevanță colectivă, care au avut loc sau care continuă, determinate de contextul pandemiei COVID-19. Cele mai multe din aceste subteme (n=15) exprimă o transformare ce ține de caracterul psiho-moral al oamenilor în contextul pandemiei: „oamenii au devenit mai buni"/ „(...) mai răi", „(...) mai egoiști", „mai fricoși", „mai responsabili" etc. Alte subteme se referă la transformarea unor condiții de viață (1), practici (2), atitudini (1), valori (2) și transformări sociale generale sau absența lor (4). Analiza tematică a interviurilor din această temă generică ne arată că majoritatea respondenților percep perioada pandemiei COVID-19 drept una traversată de schimbări individuale și sociale importante. Numărul de referințe la subteme cu semnificație pozitivă prevalează asupra celor cu semnificație negativă. Respondenții percep această perioadă de criză drept una de schimbări mai degrabă pozitive sau neutre/ambivalente. Potrivit acestor aprecieri, oamenii au devenit mai buni, mai responsabili. Totodată, persoanele intervievate au exprimat și multe neliniști și au observat multe manifestări de frică, închidere în sine și înstrăinare. Pandemia pare să fi pus, deci, bazele pentru o schimbare socială, ontologică și ideologică profundă și de durată.

Efectele economice negative în contextul pandemiei

Una din neliniștile asociate cu criza cauzată de pandemia COVID-19 au avut un substrat economic. Subtemele din cadrul temei generice „Efecte economice în contextul pandemiei", care au acumulat cele mai multe referințe, sunt următoarele: „Dispariția locurilor de muncă" (7/7) și „Pandemia - percepție insecuritate financiară" (15/17). În general, subiectul insecurității economice a fost recunoscut de către cei mai mulți respondenți drept o problemă importantă în contextul pandemiei COVID-19. Câțiva respondenți deja au resimțit efectele crizei în urma concedierii, schimbării sau pierderii locurilor de muncă, a închiderii întreprinderii pe care o gestionează sau în care lucrează. Cu toții, însă, împărtășesc un sentiment mai mult sau mai puțin acut de insecuritate socio-economică, pe care unii respondenți îl asociază cu posibile evoluții negative din punct de vedere moral și social.

Guvernarea situației de pandemie

Un număr mare de subiecți au discutat criza cauzată de pandemia COVID-19 din perspectiva modului în care autoritățile centrale și locale au administrat această criză. Majoritatea temelor și referințelor tematice codate în cadrul temei generice „Guvernarea situației de pandemie COVID-19" comportă o semnificație generală negativă (19/94). Alte subteme și referințe tematice poartă un conținut cu semnificație neutru-ambivalentă (14/56). Un număr mai mic de unități și referințe tematice au o semnificație pozitivă (4/27). Această distribuție tematică în funcție de semnificația lor generală ne spune, la o analiză de suprafață, că respondenții acestei cercetări au apreciat în general negativ și neutru-ambivalent acțiunile guvernării locale și centrale în administrarea crizei cauzate de coronavirusul de tip nou și, într-o mai mică măsură, în mod pozitiv.

Forme de rezistență individuală și de suport familial în perioada pandemiei

Situația excepțională actuală se caracterizează printr-un grad sporit de incertitudine și nesiguranță, care necesită mobilizarea resurselor interne și externe ale individului, conștientizarea și reflectarea asupra ceea ce se întâmplă. Din cele 30 de subteme cu un total de 155 de referințe, în cadrul temei generice „Rezistență contra COVID", o mare parte din răspunsurile persoanelor intervievate au fost conturate de referințe la subtema „Suport familial anti-COVID" (25/25) și „Comunicarea cu oamenii apropiați" (11/11) (prietenii, colegii, rudele). Anumite calități umane, valori, credințe și aspirații ce ajută în această situație pandemică: credința în Dumnezeu (11/11), speranța (10/10), încrederea, tăria de caracter, gândirea pozitivă (3/3), optimismul (3/3), răbdarea (3/3), rugăciunea (2/2), atitudinea filosofică față de viață și experiența de viață.

Tematica familiei este în centrul discursului referențial al intervievaților privind rezistența la condițiile de pandemie. Din totalul de 23 de referințe la această subtemă, 12 comportă o semnificație pozitivă, 7 au o semnificație negativă și 4 sunt neutru-ambivalente. Impactul regimului de autoizolare în contextul pandemiei COVID-19 asupra familiei a arătat o semnificație binară. Pe de o parte, pentru majoritatea

respondenților care au abordat acest subiect, familia a devenit un loc important de suport și protecție. În cazul altor respondenți, sau din observațiile acestora asupra altor concetățeni, familia a devenit mai degrabă un factor de risc și vulnerabilitate. Am putea presupune că, în condițiile de izolare și de suspendare a activității profesionale, familia a trecut ea însăși printr-o perioadă de încercare. Unele familii s-au dovedit mai reziliente și astfel au exercitat o funcție protectivă asupra membrilor săi, în timp ce alte familii s-au confruntat cu o acutizare a faliilor și deficiențelor preexistente pandemiei.

Tipuri de suport social și manifestări de solidaritate în perioada pandemiei

Respondenții s-au pronunțat de asemenea asupra diverselor forme de suport social și a manifestărilor de solidaritate în care ei înșiși sau alte persoane au fost implicați în perioada pandemiei. Distribuția referințelor în funcție de semnificația generală a surselor pentru tema „Forme de solidaritate COVID" sugerează că majoritatea respondenților care s-au pronunțat la acest subiect au apreciat pozitiv formele de suport social și de solidaritate în contextul pandemiei. Totuși, un anumit număr de referințe au fost atribuite subtemelor cu semnificație negativă, în special cele în care sunt deplânse lipsa sau insuficiența manifestărilor de suport social și solidaritate. Alte subteme includ referințe tematice cu semnificație neutră sau ambivalentă (3/11). Luările de cuvânt critice, mai puține, aduc de multe ori argumente și exemple prin care demonstrează slaba manifestare de solidaritate în contextul pandemiei COVID-19 în societatea moldoveană. În sfârșit, unii respondenți speră că această criză va da de gândit liderilor societății civile și decidenților publici pentru a fortifica manifestările de suport social și de solidaritate, în loc să le slăbească prin măsuri posibil eficiente pe termen scurt, cum este izolarea la domiciliu, dar nesustenabile și problematice din punct de vedere etic, mai ales în ceea ce privește suportul pentru vârstnici și alte persoane vulnerabile.

Respectarea regulilor în perioada de carantină

Tema generală „Respectarea regulilor carantină" este în strânsă legătură cu tema „Unitate contra COVID". Subtema cu cele mai multe surse şi referinţe din cadrul ultimei teme este „Unitate – respectarea regulilor" (44/71). În viziunea majorităţii respondenţilor participanţi la studiu văd în respectarea regulilor un semn al unităţii.

Unitate/coeziune socială contra COVID-19

Persoanele intervievate au abordat în număr mare subiectul coeziunii (unității) sociale în contextul pandemiei COVID-19. Referințele tematice la subtemele cu semnificație generală pozitivă au fost mai numeroase decât cele cu semnificație negativă și neutru-ambivalentă. Cu toate acestea, luările de cuvânt atribuite subtemelor pozitive au fost, în general, destul de redundante și sărace în elemente argumentative, putând fi reduse la ideea potrivit căreia „comunitatea este/a fost unită pentru că oamenii au respectat regulile sanitar-epidemiologice". Este remarcabil că cea mai mare parte a

respondenților au subscris definiției implicite a coeziunii sociale prin respectarea regulilor impuse de autorități. Acest element de definiție ar putea fi unul conjunctural, determinat de contextul pandemiei, în care pericolul comun de infectare a scos în evidență liantul normativ și a slăbit factorul de coeziune după alte principii (al apartenenței, solidarității, participării etc.).

Societatea înainte și după pandemie

Luările de cuvânt la tema „Societatea înainte și după pandemie" (codată: „Societatea in & post COVID") sunt în relație de asociere cu tema „Transformări sociale în pandemie". În cadrul temei „Societatea in & post COVID", o axă în modul în care se aranjează răspunsurile de la un pol la altul prin următoarele subteme: „Efecte economice și sociale dezastruoase" (4/5), „Lumea va fi mai rea" (9/10), „Lumea va rămâne la fel" (11/11), „Optimism moderat" (6/6), „Lumea va fi mai bună" (13/14). Dacă e să judecăm după numărul de surse şi referinţe am putea spune că participanţii la studiu tind în general să fie optimişti privind viitorul societăţii.

În loc de concluzie

După cum sugerează unele cercetări în curs, societățile care au luptat cu cel mai mare succes cu pandemia sunt cele care au dat dovadă de un „capital social" și o coeziune socială ridicate, exprimate, între altele, prin spiritul de solidaritate al cetățenilor și prin capacitatea lor de acțiune colectivă, în completarea acțiunilor statului sau în ciuda unei gestionări deficiente a crizei de către instituțiile statului. Criza cauzată de pandemia COVID-19 va da decidenților, dar și liderilor societății civile, de gândit în special în ceea ce privește reziliența societății și capacitatea instituțiilor statului de a interveni eficient și sinergic, în crize și în viața de zi cu zi. Una dintre aceste măsuri ar fi cu siguranță creșterea coeziunii sociale, prin creșterea capacității societății de solidaritate, participare, încredere și incluziune socială.

Introducere

Prezentul raport preliminar de cercetare își propune să expună rezultatele analizei calitative a interviurilor realizate de echipa de cercetare de la Centrul Sociologie și Psihologie Socială din cadrul Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice în mai 2020.

Subiectul raportului reprezintă un aspect al temei proiectului de cercetare instituțional al Centrului pentru perioada 2020-2024: „Formarea și consolidarea coeziunii sociale în Republica Moldova în contextul apropierii de Uniunea Europeană".

Considerăm că perioada crizei cauzate de pandemia COVID-19, încă în desfășurare, este revelatoare asupra stărilor de spirit și comportamentelor cetățenilor în ceea ce privește coeziunea socială la nivelul societății în întregime din Republica Moldova, dar și în interiorul diverselor comunități ce o constituie, în special în dimensiunile sale de solidaritate, participare și incluziune socială.

Cadrul teoretic

Proiectul de cercetare instituțional își propune să studieze coeziunea socială în Republica Moldova din perspectiva gradului de apartenență a cetățenilor moldoveni la statul Republica Moldova, a percepțiilor privind solidaritatea față de ceilalți cetățeni, încrederea socială, participarea și incluziunea cetățenilor în procesele politice, sociale și economice din țară. În proiect este aplicat conceptul de coeziune socială în cadrul teoriei calității sociale, elaborată de W. Beck, Y. Berman, D. Phillips și alții[1]. Postulatul teoretic pe care se sprijină acest proiect este că ridicarea nivelului de coeziune socială în societate, conform indicilor constitutivi enumerați mai sus, este fundamental pentru o creștere a calității sociale (calitate a vieții sociale) în Republica Moldova. Ipoteza principală pe care o avansăm în acest proiect este că nivelul de coeziune socială (și astfel de calitate socială) este în relație de asociere directă cu principalii indici de dezvoltare economică, umană și socială (desemnată, în principal, de capacitatea de participare economică, protecția față de riscurile de deprivare multidimensională și accesul la servicii educaționale, sociale și de sănătate de calitate).

Din perspectiva teoriei calității sociale și altor abordări, coeziunea socială exprimă natura relațiilor sociale bazate pe apartenență, solidaritate, încredere, valori și norme împărtășite. Shiefer şi Van Der Noll definesc conceptul de coeziune socială drept un „atribut descriptiv al unei colectivităţi, ce indică calitatea convieţuirii colective"[2]. Această definiţie este coerentă cu înţelegerea conceptului de către Joseph Chan și alții[3]. Potrivit acestor cercetători, „coeziunea socială este o stare de fapt în ceea ce privește interacțiunile „pe verticală" (între cetăţeni/comunităţi/ asociaţii, pe de o parte, şi structurile statului, pe de altă parte) și „pe orizontală" (între diverşi cetăţeni/comunităţi/ asociaţii, în funcţie de

[1] Beck, W., și Maesen, V. D., Who is Europe for?, în „European Journal of Social Quality", vol. 1, nr. 1-2, 2000, pp. 45-60.
[2] Schiefer, D., van der Noll, J. "The Essentials of Social Cohesion: A Literature Review". *Social Indicators Resesearch* 132, 579–603, 2017. https://doi.org/10.1007/s11205-016-1314-5
[3] Chan, J., To, H.-P., și Chan, E., "Reconsidering social cohesion: Developing a definition and analytical framework for empirical research", *Social Indicators Research* 75(2), 2006, pp. 273–302. DOI: 10.1007/s11205-005-2118-1

diferite categorii transversale) între membrii societății, caracterizată printr-un set de atitudini și norme care includ încrederea, sentimentul de apartenență și dorința de a participa și de a ajuta, precum și manifestările lor comportamentale" (Chan și alții, 2006). Inspirați de modelul calității sociale și de analizele critice, schițate mai sus, în modelul teoretic adoptat de cercetarea noastră, ne vom axa pe trei componente ale coeziunii sociale considerate centrale (apartenență, solidaritate și încredere) și totodată pe altele două, considerate secundare (participare și incluziune).

În contextul pandemiei COVID-19, unele studii au sugerat că există o legătură între capitalul social[4] și modul în care diferite societăți au gestionat pandemia. În mod special, capacitatea colectivă de (auto)organizare, de solidaritate „pe verticală" (între diferite grupuri ale societății) și de participare socială contribuie la o confruntare colectivă și organizată a pandemiei în beneficiul comunităților, a societății în întregime și a diferitor grupuri care le formează. Acest studiu ne arată, pe baza unor date calitative, anumite puncte tari, dar și slăbiciuni ale societății noastre în această privință.

Notă metodologică

În cadrul acestei cercetări, Centrul Sociologie și Psihologie Socială (CSPS) al Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice (ICSPS) a realizat o cercetare calitativă prin aplicarea metodei interviului aprofundat, semi-directiv, în luna mai 2020, cu un eșantion de 95 de persoane.

Interviurile de cercetare au fost aplicate pe baza unui ghid de interviu elaborat de către echipa de cercetători de la CSPS în jurul a câtorva blocuri tematice, pornind de la un șir de indicatori privind coeziunea socială și anume: identitate și apartenență, rețele sociale și participare, încredere, (alte) norme integrative și securitate socio-economică[5].

Ghidul de interviu conține și câteva întrebări care vizează stările de spirit, comportamentele și transformările sociale în perioada pandemiei COVID-19. Interviurile transcrise au fost analizate după modelul „grounded theory"[6], cu ajutorul programului de analiză a datelor calitative NVivo-10. În cadrul acestui model metodologic a fost analizată distribuția categoriilor tematice (teme și subteme), a conceptelor și construcțiilor teoretice și ideologice în funcție de genul, mediul de reședință, statutul socio-ocupațional, vârsta și apartenența etnică a participanților la interviu.

Analiza calitativă a interviurilor va fi extinsă în septembrie 2020 asupra tuturor întrebărilor și va include toată gama de teme cuprinse în ghidul de interviu la subiectul coeziunii sociale în Republica Moldova în baza componentelor teoretice enunțate mai sus.

Datele calitative obținute prin analiza interviurilor vor pregăti și corobora rezultatele anchetei sociologice aplicate prin chestionar în vara 2020.

---

[4] Conform definiției făcute de Robert Putnam, „(...) *capitalul social* se referă la caracteristici ale organizării sociale, cum ar fi rețelele, normele și încrederea socială care facilitează coordonarea și cooperarea în beneficiul reciproc." Putnam, R.D. (1995). Bowling Alone: America's Declining Social Capital. Journal of Democracy 6(1), 65-78. doi:10.1353/jod.1995.0002.

[5] Berman Y. & D. Phillips, "Indicators of Social Cohesion", in Van der Maesen, & Walker, A.C (coord.). (2012). *Social Quality from Theory to Indicators*, 170-171.

[6] Corbin, J. și Strauss, A. "Grounded Theory Research: Procedures, Canons and Evaluative Criteria," *Qualitative Sociology* 13(1), 1990, pp. 4-21.

Eșantionul cercetării calitative

Cercetarea prin interviul aprofundat a fost realizată de echipa de cercetare de la CSPS pe un eșantion non-reprezentativ de 95 de respondenți. Unul din criteriile de selecție a respondenților, determinat în urma discuțiilor în sânul echipei de cercetare, a fost ca respondenții să aibă un statut formal sau informal de lider în comunităților lor și/sau în societate. Scopul acestei selecții a fost de a produce un corpus de informații calitative, formulate de lideri și experți în domeniile și în comunitățile lor.

Eșantionul a fost structurat în funcție de genul, mediul de reședință, statutul socio-ocupațional, vârsta și apartenența etnică a respondenților, după cum urmează.

După gen/sex, eșantionul este constituit de 41 respondente femei și 54 respondenți bărbați.

Fig. 1. Sexul

După vârstă, eșantionul este structurat în funcție de 6 categorii de vârstă: 16-25 ani (6 respondenți), 26-35 ani (22 respondenți), 36-45 ani (21 respondenți), 46-55 ani (17 respondenți), 56-65 ani (20 respondenți) și 66-75 ani (8 respondenți).

Fig. 2. Vârsta

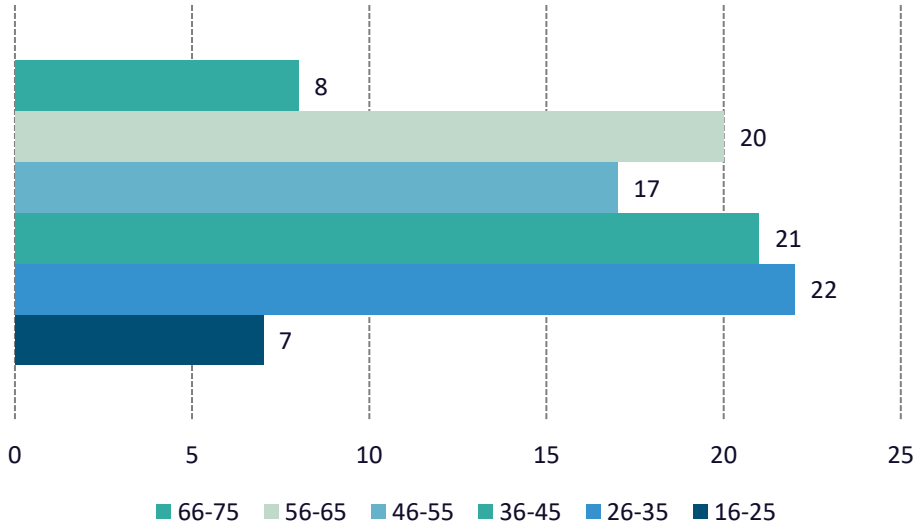

După mediul de reședință al participanților, au fost generate trei categorii: zona rurală (21 respondenți), zonă urbană - fără municipiul Chișinău (37 respondenți) și municipiul Chișinău (37 respondenți).

Fig. 3. Mediul de reședință

În funcție de statutul ocupațional, eșantionul este împărțit în următoarele subgrupe: angajați din sectorul public (44), angajați din sectorul privat (20), angajați din sectorul public și privat (2), angajați din sectorul non-guvernamental (18 respondenți), autoangajați (6), pensionari (4) și neangajați (1).

Fig. 4. Statutul socio-ocupațional

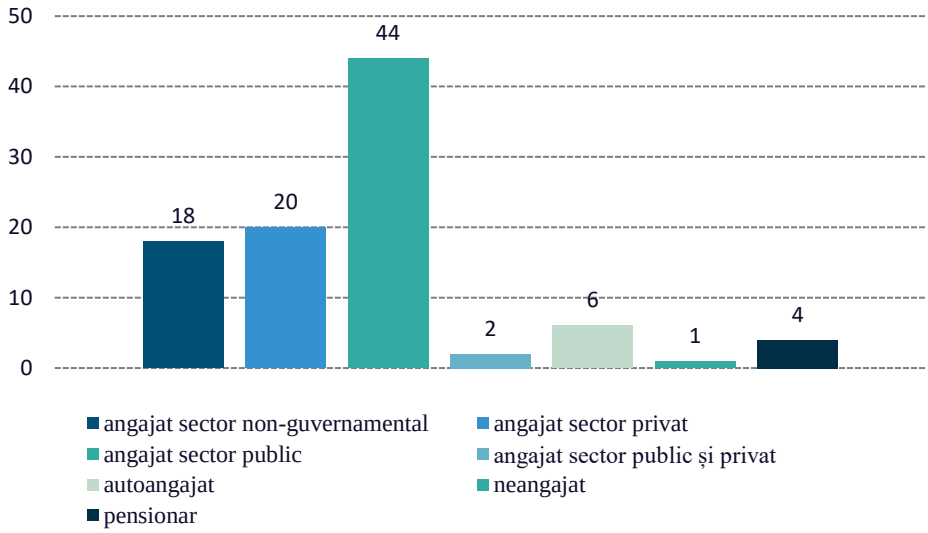

A fost luat în considerație și apartenența etnică a respondenților. Astfel, eșantionul este format din următoarele subgrupe etnice: moldoveni/români (78),ucraineni (3), ruși (6), găgăuzi (4), evrei (1), bulgari (3).

Din punctul de vedere al nivelul de studii, marea majoritate a respondenților au studii superioare (87), dintre care trei respondenți au grad doctoral, șapte respondenții au studii medii și un respondent este student.

Ținem să specificăm că echipa de cercetare nu a avut neapărat ambiția de a selecta un eșantion reprezentativ la nivel național. Din acest motiv, anumite subgrupe sunt suprareprezentate și anume persoanele cu studii superioare, persoanele de apartenență etno-lingvistică moldoveni/ români, persoanele angajate în sectorul public și cel non-guvernamental și, într-o măsură mai mică, bărbații.

Planul studiului tematic

Analiza ce urmează este structurată în jurul principalelor blocuri tematice identificate în interviuri la subiectul coeziunii sociale în Republica Moldova în perioada pandemiei COVID-19. Astfel, principalele teme discutate de respondenți în acest sens și analizate în prezentul raport sunt următoarele:

1. Afecte și stări de spirit în perioada pandemiei;
2. Atitudini și reprezentări față de emigranții reveniți în contextul pandemiei;
3. Transformările sociale percepute de respondenți în contextul pandemiei COVID-19;
4. Efectele economice negative în contextul pandemiei;
5. Guvernarea situației de pandemie;
6. Forme de rezistență individuală și de suport familial în perioada pandemiei;
7. Tipuri de suport social și manifestări de solidaritate în perioada pandemiei;
8. Respectarea regulilor în perioada de carantină;
9. Unitate/coeziune socială contra COVID-19;
10. Societatea înainte și după pandemie.

Descriere generală a corpusului de interviuri

După cum se poate urmări în diagramele de mai jos (fig. 5), lectura și codarea tematică a interviurilor au scos în evidență o preponderență numerică a temelor și subtemelor cu semnificație generală negativă (n=91) și neutru-ambivalentă (n=110), temele cu semnificație pozitivă fiind mai puține (n=57).

Fig. 5. Numărul de teme/subteme

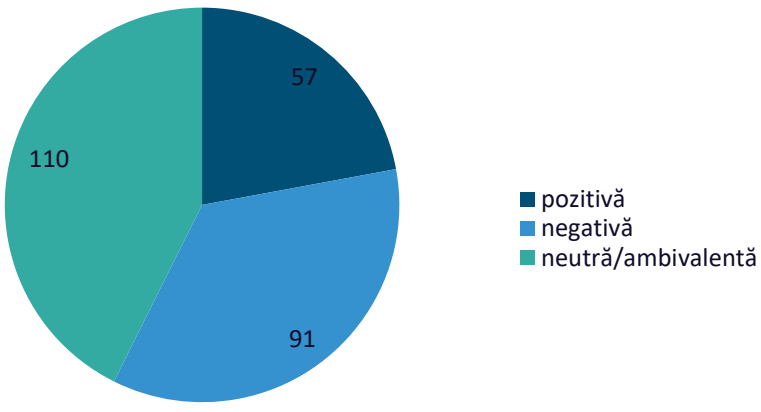

Totuși, judecând după numărul de referințe tematice (fragmente din interviuri care se referă la o anumită temă), referințele tematice cu semnificație generală pozitivă și cele cu semnificație neutru-ambivalentă prevalează asupra celor cu semnificație negativă. Această estimare sugerează că interviurile colectate în cadrul acestei cercetări au exprimat preponderent opinii cu semnificație generală pozitivă și neutru-ambivalentă cu privire la diverse aspecte ale societății moldovene în perioada pandemiei COVID-19.

Fig. 6. Semnificația generală a subtemelor (număr de referințe)

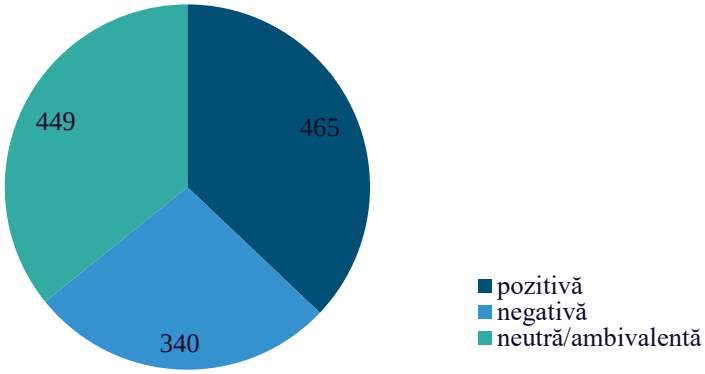

După numărul de teme și de referințe tematice, putem spune că temele cel mai frecvent discutate în interviuri sunt următoarele: Guvernarea pandemiei COVID-19 (37 (sub)teme/ 177 referințelor tematice – 37/177); transformările sociale percepute în contextul pandemiei (33/170); rezistența contra COVID (31/155); Societatea post COVID (26/94), Emigranți reveniți (21/134), Unitatea contra COVID (11/138); Afecte COVID (9/44) etc. (Fig. 7, 8).

Fig. 7. Ierarhia (sub)temelor

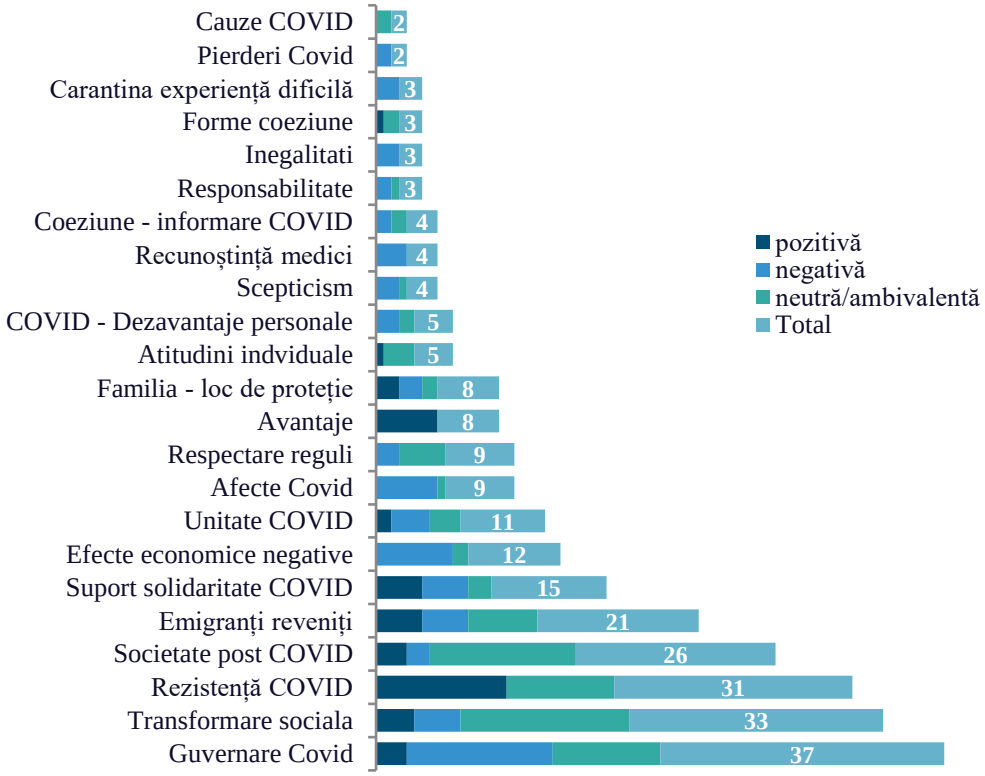

Fig. 8. Ierarhia referințelor tematice

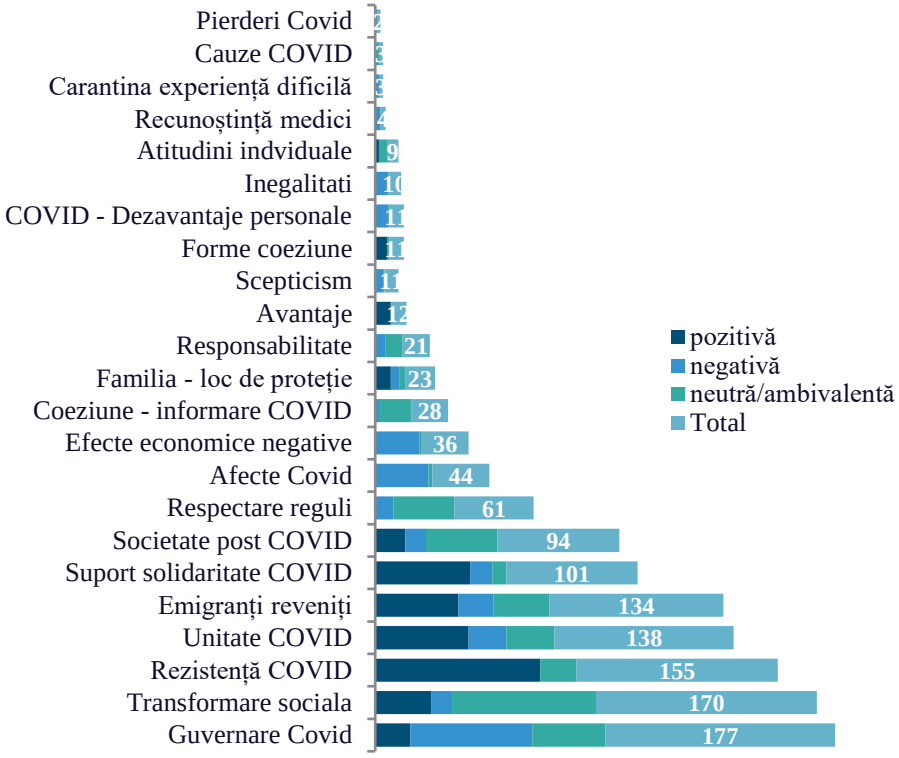

După numărul de referințe tematice în funcție de semnificația lor generală, observăm că anumite teme cum sunt „Rezistență COVID” și „Unitate COVID” acumulează un număr mai mare de referințe pozitive decât cele neutru-ambivalente (Fig. 8), pe când altele precum „Guvernare COVID”, „Efecte economice negative” sau „Afecte COVID” au atras un număr mai mare de referințe negative și neutru-ambivalente față de cele pozitive.

O analiză transversală a temelor și categoriilor socio-demografice a respondenților au sugerat că există o legătură între anumite (sub)teme și anumite categorii socio-demografice. De exemplu, subtema „Frică COVID” a acumulat doar referințe tematice doar din interviuri cu respondente femei (n=7), mai multe respondente femei (n=13) femei decât bărbați (n=7) au apreciat o relativă lipsă a schimbărilor sociale în perioada pandemiei (în condițiile în care bărbații sunt ușor suprareprezentați în acest eșantion). La fel, subiectul „dispariției locurilor de muncă” a fost abordat în special de respondenți din municipiul Chișinău (n=4) și din alte zone urbane (n=3). Dar aceste aprecieri nu pretind deloc să aibă o valoare statistică, ci doar una care ar putea să ne facă mai atenți la conținutul discursului articulat de subiecți de diferite categorii socio-demografice.

Totuși, analiza descriptivă a interviurilor, în aspectul tematic enunțat, va putea fi coroborat cu rezultatele cantitative ale anchetei sociologice prin chestionar ce va fi realizată în viitorul apropiat și va da o mai mare greutate și profunzime acestor rezultate.

Afecte și stări de spirit în perioada pandemiei

Una din categoriile tematice identificate în interviurile realizate în cadrul compartimentului „Coeziunea socială în contextul pandemiei COVID-19” se referă la modul în care pandemia a afectat psihologic respondenții. Consecințele psihologice emoționale au fost semnalate doar de o parte din participanții la interviul de cercetare. De cele mai multe, ori acestea apăreau ca răspuns la întrebarea *“Pe dvs. personal, cum v-a afectat pandemia/ regimul de carantină?”*

În total, 9 subteme constituie această categorie. Tema “Afecte COVID” a fost axată de la bun început pe consecințele emoționale negative. Majoritatea subtemelor găsite au, prin urmare, semnificație generală negativă (8 subteme), iar o subtemă are semnificație neutru-ambivalentă. În funcție de referințe, din totalul 44 de referințe, 41 au o semnificație negativă și 3 au semnificație neutră sau ambivalentă.

Tab. 1. Distribuția generală a subtemelor și referințelor tematice la tema „Consecințe emoționale în contextul pandemiei COVID-19” în funcție de semnificația generală a subtemelor (pozitivă, negativă sau neutru-ambivalentă)

Semnificația generală a subtemelor	Numărul de subteme	Numărul de referințe referințe
pozitivă	0	0
negativă	8	41
neutră/ambivalentă	1	3
Total	9	44

Fig. 9. Numărul de referințe tematice la tema „Consecințe emoționale în contextul pandemiei COVID-19” în funcție de semnificația generală a subtemelor (pozitivă, negativă sau neutru-ambivalentă)

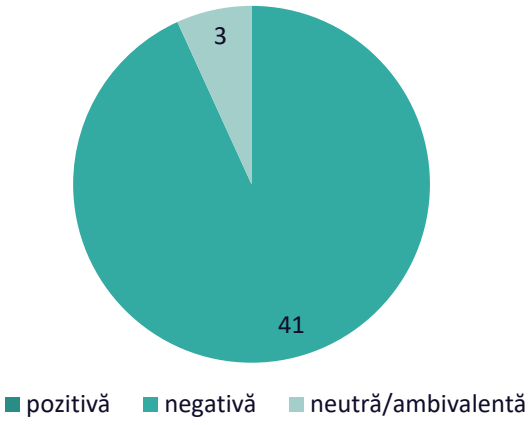

Subtemele cele mai importante, în funcție de numărul de surse și de referințe atribuite, sunt următoarele (Tab. 2): „COVID – depresie” (4/4), „COVID - închidere în sine” (6/6), „Frică COVID” (7/10), „Probleme sănătate” (4/4), „Suferință izolare” (10/10).

Tab. 2. Frecvența subtemelor și referințelor la tema „Consecințe emoționale în contextul pandemiei COVID-19”

Nr.	Denumirea temei/subtemei	Număr surse	Număr	Semnificație
	Afecte COVID-19	0	0	+/-
1.	Adaptare psiho-socială	3	3	+/-
2.	COVID - depresie	4	4	-
3.	COVID - închidere în sine	6	6	-
4.	Crize psihologico-morale	3	3	-
5.	Frică COVID	7	10	-
6.	Probleme sănătate	4	4	-
7.	Stres emoțional îmbolnăvire persoană apropiată	2	2	-
8.	Suferință dezintegrarea comunității enoriași	1	2	-
9.	Suferință izolare	10	10	-

Analizând conținutul referințelor din această categorie tematică, observăm două linii tematice notabile. Prima se referă la trăirile ce apar în situația de izolare/carantină, iar cea de-a doua se referă la reacția emoțională față de virusul COVID-19.

Subtema „Suferință izolare, cu cele mai multe referințe (10/10), se referă la prima linie tematică. Cei mai mulți din respondenții care au făcut referință la consecințe emoționale, psihologice negative în urma pandemiei COVID-19 au menționat suferința pe care o au ei sau cei din jurul lor ca urmare a situației de carantină.

Această suferință a fost resimțită destul de intens de unii respondenți, ca o privare de libertate: *„Umblam prin apartament ca o „găină închisă într-un coteț” fără să înțeleg rostul”* (B/56-65/Chis/mold/sup/pub).

Unul dintre respondenți, locuitor al unei localități rurale, afirmă că celor din orașe le-a fost mai greu să reziste izolarea: *„Cei din urbe, majoritatea au fost închişi în patru pereţi atâta timp”* (F/56-65/rur/mold/sup).

Doi dintre respondenți menționează că suferința vine din faptul că înainte de carantină duceau o viață socială mai intensă și nu sunt obișnuiți să stea izolați, departe de oameni: *„Sunt o persoană căreia îi place mult să comunice, îmi place să interacționez cu oamenii din jur. Nu prea sunt izolat, nu prea stau de unul singur. M-a afectat. Pentru că brusc s-a schimbat tot regimul de viață. S-a redus la un spațiu mic și restrâns”* (B/26-35/Chis/mold/sup/NG).

Subtema „Frică COVID” (7/10) reprezintă a doua linie tematică (reacții emoționale față de virusul COVID-19). De altfel, referințele la această subtemă au fost identificate doar în interviuri cu respondente (femei). De cele mai multe ori, frica este strâns legată de contactul cu boala, e o frică de îmbolnăvire. Frica de a merge cu transportul public derivă din această stare emoțională. Alte frici menţionate sunt cele generate de nesiguranţa faţă de ziua de mâine şi posibila pierdere a locului de muncă. Unul din respondenţi, fiind lucrător medical, susține că mai multe cunoştinţe despre pandemie

ar duce la o frică şi mai mare: *„Păi, cum să vă zic, eu, fiind lucrător medical, înțeleg toate lucrurile acestea și chiar e de groază. Chiar este de groază!”* (F/46-55/urb/mold/sup/pub) Unul din respondenţi este de părere că frica vine din cauză că oamenii se simt vulnerabili în faţa bolii şi a schimbărilor legate de regimul de carantină.

A treia subtemă ca importanţă, după numărul de referințe, este „COVID - închidere în sine” (6/6). Aproape toţi respondenţii care au menţionat închiderea în sine au făcut-o în contextul viziunii pe care o au privind viitorul de după pandemie. Ideea generală este că în general oamenii vor deveni mai închiși după pandemie, iar asta se va întâmpla din cauza că oamenii vor tinde să fie mai precauţi: *„Mai închiși în sine, lumea va fi mai precaută. Omul va fi înstrăinat de om”* (B/26-35/Chis/mold/sup/priv).

Unul din respondenţi menţionează că oamenii devin mai închişi în sine şi acest lucru se întâmplă din cauza fricii de a contacta boala. De remarcat că nici unul din respondenţi nu vorbeşte despre sine, că ar trăi experiența închiderii în sine, ci vorbeşte despre alții sau despre oameni în general. Patru din șase respondenţi sunt de vârsta 26-35 ani.

Observăm că subtema „COVID – Închidere în sine” se află în legătură directă cu tema Frică COVID, pe plan semantic și prin referințele tematice atribuite.

O subtemă cu mai puţine referinţe este COVID-depresie (4/4). Ea este în rezonanţă cu celelalte, în special cu subtema „Suferinţă izolare”. Potrivit respondenţilor, emoţiile din spectrul depresiv provin din sentimentul de nesiguranţă produs de autoizolării, din cauza imposibilității de a comunica și a socializa pe viu. Este interesant că doar referințele din interviuri cu respondenţi bărbaţi au fost înregistrate în cadrul acestei subteme, toţi sunt din Chişinău.

O altă subtemă, „Probleme sănătate” (4/4) este menţionată de respondenţi în contextul autoizolării şi regimului de carantină. Potrivit lor izolarea duce la probleme de sănătate fizică: *„Înainte eram într-un regim puțin mai dinamic, iar acum acest regim dăunează și asupra sănătății, oamenii au dureri de coloană, de oase”* (B/16-25/rur/mold/sup/pub).

Alte subteme, cu mai puţine referinţe, sunt următoarele: „Crize psihologico-morale” (3/3), „Adaptare psiho-socială” (3/3). Două persoane au menţionat că au suferit stres psihologic din cauza îmbolnăvirii unor persoane apropiate.

Unul dintre respondenţi, preot, a menţionat că a suferit foarte mult, atât el, cât şi comunitatea, de pe urma imposibilităţii de a participa fizic la liturghii în biserică: *„A fost o experiență foarte dificilă. La noi nu a lipsit acest element, de comunitate, înainte de pandemie, și acum se simte foarte mult lipsa. Creștinii plângeau în hohote la telefon și întrebau când o să mergem la biserică. Comunitatea foarte greu a acceptat acele recomandări, dar i-am încurajat să respecte [regulile de carantină] și i-am rugat să păstreze calmul, că nu trebuie să fim răi, agitați, trecem și peste asta”* (B/36-45/rur/mold/sup/NG).

În concluzie, frica, suferinţa din cauza izolării, închiderea în sine, stările depresive şi problemele de sănătate sunt strâns legate între ele, în percepţia majorităţii respondenţilor care au abordat această temă, iar una o cauzează pe cealaltă. De cele mai multe ori, prima apare frica care aduce după ea închiderea în sine şi izolarea, iar acestea din urmă duc la depresie şi la probleme de sănătate.

Atitudini și reprezentări față de emigranții reveniți în contextul pandemiei

Din cauza pandemiei, mulți moldoveni (conaționali) aflați peste hotare au revenit în Republica Moldova din diferite motive, fie nu au contracte de muncă satisfăcătoare, fie lucrează în străinătate fără permise de muncă, fie și-au pierdut locul de muncă, fie pentru că nu au asigurare de sănătate în țara gazdă, fie din alte motive. Fluxul continuu de emigranți moldoveni, care nu au avut de ales decât să se întoarcă la Patrie în contextul pandemiei, a devenit în felul acesta o provocare serioasă pentru acest grup vulnerabil în timpul crizei cauzate de pandemia COVID-19.

În acest studiu am încercat să surprindem, între altele, care sunt percepțiile populației privind emigranții reveniți în țară în perioada pandemică. În acest sens, studiul constată un conținut al temelor situat mai aproape de polul pozitiv în distribuirea percepțiilor, referințele la subtemele cu semnificație generală negativă fiind mai puține.

Răspunsurile date de subiecți la această temă au fost provocate de următoarele întrebări: *Ce părere aveți față de moldovenii care s-au întors în Moldova în contextul pandemiei COVID-19? Care este comportamentul emigranților moldoveni întorși în localitatea dvs.?* Aceste răspunsuri ne oferă o imagine de suprafață asupra repartizării subtemelor și referințelor din tema generală.

Dacă luăm în considerare subtemele și referințele care apar cu o frecvență mai mare la tema „Emigranți reveniți în contextul pandemiei COVID-19", identificăm următoarele subteme: „atitudine ambivalentă emigranți" (18/18), „emigranți – revenire la Patrie" (20/20), „emigranți iresponsabili" (13/14), „majoritatea emigranților respectă carantina" (22/23), „atitudine pozitivă emigranți" (10/11), „nu-i poți judeca" (13/13), „atitudine pozitive emigranți" (10/10) (Tab. 3).

Tab. 3. Frecvența subtemelor și referințelor la tema „Emigranți reveniți în contextul pandemiei"

Nr.	Denumirea temei/subtemei	Frecvente	Număr referințe	Semnificație
1	Atitudine ambivalentă emigranți	18	18	+/-
2	Atitudine empatică emigranți	7	7	+
3	Atitudine negativă stat emigranți	3	3	-
4	Atitudine pozitivă emigranți	10	11	+
5	Atitudini negative față de emigranți	5	5	-
6	Denunțarea emigranților încălcare carantină	2	2	+
7	Emigranți - datorie față de stat	2	2	+/-
8	Emigranți - în carantină separat de familie	1	1	+/-
9	Emigranți - revenire la Patrie	20	20	+
10	Emigranți dezrădăcinați	1	1	+/-
11	Emigranți discriminați	2	2	-
12	Emigranți iresponsabili	13	14	-
13	Emigranți întorși suspiciune	1	1	-
14	Emigranți nediscriminați	2	2	+/-
15	Emigranții - factor de progres	1	1	+
16	Emigranții trebuie să respecte legea	1	1	+/-
17	Întoarcerea emigranților - schimbare	1	1	+/-
18	Întoarcerea emigranților - insecuritate econ.	2	2	-

19	Majoritatea emigranților respectă carantina	22	23	+
20	Nu-i poți judeca	13	13	+/-
21	Unii emigranți respectă, alții nu	4	4	+/-

Subtemele conțin spectre de tonalități diferite: de la o atitudine și apreciere pozitivă, până la o atitudine ambivalentă, sau chiar negativă și discriminatorie față de emigranții reveniți în perioada de criză. Din totalul de 21 de subteme create în cadrul temei „Emigranți reveniți în contextul pandemiei COVID-19", 6 au o semnificație generală pozitivă, 7 au o semnificație negativă și 9 au o semnificație neutră sau ambivalentă. În funcție de numărul de referințe la fragmente de interviuri atribuite fiecărei teme, din totalul de 134 de referințe, 64 se referă la subteme cu semnificație pozitivă, 27 se referă la subteme cu semnificație negativă, iar 43 referințe sunt atribuite unor subteme cu semnificație neutră sau ambivalentă.

Fig. 10. Numărul de subteme și referințe tematice la tema „Emigranți reveniți în contextul pandemiei COVID-19"

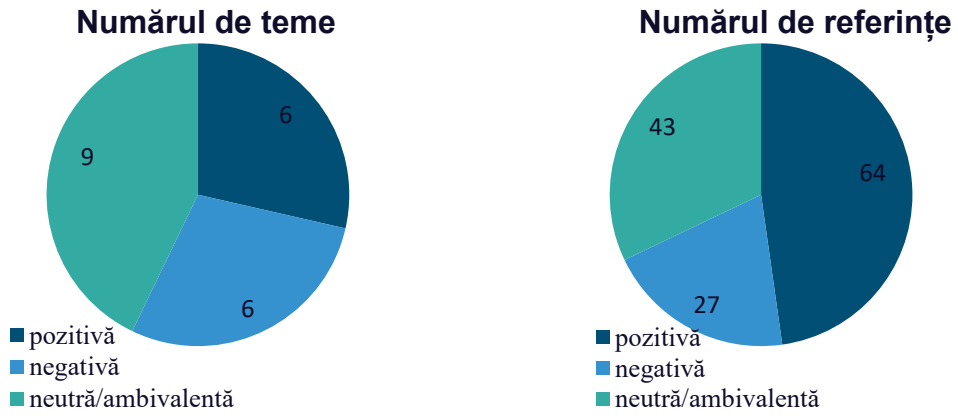

Aprecierile conțin în mare parte afirmații pozitive (6/64), empatice, în care se susține revenirea emigranților la Patrie, se apreciază faptul că majoritatea respectă carantina. Opinia lor dezvăluie o părere bună despre emigranții reveniți în contextul pandemiei. Răspunsurile persoanelor intervievate conțin o descriere pozitivă, de susținere a emigranților. Subtema *Majoritatea emigranților respectă carantina (22/23)*, fiind și cea mai numeroasă în referințe, reflectă opțiunile de aprobare și încurajare a emigranților care respectă regimul de carantină. *„În localitatea mea oamenii care au venit stau în carantină 14 zile strict, au grijă de felul cu cine vorbesc, ce vorbesc și așa mai departe"* (F/16-25/rur/mold/stud/pub); *„Cunosc foarte mulți consăteni care sau întors și spre marea mea bucurie am fost martoră la un comportament destul de responsabil, cunosc oameni care având familie au rămas în carantină în Chișinău, cele 14 zile impuse de organele autorizate, au respectat regimul cele trei măsurări zilnice a temperaturii." (*F/46-55/rur/mold/sup/pub)

Conținutul celor 20 de referințe din subtema *Emigranții – Revenire la Patrie* cuprinde atitudini de înțelegere și susținere față de emigranții reveniți, menționându-se că locul unde ești născut generează o stare de siguranță pe timp de criză pandemică, iar acasă este mai bine decât printre străini. *„În principiu ei sunt cetățenii acestei țări, și dacă revin la Patrie, nu este nimic rău în asta. De exemplu,*

copilul e bolnav în familie, și mama niciodată nu îl va părăsi. Iar Moldova pentru cetățenii săi trebuie să fie Patria lor, iar dacă cineva este împotriva lor să se pună, atunci, în locul acestora..." (B/63/Chisinau/rus/sup/priv).

„Părerea mea este una foarte bună. Aici e casa lor. Sunt sigur că marea majoritate din conaționalii mei au plecat forțați de circumstanțele de aici, sărăcie și necesitatea de ași croi un viitor pentru ei și familiile lor. În timpuri grele unde ar trebui să ducă ei dacă nu acasă? Majoritatea celor întorși sunt conștienți de situația actuală și se comportă responsabil, respectând perioada de autoizolare și alte restricții impuse de autorități. Majoritatea din ei așteaptă să se încheie această perioadă și să plece din nou, fiindcă situația economică, socială și politică din țară nu îi ademenește să rămână" (B/46-55/rur/mold/super/priv).

Atitudinea empatică a respondenților este prezentă în conținutul răspunsurilor la subtema „atitudine empatică față de emigranți". Șapte subiecți (cu 7 referințe) își exprimă empatia față de situația emigranților reveniți prin afirmații după cum urmează: *„Eu consider că oamenii care au venit de peste hotare în acest moment, acum, când este pandemia aceasta, n-au făcut nimic rău. S-au întors la familiile lor, s-au întors la oamenii lor dragi. Pentru că acolo peste hotare să stai singur și mai având și așa o boală grea este foarte greu pentru ei, atât fizic, pentru că ești bolnav, cât și moral"* (F/16-25/rur/mold/stud/pub).

„Dat fiind faptul că am copii plecați peste hotare, eu întotdeauna m-am pus în situația celor care vin acasă. Ei vin acasă, ei au o problemă, ei nu vin cu gând rău. Ei vin acasă pentru că acolo nu au putut să o rezolve, și unde să se ducă, dacă nu acasă? Casa trebuie să le ofere ușa deschisă, nu trebuie să i-o închidă" (F/56-65/rural/mold/sup/pub).

Atitudinea negativă a respondenților față de migranți conține și referințe cu conținut ambivalent (6/27), acțiunile emigranților fiind apreciate drept iresponsabile sau cu alte calificative negative. *„O parte din ei se purtau urât, cu niște aere mărite, nu respectau cerințele impuse"* (F/56-65/urb/mold/sup/pub). Un număr mai mic de referințe conțin atitudini neutre, mai puțin apreciative (9/43): „nu-i pot judeca", „unii respectă, unii nu": *„Nu mă pot da cu părerea, decizia da a veni acasă lor le aparţine. Cel mai uşor lucru este de a te expune cu părerea, dar numai cel ce revine îşi asumă riscul prin câte trece.*" (B/26-35/urb/mold/sup/pub).

Aceste rezultate coincid parțial cu rezultatele cercetării sociologice privind percepţiile şi comportamentul populaţiei în perioada de criză provocată de pandemia COVID-19, realizate online în perioada 17-24 aprilie 2020, pe un eşantion de 1050 respondenţi, de către Centrul Sociologie şi Psihologie Socială, Institutul de Cercetări Juridice, Politice şi Sociologice.

Opinia respondenţilor privind atitudinea pe care o au oamenii din comunitatea lor faţă de persoanele care s-au întors de peste hotare în condiţiile de pandemie s-a împărţit aproape proporţional. Astfel, în jur de 34,3% (3,2% - foarte bună şi 31,1 bună) relevă o atitudine pozitivă, 37,3% (12,2% - foarte rea, 25,1% - rea) – atitudine negativă, iar restul 30,5% nu ştiu sau le-a fost greu să se pronunţe[7].

[7] T. Spătaru, O. Iurco (2020). Academia de administrare publică, „Contribuţia diasporei la formarea coeziunii sociale". *Teoria şi practica administrării publice Materiale ale Conferinței științifice internaționale*, p. 48-51.

Cu toate că rezultatele obținute au scos în evidență diferențe în percepția privind emigranții reveniți, totuși, cele mai multe răspunsuri au un conținut cu semnificație pozitivă (6/64), urmate de cele ambivalente (9/43), cele negative fiind mai puține (6/27).

Atitudinea față de emigranții întorși depinde, probabil, de gradul de proximitate socială față de persoanele migrante, în familie, printre rude, prieteni. La momentul actual, când fiecare familie are rude apropiate sau cunoscute implicate în procesul de migrație, când dependența de remitențele acestora este mare, înregistrarea atitudinilor preponderent pozitive ale respondenților față de emigranții întorși este una firească. Probabil, această atitudine ar încuraja emigranții întorși în contextul pandemiei, în căutarea acestora, fie și temporară, a oportunităților și modalităților de integrare socială și profesională.

Referințele subiecților ce au descris atitudinea negativă față de emigranții reveniți pot fi înțelese ca rezultatul construirii anumitor reprezentări negative de către mass-media în contextul fricii generalizate din martie 2020, contribuind în acest mod la răspândirea informațiilor negative despre emigranții care s-au întors la Patrie.

Transformarea socială percepută de respondenți în contextul pandemiei

Persoanele intervievate în cadrul prezentului proiect de cercetare au analizat pe larg transformările sociale, dar și cele individuale cu relevanță colectivă, care au avut loc sau care continuă, determinate de contextul pandemiei COVID-19. Luările de cuvânt care se referă la această temă au fost formulate, în general, ca răspunsuri la următoarele întrebări:

- *Credeți că pandemia a schimbat cumva comportamentele oamenilor (întrebări de precizare: i-a făcut mai buni, mai săritori la nevoie, sau mai răi, mai egoiști?) Dați exemple (pozitive și eventual negative).*
- *Pe dvs. personal, cum v-a afectat pandemia/ regimul de carantină (dacă e cazul)?*

Din cele 33 subteme create în cadrul temei „Coeziunea socială în contextul pandemiei COVID-19", 5 au un caracter pozitiv (transformările sociale care au avut loc în contextul pandemiei poartă un caracter pozitiv), 6 subteme au un caracter negativ (transformările sociale sunt percepute drept preponderent negative), iar celelalte 22 de subteme au o semnificație neutră sau ambivalentă. În funcție de numărul de referințe la fragmente de interviuri atribuite fiecărei teme, din totalul de 170 de referințe, 43 se referă la subteme cu semnificație pozitivă, 16 se referă la subteme cu semnificație negativă, iar 111 referințe sunt atribuite unei subteme cu semnificație neutră sau ambivalentă.

Tab. 4. Distribuția generală a subtemelor și referințelor tematice la tema „Transformări sociale în contextul pandemiei COVID-19" în funcție de semnificația generală a subtemelor (pozitivă, negativă sau neutru-ambivalentă)

Semnificația generală a subtemelor	Numărul de subteme	Numărul de referințe
pozitivă	5	43
negativă	6	16
neutră/ambivalentă	22	111
Total	33	170

Aceste date arată că, în cadrul acestei teme, numărul de referințe cu semnificație neutră sau ambivalentă (n=111) primează asupra celor pozitive și negative, iar cele pozitive (n=43) le depășesc în importanță numerică pe cele negative (n=16). Acest calcul sumar ne spune, de fapt, că persoanele intervievate în cadrul acestui proiect (în mai 2020) apreciază mai degrabă în mod neutru, ambivalent sau pozitiv transformările sociale determinate de pandemie și mai puțin într-o lumină negativă.

Cele mai multe din aceste subteme (n=15) exprimă o transformare ce ține de caracterul psiho-moral al oamenilor în contextul pandemiei: „oamenii au devenit mai buni"/ „(...) mai răi", „(...) mai egoiști", „mai fricoși", „mai responsabili" etc. (vezi Tab. 2) Alte subteme se referă la transformarea unor condiții de viață (1), practici (2), atitudini (1), valori (2) și transformări sociale generale sau absența lor (4).

Tab.5. Frecvența surselor și referințelor la tema „Transformări sociale în contextul pandemiei COVID-19”

Nr.	Denumirea temei/subtemei	Surse	Referințe	Semnificație
	Transformare socială COVID-19	0	0	+/-
1.	Reflecții existențiale	13	14	+/-
2.	În fața Domnului toți sunt egali	1	1	+/-
3.	Reevaluarea vieții personale	6	7	+/-
4.	Lipsă schimbare	15	20	+/-
5.	Luare de atitudine medici	1	1	+/-
6.	Lumea la început mai rea, apoi mai bună	1	1	+/-
7.	Lumea mai precaută	11	11	+
8.	Oameni mai receptivi	3	3	+
9.	Oamenii au devenit mai buni	14	15	+
10.	Oamenii devin mai egoiști	3	3	-
11.	Oamenii mai conștienți microbiologie	1	1	+/-
12.	Oamenii mai fricoși	2	2	-
13.	Oamenii mai răi	5	5	-
14.	Oamenii mai responsabili	9	9	+
15.	Oamenii mai suspicioși	1	1	-
16.	Pandemia a arătat cum sunt oamenii de fapt	5	6	+/-
17.	Pandemia duce la izolare	11	11	-
18.	Pandemie experiență necunoscută	3	3	+/-
19.	Relațiile sociale mai clare	1	1	+/-
20.	Sănătatea - valoare primară	3	3	+/-
21.	Schimbare așteptată - înșelată	1	1	+/-
22.	Schimbare de mentalitate	1	1	+/-
23.	Schimbare deprinderi consum	5	6	+/-
24.	Schimbare deprinderi timp liber	1	1	+/-
25.	Schimbare oameni informați	1	1	+/-
26.	Schimbarea condițiilor de lucru	11	11	+/-
27.	Speranță lumea mai bună	5	5	+
28.	Transformarea ierarhiei valorilor	4	4	+/-
29.	Transformare-revoluție post-COVID	1	2	+/-
30.	Transformări și bune și rele	2	2	+/-
31.	Transformări negative	5	5	-
32.	Trecerea vieții sociale pe online	6	7	+/-
33.	Unii oameni mai buni, alții mai răi	15	17	+/-

Pentru o parte din respondenți (14 surse/15 referințe, de acum înainte: 14/15), în perioada pandemiei societatea/ lumea a devenit, în general, mai bună. Pentru alți respondenți, mai puțini (5/5), lumea a devenit mai rea. Calitățile pozitive iau, pentru câteva subteme, o semnificație specifică: oamenii au devenit mai precauți (11/11), mai responsabili (9/9), mai receptivi (3/3). La fel, în cazul calităților negative, oamenii au devenit mai egoiști (3/3), mai fricoși (2/2), mai suspicioși (1/1).

Potrivit unui respondent, oamenii au devenit mai receptivi, mai respectuoși unii față de alții, mai săritori la nevoie și, în definitiv, mai buni. Dar această calitate este o manifestare conjuncturală, nu una durabilă: *„Eu consider că va rămâne tot așa lumea. Poate că o perioadă de timp va acționa lumea mai unită, în acțiuni de sprijin, de ajutorare. Dar, nu prea cred că va dura prea mult chestia asta, pentru că*

istoria ne arată contrariul. Au fost războaie și totdeauna a revenit lumea la egoism și la plăceri nu știu de care." (B/36-45/urb/mold/sup/pub)

În interpretarea unor respondenți, lumea a devenit mai receptivă, dar în special pe rețele de socializare. Prin urmare, în viața reală, oamenii au rămas, în fond, la fel. (B/16-25/urb/gag/sup/NG; B/16-25/rur/gag/med/NG).

Alte persoane intervievate consideră că, în pandemie, oamenii au devenit mai răi (5/5), mai egoiști (3/3), mai fricoși (2/2), mai suspicioși (1/1). Frica i-a făcut mai vigilenți. Unii au recurs la denunțuri contra celor care încalcă regulile (B/46-55/rur/mold/sup/pub; F/26-35/rur/mold/super/pub-priv). În aprecierea unor respondenți, condițiile de carantină și insecuritatea financiară a făcut oamenii mai egoiști și mai agresivi:

„Oamenii au devenit mai agresivi, mă refer la faptul că mulți au rămas fără surse de existență și nu au salarii. Iar educația la domiciliu, imposibilitatea de a merge peste hotare la muncă, creșterea prețurilor la produsele alimentare, lipsa comunicării reale aduc cu sine o serie de schimbări neprevăzute și, cel mai des, consecințe negative." (F/46-55/rur/mold/sup/pub)

După cum consideră o respondentă, angajată în sectorul public, cea mai clară dovadă a faptului că „oamenii au devenit mai răi" sunt mulțimea și intensitatea comentariilor negative exprimate pe site-urile internet, mai ales cele care vădesc neîncrederea în acțiunile autorităților (F/46-55/urb/mold/sup/pub).

Un demnitar de stat, intervievat în cadrul acestui proiect, semnalează creșterea numărului de cazuri de discriminare, constatate și analizate de instituțiile abilitate ale statului, în special în ceea ce ține de hărțuirea persoanelor infectate cu COVID-19 și a persoanelor emigrate revenite. Același respondent semnalează evidența unor manifestări egocentrice pe motiv de clasă și statut social: *„(...) am mai urmărit tot felul de strigăte și apeluri publice: De ce nu purtați, idioților, mască?! Din partea claselor privilegiate, care își permit să stea acasă o lună de zile și care își permit să cumpere mască de 10-30 de lei."* (B/36/45/Chis/evr/sup/pub)

Pentru câțiva respondenți, totuși, pandemia nu i-a făcut neapărat pe oameni mai răi sau mai buni, ci a scos în evidență adevărata lor fire (5/6). Această situație de criză a făcut relațiile sociale mai clare: *„Vezi exact cine este cu tine și cine este împotriva ta. Cine gândește la fel ca tine și cine nu."* (F/36-45/urb/ucr/sup/autoang).

Unul din respondenți consideră că oamenii au devenit în general mai conștienți de multe lucruri care treceau până la pandemie neobservate, inclusiv în ceea ce privește universul microbiologic, care a făcut mereu parte din viața umană (B/36-45/Chis/mold/sup/NG). În aprecierea aceluiași respondent, regimul de carantină a schimbat percepția oamenilor față de fenomene, până atunci ordinare, cum este strănutul.

În percepția mai multor respondenți, pandemia a înstrăinat oamenii, chiar și pe cei mai apropiați (11/11). Interdicția strângerii mâinii devine o dovadă a rupturii sociale cauzate de COVID. Un respondent semnalează paradoxul grijii și afecțiunii față de părinți, exprimat prin abținerea vizitării celor vârstnici (B/56-65/Chis/mold/sup-doc/pub-priv). Masca antivirală a devenit ea însăși un simbol al transformării modului de interacțiune la nivel simbolic al oamenilor în contextul pandemiei. Ea poate semnifica un gest de prudență față de sănătate, de respect față de ceilalți (B/66-

75/rur/mold/sup/neangaj; B/36-45/Chis/mold/sup/NG), dar și de distanță și închidere în sine (B/56-65/Chis/mold/sup-doc/pub-priv).

Pentru câțiva respondenți, pandemia a dus la o transformare fundamentală a valorilor (4/4), sănătatea ocupând locul valorii supreme (3/3). Pandemia și carantina a pus în fața oamenilor o dilemă vitală: economia sau sănătatea (B/56-65/Chis/mold/sup/pub). Întreruperea carantinei și relaxarea economiei, în timp ce curba ratei de infectare este în ascendență, arată, potrivit unui respondent, că statul a tranșat în favoarea economiei în detrimentul sănătății (mai ales a celor vulnerabili) (B/36-45/Chis/mold/sup/NG).

Câțiva respondenți (5/6) au remarcat schimbarea deprinderilor de consum, în special pe fundalul lipsei de schimbare în aspecte considerate esențiale. Unii dintre ei au pus această schimbare în legătură cu procesul de transformare a valorilor și speră că diminuarea consumului va conduce la o societate fundamentată mai mult pe valori idealiste, de „mentalitate” (B/26-35/Chis/mold/sup/NG; F/26-35/rur/mold/sup/pub).

Pandemia și regimul de carantină au provocat mai multor persoane intervievate (13/14) reflecții cu caracter existențial, legate de fragilitatea naturii fizice a omului în fața naturii și în fața morții. Unele din aceste reflecții poartă anumite implicații morale și uneori religioase. Unii și-au împărtășit percepția egalității oamenilor în fața pandemiei: toți suntem egali în fața virusului (ca și în fața lui Dumnezeu), indiferent de venit și statut. Dar și speranța că pandemia va duce la o schimbare a bazelor ontologice și ideologice ale vieții personale (6/7). La fel, pandemia impune o revizuire a priorităților în viața socială și personală (B/56-65/rur/ucr/sup/pub; B/46-55/Chis/mold/sup-doc/pub).

O parte din respondenți (11/11) a raportat schimbarea condițiilor de lucru odată cu începerea pandemiei. Majoritatea celor care au abordat acest subiect au interpretat schimbarea drept una mai degrabă negativă, legată de pierderea locului vechi de muncă și tranziția spre o altă activitate profesională. La fel, în special pentru pedagogi, trecerea activității profesionale în regim online a fost descrisă drept o provocare (6/7). De altfel, respondenții din zonele rurale (7 din 11 referințe) și cei angajați în sistemul public (8 din 11 referințe) au discutat relativ mai mult subtema schimbării condițiilor de lucru în urma pandemiei. Viața socială „s-a mutat”, după cum se exprimă unii respondenți, pe Internet. Câțiva respondenți constată, unii cu ironie, intensificarea activității pe rețelele de socializare. Dar trecerea pe online a însemnat totodată și o alienare a relațiilor sociale și o conștientizare a valorii întrunirilor fizice în viața socială până la pandemie (B/26-35/Chis/mold/sup/NG).

Unii respondenți împart istoria omenirii în viața de până și cea de după pandemie, aceasta marcând o schimbare de cotitură (F/36-45/urb/mold/sup/pub). Această schimbare crucială ia uneori conotații cvasi-apocaliptice și antiutopice, cu elemente de conspirație mondială (F/66-75/Chis/mold/sup/NG; B/56-65/Chis/mold/sup-doc/pub-priv). Pentru un respondent autoangajat în cadrul unei ONG și activist în cadrul unei mișcări de ajutorare a persoanelor vulnerabile, pandemia pune premisele pentru o restructurare fundamentală a vieții sociale și politice (B/36-45/Chis/mold/sup/NG).

Mai mulți respondenți (15/20) consideră, totuși, că pandemia nu a adus o transformare importantă și durabilă, ci doar schimbări de suprafață. Potrivit acestor respondenți, schimbările profunde, mai ales cele de mentalitate, sunt dificile și nu pot apărea în asemenea condiții, destul de ușoare în aprecierea

lor. Cei mai mulți respondenți percep lipsa de schimbare din perspectiva propriei lor experiențe. Un respondent își exprimă speranța într-o transformare profundă la nivel de stat și societate cauzată de această criză, dar mărturisește că speranța îi este înșelată (B/56-65/rur/ucr/sup/pub). De altfel, este interesant de notat o relativă diferență de gen și vârstă printre respondenții care au abordat această subtemă („lipsa schimbării"): 13 femei și 7 bărbați au constatat lipsa unei schimbări sociale însemnate în contextul pandemiei (în condițiile în care bărbații sunt ușor suprareprezentați în acest eșantion, constituind 57%). Mai multe respondente au mărturisit că regimul de carantină nu le-a schimbat radical stilul de viață, ele fiind obișnuite cu viața și lucrul la domiciliu. La fel, este interesant că respondenții de vârstă activă, mai ales grupul de vârstă 36-45 ani (n=10), persoanele de 46-55 ani (n=4) și respondenții tineri (16-25 ani) și relativ tineri (26-35 ani), împreună cu 6 referințe, au constatat lipsa vreunei schimbări sociale în contextul pandemiei. În același timp, niciun respondent din categoriile de vârstă 56-65 și 66-75 ani nu a analizat această perioadă în cheia lipsei schimbării. Această percepție ar putea să se datoreze sentimentului de insecuritate pe care pandemia îl produce diferențiat la persoanele de vârstă activă în raport cu cele de vârstă înaintată, considerate cele mai vulnerabile la o eventuală îmbolnăvire cu coronavirusul de tip nou.

În sfârșit, trei respondenți ne aduc aminte că Moldova trece printr-o experiență relativ inedită de pandemie, ca și întreaga Europă, de altfel. Dintr-un soi de etnocentrism european, un respondent mărturisește că, în ianuarie 2020, nu se aștepta că virusul va provoca o pandemie în Europa, de parcă toate catastrofele sanitare s-ar opri la frontierele continentului european. Așadar, în percepția unor respondenți, pandemia a surprins oamenii și i-a făcut să se simtă vulnerabili (B/36-45/Chis/mold/sup/NG).

Analiza tematică a interviurilor din această temă generică ne arată că majoritatea respondenților percep perioada pandemiei COVID-19 drept una traversată de schimbări individuale și sociale importante. Numărul de referințe la subteme cu semnificație pozitivă prevalează asupra celor cu semnificație negativă. Așadar, respondenții percep această perioadă de criză drept una de schimbări mai degrabă pozitive sau neutre/ambivalente. Potrivit acestor aprecieri, oamenii au devenit mai buni, mai responsabili. Totodată, persoanele intervievate au exprimat și multe neliniști și au observat multe manifestări de frică, închidere în sine și înstrăinare. Pandemia pare să fi pus, deci, bazele pentru o schimbare socială, ontologică și ideologică profundă și de durată.

Efectele economice negative în contextul pandemiei

Una din neliniștile asociate cu criza cauzată de pandemia COVID-19 au avut un substrat economic.

În ghidul de interviu aplicat, au existat două întrebări răspunsurile la care au putut fi atribuite acestei teme: *„Pe dvs. personal, cum v-a afectat pandemia/ regimul de carantină (dacă e cazul)?”* și *„Credeți că autoritățile (locale, centrale) iau măsuri corecte pentru a preveni răspândirea virusului? Dar pentru a diminua efectele negative ale pandemiei asupra economiei și asupra vieții de zi cu zi a oamenilor? Dați exemple din localitatea dvs.”.*

Tab. 6. Distribuția generală a subtemelor și a referințelor tematice la tema „Efecte economice negative (în contextul pandemiei COVID-19)” în funcție de semnificația generală a subtemelor (pozitivă, negativă sau neutru-ambivalentă)

Semnificația generală a subtemelor	Numărul de subteme	Numărul de referințe
negativă	5	27
neutră/ambivalentă	2	2
Total	7	29

Tema generică ”Efecte economice în contextul pandemiei” a fost concepută în mod expres drept una cu semnificație generală negativă, or participanții la cercetare nu au raportat vreun efect economic pozitiv, de unde și preponderența copleșitoare a subtemelor cu semnificație negativă (n=5) în raport cu cele pozitive, inexistente. Totuși, au fost înregistrate și două subteme cu o semnificație neutru-ambivalentă, acumulând fiecare câte o (n=1) referință. Este vorba de „Muncile agricole au continuat” și „Privilegiații - lipsă efect negativ”.

Tema „Efecte economice în contextul pandemiei” înglobează câteva subteme (vezi Tab. 7). Subtemele care au acumulat cele mai multe referințe, ieșind net în evidență față de celelalte, sunt următoarele: „Dispariția locurilor de muncă” (7/7) și „Pandemia - percepție insecuritate financiară” (15/17).

Tab.7. Frecvența surselor și referințelor la tema „Efecte economice negative (în contextul pandemiei COVID-19)”

Nr.	Nume teme/ subteme	Surse	Referințe	Semnificație
1.	**Efecte economice negative**	5	7	-
2.	Dezvoltare economică scăzută	1	1	-
3.	Dispariția locurilor de muncă	7	7	-
4.	Muncile agricole au continuat	1	1	+/-
5.	Pandemia - percepție insecuritate financiară	15	17	-
6.	Pandemia - una din calamități	1	1	-
7.	Privilegiați - lipsă efect negativ	1	1	+/-
8.	Speculă economică	1	1	-

Efectele economice negative cauzate de pandemie sunt o evidență pentru cei mai mulți respondenți care s-au expus asupra subiectului. Prin urmare, această problemă trebuie tratată, consideră respondenții, cu seriozitate și cu un efort susținut din partea societății și autorităților (5/7).

Criza economică deja se simte, dar criza cea mai gravă în acest sens abia urmează, anunță unii respondenți, și aceasta se va manifesta prin fenomene grave, cum ar fi creșterea prețurilor, reduceri de salarii, concedieri masive, scăderea productivității (B/16-25/rur/mold/sup/pub; B/56-65/Chis/mold/sup/pub; F/56-65/rur/mold/med/NG).

Odată cu creșterea șomajului, unii respondenți anticipează și fenomene sociale negative, cum ar fi creșterea criminalității (F/46-55/Chis/mold/sup/pub). Alți respondenți fac o legătură între criza economică, dispariția locurilor de muncă și manifestările psiho-morale negative ale societății: „Societatea umană va fi mai rea, mulți au pierdut serviciul, vor fi mulți fără un loc de muncă." (F/56-65/urb/mold/sup/pub; F/36-45/urb/mold/super/priv; B/36-45/rur/mold/med/pub). De altfel, subiectul „dispariției locurilor de muncă" a fost abordat în special de respondenți din municipiul Chișinău (n=4) și alte zone urbane (n=3).

Un punct de vedere vine din partea unui respondent, locuitor al unei zone rurale, și anume că pandemia nu a afectat foarte mult muncile agricole, și poate mai puțin decât seceta din primăvară, pe care autoritățile oricum nu le-au susținut prea mult. În special producția de grâne a fost afectată puternic (B/46-55/rur/mold/med/pub; B/56-65/rur/mold/med/autoang).

Pandemia a afectat în special întreprinderile din sectorul privat, consideră o respondentă, ea însăși administratoare a unei asemenea întreprinderi. Multe întreprinderi au fost închise, iar angajații au fost concediați sau transferați în șomaj tehnic (F/36-45/Chis/mold/sup/priv).

Doi respondenți (ambii tineri, de altfel) consideră că fluctuațiile prețurilor de pe piață în perioada pandemiei ascund anumite acțiuni concertate din partea unor agenți economici cu suport politic (B/16-25/rur/mold/sup/pub; B/16-25/urb/gag/sup/non-guv).

Subtema insecurității economice a fost analizată de un număr considerabil de persoane intervievate (15/17). O respondentă, locuitoare urbană, mărturisește că trăiește din anumite economii acumulate, dar împărtășește un sentiment de insecuritate financiară pe termen mediu (F/26-35/Chis/rus/sup/pub-NG). Un respondent, autoangajat în cadrul unei ONG, prevestește că experiența precarității îi va determina pe mulți oameni să-și revizuiască principiile de trai și totodată va delegitima ideologia neoliberală, potrivit căreia fiecare trebuie să se descurce pe cont propriu (B/36-45/Chis/mold/sup/non-guv).

În sfârșit, o anumită categorie de cetățeni, cei considerați „privilegiați", categorie căreia unul din respondenți se atribuie el însuși, nu ar fi fost afectată prea mult de pandemie din punct de vedere economic, ci, eventual, din punct de vedere psihologic și social (B/36-45/Chis/evr/super/pub).

Economia este, desigur, importantă, estimează o respondentă angajată în sectorul privat, dar sănătatea este mai importantă, arătându-se astfel favorabilă restricțiilor motivate de regimul de carantină (F/56-65/urb/mold/sup/priv).

În general, subiectul insecurității economice a fost recunoscut de către cei mai mulți respondenți drept o problemă importantă în contextul pandemiei COVID-19. Este posibil că perioada în care au fost

realizate interviurile (mai 2020) nu permite încă o evaluare deplină a situației, dar câțiva respondenți deja au resimțit efectele crizei în urma concedierii, schimbării sau pierderii locurilor de muncă, a închiderii întreprinderii pe care o gestionează sau în care lucrează. Cu toții, însă, împărtășesc un sentiment mai mult sau mai puțin acut de insecuritate socio-economică, pe care unii respondenți îl asociază cu posibile evoluții negative din punct de vedere moral și social.

Guvernarea situației de pandemie

Un număr mare de subiecți au discutat criza cauzată de pandemia COVID-19 din perspectiva modului în care autoritățile centrale și locale au administrat și gestionat această criză.

Subiecții au abordat acest subiect, răspunzând la următoarele întrebări:

- *Credeți că autoritățile (locale, centrale) iau măsuri corecte pentru a preveni răspândirea virusului? Dar pentru a diminua efectele negative ale pandemiei asupra economiei și asupra vieții de zi cu zi a oamenilor? Dați exemple din localitatea dvs.*

Majoritatea temelor și referințelor tematice codate în cadrul temei generice „Guvernarea situației de pandemie COVID-19" comportă o semnificație generală negativă (19/94) (Tab. 8). Alte subteme și referințe tematice poartă un conținut cu semnificație neutru-ambivalentă (14/56). Un număr mai mic de unități și referințe tematice au o semnificație pozitivă (4/27).

Tab.8. Distribuția generală a subtemelor și a referințelor tematice la tema „Guvernarea situației de pandemie COVID-19" în funcție de semnificația generală a subtemelor (pozitivă, negativă sau neutru-ambivalentă)

Semnificația generală a subtemelor	Numărul de subteme	Numărul de referințe
pozitivă	4	27
negativă	19	94
neutră/ambivalentă	14	56
Total	37	177

Această distribuție tematică în funcție de semnificația lor generală ne spune, la o analiză de suprafață, că respondenții acestei cercetări au apreciat în general negativ și neutru-ambivalent acțiunile guvernării locale și centrale în administrarea crizei cauzate de coronavirusul de tip nou și, într-o mai mică măsură, în mod pozitiv.

Am putea spune din capul locului că subtemele cu semnificație negativă, cele mai critice, au fost în general, cu unele excepții, articulate de toate categoriile socio-demografice de respondenți. Totuși, unele subteme pozitive, cum ar fi „Autoritățile controlează situația" au fost formulate de persoane angajate în sectorul public, în special de către persoane angajate în sistemul administrativ (6 referințe din 6). Totodată, o subtemă cu semnificație negativă cum este „Comunicare stat inadecvată" a fost formulată doar de respondenți angajați în sectorul public (6 din 11) și în sectorul non-guvernamental (5 din 11).

Tab.9. Frecvența surselor și referințelor la tema „Guvernarea situației de pandemie COVID-19”

Nr.	Nume teme/ subteme	Surse	Referințe	Semnificație
1.	**Guvernare COVID**	0	0	+/-
2.	Acțiuni în funcție de posibilități	1	1	+/-
3.	Autoritățile nu respectă regulile de	1	1	-
4.	Comunicare stat neadecvată	7	11	-
5.	Gestiune incompetentă instituții medicale	3	3	-
6.	Manipulare politică	2	2	-
7.	Măsuri administrative anti-COVID	10	10	+/-
8.	APL măsuri corecte	2	2	+
9.	Autoritățile controlează situația	6	6	+
10.	Dotarea inadecvată a personalului medical	7	7	-
11.	Măsură arbitrară - interdicție vârstnici	1	1	-
12.	Măsuri aplicate - criza depășită	2	2	+
13.	Măsuri arbitrare izolare	1	1	-
14.	Măsuri care ar fi trebuit luate	4	5	+/-
15.	Măsuri corecte	17	17	+
16.	Măsuri corecte și incorecte	1	1	+/-
17.	Măsuri corecte, dar nu sunt îndeplinite	6	6	+/-
18.	Măsuri corecte, dar prudență	2	2	+/-
19.	Măsuri de prevenire a crizei economice	3	3	+/-
20.	Măsuri economice minime	1	1	+/-
21.	Măsuri exagerate anti-COVID	4	5	-
22.	Amenzi prea mari	2	2	-
23.	Măsuri greșite	10	11	-
24.	Măsuri inadecvate, lipsă experiență	2	2	-
25.	Măsuri ineficiente global	2	2	-
26.	Măsuri ineficiente termen lung	1	1	-
27.	Măsuri în general corecte	19	19	+/-
28.	Măsuri politizate	2	2	-
29.	Măsuri tehnice - apolitice	1	1	+/-
30.	Măsurile economice insuficiente	21	21	-
31.	Percepția gestionare inadecvată	13	14	-
32.	Supraveghere respectare carantină	4	4	+/-
33.	Medicii - interdicție declarații	1	1	-
34.	Nu se învață nimic din această criză	2	3	-
35.	O responsabilizare mai strictă a cetățenilor	1	1	+/-
36.	Pandemia trebuie administrată de medici	1	1	+/-
37.	Schimbarea politică sistemică post-COVID	1	1	+/-
38.	Statul nu face pentru că nu are resurse	4	4	-

Aprecieri negative

Mai mulți respondenți consideră că strategiile și acțiunile statului de comunicare cu cetățenii au fost inadecvate (7/11). Cetățenii nu au fost informați corect și de la începutul pandemiei (F/36-45/urb/mold/sup/pub). Declarațiile politicienilor au fost contradictorii (B/66-75/Chis/mold/sup/pub). Dar acest lucru este explicat și prin faptul că, la început, și societatea și autoritățile erau derutați și nu știau cum să procedeze (B/56-65/Chis/mold/sup/pub; F/46-55/urb/mold/sup/pub). Unii respondenți

s-au referit la episodul devenit celebru, în care Președintele Dodon a încercat să explice cum se manifestă și se răspândește virusul COVID-19, drept un exemplu de comunicare iresponsabilă a autorităților cu cetățenii (B/36-45/Chis/mold/sup/NG).

Nici autoritățile, dar nici presa nu a informat suficient și profesionist, de unde și proporția mare a celor care nu cred în existența virusului. „În loc de sfaturi medicale utile de autoprotejare presa, transmitea doar necroloage și statistici despre infectați și decedati. Nu era dozată echilibrat informația pozitivă și cea negativă, difuzată de mass-media. Nu era explicat clar necesitatea sloganului „Stați acasă" (B/56-65/Chis/mold/sup/pub).

Informarea corectă a moldovenilor întorși de peste hotare ar fi prevenit răspândirea virusului în Moldova. Or, informarea acestora a fost mare parte întârziată și incompletă. (B/56-65/Chis/mold/sup/pub) O altă greșeală semnalată de unii respondenți este plasarea tardivă a persoanelor emigrante revenite în carantină (B/46-55/rur/mold/sup/pub).

Autoritățile și corpul medical nu au făcut efort suficient pentru a populariza anumite cunoștințe bio-medicale care ar fi fost de folos populației pentru a se proteja și a limita răspândirea virusului: *„E și o problemă că în această pandemie oamenii nu prea au știut ce să facă. Eu cred că una dintre marile probleme pe care le-a scos la iveală pandemia a fost dimensiunea aceasta de știință practică, care trebuia dată comunității pentru ca aceasta să se protejeze. Despre măști trebuia de vorbit din ianuarie, februarie. Comunitatea trebuia să se pregătească."* (B/36-45/Chis/mold/sup/NG)

În opinia aceluiași respondent, autoritățile statului au ratat o șansă rară de a comunica cetățenilor un mesaj de solidaritate. În locul unui asemenea mesaj, statul a livrat o comunicare lacunară și contradictorie (B/36-45/Chis/mold/sup/NG).

Unii respondenți își exprimă rezerva că centrarea mesajului de informare în privința COVID-19 pe izolare, distanțare și „stai acasă" va lăsa amprente asupra mentalului și comportamentului colectiv de natură să înstrăineze oamenii unii de alții (F/26-35/urb/mold/sup/NG).

O parte din respondenți consideră că statul a gestionat greșit sistemul medical înainte și mai ales în timpul pandemiei (3/3). Unii consideră că personalul medical a fost dotat inadecvat pentru a face față sarcinii în creștere de prevenire și tratament al persoanelor infectate, dovadă numărul mare de persoane infectate în rândul personalului medical (7/7). În loc de a fortifica și pregăti sistemul și personalul medical, „Pe prima linie se află politicienii în goană după PR. (...) Ei înșiși nu au respectat cerințele regimului de urgență." (B/66-75/Chis/mold/sup/pub)

Unele decizii luate de autorități ar fi fost politizate, în contextul apropiatelor alegeri (2/2). Mai mult, unii respondenți consideră că pandemia COVID-19 a făcut obiectul unor influențe sociale și politice a cetățenilor (B/56-65/Chis/mold/sup-doc/pub-priv; F/26-35/urb/mold/sup/NG).

Câțiva respondenți consideră că autoritățile au luat uneori măsuri exagerate sau de-a dreptul arbitrare (4/5). Un exemplu în acest sens este interdicția impusă vârstnicilor de a părăsi locuința (la anumite ore), fără să se asigure aceste persoane cu cele necesare pentru protecție și supraviețuire (B/46-55/Chis/rus/sup/pub-priv). Introducerea restricțiilor și apoi ridicarea lor au fost făcute deopotrivă brusc și arbitrar (B/26-35/Chis/mold/sup/priv). Amenzile prea mari sunt un alt exemplu de măsuri exagerate (2/2). De altfel, un respondent, dimpotrivă, consideră amenzile un exemplu de măsură corectă aplicată de autorități (F/16-25/rur/mold/stud/pub).

Un număr destul de ridicat de aprecieri negative se referă la politicile considerate ineficiente în domeniul economic (21/21). Restricțiile impuse în contextul carantinei au fost considerate prea dure de mai mulți respondenți. Acestea au pus o piedică grea în existența și dezvoltarea de mai departe a multor întreprinderi, în special a business-ului mic, cel mai vulnerabil într-o asemenea criză. În schimb, măsurile de susținere a mediului de afaceri nu au fost suficiente și eficiente. Un participant consideră că ar fi fost suficient pentru autorități să se concentreze pe protecția grupurilor vulnerabile, lăsând economia să funcționeze (B/26-35/Chis/mold/sup/NG).

Încercările de rectificare bugetară și atragerea unor credite externe au luat prea mult timp prețios (B/26-35/Chis/mold/sup/NG). Promovarea unor legi considerate aberante ar arăta, potrivit unui respondent, incompetența și, chiar, reaua voință a acestei guvernări în gestionarea crizei (B/26-35/rur/mold/sup/priv). O altă greșeală a autorităților centrale în gestionarea crizei a fost că în Comisia pentru starea excepțională nu au fost incluși medici-cercetători și medici-practicieni din domeniul epidemiologiei și virusologiei (F/66-75/Chis/mold/sup/NG).

Unii respondenți admit că măsurile luate de autorități ar putea fi corecte, în general, dar mărturisesc în același timp că nu au încredere în aceste autorități care și-au asumat actul de guvernare (F/26-35/rur/mold/sup/pub). Un participant consideră că instituțiile statului sunt slabe și cu puține resurse, motiv pentru care și acțiunile sale ineficiente în gestionarea pandemiei (B/26-35/Chis/mold/sup/pub). Un respondent denunță, în acest context, modul deficient în care statul Republica Moldova a fost administrată din 1990 până acum. La fel, gestionarea crizei provocate de pandemie denotă absența unei strategii pe termen lung. (B/66-75/Chis/mold/sup/pub).

Aprecieri pozitive

O parte numeric însemnată din respondenți, în special persoanele angajate în structurile administrative, consideră că autoritățile centrale și/sau cele locale au luat măsuri corecte și la timp pentru a face față situației sanitare și a limita propagarea virusului (B/36-45/urb/mold//sup/pub). Astfel, subtema „Măsuri corecte [de administrare a pandemiei]” a acumulat 17 referințe de la 17 surse, iar subtema „Măsuri în general corecte” – 19 surse și 19 referințe tematice (Tab.9).

Unii participanți (6/6) consideră că măsurile luate de autorități au fost (în general) corecte, dar nu au fost îndeplinite corect din câteva motive: sabotarea acțiunilor de către societate, capacitatea (inclusiv financiară) sau voința redusă de aplicare și control din partea autorităților, complexitatea și imprevizibilitatea situației și lipsa de experiență de administrare a situațiilor de pandemie. Totuși, în legătură cu ultimul argument, unii respondenți a adus și o „scuză” și anume că nici instituțiile internaționale (între altele, OMS) nu au reușit să ofere informație suficientă pentru limitarea răspândirii virusului în China și în lume (F/26-35/rur/mold/sup/pub; B/26-35/rur/mold/sup/priv).

Unii respondenți au fost de părerea că acțiunile autorităților au fost mai eficiente acolo unde populația a susținut aceste măsuri prin implicare în supravegherea respectării regulilor și denunțarea persoanelor care le încalcă (B/46-55/rur/mold/sup/pub).

Aprecieri neutre/ambivalente

Unii respondenți (4/5) sugerează un anumit număr de măsuri care ar fi trebuit luate pentru a diminua efectele negative cauzate de pandemie. Printre acestea se pot număra următoarele: introducerea stării de urgență mai devreme, pregătirea prealabilă a societății și a economiei pentru intrarea în regim de carantină (B/56-65/rur/ucr/sup/pub). Alți respondenți consideră că relaxarea restricțiilor a fost făcută prea devreme (3/3). Un respondent consideră că activitățile economice ar fi trebuit/ trebuie reluate pe răspunderea individuală a agenților economici (B/46-55/Chis/mold/sup-doc/pub). În plan economic, unii respondenți consideră că autoritățile ar fi trebuit găsi mijloace de a păstra activitatea întreprinderilor în timpul pandemiei (F/46-55/Chis/mold/sup/pub). Or majoritatea întreprinderilor nu sunt capabile să plătească șomajul tehnic al angajaților (F/26-35/rur/mold/sup/pub).

Un alt participant sugerează că guvernarea și societatea ar trebui/ ar fi trebuit să învețe câteva lucruri importante din această experiență și anume: prioritatea capacității de reziliență alimentară, care presupune, pe de o parte, concentrarea resurselor alimentare vitale în Moldova (aluzie și la cazul exportării unor cantități de grâu în martie și aprilie 2020), pe de altă parte, abilitarea populației de a fi rezilientă alimentar între altele prin oferirea unor posibilități de cultivare a alimentelor vegetale, chiar și în spații urbane. Totodată, acest respondent consideră că statul ar fi trebuit să lanseze un program mai ambițios de susținere a cetățenilor pentru a diminua creșterea precarității în rândurile celor care suferă cel mai mult de pe urma măsurilor de carantină și a crizei economice. La fel, mesajul „stai acasă" individualist, pe cont propriu, ar fi trebuit să fie schimbat cu o chemare la vigilență, dar și la solidaritate. Totodată, spitalele regionale nu ar fi trebuit închise în scopul „optimizării" lor, ci ele trebuiau dotate pentru a răspunde nevoilor locale, inclusiv în situații de criză (B/36-45/Chis/mold/sup/NG). Pandemia ne-a arătat, susține același respondent, că orașele, în special capitala, au fost văduvite de foarte multe spații publice – parcuri, spații verzi, zone de agrement – care s-au dovedit atât de necesare orășenilor în această perioadă de pandemie. Guvernarea ar fi putut să învețe multe lucruri în materie de politici publice în contextul pandemiei, dar nu o face, după cum pare, pentru că autoritățile nu își recunosc greșelile și nu își construiesc o strategie pe termen mediu și lung, strategie cu atât mai necesară cu cât epidemiologii prevestesc și izbucnirea unui al „doilea val" al pandemiei în toamnă (B/36-45/Chis/evr/sup/pub; B/36-45/Chis/mold/sup/NG).

Forme de rezistență individuală și de suport familial în perioada pandemiei

Situația excepțională actuală se caracterizează printr-un grad sporit de incertitudine și nesiguranță, care necesită mobilizarea resurselor interne și externe ale individului, conștientizarea și reflectarea asupra ceea ce se întâmplă. Criza pandemică a bulversat percepțiile oamenilor față de stabilitate, valori și zona de confort. Informațiile mediatice, evenimentele publice și lipsa lor, frica pentru viitor și situația de imprevizibilitate sunt doar unele aspecte cu care s-au confruntat respondenții.

Răspunsurile la întrebarea *„Ce vă ajută să rezistați în această perioadă de criză?”* au scos în evidență resursele interioare și exterioare menționate de intervievați, ce oferă siguranță și dă putere în depășirea situației pline de necunoscute și stres.

Tab.10. Frecvența surselor și referințelor la tema „Rezistență COVID”

Nr.	Denumirea temei/subtemei	Surse	Referințe
	Rezistență la COVID	1	1
1	Activism social anti-COVID	3	3
2	Activitatea profesională protecție anti-criză	17	17
3	Alimentație	1	1
4	Am rezistat ușor	12	12
5	Atitudine filosofică viață	1	1
6	Competența specialiștilor	1	1
7	Comunicare internet	11	13
8	Comunicare oameni apropiați	11	11
9	Credința în Dumnezeu ca suport	11	11
10	Rugăciune	2	2
11	Evitarea excesului informație	1	1
12	Experiența de viață	1	1
13	Gândirea pozitivă	3	3
14	Ieșire aer liber	1	1
15	Încredere	1	1
16	Lectura cărți preferate	6	7
17	Mă ajută speranța	10	10
18	Munca	5	5
19	Munca în grădină	4	5
20	Optimism viitor	3	3
21	Răbdare	3	3
22	Relații persoane apropiate	1	1
23	Relansarea activităților economice	1	1
24	Reluarea contactelor	1	1
25	Reușită prin securitate financiară	9	10
26	Sănătate bună	1	1
27	Simțul umorului	1	1
28	Suport familial contra COVID	25	25
29	Suport financiar	1	1
30	Tăria de caracter	1	1

Din cele 30 de subteme cu un total de 155 de referințe, menționăm pe cele care au acumulat cele mai multe referințe. Din Tab. 10 observăm că o mare parte din răspunsurile persoanelor intervievate au fost conturate de referințe la subtema „Suport familial anti-COVID” (25/25), „Comunicarea cu oamenii apropiați” (11/11) (prietenii, colegii, rudele).

Avantajele colaterale ale pandemiei

Avantajele pandemiei COVID-19 sunt descrise de subiecți prin faptul că își petrec mai mult timp cu familia, vizionează filme, au mai mult timp liber pentru propria persoană. (F/16-25/mold/stud/pub)

Răspunsurile respondenților au inclus și referințe pozitive la tema generală „Avantaje pandemie” (9/17) (Tab.11).

Unii respondenți au reușit să economisească banii pe care în mod normal i-ar fi cheltuit pe transport, ieșiri, distracții (B/26-35/Chis/mold/sup/priv). Subtema „Aprecierea vieții” (2/3) este descrisă de respondenți (toți din zona rurală) în felul următor*: „În aceasta perioadă de pandemie oamenii de la țară au reușit să conștientizeze niște lucruri atât de firești, cât de scurtă este viața, iar noi o irosim pe lucruri puțin importante*. *Avem în jurul nostru natura atât de frumoasă, poți munci în voie în gospodărie, în fiecare dimineață admiri răsăritul soarelui, și parcă simți că sufletul se umple cu bunătate. Vorbești mai des cu vecinii printre gard”* (F/56-65/rur/mold/sup/pub).

Un respondent a perceput această perioadă ca un concediu de o lună și jumătate, menționând că acest lucru este posibil atunci când ești angajat în sectorul public și salariul îți este asigurat (din sfera învățământului) (F/36-45/urb/mold/sup/pub).

Două persoane cu vârsta cuprinsă între 26-35 ani și care activează în sectorul non-guvernamental au răspuns că au mai mult timp pentru dezvoltarea personală și pentru realizarea activităților planificate (F/26-35/Chis/mold/sup/NG; B/26-35/Chis/mold/super/NG).

Aprecierea naturii a fost în centrul referințelor unor respondenți, menționând că și natura reînvie în urma întreruperii procesului de poluare. Respondenții au subliniat valoarea naturii și au apreciat frumusețea mediului ambiant (F/16-25/urb/gag/super/NG; F/56-65/rur/sup/pub).

Tab.11. Frecvența temelor și referințelor subiecților la tema *„Avantaje pandemie”*

Nr.	Nume teme/subteme	surse	referințe
1	Avantaje pandemie	5	5
2	Aprecierea naturii	1	1
3	Aprecierea vieții	2	3
4	Concediu COVID	2	2
5	COVID - lecție de viață	1	1
6	Dezvoltare personală	1	1
7	Natura reînvie	1	1
8	Realizarea activităților planificate	2	2
9	Revenirea acasă a emigranților	1	1

Rezistența față de pandemie

Pentru un respondent, familia, cărțile din biblioteca personală, comunicarea cu prietenii și nepoții, îi oferă energie și îi dă sens vieții (B/56-65/Chis/mold/sup/pub).

Persoanele intervievate au menținut contactul social prin internet (11/13), cu familia sau cu cercul de prieteni, și a oferit sprijin și suport în perioada de criză (Tab.10).

Unii respondenți consideră că îi ajută să depășească această stare de criză activitatea profesională (17/17). De altfel, referințele la această subtemă sunt ceva mai numeroase în interviurile cu respondenții bărbați (n=11) decât în cele cu respondente (n=6). La fel, percepția securității financiare (9/10), munca (5/5), în special munca în grădină (4/5), activismul social (3/3), ieșirile la aer liber și reluarea contactelor au ajutat alți respondenți să facă față condițiilor impuse de pandemie. Faptul că pot să își continue activitățile profesionale îi ajută pe unii respondenți să reia controlul asupra propriei vieți și să evite starea de neajutorare și nesiguranță. Iată cum exprimă această stare un respondent, membru activ al unui partid politic:

„Mă ajută în această perioadă faptul că am ocupație, familia și încrederea că totul va fi bine. Am o afacere în satul natal în care sunt angajați 12 lucrători, așa că trebuie să fac tot posibilul să nu falimentăm , iar oamenii să rămână fără venit elementar. Activitățile și moralul echipei din partid de asemenea în aceste timpuri deloc ușoare trebuie menținute." (B/46-55/rur/ mold/sup/priv).

„Din fericire, activitatea mea profesională nu a fost sistată – este de părere o respondentă, cadru didactic, locuitoare dintr-o zonă rurală. *În fiecare zi, sunt prinsă în activități cu elevii. Iar faptul că sunt zilnic ocupată mă face să trec mai ușor peste această perioadă de criză. De asemenea, datorită faptului că salariul nu a fost sistat reușesc să nu am probleme financiare. Nu am dreptul să mă plâng…"* (F/46-55/rur/mold/sup/pub).

Din răspunsurile oferite de subiecți la această întrebare (Fig. 11), observăm anumite calități umane, valori, credințe și aspirații ce ajută în această situație pandemică: credința în Dumnezeu (11/11), speranța (10/10), încrederea, tăria de caracter, gândirea pozitivă (3/3), optimismul (3/3), răbdarea (3/3), rugăciunea (2/2), atitudinea filosofică față de viață și experiența de viață.

Fig. 11. Frecvența subtemelor și referințelor în cadrul subtemei ”Rezistența față de COVID-19)

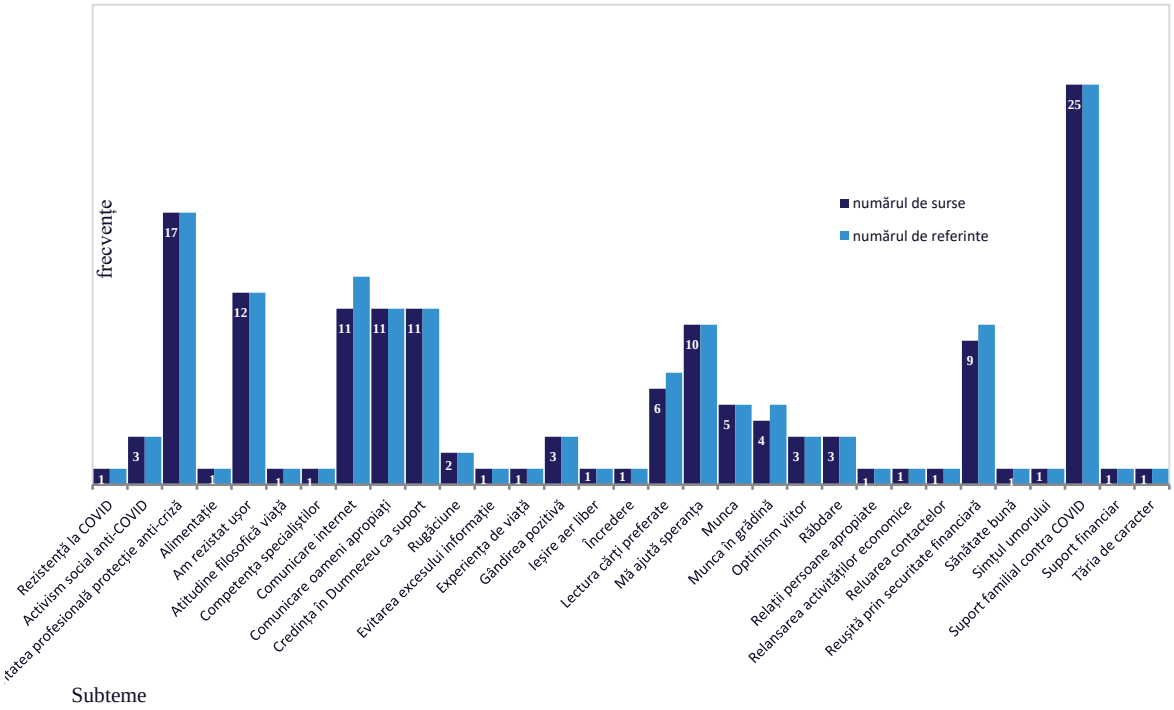

Iată câteva referințe care exemplifică aceste stări de spirit:

„Am acordat mai multă atenție hobby-ului meu și încerc să evit excesul de informație privind epidemia și să îmi păstrez gândurile pozitive”(B/26-35/rur/mold/super/autoang).

„Credința în Dumnezeu şi, orice s-ar întâmpla, eu mă bucur că am viaţă, familia este bine, şi dacă va fi şi bine deja voi fi mulțumitor, plus lista de lucruri pozitive” (B/36-45/urb/mold/sup).

„Pe mine personal mă ajută speranța ca totul se va rezolva și va fi bine. Speranța spre bine. Sper să se termine mai rapid și lumea să fie mai veselă ” (B/36-45/rur/mold/med/pub).

O parte din respondenți mărturisesc că au rezistat ușor condițiilor impuse de pandemie (12/12). De altfel, respondenții bărbați au dat referințele cele mai numeroase la această subtemă (n=10) față de respondente (n=2). Această atitudine corespunde cu așteptările normative de putere și rezistență la situații de dificultate, atribuite de regulă bărbaților.

„N-aș putea spune că m-a afectat cumva. Am fost activ și înainte de pandemie și cred că și după pandemie voi fi la fel de activ” (B/36-45/rur/mold/med/priv).

”În viața mea s-au întâmplat atât de multe lucruri diverse, de la închisoare până la moartea persoanelor dragi, încât perioada coronovirusului nu este percepută de mine drept extrem de dificilă ” (B/46-55/Chis/rus/sup/pub/priv).

Una din respondente mărturisește că a rezistat ușor condițiilor de izolare la domiciliu din motivul că este obișnuită să stea acasă și să lucreze în condiții de domiciliu: „Eu sunt destul de domestică

(„домовая”) și mie mi-a fost simplu. Lucrul meu la fel nu presupune să merg zilnic la lucru, am grafic liber, de aceea nu am suferit tare mult că am stat acasă” (F/26-35/Chis/rus/sup/pub/NG).

Două persoane au remarcat ca cititul literaturii îi ajută să depășească această criză: *„Lectura cărților preferate, căminul familial. Mai ales, lecturarea unor reviste umoristice cu bancuri inteligente, caricaturi amuzante, texte haioase. Comunicarea cu cei dragi. Gândul că totul e trecător. Criza va fi depășită cu ajutorul specialiștilor profesioniști și partenerilor strategici, verificați de Timp și Istorie”* (B /56-65/Chis/mold/sup/pub).

Printre alte practici care au ajutat respondenții să facă față situației de criză sunt următoarele: alimentația (1/1), reluarea contactelor (1/1), sănătatea bună (1/1), simțul umorului (1/1), suportul financiar (1/1), tăria de caracter (1/1), evitarea excesului de informație (1/1), experiența de viață (1/1). Acestea sunt menționate de un număr redus de subiecți.

Cele menționate relevă importanța suportului familial și a comunicării cu cei apropiați, zona de activitate profesională și recreere prin muncă, calitățile umane, valorile și credințele care ajută persoana să reziste acestei perioade de incertitudine și nesiguranță.

Conținutul referințelor respondenților au dezvăluit resurse interioare și exterioare, au scos în evidență forța experiențelor pozitive acumulate în viață, a problemelor depășite și rezolvate, abilități și înclinații personale, care în perioada de criză au devenit resurse și mijloace de supraviețuire psihologică și morală.

Percepția suportului familial în pandemie

Tematica familiei este în centrul discursului referențial al intervievaților privind rezistența la condițiile de pandemie. Cu toate că nu a existat o întrebare directă în ceea ce privește familia și rolul acesteia în această perioadă de criză, respondenții au făcut și referințe în mod special la familie. Din totalul de 23 de referințe la această subtemă, 12 comportă o semnificație pozitivă, 7 au o semnificație negativă și 4 sunt neutru-ambivalente (Tab. 12).

Tab.12. Distribuția generală a subtemelor și referințelor tematice la tema „Familia–loc de protecție” în funcție de semnificația generală a subtemelor (pozitivă, negativă sau neutră-ambivalentă)

Semnificația generală a subtemelor	Numărul de subteme	Numărul de referințe
pozitivă	3	12
negativă	3	7
neutră/ambivalentă	2	4
Total	8	23

Fig. 12. Frecvența surselor și referințelor la tema: ”Familia-loc de protecție”

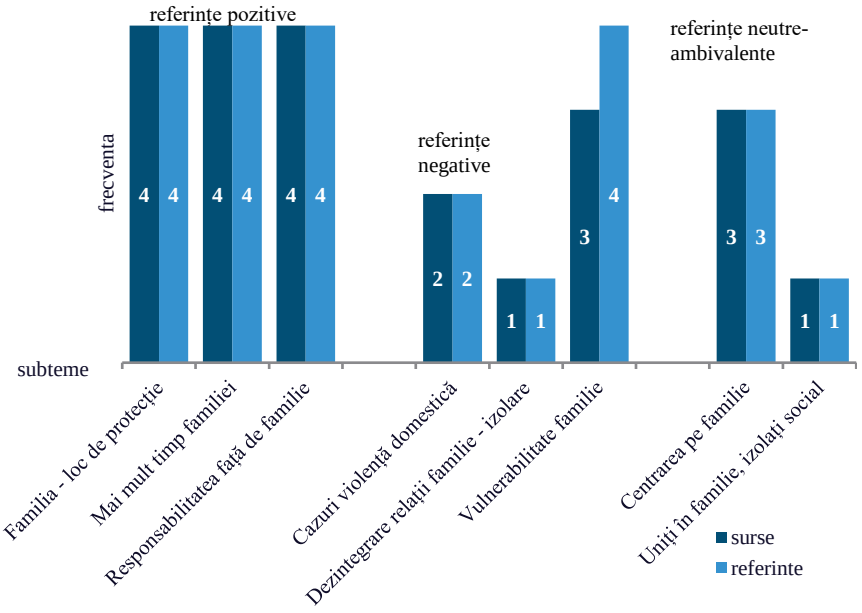

Această distribuție tematică legată de subiectul familiei ne confirmă observația că persoanele intervievate în cadrul acestui studiu (mai 2020) au apreciat mai degrabă în mod pozitiv rolul familiei în această perioadă de criză. Aceștia au menționat că se bucură de posibilitatea de a fi împreună, această perioadă de timp fiind un prilej de cunoaștere și apropiere reciprocă între membrii familiei. Răspunsurile de acest fel au un conținut pozitiv, încrezător că situația va evalua pozitiv și că gândul la copii și la alți membri ai familiei plecați peste hotare fortifică fundamentul suportului familial (F/46-54/urb/mold/sup).

Familia este, astfel, locul unde te întorci când resimți o dificultate sau o greutate (B/46-55/urban/mold/sup/priv). Unii respondenți menționează că pandemia a apropiat familia prin comunicare: *„Pandemia a contribuit la intensificarea relațiilor din interiorul familiei. Familia mai mult comunică în interior între membrii săi”* (B/36-45/rur/mold/sup/priv).

Unii respondenți au adoptat o atitudine de centrare pe familie în această perioadă (3/3): „(...) *personal, am putut să atrag mai multă atenţie familiei, să-mi revizuiesc viaţa, educaţia copiilor”* (B/36-45/urb/mold/sup/priv).

Responsabilitatea față de familie este o subtemă pusă în valoare de câțiva subiecți (4/4) și anume responsabilitatea față de copii (F/36-42/Chis/rus/sup/priv), față de membrii familiei și protejarea lor prin respectarea măsurilor recomandate de autorități.

Totuși, unii respondenți semnalează creșterea gradului de violență în familie din motivul conlocuirii într-un spațiu închis pe durata unei perioade mare de timp: *„Și oficial s-a recunoscut că numărul cazurilor și numărul plângerilor de violență verbală sau fizică în familie a crescut și e foarte important anume în această perioadă familia să fie unită. Dacă familia este unită și sănătoasă, atunci această familie este una care o să vină cu idei de susținere și în comunitate.”* (F/36-45/rur/mold/sup/pub). Izolarea este văzută ca o necesitate. Totodată, mai mulți respondenți mărturisesc că din cauza măsurilor de carantină, în anumite cazuri, familiile au devenit un loc de risc, în loc să fie unul de suport

și protecție, dovadă numărul în creștere al apelurilor la poliție și la protecția familiei (B/26-35/Chis/mold/sup/priv).

O persoană remarcă faptul că izolarea a dus la dezintegrarea și îndepărtarea relațiilor în familie, afectând relațiile cu alți membri ai familiei, rudele, prietenii, deoarece în anumite momente importante nu au putut fi alături (F/16-25/rur/mold/sup/pub).

Unii respondenții explică creșterea vulnerabilității familiei în această perioadă prin suspendarea provizorie a celorlalte zone de activitate socială, în primul rând locul de muncă. În acest sens, familia este asociată cu un loc de captivitate: *„Zicea cineva că lasă că o să stăm acasă, o să ne ocupăm de copii, de familie. Nu, la mulți dintre noi spiritul ăsta s-a atrofiat, de a ședea cu copiii. Și din discuții cu mulți oameni mi-am dat seama că cetățenii noștri deja nu sunt în stare să suporte familia. Pentru că prea mult stai [în familie]. Prea mult, după părerea lor”* (B/36-45/rur/mold/ sup/NG).

Impactul regimului de autoizolare în contextul pandemiei COVID-19 asupra familiei a arătat o semnificație binară. Pe de o parte, pentru majoritatea respondenților care au abordat acest subiect, familia a devenit un loc important de suport și protecție. În cazul altor respondenți, sau din observațiile acestora asupra altor concetățeni, familia a devenit mai degrabă un factor de risc și vulnerabilitate. Am putea presupune că, în condițiile de izolare și de suspendare a activității profesionale, familia a trecut ea însăși printr-o perioadă de încercare. Unele familii s-au dovedit mai reziliente și astfel au exercitat o funcție protectivă asupra membrilor săi, în timp ce alte familii s-au confruntat cu o acutizare a faliilor și deficiențelor preexistente pandemiei.

Tipuri de suport social și manifestări de solidaritate în perioada pandemiei

În cadrul interviului aprofundat, respondenții s-au pronunțat de asemenea asupra diverselor forme de suport social și a manifestărilor de solidaritate în care ei înșiși sau alte persoane au fost implicați în perioada pandemiei.

Întrebările din ghidul de interviu care au stimulat luări de cuvânt la această temă sunt următoarele:

- *Prin ce se manifestă/ s-a manifestat această unitate? Dați exemple.*
- *Dvs. personal cum participați la stabilirea și menținerea legăturilor/ unității din comunitate?*
- *Cât de caracteristic este pentru oamenii din anturajul dvs. să dea o mână de ajutor altor oameni când aceștia au nevoie?*
- *Cum considerați, dvs. personal de la cine puteți aștepta un ajutor material concret în caz de necesitate (bani, muncă prestată, echipamente...)?*

Ca și în cazul altor teme, subtemele din această temă generică pot fi împărțite în trei mari categorii semantice: subtemele cu semnificație generală pozitivă, subtemele negative și cele cu semnificație neutru-ambivalentă (Tab. 13). Cum este și de așteptat față de o asemenea temă, majoritatea referințelor au fost atribuite temelor subtemelor cu semnificație pozitivă (6/73).

Tab. 13. Distribuția generală a subtemelor și referințelor tematice la tema „Suport și solidaritate în contextul pandemiei COVID-19" în funcție de semnificația generală a subtemelor (pozitivă, negativă sau neutru-ambivalentă)

Semnificația generală a subtemelor	Numărul de subteme	Numărul de referințe
pozitivă	6	73
negativă	6	17
neutră/ambivalentă	3	11
Total	15	101

Distribuția referințelor în funcție de semnificația generală a surselor pentru această temă sugerează că majoritatea respondenților care s-au pronunțat la acest subiect au apreciat pozitiv formele de suport social și de solidaritate în contextul pandemiei (Tab. 14). Totuși, un anumit număr de referințe au fost atribuite subtemelor cu semnificație negativă, în special cele în care sunt deplânse lipsa sau insuficiența manifestărilor de suport social și solidaritate. Alte subteme includ referințe tematice cu semnificație neutră sau ambivalentă (3/11).

Tab.14. Frecvența surselor și referințelor la tema „Suport și solidaritate în contextul pandemiei COVID-19"

Nr.	Denumirea temei/subtemei	Număr surse	Număr referințe	Semnificație
	Suport & solidaritate COVID	7	7	+/-
1	Abuz acțiuni suport	1	1	-

2	Acțiuni solidaritate	20	34	+
3	Grijă apropiați	9	11	+
4	Informare rude	2	3	+
5	Lipsă politici de solidaritate	1	1	-
6	Lipsă solidaritate COVID	8	11	-
7	Lipsă suport vârstnici	1	1	-
8	Societatea solidară - COVID	1	1	+
9	Solidaritate impusă	1	1	-
10	Solidaritatea descurajată	1	2	-
11	Suport copii învățământ la distanță	2	3	+/-
12	Suport medical COVID	1	1	+/-
13	Suport psihologic	3	4	+
14	Suport vârstnici	17	20	+

Este de remarcat că respondenții bărbați au abordat mai des subtemele legate de suport și solidaritate în perioada pandemiei, atât cele pozitive cât și cele negative. Astfel, subtema „Acțiuni de solidaritate" a acumulat 24 de referințe din interviuri cu respondenți bărbați și 10 referințe în interviuri cu respondente. La fel, apare o diferență de gen în distribuția referințelor la subtema „Lipsă solidaritate [în pandemie]" – 9B/2F. În schimb, la subtema „Suport vârstnici", diferența de gen este în favoarea respondentelor feminine (6B/14F). Subtema „Acțiuni de solidaritate" a fost discutată mai des de persoane de vârstă activă, relativ tinere: segmentul de vârstă 26-35 (n=12) și 36-45 (n=10). Această subtemă a fost discutată mai mult de persoane angajate în sectorul non-guvernamental (11 din 18), dar și de respondenții angajați în sectorul privat (9 din 20) și cele din sectorul public (11 din 44).

Fig. 13. Distribuția subtemelor în funcție de semnificația generală a subtemelor

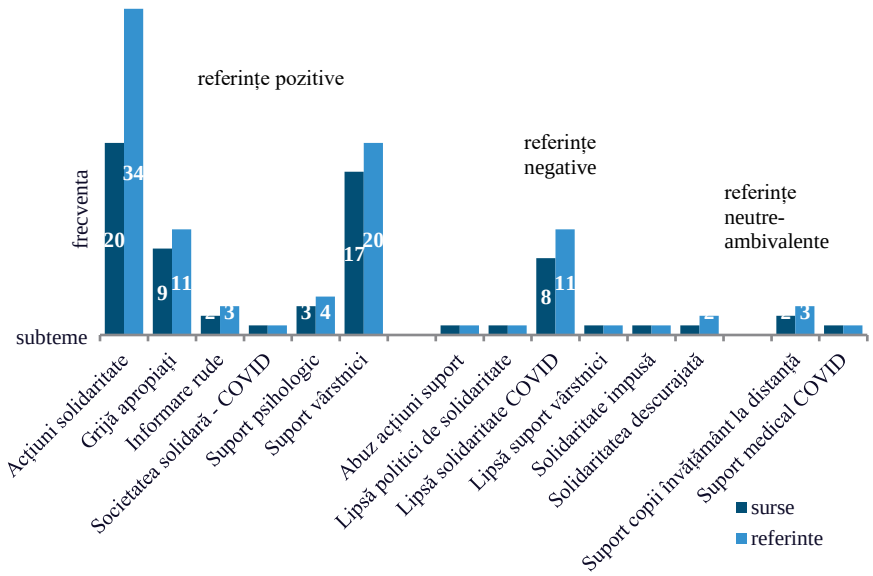

Respondenții care au abordat în diverse feluri tema generică „Suport și solidaritate COVID-19" au trecut în revistă un anumit număr de acțiuni de suport și ajutorare: sprijin moral, psihologic, informațional (cu privire la COVID, uneori asociat cu îndemnul de respectare a regulilor), cu produse de primă necesitate, produse alimentare, îmbrăcăminte, echipamente sanitare, donație de sânge,

donație de bani, servicii de livrare de produse alimentare, servicii de salubrizare, suport acordat elevilor în procesul de învățământ la distanță și, nu în ultimul rând, suport medical.

Ajutorul este acordat de cele mai dese ori vârstnicilor (17/20), dar și altor persoane vulnerabile (nevoiașilor, persoanelor cu dizabilități, persoanelor fără adăpost), familiilor numeroase/ vulnerabile. De multe ori, ajutorul este acordat persoanelor apropiate (9/11): rudelor, membrilor familiei, vecinilor sau colegilor.

Un respondent consideră, în acest context, că manifestările de solidaritate „pe orizontală", între rude, prieteni, colegi, nu este o dovadă de solidaritate autentică. O solidaritate autentică ar fi direcționată persoanelor care iese din cercul de persoane apropiate. Or, această formă de solidaritate, „pe verticală", este puțină în societatea moldoveană, potrivit respondentului (B/36-45/Chis/mold/sup/NG).

Suportul acordat este de cele mai multe ori unul individual – de la persoană la persoană (într-o relație „pe orizontală" – între persoane apropiate – sau „pe verticală", între persoane necunoscute, din medii sociale diferite). Alteori, mai rar, suportul este unul de grup, din partea unor grupuri de voluntari. În sfârșit, respondenții angajați în structuri administrative vorbesc de anumite forme de suport instituționalizat, acordate de către autoritățile publice locale sau centrale prin primărie, asistenții sociali sau instituțiile medicale. Nu în ultimul rând, anumiți respondenți menționează Mitropolia sau diverse biserici drept focare de suport pentru vârstnici și nevoiași.

Subtema întitulată „Acțiuni de solidaritate" a acumulat numărul cel mai mare de surse și referințe (20/34). Exemple de solidaritate la care subiecții fac referință sunt donațiile venite din străinătate, în special suportul acordat de echipa de medici din România (B/56-65/rur/mold/sup/pub), angajarea studenților de la medicină în spitale (B/66-75/Chis/mold/ sup/pub), taximetriștii care au oferit servicii gratuite medicilor (2/2), cafenelele ce au oferit mâncare celor nevoiași (F/56-65/rur/mold/med/pub).

Cei care acordă ajutor, o fac, atunci când își explică gestul, din spirit creștinesc (B/36-45/rur/mold/sup/NG), din obligație morală în fața persoanelor vârstnice și dezavantajate (B/36-45/Chis/mold/sup/NG) sau în virtutea obligațiilor familiale sau de rudenie.

Un respondent consideră că grupurile de activiști voluntari de ajutorare a celor nevoiași au apărut din motivul că statul nu s-a implicat destul sau deloc în această direcție (B/36-45/Chis/mold/sup/NG). De altfel, statul nu a făcut nimic pentru a încuraja acțiunile de solidaritate, nici măcar partidele de opoziție, ci, dimpotrivă, au adoptat niște măsuri de izolare care au descurajat acțiunile de suport reciproc și de solidaritate, consideră același respondent. În schimb, statul ar fi trebuit să adopte niște măsuri de suport „sistemice" care să ajute persoanele vulnerabile dincolo de perioada de pandemie (B/36-45/Chis/mold/sup/NG).

Câțiva respondenți au denunțat lipsa de solidaritate din societate și/sau din comunitatea lor (8/11). Regimul de carantină/ izolare a dus la închidere în sine și, astfel, la reducerea comunicării și a manifestărilor de suport și solidaritate (F/36-45/urb/mold/sup/priv). Potrivit unui respondent, pandemia a aprofundat inegalitățile sociale: „Noi nu suntem egali în fața pandemiei (...) Nu suntem în aceeași barcă, noi suntem în același ocean, dar în bărci diferite" (B/36-45/Chis/mold/sup/NG). În loc să-i ajute, mulți oameni au hărțuit și au discriminat persoanele îmbolnăvite cu COVID-19 (B/36-45/Chis/evr/sup/pub; B/36-45/Chis/mold/sup/NG).

Unii respondenți consideră că cea mai bună formă de solidaritate este respectarea regulilor sanitare pentru a nu contribui la răspândirea virusului, unii dintre ei mărturisind că nu s-au gândit la alte forme de implicare (B/16-25/urb/gag/sup/NG).

Scepticismul și neglijența unora ar fi o dovadă de lipsă de solidaritate față de vârstnici, cei mai vulnerabili în această pandemie, sau chiar un soi de „ageism" (dispreț și marginalizare a vârstnicilor) (B/36-45/Chis/mold/sup/NG).

Un respondent a emis o idee interesantă potrivit căreia societățile mai colectiviste și mai solidare, cum sunt societățile orientale, combat mai eficient pandemia, pe când cele occidentale, mai individualiste, au devenit mai vulnerabile în fața pandemiei (B/46-55/Chis/rus/sup/pub-priv).

Observăm, așadar, și în această temă, luări de cuvânt diverse, multe dintre ele cu semnificație pozitivă, iar altele negative și ambivalente. Ca și în cazul temei „Unitate contra COVID", referințele la subtemele pozitive, deși mai numeroase, sunt mai sărace din punctul de vedere al conținutului și al materialului factual (prin exemple). Luările de cuvânt critice, mai puține, aduc de multe ori argumente și exemple prin care demonstrează slaba manifestare de solidaritate în contextul pandemiei COVID-19 în societatea moldoveană. În sfârșit, unii respondenți speră că această criză va da de gândit liderilor societății civile și decidenților publici pentru a fortifica manifestările de suport social și de solidaritate, în loc să le slăbească prin măsuri posibil eficiente pe termen scurt, cum este izolarea la domiciliu, dar nesustenabile și problematice din punct de vedere etic, mai ales în ceea ce privește suportul pentru vârstnici și alte persoane vulnerabile.

Respectarea regulilor în perioada de carantină

Tema generală „Respectarea regulilor carantină” este în strânsă legătură cu tema „Unitate contra COVID”. Subtema cu cele mai multe surse şi referinţe din cadrul ultimei teme este „Unitate – respectarea regulilor” (44/71). În viziunea majorităţii respondenţilor participanţi la studiu văd în respectarea regulilor un semn al unităţii. Nu a existat o întrebare separată în ceea ce priveşte regulile, dar de multe ori această temă a fost abordată în diferite momente ale interviului. Tema respectării regulilor în general a venit din partea respondenţilor, nu a fost provocată de întrebările din chestionar.

Dacă ne uităm la caracteristica subtemelor, 6 sunt neutre/ambivalente (47 referinţe) şi 3 sunt negative (14 referinţe). Nu există subteme cu caracter pozitiv, acest fapt ar putea indica faptul că respectarea regulilor este percepută ca o măsură impusă de situaţia pandemiei.

Tab. 15. Distribuția generală a subtemelor și referințelor tematice la tema „Respectarea regulilor carantină” în funcție de semnificația generală a subtemelor (pozitivă, negativă sau neutru-ambivalentă)

Semnificația generală a subtemelor	Numărul de subteme	Numărul de referințe
pozitivă	0	0
negativă	3	14
neutră/ambivalentă	6	47
Total	9	61

Fig. 14. Numărul de referințe tematice la tema „Respectarea regulilor carantină” în funcție de semnificația generală a subtemelor (pozitivă, negativă sau neutru-ambivalentă)

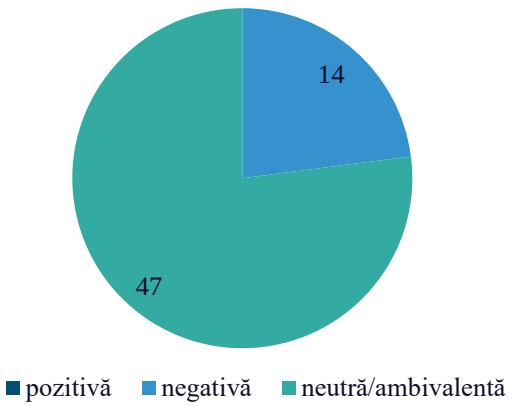

Tab. 16. Frecvența surselor și referințelor la tema „Respectarea regulilor carantină”

Nr.	Denumirea temei/subtemei	Număr surse	Număr referințe	Semnificație
1	**Respectarea regulilor carantină**	19	25	+/-
2	Denunțarea nerespectării regulilor	1	1	+/-
3	Dificultate carantină copii	3	3	-

4	Îndemn respectare carantină	11	12	+/-
5	Libertate carantină	2	2	+/-
6	Nemulțumiri restricții	1	1	-
7	Nerespectarea regulilor carantină	9	10	-
8	Respectare reguli igienă	6	6	+/-
9	Vârstnicii respectă regulile	1	1	+/-

Temele mai importante în funcție de surse și referințe pe care le-am analizat sunt următoarele: „Respectarea regulilor carantină" (19/25), „Îndemn respectare carantină" (11/12), „Nerespectarea regulilor carantină" și „Respectare reguli igienă" (6/6).

Subtema cu cele mai multe surse şi referinţe este „Respectarea regulilor carantină" (19/25). Unele răspunsuri descriu modul în care respondenţii îşi aduc aportul la păstrarea unităţii în comunitate. În perioada pandemiei, unitatea este menținută prin respectarea regulilor impuse: de a sta acasă, de a nu folosi transportul public în mod exagerat, de a nu face vizite la rude şi prieteni, respectarea normelor sanitar-igienice. Alţii nu vorbesc despre sine, ci despre faptul că în comunitate s-au respectat regulile şi acest fapt a demonstrat unitatea ei: *„În primul rând multă lume a început să respecte măsurile care sunt propuse. Dacă încerci să respecți măcar minimal măsurile de precauție deja te gândești și la tine, dar și la alții"* (B/26-35/Chis/mold/sup/priv). *„Când ieși în stradă fiecare își ia măsuri de protecție, magazinele care au fost după un timp deschise se găsesc diferite măsuri de curățare/dezinfectare a mâinilor. Între oameni există coeziune și solidaritate"* (B/16-25/ru/mold/sup/pub).

O altă subtemă cu mai multe referinţe este Îndemn respectare carantină (11/12). Spre deosebire de prima subtemă în acest caz respondenţii menţionează nu doar că au respectat regulile, dar au îndemnat pe alţii, apropiaţii lor sau întreaga comunitate din care fac parte să respecte regulile. Unii din cei care au menţionat subtema au făcut îndemnuri din cauza funcţiei sau statutului pe care îl au în comunitate, spre exemplu consilier local sau preot. În acest caz responenţii au încercat să influenţeze toată comunitatea. În cazul când cineva din respondenţi a menţionat la îndemnul la respectarea regulilor fără să aibă o funcţie publică acestea erau adresate persoanelor apropiate. Uneori îndemnul la respectare vine şi cu încercarea de a sensibiliza privind realitatea pericolului, în cazul în care persoana este sceptică faţă de pandemie:

„În această perioadă am venit și eu ca preot cu anunțuri pentru populație, ca să înțeleagă că nu e de glumit, că treaba e serioasă, să nu asculte pe tot felul de conspirații care au apărut, să se informeze din surse oficiale. Să nu panicăm, să nu ne îngrijorăm pentru faptul că, de exemplu nu prea putem participa la slujbele bisericii, cum participam mai înainte. Și, îi mai linișteam pe unii care nu cred că există pandemia în felul următor: chiar dacă să presupunem că nu există, noi nu purtăm nici o vină, Dumnezeu lucrul ăsta îl înțelege, așa că dăm să stăm liniștiți și să nu..." (B/36-45/urb/mold/sup/pub). Faptul că majoritatea celor care au îndemnat la respectarea carantinei au vârsta cuprinsă între 36 şi 55 ani ar putea indica asupra faptului că statutul social ar putea juca un rol mai important în activismul acestor persoane.

O subtemă, cu semnificaţie negativă, este „Nerespectarea regulilor carantină" (9/10). Din analiza răspunsurilor putem observa că atunci când respondenţii au menţionat că regulile nu se respectă, ei nu au generalizat. O parte din ei au zis că în general se respectă regulile, iar unii nu respectă (uneori afirmă că mulţi, dar nu toţi), uneori dând exemple concrete de nerespectare. Unul din respondenţi

afirmă că la început se respectau iar mai apoi au început să se respecte tot mai puţin, deşi situaţia epidemiologică nu s-a schimbat: *„Dacă oamenii ar fi respectat in tocmai normele recomandate de autorități nu ar fi ajuns la atâtea îmbolnăviri. Chemarea ”Stați acasă” este repetată infinit, dar cu părere de unii cetățeni se fac că n-o aud și nu o iau în serios”* (F/56-65/urban/mold/sup/priv). Nu este întâmplător că despre nerespectarea regulilor tind să vorbească respondenţii mai înaintaţi în vârstă (5 din 10 referinţe sunt ale respondenţilor din grupa de vârsta 56-65 ani şi 2 din 10 sunt ale celor de vârsta 66-75 ani).

O altă temă cu multe referinţe este „Respectare reguli igienă” (6/6). Această subtemă continuă ideea subtemei „Respectarea regulilor carantină”. Și aici, respectarea regulilor este un element definitoriu de coeziune a comunității. Doar că aici respondenţii pun pe primul loc dintre reguli respectarea normelor de igienă, ele ar fi primordiale printre celelalte. Ele se concretizează prin măsuri de curăţenie, salubritate, dezinfecţia căilor de acces în clădiri etc.: *„Aș zice că această unitate s-a manifestat prin înțelegerea măsurilor de curățenie/salubritate suplimentare care au fost impuse în contextul epidemiei”* (B/26-35/Chis/mold/sup/ONG).

Trei dintre respondenţi afirmă că cei mai afectaţi de regimul de carantină şi de regulile ce le impune aceasta sunt copiii, aceştia fiind obligaţi să înveţe online, ceea ce impune o *„presiune mai mare pe ei”* (F/26-35/rur/mold/sup/pub) şi pentru ei e mai dificil de a sta în izolare: *„Cel mai mult a afectat în privința copiilor, că nu merg la școală, ei simt lipsa de comunicare cu semenii”* (B/36-45/urb/mold/sup/pub).

În concluzie, trebuie să scoatem în evidență încă o dată faptul că acest subiect a fost abordat de subiecți fără a fi întrebați la acest subiect conform ghidului de interviu. Acest lucru arată importanța temei pentru subiecți. În plus, majoritatea respondenților celor care au discutat subiectul înțeleg ideea de respectare a regulilor impuse de autorități în contextul pandemiei drept un element constitutiv al unității comunității și societății.

Unitate/coeziune socială contra COVID-19

Persoanele intervievate au abordat în număr mare subiectul coeziunii (unității) sociale în contextul pandemiei COVID-19. Luările de cuvânt care se referă la această temă au fost formulate, în general, ca răspunsuri la următoarele întrebări:

- *Cum credeți, cât de unită este/ a fost comunitatea dvs. locală (în contextul epidemiei COVID)?*
- *Prin ce se manifestă/ s-a manifestat această unitate? Dați exemple.*
- *Dvs. personal cum participați la stabilirea și menținerea legăturilor/ unității din comunitate?*

Tab.17. Distribuția generală a subtemelor și referințelor tematice la tema „Guvernarea situației de pandemie COVID-19" în funcție de semnificația generală a subtemelor (pozitivă, negativă sau neutru-ambivalentă)

Semnificația generală a subtemelor	Numărul de subteme	Numărul de referințe
pozitivă	2	72
negativă	5	29
neutră/ambivalentă	4	37
Total	11	138

Subtemele cu semnificație generală pozitivă din cadrul acestei teme generice sunt mai puține (n=2) decât cele negative (n=5) și cele neutru-ambivalente (n=4). Cu toate acestea, referințele la subtemele pozitive sunt cele mai numeroase (n=72), față de cele negative (n=29) și cele neutru-ambivalente (n=37). Această apreciere sumară privind distribuția subtemelor sub aspectul semnificației lor generale sugerează, pe scurt, că respondenții la interviul aprofundat realizat în mai 2020 în cadrul acestui proiect de cercetare apreciază pozitiv nivelul de coeziune al comunității și societății în contextul pandemiei COVID-19. Un număr mai mic, dar destul de ridicat de referințe tematice negative ne arată, totuși, că unitatea comunității și/sau societății a fost apreciată negativ de o parte însemnată din respondenți. În sfârșit, referințele destul de numeroase la subteme cu semnificație neutru-ambivalentă presupune că această coeziune conjuncturală are anumite limite.

Tab. 18. Frecvența surselor și referințelor la tema „Unitate/ coeziune socială contra COVID-19

Nr.	Nume teme/ subteme	Surse	Referințe	Semnificație
1.	**Unitate contra COVID**	29	33	+/-
2.	Coeziune parțială COVID	1	1	+/-
3.	Izolare - lipsa coeziune	1	1	-
4.	Lipsă coeziune	12	16	-
5.	Lipsă educație	1	1	-
6.	Lipsă unitate - nerespectarea carantinei	9	10	-
7.	Mentalitate sovietică	1	1	-
8.	Mobilizare populație fără autorități	1	1	+/-
9.	Necazul unește	1	1	+
10.	Toți egali în fața COVID	2	2	+/-
11.	Unitate - respectarea regulilor	44	71	+

Este interesant de remarcat că subtema „Unitate contra COVID” a fost abordată într-un număr mai mare de referințe de către respondente femei (n=20) față de bărbați (n=13). Dimpotrivă, subtema „Lipsă coeziune COVID” a fost discutată mai mult de bărbați (n=11) decât de femei (n=5). În sfârșit, o altă subtemă importantă din această temă generică, „Unitate – respectarea regulilor”, a fost tratată diferențiat în funcție de genul respondenților, și anume în 43 de referințe făcute în interviurile cu respondenți (bărbați) și în 28 de referințe cu respondente (femei). O posibilă cheie în explicarea acestei diferențe ar putea fi răspunsul diferențiat al femeilor și bărbaților din eșantionul acestei cercetări vizavi de presiunea socială a regulilor de carantină, dar această ipoteză rămâne a fi testată ulterior cu ajutorul datelor cantitative. Celelalte categorii socio-demografice ale respondenților nu au un impact vizibil în distribuția referințelor tematice.

Afirmațiile respondenților atribuite acestei subteme („Unitate – respectarea regulilor”) au fost făcute din două perspective enunțiative: 1) perspectiva autorităților, în cazul persoanelor cu statut de autoritate publică, și 2) perspectiva cetățenilor, de către respondenții fără statut de funcționar public. Din perspectiva autorităților, respondenții exprimă, de regulă, exercițiul puterii în aplicarea regulilor sanitare, pe perspectiva cetățenilor descriu și analizează, de regulă, modul în care oamenii de rând se conformează pozitiv acestor reguli. În ambele cazuri, respectarea acestor reguli este interpretată drept o dovadă de coeziune a comunității sau societății. În ambele perspective discursive, persoanele care respectă regulile sanitare sunt prezentați drept cetățeni loiali, iar cei care nu respectă sunt discalificați și denunțați drept cetățeni iresponsabili.

Nivelul de unitate (coeziune) a fost înțeles de unii respondenți prin manifestări de solidaritate în raport cu grupurile vulnerabile (F/16-25/urb/gag/sup/NG; F/56-65/urb/mold/sup/pub).

Potrivit câtorva respondenți, coeziunea comunității și a societății se fortifică prin conștientizarea unui pericol comun, într-o situație de criză majoră și împotriva unui „dușman comun” (B/56-65/Chis/mold/sup-doc/pub-priv; B/66-75/rur/mold/sup/neang; F/26-35/urb/ mold/sup/NG; F/16-25/urb/gag/sup/NG).

Unii respondenți observă că gradul de unitate a fost mai ridicat la început pandemiei, în martie 2020, când și frica a fost mai mare. Oamenii erau atunci „în aceeași barcă”, „pe aceeași lungime de undă”. Această unitate a diminuat, însă, pe parcursul lunilor care au urmat pe măsură ce frica a cedat în favoarea neîncrederii generalizate (F/62/urb/bulg/sup/pub).

Potrivit unui respondent, unitatea a sporit în cercurile apropiate de relații, mai ales în rândul familiilor, al rudelor, vecinilor, colegilor. Această apreciere subînțelege că această unitate a scăzut la nivelul societății în întregime (B/66-75/Chis/mold/sup/pub).

O parte însemnată dintre respondenți consideră că societatea a dat dovadă de lipsă de coeziune în contextul pandemiei COVID (12/16): „Oamenii s-au izolat, însă cred că izolarea nu duce la unitate” (F/36-45/urb/mold/sup/pub). Oamenii au devenit mai egoiști, mai individualiști, fiecare pentru sine (26_35_urban_mold-rom_super_privat). Pericolul infectării a dus la „închidere în sine și reducerea comunicării” și deci la o solidaritate redusă (F/36-45/urb/mold/sup/priv). Lipsa de unitate se manifestă prin atitudinea individualistă de indiferență față de alte persoane, după principiul proverbului „Моя хата с краю, ничего не знаю” (Casa mea stă deoparte și de nimic nu-mi pasă) (B/26-35/rur/bulg/sup/NG). „A venit una care fugit din spital din Italia și a molipsit tot avionul. Ce fel de

unitate dacă nu e responsabilitate?" – se întreabă un respondent (B/56-65/Chis/mold/sup-doc/pub-priv).

„Uniți, în numele cărei idei? Cum poate fi unită [comunitatea, societatea] dacă toată lumea stă închisă în apartamente", se întreabă retoric o respondentă (F/56-65/Chis/rus/sup/auoang). Și apoi, aceeași respondentă își continuă gândul: „Uniți prin frică? Poate, dar nu în cazul tuturor."

Alți respondenți explică lipsa unității prin incapacitatea autorităților de a coagula societatea în contextul crizei (vezi, de exemplu, B/56-65/Chis/mold/sup/pub și B/36-45/Chis/mold/sup/NG).

Indiferența față de ceilalți se manifestă, în multe cazuri, semnalate de respondenți, prin nerespectarea regulilor și astfel punerea în pericol a celorlalți. Mai mult decât indiferență, unii respondenți văd în comportamentul celor care nu respectă regulile sanitare ură și răutate (F/36-35/Chis/mold/sup/priv). Nerecunoașterea epidemiei și neîncrederea în autorități este o altă dovadă a lipsei de unitate (B/16-25/urb/gag/sup/NG).

Cei mai mulți respondenți își articulează argumentele în baza unei definiții implicite privind unitatea/ coeziunea comunității/ societății prin respectarea regulilor sanitare. Astfel, o parte dintre respondenți consideră că unitatea lipsește din motivul nerespectării regulilor de carantină (9/10). Din aceeași perspectivă, alți respondenți, mult mai mulți (44/71) apreciază o unitate sporită a comunității lor, din motivul respectării regulilor de carantină.

Oamenii nu respectă regulile din mai multe motive: ignoranță, lipsa conștientizării, neglijență față de ceilalți și față de persoanele vulnerabile sau chiar răutate. Un participant consideră că felul în care unii oameni înțeleg libertatea în contextul pandemiei implică o atentare la libertatea celorlalți. Cu cât mai mult le va păsa doar de libertatea lor individuală, cei care nu respectă regulile de carantină vor prelungi condițiile de izolare și carantină pentru toți ceilalți (F/46-55/rur/mold/sup/pub).

Un respondent observă că în condițiile pandemiei, regulile sanitar-epidemiologice au fost cele care au asigurat coeziunea, pe când, în condiții normale (până la pandemie), liantul principal în coeziunea comunității au fost apropierea socială, în special gradul de rudenie (B/56-65/rur/mold/med/ autoang).

Un respondent observă un grad ridicat de coeziune din perspectiva respectării regulilor sanitare, dar o lipsă de coeziune în ceea ce privește formele de solidaritate și întrajutorare: „[Comunitatea] a fost destul de unită la nivelul organizării măsurilor de protecție, a conștientizat destul de bine riscurile, dar destul de lamentabilă la nivelul de empatie față de persoanele bolnave și de evitarea contactului cu persoanele bolnave și conștientizarea că nu trebuie să interacționeze cu cei bolnavi" (B/26-35/Chis/mold/sup). Un respondent constată că a crescut activismul comunitar pentru asigurarea condițiilor sanitare în blocuri de locuit (B/26-35/Chis/mold/sup).

În loc de concluzie la acest compartiment, vom spune că referințele tematice la subtemele cu semnificație generală pozitivă au fost mai numeroase decât cele cu semnificație negativă și neutru-ambivalentă. Cu toate acestea, luările de cuvânt atribuite subtemelor pozitive au fost, în general, destul de redundante și sărace în elemente argumentative, putând fi reduse la ideea potrivit căreia „comunitatea este/a fost unită pentru că oamenii au respectat regulile sanitar-epidemiologice". Referințele cuprinse în subtemele cu semnificație generală negativă și neutru-ambivalente au acoperit o gamă largă de idei și argumente. Una din posibilele explicații ale acestei diferențe este că afirmațiile atribuite subtemelor pozitive corespund mai degrabă discursului oficial în ceea ce privește

administrarea pandemiei și mai puțin convingerilor intime ale respondenților. Totuși, este remarcabil că cea mai mare parte a respondenților au subscris definiției implicite a coeziunii sociale prin respectarea regulilor impuse de autorități. Acest element de definiție ar putea fi unul conjunctural, determinat de contextul pandemiei, în care pericolul comun de infectare a scos în evidență liantul normativ și a slăbit factorul de coeziune după alte principii (al apartenenței, solidarității, participării etc.).

Societatea înainte și după pandemie

În general, luările de cuvânt la tema „Societatea înainte și după pandemie” (codată: „Societatea in & post COVID”) au fost articulate de respondenți în răspunsurile la următoarele întrebări: *Unii comentatori spun că lumea va fi mai bună, alții spun că va fi mai rea în urma crizei cauzate de pandemie. Dvs. cum credeți cum va fi societatea moldovenească după ce pandemia va sfârși?* Şi parţial la întrebarea: *Credeți că pandemia a schimbat cumva comportamentele oamenilor? Dați exemple (pozitive și eventual negative)*.

În total, în corpusul de interviuri au fost identificate 26 de subteme (94 de referinţe) la această temă. Considerăm oportună împărţirea subtemelor şi analiza lor ulterioară după următoarele categorii: subteme pozitive, negative şi neutre/ambivalente. Observăm că majoritatea subtemelor au un caracter neutru/ambivalent – 19 (55 referinţe).

Tab. 19. Distribuția generală a subtemelor și referințelor tematice la tema „Societatea in&post Covid” în funcție de semnificația generală a subtemelor (pozitivă, negativă sau neutru-ambivalentă)

Semnificația generală a subtemelor	Numărul de subteme	Numărul de referințe
pozitivă	4	23
negativă	3	16
neutră/ambivalentă	19	55
Total	26	94

Fig. 15. Numărul de referințe tematice la tema „Societatea in & post Covid” în funcție de semnificația generală a subtemelor (pozitivă, negativă sau neutru-ambivalentă)

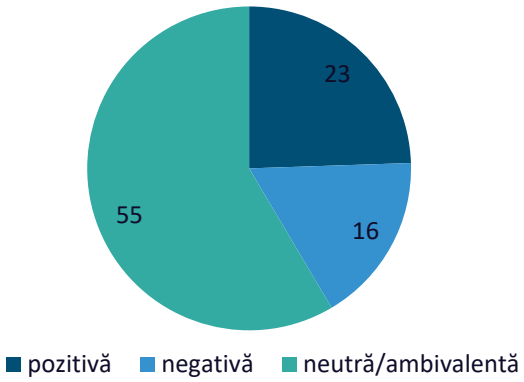

Tab. 20. Frecvența surselor și referințelor la tema „Societatea in & post Covid”

Nr.	Denumirea temei/subtemei	Surse	Referințe	Semnificație
1	Cei buni mai buni, cei răi mai răi	4	4	+/-
2	Cei ce au învățat lecția vor fi mai buni	2	2	+/-
3	Cei vindecați de COVID - șansa RM	1	1	+/-
4	Comunicarea cu ceilalți	1	1	+/-
5	Credința în D-zeu - lumea mai bună	2	2	+
6	Criza COVID - evoluție incertă	8	9	+/-

7	Cultura sanitară mai înaltă	1	1	+
8	Depinde de exemplul individual al fiecăruia	1	1	+/-
9	E timpul marilor schimbări	1	1	+/-
10	E timpul științei autentice	1	1	+/-
11	Efecte economice și sociale dezastruoase	4	5	-
12	La început mai bună, apoi mai rea	1	1	+/-
13	La început rău, apoi normalizare	1	1	+/-
14	Lipsă schimbare local - schimbări global	1	1	+/-
15	Lumea mai bună - securitate economică	6	6	+/-
16	Lumea va fi mai bună	13	14	+
17	Lumea va fi mai rea	9	10	-
18	Lumea va rămâne la fel	11	11	+/-
19	Mai multă atenție medicinei	1	1	+/-
20	Nevoie mobilizare colectivă	1	1	+/-
21	Oamenii vor deveni mai schizofrenici	1	1	-
22	Optimism moderat	6	6	+
23	Sărbători private mai puțin numeroase	1	1	+/-
24	Schimbare inevitabilă	4	4	+/-
25	Societatea va învăța ceva din criză	5	6	+/-
26	Viitorul depinde de noi	2	2	+/-

Subtemele cu semnificație pozitivă

Dintre subtemele ce au fost interpretate drept pozitive, patru la număr, două au avut o pondere de referințe mai ridicată: „Lumea va fi mai bună” (13/14) şi „Optimism moderat” (6/6).

Majoritatea celor care au menţionat faptul că lumea va fi mai bună după pandemie nu au adus clarificări, în ce sens va fi mai bună. Se menţionează ideea că pandemia va aduce inevitabil schimbări, iar respondenţii consideră că acestea vor fi pozitive. Câţiva dintre participanţi au specificat că e vorba de mai multă solidaritate, receptivitate, responsabilitate şi mai multă înţelegere: *„ (...) lumea va fi mai ordonată, mai ajutătoare la nevoi, mai receptivă, mai blândă”* (F/66-75/Chis/mold/sup/priv).

Răspunsurile ce fac parte din subtema „Optimism moderat” seamănă cu cele din „Lumea va fi mai bună”. Doar că, în acest caz, respondenţii au menţionat că *speră* sau *cred* că lumea va fi mai bună. Afirmația lor e deci mai puțin tranșantă decât în primul caz: *„Eu vreau să gândesc pozitiv și vreau cu optimism să mă uit la viitor. Și cred eu că omul bun, om bun o să rămână peste o lună sau peste o săptămână el dintr-un om bun nu poate să devină un om rău.”* (F/56-65/rur/mold/sup/pub). *„Fiind optimist, sunt înclinat să cred că lumea va fi mai bună. Dumnezeu a îngăduit venirea acestei pandemii anume cu scopul de a ne face mai buni.”* (B/56-65/Chis/mold/sup/NG). E interesant faptul că majoritatea respondenţilor care au exprimat un optimism moderat sunt bărbaţi (5 din 6 referinţe aparţin respondenţilor bărbaţi).

Celelalte subteme, cu mai puţine referinţe, sunt „Credința în Dumnezeu - lumea mai bună” (2/2) şi „Cultura sanitară mai înaltă” (1/1). În cadrul primei subteme respondenţii condiţionează felul în care va fi lumea după pandemie de relaţia ei cu Dumnezeu: *„Mi-e greu să spun că va fi mai bună dacă nu se vor întoarce cu fața spre Dumnezeu. Trebuie să fim mai buni.”* (B/26-35/Chis/mold/sup/priv). Potrivit acestei opinii nu pandemia în sine poate duce la o lume mai bună, ci credinţa.

Subtemele cu semnificație negativă

Subtema cu numărul de referințe cel mai mare dintre cele cu semnificație negativă este „Lumea va fi mai rea” (9/10). Rugaţi să-şi exprime părerea faţă de viitor, respondenţii menţionează următoarele: oamenii vor fi mai puţin prietenoşi şi mai puţin buni, va creşte rata criminalităţii, lumea va fi mai precaută, mai nemulţumită, mai înrăită.

Mai mulţi participanţi îşi explică opinia potrivit căreia, după pandemie, lumea va fi mai rea în urma crizei economice și a reducerii locurilor de muncă: *„Societatea umană va fi mai rea, mulți au pierdut serviciul, vor fi mulți fără un loc de muncă.”* (F/56-65/urb/mold/sup/pub) *„Când oamenii se simt bine financiar ei sunt mai pozitivi, mai toleranți. Faptul că acum vom trece prin criză, asta va genera greutăți. Când se ajunge la greutăți, de regulă se developează niște caracteristici, trăsături. Iar una din trăsăturile moldovenilor este invidia, răutatea. Cred că vor fi mai vizibile lucrurile acestea. Lupta pentru existență va scoate în evidență niște instincte primare. să ne călcăm în picioare pentru un loc de muncă, pentru o bucată de pâine.”* (F/26-35/urb/mold/sup/NG)

O altă subtemă, cu mai puţine referinţe, este „Efecte economice și sociale dezastruoase” (4/5). Ea, de fapt, o continuă pe precedenta, cu mai multă intensitate. Expresiile sunt folosite la superlativ: consecinţe grave, secetă severă, sărăcie cruntă, proporţii catastrofale, consecinţe dezastruoase.

Subtemele cu semnificație neutră/ambivalentă

Majoritatea răspunsurilor au fost atribuite unor teme și subteme cu semnificație neutră sau ambivalentă. În cadrul acestei categorii am identificat 19 subteme. Ne vom opri la cele mai relevante dintre ele, în funcție de numărul de referințe. Cele mai multe referinţe o are subtema „Lumea va rămâne la fel” (11/11). Majoritatea celor care au răspuns astfel sunt din mediul rural (8 din 11 referințe). Dintre cei care consideră că societatea nu se va schimba, doi respondenţi afirmă că pandemia îi va schimba doar pe cei care s-au confruntat cu boala şi rudele lor. „Poate îi va schimba pe cei care au avut de suferit din cauza virusului, au pierdut persoane dragi, dar în general nu cred că îi va schimba” (B/46-55/rur/mold/medii/pub).

O altă idee exprimată în cadrul acestei subteme, menţionată de trei respondenţi, este că perioade grele, inclusiv de pandemie, în istoria omenirii au mai fost şi acestea nu au dus în final la schimbări: *„Lumea a trecut prin crize mai crâncene decât actuala, prin pandemii de ciumă, holeră, războaie sângeroase. Se poate spune că odată cu aceste crize se consumă energiile agresive din societate, oamenii obosesc de atâta rău. Vine o relativă și scurtă ameliorare. Dar în general omul nu se schimbă în bine.”* (B/56-65/rur/mold/sup/priv). O altă părere emisă de unul dintre participanţi este că Republica Moldova şi aşa se confruntă cu sărăcia şi din cauza asta nu mai contează efectul pandemiei asupra economiei.

O altă subtemă cu mai multe referinţe este „Criza COVID - evoluție incertă” (8/9). Am putea spune că această subtemă însumează răspunsurile nesigure la întrebarea dacă lumea va fi mai bună sau mai rea după pandemie. Unul din răspunsurile caracteristice pentru subtemă este: *„Vom trăi și vom vedea.”*

(B/36-45/urb/mold/sup/pub). Câţiva respondenţi au menţionat că doar după ce va trece criza ar putea răspunde.

A treia subtemă este „Lumea mai bună – securitate economică” (6/6). Aceasta este legată de precedenta, în sensul elementului de incertitudine. Totuși, ei consideră că lumea ar putea fi mai bună dacă va exista securitate economică. *„Eu cred că depinde cât de repede se va sfârși pandemia. Dacă se va sfârși repede, cred că lumea va fi mai bună. Dacă se va extinde până în toamnă, lumea va fi mai rea, pentru că bunătatea lumii în mare parte este direct proporțională cu bunăstarea financiară”* (B/26-35/Chis/mold/sup/priv).

Una din păreri exprimate de 5 respondenţi este că sovietatea va învăţa ceva în urma crizei (subtema „Societatea va învăța ceva din criză” (5/6)). Criza este înțeleasă ca o oportunitate de învățare: *„pentru a înțelege ce este de fapt important în viață”* (B/26-35/Chis/mold/sup/ONG). Societatea este îndemnată să-şi regândească comportamentul de consum. Subtema aceasta este foarte aproape de categoria subtemelor cu caracter pozitiv.

O idee apropiată este exprimată și în referințele din subtema „Schimbare inevitabilă” (4/4). Aici participanţii afirmă că ceva se va schimba în mod inevitabil, dar nu este încă clar ce anume.

Unii respondenți împărtăşesc opinia potrivit căreia pandemia potenţează starea în care este omul, bună sau rea: cei buni vor fi deveni și mai buni, iar cei răi vor fi mai răi (4/4). O idee apropiată apare și în referințele din subtema „Cei ce au învățat lecția vor fi mai buni” (2/2).

În concluzie putem observa o axă în modul în care se aranjează răspunsurile de la un pol la altul prin următoarele subteme: „Efecte economice și sociale dezastruoase” (4/5), „Lumea va fi mai rea” (9/10), „Lumea va rămâne la fel” (11/11), „Optimism moderat” (6/6), „Lumea va fi mai bună” (13/14). Dacă e să judecăm după numărul de surse şi referinţe am putea spune că participanţii la studiu tind în general să fie optimişti privind viitorul societăţii.

Concluzii preliminare

Această cercetare calitativă, făcută într-o perioadă în care pandemia era încă în plină desfășurare, când curba cazurilor de infectare era în ascendență, surprinde un șir de stări de spirit, atitudini și tipuri de comportament pe care persoanele intervievate, actori și observatori în domeniul lor de viață și activitate profesională, le scot în evidență și le analizează cu luciditate și în profunzime. Analiza sintetizată în acest raport încearcă să sistematizeze mesajul celor 95 de respondenți într-un mod cât se poate de riguros și nepărtinitor. Această analiză pune în valoare o serie de puncte tari, dar și un anumit număr de slăbiciuni ale societății moldovenești în perioada pandemiei. Respondenții au raportat un anumit număr de neliniști în legătură modul în care se desfășoară criza provocată de pandemia COVID-19 în plan sanitar, social și economic. În ciuda situației critice, respondenții au manifestat bunăvoință, dând multe aprecieri pozitive diverselor fenomene sociale care au ieșit în evidență în perioada pandemiei, cum ar fi manifestările de solidaritate și ajutorare sau administrarea pandemiei de către autoritățile statutului. Totodată, persoanele intervievate au manifestat spirit critic și capacitate de analiză, scoțând în vileag fenomene negative ale societății și clasei politice în contextul pandemiei. Totodată, mai mulți respondenți sugerează și soluții pertinente situației de criză.

Așa cum a menționat un activist al unei mișcări de voluntari, intervievat în cadrul acestui proiect de cercetare, modelul actual de administrare a pandemiei, care poate fi rezumat prin mesajul „Stați acasă", duce la atomizarea societății și nu oferă soluții în sprijinul tuturor păturilor sociale, în special a celor mai defavorizate. Modelul solitar „stați acasă" ar trebui, prin urmare, înlocuit cu un „stați acasă" solidar, care să favorizeze circuitele de suport către straturile sociale vulnerabile și a căror vulnerabilitate a fost agravată de regimul de carantină.

După cum sugerează unele cercetări în curs[8], societățile care au luptat cu cel mai mare succes cu pandemia sunt cele care au dat dovadă de un „capital social" și o coeziune socială ridicate, exprimate, între altele, prin spiritul de solidaritate al cetățenilor și prin capacitatea lor de acțiune colectivă, în completarea acțiunilor statului sau în ciuda unei gestionări deficiente a crizei de către instituțiile statului. În acest sens, manifestările de activism civic „dincolo de sau împotriva statului" (pentru a împrumuta expresia lui Abel Polese[9]), precum și acțiunile *grassroots* de protest politic și civic, sunt o alternativă la lipsa nihilistă și anomică a încrederii sociale față de instituțiile statului.

Fără îndoială, criza continuă va da decidenților, dar și liderilor societății civile, de gândit în special în ceea ce privește reziliența societății și capacitatea instituțiilor statului de a interveni eficient și sinergic, în crize și în viața de zi cu zi. Una dintre aceste măsuri ar fi cu siguranță creșterea coeziunii sociale, prin creșterea capacității societății de solidaritate, participare, încredere și incluziune socială.

[8] A se vedea, de exemplu, Borgonovi, F., & Andrieu, E. (2020). Bowling together by bowling alone: Social capital and COVID-19. *COVID Economics*, *17*, 73–97 și Varshney, L. R., & Socher, R. (2020). COVID-19 Growth Rate Decreases with Social Capital. In *medRxiv* (p. 2020.04.23.20077321). https://doi.org/10.1101/2020.04.23.20077321

[9] Polese, A., Kovacs, B. and Jancsics, D. (2018) 'Informality "in spite of" or "beyond" the state: Some evidence from Hungary and Romania', *European Societies*, 20(2), pp. 207–35.

Anexă

Tab. 21. Distribuția (sub)temelor și referințelor tematice, în funcție de semnificația generală, în corpusul de interviuri (mai 2020), la tema generică „„Manifestări de coeziune și solidaritate în RM în contextul pandemiei COVID-19”

nr.	Teme	nr. de teme/referințe	pozitivă	negativă	neutră/ambivalentă	Total
1	**Transformare sociala**	Numărul de teme	5	6	22	33
		Numărul de referințe	43	16	111	170
2	**Afecte Covid**	Numărul de teme	0	8	1	9
		Numărul de referințe	0	41	3	44
3	**Atitudini indviduale**	Numărul de teme	1	0	4	5
		Numărul de referințe	3	0	6	9
4	**Avantaje**	Numărul de teme	8	0	0	8
		Numărul de referințe	12	0	0	12
5	**Efecte economice negative**	Numărul de teme	0	10	2	12
		Numărul de referințe	0	34	2	36
6	**Emigranți reveniți**	Numărul de teme	6	6	9	21
		Numărul de referințe	64	27	43	134
7	**Familia - loc de protecție**	Numărul de teme	3	3	2	8
		Numărul de referințe	12	7	4	23
8	**Guvernare Covid**	Numărul de teme	4	19	14	37
		Numărul de referințe	27	94	56	177
9	**Respectare reguli**	Numărul de teme	0	3	6	9
		Numărul de referințe	0	14	47	61
10	**Rezistență COVID**	Numărul de teme	17	0	14	31
		Numărul de referințe	127	0	28	155
11	**Societate post COVID**	Numărul de teme	4	3	19	26
		Numărul de referințe	23	16	55	94
12	**Suport solidaritate COVID**	Numărul de teme	6	6	3	15
		Numărul de referințe	73	17	11	101
13	**Unitate COVID**	Numărul de teme	2	5	4	11
		Numărul de referințe	72	29	37	138
14	**Scepticism**	Numărul de teme	0	3	1	4
		Numărul de referințe	0	6	1	11
15	**Responsabilitate**	Numărul de teme	0	2	1	3
		Numărul de referințe	0	8	13	21
16	**Inegalitati**	Numărul de teme	0	3	0	3
		Numărul de referințe	0	10	0	10
17	**Pierderi Covid**	Numărul de teme	0	2	0	2
		Numărul de referințe	0	2	0	2
18	**Recunoștință medici**	Numărul de teme	0	4	0	4
		Numărul de referințe	0	4	0	4
19	**Forme coeziune**	Numărul de teme	1	0	2	3
		Numărul de referințe	9	0	2	11
20	**Carantina experiență dificilă**	Numărul de teme	0	3	0	3
		Numărul de referințe	0	3	0	3
21	**Cauze COVID**	Numărul de teme	0	0	2	2
		Numărul de referințe	0	0	3	3
22	**Coeziune - informare COVID**	Numărul de teme	0	2	2	4
		Numărul de referințe	0	3	25	28
23	**COVID - Dezavantaje personale**	Numărul de teme	0	3	2	5
		Numărul de referințe	0	9	2	11
	Total referințe		**465**	**340**	**449**	
	Total teme		**57**	**91**	**110**	258

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII

AL REPUBLICII MOLDOVA

INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE, POLITICE ȘI SOCIOLOGICE

RAPORT

cu privire la activitatea ştiinţifică a ICJPS

primul semestru, anul 2020

CHIŞINĂU – 2020

Anexa 1.1.

RAPORT

cu privire la activitatea ştiinţifică
din cadrul Programului de stat: **20.80009.1606.13** – „*Formarea și consolidarea coeziunii sociale în Republica Moldova în contextul apropierii de Uniunea Europeană*

director de proiect dr. conf. cercet. Victor Mocanu

I. EXECUTORI

	Nume, prenume
1	dr. MOCANU Victor, director dr.hab. SPĂTARU Tatiana dr. hab. MALCOCI Ludmila dr. MOCANU Angela dr. GAŞPER Lucia dr. CALCHEI Gheorghe dr. DUMBRĂVEANU Andrei POTOROACĂ Mihail dr. MOCANU Ion dr. NEGURA Petru FILIPOV Ina REABCINSCHII Veaceslav STAVER Angela RUSTANOVICI Ludmila

II. DENUMIREA TEMEI INDIVIDUALE DE CERCETARE

MOCANU Victor ”Managementul proiectului. Elaborarea metodologiei de cercetare”.
SPĂTARU Tatiana ”Contribuția surselor mass-media la formarea și consolidarea coeziunii sociale în Republica Moldova în contextul apropierii de Uniunea Europeană”.
MALCOCI Ludmila ”Elaborarea metodologiei de cercetare”.
MOCANU Angela ”Solidaritate şi întrajutorare, acceptarea regulilor sociale şi implicare în viața civică”.
GAŞPER Lucia ”Interacțiunea socio-culturală și potențialul valoric al tinerilor – sursă de dezvoltare și consolidare a coeziunii sociale”.
CALCHEI Gheorghe ”Bunăstarea populației - resursă de formare și consolidare a coeziunii sociale”.
DUMBRĂVEANU Andrei ”Solidaritatea socială în Republica Moldova – retrospectivă istorică”.
POTOROACĂ Mihail ”Coeziune socială, solidaritate și toleranță religioasă în Republica Moldova”.
MOCANU Ion ”Cultura politică și încrederea în instituții ca parte componentă a coeziunii sociale”.
NEGURA Petru ”Integrarea socio-profesională a persoanelor fără adăpost în Republica Moldova”.
FILIPOV Ina „Condițiile de formare a coeziunii sociale asociate cu politicile sociale actuale din Republica Moldova”.
REABCINSCHII Veaceslav „Rolul culturii în asigurarea coeziunii sociale”.
STAVER Angela „Participare la realizarea cercetărilor de teren”
RUSTANOVICI Ludmila „Participare la realizarea cercetărilor de teren”

III. OBIECTIVELE INDIVIDUALE DE CERCETARE

1. Managementul proiectului
2. Analiza literaturii la tema de cercetare
3. Elaborarea metodologiei de cercetare a coeziunii sociale
4. Cercetarea coeziunii sociale in contextul COVID-19
5. Organizarea studiului on-line la tema coeziunii
6. Organizrea și participarea la desfășurarea interviului în profunzime
7. Elaborarea a 10 articole în baza cercetărilor efectuate
8. Organizarea și participarea cu rapoarte și comunicări la conferințe științifice internaționale

IV. SUMARUL ACTIVITĂŢILOR PROIECTULUI REALIZATE ÎN ANUL 2020

Activităţi planificate	*Activităţi realizate şi rezultate noi obţinute în cadrul proiectului (150 de cuvinte)*
Managementul proiectului	A fost organizată și coordonată realizarea activităților planificate în cadrul Proiectului instituțional pentru I semestru 2020
Analiza literaturii la tema de cercetare	A fost analizată literatura la tema de cercetare, inclusiv conceptele de coeziune socială din diferite perspective . Am ajuns la concluzia că gradul de coeziune socială la nivel de țări poate fi măsurat în baza indicatorilor nivelurilor de sărăcie absolută și relativă, a inegalității veniturilor dintre grupurile sociale, a curbei de incidență a creșterii. Capitalul social poate fi măsurat în baza gradului de participare civică, încrederii, sprijinului din partea rețelelor sociale, moralului fiscal. Mobilitatea socială inter-generațională poate fi măsurată în baza veniturilor sau nivelurilor de educație, iar cea intra-generațională – în baza potențialului de creștere pe scara socială. Dimensiunile coeziunii sociale trebuie să fie măsurate nu doar în baza indicatorilor obiectivi, dar și în baza percepțiilor populației, inclusiv a percepțiilor subiective despre bunăstare
Elaborarea metodologiei de cercetare a coeziunii sociale	A fost elaborată metodologia de cercetare a coeziunii sociale și trei chestionare pentru efectuarea cercetărilor cantitative: 1. Chestionar pentru cercetarea coeziunii sociale în condițiile pandemiei COVID-19 (on-line) 2. Ghidul interviului în profunzime 3. Chestionar pentru cercetarea cantitativă a fenomenului de coeziune socială la nivel național
Cercetarea coeziunii sociale in contextul COVID-19	A fost elaborată metodologia de cercetare a coeziunii sociale și organizate 3 cercetări de teren.
Organizarea studiului on-line la tema coeziunii	A fost efectuată cercetarea on-line pe un eșantion de 985 respondenți. A fost elaborat raportul de cercetare și plasat pe site-ul ICJPS.
Organizrea și participarea la desfășurarea interviului în profunzime	În perioada 8-26 mai 2020 în 36 localități au fost efectuate prin scype, 95 de interviului în profunzime cu deputați în Parlamentul Republicii Moldova, consilieri de nivel republican, raional și local, profesori universitari și cercetători științifici, reprezentanți notorii din mass-media, primari din orașe și sate, medici, învățători, veterani care au contribuit esențial la edificarea Statului Republica Moldova ș.a.
Elaborarea articolelor în baza cercetărilor	Au fost elaborate și publicate 10 articole și teze pentru reviste și culegeri de articole.
Organizarea și participarea la 2 conferințe științifice internaționale	A fost organizată o Conferinţa internaţională ştiinţifico-practică on-line «**Феномен солідарності і соціальної згуртованості в Україні та Республіці Молдова: нові виклики та контексти**» cu Universitatea de stat „K. Uşinski” din Odesa pe data de 30 iunie 2020. Conferința internațională planificată cu Federația Rusă din cauza situației pandemice COVID-19 nu s-a desfășurat. A fost organizată on-line, la care a participat dl. Director Victor Juc.

V. LISTA LUCRĂRILOR ŞTIINŢIFICE (MONOGRAFII, ARTICOLE, OBIECTE DE PROPRIETATE INTELECTUALĂ) CU REFERINŢĂ LA PROIECTUL DAT PE ANUL 2020

Monografii, culegeri de articole științifice	
Capitole în monografii, culegeri	
Manuale	
Capitole în manuale	
Note de curs	
Culegeri de studii științifice	
Culegeri de acte	

Articole în alte reviste internaționale	
Articole în reviste naţionale, Categoria B	1. MOCANU V., MOCANU I. Atitudinea populației Republicii Moldova față de evenimentele politice ale anului 2019, Revista de Filosofie Sociologie şi Ştiinţe Politice, Nr.2, 2020 (în curs de editare (0.7 c.a.) 2.Malcoci L., Mocanu V. Revista de Filosofie Sociologie şi Ştiinţe Politice, în curs de editare. Coeziunea socială a populației din Republica Moldova în perioada pandemiei Covid-19 Nr.2, 2020 (în curs de editare (2c.a)
Articole în reviste naţionale, Categoria C	Andrei Dumbrăveanu „Fenomene și tendințe în audiovizual”, revista Moldoscopie Nr2, 2020
Articole în culegeri ştiinţifice publicate în străinătate	1. MOCANU V., MALCOCI L., MOCANU I. Middle-class formative factors In the Moldovan contemporary society, ROCZNIKINAUK SPOŁECZNYCH, Tom 11(47), numer 2 –2019. https://ojs.tnkul.pl/index.php/rns/article/view/12172/12010 (0,8 c.a.) MOCANU V. Формирование и консолидация социальной сплоченности в Республике Молдова в контексте сближения с Европейским Союзом. Articol pregătit pentru a fi publicat în or. Odesa
Articole în culegeri ştiinţifice publicate în țară	1. Calchei, Gh. Rolul antreprenoriatului mic și mijlociu în ocuparea forței de muncă. În „Promovarea valorilor social-economice în contextul integrării europene”. Chișinău, Kazani, Ternopol, Galați, 2019. P.207-2014 ISBN 978-9975-3287-60 2.Ina Filipov Depus articolul științific spre publicare în materialele Conferinței științifice internaționale „Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației”, Ediția a VIII-a, 05 iunie 2020, desfășurată în cadrul USCh cu titlul „Factori ai dezvoltării coeziunii sociale în RM” 3.Lucia Gașper, “Orientările valorice la adolescentii din zona rurală” în: Materialele Conferinţei ştiinţifico-practice internaţionale «Știință, educație, cultură» dedicată aniversării de 29 ani de la fondarea Universităţii de Stat din Comrat, vol.3, Ştiinţe Psihologice-Pedagogice, (au alcătuit T.I.Rakovcena, R.N. Kovrikova, O.V.Kurteva), KOMPAT, 2020, pag. 76-79. Articolul poate fi accesat pe saitul Universităţii de Stat din Comrat https://kdu.md/images/Files/sbornik-statey-29-2020--3.pdf
Rapoarte publicate / Teze ale comunicărilor la conferinţe ştiinţifice naţionale:	**1.Spătaru T.** Strategii dezvoltate de Consiliul Europei în domeniul coeziunii sociale. În: Teoria și practica Administrării Publice. Materiale ale Conferinței științifico -practice internaționale, 22 mai 2020. Chișinău: AAP, Î.S. Combinatul Poligrafic din Chișinău, 2020, p.44-47. ISBN 978-9975-3240-9-0. 430 p. (0,50 c.a.) **2.Spătaru T.** Contribuția diasporei la formarea coeziunii sociale. În: Teoria și practica Administrării Publice. Materiale ale Conferinței științifico -practice internaționale, 22 mai 2020. Chișinău: AAP, Î.S. Combinatul Poligrafic din Chișinău, 2020, p.48-51. ISBN 978-9975-3240-9-0. 430 p. (0,50 c.a.)
Publicaţii ştiinţifice electronice	Petru Negură, „Moldova against COVID-19: solitary or solidary?”, articol electronic publicat pe portalul IOS Blog Spezial – Corona in Ost- und Südosteuropa pe 15 iunie 2020: https://blog2020.ios-regensburg.de/moldova-against-covid-19-solitary-or-solidary/
Recenzii	1. Andrei Dumbrăveanu, Elaborarea recenziilor pentru tezele de licență și masterat ale studenților de la USM, Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării 25.05.2020. 2. Andrei Dumbrăveanu ‚Aviz pentru teza de doctor în științele comunicării Campaniile mediatice contemporane:abordări teoretice și pactici operaționale.Autoare Mariana Caban 3.Petru Negură, Recenzie anonimă (peer review) unui articol propus pentru publicare în revista *Child & Family Social Work*, Marea Britanie în ianuarie 2020 și, repetat, în iunie 2020.
Elaborarea proiectelor de acte normative:	
Avizarea proiectelor de acte normative:	Mocanu Ion a participat la elaborarea avizului ICJPS asupra proiectului Regulamentului Comisiei Electorale Centrale privind organizarea și desfășurarea exit-pollurilor

VI. LISTA LUCRĂRILOR ŞTIINŢIFICE (MONOGRAFII, ARTICOLE, OBIECTE DE PROPRIETATE INTELECTUALĂ) ÎN AFARA PROIECTULUI DAT PE ANUL 2020

Monografii, culegeri de articole ştiinţifice	P., Cojocaru N. Impactul pandemiei COVID-19 asupra persoanelor Studiu sociologic Malcoci L., Munteanu cu dizabilităţi, 52 pagini http://www.keystonemoldova.md/assets/documents/ro/publications/STUDIU%20IMPACTUL%20PANDEMIEI%20PERSOANE%20CU%20DIZABILITATI.pdf
Capitole în monografii, culegeri	**1.** Spătaru T. Reintegrarea socială a persoanelor private de libertate n: Evoluţia clasei mijlocii în Republica Moldova: premise socioeconomice şi politice. Studiu sociologic. Partea a II-a. Chişinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice şi Sociologice, 2019, p.85-105 p. 274 p. ISBN 978-9975-3298-4-2. (1,50 c.a.) 2. Spătaru T. Familia cu trei şi mai mulţi copii: între egalitate şi inegalitate. În: Evoluţia clasei mijlocii în Republica Moldova: premise socioeconomice şi politice. Studiu sociologic. Partea a II-a. Chişinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice şi Sociologice, 2019, p.85-105 p. 274 p. ISBN 978-9975-3298-4-2. (1,10 c.a.) 3.Petru Negură, „Persoanele fără adăpost din Chişinău: suport social precar şi alienare instituţională”, in: Evoluţia clasei mijlocii in Republica Moldova: premise socioeconomice şi politice: Studiu sociologic / colectiv de aut.: Ludmila Malcoci, Victor Mocanu, Gheorghe Călcâi [et al.]; coord.: Victor Mocanu ; Inst. de Cercetări Juridice, Politice şi Sociologice. – Chişinău : Institutul de Cercetări Juridice şi Politice şi Sociologice, 2019 (ÎS FEP "Tipografia Centrală"). ISBN 978-9975-3298-3-5, p. 106-124. 4.Petru Negură, Victor Mocanu, Mihail Potoroacă, „Coeziunea, apartenenţa, solidaritatea, încrederea şi suportul social – valenţe ale formării clasei de mijloc”, in: Evoluţia clasei mijlocii in Republica Moldova: premise socioeconomice şi politice: Studiu sociologic / colectiv de aut.: Ludmila Malcoci, Victor Mocanu, Gheorghe Călcâi [et al.]; coord.: Victor Mocanu ; Inst. de Cercetări Juridice, Politice şi Sociologice. – Chişinău : Institutul de Cercetări Juridice şi Politice şi Sociologice, 2019 (ÎS FEP "Tipografia Centrală"). ISBN 978-9975-3298-3-5, p. 125-164
Manuale	
Capitole în manuale	
Note de curs	1.Petru Negură, *Istoria sociologiei şi gândirii sociologice. Suport de curs*. Editura PrintHouse, 2020, 201 p., ISBN 978-9975-3371-6-8 2.Andrei Dumbrăveanu „Regia produselor video”
Culegeri de studii ştiinţifice	
Culegeri de acte	
Articole în alte reviste internaţionale	1.Negura, Petru, “Compulsory Primary Education and State Building in Rural Bessarabia (1918-1940)”, *Journal of Romanian Studies* 3(2), 2020 (Ibidem Publ.), ISBN 978-3-8382-1419-1, p. 35-58. 2.Andrei Dumbrăveanu The syntax of the film language between the screen of the Lumiere brothers and the 3D VR glasses. Revista +B internatoinal Inernational Journal of Comunication Research Vol. 10 Issuse1 https://www.ijcr.eu/
Articole în reviste naţionale, Categoria B	Gaşper Lucia, The system of values and perception of time in the transitional society: socio-psychological issues and perspectives în: Economy and Sociology, theoretical and scientifical journal founded in 1953 ISSN: 1857-4130 E-ISSN: 2587-3172 Category „B” https://economy-sociology.ince.md p. 94-103 (coautor dr. Caunenco I.) *No. 2 December 2019*
Articole în reviste naţionale, Categoria C	
Articole în culegeri ştiinţifice publicate în străinătate	**Spătaru T.** Inegalitatea clasei de mijloc: evidenţe transnaţionale. În: Convergenţe Spirituale Iaşi-Chişinău, nr 14-15, 2019. Iaşi: Universitatea Apollonia, p. 243-251. ISSN: 2343 – 9661. 313 p. (0,92 c.a.) România
Articole în culegeri ştiinţifice publicate în ţară	

VII. REZUMATUL CELOR MAI SEMNIFICATIVE ACTIVITĂȚI ȘI REZULTATE ȘTIINȚIFICE TEORETICE / APLICATIVE OBȚINUTE ÎN CADRUL PROGRAMULUI INDIVIDUAL ÎN ANUL 2020 (PÎNĂ LA 300 CUVINTE)

Cele mai importante activități și rezultate științifice care au fost obținute în anul de referință 2020 includ : elaborarea metodologiei de cercetare a coeziunii sociale și organizarea a 3 cercetări de teren, publicarea rezultatelor sondagelor on-line pe SITE-ul ICJPS, realizarea a 95 de interviuri în profunzime, publicarea a 3 lucrări științifice în volum de 4**,,5** coli de autor atît în reviste din străinătate, cît și din țară, organizarea a unei conferințe internaționale cu colegii sociologi din Odesa.

Deși majoritatea eforturilor în direcția prevenirii răspândirii COVID-19 au fost soldate cu succes, analiza situațională denotă și anumite lecții învățate de care ar trebui să se țină cont pe viitor, și anume: societatea și autoritățile guvernamentale ar trebui să aibă un nivel mai mare de pregătire pentru asemenea situații excepționale. În acest context menționăm necesitatea elaborării unor ghiduri metodologice la nivel de diferite structuri privind nivelurile de responsabilitate și acțiunile care trebuie întreprinse; implicarea mai mare a autorităților publice de nivelurile unu și doi în acțiuni de identificare a nevoilor diferitor grupuri de populație, în special cele vulnerabile și acordarea suportului în funcție de nevoi; implicarea mai mare a structurilor de asistență socială în acordarea suportului necesar grupurilor vulnerabile de populație; mobilizarea planificată a societății civile în vederea implicării ei mai active în informarea populației și acordarea asistenței necesare grupurilor vulnerabile; mobilizarea agenților economici în elaborarea unor acțiuni de redresare economică a țării; asigurarea accesului la informație a diferitor grupuri vulnerabile de populație, cum ar fi persoanele cu dizabilități intelectuale și senzoriale. Problemele financiare și limitările în echipamente de protecție (mănuși, măști) și dezinfectante la locurile de muncă, în spații publice au fost evidente pe tot parcursul perioadei de pandemie și în acest context considerăm necesar de a dezvolta fonduri de urgență la nivel central și local, care să fie accesate doar în condiții de situație excepțională. Totodată, considerăm necesare introducerea unor cursuri de instruire pentru diferite structuri și grupuri de populație cum să acționeze în situații excepționale, inclusiv acordarea primului ajutor.

Analiza gradului de coeziune socială a populației din Republica Moldova în contextul pandemiei de Coronavirus, a scos în evidență faptul că majoritatea structurilor guvernamentale, organizațiile donatoare, organizațiile non-guvernamentale și populația s-au mobilizat activ în vederea stopării răspândirii pandemiei. Structurile guvernamentale au centralizat eforturile, acționând etapizat în conformitate cu recomandările Organizației Mondiale a Sănătății. Organizațiile donatoare au revăzut programele și proiectele de țară și au identificat surse financiare necesare pentru asigurarea suportului de urgență și procurarea echipamentelor necesare de protecție și dezinfectantelor. Comisia Europeană a reorganizat suportul tehnic acordat în funcție de nevoile țării la etapa de post-pandemie, axând sprijinul pe reabilitarea economică și susținerea grupurilor vulnerabile. Societatea civilă, organizațiile neguvernamentale s-au implicat activ în informarea populației , capacitarea resurselor umane și colectarea de fonduri pentru susținerea grupurilor vulnerabile.

VIII. PROPUNERI DE PERSPECTIVĂ PENTRU ANUL 2020 (iulie-decembrie) (500 cuv. max.)

În perspectivă, se preconizează următoarele activități :

1.desfășurarea unei cercetări cantitative în teren la tema proiectului pe un eșantion de 1200 respondenți din toate raioanele țării;

2. elaborarea și publicarea a 2 monografii colective ;

3. organizarea a 2 conferințe internaționale cu colegi din Ucraina, România și Federația Rusă.

4. participarea la emisiuni radio/TV cu scopul de a mediatiza rezultatele cercetărilor realizate în cadrul proiectului instituțional.

Activități concrete care vor fi dezvoltate în continuare:

- Sinteza surselor bibliografice a autorilor ruși și romani privind problema coeziunii sociale.
- Lucru asupra elaborării articolului științific în baza sintezei lucrărilor autorilor ruși și romani privind problema coeziunii sociale.
- Studiul bibliografic privind coeziunea socială (dimensiunea, comunicare, informare, mass-media).
- Participarea în cadrul discuțiilor colective și a elaborării, redactării instrumentarului de cercetare;
- Elaborarea instrumentarului de cercetare pentru studierea dimensiunii: comunicare, informare, mass-media;
- Aplicarea instrumentarului de cercetare în teren și interpretarea datelor empirice;
- Participarea cu comunicări în cadrul conferințelor științifice naționale și internaționale;
- Elaborarea lucrărilor metodico-didactice pentru cursurile universitare;
- Organizarea unui seminar metodologic on-line.…

Anexa 1.1.

RAPORT

cu privire la activitatea ştiinţifică
din cadrul Programului de stat: **20.80009.1606.05** – „**Calitatea actului de justiție și respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova: cercetări interdisciplinare în contextul implementării acordului de asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană**”
director de proiect: dr. hab., prof. univ. Valeriu CUȘNIR

Anexa nr. 1

LISTA EXECUTORILOR

(funcţia în cadrul proiectului, titlul ştiinţific, semnătura)

Situația la 30.06.2020

№	Nume, prenume	Titlul științific și științifico-didactic	Funcţia ştiinţifică	Norma de muncă
1.	Cușnir Valeriu	dr. hab, prof.univ.	**Consult.ştiinţ,** Director Proiect	0,5
Centrul cercetări juridice				
2.	Frunză Iurie	dr.,conf.univ.	Director CCJ; cerc șt.coord.	0,5
3.	Arsenii Igor	dr. în drept	Cercetător ştinţific superior	0,25
4.	Balmuș Victor	dr. hab, prof.univ.	Cercetător șt. principal	1
5.	Berliba Viorel	dr. hab, conf.univ.	Cercetător șt. coordonator	0,5
6.	Burian Alexandr	dr. hab, prof.univ.	Cercetător șt. coordonator	0,5
7.	Cernomoreț Sergiu	dr.,conf.univ.	Cercetător șt. superior	0,25
8.	Chindibaliuc Oleana	dr., conf.univ.	Cercetător șt.coordonator	0,5
9.	Chirtoacă Leonid	dr.,conf.univ.	Cercetător șt. coordonator	0,75
10.	Chirtoacă Natalia	dr., prof.univ.	Cercetător șt. coordonator	0,5
11.	Cojocaru Rodion	dr.,conf.univ.	Cercetător ştinţific superior	0,5
12.	Costachi Gheorghe	dr. hab, prof.univ.	Cercetător șt. principal	0,5
13.	Cucoș Diana	dr.,conf.univ.	Cercetător șt. coordonator	0,5
14.	Draniceru Mihai	master în dr.	Cercetător ştinţific	0,25
15.	Grama Dumitru	dr.,conf.univ.	Cercetător șt. coordonator	0,5
16.	Guștiuc Andrei	dr.,conf.univ.	Cercetător șt. coordonator	0,5
17.	Nastas Andrei	dr.,conf.univ. interim	Cercetător șt. coordonator	0,25
18.	Odainic Mariana	dr.,conf.univ. interim	Cercetător ştiinţific superior	0,5
19.	Osoianu Tudor	dr.,conf.univ.	Cercetător șt. coordonator	0,75
20.	Rusu Vitalie	dr.,conf.univ.	Cercetător șt. coordonator	0,25
21.	Sicinschi Constantin	doctor în drept	Cercetător ştiinţific	0,25
22.	Smochină Andrei	dr. hab, prof.univ.	**Consultant ştiinţific în șt. juridice**	0,5
23.	Sosna Boris	dr.,conf.univ.	Cercetător șt. coordonator	0,5
24.	Stefu Lilia	master în dr., drd.	Cercetător ştiinţific stagiar	0,75
25.	Tașcă Mihail	dr.,conf.univ.	Cercetător șt. coordonator	0,5
Centrul cercetări strategice				
26.	Albu Natalia	dr. în politologie	Director CCS; cerc șt.coord.	0,75
27.	Bencheci Marcel	dr. în politologie	Cercetător ştiinţific superior	0,5
28.	Caraman Iurie	dr.sociologie conf.univ.	Cercetător șt. coordonator	0,25
29.	Grosu Lucia	master în politologie	Cercetător ştiinţific	0,25
30.	Gustiuc Ludmila	master în drept	Cercetător ştiinţific	0,5
31.	Juc Victor	dr. hab, prof.cercet.	**Consultant ştiinţific**	0,5
32.	Mîndru Valeriu	dr.sociologie conf.univ.	Cercetător șt. coordonator	0,75
33.	Postică Alexandru	drd.	Cercetător ştiinţific	0,5
34.	Sprincean Serghei	dr. hab, conf.univ.	Cercetător șt. coordonator	0,25
35.	Sterpu Vlad	dr.politologie	Cercetător ştiinţific	0,5
36.	Tofan Eugenia	master în politologie	Cercetător ştiinţific	0,5
37.	Varzari Pantelimon	dr.hab. în politol.	Cercetător șt. coordonator	0,25

2. Obiectivul și sarcinile Proiectului

Proiectul (program de stat) ”*Calitatea actului de justiție și respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova: cercetări interdisciplinare în contextul implementării acordului de asociere Republica Moldova-Uniunea Europeană*”, Acronimul **CAJDPM**, cod **20.80009.1606.05,** Prioritatea strategică - **Provocări societale,** Direcția strategică - **Inovaţii sociale, educaționale şi culturale pentru integrare şi adaptare,** Caracterul cercetării - **cercetare ştiinţifică fundamentală,** Profilul de acreditare - **Dezvoltarea statului și dreptului Republicii Moldova în contextul integrării europene, Perioada de realizare -** 01.01.2020- 31.12.2023, din cadrul **Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice,** își are drept **scop** *crearea suportul științific necesar pentru soluționarea problemelor privind calitatea actului de justiție prin fundamentarea științifică a asigurării calității actelor normative și garantarea respectării drepturilor persoanei în procedurile judiciare din Republica Moldova*.

Pentru realizarea scopului enunţat sunt stabilite următoarele **obiective (sarcini)**:

- analiza doctrinei, a actelor normative naționale, europene și internaționale, a bunelor practici europene relevante pentru asigurarea bunei legiferări și calității actului de justiție;
- relevarea, evaluarea și analiza în dinamică a gradului de percepție și încredere a populației în actul de justiție, care constituie una din prioritățile de bază a apropierii Republicii Moldova de spațiul comunitar, de implementare a Acordului de Asociere UE - Republica Moldova;
- evaluarea actului de justiție prin testarea satisfacției beneficiarilor - persoane fizice și persoane juridice;
- studierea modului de implementare a politicilor de asigurare a calității actului de justiție în diferite state ale lumii;
- fundamentarea științifică a prevederilor art.16 alin.(1) din Constituția Republicii Moldova: Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului, ca criteriu de bază privind respectarea drepturilor persoanei și de evaluare a guvernanței publice;
- argumentarea rezultatelor cercetării cu recomandări pentru îmbunătăţirea legislației Republicii Moldova, inclusiv, aranjarea unui set de propuneri privind modificări legislative de natura a facilita o mai rapidă integrare a comunității autohtone în societatea europeana;
- orientarea cadrelor didactice din instituțiile de învățământ superior cu profil juridic, precum și a juriștilor practicieni pentru a discuta aspectele teoretice și practice ale înfăpturirii justiției pe diferite cauze în condițiile de reformare a legislației Republicii Moldova la capitolul respectării drepturlor participanților în proces în contextul sporirii calității actului de justiție.

În conformitate cu **programul de realizare** al activităților din cadrul proiectului 20.80009.1606.05 pentru perioadă 01.01.2020- 31.12.2023, realizarea acestuia urmează a fi efectuată în 4 etape:

Etapa I. Etapa de debut a cercetării și de lansare a proiectului de cercetare **(**01.01.2020-31.12.2020);

Etapa II. Etapa ajustării metodologiei cercetării aplicate în proiect, definitivarea problematicii de cercetare **(**01.01.2021- 31.12.2021**);**

Etapa III. Etapa intermediară de implementare a rezultatelor cercetării și precizarea ipotezelor de lucru din cadrul cercetării științifice **(**01.01.2022- 31.12.2022);

Etapa IV. Etapa de sintetizare a rezultatelor obținute și de diseminare finală a rezultatelor proiectului și de proiectare și extindere a cercetărilor post-proiect **(**01.01.2023- 31.12.2023).

Fiecare etapă de ralizare își are planificată conținutul ei, rezultatele preconizate, modul și locul implementării.

Potrivit planului anual de realizare a proiectului pentru sim.I /2020 (Etapa I-a, etapa de debut a cercetării și de lansare a proiectului**) au fost preconizate:**

- Identificarea surselor și analiza doctrinei, a actelor normative naționale, europene și internaționale, a bunelor practici europene relevante pentru asigurarea bunei legiferări și calității actului de justiție;

- Deplasări de studiu, documentare și informare (România);

- Organizarea și corganizarea unor conferințe științifice cu participație internațională și naționale la tematica proiectului:

a) - Conferința științifico-practică cu participație internațională „*Sistemul judiciar în Republica Moldova: reforme, realități și perspective*"; - Conferința internațională ştiinţifico-practică "*Particularitățile adaptării legislației Republicii Moldova și Ucrainei la legislația Uniunii Europene*"; Conferința științifică anuală a tinerilor cercetători din cadrul Școlii Doctorale «Științe Juridice, Politice și Sociologice» cu genericul "*Tendințe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători*";

b) Mese rotunde și seminare metodologice cu caracter științifico-practic pentru dezbaterea subiectelor stringente pe problematica proiectului;

- Editarea revistelor: "Revista de Filozofie, Sociologie și Științe Politice"; „Revista de Studii și Cercetări Juridice"; "Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale".

3. Rezultatele științifice ale cercetătorilor efectuate în cadrul proiectului

Organizațional Proiectul CAJDPM este realizat de către membrii, cercetători științifici în cadrul Centrului de cercetări juridice, partial, în Centrul de cercetări strategice, ICJPS.

Potrivit planului anual de realizare a proiectului 20.80009.1606.05 pentru anul 2020, în semestrul I anul curent (01.01.2020- 30.06.2020)) este planificată realizarea parțială a etapei I, a proiectului - etapa de debut a cercetării și de lansare a proiectului.

În cadrul acestei etape a**ctivitatea planificată are următorul conținut:**

1) Activitatea organizatorică și științifică, care constă în: **a)** organizarea adunării constituante a echipei de cercetători din cadrul Proiectului **20.80009.1606.05, la care a avut loc; b) p**rezentarea echipei de cercetare, precum și dezbaterea și adoptarea în ultimă lectură a Planului anual de realizare a proiectului; **c)** organizarea conferinței științifico-practice cu participație internațională la tematica proiectului cu genericul „*Sistemul judiciar în Republica Moldova: reforme, realități și perspective*", **21 mai 2020**, cu scopul preconizat - analiza prin prisma doctrinei actuale, practicii uzuale și experienței altor state cu o democrație avansată a problemelor reformării sistemului judiciar în Republica Moldova; **d)** Coorganizarea în cooperare cu Universitatea de stat "Dimitrie Cantemir" a conferinţei ştiinţifice anuale a tinerilor cercetători din cadrul Școlii Doctorale «Științe Juridice, Politice și Sociologice» cu genericul "*Tendințe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători", 10 iunie 2020* cu scopul preconizat - antrenarea tinerilor cercetători în activitatea de promovare și implementare a rezultatelor științifice; **e)** Coorganizarea în cooperare cu Universitatea de Stat «Alecu Russo» din Bălți și Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată a conferinţei internaţionale ştiinţifico-practică "*Particularitățile adaptării legislației Republicii Moldova și Ucrainei la legislația Uniunii Europene*".

2) Pregătirea cadrelor științifice, care constă în **a)** identificarea, coordonarea şi aprobarea temelor tezelor de doctorat şi a conducătorilor ştiinţifici a doctoranzilor înmatriculaţi la anul I de studii din cadrul Școlii Doctorale «Științe Juridice, Politice și Sociologice», **b)** organizarea și desfășurarea examenelor de admitere la doctorat pentru anul de studii 2020-2021, **c)** Audierea dărilor de seamă, atestarea şi aprobarea programelor individuale de activitate ale doctoranzilor și alte măsuri relevante, toate cu scopul de antrenare cât mai largă a tinerilor cercetători în activitatea științifică.

3) Activitatea editorială, care constă în a) editarea Revistei "Revista moldovenească de drept internațional și relații internaționale" (ISSN1857-1999), E-ISSN 2345-1963 nr.1, 2020 (sem. I), *versiune electronică* – E-SSN; b) editarea Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice (ISSN 1857-2294), editarea Revistei "Revista de Studii și Cercetări Juridice", nr.1, 2020, *versiune electronică* – E-SSN, toate în realizarea obiectivului de organizare a publicării rezultatelor cercetărilor științifice în cadrul proiectului instituțional;

4) Activitatea de implementare şi valorificare a rezultatelor ştiinţifice din cadrul Proiectului, care constă în avizare şi consultanţă, inclusiv expertiza ştiinţifică a proiectelor de acte normative, a poziţiilor (hotărârilor) recomandative ale Plenului Curţii Supreme de Justiţie şi a hotărârilor adoptate pe marginea Recursurilor în interesul legii, a sesizărilor la Curtea constituţională, alte acte ale autorităţilor centrale, inclusiv, elaborarea opiniei ICJPS vis-a-vis de problemele arzătoare ale statului şi societăţii prin prisma dreptului, toate cu scopul de promovare şi diseminare a rezultatelor proiectului;

5) **Stabilirea şi consolidarea relaţiilor ştiinţifice naţionale şi internaţionale** prin participarea cercetătorilor în programe şi proiecte internaţionale, acţiuni COST: (Orizont Europa, SCOPES, JOP, IRSIS, NATO, etc.), inclusiv propunerile prezentate/câştigate în cadrul concursurilor naţionale şi internaţionale cu tangenţă la tematica cercetării proiectului realizat, toate cu obiectivul scontat de promovare şi diseminare a rezultatelor proiectului.

Astfel, rezultatele ştiinţifice din perioada de referinţă (etapa I-a) au fost şi sunt realizate în contextul cercetării tematicii, precum *identificarea surselor şi analiza doctrinei a actelor normative naţionale, europene şi internaţionale, a bunelor practici europene relevante pentru asigurarea bunei legiferări şi calităţii actului de justiţie*. În rezervă a rămas doar activitatea de organizare a meselor rotunde şi seminarelor metodologice, însă acestă activitate, în perioada de pandemie COVID-19, a fost efectiv realizată în regim on-line, în condfiţiile lucrului de la distanţă.

Cele mai importante activităţi şi rezultate ştiinţifice care au fost obţinute în perioada de referinţă (I sem.2020) includ publicarea a **53 lucrări ştiinţifice** în **volum estimativ de 23,85 coli de autor** atât în reviste din străinătate, cât şi din ţară, publicaţii ale materialelor prezentate în cadrul unor conferinţe ştiinţifice naţionale şi internaţionale, dar şi publicarea a **3 materiale didactice**.

Doi cercetători executori din cadrul Proiectului au efectuat **deplasări şi stagii – peste hotare,** în **Germania** (or.Garmish-Partenkirchen) şi **Polinia** (or. Wroclaw), unde, 1) s-a prezentat o **lecţie** la tema *Securitatea regional: cartografia riscurilor şi ameninţărilor la Marea Neagră, în cadrul* seminarului privind Securitatea Regională (Seminar on Regional Security, SRS 20-03) în cadrul Centrului European George C. Marshall (George C. Marshall Center for Security Studies, şi, 2) participare la Conferinţa ştiinţifică internaţională „Reasons, Citizens and Institutions" şi la şedinţa membrilor Comitetului de Management, la şedinţa Grupului de lucru nr. 1 din cadrul Acţiunii COST CA17132 „The European network for Argumentation and Public PoLicY analysis" (**APPLY**), Universitatea din Wroclaw, facultatea de Drept, Administraţie şi Economie (*a se vedea Forma 7.1*).

În această ordime remarcăm că 3 cercetători ştiinţifici (Albu Natalia Guştiuc Ludmila şi Sprîncean Serghei) sunt antrenaţi în calitate de membri în 6 acţiuni COST.

La capitolul **implementarea / valorificarea rezultatelor ştiinţifice** în sem. I, anul 2020, cercetătorii ştiinţifici din cadrul Proiectului au realizat atât *activităţi în echipă, cât şi activităţi şi rezultate individuale*, manifestate prin a). întocmirea şi prezentarea avizelor şi opiniilor consolidate cu caracter ştiinţific la proiecte de acte normative, sesizări la Curtea Constituţională, recursuri în interesul legii, hotărâri explicative a Plenului CSJ etc, cu un număr total de **21;** b). **35** de participări la manifestări ştiinţifice, mese rotunde, etc, cu comunicări şi intervenţii, inclusiv organizate în regim on-line (*a se vedea Forma 9 din anexă*).

Activitatea de colaborare în sfera ştiinţei şi inovării de către executanţii titulari a-i proiectului (cu referinţă la proiectul realizat în conformitate cu standardele naţionale) a fost materializată prin colaborarea ştiinţifică cu alte organizaţii din sfera ştiinţei şi inovării (inclusiv cu instituţiile de învăţământ superior), manifestată prin: a) conducerea tezelor de doctorat din cadrul ICJPS, cât şi din cadrul Şcolilor doctorale din ţară; b) activitatea didactică, inclusiv, conducerea tezelor de masterat şi licenţă la facultăţile de drept, şi politologie din ţară; c) Participare în acţiunile COST (*vezi: Forma 10*).

Rezultatele ştiinţifice ale cercetătorilor efectuate în cadrul proiectului mai sunt realizate prin participarea acestora în calitate de membru al Seminarilor ştiinţifice de profil, Consiliilor specializate ştiinţifice şi Comisiilor de doctorat, unde au avut loc examinări şi susţineri de teze de doctorat, precum şi antrenarea unor cercetători în calitate de membru ai colegiilori de redacţie a revistelor ştiinţifice de profil, experţi în cadrul autorităţilor ştiinţifice de profil – ANACEC şi ANACD, membri ai consililor ştiinţifice din cadrul Curţii constituţionale şi CSJ, în cadrul cărora sunt promovate soluţii fundamentate ştiinţific de natură să contribuie la reformarea sistemului judiciar şi sporirea calitatăţii actului de justiţie în Republica Moldova.

Finalmente, punem în evidenţă că în cadrul Institutului de Cercetări Juridice, Politice şi Sociologice cu referinţă la proiectul aflat în derulare în sem.I al anului 2020 au fost susţinute **3 teze de doctor în drept**, după cum urmează:1. Grîu-Panţureac Maria. "Răspunderea pentru încălcarea normelor de drept electoral". Teză de doctor în drept, specialitatea 552.01 - Drept constituţional. Cond. şt. A. Smochină. Referenţi oficiali: Cuşmir Marcel, Belecciu Ştefan. 16 ianuarie 2020. 2. Busuioc Nadejda. "Investigarea infracţiunilor de evaziune fiscal: cadrul processual şi tactic-metodologic". Teză de doctor în drept, specialitatea 552.04 – Criminalistică, expertiză judiciară, investigaţii operative. Cond. şt. V. Cuşnir. Referenţi oficiali: Moraru Victor, Cojocaru Radion. 6 martie 2020. 3. Tatar Olga. "Contractele nenumite – consecinţă a realizării principiului libertăţii contractuale în raporturile juridice civile". Teză de doctor în drept, specialitatea 553.01 - Drept civil, Domeniul ştiinţific: 5. Ştiinţe sociale şi economice. Comisia de doctorat: Cojocaru Eugenia, doctor habilitat în drept, profesor universitar – preşedinte; Frunză Iurie, doctor în drept, conferenţiar universitar – referent; Cristeva Natalia, doctor în drept, conferenţiar universitar – referent; Ignatiev Vasile, doctor în drept, conferenţiar universitar – referent; Mihalache Iurie, doctor habilitat în drept, conferenţiar universitar– membru. 26 iunie 2020. Dosarele și tezele de doctorat se află în examinare la ANACEC.

Rezumat

Activitatea planificată cu întreg conținutul său, precum obiectivele trasate etapei I-a de realizare a proiectului - analiza doctrinei, a actelor normative naționale, europene și internaționale, a bunelor practici europene relevante pentru asigurarea bunei legiferări și calității actului de justiție; - colectarea informației necesare pentru buna desfășurare a proiectului, în special pentru elaborarea adecvată a metodologiei de cercetare și altele au fost realizate.

Astfel, printre activităţile realizate şi rezultatele noi obţinute în cadrul proiectului, reiterăm că în perioada de referință de către cercetătorii din cadrul proiectului : -a fost efectuată o analiză a investigațiilor sociologice cu referire la calitatea actului de justiție efectuate în Republica Moldova; - au fost analizate mai multe rapoarte PNUD Moldova privind respectarea drepturilor omului, asigurarea dezvoltării umane în RM. - sa analizat rezultatele Eurobarometrului privind percepția calității justiției în țările Uniunii Europene pentru a efectua o analiză comparativă pe anumite segmente, aspecte ale studiului. - a fost elaborată concepția unui studiu sociologic privind percepțiile și atitudinile experților, specialiștilor din domeniu față de calitatea justiției, înfăptuirii actului de justiție în Republica Moldova în contextul apropierii RM de UE, a implementării Acordului de Asociere „Republica Moldova – Uniunea Europeană". - au fost elaborate câteva seturi de întrebări pentru a fi incluse ulterior în chestionarul pentru experții, specialiștii din domeniul justiției (profesori la catedrele de drept universitare, specialişti din instituțiile de justiție etc.).

Concluzii (preliminare)

Programul național în domeniile cercetării şi inovării pentru anii 2020-2023, actele normative analizate, fără o amendare substanțială, nicidecum, nu vor contribui la „creșterea eficienței sistemului național de cercetare şi inovare şi asigurarea condițiilor optime pentru generarea de noi cunoștințe obținute în baza cercetărilor fundamentale şi aplicative", la „asigurarea consolidării instituționale, îmbunătățirea infrastructurii publice din domeniile cercetării şi inovării, favorizarea excelenței în cercetare şi inovare, redresarea politicii de personal în domeniile menționate pentru creșterea potențialului științific

Ignorarea celor trei criterii de calitate – accesibilitate, previzibilitate şi claritate la amendarea cadrului normativ material şi procesual privind organizarea judecătorească, efectuarea justiției, dar *şi respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova la efectuarea acestei activități într-un stat democratic,* lipsa unui concept unic în dezvoltarea reformelor în domeniul justiției condiționează tergiversarea implementării acestora, fapt ce induce la menținerea calității precară a actului de justiție per ansamblu pe țară, cât și la tergiversarea implementării acordului de asociere Republica Moldova-Uniunea Europeană.

Anexa nr. 2

LISTA
lucrărilor științifice publicate în cadrul proiectului de cercetare 20.80009.1606.05 „*Calitatea actului de justiție și respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova: cercetări interdisciplinare în contextul implementării acordului de asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană*”

- monografii (naţionale / internaţionale:

-

- **manuale/ dicţionare/ lucrări didactice (naţionale / internaţionale):**

1. **TUDOR OSOIANU**. IURIE ODAGIU. DINU OSTAVCIUC. CONSTANTIN RUSNAC. Tactica acțiunilor de urmărire penală. Curs universitar. Ch.2020. 270 p. ISBN

2. **CUȘNIR V., NASTAS A**., Particularitățile calificării juridice a infracțiunilor economice: Note de curs. Chișinău: S.n. 2019 (Tipogr. ”Tipocart Print”). 158 p. ISBN 978-9975-3340-7-5
3. **COJOCARU R., NASTAS A.,** Cebotari D. Încadrarea juridică a infracțiunilor privind traficul ilicit de droguri. Suport de curs. Chișinău: S.n., 2020 (Tipogr. ”Tipocart Print”). 252 p. ISBN 978-9975-3380-7-3

- culegeri naţionale:

-

– **capitole în monografii şi culegeri (naţionale / internaţionale):**

-

– **articole din reviste cu factor de impact**:

- *articole din reviste cu factor de impact mai mare 3*
- *articole din reviste cu factor de impact 1,0-2,9*
- *articole din reviste cu factor de impact 0,1-0,9*
- *articole din reviste cu factor de impact 0,01-0,09*

– **articole din alte reviste editate în străinătate:**

1. **SPRINCEAN, S.** *The Role of Human Security in Identifying New Perspectives of Development of the Education in the Field National Security*. În: Revista „Current and Future Perspectives on Teaching and Learning”. Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba-Iulia. Nr. 1 (1), 2019, p. 36-43. (0,75 c.a.). ISSN 2668-6643, ISSN-L 2668-6643 Print / ISSN 2668-6651, ISSN-L 2668-6643 On-line. http://jldc.uab.ro/index.php?pagina=pg&id=12&l=en
2. **KINDIBALYK O.** *EU-Russia Energy Dialogue in the Context of New Pipeline Architecture*. In: Proceedings of scientific works from the 20th International Scientific Conference Smolenice Castle 28th - 29th November 2019, **p. 548-555**. ISSN 2585-9412. (articolul publicat în culegerea științifică publicată în străinătate **(bază de date bibliografică şi bibliometrică Web of Science)**

– **articole din reviste naţionale:**

- ***categoria A, B+,***

-

- ***categoria B,***

1. **BALMUȘ, V.** *Cu privire la constituționalitatea deciziilor de inadmisibilitate ale Curții Constituționale a Republicii Moldova*. În: Akademos, 2019, nr. 4, p. 91-99. ISSN 1857-0461.

2. **SMOCHINĂ, ANDREI**; BERLINSCHII CRISTINA. *Organizarea și desfășurarea alegerilor în Republica Moldova pe timp de pandemie*. În : Revista de ştiinţă, inovare, cultură şi artă „Akademos”, nr.1 (52), 2020, p.00-00. ISSN 1857-0461 (1,0 c.a.)
3. **SMOCHINĂ A.** *Doctorul în drept Mihail Tașcă la 60 de ani*. În: Revista Filosofie, Sociologie și Științe Politice, nr.3, 2019, p.324-325. ISSN 1857-2294.
4. **NASTAS A., CERNOMOREȚ S.,** CEBOTARI O. *Răspundere penală pentru declarațiile cu rea-voință în statele aparținând sistemului de drept anglo-saxon*, Revistă ştiinţifico-practică Relaţii Internaţionale Plus, Nr. 1 (17) 2020, ISSN 1857-4440, eISSN 2587-3393, Chişinău, p. 102-115 http://irim.md/wp-content/uploads/2020/05/RIPlus-nr.-117-2020.pdf
5. FAIGHER, A., **CERNOMOREȚ S., NASTAS A.** *Starea și tendințele infracționalității violente în Republica Moldova: abordări teoretico-practice*, Revistă ştiinţifico-practică Relaţii Internaţionale Plus, Nr. 1 (17) 2020, ISSN 1857-4440, eISSN 2587-3393, Chişinău, p. 128-138 http://irim.md/wp-content/uploads/2020/05/RIPlus-nr.-117-2020.pdf
6. CEBOTARI, O., **NASTAS, A.**, *Principiul contradictorialității și egalității armelor în procesul penal***.** În: Revista Institutului Național al Justiției, nr.1(52), Chișinău, 2020, p. 39-44. ISSN 1857-2450
7. **ОСОЯНУ, Тудор**. КАЛЕНДАР, Думитру. *Особенности участия прокурора при рассмотрении уголовных дел в суде апелляционной инстанции*. În: Revista Institutului Naţional al Justiţiei. 2020, nr. 1(52), pp. 23-31. ISSN 1857-2405.
8. **SPRINCEAN, S.** *Cultura securitară ca fundament al bunăstării societăţii*. In: Revista „Studiul artelor şi culturologie: istorie, teorie, practică”. 2019, nr. 2(35), p. 148-153. (0,65 c.a.). Categoria B. ISSN 2345-1408.

- ***categoria C,***

1. **COSTACHI, Gh. COZMA, D.** *Răspunderea penală a judecătorului în România și Republica Moldova: particularități procedurale.* În: Legea și Viața, 2020, nr. 2, p. 16-22 (1,22 c.a.). ISSN 1810-309X
2. **COSTACHI, Gh., RAILEAN, P.** *Reflecții asupra accepţiunilor justiţiei ca fenomen şi valoare socială*. În: Legea și Viața, 2020, nr. 3, p. 8-12 (0,66 c.a.). ISSN 1810-309X
3. **COSTACHI, Gh.** *Tranziția societăților contemporane: particularități și perspective.* În: Legea și Viața, 2020, nr. 1, p. 17-24 (1,1 c.a.) ISSN 1810-309X
4. **COSTACHI, Gh., MICU, V.** *Răspunderea disciplinară a parlamentarilor.* În: Jurnalul Juridic Național: teorie și practică, 2020, nr. 1, p. 22-30 (0, 94 c.a.).. ISSN 1810-309X
5. **СТЕФУ, Л.** *Неустойка как способ обеспечения исполнения обязательств в свете модернизированного гражданского кодекса Республики Молдова (определение понятия, назначение и функции*). În: Revista ”STUDII JURIDICE UNIVERSITARE”, 2019, Anul XII, Nr. 3-4 (47-48), **pp. 178 -189.** ISSN 1857-4122. // https://ulim.md/sju/wp-content/uploads/SJU-3-4-2019.pdf.
6. **BENCHECI, MARCEL.** *Particularităţile aplicării normelor dreptului internaţional în contextul conflictului teritorial din Transnistria*. În: Moldoscopie (Probleme de analiză politică): Revistă ştiinţifică trimestrială, nr. 1, 2020, **pp. _,** (0,9 c.a.). ISSN 1812-2566.

- **articole în alte reviste naţionale** (în curs de acreditare)**:**

1. **STEFU L.**; POPOV O. Cinci paşi ce necesită a fi întreprinşi pentru a eradica corupţia din organele procuraturii.În: «Supremația Dreptului- Верховенство права», 2020, nr 1, **p. 99-105.** ISSN 2345-1971. http://sd-vp.info/2020/soderzhanie-zhurnala-№1-2020/.
2. **АРСЕНИ И**. Правовая природа и сущность корпоративного конфликта. В: Верховенство права, Кишинэу, 2020, №1. с.152-159. 0,9 п.л.ISSN 2345-1971
3. **СОСНА Б.** Проведение интерактивных семинаров для студентов юридических факультетов Молдавских университетов с целью повышения их нетерпимости к пыткам в рамках проекта «Все вмести, скажем, нет пыткам в Молдове: гражданское общество против пыток». Кишинэу, В: «Верховенство права», 2020 г, № 1, с. 91-95, 0,8 п.л. ISSN 2345-1971

– **articole în culegeri (naţionale / internaţionale):**

-

- **Articole în culegeri științifice (materiale ale conferințelor) publicate în străinătate:**

1. **ОСОЯНУ, Тудор;** ПИЛАТ, *Артиом. Соблюдение прав участников уголовного процесса при назначении экспертизы и исследовании заключения эксперта. În: АУБАКИРОВСКИЕ ЧТЕНИЯ. Материалы международной научно-практической конференции (19 февраля 2020 г.). Алматы. 2020. p. ____. ISBN 978-601-8078-30-3*
2. **SPRINCEAN, S.** *Importanța modelelor etice și deliberative în formarea comportamentului politic.* În: Tradiție și perspective în didactica modernă. / Ed. Ioana Todor, Liliana Crișan-Tăușan. Vol. 3. Universitatea „1 Decembrie 1918" din Alba-Iulia. Alba-Iulia: Aeternitas. 2019, p. 127-135. (0,85 c.a.). ISBN 978-606-613-182-7. http://uab.ro/aeternitas/index.php
3. **CHIRTOACĂ, Leonid; VASILACHE (CÂNEPĂ), Andrada Mihaela**. Inability to Dispose of Donations. Materialele 12th International conference "Exploration, education and progress in the third millennium" 7-8th May 2020. Universitatea Dunărea de Jos, Galați România, pp.57-65

- **Articole în culegeri naţionale (materiale ale conferințelor) publicate în țară:**

1. **ALBU, Natalia**. Panică abstractă sau dezinformare privind implicațiile COVID–19 asupra securității statului. În: Combaterea ştirilor false în condiţiile provocărilor de securitate – COVID 19: (Materialele Mesei Rotunde), 20 mai 2020 / coordonator: Diana Hîrbu-Bencheci. – Chişinău : Serviciul de Informaţii şi Securitate al Republicii Moldova, 2020 (Tipogr. "Garomont Studio"), pp. 18-26.
2. **OSOIANU, Tudor**. *Respectarea dreptului la apărare a persoanelor bănuite: cadrul normativ intern și jurisprudența CtEDO. În: Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAI al Republicii Moldova. Ştiinţe juridice: nr. 10/ 2019, p.137-145 ISSN 1857-0976.* https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/137-145.pdf
3. **COSTACHI, Gh., IACUB, I.** ***Ordinea de drept şi ordinea publică: fundamente ale securităţii persoanei în statul de drept.*** În: Administrarea publică în domeniul asigurării ordinii de drept – una dintre sarcinile prioritare ale statului (conferință științifică dedicată jubileului de 80 ani de viață și 63 ani de activitate profesională a profesorului universitar Victor Guțuleac. Chișinău, 2020, p. 177-185. (0,71 c.a.) **ISBN 978-9975-3383-6-3.**
4. **COSTACHI, Gh., IACUB, I.** ***Principiile acțiunii legii în timp – fundament al securității juridice a persoanei.*** **În:** Particularitățile adaptării legislației Republicii Moldova și Ucrainei la legislația Uniunii Europene, materialele conferinței internaționale științifico-practice din 27-28 martie 2020 (desfășurată de către ICJPS și alt.). Chișinău: S.n., 2020 (Tipogr. «Tipocart Print»), p. 8-20 (0,89 c.a.) **ISBN 978-9975-3409-1-5**
5. **SMOCHINĂ A.** *Principiul autonomiei locale în opera profesorului Constantin Stere*. În; „Administrarea publică în domeniul asigurării ordinii de drept – una din sarcinile prioritare ale statului". Materialele Conferinței științifico-practice internaționale dedicată jubileului de 50 ani de activitate pe făgașul ocrotirii ordinii de drept, învățământului și științei și 80 ani de viață ai profesorului universitar – Victor Guțuleac. Chișinău, 24 ianuarie 2020, p.156-160. **ISBN 978-9975-3383-6-3.**

6. **SMOCHINĂ A.,** Vlăescu George „*Evoluția și vocația universală aplicativă a principiului proporționalității în viața socială*”. În: "Ştiinţă, educaţie, cultură". Materialele Conferinţei ştiinţifico-practică internațională anuală Universitatea de Stat din Comrat” 10 februarie 2020,– Комрат: КГУ, 2020, **p.33-38**.(Tipogr. "A&V Poligraf"). – ISBN 978-9975-83-090-4.
7. **АРСЕНИ И**. Производство по делам с незначительной ценой иска как вид упрощенного производства в гражданском процессе Республики Молдова. Национальная научная конференция с международным участием «Ştiinţa în Nordul Republicii Moldova: realizări, probleme, perspective» (ediția a patra), 26-27 iunie, 2020, mun. Bălţi, pag. **402-409**. ISBN 978-9975-3382-6-4.
8. **АРСЕНИ И.** Проблемы мотивированности решения суда по гражданским делам через призму практики Европейского Суда по правам человека. Национальная научная конференция с международным участием «Ştiinţa în Nordul Republicii Moldova: realizări, probleme, perspective» (ediția a patra), 26-27 iunie, 2020, mun. Bălţi. pag. **410-417.** ISBN 978-9975-3382-6-4.
9. **АРСЕНИ И.** Процессуальные особенности оптимизации приказного производства в Республике Молдова. В: CONFERINȚA ȘTIINȚIFICO – PRACTICĂ ,,ROLUL ȘTIINȚEI ÎN REFORMAREA SISTEMULUI JURIDIC ȘI POLITICO–ADMINISTRATIV’’ Ediția a V. 10 decembrie 2019 , Cahul. Cahul, 2020 г.,с.115-122. 0.7. п.л., ISBN 978-9975-88-037-4.
10. **АРСЕНИ И.** Квалификация условий о территории, об эксклюзивности и логистические условия в дистрибьюторском договоре: теоретико-правовые аспекты. В: Conferinţa ştiinţifico-practică internaţională "Ştiinţă, educaţie, cultură" = Международная научно-практическая конференция "Наука, образование, культура" : Сборник статей / науч. ком. Захария С. К. (председатель) [и др.]. – Комрат: КГУ, 2020, с.77-83.(Tipogr. "A&V Poligraf") –. ISBN 978-9975-83-090-4.
11. **АРСЕНИ И.** Современное понятие и признаки приказного производства в гражданском процессе Республики Молдова В: Conferinţa ştiinţifico-practică internaţională "Ştiinţă, educaţie, cultură" = Международная научно-практическая конференция "Наука, образование, культура": Сборник статей / науч. ком. Захария С. К. (председатель) [и др.]. – Комрат: КГУ, 2020, с.83-88.(Tipogr. "A&V Poligraf"). – ISBN 978-9975-83-090-4.
12. **АРСЕНИ И.** Понятие и признаки дочернего хозяйственного общества. В: Conferinţa ştiinţifico-practică internaţională "Ştiinţă, educaţie, cultură" = Международная научно-практическая конференция "Наука, образование, культура": Сборник статей / науч. ком. Захария С. К. (председатель) [и др.]. – Комрат: КГУ, 2020, с.88-95.(Tipogr. "A&V Poligraf"). – ISBN 978-9975-83-090-4.
13. **АРСЕНИ И.,** СУЛТ Г. Понятие и правовая природа сервитутов в гражданском праве Республики Молдова. В: Conferinţa ştiinţifico-practică internaţională "Ştiinţă, educaţie, cultură" = Международная научно-практическая конференция "Наука, образование, культура": Сборник статей / науч. ком. Захария С. К. (председатель) [и др.]. – Комрат: КГУ, 2020, с.83-88. (Tipogr. "A&V Poligraf"). – ISBN 978-9975-83-090-4.
14. **АРСЕНИ И.,** ГУРАН С. Особенности государственной регистрации иностранных предприятий и иностранных индивидуальных предпринимателей в Республике Молдова. В: Conferinţa ştiinţifico-practică internaţională "Ştiinţă, educaţie, cultură" = Международная научно-практическая конференция "Наука, образование, культура": Сборник статей / науч. ком. Захария С. К. (председатель) [и др.]. – Комрат: КГУ, 2020, с.154-160 .(Tipogr. "A&V Poligraf"). – ISBN 978-9975-83-090-4.

15. **СОСНА Б., АРСЕНИ И.** Нравственные основы применения мер уголовно-процессуального пресечения. В: Conferinţa ştiinţifico-practică “Rolul ştiinţei în reformarea sistemului juridic şi politico-administrativ”. Ediţia a V. 10.12.2019, Cahul, 2020 г., с. 109-115, 0.7. п.л., ISBN 978-9975-88-037-4.
16. **СОСНА Б**., Тукан В. Предотвращение дискриминации в трудовых отношениях в Молдове: теоретические аспекты, Международная научно-практическая конференция «Наука, образование, культура», Комрат, 2020 г., с. 53-62, ISBN 978-9975-83-090-4
17. **СОСНА Б.,** Босый Д. Приостановление действия индивидуального трудового договора с профессиональными спортсменами, Национальная научная конференция с международным участием, 01-02 октября 2019 г., Кишинэу, 2020 г., с. 441-448, 0,6 п.л. ISBN 978-9975-149-80-8.
18. **СОСНА Б.,** Калистру С. *Совершенствование законодательства регулирующего дисциплинарную ответственность судей*. Conferinţa ştiinţifico-practică interuniversitară a tinerilor cercetători, 10 decembrie 2019, Chişinău 2020, p.121-125, ISBN 978-9975-3423-0-8

19. **COCHA Б.,** Босый Д. *Актуальные аспекты специфики приостановления индивидуальных трудовых договор с профессиональными спортсменами*. Национальная научная конференция с международным участием «Ştiinţa în Nordul Republicii Moldova: realizări, probleme, perspective», (ediția a patra) 26-27 iunie, 2020, mun. Bălţi. **pp. 461-466.** ISBN 978-9975-3382-6-4.
20. **COCHA Б.,** Босый Д. *Гарантии социальной защиты конституционных прав профессиональных спортсменов в современных условиях*. Национальная научная конференция с международным участием «Ştiinţa în Nordul Republicii Moldova: realizări, probleme, perspective» (ediția a patra), 26-27 iunie, 2020, mun. Bălţi. **pp. 467-470.** ISBN 978-9975-3382-6-4.
21. **SPRINCEAN, S.** *Contribuții ale concepției securității umane la fortificarea spațiului european de securitate.* În: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale „Spaţiul european de securitate: provocări, oportunități, perspective de integrare". 11 octombrie 2019, Chișinău. Chișinău: Tipogr. "PrintCaro", 2019, p. 9-20. (0,75 c.a.). ISBN 978-9975-56-717-6.
22. **SPRINCEAN, S.** Asigurarea securității umane și modernizarea sociopolitică a Republicii Moldova. În: *Statul, securitatea şi drepturile omului în condiţiile societăţii informaţionale. Conferinţă ştiinţifico-practică internaţională*. 13-14 decembrie 2018, Chişinău. Chişinău: Tipografia "Artpoligraf", 2019, p. 487-500. (1,1 c.a.). ISBN 978-9975-108-88-1.
23. FAIGHER, ANATOLIE; **CERNOMOREŢ, SERGIU**. *Unele reflecţii privind criminalitatea penitenciară în Republica Moldova*. În: «Ştiinţa în Nordul Republicii Moldova: realizări, probleme, perspective»,.Materialele Conferinței științifice cu participare internațională (ediția a patra), 26-27 iunie, 2020, mun. Bălţi. **pp. 445-450.** ISBN 978-9975-3382-6-4.

- **Rezumate (teze) la conferinţe ştiinţifice publicate <u>în străinătate</u>:**

1. **SPRINCEAN, S.** *Individual freedom and security of the person as didactic imperatives.* In: Book of abstracts. The International Conference „Didactics: past, present and future perspectives", 6th edition (online), 22-23 May 2020, "1 Decembrie 1918" University of Alba Iulia, Faculty of Law and Social Sciences, Department for Teacher Training. / ed. Cornel Victor Igna. Alba Iulia. 2020, (73 p.), p. 62. (0,25 c.a.). ISSN 2668-1749. ISSN-L 2668-1749.
2. **SPRINCEAN, S**. *Bioethical and security imperatives as benchmarks in education and research*. In: ICEPV 2018 Book of Abstracts / edited by D. Opriş, I. Scheau, O. Moşin. The International Conference „Education in the perspective of values" 10th Edition, October 10-11, 2018. Alba Iulia, Romania. p. 30-31. (0,25 c.a.). e-ISBN: 978-606-711-983-1. http://www.uab.ro/sesiuni_2018/educatia_din_perspectiva_valorilor/.

- **Rezumate (teze) la conferinţe ştiinţifice internaţionale <u>în ţară</u>:**

1. FAIGHER A., **CERNOMOREŢ S.,** MAZUREŢ R. "***Unele reflecţii privind aspecte cantitativ-calitative ale criminalităţii masculine în Republica Moldova***", „Teoria şi practica administrării publice'', conferinţă ştiinţifico-practică internaţională (2020; Chişinău). Teoria şi practica administrării publice: Materiale ale Conferinţei ştiinţificopractice internaţionale, 22 mai 2020 / colegiul redacţional: Oleg Balan [et al.]. – Chişinău: AAP, 2020 (Combinatul Poligrafic), **p. 216-220** (http://aap.gov.md/files/publicatii/conferinte/2020/tpap_2020.pdf

2. **OSOIANU, Tudor**. *Independența și imparțialitatea judecătorului care examinează cererea de revizuire a cauzei penale. În: Administrarea publică în domeniul asigurării ordinii de drept-una din sarcinile prioritare ale statului. Ch. 2020.* ***p.202-207.*** ISBN 978-9975-3383-6-3
3. **SPRINCEAN, S.** *Promovarea patrimoniului cultural național în contextul implementării Acordului de Asociere Republica Moldova-UE*. În: Conferința științifică internațională «Patrimoniul cultural: cercetare, valorificare, promovare»: Programul și rezumatele comunicărilor. 28-29 mai 2020. Ediția a 12-a. / comitetul de organizare, comitetul științific: Victor Ghilaș (președinte) [et al.]. Chișinău: S. n., 2020 (Tipogr. «Notograf Prim»). (98 p.), p. 24. (0,25 c.a.). DOI: 10.6084/m9.figshare.12356093. ISBN 978-9975-84-123-8.

http://patrimoniu.asm.md/?p=4541

- ***Alte publicaţii***

1. **SMOCHINĂ A.** *Recenzie ştiinţifică asupra lucrării „Constituţia Republicii Moldova - 25 ani*". Autori; Valeriu Kuciuc, Victor Puşcaş. Sub egida Preşedintelui Republicii Moldova. Pontos: Chişinău, 2020, p. 601-607.
2. **COSTACHI, Gh.** *Mesaj aniversar pentru savantul, profesorul şi Cavalerul „Ordinului Republicii" – VICTOR GUŢULEAC.* În: Administrarea publică în domeniul asigurării ordinii de drept – una dintre sarcinile prioritare ale statului (conferinţă ştiinţifică dedicată jubileului de 80 ani de viaţă şi 63 ani de activitate profesională a profesorului universitar Victor Guţuleac. Chişinău, 2020, p. 317-318 (0,08 c.a.). **ISBN 978-9975-3383-6-3.**

- ***Publicaţii electronice***

1. **GUŞTIUC, L.; GUŞTIUC, A.** Studiul analitic cu tema **"Impactul epidemiei Coronavirus: reconfigurarea direcţiilor strategice de dezvoltare a Republicii Moldova",**
plasat pe site-ul http://icjp.asm.md/content/studiu-impactul-pandemiei-coronavirus-de-tip-nou-reconfigurarea-direc%C8%9Biilor-strategice-de

- ***Publicaţii metodico-ştiinţifice***

1. **Berliba, Viorel**. Ghid metodic privind încadrarea juridică corectă a infracţiunilor de huliganism şi ameninţarea sau violenţa săvârşită asupra unei persoane cu funcţie de răspundere sau a unei persoane care îşi îndeplineşte datoria obştească - ???

Anexa nr.3

FIŞA
DE PREZENTARE A REZULTATELOR PROIECTULUI DE CERCETARE

Sumarul activităţilor proiectului realizate

	Activităţi planificate	*Activităţi realizate şi rezultate noi obţinute în cadrul proiectului (150 de cuvinte)*
1.	Potrivit planului anual de realizare a proiectului 20.80009.1606.05 pentru anul 2020, în semestrul I anul curent (01.01.2020- 30.06.2020)) este planificată realizarea partial a etapei I a proiectului - Etapa de debut a cercetării şi de lansare a proiectului. În cadrul acestei etape **activitatea planificată are următorul conţinut:** **Activitatea organizatorică şi ştiinţifică,** care constă în **a)** organizarea adunării constituante a echipei de cercetători din cadrul Proiectului **20.80009.1606.05, la care a avut loc** **b) p**rezentarea echipei de cercetare, precum şi dezbaterea şi adoptarea în ultimă lectură a Planului anual de realizare a proiectului; **c)** Organizarea conferinţei ştiinţifico-practice cu participaţie internaţională la tematica proiectului cu genericul „*Sistemul judiciar în Republica Moldova: reforme, realităţi şi perspective*", **21 mai 2020**, cu scopul preconizat - analiza prin prisma doctrinei actuale, practicii uzuale şi experienţei altor state cu o democraţie avansată a problemelor reformării sistemului judiciar în Republica Moldova;	Rezultatele ştiinţifice din perioada de referinţă (etapa I-a) au fost şi sunt realizate în contextul cercetării tematicii, precum *identificarea surselor şi analiza doctrinei, a actelor normative naţionale, europene şi internaţionale, a bunelor practici europene relevante pentru asigurarea bunei legiferări şi calităţii actului de justiţie*. Cele mai importante activităţi şi rezultate ştiinţifice care au fost obţinute în perioada de referinţă (I sem.2020) includ publicarea a **53 lucrări ştiinţifice** în **volum estimativ de 23,85 coli de autor** atât în reviste din străinătate, cât şi din ţară, publicaţii ale materialelor prezentate în cadrul unor conferinţe ştiinţifice naţionale şi internaţionale, dar şi publicarea a **3 (trei) materiale didactice şi 1 (una) metodico-ştiinţifică**. Doi cercetători **executori din cadrul Proiectului** au efectuat **deplasări şi stagii –peste hotare, în Germania (or.**Garmish-Partenkirchen) şi Polinia (or. Wroclaw), unde, 1) s-a prezentat o **lecţie** la tema *Securitatea regională: cartografia riscurilor şi ameninţărilor la Marea Neagră, în cadrul* seminarului privind Securitatea Regională (Seminar on Regional Security, SRS 20-03) în cadrul Centrului European George C. Marshall (George C. Marshall Center for Security Studies, şi, 2) participare la Conferinţa ştiinţifică internaţională „Reasons, Citizens and Institutions" şi la şedinţa membrilor

d) Coorganizarea în cooperare cu Universitatea de stat "Dimitrie Cantemir" conferinței științifice anuale a tinerilor cercetători din cadrul Școlii Doctorale «Științe Juridice, Politice și Sociologice» cu genericul "*Tendințe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători", 10 iunie 2020* cu scopul preconizat - antrenarea tinerilor cercetători în activitatea de promovare și implementare a rezultatelor științifice; **e)** Coorganizarea în cooperare cu Universitatea de Stat «Alecu Russo» din Bălți și Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată a conferinței internaționale științifico-practică "*Particularitățile adaptării legislației Republicii Moldova și Ucrainei la legislația Uniunii Europene*", 27-28 martie 2020.

2) Pregătirea cadrelor științifice, care constă în a) Identificarea, coordonarea și aprobarea temelor tezelor de doctorat și a conducătorilor științifici a doctoranzilor înmatriculați la anul I de studii din cadrul Școlii Doctorale «Științe Juridice, Politice și Sociologice», b) organizarea și desfășurarea examenelor de admitere la doctorat pentru anul de studii 2020-2021, c) Audierea dărilor de seamă, atestarea și aprobarea programelor individuale de activitate ale doctoranzilor și alte măsuri relevante, toate cu scopul de antrenare cât mai largă a tinerilor cercetători în activitatea științifică.

3) Activitatea editorială, care constă în a) editarea Revistei "**Revista moldovenească de drept internațional și relații internaționale"** (ISSN1857-1999), E-ISSN 2345-1963) **nr.1,** 2020 (sem. I), *versiune electronică* – E-SSN; b) editarea **Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice** (ISSN 1857-2294), înregistrarea și editarea Revistei "**Revista de Studii și Cercetări Juridice**", **nr.1**, 2020, *versiune electronică* – E-SSN, toate în realizarea obiectivului de organizare a publicării rezultatelor cercetărilor științifice în cadrul proiectului instituțional;

4) Activitatea de implementare și valorificare a rezultatelor științifice din cadrul Proiectului, care constă în avizare și consultanță, inclusiv expertiza științifică a proiectelor de acte normative, a hotărârilor recomandative ale Plenului Curții Supreme de Justiție și a hotărârilor adoptate pe marginea Recursurilor în interesul legii, a sesizărilor la Curtea constituțională, alte acte ale autorităților centrale, inclusiv, elaborarea opiniei ICJPS vizavi de problemele arzătoare ale statului și societății prin prisma dreptului, toate cu scopul de promovare și diseminare a rezultatelor proiectului;

5) **Stabilirea și consolidarea relațiilor științifice naționale și internaționale** prin participarea cercetătorilor în programe și proiecte internaționale, acțiuni COST: (Orizont Europa, SCOPES, JOP, IRSIS, NATO, etc.), inclusiv propunerile prezentate/câștigate în cadrul concursurilor naționale și internaționale cu tangență la tematica cercetării proiectului realizat, toate cu obiectivul scontat de promovare și diseminare a rezultatelor proiectului.

Comitetului de Management, la ședința Grupului de lucru nr. 1 din cadrul Acțiunii COST CA17132 „The European network for Argumentation and Public PoLicY analysis" (**APPLY**), Universitatea din Wroclaw, facultatea de Drept, Administrație și Economie (*a se vedea Forma 7.1*).

În această ordime remarcăm că 3 cercetători științifici (Albu Natalia, Guștiuc Ludmila și Sprîncean Serghei) sunt antrenați în calitate de membri în 6 acțiuni COST.

La capitolul **implementarea / valorificarea rezultatelor științifice** în sem. I, anul 2020, cercetătorii științifici din cadrul Proiectului au realizat atât *activități în echipă, cât și activități și rezultate individuale*, manifestate prin a) întocmirea și prezentarea avizelor și opiniilor consolidate cu caracter științific la proiecte de acte normative, sesizări la Curtea Constituțională, recursuri în interesul legii, hotărâri explicative a Plenului CSJ etc, cu un număr total de **21;** b) **35** de participări la manifestări științifice, mese rotunde, etc, cu comunicări și intervenții, inclusiv organizate în regim on-line (*a se vedea Forma 9 din anexă*).

Activitatea de colaborare în sfera științei și inovării de către executanții titulari a-i proiectului (cu referință la proiectul realizat în conformitate cu standardele naționale) a fost materializată prin colaborarea științifică cu alte organizații din sfera științei și inovării (inclusiv cu instituțiile de învățământ superior), manifestată prin: a) conducerea tezelor de doctorat din cadrul ICJPS, cât și din cadrul Școlilor doctorale din țară; b) activitatea didactică, inclusiv, conducerea tezelor de masterat și licență la facultățile de drept, și politologie din țară; c) Participare în acțiunile COST (*vezi: Forma 10*).

Rezultatele științifice ale cercetătorilor efectuate în cadrul proiectului mai sunt realizate prin participarea acestora în calitate de membru al Seminarilor științifice de profil, Consiliilor specializate științifice și Comisiilor de doctorat, unde au avut loc examinări și susțineri de teze de doctorat, precum și antrenarea unor cercetători în calitate de membru ai colegiilor de redacție a revistelor științifice de profil, experți în cadrul autorităților științifice de profil – ANACEC și ANACD, membri ai consililor științifice din cadrul Curții constituționale și CSJ, în cadrul cărora sunt promovate soluții fundamentate științific de natură să contribuie la reformarea sistemului judiciar și sporirea calității actului de justiție în Republica Moldova.

Finalmente, menționăm că în cadrul **CȘS ad-hoc de pe lângă ICJPS,** cu referință la proiectul realizat **în primele 6 luni ale anului 2020 a fost susținute 3 teze de doctor în drept, toate** se află în examinare la ANACEC.

Relevanţa rezultatelor ştiinţifice obţinute (până la 200 de cuvinte).

Importanța și valoarea teoretică a activităților de cercetare realizate rezultă din realizarea obiectivului strategic al integrării europene a Republicii Moldova, contribuind la implementarea eficientă a Acordului de Asociere RM–UE", iar justiția și ordinea publică, inclusiv asigurarea calității actului justiției reprezintă un domeniu de prioritate majoră. În acest context, obligația de armonizare a legislației cu cea a Uniunii Europene, ralierea la standardele și valorile europene va fi posibilă doar în condițiile unei fundamentări științifice solide.

Noutatea și originalitatea științifică cercetărilor propuse se datorează caracterului lor complex, consacrat expres soluționării problemelor privind calitatea actului de justiție prin fundamentarea științifică a asigurării calității actelor normative și protecției drepturilor persoanei în cadrul diferitor proceduri judiciare, argumentării soluțiilor în vederea asigurării calității și eficienței actului de justiție, armonizării cadrului procedural respectiv la standardele europene și internaționale.

Elemente originale:

1. Punerea în circuitul științific al unor concepte, termini și definiții de specialitate în domeniul calității actului de justiție și asigurării drepturilor persoanei.
2. Corelaționarea nivelului de asigurare și respectare a drepturilor persoanei cu calitatea actului de justiție, cu caliatatea prestațiilor juridice, cu funcționalitatea instituțiilor de drept, cu capacitatea statului de a asigura dezvoltarea liberă a persoanei și comunității.

*Rezultatele cercetării în carul proiectului au un efect pozitiv asupr*a:

- dezvoltării doctrinei naționale cu referire la drepturile justițiabililor și calității actului de justiție în toatee categoriile de procese;
- identificării unor soluții fundamentate științific de natură să contribuie la reformarea sistemului judiciar și sporirea calitatății actului de justiție în Republica Moldova;
- mecanismului de asigurare a calității legislației pornind de la necesitatea consolidării securității juridice a legislației naționale, inclusiv prin configurarea unui sistem conceptual unificator ca premisa de favorizare a patrunderii dreptului comunitar european în ordinea juridică internă și altele.

Rezultatele ştiinţifice teoretice fundamentale obținute din proiect îmbrăcă forma unor studii analitice, articole în reviste de profil și în materiale conferințelor științifice, inclusiv însoțite de proiecte de lege-ferenda care constituie proprietate intelectuală a autorilor, executanți în proiect.

Potențialii beneficiari: Pornind de la faptul că, problemele ce țin de organizarea și mai cu seamă, activitatea organelor judiciare, dar și a instituțiilor conexe sectorului justiției (în general), dar și calitatea actului de justiție (în special), în Moldova, la etapa actuală au căpătat un mare interes atât la legislator, cât și la publicul larg, potențialii beneficiari finali a rezultatelor științifice preconizate la nivel național indubitabil vor fi atât publicul larg (în materie de protecție și apărare a drepturilor omului în justiție), cât și profesioniștii-practicieni (în materie de înfăptuire a justiției – instanțewle de judecată, organelle de UP, instituția avocaturii, a medierii et.al.).

Lista evenimentelor organizate / la care s-a participat în cadrul proiectului

1) *Coorganizarea în cooperare cu Universitatea de Stat «Alecu Russo» din Bălți și Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată a conferinței internațională ştiinţifico-practică* "*Particularitățile adaptării legislației Republicii Moldova și Ucrainei la legislația Uniunii Europene*", ***27–28 martie 2020,*** *Chișinău.*
2) *Organizarea conferinței științifico-practice cu participație internațională la tematica proiectului cu genericul „Sistemul judiciar în Republica Moldova: reforme, realități și perspective", **21 mai 2020**, cu scopul preconizat - analiza prin prisma doctrinei actuale, practicii uzuale și experienței altor state cu o democrație avansată a problemelor reformării sistemului judiciar în Republica Moldova;*
3) *Coorganizarea în cooperare cu Universitatea de stat "Dimitrie Cantemir" conferinței științifice anuale a tinerilor cercetători din cadrul Școlii Doctorale «Științe Juridice, Politice și Sociologice» cu genericul "Tendințe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători", **10 iunie 2020** cu scopul preconizat - antrenarea tinerilor cercetători în activitatea de promovare și implementare a rezultatelor științifice.*

Informaţii despre infrastructura utilizată în realizarea proiectului

Birourile de serviciu, lucru la distanţă.

Dificultăți/ impedimente apărute pe parcursul realizării proiectului

Realizarea efectivă a unor activități planificate a fost contramandată pentru semestrul II în legătură cu faptul obiectiv că, începând cu data de 17 martie 2020, de către Parlamentul RM, la propunerea Guvernului, ***pe întreg teritoriul Republicii Moldova a fost declarată stare de urgenţă, în perioada 17 martie-15 mai 2020, în legătură cu pandemia de COVID-19. Ulterior prelungită*** *prin Hotărârea Comisiei Naționale Extraordinare de Sănătate Publică nr.10 din 15 mai 2020****, până pe*** *30 iunie 2020, iar apoi până la 15.07.2020. Respectiv, pe acest motiv, obiectiv, unele activități au fost sistate, iar ulterior* ***re****planificate pentru semestrul II, 2020 (imediat după expirarea stării de urgenţă COVID-19).*

Beneficiarul (ministere, instituţii de stat sau private, întreprinderi etc.)

Curtea Constituțională, Ministerul de Justiție, CSJ, Instanțele judecătoreşti, Procuratura, MAI, Instituțiile de învățământ superior.

RAPORT

cu privire la activitatea ştiinţifică
din Centrului de Cercetări Politice și Relații Internaționale al ICJPS,
director: dr. Alexandru S. Roșca

Anexa 1.1.

DENUMIREA TEMEOR INDIVIDUALE DE CERCETARE

Executorul	Denumirea temei
Balan Elena	Factorul etnic în contextul consolidării opțiunii europene a Republicii Moldova
Braga Lilia	Политические процессы и политическое участие в Республике Молдова
Ceacîr Irina	Meritocraţia în sectorul public
Ciumac Svetlana	Politica externă a guvernanței Republicii Moldova: actualități și perspective
Diacon Maria	Analiza documentelor de program ale sistemelor de partide din statele Uniunii Europene: prevederi de integrare, bună guvernare și consolidare a societatii civile.
Dumitrașco Maricica	Studierea integrării ramurilor Republicii Moldova în rețele regionale de producere, în contextul oportunităților implementării Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană
Grosu Ruslana	Consolidarea vectorului oriental de politică externă a Republicii Moldova în contextul colaborării interministeriale cu unele state din Orientul Mijlociu
Peru Aurelia	Comunicarea instituțională ca instrument de poziționare a instituțiilor puterii
Rogovaia Galina	Ценностно-политические ориентации учащейся молодежи Республики Молдова
Roşca Alexandru N	---
Roșca Alexandru S	Subiectul funcționalității instituțiilor puterii de stat și al bunei guvernări în marketingul și comunicarea partidelor politice din Republica Moldova
Rusandu Ion	Puterea și opoziția: repere metodologice și practice
Rustanovici Ludmila	Воспитание электоральной культуры у молодежи Республики Молдова
Sterpu Vladimir	Contribuția Organizațiilor internaționale la asigurarea securității Republicii Moldova
Ungureanu Veaceslav	Redimensionarea coordonatei geopolitice a securității naționale a Republicii Moldova în contextul reconfigurării arhitecturii geostrategice a mediului de securitate regională
Varzari Pantelimon	Buna guvernare pentru societatea din Republica Moldova: identificări hermeneutice și valențe aplicative

OBIECTIVELE INDIVIDUALE DE CERCETARE

Grosu R.

- Investigarea conceptelor: „război rece islamic"; algoritmica proceselor politice; paradigma transformațională a puterii și cunoașterii; meta-analiza.
- Cercetarea problematicii privind consolidarea vectorului oriental de politică externă a Republicii Moldova a constat în determinarea impedimentelor create de anumite animozități dintre actorii majori ai scenei politice din Orientul Mijlociu, cu pretenții de dominanță în lumea musulmană, dar și relațiile acestora cu marile puteri și Isralul. Studierea a celor trei blocuri de probleme a fost realizată din perspectivele - Turciei, menținerea poziției de punte între Orient și Occident; - Israelului, ca stat mereu amenințat de rivalitățile cu statele arabe; - a Arabiei Saudite, cum că tensiunile sunt cauzate de un conflict dintre sunniți și șiiți, precum și a Iranului, clericii - liderii Iranului, consideră că este un conflict dintre o Republică Islamică și o monarhie nelegitimă. „Schisma" fundamentală a avut impact asupra competiției geopolitice pentru dominarea regiunii: Turcia în calitatea autoasumată de „mediator", inclusiv ca membru NATO, Israelul - ca avanpost al SUA în regiune, Iranul și-a extins influența în Siria, Irak și Liban, în timp ce regele saudit, Muhammad bin Salman, a intervenit în Yemen, a izolat Qatarul și a destabilizat Libanul.
- Analiza posibilităților reale de consolidare a vectorului oriental de politică externă a Republicii Moldova a facilitat identificarea constrângelor de ordin intern și extern în valorificarea parteneriatelor stabilite și extinderea colaborării dintre Republica Moldova statele din Orientul Mijlociu.

Diacon Maria

- Analiza documentelor de program ale sistemelor de partide din statele Uniunii Europene și evaluarea prevederilor de integrare;
- Atestarea modelelor de bună guvernare și consolidare a societății civile.

Rogovaia G.

- 1.Investigarea concepțiilor (определение направлений деятельности институтов гражданского общества Республики Молдова и Украины).
- 2.Cercetarea problematicii (изучение проблем, решаемых институтами гражданского общества: социальных,экологических, просветительских, культурологических в Молдове и Украине)
- Analiza corelației dintre (выяснение пользы от деятельности институтами гражданского обществ по решению насущных проблем: социальных,экологических, просветительских, культурологических - в Молдове и Украине).

Ciumac S.

Pentru a fi definit mediul social, politic și economic, care caracterizează relațiile internaționale ale Republicii Moldova cu alte state este necesar de a fi analizate relațiile instituționale existente dintre Republica Moldova și alte țări pentru a identifica interdependența dintre relațiile instituționale și internaționale.

In acest conext, pe perioada de referinta au fost intrepinse masuri de documentare si informare referitor la domeniul dat.

La etapa actuală, mentionez faptul, ca COVID-19 a afectat nu numai sanatatea populatiei, dar si toate activitatile social-economice ale statelor. Pentru Republica Moldova viitorul este destul de pesimist. Banca Mondială prevede o scădere economică de 3,1% pe anul 2020,. Potrivit raportului „Perspective economice globale", emis pentru luna iunie, Republica Moldova va fi afectată puternic de scăderea remitențelor și a comerțului exterior.Astfel, față de prognoza de la început de an, când Banca Mondială vedea o creștere de 3,6% pentru Republica Moldova, diferența este de 6,7 puncte procentuale.Țara noastră va fi afectată în special de reducerea puternică a remitențelor, precum și a reducerii comerțului exterior.Totuși, Banca Mondială prevede o revenire de 4% a economiei în anul 2021, ceea ce ne-ar readuce la nivelul începutului anului 2019.Dintre statele vecine, cea mai puternică descreștere ar urma să o înregistreze Rusia (6%). Economia României urmează să scadă cu 5,7%, iar cea a Ucrainei cu 3,5%.Economia mondială va avea o scădere de 5,2% în 2020, potrivit Băncii Mondiale, care spune că pandemia de COVID-19 a avut un impact „rapid și masiv", în ciuda măsurilor de asistență financiară. Este „cea mai profundă" recesiune de la al Doilea Război Mondial, potrivit instituției.

Ungureanu V.

1.Investigarea coordonatei geopolitice sub aspectul identificării mecanismului de redimensionare a acesteia în contextul necesității fortificării capacităților de asigurare a securității naționale a Republicii Moldova.

2.Cercetarea procesului de reconfigurare a arhitecturii geostrategice a mediului de securitate din Europa de Sud-Est și impactul acesteia asupra rezilienței statutului geopolitic de neutralitate permanentă a Republicii Moldova.

3.Analiza oportunităților și constrângerilor geopolitice ale Republicii Moldova în condițiile consolidării imperioase a sistemului național de securitate și apărare.

Ceacîr I.

1.Investigarea concepțiilor de merit și meritocrație în sfera publică

2.Cercetarea problematicii ocupării funcțiilor publice vacante pe principii meritocratice

3.Analiza corelației dintre meritocrație , egalitate de gen și cultură organizațională.

Dumitrașco M.

Realizarea proiectul de cercetare "Engagement of Eastern countries and the Republic of Moldova in external fragmentation of production: a cross country comparisons and convergence points"/ Implicarea țărilor din cadrul

Parteneriatului Estic și a Republicii Moldova în fragmentarea externă de producere: comparații dintre țări și puncte de convergență, în cadrul programului european EYR@EaP 2019 (în colaborare cu RENAM)
Testarea următoarelor 3 ipoteze în acest studiu:
1)Există intersectări în modelele de participare în rețelele regionale de producere pentru Republica Moldova și țările din cadrul Parteneriatului Estic?
2) În ce măsură Moldova și țările din cadrul Parteneriatului Estic pot fi parteneri complementari în rețelele regionale?
3) Bunurile din Moldova și țările din cadrul Parteneriatului Estic au pătruns suficient în rețelele țărilor europene?

Varzari P.

1.Studierea unor abordări conceptual-teoretice ale bunei guvernări prin prisma performanței instituționale, calității vieții și securității naționale;
2.Crearea cadrului interpretativ general al conceptului de guvernare „bună" și identificarea elementelor-cheie și/sau a principiilor bunei guvernări.

Rusandu I.

1.Evidențierea abordărilor științifice privind fenomenul „opoziția politică".
2.Stabilirea formelor și funcțiilor opoziției politice.
3.Evidențierea particularităților opoziției politice din țara noastră.

Peru A.

1.Investigarea concepțiilor fundamentale domeniului de cercetare : comuncare straegică, comunicare mediatică, comunicare de criză, diplomației publică, propaganda de tip nou, război mediatic, fake news.
2.Cercetarea problematicii strategiilor și tacticilor de comunicare abordate de actori politici și impctul acestora asupra perceperii instituțiilor de stat de către cetățeni – în țară și peste hotare.
3.Analiza corelației : dintre mesajele instituționale și imaginea actorului politic.

Roșca A. S.

Analiza adaptării politicului la situația impusă de COVID-19, prin analiza a două concepte, care până mai recent existau, practic, paralel, însă acum se cer de urgență amalgamate: "Știința deschisă" și "Guvernarea deschisă". Știința deschisă este centrală pentru realizarea dezideratului cooperării, urmărind împărtășirea rezultatelor, metodelor și datelor. De altă parte, avem actualitatea stringentă a "guvernării deschise", prin care se au în vedere practicile de transparență, responsabilitate și co-participare la politicile publice. De acest fapt ne conving inițiativele recente ale OECD ("release and use of Open Government Data in response to the Covid-19 outbreak") sau ale inițiativei multilaterale Open Government Partnership (Republica Moldova este membră, având și Plan de Acțiune 2018-2020) cu privire la colectarea abordărilor de guvernare deschisă în perioada pandemiei.
Împreună, conceptele guvernării deschise și științei deschise în mod perfect ating unul din dezideraterele majore ale UE în domeniul actului de guvernare: politici bazate pe evidențe ("evidence-based policy making").

SUMARUL ACTIVITĂȚILOR PROIECTULUI REALIZATE ÎN ANUL 2020

Activităţi planificate	*Activităţi realizate şi rezultate noi obţinute în cadrul proiectului (150 de cuvinte)*
1. Investigarea conceptelor	**Grosu R.** Identificarea unor variabilele măsurabile prin metode qualimetrice în scopul valorificării dimensiunii empirice a cercetărilor în domeniul relațiilor internaționale. **Gorbatiuc M.** Проведение "Диалогов от В до В" в области функциональности деятельности, а также в формате «5+2», официально носящем название «Постоянное совещание по политическим вопросам в рамках переговорного процесса по приднестровскому урегулированию». **Diacon M.** Analiza literaturii de specialitate în domeniul sistemelor de partide prezente în statele Uniunii Europene a permis o mai bună familiarizare cu formele de guvernare și rezultatele obținute în procesul de dezvoltare economică, politică, social și culturală a staelor membre UE. **Rogovaia G** Разработана концепция исследуемой темы **Ungureanu V.** În contextul realizării obiectivelor individuale de cercetare au fost examinate riscurile și amenințările în adresa securității naționale pe dimensiunea geopolitică cu care se confruntă Republica Moldova, precum și identificarea unor mecanisme aplicative de redimensionare a coordonatei geopolitice intensificând relațiile de cooperare cu Alianța Nord-Atlantică și cu statele vecine în domeniul securității și apărării naționale. De asemenea, a fost investigată și oportunitatea consolidării capacităților instituționale de realizare a discursului geopolitic în elaborarea unor documente strategice pentru implementarea politicilor de stat în vederea identificării, prevenirii și contracarării provocărilor fortificând securitatea națională a Republicii Moldova, în condițiile reconfigurării arhitecturii geostrategice a mediului de securitate din Europa de Sud-Est. **Ceacîr I.** Studierea literaturii de specialitate la subiect

	Varzari P. Punerea în valoare a unor lucrări noi din spațiul academic autohton și din străinătate cu referire la tema cercetării **Sterpu V.** Investigarea concepțiilor de organizații internaționale de securitate a permis extinderea arealului investigativ prin conturarea aspectelor instituțional-funcționale ale acestor unități de cercetare. **Rusandu I.** Pentru perioada de referință au fost realizate activități de cercetare și obținute unele rezultate științifice, care au fost materializate în publicații științifice (și elaborării noilor publicații), în cadrul conferințelor științifice naționale și internaționale, precum și meselor rotunde. A fost investigată corelația dintre putere și opoziție în spațiul politic autohton și impactul său cu privire la vectorul de dezvoltare al țării. A fost abordată din punct de vedere teoretico-conceptual fenomenul opoziția politică și rolul acesteia în cadrul sistemului politic național. Din perspectiva conceptual-teoretică a opoziției politice, paradigma noilor abordări prevedere ca procesul constituirii în Republica Moldova a opoziției politice nu este încheiat, parcursul sau fiind contradictoriu și sinusoidal. A fost cercetată problema funcționării binomului „putere – opoziție politică" sub aspectul complementării reciproce, considerând că relațiile dintre putere și opoziție sunt complicate, multidimensionale și multivectoriale, care se schimbă odată cu evoluția procesului politic. **Peru A.** Au fost cercetate surse bibliografice actualizate ce conțin referiri la conceptele fundamentare cu care va opera subsemnata. **Roșca A.S** Cercetarea conceptelor "Știința deschisă" și "Guvernarea deschisă", din perspectiva folosirii lor în exerciții de marketing politic pentru promovarea exemplelor reușite de politici bazate pe dovezi.
2. Cercetarea problematicii	**Grosu R.** Documentarea riguroasa prin lecturarea integrală a: - 9 lucrări de specialiate editate în 2019/2020 - > 40 de aricole științifice editate în 2017-2020 - audierea > 10 dezbateri academice și politice despre situația din Orientul Mijlociu și politica externă a statelor din regiune începând cu anul 2014. Reflecțiile analitice, viziunea științifică și concluziile formulate se conțin în articolul elaborat pentru nr. 2 2020 al RFSȘP. **Gorbatiuc M.** Выявление недостатков и преимуществ в осуществлении и проведение анализа исследования, определение выводов и рекомендации. **Diacon M.** Consolidarea rolului și locului societății civile devine un domeniu tot mai relevant. Ea are un impact direct asupra calității modelelor de guvernare. In Republica Moldova, societatea civilă tinde să devină tot mai consolidată, însă ea nu poate avea, încă, un rol determinant asupra calității actului de guvernare. **Rogovaia G** Проведена работа по изучению институтов гражданского общества в экологической области Молдовы и Украины **Ungureanu V.** A fost investigat procesul de reconfigurare a arhitecturii geostrategice a mediului de securitate regională care a înglobat realizarea acțiunilor de revalorificare a intereselor geopolitice de către marile puteri și tentativele de remodelare a sferelor de influență în regiunile Europa de Est, Europa de Sud-Est și spațiul postsovietic. Totodată, a fost analizată problema funcționalității statutului de neutralitate permanentă identificând curentele de opinii privind oportunitatea sau constrângerea asigurării securității naționale a Republicii Moldova sub aspectul rezilienței statutului geopolitic al Republicii Moldova în contextul realizării sau periclitării unei securități durabile a statului. **Ceacîr I.** Analiza studiilor realizate de experți din Republica Moldova **Varzari P.** Reconfigurarea unei viziuni de ansamblu asupra definițiilor uzuale cu referire la buna guvernare și identificarea caracterului interpretativ al acesteia pentru societatea din Republica Moldova **Sterpu V.** Cercetarea problematicii contribuției organizațiilor internaționale de securitate la asigurarea securității Republicii Moldova a reliefat oportunitățile disponibile pentru identificarea și prognoza noilor riscuri și amenințări, precum și instrumentele necesare eliminării acestora.

	Rusandu I. Au fost identificaţi factorii care au un impact major asupra dezvoltării durabile a opoziţiei politice. Printre acestea vom evidenţia: nivelul scăzut al culturii politice a populaţiei ţării, lipsa liderilor marcanţi în rândurile opoziţiei, legătura insuficientă şi slabă între partide şi societate, opoziţie şi societate, care denotă neconcordanţa investigaţiilor a acestor binomuri. Cele mai importante rezultate ştiinţifice teoretico-aplicative care au fost obţinute în anul de referinţă includ publicare a 5 articole ştiinţifice (şi prezentarea spre publicare a încă 2 articole ştiinţifice), participarea la 3 conferinţe ştiinţifice naţionale şi internaţionale, precum şi întocmirea a 6 avize pentru tezele de doctor în ştiinţe. Se conchide că opoziţia politică din Republica Moldova prezintă prin sine un fenomen complex şi multicompoziţional, care a trecut printr-o transformare esenţială în perioada de după proclamarea Independenţei. În fostele republici sovietice, opoziţia îşi face apariţia odată cu abolirea art. 6 din Constituţia URSS cu privire la rolul conducătorul al PCUS (1990) şi dispariţia URSS (1991), când s-au creat premise pentru crearea pluripartidismului. Opoziţia care se configura în această perioadă avea un potenţial democratic optimist. Începând cu anul 1988 şi până în 1996 opoziţia în ţara noastră a fost izvorul, forţa motrică şi cel mai important factor în devenire a unei societăţi democratice. Apariţia şi activitatea progresivă a opoziţiei trebuie calificată ca una dintre caracteristicile generale ale democratizării, care caracterizează constituirea unui nou sistem politic. Totodată, împreună cu pluralismul politic şi pluripartidismul au apărut şi crizele politice, iniţiate de lupta dintre putere şi opoziţie. **Peru A.** Cercetarea subiectului legat de corelația mesaj-comunicare instituționlă-imagine demonstrează necesitatea regândirii unor paradigme general recunoscute și identificarea unor elemente specifice tradiției comunicaționale și culturii politice înrădăcinate în cadrul sistemului politic moldovenesc. **Roșca A.S.** Procesele politice bazate pe evidență și date calitatative prezintă condiția necesară pentru o guvernare cointeresată de coaptare a științei în elaborarea soluțiilor pentru politici publice. Politicile bazate pe dovezi (PBD) prezumă încorporarea devezilor de cercetare riguroase în dezbaterile de politici publice și procesele interne din sectorul public pentru evaluarea politicilor și îmbunătățirea actului de guvernare. Scopul principal al PBD este de a îmbunătăți fiabilitatea consultanței în ceea ce privește eficiența și eficacitatea politicilor publice și alternativelor posibile. Acest lucru este atractiv pentru factorii de decizie pragmatici, care doresc să știe ce anume funcționează în care anume condiții, precum pentru profesioniștii care vin cu îmbunătățirea tehnicilor de analiză și evaluare. Indiferent de metodologiile folosite, PBD necesită o combinație dintre trei factori cruciali: 1) sprijin politic; 2) abilități analitice; 3) date calitative.
3. Analiza corelației	**Gorbatiuc M.** Сравнительный анализ других стран, место ОБСЕ в разрешении фундаментальных проблем и вопросов. Постановка и исследование устойчивости и функциональности. Обзор деятельности, задача основных направлений и установок. Обсуждение ключевых проблем в военно-политическом и человеческом измерениях. **Rogovaia G** Проанализирована деятельность институтов гражданского общества в экологической области Молдовы и Украины **Ungureanu V.** A fost cercetată interferența intereselor geopolitice ale Organizației Tratatului Atlanticului de Nord și Federației Ruse în regiunile Europa de Est, Europa de Sud-Est și spațiul postsovietic din perspectiva fortificării capacității sistemului național de asigurare a securității naționale a Republicii Moldova. De asemenea, au fost examinate riscurile și amenințările de factură geopolitică externă în adresa securității naționale a Republicii Moldova, specificând faptul că actualmente, statutul geopolitic al Republicii Moldova se dovedește a fi unul vulnerabil și nu poate asigura o securitate națională fortificată în condițiile unui proces dinamic de confruntare al relațiilor geopolitice dintre marile puteri la nivel regional și internațional. **Ceacîr I.** Studierea literaturii de specialitate **Varzari P.** Elaborarea unor soluții și sugestii referitoare la modalitățile de reformare a elitei politice guvernante, la mecanismele instituționale lucrative de interacțiune dintre puterea politică și societatea civilă în vederea unei guvernări profesioniste, eficiente, responsabile, receptive și transparente. **Sterpu V.** Analiza corelației dintre abordarea eficientă a riscurilor și amenințărilor la adresa securității și identificarea celor mai bune practici și metode în acest sens a oferit posibilitatea de a interpreta și explica într-o manieră veridică a procesului complex de distribuție a eforturilor

	Rusandu I. Procesul constituirii în Republica Moldova a opoziţiei politice nu s-a încheiat, decurge neuniform şi contradictoriu. Printre factorii care împiedică buna activitate a opoziţiei politice vom menţiona: caracterul nedeterminat juridic al statutului opoziţiei politice, Republica Moldova, declarând cursul integrării europene, şi-a asumat responsabilitatea întru ajustarea sistemului său politic în concordanţă cu standardele democratice contemporane. Una dintre problemele importante trebuie să fi în acest proces civilizaţional constituirea raportului juridic dintre puterea politică şi opoziţie. Experienţa ţărilor occidentale relevă netăgăduit că acordarea opoziţiei parlamentare a posibilităţilor reale pentru promovarea şi susţinerea punctului de vedere al său ca alternativă faţă de cel oficial, concurenţa loială cu celelalte forţe politice duce la stabilitatea sistemului politic, diminuarea conflictele politice, contribuie la promovarea deciziilor politice importante şi, nu în ultimul rând, îşi aduce aportul său la coeziunea socială a opoziţiei. Încă nu a devenit o bună practică acordarea opoziţiei parlamentare dreptului de a conduce comisiile care au funcţii de control: Comisia pentru buget, economie şi finanţe ş.a.; nivelul scăzut al culturii politice şi juridice atât al opoziţiei, cât şi al reprezentanţilor puterii şi desigur al cetăţenilor ţării; tărăgănarea reformelor în domeniu, juridic şi cel administrativ, nivelul înalt al corupţiei etc; existenţa diferitor clivaje: est-vest, bogaţi-săraci şi cele legate de identităţile naţionale. Totodată, vom menţiona că, pe de o parte, nu s-a finalizat instituţionalizarea opoziţiei politice, care ar stabili şi ordona relaţiile dintre putere şi opoziţia politică. Acest aspect este foarte important, dat fiind faptul că în prezent relaţia dintre putere şi opoziţie s-a deplasat de la forţă şi constrângere spre comunicare, discurs pentru a găsi soluţii politice şi economice, favorabile dezvoltării firești ai sistemului politic aflat în plină schimbare şi modernizare. **Peru A.** Studiile de caz efectuate de subsemnat, la această etapă, inclusiv analizele comparative, sugerează imperativitatea studierii şi implementării unor tendinţe la nivel global, fapt ce ar încuraja modernizarea strategiei de poziţionare a instituţiilor puterii în Republica Moldova şi o regândire a poziţionării guvernării la nivel regional şi continental.Toate acestea pentru sporirea gradului de vizibilitate şi credibilitate a decidenţilor politici, care va fi cercetat sub aspect multidimensional – teoretic , metodologic şi pragmatic - în continuare. **Roşca A.S.** 1) colectarea şi analizarea abordărilor guvernamentale şi extraguvernamentale în timpul pandemiei, cu accent pe instrumentariul "guvernării deschise" şi implementării "politicilor bazate pe dovezi". Acest obiectiv presupune atât studierea cadrului internaţional general al politicilor publice (cu abordările evoluând de la "aplatizarea curbei" sau "imunitate de turmă" până la COVID-disidenţă), cât şi exemple de implicare a societăţii civile sau cetăţenilor în soluţionarea situaţiilor de criză; 2) inventarierea şi analiza modalităţilor şi practicilor internaţionale de adaptare a societăţii academice la condiţiile impuse de COVID-19; cercetarea rolului exponenţial crescut al "ştiinţei deschise", accesului rapid la date şi al infrastructurilor de cercetare.

LISTA LUCRĂRILOR ŞTIINŢIFICE (MONOGRAFII, ARTICOLE, OBIECTE DE PROPRIETATE INTELECTUALĂ) CU REFERINŢĂ LA PROIECTUL DAT PE ANUL 2020

Monografii, culegeri de articole ştiinţifice	1. BRAGA L. «Политическая культура в Республике Молдова». Кишинэу: «Tipografia Centrală», 2020, 334 P., (18 c.a.). ISBN 978-9975-151-10-8; 2. DIACON M. Politica educaţională şi de formare profesională a Uniunii Europene.Chişinău: ÎS FEP„Tipografia Centrală”, 2020. 152 p. ISBN 978-9975-3415-1-6.; 3. STERPU V. Contribuţii ale organizaţiei internaţionale INTERPOL la asigurarea securităţii. Cazul Republicii Moldova. Chişinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice şi Sociologice, 2020 (ÎS FEP „Tipografia Centrală”). 216p. ISBN 9789975329897
Articole în alte reviste internaţionale	1. GORBATIUC M. One small step for e-voting, one giant leap for democracy. Journal of Geography, Politics and Society. Vol.10 No.1(2020). Poland. 1-8pp. https://czasopisma.bg.ug.edu.pl/index.php/JGPS/article/view/4400 2.
Articole în reviste naţionale, Categoria B	ROGOVAIA G. Православная Церковь в светском государстве: ситуация Республики Молдова и Украины» (часть 2). În Revista de Filisofie, Sociologie şi Ştiince Politice 2020, nr.1, (1,0 c.a.) Este în curs de apariţie.
Articole în reviste naţionale, Categoria C	PERU-BALAN Aurelia, Sitari Daniela. Dimensiunea pragmatică a politicii discursive în alegerile prezidenţiale din România, noiembrie 2019. În:Vector European, Ediţia VI, 2020, pp.136-149 ISBN 978-9975-3423-1-5 ISSN 2435 – 1114
Articole în culegeri ştiinţifice publicate în ţară	1. BRAGA L. «Политический эффект социальной травмы в Республике Молдова». În: Filosofia şi perspectiva umană. Materialele conferinţei ştiinţifice consacrată zilei mondiale a filosofiei, ediţia a XVI-ea. Chişinău: Tipografia «Artpoligraf», 2019, p. 66-71. ISBN 978-9975-3036-7-5 (0,4 c.a.);

	2. VARZARI P. Parteneriatul politic PSRM-Blocul „ACUM” – un acord tradițional între elite sau o construcție politică atipică. În: Teoria și practica administrării publice: Materiale ale Conferinței științifico-practice internaționale, Chișinău, 22 mai 2020 / Coleg. redacțional: O. Balan [et. al.]. Chișinău: AAP, 2020 (Combinatul Poligrafic), p. 131-134 (0,4 c.a.) ISBN 978-9975-3240-9-0. 3.
Rapoarte publicate / Teze ale comunicărilor la conferinţe ştiinţifice naţionale:	1. STERPU V. Politica de securitate națională a Republicii Moldova în contextul amenințărilor hibride și războaielor asimetrice - în cadrul Conferinței științifico-practice „Mandatul de securitate: probleme actuale de interpretare, legislație și practică” 29 aprilie 2020, Institutul Național de Informații și Securitate „Bogdan, Întemeietorul Moldovei (Chișinău) 2. STERPU V. Amenințări asimetrice și hibride pentru Republica Moldova în situațiile de criză.” în cadrul conferinței internaționale „Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației” Ediția a VIII-a, 05 iunie 2020 (Universitatea de stat din Cahul „Bogdan Petriceicu Hasdeu”)
Publicaţii ştiinţifice electronice	Gorbatiuc M. An unnatural marriage: the new coalition government in Moldova. https://whogoverns.eu/an-unnatural-marriage-the-new-coalition-government-in-moldova;
Recenzii	1. GROSU R. Elaborarea recenziei la lucrarea lui FLORIN TUDOSE. „PSIHOPOLITICA. Tratat de psihopatologie socială ilustrat cu 100+1 dalmații ai politicii românești”. București: ALLFA, 2014, pentru publicare în nr.1 2020 al Revistei de Filosofie, Sociologie și Științe Politice; 2. GROSU R. Recenzie la articolul propus spre publicare în revista Akademos cu titlul „Reconfigurări politice în zona Mării Negre: prima vizită a președintelui turc S. Demirel în Republica Moldova”; 3. UNGUREANU V. Recenzie pentru teza de master cu denumirea „Noua diplomație publică ca mecanism al politicii externe a Uniunii Europene (lecții pentru Republica Moldova)”, elaborată de masteranda Porubin Camelia la Facultatea Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative a Universității de Stat din Moldova – 09.06.2020. 4. DUMITRAȘCO M.: au fost elaborate 11 recenzii la propunerile de articole, pentru revistele internaționale și naționale, inclusiv: - 5 recenzie pentru revista din Croația “Economic Research-Ekonomska Istraživanja” (Factor de Impact 1.381(2018),WoS) - o recenzie pentru revista din SUA “Business and Management Studies (BMS) “, - 2 recenzii pentru „Journal of Management and Sustainability”, - 2 recenzii pentru revista „Studiul artelor şi culturologie: istorie, teorie, practică” din RM, - o recenzie pentru revista „Economie și Sociologie”; 5. VARZARI P. Elaborarea a 6 recenzii pentru tezele de masterat ale studenților de la FRIȘPA. USM, mai iunie 2020. 6. STERPU V. Elaborarea recenziilor pentru tezele de licență și masterat ale studenților din unele instituții de învățământ superior din Republica Moldova - 28.05.2020. 7. PERU-BALAN A. Elaborarea recenziilor pentru tezele de masterat ale studenților din unele instituții de învățământ superior din Republica Moldova - 18.05.2020.

LISTA LUCRĂRILOR ŞTIINŢIFICE (MONOGRAFII, ARTICOLE, OBIECTE DE PROPRIETATE INTELECTUALĂ) ÎN AFARA PROIECTULUI DAT PE ANUL 2020

Articole în culegeri științifice publicate în străinătate	Ciumac, S., Bădileanu,M. Homogeneity Of The Granger Causality And Applications For Generated/Recycled Waste Dependence On Welfare În: The Romanian Economy. A Century of Transformation (1918-2018), Peter Lang, Berlin, Internationaler Verlag der Wissenchaften, p. 1231-1243, ISBN 978-3-631-67332-4
Publicaţii ştiinţifice electronice	
Recenzii	
Elaborarea proiectelor de acte normative:	
Avizarea proiectelor de acte normative:	

REZUMATUL CELOR MAI SEMNIFICATIVE ACTIVITĂȚI ŞI REZULTATE ŞTIINȚIFICE TEORETICE / APLICATIVE OBȚINUTE ÎN CADRUL PROGRAMULUI INDIVIDUAL ÎN ANUL 2020 (PÎNĂ LA 300 CUVINTE)

Braga L.
Cele mai importante activități şi rezultate ştiințifice care au fost obținute în anul de referință 2020 includ publicarea a 2___ lucrări ştiințifice în volum de 18,4 c.a şi pregătirea unui articol pentru a fi publicat în culegere temetică din țară._. Rezultatele ştiințifice din anul de referință sunt realizate în contextul cercetării tematicii Procesul politic şi participarea politica în Republica Moldova;

Gorbatiuc M.
Cele mai importante activități şi rezultate ştiințifice care au fost obținute în anul de referință 2020 includ publicarea a _2__ lucrări ştiințifice în volum de _0,13__ coli de autor atît în reviste din străinătate, cît şi din țară în Culegere de articoli ştiințifice.
Am participat la cea de-a doua ediție a şcolii de iarnă a ECPR/ODIHR "Partide şi democrație", Varşovia, 20-26 ianuarie, Polonia 2020. Raport: One small step for e-voting, one giant leap for democracy.

Diacon M.
Cele mai importante activități şi rezultate ştiințifice care au fost obținute în perioada de referință 2020 includ publicarea a 1 lucrări ştiințifice în volum de 9,8 coli de autor. Rezultatele ştiințifice din perioada de referință sunt realizate în contextul cercetării tematicii Sistemelor de partide din statele Uniunii Europene şi reevaluarea prevederilor programatice de integrare europeană.

Ciumac S.
Cele mai importante activități şi rezultate ştiințifice care au fost obținute în anul de referință 2020 includ publicarea in străinătate, a 1 lucrări ştiințifice cu factor de impact în volum de 0,9 coli de autor.

Ungureanu V.
Cele mai importante activități şi rezultate ştiințifice teoretico-aplicative care au fost obținute în semestrul 1 al anului 2020 includ finalizarea şi eventualitatea publicării monografiei cu genericul „ Redimensionarea arhitecturii geopolitice a sistemului internațional postrăzboi rece: adversități geostrategice şi replieri de securitate", elaborarea căreia a fost finalizată; finalizarea şi eventualitatea publicării unui articol cu genericul „Transformări paradigmatice ale politicilor de cooperare politico-militară a Republicii Moldova în contextul evoluției Programului Parteneriatul pentru Pace" în culegerea materialelor conferinței ştiințifice internaționale „Mediul strategic de securitate: provocări şi tendințe", organizată pe data de 23 mai 2019 de Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate al Academiei Militare a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun" a Republicii Moldova; finalizarea şi eventualitatea publicării unui articolul cu genericul „Riscurile şi oportunitățile geopolitice ale securității naționale a Republicii Moldova în contextul necesității intensificării relațiilor de cooperare cu Organizația Tratatului Atlanticului de Nord" în analele ştiințifice ale Universității de Studii Europene din Moldova; participarea la o conferință ştiințifică internațională şi la o masă rotundă. Rezultatele ştiințifice din semestrul 1 al anului 2020 au fost realizate în contextul cercetării tematicii „Redimensionarea coordonatei geopolitice a securității naționale a Republicii Moldova în contextul reconfigurării arhitecturii geostrategice a mediului de securitate regională". Rezultatele atinse în cadrul investigării temei menționate au demonstrat că Republica Moldova are un statut geopolitic de neutralitate permanentă perimat, care s-a dovedit a fi unul vulnerabil la fluctuațiile intereselor geopolitice ale marilor puteri în Europa de Sud-Est, totodată, percepând şi un impact determinant asupra realizării politicilor din cadrul sistemului național de securitate şi apărare. Subliniem necesitatea redimensionării coordonatei geopolitice a securității naționale a Republicii Moldova sub aspectul edificării şi consolidării unui statut geopolitic care ar asigura fortificarea capacităților de asigurare a securității naționale a Republicii Moldova. Un alt rezultat ştiințific constă în faptul că procesul de reconfigurare a arhitecturii geostrategice a mediului de securitate regională care a înglobat realizarea acțiunilor de revalorificare a intereselor geopolitice de către marile puteri şi tentativele de remodelare a sferelor de influență în regiunile Europa de Est, Europa de Sud-Est şi spațiul postsovietic a impulsionat conştientizarea de către instituțiile responsabile de asigurarea securității şi apărării naționale că statutul geopolitic al Republicii Moldova se dovedeşte a fi unul ineficient care nu poate realiza o securitate națională fortificată în condițiile unui proces dinamic de confruntare al relațiilor geopolitice dintre marile puteri la nivel regional şi internațional.

Ceacîr I.
Cele mai importante activități şi rezultate ştiințifice care au fost obținute în anul de referință 2020 includ implicarea în realizarea studiului inițiat de către ICJPS cu tematica ,,Percepția crizei, comportamentul şi solidaritatea populației în perioada pandemiei COVID-19,,, dar şi proiectului inițiat de către AO ,,Părinți de gemeni,, în care am fost antrenată în calitate de expert, pentru realizarea studiului ,,Impactul pandemiei Coronavirus asupra familiilor cu doi sau mai multi copii.

Dumitrașco M.
Cele mai importante activități şi rezultate ştiințifice care au fost obținute în anul de referință 2020 includ: desfăşurarea proiectului "Engagement of Eastern countries and the Republic of Moldova in external fragmentation of production: a cross country comparisons and convergence points"/ „Implicarea țărilor din cadrul Parteneriatului Estic şi a Republicii Moldova în fragmentarea externă de producere: comparații dintre țări şi puncte de convergență" prin pregătire spre publicare a 2 lucrări ştiințifice în volum de 1,5 coli de autor în reviste din străinătate, precum şi materialului prezentat în cadrul conferinței ştiințifice internaționale în străinătate. Rezultatele ştiințifice din anul de referință sunt realizate în contextul cercetării tematicii „Studierea integrării ramurilor Republicii Moldova în rețele regionale de producere, în contextul oportunităților implementării Acordului de Asociere dintre Republica Moldova şi Uniunea Europeană".
Au fost elaborate 11recenzii la propunerile de articole, pentru revistele internaționale şi naționale, inclusiv 5 pentru revista cu Factor de Impact 1.381(2018).

Sterpu V.
Cele mai importante activităţi şi rezultate ştiinţifice care au fost obţinute în primul semestru al anului de referinţă 2020 includ publicarea a unei lucrări ştiinţifice în volum de 27 coli de autor atât în reviste din străinătate, cît şi din ţară, publicaţii ale materialelor prezentate în cadrul unor conferinţe ştiinţifice internaţionale, dar şi publicarea unor materiale didactice. Rezultatele ştiinţifice din anul de referinţă sunt realizate în contextul cercetării tematicii Contribuţia Organizaţiilor internaţionale la asigurarea securităţii Republicii Moldova.

Rusandu I.
Cele mai importante activităţi şi rezultate ştiinţifice care au fost obţinute în semestrul 1 al anului 2020 includ elaborarea a 2 lucrări ştiinţifice în volum de 1,5 coli de autor în culegeri ştiinţifice publicate în ţară, publicaţii ale materialelor prezentate în cadrul unor conferinţe şi mese rotunde ştiinţifice naţionale şi internaţionale. Rezultatele ştiinţifice din anul de referinţă sunt realizate în contextul cercetării tematicii relaţiei putere politică – opoziţie politică în Republica Moldova prin prisma reperelor metodologice, valorice şi aplicative, în cadrul proiectului instituţional de cercetări fundamentale 14.06.237F „Modernizarea social-politică a Republicii Moldova în contextul extinderii procesului integraţionist european", Director de proiect dr. hab., prof. univ. Victor Juc.
Structural, conţinutul cercetărilor efectuate este orientat spre examinarea a binomului putere şi opoziţie rîn contextul modernizării politice a statului Republica Moldova.

Peru-Balan A.
Cele mai importante activităţi şi rezultate ştiinţifice care au fost obţinute în anul de referinţă 2020 includ elaborarea a 2 articole ştiinţifice în volum de 2,3 c.a.coli de autor în reviste ştiinţifice naţionale. De asemenea, subsemnata a oferit comentarii şi recomandări instituţiilor media din ţară în contextul comunicării pandemice, gestionate de autorităţi. (interviu pentru TVR, interviu pentru Publika TV, portaluri media). Remarc, în special, participarea în calitate de expert naţional în cadrul videoconferinţei organizate de Centrul de Informare şi Documentare NATO din Chişinău, cu genericul „Comunicare pandemică : reguli şi devieri, care a avut peste 40 de mii de vizualizări. Ca urmare, am contribuit la elaborrea unui proiect internaţional privind comunicare strategică, rezultatele căruia vor fi anunţate in timpul apropiat.

PROPUNERI DE PERSPECTIVĂ PENTRU ANUL 2020 (iulie-decembrie) (500 cuv. max.)

Braga L.
În perspectivă, se preconizează continuarea cercetării problematicii «Procesul politic şi participarea politică în Republica Moldova» şi elaborarea unui articol la această temă pentru mografia colectivă precum şi unui articol pentru a fi publicat în Revista de filosofie, sociologie şi ştiinţe politice;

Gorbatiuc M.
1.Одной из главных рекомендаций можно отнести следующую: рекомендуется провести комплексный пересмотр избирательного законодательства для устранения пробелов и неоднозначностей, рассмотрения рекомендаций ОБСЕ/БДИПЧ и Венецианской комиссии, включая вопросы сбора и верификации подписей, регистрации кандидатов, финансирования и проведения избирательной кампании, санкций за нарушения во время выборов, ограничений кампании, дальнейшего поощрения участия женщин в выборах и проведения второго тура. Связанные с выборами нормы из других законов, включая Уголовный кодекс, также можно пересмотреть и обновить. Процесс пересмотра должен быть инклюзивным, а завершить его необходимо задолго до следующих выборов.
2. Необходимо продолжить дальнейшее развитие и укрепление в регионе ОБСЕ непрерывного и устойчивого процесса учета гендерной проблематики по обеспечению учета гендерных аспектов во всех своих программах и деятельности, и немало важно, по содействию достижения этой цели в рамках помощи, которую ОБСЕ оказывает государствам – участникам.
3. Бюро по демократическим институтам и правам человека (БДИПЧ) было создано государствами-участниками для того, чтобы оно оказывало им эффективное содействие в соблюдении обязательств по человеческому измерению и их надлежащего выполнения, а именно, важно, чтобы наблюдения за выборами в регионе ОБСЕ – в предвыборный период, в день голосования и после него, правильно оценивались и их степень соответствия избирательного процесса.

Diacon M.
În perspectivă, se preconizează continuarea cercetării problematicii sistemelor de partide din statele comunitare şi a conţinuturilor prevederilor programatice privind procesul de integrare europeană.

Ungureanu V.
În perspectivă, se preconizează continuarea cercetării problematicii „Redimensionarea coordonatei geopolitice a securităţii naţionale a Republicii Moldova în contextul reconfigurării arhitecturii geostrategice a mediului de securitate regională".

În perioada semestrului 2 al anului 2020 se va pune accentul pe continuitatea examinării ştiinţifice şi a cercetării în profunzime a aspectelor teoretico-aplicative privind reconfigurarea arhitecturii geostrategice a mediului de securitate regională precum şi corelarea acestuia cu dimensiunea geopolitică a securităţii naţionale a Republicii Moldova. Totodată, voi continua investigarea geopolitică a relaţiilor de cooperare dintre Republica Moldova şi Organizaţia Tratatului Atlanticului de Nord în contextul extinderii ameninţărilor hibride şi necesităţii fortificării capacităţilor instituţionale a sistemului naţional de securitate şi apărare.

Ceacîr I.

În perspectivă, se preconizează continuarea cercetării problematicii meritocraţiei în sectorul public.

Dumitraşco M.

În perspectivă, se preconizează continuarea cercetărilor în cadrul proiectului "Engagement of Eastern countries and the Republic of Moldova in external fragmentation of production: a cross country comparisons and convergence points"/ „Implicarea ţărilor din cadrul Parteneriatului Estic şi a Republicii Moldova în fragmentarea externă de producere: comparaţii dintre ţări şi puncte de convergenţă" prin sistematizarea literaturii ştiinţifice privind rolul acordurilor comerciale încheiate pentru integrarea ţărilor în curs de dezvoltare în lanţurile regionale de producere, interacţiunea dintre lanţurile regionale de producere şi dezvoltarea industrială; precum şi aprofundarea analizei economice regionale în urma completării instrumentelor dezvoltate de instituţii internaţionale cu informaţiile privind Republica Moldova şi alte ţări din cadrul Parteneriatului Estic. În acest context se prevede continuarea testării ipotezelor:

- Există intersectări în modelele de participare în reţelele regionale de producere pentru Republica Moldova şi ţările din cadrul Parteneriatului Estic?
- În ce măsură Moldova şi ţările din cadrul Parteneriatului Estic pot fi parteneri complementari în reţelele regionale?
- Bunurile din Moldova şi ţările din cadrul Parteneriatului Estic au pătruns suficient în reţelele ţărilor europene?
- Este planificată utilizarea instrumentelor Open Science (OpenAIRE) pentru disemenarea rezultatelor cercetării, prin prezentarea articolului "Position of Republic of Moldova in the regional value chains in comparison with Eastern Partnership countries" spre publicare în revista „Oeconomia Copernicana": http://oeconomia.pl/index.php

Se planifică prezentarea raportului final privind desfăşurarea proiectului către managerul programului european EYR@EaP 2019. Rezultatele proiectului sunt planificate să fie prezentate la conferinţa anuală organizată într-una din ţările Parteneriatului Estic, cu sprijinul programului european EYR @ EaP 2020. De asemenea, se planifică pregătirea articolului: "Romania's position in the global value chains in comparison with European countries" pentru conferinţa 'Spotlight 2030' Smart Cities International Conference (SCIC), 8th Edition, 2020, care va avea loc în 3,4 decembrie la Bucureşti.

La fel sunt preconizate activităţi privind evaluarea propunerilor de articole, prezentate pentru publicare în revistele internaţionale, inclusiv cu Factor de Impact.

Sterpu V.

În perspectivă, se preconizează continuarea cercetării problematicii Contribuţia Organizaţiilor internaţionale la asigurarea securităţii Republicii Moldova în condiţiile actuale de apariţie a noilor riscuri şi ameninţări

Rusandu I.

Dintr-o perspectivă nouă, în anul 2020, un loc aparte va fi acordat identificării şi elucidării unor tendinţe relevante în interconexiunea putere – opoziţie, prin dimensiunea atragerii societăţii civile în procesul modernizării statului Republica Moldova.

Având în vedere faptul că rolul decisiv în procesele de modernizare a societăţii aflată în plină schimbare revine puterii, opoziţiei şi societăţii civile, în perioada ce urmează se va pune accent pe identificarea reperelor conceptual-teoretice privind buna guvernare şi dezvoltarea durabilă a societăţii din Republica Moldova.

Va fi continuată publicarea unor lucrări ştiinţifice, care vor elucida noile tendinţe şi evoluţii a relaţiei putere – opoziţie.

Peru-Bălan A.

În perspectivă, imi propun continuarea cercetării problematicii privind rolul şi locul comunicării instituţionale, inclusiv în situaţii de criză. În acest sens, subsemnata intenţionează să continuie colaborarea cu sectorul non-guvernamental în vederea identificării unor surse şi canale de continuare a cercetării fenomenului comuncaţional şi, respectiv, mediatizarea rezultatelor obţinute.

Forma 7.1.

DATE
PRIVIND DEPLASĂRILE ŞI STAGIILE CERCETĂTORILOR ICJPS PESTE HOTARE ÎN ANUL 2020

Nr. d/o	Numele, prenumele, gradul şi titlul ştiinţific, anul naşterii	Ţara, denumirea organizaţiei vizitate	Scopul vizitei, contribuţia la realizarea activităţilor din cadrul proiectului (de indicat proiectul); contribuţia la realizarea activităţilor din cadrul organizaţiei	Termenul deplasării
1.	Gorbatiuc Marina	Varşovia, Polonia, ECPR/ODI HR	Prezentarea Raportului: One small step for e-voting, one giant leap for democracy. Participarea în discuţii, comentarii.	20-26 ianuarie 2020
2.	Diacon Maria, doctor, conferenţiar universitar, 1987	Viena, Austria, Academia diplomatică	COST Action CA 17119 – EU Foreign Policy Facing New Realities: Perceptions, Contestation, Communication and Relations. - Întâlnire de comitet. Aprobarea agendei de lucru; - Aprobarea rezultatelor grupurilor de lucru; - Trasarea perspectivelor (Training school, STSM); Aprobarea procesului verbal al întâlnirii.	
3.	Diacon Maria, doctor, conferenţiar universitar, 1987	Belgrad, Serbia, Universitatea Pedagogică de Stat	CA 18236 - Multi-disciplinary innovation for social change - Aprobarea agendei; - Partajarea misiunii grupurilor de lucru; Aprobarea planului de lucru pentru 2020.	
4.	Sterpu Vladimir, dr. în şt. pol., cercet, şt., 1987	Iaşi, România	Cea de-a XXX-a ediţie a Congresului Internaţional al Universităţii Apollonia, sub sloganul „Pregătim viitorul promovând excelenţa”	27.02-1.03.2020
5.	Sterpu Vladimir, dr. în şt. pol., cercet, şt., 1987	Budapesta, Ungaria	COST Action CA17102, Police Stops (Şedinţă de lucru)	4-7.03.2020
6.	Roşca Alexandru dr. şt.politice, 1980	Berlin, Germania	COST to the power of! Best practices for citizen science projects with evolutionary focus	13-14 ianuarie 2020
7.	Angela Mocanu, dr. sociologie 4.11.1972	Atena, Grecia	Participarea la lucrările acţiunii COST CA18121,„Cultures Of Victimology: understanding processes of victimization across Europe”.	3 zile
8.	Dumbrăveanu Andrei, dr. conf. univ.	Iaşi, România	Mobilitate academică Erasmus +, Universitatea Apollonia Iaşi perioada 25 februarie- 1martie 2020	4 zile
9.	Albu Natalia, dr., conf. univ., 1977	Garmish-Partenkirche, Germania	Vorbitor-invitat, **lecţie/prezentare** la tema *Securitatea regional: cartografia riscurilor şi ameninţărilor la Marea Neagră,* Seminarul privind Securitatea Regională (Seminar on Regional Security, SRS 20-03) în cadrul Centrului European George C. Marshall (George C. Marshall Center for Security Studies.	19 ianuarie – 23 ianuarie, 2020
10.	Sprincean S., dr. hab., conf. univ., 1973	Wroclaw, Polonia	Participare la Conferinţa ştiinţifică internaţională „Reasons, Citizens and Institutions” şi la şedinţa membrilor Comitetului de Management, la şedinţa Grupului de lucru nr. 1 din cadrul Acţiunii COST CA17132 „The European network for Argumentation and Public PoLicY analysis” (**APPLY**), Universitatea din Wroclaw, facultatea de Drept, Administraţie şi Economie.	2-6 martie 2020

Anexa E2

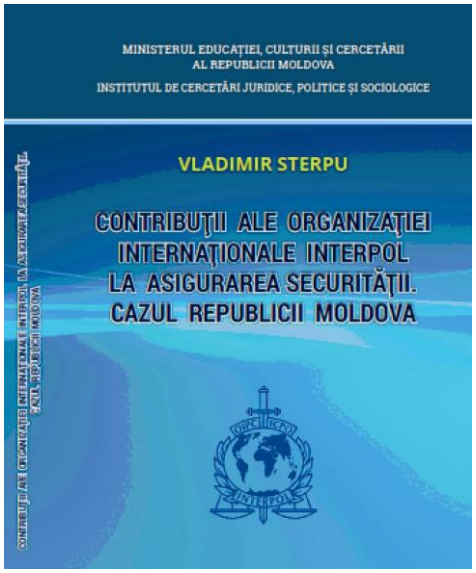

1. Denumirea şi tipul lucrării

Contribuţii ale Organizaţiei Internaţionale Interpol la asigurarea securităţii. Cazul Republicii Moldova.

2. Denumirea şi codul proiectului în cadrul căruia a fost realizată lucrarea

3. ISBN-ul lucrării

ISBN 970-9975-3298-9-7.

4. Autorul (ii) lucrării

Vladimir Sterpu

5. Descrierea ştiinţifică a lucrării (până la 100 de cuvinte)

Lucrarea este recomandată pentru publicare de către Consiliul Ştiinţific al Institutului de Cercetări Juridice, Politice şi Sociologice. Studiul monografic este consacrat cercetării ştiinţifice a unor aspecte conceptual-teoretice şi empirice ale ştiinţei relaţiilor internaţiona e,ae unor repere structural-funcţionale şi sistemlce ale evoluţiei organizaţiilor internaţionale şi a proceselor de instituţionali zare şi dezvo tare a organizaţiilor internaţionale de securitate, inclusiv determinarea loculu şi rolului OIPC INTERPOL In sistemul de securitate internaţional şi cei al Republicii Moldova.
Lucrarea este destinată tuturor celor care manifestă interes pentru problemele complexe ce ţin de relaţiile internaţionale, organizaţii e internaţionale de securitate şi contribuţia organizaţiei internaţionale INTERPOL la asigurarea securităţii Republicii Moldova.

Anexa E2

1. Denumirea și tipul lucrării

Politica educațională și de formare profesională a Uniunii Europene

2. Denumirea și codul proiectului în cadrul căruia a fost realizată lucrarea

3. ISBN-ul lucrării

ISBN 978-9975-3415-1-6.

4. Autorul (ii) lucrării

Maria Diacon

5. Descrierea științifică a lucrării (până la 100 de cuvinte)

Lucrarea este recomandată pentru publicare de către Consiliul Științific al Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. Monografia este consacrată analizei conținuturilor, obiectivelor și finalităților politicii educaționale și de formare profesională a Uniunii Europene, adoptate și implementate prin instituții de resort în statele membre și în statele terțe. Capitolul întâi conține aspecte istoriografice ale evoluției ideilor de unificare europeană, prin analiza fundamentelor filosofice, coordonatelor instituționale, abordări de conținuturi ale politicii europene de educare și formare profesională. Capitolul doi include analiza politicilor și programelor Uniunii Europene în domeniul cercetării și educației, și prioritățile de politică educațională comunitară, redate prin programe și bune practici pentru Republica Moldova. Capitolul trei este consacrat analizei sprijinului pentru educația și formarea profesională în Europa și analizează viziunea globală pentru educație și formare profesională.

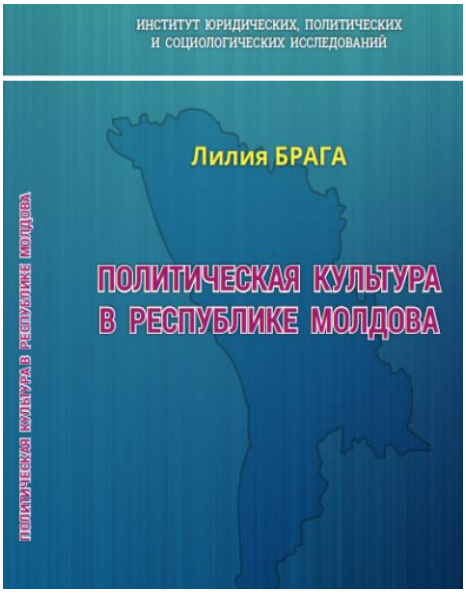

1. Denumirea şi tipul lucrării

Политическая культура в Республике Молдова

2. Denumirea şi codul proiectului în cadrul căruia a fost realizată lucrarea

3. ISBN-ul lucrării

ISBN 978-9975-151-10-8

4. Autorul (ii) lucrării

Лилия Брага

5. Descrierea ştiinţifică a lucrării (până la 100 de cuvinte)

В данной книге автор затрагивает проблемы, связанные с ориентационным уровнем функционирования политической системы, формирующейся в Республике Молдова в процессе демократического реформирования, предлагая рассматривать политические изменения, происходящие в стране, прежде всего, в контексте доминирующих тенденций глобально-исторической эволюции, подчиненной логике развития постиндустриального глобализирующегося мира. Система «фасадной демократии», выстраивающаяся в Республике Молдова, будучи отражением в специфической национальной форме глобальных процессов движения к постдемократии, ведет к разрушению ценностей, традиционно связываемых с демократией, продуцируя и репродуцируя в обществе политическую культуру, основными признаками которой является политическая апатия, скептицизм, дистанцированность от политики, расколотость и негативизм, что является специфическим «культурным» проявлением различных форм социального стресса, сопровождающего процессы актуального общественно-политического развития.

Книга подготовлена на основе статей, опубликованных в период 2010-2019 гг. в рамках Институциональных Проектов: «Resursele, mecanismele şi efectele realizării puterii politice în Republica Moldova» (2009-2010); «Interacţiunea dintre stat şi societatea civilă în Republica Moldova în contextul aprofundării reformelor democratice» (2011-2014); «Modernizarea social-politică a Republicii Moldova în contextul extinderii procesului integraţionist european» (2015-2019).

Монография адресована широкому кругу читателей – специалистам в области политологии, философии, социологии, студентам и докторантам, а также всем тем кто интересуется проблемами актуального политического развития в нашей стране.

Forma 8

Manifestări științifice
organizate de către ICJPS în sem. I al anului 2020

Nr. crt.	Denumirea manifestării științifice organizate, nr. participanți	Data	Responsabili
1.	Seminarului metodologic cu participarea lui Abel Polese, Dublin City University (Irlanda), pe subiectul publicarii articolelor în reviste cu factor de impact: "The Scopus Talks and the (il)logics of academia: publishing strategies and impact".	21 ianuarie 2020	Comitetul organizatoric: V. Juc, P. Negură, S. Sprincean
2.	Lansarea cărții *„Filosofia socială: curs universitar”*. Editura Pro Universitaria, București, 2019. Autor: Valeriu CAPCELEA, doctor habilitat în filosofie, conf. univ., șeful Secției Nord a AȘM. La eveniment au participat 40 de invitați.	13 februarie 2020	Comitetul organizatoric: Juc V. ICJPS a participat la coorganizare împreună cu Academia de Științe a Moldovei, Secția Științe Sociale, Economice, Umanistice și Arte a AȘM și Secția Nord a AȘM.
3.	Atelier metodologic pe tema: „Elaborarea unei baze de date bibliografice cu ajutorul programului Mendeley”	18 februarie 2020	Prezentare: dr. P. Negură.
4.	Colocviul „Sporirea incluziunii și calității vieții prin facilitarea accesului la tehnologii asistive”, cu prezentarea rezultatelor cercetării coordonate de Petru Negură și Sanda Grigoraș (ULC, Londra). În cadrul colocviului au fost abordate probleme ce țin de asigurarea persoanelor cu dizabilități locomotorii cu tehnologii asistive și integrarea lor în societatea din Republica Moldova. Au fost recomandate autorităților (MSMPS, CREPOR, direcțiilor de Asistență socială etc.) o evaluare mai corectă a necesităților persoanelor cu dizabilități locomotorii în materie de tehnologii asistive și o asigurare a acestora cu aparatele de tehnologii asistive adecvate cu necesitățile acestora. - 23	28 martie 2020	Comitetului de organizare: Hane Ebel, MUSE UK, co-președinte: Petru Negură Evenimentul a avut loc la Centrul Evreiesc KEDEM. Evenimentul a fost organizat de ICJPS și A.O. Forumul de Studii Interdisicplinare PLURAL și ULIM
5.	Conferința internațională științifico-practică “*Particularitățile adaptării legislației Republicii Moldova și Ucrainei la legislația Uniunii Europene*”, - 72	27–28 martie 2020	Comitetul organizatoric: Costachi Gheorghe, dr.hab., prof., ICJPS; Bujor Valeriu, dr.hab., prof., (IȘPCA) et. al. Coorganizatori: Universitatea de Stat «Alecu Russo» din Bălți și Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată.
6.	Lecția publica „Uniunea Europeană: supranațional versus național-statal – o provocare în condițiile pandemiei”. Lecția publică a fost organizată la inițiativa Academiei de Științe a Moldovei, consacrate celebrării Zilei Europei în Republica Moldova. Obiectivul urmărit a fost de a pune în valoare vocația europeană a poporului Republicii Moldova – componentă a spațiului cultural-civilizațional european. A întrunit peste 300 de accesări.	19 mai 2020 Lecția publica a fost transmisă online de IDSI	Raportor: Jdoctorul habilitat în științe politice, profesorul universitar Victor JUC, director al Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice.

7.	Masa rotundă „Combaterea ştirilor false în condiţiile provocărilor de securitate – COVID 19”. Lucrările manifestării au fost desfăşurate online şi au întrunit peste 40 de participanţi din Republica Moldova şi de peste hotare.	20 mai 2020 Regim on-line	Comitetul organizatoric: Juc V. A fost organizată de Institutul Național de Informații și Securitate „Bogdan, Întemeietorul Moldovei”, în parteneriat cu Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, Universitatea de Stat din Moldova și Asociația Promo-LEX.
8.	Conferința științifico-practică cu participație internațională “*Sistemul judiciar în Republica Moldova: reforme, realități și perspective”,* - 51.	21 mai 2020, 10.00-14.00 Regim on-line	Comitetul organizatoric: Valeriu CUȘNIR, dr.hab., prof., director adjunct al ICJPS, director de proiect; Iurie FRUNZĂ, dr., conf., director Centru Cercetări Juridice, ICJPS; Viorel BERLIBA, dr.hab., conf., președinte Asociația de „DREPT PENAL”; Alexandru POSTICĂ, director programe, Asociația „PROMO-LEX”; Eugenia TOFAN, sef Serviciu Relații Media, AȘM .
9.	Conferinţa ştiinţifică anuală a tinerilor cercetători din cadrul Şcolii Doctorale «Ştiinţe Juridice, Politice şi Sociologice» cu genericul ”Tendinţe contemporane ale dezvoltării ştiinţei: viziuni ale tinerilor cercetători”, cu scopul preconizat - antrenarea tinerilor cercetători în activitatea de promovare şi implementare a rezultatelor ştiinţifice. - 53	10 iunie 2020 Regim on-line	Comitetul organizatoric: Guceac I., Smochină A. În cooperare cu Universitatea de stat ”Dimitrie Cantemir”
10.	Conferinţa internaţională ştiinţifico-practică on-line «Феномен солідарності і соціальної згуртованості в Україні та Республіці Молдова: нові виклики та контексти» (Conferinţa Ştiinţifică „«Феномен солидарности и социальной сплочённости в Украине и Республике Молдова: новые вызовы и контексты»). Institutul de Cercetări Juridice, Polotice şi Sociologice, Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского - 30 de cercetători ştiinţifici din Chişinău şi Odesa.	30 iunie 2020. Regim on-line	Comitetului de organizare: - Лисеенко Елена, д.соц.н., профессор - Мокану Виктор, д. соц.

Manifestări ştiinţifice organizate de ICJPS peste hotare, în sem. I al anului 2020

Nr.	**Numele, prenumele coorganizatorului din partea ICJPS**	**Denumirea manifestării ştiinţifice organizate, organizatorul, ţara, oraşul etc**	**Data**	**Responsabilităţi:**
1	Sprincean Serghei	**European Biotechnology Congress 2020”**, Prague, Czech Republic**.** Organizator: European **Biotechnology Network** Association (EBTN). https://eurobiotech2020.eu/?p=Committees https://eurobiotech2020.eu/?p=Supporting_Foundation_Institutions	**September 24-26 2020**	Membru al comitetului ştiinţific internaţional - International Scientific Committee

Forma 9

- **DATE DESPRE IMPLEMENTAREA / VALORIFICAREA REZULTATELOR ŞTIINŢIFICE ÎN SEM. I, ANUL 2020**

-

- **Activităţi în echipă**

- **Întocmirea și prezentarea Avizelor și opiniilor consolidate cu caracter științific la proiecte de acte normative, sesizări la Curtea Constituțională, recursuri în interesul legii, hotărâri explicative a Plenului CSJ etc**

nr	Denumirea activității	Autoritatea solicitantă	Data/luna/anul efectuării	Responsabil direct/executanți
1.	Aviz consolidat ICJPS asupra sesizării la Curtea Constituțională nr. 2g din 10.01.2020 privind excepția de neconstituționalitate a prevederilor articolului 351 din Codul contravențional (email 23.01.2020);	**Curtea constituțională**	23.01.2020	**dr. hab. V.Balmuş**
2.	Aviz asupra sesizării Curții Constituționale nr.**153b** din 21.08.2019 depuse de către Procurorul General Interimar Dumitru Robu (interpretarea art.137 din Constituția Republicii Moldova)	**Curtea constituțională**	04.02.2020	**Dr.hab.V.Cușnir**
3.	Aviz asupra sesizării Curții Constituționale nr.180b din 16.10.2019 depuse de către deputații Parlamentului RM Litvinenco S., Slusari A., Bolea V. (interpretarea art.72, alin.(3), lit.a) din Constituția Republicii Moldova, în contextul modificării intempestive a jurisprudenței Curții Constituționale prin Hotărârea CC nr.11 din 2019, pe de o parte și anularea sistemului mixt cu revenirea la sistemul proporțional în conformitate cu Legea nr.113 din 2019)	**Curtea constituțională**	04.02.2020	**Dr.hab.V.Cușnir**
4.	Elaborarea propunerilor și prezentarea lor spre aprobare privind procesul de elaborare a Planului Individual de Acțiuni al Parteneriatului (IPAP) Republica Moldova-NATO pentru anii 2020-2022 la solicitarea Ministerul Educației, Culturii și Cercetării din 13.03.2020 cu privire la scrisoarea MAEIE nr. DM/2/363/2659 din 05.03.2020.	**MECC și MAEIE**	19.03.2020	**Dr. hab. S. Sprincean**
5.	Analiza și completarea proiectului Hotărârii Guvernului RM privind „Metodologia de evaluare a organizațiilor din domeniile cercetării și inovării”. Au fost elaborate și prezentate spre aprobare obiecții la acest Proiect.	**MECC**	31.03.2020 și 16.04.2020	**Dr. hab. S. Sprincean**
6.	Aviz consolidat ICJPS asupra sesizării Curţii Constituţionale **nr. 63g** din 04 mai 2020 referitoare la excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 34 alin. (3) din Codul contravențional	**Curtea constituțională**	PCC-01/63g/ 225 din 2.06.2020 16.06.2020	**dr. hab. V.Balmuş dr. Cernomoreț S. Frunză Iu.**
7.	Aviz-opinie consolidată asupra Sesizării Curții Constituționale nr. **74b** din19.05. 2020	**Curtea constituțională**	04 iunie 2020	**Balmuș Victor Smochină Andrei Costachi Gheorghe**
8.	Aviz-opinie consolidată asupra Sesizării Curții Constituționale nr**. 83b/**2020.05.27	**Curtea constituțională**	03.06.2020	**Balmuș Victor Frunză Iu. Cernomoreț S.**
9.	Aviz-opinie consolidată asupra Sesizării CC **nr. 30g/2020** din 06.03.2020 privind verificarea constituționalității prevederilor art. 243 alin. (1) lit. a) și c) din Codul penal și a prevederilor art. 7 alin. (6) din Codul de procedură penală.	**Curtea constituțională**	31.03.2020	**T.Osoianu, V.Berliba; Costachi Gheorghe**

10.	Aviz-opinie consolidată asupra Sesizării nr.**47a**/2020 referitoare la controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr.54 din 17 martie 2020, din Legea nr.212 din 24 iunie 2004 și din Hotărârea Parlamentului nr.55 din 17 martie 2020 (regimul stării de urgență)	**Curtea constituțională**	08.04.2020	**dr. hab. V.Balmuș Frunză Iu. dr. Cernomoreț S.**
11.	Aviz-opinie consolidată asupra Sesizării Curții Constituționale nr. **31b** din 06.03.2020 *referitoare la interpretarea art. 77 şi 86 în coroborare cu art. 2, 6, 96 şi 101 din Constituţie.*	**Curtea constituțională**	30.03.2020	**Costachi Gheorghe Cernomoreț S. Nastas A.**
12.	Aviz la Sesizarea CC nr. **57a** din 24.04.2020, referitoare la controlul constituționalității unor prevederi din Acordul dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Federației Ruse privind acordarea Guvernului Republicii Moldova a unui împrumut financiar de stat, ratificat prin Legea nr.57 din 23 aprilie 2020.	**Curtea constituțională**	28.04.2020	**Chirtoacă Natalia V.Balmuș, M.Odainic, V.Cușnir**
13.	Avizi la Sesizarea **nr. 56a** din 23.04.2020 privind controlul constituționalității unor prevederi ale Acordului dintre Guvernul Federației Ruse și Guvernul Republicii Moldova privind acordarea Guvernului Republicii Moldova a unui împrumut financiar, semnat la Moscova la 17 aprilie 2020.	**Curtea constituțională**	28.04.2020	**Buruian Alex-dru Ex. V.Balmuș, M.Odainic, V.Cușnir**
14.	Aviz la Sesizările CC **nr. 96b și 100b** din 23.06.2020 și 24.06.20 privind interpretarea dispozițiilor articolului 140 alineatul (2) din Constituție prin raportare la prevederile articolului 136 alineatul (3) din Legea Supremă (caracterul definitiv și nesusceptibil nici unei căi de atac al hotărârilor Curții Constituționale cu privire la alegerea și/sau destituirea în/din funcția de Președinte al Curții Constituționale)	**Curtea constituțională**	1 iulie 2020	**Andrei Guștiuc Guștiucludmila Postica Al-dru Frunză Iu. Costachi Gheorghe**
15.	Aviz la Sesizarea CC **nr. 229g** din 26.12.2019 privind excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor articolelor 12/1 alin. (4), 49, 53 alin. (5), 448 și 452 din Codul de procedură civilă	**Curtea constituțională**	30.03.2020	**Chirtoacă Leonid Frunză Iu.**
16.	Aviz la Sesizarea CC nr. **230a**/2019 privind constituţionalitatea Legii nr.193 din 20 decembrie 2019 pentru modificarea Legii nr.947 din 19 iulie 1996 cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii.	**Curtea constituțională**	20.01.2020	**Chirtoacă Leonid**
17.	Aviz consolidat ICJPS asupra proiectului Regulamentului Comisiei Electorale Centrale privind organizarea și desfășurarea exit-pollurilor.	**CEC**	19.05.20 CEC 8/2201	**Postica Al-dru Mîndru Valeriu Cernomoreț S., Ion Mocanu**
18.	Aviz asupra proiectului de Lege privind modificarea Codului penal nr. 985-XV din 18 aprilie 2002, în particular referitor la infracțiunea de organizare ilegală a raliurilor	**Parlamentul RM**		**Berliba Viorel**
19.	Participarea la avizarea proiectului de Lege privind adoptarea Codului silvic.	**MECC; Cancelaria de Stat**	11.11.2019	**Chirtoacă Leonid**

20.	Propuneri pentru proiectul Nomenclatorului lucrărilor şi serviciilor contra plată efectuate şi/sau prestate de către instituţiile din subordinea Ministerului Educației, Culturii și Cercetării și mărimea tarifelor la acestea.	**MECC**	18.02.2020	**Balmuș Victor**
21.	Aviz consolidat ICJPS asupra acte normative internaționale și europene în domeniul muncii, salariaților etc., precum și unele spețe din jurisprudența CtEDO care au tangență cu domeniul respectiv	**Sindicatul „Știința”, AȘM**	22.01.2020	**Balmuș Victor**
22.	Argumente în susținerea proiectului de lege pentru modificarea și completarea Codului cu privire la știință și inovare/	**AȘM**	03.02.2020	
23.	Opinie la proiectul de hotărâre cu privire la modificarea anexei la Hotărârea Guvernului nr. 1433/2016 privind instituirea Comisiei pentru delimitarea suplimentară a unor obiecte ale patrimoniului cultural-naţional al Republicii Moldova care fac parte din complexul „Combinatul de Vinuri „Cricova” S.A. ”	**MECC; Cancelaria de Stat**	16.03.2020	**Balmuș Victor**
24.	Opinie asupra proiectului Hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea Metodologiei de evaluare a organizaţiilor din domeniile cercetării şi inovării	**MECC**	19.04.2020	**Balmuș Victor**
25.	Opinie succintă asupra HG nr. 169 din 13.03.2020 și HG nr. 252 din 21.04.2020 cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru raticarea Acordului dintre Guvernul Federației Ruse și Guvernul Republicii Moldova privind acordarea Guvernului Republicii Moldova a unui împrumut financiar de stat	**MECC; Cancelaria de Stat**	27.04.2020	**Balmuș Victor**
26.	Opinie la proiectul HG cu orivire la aprobarea Regulamentului privind organizarea și desfășurarea exit-poll-urilor opinie la proiectul Regulamentului privind organizarea și desfășurarea exit-poll-urilor	**MECC; Cancelaria de Stat**	22.05.2020	**Balmuș Victor**

- ***Activităţi şi rezultate individuale***

PARTICIPĂRI LA MANIFESTĂRI ŞTIINŢIFICE, MESE ROTUNDE, ETC

Nr.	Denumirea manifestării ştiinţifice, expoziţii, tîrguri, mese rotunde	Participant	Tematica prezentărilor
1.	Participarea la evenimentul lansării de carte: „Filosofia socială: curs universitar” a profesorului Valeriu Capcelea din 13 februarie 2020 în incinta AŞM. **13 februarie 2020**. AŞM, Chișinău.	Dr. hab. Sprincean Serghei	**Raport în plen.**
2.	Participare la Conferința științifică internațională „Reasons, Citizens and Institutions” organizată în cadrul Acțiunii COST CA17132 „The European network for Argumentation and Public PoLicY analysis” (**APPLY**), Universitatea din Wroclaw, facultatea de Drept, Administrație și Economie. **2-6 martie 2020.** Polonia. Wroclaw.	Dr. hab. Sprincean Serghei	**Intervenții.**
3.	Participarea la distanță la Всероссийская научно-практическая конференция «Правовые аспекты нациестроительства в России: история и современность», г. Саранск, Республика Мордовия, Российская Федерация. Средне-волжский институт (филиал) федерального государственного бюджетного образовательного учреждения высшего образования «всероссийский государственный университет юстиции (РПА Минюста России)» в г. Саранске (Средне-Волжский институт (филиал) ВГУЮ (РПА Минюста России)). **17 апреля 2020 г.** Federația Rusă. Saransk.	Dr. hab. Sprincean Serghei	**Raport**: „*The role of civil unity in the process of ensuring human security in the Republic of Moldova*” (Роль гражданского единства в процессе обеспечения безопасности человека в Республике Молдова)

4.	Participarea la distanță la Conferința științifică internațională cu genericul „*Învățământul artistic – dimensiuni culturale*”, **15 mai 2020.** AMTAP. Chișinău.	Dr. hab. Sprincean Serghei	**Raport**: „*Progresul domeniului culturii favorizat de Acordul de Asociere RM-UE în perspectiva sporirii securității și siguranței persoanei umane”*
5.	Participarea online la masa rotundă „Combaterea știrilor false în condițiile provocărilor de securitate – COVID 19”, organizată de către Institutul Național de Informații și Securitate „Bogdan, Întemeietorul Moldovei”, în parteneriat cu Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, Universitatea de Stat din Moldova și Asociația Promo-LEX. **20 mai 2020.** INIS, Chișinău.	Dr. hab. Sprincean Serghei	**Comunicare**: „*Reconceptualizarea riscurilor securitare la adresa sănătății publice în contextul pandemiei Covid-19*”
6.	Participare online la Conferința științifică internațională organizată de către Facultatea de Drept și Științele Sociale, Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, cu tema: „Didactics: past, present and future perspectives", ediția a VI-a (online), **22 mai 2020.** (Diploma de participare). România, Alba-Iulia.	Dr. hab. Sprincean Serghei	**Raport**: „*Libertatea și securitatea individuală a persoanei ca imperative didactice*”
7.	Participarea la distanță la Conferința Științifică Internațională „*Patrimoniul Cultural: Cercetare, Valorificare, Promovare”,* Ediția a XII-a. **28-29 mai 2020.** Institutul Patrimoniului Cultural, Chișinău**.**	Dr. hab. Sprincean Serghei	**Raport în plen: „**Promovarea patrimoniului cultural național în contextul implementării Acordului de Asociere RM-UE”
8.	Conferință internațională cu prilejul împlinirii a 25 de ani de la fondarea Curții Constituționale a Republicii Moldova cu genericul: „Justiția constituțională și reacția societății: când soluțiile curților constituționale se află în dezacord cu opiniile majoritare din societate”.	Dr.hab. Cușnir Valeriu	**Raport în plen:** *„Reflecții privind inamovibilitatea și independența judecătorilor constituționali în echilibru cu răspunderea penală a acestora”*.
9.	Conferința inter-universitară on-line **30 de ani de la proclamarea Suveranității RSS Moldova** (23 iunie 2020), Chișinău, 23 iunie 2020	Dr. hab. Valeriu Cușnir	**Raport:** *De la Declarația de suveranitate la Declarația de independență a Republicii Moldova și până în prezent*
10.	Participare online la **Conferința științifică națională cu participare internațională** „Știința în nordul Republicii Moldova: probleme, realizări, perspective”**.** Ediția a patra, Bălți, Republica Moldova. **26-27 iunie 2020.** AȘM, Bălți.	Dr. hab. Sprincean Serghei	**Raport în plen: „***Noi riscuri și amenințări la adresa siguranței persoanei în epoca intensificării biopericolelor globale”*. **Raport în secție: „** *Siguranța persoanei umane în contextul necesității asigurării biosecurității”*.
11.	Conferința științifico-practică internațională „Administrația publică în domeniul asigurării ordinii de drept – una din sarcinile prioritare ale statului” dedicată jubileului de 50 ani de activitate pe făgașul ocrotirii ordinii de drept, învățământului și științei și 80 ani de viață ai profesorului universitar – Victor Guțuleac. 24 ianuarie 2020, Chișinău.	Dr. hab. Smochină Andrei	**Comunicare**: *Principiul autonomiei locale în opera profesorului Constantin Stere*.
12.	Conferința științifico-practică internațională anuală Universitatea de Stat din Comrat. 10 februarie 2020, mun.Comrat.	Dr. hab. Smochină Andrei	**Comunicare:** *„Evoluția și vocația universală aplicativă a principiului proporționalității în viața socială*”
13.	Conferința internațională dedicată celei de-a 25-a aniversări de la fondarea Curții Constituționale a Republicii Moldova „Justiția constituțională și reacția societății: când soluțiile curților constituționale se află în dezacord cu opiniile majoritare din societate” 20 februarie 2020, Chișinău.	Dr. hab. Smochină Andrei	**Intervenție:** *Jurisdicția constituțională în republicile parlamentare*

14.	Conferința internațională dedicată celei de-a 30-a aniversări de la adoptarea Declarației de suveranitate a RSS Moldova din 23 iunie 1990 (on-line). 23 iunie 2020, Chișinău.	Dr. hab. Smochină Andrei	**Comunicare**: *Declarația de Suveranitate a RSS Moldova la treizeci de ani depărtare*
15.	Conferința științifică internațională "Învățământul artistic – dimensiuni culturale", organizată anual în lina aprilie la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, 20 apriie,2020, Chișinău.	Dr. Mîndru Valeriu	**Comunicare**:Republica Moldova în contextul integrării europene
16.	Conferința științifică internațională dedicată jubileului de 80 ani de viață și 63 ani de activitate profesională a profesorului universitar Victor Guțuleac „*Administrarea publică în domeniul asigurării ordinii de drept – una dintre sarcinile prioritare ale statului*", di 24 ianuarie 2020, Chișinău.	Dr.hab. Costachi Gheorghe	**Comunicare:** *Mesaj aniversar pentru savantul, profesorul și Cavalerul „Ordinului Republicii" – VICTOR GUȚULEAC.*
17.	Conferința științifică internațională „***Jurisdicția constituțională constituțională din Republica Moldova: abordări, probleme și perspective***", din 5 iunie 2020, Chișinău.	Costachi Gheorghe	**Comunicare:** *Misiunea justiției constituționale în statul de drept*.
18.	**Conferința științifică a doctoranzilor "*Tendințe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători"*,** din ***10 iunie 2020***, Universitatea de Stat „Dimitrie Cantemir", Chișinău. (on-line).	Stefu Lilia	**Comunicare:** Contractul de vânzare-cumpărare a bunului imobil în construcție: istoria apariției
19.	Dezbaterile publice cu tema „Tensiunile militare și geopolitice din Orientul Mijlociu: impact asupra Republicii Moldova și poziția Republicii Moldova", 13 ianuarie 2020, Chișinău.	Marcel Bencheci	Intervenţii
20.	Conferința MEGA „Concluziile anului economic 2019 și prognoze pentru 2020", Centrul informativ-analitic Expert Grup, Chișinău, hotelul Regency, 30 ianuarie 2020.	Marcel Bencheci	Intervenţii
21.	Ședința Platformei Societății Civile Uniunea Europeană – Republica Moldova, 13 februarie 2020, Casa Sindicatelor, Chișinău.	Marcel Bencheci	Intervenţii
22.	Masa rotundă organizată de IDIS Viitorul cu tema **„Prezentarea rapoartelor alternative privind implementarea Planului de acțiuni anticorupție în domeniul achizițiilor publice și a Planului sectorial anticorupție în domeniul administrării și deetatizării proprietății publice"**, 21 februarie 2020, Chișinău, sala de conferințe Sumiit Eventis. Masa rotundă cu tema „Constatări și recomandări ale MIOA-urilor ENEMO în Moldova și promovarea unei revizuiri cuprinzătoare a legislației electorale", 26 februarie 2020, Chișinău, Radison Blu Convention Center	Marcel Bencheci	Participare la redactarea proiectului de recomandări pentru autoritățile naţionale în domeniu
23.	Masa rotundă organizată de Institutul pentru Politici și Reforme Europene cu tema „Alegerile prezidențiale din Republica Moldova: cum asigurăm condiții optime de vot pentru cetățenii modoveni din diasporă?", 27 februarie 2020, Chișinău, sala de conferinte Summit Eventis	Marcel Bencheci	Prezentarea propunerilor incluse în documentul final ale evenimentului
24.	Videoconferința Chișinău-Moscova-Erevan-Minsk cu genericul **„Integrarea regională, cooperarea Băncii Eurasiatice de Dezvoltare cu statele UEEA"**, 11 martie 2020, Chișinău, Centrul internaţional de presă Sptnik Moldova	Marcel Bencheci	Intervenţii
25.	EU Debates Cafe organizat de Institutul pentru Politici și Reforme Europene cu tema „Impactul COVID-19 asupra Republicii Moldova: ce intervenții pe termen scurt și mediu sunt necesare pentru a minimiza efectele?", 25 martie 2020, online	Marcel Bencheci	Intervenţii
26.	Conferința online organizată de Compania Date Inteligente SRL (iData) cu tema „Studiu de percepție și atitudini a populației privind COVID19. Prezentarea Barometrului Electoral 2020, ediția de aprilie", 8 aprilie 2020. https://www.privesc.eu/Arhiva/90544/Conferinta-online-organizata-de-Centrul-Analitic-Independent--Expert-Grup--cu-tema--COVID-19--cum-salvam-economia-nationala-si-pregatim-terenul-pentru	Marcel Bencheci	Intervenţii
27.	Videoconferința EU DEBATES CAFE în format on-line, organizată de Institutul pentru Politici și Reforme Europene (IPRE) în parteneriat cu Privesc.EU și cu suportul Fundației Hanns Seidel cu genericul **„Impactul pandemiei COVID-19 asupra Republicii Moldova: Cum**	Marcel Bencheci	Intervenţii

	putem ameliora situația salariaților în perioada de criză?”, 9 aprilie 2020. http://www.ipre.md/wp-content/uploads/2020/04/Concept_Agenda_Videoconferinta-EU-DEBATES-ONLINE-CAFE_COVID-19_09.04.2020.pdf		
28.	Videoconferința cu tema „Învățământul superior din Republica Moldova la răscruce sau bani aruncați în vânt?”, 12 mai 2020. https://www.facebook.com/watch/live/?v=829709204204136&ref=watch_permalink	Marcel Bencheci	Intervenţii
29.	EU Debates Cafe organizat de Institutul pentru Politici și Reforme Europene cu tema „Asistența UE pentru redresarea efectelor COVID-19 asupra Republicii Moldova”, 14 mai 2020. https://www.facebook.com/watch/live/?v=2859136210867825&ref=watch_permalink	Marcel Bencheci	Intervenţii
30.	Dezbaterile publice cu tema **„Alegeri parlamentare anticipate și/sau schimbarea Guvernului: probabilitate, riscuri, beneficii”,** ediția a 134-a din ciclul „Dezvoltarea culturii politice în dezbateri publice”, 15 mai 2020. https://www.ipn.md/ro/alegeri-parlamentare-anticipate-sisau-schimbarea-guvernului-probabilitate-riscur-8004_1073544.html	Marcel Bencheci	Intervenţii
31.	Participare la cea de a V video Conferinţă realizată de Institutul pentru Politici și Reforme Europene, Institutul pentru Politici şi Iniţiative Strategice cu tema „Dialogul dintre Chişinău şi Tiraspol în contextul crizei Covid-19:provocări şi soluţii”, 28 mai 2020. https://www.privesc.eu/Arhiva/90946/EU-Debates-Cafe-organizat-de-Institutul-pentru-Politici-si-Reforme-Europene-cu-tema--Dialogul-dintre-Chisinau-si-Tiraspol-in-contextul-crizei-COVID-19?fbclid=IwAR3mwlgul3PCA_MRmjsE6DNsrlhmeY6FhChlbvw5ZYFWmQO2tLKXj8h54js	Marcel Bencheci	Intrervenţii
32.	Lecţia publică Covid-19: perspective la nivel internaţional, cu participarea lui Martin Sieg, directorul Reprezentanţei România şi Republica Moldova, Fundația Konrad Adenauer, 28 mai 2020 https://www.youtube.com/watch?v=Hxc2jlmtVvE	Marcel Bencheci	Intervenţii
33.	Masa rotundă online Relațiile comerciale dintre UE și Republica Moldova după 6 ani de la implementarea Acordului de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător, 29 mai cu participarea experţilor IPRE, *Institutul pentru Inițiative Strategice (IPIS), cu suportul Oficiului Federal pentru Afaceri Externe al Germaniei.*	Marcel Bencheci	Intervenţii
34.	Masa rotundă online Relațiile comerciale dintre UE și Republica Moldova după 6 ani de la implementarea Acordului de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător, 29 mai 2020 cu participarea experţilor IPRE, *Institutul pentru Inițiative Strategice (IPIS), cu suportul Oficiului Federal pentru Afaceri Externe al Germaniei.*	Marcel Bencheci	Intervenţii
35.	Videoconferința cu tema: „Asistența externă pentru atenuarea efectelor COVID-19: între condiții politice și obiective economice”, realizată de Institutul de Politici şi Reforme Europene, 03 iunie 2020.	Marcel Bencheci	Comunicatul ştiinţific cu titlul „Interacţiunea autorităţilor publice abilitate cu prevenirea şi combaterea Covid-19: aspecte de cooperare interdepartamentală”

36.	Atelier de lucru din cadrul proiectului „Noi şi UE – UE în Moldova: Percepţiile şi Realitatea” (04 iunie, 2020), realizat sub auspiciul Institutul pentru Politici Europene de la Berlin (IEP), în parteneriat cu Institutul pentru Politici şi Reforme Europene (IPRE) şi Institutul pentru Inițiative Strategice (IPIS) http://ipre.md/2020/06/05/noisiue-discutie-cu-cetatenii-raionului-edinet-despre-oportunitatile-oferite-de-acordul-de-asociere-cu-ue	Marcel Bencheci	Intervenţii
37.	Dezbatere publică organizată de Institutul „Pro Vest” din România cu tema „Efectele pandemiei COVID-19 asupra economiei naționale și globale” în cadrul Platformei „Moldova în Dialog” (5 iunie, 2020)//https://www.privesc.eu/Arhiva/91017/Dezbatere-publica-organizata-de-Institutul-Pro-Vest-cu-tema-Efectele-pandemiei-COVID-19-asupra-economiei-nationale-si-globale-	Marcel Bencheci	Intervenţii

Forma 10
Anexă la Raportul de activitate al organizaţiei
INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE, POLITICE ŞI SOCIOLOGICE

DATE
DESPRE ACTIVITATEA DE COLABORARE ÎN SFERA ŞTIINŢEI ŞI INOVĂRII DE CĂTRE EXECUTANȚII PROIECTULUI
(cu referință la proiectul realizat în conformitate cu standardele naţionale)

A. Colaborarea ştiinţifică cu alte organizaţii din sfera ştiinţei şi inovării (inclusiv cu instituţiile de învățământ superior)

Numele, prenumele cercetătorului	**Organizaţia / Subdiviziunile implicate**	**Forma de colaborare** (proiecte de cercetare, unităţi comune de cercetare, contracte ştiinţifice, organizarea manifestărilor ştiinţifice etc.)
Balmuș Victor	Agenția Națională pentru Cercetare Dezvoltare	Contract ştiinţific (expert)
Balmuș Victor	Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare	Contract ştiinţific (expert)
Frunză Iurie	Universitatea de stat din Komrat	Participarea ca asociat în cadrul proiectului ştiinţific universitar „Конкурентоспособность предприятий в условиях экономических реформ”. Научный руководитель – Г.Султ, доктор права; Комрат, КГУ
Sosna Boris	Universitatea de stat din Komrat	Participarea ca asociat în cadrul proiectului ştiinţific universitar „Конкурентоспособность предприятий в условиях экономических реформ”. Научный руководитель – Г.Султ, доктор права; Комрат, КГУ
Guştiuc Andrei	Academia de Administrare Publică.	Participarea ca asociat în cadrul proiectului ştiinţific al instituţiei;

Smochină Andrei	ULIM	Participarea ca asociat în cadrul proiectului ştiinţific al instituţiei
Grama Dumitru	ULIM	Participarea ca asociat în cadrul proiectului ştiinţific al instituţiei
Albu Natalia	Institutul Național de Informații și Securitate „Bogdan, Întemeietorul Moldovei”	Participarea ca asociat în cadrul proiectului ştiinţific al instituţiei. **Membru al Colegiului de redacție a** Publicației periodică „Studii Naționale de Securitate. Revistă științifico-practică”. Revista se fondează sub egida Institutului Național de Informații și Securitate „Bogdan, Întemeietorul Moldovei”.
Buruian Alexandr	Universitatea Economica din Bratislava, Slovacia	Participarea la programul „ERASMUS+mobilitate” cu ciclul de lectii „Geopolitica lumii contemporane”.
Cușnir Valeriu	Univ. „Dunărea de Jos” din Galați	Proiectul transfrontalier de studii de masterat „Științe penale și criminalistică”, executor
Sprincean Serghei	ANCD și Comisia Europeană	Participarea la elaborarea propunerilor de proiecte: **1.** 11-22.05.2020 Pregătirea, definitivarea și depunerea dosarului expresiei de interes: a formularului, fișei sintetice, programului de realizare, a Declarației de confirmare a potențialilor contractori, devizului de cheltuieli etc., cu titlul „*Atenuarea impactului negativ al pandemiei COVID-19 asupra funcționalității instituțiilor puterii de stat din Republica Moldova*” (acronim FUNCOV), în cadrul concursului organizat de ANCD „Oferta de soluții de cercetare-inovare privind combaterea și atenuarea impactului pandemiei COVID-19” (Total: 73 pagini). A fost aprobată spre finanțare. Buget total – 700 mii lei. **2.** În perioada ianuarie-martie 2020 au fost efectuate lucrări pentru pregătire a propunerii de proiect DEMORAD, privind combaterea radicalismului prin creșterea calității democrației și creșterea încrederii în guvernare prin eficientizarea comunicării sociale și politice. Proiectul urma să fie depus în cadrul apelului H2020 SU-GOVERNANCE-09-2020 (RIA Research and Innovation action) „Addressing radicalization through social inclusion” până pe data de 12 martie 2020, în consorțiu cu Catedra de relații internaționale a Universității Americane (Roma, Italia), Universitatea București (România), Institutul de Filozofie al Academiei Naționale de Științe din Belarus, Institutul de Istorie Mondială a Academiei Naționale de Științe din Ucraina și Institutul de Stat pentru Relații Internaționale al Ministerului Afacerilor Externe al Federației Ruse (МГИМО). Propunerea de proiect nu a fost finalizată și nu a fost depusă spre evaluare din cauza coordonatorului - Universitatea București (România). Ianuarie-Martie 2020. (Confirmare – mesaj email). **3.** 26.05-11.06.2020. A fost precăutate posibilități și oportunități pentru participarea ICJPS la elaborarea și depunerea propunerilor de proiecte / expresiilor de interes în cadrul celui de-al II-lea apel CORONAVIRUS lansat de Comisia Europeană (apelul - SC1-PHE-CORONAVIRUS-2020-2C - Behavioural, social and economic impacts of the outbreak response, data limită de depunere – *11 iunie 2020*), apel promovat și pe site-ul ANCD. În acest context a fost întocmit un formular – cerere pentru căutarea de parteneri, plasat pe platforma Comisiei Europene, în perspectiva formării consorțiului necesar pentru participare. Au fost recepționate unele mesaje la care au fost întocmite răspunsuri de precizare în contextul unei corespondențe prin email și pe platforma Comisiei Europene.

Sprincean Serghei	Universitatea Națională „Y. Fedkovych” din Cernăuți	A continuat activitatea de elaborare şi organizare a semnării a Acordului comun de colaborare cu Universitatea Națională „Y. Fedkovych” din Cernăuți. Februarie-Martie 2020. (Confirmare – mesaj email).
Sprincean Serghei	ANCD	Activitate în calitate de Expert Național în Comitetul de Program SC6 „Europe in a changing world - Inclusive, innovative and reflective societies”: - Raportare anuală a activității şi reîncheierea contractului cu ANCD pentru anul 2020 în calitate de Expert Național. 10 ianuarie 2020. - Consultarea materialelor primite de la secretariatul Comitetului de Program din cadrul *Directoratului Comisiei Europene* pentru *Cercetare* şi Inovare, configurația - Societal Challenge 6 (SC6) - Horizon 2020, cu privire la conceptul lansat „the Green Deal” în contextul pandemiei Covid-19, cu formularea obiectivelor şi caracteristicilor unui nou apel de propuneri de proiecte, expediat spre dezbatere delegațiilor naționale. 22-23.04.2020. - Completarea raportului periodic către ANCD cu privire la desfăşurarea şedințelor ordinare în 2020 a Comitetului de Program - Societal Challenge 6 (SC6), reieşind din avizele secretariatului Comitetului de Program. 14.05.2020.
V.Cușnir ***Iu. Frunză*** ***T. Osoianu***	Universitatea de Stat „Dmitrie Cantemir” „Școala doctorală Științe Juridie, Politice și Sociologice”	Conducători de doctorat, membri ai comisiilor de îndrumare
Dumitrașco M.	Academia de Muzică, Teatru şi Arte Plastice	Participare în organizarea Conferinţei ştiinţifice internaţionale de internet cu genericul Învățământul artistic – dimensiuni culturale, din data de 15 mai 2020, în calitate de membru în comitetul de organizare.
Dumitrașco M.	Università degli Studi della Basilicata (Italy), Giovanni Schiuma, PhD, Professor of Innovation Management, Academia de Muzică, Teatru şi Arte Plastice	Organizarea prezentării propunerilor privind participarea AMTAP în cadrul următoarelor 3 proiecte: - “Creation Of Virtual Learning Spaces For The Development Of Collaborative Networks Among Schools Institutions, Universities And Companies: Models, Guidelines And Policy Directions” - “TILT (Transnational Innovation Lab for Tourism): a collaborative platform for digital transformation and the development of innovative products, services and governance models in tourism” - “Social and Health Innovation Lab: state of art & best practices. Application to telemedicine”
Dumitrașco M.	Purdue University, Center for Global Trade Analysis ,USA	Participant în cadrul conferinței ştiințifice online în perioada 17-19 iunie: 23rd Annual Conference on Global Economic Analysis "Global Economic Analysis Beyond 2020", secțiunea “Global Value Chains” https://www.gtap.agecon.purdue.edu/events/Conferences/2020/index.aspx
Dumitrașco M.	Școala Națională de Studii Politice și Administrative, Facultatea de Administrație Publică, București, România	Este în curs de editare lucrarea ştiințifică “Dynamics of Technological Readiness Competitiveness of the Moldovan Economy” în“ Smart Cities and Regional Development (SCRD) Journal (http://scrd.eu/), editarea articolului va avea loc în septembrie, conform informației din partea editorului.
Dumitrașco M.	RENAM	Coordonarea pregătirii scrisorilor către Comisia Europeană privind conectarea Republicii Moldova şi altor țări din cadrul Parteneriatului Estic la Comerțul cu valoarea adăugată (TiVA) instrument, precum şi Instrumentul de analiză de piață

		al Centrului pentru comerț internațional (ITC) al Organizației Mondiale a Comerțului și a Organizației Națiunilor Unite, în scopul obținerii informațiilor necesare pentru desfășurarea proiectului "Engagement of Eastern countries and the Republic of Moldova in external fragmentation of production: a cross country comparisons and convergence points"/ Implicarea țărilor din cadrul Parteneriatului Estic și a Republicii Moldova în fragmentarea externă de producere: comparații dintre țări și puncte de convergență"
Dumitrașco M.	Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice	Examinarea și pregătirea avizul la proiectul „Metodologiei de evaluare a organizațiilor din domeniile cercetării și inovării" (de 2 ori)
Dumitrașco M.	Comitetul de organizare din cadrul Conferinței Științifice Internaționale LUMEN, care a avut loc la Iași, România, în perioada 22-23 mai 2020.	A fost prezentat abstractului lucrării "Engagement of Romania and the Republic of Moldova in external fragmentation of production: a cross country comparisons and convergence points" ", care a trecut prin procedura de "double-blind review" și a fost acceptat pentru depunerea completă; a fost pregătit posterul lucrării, care a fost acceptat spre prezentare în cadrul conferinței online și editare. Din motivul neachitării taxei de participare de 60 de Euro posterul nu a fost editat în materialele conferinței.
Dumitrașco M.	MECC	Completarea chestionarul „Interview Guide for the assessment of innovation environment and innovation platforms in Republic of Moldova"
Dumitrașco M.	MECC	Completarea formularul "Date privind participarea în COST pentru anul 2019"
Varzari P.	Academia de Administrare Publică	Participarea cu comunicare la conferința științifico-practică internațională, mai 2020
Varzari P.	USM, FRIȘPA	Președinte al Comisiei de evaluare a tezelor de licență la specialitatea „Politologie", 19 iunie 2020

B. Conducător la tezele de doctorat din cadrul consorţiumului „Școala doctorală Științe Juridie, Politice și Sociologice", Universitatea "Dimitrie Cantemir", (cofondator-partener asociat ICJPS)

Nr. d/o	**Numele, prenumele conducătorului**	**Titlul tezei, specialitatea științifică**	**Numele, prenumele doctorandului, forma și anul de studii, alte mențiuni**
	Smochină Andrei		
1.	-	*Libertatea religioasă şi protecţia ei juridică în Constituţiile României şi a Republicii Moldova*. 552.01-Drept constituţional.	Dură Nicolae (anul 2, f/r)
2.	-	*Dreptul la căsătorie protejat de Constituţiile României şi a Republicii Moldova*. 552.01-Drept constituţional.	Mititelu Cătălina (anul 2, f/r)
3.	-	*Liberul acces la justiție – garanție a exercitării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului într-un stat de drept*. Specialitatea 551.01 – drept constitutional.	Trocin Eugeniu, 2016.
4.	-	*Protecţia drepturilor omului în mediu on-line*. Specialitatea 551.01 – drept constituţional,	Țerna Alexandru, 2017.
5.	-	*Конституционно-правовое регулирование права на допуск к информации в Республике Молдова*. Specialitatea 551.01 – drept constituţional,	Жеков Николай, 2019
6.	-	*Sistemul de asistență juridică garantată de stat în Republica Moldova*. Specialitatea 551.01 – drept constituţional.	Suhov Vadim, 2019

	Costachi Gheorghe		
7.	-	Răspunderea Parlamentului Republicii Moldova – condiţie necesară pentru edificarea statului de drept contemporan	MICU Victor , an.3, f/f, (teză finalizată în proporție de 95%)
8.	-	Răspunderea magistraţilor – garanţie a legalităţii şi eficienţei puterii judecătoreşti în Republica Moldova şi România	**COZMA Daniela**, an.3, f/f , (teză finalizată în proporție de 95%)
9.	-	Responsabilitatea și răspunderea aleşilor poporului într-un stat de drept	DONOS Victor (anul 2, f/f)
10.	-	Actele justiției constituționale în sistemul izvoarelor dreptului din Republica Moldova	BUTUCEA Eugen (anul 2, f/f)
11.	-	Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică: conținut și mecanism de asigurare	CERNEAN Iurie (anul I)
12.	-	Cetățeanul ca subiect al procesului legislativ și normativ din România și Republica Moldova	MATEI Lazăr /România/ (anul I)
13.	-	Calitatea legii – garanție a securității juridice a persoanei	GRAM Ruslan (anul I)
14.	-	Normativitatea, interpretarea și aplicarea dreptului în Republica Moldova (teză de doctor habilitat în drept)	CORJ Mihai (anul I)
	Chirtoacă L.		
15.	-	"Reglementarea juridică a cambiei prin prisma legislației Republicii Moldova și a Uniunii Europene"	Novac – Diaconu Laurențiu (anul IV, f/r)
16.	-	"Regimul juridic al actului notarial în legislația Republicii Moldova și României"	SCHIN George Cristian (anul III, f/r)
17.	-	"Contractul de donație prin prisma legislației și jurisprudenței Republicii Moldova și României"	Vasilache (Cânepă) Andrada (anul II, f/r)
	Guștiuc Andrei		
18.		Procesul bugetar la nivelul Uniunii Europene: impact asupra armonizării legislației Republicii Moldova. 552.03 – drept financiar (bancar, fiscal, vamal);	Cozonac Aliona, (an.III, Secția zi)
	Balmuș Victor		
19.		**Regimul juridic al contenciosului fiscal în Republica Moldova**	**Blașcu Olesea**
	Osoianu Tudor		
20.	-	Participarea procurorului la examinarea cauzelor penale în apel	Calendari Dumitru (an.III, f/r)
21.	-	Autorizarea acțiunilor de urmărire penală și a măsurilor speciale investigații de către judecătorul de instrucție	Carajeleascov Cristina (an.II, f/r)
22.	-	Măsurile speciale de investigații autorizate de judecătorul de instrucție în procesul penal	Popa Vasile (an.I, f/r)
23.	-	Tactica cercetării la fața locului cu pericol de infectare MNR	Nitrean Alina (an.I, f/r)
24.	-	Protecția datelor cu caracter personal în procesul penal	Cristea Daniel (an.I, f/r)

	Cușnir Valeriu		
25.		Faza premergătoare a procesului penal	Caraman Sergiu
26.	-	Protecția penală a funcției publice contra ultrajului	Drăniceru Mihai
27.	-	Agentul provocator în procesul penal	Morei Nicolae
28.	-	Personalitatea infractorului	Țurcan Arina
29.	-	Recuperarea bunurilor provenite din infracțiuni	Ivancov Alesea
30.	-	Aprecierea probelor	Cândescu Dragoș
31.	-	Violența în familie	Popa Cristina
32.	-	Actul de corupție și personalitatea celor implicați	Stan Simona
33.	-	Violența bazată pe gen: dimensiunea criminologică	Macari Nadejda
34.	-	Traficul de influență: cadrul procesual și tactico-metodologic de investigare	Florescu Gabriel
	Sosna Boris		
35.	-	Reglementarea juridică a contractului de vânzare-cumpărare a bunului imobil în constructive, 553.01 – drept civil	Stefu Lilia, an.1, f/r
36.	**Chirtoacă Natalia**		
37.		Particularitățile libertății de circulație a persoanelor în cadrul Uniunii Europene	**Geangu Mihaela,** Anul I, f/r,
38.	-	Cooperarea statelor în cadrul Organizației Mondiale a Comerțului	**Uță Vasile, Anul I, f/r,**

C. Conducător la tezele de doctorat alte școli doctorale//instituții

Nr. d/	**Numele şi prenumele conducătorului**	**Şcoala doctorală //Instituţia de învăţământ**	**Titlul tezei, specialitatea***	**Numele, prenumele doctorandului/** Anul de studii
1	**Smochină Andrei**	ȘD ULIM	Jurisdicția constituțonală în republicile parlamentare	Nagacevshi Fadei (an.I, f/r)
2	-	ȘD ULIM	Asigurarea dreptului omului la un trai decent.	Vlăescu George, 2015.
5	**Chirtoacă Leonid**	ȘD USEM	Uzucapiunea imobiliara în dreptul civil roman și al Republicii Moldova	Russo Marian (anul IV, f/r)
6	**Osoianu Tudor**	ȘD Academia de Poliție	Inadmisibilitatea probelor în procesul penal	Oxana Popa, an. III
7	**Osoianu Tudor**	SD ULIM	Cercetarea judecătorească în procesul penal	Istrati Andrian, an.2
8	**Sosna Boris**	ȘD USEM	Protecția muncii angajaților în instituțiile publice.școala doctorală	Rebeja Natalia, Anul 4, **f/r,**

9	Dr. hab. **Sprincean Serghei**	Școala doctorală de Științe Sociale din cadrul Universității de Stat din Moldova	”*Presiunea politică în contextul modernizării Republicii Moldova*” specialitatea 561.01 – Teoria, metodologia şi istoria politologiei: instituţii şi procese politice.	Sorin BECCIU
10	Dr. hab. **Sprincean Serghei**	Școala doctorală de Științe Sociale din cadrul Universității de Stat din Moldova	„*Modernizarea sociopolitică a Republicii Moldova în contextul asigurării securității globale*” ,specialitatea 561.01	Ghenadie MITROFANOV
11	Dr. hab. **Sprincean Serghei**	Școala doctorală de Științe Sociale din cadrul USM	„*Securitatea umană ca premisă a modernizării sociopolitice a Republicii Moldova*” ,specialitatea 561.01	Renata COZONAC
12	Dr. hab. **Sprincean Serghei**	Școala doctorală de Științe Sociale din cadrul Universității de Stat din Moldova,	„*Asigurarea securității umane prin optimizarea influenței sociopolitice în procesul decizional din Republica Moldova*”, specialitatea 561.01	Tudorița-Sanda SOHOȚCHI
13	Dr.hab. **Cușnir Valeriu**	Școala doctorală ULIM	Fenomenul infracțional al separatismului: practici internaționale și oportunități de incriminare	Cara Evghenii
14	Dr.hab. **Cușnir Valeriu**	Școala doctorală ULIM	Răspunderea penală pentru producerea, transportarea, păstrarea oferirea cu titlu oneros sau gratuit a produselor (mărfurilor), prestarea serviciilor, periculoase pentru sănătatea consumatorilor	Filip Victor
15	Dr.hab. **Cușnir Valeriu**	Școala doctorală USEM	Investigarea infracțiunilor care aduc atingere regimului armelor și munițiilor	Nemțanu Constantin
16	Dr.hab. **Cușnir Valeriu**	Școala doctorală USEM	Investigarea infracțiunilor de corupție	Golodin Oana Janina
17	Dr. hab., conf. univ. Spătaru Tatiana	Doctorat, AAP	IMPACTUL EVALUĂRII PERFORMANȚELOR FUNCȚIONARILOR PUBLICI ASUPRA PROCESULUI DE ADMINISTRARE ÎN RM	Varzari Ana
18	Dr. hab., conf. univ. Spătaru Tatiana	Doctorat, AAP	EVALUAREA CALITĂȚII PREGĂTIRII SPECIALIȘTILOR ÎN ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ DIN RM	Vintila V.
19	Dr. hab., conf. univ. Spătaru Tatiana	Doctorat, AAP	CONSOLIDAREA CAPACITĂȚILOR ADMINISTRAȚIEI PUBLICE LOCALE ÎN CONTEXTUL ACORDULUI DE ASOCIERE CU UNIUNEA EUROPEANĂ	Manole D.
20	Dr. hab., conf. univ. Spătaru Tatiana	Doctorat, AAP	VALORIFICAREA POTENȚIALULUI DIASPOREI ÎN IMPULSIONAREA DEZVOLTARII LOCALE A RM	Iurco R.
21	Dr. hab., conf. univ. Spătaru Tatiana	Doctorat, AAP	EVALUAREA EFICIENȚEI POLITICILOR ȘI PROGRAMELOR GUVERNAMENTALE IN DOMENIUL DEZVOLTARII DURABILE DIN RM	Dragancea Larisa
22	Dr. hab., conf. univ. Spătaru Tatiana	Doctorat, AAP	COLABORAREA ADMINISTRAȚIEI PUBLICE LOCALE CU SOCIETATEA CIVILĂ ÎN SOLUȚIONAREA PROBLEMELOR COMUNITARE EDUCAȚIONALE	Nica Doina

23	Dr. hab., conf. univ. Spătaru Tatiana	Doctorat, AAP	CONSOLIDAREA CAPACITĂTILOR ADMINISTRATIEI PUBLICE LOCALE ÎN DEZVOLTAREA COMUNITARĂ DURABILĂ	Urzica Uurie
24	Dr. hab., prof. univ Malcoci Ludmila		*Paradigma politicilor culturale naționale în contextul asocierii Republicii Moldova la Uniunea Europeană*	*Reabcinschi Veaceslo*
25	Dr. hab., prof. univ Malcoci Ludmila		*Dimensiunile sociale ale fenomenului violenței în familie în Republica Moldova*	*Crudu Cristina*
26	Dr. hab., prof. univ Malcoci Ludmila	*teza de doctor habilitat*	*Mecanisme de reformare a sistemului de asistență socială din Republica Moldova*	*Maria Strechie*
27	Dr. hab., prof. univ Malcoci Ludmila		*Integrarea dimensiunilor sociale în politicile și practicile de dezvoltare regională. Cazul Republicii Moldova.*	*Ciocan Ludmila*
28	Dr. hab., prof. univ Malcoci Ludmila		*Rolul auto-reprezentării în incluziunea socială a persoanelor*	*Cojocaru Natalia*

***Notă:** specialitățile științifice corespund dreptului de abilitare de conducător de doctorat, abilitat de ANACEC (551.1 Teoria generală a dreptului ; 551. 2 Drept public ; 551.3 Drept privat etc).

D. Conducător la tezele de **masterat.**

Numele şi prenumele conducătorului	**Titlul tezei**	**Numele, prenumele masterandului, instituția**
ALBU Natalia	*Impactul fenomenului separatist asupra securității regionale*	MATEI Vasile, Academia Militară „Alexandru cel Bun”
ALBU Natalia	*Asistența externă în reformarea și dezvoltarea sectorului de securitate a Republicii Moldova.*	MUȘET Alina, Academia Militară „Alexandru cel Bun”
ALBU Natalia	*Strategii de implementare a politicelor de apărare în cadrul Armatei Naționale.*	PRUTEANU Ion, Academia Militară „Alexandru cel Bun”
ALBU Natalia	*Femeile în procesul de luare a deciziilor: implicații asupra sectorului de securitate.*	BUJAC Rodica, Academia Militară „Alexandru cel Bun”
Cușnir Valeriu	*Urmărirea internațională a infractorilor și obiectelor*	Budu Gh., Univ. *Dunărea de Jos*, Galați
Cușnir Valeriu	*Traficul de fiinte umane. Incriminare. Masuri de combatere*	Dodica Nina, Univ. *Dunărea de Jos*, Galați
Cușnir Valeriu	*Metode de prevenire și combatere a infracțiunilor de insolvabilitate fictivă și intenționată*	Bahnaru Viorel, Univ. *Dunărea de Jos*, Galați
Sosna Boris	Основание, условия, пределы ответственности учредителя (участника) за убытки, причиненные корпорации	Sarî Gheorghi, Universitatea de stat din Comrat
Sosna Boris	Современные проблемы защиты трудовых прав женщин в Республике Молдова.	Tucan Valentina, Universitatea de stat din Comrat
Sosna Boris	Общее собрание акционеров (участников) хозяйственного общества как орган управления	Caraiman Domna, Universitatea de stat din Comrat
Sosna Boris	Проблемы современного состояния института сервитута в гражданском праве РМ: актуальные аспекты теорий и правоприменения	Ghercioglo Maria, Universitatea de stat din Comrat
Sprincean Serghei	„Evoluția fenomenului migrației în perioada anilor 2001 - 2009 în Republica Moldova” -	Vasile VICOL, USDC
GROSU R.	„Migrația din Orientul Mijlociu spre statele Uniunii Europene: repercusiuni asupra securității Republicii Moldova.” - teză de master (AMFA)	BULBOACA Andrei

GROSU R.	„Sistemul național de management al situațiilor de criză: necesități și perspective de consolidare” - teză de master (AMFA)	EȘANU Corneliu
GROSU R.	„Statutul de neutralitate permanentă a Republicii Moldova: între oportunități și constrângeri.” - teză de master (AMFA)	DONCIU Parascovia
GROSU R.	„Impactul traficului ilegal de materiale radioactive și nucleare asupra securității naționale a Republicii Moldova” - teză de master (AMFA)	CABAC Iurie

E. Conducător la tezele de **licență**.

Numele şi prenumele conducătorului	**Titlul tezei**	**Numele, prenumele studentului, instituția**
Sosna Boris	Особенности представительства по назначению суда в гражданском судопроизводстве Республики Молдова.	Angelcev Iaroslav, Universitatea de stat din Comrat
Sosna Boris	Преюдиция судебных постановлении в гражданском процессе Республики Молдова: проблемы теории и практики.	Başcevanji Ilia, Universitatea de stat din Comrat
Sosna Boris	Спор в праве и процессуальные способы его разрешения в Республике Молдова: проблемы теории и практики.	Uzun Gheorghi, Universitatea de stat din Comrat
Sosna Boris	Принципы разумности, добросовестности и честности деловой практики в коммерческом обороте Республики Молдова	Aricov Andrei, Universitatea de stat din Comrat
Sosna Boris	Преобразование процессуального положения лиц, участвующих в деле в гражданском судопроизводстве Республики Молдова	Caraman Ivan, Universitatea de stat din Comrat
Sosna Boris	Instituţia reprezentării şi specificul acesteia în cadrul procesului civil	Bratu Ivan, Universitatea de stat din Cahul
Sosna Boris	Documentele executorii	Ceptureanu Mariana, Universitatea de stat din Cahul
Sosna Boris	Condiţii necesare pentru a putea moşteni în reglementarea actuală a Codului Civil, în comparaţie cu vechea reglementare. Aspect comparativ cu legislaţia altor state.	Cojuhari Alina, Universitatea de stat din Cahul
Sosna Boris	Principiile de bază a activităţii notariale. Studiu comparat	Danilceac Snejana, Universitatea de stat din Cahul
Sosna Boris	Deliberarea şi pronunţarea hotărîrilor judecătoreşti ca faza procesului civil: specificul acestei faze	Feodor Zinaida, Universitatea de stat din Cahul
Sosna Boris	Procedura de sechestrare a bunurilor în procedura de executare	Lazari Veronica, Universitatea de stat din Cahul
Sosna Boris	Recursul ca cale de atac în reglementarea legislaţiei procesual civile. Specificul acestei instituţii	Melnic Alexandru, Universitatea de stat din Cahul
Sosna Boris	Competenţa la judecarea prismei civile. Istoric. Aspect teoretic, practic şi legislativ	Munteanu Alina, Universitatea de stat din Cahul
Sosna Boris	Perioada de probă – mijloc de vereficare a deprinderilor profesionale ale salariaţilor	Stanescu Roman, Universitatea de studii europene din Moldova

Sosna Boris	Protecţia juridică a desenelor şi modeleor industriale	Secu Sabina, Universitatea de studii europene din Moldova
Sosna Boris	Principiile dreptului muncii	Ivanov Petru, Universitatea de studii europene din Moldova
Frunză Iurie	Total, 5 teze de licență	Universitatea de stat din Comrat, facultatea drept
Dr. hab., conf. univ. Spătaru Tatiana	INTEGRAREA PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI PE PIAȚA MUNCII DIN REPUBLICA MOLDOVA Teză de master, Universitatea de Stat din Moldova	ARSENI MARIANA
Dr. hab., conf. univ. Spătaru Tatiana	PUBLICITATEA PE PIAȚA FARMACEUTICĂ DIN ROMÂNIA Teză de master, Universitatea Liberă Internațională din Moldova	STRĂJER TATIANA
Dr. hab., conf. univ. Spătaru Tatiana	ТЕХНОЛОГИИ ПРОДВИЖЕНИЯ ИНТЕРНЕТ-ПРОЕКТОВ Teză de master, Universitatea Liberă Internațională din Moldova	UZUN DMITRII
Dr. hab., conf. univ. Spătaru Tatiana	CAMPANII DE RELAȚII PUBLICE IN REPUBLICA MOLDOVA. STUDIU DE CAZ Teză de licență, Universitatea Liberă Internațională din Moldova	HADIAC REGHINA
Dr. hab., conf. univ. Spătaru Tatiana	INFLUENȚA NOILOR TEHNOLOGII (NEW MEDIA/SOCIAL MEDIA) ASUPRA COMUNICĂRII POLITICE Teză de licență, Universitatea Liberă Internațională din Moldova	DOROȘ STANISLAV
Dr. hab., conf. univ. Spătaru Tatiana	TENDINȚE DE GLOBALIZARE MEDIA: PARTICULARITĂȚI NAȚIONALE ȘI INTERNAȚIONALE Teză de licență, Universitatea Liberă Internațională din Moldova	ALINA TÎRZILĂ
Filipov Ina	Deontologia profesională şi integritatea în AP din RM	Andoni Ludmila
Filipov Ina	Analiza răspunderii şi a responsabilităţii reglementate de legislaţia naţională: privire asupra autorităţilor administraţiei publice din RM	Danieli Mirabela
Filipov Ina	Proceduri de achiziții publice în activitatea administrației publice	Capsomun Valentina
Filipov Ina	Misiunea prestatoare a administrației publice prin prisma Serviciului Stare Civilă	Munteanu Ina
Filipov Ina	Activitatea administrație publice în domeniul urbanismului și amenajării teritoriului	Hălmagea Constantin
Filipov Ina	Rolul administrației publice locale în implimentarea politicilor publice: pe exemplul Consilului Raional Cahul	Munteanu Maria
Filipov Ina	Impactul factorului politic asupra activitații administrației publice locale	Grecova Agnesa

Filipov Ina	Reglementarea activității funcționarului public	Berova Andriana
Filipov Ina	Strategii de dezvoltare socio-economică locală: pe exemplul Municipiului Cahul	Curjos Andriana
Filipov Ina	Rolul administrației publice locale în orgaizarea serviciilor publice	Vișnevschi Dumitrița
Dr., conf. univ Dumbrăvenu Andr	”_Fenomenul migrației în obiectivul camerei de filmat.” - teză de master (USM)	Sârbu Adruian.
Dr., conf. univ.Dumbrăveanu Andrei	”Talk show-ul televizat pe teme sociale: obiceiuri vechi și noi” - teză de master (USM)	Popa Ecaterina
Dr., conf. univ. Dumbrăveanu Andrei	”Talk show-ul televizat pe teme sociale. Drogurile” - teză de master (USM)	Radu Chirilov
Dr., conf. univ. interim., Petru Negură	teza „Accesul vîrstnicilor la serviciile socio-medicale complexe” - teză de master (ULIM)	Carolina Mustafin, anul 2 Master, ULIM
Dr., conf. univ. interim., Petru Negură	„Importanta serviciilor sociale în dezvoltarea îngrijirii persoanelor vârstnice în centre rezidențiale” - teză de master (ULIM)	Elena Staicu (Galați, România), anul 2 Ma ULIM

F. Colaborarea cu instituţiile de învăţământ superior *în aspect didactic* de titularii Proiectului

Instituţia de învăţământ	**Ciclul I-licenţă, Ciclul II-masterat, Ciclul III- doctorat +** specialitatea	**Denumirea cursului**	**Numele şi prenumele**
AMFA	Ciclul II - masterat, Studii de Securitate și apărare	Studii de apărare	Albu Natalia
Universitatea de Studii Europene din Moldova	Ciclul II – masterat, Drept international	RM in context geopolitic contemporan	Burian Alexandru
Universitaea “Alexander Dubchek” din Trencin (Slovaca)	Ciclul II – masterat, Politologie	Drept international public	Burian Alexandru
Universitatea Publica din Navarra (Spania)	Ciclul II – masterat, Drept international	Drept diplomatic si consular	Burian Alexandru
USEFS	Ciclul I - licenţă, specialitatea SECURITATE CIVILĂ ȘI PUBLICĂ	Drept instituțional al Uniunii Europene	Chirtoacă Natalia
Universitatea „Dmitrie Cantemir”	Ciclul III – Școala doctorală, specialitatea DREPT INTERNAȚIONAL	1. Dreptul la libera de circulație în cadrul Uniunii Europene 2. Cooperarea statelor în cadrul organizaţiilor internaţionale	Chirtoacă Natalia
Universitatea de Studii Europene din Moldova, Facultatea de Drept	Ciclul II, master Ciclul III, doctorat	1. Particularitățile calificării infracțiunilor economice 2. Probleme actuale de dr.penal	Cușnir Valeriu

Univ. de Stat Dm.Cantemir	Ciclul III, doctorat	Probleme actuale de dr. penal și pr. penal	Cușnir Valeriu
Univ. de Stat de Educație Fizică și Sport, Faculatatea Protecție, Pază și Securitate	Ciclul II, masterat	Managementul investigațiilor; Prevenirea și descop. infracțiunilor în domeniul protecției, pazei și securității	Cușnir Valeriu
Universitatea de stat din Comrat	Ciclul I - licenţă, Drept Ciclul II - masterat, Drept	1. Защита прав потребителей Жилищное право 2. Право социального обеспечения 3. Предпринимательское право 4. Современная система международной гражданской юстиции 5. Актуальные проблемы корпоративного права 6. Правовое регулирование экономической деятельности 7. Охрана безопасности и здоровья труда	Sosna Boris
Universitatea de stat din Comrat	Ciclul I - licenţă, Drept Ciclul I - licenţă, Administrare publică	1. Drept civil, partea generală 2. Drept civil, partea specială 3. Drept antreprenorial 4. Probleme actuale ale dreptului civil 5. Instituții fundamentale ale dreptului civil	Frunză Iurie
Academia ”Ștefan cel Mare” a MAI al RM	Ciclul I - licenţă, Drept, ordine publică și securitate civilă	Drept comunitar	Guștiuc Ludmila
US ”Dimitrie Cantemir”	Ciclul I, an II - licenţă, specialitatea Chimie, Biologie moleculară, Informatică, Geografie. Ciclul I - licenţă, specialitatea Filozofie și Comunicare Ciclul II – masterat, specialitatea Securitate Națională Ciclul II – masterat, specialitatea Globalizare	1. Filozofie 2. Filozofie politică 3. Filozofie socială 4. Filozofie contemporană Introducere în Securitatea Națională 5. Biopolitica și Securitatea Umană 6. Culturi europene și mentalități politice	Sprincean Serghei
ULIM	Ciclul I - licenţă, Drept	Istoria statului și dreptului	Smochină Andrei
Universitatea de Stat „Dimitrie Cantemir”	Ciclul III, program doctorat, Drept	Istoria și evoluția dreptului	Smochină Andrei
Universitatea de stat din Comrat	Ciclul II - masterat, Drept	Probleme actuale ale teoriei generale a dreptului	Smochină Andrei
ULIM	Ciclul I - licenţă, Drept	Istoria dreptului românesc	Grama Dumitru
ULIM	Ciclul I - licenţă, Drept Ciclul II, masterat, Drept	1. Drept Financiar și Fiscal 2. Drept Bancar și Valutar 3. Drept Fiscal al Afacerilor 4. Drept Vamal 5. Legislația Financiară în Administrația Publică	Odainic Mariana
UASM	Ciclul I – licență, Facultatea Cadastru și Drept, studenți internaționali	Fundamentals of State and Law	Odainic Mariana
AMFA	Ciclul I - licenţă, specialitatea: Artilerie, Infanterie	Doctrine politico-militare	Ruslana GROSU
AMFA	Ciclul II – postuniversitar, specialitatea: Studii de Apărare și Securitate	Modul – Geopolitică și geostrategie	Ruslana GROSU

USPEE „C. Stere”	Ciclul III-doctorat	„Valoarea praxiologică a cercetărilor politologice moderne”, mai 2020	Varzari Pantelimon
USM, FRIȘPA	Ciclul I - licenţă, specialitatea: Relații Internaționale	Securitate Internațională (rusă, engleză) Tratate Internaționale (română, rusă, engleză)	Sterpu Vladimir
Universitatea Americană din Moldova	Ciclul I - licenţă, specialitatea: Relații Internaționale	1. Teoria relațiilor internaționale; 2. Integrarea economică europeană	Roşca Alexandru
Universitatea Liberă Internațională din Moldova	Ciclul I - licenţă, specialitatea: 0321.1 Jurnalism şi procese mediatice	1. Metodologia cercetării în jurnalism și comunicare; 2. Strategii publicitare; 3. Atelier de creație (genurile mass-media); 4. Sistemul mass-media în Republica Moldova	Dr. hab., cor Spătaru Tatiana
USCh	Ciclul I - Licenţă	Drept administrativ Ştiinţa administraţiei Procesul decisional în AP Sociologia organizațiilor Administrarea patrimoniului public Mnagementul achiziţiilor publice	Filipov Ina
Universitatea de Stat din Moldova	Ciclul II – masterat, specialitatea:	1.Scenariul produselor video; 2. Regia produselor video.	Dr. conf. univ. Dumbrăvea nu Andrei
AMTAP	Ciclul I - licenţă, specialitatea: Management Artistic și Producție culturală	Planul de afaceri	Reabcinsch ii V.
AMTAP	Ciclul I - licenţă, specialitatea: Management Artistic și Producție culturală	Politicile culturale	Reabcinsch ii V.
AMTAP	Ciclul I - licenţă, specialitatea: Management Artistic și Producție culturală	Managementul teatral	Reabcinsch ii V.
AMTAP	Ciclul I - licenţă, specialitatea: Management Artistic și Producție culturală	Managementul proiectelor	Reabcinsch ii V.
AMTAP	Ciclul I - licenţă, specialitatea: Management Artistic și Producție culturală	Planificarea strategică	Reabcinsch ii V.
ULIM	Ciclul I - licenţă, specialitatea Asistență socială	1) Metodologie de cercetare în științe socio-umane; 2) Bunăstarea și justiția socială / Calitatea vieții individului în societate, indicele dezvoltării umane (IDU); 3) Politici sociale și procese demografice / Noțiuni de demografie: istoric și definiție și elemente de analiză a dinamicii populație.	Petru Negură
ULIM	Ciclul II – masterat, specialitatea:	Coordonarea tezelor Master ale studentelor Carolina Mustafin și Elena Staicu	Petru Negură

G. Participare în acțiunile COST ale titularilor proiectului:

Nr.	Numele şi prenumele	*Contracte ştiinţifice, descrierea acțiunilor COST*
1	Albu Natalia	CA18114 – ENTAN – European Non-Territorial Autonomy Network, Membru.
2	Cuştiuc Ludmila	a) CA 17102 „*Police stop*". Au fost realizate activități de convorbire on-line. b) CA 18114 *„European Non-Territorial Autonomy Network".* Au fost realizate activități de informare și convorbiri on-line în perioada de referință. c) CA 18228 *„Global Atrocity Justice Constellations.* Au fost realizate activități de informare și convorbiri on-line în perioada de referință.
3	Sprincean Serghei	a) Elaborarea și prezentarea primului draft al Raportului de țară pentru Republica Moldova, și îmbunătățirea acestuia pe parcurs, în ceea ce privește analiza sistemului protecției sociale, politice și economice a cetățenilor tineri, în colaborare cu mag. Mariana Crâșmaru, cercetător științific în cadrul INCE, în cadrul colaborării în cadrul Acțiunii COST 17114 „*Transdisciplinary solutions to cross sectoral disadvantage in youth*". Ianuarie-iunie 2020. (Confirmare – mesaje email). b) Elaborarea și prezentarea unui rezumat de 10 pagini referitor la evoluția științelor sociale în RSSM și Republica Moldova pentru a fi inclus în capitolul comun elaborat în colaborare cu prof. Dangis Gudelis (Lituania), dr. Tatsiana Chulitskaya (Belarus, Lituania - Vytautas Magnus University) și prof. Gabriella Ilonszki (Ungaria) cu o analiză a evoluției în statele post-comuniste a Științelor politice de la Comunismul științific și disciplinele de studiu și cercetare din cadrul științelor sociale specifice URSS al monografiei colective elaborate în cadrul Acțiunii COST 15207 „*Professionalization and Social Impact of Political Science*". Ianuarie-iunie 2020 (Confirmare – mesaje email). c) Continuarea colaborării în cadrul Acțiunii COST 17132 „*The European network for Argumentation and Public PoLicY analysis*" (APPLY) – la elaborarea în comun a unor materiale spre publicare utilizându-se baza de date cu privire la argumentarea în discursul public în perspectiva combaterii populismului politic care cuprinde inclusiv studii de caz și exemple de documente de politici din Republica Moldova. Ianuarie-iunie 2020 (Confirmare – mesaje email).
	Grosu R	Participare în acțiunile COST: CA18129 „*Islamic Legacy: Narratives East, West, South, North of the Mediterranean (1350-1750)*". Au fost realizate următoarele activități: - Elaborarea unui rezumat în colaborare cu Dr. Teodor CANDU pentru participarea la Conferința „The Islamic Legacy in the 20th and 21st Centuries" organizată de grupul nr. 1. - Elaborarea unui draft pentru o cercetare exclusivă în scopul participării la lucrările Conferinței „Images and Borderlands: Mediterranean basin between Christendom and Ottoman Empire in the Early Modern Age", organizată de grupul nr. 3. b) CA17132 „*The European Network for argumentation and public policy analysis*". Nu am participat la activități în perioada de referință
	Gorbatiuc M.	a) CA18129 „Islamic Legacy: Narratives East, West, South, North of the Mediterranean (1350-1750)" b) CA18236 „Multy-disciplinary innovation for social change-SHIINE"
	Sterpu V.	a) CA17102, Police Stops Au fost realizate următoarele activități: completarea unui chestionar complex b) CA18121 „Cultures Of Victimology:understanding processes of victimization across Europe." Au fost realizate următoarele activități în perioada de referință: nu a fost posibilă deplasarea din lipsă de fonduri
	Diacon M.	a) CA18236„COST Action CA 17119 – EU Foreign Policy Facing New Realities: Perceptions, Contestation, Communication and Relations". Au fost realizate următoarele activități: - Întâlnire de comitet. Aprobarea agendei de lucru; - Aprobarea rezultatelor grupurilor de lucru; - Trasarea perspectivelor (Training school, STSM); - Aprobarea procesului verbal al întâlnirii. b) CA18980 „CA 18236 - Multi-disciplinary innovation for social change". Au fost realizate următoarele activități în perioada de referință: - Aprobarea agendei; - Partajarea misiunii grupurilor de lucru; - Aprobarea planului de lucru pentru 2020.

	Ceacîr I.	a) C17127- Building on scientific literacy in evolution towards scientifically responsible Europeans b) CA18114- European Non-Territorial Autonomy Network Am făcut cunoştinţă cu unele publicaţii, comunicări, chestionare ale colegilor din alte state europene din cadrul Acţiunilor, ceea ce este o practica bună pentru perfecţionarea profesională, dar mai ales pentru preluarea unor idei şi tehnici necesare a fi puse în practică în cadrul procesului de cercetare în Republica Moldova.
	Dumitrașco M.	CA 18236 „Multi-disciplinary innovation for social change". Au fost realizate următoarele activități: - Am participat pe data de 5 iunie la evenimentul online sub forma unui Webinar. Prezentările au avut un accent pe inovații sociale și au abordat, de asemenea, pandemia COVID19. Activitatea a avut parte dintr-un eveniment mai mare găzduit de Universitatea Liberă Burgas, Bulgaria, organizat de profesorul Milen Baltov, coordonatorul Acțiunii COST CA18236 în cadrul STSM; - Conform apelului difuzat prin intermediul COST CA18236 (prof. Professor Giovanni Schiuma, PhD, Università degli Studi della Basilicata (Italy), Membru în comitetul de conducere) a fost pregătit un articol "Patterns of external fragmentation of production in the Republic of Moldova", care a trecut prin procedura de "double-blind review" și a fost acceptat pentru depunerea completă în cadrul cel de-al 15-lea Forum internațional privind dinamica activelor cunoașterii, care va avea loc la Matera, Italia, în perioada 9 -11 septembrie 2020. A fost pregătită varianta finală a lucrării conform termenului prevăzut - până în 25 mai. Este planificată depunerea materialelor conferinței în baza de date Thomson Reuters pentru citare.
	Angela Mocanu	a) CA18121„"Cultures Of Victimology: understanding processes of victimization across Europe". b) Au fost realizate următoarele activităţi: am discutat problematica abordată în diferite ţări , am pregătit o cominicare despre percepţiile populației a securității personale în Republica Moldova.
	Ion Mocanu	a) Acțiunea CA 17102 - Police Stops. (MC member). Au fost realizate următoarele activități în perioada de referință: Comunicarea online, prezentarea materialelor necesare în grupul de lucru, votarea pentru buget și intrarea noilor membri. b) Acțiunea CA 17127 - Building on scientific literacy in evolution towards scientifically responsible Europeans. (MC member). Au fost realizate următoarele activități în perioada de referință: Comunicarea online, prezentarea materialelor necesare în grupul de lucru, votarea pentru buget și intrarea noilor membri. c) Acțiunea CA 18119 - Who Cares in Europe? (MC member).Au fost realizate următoarele activități în perioada de referință: Comunicarea online, prezentarea materialelor necesare în grupul de lucru, votarea pentru buget și intrarea noilor membri.
	Petru Negură	• "Transnational Collaboration on Bullying, Migration and Integration at School Level" (TRIBES) CA18115 • "Cultures Of Victimology: understanding processes of victimization across Europe" (COV-E) CA18121, în calitate de membru supleant • "The European Family Support Network. A bottom-up, evidence-based and multidisciplinary approach" (EuroFam-Net) CA18123, în calitate de membru supleant

PROMOVAREA ŞTIINŢEI ŞI REALIZĂRILOR DIN SFERA ŞTIINŢEI ŞI INOVĂRII ÎN MASS-MEDIA, ÎN SEMESTRUL I DIN ANUL 2020

Emisiunea TV / Radio	Tematica intervievării	Numele, prenumele intervievatului
1. Participarea cu un live din seria ,,8 minute cu tolk,, pe rețeaua de socializare facebook, în grupul închis al NDI ,,Femei ci idei,, cu tema ,,Cultura organizațională,, 07.06.2020 ora 12.00. LINK: https://www.facebook.com/groups/202215334067163/	Analiza efectelor pandemiei de Coronavirus asupra culturii organizaționale	Dr. Ceacîr Irina
2. Participarea la emisiunea TVR „Obiectiv comun" - 24 martie 2020, ora 17.00. Durata – o oră.	Analiză comunicării de criză pe perioada pandemică. Audiovizualul.	Dr. hab. Peru-Bălan Aurelia
3. Participare la emisiunea „Publika Report din 18 mai 2020, ora 12.00, referitoare la Demersul Mitropoliei Modovei către autorități în contextul vaccinării anti-COVID Durata – 50 min. LINK: https://www.publika.md/emisiuni/publika-report_2479_video_5188631.html#gallery	Pandemia si teoria conspirațională. Biserica ca instrument de soft power si dezinformarea.	Dr. hab. Peru-Bălan Aurelia
4. TV8 – Știri, interviu	Necesitatea incriminării penale a organizării ilegale a raliurilor	Dr. hab. Viorel Berliba
5. TVM -1	Drepturile persoanelor cu dizabilități în conditii de COVID-19	Dr. hab., prof. univ. Malcoci Ludmila
6. TVM -1	Stratificare socială. Constituirea clasei de mijloc în Republica Moldova	Dr. conf. cerc. Mocanu Victor
7. Publica report din 24 martie 2020 cu Rita Ursalovschi	Criminalitatea și solidaritatea socială Republica Moldova afectată de COVID19	Dr., conf. univ. Dumbrăveanu Andrei
8. Publica Report din 20 mai 2020 cu Vitalie Dogaru	Societatea moldovenească și pandemia COVID19	Dr., conf. univ. Dumbrăveanu Andrei
9. День за днём din 1 februarie cu Виктория Крюкова	Obiceiurile expresie a solidarității la moldoveni	Dr., conf. univ. Dumbrăveanu Andrei
10. День за днём din 14 ianuarie cu Виктория Крюкова	Constituirea clasei de mijloc în Republica Moldova	Dr., conf. univ. Dumbrăveanu Andrei
11. Participarea la emisiunea Radio Vocea Basarabiei, 18 februarie 2020, 14.00.	Politicile culturale Situația caselor de cultură în Republica Moldova	Reabcinschii V.
12. Participare în calitate de expert la două reportaje pe platforma moldova.org: 1) „Cum se învăța pe vremea Uniunii sovietice", https://reportaje.moldova.org/cum-se-invata-pe-vremurile-sovietice/); 2) „De ce bunicii nu criticau puterea în URSS" (https://reportaje.moldova.org/de-ce-bunicii-nu-criticau-puterea-urss/);)	Analiză socială	Dr., conf. univ. Petru Negură
13. Participare în calitate de expert în reportajul „Scaunele rulante oferite de stat, dintre cele mai ieftine și uneori fără anumite piese importante" de Cornelia Cozonac, Radio Europa Liberă, 2 martie (https://moldova.europalibera.org/a/scaunele-rulante-oferite-de-stat-dintre-cele-mai-ieftine-%C8%99i-uneori-f%C4%83r%C4%83-anumite-piese-importante/30468353.html)	Analiză socială	Dr., conf. univ. Petru Negură

ARTICOLE DE POPULARIZARE A ŞTIINŢEI ÎN ZIARE, REVISTE ETC.

Numele, prenumele autorului	**Denumirea articolului**	**Ziarul, revista**
Peru-Bălan Aurelia	- 1.https://www.ziarulnational.md/scrisoare-deschisa-pe-numele-domnului-donald-tusk-presedintele-ppe-ajutati-ne-sa-evadam-din-aceasta-perioada-plina-de-haos-si-de-polarizare/, 18iunie 2020 2.https://tribuna.md/2020/06/10/politolog-despre-demiterea-unui-ministru-ar-fi-o-tatonare-a-disponibilitatii-alesilor-poporului-de-a-rasturna-guvernul/, 10 iunie 2020 3.https://www.ziarulnational.md/aurelia-peru-balan-ppda-sau-pas-care-o-fi-copilul-rasfatat-al-popular-europenilor-de-la-bruxelles/, 17 iunie 2020 4.https://www.ziarulnational.md/aurelia-peru-balan-cine-sunt-patriotii-adevarati-si-cine-boicoteaza-numirea-guvernului-anticriza/, 23 iunie 2020 5.https://anticoruptie.md/ro/blog/peru-aurelia/in-politica-moldoveneasca-lipseste-regele-solomon 1 iunie 2020 6.https://anticoruptie.md/ro/blog/peru-aurelia/destinul-republicii-moldova-de-a-fi-condusa-de-aliante-intre-ingeri-si-demoni, 8 mai 2020 7.https://anticoruptie.md/ro/blog/peru-aurelia/comunicarea-guvernului-chicu-pica-testul-de-promovare, 4 mai 2020 8.https://anticoruptie.md/ro/blog/peru-aurelia/prima-institutie-de-stat-eliberata-de-sub-controlul-neconstitutional-al-presedintiei, 24 aprilie 2020 9.https://anticoruptie.md/ro/blog/peru-aurelia/dupa-opt-noua-ani-partidele-de-la-guvernare-se-consuma, 16 aprilie 2020 10.https://anticoruptie.md/ro/blog/peru-aurelia/a-venit-timpul-sa-imbratisam-cu-totii-o-singura-doctrina-doctrina-supravietuirii 11.https://anticoruptie.md/ro/blog/peru-aurelia/criza-provocata-de-covid-19-mai-genereaza-o-criza-criza-de-oportunitate-pentru-opozitie, 12 mai 2020 12.https://anticoruptie.md/ro/blog/peru-aurelia/pandemia-biserica-soft-power-si-din-nou-episcopul-marchel, 18 mai 2020	

PARTICIPĂRI LA MANIFESTĂRI ŞTIINŢIFICE PESTE HOTARE

Denumirea manifestării ştiinţifice organizate	Participanţii	Responsabilități:
Participarea la cea de-a doua ediție a școlii de iarnă a ECPR/ODIHR "Partide și democrație", Varșovia, 20-26 ianuarie, Polonia	**Gorbatiuc Marina**	Participant

PARTICIPĂRI LA MANIFESTĂRI ŞTIINŢIFICE, MESE ROTUNDE

Denumirea manifestării ştiinţifice, expoziţii, tîrguri, mese rotunde	Participant	Tematica prezentărilor
Conferința Științifică Internațională „Perspectivele și problemele integrării în spațiul European al cercetării și educației", ediția a VIII-a, organizată pe data de **05 iunie 2020** de Universitatea de Stat din Cahul „Bogdan Petriceicu Hașdeu".	**Ungureanu V.**	Comunicare: Afirmarea geopolitică a Republicii Moldova între oportunități și constrângeri de securitate.
Masa rotundă „Riscuri și oportunități în cadrul proceselor integraționiste a Republicii Moldova", organizată pe data de **07 februarie 2020** de Universitatea de Studii Europene din Moldova în parteneriat cu Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice.	**Ungureanu V.**	Comunicare: Riscurile și oportunitățile geopolitice ale securității naționale a Republicii Moldova în contextul necesității intensificării relațiilor de cooperare cu NATO.
Conferința Științifică Internațională „Statul, securitatea și drepturile omului în condițiile societății informaționale", Chișinău, USM, Facultatea de Drept, 12-13 decembrie 2019	**Varzari P.**	Comunicare: „Buna guvernare – piatra de temelie pentru dezvoltarea democratică a Republicii Moldova"
Masa Rotundă cu tema „Riscuri și oportunități în cadrul proceselor integraționiste a Republicii Moldova", Chișinău, Universitatea de Studii Europene din Moldova, 7 februarie 2020.	**Varzari P.**	Comunicare: „Reactualizarea clivajelor sociopolitice în Republica Moldova: retrospective, realități și provocări"
Masă rotundă cu Lansare de carte, Chișinău, AȘM, 13 februarie 2020.	**Varzari P.**	Comunicare: „Reflecții științifico-didactice asupra manualului „Filosofie Socială", autor dr. hab. V. Capcelea
Conferința științifico-practică internațională „Teoria și practica administrării publice (*TPAP-2020*)", Chișinău, Academia de Administrare Publică, desfășurată ca video-conferință la 22 mai 2020.	**Varzari P.**	Comunicare: „Parteneriatul politic PSRM-Blocul „ACUM" – un acord tradițional între elite sau o construcție politică atipică"
Conferința științifică internațională „Perspectivele și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației", Ed-a a VIII-a, Cahul, Universitatea de Stat „B.P. Hașdeu", desfășurată ca video-conferință la 5 iunie 2020.	**Varzari P.**	Comunicare: Parteneriatele politice postalegeri de guvernare în Republica Moldova: între deziderate și realități"
Opoziția politică în Republica Moldova: discurs, evenimente și alianționismul situativ în cadrul conferinței internaționale „Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației" Ediția a VIII-a, 05 iunie 2020 (Universitatea de Stat din Cahul „Bogdan Petriceicu Hasdeu")	**Rusandu I.**	Comunicare
Videoconferința organizate de Centrul de Informare și Documentare NATO din Chișinău, cu genericul „Comunicarea pandemică: reguli și devieri." A 5- ediția din ciclul "impactul pandemiei asupra securității naționale" https://infocenter.md/5dialog-cu-experti-comunicarea-pandemica-reguli-si-devieri/?fbclid=IwAR01dKZlQB-6mnlEJnbOPsaGLB9YKV8XpLaV9zgvLdw7XroprST4CwhkCr4	**Peru-Bălan A.**	Erori comise de autorități în procesul de comunicare pandemică. Recomandări.
Participarea cu comunicare în cadrul Congresului Internațional al Universității „Apollonia" din Iași Pregătim viitorul promovând excelența, Ediția a XXX-a , 27 februarie - 1 martie 2020, IAȘI, ROMANIA. Tema comunicării: Cercetarea sociologică a inegalității între posthumanism și transhumanism.	Dr. hab., conf. Spătaru Tatiana	Comunicare în atelier
ORGANIZATOR ŞI MODERATOR a Sesiunii Naționale de Comunicări Științifice Studențești, Ediția a XXIV-a, Universitatea de Stat din Moldova. **Atelierul**	Dr. hab., conf. Spătaru Tatiana	Moderator al conferinței

Sociologie și Asistență Socială s-a desfășurat pe data de 20 februarie 2020, ora 13.00, auditoriul 516. La eveniment au fost prezenți 25 de persoane. Au fost prezentate 11 comunicări în format PP. Comunicările au fost prezentate în limbile română, rusă și engleză. Autorilor comunicărilor le-au fost oferite diplome pentru participare la eveniment. Am coordonat comunicările a 2 studente. O comunicare a fost publicată.		
Conferință internațională din Belarusi, organizată de organizația BelAPDI de comun acord cu Ministerul Protecției Sociale din Belarusi la tema Expanding opportunities for independent living of people with disabilities in Belarus în perioada 12-14 martie 2020. Am prezentat două prezentăr despre modelul Republicii Moldova in icluziunea socială a persoanelor cu dizabilități. Prezentarea 1. Keystone Moldova: social integration of people with mental disabilities Prezentarea 2. Experience of creating independent living houses, Keystone Moldova	Dr.hab. Malcoci L	*Am prezentat două prezentări despre modelul Republicii Moldova in icluziunea socială a persoanelor cu dizabilități. Prezentarea 1. Keystone Moldova: social integration of people with mental disabilities Prezentarea 2. Experience of creating independent living houses, Keystone Moldova*
European Congress 2020, Dubrovnik, Croatia, 25–27 January 2020 Organizator: European Association (EPSFRTA)	Dr. Angela Mocanu	Membru al comitetului științific internațional - International Scientific Committee
Conferința științifică internațională „Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației", Ediția a VIII-a, 05 iunie 2020, desfășurată în cadrul USCh cu comunicarea	Ina Filipov USCH, Cahul	Comunicare: „*Condițiile de formare a coeziunii sociale asociate cu politicile sociale actuale din Republica Moldova*"
Conferința științifică internațională „Solidaritatea socială în Republica Moldova și Ucraina în contextul apropierii de UE" care va avea loc în perioada 26-27 iunie 2020 cu titlul	Ina Filipov CSPS a ICJP	Comunicare: *„Факторы влияющие на развитие социальной сплоченности в обществе"*
European Congress 2020, Dubrovnik, Croatia, 25–27 January 2020 Organizator: European Association (EPSFRTA)	Petru Negură	Membru al comitetului științific internațional - International Scientific Committee
Conferința Științifică Internațională, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice (AMTAP). **7.04.2020**.	Petru Negură	Raport în plen
Conferința științifico-practică cu participare internațională cu genericul "Știință, educație, cultură" dedicată aniversării de 29 ani de la fondarea Universității de Stat din Comrat. Lucrul în Secția 3 „Științe psihopedagogice". 11 februarie 2020, et.3, bir.301, USC. Agenda evenimentului poate fi accesată pe saitul Universității de Stat din Comrat https://kdu.md/images/Files/programma-konferentsii--2020.pdf	Lucia Gașper	Comunicare: Orientările valorice la adolescentii din zona rurală

DISTINCȚII / DIPLOME OBȚINUTE

Numele, prenumele	**Denumirea distincției / diplomei**	**Autoritatea/Instituția care a acordat distincția**	**Data / luna/ anul cordării**
Sprincean S., Mîndru V.	Diplomă pentru participare activă la promovarea și diseminarea valorilor spirituale în cadrul conferinței științifice internaționale "Învățământul artistic – dimensiuni culturale", organizate anual în lina aprilie la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice.	Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice	20 aprilie, 2020

ALTE ACTIVITĂȚI RELEVANTE

Denumirea activității	Organizația gazdă	Data/luna/anul organizării
Grosu R. Coordonarea activităților și mobilităților în cadrul programului ERASMUS+	AMFA	pe parcursul perioadei
Grosu R. Redactarea științifică a culegerii cu materialele Conferinței științifice internaționale „Mediul strategic de securitate: tendințe și provocări" organizată de AMFA.	AMFA	pe parcursul perioadei
Grosu R. Membru al Colegiului de redacție al Anuarului LACT.	Universitatea „Lucian Blaga" din Sibiu, România. Laboratorul pentru Analiza Conflictului Transnistrean din cadrul Departamentului Relații Internaționale, Științe Politice și Studii de Securitate.	pe parcursul perioadei
Grosu R. Studii postuniversitare în cadrul a 2 programe de masterat : - Psihologie clinică și Psihoterapie : - Evaluarea, Formarea și Consilierea Psihologică a Personalului	Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România	pe parcursul perioadei
Grosu R. Recenzarea 1 articol științific pentru Security and Defence Quarterly, WAR STUDIES REVIEW.	War Studies University, Varșovia, Polonia	pe parcursul perioadei
Grosu R. Verificarea prestanței articolelor științifice prezentate spre publicare în nr. 1 2020 al Revistei de Filosofie, Sociologie și Științe Politice în calitate de secretar științific.	ICJPS	pe parcursul perioadei
Ciumac S. Cercetare sociologica	Participarea la cercetarea sociologică privind impactul COVID-19 asupra sistemului sănătății publice a societății, în ansamblu. A completat 35 chestionare investigand rudele, cunoscuții atat din Chisinau cat si din teritoriu. Investgatia a fost realizata in cadrul ICJPS.	17-24 aprilie 2020
Varzari P. Participarea la 2 ședințe ale Seminarelor Științifice de Profil în calitate de membru al SȘP (ICJPS și FRIȘPA, USM).	ICJPS; FRIȘPA, USM.	ianuarie, februarie
Varzari P. Participarea la 3 Ședințe ale Senatului USPEE „S. Stere" in calitate de membru	USPEE „C. Stere"	pe parcursul perioadei
Varzari P. Participare la editarea „Revistei de Filosofie, Sociologie și Științe Politice" în calitate de membru al Colegiului de redacție.	ICJPS	pe parcursul perioadei
Rusandu I. Membru al Asociației Sociologilor și Demografilor din Republica Moldova și al Asociației Moldovenești de Știință Politică.	ICJPS	pe parcursul perioadei
Roșca A.S. Aplicarea la Oferta de soluții de cercetare-inovare privind combaterea și atenuarea impactului pandemiei COVID-19 și căștigarea finanțării cu proiectul Politici publice bazate pe dovezi în perioada pandemiei Covid-19: perspectivele aplicării practice a conceptelor "Guvernării Deschise" și "Științei Deschise" în Republica Moldova	ICJPS	5.05.2020 – 22.05.2020
Dr. hab., conf. univ. Spătaru Tatiana Participarea în cadrul ședințelor săptămânale a Centrului Sociologie și Psihologie Socială, ICJPS, online, la ora 10:00- 12.00, pe platforma Zoom (https://zoom.us/).	Centrul Sociologie și Psihologie Socială, ICJPS	In fiecare marți, ora 10.00-12.00 Lunile: martie, aprilie, mai, iunie 2020

Dr. hab., conf. univ. Spătaru Tatiana Elaborarea și redactarea proiectului privind completări a unor acte legislative privind si pensionare, cu scopul înaintării spre examin Parlamentul Republicii Moldova. Activitate cadrul Comisiei probleme sociale, familiei	Comisia probleme sociale, familiei și copilului, Președenâia Republicii Moldova	Februarie 2020
Dr. hab., conf. univ. Spătaru Tatiana Consultația Centrul CONTACT, marți, 28 aprilie, ora 12.00 pe platforma ZOOM	Centrul Contact	28 aprilie, ora 12.00 pe platforma ZOOM
Dr. hab., conf. univ. Spătaru Tatiana Membru al Comisiei de Stat de Examinare Licență	Universitatea Liberă Internațională din Moldova	10.06.2020 11.06.2020 15.06.2020
Dr. hab., conf. univ. Spătaru Tatiana Membru al Comisiei de Stat de Examinare	Universitatea de Stat din Moldova	15.06.2020
Dr. hab., conf. univ. Spătaru Tatiana Organizarea vizitei de documentare și informare: AQA Management Evenimente &Proiecte	Universitatea Liberă Internațională din Moldova	Februarie 2020
Participare în cadrul ședințelor Departamentului Sociologie și Asistență Socială	Universitatea Liberă Internațională din Moldova	Ianuarie-iunie 2020
Dr. hab., conf. univ. Spătaru Tatiana Redactarea articolelor științifice a doctoranzilor, redactarea tezelor doctoranzilor, redactarea articolelor masteranzilor	Universitatea de Stat din Moldova Universitatea Liberă Internațională din Moldova Academia de Administrare Publică	Ianuarie-iunie 2020
Dr. hab., conf. univ.Spătaru Tatiana Participarea în cadrul activităților online, organizate de COST	COST Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice	Ianuarie-iunie 2020
Ina Filipov Am asigurat completarea chestionarelor în vederea realizării sondajului inițiat de ICJP privind cercetarea perceperii crizei și a solidarității sociale provocate de pandemia COVID 19.	ICJP	Aprilie 2020
Ina Filipov Consultant a proiectelor de decizii ale Consiliului Raional pentru Participare Cahul. Activitatea constă în sprijinirea activității Consiliului Raional pentru Participare Cahul din prisma a trei perspective: - de procedură *(legalitatea actelor administrative, transparența în procesul decizional, consultare publică)*; - de rezultat *(claritate, eficiență, echitate);* - de impact *(logica intervenției, fezabilitate).*	I.P. „Centrul Regional de Asistență și Informare a Organizațiilor Neguvernamentale „CONTACT-Cahul” (CRAION CONTACT-Cahul)	Anul 2020
Ina Filipov Am realizat 10 interviuri individuale aprofundate pe problematica coeziunii sociale	CSPS a ICJP	Mai 2020
Ina Filipov Participarea la Consiliului Facultății Drept și Administrație Publică	USCh	pe parcursul perioadei
Reabcinschii V Seminar ”Fundraising pentru instituțiile de cultură”	Secția cultură Soroca	**27.01.2020**

Reabcinschii V Seminar ”Fundraising pentru instituțiile de cultură”	Secția cultură Florești	**28.01.2020**
Reabcinschii V Seminar ”Fundraising pentru instituțiile de cultură”	Secția cultură Glodeni	**29.01.2020**
Reabcinschii V Seminar ”Fundraising pentru instituțiile de cultură”	Secția cultură Edineț	**02.02.2020**
Reabcinschii V Seminar ”Fundraising pentru instituțiile de cultură”	Secția cultură Dondușeni	**03.02.2020**
Reabcinschii V Seminar ”Fundraising pentru instituțiile de cultură”	Secția cultură Drochia	**04.02.2020**
Petru Negură Participare la editarea revistelor academice	• Co-editor (redactor-șef adjunct) al revistei PLURAL. History, Culture, Society a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” (categoria B), indexată SCOPUS, Erih-Plus ș.a. (https://plural.upsc.md/?page_id=102); • Membru al colegiului de redacție a revistei Hiperboreea (revista Asociației de istorie balcanică), indexată Jstor, Scopus, Web of Science (http://www.psupress.org/Journals/jnls_HPBA.html); • Ianuarie și aprilie 2020, recenzent anonim la evaluarea unui articol pentru revista Child & Family Social Work (https://onlinelibrary.wiley.com/journal/13652206), revistă internațională ISI, factor de impact 1,23, Wiley Online Library	
Petru Negură Evaluarea în calitatea de recenzent extern a tezei de doctorat a candidatei Marta Matrakova „Political Reforms in the EU-Russia Shared Neighbourhood. Geopolitics – Challenge or Opportunity for the Quality of Democracy?”	Universitatea LUISS din Roma, Italia	Ianuarie-martie 2020
Petru Negură Evaluarea în calitatea de recenzent extern a tezei de doctorat a candidatei Veronica Uncu Les interactions entre les acteurs du milieu scolaire et les parents des enfants avec et sans besoins éducatifs particuliers (BEP) en République de Moldavie	Universitatea din Ottawa	Iunie 2020
Lucia Gașper, Participarea la Seminarul metodologic în Ştiinţe Sociale, cu tema „Psihologia socială şi societatea: provocări ale etapei de tranziţii” . Data participării 4 martie 2020. https://ulim.md/prima-sedinta-a-seminarului-metodologic-in-stiinte-sociale-cu-tema-psihologia-sociala-si-societatea-provocari-ale-etapei-de-tranziti/	ULIM	**04.03.2020**

ALTE ACTIVITĂȚI RELEVANTE

- ***Activități în echipă***

- **Activitatea în cadrul Seminarelor științifice profil**

Nr.	Seminarul științific de profil (SȘP), instituția	Numele, prenumele cercetătorului, funcția în cadrul SȘP	Perioada
1	***553 –Drept Privat (ICJPS)***	Smochină Andrei – vicepreședinte ; Frunză Iurie – secr. Științ.:, Sosna Boris - membru	**2020**
2	***552 – Drept Public (interuniversitar)***	Balmuş V., Costachi Gh, Guştiuc Andrei, Smochină Andrei, Grama D, - membri.	**2020**
3	***554 – Drept Penal (interuniversitar)***	Osoianu Tudor, Cuşnir V, Berliba V,	**2020**
4	551.***Teoria Generală a Dreptului*** (USM)	Smochină Andrei- membru	**2020**
5	551.***Teoria Generală a Dreptului (interuniversitar:*** Universitatea SPEE „Constantin Stere” şi ULIM)	Smochină Andrei- membru	**2020**

- ***Activități și rezultate individuale***

Nr.	Numele, prenumele cercetătorului	Denumirea activității	Organizația gazdă, fondator	Data/luna/anul organizării
1	Chirtoacă Natalia	1. Participare la editarea Revistei - Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale, în calitate de membru al Colegiului de redacție.	ICJPS	pe parcursul perioadei
2	Chirtoacă Natalia	2. Participare la editarea Revistei - Revista ECOFORUM, în calitate de membru al Colegiului de redacție.	Universitatea Ștefan cel Mare, Suceava, România	pe parcursul perioadei
3	Chirtoacă Natalia	3. Participare la editarea Revistei - Revista European Journal of Law and Public Administration, în calitate de membru al Colegiului de redacție.	Universitatea Ștefan cel Mare, Suceava, România	pe parcursul perioadei
4	Chirtoacă Natalia	4. Participare la editarea Revistei - Revista CROSS-BORDER JOURNAL for International Studies, în calitate de membru al Colegiului de redacție.	Institutul Transfrontalier de Studii Internaționale și justiție Criminală, Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați	pe parcursul perioadei
5	Costachi Gheorghe	Președinte al Comisiei de Stat de susținere a examenului de licență, programul de studii Drept	Institutul de Relații Internaționale	Iunie 2020
6	Costachi Gheorghe	Președinte al Comisiei de Stat de susținere a examenului de master, programul de studii Drept	Institutul de Relații Internaționale	Februarie 2020
7	Costachi Gheorghe	Recenzent al materialelor conferinței științifico-practice internaționale dedicată jubileului de 80 ani de viață și 63 ani de activitate profesională a profesorului universitar Victor Guțuleac, desfășurată la 24 ianuarie 2020 – *Administrarea publică în domeniul asigurării ordinii de drept – una dintre sarcinile prioritare ale statului.*	Comitetul organizatoric al conferinței	Ianuarie 2020
8	Costachi Gheorghe	Recenzent la articole științifice propuse spre publicare în reviste de profil: - în revista Akademos „Cu privire la constituționalitatea deciziilor de inadmisibilitate ale Curții Constituționale a Republicii Moldova”; -în revista Legea și Viața – „Aspecte ale criminalizării și decriminalizării infracțiunilor din domeniul transporturilor (Partea I)”; -în revista Legea și Viața – „Aspecte ale criminalizării și decriminalizării infracțiunilor din domeniul transporturilor (Partea a II-a)”;	Revistele de profil	Pe parcursul perioadei

		-în revista Legea şi Viaţa „Drepturile şi libertăţile fundmentale ale omului: valoare şi protecţie”; -în revista Legea şi Viaţa „Respectarea drepturilor omului – principiu fundamental al activităţii administrative a statului”; -în revista Legea şi Viaţa „Abaterea disciplinară ca temei al răspunderii disciplinare a judecătorului”; -în revista Legea şi Viaţa „Subiecţii procesului legislativ: consideraţii generale”; -în revista Legea şi Viaţa „Metodologia cercetării juridice a „Responsabilităţii şi răspunderii aleşilor poporului într-un stat de drept”.		
9	Costachi Gheorghe	Membru al colegiului de redacţie la reistele: a) Legea şi Viaţa, b) Jurnalul Juridic Naţional: Teorie şi Practică; c) Revista Institutului Naţional al Justiţiei; d) Revista “Univers Om”, e) Revista “Supremaţia dreptului - Верховенство права”, RM-Ucraina.		pe parcursul perioadei
10	Sosna Boris	1) Membru al Comisiei de Stat de susţinere a examenului de masterat, programul de studii Drept antreprenorial 2) Membru al colegiului de redacţie : “Supremaţia dreptului - Верховенство права”, RM-Ucraina.	Universitatea de Stat din Comrat	februarie 2020 Pe parcursul perioadei
11	Frunză Iurie	1) Membru al Comisiei de Stat de susţinere a examenului de masterat, programul de studii Drept antreprenorial; 2) Membru al colegiului de redacţie : “Supremaţia dreptului - Верховенство права”, RM-Ucraina.	Universitatea de Stat din Comrat	februarie 2020 Pe parcursul perioadei
12	Juc Victor	Redactor şef - ”Revista de Filozofie, Sociologie şi Ştiinţe Politice”, ISSN 1857-2294.	ICJPS	pe parcursul perioadei
13	Sprincean Serghei	Redactor ştiinţific adjunct, membru al colegiului de redacţie ”Revista de Filozofie, Sociologie şi Ştiinţe Politice”, ISSN 1857-2294.	ICJPS	pe parcursul perioadei
14	Sprincean Serghei	Membru al colegiului de redacţie : Publicaţia periodică „Studii Naţionale de Securitate. Revistă ştiinţifico-practică” - membru al colegiului de redacţie.	Fondator: Institutului Naţional de Informaţii şi Securitate ”Bogdan, Întemeietorul Moldovei” (INIS).	pe parcursul perioadei
15	Sprincean Serghei	**Revista «Регионология . Regionology»** - membru al colegiului de redacţie. ISSN 2413-1407 / eISSN 2587-8549. http://regionsar.ru/	Федеральное гос. бюджетное образовательное учреждение высшего образования «Национальный исследовательский Мордовский государственный университет им. Н.П. Огарёва» (ФГБОУ ВО «МГУ им. Н.П. Огарёва»). Российская Федерация, Республика Мордовия, г. Саранск.	pe parcursul perioadei
16	Sprincean Serghei	**Сетевой электронный научный журнал «Гуманитарные и политико-правовые исследования»** - membru al colegiului de redacţie. ISSN 2618-8120 http://svijournal.ru/	Средне-Волжский институт (филиал) федерального гос. бюджетного образовательного учреждения высшего образования «Всероссийский государственный	pe parcursul perioadei

			университет юстиции (РПА Минюста России)», г. Саранск.	
17	Sprincean Serghei	**Revista** „**Postmodern Openings**” - membru în colegiul de redacție (International Editorial Advisory Board).	Fondator: Lumen Research Center in Social and Humanistic Sciences, Iași, România. ISSN: 2068-0236 / e-ISSN: 2069-9387 / ISSN-L: 2068-0236. **Revistă inclusă în:** Web of Sciences (WOS) - Clarivate Analytics (former Thomson Reuters); EBSCO; ERIH+; Index Copernicus; CEEOL; Ulrich ProQuest; Cabell, Journalseek; Scipio; Philpapers; SHERPA/RoMEO repositories; KVK; WorldCat; CrossRef; J-GATE; Ideas RePeC; Econpapers; Socionet; Google Scholar. http://postmodernopenings.com/international-advisory-board	pe parcursul perioadei
18	Sprincean Serghei	**Revista „Political sciences and european studies”** - Membru în International Editorial Advisory Board.	Fondator: Lumen Research Center in Social and Humanistic Sciences, Iași, România. ISSN- L:2284–5992 / ISSN Print :2284–5992 / ISSN Online: 2501-0417. http://lumenjournals.com/political-sciences-and-european-studies/international-editorial-advisory-board/	pe parcursul perioadei
19	Sprincean Serghei	**Revista** „**Logos Universality Mentality Education Novelty: Philosophy & Humanistic Sciences**” - membru în colegiul de redacție (Editorial Advisory Board).	Fondator: Lumen Research Center in Social and Humanistic Sciences, Iași, România. ISSN Print: 2284-5976 / ISSN Online: 2501-0409. http://lumenpublishing.com/journals/index.php/lumenphs/pages/view/editorial-advisory	pe parcursul perioadei
20	Sprincean Serghei	**Revista** „**Logos Universality Mentality Education Novelty: Economics & Administrative Sciences**” - membru în colegiul de redacție (Editorial Advisory Board).	Fondator: Lumen Research Center in Social and Humanistic Sciences, Iași, România. ISSN Print: 2284-5984 / ISSN online: 2501-0425. http://lumenpublishing.com/journals/index.php/lumeneas/pages/view/editorial-advisory	pe parcursul perioadei

21	Sprincean Serghei	**Revista „Logos Universality Mentality Education Novelty: Law”** - membru în colegiul de redacție (Editorial Advisory Board).	Fondator: Lumen Research Center in Social and Humanistic Sciences, Iași, RomâniaISSN Print: 2284-5968 / ISSN Online: 2458-1046. http://lumenpublishing.com/journals/index.php/lumenlaw/pages/view/editorial-advisory-board-board-board	pe parcursul perioadei
22	Sprincean Serghei	**Revista „Logos Universality Mentality Education Novelty: Social Sciences”** - membru în colegiul de redacție (Editorial Advisory Board).	Fondator: Lumen Research Center in Social and Humanistic Sciences, Iași, România. ISSN Print: 2284-5747 / ISSN Online: 2458-1054. http://lumenpublishing.com/journals/index.php/lumenss/pages/view/editorial-advisory-board	pe parcursul perioadei
23	Cușnir Valeriu, Smochină Andrei	Membru al Consiliului Științific Consultativ de pe lângă Curtea Constituțională a Republicii Moldova	Curtea Constituțională a Republicii Moldova	pe parcursul perioadei
24	Cușnir Valeriu	Președinte și membru a Comisiilor de Stat de susținere a tezelor de licență, master, disertație, specialitatea Drept, Științe penale și criminalistică	Universitatea de Stat din Comrat; Academia de Studii Economice; Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați.	Iunie 2020
25	Cușnir Valeriu	-Membru al Colegiului de Redacție a Revistei Legea și viața, publicație științifico-practică, ISSN 1810-309X; -Membru al Colegiului de Redacție a Revistei Militare, Studii de securitate și apărare. Publicație științifică. ISSN 1857- 405X; -Membru al Comitetului Științific al Revistei CROSS-BORDER JOURNAL for International Studies, Institutul Transfrontalier de Studii Internaționale și justiție Criminală, Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, România, ISSN: 2537-3676, 2016; -Membru al Comitetului Științific al Revistei Transfrontaliere de Drept Penal, Institutul Transfrontalier de Studii Internaționale și justiție Criminală, Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, România; -Membri a Colegiului de redacție a Revistei ”Supremația Dreptului” - «Верховенство права». Chișinău-Kiev.; în proces de acreditare;		pe parcursul perioadei
26	Cușnir Valeriu	Seminarul științific de profil la Drept penal, președinte	USM	Pe pacursul perioadei

27	Balmuş Victor	Participarea şi/sau examinarea nemijlocită (în calitate de expert) a tezelor de doctor/doctor habilitat: *1. Negrilă Constantin. „Garanţii şi responsabilităţi în asigurarea dreptului fundamental la muncă" – formarea CŞS;* *2. Cerba Veaceslav, „Construcţia teoretică a răspunderii juridice în dreptul public şi în dreptul privat" – formarea CŞS;* *3. Malearciuc Oxana. „Principiul separaţiei puterilor: evoluţie şi stare actuală" – formarea CŞS;* *4. Şelenga Natalia. „Bazele teoretice ale statutului juridic al personalităţii în statul contemporan" – formarea CŞS.*	în cadrul Comisiei de experţi ANACEC	10.02.2020 16.06.2020 16.06.2020 16.06.2020
28	Cuşnir Valeriu	Expert în evaluarea proiectelor ştiinţifice	MECC	2-11 iunie 2020
29	Cuşnir Valeriu	Membru al Comisiei de evaluare a dosarelor companiilor participante la concursul „Marca Comercială a Anului 2019"	Min. economiei	22 iunie – 03 iulie 2020

DATE
despre activitatea de avizare si examinare a corespondenței în anul 2020

Nr. d/o	Data şi nr. document intrare	Denumirea documentului	Executor	Termen, nr. şi data document de ieşire
1.	15.01.2020	Pregătirea Răspunsului ICJPS pentru MECC la solicitarea nr. 04/2-09/7631 din 30.01.2019 cu privire la participarea angajaților ICJPS la programele UE pentru cercetare, cu specificarea modului de utilizare a mijloacelor financiare alocate.	Dr. hab. Sprincean Serghei	30.01.2019 Scrisoare de confirmare 56/08 din 15.01.2020
2.	21.01.2020	Pregătirea Răspunsului ICJPS pentru MECC la solicitarea Cancelariei de Stat a Republicii Moldova nr. 21-06-9292 din 30.12.2019, cu privire la activitatea Institutului în perioada anilor 2017-2019, în volum de 3 pagini.	Dr. hab. Sprincean Serghei	21.01.2020 Scrisoare de confirmare 56/11 din 21.01.2020
3.	23.01.2020	Elaborare de comun cu contabilitatea a Formei FD-053 pentru raportul anual pe 2019 privind performanța pe programe și subprograme.	Dr. hab. Sprincean Serghei	23.01.2020 Scrisoare de confirmare 56/18 din 23.01.2020
4.	30.01.2020	Elaborarea şi expedierea răspunsului ICJPS pentru MECC la solicitarea de a menționa cele mai relevante proiecte de cercetare implementate în cadrul ICJPS în perioada 2017-2019.	Dr. hab. Sprincean Serghei	30.01.2020 Confirmare – mesaj email
5.	06.02.2020	Elaborare de comun cu contabilitatea şi secția Personal a Formularul Nr.1-știință pe 2019 pentru a fi prezentat la Biroul Național de Statistică al RM.	Dr. hab. Sprincean Serghei	06.02.2020 Confirmare – mesaj email
6.	-	A fost elaborat de comun cu contabilitatea și secția Personal Raportul anual consolidat privind controlul intern managerial în cadrul ICJPS pe anul 2019.	Dr. hab. Sprincean Serghei	24.02.2020 Confirmare – mesaj email
7.	-	A fost elaborat şi prezentat Demersul din partea Consiliului Științific ICJPS către Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, Comisiei pentru stabilirea cuantumului sporului de performanță și al sporului cu caracter specific conducătorilor unităților bugetare din subordine.	Dr. hab. Sprincean Serghei	25.02.2020 Confirmare – mesaj email
8.	10.03.2020	Elaborarea şi expedierea răspunsului ICJPS pentru MECC la solicitarea de a menționa formele și proiectele de cooperare cu cercetători din Republica Cehă în cadrul unor programe ale UE pentru cercetare, precum și rezultatele obținute în urma unei astfel de colaborări.	Dr. hab. Sprincean Serghei	10.03.2020 Confirmare – mesaj email

9.	16.03.2020	Elaborarea şi expedierea răspunsului ICJPS, în volum de 4 pagini, pentru MECC la solicitarea sa din 16.03.2020 cu privire la măsurile întreprinse în perioada de referință (iulie 2019 – februarie 2020) întru realizarea Foii de parcurs privind domeniile prioritare de cooperare Republica Moldova-Romania, din 9 octombrie 2019.	Dr. hab. Sprincean Serghei	20.03.2020 Confirmare – mesaj email
10.	-	Efectuarea rectificărilor și completarea Regulamentului instituțional cu privire la modul de stabilire a sporului pentru performanță a personalului din cadrul ICJPS.	Dr. hab. Sprincean Serghei	23.03.2020 Confirmare – mesaj email
11.	04.05.2020	Pregătirea și prezentarea setului de acte la solicitarea Curții de Conturi pentru auditul rapoartelor financiare consolidate pe anii 2015-2019, conținând informații și documente privind cele 9 proiecte de cercetare, cu finanțare bugetară, implementate de ICJPS pe parcursul perioadei: pentru fiecare dintre proiecte au fost definitivate rapoarte anuale și un raport final sintetizat (total – 36 rapoarte).	Dr. hab. Sprincean Serghei	07.05.2020 Confirmare – mesaj email
12.	04.05.2020	Elaborarea Notei informative la solicitarea Curții de Conturi, cu privire la toate proiectele de cercetare 2015-2019 implementate de ICJPS pe parcursul perioadei cu analiza calitativă și cantitativă a rezultatelor obținute și cu menționarea cheltuielilor bugetare aferente (7 pg.).	Dr. hab. Sprincean Serghei	07.05.2020 Confirmare – mesaj email
13.	04.05.2020	Elaborarea răspunsului la solicitarea Curții de Conturi și completarea tabelului respectiv conform solicitării, referitor la depunerea de informații și documente privind cele 9 proiecte de cercetare implementate de ICJPS pe parcursul perioadei 2015-2019 cu 36 de rapoarte, contracte financiare și Nota explicativă anexate (total – 3 pg.).	Dr. hab. Sprincean Serghei	07.05.2020 Confirmare – mesaj email
14.	04.05.2020	Elaborarea răspunsului la solicitarea MECC referitor la implementarea în trimestrul I din 2020 a acțiunilor planificate în Foaia Națională de Parcurs pentru integrarea RM în Spațiul European de Cercetare pe anii 2019-2021 și în Planul de Acțiuni cu privire la implementarea acesteia, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 1081 / 2018 (total – 4 pg.)	Dr. hab. Sprincean Serghei	07.05.2020 Confirmare – mesaj email
15.	13.05.2020	Pregătirea şi expedierea Raportului consolidat din partea ICJPS, la solicitarea din partea MECC, cu privire la participarea cercetătorilor din cadrul ICJPS la Acțiuni COST în anul 2019, prin colectarea și sistematizarea rapoartelor individuale ale celor 23 reprezentanți ai ICJPS în diverse Acțiuni COST. A fost întocmit un răspuns la solicitare sub formă de tabel, în volum de 9 pagini.	Dr. hab. Sprincean Serghei	20.05.2020 Confirmare – mesaj email
16.	28.05.2020	A fost întocmit un Răspuns la solicitarea din partea MECC, înregistrată cu numărul de intrare 56/55 din 28.05.2020 cu privire punerea la dispoziție a planului de cheltuieli al bugetului alocat ICJPS pe 2020.	Dr. hab. Sprincean Serghei	28.05.2020 Confirmare – mesaj email
17.	28.05.2020	A fost elaborată Nota informativă la Devizul de cheltuieli al ICJPS (Infrastructură) pe anul 2020, cu descrierea narativă și explicarea în detaliu a necesității cheltuielilor pentru buna realizare a Programelor de Stat și a funcționării optime a Institutului.	Dr. hab. Sprincean Serghei	28.05.2020 Confirmare – mesaj email
18.	19.06.2020	A fost întocmit un Răspuns la solicitarea Secției SSEUA a AȘM referitor la solicitarea Ministeurului Afacerilor Interne cu privire la implementarea Planului de actiuni al Strategiei nationale de ordine si securitate publica pentru anii 2017-2020.	Dr. hab. Sprincean Serghei	23.06.2020 Confirmare – mesaj email
19.	09.01.2020	Opinie ICJPS: Agenţia Naţională pentru Cercetare şi Dezvoltare nu are temei legal pentru reevaluarea (evaluarea repetată) propunerilor de proiect sau excluderea unor evaluări neconvenabile pretendenților	V.Balmuș	09.01.2020
20.		Opinie la proiectele de acte prezentate spre avizare de Universitatea de Stat „Dimitrie Cantemir”	V.Balmuș	14.02.2020
21.		Pozitia ICJPS vizavi de solicitarea UTM privind crearea Registrului National de inregistrare a obiectelor lansate in spatiul cosmic. Pozitia vizavi de solicitarea UTM privind crearea Registrului National de inregistrare a obiectelor lansate in spatiul cosmic.	V.Balmuș	31.05.2020

Susținerea tezelor în cadrul CŞS de pe lângă ICJPS

În cadrul Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice cu referință la proiectul aflat în derulare în sem.I al anului 2020 au fost susținute 3 teze de doctor în drept, după cum urmează:

1. **Grîu-Panţureac Maria.** *Răspunderea pentru încălcarea normelor de drept electoral*. Teză de doctor în drept, specialitatea 552.01 - Drept constituţional. Cond. şt. A. Smochină. Referenți oficiali: Cușmir Marcel, Belecciu Ștefan. 16 ianuarie 2020. Dosarul și teza se află în examinare la ANACEC.
2. **Busuioc Nadejda.** *Investigarea infracțiunilor de evaziune fiscal: cadrul processual și tactic-metodologic.* Teză de doctor în drept, specialitatea 552.04 – Criminalistică, expertiză judiciară, investigații operative. Cond. şt. V. Cușnir. Referenţi oficiali: Moraru Victor, Cojocaru Radion. 6 martie 2020. Dosarul și teza se află în examinare la ANACEC.
3. **Tatar Olga.** *Contractele nenumite – consecință a realizării principiului libertății contractuale în raporturile juridice civile*. Teză de doctor în drept, specialitatea 553.01 - Drept civil, Domeniul științific: 5. Științe sociale și economice. Comisia de doctorat: Cojocaru Eugenia, doctor habilitat în drept, profesor universitar – președinte; Frunză Iurie, doctor în drept, conferențiar universitar – referent; Cristeva Natalia, doctor în drept, conferențiar universitar – referent; Ignatiev Vasile, doctor în drept, conferențiar universitar – referent; Mihalache Iurie, doctor habilitat în drept, conferențiar universitar– membru. 26 iunie 2020. Dosarul și teza se află în examinare la ANACEC.

RECEPȚIONAT

Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare

La data:_____

AVIZAT

Secția AȘM _____

RAPORT ŞTIINŢIFIC FINAL

Pentru anii 2016-2018

Proiectul (titlul) **Responsabilitatea socială a guvernanței publice – componentă majoră a dezvoltării relațiilor dintre Romania si Republica Moldova**

Cifrul Proiectului 16.80013.16.06.26/Ro.

Direcția Strategică - *Patrimoniul național și dezvoltarea societății*

termen de executare: 31 august 2018

Directorul instituției/universității	semnatura	nume, prenume
Consiliul științific/senat	semnatura	nume, prenume
Directorul proiectului	semnatura	nume, prenume

L.Ș.

CHIȘINĂU 2018

CUPRINS :

1. Lista executorilor (Anexa nr.1)
2. Sarcinile propuse spre realizare în acdrul proiectului (până la o pagină)
3. Rezultatele ştiinţifice ale cercetărilor efectuate în cadrul proiectului (până la 3 pagini)
4. Concluzii
5. Participarea în programe și proiecte internaţionale (ORIZONT 2020, SCOPES, JOP, IRSIS, NATO)
6. Lista publicaţiilor ştiinţifice ce ţin de rezultatele obţinute în cadrul proiectului (Anexa nr.2)

Anexa nr. 1

Lista executorilor *(funcţia în cadrul proiectului, titlul ştiinţific, semnătura)*

Nr d/o	**Numele/Prenumele**	**Titlul științific**	**Funcția în cadrul proiectului**	**Semnătura**
	Cușnir Valeriu	Dr. hab	director	
	Juc Victor	Dr. hab	executor	
	Moraru Victor	Dr. hab	executor	
	Ciumac Svetlana	Dr.	executor	
	Roșca Alexandru	Dr.	executor	
	Tașcă Mihail	Dr.	executor	

2. Sarcinile propuse spre realizare în cadrul proiectului

Sarcinile proiectului *Responsabilitatea sociala a guvernantei publice – componenta majora a dezvoltării relațiilor dintre Romania si Republica Moldova* inițial au inclus:

- întărirea parteneriatului dintre cele dintre cele doua instituții, prin organizarea de evenimente științifice si publicații comune;
- lărgirea parteneriatului, prin formarea unui *cluster* de instituții de cercetare si de învățământ superior, care sa poată accesa fondurile europene destinate cercetării științifice;
- atragerea interesului factorilor de decizie pentru problematica abordata, prin implicarea acestora la activitățile derulate în cadrul proiectului;
- identificarea criteriilor şi a indicatorilor de comensurare a performanţelor guvernantei publice a instituțiilor implicate în promovarea relațiilor internaționale dintre Romania si Republica Moldova, din perspectiva responsabilităţii sociale a acestora;
- identificarea domeniilor prioritare (din punct de vedere al competitivității) de interes strategic asupra cărora trebuie acționat pentru eficientizarea guvernantei publice si intensificarea relațiilor bilaterale;
- realizarea unor analize-diagnostic a domeniilor strategice de interes comun pentru Romania si Republica Moldova, precum: securitatea energetica, competitivitatea industriala, educația, protecția mediului, turismul etc.
- creionarea, în diferite scenarii, a posibilităţilor de dezvoltare sau chiar involuţie a acestora;
- conturarea unei imagini de ansamblu asupra punctelor forte și deficiențelor ce caracterizează guvernanta instituțiilor publice, din Romania si Republica Moldova, cu responsabilități in domeniul promovării relațiilor internaționale.

3. Rezultatele ştiinţifice ale cercetărilor efectuate în cadrul proiectului

- Principalul rezultat al acestui proiect poate fi considerată fortificarea parteneriatului dintre cele dintre cele doua instituții, Institutul de Cercetări Juridice si Politice al ASM și Universitatea Româno-Americană, prin organizarea de evenimente științifice si publicații comune. Din perspectiva evenimentelor comune se cere menționată participarea echipei române de cercetare la conferințele dedicate totalizării etapelor proiectului, respectiv "Performanțele guvernanței publice a instituțiilor cu responsabilități în domeniul relațiilor dintre Republica-Moldova și România" (5 mai 2017) și "Calitatea guvernanței publice și impactul acesteia asupra evoluțiilor sociale, politice și economice a României și Republicii Moldova" (11 mai, 2018). Evenimente similare au fost organizate și de Universitatea Româno-Americană, în noiembrie 2016, octombrie 2017 și, în final, sesiunea de totalizare și planificare de perspectivă, în iunie 2018.
- Cele două echipe de cercetare au editat și volumele de sinteză, respectiv "Valorificarea experienței României în contextul integrării europene în contextul integrării europene a Republicii Moldova" (Chișinău, 2018) și "Experiențe și provocări pentru România și Republica Moldova în contextul proceselor de integrare europeană", editată de Universitatea Româno-Americană.
- Evenimentele de totalizare și diseminare, realizate în cadrul proiectului bilateral au încercat să atragă interesul factorilor de decizie pentru problematica abordata.
- Cercetătorii au explorat subiecte de importanță majoră pentru relațiile bilaterale dintre cele două state și pentru parcursul lor european, precum: experiența de aderare a României, buna guvernanță în România, resursele simbolice ale puterii, standardele, responsabilitatea și reforma administrației publice prin prisma experienței României și integrării europene, indicatorii de dezvoltare durabilă a României, ajustarea statului de drept la rigorile și standardele europene etc.
- Au fost identificate domeniile prioritare (din punct de vedere al competitivității) de interes strategic asupra cărora trebuie acționat pentru eficientizarea guvernantei publice si intensificarea relațiilor bilaterale. S-au întreprins analize-diagnostic ale unor domenii strategice de interes comun pentru Romania si Republica Moldova, mai ales securitatea energetica, competitivitatea industriala, turismul etc., ceea ce a fost reflectat în contribuții, precum cercetarea evoluției sistemului energetic din România și exemplele de urmat pentru Republica Moldova.
- Parteneriatul dat a fost de folos pentru formarea unui potențial cluster de instituții de cercetare si de invatamant superior, care sa poată accesa fondurile internaționale destinate

cercetării științifice. Astfel, la invitația Universității Româno-Americane, Institutul de Cercetări Juridice și Politice a înaintat candidații pentru participarea la un proiect comun axat pe subiectul de cibersecuritate, finanțat de guvernul SUA.

- În baza vastei experienţe acumulate, partenerii din România au creat o bază de date privind indicatorii de performanţă a guvernanţei publice a instituţiilor cu responsabilităţi în domeniul relaţiilor internaţionale, pe care au prezentat-o celor de la ICJP.
- Lucrarea de sinteză, publicată de partea română ("Experienţe şi provocări pentru România şi Republica Moldova în contextul proceselor de integrare europeană") conţine recomandări extrem de utile pentru factorii de decizie.
- La finalul proiectului a avut loc o întâlnire de lucru pentru evaluarea portofoliului de domenii/teme de interes comun, identificate pe parcursul colaborării. S-a stabilit că este necesară iniţierea unui nou proiect internaţional depus în cadrul programului Orizont 2020, acesta urmând a fi depus în cadrul apelului MSCA-RISE în primăvara 2019.

4. Concluzii

Se poate concluziona, că proiectul a atins toate scopurile, propuse inițial în fișa de aplicare, prin acțiuni, care au inclus, dar nu s-au limitat identificarea domeniilor strategice ale relaţiilor dintre România şi Republica Moldova, definirea responsabilităţii sociale a guvernanţei publice, definirea indicatorilor de performanţă a guvernanţei publice a instituţiilor cu responsabilităţi în domeniul relaţiilor internaţionale, crearea bazei de date privind indicatorii de performanţă a guvernanţei publice a instituţiilor cu responsabilităţi în domeniul relaţiilor internaţionale, identificarea domeniilor prioritare de interes strategic asupra cărora trebuie acţionat pentru eficientizarea guvernanţei publice şi intensificarea relaţiilor bilaterale, analiza diagnostic a sistemului de guvernanţă publică a instituţiilor cu responsabilităţi în promovarea relaţiilor internaţionale, pe domenii strategice, activităţi de diseminare a rezultatelor cercetării, publicarea volumelor ce cuprinde comunicările prezentate la conferinţe, diseminarea recomandărilor către factorii de decizie din România, respectiv Republica Moldova (workshop-uri organizate de fiecare partener în ţara sa), publicarea unui volum editorial care să cuprindă recomandările echipei de cercetare pentru factorii de decizie din domeniu, activităţi destinate dezvoltării parteneriatului şi promovării unor noi proiecte. Se poate spune cu certitudine, că a fost fortificat parteneriatul dintre cele dintre cele doua instituții participante, iar proiectul își va găsi continuitate în noi colaborări de perspectivă, prin extinderea parteneriatului și formarea unui cluster de cercetare.

Director proiectului Valeriu CUȘNIR, dr. hab., prof univ.

(nume, prenume, grad, titlu ştiinţific) (semnătura)

Şeful Centrului (secției, laboratorului/catedrei) Alexandru S. ROȘCA, dr.

(nume, prenume, grad, titlu ştiinţific) (semnătura)

Anexa nr. 2

LISTA

lucrărilor publicate în cadrul proiectului de cercetare

– **monografii şi culegeri (naţionale / internaţionale)**

1. *Valorificarea experienței României în contextul integrării europene a Republicii Moldova*. Chișinău, F.E.-P Tipografia Centrală, 2018, 232 p. ISBN 978-9975-53-946-3.
2. *Experienţe şi provocări pentru România şi Republica Moldova în contextul proceselor de integrare europeană*. București, 2018.
3. *Premise de perfecționare a legislației naționale și de ajustare la standardele Uniunii Europene. Culegere de articole științifice*. / ICEȘD, ICJP al AȘM. / Col. red. V. Cușnir et al. Chișinău: Lexon-Prim. 2017. 340 p. ISBN 978-9975-139-14-4.
4. CUȘNIR V.; DOGA, A. *Reținerea sau arestarea ilegală prin prisma reglementărilor internaţionale şi naţionale*. Chişinău: Institutul de Cercetări Juridice şi Politice al AŞM, 2016. 176 p. ISBN 978-9975-3043-8-2.

capitole în monografii şi culegeri naţionale / internaţionale

1. MORARU, V. *Resursele simbolice ale puterii*. În: Valorificarea experienței României în contextul integrării europene a Republicii Moldova. Chișinău: ICJP, 2018, pp. 55-79. ISBN 978-9975-53-946-3.
2. JUC V., POPA D. *Experiența de aderare a României la Uniunea Europeană: general și particular pentru Republica Moldova*. În: Valorificarea experienței României în contextul integrării europene a Republicii Moldova. Chișinău, F.E.-P Tipografia Centrală, 2018. p. 7-34. 1,5 c.a. ISBN 978-9975-53-946-3.
3. CIUMAC, S.; BĂDILEANU M, *Evoluția sistemului energetic din România*, În culegerea Valorificarea experienței României în contextul integrării europene a Republicii Moldova, Chișinău, F.E.-P,„Tipografia Centrală, 2018, 232 pag., pag. 199-230, ISBN 978-9975-53-946-2;
4. ROȘCA A. *Statul de drept: cadrul teoretic și provocările ajustării practice*. În: Valorificarea experienței României în contextul integrării europene a Republicii Moldova. Chișinău, F.E.-P Tipografia Centrală, 2018. p.157-173, ISBN 978-9975-53-946-3.

articole din reviste naţionale:

- **categoria B**

1. CUȘNIR, V.; ALBU, N. *Repere conceptuale și fundamente politico-juridice ale politicii de securitate și apărare națională.* În: Akademos, 2017, nr. 4 (47) p.78-87, (1,0 c.a.) ISSN 1857-0461,
2. MORARU, V. *Migrația în contextul globalizării*. În: Revista de Filosofie, Sociologie şi Ştiinţe Politice, 2018, N 1, pp. 20-130. ISSN 1857-2294.
3. MORARU, V.; DRUȚĂ, A. *Интернет-ресурсы в арсенале коммуникационных инструментов международных организаций*. În: Revista de Filosofie, Sociologie şi Ştiinţe Politice, 2018, N 1, pp. 183-191. ISSN 1857-2294.
4. JUC, V. ; DIACON, M. *Evoluția ideilor de unificare europeană: fundamente filosofice și coordonate instituționale*. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice. 2018,. nr. 1. p. 7-19. 0,6 c.a. ISSN 1857-2294
5. JUC, V.; DIACON, M. P*oliticile și programele Uniunii Europene în domeniul cercetării și educației*. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice. 2017,. nr. 3. p. 7-24. 0,9 c.a. ISSN 1857-2294.

- **categoria C**

1. MORARU V., RUSNAC Gh.. *Globalizarea ca emblemă a realității*. În: Moldoscopie (Probleme de analiză politică), 2018, N 2, pp. 133-120. ISSN 1812-2566.
2. MORARU V., PINTILII I. *Jurnalismul cetățenesc - reflecție a inovațiilor actuale în sfera mediatică.* În: Moldoscopie (Probleme de analiză politică), 2018, N 2, pp. 76-85. ISSN 1812-2566.

articole în culegeri editate peste hotare

1. MORARU V. *Resursele democraţiei participative.* În: Национальная философия в глобальном мире: материалы Первого белорусского философского конгресса (Республика Беларусь, г. Минск, 18–20 октября 2017 г.). Доклады / НАН Беларуси, Ин-т философии НАН Беларуси. Минск: Право и экономика, 2018, pp. 415-419. ISBN 978-985-552-768-9.
2. CIUMAC S., BĂDILEANU M., *The problem of the normative definition of the phenomenon of energy welfare and poverty*, В сборнике Национальная философия в глобальном мире, материалы Первого белорусского философского конгресса (Республика Беларусь, г. Минск, 18-20 октября 2017 года), Минск, Право и экономика, 2018. с. 395-397, ISBN 978-985-552-768-9

articole în culegeri internaționale editate în Republica Moldova

1. CUSNIR V. *Sancționarea finanțării terorismului: cadrul juridic național și internațional*. În: Materialele Conferinței științifice internaționale Mediul strategic de securitate: tendințe și provocări, 18 mai 2017, Chișinău. p. 35-53. (1,0 c.a.) ISBN 978-9975-3174-2-9.

Confederaţia Naţională a Sindicatelor din Moldova

are onoarea să decerneze

INSIGNA DE ONOARE
a CNSM

domnului Victor MOCANU

doctor în sociologie, director al Centrului de Sociologie şi Psihologie Socială, vicepreşedinte al Comitetului Sindical al Academiei de Ştiinţe a Moldovei

în semn de profundă recunoştinţă pentru prodigioasa activitate managerială, înaltă consideraţie pentru promovarea valorilor sindicaliste în mediul academic şi cu prilejul aniversării a 60-a şi a 35 de ani de activitate ştiinţifică

CONFEDERAȚIA NAȚIONALĂ A SINDICATELOR DIN MOLDOVA IDNO 42323019

Preşedinte ***Igor ZUBCU***

13 decembrie 20[illegible]